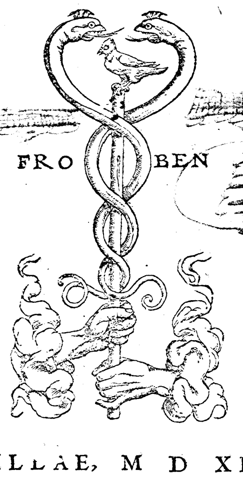
HIPPOCRATIS COI
MEDICORVM OMNIVM LONGE PRINCIPIS, OPERA quæ ad nos extant omnia.

PER IANVM CORNARIVM MEDICVM PHYSICVM LATINA lingua conſcripta.

INDEX RERVM AD CALCEM OPERIS uniuerſi annexus eſt fœcundiſsimus.

BASILEAE, M D XLVI

Cum gratia & priuilegio Imp. Maieſtatis ad annos V

AVGVSTISSIMIS AC PRVDENTISSI- MIS, HONESTISSIMISQVE VIRIS, SENATVI POPV- loq; Imperialis urbis Auguſtæ Vindelicorum, Ianus Cornarius Medicus Phyſicus, S. D.

NON alienum, nec ab re eſſe arbitror, Auguſtiſsime Auguſtæ
urbis Senatus, hoc in loco, hac inſtituta ad amplitudinē tuā,
in Hippocratis Coi medicinæ principis ſcriptorum, à me in
Latinam linguam translatorum editionem, præfatione, pau
lo altius repetere, qualis fuerit noſtro hoc æuo rei medicæ, &
ſimul etiam aliarū artium ac ſtudiorum ſtatus: qualis factus
ſit progreſſus: quantum acceſſerit incremēti: & quid de toto
hoc ſtudiorum genere ſit ſperandum. Nam & neceſſariam eſſe Hippocratis li-
brorum editionem, lectionem, ac cognitionem, inde clare conſtabit: & me hæc
uel peractorum laborum gratia, meminiſſe iuuabit: & qui iſta legent, non inuti
lem cōſequentur huius narrationis cognitionē: & Amplitudo tua, ſpero, harū
rerū memoria iucunde afficietur, & ſi quid præſidij ac opis ad hæc ſtudia cōſer
uanda opus fuerit, (ſicut reuera ueſtram, urbium Imperialium opem deſiderāt
ac implorant) huc libenter incumbet, quo literæ unicum totius uitæ ornamen-
tum durēt ac uigeant, in Germania noſtra, ne ſi hę corruant ac iaceant, uere neu
tra uita uocari mereatur, haud ſecus q̄ neutrum corpus Medicis dicitur, quod
neq; ſanum, neq; ægrotum appellari poſſit. Talis autem futura uita mihi uide-
tur, ut miti ac familiari nobis ſimilitudine, res omnium triſtiſsima, & perpetua
nocte obſcurior adumbretur, ſi horum ſtudiorum lux extinguatur, ſi literarum
decus deturpetur, ſi robur illud, quod & pacem, & rerum publicarum ac priua-
tarum tranquillitatem retinet, elangueſcat. Quum itaq; primū animum ad Me
dicinæ ſtudia adijcerem, magna erat bonorum et profeſſorum, & librorum pe-
nuria: adeò ut Hippocrates & Galenus medicæ ſectæ optimæ, rationalis illius,
principes, ne nominibus quidem ſuis iuſtis, in ſcholis ſatis noti eſſent, quum
uulgo Hippocras & Galienus à pleriſq; omnibus appellarētur. Itaq; quū eſſem
adoleſcens uiginti natus annos, ex Petri Moſellani, uiri & eruditi, & imprimis
ſuaueloquēti facundia ornati auditoribus: (Nam neq; hunc, neq; alium ullum
unquam priuatum præceptorem habui, poſt prima grammaticæ rudimēta) in
literis utriuſq; linguæ eò progreſſus, ut non modo grammatica docerem, ſed
etiam Poetas ac Oratores Græcos publicè enarrarem, plurimū mox ab initio,
ab honeſtiſsimæ artis diſcendæ propoſito decidebā. Auertebant enim me bar-
bari ſcholarum magiſtri, & non multo expoſitoribus ſuis potiores ſcriptores,
quibus tum medicorū ſcholæ pro optimis autoribus utebātur, Auicenna, Ra-
ſis, Albucaſis, Auenzoar, Meſuas, & alij non citra tædium nominandi, Arabi-
cum hominum genus. His accedebant practices ſcriptores ſuperioris ſæculi ac
illius quoq;, gens per omnia inepta, ſordida, ac impura, & tam ſpurcè latine lo-
quens, ac tam infeliciter id quod docere uult tradens, ut penitus deſperarem ex
tam putidis libris fore poſſe, ut unquam ad medicinæ cognitionem perueni-
rem: tam uidelicet quam ex Hippocratis aliquot libellis, aphoriſmis dico, pro-

gnostico, et eo qui De uictus ratione in morbis acutis inscribitur, olfecissem: & quam mihi ex Galeni aliquot libellis latinè itidem extãtibus delineassem. Erant autem hi Leoniceni interpretatione, De febrium differentijs libri duo, & Copi uersione sex libri De locis affectis inscripti. Et his interpretibus tum extabant quoq; Hippocratici illi libelli. Ac in philosophia quidem eo tempore extabat sua lingua Plato, Aristoteles, Theophrastus, Xenophon, & Plutarchus, magno erga bona studia Aldi Manutij beneficio. Verum in medicina nihil Hippocratis ac Galeni ipsorũ lingua habebatur, præter Hippocratis aphorismos, quos Philippus Melanchthon mihi communicauerat, & unam Galeni methodum, quam Romæ si recte memini, excusam, apud amicum quẽdam uideram. Hic ego dum ambiguus quid facerem sæpe mecũ cogitarem, tandem illud statui, quod præsens esset boni consulendum esse, donec aliquando dies meliora proferret. Proinde relictis magna ex parte Arabibus illis scriptoribus, & ex practicis quoq; paucis aliquot, melioribus ut fieri solet in malorum electione, assumptis: uidebantur autem tales esse, Bertrutius, Gatinaria, Guainerius: his ad prædictos libellos Hippocratis ac Galeni additis ac collatis, sed magno interposito interuallo, aliquot annis medicinæ studia sectatus sum, donec cum his simul magister magnus artis uenter persuasit mihi, ut artis periculum facerem, quod iam per annos uigintiquinq; facere pergo, ab eo tempore quo primum animum ad medicinæ studia, uelut dixi, adieci. Quanto uero meo commodo hoc fecerim, aut etiam aliorũ utilitate, non est quod multum iactem, Diligentiam meam & fidem, tum in docendo qualiacunq; didici, tum in curando qualia ars præstare potuit, multis cognitam esse scio. Opes uelut studiorũ impedimenta, non anxiè quæsiui, & eas quoq; quæ contingere potuissent, contempsi. Hoc nondum scio an commodum, aut potius incommodum dici debeat, quòd totum istud studiorum priorum genus, per totos nouem annos à me tractatum, relinquere ac quasi dediscere coactus fuerim, quũ iam magnam Europæ partem, rerum medicarum experiendarum gratia peruagatus, Basileam peruenissem. Et quòd quidem incommodum hoc sit, tot horas male collocasse in studijs dediscendis, nemo non intelligit, etiam ex his quibus non dediscenda, sed amplectenda esse illa adhuc hodie uidentur. Quòd uero commodum sit, totam barbarã medicinam à me esse relictam, & græcam assumptam, productam, & non parum per me etiam auctam, & ampliatã, nondum persuasum esse scio plerisq;, qui adhuc cum Gryllo grunnire malunt, & glandibus uesci frugibus optimis repertis. Profectò horum ingenia uelut ineptissima, & iudicia uelut nihil sani habentia auersatus, tum mox toto pectore ad Hippocratem Græcum, ac Galenum, itemq; Paulum me contuli, paulo ante Venetijs ex Aldi itidem officina allatos: quibus etiam alienis ad tempus utebar, atq; in his ita uersabar, ut uel totum Hippocratem ad latinos transscribere me posse non desperarem, si tam magni laboris præmium alicunde affulsisset: nedum de Galeno ac Paulo ambigerem, quos faciliores esse, uel leuiter græca scientibus constat: si quis modo non penitus rudis eos autores aggredi conetur. Et extant libelli duo Hippocratis eo anno à me conuersi, alter de aere, aquis, & locis: alter de flatibus inscriptus, qui animum meum studiosis satis declararunt, quantum

uoluerim

uoluerim medicinam illinc adiutã. Nec deerant nobis inhortatores ad rem ten
tatã strenue obeũdam, inter quos magno erga optima studia merito præcipue
mihi nominãdus est Des. ERASMVS Roterodamus, cuius etiã scripta ad me
epistola extat, qua me ad cõstanter prosequendũ id quod in Hippocratẽ medici
næ principẽ orsus essem inhortatur. Ad idem me institutũ Frobenius ac Episco
pius, qui prius etiam aliquot mihi cõmentationum fuere autores, tantum non
cogebãt: digni profecto propter sua in doctos homines merita, ut ab omnibus
bonis uiris aduersus ὁμοτέχνους æmulos instar ignauorum fucorũ insidiantes
libris ipsorũ sumptibus & industria in lucẽ editis, foueantur & tueantur. Quũ
igitur hæc mea tunc fuerit uoluntas, & nõ omnino desperata etiam præstandi
facultas, Cur, inquit aliquis ex illis, ad tot annos dilatum est, quod propter cõ-
munem utilitatẽ, si ita est ueluti ipse dicis, ꝙ primum inuulgari oportuerat. Fa-
tebor sanè hic quod res est. Primũ quidem uoluntatẽ meam remorata est maxi
ma operis difficultas. Nam ut glossas & uoces penitus obsoletas omittamus:
ut dicẽdi genus breue illud, & quo uelut per ænigmata, innuere magis ꝙ signi-
ficare sententiam uoluit, ne producamus: adeò ut ne Galenus quidẽ se ex omni
bus extricare ualeat: ut nihil etiam dicamus de lectione uaria, ac subinde à pluri
mis priscis Hippocratis expositoribus mutata, & tẽporis insuper iniuria cor-
rupta: uel ipsa uetustatis reuerendi senis maiestas deterrere posset, ne quis fami
liarius uersare doctissima, & per omnia grauissima scripta audeat. Quòd uero
tantæ grauitatis, maiestatisq; scriptor sit Hippocrates, idemq; optimus metho
di doctor, etiam Plato testatum de ipso reliquit, cuius uerba ex Phædro adscri-
bere non pigebit. Fieri ne posse putas, inquit Socrates, ut quis animæ naturam ,,
pro dignitate consideret, absq; uniuersi natura? Si quidẽ Hippocrati Asclepia- ,,
darum generis credere oportet, inquit Phædrus, neq; corporis, citra hanc me- ,,
thodum. Bene, inquit Socrates, amicissime Phædre Hippocrates dicit. Opor- ,,
tet tamen insuper ad Hippocratẽ, etiam rationẽ expendere, & an cõsona est ui ,,
dere. Ita sentio, respõdet Phædrus. Proinde de natura cõsiderare, inquit Socra- ,,
tes, quid tãdem dicit Hippocrates, & ratio uera? Nónne hoc modo? De cuius- ,,
cunq; rei natura cõsiderare oportet, primũ simplex ne sit, an multarum specie- ,,
rum, id in quo artifices esse uolumus, & alios ut tales sint facere. Deinde si sim- ,,
plex est, uim ipsius considerare, quam à natura habeat, ad hoc ut in aliud faciat ,,
quid, aut quam ut ab alio patiatur. Si uero plures species habuerit, his enumera ,,
tis, id quod in una, hoc in singulis considerare, quid'nam à natura facere solet, ,,
aut quid ab alio pati. Cõsequens, inquit Phædrus, hoc est ò Socrates. Proinde ,,
methodus, ait Socrates, absq; his similis est itineri cæci. Hactenus Plato. Et nõ ,,
sunt quidem hæc ita ad uerbum in Hippocrate, sed talis est omnino doctrinæ
methodus libri De natura hominis inscripti, ut de nullo alio loqui hic uideatur
Plato: quanquã similis methodus etiam in alijs huius uiri scriptis genuinis esse
uideatur. Quare quum hactenus reperti sint, qui Platonẽ, qui Aristotelem,
qui Theophrastum, qui reliquos Græciæ philosophos ac scriptores, ad latinos
cõuertere aggressi sint, & aliquid operæprecij præstiterint, in Hippocrate ne-
mo hoc feliciter tentauit, ex toto, ut ne in minutissimis quidem libellis aliqui sa
tis aptos artifices se declarauerint. Nõ igitur nihil est quod et nos de difficultate

huius ſcriptoris queramur, qui hactenus omnes ex æquo à ſe auertit: etiamſi nunquam ex toto à nobis deſperatum ſit, fore ut aliquãdo omni difficultate ſuperata, latinus à nobis factus Hippocrates legatur. Acceſsit ad hanc difficultatem alia remora ex temporum infelicitate. Quum enim per uiginti fermè iam annos medicina Græca reuiuiſcere cœperit: reducti ſint Hippocrates, Galenus, Aetius, Paulus, Dioſcorides: & hi non ſua ſolum lingua, ſed latini etiam magna ex parte (uno Hippocrate hactenus ſaltem excepto) tum per doctos aliquot uiros, tum per nos quoque facti, tamen ea eſt ſæculi infelicitas, ut nemo tantæ artis, quæ ipſam etiam uitã, qua nihil homini precioſius eſſe poteſt, conſeruat: pretium agnoſcat. Vidimus ardens primum ſtudium multorum circa linguas addiſcendas: deferbuit hoc paulatim. Vidimus maximum ſtudioſorum concurſum ad diſcendam theologiam, quum primum in Germania ſincerior pietatis doctrina illuceſceret: Durauit hic aliquot annis. Tranſitũ eſt ad ſtudium Iuris ciuilis: Nec puto ullo unquã tempore tot fuiſſe ſtudioſos, qui leges Imperatorias ſequerentur, aut doctorum titulis inſignirentur. Sola Medicina ubiq; contempta iacet, frigent gymnaſia, torpent profeſſores, ars ipſa in ἀτεχνίαν abijt, & non niſi apud delyras aniculas, & recutitos Apellas, & eos qui multorum periculis de ſua ignorantia experimenta faciunt, eius uſus quæritur: paucis quibuſdam bonis medicis non in uſum publicum, ſed in priuatum ſibi theſaurum, uera medicinæ ſtudia poſsidentibus. Quanquam ego quidem grauiorem adhuc, ac ſimilem timeam optimæ arti ruinam, ſi continget ut altius aliquando euehatur, qualem uidelicet Chriſtianæ religionis ſtudium pertulit, & qualem iuris ſcientia minari uidetur. Sicut enim dum pij aliquot uiri euangelium Chriſti purum ac ſincerũ reducere conati ſunt, factum eſt ut apud pleroſque Chriſtus penitus fabula factus ſit, & parum adhuc in paucorum cordibus hæreat: Ita ex magna iuris ſcientia eo peruenitur, ut ius ſit in armis ac ui poſitum, ut ſint qui quiduis ſibi licere adſtruant, adulterare, ſcortari, prædari, prodere, rapere, agere, capere, & cœlum ac terram miſcere, modo apex ſit in iure ſcripto, qui ut ipſorum cupiditatibus inſeruiat cogi poſsit: quomodo ſummum ius ſummam iniuriam eſſe, iuxta uetus adeò uerbum, atque ita omnem optimarum legum doctrinam, uſum ac neceſsitatem intercidere, nemo non ſentit. Atque utinam non ſimilis caſus maneat rectiſsimũ medicinæ ſtudium, ſi quando etiam hoc ad ſummum adductum fuerit: & ex ſcholæ umbra, ad publici exercitij theatrum productum. Sed quis prohibere poteſt malos, ut ne ſui ſimiles ſint, in quocunq; ſtudiorum genere peruertendo? & ea quæ ad multorum ſalutem inuenta ſunt, partim per ignorãtiam, partim ex malitia, ad perniciem abutendo? Propter tales ceſſandum à nobis non eſt, ut non optima faciamus, doceamus, ac in lucẽ proferamus, & artem per ſe optimam ad ſummũ ſtatum euehamus. Nos certe ut quod poſſumus huc conferremus, & ut & ocij, & negocij noſtri ratio publice omnibus conſtaret, ſæpe in partialibus editis libellis promiſſum, ſæpe repoſitũ, ſæpe repetitum Hippocratem noſtrum latinum tandem etiam his infeliciſsimis temporibus, quibus præter ea quæ iam relata ſunt, omnia perpetuo metu conſternata grauantur, inſidijs pertentantur, proditionibus obtinentur, bello expugnantur, incendijs conſumuntur, edere uoluimus

fuimus, atq; hunc inæstimabilibus laboribus, & non leui sumptu ac rei familiaris iactura, perpetuis quindecim annis absolutum. Non quòd hos totos in hoc solum opus impenderimus: hoc enim uere esset suo sibi iumento malum accersire: sed quòd nunquam hanc curam reiecerimus huius quoque operis absoluendi, dum illa partim de Græcis plurima translata, partim à nobis scripta ac commentata, in publicum emisimus, non omnino nulla nostra priuata utilitate: Fatendum enim & prædicandum quoque hoc est, quũ & magnorum principum, & præclararum urbium, magnificentiam ac liberalitatem simus experti, & ad hæc præstanda, quasi fomite quodam coalti, ac prouecti. Superauimus autem hanc operis difficultatem, tum sæpe repetita Hippocratis lectione, tum locorum subinde alibi ab ipso Hippocrate repetitorum collatione, tum perlecta denuo tota Galeni græca ac latina editione, eo studio ut totum aliquando editurus sim Galenum, aliqua parte ex mea translatione, & reliquis itidem uersionibus ad ueram Græcam lectionem correctis. Et profecto longum esset hic declarare, quibus rationibus inductus, multa ex lectione Aldini, plurima præter lectionem Frobeniani exemplaris, à nobis ad multa manuscripta exemplaria collati ac editi, in hac nostra latina Hippocratis conuersione mutauerimus. Statuimus autem huc impendere quinquennium plus minus, ut si deus uitam tamdiu prorogarit, totius nostræ conuersionis ratio, ac aliqua expositio extet, in diurnaliorum siue coniecturarũ libris, tot à me scribẽdis, quot omnino existunt libri Hippocratis scriptorum. Interim tamen hunc præcipuum nobis fuisse scopum, studiosos omnes non cælabimus, quem etiam pro iustißima lege Galenus agnoscit, dum sic scribit. Hæc, inquit, Lex mihi in exponendo ac interpretandoq; obseruatur, ut uniuscuiusque scripta ex illo ipso declarentur, & non uanis opinionibus, & pronunciata citra demonstrationem sententia, quisque quicquid uelit deblateret. Hanc legem nobis in scopum, in Hippocratis libris latine conscribendis proposuimus, & omnes obscuros locos, collatione ad alios facta, ubi hoc fieri potuit, exposuimus, reddidimus ac expreßimus, multis immutatis, non paucis reiectis, plurimis appositis, quæ nec in impreßis, nec manu scriptis codicibus ita habentur: sed tamen ut alicubi uestigia ueræ lectionis etiam ex illis odorati simus. Quorum omnium iusto opere à nobis ratio reddetur. Atque hactenus suffecerit protulisse me studiorum nostri æui statum, progressum ac augmentum, & præcipue rei medicæ, Cuius primum, summum ac maximum authorem, tandem ego latinis hominibus non minorem, sed aliquanto, nisi penitus fallor, meliorem quàm græcis extat legendum produco, edo ac publico. At ne ego mihi tanti beneficij publici gratiam expetere uidear, aut ne tanti autoris ac operis patronum præstare me posse, aliunde confidere puter: ad te augustißime Senatus Augustane confugio. Tuæ amplitudini hanc autoritatem defero, Tuæ erga literas & literatos benignitati hanc gratiam deberi confiteor, quòd Hippocrates latinus noster publice extat, habetur, legitur: quòd rebus mortalium iuuandis opus expositum est, ultra duo milia annorum ab omnibus in latina lingua desideratum. Nec uero uideri possum aut uelut ignotus, aut temere, ad tantorum uirorum præsidium confugisse, dum in publice recepto illo more dedicandorum

ac consecrandorũ librorum, ad uos uiri Augustenses me recipio. Nam quum uestra respub. per omnem non modo Europam, sed orbem terrarum celeberrima sit, à bonis legibus, à probatis ac grauibus moribus, à seuera in malos animaduersione, à clemẽti erga bonos benignitate, à pientissimo religionis cultu, ab ingenti erga literas & bona studia fauore, à doctissimis cõsilioq; ac prudentia præstãtissimis uiris, uideri nõ debeo temere magis q̃ recto iudicio, ad tam augusti senatus, ad tantorũ uirorum tutelam, Hippocratis & pariter meũ opus attulisse. Nec ignotus ego uobis esse possum, cuius scripta ac opera tot principes uiros, tot claras urbes fouere ac tueri nondum, quod sciam, pœnituit. Hic non referam quibus uiris semper respub. uestra floruerit. Non recensebo Fuggaros, non Paungartneros, non Ilsungos, non Vuelseros, non Herebrotios, non alias magnas familias principum opes adæquantes, & simul pietate, prudentia, fortitudine, magnificentiaq; ac summa liberalitate præstantes. Non dicam de Monopoliorum apud uos extantum utilitate, per quæ fit ut Germania ab hominibus sub polo Antarctico habitantibus, & ab ipsis Antipodibus mercimonia, in quotidiano usu habeat. Non dicam de plebis sedula opera, & laudatissimis operibus, unde linei generis, biliciorum, triliciorum, quadriliciorũ uarijs texturis, multiplicibus tincturis, non modo Germania, sed omnes exteræ etiam nationes redundant. Nec dicam de urbis magnitudine, splendidis extructionibus ac ædificijs, & populositate, quæ ut peculiares laudes urbium suut, ita & loci optimum situm, & terræ, ac nascentiũ omnium copiam ac ubertatem coarguunt. Verũ studium uestrũ circa literas, bonas artes, pietatem ac rectam religionẽ conseruandam nõ tacebo. Quũ enim uideretis studiorũ omnium fluctuationẽ, sursum deorsum omnia iactari, in præcipiti omnes linguas, artes, ac disciplinas consistere, nullo unquã tempore plures in omnibus scriptores extitisse, partim sua magnifice iactantes, partim aliorum & ueterum quoq; scripta damnantes: Vos optimos semper apud omnes recte sentiẽtes habitos autores Græcos, magna copia per occasionem nuper adeò uobis oblatos non neglexistis, sed uelut rem reipub. imprimis utilem, eorum opera ac libros comparastis, coemistis, ac pro ingenti thesauro, uelut reuera est, reposuistis, habetis, possidetis: non tamen ut priuatam utilitatem hinc uobis quæratis, sed ut publicum bonum iuuetis, ut si opus sit, inde rebus humanis subsidium afferatis. Neque enim quicquam ad respub. optime instituendas ac retinendas, utilius est bonorum uirorum bonis scriptis. Sicut cõtra mera pestis est, quæ ex malis malorum libris hauritur. Recte enim artes, boni mores, optimæ disciplinæ traduntur ac seruantur in bonis libris. At sine rectis artibus, sine bonis moribus, sine optimis disciplinis, & in summa, sine literis uita non est uita censenda, uelut supra ab initio dixi, & uetus illud chaos, rudis indigestaq; moles reducitur. At uos sanè in illo librorum Græcorum thesauro uestro, non unius alicuius liberalis artis aut disciplinæ autores habetis, sed ex tota philosophia, medicina, mathesi, ac Theologia optimos, & eos neq; hactenus typis excusos, neq; multis adeò adhuc uisos, immo ne nominibus quidem plerisque omnibus notos, & fortassis nusquam alibi extantes, uelut ex indice cognoui, quem multarum rerum usu ac experientia clarus medicus apud uos Geryon Seilerus ad me misit, immo

Immo nõ modo indicem hic amicus noſter miſit, ſed quæ ueſtra eſt uiri Auguſteñ. erga recta ſtudia benignitas, de Vobis eorum librorum etiam uſum mihi promiſit, multa ſimul de ueſtra magnanimitate, ac magnifica uoluntate mecum loquutus, ac mihi pollicitus. Quãquam autem antea mihi uirtutum ueſtrarum gloria non ignota eſſet: (Qui enim ignota eſſe poſsit, quæ per totũ orbem decantata eſt?) tamen eo referente plura cognoui, & propius introſpexi, ꝙ antea ex auditu & aliorum ſcriptis intellexeram. Acceſsit ad huius narrationẽ uir excellenti iuris ſcientia, & eximia prudentia præditus Claudius Peutingerus, clariſs. Iuriſconſulti Cõradi Peutingeri filius, nõ modo in paternis uirtutibus referendis, ſed in maximis etiam rebus ac negotijs, pro patria obeundis ac gerendis, non iam ſpem, ſed ipſam rem præſtans. Cum hoc uiro ante paucos annos mutua aliqua cognitio mihi interceſsit, quæ ſanè iudiciũ de Vobis meum confirmauit, & in id conſilij me adduxit, & breuiter effecit, ut nõ dubitauerim Hippocratem hunc latinum meum ad Vos deferre, Vobis inſcribere ac dedicare. ære ac libra ueſtrum facere. Cæterum erunt fortaſsis qui uel hoc nomine Hippocratem à nobis latine conſcriptum impetent, quòd præſtiterat græcum legere, ac ſatis fuerat græcum extare. His ſanè larga data eſt eius rei faciendæ etiam per me copia. Nam & Græcum exemplar per me editum ex Frobeniana officina, non paucis locis melius ac correctius eſt quàm Venetũ. Et ſi uere Hippocratis ſtudioſi ſunt illi, non pœnitebit ipſos uel ambo coemere, habere, ac legere, immo etiam plura inquirere, quo tandem emendatiſsimus ſua lingua loquens Hippocrates habeatur. Quin & ego ſemper ita ſenſi, melius eſſe quoſuis ſcriptores in ſua lingua, qua ipſi ſcripſerunt legere, quàm optime etiam in aliam translatos. Sed quid facient hi qui Græcum non intelligunt? Antea oſtendi huius autoris difficultatem, breuitatẽ, & ænigmatis ſimilem obſcuritatem. Quandiu uero expectandum nobis eſt hoc ſæculum, in quo medicinæ ſtudioſi ex æquo omnes ad legendum ac intelligendum Hippocratem Græcum ſufficient? Eſſe autem Hippocratem talem rei medicæ autorem, ut ſine ipſo res medica integre conſiſtere non poſsit, & ſæpe aliàs dixi, & nunc non minus aſſeuerantiſsime affirmo. Totus enim Galenus omnem ſuam doctrinam, ad Hippocraticam methodum, uelut ad amuſsim direxit. Idem fecerũt & ante, & poſt Galenum, optimi quique tum medici, tum philoſophi, ut ineptiſsimos pariter ac indoctiſsimos ſe eſſe declarauerint, qui unquam ab Hippocrate deſciuerunt, aut ipſius dogmata impetiuerunt, quorum multos adeò in libris ſuis hinc inde, ex omni occaſione Galenus reuellit, ac explodit. Demus autem hoc ſæculum ſpem nobis inijcere de futuris. Nam reuera nullum antea fuit, in quo per omnem fermè Europam pariter utriuſqꝫ linguæ cognitio in tantũ aliquandiu floruiſſet. At quid uetat, aut quid adeò obfuerit, hanc etiam acceſsionem linguæ latinæ contingere, ut Hippocrates latinus pariter & Græcus legatur? maxime quum etiam Græcus ex noſtra latina interpretatione clarior euadat, & expoſitionis Græci uicem latinus ſupplere poſsit. Verum mihi, uelut antea quoqꝫ dixi, uidentur omnia nunc ingenia, omnes artes ac diſciplinæ in ſummo ac præcipiti ſtare: atqꝫ utinam ſic retinerentur, non retro ut ruerent, & eſſet aliqua ſaltem ſpes in paucis, qui in poſterum ſuis magiſtris diſcipuli euade-

rent

rent præſtantiores. Ego profecto quum multis annis à ſcholis abfuerim, à do-
cendi munere abhorruerim, ſtudijs meis ad ſcribēdum, & ad exercendam me-
dicinam collatis: proximum fermè triennium rurſus profeſſor medicinæ con-
ſumpſi, non omnino ſurdo ac muto auditorio, in Heſſorū ac Cattorum prin-
cipis Academia Marpurgenſi. Sed ut uerum aperte fatear, longe infra meam
ſpem, & inferiore ſucceſſu quàm Illuſtriſs. Herois Philippi Heſſorum princi-
pis, uel erga me, uel erga ſtudioſos, magnifica liberalitas depoſcere uidetur.
Non tamen deſunt huius rei cauſæ. Pleriqꝫ omnes fugimus immēſum ſtudio-
rum laborem, delicias ac uoluptatem in his conſectamur. Itaqꝫ uel quantum iu-
cundum eſt, uel minime moleſtum, didiciſſe ſatis eſſe putamus. Alij ad ea ſtu-
dia ſe conferunt, unde quàm breuiſsimo tēpore, ac minima impenſa aſſequan-
tur, quo uentri ſit conſultum, & πρὸς τὰ ἄλφιτα reſpiciunt, nō cogitantes ple
runqꝫ quàm ſint ad ea tractanda appoſiti. Medicina uero requirit naturam ido-
neam, à puero inſtitutionem, doctrinam linguarum, literarum, philoſophiæ,
mathematum, & totius naturæ cognitionem: multam inſuper induſtriam ac
diligentiam, locum ſtudijs commodum, & lōgiſsimum etiam tempus. Si non
hæc ſunt quæ ſtudioſos à Medicina auertūt, libenter patiar alium potiores cau
ſas afferre. Ego Hippocrati in libro De lege hæc referenti accedo. Detineo Am
plitudinem tuam Auguſtiſsime Senatus longius quàm propoſueram: Vnum
ſi adhuc retulero dimittam. Non conatus ſum in hac mea translatione Cicero-
nianus uideri, nō quòd omnino improbem hoc nouæ ſectæ hominum genus,
qui per omnia Ciceroni in dicendo ſimiles fieri ſtudent: aut quòd penitus ne-
gem fieri poſſe, ut omnes artes ac diſciplinæ, Ciceronis dictione in imitatio-
nem aſſumpta ac ſeruata, tradātur. Sed ut ſimpliciter dicam, primum quia non
placet. Deinde quòd uideam magna ex parte longum & inutilem laborem, &
poſtea etiam omnibus factis, conatum infelicem, ac ſucceſſu carentem, quo ple
riqꝫ ex illis referunt Ciceronem, non aliter quàm Nero princeps Catonem, aut
ut uicinius comparem, cuculus luſciniam. Accedit his ſeruilitas & mācipatio,
nullam linguæ, immo ne cogitandi quidem diuerſum aliquid, libertatem relin-
quens. Et quando deſinemus eſſe turpiculæ ſimiæ, pulcherrimum hominū ge-
nus creati? Sed oportuit hoc quoqꝫ ad reliqua ſeculi incōmoda accedere, ut ha-
beremus qui non ſolū loquendo ac ſcribendo, Ciceronis ſimiæ ut eſſent, ſe ex-
cruciarent, ſed etiam græca omnis generis ſcripta in latinam linguam conuer-
tendo, tanta ſui mancipatione, ut ſi modo Ciceronis uerbis undiqꝫ conquiſitis
loqui uideantur, etiam à ſententia ſubinde excidere nec uereantur, nec animad-
uertant: quaſi magni adeò referat Ciceronē ita exprimere, & quaſi nemo alius
bonus latinus ſcriptor extet, quē ſequi oporteat, ipſo etiam Cicerone, ſi cogno
ſcat, riſuro ſuos κακοζήλους, præſertim ſi quomodo ſe ad Lælios, Scipiones, Te
rentios, atqꝫ alios compoſuerit, in memoriā reuocet. Et tamen hic nihil dicam
de his rebus quas medicus tractat, quas ne ipſe quidē Cicero Ciceroniane elo-
qui poſſet, etiamſi à Medico de his edoceretur: quum ſanè aliàs non multus ſit
in rerum naturæ tractatione, nimirum intra moralis ac rationalis philoſophiæ
limites concluſus. At tum demum Simia uere ſimia eſt, quum etiam ſupra ho-
minem præſtare quid molitur. Hoc itaqꝫ agāt hi quibus iſtud placet, ac datum
eſt

eſt, ego neminem prohibeo. Sed ſic ſentio, Hippocratem iſtos fucatos ornatus auerſari, & amare ut ſicut in ſua, ita in omni lingua, breuis & uerbis, & ſententijs, & tamen plenus ac grauis, clarus item ac dilucidus, quantum ad eius ætatem poſteris aſſequi datur, & quod potiſsimū eſt, rectus legatur. In hoc ſi quid præſtiti, quod uolui ſum aſſequutus: nec eſt quòd uerear ullos naſos, uel ῥινοκέρωτας, quantumuis in cornu exacutos. Quo uero ſciant ſtudioſi aliquam huius operæ à nobis tranſactæ partem, Habent in hoc noſtro latino Hippocratē librum De aere, aquis, & locis, duplo auctum, & niſi fallor integrum: Habent libri De capitis uulneribus principium, quod in Græcis codicibus impreſsis deeſt: Habent librum uerum μοχλικὸν, id eſt Vectiarium, eundemq́; De oſsibus inſcriptum: quæ omnia in græcis exemplaribus partim deſiderantur, partim alieno loco poſita, iuſtis locis reſtituta ſunt. Quorum omnium gratiam ut uobis uiri Auguſtenſes, medicinæ ſtudioſos debere uolo, ita nec pudebit, nec pigebit uos, ſpero, ſummum medicum Hippocratem ueſtra autoritate tutum, ueſtro fauore commendatum, in publicam utilitatem, & meæ erga Auguſtiſsimum Senatum uoluntatis declarationem, uobis inſcriptum ac dedicatum prodijſſe. Valete uiri magnifici.

Marpurgi Heſſorum, Calend. Septembribus. Anno Chriſti,

M. D. XLV.

INDEX LIBRORVM IN HOC VOLVMINE CONTENTORVM.

FINIS.

HIPPOCRATIS COI VITA

EX SORANO, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

HIPPOCRATES genere Cous fuit, Heraclidæ & Praxitheæ filiæ Phenaretes filius. Ad Herculem autē & Aesculapiũ originem generis sui referebat, ab alteroq; se uigesimũ, ab altero decimũnonum se numerabat. Eius autem genealogiæ Eratosthenes mētionem facit, & Pherecydes, & Apollodorus, Arius item Tarsensis. Cæterũ parentis sui Heraclidæ discipulus fuit, deinde Herodici, & ut quidã tradunt, Gorgiã Leontinum rhetorem audiuit, & Democritũ philosophum Abderiten. floruit temporibus Peloponesiacis, natus (uelut Istomachus in primo de Hippocratis secta tradit) primo octogesimę Olympiadis anno. Soranus uero Cous: qui Coorũ bibliothecas perscrutatus est, addit, sub Abriadæ monarchia, Agriani mensis septima & uicesima die, in qua etiam usq; in hũc diem Coos Hippocrati omnia sacra facere tradit. Porrò quũ in arte medica totoq; disciplinarũ orbe exercitatissimus esset, functis uita parentibus, ex patria discessit, ut quidē maligne de eo Andreas in eo quē de Medicinæ origine scripsit libro prodit, propterea quòd publicam Cnidiorũ bibliothecã igne cōcremasset. Alij autem eo proposito eum patriam reliquisse dicũt, ut rei medicæ effectus & successum per multos locos cognosceret, & in his uarijs modis exercitaretur. Quemadmodũ uero Soranus Cous narrat, Somnus deus eum per somniũ admonuit, quo se ad Thessalorum regionē inhabitandam conferret. Cæterum per omnē Græciam Medicinæ gloria omnib. admiratiōi fuit, adeo ut etiam à Perdicca Macedonũ rege, qui tabe laborare putabatur, uocatus publice sit, ad ipsumq; unà cum Euryphōte, qui ipso ætate maior erat, peruenit, animiq; hũc regis affectũ esse certis signis deprehendit. Post mortem enim Alexãdri parentis, unam ex pellicũ eius numero Phylam nomine Perdiccas deperibat, ad quã quũ rem ipsam Hippocrates detulisset, postea ex illius cōspectu omnino illum mutari obseruauit, atq; ita morbo depulso regem cōseruauit. Vocatus est & Abderam quo præsens ipse Democritũ ab insania liberaret, atq; eo sanato à tota urbe pestem depelleret. Quin & in Illyricum plurimasq; barbaras terras peste ingruente, & illarum gentiũ regibus ipsum ad se uocantibus, quũ à legatis ipsorũ qui uenti in illis regionibus uigerēt, didicisset, ipsos re infecta dimisit. At uero quum prudenti ratiocinatione pestem in Atticam grassaturã præuidisset, futurũ id prædixit, & tum ciuitatũ, tum discipulorũ curam gessit, intantũq; Græciæ amator fuit, ut quum ipsius nominis celebritas usq; ad Persas diuulgaretur, atq; ea gratia ab Artaxerxe per Histanidem Hellesponti præfectũ, magnis muneribus & precibus ut ad ipsum ueniret inuitaretur, ob honestatē, argentiq; cōtemptum, ac Græciæ amorē, regi id denegarit, quemadmodũ & hoc ex epistola eius ad illum manifeste ostēditur. Propriam porrò patriam liberauit, quũ Athenienses ei bellũ illaturi essent, Thessalis ad auxiliũ ferendũ rogatis. Quapropter splendidos honores apud Coos cōsequutus est: imò & apud Thessalos Argiuosq; & Atheniēses, qui eum Eleusinijs sacris secundũ ab Hercule publice initiarũt,

dicit plutarcus in vita platonis quod hipp. et plato fuerunt eodem [illegible] hic et quod ipse plato fuit ante adventum xpi quadringentesimo vi[illegible] ssimo [illegible]. et inceperunt olympiades [illegible] annis ante quam romulus fuisset conceptus [illegible] ut dicit in vita romuli per plutarchum

& ciuē conſcripſerunt, atq; in Prytaneo alimēta tum ipſi, tum poſteris eius de-
derunt. Liberaliter autem & minime inuidioſe ſtudioſos artem edocuit, decen
ti iureiurādo prius adſtrictos. Vita functus eſt apud Lariſſæos, quādo & De-
mocritus obijſſe traditur, atq; alij quidē nonageſimo ætatis ſuæ anno, alij octo
geſimo quinto, alij centeſimo quarto, quidā uero cēteſimo nono, deceſsiſſe trā
dunt. Sepultus autem eſt inter Gyrtonē & Lariſſam, ubi uſq; in hūc diem mo-
numentū eius cernitur, in quo ſanè ad multū tempus examen apum mellifican
tium erat, quo melle ad infantum oris ulcuſcula iuxta tumulum illito, nutrices
ea facile perſanabant. Porrò in multis imaginib. uelato capite pingitur, ut qui-
dam aiūt pileo, quod nobilitatis ſignū eſt: nam hoc modo etiam Vlyſſes Pilea
tus cernitur: Alij autem pallio uelatū dicunt, atq; ex his aliqui decoris gratia id
fieri aſſerunt, quādoquidem caluus erat: aliqui uero ob capitis imbecillitatē id
fieri perhibēt, aliqui autē ſignificanter id ab eo factū uolunt, nimirū quod prin
cipem rationalis animæ ſedem probe munitā & contectam eſſe oporteat. Alij
ſignum peregrinationes amantis eſſe ferunt: alij uero rurſus obſcuritatem ſcri
ptorū ipſius per hoc ſignificari cōtendunt. Alij poſtremū in teſtificationē id fie
ri uolūt, quòd etiam ſanitatis tēpore ea quæ lædere poſſunt cauere debeamus.
Quanquam quidam affirment, quòd in adminiſtratione rerum gerendarū, ne
quid à circumfluo pallio manus ipſius impedirētur, idipſum complicatū in ca-
put reijcere cōſueuerit. Cæterū de ſcriptis ipſius multa diſſenſio eſt, quare fit ut
quum alia alij opinentur, nō facile ſit de ipſis certum quid pronunciare, ob mul
tas præſertim cauſſas quæ iudicij certitudinē obfuſcant: uelut eſt primum qui
dem cognomen. Secundo quòd dictionis characterē poſsibile ſit ſeruare. Ter
tio quòd unus & idem modo robuſtiore, modo remiſsiore dictione per ætatē
utatur: neq; deſunt etiam aliæ præter has cauſſas, ſi referre libeat. Pecuniarum
autem penitus contemptor fuit, moribusq; ſanctis, ac Græcorū amator, quare
etiam gentiles ſuos ſumma diligentia curauit, adeò ut à peſte omnes ipſorū ci-
uitates liberarit, quemadmodū ſupra dixi. Vnde & ſplendidos honores nō a-
pud Coos tantum, ſed & apud Argiuos & Athenienſes eſt cōſequu
tus. Filios à morte reliquit duos, Theſſalum & Draconem,
diſcipulorum uero magnū numerum. Cla-
riſsimi uero ipſius filij fuiſſe
perhibentur.

HIPPOCRATIS COI IVSIV-RANDVM, IANO CORNARIO ME-dico Physico interprete.

APOLLINEM medicum, & Aeſculapiũ, Hygeamꝗ ac Pana
ceam iuro, deosꝗ omnes itẽꝗ deas teſtes facio, me hoc iuſiu
randum, & hanc cõteſtationem conſcriptã pro uiribus & iu
dicio meo integrè ſeruaturũ eſſe. Præceptorem ſanè qui me
hanc edocuit artem, parentum loco habiturũ, uitam cõmuni
caturum, eaꝗ quibus opus habuerit impertiturũ: eos item
qui ex eo nati ſunt pro fratribus maſculis iudicaturũ, artẽꝗ
hãc ſi diſcere uoluerint, abſꝗ mercede & pacto edocturũ: præceptionũ, ac audi
tionũ, reliquæꝗ totius diſciplinæ participes facturum, tum meos, tum præce-
ptoris mei filios, imò & diſcipulos qui mihi ſcripto cauerint, & medico iureiu
rando addicti fuerint, alij uero præter hos nulli. Cæterum quod ad ægros atti-
net ſanandos, diætam ipſis cõſtituam pro facultate & iudicio meo cõmodam,
omneꝗ detrimentũ & iniuriã ab eis prohibebo, Neꝗ uero ullius preces apud
me adeò ualidæ fuerint, ut cuipiam uenenũ ſim propinaturus, neꝗ etiã ad hãc
rem cõſilium dabo, Similiter aũt neꝗ mulieri talum uuluæ ſubditiciũ, ad corrũ
pendum conceptũ, uel fœtum dabo. Porrò præterea & ſanctè uitam & artem
meam conſeruabo. Nec uero calculo laborãtes ſecabo, ſed uiris chirurgiæ ope
rarijs eius rei faciendæ locum dabo. In quaſcũꝗ autẽ domos ingrediar, ob uti-
litatem ægrotantium intrabo, ab omniꝗ iniuria uoluntaria inferẽda, & corru-
ptione cum alia, tum præſertim operũ uenereorum abſtinebo, ſiue muliebria,
ſiue uirilia, liberorum'ue hominũ aut ſeruorum corpora mihi cõtigerint curan
da. Quæcunꝗ uero inter curandũ uidero aut audiero, imò etiam ad medican-
dum non adhibitus, in cõmuni hominum uita cognouero, ea ſiquidem efferre
non cõtulerit, tacebo: & tanquã arcana apud me cõtinebo: Hoc igitur iuſiurã-
dum mihi integrè ſeruanti, & non confundenti, cõtingat & uita & arte felici-
ter frui, & apud omnes homines in perpetuum gloriam meam ce
lebrari. Transgredienti autem & peieranti, his con-
traria eueniant.

HIPPOCRATIS COI LEX,

IANO CORNARIO MEDICO
Physico interprete.

MEDICINA omnium artiũ præclarissima est, Verũ propter ignorantiam eorum qui eam exercẽt, & ob uulgi ruditatem, quòd tales pro medicis iudicat & habet, iam eò res deuenit, ut omniũ artium lõgè uilissima censeatur. At uero hoc peccatũ ob hanc potissimũ caussam mihi cõmitti uidetur. Soli namqꝫ Medicinæ nulla pœna in rebus publicis statuta est, præterquã ignominiæ, uerũ hæc ipsa non afficit, neqꝫ cõtingit eos qui ex cõposito personam ipsius induerunt, Similimi enim huiusmodi Medici sunt personis quæ in tragœdijs introducũtur. Quemadmodum enim illi figuram quidem & habitũ ac personam eorũ quos referũt habent, illi ipsi autem uerè non sunt, Sic & Medici fama quidem & nomine multi, re autẽ & opere ualde pauci. Quisquis enim Medicinæ scientiam sibi uere cõparare uolet, eũ his ducibus uoti sui cõpotem fieri oportet, Natura, Doctrina, Loco studijs apto, Institutione à puero, Industria, & Tempore. Primũ quidem igitur omniũ Natura opus est. Natura enim repugnãte, irrita omnia fiunt. Si uero natura ad optima uiam demonstret, artis Doctrina facile cõtingit, quam sanè cũ prudentia sibi cõparare oportet, ita ut à puero institutio accedat, atqꝫ id in Loco à natura ad disciplinã apto. Amplius autẽ & Industriã adhibere oportet: eamqꝫ ad multum omnino tempus, quo disciplina ipsa insita, feliciter & cũ profectu fructus suos producat. Qualis enim eorũ quæ terra producit cõsideratio est, eiusmodi etiam disciplinæ Medicinæ per omnia similiter existit. Natura enim nostra, uelut ager est, dogmata præceptorũ, uelut semina sunt. Institutio à puero cũ eo cõuenit, quòd opportuno tẽpore semina in aruũ cadere oportet. Locus autem in quo disciplina cõtingit, est uelut ambiens aer, à quo è terra nascẽtibus nutrimentũ accedit. Industria autẽ, cultura est. Tempus postremũ hæc omnia corroborat, ut perfectè enutriantur. His igitur ad artem medicam allatis, & uera ipsius cognitione comparata, tandem per urbes obambulando, nõ sermone tantum sed & opere medicos haberi conuenit. Imperitia uero malus thesaurus est & infelices opes his qui eam repositam habẽt, & insomniũ, aut potius somnium diurnum, & maxime uerum, alacritatis fiduciæqꝫ ac ueræ exultationis expers, timiditatisqꝫ & audaciæ nutrix. Timiditas equidem impotentiã, Audacia uero Ignorantiam artis significat. Duo enim sunt, Scientia & Opinio, quarum altera quidem scire facit, altera uero ignorare. Cæterum res sacræ sacris hominibus demonstrantur, prophanis id fas non est, prius quàm scientiæ orgijs initientur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE ARTE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

SVNT quidam qui artẽ putant, reliquas artes turpiter inceſſendo dehoneſtare, atq; id quidem ueluti putãt non trãſigunt, ut ego ſanè aſſero, ſed propriã cognitionẽ ac ſcientiam ambitioſe oſtẽtant. Mihi uero inuenire aliquid eorũ quæ nõdum inuẽta ſunt, quod ipſum notum quàm occultũ eſſe præſtet, ſcientiæ uotum ac opus eſſe uidetur, Similiterq; & ſemiperfecta ad finẽ perducere & abſoluere. At uero uerborũ inhoneſtorum arte ad ea quæ ab alijs inuenta ſunt confundenda, promptũ eſſe, nihil quidem corrigendo: eorũ uero qui aliquid ſciũt inuenta apud ignaros calumniando, non ſanè ſcientiæ uotum aut opus eſſe uidetur: ſed proditio magis naturæ ſuæ, aut ignorãtia artis. Solis enim artis ignaris hoc ipſum factum cõuenit, qui cõtentioſè quidem geſtiunt ac conãtur, nequaquã uero poſſunt maliciei ſufficere, ad hoc ut aliorum opera quæ quidẽ recta ſunt, calũnientur, quæ uero nõ recta ſunt, reprehẽdant. Eos quidem igitur qui in alias artes hoc modo irruunt, quibus hæ curæ ſunt, quorũq; id intereſt, & præſtare hoc poſſunt, prohibeant. Præſens uero ſermo his qui medicinam eo modo inuadunt aduerſabitur, confidens quidẽ & animatus propter uilitatem eorũ quos inſectatur: copioſus uero ob artẽ, qua præſtat & auxiliatur: potens autẽ ob ſapientiã, qua eſt eruditus. In uniuerſum itaq; nulla uidetur mihi ars eſſe quæ nõ exiſtat. abſurdũ enim eſt aliquid eſſe putare quod nõ eſt, quoniam eorũ quæ nõ ſunt, qua'nam ſubſtantia cõſpecta aliquis denũciare poſsit quòd ſint? Si enim nõ exiſtentia uidere non datur, quẽadmodũ exiſtẽtia, haud equidem ſcio quomodo quis mẽte cõcipere queat ea quæ nõ ſunt, quemadmodum ea quæ ſunt, quæ certe oculis uidere eſt, mẽteq; intelligere quòd ſunt. uerum ut ea nec uideas nec intelligas, nõ ſimiliter cõtingere poteſt. Sed exiſtẽtia quidẽ ſemper uidentur ac cognoſcũtur: nõ exiſtẽtia autem, neq; uidẽtur neq; cognoſcũtur. Cognoſcũtur itaq; demõſtratis iam artibus, & nulla eſt ars quæ nõ ex ſpecie quadã rerũ uideat, arbitrorq; ſanè ego etiã nomina artib. ex ſpeciebus accipi & imponi. Abſurdũ enim eſt exiſtimare ex nominibus ſpecies rerũ germinare & prouenire, Immo etiã impoſsibile exiſtit. Nomina enim lege quadam naturæ indita ſunt, Species autẽ rerum non lege ſancitæ ſunt, ſed naturæ germina exiſtũt, atq; hæc quidẽ ſi quis ex prædictis non ad plenũ intelligat, in alijs ſermonib. fortaſsis clarius edocebitur. De Medicina uero, utpote de qua hic inſtitutus eſt ſermo, claram demonſtrationẽ faciam, & primũ ſanè definiã quod ſentio, Medicinã eſſe morbos ab ægris in totũ tollere, & morborũ uehementes impetus obtũdere, & eorũ qui à morbis uicti ſunt curationẽ nõ aggredi, quum id in confeſſo ſit, quòd Medicina tales ſanare non poſsit. Quomodo igitur hæc Medicina faciat, & quali omnino facultate præſtet, de hoc iam reli-

quum sermonem instituam. Cæterũ in artis demõstratione simul etiã sermones illorũ qui eam dehonestare cõtendũt, quatenus quisq; eorũ sibi quid trãsegisse uisus est, reuellam. Principium itaq; sermonis hoc erit, cui omnes assensuros scio. Quòd quidem aliqui à medicina curati sanitati restituũtur, cõfitentur, Quòd uero nõ omnes, ob hoc iam ars ipsa uituperatur: aiũtq; hi qui eam peius incessunt, ꝙ hi qui à morbis apprehenduntur, eosq; euadũt, fortunæ ope euadant, & non auxilio ipsius artis. Ego uero non priuabo quidem ipse fortunam tanquam nihil operæprecij faciat, puto enim morbis qui male curãtur ut plurimum infortuniũ accedere: qui uero bene, eos bonã fortunã nancisci. Postea uero interrogo: quomodo possibile est sanatos aliud q̃ artẽ causari, siquidẽ eius usu & ministerio sunt sanati? Nudã enim fortunæ speciem eos respicere ac sequi noluisse, ex hoc apparet, quòd seipsos arti cõcrediderunt. quare à gratia fortunæ referẽda liberi sunt: ab ea uero quæ arti debetur minime se uẽdicare possunt, quo minus ei sanitatẽ acceptũ ferãt. In hoc enim quod se ei cõmiserunt ac cõcrediderunt, palàm est ipsos speciẽ eius esse cõtemplatos, Vim uero eius patrato opere cognouerunt. Dicet sanè hic aduersarius, quòd multi iam ægri etiã citra medicorum usum sint sanati: & ego id dicentibus credo. Videtur autem mihi omnino fieri posse, ut & qui medicis non usi sunt, in medicinã inciderint, non tamen ut scierint quod in ipsa rectũ fuerit, & quod nõ rectum: alioqui contigisset ut seipsos eodẽ penitus modo curassent, quo curati fuissent, si medicos adhibuissent. & hoc tandem magnũ signum est substantiæ ipsius artis, Nempe Artem esse, & quidem magnã, quando sanè etiã hi qui eam esse non putant, per ipsam seruati apparent. Valde enim necessarium est nosse, eos qui medicis etiam nõ sunt usi, si ægrotauerunt & cõualuerunt, quòd aut facientes aliquid, aut nõ facientes sanati sunt. Aut enim inedia, aut edacitate, aut uberiore potu, aut siti, aut balneis, aut illuuie, aut laboribus, aut quiete, aut somnis, aut uigilia, aut his omnibus promiscue utentes, conualuerunt. Et sanè propterea quòd opem senserunt, ualde necessarium est ipsos nosse, quòd fuerit aliquid quòd opem tulerit. Et rursus si quid detrimenti acceperũt, necesse est & detrimẽtum nosse, & quòd fuerit aliquid quod damnũ dedit ac læsit. Non enim quiuis cognoscere potest ea quæ cõmoditate & detrimento sunt disparata. Si igitur is qui ægrotauit, siue laudare siue uituperare nouerit quid ex diæta, per quã conualuit, omnia hæc Medicinæ esse cõperiet, & sunt nihil minus ea quæ damno fuerũt, quàm ea quæ opem tulerunt, in testimoniũ arti, quod Ars ipsa sit. Quæ enim profuerunt, ob rectum usum profuerũt, Quæ uero nocuerũt, ob id quod non recte usurpata sunt, nocuerũt. Atqui ubi rectum, & non rectum, utrunq; suum finem habet, quomodo quis hoc artẽ esse neget? Hoc enim ego artis expers esse dico, ubi neq; rectũ neq; non rectum aliquid existit. Vbi uero utrũq; horum inest, quomodo hoc nõ artis opus, sed potius inartificialitatis existat? Amplius autẽ si ex pharmacis purgãtibus, & aluũ sistentibus solũ, tum Medicina, tum Medici sanationẽ facerẽt, infirmus sanè sermo meus meritò iudicaretur. Nunc uero hi qui inter medicos maxime laudati sunt, & diæta, & alijs medicaminũ formis sanant, quas ne idiota quidem artis ignarus si audiat, nedum Medicus, artis esse negare queat. Vbi igitur nihil neq; in ipsis bonis medicis, neq; in arte medica inutile est, Sed in plurimis eorum quæ ex terra nascuntur,

&

& eorum etiam quæ fiũt, ſpecies & formæ inſunt medelarũ & pharmacorum:
non eſt quod amplius aliquis eorũ qui ſine medico cõualuerunt, caſum ſpon-
taneũ uero ſermone uehere poſsit tanquã cauſam ſuæ ſanationis. Spõtaneum
èquidẽ nihil eſſe adparet ac deprehẽditur. Omne enim quod fit, propter quid
fieri cõperitur, atq; etiam in ſingulis adeò propter quid fieri uidetur, Sponta-
neum uero nullam ſubſtantiam habere cõperitur, ſed nudum tantum nomen.
Medicina autẽ tum ex his quæ propter quid de induſtria excogitata ſunt, eſſe
adparet, tum ſubſtantiam amplius habere conſpicitur. Quare his quidem qui
fortunæ ſanitatem acceptum ferũt, artiq; derogant, hæc quæ dixi reſpondere
quis poſsit. Cæterum eos qui ob morientiũ calamitatem, artem demoliri con-
tendunt, miror quánam memorabili ratione cõmoti, Intemperãtiam quidem
morientium cauſſam mortis nõ ſtatuunt, Scientiam uero eorum qui medici-
nam exercent, accuſant: tanquã ſanè Medici quidem ea quæ non conueniant
imperare poſsint, Aegri uero quæ imperata ſunt tranſgredi nõ poſsint. Atqui
longe magis rationi conſentaneum eſt, ægros non poſſe facere quæ imperan-
tur, quàm medicos non cõuenientia iubere. Medici namq; ſana mente ſanoq;
corpore rem aggredientes, & præſentia cõſiderant, & de præteritis ſimiliter iu
xta præſentia ratiocinantur, intantũ etiam ut aliquando palàm gloriari ſoleant
ægri, ſe illorũ opera ſanitati reſtitutos eſſe. Aegri uero neq; qua parte laborẽt,
neq; ob quam cauſſam laborẽt, neq; quid ex præſentibus futurũ ſit, neq; quid
ex horum ſimilibus fiet ſcientes, medici imperio ſubiacẽt, dolentes quidem ob
præſentia, timẽtes autem futura: & pleni quidem morbo, inanes autem cibo-
rum, ea quæ morbo grata ſunt, q̃ quæ ad ſanitatẽ faciunt aſſumere malũt, mo-
ri quidem nõ amantes, ſed tolerare tamen nõ potentes. Hoc modo autem affe-
ctos, utrũ ueriſimilius eſt, hos à medicis imperata facere, an alia facere quæ me-
dici nõ iuſſerũt? aut medicos tales quales ſuperiori ſermone declaraui, nõ con-
uenientia imperare? Nónne multo magis hos quidem quæ cõueniant iubere?
illos autẽ temere & impotenter nolle obedire? atq; ſic inobediẽtes in mortẽ in-
cidere? Quæ ſanè qui nõ recte cõſiderãt, cauſſas ad hos qui inculpabiles ſunt,
referunt: eos uero qui maxime accuſandi ſunt, à culpa liberãt & defendũt. Por-
rò ſunt item quidam qui ob eos qui uictis à morbis curã adhibere nolunt, me-
dicinam ipſam reprehendunt, dicũtq; quòd morbi quos ſanare aggrediuntur
illi, per ſeipſos fuiſſent ſanati, Qui uero auxilio opus habent, eos non contin-
gunt. Oportebat autem inquiũt, ſiquidem ars erat, omnibus æquè morbis ſa-
nitatem afferre. Qui igitur hæc dicunt, ſi medicis indignarẽtur, quòd ipſorum
talia dicentiũ, non ut delirantiũ curam habeant, meritò ſanè ſuccenſuerint ma-
gis, quàm quòd illa reprehẽdunt. Si quis enim ab arte potẽtiam in ea quæ non
profitetur, aut à natura facultatẽ in ea ad quæ nata nõ eſt, exigat: is ignorat in-
ſaniam dementiæ potius quàm ignorantiæ cõuenire. Quorũ enim inſtrumen
torũ ſiue naturæ, ſiue artium facultatẽ obtinemus, per ea ſanè opifices eſſe poſ-
ſumus, per alia uero minime licet. quum igitur homo morbo afficitur qui uehe
mentior eſt quàm medicinæ inſtrumẽta, ne ſperare quidem oportet ut à medi-
cina exuperetur. Exẽpli enim gratia, Interea quæ in medicina urẽdi uim habẽt,
ignis extreme urit, uerũ eo minus etiã alia multa. An uero ex eis præſtãtiora le
uiores morbos curare nõ poſsint nondũ ſatis cõſtat, ualẽtiſsimos aũt morbos

potentissima etiam instrumēta curare nō posse, quomodo non sit manifestũ?
Quæ enim ignis non efficit, quomodo ea quæ ab illo nō sunt domita nō osten
dant, quòd alia arte opus habeāt, & nō ea in qua ignis instrumentũ existit? Idē
sentio & de alijs instrumentis quæcunq; medicinæ opus adiuuant, quorũ om-
nium singulatim successum si nō assequitur Medicus, uim affectionis accusare
oportet, mea quidē sententia, nō ipsam artem. Qui igitur eos reprehendũt qui
uictis à morbo manũ adhibere recusant, hortantur etiã ut ea quæ non conueni
unt attingāt, nō minus quàm ea quæ cōtingere interest artis, quod quũ faciũt,
his quidem qui nomine medici sunt admirationi sunt, ab his uero qui arte præ
stant deridentur. Nec uero adeò desipientes huius artis experti sunt: neq; uitu
peratoribus neq; laudatoribus indigent, sed ratione, ad quam sanè actiones o-
pificum absolutæ, plenæ sunt, & quæ ab ea destitutæ, mancæ. Amplius uero e-
tiam defectus aliquos quidem opificibus imputare oportet, aliquos uero ipsis
operibus. Quæ quidem igitur ad alias artes pertinēt aliud tempus, aliumq; ser
monem requirũt, Quæ uero ad medicinã, qualia sunt, & quomodo iudicanda,
partim quidem superiori sermone ostendimus, partim uero præsenti oratione
docebimus. Sunt enim his qui hanc artem probe norũt, morbi partim non in
obscuro positi, et nō multi: partim nō in manifesto loco hærētes, & multi sunt.
Qui enim ad interna uertũtur, in obscuro siti sunt, Qui uero ad superficiē cor-
poris erumpunt aut tumescũt, manifesti sunt. exhibent enim sese ut tum uisu,
tum tactu, & soliditas & humiditas ipsorũ percipiatur, & qui calidi sint quiq;
frigidi sentiatur, qui sanè singulorum aut præsentia aut absentia tales existunt.
atq; horum quidem omniũ in omnib. certas ac infallibiles medelas esse opor-
tet, nō ob id quòd faciles sint, sed quòd certo inuento cōstent, Neq; uero à qui
busuis uolentibus inueniũtur, sed ab his qui uolũt itemq; possunt. possunt au
tem quibus tum disciplina non eminus sed propè & largiter cōtigit, tum natu
ra nō infelix liberaliter accessit. Ad manifestos quidem igitur morbos hoc mo
do artem diuite facultate præditã esse oportet, Neq; uero ad minus manifestos
eam inopem ac dubiam hærere conuenit. Sunt autē morbi minus aperti, quiq;
ad os, quiq; ad uentriculũ sunt cōuersi. Habet autē corpus non unũ uentriculũ
sed plures, Duo enim sunt qui cibum suscipiunt & demittũt, alijq; præter hos
plures, quos norunt hi quibus hæc res curæ fuit. Quæcunq; enim mēbra car-
nem in orbē circũsitam habēt, quã musculum adpellãt, ea omnia uentriculũ ha
bent. Omne enim incōcretum & quod nō coaluit, siue pellicula siue carne cōte
gatur, cauum est. Impletur autē dum sanũ est flatu, dum ægrotat sanie. Habēt
itaq; brachia talē carnē, habent & fœmora, habēt suræ. Quin & in macilētis &
excarnib. partibus eiusmodi caro inest, similiter ut in carnosis esse demōstra-
tum est. Nam & qui thorax appellatur, in quo hepar continetur, & capitis cir-
culus, in quo cerebrum cōcluditur: ipsumq; adeo dorsum, ad quod pulmo uer-
git, horũ membrorũ nullum est quod nō & ipsum uacuũ sit, ac multis segmētis
plenũ ac quasi discriminatũ existat, quæ parũ abest ut uasa existant, quorum ta
men aliqua habentē lædũt, aliqua uero etiã prosunt. Præter hæc autē & uenæ
multæ, & nerui nō in carne sublimes, sed ad ipsa ossa producti ligamentũ sunt
articulorum: ipsi etiam articuli in quibus ossium quæ mouētur cōmissuræ in-
uoluuntur, & horũ nullum est quod nō subspumosum sit, & circa se forulos ha
beat

beat, quos ſanies prodit, quæ deductis ipſis, multa & magno multorũ mœro-
re egreditur. Ex prædictis itaqꝫ omnibus nullum eſt quod oculis conſpicienti
uidere ac cognoſcere cõtingit, quapropter etiam obſcura mihi appellata ſunt:
& ab arte quoqꝫ obſcura eſſe iudicata ſunt, non tamen quod obſcura perma-
neant & nos uincant, ſed quantum poſsibile eſt cognoſcantur & ſuperentur:
poſsibile autem eſt quantũ ægrorum naturæ ad conſiderandum conferunt, &
quantum eorũ qui perſcrutaturi ſunt naturæ ad perſcrutandũ aptæ ſunt. Cum
multo enim labore, & non modico tẽpore præ oculis uidentur & cognoſcun-
tur. Quæcunqꝫ enim oculorum cõſpectum effugiunt, ea mẽtis oculis obtinen-
tur & ſuperantur. Quæcũqꝫ uero ob id quòd nõ ſtatim cognoſcantur ægri ma-
la perpetiuntur, ea non ad medicos curãtes ipſos, tanquã ad ipſorum autores
referenda ſunt, ſed ad naturam ipſius ægri, itidemqꝫ ipſius morbi. Medicus e-
nim quum nõ poſsit malum neqꝫ uiſu aſſequi, neqꝫ audiendo ex aliorum nar-
rationib. cognoſcere, ratiocinatione ipſum perſequitur. Etenim ipſi quoqꝫ æ-
gri qui obſcuro morbo laborãt, ſi conentur medicis de morbis ſuis narrare, ex
opiniõe magis qꝫ ſcientia narrãt. Nã ſi ſciuiſſent, in ipſos ſanè medicos nõ inci
diſſent, quũ eiuſdẽ ſciẽtiæ ſit morborũ cauſſas noſſe, & morbos ipſos omnib.
medicamẽtis quæ augeſcere morbũ prohibẽt, curare poſſe. Quãdo igitur neqꝫ
ex ægri narrationib. ad infallibilẽ certitudinẽ peruenire poſsit, aliò certe reſpi-
cere medicũ neceſſe eſt. Quare huius tarditatis nõ ars ipſa, ſed corporũ natura
cauſſa exiſtit. Hæc enim malũ ſentiẽs, mederi magnopere geſtit, cõſiderans ta-
men ne temeritate magis qꝫ cõſilio, & ut facilitate magis q̃ uiolentia medeatur.
Medicus uero ſi quidẽ ſuffecerit ad cognoſcendũ, ſufficiet etiam ad ſanãdum.
Si uero is in quo morbus cognoſcitur, ſuperetur, ob id ſanè quòd ſerius medi-
cum acceſsit, aut ob morbi celeritatẽ peribit. Si enim ex æquo proceſſerit mor-
bus cum medicina, uelocior nõ eſt. Si uero præoccupauerit, uelocior omnino
exiſtit. præoccupat autẽ tum propter corporum anguſtiam, in qua nõ in con-
ſpicuo inhabitant morbi, tum propter ægrorũ negligentiam. Differunt enim
& cunctantur, atqꝫ ubi iam à morbis ipſis apprehenſi ſunt, tum demum cura-
ri uolunt ac expetunt. Quare artis potentiam magis ex merito admiremur, ſi
quem ex clandeſtino morbo ægrũ reſtituat, quàm ſi impoſsibilibus & deſpe-
ratis opem ferre moliatur. Nequaquã uero in ulla aliqua iam inuentarum arti-
um tale quiddam ineſt, Sed quæ ex eis igne opificiũ exercent, igne non præſen
te, ocioſæ ſunt. Vbi uero illum contigerunt, operoſæ. Quæ item tractabili re-
rum materia artem ſuã exercent, ueluti aliæ quidem lignis, aliæ corijs, aliæ ſcul
pendo tum ære, tum ferro, alijsqꝫ ſimilibus rebus earum quàm plurimæ. Ope-
ra porrò quæ ex hac materia, & cum huius materiæ inſtrumentis fiunt, tametſi
facile retractari ac corrigi poſsint, tamen non magis uelocitate quàm uelut de-
cet perficiuntur, neqꝫ defunctorie tranſsiliũtur, uerum ſi quod inſtrumentum
deſit, interim quieſcũt, quanquã etiam illis cunctatio & tarditas ad opus com-
modius abſoluendum impedimento ſit, Attamen opus laudatur & præfertur.
Medicina uero aliquibus quidem ex ſuppuratione thoracis, aliquibus uero iu
xta hepar & rhenes, alijs autem per omnes corporis uentriculos ægrotanti-
bus, eorum omnium inſpiciendi potẽtia priuata eſt: quod ipſum apud omnes
in confeſſo exiſtit, alias tamen facultates coadiutrices adinuenit, Vocis nimi-

rum claritatẽ & tarditatẽ, itemqꝫ fluxiones quæ ſingulis locis per quos exitus
eis dantur, deſtillare cõſueuerunt. quarũ modo odores, modo colores, deinde
etiam põderatam tenuitatem ac craſsitiem obſeruat, ex eiſqꝫ ſigna tum eorum
quæ ægri iam perpetiũtur, tum quæ perpeti poſsint, colligit. Quum uero hæc
ſignificationẽ de ſe præbeant, neqꝫ ipſa natura uoluntaria dimittat, uires am-
plius ac neceſsitates medicina ipſa inuenit, quibus natura coacta indemnis ta-
men cõcedat. Natura autẽ ſtimulata & impulſa, artis peritis quæ facienda ſunt
demõſtrat. Cogit autem partim coalitũ in nobis calorem, pituitã per ciborum
ac potuum acrimoniã diffundere, quo intelligat quid ſibi uiſum ſit de illis, quæ
ut uiderẽtur ipſa machinata eſt: partim uero ſpiritũ uelut delatorem, tum uijs
arduis, tũ curſibus accuſare ac prodere cogit. Quin & ſudores per prędicta du
cens ac excludens, humorum calidorum exhalationem perficit. Sunt præterea
quæ per ueſicam pergreſſa magis morbum oſtendere poſſunt, qꝫ quæ per car-
nem exhalarũt, Inuenit igitur & tales potiones itẽqꝫ cibos, qui calidiores aliàs
calefacientib. exiſtentes, illaqꝫ & eliquãt, & profluere faciunt, quæ ſanè nõ pro
fluxiſſent ſi nõ hoc modo tractata fuiſſent. Alia itaqꝫ ex alijs, & alia per alia pro
deunt, quæ corpus pergreſſa morbum ipſum produnt, ut nihil miri ſit ipſis ſe-
rius fidẽ haberi, & medendi conatus ac aggreſsiones tardiores eſſe, quũ ſic per
peregrinas interpretationes ad medendi ſciẽtiam ac cognitionem medici per-
ueniant ac erudiãtur. Quòd igitur & rationes in ſeipſa plenas & ad ferendũ au
xiliũ abũdantes habeat medicina, & quòd morbis qui corrigi nõ poſſunt meri
to auxiliares manus negat, aut ſi fortè opem ferre molita eſt, citra culpam eam
exhibet, id ipſum tum iam habitus ſermo manifeſtũ facit, tum etiam artis peri-
torũ demõſtrationes palàm documentũ præbent, quas ſanè ex operibus iucũ-
dius qꝫ ex ſermonibus oſtendunt: utpote qui dicendo nõ magnopere exercita
ti, multitudini fidẽ ſinceriorẽ ex his quæ uideat ꝗ quæ audiat facere malint.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE VETERI MEDICINA, IANO COR-
nario Medico Phyſico interprete.

QVICVNQVE de medicina dicere aut ſcribere aggreſsi, dicẽ-
di ſcopum ſibijpſis ac fundamẽtum ſuppoſuerũt, calidũ aut
frigidum, aut humidũ aut ſiccum, aut aliud quodcũqꝫ uolue-
rint, rem in cõpendium cõtrahentes, principiũ cauſſæ, tum
morborũ, tum mortis, hominibus omnibus idem, unũ aut
duo proponentes, hi in multis quidem quæ dicũt manifeſtò
erraſſe deprehẽduntur. Iuſtior autem querela eſt de arte, qua
omnes in maximis utuntur, & bonos artifices maxime colũt. Sũt autem opifi-
ces alij uiles, alij longe præſtãtes, qđ ſanè ſi nõ eſſet omnino medicina, neqꝫ in
ipſa obſeruationes eſſent, neqꝫ quicꝗ inuentorũ, non utiqꝫ extaret, ſed omnes
æqualiter eius ignari et inexperti eſſent, et per fortunã omnes ægrotorũ res gu
bernarẽtur. Nunc uero res nõ ſic ſe habet, ſed quemadmodũ aliarũ omnium ar
tiũ opifices multũ inter ſe differũt, tũ manu, tũ mente, ſic etiã in medicina. Qua
propter nõ cẽſeo ego ipſam inani fundamẽto indigere, uelut obſcura & dubia,
de

de quibus si quis dicere conetur, necesse est fundamento uti. Velut si quis de
sublimibus in aere rebus, aut de subterraneis dicat, & quomodo habeant sciat,
tamen neq; dicenti, neq; audiẽtibus manifestũ satis fuerit uerane sint an secus,
Neq; enim est ad quod quis se cõferat, cuiq; innitatur ut ueritatem cognoscat.
Medicina autẽ iam ab antiquo existit, & principiũ & uia inuenta, per quam in
uenta & multa & probe habentia cõperta sunt, per multũ adeò tempus, & reli
qua deinceps inueniẽtur, si quis sufficiens sit, & iam inuentorũ gnarus, ex his
ad perquirendum procedat. Quicũq; uero his reiectis ac omnibus reprobatis,
alia uia aliaq; forma inquirere conatur, & quid inuenisse gloriatur, falsus est &
fallitur. Impossibile enim id est, uerũ ob quas necessitates impossibile sit, ego
demonstrare conabor, docens ac demõstrans quòd ars existat. Ex hoc autẽ pa
làm fiet, impossibile esse aliquo alio modo inueniri. Videtur autem mihi maxi
me, de hac arte dicturũ oportere uulgo ac plebeis hominib. nota dicere, Neq;
enim de alio quopiã, neq; quærere neq; dicere cõuenit, q; de affectiõib. ex qui-
bus illi ipsi ægrotant. Ipsos quidem igitur suas ipsorum affectiones cõdiscere,
quomodo fiunt ac desinũt, & quibus occasionibus augescũt ac deficiũt, quum
idiotæ sint non est facile, uerũ ab alio inuẽtas ac proditas, procliue. Nihil enim
libentius quisq; recordatur quàm quæ sibi ipsi accidisse audit. Si quis autẽ idio
tarum sententia destituetur, & audientes non afficiet, ille etiam ueritatis cõpos
non fiet, & propterea neq; fundamẽto neq; scopo opus habet. Etenim Ars me
dica neq; inuenta ab initio fuisset, neq; quæsita, Nihil enim ea opus erat ægro-
tis hominibus, si eadem diæta uterẽtur, & assumerẽt quæ sani edunt ac bibũt,
imò etiã alterius diætæ usus eis profuisset, si non alia fuissent his meliora. Nũc
autẽ ipsa necessitas homines coegit Medicinã inquirere ac inuenire. Quoniã
ægrotis eadem in cibo assumentibus quæ sani solent, non fuit utile, uelut neq;
nunc utile existit. Quin ut rem altius expendamus, neq; ipsam sanorũ diætam
ac alimoniã qua nunc utuntur, inuentã fuisse censeo, si suffecisset homini idem
cibus ac potus, qui boui ac equo, & omnib. alijs præter hominẽ, ueluti sunt ex
terra nascentia, fructusq; ac herbæ & fœnum. Ex his enim nutriuntur, & auge
scunt, & illæsi degunt, non indigentes alia diæta. Quanquã ego sanè ab initio
etiam hominẽ tali uictu usum esse putem. Quæ uero nũc inuenta sunt edulia,
multa arte excogitata & multo tempore producta esse mihi uidentur, quũ mul
ta & grauia, ex forti ac ferino uictu homines paterentur, qui intẽperatus, & ma
gnas uires habens ingerebatur. qualia sanè etiam nunc ex ipso paterẽtur, dolo-
ribus uehemẽtibus & morbis obnoxij, & breui etiam morti. Verisimile est au
tem hæc mala tunc minus perpessos ipsos esse, propter consuetudinẽ: quanq;
etiam tunc uehementer afflicti sint, & consentaneum est plurimos & debiliore
natura præditos perijsse, eos uero qui uictum illum superare poterãt longiori
tempore durasse ac restitisse. Quemadmodũ etiam nunc ex ualidis edulijs ali-
qui facile liberãtur, aliqui cum multis doloribus ac malis. Ob hanc itaq; neces-
sitatẽ etiam illi mihi uidẽtur quæsiuisse uictũ naturæ cõuenientem, & inuenis-
se hunc, quo nũc utimur. Ex tritico igitur macerato, & à cortice purgato, moli-
toq; ac cribrato, & subacto ac assato, panẽ fecerũt, Ex ordeo uero mazã, aliaq;
multa ex hoc excogitãtes, coxerũt, & assarunt, & miscuerunt, fortiaq; & intem
perata, debilioribus temperarũt, effingẽtes omnia iuxta hominis naturã ac ui-

res

res, quæ quidem fortiora essent, ab ipsa natura nō posse superari, si ingesta es-
sent, existimātes: ab his ipsis quoq; dolores & morbos ac mortes oriri iudican
tes: cōtra ab his quæ natura domare posset, alimentū & augmētum & sanita-
tem. Porrò inuento huic quod nam iustius aut magis conueniens nomē quis
imposuerit quàm medicinæ? quandoquidē ad hominis sanitatem alimētumq;
ac salutem inuētum est, in permutationem illius uictus ex quo dolores & mor
bi fiunt. Si uero ars ipsa esse non putatur, nihil absurdi est. Nam cuius nemo
ignarus est, sed sciētes omnes, ob usum & necessitatē, eius nō conuenit aliquē
artificem appellari. Atqui inuentū ipsum & magnū & multæ artis ac cōsidera-
tionis existit, Quinetiā in hunc usq; diem exercitiorū & reparādarum uirium
curam gerentes, semper aliquid amplius adinueniūt, iuxta eandem uiam inue-
stigantes quod quis edens ac bibens maxime superet, ac seipso fortior euadat.
Consideremus itaq; & cōfessam ab omnibus medicinā, eam uidelicet quæ pro
pter ægros inuenta est, an & nomē & artifices habeat, & ipsa dominari ipsis ue
lit, & unde tandem initiū sumpsit. Mihi equidē, uelut in principio dixi, nemo
ne quæsiuisse quidem Medicinā uidetur, si idem uictus & ægrotis & sanis cō-
uenisset. Itaq; usq; in hunc diem hi qui medicina nō utuntur Barbari ac Græ-
cis cōfines, eodem modo quo sani uictitant ad uoluptatē, & à nulla re quā con
cupiscunt abstinent, neq; quicquā deuitant. Cæterum qui Medicinam quæsi-
uerunt ac inuenerunt, eādem cū illis de quibus superiori sermone dictū est, sen
tentiam habuerunt, & primū quidem ex his ipsis cibis copiam detraxerunt, &
pro multis paucos statuerūt. Quum uero ipsis aliquādo hoc ad aliquos ægros
sufficeret, palamq; fieret quod prodesset, nō tamen omnibus, sed essent quidā
ita habentes, ut neq; modicos cibos superare possent, imbecilliore sanè quopiā
tales indigere illis uisi sunt, sorbitiōesq; inuenerūt, pauca ex fortibus multa a-
qua permiscentes, & robur ipsum temperatura ac coctura detrahētes. Quod si
qui neq; sorbitiones superare possent, his detraxerūt etiam ipsas, & ad potio-
nes peruenerunt, obseruaruntq; ut & hæ tum usu, tum copia moderate habe-
rent, & neq; plures quàm oportet, neq; meraciores & intēperatiores, neq; defe
ctuosiores offerētes. Probe aūt nosse oportet quibus sorbitiones in morbis nō
conducūt, Nam statim ubi hoc fecerint exacerbātur ipsis febres ac dolores, &
manifestū fit, quòd assumptū morbo quidem alimentū ac incrementū præbet,
corpori uero tabes & infirmitas existit, Quicūq; uero homines in hac affectio
ne existentes siccum cibum assumunt, aut mazam, aut panē, etiamsi ualde mo-
dicū, decuplo magis & manifestius læduntur, q̄ si sorbitione usi essent, ob nul
lam aliam caussam quàm fortitudinē edulij ad affectionem, in quo sorbere con
ducit, edere autē non. Si enim plura comederit, plus utiq; lædetur: si uero pau-
ca, dolebit tamen omnino. Omnes itaq; dolores caussæ ad idem reducūtur, ni-
mirum fortissima edulia maxime & manifestissime hominē lædere, siue sanus
sit, siue ægrotus. Quid igitur aliud cogitasse uideri queat hic appellatus Medi-
cus, & confessus artifex, qui ægrorū diætam ac uictum adinuenit, q̄ ille qui ab
initio omnibus hominibus uictū quo nunc utimur, ex agresti illo ac ferino re-
perit ac subornauit? Mihi equidem uidetur idem modus, & unum quoddā ac
simile esse inuentū. Hic enim ea quæ natura humana sana superare non potuit
incidentia & ingesta, propter feritatē intemperantiāq;: ille uero qualicunq; tan

dem

dem unuſquiſq; affectione teneretur, ut ſuperare non poſſet, eadem detrahere
quæſiuit ac inſtituit. Quid hoc ab illo differt? præterquam quod multiplicior &
uariegatior ac maioris negocij eſt hæc ſpecies. Verum principiũ fuit illa quæ
prius eſt producta. Si uero quis cõſideret quæ ſit ægrotorũ diæta, cõparatio-
ne ad ſanorũ diætam facta, is inueniet hãc ægris nocentiorẽ quàm eam quæ fe-
rarum eſt & aliorũ animaliũ ſanis. Etenim uir laborans morbo neq; difficili &
intolerabili, neq; rurſus leui & deſpicabili, ſi panem aut carnẽ, aut aliud quid ex
his quæ ſani edentes iuuãtur, comedere uolet, nõ multum, ſed multo minus q̃
ſanus poterat, contingat autẽ ut nec ſit qui eũ delinquere admoneat. Alius con-
trà ſanus naturam habens nõ omnino debilem, neq; rurſus fortem, ſi comede-
rit quid eorum quæ bos aut equus comedens iuuatur, & edat ſanè eruũ aut or-
deum, aut aliud quid huiuſcemodi, non multum, ſed multo minus q̃ poteſt. Sa-
nus utiq; qui hoc fecerit, minus & dolebit & periclitabitur q̃ ægrotus ille, qui
panẽ aut mazam intempeſtiue ingeſsit. Hæc itaq; omnia ſigna ſunt, quòd ipſa
ars medica uia ac methodo quæſita inueniri poſsit. Si quidem igitur ſimplici-
ter, uelut aliqui putãt, quæ fortiora ſunt nocerent, quæ debiliora prodeſſent &
nutrirẽt, tum ægrum, tum ſanum, facilis ſanè res erat, Multum enim de ſecuro
detrahere oportebat ut ad debiliſsimũ deduceretur. Nunc autẽ non minus de-
lictum, nec minus lædit hominẽ, ſi pauciora & defectuoſiora q̃ ſatis eſt aſſumã-
tur. Fames enim magnã potentiã in naturam hominis habet & ſanãdi & debi-
litandi & occidendi. Multa uero etiam alia mala, diuerſa quidem ab his quæ ex
repletione fiunt, nõ minus autem grauia, uacuationis ſunt, quapropter multo
uariegatior eſt, & maiorẽ diligentiam requirit. Oportet enim modum aliquem
coniectare. Modum autem neq; põdus, neq; numerum aliquem, ad quem re-
feras cognoſces: certitudinem enim exactam nõ reperies aliam quàm corporis
ſenſum. Quapropter operoſum eſt ita exacte cõdiſcere, ut parum in alterutrã
partem delinquas: quanquã ego etiam eum medicum uehementer laudarim,
qui parum delinquat. Certitudinẽ autem exactam raro uidere contingit. Qua-
re plerìq; Medici eadem quæ mali gubernatores in ſe admittere mihi uiden-
tur. Etenim illi quum in tranquillitate gubernãtes delinquũt, non fiunt mani-
feſti: quum uero deprehenderit ipſos uentus magnus & tempeſtas, palàm iam
cõſpicui ſunt omnibus hominibus, quod ignorãtia & culpa erroris ſui nauem
perdiderunt. Sic ſanè etiam mali & plurimi medici, quũ curant homines nihil
graue patientes, in quos ſi quis etiã maxime delinquat, nihil graue faciat. Sunt
autem multi tales morbi, & multo ſæpius q̃ graues hominibus accidunt. In ta-
libus ſanè delinquẽtes, non fiunt manifeſti idiotis hominibus. Vbi uero obti-
gerit magnus & fortis & periculoſus morbus, tunc ipſorum delicta & ars om-
nibus in cõſpicuo ſunt. Neq; enim lõge abſunt ſingulorũ pœnæ ac cruces, ſed
breui adſunt. Quod aũt non minores afflictiones ab intempeſtiua uacuatione
quàm à repletione hominibus cõtingant, probe diſcemus ſi in ſanis rem expẽ-
derimus. Sunt itaq; aliqui ipſorũ quibus ſemel in die cibum capere cõducit, &
hoc propter utilitatem ſic obſeruãt. Alij etiam prandent, propter eandẽ neceſ-
ſitatem, ſic enim ipſis cõducit: Sed & quidam nõ propter utilitatem, ſed aut ob
uoluptatem, aut ob alium aliquẽ caſum alterutrũ faciunt. Plurimorũ enim ho-
minũ nihil intereſt utrũ tandem faciant, ſiue ſemel tantũ edant, ſiue etiam pran-

deant, hàc cõſuetudine uti. Sunt autẽ quidã qui nõ poſsint extra utilitatẽ faciẽ-
tes facile degere, ſed cõtingit utriſq; ipſorũ, per diẽ unũ atq; eũ nõ ocioſe per-
mutantibus, immẽſa afflictio. Alteri enim ſi prãſi fuerint, idq; eis nõ cõducat,
ſtatim graues & corpore ſegnes fiũt, itemq; mente pigri, hiatuq; ac oſcitatione
& dormitatiõe & ſiti pleni. Si uero etiã inſuper cœnauerint, & flatus, et tormi
na, et aluus effringitur. et multis magni morbi principiũ hoc fuit, ſi eoſdẽ cibos
quos ſemel inſumere cõſueuerunt, bis aſſumant, & nihil his amplius. Alteri ue
ro ſi prandere cõſueuerunt, idq; ipſis conducat, & non pranſi fuerint, mox ubi
tempus præterierit, ſtatim impotentia uehemẽs, tremor, animi deliquiũ, poſt-
ea oculi pallidi, urina craſſa & calida, os amarũ, & uiſcera pendere ipſis uiden-
tur, uertigo, iracundia, triſtitia. hæc autẽ omnia ubi cœnare tentauerint. deinde
autem pranſuri cõſumere non poſſunt quæ prius cœnarũt. atq; hæc ipſa cum
tormine ac ſtrepitu deſcẽdentia aluum cõcludunt, ipſiq; ægre dormiũt, inſom
niaq; conturbata ac tumultuoſa habent, pleriſq; uero etiam horum hoc magni
morbi principiũ fuit. Cõſiderare porrò oportet ob quas cauſas hæc ipſis acci-
derunt. Et ſanè puto his qui ſemel cibũ ſumere cõſueuerunt, quòd nõ expecta
uerũt iuſtũ tempus, donec ipſorũ uenter pridie ingeſtos cibos perfecte cõſum
pſiſſet & exuperaſſet, euacuatusq; eſſet ac quieuiſſet, ſed in feruẽtem adhuc &
fermentatũ nouos ingeſſerunt. Eiuſmodi autem uentres multo tardius conco-
quunt, & maiori opus habẽt ceſſatione ac quiete. His uero qui prandere aſſue-
ti fuerunt, quòd nõ ubi citiſsime alimẽto corpus indigebat, & iam priora con-
ſumpta erant, nec habebat aliquã amplius fruitionẽ, ſtatim ipſi nouum alimen
tum ſuppeditatũ eſt. deficit autem & cõſumitur præ fame. Nam omnia quæ ta
les homines perpeti dixi, fami imputo. Dico autẽ etiam alios omnes homines,
qui duos aut tres dies inediam pertulerint, eadẽ paſſuros eſſe, quæ de imprãſis
dixi. Cæterum tales naturas quæ cito & fortiter eiuſmodi delictis offendũtur,
imbecilliores alijs eſſe cenſeo, proximus eſt autẽ imbecillis languenti: uerũ im-
becillior eſt languens, & plus laborare cõtingit ipſum, ubi iuſtum tempus nõ
eſt aſſequutus. Quum itaq; eiuſmodi exacta certitudo circa artem exiſtat, diffi
cile eſt ſemper quod rectiſsimũ eſt aſſequi. Multæ autem ſpecies in Medicina
ad tantam certitudinem perueniunt, de quibus dicetur. Non cenſeo itaq; pro-
pter hoc artem uelut nõ exiſtentem, neq; probe inueſtigatam, ueterem oporte
re reijci, quòd non habeat circa omnia certitudinem exactam. Verum mul-
to magis propterea quòd propinqua eſt recto, ſimulq; ratione poſsit ad ipſum
peruenire, admirari oportere cenſeo ea quæ ex multa ignorãtia ſunt eruta et in
uenta, quòd probe et recte adinuenta ſunt, & non à fortuna aut caſu. Porrò ad
eos qui nouo modo artem ex ſcopis ac fundamentis ſuppoſitis quærunt, ſer-
monem reducere uolo. Si enim calidũ eſt aut frigidum, aut ſiccum, aut humi-
dum, quod hominẽ lædit, & oportet recte medentem auxiliari, calido quidem
in frigidũ permutato, frigido uero in calidũ, ſicco in humidum, humido in ſic-
cum: cõtingat mihi homo non fortis naturæ, ſed ex debilioribus, hic autẽ tri-
ticum edat quod ex area ſuſtulit crudum & non elaboratum, & carnes crudas,
& bibat aquam. Hoc uictu utens ſatis ſcio quòd multa & grauia perpetietur,
Nam & doloribus uexabitur, & corpus debile euadet, & uenter corrũpetur, &
multo tempore uiuere non poterit. Quod igitur auxiliũ præparare oportet ſic
habenti

habētiː calidū an frigidum, uel ſiccū, uel humidumː ſimplex enim eſt quodcūq; ex iſtis. Si enim id quod ipſum lędit aliquod ex his eſt, cōtrario ſoluere oportet ac liberare, quemadmodū ipſorum ſermo teſtatur. Atqui certiſsimū & manifeſtiſsimū medicamentū eſt, uictū quo utebatur auferre, & pro tritico panē dare, pro crudis uero carnibus coctas, inſuperq; uinū propinare. His permutatis impoſsibile eſt nō fieri ſanum, niſi penitus fuerit tēpore ac uictu corruptus. Quid itaq; dicemusː Num quòd ipſi à frigido afflicto calida hæc oblata auxiliū tulerunt, aut contràː Equidē opinor me multā hæſitationē interrogato præbiturū eſſe. Nam qui panē ex tritico parauit, calidū, aut frigidū, aut ſiccū, aut humidū abſtulit: panis enim & in ignem & in aquā datur, & multis alijs elaboratus eſt, quorū ſingula propriam uim & naturā habent, & aliqua quidē à natura in ipſo exiſtentia abijcit, alijs aūt temperatur ac permiſcetur. Sed & hoc ſcio, q in corpus hominis refert, panis purus, aut cui nihil furfurū deceſsit, & ex tritico nō decorticato, aut decorticato, & multa aqua ſubactus, aut cōtrà, & ſuperaſſatus aut crudior, aliaq; præterea infinita. Similiter etiam de maza, et ſingulorū adeò uires magnæ, alteraq; alteri nihil ſimile habet. Quicūq; aūt hæc nō conſiderās nō nouit, haud ſcio quo modo ille affectiones in homine cognoſcere poſſit: ab unoquoq; enim horū afficitur & alteratur homo, uel hoc, uel alio modo, & ex his omnis uita & ſano, & ex morbo cōualeſcēti, & ægroto. Nihil igitur utilius neq; magis neceſſariū q̄ hæc cognouiſſe: quod & probe & conuenienti ratiocinatione inueſtigātes, iuxta hominis naturā hæc primi inuentores inuenerūt, iudicaueruntq; artē dignā quæ deo adſcriberetur, quemadmodū etiam eſt receptū. Nō enim ſiccū neq; humidū, neq; calidū, neq; frigidū, neq; aliud quicq̄ ex his putauerūt hominē lædere, neq; aliquo horū homini opus eſſe opinati ſunt, ſed quod in unoquoq; forte & humana natura potētius eſt, quodq; nō poſsit ſuperare, hoc ipſum lædere duxerūt, & hoc auferre quæſiuerūt. fortiſſimū autē eſt inter dulcia, dulciſsimū, inter amara, amariſsimū, inter acida, acidiſsimū. & in omnibus adeò rebus uigor ipſe ac ſummū. Hæc enim & in homine ineſſe uiderūt, & hominē lædere. Ineſt enim in homine & amarū, & ſalſum, & dulce, & acidū, et acerbū, & fluidū, & alia infinita, omnigenas facultates habētia copiāq; ac robur. Atq; hæc quidē iuxta ac inter ſe tēperata, neq; cōſpicua ſunt, neq; hominē lædūt. Vbi uero q̄d horū ſecretū fuerit, atq; ipſum in ſeipſo fuerit, tūc & cōſpicuū eſt, & hominē lædit. Quin & ex cibis quicūq; nobis incōmodi ſunt, & ingeſti hominē lædunt. horū unuſquiſq; aut amarus eſt & meracus ac intēperatus, aut ſalſus, aut acidus, aut alius quis intēperatus & fortis: & propterea turbamur ab ipſis, quemadmodū etiam ab his quæ ex corpore excernūtur. Omnia autē quæ edit aut bibit homo, talia edulia palàm eſt minime hoc intēperato, & diſsidente ac excedente ſucco participare, uelut ſunt panis & maza & his ſimilia, quibus adſuetus eſt homo plurimis & ſemper uti: exceptis his quæ ad uoluptatem ac delicias cōdiuntur ac præparātur: & ab his plurimis in homine ingeſtis turbatio ac ſecretio corporis facultatū minime contingit. Verū robur & augmentū, ac alimētum præſertim, per nihil aliud contingit q̄ quod probe temperatū eſt, & nihil habet intemperatū, neq; forte, ſed totum unum factū eſt & ſimplex & non forte. Et ualde ſanè dubito ego, quónā modo hi qui talem ſermonem proferunt, & artem ex hac uia ad ſcopum abducūt, curaturi ſint homi-

 nes

nes, quemadmodũ proponunt. Non enim est ipsis, uelut ego opinor, inuẽtum quid, ipsum in seipso calidũ, aut frigidum, aut siccum, aut humidũ, quod nulla alia specie cõmunicaret. Verum arbitror eosdem potus ac cibos ipsis esse, quibus omnes utimur. Apponũt autem alij quidem, quòd sit calidus, alij frigidus, alij quòd siccus, alij humidus. Quoniã illud sanè dubium est, imperare ægroto calidum quid assumere: statim enim interrogabit quid sit illud, ut nugas producere necesse sit, aut ad aliquid eorum quæ sunt cõfugere. Si autem est calidum quoddam acerbum existens, aliud uero calidũ fluidum, aliud calidum tenue, sunt enim & alia calida etiam alias uires subcõtrarias sibijpsis habentia, quod igitur ipsorum assumere oportebit? calidum & acerbũ, an calidum & fluidum, aut simul frigidũ & acerbũ? Nam & hoc est, itemq; frigidũ & fluidum. Etenim quod ego scio, totum cõtrarium ab utroq; ipsorũ euenit, idq; nõ solum in homine, sed etiam in corio ac ligno, & alijs multis rebus quæ magis stupidũ sensum habent quàm homo. Non enim calidũ est quod magnam uim habet, sed ipsum acerbum & fluidũ, & alia quæ à me relata sunt, tum in homine, tum extra hominem, siue edantur, siue bibantur, siue forinsecus illinãtur, aut quomodocunq; formata adhibeantur. Frigiditatẽ autem & caliditatem ego omnium facultatum minime potẽtes esse in corpore existimo, ob has sanè caussas. Quo equidem tempore ipsa inter se permixta simul frigidũ ac calidum fuerint, non lædunt. Temperamentũ enim & moderatio cõtingit frigido à calido, & uicissim calido à frigido. Vbi uero seorsim utrunq; secretum fuerit, tunc affligit. In hoc itaq; tempore quum frigidum intus generatur, & cito hominẽ affligit, primum propter hoc ipsum adest calidũ inde adeò ex homine ipso, nullo alio auxilio, neq; præparatione opus habens. atq; hoc & in sanis hominibus & in ægrotis operatur. Itaq; si quis sanus hyeme corpus perfrigerare uelit, aut frigidæ lotione, aut alio quopiam modo, quanto id amplius fecerit, si modo nõ omnino corpus congeletur, ubi uestimẽta acceperit, & sub tegmen uenerit, magis & amplius corpore calescit. Rursus si quis fortiter calfieri uelit, aut calido lauacro, aut multo igne, inde uero eandem uestem habens in eodem loco conuersari, in quo perfrigeratus, multo apparebit frigidior, & lõge horridior, quàm aliquis qui præ æstu uentilationem admisit, & sibijpsi frigus præparauit, atq; sic ex hoc modo recreatus est. Nam qui hoc facit, decuplo maiorem æstum ac ardorem percipit, quàm is qui nihil tale facit. Verũ sunt adhuc testimonia multo maiora. Quicunq; per niuem aut aliud frigus iter facientes, excellenter frigescunt aut pedibus aut manibus aut capite, ubi se cõtinuerint in noctem, quum cooperti fuerint & in tepore extiterint, ab æstu & pruritu uexãtur, quibusdam etiam bullæ uelut ambustis ab igne exurgũt, neq; prius hoc patiũtur quàm calfiant: adeò prompte utrunq; ipsorũ ad alterum accedit. possem & alia innumera recensere. Cæterũ circa ægrotos, nónne quibus rigor contingit, his acutissima febris relucet? sed non adeo fortiter, uerũ pauco tempore quiescẽs, & aliàs ferè innoxia, & quo tempore affuerit, percalida, & per totũ corpus penetrans, desinens maxime in pedes, ubi sanè rigor & frigus ualidissimũ diutissime durauit. Rursus quum sudor prodierit & febris decesserit, multo magis frigescit æger, quàm si ne apprehendisset quidẽ ab initio. Cui igitur breui adeò contrarium accedit, cuiq; uis adimitur sua sponte, quid' nam ab hoc magnũ aut graue

fiat

fiat: aut quid opus est multo ad hoc auxilio? Verum dixerit aliquis, Qui ardenti febre febricitant, itemq́; peripneumonijs, & alijs fortibus morbis, nō cito ex calore liberantur, neq; adest hic frigidū aduersus calidum. Atqui ego hoc maximum signū esse puto, quòd nō propter calidum simpliciter homines febricitent, neq; hoc fit simpliciter afflictionis caussa: sed est & amarū ac calidū idem, & calidum ac acidum, & salsum ac calidū, & alia infinita, & rursus frigidū cum alijs facultatibus cōiunctum. haec itaq; sunt quae laedunt, simul adest autem & calidū robore participans, nimirū ducens & exacerbans & augens simul cum illis; uerū nullam potētiam, maiorē quàm conuenit uidelicet, habens. Atq; haec quidem sic se habēt. Signa porrò primū quidem manifestissima producemus, quorum omnes iam saepe experiētiam sumpsimus. Itaq; quibuscunq; nostrum grauedo innascitur, & fluxus per nares mouetur, hic ut plurimum acrior est eo qui prius erat, & quotidie ex narib. prodibat, & tumescere facit nasum, & exurit calentē & extreme ignitum. si uero manum admoueas, & diutius perseuerauerit, etiam exulceratur locus minime carnosus & durus existens. Sedatur autem aliquo modo ardor in naribus, nō quum fluxus prodit, & inflāmatio consistit: sed postq fluxus crassior & minus acris, cōcoctusq; & magis permixtus priore fuerit, tunc sanè iam etiā ardor cessat. Rursus aūt alijs ex frigiditate ipsa sola manifeste grauedo fit, nullo alio accedēte. Omnibus autē liberatio haec est, ut ex frigiditate quidem affecti percalfiant, ex ardore uero perfrigerentur, atq; haec breui accedunt, & cōcoctione nulla opus habent. Reliquae autē omnes fluxiones quas propter humorū acrimonias & intēperantias ego fieri sentio, restituuntur & curantur, ubi temperatae fuerint & concoctae. Rursus quaecūq; fluxiones ad oculos uertūtur, ut fortes & omnigenas acrimonias habentes, exulcerant quidem palpebras, erodunt autem aliquorū genas, & sub oculis partes, ad quascūq; tandem influxerint, rumpūt etiam & peredunt eam quae oculum ambit tunicam. dolores autem & ardor, & inflāmatio extrema adsunt aliquandiu, donec fluxiones fuerint cōcoctae, & crassiores redditae, & lemae ab ipsis extiterint. Fit autē concoctio, ex permixtione, tēperaturaq; mutua, & quasi coctura. Quinetiam fluxiones in fauces delabētes, ex quibus raucedines fiunt, anginae, erysipelata, peripneumoniae: Omnes hae primum quidem salsae et humidae acresq; descendunt, & in talibus morbi firmantur. Vbi uero crassiores & maturiores factae fuerint, & ab omni acrimonia liberatae, tūc iam & febres, & alia hominem laedentia soluūtur. Oportet autem utiq; caussas uniuscuiusq; ea putare, quae quum adsunt, talem modū fieri necesse est, quū permutantur in aliud temperamentū, cessare. Quando igitur ab ipsa caliditate sincera, aut frigiditate fluxiones cōtigerint, & nulla alia facultate participauerint, sic sanè sedabūtur, ubi ex frigido in calidum permutatae fuerint, & ex calido in frigidum. Permutantur autem eo quē dixi modo. Amplius porrò etiam alia quaecunq; mala homo patitur, omnia à facultatum potentijs proficiscuntur. Itaq; quū amaritudo quaedam diffusa fuerit, quā bilem flauā appellare solemus, quales statim anxietates & aestus & impotētiae occupāt? Verū ubi liberati fuerimus ab illa & purgati, aut sponte, aut per medicamētum, si modo tempestiuè quid ipsorum fiat, manifeste & à doloribus & à calore liberamur. Quanto autem tempore eadem eleuata fuerit, & cruda & meraca ac intemperata, nulla arte neq; dolores, neq;

febres sedare possis. Et quos quidem acuta acrisque ac æruginosa bilis affligit, quales mox rabies, & morsus uiscerum ac pectoris, & desperatio? Non sedantur autem hæc priusquam eadem expurgetur & prosternatur, & alijs permisceatur. Concoqui autem & permutari, attenuarique ac crassescere in humorum speciem, per multas & omnigenas species contingit. Quapropter & iudicationes, & numeri temporum, in talibus multum possunt. Hæc uero omnia minime contingit calidum aut frigidum perpeti. neque enim hoc putrescere neque crassescere poterit. Quid autem ipsum esse diceremus? & temperamentum ipsorum est, uerũtamen inter ipsa mutuo uim habens, quoniam nulli alij permixtum calidum, desinit esse calidũ, quàm frigido: sic rursus non permutatur alio frigidum quàm calido. Reliqua omnia in homine, quanto pluribus miscentur, tanto mitiora ac meliora fiũt. At uero homo omnium optime dispositus est, ubi concoquit & in quiete est, nullam peculiarem uim præ se ferens. De his igitur uideor mihi abunde demõstrationem fecisse. Porrò Medici quidam itemque Sophistæ dicũt, quòd impossibile est medicinam cognoscere, eum qui non nouit quid sit homo, & quomodo primum factus & compactus sit. Ego uero ea quæ alicui sophistæ aut Medico, de natura dicta sunt aut scripta, minus censeo medicæ arti conuenire quàm pictoriæ. Iudico autem de natura aliquid manifestum ac euidens cognoscere, ex nulla parte aliunde contingere quàm ex Medicina, atque hoc tunc condiscere possibile est, ubi quis ipsam medicinam totam rectè comprehenderit. Verum quatenus illi prodiderunt, multi mihi cognouisse uidẽtur. cognouisse autem dico, narrationem scilicet hanc, Quid est homo, & ob quas caussas nascitur, & reliqua diligenter.

Atqui mihi necessarium esse uidetur, ut omnis Medicus de natura sciat, & omni studio annitatur ut cognoscat, si modo aliquid eorum quæ fieri debẽt rectè præstare uelit, Quid est homo ad ea quæ comeduntur ac bibuntur comparatus, & quid cuique ab unoquoque cõtinget ac accidet, & non simpliciter sic existimare, quod malum edulium est caseus. Dolorem enim affert repleto ex ipso. Sed quem dolorẽ, & propter quid, & cui parti intra hominem existenti incommodum existit. Nam & alia multa edulia ac pocula natura mala sunt, & afficiunt hominem non eodem modo. Proferatur autem mihi uerbi caussa aliquid, uelut Vinum meracum multũ potum hominem aliquo modo debilem reddit, & omnes qui uiderint hoc fatentur & cognoscunt, quod hæc est uis uini, & quod ipsum est caussa, & in quas in homine partes maxime possit nouimus. Talem itaque ueritatẽ etiam de alijs ostendere uolo. Etenim caseus: quandoquidem hunc in exemplum adsumpsi: non omnes homines lædit, sed sunt qui ex ipso repleti, ne tantillum quidem offendũtur, immo gracilibus mirabiliter etiam conferre proditur. Sunt autem qui difficulter summouentes ipsum ab eo liberantur. Horum uero naturæ differunt, differuntque etiam iuxta hoc quod est in corpore caseo contrarium. Nam à caseo excitatur & commouetur, in his quibus eiusmodi humor multus in corpore existit, & quo magis hic potens est, eo magis uerisimile est ipsos male affligi. Si uero toti humanæ naturæ malus esset, omnes utique læderet. Hæc autem si quis nouisset, non incurreret ea neque sanè pateretur. In refectionibus conualescentium ex morbis, insuperque in longis ægritudinibus, multæ cõturbationes & præuaricationes fiunt, partim

tim sua sponte, partim à quibuslibet temere admissis. Noui autē medicos multos uelut idiotas, qui ubi illi die aliqua noui quippiā fecissent, uelut si lauissent, aut deambulassent, aut quid alienum comedissent, atq; hæc omnia melius esset adhibuisse quàm non, nihilominus tamen causam alicui ex his contribuebant, ueram quidem caussam ignorantes, & fortasis id quod cōmodissimum erat damnantes. Quod ipsum certe facere nō oportet, sed scire quid balneum intempestiue adhibitū operetur, quid item fatigatio & lassitudo. Nunquam enim eadem afflictio ab his prouenit, neq; etiam ex repletione, neq; ex cibo tali uel tali. Quisquis igitur hæc nō cognoscet, quomodo singula se habeāt ad hominem comparata, is neq; cognoscere quæ ab ipsis fiunt potest, neq; recte uti. Cæterum & hæc cognoscere oportere mihi uidetur, nimirum quæ affectiones homini ex facultatibus ac potentijs, quæ item ex figuris adueniunt. Quod autem dico tale est, Nempe facultatem quidem esse, humorum summas uires ac robur nosse. Figuras autem dico quæ in ipso homine insunt, Aliæ enim cauæ sunt, & ex amplitudine in arctum coactæ, aliæ expassæ, aliæ solidæ & rotundæ, aliæ latæ & pensiles, aliæ extentæ, aliæ longæ, aliæ densæ, aliæ raræ & hiantes, aliæ spongiformes ac molles. Quæ igitur ex his trahere ad sese allicereq; humiditatē ex reliquo corpore maxime possunt? Num cauæ & expassæ, an solidæ & rotundæ, aut cauæ & in arctum ex amplitudine coactæ? Equidem puto tales esse, quæ ex cauitate & amplitudine in arctum sunt coactæ, Id quod ex manifestis forinsecus condiscere oportet, partim quidem quòd ore hians nihil sanè humoris attraxeris, ubi uero labra foras produxeris, contraxerisque ac cōpresseris, insuperq; fistulam admoueris, facile sanè attraxeris quicquid uolueris. partim uero quòd cucurbitæ quæ corpori adponi solent, ex amplitudine in angustiam arctatæ ad hoc factæ sunt, ad trahendum uidelicet & alliciendum ex carne. Sunt autem & alia multa eiuscemodi. Verum intra hominem natura & figura talia, sunt uesica, & caput, & uterus in mulieribus: atq; hæc manifeste maxime trahūt, & semper plena sunt attractæ humiditatis. At uero cauæ & expassæ figuræ, influentem quidem humorem maxime omnium susceperint, non autem similiter attraxerint. Solidæ autem & rotundæ, neq; attraxerint, neque susceperint: dilabitur enim & non habet sedem, in qua maneat. Spōgiformes uero & molles, uelut lien, pulmo, & mammæ, ubi admotæ maxime fuerint & adhæserint, ebibunt, duráque fiunt ac augescunt humore accedente, maxime pulmo. Non enim in uentriculo inest, in quo humorem extrinsecus contineat ipse uentriculus in quo est humor, ut quotidie exhauriatur: sed quū biberit & susceperit ipse in seipsum humorem, & uacua & rara ac parua penitus explentur, & pro raro ac molli, durus ac densus euadit, & neque concoquit, neq; dimittit. Atq; hæc patitur propter figuræ naturam. Quæcūq; autem flatum & reuolutiones operantur in corpore, ea in cauis ac amplis, ueluti uentre ac pectore, strepitum ac sonitum facere solent. Etenim quòd non sic repleant ut stent, sed habent transmutationes & motus, necesse est ut ab ipsis & strepitus & manifestæ commotiones fiant. Quæcūq; uero carnosa sunt & mollia, in talibus torpores & excrescentia, uelut in trucidatis fiunt. Cæterum quum inciderit flatus in latum ac renitens, & aliquid ipsi restiterit, idq; natura fuerit neq; forte, ut aduersus uiolentiam durare posit,

& nihil mali pati: neq; molle & rarũ, ut excipere ac cedere queat: uerũ tenerum & floridum & sanguineũ ac densum, uelut hepar, quod propter densitatẽ quidem ac latitudinem resistit ac nõ cedit, flatus uero subiens augescit ac fortior euadit, & aduersum reluctans maxime impetũ facit. propter teneritudinem autem & sanguineitatẽ, absq; doloribus esse non potest, & propter has caussas, dolores acutissimi ac frequẽtissimi circa eum locum contingunt, suppurationesq; ac tubercula plurima. Fiũt etiam circa septũ trãsuersum fortiter, sed multominus. Distentio enim septi trãsuersi lata est & renitẽs, natura autem neruosior & robustior, quapropter minus dolore affligitur. fiunt tamen & dolores, & tubercula circa ipsum. Multæ uero etiã aliæ & extra & intra corpus figurarum species sunt, quæ magnopere inter se differũt, quod ad affectiones pertinet, tum ægroto, tum sano. uelut capita parua aut magna, colla tenuia aut crassa, longa aut breuia, uentres longi aut rotundi, pectoris & costarum latitudines aut angustiæ, & alia infinita, quæ omnia nosse oportet quatenus differant, quo causas singulorum cognitas probè obserues. De potentijs autem humorum perspectũ habere oportet, quid singuli ipsorũ in homine facere possint. quemadmodũ etiam prius dictum est, quomodo cognationes inter se habeãt. Quod dico tale est, An uidelicet dulcis humor in aliam speciẽ mutetur, non à contemperamẽto, sed ipse desciscens & immutatus ab eo, qualis primũ fuerat, amarus, aut salsus, aut acerbus, aut acidus. Sit sanè acidus. Ergo acidus humor reliquos præcellens, maxime incommodus fuerit: si utiq; dulcis, omniũ commodissimus existit. Id quod si quis forinsecus quærens cõsequi possit, is semper quod melius est ex omnibus eligere queat. Optimum autem est, quod longissime ab incommodo abest.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE MEDICO, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

HIC liber Medici gubernatio est, & præceptũ quomodo officinam medicam instruere oportet. Medici equidẽ gubernationem esse putamus, ut uideat quo bono colore, & bona ac carnosa corporis habitudine præditus sit, iuxta existẽtem in ipso naturã. Vulgus enim existimat eos qui non sic bene dispositũ corpus habent, neq; alijs bene prospicere posse. Deinde ut opinionẽ captet apud ipsum uulgus uestitu decoro, & ungẽtis odoratis, non suspectũ odorem ad omnia habẽtibus. Inde enim ægrotos iucũde affici cõtingit. Postea animaduertere ipsum oportet ut animũ habeat modestum, nõ solum quod ad taciturnitatẽ attinet, sed etiam circa reliquam uitam probe cõpositum. Maxime enim ad opinionẽ ac autoritatẽ cõparandam cõducit, bonis ac honestis morib. præditũ esse. Nam quũ talis fuerit, omnib. uenerandus ac humanus iudicabitur. Prõptitudo enim temeraria, & facilitas cõtemnentur, etiã si ualde cõmoda existant. Scopũ autẽ præfigere oportet potestatẽ facultatum suarũ. Nam eadem ab ijsdem nõ abũdantib. boni cõsuluntur. Figurã faciei habeat meditabũdam ac subtristem, nõ tamẽ amarulente.

Contu-

cõtumax enim esse uidebitur & homines odio habens. Qui uero in risum exolutus est, ac nimium hilaris, onerosus iudicatur. Hoc itaq; uitandũ est uel maxime. Iustum autẽ ad omnem cõuersationem esse conuenit. Iustitia enim multum auxiliatur. Non exigua autem cõmercia ægris cum medico sunt. Nam se ipsos medicis subditos faciunt, & omni hora uxoribus, uirginibus, & opibus maximi precij, illi occurrunt. continenter igitur ad omnia hæc se habere oportet. Animo itaq; ac corpore sic dispositũ esse cõuenit. Porrò prȩcepta ad artem medicam, per quæ artificiosus esse uidebitur, ab initio considerabimus ex quo primum homo discere incipit. Quæ igitur in officina medica curantur, ferè ad discentes pertinent. Primũ quidem locum domus habere oportet, qui sanè talis sit, ut neq; uentus ad ipsum accedens molestus sit, neq; sol neq; splendor infestet. Lux enim splendida medentibus quidẽ non est molesta, non similiter autem ægrotãtibus. Itaq; talem splendorẽ penitus fugere oportet, per quem oculos ægrotare cõtingit. Tale igitur præceptũ de luce obseruetur. Deinde ut nequaquã faciem aduersam splendori habeat. Infestat enim uisum debilem, Omnis autem occasio sufficiens est ad debiles oculos cõturbandos. Luce itaq; hoc modo utendũ est. Sellæ autẽ æquales altitudine sint quantũ eius fieri potest, ut in ipsis ægri collocentur. Aeramẽto exceptis instrumẽtis, nullo utatur. Ornatus enim onerosus mihi esse uidetur, talib. uasis uti. Aqua exhibenda est ægris potabilis & pura. Extersorijs utendũ est puris ac mollibus, ad oculos quidem, linteis, ad uulnera uero, spõgijs. hæc enim per se probe auxiliari uidentur. Omnia autẽ rite fabrefacta ad usum esse oportet, magnitudine, grauitate, ac tenuitate. Quæ uero offeruntur omnia cõsiderare oportet ut conferant, maxime si ægrotæ parti adhibebuntur. Talia autẽ sunt, ligamenta & medicamenta, & lintea circa uulnus, & cataplasmata. hæc enim longissimo tẽpore circa ægrotantes locos sunt. At uero ablatio horũ, refrigeratioq; ac mũdificatio & aquarum affusio, pauco tempore absoluũtur. Diligenter autem considerare quid horum faciendum sit oportet, & ubi magis aut minus ea adhibere cõuenit, Vtrorũq; enim usus opportunus, itemq; negligẽtia, magnã differentiã habet. Est autem propria & genuina medicinæ deligatio, ex qua æger opem sentit. Maxime autem prosunt duo hæc, quibus utendũ est, comprimere uidelicet ubi oportet, & remisse deligare. Iuxta horæ uero tempus, quãdo integere oporteat & non, uidendum est, ut neq; debili, neq; fortiore alterutro horum utaris. Concinnas autem deligationes ad spectaculum cõparatas, & nihil iuuantes, reprobare oportet. Onerosæ enim sunt & omnino petulantes, sæpe uero etiam damnũ dederunt. Quærit autem æger non ornatum, sed auxiliũ. Cæterũ in chirurgijs quæ per sectionem aut ustionẽ fiunt, uelocitas ac tarditas æqualem laudem merentur. Est enim utriusq; usus. Nam in quibus per unicam sectionẽ chirurgia absoluitur, uelocem dissectionẽ facere oportet. quum enim contingat eos qui secantur dolere, id quod dolorem affert, quàm minimo tempore adesse cõuenit, quod ipsum cõtinget ueloci sectione facta. Vbi uero multas sectiones fieri necesse est, tarda chirurgia utendum est. Velox enim continuum & multum dolorem inducit. Tardus uero & intermittẽs, requiem aliquam his qui curantur exhibet. Idem de instrumentis quoq; dici potest. Gladiolis enim acutis ac latis uti, non in omnibus similiter præcipimus. Nam partes quædã sunt corporis,

quæ

quæ celerem ſanguinis fluxum habent, & non facile eſt eum ſiſtere, Tales autem ſunt uarices, & quædam aliæ uenæ. Itaqꝫ in talibus anguſtas ſectiones facere oportet, neqꝫ enim poſsibile eſt ut fluxus in his ſiſtatur. Conducit autem aliquando à talibus ſanguinis detractionē facere. At uero ad locos non periculoſos, & circa quos nō tenuis eſt ſanguis, latioribus gladiolis utēdum eſt: ſic enim ſanguis prodierit, aliter nequaquã. ualde autem turpe eſt nō contingere à chirurgia quod uelis. Cucurbitarũ porrò duo modi cōmodi exiſtunt. Quando enim fluxus procul ab apparente carne cōpactus fuerit, circulum ipſius breuem eſſe oportet, ipſamqꝫ nō uentroſam, ſed prolixam parte ad manũ uergente, non grauem. Quæ enim talis eſt, in directum trahet, & ſeroſos humores ſeparatos ac diſtãtes probe ad carnē adtrahet. Maiore autem dolore per carnem diſperſo, in reliquis quidem cōſimilem cucurbitã eſſe oportet, ſed circulum magnum. Sic enim ex plurimis partibus id quod dolorē facit educere comperies, ad locum cōuenientem. Neqꝫ enim magnũ eſſe circulum putant, ſi nō ex pluribus locis caro cōprehendatur ac cōtrahatur. At ſi grauis ſit, ad ſupernos locos repit, inferne autē magis detractionē facit, ut ſæpe morbi relinquantur. Lati itaqꝫ circuli, unà cum incumbētibus fluxionibus, & longe diſtantibus à ſupernis locis, multa ſimul adtrahũt de alia carne. Contingit igitur humiditatē inde detractã, apponi collecto inferne ſub cucurbita ſeroſo humori, & quæ quidem infeſtant, relinqui: quæ uero nihil moleſtant, detrahi. Magnitudinem porrò cucurbitæ quæ cōmoda ſit, iuxta corporis partes quibus admouere oportuerit, coniectare oportet. Vbi uero ſcarificationē ſubter cucurbitam adhibere uelis, ſanguinem ſcarificandorum locorũ conſpicuũ eſſe oportet, aliàs neqꝫ circulũ adtractum ſcarificare ac pertũdere oportet. Debilior enim eſt caro loci dolore affecti. Scalpris autē incuruis, in ſummo non ualde anguſtis utendum eſt. Aliquando enim ſeroſi ac ſanioſi humores uiſcoſi ac craſsi ueniunt: periculum igitur eſt ne in fiſſuris ſubſtēt, ubi arctæ fuerint incuſſæ. Porrò uenas in brachiis, funiculorũ apprehēſionibus cōſtringere oportet. Caro enim cōtegens in multis nō probe coaptata eſt uenæ: ubi enim lubrica fuerit caro, nō cōtingit ſectiones utrorũqꝫ iuxta ſeipſas fieri. Nam uenã cōtectam inſufflari cōtingit, & ſanguinis fluxum impediri. multis uero etiam propter hoc pus cōgregatur. Quapropter duo nocumēta talis chirurgia inducit, ſecto quidem dolorem, ſecanti uero multam ignominiã. Idem in omnibus uenis fieri præceptũ eſt. Hæc quidē igitur neceſſaria ſunt in officina medica inſtrumēta, & circa quorum uſum artificioſum eſſe oportet addiſcētem. Volſellis autē tum dentium, tum uuarũ, quilibet uti poteſt. ſimplex enim uſus ipſorũ eſſe uidetur. Cæterum de tuberculis & ulceribus quæ maiorũ morborum ſunt, amplius uidendũ eſt. Tubercula equidem deprehēdere & diſſoluere poſſe, maxime artificioſum habetur, itemqꝫ collectiones ipſorum impedire. Conſequens eſt, ea in conſpicuũ & q̃ breuiſsimum locũ contrahere, & cōpagem ipſam æqualem per totum tuberculũ facere: ubi enim inæqualiter ſe habuerit, periculũ eſt ut rumpatur, & ulcus ægre curabile reddatur. exæquare itaqꝫ oportet, ſimiliterqꝫ totũ maturũ facere, & neqꝫ prius diducere, neqꝫ ſinere ut ſpōte rumpatur. Quæ uero maturũ facere æqualiter poſsint, in aliis libris relata ſunt. At uero ulcera quatuor uias habere uidentur. Vnam in profundum, hæc autē ſunt fiſtuloſa, & quæ ſanie plena ſunt,

ac intus excauata. Alteram in altum, quæ uidelicet carne superexcrescũt. Tertia uia est in latitudinẽ, atq; hæc sunt quæ appellantur serpiginosa. Quarta uia est quæ sola secundum naturam motus esse uidetur. Carnis itaq; calamitates hæ sunt, omnes autem cõmunem rationem habent ad hoc quod ipsis cõducit: & signa quidem horum in alijs relata sunt, itemq; qua utendum sit curatione, per quæ autem concretũ dissoluatur, similiterq; id quod carne excrescente repletum, aut cauum factum est, aut quod in latitudinem iter fecit, de his omnibus in alijs scriptis nostris abũde dictum est. Amplius uero de Cataplasmatis sic res habet. Linteorũ quæ imponũtur ac induntur alicubi in morbo, usus exactus esse uidetur, & est sanè ulceri cõueniens linteolorũ impositio. Verũ cataplasmate per ambitũ ulceris utaris. Nam hic usus cataplasmatis & artificiosus est, & multũ prodesse potest. Videtur enim ulceri opitulari uis eorũ quæ circũ ponãtur. Linteũ autem cõterendũ est ac emolliendũ. Verũ partibus extra uulnus circũsitis cataplasma ꝓdest. Talem igitur ipsorũ usum esse oportet. Porrò de temporũ occasionibus, quãdo singulis horũ utendum est, & quomodo præscriptorũ uires cõdiscere oporteat, in præsens relictũ est. Talia enim lõge præstãtißima in studio Medicinæ sunt, & procul in arte iam progreßi existũt. His cõsequens est chirurgia uulnerũ in militia acceptorũ, circa extractionẽ telorũ. Nam in urbanis cõuersationibus modicus horũ usus existit. Raro enim per omne tẽpus ciuiles ac hostiles expeditiones fiunt. huiusmodi aũt sæpe ac frequẽtißime circa externas militias fieri solent. Qui igitur hac chirurgia uti uolet, eum militare oportet, & externos exercitus sequi. Sic enim exercitatus fieri poterit ad eiusmodi usum ac neceßitatẽ. Quod uero circa hæc artificiosißimũ esse mihi uidetur, referetur. Etenim signa exquirere ac inuenire telorũ in corpore existentium, maxima artis & chirurgiæ huc pertinentis pars existit. Vbi enim hoc cognitũ fuerit, nõ relinqui potest uulneratus ex ignorantia neglectus, quũ non cõuenienter tractetur. Solus autẽ is qui signorũ expertus est hanc chirurgiam rite aggredietur. Verũ de his omnibus in alijs scriptum habetur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE DECENTI ORNATV, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

NON sine ratione faciunt, qui sapientiam ad multa utilem esse prætendunt, eam uidelicet quæ inter homines existit. Multæ enim ad superfluam curiositatẽ factæ apparent, dico autem eas quæ de nulla re utili disserũt. Assumi autẽ utiq; possunt etiam harum partes ad illas, uel propterea quod neq; ociositas est, neq; malicia. Ocium enim & ignauia maliciam quærunt, & ad eam distrahũtur, uigilantia uero & mens ad aliquid intentata, trahunt ad se quid eorũ quæ ad uitæ honestatem pertinent, etiam ex disputationibus nihil utile tractãtibus. Gratiosior est enim sapientia, & ab alijs quibusdam in artem cõstituta, artem uidelicet ad parandum honestum ornatum ac opinionem. Omnes enim nõ cum turpi lucro & turpitudine consistunt. Et illis methodus quædam est artificialis quæ operatur: quod

ſi non innocenter fiat, raptores ſunt. adoleſcẽtes enim in ipſos incidunt, uerum in uigore conſtituti, propter uerecũdiam, uidentes ipſos idiotas ducunt, Senes uero propter amarulentiã, legislationẽ in ipſos cõſtituunt, ex ciuitatibus uidelicet expulſionẽ. Hi enim ſunt qui fora frequẽtant, ruditate ac inſcitia ſua imponentes, & in circulis ciuitatũ uerſantes. Cognouerit autẽ quis ex ueſtitu & alijs lineamẽtis. Quãuis enim fuerint ſplendide ornati, multo magis fugiendi ſunt, & à cõſpicientibus odio habendi. Qui uero cõtrario modo ſe gerunt, frugi homines iudicandi ſunt, quibus nõ eſt excogitatus apparatus, neq; ſuperflua curioſitas. Ex ueſtitu enim cognoſces, & decẽti in ipſo ornatu ac frugalitate, non ad ſuperfluitatẽ parato, ſed magis ad bonam opinionẽ, & meditationem, animumq; intra ſe cõpoſitum, & ad profectionẽ. Imò quocũq; ueſtitu ac ornatu, tales ſunt minime diffluentes, non curioſi, amarulenti ad occurſus & obuiam itiones, appoſiti ad reſpõſiones, graues aduerſus reſiſtentes, ad ſui ſimiles ſolertes, & familiares, ac affabiles, tẽperati ad omnes, ad ſeditiones taciturni, ad tacendum animo obfirmato & cõtinentes. ad tempus appoſiti, & ad occaſionẽ arripiendam accõmodati, ad uictum frugales & cõtenti, patiẽtes ad temporis expectationẽ, ad ſermones expediti, omne demõſtratum proferentes, ſuauiloquentia utentes, gratijs affecti, & gloria horũ omnium corroborati ac fortificati, ad ueritatem ac demõſtrationem audentes ac cõfiſi. Principaliſſimũ quidem igitur horum omniũ prædictorum eſt Natura. Nam ſi hæc affuerit his qui artibus animũ applicant, per omnia prædicta penetrare poterunt. Incognita enim utilitas, tum in ſapientia, tum in arte adhibita, ad principiũ capiendum edoceri poteſt. Natura autẽ defluit & cõfunditur cum ſapientia, ad cognoſcẽdum ea quæ ab ipſa natura facta ſunt. Etenim in utriſq; ſermonibus multi cõuicti, nullatenus utriſq; rebus uſi ſunt ad demõſtrationem. poſtquã igitur quiſpiã ipſorum expẽderit ad ueritatẽ ea quæ retulimus, nullatenus naturæ bona ipſis procedent. Cõperiuntur itaq; hi non conſimili cum illis uia progreſsi, quapropter denudati, omnem induũt maliciam ac ignominiã. honeſtus eſt enim ex opere quod quis edoctus eſt ſermo. Quicquid enim artificioſè factum eſt, ex ratione prolatum eſt ac productũ. Quicquid autẽ artificioſè dictũ eſt, non aũt factum, methodi inartificialis demõſtratiuum exiſtit. Nam putare quidem non autem facere, ignorantiæ & inartificialitatis ſignũ eſt. Opinio enim maxime in Medicina in crimẽ uertitur eã adhibẽtibus: his uero qui ea in ſe uſi ſunt, perniciẽ affert. Etenim ſi ſibijpſis in ſermonibus perſuaſerint, & opus ex diſciplina ſe ſcire putauerint, quemadmodũ aurum adulterinũ in igne iudicatũ, tales ſeipſos eſſe demonſtrant. quanquã talis prædictio nihil cõmouet ad prudentiam eos qui ſunt eiuſdem generis. quòd autẽ rectus ſit finis, cognitio manifeſtum facit. Tempus porrò etiam artẽ facilem ac peruiam facit, aut in cõſimilem uiam incidentibus proceſſus manifeſtos facit. Quapropter ſingula prædicta ſuſcipere oportet, & ſapiẽtiam transferre ad medicinã, & medicinã ad ſapientiam. Medicus enim philoſophus, eſt deo æqualis, Neq; enim multa eſt inter ipſas differentia. Nam omnia quæ ad ſapiẽtiam requiruntur, inſunt in medicina: argenti cõtemptus, reuerentia, uerecũdia, habitus ſubmiſſus, autoritas, iudiciũ, quies, obuiam itio, mundicia, doctrina, cognitio ad uitam utilium ac neceſſariarũ purificationũ, alienitas à mercimonijs, alienitas à ſuperſtitione, præminẽtia diui-

na

na. Habent enim quæcunq; habent ad coercẽdam intẽperantiã, inſcitiã, auaritiam, cõcupiſcentiã, rapinasq; ac impudentiã. Hæc enim eſt cognitio accedentiũ, & uſus eorũ quæ ad amicitiã pertinẽt, & quomodo ad liberos, ac quaſcũq; res ſe gerere oporteat. quatenus igitur cũ hac ſocietatẽ habet, ſapientia quædã eſt. Nam & plurima ex his etiã medicus habet. Etenim ſciẽtia de dijs uel maxime animo ipſius implexa eſt. Etenim in alijs affectionibus, & in ſymptomatis accidentibus, Medicina erga deos ualde reuerẽter ſe habere cõperitur. Medici uero deis cõcedunt. Non enim eſt potẽtia in ipſa redundans. Nam & hi multa quidem aggrediũtur, multa uero etiam per ſeipſa ipſis ſuperantur. Quæ uero nũc poſsidet Medicina, hinc exhibebit. Quæ enim uia ipſius ſit in ſapiẽtia, hactenus dictũ eſt. Nam & illis ipſis hoc modo ſe res habet. Quæ uero putant, & cõfitentur ac profitẽtur, ſic habẽt. Quæ circa corpora adſunt & adueniũt, quæ ſanè per omnẽ ipſam artem procedũt, dum illa transformãtur aut transmutantur. Quæ item per chirurgiã ſanant. Et quæ auxilijs & medelis aut uictu curantur. Summa uero horũ omnium tendat ad horũ cognitionẽ. Quũ igitur relata omnia tali modo ſe habeant, cõuenit ut Medicus comitatẽ quandã ſibi adiunctam habeat. Auſteritas enim & ſanis, & ægris, difficilẽ acceſſum præbet. Maxime uero adſeruare ipſum ſeipſum cõuenit, ut ne multas corporis partes oſtẽdat, neq; cũ imperitis multa fabuletur, ſed neceſſaria. Hoc enim uiolẽtia eſſe cõſueuit, ad curationis prouocationẽ. Facere autẽ nihil horũ debet ualde curioſe, neq; ex imaginatione. Hæc uero omnia cõſiderato, quo tibi præparata ſint ad abundantiã, prout opus fuerit. Sin minus, inſtante neceſsitate ſemper penuria fuerit. Procurare autẽ oportet hæc in medicina, cũ omni ſubmiſsiõe: de frictione, & illitione, & perfuſione, ad manuũ cõcinnitatẽ: de linamẽtis uulſis, de ſplenijs, de ligamẽtis, de his quæ pro tẽporis cõſtitutiõe requirũtur, de medicamẽtis ad uulnera, & ocularia, et ex his ea quæ ad ſingula genera pertinent: quo tibi præparata ſint & inſtrumẽta, & machinæ, & cõſequenter ferrũ. Nam in his penuria detrimẽtoſa eſt, & artẽ mancam facit. Sit aũt tibi alter apparatus ſimpliciter ad peregrinationes inſtructus, ad manus prõptus. Expeditiſsimus aũt per methodi rationẽ. Neq; enim fieri poteſt ut medicus omnia percurrat. Firma itẽ memoria teneto medicamẽta, & ſimplices facultates, & deſcriptas, ſi modo tales extãt. Sint & in memoria tibi morborũ curationes, & harũ modi, quotupliciter & quomodo in ſingulis ſe habẽt. Hoc enim principiũ eſt in Medicina, & mediũ, & finis. Præparata quoq; tibi ſint malagmatũ genera ad ſingulos uſus. Potiones quæ incidere poſſunt, ex deſcriptiõe præparatæ iuxta genera. In prõptu ſint & quæ ad medicationẽ pertinẽt ad purgationes, ſumpta de locis congruis, & parata eo quo cõuenit modo, iuxta genera, & magnitudines, ad uetuſtatẽ ferendã curata. Recẽtia uero iuxta tẽporis occaſionẽ: & alia iuxta rationẽ. His autẽ tibi præparatis hoc cõmodi erit, ut ubi ad ægrotũ introieris, animo incertus nõ ſis, quum appoſitè habeas ſingula ad id quod faciendũ eſt. Antea uero hoc cognitũ habeas quod facere oportet, q̃ ad ægrũ ingrediaris. Pleraq; enim neq; ratiocinatione, ſed auxilio rerũ opus habẽt. Itaq; euentũ ex experiẽtia prius diſcernere oportet. Eſt enim hoc glorioſum, & facile cognoſci poteſt. In ingreſſu uero meminiſſe cõuenit & ſeſsionis, & habitus ſubmiſsi, amictus cõpoſiti, auctoritatis, breuiloquẽtiæ, ut nihil cũ perturbatione facias, aſſeſſus,

diligentiæ, responsionis ad ea quæ occurrunt, & ad tumultus fientes compescendos constantiæ apud teipsum, increpationis ad turbas castigãdas, promptitudinis ad ministeria. Et ad hæc memor sis primi apparatus. Sin minus, reliqua citra errorem fiant, quæ ad prõptitudinem parandam præcipinntur. Ingressu utere frequenter. uisita diligẽtius, his quæ à deceptis per errorẽ fiunt occurrens, ut mutẽtur. Facilius enim cognosces, simulq; expeditior eris. Instabilia enim sunt quæ in humidis cõsistunt. Quapropter etiã facile & à natura, & à fortuna transmutãtur. Neglecta enim ea quæ circa tẽporis occasionem administrare oportebat, impetu suo progressa occupant ac perimunt. Non enim est quod opem ferat. Multa enim sunt quæ simul mali aliquid faciunt. Nam quod singulatim iuxta consequentiam fit, magis opportunũ & frequentius est. Obseruare autem oportet ægrotorum quoq; peccata, per quæ multi sæpe mentiti sunt, in assumendis his quæ ingerẽda exhibẽtur, postquã exosas potiones non accipiẽtes, aut pharmacis datis, aut alia curatiõe adhibita, perẽpti sunt. Et factũ quidẽ hoc nõ ad ipsorum confessionẽ uertitur, uerũ Medico culpa imputatur. Cõsiderare uero oportet etiã decubitus, quosdã ex ipsis iuxta anni tẽpus, quosdã iuxta genera. Quidã enim in altis sedibus, quidã in subterraneis ac tenebrosis decũbunt. Strepitus quoq; & odores, maxime uini, deterior enim hic est: fugere ac trãsmutare oportet. Et omnia hæc facere placide, expedite, cũ ministerio, ita ut pleraq; ægroto occultes, et hilari ac sereno uultu ipsum cõsoleris: quo à suis illũ cupiditatib. auertas, simul cũ amarulentia & cõtraria instantia increpando, simulq; cum cõmonefactione ac dexteritate suscipiendo ac cõsolando, nõ tamen ut quicquã futurorũ aut præsentiũ ipsis indices. Pleriq; enim ob hãc causam, in utrãlibet partẽ compulsi sunt, propter relatã uidelicet prædictionẽ præsentiũ aut futurorũ. Sit autẽ ex discipulis aliquis præsens, qui instet ut præceptis nõ amarulẽtè utatur, & quod mãdatũ est faciat. Deligito aũt ex ipsis eos qui iam in arte progressum fecerũt, quo ea quæ utilia sunt addãt, aut secure offerant, ut & in interuallis nihil te lateat. At uero imperitis nunq̃ quicquã procurandũ committes. Sin minus, eius quod male factũ est, uituperiũ in te recidet, si non ambiguè res habeat. ex quibus id quod recta methodo tractatũ est, procedet, & uituperationẽ tibi nõ afferet. Sed & qđ factũ fuerit, ad genus referetur. Proinde oĩa hæc prædicito in his quæ fiũt, his quibus ea cognouisse propositũ est. His igitur ita habẽtibus, ad bonã existimationẽ ac decentẽ ornatũ, et in sapiẽtia, & in medicina, & in alijs artibus: oportet medicũ distinctis partib. de quibus diximus, semper utrisq; amictum, ea cõseruare ac custodire, & tradere ac facere. Quũ enim apud omnes homines inclyta sint, cõseruantur. Et qui per ipsa procedunt, celebres sunt à parentibus & liberis. Et si quidam ipsorum non multa cognitione prædití sint, ab ipsis tamen rebus ad intelligentiã deueniunt.

HIPPOCRATIS COI PRAECEPTIONES, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

TEMPVS est in quo occasio est, Occasio uero in qua tempus nõ multũ. Medela tempore, aliquãdo etiam occasione cõtingit. Hæc sanè nosse oportet, & nõ ratiocinationi prius probabili intentũ curã aggredi, sed exercitationi cũ ratione. Ratiocinatio enim memoria quædam est, quæ cõponit ea quæ per sensum sunt percepta. Imaginatiõe enim cõcepta est euidenter. Sensus aũt perpessus iam delegator est eorũ quæ subiacẽt ac obueniunt, ad ipsam cogitationẽ. Qui uero sensus sæpe mala perpessus est, & suscepit, quibus, quãdo, qualiter, læsus sit obseruãs, & in seipsum reponens recordatur. Collaudo quidẽ igitur etiã ratiocinationẽ, si quidẽ ex fortuita occasiõe initiũ faciat, & delationẽ in morbũ ex apparẽtibus persequatur. Si enim ex his quæ palàm perficiũtur, ratiocinatio initiũ fecerit, in mentis potẽtia esse cõperitur, ita ut ipsa ab aliis singula assumat. Proinde statuẽdũ est, naturam à multis ac omnigenis rebus moueri ac doceri, ita ut uiolentia quædam subsit. Mens autẽ ubi ab ipsa accepit, uelut dixi, postea ad ueritatẽ perducit. Si uero non ex euidẽti aggressione, uerũ ex probabili rationis figmẽto, sæpe grauem & molestã inuehit affectionẽ. Tales aũt inuiam uiam arripiũt. Quid enim tandẽ erat mali, si mercedẽ auferrent hi qui medicinæ opera male administrãt? Nunc uero ægrotis qui extra culpam sunt, nõ sufficiens esse apparet uiolentia morbi, nisi Medici quoq; imperitia accedat. Et de his quidẽ hęc dicta satis sint. At his quæ ex sola ratione perficiũtur, frui nõ datur: uerum his quæ ex operis indicatione. Fallax enim est & ad errorẽ procliuis affirmatio, quæ fit cũ garrulitate. Quapropter in uniuersum his quæ fiũt inhærere oportet, & circa hæc uel maxime uersari, si quis facilem ac minime delinquentẽ habitũ, quẽ sanè Medicinã appellamus, sibi cõparare uolet. Valde enim magnã utilitatem afferet, tum ægrotãtibus, tum horũ artificib. Nõ tamen cunctandũ est & ab idiotis inquirere, si quid cõferre uisum fuerit ad curationis occasionẽ. Sic enim arbitror uniuersam artem cõmonstratam esse, eo quod ex unoquoq; fine obseruatio facta est, & cõsonantia in idem cõcurrerit. Attẽdere igitur oportet fortuitæ occasioni, quæ plerũq; se offert, atq; hoc cũ utilitate ac leni progressione potius, q̃ cũ promissione, & excusatione ea quæ fit cũ actione. Vtilis est autẽ & uaria prædestinatio eorũ quæ ægroto offerũtur. Non enim asseuerare oportet, quod aliquid solũ exhibitũ proderit. Omnes enim affectiones, propter multas casuum circũstantias ac mutatiões, mora quadã diutiore adhærẽt. Et hoc sanè admonitione opus habuerit, ad diligẽtem considerationẽ faciendã. Si enim à mercede inceperis: cõducit enim hoc uniuerso negocio: ægroto quidẽ huiusmodi cogitationẽ inducis, q̃ uidelicet nõ ipso relicto abibis. Si uero non pacisceris, q̃ ipsum negliges, & de quibusdã in rem præsentem nõ admonebis. Curare igitur oportet de cõstituenda mercede. Inutilẽ enim esse putamus eiusmodi ægroti ipsius cogitationẽ, multo aũt magis in morbo acuto. Morbi autẽ celeritas temporis occasionẽ nõ præbens ad reuersionẽ, nõ impellit bonũ Medicũ ad quæ-

rendũ ſuam cõmoditatẽ,ſed ut magis exiſtimationis ſuæ rationẽ habeat. Itaq;
tũc meliuseſt ut ſeruatis exprobret,q̃ ũt letaliter affectos præcõturbet. Quãq̃
aliqui ægroti id expetũt,hoſpitij ius,& facilem mali depulſionẽ producẽtes,di
gni quidem qui negligãtur,non tamẽ qui affligãtur. Quapropter his te meritò
oppones,cũ bolidis iactu in maris turbati fluctibus iter faciẽtib. Qui enim bo
nus Medicus eſt,is per Iouẽ fide magis q̃ duricia medetur. Quare in principio
totam affectionẽ indagare oportet,& quædam ſuggerere conducentia ad cura
tionẽ,curareq; ægrotũ,& nõ negligere. At uero remunerationis exigẽdæ acer
bitatẽ,abſq; præparãte ad diſciplinã cupiditate,hortor ut ne ualde inducas,ſed
& ad opulentiã & facultates reſpicias. Quãdoq; uero etiam gratis cures, ita ut
gratitudinis memoriã potiorem,q̃ præſentẽ exiſtimationẽ auferas. Si uero oc-
caſio ferendæ opis ſe obtulerit,& peregrino,& egeno,maxime talibus opitule
ris. Si enim affuerit erga homines amor, adeſt etiã amor erga artem. Quidã e-
nim ægrotantes ubi perceperũt affectionẽ circa ſe non eſſe in tuto,per Medici
probitatẽ ac manſuetudinẽ gloriantur ſanitati reſtitutos ſe eſſe. Laudabile eſt
autẽ,ægrorũ quidem curam gerere,gratia ſanitatis: ſanorũ uero curã ſuſcipere,
ea gratia ut ſine morbis degant. Sed & ſanorum cura habẽda eſt,gratia boni ac
decori ornatus. Qui igitur in profundo ignorãtiæ artis uerſantur,prædicta mi
nime perceperint. Nam hi quũ ſint nõ initiati,miſerabilesq; ac ſubito exaltati:
fortunæ tamen indigi,à diuitibus quibuſdã,ex anguſtijs remiſsionẽ acquirũt,
ſemperq; ob opera gloriãtes,& in deterius dilabẽtes deliciantur, artis ſincerita
tem negligentes,ob quã bonus Medicus,qui ab artis cõiunctione ſocius artis
appellatur,in uigore eſſe poſsit. Hic aũt medelas citra delictũ facile perficiens,
nihil horũ tranſilierit,nõ præ facultatis inopia. Non enim infidus eſt uelut in
iniuſtitia. Nam ad curationẽ hi nõ accedunt,ubi affectionẽ pernicioſam eſſe ui
dent,uitãtes aliorũ medicorũ ſuperinductionẽ,laudãtes ægrotos propter pra-
ui auxilij odiũ. At ægrotãtes afflicti natant in utraq; improbitate,eo quod po-
tiori in arte curationi ſeipſos nõ cõmiſerũt ad finẽ uſq;. Remiſsio enim morbi
alicuius magnũ ægroto refugiũ præbet. Quapropter ſanã affectionẽ cupiẽtes,
eundem uſum ſemper admittere nõ uolunt,medici uarietati ſe aſsimilãtes. Sũ-
ptuum equidẽ opulentia ægroti carent,morũ improbitate adorãtes, & ingrati
fientes. Quũ autem cõſequi poſſunt ut ditentur,de mercede aſſeueranter affir-
mant,ſani eſſe uolentes,quæſtũ nimirũ ex uſura, aut agricultura affore produ-
centes,& poſtea de ipſis quæſtũ facere negligentes. Et de huiuſmodi quidẽ de-
claratione hæc ſufficiãt. Remiſsio enim & intẽſio ægrotãtis,medicam admini-
ſtrationẽ requirunt. Nec uero indecore ſe ille geret medicus,qui in rei præſen-
tis anguſtia circa ægrũ aliquem, & imperitia tenebras offundente, alios quoq;
accerſere iuſſerit, quo ex cõmuni cõſideratione, res circa ægrũ inquirantur ac
cognoſcãtur,& illi cooperatores fiant ad auxilij ferẽdi facultatem. Nam in affli
ctionis aſsiduitate,augeſcẽte affectione,ob cõſilij inopiã,plurima ad rem præ-
ſentem effugiũt. In eiuſmodi igitur tẽporis occaſione confidendũ eſt. Nunquã
enim ego tale quid decerno,quod ars ipſa iudicat. Et de hoc nunq̃ contendere
oportet affirmãdo,ac mutuis inter ſe cõuicijs decertãdo. Hoc enim iureiurãdo
affirmare poſsim,q Medici ratiocinatio nunq̃ alteri inuidere poterit. Imbecil-
lis enim hoc modo apparuerit. Sed hæc magis expeditè faciũt hi qui circa forẽ-

ſia

sia negotia ac quæstus uersantur. Quanquã neq; falsò hoc cognitũ fertur, quòd
in omni copia, inopia inest. At uero cũ his omnibus magnũ signum substãtiæ
artis apparuerit, si quis recte medicans, ab eiusmodi cõpellatione nõ destiterit,
iubens ægrotos mente nõ turbari, in eo quod ad salutis tempus peruenire ge-
stiunt. Hoc enim nõ inutile esse ducimus, & hoc sanè præcipiens nõ peccabit.
Ipsi enim ægroti propter dolorificam affectionẽ desperãtes, seipsos uita exuũt.
Qui uero ægrũ sibi cõmissum habet, si artis inuenta demõstrauerit, cõseruans
nõ mutans naturã, præsentẽ auferet remunerationẽ, aut contrà, fidem suam sta
tim amittet. Hominis enim bonus habitus natura quædam est, quæ motũ non
alienum ex natura acquisiuit, sed ualde cõgrua est, & spiritu, & calore, & humo
rum cõcoctione undiquaq;, & uniuersa uictus ratione, & alijs omnibus cõpo-
sita ac cõstructa: si nõ aliquis ex natiuitate, aut ab initio defectus fuerit. Si uero
etiam quis fuerit, is si exilis est, conandũ est ut subiectæ naturæ assimiletur. præ
ter naturam enim est id quod imminutũ est, etiam per tẽpus. Porrò fugiẽda est
& frictio per lintea sudaria, propter parandã medendi autoritatẽ, Itemq; odor
curiosè ascitus. Propter multã enim peregrinitatẽ, in calũniã incides: propter
modicã uero, decentem ornatũ cõsequeris. In parte enim dolor modicus: in to
to, multus. Gratitudinẽ autem qua hominibus cõplaceas, non tollo. Digna e-
nim est medico præsidio. At uero appositionis per instrumẽta, & indicationis
eorum quæ significant, & eiusmodi rerum memoriã adesse oportet. Si uero eti-
am uulgi gratia uelis dissertationẽ ad audiendũ te facere, non ualde gloriose id
captes: nõ tamen cum testimonio ac ostẽtatione poetica. Impotẽtiam enim in-
dustrij laboris ostendit. Auersor enim ad alium usum trãsferri industriam cum
labore partã, quæ propterea in seipsa sola gratiosæ sectæ electionẽ habet. Con-
sequeris enim instar fuci promptam cũ comitatus deductione elationẽ. Optan
da est & eiusmodi dispositio quæ aliena sit ab eo qđ quis grandis iam natu di-
scat. Hoc enim præsentiũ quidẽ nihil perficit, absentiũ uero tolerabilis memo-
ria existit. Fit itaq; omnia tentans infortuniũ, cum recẽti pernicie, quæ negligit
decorum, & in præfinitis terminis, & in professione, & in maximis iuramẽtis
deorum gratia factis: dum Medicus præest morbo, cũ assidua lectione, instru-
ctioneq; imperitorũ fugitiuorũ, ita ut sermones trãslatitios imitetur, qui etiam
antea q; in morbo incertus animo esset, collecti fuerunt. Talium igitur ubi etiã
præfectus essem, nõ sanè in collectitia curatione id facerẽ. Verũ confidenter au
xilium peterem. Cognitionis enim decoræ scientia in his dispersa est. Quũ igi
tur hi necessario sint inscij ac imprudẽtes, hortor eos ut cõmodam habeãt exer
citationẽ, post dogmatũ cognitionis penuriã. Quis enim multifidam dogma-
tum sectionẽ se uere cognoscere posse sperarit, citra exercitationis constantiã?
Quapropter hoc admoneo, ut dicentibus quidẽ attendant, facientibus autem
incũbant, & cõtractam uictus rationẽ non diu præscribant. Aegrotantis enim
diuturnam cõcupiscentiã erigit indulgẽtia quoq;, in morbo diuturno. Si quis
cæco animũ aduertat, uelut res magni timoris cauendus est, & gratia desperan
da, per quam unitas cõstat. Aeris repentina turbatio uitanda est. Vigor ætatis
omnia habet gratiosa, Decrepita uero ætas, uice uersa. Obscuritas linguæ non
satis claræ fit, aut propter affectionẽ, aut propter aures, ita ut priusquam priora
enũciarit, alia adijciat: aut priusquã id quod mẽte cõcepit dicat, alia insuper co-

gitet. & quæ quidem citra affectionem uisibilem appellatam, contingit linguæ obscuritas, his maxime qui artiũ studio tenentur accidit. Aetati etiã quum paruum est aliquãdo subiectum, ualde magna uis inest. In morbo trãquillitas, longitudinem significat. Iudicatio uero est morbi exolutio. Parua causa medelis exsoluitur, nisi quid circa locũ principalem affectum fuerit. Quãdoquidem affectio per cõsensum à tristitia inducta uexat, quidam sanè ex alterius cõsensu uexantur. Vociferatio affligit. Fortis laboris studium subterfugiendũ est. Maritimus locus ad sanitatem commodus est.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE NATVRA HOMINIS IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

QVICVNQVE de natura humana amplius differentes audire cõsueuit, ꝙ eius ad medicinã pertinet, huic nõ est cõmodum hunc meũ sermonẽ audire. Neq; enim omnino ex toto aerem dico hominẽ esse, neq; ignẽ, neq; aquam, neq; terram, neq; quicquã aliud, quia nõ manifestũ est unum in homine esse. sed uolentibus tamẽ hæc dicere permitto. At uero talia dicẽtes mihi nõ recte rem cognoscere uidentur. Sententiam enim eandem omnes ineunt, uerũ non eadem dicũt, sententiæ tamẽ epilogum eundem faciunt. Aiunt enim unũ quid esse, quodcũq; tandem est, & id ipsum esse unũ ac totũ, iuxta nomina autẽ non consentiunt. Etenim alius ex ipsis aerẽ esse, hoc unũ ac totũ dicit, alius ignẽ, alius aquã, alius terrã, & addit unusquisq; ad sermonẽ suum testimonia ac signa, quæ nullius momẽti existũt. Quia enim eadẽ sentẽtia omnes utũtur, dicũt aũt non eadẽ, manifestũ facit ꝙ neq; cognoscũt ipsa. quod ex eo uel maxime quis cognouerit, qui ipsorũ disceptationib. interfuerit. Nã quũ ijdẽ uiri inter se disceptãt, ijsdẽ auditorib. præsentibus, nunq̃ ter cõsequenter idem homo uincit in eodẽ sermone, sed modo hic, modo alius superat, cuicũq; fuerit lingua maxime fluida ac populo grata. Atqui iustũ erat, ut is qui de rebus se recte cognoscere pronũciaret, semper sermonẽ suũ uictorẽ statueret, siquidẽ uera cognosceret, ac recte sentiret ac iudicaret. Verũ huiusmodi homines uidentur mihi seipsos oppugnare in uerbis sermonũ suorum, præ stultitia, & Melissi sermonẽ approbare. De his igitur sufficiũt mihi quæ retuli. At uero ex Medicis quidã dicunt, ꝙ homo sanguis solũ est, alij ex ipsis bilem aiunt hominẽ esse, aliqui pituitam, epilogũ autẽ & ipsi omnes eũdem faciunt. Vnum enim quid esse dicũt, quodcũq; cuiq; ipsorũ nominare uisum est, & id ipsum unũ existẽs, speciem ac uim trãsmutare, coactũ à calido ac frigido, fieriq; & dulce, & amarũ, & albũ, & nigrum, & omnigenũ quid aliud. Mihi uero neq; hæc sic se habere uidẽtur. Plurimi quidẽ igitur talia quædã, & amplius his proxima pronũciant. Ego autẽ dico, si unũ esset homo, nunquã sanè doleret. Neq; enim esset unde doleret unũ existens. Si uero etiã doleret, necesse esset & quod mederetur ac sanaret unũ esse. Nũc uero plura sunt. Multa enim sunt in corpore existentia, quæ quũ mutuo præter naturã calfiunt & frigefiunt, siccãturq; & humectãtur, morbos pariunt. Quare multæ quidẽ species morborũ sunt, mul-

taq;

taq; etiã medela ipſorũ exiſtit. Atq; ego ſanè cenſeo eum qui hominẽ ſanguinẽ ſolum eſſe dicit, & nihil aliud, demõſtrare debere, ipſum nõ trãſmutare ſpeciẽ, neq; omnigenũ fieri, uel ſaltẽ horam aliquã anni, aut hominis ætatẽ, in qua ſanguis ſolus in homine ineſſe appareat. Veriſimile eſt enim unũ aliquod eſſe tempus, in quo appareat ipſum in ſeipſo unũ exiſtens. Eadẽ cenſeo etiam de eo qui pituitã ſolam eſſe dicit, & qui bilem. Ego enim demõſtrabo ea quæ hominem eſſe dixero, & iuxta receptũ morem, & iuxta naturã, quòd ſemper ea ipſa ſimilia ſint, & in iuuene, & in ſene, & tẽpore frigido æque ac calido. Exhibebo inſuper ſigna, & neceſsitates oſtendam, per quas unũquodq; augeſcit ac minuitur in corpore. Primũ quidem igitur, neceſſe eſt generationẽ fieri non ab uno, Quomodo enim unũ exiſtens, aliud quid generarit, ſi nõ alicui miſceatur? Deinde neq; generarint, ſi nõ eiuſdẽ generis exiſtentia miſceãtur, & quæ eandem uim habeant, neq; ſanè nobis ſimilia perficerẽtur. Et rurſus, Si nõ calidũ ac frigidũ, & ſiccũ ac humidũ, moderate ac æqualiter inter ſe haberẽt, ſed alterũ alterum multũ præcelleret, & fortius debiliore pręſtaret, generatio fieri nõ poſſet. Proinde quomodo ueriſimile eſt, ab uno quid generari, quum neq; à pluribus generetur, niſi habuerint temperamẽtum inter ſe probe conueniens? Neceſſe itaq; eſt tali exiſtente natura, cum aliorum omnium, tum humana, non unum eſſe hominẽ, ſed ſingula quæ ad generationẽ eius conferunt, uim quandam in corpore habere, eam uidelicet quã contribuerũt. Et rurſus neceſſe eſt ſecedere ſingula in ſuam ipſorũ naturam, homine moriente, humidũ nimirum ad humidum, ſiccum ad ſiccum, calidũ ad calidum, frigidũ ad frigidum. Talis autem & animalium eſt natura, & aliorũ omnium, generãturq; ſimiliter omnia, & occidunt ſimiliter omnia. Cõſtat enim natura ipſorũ ex his prædictis omnibus, & deſinit iuxta prædicta, in id unũquodq; unde eſt cõpactum ſecedens. At uero corpus hominis habet in ſeipſo ſanguinẽ, & pituitam, & bilem duplicem, flauam uidelicet & nigram. atq; hæc ſunt ipſi corporis natura, & per hæc & ægrotat, & ſanus eſt. Sanus equidem maxime eſt, ubi temperamẽtum hæc inter ſe habuerint moderatũ, tum facultate, tum copia, & ubi maxime fuerint permixta. Aegrotat autem quũ horum quid minus aut amplius fuerit, aut ſeparatur in corpore, & nõ fuerit reliquis omnibus cõtemperatum. Neceſſe eſt enim quum quid horum ſecretũ fuerit, & per ſe ſteterit, non ſolum eum locum unde receſsit morbidum fieri, ſed etiam eum in quo ſtat, & in quem propter nimiam copiam diffuſum eſt, dolore ac morbo uexari. Etenim quum quid horũ extra corpus effluxerit amplius quàm redũdat, euacuatio ipſa dolorem exhibet. Rurſus itaq; ſi idem intus fecerit euacuationẽ, & tranſitionem, ac ab alijs ſecretionem, geminatum dolorem exhibere neceſſe eſt, uelut dictum eſt, nempe & unde ſeceſsit, & ubi receptũ redundat. Dixi porrò, quæcũq; hominem eſſe dixero, ſemper demõſtraturum me eſſe, quòd talia ſint & iuxta receptũ morem ac opinionem, & iuxta naturã. Et dico ſanè eſſe ſanguinẽ, & pituitã, & bilem flauam ac nigram: & horum primũ quidem iuxta receptam opinionẽ nomina diſtincta eſſe dico, & nulli ipſorũ idem nomen eſſe. deinde ſpecies iuxta naturam ſeparatas eſſe, & neq; pituitam ſimilem eſſe ſanguini, neq; ſanguinem bili, neq; bilem pituitæ. Quo enim modo hæc inter ſe ſimilia ſint, quorum neque colores ſimiles uidentibus apparẽt, neq; ad manuum tactum ſimilitudo aliqua eſſe

deprehenditur? Neq; enim similiter calida sunt, neq; frigida, neq; sicca, neque humida. Quum itaq; intantũ inter se discrepent, tũ specie, tum facultate, necesse est ipsa non unũ esse, quandoquidẽ neq; ignis & aqua idẽ sunt. Quod autem hæc omnia nõ unum sunt, sed unumquodq; ipsorũ uim & naturam suam habet, uel hinc cognoscere licebit. Si enim homini alicui medicamẽtum dederis, quod pituitam ducit, pituitã tibi uomet, & si pharmacũ dederis bilem ducens, bilem tibi uomet, Eadem ratione & bilem atrã purgabit, si medicamẽtum exhibueris quod bilem atram ducit. Quod si ipsi partem aliquã sauciaris, ut uulnus fiat, effluet ipsi sanguis, atq; hæc omnia faciet tibi totã diem ac noctem, & hyeme & æstate, donec spiritũ in sese trahere potens fuerit, potens autẽ erit donec aliquo horum cõgenitorũ fuerit priuatus. Cõgenita autẽ sunt prædicta. Quomodo enim non congenita essent? Primum etenim manifestum est hominem in seipso hæc omnia semper habere, donec uixerit. Deinde nata sunt ex homine hæc omnia habente. Postea nutrita sunt in homine hæc omnia habẽte, quæ uidelicet ego nunc dico ac demõstro. Qui uero dicunt, quòd unũ est homo, uidentur mihi hoc cõsilio usi esse. Nimirum quum uiderint eos qui medicamẽta hauserunt in superpurgationibus interijsse, alios quidem bilem uomẽtes, alios pituitam, unumquodq; horum hominẽ esse putauerũt, quod uidissent his purgatum interijsse. Et qui sanguinẽ dicunt hominẽ esse, eodem consilio utuntur. Nam quũ uident iugulatos homines, & sanguinem ex corpore ipsorũ effluentem, hunc ipsum animã in homine esse putant. atq; his testimonijs sanè omnes utuntur in sermonib. suis. Atqui primũ quidem in superpurgationibus, nemo unquã mortuus est bile sola purgatus. Verum quum quis pharmacum biberit, quod bilem deducit, primũ bilem uomet, deinde pituitam, postea per uim etiã atram bilem, postremum moribũdus etiam sanguinem purum uomet. Eadem perpetiuntur à medicamẽtis pituitam ducẽtibus. Primum enim pituitam uoment, deinde bilem flauam, postea atram, moriẽtes autem sanguinem purum, & in hoc mox uitam finiũt. Etenim pharmacũ ubi corpus intrauerit, primum quidem ducit id quod ex omnibus in corpore existẽtibus, sibi maxime secundum naturã familiare fuerit, deinde uero etiam alia trahit ac purgat, Quemadmodum ex terra nascentia & in ipsam plantata ac seminata, ubi in terram peruenerint, unũquodq; trahit id quod naturæ suæ familiare in terra existit. Inest autem in terra & acidum, & amarum, & dulce, & salsum, & omnigenum. Primum itaq; plurimum eius trahit in seipsum, quod sibijpsi iuxta naturam maxime familiare fuerit, deinde trahit etiã reliqua. Huiusmodi sanè quiddam etiam pharmaca in corpore faciunt. Quæcũq; enim bilem ducunt, primum meracissimam bilem purgant, postea uero mixtam. Et rursus pituitæ pharmaca, primum meracissimã pituitam ducũt, postea mixtam. Et iugulatis primum quidem sanguis calidissimus & ruberrimus profluit, deinde pituitosior ac biliosior. Porrò pituita in homine hyeme augetur. Hæc enim hyemi maxime secundum naturam cõuenit ex omnibus in corpore existẽtibus. Frigidissima enim existit. Signa autẽ quòd pituita frigidissima est hæc sunt. Si enim pituitam & bilem & sanguinem contingere libuerit, pituitam sanè frigidissimam esse comperies, quamuis uiscosissima sit, et per uim maxime post bilem atram trahatur. quæ uero per uim trahuntur calidiora fiunt, à uiolentia coacta, sed tamẽ supra

hæc omnia, frigidiſsima eſſe apparet pituita ex ſua ipſius natura. Quod autem hyems corpus pituita repleat, inde cognoſcere datur, quod homines pituitoſiſsima & ſpuunt & emungunt hyeme, et tumores laxi albiſsimi fiunt maxime hoc tempore, itemq́ꝫ reliqui morbi pituitoſi. Cæterũ uere pituita quidem adhuc fortis in corpore manet, ſed ſanguis augeſcit. Nam & frigora remittũt, & imbres ſuperueniũt. Sanguis autem iuxta hæc augeſcit, ab imbribus uidelicet & calidorũ dierũ tepore. Hæc em̃ anni pars maxime iuxta naturã ipſi cõuenit, ut quæ calida & humida exiſtat. Signa aũt hinc colligere licet. Quòd homines uere & æſtate maxime dyſenterijs corripiuntur, & ſanguis ex narib. ipſis fluit, & calidiſsimi ac ruberrimi. At uero æſtate ſanguis adhuc uiget, & bilis in corpore eleuatur, & uſqꝫ in autũnum porrigitur. In autumno uero ſanguis modicus fit, contrariũ enim eius naturæ id tẽpus exiſtit. Bilis aũt per æſtatẽ ac autũnum corpus poſsidet, id quod inde cognoſcere potes: quòd homines ſua ſpõte hoc tẽpore bilem uomũt, & in medicamentorũ potionib. bilioſiora purgantur. Manifeſtũ fit & febribus, & hominũ caloribus. Pituita aũt æſtate debilior ſeipſa eſt. Contrariũ eſt enim naturæ eius id tẽpus, calidũ enim eſt & ſiccũ. Sanguis uero autũno paucíſsimus fit in homine, Siccus enim eſt autũnus, & hominem iam frigefacere incipit. Atra porrò bilis autumno et plurima & fortiſsima eſt. Poſtq́ꝫ aũt hyems apprehẽderit, bilis flaua perfrigerata modica fit, & pituita rurſus augetur, tum ob pluuiarũ copiam, tum propter longitudinẽ noctiũ. Corpus quidẽ igitur humanũ hæc omnia ſemper habet, uerũ pro tẽporis circũſtantia, aliquãdo plura ſeipſis fiũt, aliquando pauciora, ſingula tum iuxta partẽ ac copiam, tũ iuxta naturã. Quẽadmodũ enim annus omnis omniũ particeps eſt, & caliditatũ & frigiditatũ, & ſiccitatũ ac humiditatũ, Neqꝫ enim quicquam horũ ne minimo quidẽ tempore cõſiſteret ac duraret, citra oĩa ea quæ in hoc mũdo inſunt, uerũ ſi unũ aliquod deficeret, omnia ſanè abolerentur: ex eadem enim neceſsitate omnia cõſiſtunt & mutuo alũtur: Sic etiam ſi quid ex homine deficeret ex his quæ ipſi cõgenita ſunt, nõ ſanè uiuere poſſet homo. In anno autem aliquãdo quidẽ hyems maxime uiget, aliquãdo uer, modo æſtas, modo autũnus, Sic etiã in homine, aliquãdo pituita præualet, aliquãdo ſanguis, aliquãdo bilis, primũ quidẽ flaua, deinde etiã nigra appellata. Quorũ omniũ euidentiſsimũ teſtimoniũ hinc habes. Si enim eidem homini idẽ pharmacũ quater in anno dare uelis, uomet tibi hyeme quidẽ pituitoſiſsima, uere aũt humidiſsima, æſtate bilioſiſsima, autumno nigerrima. Itaqꝫ quũ hæc ſic ſe habeant, quicũqꝫ morbi hyeme augeſcũt, æſtate deſinere ſolent, quicũqꝫ uero æſtate augeſcunt, hyeme finire cõſueuerunt, niſi certo dierũ circuitu diſcedant. de circuitu autem rurſus dicam. Quicunqꝫ aũt morbi uere fiunt, ad autũnum eorũ diſceſſum fore expectare oportet, Quicũqꝫ poſtremũ autumnales morbi ſunt, eorum diſceſſum neceſſe eſt uere fieri. Quicũqꝫ uero morbus hæc tempora tranſgreſſus fuerit, eum annuum fore ſcire oportet. Porrò Medicum ſic aduerſus morbos inſtare oportet, prout unumquodqꝫ horum in corpore præualet, iuxta tempus ſibi ipſi maxime natura conueniens exiſtens.

Addititia ſunt hæc, non genuina Hippocratis, ut ait Galenus.

Quin & hæc inſuper ad illa noſſe oportet, q̃ quoſcũqꝫ morbos repletio parat,

euacua

euacuatio sanat: & quicunq; ex euacuatione fiunt morbi, repletio sanat. quicunq; uero à labore fiunt, quies sanat. qui autem ab ocio gignũtur, labor sanat. In summa Medicum scire oportet, opponere se cõtrarium instantibus & morbis, & naturis, & temporibus, & ætatibus, & distendentia soluere, & soluta distendere, Sic enim uel maxime morbum sedauerit, & mihi sanè hoc ipsum sanatio esse uidetur. Morbi partim ex diætis, partim ex spiritu, quem adtrahẽtes uiuimus, fiunt. Vtrorunq; cognitionẽ sic facere oportet. Quando ab uno morbo multi homines corripiũtur eodem tempore, causam ad id quod communissimum est, & quo maxime omnes utimur, referre oportet. Est autem hoc spiritus & aer quem inspirando trahimus. Manifestum est enim iam, quòd diæta uniuscuiusq; nostrum, caussa non est, quum morbus omnes cõsequenter contingat, & iuniores, & seniores, mulieresq; ac uiros, & tam uinolentos quàm aquæ potores, & tam mazam edentes, quàm pane uescentes, & tam multũ laborantes, quàm parũ. nequaquã igitur diæta caussa fuerit, quum homines diuersa uictus ratione utentes ab eodem morbo corripiũtur. Quũ uero omnis generis morbi fiũt eodẽ tẽpore, palàm est uictus singulos singulis caussas esse, & curam sanè facere oportet ex cõtrario instãdo aduersus morbi caussam, quemadmodum & alibi à me relatum est, & uictus rationem permutare. Conspicuum est enim diætam qua homo uti cõsueuit, non esse ipsi cõmodam, aut in totum, aut magna ex parte, aut unũ saltem quoddã ex ipsa: quod ubi cognoueris trãsmutare oportet, habitaq; cõsideratiõe naturæ hominis, & ætatis, & speciei, horæq; anni & modi ipsius morbi, curationẽ facere, aliquãdo detrahẽdo, aliquando apponẽdo, & quemadmodũ iamdudũ à me dictum est, ad singulas ætates, & horas, & species, ac morbos respiciẽdo, tum in exhibẽdis pharmacis, tum in cõstituenda diæta. At uero quũ unius morbi popularis grassatio consistit, manifestum est diætam non esse culpabilem, sed quẽ trahimus spiritũ in caussa esse: palamq; est insuper eum ipsum spiritũ siue aerem morbosam aliquã exhalationẽ habere. Eo itaq; tẽpore homines in hũc modum cõmonefacere oportet, Nimirũ ut diætas nõ permutent, quia morbi caussa nõ existunt, uerũ ut uideãt quo corpus habeãt q̃ minimæ molis ac debilissimũ: detrahẽdi insuper sunt cibi ac potus quibus uti cõsueuerunt, idq; paulatim facere oportet: Nam si quis cito diætam permutet, periculũ est etiam à permutatione aliquid in corpore nouatũ iri. Quapropter uictu solito quidẽ utendũ est, ubi hominẽ nihil lædere uidetur. prouidẽdum uero ut q̃ paucissimus aeris influxus in corpus ingrediatur, & ut ille ipse q̃ peregrinissimus existat. Regionum etiam locos in quibus morbus cõsistit, quantum eius fieri potest, permutare oportet, & corpora attenuare: sic enim minime multo ac denso spiritu homines opus habuerint. Porrò quicũq; morbi à fortissima corporis parte fiunt, grauissimi existũt. Etenim si isthic ubi initium sumpserint permanserint, necesse est fortissima parte laborante, totum corpus laborare. Et si à ualidissima ad quãdam debiliorem transierint, difficulter soluuntur. Quicunque à debilioribus partibus ad fortiores transierint, commodius solui possunt. Nam influẽtia à ui ipsarum facile consumuntur. Venæ crassissimæ sic se habẽt. Quatuor paria ipsarum sunt in corpore. & unum quidem à capite retro per ceruicem, forinsecus ab utraq; spinæ parte ad coxẽdices & in crura progreditur, deinde per suras & malleolos forinsecus

fecus ad pedes peruenit. Oportet igitur uenæ sectiones, in doloribus dorsi ac coxendicū, de poplitibus facere & de malleolis forinsecus. Alterum par principium ex capite iuxta aures habet per ceruicē, & sphagitides appellantur, hoc est iugulares. deferūturq; utrinq; iuxta spinam intrinsecus ad lumbos, in testes ac femora, & per poplites ex interna parte, deinde per suras ad malleolos intrinsecus & in pedes. Quapropter in doloribus lumborū ac testium, uenæ sectionem de poplitibus ac malleolis facere intrinsecus. Tertiū par uenarum ex temporibus per ceruicem sub scapulas tendit, & ad pulmonem defertur, altera quidem à dextris ad sinistram partē, altera uero à sinistris ad dextram, & dextra quidem sub mammam abit & in splenem, & in rhenē, sinistra uero in dextram partem tendit à pulmone sub mammam & in hepar, & in rhenē. Vtraq; autem in rectum intestinū ac podicem desinit. Quartū par à priore capitis parte & oculis, sub ceruicem ad clauiculas deuenit, deinde super brachia superne in flexuras, postea per cubitos in manuum iūcturas ac digitos. deinde à digitis rursus, per cubitos ac manus superne in flexuras, & per brachiorum infernam partem ad alas, unde superne à lateribus altera in lienē peruenit, altera in iecur, postea supra uentrem utraq; in pudendum desinit. Et crassissimæ quidem uenæ sic se habent. Sunt autem & ex uētriculo uenæ per corpus multæ & omnigenæ, per quas corpori alimētum accedit. ferunt autem à crassis uenis, in uentriculum ac reliquum corpus, & ab externis & ab internis, & inter se mutuo distribuūt internæ extrinsecis, ac uicissim extrinsecæ internis. Venæ igitur sectiones iuxta prædictum sermonem facere oportet. Enitendum est autem ut sectiones, quàm longissime à locis faciamus, ubi dolores fieri, & sanguis colligi solet. Sic enim mutatio minime magna de repente fiet, & cōsuetudinem remouebit, ut non amplius in eundem locum colligatur. Quicūq; pus multum spuunt, citra febrem, & quibuscūq; in urina pus multum subsidit, citra dolorem, & quibuscunq; alui recremēta cruenta, uelut in dysenterijs, & tarde ac diutine prodeuntia, uelut in iuuenibus quinq; & triginta annorū, atq; etiam senioribus, his omnibus ex eadē caussa morbi fiunt. Necesse est enim hos labori deditos, ac exercitatiōis studiosos, & corpore operarios in iuuētute fuisse, postea uero relictis laboribus, molli carne & multum à priore differente carnosos redditos esse, & corpus multum discrepans habere, ut id quod prius extitit, cum eo quod nunc adepti sunt, nulla parte cōsentiat. Quum igitur morbus aliquis corripuerit sic dispositos, euestigio quidem effugiūt, postea autē à morbo progressu temporis corpus colliquescit, & serosi ac saniosi humoris species per uenas, qua parte maxime amplæ fuerint, fluit. Siquidem igitur in inferiorē uentriculum processerit, ferè qualis in corpore inest, tale etiam recremētum prodit. Quū enim decliuis sit uia, non multo tempore hæret in intestino. Quibuscūq; autem in pectus influxerit, suppurati fiunt. Nimirum purgatione accliui existēte, & multo tempore in pectore immorās putrescit, & purulenta redditur. quibuscūq; uero eadē serosi humoris species in uesicā proruperit, à loci caliditate, calida & alba fit, & segregatur, & quod quidē rarissimū est, superstat, crassissimū uero infrà mergitur, qđ sanè pus appellatur. Fiūt autē & calculi pueris, propter huius loci caliditatē itemq; totius corporis. Viris autē calculi nō generātur, propter corporis frigiditatē. Nā id ꝓbe nosse oportet, qđ homo primis dieb. calidissimus

reuulsionis gra[tia] lon[ge] ab affectu locis venam iubet —

eſt ſui reſpectu, ultimis frigidiſsimus. Neceſſe eſt enim augeſcēs & ad uim procedens corpus calidū eſſe. Vbi autem inceperit marceſcere corpus, delabens in ocium, frigidiſsimū euadit. Et iuxta hanc rationē, quanto amplius primis diebus homo augeſcit, tanto calidior exiſtit, & quanto plus ultimis diebus marceſcit, tanto frigidiorem eſſe neceſſe eſt. Sani autem fiunt ſua ſponte illi prædicto modo diſpoſiti ac affecti, plurimi quidē ab hora qua liqueſcere incipiunt, quinto & quadrageſimo die. Qui uero hoc tempus tranſgreſsi fuerint, anno finito ſua ſpōte cōualeſcunt, niſi quid aliud mali grauioris hominē infeſtet. Quicūq; morbi ſenſim ex modici temporis cauſſa fiunt, & quorū cauſſæ cognitu faciles ſunt, ſecuriſsimi appellari poſſunt. Curationē itaq; ipſorū inſtituere oportet, ut cauſſæ morbi nos opponamus. Sic enim ſoluitur utiq; id quod morbum in corpore fecit. Quibuſcūq; arenoſa aut tofi in urinis ſubſident, his initio tubercula circa craſſam uenam enata ſunt, & ſuppurata. Poſtea uero tuberculis non cito effractis, tofi ex pure coalti ſunt, qui per uenam foras exprimūtur unà cum urina. Quibuſcunq; uero cruentæ urinæ ſunt, his uenæ laborant. Quibuſcūq; autem in urina craſſa exiſtente, carūculæ paruæ capilliformes ſimul prodeunt, eas à rhenibus prodire noſſe oportet, & ab arthriticis. Quibus uero pura urina eſt, & aliàs atq; aliàs uelut furfures in urina innatant, horum ueſica ſcabioſa exiſtit. Febres plurimæ à bile fiunt. Species ipſarum quatuor ſunt, præter eas quæ ab occultis doloribus generātur. Nomina ipſarū ſunt: Continens, Quotidiana, Tertiana, Quartana. Cōtinēs itaq; appellata, à plurima ac meraciſsima bile prouenit, & iudicationes ꝙ breuiſsimo tēpore facit. Corpus enim nullo tēpore perfrigeratū cito colliqueſcit, nimirū à multa caliditate calfactū. Quotidiana uero poſt continentē à plurima bile generatur, & præ reliquis celerrime diſcedit, uerū longior eſt cōtinente, quāto à pauciore bile prouenit, & propterea ꝙ requiem habet in ipſa corpus, In cōtinente uero nō quieſcit ullo tempore. Tertiana autem longior eſt ꝙ quotidiana, & à pauciore bile gignitur. Quāto uero longiori tēpore in tertiana corpus quieſcit ꝙ in quotidiana, tanto diuturnior hæc febris eſt quàm quotidiana. At uero quartanæ reliquæ iuxta eādem rationem habent, ſed tertianis diuturniores ſunt, quanto pauciore bilis parte participant, unde caliditas augetur, & propterea quod corpus in ipſis plus perfrigeſcit, id qd' ab atra bile ipſis contingit ſuperflue adeò ut ægre frigus depelli poſſit. Atra enim bilis inter omnes corporis humores uiſcoſiſsima eſt, & ſedes diuturniſsimas facit. Quod autem quartanæ febres atræ bilis participes ſint, uel hinc condiſcere licet. Autumno enim maxime homines à quartanis corripiuntur, & in ætate à quinq; & uiginti annis, uſq; ad quadrageſimū quintum, Hæc autem ætas præ omnibus alijs maxime à bile atra infeſtatur, & autumni tempus omnium anni temporū ad eandem aptiſsimum eſt. Quicūq; autem extra hoc tempus & ætatē à quartana corripiūtur, pro certo ſcire oportet eam febrem non fore diuturnam, niſi quid aliud grauioris mali hominem infeſtauerit.

DE SALVBRI DIAETA LIBER

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Additiius eſt ad librum De natura hominis, Polybi Hippocratis diſcipuli, ait Galenus.

IDIOTAS & priuatos homines hac diæta uti oportet. Hyeme quidem comedere quàm plurima, bibere autē quàm parciſsime. Sit potus uinũ quàm meraciſsimũ: cibi, panis, & obſonia aſſata omnia. Oleribus quàm pauciſsimis hoc tēpore utendum eſt, Sic enim corpus maxime ſiccũ ac calidum reddetur. Vbi uero uer apprehēderit, tunc ſanè potũ ampliorē aſſumere oportet, uinum dilutius & paulatim: cibis quoq; mollioribus ac paucioribus tum utendũ eſt: & ablato pane, mazam exhibere, & iuxta eandem rationem obſonia detrahere, & ex aſſatis omnia cocta facere. Oleribus uero paucis tũc uti oportet, donec ad æſtatem perueniat homo, cibis molliorib. utēdo, & obſonijs coctis, & oleribus, tam crudis quàm coctis, ſimiliterq; potibus q; dilutiſsimis ac plurimis. ita tamē ut paulatim nō de repēte his utatur, ne uidelicet magna mutatio fiat. At uero æſtate maza molli nutriatur, et potu aquoſo ac multo, obſonijs omnib. coctis. Sic aũt his ubi æſtas fuerit uti oportet, ut frigidum ſit corpus & molle. Tempus enim calidũ eſt & ſiccũ, & facit corpora æſtuoſa ac ſquallida. Quapropter tali ſtudio auxiliari oportet. Iuxta eandem uero rationem, quemadmodũ ex hyeme ad uer, ſic ex uere ad æſtatem deducendus eſt, cibo quidem detracto, potu uero aucto. Sic quoq; cōtraria faciendo ex æſtate ad hyemē perducatur. In autũno uero rurſus cibi plures exhibendi ſunt & ſicciores, & obſonia iuxta eandem rationē, potus uero pauciores & meraciores, quo etiã hyems bona fiat, & homo in ipſa utatur potibus meraciorib. ac paucis, cibis uero quàm plurimis ac ſicciſsimis. Sic enim & maxime ſanus fuerit, & minime frigore impetetur. Nam tempus hoc ualde frigidum ac humidum exiſtit. Porrò habitibus corporũ carnoſis & mollibus ac rubris, plurimo anni tēpore ſiccioribus diætis uti conducit. Humida enim eſt ipſorũ natura. Verũ duros & graciles, fuluosq; ac nigros, humidiore diæta maiore tēporis parte uictitare oportet. Corpora enim talia ſicca exiſtunt. Sed & iuuenibus corporibus, mollioribus & humidiorib. diætis uti cōfert, Nã ætas ipſorũ ſicca eſt, & corpora cōpacta ſunt. Seniores autē ſicciore uictus modo, maiori tēporis parte degere oportet. Corpora enim in hac ætate humida ſunt, & mollia ac frigida. Oportet igitur & ad ætatē, & ad tempus anni, & ad corporũ ſpecies ac habitus, diætas conſtituere, ita ut cōſiſtentibus & caloribus, & frigoribus nos opponamus, Sic enim maxime ſani fuerint. Quin & ambulandum hyeme quidem uelociter eſt, æſtate autē leniter, niſi per ſolis æſtum iter faciendum ſit. Oportet autē & carnoſos citius ambulare, graciles uero tardius. Balneis quoq; multis æſtate utendũ eſt, hyeme paucioribus, Gracilibus autem magis expedit lauari, quàm carnoſis. Veſtes autē puras induere hyeme oportet: oleo imbutas ac ſordidas, æſtate. Cæterũ pingues, & qui graciles fieri uolunt, omnes labores ieiuni facere debent, & cibos aſſumere anhelantes adhuc ex fa-

tigatione,& nõ refrigerati,præpoto uino diluto,& non ualde frigido, & obſonia præparata aſſumere ex ſeſamis,aut cõdimentis hortẽſibus, & alijs huiuſcemodi. Sint autem obſonia pinguia quæ offeruntur, ſic enim à quàm paucisſimis impleri poterint. Sed & ſemel in die cibum ſumere,& illotũ manere,& ſtratum durum habere,& nudum deambulare oportet,quantum eius maxime fieri poteſt. Quicũq; uero graciles ſunt,& pingues fieri uolunt, tum alia his quæ dixi contraria facere,tum ieiunos nullum laborem ſubire oportet. At uero uomitibus,& alui per infuſa elotionibus hoc modo utendum eſt. Sex menſes hybernos uomendũ eſt, Hoc enim tempus pituitoſius eſt æſtiuo, & morbi circa caput fiunt,& regionem eam quæ eſt ſupra ſeptũ tranſuerſum. Quum uero æſtas ac calor fuerit,infuſis utẽdum eſt. Hora enim hæc æſtuoſa eſt, & corpus biliosius,& lumbi ac genua grauantur,& calores oboriuntur, & in uentre tormina fiunt. Quapropter corpus perfrigerare oportet, & quæ in ſublime eleuantur,inferne ſubducere ex iſtis locis. Sint autem infuſa pro craſsioribus ac humidioribus ſalſiora & tenuiora,pro ſiccis uero & gracilibus ac debilioribus, pinguiora ac craſsiora. Craſſa aũt & pinguia infuſa ſunt quæ ex lacte fiũt,& cicerũ decoctũ,& alia huiuſmodi. Tenuia uero & ſalſa,ſunt muria & aqua marina, & eiuſcemodi. At uero uomitus ſic facere oportet. Quicunq; homines craſsi ac pingues ſunt,& non graciles,ieiuni uomãt à curſu aut ambulatione cita, iuxta meridiem. Sit aũt dimidia hemina hyſſopi in aquæ congio cõtriti, atq; hoc ebibat affuſo aceto & adiecto ſale, quo iucundius euadat. Bibat aũt primum ſenſim ac lentius,poſtea amplius & citius. Qui uero graciliores ſunt ac debiliores, à cibis uomitum faciant hoc modo. Lotus calida præbibat meri heminã, deinde cibos omnigenos edat,& neq; dum cibum ſumit,neq; à cibo bibat, ſed contineat ſe donec quatuor ſtadia quis percurrat,deinde uina tria permixta ipſi in potu offerantur,auſterum,dulce,ac acidum,primũ quidem meracius,& paulatim,& per multũ temporis ſpatium. deinde uero dilutius,& citius,& multum. Quicũq; autem bis in mẽſe uomere cõſueuit,huic melius eſt ut cõſequenter in duobus diebus uomat,q̃ per quintum & decimũ. Verum aliqui penitus cõtrarium faciunt. Quibuſcũq; uero cõmodum eſt reuomere cibos, aut quibus alui non probum tranſitum habent,his omnibus cõducit ſæpe in die comedere,& omnigenis edulijs uti, & obſonijs uarijs modis præparatis, uinũq; bibere duplex aut triplex. Qui uero reuomũt cibos aut aluos habent humectas,his omnibus cõtrarium huiuſmodi facere cõducit. Cæterũ puerulos infantes per multum tempus in aqua calida madefacere oportet,& uinũ bibendum dare aquoſum,& non penitus frigidũ. Dandum eſt & id uinum quod minime uentrem eleuet ac inflet. Hæc autẽ facere oportet,ut & cõuulſionibus minus corripiantur,& maiores fiant,ac meliorẽ calorem adipiſcantur. Mulieres porrò ſiccioris modi diæta uti oportet. Nam et cibi ſicciores ad muliebriũ carnium molliciem cõmodiores ſunt, & meraciores potus præſtabiliores ſunt ad uteros ac fœtuũ nutrimenta. Qui exercitijs utũtur,hyeme currere ac luctari debent. Aeſtate uero luctari quidem parum,currere autem minime,ſed multũ deambulare ſecundum uentum ac frigus. Quicunq; ex curſibus fatigati fuerint,eos luctari oportet. Qui uero ex lucta fatigãtur,eos currere expedit. Sic enim laborans,fatigata corporis parte uel maxime calfieri cõponiq; ac recreari queat. Quoſcũq; exerci

tijs utentes alui profluuia corripiũt, & recrementa ciborũ ſpeciem referẽtia ac
cruda habent, his exercitiorum non minus ꝙ tertiam partẽ detrahere oportet,
& ciborum dimidiũ ſaltem exhibere. Palam eſt enim quòd uentriculus cõfoue
re nõ poteſt, quo ciborũ multitudo cõcoquatur. Sint aũt his cibi, panis quàm
maxime aſſatus in uino intritus, & potus quàm parciſsimi ac meraciſsimi, &
deambulationibus à cibo ne utantur. Oportet autẽ ſub hoc tempus ſemel dun
taxat in die cibum ſumere. Sic enim ꝗ maxime cõcaleſcit uẽtriculus, & ea quæ
ingeſta ſunt exſuperauerit. Fit hic profluuij alui modus maxime his corporib.
quæ denſam carnem habent, quum ad carniũ eſum homo cogitur, natura eiuſ-
modi exiſtente. Venæ enim denſatæ cibos ingeſtos nõ ſuſcipiunt. Eſt aũt hæc
natura acuta, & in utranqꝫ partem uertitur, & ad modicum tempus uiget bona
habitudo in talibus corporib. At uero rariores ac hirſutiores corporũ ſpecies
ac habitus, tum carnium eſum ſuſcipiunt, tum labores magis tolerant, & bonæ
habitudines ipſis fiunt diuturniores. Quicũqꝫ poſtridie cibos eructant, & præ
cordia ipſis eleuãtur, utpote cibis crudis & incoctis exiſtentibus, his longiori
quidem tẽpore dormire cõducit, uerũ & alijs laboribus corpora ipſorũ cogere
oportet, Vinum autẽ meracius & amplius bibant, & cibis paucioribus ſub id
tempus utantur. Palàm eſt enim quod uentriculus præ imbecillitate ac frigidi-
tate, ciborũ multitudinẽ concoquere nõ poteſt. Quoſcunqꝫ uero ſitis corripue
rit, his & cibi & labores detrahendi ſunt, & uinũ bibant aquoſum & ꝗ frigidiſ-
ſimum. Quibuſcũqꝫ autem dolores fiũt ex uiſceribus, ſiue ex exercitijs, ſiue ex
aliquo alio labore, his quieſcere cõducit cibis abſtinentes, potione autẽ utãtur,
quæ quàm parciſſime in corpus aſſumpta, plurimã urinam ducat, quo uenæ ui
ſceribus inſitæ nõ diſtendantur repletæ. Ex talibus enim tubercula oboriũtur,
ac febres. Quibuſcũqꝫ uero morbi à cerebro fiunt, torpor primum caput occu-
pat, & frequenter mingit æger, & reliqua uelut in urinæ ſtillicidio perpetitur,
atqꝫ hæc ſanè ad dies nouem patitur. Et ſi quidem erumpat per nares aut aures
aqua ſiue mucus, à morbo liberatur, & urinæ ſtillicidiũ ſedatur. Mingit autem
multum, & citra dolorem, idqꝫ album, donec uiginti præterierint dies, & capi-
tis dolor hominẽ relinquit. Intendenti autẽ oculos ſplendor occultatur. Porrò
uirum prudẽtem id ſecum reputare oportet, quòd res precioſiſsima eſt ſanitas,
& proinde ſcire ut ex ſuo ipſius conſilio in morbis utilitatem percipiat.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE GENITVRA, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

Hic à Galeno Polybi eſſe perhibetur.

Lex quidem omnia corroborat. Verũ genitura uiri prouenit
ab omni humido, quod in corpore exiſtit, ita ut id quod ro-
buſtiſsimũ eſt ſecernatur. Argumẽtum autem eius, ꝙ robu-
ſtiſsimũ ſecernitur, hoc eſt: ꝙ à Veneris uſu paucula adeò re
emiſſa, imbecilles reddimur. Habet autẽ res hoc modo. Ve-
næ & nerui ab omni corpore in pudendum uergũt, quibus
dum aliquantulũ terũtur, & caleſcũt ac implentur, uelut pru

ritus incidit,& ex hoc toto corpori uoluptas ac caliditas accedit. Quũ uero pu
dendum teritur,& homo mouetur,humidũ in corpore caleſcit,ac diffunditur,
& à motu cõquaſſatur,ac ſpumeſcit:quemadmodũ etiam alij humores omnes
cõquaſſati ſpumeſcũt.Sic autẽ in homine ab humido ſpumeſcente, id quod ro
buſtiſsimũ eſt ac pinguiſsimũ ſecernitur,& ad medullam ſpinalem uenit. Ten
dunt enim in hanc ex omni corpore uiæ,& diffundũt ex cerebro in lũbos,ac in
totũ corpus,& in medullã:& ex ipſa medulla procedũt uiæ,ut & ad ipſam hu-
midum perferatur,& ex ipſa ſecedat.Poſtquã autẽ ad hanc medullam genitura
peruenerit,procedit ad rhenes,hac enim uia tẽdit per uenas:et ſi rhenesfuerint
exulcerati,aliquãdo etiã ſanguis ſimul defertur:à rhenibus autẽ trãſit per medi
os teſtes in pudẽdũ.Procedit aũt nõ quà urina, uerũ alia ipſi uia eſt illi cõtigua.
Et ſanè qui ſomnia uenerea habent,propterea per ſomnum geniturã effundũt,
quum humidũ in corpore diffuſum & calfactũ fuerit,& ſiue ex labore, ſiue alia
quapiam re ſpumuerit,dum ab ipſo ſecernitur,coitus imaginẽ repræſentat.Ha
bet enim humiditas hæc ſimiliter ut in coeuntibus.Sed non eſt mihi de his qui
per ſomnũ ſemẽ emittũt,& de toto morbo quid eſt,& quæ operatur, & quare
coitus locũ expleat,ſermo.atq; hæc quidẽ de hoc dicta ſufficiũt. Cæterũ eunu-
chi propterea non coeũt,quia genituræ trãſitus ipſis ſublatus eſt.Eſt enim per
ipſos teſtes uia eius,& nerui tenues ac crebri ex teſtibus in pudendũ tendunt,
quibus & eleuatur,& demittitur:atq; hi nerui in exſectione dum caſtrãtur, re-
ſcindũtur,quapropter nõ ſunt utiles eunuchi.Nam neruis ipſorũ extritis, ge-
nituræ uia obturata eſt.Callus enim obducitur teſtibus,& nerui duri ac torpẽ-
tes à callo facti,pudendum neq; tẽdere, neq; laxare poſſunt. Quibuſcũq; uero
iuxta aures uenæ ſectæ ſunt,hi coeunt quidem & geniturã emittunt, uerũ mo-
dicam & debilẽ ac infœcũdam. Nam plurima genituræ pars à capite iuxta au-
res in ſpinalem medullam procedit.Ipſe autẽ tranſitus,cicatrice ſectioni indu-
cta,cõſolidatus eſt.At uero pueris uenulæ tenues & repletæ exiſtẽtes, genitu-
ræ tranſitũ impediunt,& pruritus ipſis non ſimiliter accedit,& propterea neq;
conquaſſatur in corpore humidũ,ad genituræ ſecretionẽ. Quin & uirginibus
quouſq; iuuenculæ fuerint,menſes non procedunt, propter eandem cauſſam.
Poſtquam autem adoleuerint & uirgo & puer, uenæ in pudendum pueri ten-
dentes,itemq; uirginis in uterũ,amplæ fiunt præ augmento,& oſcula ipſarum
aperiuntur, & uia ac tranſitus per anguſtias contingit, & humidum tunc eti-
am agitationem habet, Nam ſpatioſitas ipſi tũc ab agitatione ac cõquaſſatio-
ne contingit: & puero ſanè procedit genitura ubi plene puber fuerit ob hanc
cauſſam, itemq; uirgini mẽſes Atq; hæc mihi ſic demonſtrata ſunt. Porrò ge-
niturã dico à toto corpore ſecerni,& à ſolidis, & à mollibus partibus,& ab hu-
mido omni in toto corpore.Sunt autem humidi ſpecies quatuor,Sanguis,Bi-
lis, Aqua, & Pituita. Tot enim ſpecies cõgenitas homo in ſeipſo habet, & ab
his morbi fiũt,aut etiam ex morbis diſcretiones. Et hæc quidẽ dicta ſunt à me,
de genitura,unde fiat,& quomodo,& quare,& quibus genitura nõ eſt,& qua-
re non eſt, & de menſibus uirginũ, & quòd mulieribus incoitu,dum confrica-
tur ac teritur pudendum,& uteri mouẽtur,uelut pruritus in ipſos incidat,et q;
reliquo corpori uoluptas ac caliditas accedat. Emittit autẽ & mulier à corpore
genituram,aliquãdo in ipſum uterum,qui ſanè inde humidus euadit;aliquãdo
foras

foras, si uterus magis q̃ opportunũ est hiarit. Et delectatur mulier ubi coire incẽ perit per omne tẽpus, donec uir semen emiserit. Et si quidem appetit uiro com misceri, prius ꝙ uir emittit, & de cætero nõ similiter delectatur. Si uero nõ appetit, simul cum uiro delectari desinit. & habet res hoc modo, quemadmodũ si quis in feruẽtem aquam, alteram frigidam infundat, illa feruere cessat. Sic genitura uiri in uterũ illapsa, caliditatem & uoluptatẽ mulieris extinguit. Exilit autem uoluptas & caliditas simul cũ genitura in uteros illabente, deinde desinit. quemadmodũ si quis in flammam uinũ infundat, primũ quidẽ contingit flammam exilire, & per modicũ tempus augeri, ad uini infusionẽ, deinde desinere. Ita etiã mulieri caliditas exilit ad genituram uiri: deinde desinit. Cæterũ multo minus delectatur fœmina q̃ uir in coitu, & uir etiã tempore lõgiore. Propterea aũt quòd uir magis delectatur, secernitur ipsi de repẽte ab humido, fortiori turbatione ac agitatione ꝙ mulieri. Habet aũt & hæc res hoc modo. Mulieres si cum uiris coeant, magis sanæ sunt: si nõ, minus. Nam & uteri simul humidi fiunt in cõmixtione: qui enim sicci sunt magis q̃ conuenit, fortiter cõtrahuntur, ubi uero fortiter cõtrahuntur, dolorem corpori afferũt: & simul coitus sanguinem calfaciens ac humectans, uiam faciliorẽ mensibus facit. Mensibus autem non procedentibus, corpora fœminarũ morbosa fiunt. Quapropter autẽ morbosa fiant, in muliebribus morbis referetur. Et de his quidẽ hactenus. Postquã autem coiuit mulier, si quidem conceptura nõ est intra seipsam, pro more foras procedet genitura ab utrisꝙ, ubi fœmina uolet. Si uero cõceptura est, nõ procedit foras, sed manet in utero genitura. Nam uteri susceptam & cõclusam in sese continent, osculo nimirũ ipsorũ præ humiditate cõtracto ac concluso, simulꝙ permiscentur, tum quæ à uiro uenit, tum quæ à muliere emissa est. Quòd si fœmina partus perita sit, & cognouerit quãdo genitura non exciderit, sed intus mãserit, sciet qua die intra seipsam cõcepit. Habet aũt & hoc sic. Quãdoꝙ quidem fortius est semẽ à muliere emissum, aliquando uero debilius. Similiter etiã quod uir emisit. Et est tum in uiro fœmineũ itemꝙ masculũ semen, tũ itidem in muliere. Fortior autẽ masculus fœmina est. necesse igitur est ipsum à fortiore semine generari, habetꝙ res hoc modo. Si ab utrisꝙ semẽ fortius ꝓdierit, masculus erit partus: si uero debile, fœmina nascetur. Vtrum autẽ multitudine ac copia præualuerit, iuxta illud ipsum partus nascetur. Si enim multo plus fuerit debilis seminis ꝙ fortioris, superatur forte, & debili permixtũ, in fœminã transit. Si uero plus fuerit fortis seminis ꝙ debilis, superatur debile, & in marem transit. Quemadmodũ si quis ceram & adipẽ misceat, & de adipe tamẽ plus conijciat, eaꝙ ad ignem liquefaciat, Quãdiu quidẽ liquida fuerint, nõ apparet utrũ tandem horũ superet, ubi uero cõgelata fuerint, tunc iam cõspicuum est, quòd adeps ceram copia exuperat. Sic habet etiã masculi ac fœminę genitura. Quòd uero & in fœmina, & in uiro, genitura fœminea sit ac mascula, ex manifestis factis cõiectare licet. Multæ enim mulieres iam fœminas pepererũt ex proprijs uiris, uerũ ad alios uiros transgressæ, masculos genuerunt. Et uiri illi ipsi apud quos mulieres fœminas pepererũt, ad aliarũ mulierum mixturã progresi, masculos genuerũt. & quibus masculus sexus gignebatur, alijs fœminis permixti fœmineam sobolem genuerũt. Atꝙ hæc sanẽ ratio declarat tum uirũ, tum fœminã, & fœmineã, & masculam geniturã habere. Nam apud quos uiros, fœmi

si mulieres coeant cu[m] viris vivunt.

hinc elicimus q[uod] semen vi[illegible] et passive concurrunt et [illegible] contra Aristot.

n à copia debilioris, & gignebãtur fœ-
bãt, superabatur debilius, & gigneban
dẽ uiro genitura fortis, sed neq semper
liere res habet, ut minime mirandũ sit,
n masculã & fœmineã producere. Ha-
c masculæ ratio eodẽ modo. Et in ipsa
ulinũ, ab omni corpore, & à debilibus
sic in partũ distribui. Et ex quacunq cor
rã, q mulieris, partus ille magis similis
lieris plus uenerit, magis assimilabitur
nnia matri similẽ esse, & patri nihil: aut
sse: sed utrisq necesse est in aliquo simi-
semen in partum procedit. Vter autem
, & à pluribus corporis regionibus, illi
t filia nata maiori ex parte, magis simi-

,angustior altera
us sani & integri
nutilatum, nume
o ipsorum acci=
humidi, quæ na=
biliorem autem,
iam mutilentur,
dibo autem rur=

BER

COR=

i sit.

stæ sunt, ut cognoscatur quòd geni-
it. Simul autẽ & à matre spirante, ge
frigidũ attraxerit ex aere in seipsam,
, utpote in calido existẽs, & tunc sa-
tura inflata pelliculam acquirit. Cir-
psam est, continuumq; euadit, utpo-
e dum torretur, tenue quiddam pel-
at. Calescens enim panis & inflatus
iculæ species excitatur et cõsistit. Ge
icula forinsecus circũdatur. Verum
extra ac intrò fit per pelliculã, & hac
& paucissimũ quid de genitura inest.
ellicula. Atqui geniturã quæ sex die-
pse uidi, & qualis tu animo meo ob-
tram facio. Vt uero ego uiderim ge-

eſt, ex deſcēdente à matre
nem umbilicus diſtat, per
uero mulier quum uterum
let, quòd ſanguis non con
ſed procedit ſenſim & mo-
ineſt intus in utero auge-
mel per menſem, quòd ge-
ut uires, tum ipſa, tum ſpi-
, & ſanguis modicus à ma-
magis ſanguinē trahit, &
ſtantibus, ubi menſes non
em ſanguis in corpore ſin-

ninent in carne, ac perforātur. & ocu
conſpicuū fit utrum tandem ſit: & ui
partibus ſpirationem facit, tum ore,
a inflata ſupernè, per umbilicū ſpiri=
ē uia fit à uentre ac inteſtinis foras, &
iritu coarticulantur, Nam inflata di=
im ſi uelis fiſtulam ueſicæ alligare, &
harenam, & plumbi tenuia ramenta,
rimū quidem illa aquæ permiſcētur,
cedēt, & abibit plumbum ad plum=
ſi quis ipſa areſieri permittat, & diſ=
ad ſimile progreſſum eſſe. Sic ſanè e=
ūquodq; in ipſa ſimile ad ſimile abit,
s iam eſt puer, & ad hoc peruenit fœ=
bus ut lōgiſsime

a produxi ut ostenderem
git, in fœmella, in quadra
ento est purgatio à partu,
masculo in triginta, ut tar
ijsdem uerbis, maioris lu
i, quòd geniturae in utero
si fœmineam geniturā ha
ticulantur puerorū mem
masculo rursus iuxta ra-
am alterum testimonium
in uteros illapsa est, pau-
piosior. Si eñ aceruatim

m pili poſterius naſcuntur, uelut in
Simul enim ut genitura prodit, etiã
r magis q̃ priori tẽpore. Nam dum
procedit per ipſas genitura, eadem
uia fit & geniturę, & menſtruis uirgi
n uirginis, rara nimirũ cuticula red-
alimentum habet, & non pauciorẽ.
m fit cuticula, procedẽte in ipſam de
ſimulq́ interiecto tẽpore, pilus mo-
& tunc maxime, quum tempus con-
bitu, ad mentũ à pectore diſtans. Si-
ulæ partibus pili enaſcuntur: ſi quis
re, eamq́ ſanare, cutis denſa reddita
s uero Eunuchi dum pueri ſunt fiũt,

-q; ab uteris, pinguitudo
uerit, citius percipit eius
gnãtia si nõ ægrotent, ab
ter aũt & mulier. Et à pin
à caliditate, quæ ab ute-
quoq; parum uenit, per
uenulæ hæ, & cõsimiles
ulum fruitur, Mammæ
t mulier principio motus
m res habet. Dum mam-
s fiunt, ampliores autem
istribuunt. Nam & uir si
is inducũt. Habet autem

tũ habet, quæ uero pars ſupra ter
r cõdenſans in inferna plantæ par
m partẽ erũpit, & ex ipſo radices
receptus fuerit, tũc iam ex radice
iſmittit: & tunc ſanè rurſus ſuper
ĩ ex ui in plãta leue ineſt, idipſum
n in ſupernã partem augmentum
ntingit circa germinationẽ, in his
oueniũt. Ex ſemine enim prius fo
tem demittũtur. Verũ arbor pri-
rea ꝙ in ſemine ipſo humoris co-
ineſt primũ folio ſufficiens, unde
non ſic fit. Non enim gignitur ex
, ſed ipſe ramus eſt, & uelut arbor
Quare quũ ſupra terrã exiſtat, hu-

tat, paucior aqua ex ipsa
æc omnia in hoc dicta à
hyeme, quam æstate. Nunc
ræ pars esse uidetur. Ter
uente, & ab ipsa humidi-
aquam plus aut minus,
c se habere, unde conie-
ibus ac nebulis spiritus
ens & continua. Et tunc
aqua in decliue fluit, pro
exhalat. Qui uero exha-
tem terræ inducit, & ipsa
odũ si quis aquam in utre

cõſeruatio cõtingit. Quemadmo-
m cõcoquuntur calfaciũt, perfrige
i contrariũ rependi oportet, ex in-
cit arbor & in ſupernam, & in infer
na & ſuperna ipſi accedit. Et quan-
fructum nõ producit. Nõ enim eſt
ũ conferre poſsit. Progreſſu autem
raſſam influxionẽ ex terra in ipſam
e facit utpote leuem exiſtentẽ, in ex
quidem humiditatẽ à fructu ſol au-
dulcat. At uero arbores nõ fructife
quantũ eius in fructũ eſt expenden
ſolida facta fuerit, & ex inferna par
ugeſcere deſinit. Quicunque uero in
nt, et arbores in arboribus enatæ ui

quæ de puero dicta ſunt,
Atqui ſi quis nõdum ui-
hæc ſic habẽt, & ſic à me
ar, tũc puero ſe mouẽte,
m internã rumpi contin
, & rũpuntur primũ qui-
m autẽ ruptæ fuerint pel
procedit, Neq; enim am
s puerum continere poſ-
Cohærẽt enim pelliculæ
ui ualida ac multa. Quan
, utpote teneros exiſten-
odierit. Grauiſsimæ enim

mum uero cõtingit tales mulieres
ttunt. Sicciores enim ſunt, & den=
quòd uidelicet deficiente alimento
io ipſi accidat, etiam hoc teſtimo=
ur, hoc modo. Incubãte matre ouũ
r, caleſcens autem id quod in ouo
ere per ouũ attrahit. Ouum enim
ficientẽ ei quod intus eſt tranſmit
tur modo eodem ac cõſimili uelut
t. Naſcitur autem ex luteo oui uo=
ex albo, quod in ouo eſt. atq; hoc
num aduerterunt. Vbi autem defi=
ciens unde uiuat, fortiter mouetur
ulæ circum dirũpuntur, & ubi ma=
men excalpẽs ipſum excludit. atq;

& uolucres. Vbi itaque
e, & uteri geniturã fusce-
serit, segregata genitura
n nodo quo unus fœtus,
oitu gemelli gignantur,
ia, quæ ab uno coitu pa-
, in sinu ac pellicula exi-
ie ut plurimum pariunt.
s in sinu & pellicula est,
it, & pellicula ipsius siue
generãtur, hoc caussæ es-
ingulis & debilior, & for

uit, id ipsum per multum tempus
tatũ. Quæ uero glutinosiora fue-
exuri nõ potuerunt, neq; uero li-
ulijs acceperunt, & nerui solidi fa-
erat. Verũ uenæ frigiditatis mul-
cũcirca glutinosissimum erat, à ca
ro quod erat, à calido superatum,
eandem autem rationẽ etiam fau
na in podicẽ usq;, caua facta sunt.
tũ eius circumcirca glutinosum e-
est. Quod uero intra frigidũ erat,
nim erat in ipso neq; pingue, neq;
iam uesica. Multum frigidũ quod
lissolutum est, & euasit liquidum,
esset: quod uero supererat, tunica

Sed & ſupra cor ad cer=
caput aſcēdit, & in tem
imæ uenæ dici, Verum
m corpus fiſſæ ſunt, ca=
infra cor uſq; ad coxen=
opterea ſpiritum cor ha
alidiſsimū exiſtat. Pro=
or & uenæ cauæ ſemper
a ſpiritum cor trahit, ex
etiam aliter cognoſci. Si
inſpirat, flamma moue=
ccenſa & ardens, eodem
llo mouente, quem ſanè

ſtquam uero refrigeratus eſt, tum
a fit & mẽbrana, & ſi quis hac pel
liculam factã uidebit, ſi uero quis
gido generatur. Cæterũ ea gratia
poris ad aerem conuerſum, neceſ-
impetentibus. At uero articuli ſic
ıꝗ; quidem ex ipſis pinguia erant,
orius dictũ eſt ſuperiore ſermone,
ſum exuri non poterat, ſed medio
o in neruos, & ſaliuam ac mucum
ſsimũ erat, hoc calfactum craſsius
ſaliua facta eſt. uerum ex illo gluti
bus & articulis ſemper liquidiſsi-
ur, & à calido ſiccatum ac arefactũ,
erius generantur ex hac cauſſa. Ex

gmentũ uenit, utpote gluti
pinguitudinis nihil ineſt.
ſet. Fortaſsis autẽ mirabi-
uibuſdam in toto corpore
n corpore glutinoſum eſt,
oramina aurium ad os du-
ipſum os eſt cauitas antro-
um reſonat per durum. Pel
nei tela, & omniũ pellicula
axime reſonat, multa ſigna
nus. Et ſunt quidam qui de
ſonũ edit. hoc autem fieri

at, occurrens in faucibus, obturãsq́ꝫ ac
ius facit. Si autem lingua ſemper occur
are diſſerere, ſed ſingula à natura unam
i ex natiuitate diſſerere nõ poſſunt, ſed
uis ſpiritũ efflans ſermonẽ proferre co-
nines ubi uoluerint magnã uocem ede-
foras propellunt, & magnam uocem e-
ox cõtabeſcit. Sed & citharœdi, quum
tũ quàm plurimum intrò trahẽtes pro-
ac uocem magnã edunt, prout ſpiritus
inũt. Ex quibus manifeſtum eſt ꝙ ſpiri
uoſdam qui ſibiijpſis manu illata guttur
idem, uerum nullam uocem edunt, niſi
nem proferũt. Manifeſtum uero & hoc
trahere intrò in cauitates non poſſunt,

nadis dimidiæ, aut unius, in
& tertij generis in undecim
rti in duabus hebdomadis.
& dimidia hebdomadis. At
ũciari poſsit, quanto tẽpore
etiam ulcera magna in capi-
ũt, in ſeptem autem inflam-
odeuiginti. Si quis autẽ dili-
c tẽpore nõ ſedentur, homi-
ri queat, ꝙ ſeptimeſtris puer
idem frequenter. Si quis aũt
quæ parietibus adſunt, & ex
ptem annis præteritis den-

x locis & pelliculis quæ ipſos aluerũt,
& tranſumũt etiam per matrẽ labo-
nbilicus conuulſus, dolores matri in-
olutus, grauior redditur. Multæ uero
bus, quædam etiam pereunt unà cum
ſtaminantur ac inquinãtur. Aiunt au-
ferre, recte id dicentes. Eſt autẽ octa-
es accedũt à ſeptimo mẽſe, & à nono,
eq; dicũt, neq; cognoſcunt mulieres.
n modo fiunt, ſed aliquãdo à ſeptimo
, aliquãdo à nono. Tũc enim fieri ne-
re concipere, tum menſe, tum tempo-
eſt, ſecundũ hunc enim cõtingit, ut iu-
oars etiã in undecimo mẽſe, menſis eſt,
ulieribus de partibus fidem derogare

peruenerit, & in hoc men
on minus hi quàm ſeptime
crasſitudinẽ habẽt, quam
tolerauerũt, ut tenues eua
em mẽſium fuerit in exitu.
rbis, qui octimeſtribus acci
cũtur, decimeſtres appella
plurimũ à uulgarium pue-
ta ægrotantes diebus, cir-
dictionibus octimeſtrium,
nẽ enim temporis, etiã ma-
progreſsis, & nõ uelut ſe-
coaltã habentes, ut qui tem

ſeneſcãt, propter corporum imbe-
narius eſt, in quo circa octauũ men
otus ſermo inſtitutus eſt. Tertius
cti, ſi effugerint quadraginta dies,
& ſplendores clarius uident, & ſtre
tanquã incrementum habeat hoc
x corpore eluceſcentẽ. Peculiarem
eſt, in prima ſanè die. Nam in ſom
re uidentur. Vigilantes quoq; ſua
adraginta dies trãſeant Nõ rident
quã hoc ipſum tempus tranſeat. he
s etiam per fatum ſit ſorte deſigna-
a exiſtẽtia quæ naturã ex iiſdem ha
habeant. Declaratur autem in ſin-

in uẽtre liberati, & craſ=
x augmento, ſed laxo tu
mor nõ reſidat citius ꝗ
tiã alimenta ac reſpiratio
it, per os & per nares in=
ciunt, & ea etiã nõ ſupe=
: præ ingeſtorum copia,
eſt, alia quidem per os &
ferne tranſire, antea nul=
bus, & humoribus ita cõ
c beniuolentiã habuiſſe,
s, & minus manſuetis, ut
s: quandoquidẽ etiã uiris

COI LIBER

E IANO CORNA=

interprete.

er, ſi primum puerũ in medio uteri
abitur, à primo ac ueteri expulſa. Si
erfœtationẽ habuerit, poſterius ip=
italem, nimirum uitalitate ubi ute=
fuerit exſoluta. Si uero non ſtatim
lores exhibet, & fluxum fœtidum,
neſcit, tibiæq; ac pedes, & ſi pereat,
tant autẽ mulieres, quarum ſtoma=
i non clauditur ita ualde, idq; appa=
ſuperfœtationes quæ poſterius in=

ptis latera confringere;
cilius exeat nõ tumidũ
quidẽ ad fœtum appẽ-
onerãdo destinata, lasa-
lla, uel simile quiddam,
rahat. Sensim aũt hoc fa
nmationẽ inducat. Sub
tas fœtui oportet, quo
tos aqua plenos suppo
t. deinde utrunq; utrem
tẽ aqua, utres remittunt
t attrahit, umbilicus ue-
quiddã puerpera sedere
Si uero adeò debilis est

ſa appareat, & habeat aures albas, &
a ipſa mortuos geſtat quos pariet, aut
tpote morboſos, aut prius peperit nõ
erſus eſt. Oportet igitur tali poſt par-
medere ipſam ac bibere odorata. & pri
adit, ac colorem recipit. Si qua præ-
ones, eaq́ʒ edit, in capite pueri ubi na-
Mulierem id noſſe expedit, utra mam-
Similiter autẽ & oculum cõſiderabit.
intra palpebram, etiam eius partis cu-
ſitis in uuluam nõ ualde fortibus, do-
lentiũ corripiat, & membris tendatur,
q́ʒ eam quæ nihil tale patiatur. Mu-
uis, & pituita repleta, nõ concipit hoc

pharmacis appofititijs
ibretur, deinde modicũ
modico: fit aũt uelut di
line formata quantã ute
eri, & impellatur quo in
dicamẽtum, ſpecillũ ex-
re potes, Similiterq; co-
quàm plurima, & ſilphij
ofititium pharmacũ per
it, copia quãtam uterus
poſtquã autem ex mol-
oparitionẽ ubi ſicca fue-
, aut poſt partum, aut ex
nica, uelut in tuberculo

dhibito ſi ſuſcipere poteſt, donec recte
in mollitorio quopiã diluto, aut etiã li-
cilla ipſa retro caua facienda ſunt, dein-
ipſis utendũ. Cæterũ hoc tẽpore bibat,
mo decoctam tædam q̃ pinguiſsimam,
n cõtuſum, & cumini Aethiopici ſemẽ,
opia quãta moderata eſſe uidebitur, tot
dat catulos coctos, & polypum in uino
& braſsicã coctam, Vinũ autem album
er diem lauet. A cibis autẽ hoc tempore
ceſſerit per ſtomachum, & quid purga
ne bibẽdum eſt unum atq; alterũ diem,
dum ut uteri appoſititijs medicamentis
to, ac magno & ſano exiſtẽte, ac probe
rtet ſito, mẽſes nõ apparuerint ex toto,

allia, ſtyracē, adipem ſuil
Sic quidem igitur hians
s oportet, ſandaracham
cyclamini ſuccum, Tha
quæ peplos appellatur,
ſylueſtrem, calaminthæ
ternam partem.
uo fortis purgatio fiat.
, roſaceum, hæc trita ac
uccum, ac uinū dulce al-
m, mel, ſordida lana ex-
thuris nucleos quinq;,
uetq; bis per diem.

itrum, cantharidas, adipem, sandara-
ine.

, multũ & febricitat, & dolet, & sitit,
esipiscit: uterus mouetur, & quũ ad ui
iũ accedit. ubi uero sedatur uterus, &
is, hepialon græci dicunt, tenet, Huic
re oportet, & suffitũ facere in ipsa pu-
ræ collo desideat, & fumum admittat.
e fabæ, & thuris dupla portione, am-
lebet, & in ignem immittere maxime

subdititium.

a inuolutũ subdat. Aliud. Arte-
m, apponendam præbe.

ricitate ſua elabatur. De-
ta iuncturam exime, poſt
nta. fœtũ uero ipſum in-
uiculam adacto, quo fla-
facilior exitus pateat. Cæ
ninus, confringe: atq; ſic
oleo illitam decũbere iu-
um dulce, album, meraci-
ixta, in potu præbeatur.
lata ſunt. Quum uero pa
l contingit dum uertitur
n fœtus impedit, & caput
s prominet, quod ipſum
exerta eſt, ut plurimũ ui-

COI LIBER

IANO CORNA-

o interprete.

, non pro carnoſitatis ratione etiam
o & multum lactis trahentes, nõ pro
ri ſugẽtes ſi multum mingant, mini-
us aluus multũ profluit, & bene con
it. Quibus modice profluit, & uora-
ne ſimiliter nutriũtur, morboſi. Qui
omitur, his aluus ſupprimitur. Qui-
minus cõuelluntur, q̃ quibus parũ.
, parũ conuelluntur. Quicunq; den-
utũtur, periculum eſt ne cõuulſione
quis ſimilibus exiſtentibus, melius li

I LIBER

ANO COR

te.

ortum faciens, in summi
posita consimilibus rotũ=
tibus. Ipse autẽ pulmo
cõuersus, quinque apices
ocãt, cinereo colore præ=
s, naturaque antrosus exi=
r sitũ est, rotũdius ac ob=
d hepar multa chartilagi=
, per quã totũ corpus nu
bus aliis habet, uerũ san=

ũ latere pósſit per rimam illapſum, O-
ula ſiue minor lingua appellata, ne per
penetrare. Signum autem huius rei
ore, aut rubrica temperatã, ſitienti ual-
im pecus nõ eſt curioſum, neq; mũdi
s guttur reſecet, hoc colore ipſum tin-
irurgiæ aggreſsio. Nequaquã igitur ſi
uòd homini in guttur uergat. Sed quo
ac tuſsim multam exhibet? propterea
Quod enim per rimam illabitur, tanq̃
inſtar, ſed leuem ac lubricam quãdam
q; humorẽ cor de pulmone unà cũ aere
am ceſsit, neceſſario oportet retrò per
ũ humorẽ partim in culeũ ac uaginam
foras propellit. Quapropter etiam pa

per ipſos ſpiritum appre
or uideas ex toto uentila=
ntrahi. Et propter hoc e=
ẽ in ſiniſtrum uentriculũ,
& incrementũ capit. O=
mina perfrigerari. Eſt e=
, non acceperũt amplum
entur. Reſtant dicẽdæ
e. Sunt enim & aliæ quæ=
tentæ, quæ undiquaque
nſerũt. Hæ mihi nerui ip=
r, eſt autem ipſarum par
natæ ſunt, rotũdæ in ſum
ſunt admirãtur, quomo=

COI LIBER

NO CORNARIO

interprete.

tota natura ſic habet. Natura ipſis eſt
aræ & pingues, & neq; carnes ſunt
neque aliud quid ſimile corpori, Sed
multas habent. Si uero diſſeces, ſan-
ecie albus & uelut pituita. Tangenti
rent. Et ſi multa ui ipſas digitis com-
morem oleoſum remittit, qui & ipſe
Aegrotant autem non ualde, ſed unà
io morbo ægrotant: nam parum eti-
tubercula fiunt, & ſtrumæ reſultant,

ſcendere conatur, ſed per
men, Violat autem & in
non ſinit. Glandulæ
re, & paſcũtur humecta-
ero ex uaſis in omentum
tem in glandulas diſtri-
Nam & hi multa humidi-
aliæ glandulæ exiſtunt.
erfluit infra in ueſicam.
l ſe trahunt. Sed & a-
on uolo hunc ſermonem
momẽti ſunt gratia, hoc
ſum faciam, & dicam de
arte hinc et hinc glandu-

im eſt cerebrum, & in amplo ſpa-
& minores, & maiores, quàm aliæ
rporis partes redundantiam ac ſu-
rò de capite uſq; ad ſecretionẽ con-
ulos, per nares, atq; hæ tres ſunt, &
a per uenas in medullam ſpinalem,
o exiſtunt, hæ fluxiones cerebri ſor
nõ diſceſſerint, morbus ipſi inde ob
orbi accedũt, ſi intrò abierint ac diſ-
ſus turbatio multa oboritur, ſi hian-
uxionẽ cerebrum demittat, quæ in-
od cerebro influit copioſum fuerit,
tudinẽ influentis exhauſerit atq; ſic
ipiens, ac ſemper in conſimili ſtatu
acit. Ambo autem magno tædio ac

& ægrotat cerebrũ, & aliæ
ius corporis hic contingit,
tur, & attollũtur ac lac faci=
lac mulieres, uiri uero nõ
ra, quemadmodũ etiam re
trahunt, in lac permutant.
ero cessurum est in alimen
nẽtum, ad supernas partes
gustia, & corporis insuper
æ. Mas enim plenus est, &
. fœmina uero rara & laxa,
e humiditatem nõ remittit
us quid eius susceperit, quũ
corpus ipsius corroborat,

ta uero magno uerticulo, quod iu-
o ac neruoſo adhæret. Spina uero
ſa eſt, & ueſica, & genitura, & recti
uero uſq; quo ad ſeptum tranſuer-
uſculi lumbares hac parte exiſtunt.
ſupra ſupernas humeri partes eſt,
tur quàm eſt. Nam poſteriores oſ-
Ceruicis autē articulus repādus eſt.
ſunt: ab externis autem chartilagi-
uero ipſorū in poſteriore medullæ
exortū acutum habent, qui appen-
rū propago prona fertur: quemad-
s adnaſcuntur, coſtarū ac ſpinæ me-
inationes uerticulorū, neruo anne-
us. Ab anteriore autem parte, iuxta

neruis de ſpina. Arteriæ
ſuerſum, hepar, ſplenem,
m. Altera autem ex corde
xta aures, humeros, dor-
as ad cubitũ, ad ſummam
nam, ad coxendicẽ, in pu-
rachia, partim in carnes,
nibus in alios digitos. Alij
do uero ad princeps inte-
emur, partim infra ad ge-
, pedes. alius ad fibulam,
ariã maxime findũtur, par
perforatæ ſunt in rhenes.
ipſi uentriculos habent.

nseũtes. At uero uenæ crassæ sic ha-
um, iuxta pulmonẽ sub pectore, altera
dextrã transit. & quæ quidem ex sini-
lum descendit, Quæ uero ex dextra, in
osculũ est ipsum pudendum. A dextra
& in crus descendit, & rursus à sinistra
ro uenam suscipit, itemq; testiculus. Iu
tro. Crassissimæ porrò uenæ in hũc
nt in corpore. & aliquæ quidẽ ex ipsis,
am ab utraq; parte ad coxendices per-
nalleolorũ partes externas, ac in pedes
ones in doloribus in dorso, ac in coxen
orinsecus. Alteræ uero uenæ ex ca
, id est iugulares appellatæ, intrinsecus

rò, ubi hepatitis eleuata est.
ifida fit, & altera pars hinc,
uero recta à corde ad claui
nodũ & ea quæ iuxta lum-
rtas, & extremitatẽ, partim
m trãsuersum. Septum au-
parari posit. Duplices au-
ectus ad pubẽ ac pectinem
ro transuersum iuxta uerti-
rgit, Arteriæ uero ex rhene
Et hac parte in recurrente à
ptum trãsuersum maximæ
tifidæ aũt per septum sunt,

apulas germina emittit ſub mãmas
inter ſe uenularũ, & per humeralem
ſubter ſubattingens ad brachiũ ten-
tem ipſa finditur circa humerum, &
utrunq; penetrãs, poſtea manus iun
anum uarie uagans radices agit.
n ſparſa, per dorſum, & iugulum, ac
magnã multorũ oſculorum in corde
um facit, quæ ſanè arteria appellatur,
ac multi ſpiritus exiſtẽs. Propter ſpa
locis per pulmonẽ deriuatur, cætera
ter ſanè etiam ſi quid in has uias pul-
ı, uel in ſpiritus ac ſanguinis trãſitu,
re ſpongiformi, ac multũ humorem

do, demissas ad spinam ue
ipsas coactæ, omnia in su-
rporis partibus in hãc, ue
lla hac colligitur. Volu
igitur soleat reliquo tem-
& calfacta & semine deor
piritus autẽ in ipsa existẽs,
q; cõcitatio, titillationẽ in-
n & iugulum iuxta spinam
per carnes alternatim con-
. Ipsa autẽ iuxta coxẽdicem
atibus uero iuxta acetabu-
ẽ femori respirationẽ exhi

ſsitudinẽ hepatis,ubi fel in fiſtulam
ſeptum tranſuerſum itinere facto.
reliquis quidem iuxta eandem natu
Verũ ex ſiniſtris emergens in hepar
ta caput quod in craſsitudine ipſius
ubit, ipſasq́ꝫ uenulis ſanguinolentis
otus ex omento eleuatur, uenulis ex
Quæ uero à capite ſplenis ad ſpinam
ant.Inde uero ſurſum & dextra & ſi-
ũt ſanguine plenæ ſunt,ſub ipſum &
nguinis & tenues à pulmone intrinſe
utpote ab ipſo emulctæ,in cor frenan
ternas diffluũt.Ingerunt aũt & prio-
s ſitũ eſt, uelut ex omni corpore habe

pernas. Et ſi quis minimã
corpus affectionẽ ſentiet,
corporis pars omnia ha=
ninima pars pertulerit, ad
e bonũ ſiue malum id fue=
ima gẽte, quia in minima
gula trãsferunt, & omnia
ũ ſermonis in arte medica,
acua circũ circa aures, non
atẽ per membranã in cere=
tiã foramẽ ſolum per mem
õ ineſt foramen, uerũ mol
iſtantiam audit q̃ olfacit,

bias intus fertur ad malleolos. Hæ &
ſectæ, & in magnos digitos deſinũt.
in ſiniſtrã manum, fertur aũt ſubter
de ſplen propagatur, per omentũ, &
ẽ iuxta ſeptum, & cũ humerali cõmit
s gratia ſecatur. Alia etiam ad de-
itur. Cõmunicant autem omnes ue-
idem ſibijpſis per ſe committũtur ac
xtentas. Quæ autẽ carnes nutriunt,
rbus à uenis oritur leuior eſt ꝙ qui à
uenis ineſt, & nõ quieſcit. Et natura
t ſicci ſunt, & uentriculos ſiue cauita
ima ex parte ab oſsibus nutriuntur.
r inter oſſa ac carnẽ medium habẽt.

ſis intus in cubito cōmiſ-
ces uero hac parte teneræ
na autē & inferna cū oſſe
los multos habent. Quæ-
s faciūt. Digiti articu-
in medio unguis & nodo
parte etiā digitos confle-
At uero in coxēdicibus ar-
a in hos inarticulata ſunt.
ra intus, altera foris, & in
d os ad femur inſeruntur.
dū eſt huiuſcemodi bicipi
mitate rotundū eſt ac le-

cum quò tandem contigerit, donec
ter gracilitatẽ. Quum autem corpus
sibiipsi cõmunicans sit, etiam quum
bicunq; humor tandẽ obtigerit: duce
pore uacuo & non intumescẽte, præ
rtes siccæ fiunt, supernæ uero humi-
Venæ enim plures supra sunt quàm
ite opus habent. Ducit itaq; sicca cor
transitus magis ducenti patent, q̃; ei
icci existentes, eam sibi lucrifaciũt, &
ere solent, si uel modica quædã neces-
septem sunt, in nares, in aures, in ocu-
s conspicuæ existunt. Postquã autem
Magis autẽ in thoracem præ frigore

ſueuerit; nõ amplius dolo
atura calidũ, tepidum fa-
rbita medica affigenda, ſi
m. no autem ſcarificando
i uero per hæc dolor non
medicamentũ potandum
tem non, quãdoquidem
ſt, et ſemper nõ ſanantem
malũ, ad cõtrarium te con
quæ adhibẽtur auferre o-
uero iam in fiſtulam reda
ueolens ſit, ſic facere opor
nto imbue, & in aurem q̃s

e oculi magis ſplendeſcentes fiunt,&
in uiſum,in humorem purum cruen
intra oculũ non rotundus eſſe appa-
tus humor,id ipſum nõ apparet.huic
ante oculos aliqua moueri ipſi uiden-
um premẽtes exurere oportet, quæ ui
npora cõſiſtunt;& ubi has obturaue
ibe,& lachrymã quã plurimã prolecta,
orbũ facit, eluatur.Si uero oculus rũ-
tendũ eſt, ut ulcus adſtrictũ in angu-
dhuc humorib. plenus fuerit,lachry-
n in thoracẽ fluxerit, & bilis fuerit, ex
dinẽ occupat, & clauiculam eiuſdem
pallida ac uiridis fit, & exſcreat compa

n enim id quod influit, &
atim influit ac detinetur,
pote quum angusta fora-
t, & talem spiritũ habere
Et in pulmone uelut non
um uero multum de capi
st quod in ipsum influit,
latis fiunt, ubi corpus hu
um, ex suppuratis tabidi.
itudinẽ à principio dolor
r similiter habet, & tussis
erupit pus, in lateris mol
Si uero horũ nihil adsit,

ere oportet, pluribus cibis & falſis ac
& quũ ſic habet tuſsis inducenda.
qua attinet curabis, præterquã quòd
onia nõ plura q̃ꝫ cibaria frumẽtacea,
, ut ne calfaciat, & corpori debili exi-
calfaciant in eodem tempore, & cali
porrò per gulam fluxus in uentrem
tiam ſuperne. Huic ſi quidẽ in uen
nedicamento aut ſucco, deinde phar-
ſubducentibus, donec dolor perſeue-
ib. utatur. Eodẽ modo ubi morbus
ilis fuerit, & prę imbecillitate hæc of-
ſucco per clyſterẽ infuſo, aluus eluen
ex adſtringentiũ numero. Quum

q̃ꝫ pituitoſiſsima offeren=
q̃ꝫ tenuiſsimæ, & q̃ꝫ maxi=
a umbilicū, & unà in um=
ous periculoſiſsimus ſit, in
es: ſin minus, quod etiam
n puero hydropem ſic cu=
ſunt ſcalpello, & frequen
gulis corporis partibus, &
luxeris calfactorio medica
ū pulmo ualde exſiccatus
xiſtens, ubi amplius quid
ẽs redditus, & ad latus prę
tigerit ipſum humidū exi

quam aũt humectatũ fuerit corpus,
emq; derepente exhaurito, & undi=
ns, humiditatẽ educito, ad caput ue=
ntia bibẽda dato, eaq; ante cibos hoc
gaueris in potu præbe, ne ab eo tem=
uatum fuerit, etiam balneis purgato,
q; in aquam coniecta, inde lauato.
a ne propinato, ne corpus magis cõ=
turbatum fuit, nutrito, nullo aluum
e utẽs, ſed uino uinoſo, & his quæ ru
uiridis ac luteus ſit, rurſus exhaurito,
lis reddatur. Vlcus ferinum in cor=
mida & inflammata circũ circa fuerit,
lcus ipſum humidũ, & in ulcere ſani=

neq; euacuatiuũ, neq; uo
rne, aut superne, difficili-
rpori facta impellitur. Si
e uiolatur. Quũ susce-
itus enim euacuationẽ se-
ebilis fuerit qui hæc pati-
Sanguis quũ morbũ facit,
Morbũ si quis non cogno-
leuior inde fiat, demõstra-
ero nõ leuior reddatur, sed
gracilem facere, tumidũ fa
o utaris. Si quis in mor-
bili autẽ morbo, tunc qui-
utendũ est. Nã etiãsi quid

erfluente fluxũ humectatur. At ſi
urito. Si uero non ceſſet, ad hæc ſu-
nis fluxus auertatur. Diductum enim
teruatum. Doloris in capite gra-
o non ſedetur, & diuturnus ſit, peru-
rgaueris, magis affliges. Medi-
oterea quòd impoſsibile eſt ſtatam ac
i gratia, Qui ſcribere didicit, iuxta u-
,& ſciẽtes omnes ſimiliter nouerunt,
& nunc, & non nunc, non poteſt fie-
ſt, & non opus habet occaſione.
dem facit, & ad eundem cõtraria facit,
mum aluum ſubducentia non ſemper
ue faciunt. Fortaſsis autem neq; ſic ſe
ſiſtentibus cõtraria. Reſtitante enim

ntibus ſedatur, & à ſedan
bibendã dare uelit, eluen
lem per uomitũ uomitus
ferne procedere ipſi fecit,
rarijs modis homo ſanus
rta medicina eſſet. Ita alia
à qua cauſa fiant: alia uero
uius aũt rei cauſa corporis
ualiter nutritur, à corpore
ipſum ingeſtũ eſt, aut alia
it cibi. Et quũ ſanè ſupera-
facit, & ſuperãt hæc ſimul
nec quidẽ corpus ſuperat

ícq; in calidis attenuãtur, Vẽter enim
t,& quæcũcq; ex talibus plurimũ par
a,ſed ſiſtentia ſunt, quæ flatum exhi=
t:& quæ adſtringunt,& quæ à calo=
Omnia aũt quæ foris extenuant,intra
adem autem & uentrẽ ſiſtentia,& pi=
uæ aluum ſubducũt ac extenuant, cũ
tẽ etiam acida pituitoſa ſunt. Om=
e ſunt, talia aluũ ſubducũt, Item quæ
n nõ aluum ſubducẽtia fuerint, calfa=
m aſſumpta,& cito ſeceſſum faciunt.
tre exiſtũt. Ex his quæcũcq; repletio
e uero plurima aſſumpta repletionem
itacq; mihi iam tota inuenta eſſe uide

facti fuerint, coxēdicesq;
guen, & uelut pilæ in uen
ꝯsius parte, modo totum,
ſunt. Si quidem deſcen-
ueolentiū genere, aut ce-
quo alio ex grauiter et ma
t adhibeto, neq; cibo neq;
ato. Si autē ſurſum aſcen-
bene olentibus, & quæ ſi-
, aut aliud quoddā odora
ris, fomentū autē ex infer
ſ cientibus uteris. Ex hoc
n progreſſa auerſa nō fue-

COI LIBER

OCIS, IANO COR=

co interprete.

edicã integre adſequi uelit, primum
i rationẽ habere debet, quantum po
ualeat: nõ enim ſimile quicquam in
runt inuicẽ propter uarias quæ in eis
de uentorum calidorũq; & frigido=
omnibus hominibus ſunt cõmunes,
q; regione ſunt indigenæ & proprij.
um facultates cognoſcẽdas exhibere
erũt, & pondere ac ſtatione, ſic quoq;
uis ad urbem ſibi incognitam perue=

ate quidem calidæ, hyeme
,& ad uentos,& aquis bo-
iūtur. Quæ uero aquis pa-
ad uentos, & ad ſolem, hæ
r morbi. Si uero pluuioſa,
ccaſione oboriri uериſimile
ita humida ac pituitoſa ha-
pituita à capite influēte: &
ad edendū ac bibendū non
uerint boni potores. Crapu
ſunt. Primū quidem mulie
multæ ſteriles ſunt ex mor
ncidūt conuulſiones ac an-
tur. Viris autē dyſenteriæ,

fiunt. Præ uiolentia enim ruptiones
s in testibus fiunt, quãdiu parui fue-
ubescunt autẽ serò in hac ciuitate. Et
ibus ad hos sitis, hoc modo uelut di
tates sitæ sunt inter æstiuos ac hyber
ru, de his ita habet. Quæ quidem ad
salubriores his quæ ad septẽtrionem
os sitæ sunt, etiamsi stadiũ solum in-
tas ac frigiditas. deinde aquas quę ad
esse est, & odoratas, & molles, & ama
s ac illustrans ipsas castigat. Matuti-
per occupat. Et hominũ formæ boni
lius morbus prohibeat. Et clara uoce
ligentiã præstantiores septentriona-
meliora existũt. Et ciuitas quæ hoc

hydropes plurimi ac leta=
rofluuia incidũt, & febres
nturas ad hydropas dedu=
dyeme uero iuniorib. qui=
uero, febres ardẽtes, pro=
ĩtur, & pituita alba, & uix
gnos ac tumidos. deinde
atio cõmoda poſt partum
nt, & uiris uarices, & ulce
eueę ſint, ſed ante temporis
re putãt, & ubi partus tem
oc autẽ contingit ex aqua,
dem aquas ad omnem rem
rum fontes è petris ſcatu=

e pluuialibus autē, & quæ à niue fiunt,
r pluuiales leuissimæ & dulcissimæ, &
mū enim sol quod tenuissimū ac leuis-
Clarū aūt hoc, ipsum mare facit. Quod
situdine ac grauitate, et fit mare. Quod
e leuitate. Rapit autē tale non solum ab
i, & ex omnibus in quibus aliquid hu
bus. Et ex ipsis hominibus tenuissimū
aximū signū inde sumere licet, ubi ho-
t sederit. Quascūq; enim corporis par-
quicquid comparet sudoris sursum ra-
ut sub aliqua alia re, hæ exudant. Edu-
uatur aūt ex tegmentis, ut ne disperda-
nerit, totū corpus similiter sudore per-
uapropter etiā ex omnibus aquis hæ ci

& de magnis fluminibus, in
multæ ac omnis generis de
ngo, & nõ breui locorũ in=
a similis sit alij. Sed aliæ dul
unt. Vbi uero hæ simul in=
nper superat. Præualet autẽ
ij quidẽ Boreas robur exhi de ventis
. Talibus igitur necesse est li
ntur, morbi prædicti fiunt.
. Quorũ quidem aluus satis
hus uesicę ualde coardescit,
regatur. Quorũ uero aluus
m idem perpeti. Quũ enim
ius inflammatur. Vbi uero

yſenterias par eſt fieri.& mulieribus,
canis exortum accedat aqua ac tempe
onis,& ut autumnus ſalubris fiat. Sin
eres moriãtur:Minime uero ſenes:&
ſinãt, & ex quartanis in hydropas. Si
lemens, uer autẽ boreale & ſiccum &
quæ uterum geſtant,& partus ipſis ad
eſt.Quæ uero etiam pepererint, impo
aut ſtatim pereant,aut tenues & debi-
ulieribus,reliquis uero dyſenterias &
nes à capite in pulmonẽ.Pituitoſis igi
ieribus, pituita de cerebro defluente,
lippitudines ſiccas, propter carnis ca
us defluxiones, propter raritatẽ ac eli
ẽ derepente pereant, aliqui uero ſemi-

circa hæc quidem sicut dixi
quantum differant inter se
l inuicẽ simile habeãt. Verũ
ceret sermo, quare de maxi-
quantũ saltẽ mihi in ea re est
b Europa secũdum naturas
t enim pulchriora & maiora
multo mãsuetior, sunt etiã
uero horũ est temporum an
rtu sita est ad aurorã, à frigi-
em & benignitatẽ inde pro-
lens & cogẽs uiolenter, sed
ubiqꝫ per omnẽ Asiam om

s referã quomodo habeãt. Ac primũ
ino alia gens sit, quę similia capita ha
sa fuit, ut tam lõgis capitibus essent.
birauit, Si quidẽ generosissimũ apud
gũ: cõsuetudinis autẽ hoc initiũ fuit.
dhuc tenerũ ac molle existẽs ꝙ celer
ogunt in longitudinẽ augeri, quin &
olligãt, quo rotũditas capitis ꝓhibea
ntũ effecit ut eiusmodi natura capitũ
quoqꝫ tales produxit, ut non esset ne
im semẽ genitale ab omnib. corporis
orbidis morbosum, fiatqꝫ ut ex caluis
ũ distortus distortũ generet, eadẽqꝫ ra
ret ut nõ ex Macrocephalis Macroce

universum Asianorũ genus
maxima enim Asiæ pars sub
mines, neq; sui iuris sunt, sed
do se ad bellũ adparent, imò
nim eis nõ æqualia instant.
c mortẽ oppetere pro domi
b, ac reliquis amicis: atq; si-
de cõmoda accedũt, eorũq;
la & cædes nihil demetitur.
atã esse necesse est, Imò eam
ri. Vt enim quisq; maxime
animus leges auersatur: cu
uicunq; in Asia Græci itẽq;

sibi inter se gens similis existit quem-
ũt fœcũda ea gens est, regioq́ꝫ ipsa mi-
ecie insignes. Sub ipsis enim Vrsis Ri
irat, Solq́ꝫ ipse supremo æstiuo solsti-
dẽ exiguo tẽpore calefacit. Neqꝫ uero
regionẽ penetrant, nisi parũper & de
nt illic perpetui frigidi, à niuibus, gla-
nõtibus decedũt, ut proptea etiã inha
nubilus cãpos occupat. Ipsi uero in hu
is hyẽs, æstas aũt paucissimis diebus
nities eminẽtiores, & nudæ, neqꝫ ullis
sis accliues. Neqꝫ feræ nascuntur illic
erra cõtegi. Prohibet enim hyems &
oraculis caret, propter temporũ anni
similes semper

ur uiri infœcūdiores puten
facit, præ quibus uteri earū
ationes eis nō eueniūt quē
gius tēpus. Ipsumq́ꝫ ampli-
emē suscipere. Sūt em̄ ocio
ecessario sequitur nō mul-
earū indiciū exhibēt. Nam
otū cōtinent, ꝓpter corpo-
utē plurimi Scythæ Eunu-
ū omnia faciūt, & loquun-
e causam ad deū referūt, co
ne quid tale accidat. Mihi
qui om̄es, neqꝫ ullū aliquē

d genus eſt) ſemper habent, & pluri-
t neq; manu tractare pudenda liceat,
ac iucunditatis coeũdi obliuiſcãtur,
t euirati fiant. Hactenus ergo de Scy-
Europa hominum genus ualde inter
magnitudinem adtinet, tum quod ad
ones cõtingit apud eos magnas & fre
& hyemes fortes, pluuiæ multæ, rur-
quibus multæ et omnimodæ fiũt trãſ-
generationẽ has ipſas mutationes ſen
neq; ex eodẽ etiam eandẽ, æſtatis pari
rogigni. Eaq; cauſa eſt, cur putẽ Euro-
orum formas inter ſe diſcrepare, & ma
ô urbibus prouenire. Plures enim cor

n,uentis expositam & aquo
Animi quoqꝫ eorũ existũt
a loca tenent, & quæ tẽpo-
necesse est esse asperas et ue
di sunt, pertinaces & cõtu-
requẽtes, & plurimũ inter
s plurimũ differẽtes. Tem
sam permutãt. Deinde etiã
quæ. Inuenias em̃ ferè sem
pares. Nã ubi terra pinguis
ut æstate calidæ sint, & hye
oi & homines carnosi, arti-
ut plurimũ maligni nascũ-

ſit morborum,& quod principium ac quaſi fons ſit, ex quo corpori mala om-
nia ſcaturiãt. Si quis enim cauſas corporis affecti probe cognouit, potẽs eſt ual
de ea adferre, quæ corpori cõmodent, nimirũ cõtraria corporibus morborum
natura perſpecta. Eſt ẽm maxime ſecundũ naturã ipſa medicina. Quare ſtatim
ubi fames moleſtat, morbus fit. Quicquid enim homini moleſtiã ac triſticiam
infert, hoc morbus uocatur. Quod ergo eſt famis remediũ? hoc ſcilicet quod fa-
mem ſedat, id autem facit cibus, eo ergo malum illud medicandũ. Amplius aũt
ubi ſitis urgeat, bibere cõpeſcit: & rurſus, repletioni euacuatio, euacuationi re-
pletio, labori quies ſuccurrit, & quietis medelam ex labore reperias: atq; ut bre-
uiter dicam, contraria contrariorum ſunt medicamina. Medicina enim nihil a-
liud eſt niſi adpoſitio & ablatio. Ablatio quidem eorum quæ excedunt, adpoſi
tio uero eorũ quæ deficiunt: qui autẽ iſtud optime facere poteſt, is optimus me
dicus cẽſebitur, quantũq; quis ab hoc præſtando deficit, tantum deficit quoq;
ab ipſa arte. Atq; hæc quidẽ præter inſtitutũ futuri ſermonis à me dicta ſunt.
Morborũ autem omniũ unus & idem modus eſt. Locus uero ipſe eorum diffe
rentiã facit. Quare uidentur quidẽ morbi inter ſe nihil ſimile habere, propter di
uerſitatem ſcilicet locorũ, quũ ſit tamen una morborũ omniũ & ſpecies & cau-
ſa quoq; eadem. Quæ autẽ hæc ipſa ſit, in ſermonis huius progreſſu manifeſtũ
facere conabor. Corpora enim omnia tum hominũ, tum reliquorũ quoq; ani-
mantium à triplici nutrimento ſuſtentantur. Horũ autem nutrimentorũ nomi
na hæc ſunt, cibus, potus, ſpiritus. Ac ſpiritus quidem qui in corporibus ſunt,
flatus uocantur: qui uero extra corpora exiſtunt, aer. Qui ſanè maximus eſt in
omnibus quæ corpori accidunt & autor & dominus. Quare operæprecium
eſt eius potentiã diligẽtius perſpicere. Ventus enim ipſius aeris fluctus & un-
da exiſtit. Quãdo igitur multus aer fortes fluctus facit, tum & arbores radici-
tus euellũtur, & mare undis exæſtuat, ſpirituũ potẽtia ita cogẽte, & naues one
rarias etiã et ingẽtes in altum diſiiciẽte. Talem itaq; uim in iſta exercet, etiãſi o-
culis minime ſit conſpicuus, & tantũ cõſideratione cognoſcatur, & effectu ſuo
fiat manifeſtus. Quid aũt ſine hoc fit tandem? aut cui rei nõ adeſt? Omne enim
quod inter cœlum & terrã eſt, ſpiritu repletũ eſt. Hic & hyemis & æſtatis cauſa
eſt. In hyeme quidẽ frigidus & cõdenſatus. In æſtate autem mitis & trãquillus.
Quin & ſolis & lunæ, & aſtrorũ omniũ curſus per ſpiritũ procedunt. Et enim
igni ſpiritus nutrimentũ præbet, quo ſi ignis priuetur, uiuere non poſsit. Et ſo
lis perpetuũ curſum, aer perpetuus & tenuis conſeruat. Verum neq; mare ip-
ſum ſpiritus exors eſſe omnibus manifeſtum eſſe puto. Nõ enim uiuere natan
tia animantia poſſent, ſi nõ ſpiritu participarent: quomodo aũt participarẽt, ſi
non per aquã & ex aqua ſpiritũ adtraherent? Et Lunæ hic fundamẽtum eſt, &
terræ uehiculũ, neq; quicquã uſquã eſt ſpiritu uacuũ. Atq; hactenus quidẽ quã
tum aer aliis cõmodet diximus. Mortalibus autẽ uitæ, & morborũ ægrotis, ſo
lus is eſt autor. Tãtaq́; omnibus corporib. ſpiritus neceſsitas extat, ut ſiquidẽ
omnibus aliis abſtineat homo, neq; cibũ ſumat, neq; potum, poſsit tamen dies
duos uel tres & plures ducere, Si cui uero ſpiritus in corpus uiæ intercipiãtur,
in breui parte unius diei intereat, ut uel hinc quãto uſui ſpiritus corpori ſit lice
at æſtimare. Amplius aũt ab omnib. operibus aliquãdo immunes quieſcũt ho-
mines: multæ ẽm ſunt mutationes in uita, uerũ ab hoc opere nulla omnib. mor

talibus

n ex
uẽ,
e ſit
idis
ſuf
s ex
or
nen
licu
aũt
nib.
tũ
ter
i ſi

probat omnes morbos oriri ex cena

febres pestilentes oriunt ex
mala dieta

nifcunt & carnes. Sunt autem quædam
am uero exangues. Exangues itaq; pro
r cõmouentur quum calor ex eis defe-
ter fanguinis multitudinẽ & tremũt, &
n fieri ut fanguinis multitudo conquie-
s, fiquidem multus aer coaceruatus, cu-
ducit os, quũ per hoc facillimus ei exi-
is in lebete feruẽtibus uapor multus ele
per os aer cõuolutus, & quadã ui erum
ur ante febres, calefacti enim nerui didu
rit cumulatim plurimus fanguis, calefit
gidauit. Nimirũ à calore multo uictus,
nne corpus calorem fpargit, cooperan
t ergo quicquid ignea uis illa adtigerit,
orporis irruerit, fudores fiunt. Siquidẽ

fauces ingreditur, ad pectus usq;
Quũ autẽ spiritus ingrediẽs in flu-
& repellitur sursum pituita. Quæ
r & inflãmantur, adtrahũtq; cale-
o alijs corporis partibus adtrahẽs
sic manare, implentur meatus, &
uita carnẽ penetrans, exulcerat ac
n alienos sibi locos ubi morã tra-
rsum potest cõscendere, neq; in-
mori ad ardua prodire, sicut neq;
ent grauitatẽ. Infra autẽ procedere
tingit fluxũ aliquẽ citra spiritum
oq; etiã propter dolores. Ac spõte

ous cõmunis eſt, hæc cõfirmat ſomnus.
ſanguis frigeſit. A natura enim ſomno
uine,languidiores fiũt eius meatus : qđ
clinãtur, Omnia enim grauia natura ad
prudentia permutatur, opinionesq́ꝫ pe
æ ſanè inſomnia adpellãtur. Quin & in
nguine percellitur animus, & in animo
obliuioſi,ac futurorũ bonorum fœcũda
di cõgerere,in quibus ſanguinis permu
tant.Siquidẽ igitur penitus totus con-
ia proſternitur. Affectus enim & cogni
utem à conſuetudine ſolita recedimus,
ſacrũ morbum tum fieri,quũ plurimus
guini fuerit permixtus : tũ enim multæ
uenas, quũq́ꝫ in craſsiores & pleniores

COI LIBER

PVRGANTIBVS,

ysico interprete.

urgantiũ res nõ ita se habet, quem
Eodẽ enim medicamento purgãtur
s uero alia purgat q̃ quę purgare so
rgat. Aliquãdo ea quæ debet facit.
uis medicamẽtis cõfisus, ea temere
os alentes, medicamẽta esse putan
Homines enim qui his recte in cibo
i uero modum excedunt, purgan-
ũ minus & tardius q̃ à sinceris me
licamenta existunt. At uero hi

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER I.

Iano Cornario Medico Phyſico interprete.

SI quis mihi ex prioribus, qui de diæta humana ad ſanitatem conferente ſcripſerũt, recte cognouiſſe ac omnia per totum, quantum humanæ menti poſsibile eſt, conſcripſiſſe uidere- tur: ſatis eſſet mihi aliorum laboribus, quos noſſem recte ha bere, uti, prout ſingula utilia eſſe uiderẽtur. Nunc uero mul ti quidem iam ſcripſerunt, nullus autẽ recte nouit, quid'nam fuerit ipſis ſcribendũ. Et alij quidẽ aliud aſſequuti ſunt, Ve- rum totũ nullus adhuc ex prioribus, Immerito autẽ ullus aliquis ipſorũ repre- hendatur, propterea quòd inuenire nõ potuerunt. Imò laudandi potius omnes quòd inueſtigare conati ſunt. Itaq; redarguere ea quæ non recte dicta ſunt, mi- nime inſtitui, Verũ his quæ ſufficienter cognita ſunt, teſtimoniũ præbere ani- mus eſt. Quæcunq; quidẽ igitur recte à prioribus dicta ſunt, ut nõ ſit poſsibile me aliter cõſcribere, recte cõſcribã. Quæcunq; uero nõ recte dixerũt, ſi quidẽ re- darguã hæc quod nõ ſic ſe habẽt, nihil perfecero. uerũ exponẽdo qua de cauſſa ſingula ipſorũ recte mihi habere uidentur, declarare uolo. Propterea uero hũc ſermonem præpono, Quod multi homines ubi audierint aliquẽ prius de re ali qua expoſuiſſe, eum qui de his poſterius diſſerit nõ recipiunt, non cognoſcen- tes quòd eiuſdẽ intelligentiæ eſt, ea quæ recte dicta ſunt poſſe iudicare. Ego igitur uelut dixi, recte quidem dictis teſtimoniũ præbebo, quæ uero non recte dicta ſunt ac cognita, qualia ſint declarabo. Quæ aũt nullus ex prioribus expla nare tentauit, ea etiã ipſa qualia ſint demõſtrabo. Porrò eum qui de uictu hu mano ſcripturus eſt, cenſeo primũ quidem totius hominis naturã noſſe ac diju dicare oportere. Noſſe quidẽ ex quibus ab initio cõſtitutus eſt, dijudicare uero quæ in ipſo partes dominiũ obtineant, Si enim cõſtitutionem ab initio non co gnoſcet, & id quod in corpore dominatur, nõ poterit ea quæ homini cõducũt offerre. hæc igitur ſcriptorẽ cognoſcere oportet. Deinde uero ciborũ ac potuũ omniũ, ex quibus uictũ habemus, facultatẽ, quam tandem ſingula habent & ſe cundũ naturam, & ſecundũ neceſſitatẽ ac artem humanam. Oportet enim ſcire quomodo fortiũ natura uim detrahere oporteat, & quomodo debilibus robur per artẽ addere oporteat, prout ſingulorũ occaſio ſe obtulerit. Et ſi relata iam e- tiã cognouerit, nondũ ſufficiens eſt hominis curatio, propterea quod homo e- dẽs ſanus eſſe nõ poteſt, niſi etiã laboret. Cõtrarias enim inter ſe uires habẽt ci- bi & labores. Verũ inter ſe mixti cõferunt ad ſanitatẽ. Labores enim ea quæ in ſunt cõſumere ſolẽt, cibi aũt & potus ea quæ euacuata ſunt explẽt. Oportet aũt uelut par eſt laborũ uim pernoſcere, tũ naturaliũ, tum eorũ qui per uim fiunt, & qui ex ipſis carnes in augmentũ præparãt, & qui in defectũ. & nõ ſolũ hæc, ſed etiã menſuram ac proportionẽ laborũ ad multitudinẽ ciborũ, & hominis natu ram, & corporũ ſtaturas ac ætates, & ad tempora anni, & ad mutationes uento rum, & ad ſitus regionũ in quibus degũt, & ad anni conſtitutionẽ ac ſtatũ. Sed & Aſtrorũ ortus & occaſus cognoſcere oportet, quo mutationes et exceſſus ci borum ac potuũ, & uentorũ, & totius mũdi, ex quibus ſanè morbi hominibus

oriuntur, obſeruare ſciat.

Quum autẽ hæc omnia cognouerit, nondum ſufficiens inuentum eſt. Siquidem enim ſupra hæc inuẽta fuerit ciborum menſura, & laborum ad unamquãqꝫ naturã numerus, ita ut exceſſus neqꝫ ſupra, neqꝫ infra modum fiat, inuenta ſanè exacte fuerit hominibus ſanitas. Nũc uero prædicta quidem omnia inuẽta ſunt, qualia ſint, hoc uero inuenire impoſsibile eſt. Si quidem igitur præſens quis ſit, & inſpiciat, cognouerit utiqꝫ hominem exeuntem & in gymnaſiis exercitantem, ut cuſtodire ſanum poſsit, alia detrahendo, alia apponendo. Verum nõ præſenti impoſsibile eſt cibos ac labores exacte præſcribere. Nam quantum poſsibile eſt inuenire à me iam relatũ eſt. At enim etiam ſi ualde parum defectuoſiora q̃ alia fiant, in multo tempore neceſſe eſt corpus ab exceſſu ſuperari, & ad morbũ peruenire. Alij itaqꝫ hucuſqꝫ inquirere conati ſunt, & neqꝫ hæc dixerunt ac prodiderunt. A me uero hæc inuenta ſunt priuſquã homo ægrotet, ut ab exceſſu in utram tandem partem factus fuerit, prænotio contingat. Non enim derepente morbi hominibus accedunt, ſed paulatim collecti, aceruatim apparent.

Priuſquã igitur in homine ſanitas à morbo ſuperatur, quæ perpetiuntur homines à me inuentum eſt, & quomodo hæc in ſanitatem reſtituere oportet. Hoc autem ubi acceſſerit ad ea quæ ſcripta ſunt, ratiocinationũ huius doctrinæ conatus perficitur. Cõſtituuntur quidem igitur tum animãtia alia omnia, tum homo ipſe ex duobus differentibus quidem facultate, concordibus uero & commodis uſu, igne inquam, & aqua. Hæc autem ambo ſimul ſufficientia ſunt, tum alijs omnibus, tum mutuo ſibijpſis. Vtrumuis uero ſeorſum, neqꝫ ſibijpſi, neqꝫ ulli alteri ſufficiens eſt. Vim igitur ac facultatem utrũqꝫ ipſorum talem habet. Ignis enim omnia per omnia mouere poteſt, Aqua uero omnia per omnia nutrire, Particulatim uero utrũqꝫ ſuperat & ſuperatur, ad ſummum ac minimũ, quantum eius fieri poteſt. Neutrum enim ſuperare penitus poteſt, ob hanc ſanè cauſam. Igni quidẽ ubi ad extremitatem aquę peruenerit, deficit alimentũ. auertitur igitur eò unde nutriri poteſt. Aquæ uero ubi ad extremitatem ignis peruenit, deficit motus. Siſtitur itaqꝫ in hac, quum uero ſteterit, nõ amplius potens eſt, ſed ab illabente igne in alimentum cõſumitur. & propterea neutrum penitus ſuperare poteſt. Si uero etiã alterutrum ſuperetur, nihil ſanè ex his quæ nũc ſunt fuerit uelut nũc habet. Quum autem ſic ſemper ſe habeant, erunt & eadem & neutra, & neqꝫ ſimul deficient. Ignis igitur & aqua uelut à me dictum eſt, ſufficiẽtia ſunt omnibus per omnia ad ſummum ac minimũ ſimiliter.

Cæterũ utriqꝫ horũ hæc adſunt, Igni quidem caliditas & ſiccitas, aquæ uero frigiditas & humiditas. Habẽt autẽ inter ſe mutuo, ignis ab aqua humiditatẽ. Ineſt enim ab aqua humiditas. Aqua uero ab igne ſiccitatẽ, Ineſt enim in aqua ab igne ſiccitas.

Quum autẽ hęc ſic habeãt, multas & omnigenas formas ac ſpecies, tum ſeminũ, tum animalium, à ſeinuicem ſecernunt, quæ nihil inter ſe ſimile habẽt, neqꝫ uiſu, neqꝫ facultate. Etenim quum nunquã ſimul in eodem conſiſtant, ſed ſemper alterẽtur, neceſſarium eſt etiam ea quæ ab ipſis ſecernũtur ac producuntur diſsimilia fieri. Equidem nullum omnino corpus perit, neqꝫ fit quod prius nõ erat, Verum permixta et diſcreta alterãtur. Homines autem putant hoc quidem ex orco in lucem auctum generari, illud uero ex luce in orcum imminutũm perire ac corrũpi. Oculis autem magis credere oportet quàm opinionibus. Ego uero hæc ex ſententia ex-

ponã. Animalia enim ſunt & illa & hæc, & neq; animal mori poſsibile eſt non cum omnibus, Vnde enim moriatur? neq; quod non eſt generari, quum nõ ſit unde generetur. Sed augentur omnia ac minuuntur, ad ſummũ & ad minimũ, quantũ eius fieri poteſt. Quid uero dicam generari & perire, uulgi gratia interpretabor. hæc autẽ cõmiſceri & diſcerni ſignificare declaro. Habet autẽ res hoc modo. Generari & perire ſiue corrũpi, idem eſt. Idem eſt cõmiſceri & ſecerni. Generari idem eſt quod cõmiſceri. Perire corrũpiq; ac minui idem eſt quod ſecerni. unũquodq; ad omnia, & omnia ad unũquodq; idem ſunt. Cõſuetudo enim in his naturæ cõtraria eſt. Seorſim aũt omnia & diuina & humana ſurſum ac deorſum uiciſsitudinẽ habent ac tranſeunt, dies & nox ad ſummum ac minimum, Sic & Luna ad ſummũ ac minimũ. Ignis acceſſus eſt & aquæ. Sol ad longiſsimũ ac breuiſsimũ. Rurſus hæc, & non hæc. Lux Ioui, tenebræ orco. Lux orco, tenebræ Ioui. Accedunt & trãſmutentur illa huc, hæc illuc, Omni tempore trãſigunt illa res horum, hæc autẽ illorum, & quæ quidem faciũt, non ſciunt, quæ uero faciunt, ſcire ſibi uidentur, & quæ quidẽ uident, non cognoſcũt, attamen omnia ipſis fiunt per diuinã neceſsitatẽ, & quæ uolunt, & quę nõ uolunt. Accedentibus aũt illis huc, his uero illuc, & inter ſe permixtis, unũquodq; deſtinatũ fatum explet, & ad maius, & ad minus. Corruptio autẽ omnibus mutuo inter ſe eſt, maiori à minore, & minori à maiore. Et augeſcit maius à minorẽ. Reliqua aũt omnia, & hominis anima, & corpus uelut anima, ornãtur ac gubernãtur. Irrepunt autẽ in hominẽ partes partiũ, tota totorũ temperaturam habẽtia, ignis uidelicet & aquæ, partim acceptura, partim datura, & quæ quidem accipiũt, plus faciũt, quæ uero dant, minus. Secãt homines lignũ per ſerram, alter trahit, alter protrudit, Idem aũt hoc faciũt, & minus faciẽtes, plus laborãt ac faciũt. Sic & hominis natura, aliud protrudit, aliud trahit, aliud dat, aliud accipit, & alŋ dat, ab alio accipit, & alŋ quidẽ tanto plus dat, ab alio uero nihil minus accipit. Locum autẽ unumquodq; ſuũ ſeruat, & quæ quidẽ ad minus eũt, ad minorẽ locum ſecernũtur, quæ uero ad maius uadũt, permixta in maiorem ordinem mutantur. Peregrina uero non eoſdẽ mores habentia, ex aliena regione protruduntur. Semper autẽ anima & maiora, & minora habens, ſuas ipſius partes circũambulat, nõ appoſitione, neq; detractione partiũ indigens, uerum augmẽto & decremẽto earũ quæ iam ſunt opus habẽs. Locũ uero unicuiq; perficit, ad quẽ perueniant, & allabẽtia ſuſcipiant. Non enim poteſt id quod nõ ſimiles mores habet, in diſcordib. locis permanere. Oberrãt enim uelut ignota, permixta uero inter ſe cognoſcũtur. Cõcors enim cõcordi adhæret ac aſsidet, diſcordia aũt rebellant, & pugnãt, atq; inter ſe diſsidẽt. Quapropter anima hominis, in homine augetur, in alio uero nullo, & aliorũ magnorum animaliũ ſimiliter. Quæcũq; uero aliter ab alŋs per uim ſecernũtur, de alŋs quidẽ animalibus prætermittã, de homine uero declarabo. Irrepit in hominẽ anima, ignis & aquæ temperamentũ habens, partẽ corporis humani. Fœmellæ aũt & maſculi, & multi & omnigeni nutriũtur. Nutriũtur autẽ & augeſcunt per diætã qua homo utitur. Neceſſe eſt aũt omnia quæ ingrediũtur partes habere, Cuiuſcũq; enim pars nõ inerit à principio, augeri nõ poterit, neq; multo, neq; modico alimento ingrediẽte. Non enim habet quod augeſcere faciat. Id uero quod omnia habet, augeſcit, unũquodq; in ſuo loco. Alimẽto autem ingrediente ab aqua &

igne

igne, ſicco & humido, alia quidē intro coguntur, alia uero foras protruduntur. Quemadmodum fabri lignarij lignū ſerra diſſecāt, & alter quidem trahit, alter protrudit, idē ſanè faciētes. & qui deorſum premit, ſuperiorē trahit, neq; enim aliàs admitteret deorſum ire. Si uero uiolenter cogant, toto opere aberrabunt. Similiter & circa hominis alimentū ſe res habet. aliud trahit, aliud protrudit. intro autē coactū, foras repit. Si uero importune & uiolēter cogatur, omi ſucceſſu priuabitur. Singula aūt tāto tēpore eundē ordinē habēt, donec locus nō amplius ſuſcipiat, neq; alimētū aquarū ac ignis ſufficiēs ad ſummū habeat. Poſtea ad externā regionē tranſeunt & fœmellæ & maſculi, eodē modo præ uiolentia & neceſsitate impulſi. Quæcūq; autē deſtinatū fatum expleuerint, ea primū ſecernūtur, ac ſimul cōmiſcentur. Singula enim ſecernūtur, omnia autē hæc commiſcentur. Poſtq̃ uero regionē permutauerint, & nacti fuerint harmoniā recte habentē ſymphonias tres cōprehenſim penetrātes per omnia, uiuunt & augeſcūt iiſdem quibus etiā antea. Si uero harmoniā nō aſſequuti fuerint, neq; grauia acutis cōſona fiāt, prima ſymphonia perit. Et ſi etiā ſecunda generetur, propterea quòd unus per omnia corruptus eſt, omis tonus uanus eſt. Nō enim cōcentū habuerit, ſed trāſitio fit ex maiore ad minus, ante deſtinatū fatū. qđ qui faciūt, nō ſciunt quid faciāt. Cur aūt utriq; tū maſculus, tū fœmina fiant, in ſermonis ꝓgreſſu declarabo. Vter aūt ipſorū harmoniā aſſequetur humidus exiſtēs mouetur ab igne, motus aūt uiuificatur, & alimentū attrahet ab ingredientib. in mulierē cibis ac ſpiritu, primū quidē undiquaq; ſimiliter, donec recēter rarus eſt. à motu aūt & ignis ſiccatur ac cōſolidatur, cōſolidatus aūt & firmatus circū circa dēſatur. Et ignis incluſus nō amplius ſufficiēs alimentū attrahere poteſt, neq; ſpiritū expellit, ꝓpter ambiētis corporis denſitatē. Cōſumit enim humorē intus exiſtentē. Quę igitur ſolida natura ſunt in cōpacto ac ſicco, ea nō cōſumūtur ab igne in alimentū: ſed ualida ac robuſta fiūt, & cōſiſtūt humore deficiēte, atq; hæc ſanè oſſa ac nerui nominantur. Ignis aūt ex cōmixto ac moto humore corpus ſecundū naturā ordinat ac diſponit, ꝓpter talē neceſsitatē. Nā p ſolidū & ſiccū nō poteſt diutinos trāſitus facere, quia alimentū nō habēt. per humida uero & mollia poteſt, hæc enim ipſius ſunt alimentū. Ineſt aūt & in his ſiccitas, quæ ab igne nō cōſumitur. Hæc aūt inter ſe cōgregātur mutuo. Ignis igitur penitiſſime ad intima obturatus, et plurimus eſt, & maximū exitū facit. Plurimus enim humor in ea parte ineſt, quę uēter appellatur, et excidit inde ubi alimentū non habet foras, & exitū facit. Plurimus autē humor in uētre ineſt, tum ꝓpter alimenti ingeſtionē, tum propter concoctionē. Qui uero in reliquū corpus cōcluſus eſt ignis, triplices circuitus facit. Etem̃ quod humidiſsimū eſt in igne, in his locis quæ uenę cauæ appellātur, exiſtit. In media autē horū id quod reliquū eſt aquæ cōgregatum ſtabilitur, atq; ea uocātur carnes. In ſumma, ignis omnia quæ in corpore ſunt, ſecundū ſuū ipſius modū exornauit, ad uniuerſi imitationem, parua ad magna, & magna ad parua, Ventrē quidem maximū, ſicco et humido prōptuarium, ut det omnibus, & accipiat ab omnibus, iuxta maris facultatē quod eſt animaliū in ipſo nutritorū ac nutriri ſolitorū alimētum, diſcordiū uero pernicies. Circū hunc aūt aquæ frigidæ & humidæ cōgregatio, trāſitus ſpiritus frigidi & calidi, ad terræ imitationē, omnia quę in ipſum incidūt alterātis, Et alia quidem cōſumens, alia uero augēs, aquæ tenuis ac ignis diſperſionē

 fecit

fecit,insuperq́ non obscuri & apparẽtis à compacto secretionẽ, in quo delata omnia in apertum perueniunt,singula iuxta destinatum fatum. In hoc uero tri plices circuitus ignis fecit,inter se mutuo intro ac foras terminantes,alios quidem ad cauitates humorũ lunæ facultate,alios uero ad externam circumferentiam, ad ambientẽ soliditatem astrorum facultate. Medij uero & intro & foras terminantes,calidissimum ac fortissimũ ignem habent,qui sanè omnibus dominatur,omnia secundum naturã gubernans,sine strepitu,tum ad uisum,tum ad tactum.In hoc Anima,Mens,Prudentia,Augmẽtum,Motus, Imminutio, Permutatio, Somnus,Vigilia. Hic omnia per omnia gubernat,& hæc,& illa, nunquã quiescens. At uero homines ex manifestis obscura considerare non nouerunt. Quum enim artibus utantur similibus humanæ naturæ,id ipsum ignorant.Diuina enim Mens edocuit ipsos sua ipsorũ imitari, ita ut cognoscãt quæ faciunt,& non cognoscant quæ imitentur.Omnia enim similia sunt, dissimilia existentia, & omnia cõcordia, discordia existentia, quæ comprobamus, non comprobamus,æquitatẽ habentia,iniqua sunt.cõtrarius est modus singulorum ei quẽ confitentur.Lex enim & natura,quibus omnia transigimus, non confitentur quæ confitentur.Legem enim posuerunt ac tulerunt homines ipsi sibijpsis,non cognoscẽtes de quibus tulerunt. Naturam uero omnes dij exornauerunt.Quæ igitur homines sanciuerunt,nunquã eodẽ modo habent, neq́ recte,neq́ nõ recte.Quæ uero dij sanciuerunt, semper recte habent.Et recta ac non recta intantum differunt.Ego uero Artes hominis manifestas,affectionibus & manifestis,& obscuris,similes esse declarabo. Vaticinatio tale quid est.Ex manifestis quidẽ cognoscere obscura, ex obscuris uero manifesta, & ex præsentibus futura,& ex mortuis uiuẽtia. Et ea quæ intelligi non possunt, uates intelligunt,qui quidẽ doctus est,semper recte,qui uero non doctus est,aliàs aliter.Naturam hominis etiã hæc quantum possibile est imitantur. Vir mulieri concumbens puerum facit, Hoc manifesto obscurũ cognoscere datur, quòd sic futurum est.Mens hominis obscura,cognoscens manifesta, ex puero in uirum transit, hoc præsenti futurũ cognoscit.Non simile à morte ullum aliquod animal existit,neq́ mortuo animal uiuum. Venter quod intelligi nõ potest nouit.per hunc enim intelligimus quod sitit aut esurit. Hæ artis uaticinandi & humanæ naturæ affectiones, cognoscẽtibus quidem semper recte habent, uerum nõ cognoscentibus aliàs alter. Artis fabrilis ferrariæ instrumẽta ferrum circumliquant, flatu ignem fabri cogunt, & alimẽtum iam præsens auferunt,ubi uero rarefecerint,feriunt ac tundunt.Aquæ autẽ alimento ferrum rursus roboratur. Eadem patitur homo à pædotriba,præsens enim alimentum igne detrahitur,quum præ spiritu homo cogatur, rarefactus autẽ tunditur, atteritur, subuertitur.Aquæ autẽ aliunde accessione corroboratur ac fortis euadit. Et fullones idem transigũt,calcitrant,feriũt, destruentes,tundũt,trahũt destruẽtes,robustiora faciunt,deradẽtes supereminẽtia, & attexẽtes pulchriora reddũt.Eadẽ etiã homo perpetitur. Sutores coriarij tota in partes dissecãtes,scindẽtes et pungẽtes,marcida ac lacera,sana et integra,faciũt,Et homo idẽ patitur. Ex totis partes secãtur,& ex partibus cõpositis tota fiunt.Pungũtur & secãtur à medicis marcida,sanãturq́ ac uiuit homo. Medicina id quod molestat tollit,& id à quo homo ægrotat auferẽs,sanũ facit.Natura eadẽ sua spõte

nouit

nouit. Deſidens conatur reſurgere, currens conatur requieſcere, & alia eiuſce-
modi natura habet quæ medicinæ ſunt. Fabri lignarij ſerra ſecantes, alter tra
hit, alter protrudit, Idem autẽ uterq; facit, & in utrãq; partem tendit. Iidem tere
brant, alter trahit, alter protrudit, & qui premit, ſuperiorem deorſum trahit, &
minus facientes plus faciunt, naturãq; hominis imitantur. Spiritus alter tra
hit, alter protrudit, Idem autem uterq; facit, & in utranq; partẽ tendit. Cibi par
tim deorſum premuntur, partim ſurſum uergunt. Ab una anima diuiſa, plu
res & maiores, & minores & pauciores fiunt. Aedificatores ex diuerſa rebus
unam cõcordem facientes, ſicca quidem humectantes, humida uero ſiccantes,
& tota diuidẽtes, diuiſa uero cõponentes, Si enim non ſic cõtingeret, nihil pri-
uatim ac proprium cõſtitui poſſet: diætam humanã in hoc imitantur. Nam &
in hac ſicca humectantes, & humida reſiccantes, tota quidem diuidunt, diuiſa
uero componũt. Hæc omnia diuerſa ac diſcordia exiſtentia, cum natura cõcor
dant. Muſices autem organũ primum producere oportet, in quo harmonia
quæ uult declarabit. Conſtructiones ex ijſdem non eædem ſunt, ex acuto, ex
graui, nomine quidem ſimilibus, ſono autem nõ ſimilibus. Quæ plurimum di
uerſa ſunt, maxime concordant, & quæ minimum diuerſa ſunt, minime cõcor
dant. Si uero quis ſimilia omnia faciat, non ineſt delectatio. Plurimæ ac multi-
formes tranſmutationes, maxime delectant. Coci obſonia hominibus pa-
rant, omnis generis diuerſa cõmiſcentes, ex ijſdem non eadem, ad hominum
cibum ac potum. Quòd ſi omnia ſimilia facerẽt, non haberent delectationem,
& ſi in eodem etiam omnia cõſtruerent, non utiq; recte haberent. Pulſantur to
ni in muſica partim ſuperne, partim inferne. Lingua muſicam imitatur, co-
gnoſcens quidem dulcedinẽ & acorem eorum quæ allabũtur, itemq; diſſonan
tia. pulſat autem ſonos ſuperne ac inferne, & neq; ea quæ ſuperne pulſantur, ſi
inferne pulſentur recte habent, neq; quæ inferne, ſi ſuperne. Quum autem lin-
gua probe fuerit attẽperata, ſymphoniæ delectatio cõtingit. Si uero diſcors fue
rit ac incõgrua, moleſtia. Pellium tinctores tendũt, terũt, pectinãt, lauant. Ea-
dem eſt puerorũ curatio. Plicatores ac textores ducẽtes in orbem fila plicant,
à principio in principiũ deſinunt. Idem circuitus in corpore eſt, unde incipit, in
hoc deſinit. Aurum operãtes, tundunt, lauant, molli igne liquãt, forti aũt nõ
conflatur, Vbi uero elaborarũt, ad omnia utuntur. Homo frumentũ tundit,
lauat, molit, & ubi igne coxit, utitur, & forti quidem igne in corpore non con-
flatur, uerum molli ac lento. Statuarij imitationem corporis faciunt, anima
excepta, mentem autem habentia non faciunt. ex aqua & terra humida ſiccan-
tes, & ſicca humectantes, ab his quæ ſuperabũdant detrahũt, & ad ea quæ defi
ciunt apponũt, ex minimo ad maximũ augentes. Eadem patitur homo, auge
ſcit à minimo ad maximũ, ex ſuperabũdantibus detrahens, & deficientibus ap
ponẽs, ſicca humectans & humida ſiccans. Figuli rotã uerſant, & neq; retror
ſum, neq; antrorſum procedit, ſed ſimul in utranq; partẽ, Vniuerſi hæc imita-
trix circularis exiſtit. In eadem aũt quũ iam circũfertur, omnis generis opera ef-
ficiũt, ut alterũ altero in nulla re ſimile exiſtat. Ex ijſdẽ homines eadẽ patiũtur,
itemq; reliqua animalia in eadem circũferentia omnia operãtur, & ex ijſdem ni
hil ſimile, ijſdẽ inſtrumẽtis ex humidis ſicca faciẽtes, & ex ſiccis humida. Grã-
matica tale quid eſt, figurarũ cõpoſitio, quæ ſigna ac notæ ſunt humanæ uocis,

facultas reuocandi in memoriã præterita, & quæ facienda ſunt declarandi. Per
ſeptem figuras noticia cõtingit. Eadem omnia homo tranſigit, ſiue ſciens li-
teras, ſiue literarũ rudis. Per ſeptem figuras etiam ſenſus hominibus cõtingit.
Auditus ſonorum, Viſus manifeſtorũ, Naſus odoris, Lingua uoluptatis & in
iucunditatis, Os ſermonis, Corpus tactus calidi aut frigidi, Spiritus tranſitus
intro ac foras. Per hæc cognitio hominibus cõtingit. Paleſtra & pædotribæ
tale quiddam docẽt. præuaricari ſecundũ leges, iniuriam facere iuſte, defrauda-
re, furari, rapere, uiolare honeſtiſsima ac turpiſsima. Qui hæc non facit, malus.
qui hæc facit, bonus eſt. Oſtentatio multorum ac uulgi eſt, deſipiẽtiæ hæc eſſe
uident, & unum ex uniuerſis bonum iudicant, reliquos uero malos. Multi mi-
rantur, pauci cognoſcunt. Homines in forum progreſsi eadem perpetrant,
defraudant uendentes & ementes, Qui plurimum defraudauit in admiratione
eſt. Bibentes & inſanientes eadem perpetrãt, currũt, luctantur, pugnãt, furan
tur, defraudant. Vnus ex omnib. præfertur. Simulatores & deceptores alia ad
ſcientes dicunt, & alia ſentiũt, Iidem ereptãt, & irrepunt nõ ijdem. Ineſt aũt ho-
mini, alia dicere, alia facere, & eundẽ non eſſe eundẽ, & nunc aliam habere men
tem, nunc rurſus aliam. Sic quidẽ artes omnes cũ humana natura cõmunicant.

Cæterum anima hominis, quemadmodũ etiam antea à me dictum eſt, ignis
& aquæ temperamentũ habens, partes autẽ hominis, irrepit in omne animal
quod ſanè ſpirat, itemq́; in omnem hominẽ, & iuniorẽ, & ſeniorem. Non autẽ
ſimiliter in omnibus augeſcit, ſed in iuuenibus corporibus, utpote celeri circũ
uolutione exiſtente, & corpore auctili, expaſſæ & attenuatæ partes illæ animę,
in corporis augmentũ conſumuntur. In ſenioribus autẽ, utpote tardo exiſten-
te motu, & corpore frigido, in decrementũ hominis conſumuntur. Quęcunq;
autẽ corpora in uigore ſunt, & in ætate fœcũda, eas nutrire & augere poſſunt.

Potentes aũt homines, ut quiſq; plurimos homines alere poteſt, ita fortis iu
dicatur ac potẽs, ubi uero defecerint quos alat, imbecillior cẽſetur. Sic etiã circa
ſingula corpora res ſe habet. Quęcũq; plurimas animas nutrire poſſunt, ea for
tiora ſunt, ubi uero hæ diſceſſerint, imbecilliora. Quicquid igitur in aliud cor
pus ingreſſum fuerit, non augeſcit. Quicquid uero in fœminam, augeſcit, ſi ea
quæ ipſi congrua ſunt cõtingant. Diſcriminãtur autem partes & augeſcunt
ſimul omnes, & neq; prius alteræ alteris, neq; poſterius. Verum maiores natu
ra priores apparent minoribus, quũ non priores exiſtant. Non autẽ in æquali
temporis ſpatio omnes fœtus exornãtur, ſed alij citius, alij tardius, prout ſingu
li & ignẽ & alimẽtum fuerint nacti. aliqui itaq; in quadraginta ac tribus diebus
ſcaturiunt ac formãtur, aliqui in quatuor mẽſibus. Similiter etiam uitales fiunt
ac gignuntur, aliqui citius, ſeptimo mẽſe perfecte. aliqui tardius, perfecte nono
menſe in lucẽ prodeunt, & oſtendunt ſe temperamẽtum habere, quod ſemper
habebunt. Maſculi igitur & fœmellæ hoc modo gignuntur, quantum eius fie-
ri poteſt. Cæterum fœmellæ ab aqua magis, & à frigidis ac humidis & mol-
libus augeſcunt tum cibis, tum potibus, itemq́; ſtudijs ac exercitijs. Maſculi ue
ro magis ab igne, à ſiccis uidelicet ac calidis cibis & reliqua diæta. Si igitur fœ-
mellam parere uelit, diæta ad aquã uergente utẽdum eſt. Si uero maſculũ, exer-
citijs ac uictu ad ignẽ tendente utetur. Et non ſolum uirum hoc facere oportet,
ſed etiam mulierẽ. Nõ enim ſolum quod à uiro ſecernitur auctile eſt, ſed etiam

quod

quod à muliere, ob hãc ſanè cauſſam. Vtraqꝫ quidẽ pars ſufficientem motũ nõ
habet ad humoris multitudinẽ, ut quod influit cõſumat, & propter ignis debi
litatẽ coagmẽtantur. Quũ uero ambæ in idẽ coinciderint, mutuo inter ſe incur
runt & obuoluũtur, ignis ad ignẽ, & aqua ſimiliter. Siquidẽ igitur in ſicco loco
circũuoluitur ignis, coillapſum aquã ſuperat, & ab hoc ignis augeſcit, ne ab illa
bente unda extinguatur, aliũqꝫ accedentẽ ſuſcipiat ac ſibi cõſociet. Si uero in
humorẽ inciderit, ſtatim ab initio extinguitur ab illabẽte unda, & in minorẽ or
dinẽ diſſoluitur. In una aũt die uniuſcuiuſqꝫ mẽſis, cõſociare ac ſuperare ea quę
accedũt poteſt, & hoc ſi coinciderint ab utriſqꝫ in unũ locum. Cõſiſtere autem
poſſunt inter ſe & fœmella & maſculus, propterea ꝙ anima quidẽ idẽ eſt in o=
mnib. animatis. Corpus aũt uniuſcuiuſqꝫ differt. Anima quidẽ igitur ſemper
ſimilis, & in maiore, & in minore. Nõ enim alteratur neqꝫ per naturã, neqꝫ per
neceſſitatẽ. Corpus aũt nunq̃ idem in ullo aliquo eſt, neqꝫ ſecundũ naturã, neqꝫ
ex neceſsitate, propterea ꝙ partim ſecernatur in om̃ia, partim permiſceatur ad
omnia. Si quidẽ igitur maſcula corpora ab utriſqꝫ ſecreta fuerint, augeſcũt pro
re præſenti, & fiũt hi uiri animis ſplẽdidi, & corpore fortes, ſi nõ à diæta poſtea
detrimẽtum ſentiãt. Si uero à uiro quidẽ maſculũ ſecernatur, à muliere uero fœ
mineũ, & ſuperauerit ſi ita cõtingat maſculũ, (Genitura em̃ ammiſcetur ad for=
tiorẽ aut debiliorẽ, Nõ enim habet ex præſentibus aliquid ad quod familiarius
ſecedere poſsit. Suſcipit enim parua maiorẽ, & maior minorẽ. In cõmune autẽ
ſuper hæc quæ adſunt dominiũ exercent) corpus ſanè maſculũ augeſcit, fœmi
neũ uero minuitur, et in aliam ſortẽ ſecernitur. Et hi quidẽ minus priorib. ſplẽ=
didi fiunt, tamen quia maſculum à uiro ſuperauit, uiriles euadũt, & hoc nomen
merito habẽt. Si uero à muliere quidem maſculum ſecretũ fuerit, à uiro aũt mu=
liebre, ſuperauerit aũt maſculum, augeſcit eodẽ modo ſicut prius, fœmineũ ue=
ro minuitur. Et fiũt hi Androgyni, id eſt uiri effœminati, atqꝫ ſic recte appellan
tur. Tres quidẽ igitur hæ ſunt generationes hominũ, differẽtes in eo quod ma
gis aut minus tales ſint, propter partiũ aquę temperamentũ, & alimenta, & in=
ſtitutiones, ac conſuetudines. declarabo autẽ in progreſſu ſermonis etiã de his.

Cæterũ fœmella eodem modo gignitur. Si enim ab utriſqꝫ fœmineũ ſecretũ
fuerit, fœminoſiſsimę ac ingenioſiſsimę fiẽt. Si uero à muliere quidẽ fœmineũ,
à uiro aũt maſculum, ſuperauerit autẽ fœmineum, audaciores quidẽ prioribus
fient, ueruntamẽ ornatæ ac moderatæ etiã ipſæ. Si uero à uiro quidẽ fœmineũ,
à muliere uero maſculum ſecretũ fuerit, & fœmineum ſuperauerit, augeſcit eo=
dem modo, & fiunt hæ audaciores adhuc prioribus, & uiriles ac uiragines no
minantur. Si autem quis non credat animã animæ ammiſceri, demens eſt. Si
quis enim carbones ardentes ad ardentes adijciat, fortes ad debiles, & alimen=
tum ipſis præbuerit, ſimile corpus omnes exhibebunt, & alter præ altero non
cognoſcitur, ſed in qualicunqꝫ corpore ignẽ ſuſceperint, tale in omnibus erit.
Vbi uero præſens alimentum cõſumpſerint, ſecernuntur ac obſcurãtur. Idem
hoc anima hominis patitur. At uero quomodo gemini naſcãtur, hoc ſermo
ne declarabo. Equidem natura uterorũ in fœminis ut plurimum in cauſſa eſt.
Si enim ſimiliter in utrãqꝫ partem iuxta oſculum diſpoſiti à natura fuerint, et ſi=
militer hiauerint, & à purgatione ſiccantur, alere poſſunt, ſi ſemen uiri cõcepe=
rint ita ut ſtatim diſcindatur. Sic enim neceſſe eſt diſpergi in utrũqꝫ uterum ſi=

militer. Siquidem igitur multum ſemen ab utriſq; & forte ſecretum fuerit, in utriſq; locis augeri poteſt, dominiũ enim habet in alimentũ quod accedit. Si uero aliter cõtingat, gemini non fiunt. Quũ itaq; maſculum ab utriſq; ſecretũ fuerit, neceſſariũ eſt in utriſq; maſculos gigni, quũ uero fœmineũ ab utriſq;, fœmellæ fiunt, quum autem alterũ fœmineum, alterũ maſculũ fuerit, utrũ altero præualeſcet, idipſum augeſcet pro ea ratione. Similes porrò inter ſe fiũt gemelli, ob hanc cauſſam. Primũ quidem quòd æquales ſunt loci in quibus augeſcũt. Deinde quòd ſimul ſecreti ſunt. Poſtea quòd ijſdem alimẽtis augeſcunt, uitalesq; in lucem prodeunt. Cæterũ ſuperfœtationes hoc modo fiunt. Quum uteri calidi & ſicci natura fuerint, ipſaq; mulier eiuſmodi, & ſemen calidum ac ſiccum illapſum fuerit, non fit amplius ulla aliqua humiditas in uteris, quæ ſemen ſuperillabens contineat. Quapropter conſiſtit ab initio ac uiuit, perſeuerare autem nõ poteſt, ſed etiam id quod iam adeſt inſuper corrumpit, quia nõ eadem utriſq; conferunt. Etenim quod tenuiſsimũ eſt in aqua, & quod rariſsimũ in igne, ſi in hominis corpore temperamentũ acceperint, ſaniſsimũ habitũ conſtituunt. Propterea quod neq; in temporũ anni maximis mutationibus, neq; in regionũ permutationibus, neq; in ciborũ ac potuum alterationibus, aqua denſiſsima euadit in aquæ impetuoſis incurſibus, neq; ignis in ignis impetu. Poſſunt enim ambo & generationẽ & ſatietatem plurimã ſuſcipere. Aes molliſsimum ac rariſsimum, plurimũ temperamẽtum ſuſcipit, ac optimũ euadit. Eodem modo etiã quod tenuiſsimũ eſt in aqua, ac rariſsimũ in igne, ubi temperamentum acceperint. Qui igitur hanc naturã habent, ſani perſeuerãt omni tempore uſq; ad quadrageſimũ annum, aliqui uero etiam uſq; ad extremã ſenectutem. Qui uero à quadrageſimo anno, à morbo aliquo correpti fuerint, nunquã fermè euadunt. Quæcũq; autẽ corpora ignis fortiſsimi, et aquæ denſiſsimæ temperamentũ acceperint, fortia & robuſta fiunt, uerũ multa cuſtodia opus habent. Magnas enim tranſmutationes in utrãq; partem habẽt, & in aquæ incurſibus in morbos incidunt, & in ignis cõſimiliter. Qui igitur eiuſmodi naturam habet, eum uictu uti cõducibile eſt temporibus anni cõtrario. Et aquæ quidem incurſu contingente, uti oportebit eum ab his quæ ab aqua ſunt, paulatim pro temporum ratione diſcedendo. Porrò ubi aquæ craſsiſsimæ & ignis tenuiſsimi in corpore mixtura facta eſt, talia cõtingunt, ex quibus frigidam & humidã naturam cognoſcere oportet. Talia enim corpora in hyeme morboſiora ſunt, quàm in æſtate, & in uere q̃ in autumno. Cæterum quod ad ætates attinet, Saniſsimi ex talibus pueri ſunt. Deinde adoleſcẽtes. Morboſiſsimi autẽ ſenes, & his uicini. & hæ naturæ cito ſeneſcunt. Talibus in uictu cõferunt quæ calfaciunt ac ſiccant, tum in cibis, tum in exercitijs, & externas corporis partes magis q̃ internas exercere cõducit. Si uero humidiſsimũ in igne, & denſiſsimũ in aqua, in corpore mixturã acceperint, ex his humidã ac calidam naturã cognoſcere oportet. Laborãt quidẽ ex morbis huiuſmodi maxime in uere, minime in autũno, quia in uere exceſſus eſt humiditatis, in autũno uero ſymmetria & moderatio ſiccitatis. Ex ætatib. uero morboſiſsimæ ſunt iuniores. Corpora autem cito augeſcũt, & tales diſtillationibus obnoxij ſunt. His cõducit exhibere quæcunq; ſiccant ac frigefaciũt, & in cibo, & in potu ac laboribus. Verum labores intra corpus his facere maxime confert. Si uero mixturam acceperint fortiſsi-

mum in igne, et tenuiſsimũ in aqua, ſicca & calida eſt natura, et talibus morbus in ignis acceſsionibus contingit, ſanitas uero in aquæ. Et in ætatibus uigẽtibus ad carnis bonam habitudinẽ, morboſiſsimi ſunt, ſaniſsimi autẽ ſenes. Ita etiam utriſq; proximi. Diætæ quæ frigefaciunt ac humectant, & ex laboribus qui minime excalfaciunt ac colliquant, plurimam frigiditatẽ exhibebunt. Huiuſmodi naturæ uiuaciſsimæ ac ſaniſsimæ exiſtunt. Si autẽ mixturam acceperint corpora ignis rariſsimi, & aquæ ſicciſsimæ, ſicca & frigida talis natura eſt, morboſa quidẽ in autũno, ſana uero in uere, & uicinis tẽporib. Similiter ætates ad annos quadraginta morboſæ, pueri ſaniſsimi, Ita & utriſq; proximi. Diętę his cõferunt quæ calidæ exiſtentes humectant, & labores ſenſim adhibiti leniter calfacientes, & nõ multum ab his quæ adſunt auferẽtes. De naturæ igitur cognitione ſic à prima cõſtitutione cognoſcere oportet. Cæterum ætates ipſæ ad ſeipſas hoc modo habent. Puer itaq; ex calidis & humidis tẽperatus eſt, quia ex his cõſtitutus eſt, et in his augmentũ accepit. Humidiſsima igitur & calidiſsima ſunt corpora proxima generationi, & augeſcunt q̃; plurimum, & quæ his proxima ſunt eodem modo. Adoleſcens autẽ calidus quidem eſt, quia ignis impetus aquæ dominatur. Siccus autẽ, quia humidũ ex puero cõſumptum eſt, partim in augmentũ corporis, partim in motũ ignis, partim præ laboribus ac exercitijs. Vir quũ ſteterit iam corpus, ſiccus eſt & frigidus, quia caliditatis impetus non amplius dominatur, ſed ſtat corpus ab augmẽto quieſcens, ac perfrigeratum. Verum ex adoleſcenti ætate ſiccitas ineſt. Ab inſequẽti autem ætate & aquæ acceſſu, humiditatẽ non habet. quapropter ex ſiccis & frigidis exuperatus eſt. Senes autem frigidi ſunt & humidi, Quia ignis quidem receſſus contigit, aquæ autẽ acceſſus, & ſiccorum quidẽ ſublatio, humidorũ autem ſtatus. Ex omnibus autem maſculi calidiores ſunt & ſicciores, fœminæ uero humidiores ac frigidiores. Propterea quòd ab initio utrique in talibus geniti ſunt, & à talibus augeſcũt. Vbi uero in lucem editi ſunt maſculi, uictu ac diæta laborioſiore utuntur, ut excaleſcãt ac reſiccentur. Fœminæ uero humidioribus ac pigrioribus diætis utuntur, & caliditatis purgationem ex corpore ſingulis menſibus faciunt. Porrò de animæ ſapiẽtia ac deſipientia, hoc modo ſe res habet. Quod humidiſsimũ eſt in igne, & ſicciſsimũ in aqua, ſi in corpore tẽperamentum acceperint, ſapiẽtiſsima ſunt. Quia ignis quidem habet humiditatem ab aqua, aqua autẽ ſiccitatẽ ab igne. uterq; autem ſic ſufficiẽtiſsimus eſt. Neq; ignis alimenti indigẽtior multũ procedit, neq; aqua motus indiga multum leuis redditur. Sic itaq; utraq; & per ſe ſufficientiſsima ſunt, & inter ſe permixta. Quod enim minime uicinis indiget, hoc maxime præſentibus obtẽperat, uelut ignis qui minime mouetur, nõ præ neceſsitate: & aqua quæ maxime, non præ uiolentia. Ex his autẽ anima temperata, ſapientiſsima eſt, & memoria ualentiſsima prædita. Si uero aliquo aſcitamento utens, alterutrum horum augeſcat aut contabeſcat, deſipientiſsima redditur, propterea quòd quum ſic habeant ſufficientiſsima exiſtunt. Si autem ignis ſinceriſsimi, itemq; aquæ temperamẽtum anima ſortiatur, ſit autẽ ignis paulo inferior ac defectuoſior quàm aqua, ſapientes quidem ſunt etiam hi, uerũ defectuoſiores quàm in priore temperamento: propterea quòd ignis ab aqua ſuperatus, & tardiorem motum faciens, ſegnius ſenſibus allabitur. cõſtantes autem cum mãſuetudine ſunt eiuſ-

modi animæ, ad quancũq; tandẽ rem animũ applicuerint. Si uero recto uictu utantur, & sapiẽtiores & acutiores præter naturã fieri queant. Talibus confert uictu uti ad ignẽ magis tendente, et nõ repletionibus, neq; ciborũ, neq; potuum. Cursibus itaq; utendũ est uelocibus, quo & corpus humore euacuetur, & humor amplius citius sistatur. Luctis autẽ & fricationibus & eiusmodi exercitijs uti nõ cõducit, ut ne meatus cauiores redditi repleantur. A talibus enim animæ motũ grauari necesse est. Cõfert & deambulationibus uti, tum à cœna, tum mane, itẽq; à cursibus. A cœna quidem, quo alimentũ siccius anima suscipiat ab ingrediẽtibus ac ingestis. Mane uero, quo trãsitus humoris euacuẽtur, & meatus animæ nõ obturentur. Ab exercitijs uero, ut ne in corpore relinquatur quod secretum est à cursu, neq; animæ cõmisceatur, neq; transitus obturet, neq; alimentũ conturbet. Cõfert & uomitibus uti, quo corpus depurgetur, si quid defectuosius labores transegerunt. à uomitu aũt paulatim adijciẽdo cibus offerẽdus est, minimũ ad quatuor dies. At uero ungi cõducibilius est q̃ lauari. Coitu utendũ est, aquæ accessibus cõtingentibus, frequentiore, in ignis autẽ impressionibus, pauciore. Porrò si in aliqua anima defectuosiorẽ uim ignis accipiat q̃ aqua, eam tardiorẽ esse necesse est. & appellantur tales stolidi. Nã ut tardiore existẽte circuitu, sensus paulatim allabũtur, & qui acuti existũt parum cõmiscentur, propter circuitus tarditatẽ. Sensus enim animæ qui per uisum ac auditũ contingunt acuti sunt, qui uero per tactum, tardiores & facilius percipiũtur. hos quidẽ igitur percipiũt etiam tales nihilominus, uelut sunt frigida & calida ac cõsimilia, Quæ uero per uisum aut auditũ percipere oportet, quæ non prius sciunt, percipere nõ possunt. Si enim non cõmota fuerit anima ab igne allabẽte, nõ percipere poterit quale quid tandẽ sit. Tales igitur animæ nõ perpetiũtur hoc ob celeritatẽ, Si autẽ recta diæta utatur, etiã talis homo melior fieri possit. Cõferunt itaq; huic eadem quæ priori, Verũ siccioribus ac paucioribus cibis utetur, laboribus autẽ pluribus & acutioribus ac uelocioribus. Confert & fomẽtis uti, & uomitibus à fomentis, & exhibitionibus ciborum à uomitibus ex longiori tẽpore, si defectuosius cõtigerint uomitus. Et sanè hæc faciens, sanior ac sapiẽtior fuerit. Si uero amplius adhuc superetur ignis à præsenti aqua, hos iam alij desipiẽtes, alij attonitos siue stupidos appellant. Et hæc insaniæ quædam species tardior existit. hi plorant nemine molestante aut uerberãte, formidantq; nõ formidanda, & tristantur in rebus nihil ad se pertinentibus, & sentiũt ea quæ nõ conueniunt sapiẽtibus. Cõfert itaq; his, fomentis uti, & à fomẽtis ueratris expurgari, ac diæta uti quã prius dixi, indigetq; talis homo attenuatione pulmonis ac siccitate. Si autẽ aqua defectuosiorem uim accipiat q̃ ignis, quum aliàs sincerũ temperamentũ habeant, sani sunt homines corporibus, & sapiẽtes. Talis aũt anima cito percipit allabentia, & non sæpe ab una re ad aliam transit. Natura quidẽ igitur talis, animæ bonæ est. Melior aũt reddetur rectæ diætæ usu, & peior prauæ. Confert huic, diætæ usus ad aquam magis uergentis, ita ut excessus uitet & ciborũ, et potuum, & laborum. Vtetur & cursibus curuis & rectis reuertẽtibus, luctisq; ac reliquis exercitijs, ita ut in nullo excessum faciat. Si enim sanũ fuerit corpus, & non ab aliquo alio perturbetur, animi temperamentũ sapiens existit. Si uero amplius aquæ uis ab igne superetur, tali homini necesse est tanto acutiorẽ animam esse, quãto ci-

tius

tius mouetur, & ad sensus citius allabi, uerum minus constantem priore, propterea quod iudicat ea quæ obueniũt, & in pulmonẽ procedit ob celeritatem.

Confert tali homini diæta uti magis ad aquã uergente, q̃ priori, & maza magis q̃ pane, & piscibus magis q̃ carnibus, & potu aquosiore, & Venere rarius utetur, et laboribus qui sunt maxime secundũ naturã ꝙ plurimis, uiolentis autem uti nõ est necesse. Vtetur & uomitibus paucioribus ex repletionibus, quo corpus quidem euacuetur, ꝙ minime uero calescat, Conducit etiã talibus ad sapientiã, ut minime carnosi sint, Nam ad carnis bonã habitudinẽ, ardoris inflãmationem fieri necesse est. Quum autẽ tale quid huiusmodi anima perpetitur, ad insaniam adigitur, ex superata aqua adacta. Talibus cõfert actiones obire ac trãsigere à cibo accepto magis ꝙ ieiunis. Stabilior em̃ redditur anima alimẽto cõmodo ammixto, ꝙ alimẽti indiga. Si uero adhuc amplius superetur aqua ab igne, talis anima ualde acuta est, & tales necesse est somnia uidere, uocãt aũt ipsos subfuriosos. Nam res ualde propinqua insaniæ est, Etenim à breui & incõmoda inflãmatione insaniũt, & in ebrietatibus, & carnis bona habitudine, & præ carniũ esu. Verũ talem oportet ab his omnib. abstinere, itemq; à reliqua repletione, ac exercitijs uiolentis. In uictu utendũ est Maza uino dulci nõ subacta, & oleribus coctis, sed nõ purgãtibus, & pisciculis ex muria, & aquã bibere præstantissimũ est, si fieri possit, sin minus, uinũ molle et albũ quod aquæ sit proximum. Deambulationibus quoq; multis mane utendum, à cœna uero satis est exsurgere, quo cibi quidem non resiccentur à deambulationibus post cœnam, corpus autem euacuetur à matutinis. Lauare autem magis conducit aqua tepida circumaffusa, quàm ungi. Confert & in æstate interdiu somno uti breui non multo, ut ne corpus ab anni tempore resiccetur. Conueniens est etiam uere ueratris purgare, fomentis antea præparatos, deinde sensim ad diætam inducere, & neq; hunc ieiunum actiones obire oportet. Et ex hac sanè cura, huiusmodi anima sapientissima fuerit. Sapientis quidem igitur ac desipientis animæ hoc temperamentũ caussa est, quemadmodũ à me scriptum est, potestq; ex diæta & melior, & deterior fieri. Cæterum cursus impetu igne præualescẽte, impossibile forte fuerit aquæ aliquid apponere, Similiterq; aqua præualente in temperamẽto, ignem augere. Ex his uero & sapiẽtiores & desipientiores animæ fiunt. At uero taliũ non amplius temperamentũ est, qualis est, Iracũdus, Segnis, Dolosus, Simplex, Infestus, Beneuolus. Taliũ omnium natura meatuũ per quos anima meat caussa est, per qualia enim uasa secedit, & ad qualia allabitur, & qualibus ammiscetur, talia sapiũt. Ob id itaq; impossibile est talia ex diæta trãsmutare. Naturã enim obscurã trãsformare non est possibile. Similiter autem & uocis qualiscũq; tandẽ fuerit, meatus spiritus caussa sunt, per qualescũq; enim aer mouetur, et ad qualescunq; allabitur, talem necesse est esse uocem: & hanc quidem tum deteriorẽ, tum meliorem facere possibile est, quia leuiores ac breuiores meatus spiritus facere possibile est. Verũ illa ex diæta alterare impossibile existit.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER II.

Iano Cornario Medico Physico interprete.

REGIONVM singularũ situm & naturã hoc modo cognoscere oportet. Et in summa res hoc modo se habet. Regio ad meridiem sita calidior est, & siccior, q̃ ea quæ ad septentriones iacet, propterea quòd soli propinquior est. Et in his regionibus necesse est & hominũ genera, & nascentia ex terra, sicciora ac calidiora & fortiora esse, q̃ in contrarijs. uelut Libyca gens ad ponticã, & utrisq; uicinæ. Ipsa autem loca iuxta seipsa hoc modo habent. Alta & squallida & ad meridiem sita, sicciora sunt quàm campestria & æqualiter sita, propterea quòd pauciores humores habent, Illa enim stationem pro aqua pluuia non habent, hæc habent. At uero lacustria ac palustria humectant & calfaciunt. Et calfaciunt quidẽ quia caua sunt & circumdata, & non perflantur. humectant autem, quia nascentia ex terra quibus homines aluntur, humidiora sunt, & spiritus quem attrahimus crassior est, propter aquæ stationem ac immobilitatem. Verum caua loca & non aquosa, siccant & calfaciunt. Et calfaciunt quidẽ quia caua sunt & circũdantur. Siccant autem, tum propter alimenti siccitatẽ, tum quòd spiritus quem inspiramus siccus existens, humorem ex corporibus trahit in alimentũ sibi ipsi, quum non habeat alium humorẽ ad quem allapsus nutriatur. Vbi autem regionibus montes adiacent ad austrum, in his squallidi austri & morbosi afflant. Vbi autem ab Aquilone montes adiacent, in his aquilones perturbant ac morbos faciunt. Vbi uero ab Aquilone caua loca urbibus adiacent, ab æstiuis uentis calida & morbosa hæc regio existit, propterea quòd neq; aquilo perflans puram spiritus inductionem exhibet, neq; ab æstiuis uentis perfrigeratur. Cæterum insulæ propinquæ cõtinenti tempestuosiores sunt & ægre in ipsis hybernamus. Marinæ uero hyeme tepidiores sunt, propterea quod niues & glacies in cõtinenti stationes habẽt, & uentos frigidos in uicinas insulas mittunt. Verum insulæ intra pelagus positæ non habent in hyeme niuium stationem.

Porrò de uentis quã naturam ac facultatẽ singuli habẽt, hoc modo cognoscere oportet. Naturam quidẽ habent omnes uenti humectandi ac frigefaciendi, tum animaliũ corpora, tum nascentia ex terra, ob hanc caussam. Necesse est omnes uentos spirare à niue, à glacie, & gelu uehemẽti, & fluminibus, & stagnis, terraq; humecta ac perfrigerata. Et fortiores quidem uentos, à maioribus & fortioribus, debiliores uero à minoribus & debilioribus. Quemadmodum enim animalibus spiritus inest, Sic etiã alijs omnibus, alijs quidem minor, alijs uero iuxta magnitudinẽ. Naturam quidem igitur habent humectandi ac frigefaciendi omnes uenti, Verũ propter situm regionũ ac locorum, per quæ uenti ad singulas regiones accedunt, diuersi inter se fiunt, frigidiores, calidiores, humidiores, sicciores, morbosiores, salubriores, Singulorũ autem caussam sic cognoscere oportet. Boreas siue aquilo frigidus spirat ac humidus, quia progreditur à talibus regionibus, meatq; per tales locos, ad quos non accedit sol ipse, neq; aerem resiccans, humorem ebibit ac exhaurit, Quare ad terram

ram habitabilem accedit ſuam ipſius uim habens, ubi non per regionis ſitum corrumpitur. & his quidem qui proxime habitãt frigidiſsimus eſt, qui uero remotiſsime, minime. Auſter autem à ſimilibus aquiloni natura regionibus ſpirat. Ab Auſtrali enim polo ſpirans, & à niue multa glacieq; ac gelu fortibus procedens, neceſſario his qui prope ipſum illic habitant talis ſpirat, qualis nobis eſt Aquilo. Verum omnem nõ item ſimilis accedit regionem. Nam quũ per ſolis iter & in meridiem ſpiret, humiditas ipſius à ſole ebibitur, & reſiccatus rareſcit. quapropter neceſſe eſt ipſum calidum ac ſiccũ huc accedere. In proximis igitur regionibus neceſſe eſt ipſum talem uim calidam ac ſiccam exercere. & hoc ſanè in Libya facit, Nam & terræ naſcentia exareſcunt, & homines làtenter reſiccat, Quum enim non habeat nec mare, nec fluuium unde humiditatem accipiat, ex animantibus ac plantis humorem exhaurit. Vbi uero pelagus tranſit, tanquam calidus & rarus exiſtens, multa humiditate regionẽ in quam illabitur implet, & neceſſe eſt ipſum calidum ac humidum eſſe, ubi non regionum ſitus alterius qualitatis cauſa exiſtat. Eodẽ modo etiam aliorum uentorum facultates ſe habent. Cæterũ iuxta ſingulas regiones uenti hoc mòdo ſe habent. Venti ex mari in regiones illabentes, ſicciores quodammodo ſunt. Qui uero à niue aut glacie, aut ſtagnis aut fluminibus procedunt, omnes humectant ac frigefaciũt, tum plantas, tum animantia, & ſanitatem corporibus exhibent qui non frigiditate ſuperexcellunt. Hi enim lædunt, propterea quod magnas mutationes calidi ac frigidi in corporibus inducũt. Hæc autem perpetiuntur hi qui in regionibus habitant paluſtribus ac calidis, prope flumina magna. Reliqui uero uenti qui à prædictis ſpirant utiles ſunt, tum aerẽ purũ ac ſincerum exhibentes, tum animæ calori humiditatem præbentes. Quicunq; uero uenti ex terra accedunt, eos neceſſe eſt ſicciores eſſe, tum à ſole, tum à terra reſiccatos. Quum autem non habeant uenti unde alimentum trahant, à uiuentibus humorem trahentes, & plantas & animalia omnia lædunt. Et quicunq; uenti relictis montibus ad urbes accedunt, non ſolum ſiccant, ſed etiam turbant ſpiritum quem inſpiramus, & corpora hominum morboſa faciunt. Naturam quidem igitur & uim ſingulorum ſic cognoſcere oportet. Quomodo autẽ ad ſingulos ſe præparare oporteat, in ſermonis progreſſu declarabo. At uero ciborum ac potuum ſingulorũ uim, tum eam quæ ſecundum naturam eſt, tum eam quæ per artẽ acceſsit, hoc modo cognoſcere oportet. Quicunq; igitur in ſumma dicere aggreſsi ſunt, aut de dulciũ, aut pinguium, aut ſalſorum, aut alterius cuiuſdam conſimilis facultate, non recte iudicant. Non enim eandem uim habent, neq; dulcia inter ſe, neq; amara, neq; ulla aliqua eiuſmodi. Multa enim ex talibus ſunt quæ & aluũ emolliunt, & ſiſtunt, ſiccantq; & humectant, Similiter autẽ etiam in reliquis omnibus. Sunt & quæ adſtringunt, itemq; aluum mouent, & urinã cient. Sunt quæ neutrum horum faciunt. Similiter & ex calfaciẽtibus ac reliquis omnibus, alia aliam facultatem habent. De omnibus quidem igitur impoſsibile eſt qualia nam ſint declarare, Verum quam uim ſingulatim habeant, docebo. Ordeum natura quidem frigidum eſt & ſiccum. Ineſt & purgatoriũ quiddam à ſucco palearum. Eius ſignum habebis ſi uoles ordeum non purgatum coquere, Purgat enim is ſuccus fortiter, Si uero decorticatũ coxeris, perfrigerabit magis ac aluũ ſiſtet. Quum

autẽ toſtum fuerit, humor quidẽ purgatorius præ igne perit. Frigiditas autem & ſiccitas relinquitur. Quęcunq; uero perfrigerare ac ſiccare oportet, id ipſum polentæ tranſigunt. Maza omnis generis ſic utimur, facultatẽ autem habet maza hæc talem. farinæ ex toto collatæ alimentũ quidem minus habẽt, uerum magis per aluum ſecedunt. Puræ autẽ magis nutriunt, minus uero per aluum ſecedunt. Maza prius ſubacta, reſperſa, uino dulci non emollita, leuem facit, & per aluum ſecedit, ac frigefacit. Et frigefacit quidem, quia frigida aqua madefacta eſt, per aluum autem ſecedit, quia cito cõcoquitur. leuem uero facit, quia multum alimenti cum flatu foras excernitur. Quũ enim tranſitus alimenti anguſtiores ſint, aliud inſuper accedens non ſuſcipiũt, & quod quidem cum flatu attenuatum eſt, foras excernitur, quod uero intus manet, flatum inducit, & partim ſuperne eructatur, partim inferne ſecedit. Multum itaque alimenti à corpore difflatur. Si uero uelis mazam ſtatim ut ſubacta eſt exhibere, talis reſiccatoria eſt. Quum enim polenta ſicca exiſtat, & aqua ſit madefacta, atq; ſic præparata in uentrem illabatur, humorem ex ipſo trahit calidum exiſtentem. Solet enim calidum attrahere frigidum, & rurſus frigidum calidum. Cõſumpto autem humore ex uẽtre neceſſe eſt ſiccari. Aqua uero quæ unà cum maza ingreſſa eſt, frigefacit. Quæcũq; igitur ſiccare oportet aut frigefacere, aut uentris profluuio diffuſum, aut alia quapiam eiuſmodi caliditate, maza efficax exiſtit.

At uero ſicca, uino dulci emollita ac trita maza, ſiccat quidem non ſimiliter, propterea quòd uehementer eſt adſtricta, alimẽtum uero plurimum corpori præbet, Nam ut leniter liqueſcentis alimentum tranſitus ſuſcipiunt. Per aluum quidem igitur tarde ſecedit, flatũ autem nõ inducit, neq; eructatur. Quæ uero & aqua, & uino dulci emollita ac prius ſubacta eſt, nutrit quidem minus, per aluum autem ſecedit, & flatum magis inducit. Cyceon autem ſolum in aqua quidem frigefacit ac nutrit, in uino uero calfacit ac nutrit, & aluum ſiſtit. In melle autem calfacit quidem minus ac nutrit, per aluũ uero magis ſecedit, ſi non meracum mel fuerit: ſin minus, nõ ſecedit, ſed aluum ſiſtit. In lacte uero bene alunt omnes Cyceones, hoc eſt farinæ. Verũtamen ouillum aluum ſiſtit, caprinum uero magis per aluum ſecedit. Bubulum uero minus. Equinum autem & aſininum magis ſecedunt. Triticum fortius eſt ordeo & magis nutrit, minus autẽ per aluum ſecedit, tum ipſum, tum ſuccus.

Panis autem ex tota farina collata, ſiccat & per aluum ſecedit. Purus autem magis nutrit, minus uero ſecedit. Ex ipſis porrò panibus, fermentatus quidem leuis eſt & ſecedit. Et leuis quidem eſt, quia à fermenti acore humiditas conſumpta eſt, quæ ſanè alimẽtum exiſtit, ſecedit autem, quia cito concoquitur. Non fermentatus ſecedit quidem minus, nutrit autem magis.

Qui ſucco ſubactus eſt, leuior eſt, & multum nutrit, ac per aluum ſecedit. Nutrit, quia purus eſt. leuis eſt, quia leuiſsimo ſubactus eſt, & fermentatus ac toſtus ab eodem eſt. per aluum ſecedit, quia paſſo, & aluum mouẽte tritici parte, permixtus eſt. Ex ipſis autem panibus maximi maxime alunt, propterea quod minime exuritur humiditas ab igne. Et furnacei panes magis alunt q̃ focarij & ueruarij, propterea quod minus exuruntur ab igne. Clibano autem cocti & ſubcinericij ſicciſsimi ſunt, hi quidem propter cinerem, illi uero per teſtam humore priuati. Similaginei omnium horum fortiſsimi ſunt, Et ad-

huc

huc magis qui ex alica fiunt, ualdeq; nutriunt, uerum non ſimiliter ſecedunt.

Farina pura in aqua pota frigefacit, & lotura pollinis tritici. Furfurum ſuccus coctus, leuis, per aluum ſecedit. Verum farinæ in lacte datæ magis per aluum ſecedunt, quàm in aqua, propter ſerum, & maxime inter aluum mouentia numerantur. Quæcũq; uero farinæ cum melle & oleo coquuntur, aut aſſantur, omnes æſtuoſæ ſunt, & ructũ cient. Et ructum quidem cient, quia probe alentes non ſecedunt. Aeſtuoſæ autẽ ſunt, quia pinguia, & dulcia, & inter ſe concordia, non eadem coctura indigentia, in eodem ſunt. Similago & alica cocta, fortia ſunt & alunt, non tamen per aluum ſecedunt. Trygis, id eſt Tragus ſiue olyra, leuior eſt tritico, & quæ ex ipſa fiunt ſimiliter ut ea quę ex tritico parantur, & magis per aluum ſecedunt. Auena comeſta humectat ac perfrigerat, itẽq; in ſorbitione accepta. Polentæ ac farinæ recentes ſicciores ſunt uetuſtis, quia igni & præparationi propinquiores exiſtunt. Vbi uero uetuſtæ fiunt, calor exhalat, & frigiditas inducitur. Panes calidi ſiccant, frigidi minus, gracilitatem autem quãdam inducunt. Fabæ alunt, aluum ſiſtunt, & inflant. Inflant, quia meatus aliud inſuper accedens alimentum non ſuſcipiunt. Aluum ſiſtunt, quia totam alimenti fecem habent. Piſa inflant quidem minus, per aluum autem magis ſecedunt. Ochri ſiue eruiliæ, & dolichi ſiue phaſioli ac ſiliquæ, his magis per aluum ſecedunt, minus inflant, & probe alunt. Cicer album per aluum ſecedit, & per urinam eijcitur, & alit. Et alit quidem, carnoſum in ipſo. Per urinam uero eijcitur, dulce. per aluum autẽ ſecedit, ſalſuginoſum. Milij grana ac paleæ ſiccant, & uentrem ſiſtunt, & cum ficubus, fortibus doloribus cõferunt. Ipſum autem Milium coctum alit, nõ tamẽ aluo ſecedit. Lentes æſtuoſæ ſunt & turbatiuæ, & neq; per aluũ ſecedunt, neq; ipſam ſiſtunt. Eruum aluum ſiſtit, & robuſtum eſt, & craſſefacit, & explet, & boni coloris hominẽ facit. Lini ſemen comeſtũ aluum ſiſtit. habet & quiddã frigefactoriũ. Hormini ſemen conſimilia lini ſemini facit. Lupini natura robuſti ſunt & calidi, uerũ per præparationẽ leuiores ac frigidiores fiunt, & aluo ſecedũt. Irio humectat & aluo ſecedit. Cucumeris ſemen per lotiũ magis abit ꝙ ſeceſſum. Explet autem & craſſefacit. Et ſecedit quidem per aluũ, propter paleam externam, explet autem & craſſefacit, propter carnem. Lotum uero ſecedit quidem, uerũ minus, craſſefacit autem & explet magis. humectat autẽ & urit, propter pingue & oleoſum. Cnicus aluum mouet. Papauer aluũ ſiſtit, magis aũt nigrum hoc facit, ſed & album idem agit, alit autẽ, & robuſtum eſt. Horum porrò omnium ſucci carnis aluum mouent. oportet itaq; in præparatione id obſeruare, ut quæ ſiccare uelis, ab his ſuccos detrahas, & carne utaris. quæ uero aluũ mouere uelis, ut ſucco copioſiore, carne uero pauciore & ſucculentiore utaris.

Cæterũ de animalibus quæ in ciborũ uſum ueniunt, ſic cognoſcere oportet. Carnes Bubulæ robuſtæ ſunt, & aluum ſiſtunt, & ægrè in uentre concoquuntur, propterea quòd craſsi ac multi ſanguinis eſt hoc animal, & carnes graues, itemq; ſanguis, ac lac. Quorum autem animalium lac tenue eſt, & ſanguis ſimiliter, eorũ etiam carnes cõſimiles ſunt. Caprinæ carnes his leuiores ſunt, & magis aluo ſecedũt. Suillæ robur quidem magis ꝙ hæ corpori inducũt. multũ autẽ aluo ſecedunt, propterea quòd tenues et modici ſanguinis

uenas ſues habent, carnem uero multam. Agninæ leuiores ſunt ouillis, & hedinæ caprinis, quia exanguiores ſunt & humidiores. Quũ enim ſicca & robuſta natura ſint animalia, dum quidē teneræ ſunt, aluo ſecedunt, ubi uero augmentum ſumpſerint, nõ ſimiliter. Et uitulinæ carnes eodem modo ſe ad bubulas habent. Verum porcinæ ſuillis grauiores ſunt. Quum enim animal ſit natura carnoſum & exãgue, humiditatis exceſſum in tenella ætate habet. Quũ igitur meatus ſuperaccedens alimentũ non ſuſcipiant, intus manens calfacit ac perturbat uentrem. Aſininæ carnes aluo ſecedunt, & pullorum adhuc magis.

Equinæ leuiores ſunt. Caninæ calfaciũt ac ſiccant & robur inducunt, non tamen aluo ſecedunt. catulinæ uero humectant & ſecedunt. Suis ſylueſtris caro ſiccat & robur exhibet, ac ſecedit. Cerui ſiccat, minus autem ſecedit, magiſqꝫ urinam prolicit. Leporinæ ſiccæ ſunt & aluum ſiſtunt, urinæ autem citamentũ quoddam faciũt. Vulpinæ humidiores ſunt & urinam cient, Et erinaceorũ terreſtrium carnes humidiores ſunt ac urinã cient. Porrò de uolucrium generibus ſic res ſe habet. Omnia ferme uolucrium genera ſicciora ſunt ꝗ̃ quadrupeda. Quæcunqꝫ enim ueſicam nõ habent, neqꝫ mingunt, neqꝫ ſputum aut ſaliuam fundũt, omnino ſicca ſunt. Propter caliditatem enim uentris, humiditas ex corpore conſumitur in alimētum caliditatis, quare neqꝫ mingunt, neqꝫ ſputum aut ſaliuam fundunt. Cui autem tales humiditates non inſunt, id ipſum neceſſario ſiccat. Sicciſſima igitur caro eſt palumbis, deinde colũbæ. tertio loco perdicis, ac galli, & turturis. humidiſsima uero anſeris. Seminileges autē uolucres prædictis ſicciores ſunt. Verum anatis carnes, & reliquarum auicularum quæ in paludibus degunt, aut in aquis, omnes humidæ ſunt. At uero ex piſcibus ſicciſsimi ſunt hi, ſcorpius, draco, callionymus, cuculus, glaucus, perca, thriſſa. Leues autem ſunt petroſi fermè omnes, uelut turdus, phuca, elephetis, gobio. Tales autem & prædicti itidem, leuiores ſunt erronibus, Nam hi ut quieſcētes raram ac leuem carnē habent, Errones autem & undas uerberantes laboribus fracti, ſolidiorem carnem habent. Torpedines autem & ſquatinæ ac Rhombi, & huiuſmodi, ſunt leuiores. Quicunqꝫ uero piſces in lutoſis & aquoſis locis alimenta habent, uelut capitones, mugiles, anguillæ, & reliqui eiuſmodi, grauiores ſunt, propterea quòd ab aqua & luto, & in his naſcentibus, alimenta habent, à quibus etiam ſpiritus in hominem ingrediens ipſum lædit ac grauat. Fluuiatiles autem & paluſtres his adhuc grauiores ſunt. Polypi uero & ſepiæ, & eiuſmodi piſces, neqꝫ leues uelut uidentur ſunt, neqꝫ per aluum ſecedunt. quapropter etiam oculos comeſti grauant, Iuſcula tamen horum aluum mouent. Cæterum conchylia uelut ſunt pinæ, purpuræ, patellæ, buccina, oſtrea, ipſa quidem ſicca ſunt, ſucci autē ipſorũ aluũ mouent. Mituli uero & pectines ac tellinæ magis aluo ſecedunt, Vrticæ aũt & chartilaginoſi generis piſces, maxime humectant ac aluũ mouēt. Cæterũ Erinaceorũ oua, & locuſtarũ humor, & muſculi, & urſæ, ac cancri, magis quidem fluuiatiles, ſed & marini, aluum mouēt & urinam cient. Salſamēta ſiccant & attenuant, pleraqꝫ etiam aluũ leniter mouent. Ex ſalſamentis ſicciſſima ſunt marina, deinde fluuiatilia, Humidiſsima autem ſunt paluſtria. Ex ipſis autem ſalſamentis piſces percæ appellati ualde ſicci ſunt. Animalium porrò cicurum ea quæ in ſyluis & agris paſcuntur, ſicciora ſunt his quæ intra

aedes

ædes nutriuntur, quia labore resiccantur, itemq́ꝫ præ sole ac frigore, & spiritu ſicciore nutriuntur. Verum ſylueſtria ſicciora ſunt manſuetis, & crudiuora ac ſyluarum materie paſta, itemq́ꝫ parū edacia, ſicciora ſunt edacibus. Et frugiuora herbiuoris ſicciora ſunt, Et frugiuora non frugiuoris, & paucibiba multibibis, & ſanguine referta exanguibus ac paucum ſanguinem habentibus, & quæ in uigore ſunt uetuſtis ualde ac iuuēculis, & maſcula fœmineis, & caſtrata non caſtratis, & nigra albis, & hirta nudis. Contraria uero his humidiora ſunt.

Ex ipſis autem animalibus carnes hæ fortiores ſunt, quæ optime exercentur ac ſanguinolentiſsimæ ſunt, & in quibus recumbunt. Leuiſsimæ autem carnes ſunt, quæ minime exercentur, & in umbra degunt, & in intimis animalis partibus ſitæ ſunt. Exanguiū autem partium robuſtiſsimæ ſunt, cerebrum & medulla. Leuiſsimæ uero carniū partes ſunt capitales, & ſub uentre, muſculi, pectines, pedes. Ex piſcibus ſicciſsimæ ſunt ſupernæ partes, leuiſsimæ ſub uētre, Et capita ipſorum humidiora ſunt, propter pinguedinē ac cerebrum. Oua uolucrum robuſtū quid habēt, & alunt, & inflant. Robuſtum quid habent, quia generatio eſt animalis. Alunt, quia hoc eſt pulli lac. Inflant, quia ex parua mole in multam diffunduntur. Caſeus robuſtus eſt & æſtuoſus & alit. Robuſtus quidem, quia proximus eſt generationi. Alit autem, quia carnoſæ reliquiæ ſunt lactis. Aeſtuoſus eſt, quia pinguis. Aluum autem ſiſtit, quia ſucco & coagulo compactus eſt. Aqua frigefacit. Vinum calidū eſt & ſiccum, Habet & purgatoriū quiddam à materia. Vina nigra & auſtera ſicciora ſunt, & aluum non mouent, necꝫ urinam cient, necꝫ ſaliuā faciunt. Siccant autem & calfaciunt, humiditatem ex corpore cōſumentes. Mollia uero nigra humidiora ſunt, & inflant atcꝫ aluum magis mouēt, Dulcia nigra humidiora ſunt, calfaciūt autem & inflant humiditatē inducentia. At uero alba & auſtera calfaciunt, magisq́ꝫ urinam cient, q̄ꝫ aluum mouent. Noua uina aluum magis mouēt, quia propiora muſto ſunt, itemq́ꝫ alunt, & odorata magis quàm inodorata eiuſdem ætatis, quia magis concocta ſunt: & craſſa magis quàm tenuia. Verum tenuia dulcia magis urinā cient, & aluum mouēt, & humectant corpus, & ſanguinem debilem faciunt, & aduerſariū corporis ſanguinem in corpore augent. Muſtum inflat, & ſubducit, ac cōturbat feruens in uentre, & aluo ſecedit. Inflat quidem, quia calfacit. ſubducit autem ex corpore, quia purgat. conturbat aūt, quia feruet in uentre, atcꝫ ita aluo ſecedit. Vina acida frigefaciunt, attenuāt & humectant. Frigefaciunt quidem & attenuāt humiditatis euacuationem à corpore facientes. humectant autem per aquam unà cum uino ingrediētem. Acetum frigefacit, quia colliquans humiditatem in corpore conſumit. Siſtit autem magis quàm mouet aluum, quia non alit & acre eſt. Sapa calfacit & humectat ac ſubducit. Calfacit, quia uinoſa eſt. humectat, quia alit. ſubducit, quia dulcis eſt. Vinum recens ſub torculari expreſſum & nondum excolatum, humectat, ſubducit, & inflat, quia etiam muſtum idem facit. Mel calidum eſt & ſiccum, ſi meracum ſit, cū aqua autem humectat & aluum mouet biliofis, pituitoſis uero ſiſtit. Dulce uero uinum pituitoſis magis aluo ſecedit. De oleribus porrò hoc modo res ſe haet.

Alliū calidū eſt, & aluū mouet & urinā ciet corpori, oculis uero non eſt cōmodum, Multā enim corporis purgationē faciens, uiſum hebetat, aluū autem

&

& urinam mouet, propter uim purgatoriam, coctũ debilius est quàm crudũ, flatum autem inducit, propter spiritus intẽtionem. Cepa uisui commoda est, corpori uero mala, quia calida & æstuosa est, & aluo secedit, & alimentum quidem nullum corpori præbet neq; utilitatem, calfaciẽs autem siccat propter succum. Porrum calfacit quidem minus, urinã uero ciet, & aluum mouet. habet & quid purgatoriũ. humectat autem & ructum acidum sedat. Præstat à reliquis cibis postremũ ipsum edere. Raphanus siue radicula, humectat pituitam diffundẽs sua acrimonia. folia minus prosunt, prætereà ad articularem morbum. Radix uitiosa est, innatãs ac ægre cõcoctilis. Nasturtiũ calidum est, & carnem liquat. sistit autẽ pituitam albam, quare urinæ stillicidiũ inducit. Sinapi calidum est & aluum mouet, sed & hoc urinæ difficultatem facit. Quin & Eruca idem facit. Coriandrũ calidum est, & aluum sistit, & ructum acidum sedat, & somnũ conciliat, si postremũ edatur. Lactuca frigidissima est, prius quàm succum habeat, debilitatẽ autem quãdam corpori inducit. Anethum calidum est, & aluum sistit, & sternutamenta sedat olfactatum. Apium magis urinam ciet quàm aluũ mouet. & radices magis quàm ipsum, aluum mouent. Ocymum siccum est & calidũ, & aluum sistit. Ruta urinam magis quàm aluũ mouet, Habet & uim quandã condensandi, & ad medicamenta noxia cõmoda est præpotata. Asparagus siccus est & aluum sistit. Saluia sicca est & aluum sistit. Solanum frigefacit, & semen in somnis effundere non permittit. Portulaca fluuiatilis frigefacit, sale uero condita ac seruata, calfacit & purgat. Calamintha calfacit & purgat. Mintha calfacit & urinam ciet, & uomitus sistit, Et si quis semen eius sæpe comedat, colliquefacit ut quis difluat, & arrigere prohibet, & corpus debile facit. Rumex calfacit ac aluum mouet. Atriplex humida est, nõ tamẽ aluum mouet. Blitum calidum est, non mouens aluum. Brassica calfacit ac aluum mouet, & biliosa ducit. Betæ succus quidem aluum mouet, ipsum autẽ olus comestũ sistit. Radices uero magis aluum mouent. Cucurbita frigefacit & humectat, & aluum mouet. Rapum æstuosum est, humectat autẽ & conturbat corpus, non tamen aluo secedit, & urinæ difficultatem inducit. Pulegium calfacit & aluum mouet. Origanũ calfacit, & biliosa subducit. Thymbra similia origano efficit. Thymum calidum est, per aluũ secedit & mingitur, ducit & pituitosa. Hyssopum calidum est & pituitã ducit. Porrò syluestria olera, quæ os calfaciunt, & odorata sunt, ea calfaciũt & minguntur magis quàm per aluum secedunt. Quæ uero humidam habẽt naturã frigidamq; ac fatuam, & odores graues, magis per aluum secedunt, quàm per urinam. Quæ autem acerba & austera sunt, aluum sistunt. Quæ acria & odorata sunt, urinam cient. Quæ acria & sicca in ore sunt, ea omnia siccant. Quæ acida sunt, frigefaciunt. Cæterum succi urinam cientes sunt, crethmi, apij, allij cremor, cytisi, fœniculi, porri, adianti, solani, qui & frigefacit. Item scolopendrium, mintha, seseli, caucalides, hypericũ, urticæ. Aluum autem mouent & purgant, cicer, lenticula, ordeum, beta, brassica, mercurialis, sambucus, cnicus. Hęc omnia aluum magis mouẽt quàm urinam. At uero de pomis hoc modo se res habet. Quæ quidem seminibus referta sunt, ea magis aluum mouẽt, Item uiridia magis quàm sicca. Verum uis & facultas ipsorum referatur. Mora calfaciunt

ciunt & humectant ac aluo ſecedũt. Pira matura calfaciũt & humectant ac al
uum mouent. Dura uero ſiſtunt. Pira ſylueſtria, hyberna, matura, aluũ mouent
ac purgant. Cruda uero ſiſtunt. Mala dulcia ægre cõcoquuntur. Acida ue
ro & matura, minus. Cydonia adſtringunt, & nõ mouent aluum. Succi autem
malorum, uomitus ſiſtunt, & urinã cient. et ante uomitũ odores ipſorum idem
præſtant. Mala ſylueſtria aluum ſiſtunt. Cocta comeſta magis aluum mouẽt.
Verum ad reſpirationẽ quæ erecta ceruice fit, & ſucci ipſorum, & ipſa quoq;
hauſta proſunt. Sorba, Meſpila & Corna, & quæcunq; alia huius generis
poma, aluum ſiſtunt & acerba ſunt. Mali punici dulcis ſuccus aluũ mouet.
habet autẽ quid æſtuoſum. Mala punica uinoſa, minus æſtuoſa ſunt. Acidæ
uero magis frigefactoria. Nuclei autem omniũ aluum ſiſtunt. Cucumeres
crudi, frigidi ſunt & ægre concoctiles. Maturi autem & pepones, minguntur
& per aluum ſecedunt. uerum flatuoſi ſunt. Botri uuarũ calidi ſunt & hu-
midi ac aluum mouent, maxime albi. Dulces quidẽ igitur calfaciũt fortiter, pro
pterea quod multum iam caliditatis habent. Immaturæ uero minus calfaciunt,
magis autem purgant potati. Ficus & uuæ paſſæ æſtuoſæ ſunt, ſed aluum
mouent. Ficus uiridis humectat & aluũ mouet, ac calfacit. humectat, quia
ſucco plena eſt. Calfacit, propter ſuccum itidem, aluũ mouet, propter ſucci dul
corem. Primæ ficus peſsimæ ſunt, quia ſucculentiſsimæ. optime aũt ſunt po
ſtremæ. Ficus aridæ æſtuoſæ ſunt, ſed aluo ſecedunt. Amygdalæ æſtuoſæ
ſunt, uerum probe nutriunt. Aeſtuoſæ quidem ſunt propter pinguitudinẽ, nu
triunt autem propter carnoſitatẽ. Nuces rotundæ ſimiles his ſunt. Latæ
uero maturæ probe alunt, & aluum mouẽt. Depuratæ uero etiam flatum indu
cunt. Tunicæ uero ipſarum aluum ſiſtunt. Acyli ilicis glandes, & querci-
næ ac fagineæ glãdes, aluũ ſiſtunt crudæ & aſſatæ, coctæ uero minus. Pin
gues carnes æſtuoſæ ſunt, ſed aluum mouent. Carnes conditæ ac aſſeruatæ
in uino quidem ſiccant & alunt, & ſiccant quidem propter uinum, alunt autem
propter carnem. In aceto autem aſſeruatæ calfaciunt quidẽ, uerum minus pro-
pter acetum. multum autẽ nutriunt. At uero ſale ſeruatæ minus quidem alunt,
humiditate per ſalem priuatæ, attenuant autẽ & ſiccant, ac ſufficienter aluũ mo
uent. Cæterum uires ſingulorũ detrahere, & addere ac augere, hoc modo
oportet. Ex igne & aqua omnia cõſtituuntur, & animalia, & terra naſcen-
tia, & ex his augeſcunt, & in hæc ſecernuntur ac reſoluũtur. Fortium qui-
dem igitur eduliorum uim ſæpe coquendo ac frigefaciendo detrahere oportet,
et uice uerſa augere. Humidorũ autem torrẽdo ac aſſando humiditatẽ eximere.
Siccorum uero rigãdo ac madefaciendo. Salſorũ rigando & coquendo. Ama-
rorũ & acrium dulciũ mixtura. Acerborũ pinguiũ temperamẽto. & de reliquis
omnibus ex prædictis iudicium facere oportet. Quæcũq; toſta aut aſſata
ſunt, aluũ magis ſiſtũt q̃ cruda, ꝓpterea quod humiditas itẽq; pinguitudo per
ignẽ ablata ſunt. Quũ itaq; in uentrẽ inciderint, humiditatẽ ex uentre trahunt,
& oſcula uenarũ concludunt ſiccantq; ac calfaciũt, quare trãſitus humiditatis ſi
ſtunt. Quæ uero ex inaquoſis ac ſiccis & æſtuoſis locis ueniũt, ea omnia ſic-
ciora ac calidiora ſunt, & robur amplius corpore exhibẽt, propterea quod pari
mole ac copia grauiora ſunt & denſiora, & maiorẽ redditũ tribuũt, q̃ quę ex hu
midis et riguis ac frigidis. Hæc em̃ humidiora ſunt et leuiora ac frigidiora. Nõ

igitur

igitur solũ ipsius cibi & potus, & animaliũ ipsorum uim nosse oportet, sed etiã patriæ unde sunt. Quũ igitur forte alimentũ corpori offerre uoles, & ex ijsdem cibis, his quæ ex inaquosis locis ueniunt utẽdum est, & cibis, & potibus, & animalibus. Vbi uero leuiore & humidiore, his quæ ex riguis ueniunt uteris. Dulcia & acria, & salsa, & amara, & austera, & carnosa, calfacere solent. Item quæ sicca sunt, & quæ humida. Quæcunq; igitur de sicca parte plus in se habent, ea siccant & calfaciunt. Quæ uero humidæ partis plus habent, ea omnia calfacientia humectant, & aluum magis mouẽt q̃ sicca. Nam ubi alimentum amplius corpori præbuerunt, reuulsionẽ in uentre faciũt, & humectantia aluo secedunt. Quæ autẽ excalfacientia siccant, tum edulia tum pocula, neq; saliuam, neq; urinam, neq; secessum facientia, corpus siccant, idq; ob hãc caussam. Corpus calfactum humore uacuatur, & pars eius ab ipsis cibis, pars in alimentum caloris ipsius animæ consumitur. Pars etiam calfacta & attenuata per ipsum corpus expellitur. Dulcia & pinguia ac oleosa replent, quia ex modica mole multum diffundũtur. Calfacta autem & diffusa, caliditatem in corpore replent ac tranquillam esse faciunt. At uero acida, & acria, & austera, & acerba, & ex toto collata, & sicca, non replent: propterea quòd oscula uenarum aperiunt & expurgant, & partim siccantia, partim mordentia ac adstringentia, humiditatem carnis horrere ac considere & in modicam molem cõtrahi faciunt, atq; ita uacuũ multum in corpore fit. Quum igitur uoles à modicis implere, aut à pluribus euacuare, talibus utaris. Recentia omnia maiorem q̃ alia fortitudinem habent, propterea quòd propinquiora uiuo sunt. Verũ antiqua & marcida, magis q̃ recẽtia aluum mouẽt, quia propiora putredini sunt. At uero cruda alunt & ructus cient, propterea quòd quæ ignem coquere oportebat, ea uẽter transigit, debilior q̃ ingesta sunt existens. Cæterum obsonia ex uarijs intritis præparata, æstuosa & humida sunt: propterea quòd pinguia, & tosta, & calida, & inæquales inter se uires habẽtia, in eodem cohærent. Verum quæ in muria præparantur meliora sunt, & non æstuosa. Porrò de balneis hoc modo habet. Aqua potabilis humectat & frigefacit, exhibet enim corpori humiditatẽ. Salsum autem balneũ calfacit ac siccat. Quum enim natura calidum sit, trahit à corpore humiditatẽ. Calida autem balnea ieiunũ attenuant ac frigefaciunt: per caliditatem enim humiditatẽ de corpore auferunt, euacuata autẽ de carne humiditate, corpus perfrigeratur. à cibo accepto eadem calfaciunt, ac humectant, ea quæ supereminent in corpore diffundentia in maiorẽ molem.

Balnea autẽ frigida uice uersa, uacuo quidẽ corpore præbent quandam caliditatem. Vbi autem cibus ingestus est, ab humido existente detrahũt, & frigidum existens siccitate replent. Illuuies siccat quum humiditas cõsumatur. Similiter etiam unctionis neglectus. Vnctio uero calfacit, humectat, ac mollit.

Sol & ignis siccant, propterea quòd quũ calida sint & sicca, humiditatẽ ex corpore trahunt. Vmbra & frigus moderate humectant, dant enim magis q̃ accipiunt. Sudores omnes abeuntes siccant & attenuant, humore ex corpore deficiente. Coitus attenuat, humectat & calfacit, Calfacit quidẽ propter laborem & excretionem frigiditatis. Attenuat autẽ propter euacuationem. humectat, propter colliquationis reliquias in corpore præ labore. Vomitus attenuant propter cibi euacuationẽ, non tamen siccant, si quis postridie recte cu-

ret

ret, sed humectant, propter repletionem & colliquationẽ carnis præ labore. Si uero quis sinat hæc postridie consumi in alimẽtum caliditati, & diætam sensim adhibeat, siccant. Ventrem autẽ compactum uomitus soluit, & egerentem magis ꝙ oportet, sistit, illũ quidem humectans, hunc uero siccans. Quum igitur aluũ quis sistere uolet, auide deuoratũ cibum euomere oportet, priusquã humescat & infra detrahatur: & magis acerbis & austeris edulijs uti. Vbi uero soluere aluum quis uelit, plurimo tẽpore cibis immorari confert, & acribus, ac salsis, & pinguibus, ac dulcibus, tum cibis, tum potionibus uti. Somni ieiunum attenuant & frigefaciunt, si non longi fuerint, præsentem humiditatẽ euacuantes. Qui uero magis calfaciũt, colliquant carnem, & corpus diffundentes exoluunt, ac debiles faciunt. à cibo uero sumpto calfacientes humectant, alimentum in corpus diffundentes. à matutinis autẽ deambulationibus somnus maxime siccat. Vigilia in exsatiatis cibo noxia est, non permittens cibum liquari ac concoqui. Ieiunos autẽ attenuat quidem, uerũ minus lædit. Segnicies ac ocium humectat, & corpus debile facit. Anima enim quiescẽs humiditatem ex corpore nõ consumit. Labor siccat, & corpus robustum facit.

Semel in die cibum capere attenuat, & siccat, & aluũ sistit, propterea quòd per animæ caliditatem humiditas ex uẽtre & carne cõsumitur. Prandium contraria facit. Aquæ potus calidus attenuat, similiter & frigidus. At uero & spiritus, & cibus, & potus, humiditatẽ in corpore cõgelant, si excellenter frigida fuerint, & per cõgelationem ac frigiditatem aluos sistunt. Nam animæ humiditatem superant. Rursus autẽ etiã caliditatis excessus eandem congelant, in tantum ut diffundi nequeat. Quæcũqꝫ uero calfacientia corpus, & alimentũ non præbentia, carnem humiditate euacuant etiam excessum non facientia, ea frigiditatem homini exhibẽt. Nam præsente humiditate mota, flatu ab ipsa repletur ac perfrigeratur. Cæterum quam uim labores habeant nunc exponam. Sunt enim alij naturales, alij uiolẽti. Naturales igitur sunt, Visus labor, auditus, uocis, curarum. Visus quidem igitur talis uis est. Anima in id quod uidetur intenta, mouetur & calescit. Calfacta uero, euacuata humiditate siccatur. Per auditum uero allabente sono, anima cõcutitur & laborat, laborans autem calescit & siccatur. Quæcunqꝫ fiunt hominibus in cura, anima etiam ab his calescit ac siccatur, & humiditatẽ consumens laborat, & carnes attenuat, & hominem euacuat. Quicũqꝫ labores uocis sunt, uelut sermo, aut lectio, aut cantus, omnes hi animam mouent, Mota aũt siccatur & calescit, & humiditatem in corpore consumit. At uero deambulationes etiam ipsæ maxime præ reliquis naturales sunt, Habent autẽ quid uiolentum. Vis ipsarum talis est. Deambulatio à cœna & aluũ, & corpus, & uentrẽ siccat, ipsumqꝫ amarum fieri non finit, ob hanc causam. Quum mouetur homo, calefit corpus, itemqꝫ cibi. Attrahit igitur humiditatẽ caro, & aluũ amarã fieri non finit. Corpus quidem igitur repletur, aluus uero attenuatur. Siccatur autem eadem, ob hanc caussam. Quum corpus mouetur & calescit, quod tenuissimum est alimenti consumitur, partim per insitum calorem, partim uero unà cũ flatu foras excernitur, partim etiam per lotium ejicitur. Quod uero siccissimũ est de cibis relinquitur, Quare unà cum aluo etiam caro resiccatur. Matutinæ deambulationes attenuant, & partes circa caput leues, & agiles, ac promptas reddunt,

& aluum soluunt. Attenuant quidem, quia motum corpus calescit, & humiditas attenuatur ac purgatur, partim per spiritũ ac flatum, partim uero emungitur & exscreatur: sed & aliqua pars in alimentũ caliditatis animæ consumitur. Aluum autem soluunt, quia quũ calida sit, frigido spiritu superne allabente, caliditas frigiditati cedit. Leues autem partes circa caput faciũt, ob hanc causam. Quũ euacuata est aluus, ex reliquo corpore & capite humiditatem in seipsam attrahit, nimirũ calida existens. Euacuato autem capite, & uisus & auditus depurgantur, & homines agiles fiunt. Deambulationes autem post exercitia, corpora pura reddunt, & attenuant, non permittentes carnis colliquationem fieri præ labore, sed ipsam depurgant. Cæterũ cursus longi ac curui sensim facti, calfacientes carnem, concoquere ac diffundere possunt, & uim ciborũ in carne concoquunt: uerũ corpora tardiora ac crassiora reddũt quàm cursus circulares. Et multa comedentibus cõmodiores sunt, & hyeme magis quàm æstate. Qui uero in ueste fiunt, eandem uim habent, magis autem excalfaciũt, & corpora humidiora faciũt, & decoloratiora: quia sincerus spiritus allabens ipsa non depurgat, sed in eodem spiritu exercentur. Conferunt itaq; & siccis, & carnosis qui carnem demoliri & abolere uolunt, itemq; senioribus, propter corporis frigiditatem. Cursus autem recti reuertẽtes, & equestres indefiniti, carnem minus diffundunt, attenuant autem magis, propterea quod externis animæ partibus hi labores sunt, & humiditatem ex carne reuellunt, & corpus attenuant ac siccant. Circulares uero cursus carnem minime diffundunt, attenuant autem & distendunt carnem & uentrem maxime, propterea quod acutissimo spiritu utentes, humiditatem in seipsos celerrime trahunt. At uero concussiones siccant quidem derepente, non sunt autem idoneæ, neq; commodæ. nam conuulsiones inducunt: quia excalfactũ corpus, cutem quidem fortiter attenuat, carnem uero minus coagmentat q̃ cursus circulares, carnem autem humore euacuant. Cõmotiones & alleuationes carnem quidem minime excalfaciunt, corpus autem & animã irritant, & spiritu euacuant. Lucta & fricatio, externis corporis partibus magis laborem exhibent. calfaciũt aũt carnem, & corroborant ac augeri faciunt, ob hanc causam. Quæ ex natura solida sunt, confricta considunt ac coagmentantur, quæ uero caua sunt, augescunt. Quod itaq; densum est in carne, id confrictũ coagmẽtatur, caua uero augescũt, itemq; uenæ. Nam carnes calfactæ ac siccatæ, alimentũ in seipsas per uenas trahũt, deinde augescunt. Volutatio in puluere cõsimilia luctæ efficit. Magis autem siccat propter puluerem, & minus incarnat. Micatio per summas manus attenuat, & carnes sursum trahit. Follis, & manuum ad rythmũ motus, consimilia faciunt. Spiritus detentio, meatus disparare, & cutem attenuare, & humiditatẽ sub cutem extrudere potest. Exercitia in puluere & oleo in tantum differunt, quòd puluis quidem est frigidus, oleum autẽ calidum. In hyeme igitur oleum corpus magis auget, propterea q frigus prohibet à corpore quid auferre. In æstate uero caliditatis excessum faciẽs, carnẽ liquat: quũ et à tempore, & oleo, ac labore, corpus calefiat. At uero puluis qui inter exercendum accedit, in æstate quidẽ magis auget. Nam frigefaciẽs corpus, in excessum calfieri nõ permittit. In hyeme uero frigus & algorẽ inducit. Morari in puluere post exercitia in æstate, modico tẽpore, cõfert frigefaciendo. Verũ longior mora su

per

perresiccat,& corpora dura ac lignosa efficit. Frictio ex oleo & aqua mollit,& nō uehemēter excalfieri sinit. Porrò de lassitudinibus quæ in corpore fiunt, hoc modo res se habet. Homines inexercitati ab omni labore lassantur. Nulla enim corporis pars exercitata est ad ullum aliquē laborem. Corpora autē exercitata,ab insuetis laboribus delassantur. Aliqua uero etiam à cōsuetis exercitijs lassantur,si modū excesserint. Species quidem igitur lassitudinum eiusmodi sunt. Vis autē ipsarum sic habet. Etenim inexercitati humidam carnem habentes,quum laborauerint corpore calefacto multā colliquationem remittunt. Quicquid igitur exsudauerit,aut cum corpore depurgatū fuerit,non exhibet magis laborē in corporis parte præter consuetudinē euacuata. Quicquid uero ab excretione intus remāserit,non solū huic laborem exhibet, sed etiam ei parti quæ humiditatē suscepit. Non enim cōmoda est corpori, sed infesta. Et in carnes quidē corporū non similiter cōgregatur, Verū in carnosas partes,quare his laborē exhibet,donec exiuerit. Tanquā enim circuitū non habens,quiescēs calefit tum ipsa,tum quæ allabūtur. Si igitur multū fuerit quod excretū est,etiā sanum corpus exsuperat,ut totū concalescat, & febrem fortem inducit. Calefacto enim sanguine & attracto, celerem circuitū faciunt ea quæ in corpore sunt,& tum reliquū corpus præ spiritu purgatur,tum quod compactum est calescēs attenuatur,& simul ex carne foras sub cutem extruditur, atq; hoc sudor calidus uocatur. Hoc aūt excreto, & sanguis in naturalē statum restituitur,& febris remittit,& lassitudo sedatur maxime tertia die. Cæterum eiusmodi lassitudinem sic curare oportet,ut fomētis & balneis calidis id quod cōpactum est dissoluamus,& deambulationib. uehemētibus depurgemus, & modico cibo ac attenuationib. carnis euacuationē cogamus ac coagmētemus, & oleo sensim multo tēpore fricemus,ut ne uiolenter excalescat. Vnguētis etiā tum exudatorijs,tum molliētibus,unguere ac mollire cōducit. At uero exercitatis,ab insuetis laboribus propterea lassitudo cōtingit. Quū corpus nō fuerit laboribus exercitatū,necesse est carnē humidā esse ad eum locū,ad quem nō est adsuetus se laboribus exercere,quemadmodū etiā ad singula exercitationū genera. Carnē igitur necesse est colliquari,& excerni, cōsidereq; ac cōtrahi,uelut priori. Cōfert autē hoc modo curari. Exercitationibus utendū est cōsuetis, quo id quod cōpactum est calescēs extenuetur ac depurgetur, & reliquum corpus nō humectetur,neq; inexercitatū maneat. Vtile est & hunc balneis calidis uti,itemq; frictione similiter ut priorē. Verum fomētis nihil habet opus. Labores enim calfaciētes sufficiētes sunt attenuare & depurgare id quod compactū est. Lassitudo aūt à cōsuetis exercitijs hoc modo fit. A moderato quidē labore lassitudo nō mouetur. Quū uero maior q̄ oportet labor fuerit, carnē superesiccat,euacuata autē humore caro,calefit,& dolet,& horret, & ad febrem perducitur longiorē,si non quis recte curet. Oportet aūt primū quidem ipsum balneo nō ualde multo,neq; nimis calido lauari. deinde exhibito à balneo molli uino,in cœna offerre plurima & omnigena edulia,et po tu aquoso,uino uero molli ac multo uti. Postea lōgo tēpore his immoretur, donec uenæ repletæ attollantur. Deinde uero uomat, & post modicam stationem, molliter dormiat. Postea per dies sex sensim ad cibos et labores consuetos adhibeatur,atq; ita ad cōsuetum cibum ac potū perducatur. Vim aūt habet hæc curatio talem. Resic-

catum excellẽter corpus, humectare poteſt citra exceſſum. Si quidẽ igitur poſ-
ſibile eſſet, laboris exceſſum noſſe, quãtus is eſſet, commodũ foret ipſi per mo-
deratũ cibum mederi. Nunc uero illud impoſsibile eſt, hoc uero facile. Corpus
enim reſiccatũ, ab ingeſtis omnigenis edulijs id quod cõducibile ſibi ipſi eſt ſu-
mit, unaquæq; pars de ſingulis cibis. repletũ autẽ & humectatũ, aluo per uomi
tum euacuata, rurſus exceſſum remittit. Aluus aũt uacua exiſtẽs reuellit. Exce-
dentẽ itaq; humiditatẽ caro eructat, moderatam uero nõ remittit, niſi per uim,
aut labores, aut medicamẽta, aut aliam quãdam reuulſionẽ. Qui autem additio
ne cibi ſenſim creſcente utitur, is corpori diætam placide conſtituit.

HIPPOCRATIS COI DE DIAE TA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER III.

Iano Cornario Medico Phyſico interprete.

DE diæta humana exacte quid cõſcribere, ut ad ciborum copi
am, laborũ cõmenſuratio ac ſymmetria fiat, nõ eſt poſsibile,
quemadmodũ etiã antea à me relatũ eſt. Multa enim ſunt im
pedimenta. Primũ quidem hominũ naturæ, diuerſæ exiſten
tes. Nam & ſiccæ ipſæ ad ſeipſas, & ad alia collatæ magis ac
minus ſiccæ ſunt & humidæ. Similiter etiã aliæ omnes. Dein
de ætates nõ ijſdẽ indigẽtes, Inſuper & regionũ ſitus, & uen
torum mutationes, & temporũ alterationes, & anni cõſtitutiones. Eſt & in-
ter ipſos cibos multa differentia, Triticũ enim à tritico differt, & uinũ à uino, &
reliqua omnia ex quibus uictũ facimus diuerſa exiſtentia, impediũt quo minus
poſsibile ſit exacte de diæta cõſcribere. At enim prænotiones inuẽtæ ſanè à
me ſunt eorũ quæ in corpore dominãtur, ſiue labores cibos, ſiue cibi labores ſu
perẽt, & quomodo ſingulis mederi oporteat, prædiſcereq; ſanas naturas, & ut
nõ accedãt morbi, niſi quis ualde multũ delinquat ac ſæpe. hæc aũt medicamẽ-
tis iam opus habẽt. Sũt autẽ quæ neq; per medicamẽta ſanari poſſunt. Quantũ
quidẽ igitur inueniri poſsibile eſt quæ maxime ad rem faciũt, à me inuentũ eſt.
Verũ exacte à nullo. Primũ igitur multis ac uulgo hominibus cõſcribam,
ex quibus maxime utilitatem capere poſsint, qui ſanè cibis uulgaribus utũtur,
ac laboribus neceſſarijs, profectionibusq; neceſſarijs, ac operis marinis ad ui-
tam degẽdam repertis: quiq; caleſcunt plus q̃ expedit, perfrigerãturq; præter
cõmoditatem, & reliqua diæta incõſtanti utuntur. His itaq; ex præſentibus ſic
uictũ facere conducit. Annũ equidẽ in quatuor partes diuidunt, quas ple
riq; omnes nouerũt, hyemẽ, uer, æſtatem, autũnum. Et hyemẽ quidẽ à pleiadũ
occaſu, uſq; ad æquinoctiũ uernum. Ver autẽ ab Aequinoctio uſq; ad pleiadũ
exortum. Aeſtatem uero à pleiadum ortu uſq; ad Arcturi exortum. Autũnum
ab arcturi ortu, uſq; ad pleiadum occaſum. In hyeme quidem igitur tempo
ri frigido & cõpacto ſe opponẽdo, hoc uictu uti cõducit. Primũ quidem ſemel
tantũ in die cibum capere cõuenit, niſi quis ualde ſiccum uentrẽ habeat. Id uero
ſi fieri non poſsit, modicum prandere. Victu aũt utendum eſt ſicco & auſtero,
& calfactorio, & ex toto collato, ac meraco. Pane autẽ magis uti expedit, & ob-
ſonijs aſſatis potius q̃ coctis. Et potionibus nigris meracioribus ac paucior-

bus

bus. Oleribus minimũ, præterq̃ calefacientibus & ſiccis. Succis item ac forbitionibus minime utendũ eſt. Laboribus autẽ multis omnibus, curſibusq; curuis ſenſim creſcẽte acceſsione, & lucta in oleo longa, à leuibus ordiendo ac ſenſim addendo. Et deambulationibus ab exercitijs, acutis ac celeribus. à cœna uero, tardis in tepore. Matutinis autẽ multis, leni initio facto, ac ſenſim creſcente acceſsione, ita ut placide rurſus deſinas. Vtendũ eſt & ſtrato duriore, & nocturnis itineribus, & funambulationibus, ac curſibus per funem uti cõfert. Omnia enim hæc attenuant ac calfaciũt. Vtendum etiã nauigatione. Vbi autem quis lauari uelit, ſi quidem in paleſtra ſe exercuerit, frigida lauetur. Si uero alio quopiam exercitio uſus fuerit, calida cõmodior exiſtit. Vtendũ & uomitibus, ſi humidiores ſint ter in mẽſe, ſin ſicciores, bis à cibis omnis generis. à uomitib. ſenſim perueniendũ eſt ad cõſuetum cibum per dies tres, eoq; tempore laboribus leuioribus ac paucioribus utẽdum. à bubulis aũt & porcinis carnibus, aut alijs, quicquid tandem modum exceſſerit, repletus uomat: & à caſeoſis & dulcibus ac pinguibus, eum qui non eſt adſuetus repleri, uomere cõducit: & ab ebrietate, ac ciborũ mutatione, & regionũ alteratione uomendũ eſt. Oportet autem frigori ſeipſum purum exhibere, præterq; à cibis ac exercitijs. Sed & in matutinis deambulationibus ubi corpus calefieri cœperit, itemq; in curſibus etiam in alio tẽpore, exceſſum uitare oportet. Melius eſt enim corpori hyemem ferre, q; exerceri hoc tẽpore. Nam neq; arbores quæ hyemem non pertulerunt hoc tẽpore, fructũ ferre poſſunt, neq; ipſæ ſanæ eſſe. Vtẽdum eſt & laboribus hoc tẽpore multis uſq; ad exceſſum, niſi laſsitudines ſuccedãt. Signũ autem docebo idiotas, oſtendãq; quapropter hęc ita ſe habent. Tempore exiſtente frigido ac compacto, cõſimilia patiuntur etiam animalia ipſa. Neceſſe igitur eſt corpora tarde calefieri à labore, & modicam quandam humiditatis præſentis partem excernere. Deinde modicũ tempus cõceſſum eſt quo laborẽt, multum autem quo quieſcãt. Dies enim breuis eſt, nox uero lõga. propterea igitur neq; tempus, neq; labor exceſſum habet. Ob hãc itaq; cauſam hoc tempore ſic diætam inſtituere oportet, à pleiadum occaſu uſq; ad ſolſtitium hybernum diebus quadraginta quatuor. Circa ſolſtitium aũt maxime in cuſtodia ac tutela eſſe, & à ſolſtitio alios totidem dies eadem diæta uti. Poſtquã autem tẽpus adduxerit fauoniũ, & mollius factũ fuerit, oportet etiam cum tempore diætam ſequi, diebus quindecim, quum arcturus oritur & hirundo uolat. Sequẽs uero tẽpus magis uarie tranſigere oportet uſq; ad æquinoctium diebus triginta duobus. Oportet igitur etiam diæta uti hoc tẽpore uariegatiore, molliorеq; ac leuiore, & cibo, & potu, & labore, atq; ita ſenſim ad uer perducere. Quum autẽ æquinoctiũ iam factum fuerit mollius, & dies longiores, ac noctes breuiores, & tempus calidũ ac ſiccum cõſtiterit, etiã præſens uictus probe nutriens ac meracus ſit. Quemadmodũ igitur arbores rationẽ non habentes, hoc tempore præparant ſibi ad æſtatis cõmoditatem, tum incremẽtum, tum umbram: Sic oportet hominẽ, quũ ſanè mente ac ratione præditus ſit, carnis incrementũ ſalubre ſibi præparare. Oportet igitur ut ne derepẽte diæta trãſmutetur, tempus in ſex partes diuidere, per octo dies. In prima itaq; parte, & labores detrahere oportet, & reliquis quoq; uelocioribus uti. Cibis aũt mollioribus, & potibus aquoſiorib. ac albioribus, & lucta cũ oleo in ſole utendũ eſt. In ſingulis aũt temporibus ſin-

gulas diætas paulatim trãſmutare oportet,& deambulatiões detrahere à cœna
plures,matutinas pauciores:& mazã pro pane offerre,& olera cocta exhibere,
& obſonia cocta aſſatis adæquare, & balneis uti, & parũ prandere,& re uene-
rea pauca uti,& uomitib. primũ quidem quarto quoq; die,deinde per longius
tempus,quo & corpus pura carne incarnatũ cõſtituas,& diætã in hoc tempo-
re mollem,uſq; ad pleiadum exortum.   Et in hoc iam æſtas adeſt,& ad hanc
nunc diætam inſtituere oportet.   Quum itaq; pleias exorta fuerit,cibis mol-
lioribus ac paucioribus uti oportet.Deinde maza magis ꝙ pane, atq; ea prius
ſubacta,& uino dulci nõ emollita.potibus autẽ mollibus albis aquoſis, prãdio
modico,& ſomnis à prãdio breuibus,& repletionib. ex cibis ac potibus ꝙ mi
nimis.   Potu inter edendũ utendũ eſt ſufficiẽte,per diem uero minime biben-
dum, niſi neceſſaria aliqua ſiccitate corpus utatur. Vtendum eſt & oleribus co
ctis,exceptis æſtuoſis ac ſiccis. Vtendũ etiã crudis,exceptis calfaciẽtibus ac ſic-
cis. Vomitib. niſi ſi qua repletio cõtingat,utendũ nõ eſt. Re aũt uenerea mini
me.Balneis aũt tepidis uti licet. At uero poma fortiora ſunt ꝙ pro humana na
tura. Melius eſt igitur à pomis abſtinere. Si uero quis cũ cibis utatur, minime
deliquerit.   Laboribus quoq; ac curſibus circularibus exerceri oportet,& cur
ſibus rectis reuertẽtib.modicis multo tẽpore,& deambulationib.in umbra,lu-
cta aũt in puluere,quo ꝙ minime excaleſcat.   Verũ uolutationes in puluere
meliores ſunt ꝙ curſus circulares.Frigefaciũt enim corpus humore euacuãtes.
à cœna deambulandũ non eſt,ſed ſaltem ſurgendum.Mane uero deambulatio
nibus utendũ.Soles uitãdi ſunt,itẽq; frigora,tum mane,tum ueſpere,quæ flu-
mina,aut ſtagna,aut niues exhalant.   Hanc aũt diætam tolerare oportet uſq;
ad ſolſtitiũ æſtiuũ,quo in hoc tẽpore adimas omĩa quæ ſicca ſunt et calida et ni
gra ac meraca,itẽq; panes,præterꝗ ſi parũ ꝗd uoluptatis gratia cõcedere uelis.
Sequẽti uero tẽpore utetur mollibus & humidis & perfrigerãtib.ac albis, uſq;
ad arcturi exortũ ac æquinoctiũ per dies nonaginta tres.   Cæterũ ab æquino-
ctio ſic diætam inſtituere oportet,per autumnũ ad hyemẽ adducẽdo,ita ut mu
tatiões frigorũ ac teporis uites ueſtitu craſſo. Vtendũ aũt hoc tẽpore motu in
ueſte,frictioneq; ac lucta in oleo,ita ut ſenſim acceſsio creſcat. Deambulatiões
quoq; in tepore faciẽdæ ſunt,& calidis lauacris utendũ,& ſomni diurni detra-
hẽdi.Cibis aũt utendũ eſt calidioribus,ac minus humidis,& puris, & potibus
nigrioribus,uerũ mollibus & nõ aquoſis. Oleribus uero minus. Reliquã item
diætam omnẽ ſic cõſonam adhibere oportet, ut ab æſtiuis detrahas, hybernis
aũt utaris nõ ad ſummũ, quo hybernũ uictũ ꝙ proxime conſtituas, in diebus
duodequinquaginta,uſq; ad pleiadũ occaſum,ab æquinoctio.Hæc porrò mul
titudinis commonẽdæ gratia ac uulgi hominũ cauſa prodo, qui ex neceſsitate
uitam temere tranſigunt,neq; licet ipſis aliorũ negligentes eſſe,ac ſuam ipſorũ
ſanitatẽ curare.Quibus uero iam hoc certũ ac percognitũ eſt, quòd neq; diui-
tiarũ,neq; corporis,neq; ullius alterius rei ulla utilitas eſt,citra ſanitatẽ, ad hos
inuẽta eſt à me diæta,quantũ poſsibile eſt, ad ueritatẽ ac certitudinẽ poſsibiliũ
rerum adducta.Hanc itaq; in ſermonis progreſſu declarabo.Inuentũ autẽ hoc
honeſtum quidẽ mihi repertori,utile uero diſcentibus,nullus adhuc priorũ ne
attẽtauit quidẽ componere, quod ad omnia alia magni æſtimandũ duco.   Eſt
autẽ præcognitio antequã ægrotent cognitio,quid corpora perpetiantur,utrũ
cibus

cibus superat labores, aut labores cibos, aut moderate inter se habeant. Vtrum enim tandem superetur, morbi fiunt, ab æqualitate autẽ inter ipsa mutua, sanitas adest. Ad hæc sanè cõmemoranda accingor, & demõstrabo qualia fiunt hominibus qui sani sibi esse uidentur, & iucũde comedunt, laborareq́ possunt, & corporis ac caloris satis habẽt. Nares citra causam apertam à cœna implẽtur, & repletæ esse uidentur, emungunt autẽ nihil. Vbi aũt deambulare mane incipiunt ac exerceri, tunc emungunt ac spuunt. & progressu tẽporis etiam palpebras graues habent, & pruritus frontẽ occupat, & à cibis abstinẽt, & bibere minus possunt, & color fit decolor, & aut destillationes mouentur aut febres horridæ, iuxta quodcũq́ tempus repletio fuerit mota. Quicquid aũt eo tempore fecerit, in id ipsum culpã ac causam reijcit, quũ id ipsum causa non sit. Huic enim cibi superant labores, & repletio paulatim collecta in morbum ipsum adduxit. Sed nõ huc usq́ differre oportet, uerũ ubi prima signa cognouerit, scire quod cibi labores superãt, & paulatim collecta repletio existit. Mucus enim & saliua repletionis indices sunt ac signa, & quiescẽte quidem corpore, meatus spiritus obturant, multa repletione existente. ubi uero calefactũ est præ labore, attenuata excernũtur. Talem autẽ sic curare oportet. Exercitatũ in cõsuetis exercitijs citra lassitudinem, calidaq́ lotum, cibis omnigenis expleto, ac uomere facito. à uomitu uero os & fauces colluat uino austero, quo oscula uenarũ cõstringantur, & nihil attrahant, uelut à uomitu fieri solet. deinde surgens modice deambulet in tepore. Postridie uero deambulationib. quidẽ utendũ est. exercitijs aũt pauciorib. & leuioribus q̃ prius. & si æstas fuerit impransus degat, sin minus, parũ comedat, & de cœna quam sumere solebat, dimidiũ detrahat. Tertia autem die labores quidem obeat omnes consuetos ac deambulationes, uerum cibos sensim ingerat, quo quinta die à uomitu cõsuetum cibũ assumat. Et si quidem ab hoc satis bene habuerit, de cætero cibis quidẽ paucioribus, laboribus aũt pluribus curetur. Si uero signa repletionis nõ quieuerint, interpositis duobus diebus ab ea qua cõsuetos cibos assumpsit, rursus uomat, & eodẽ modo sensim ad cõsuetos cibos redeat. Quod si nõ successerit, etiam tertiũ eadem repete, donec à repletione liberetur. Sunt autẽ homines qui ubi labores superantur à cibis, talia patiũtur. Incipiente quidẽ repletione somni longi & dulces ipsis cõtingunt, & interdiu etiã dormiunt. Somnus aũt contingit carni, & sanguis funditur, & spiritus diffusus tranquillus est. Quum uero nõ suscipiat amplius corpus repletionẽ, secretionẽ iam remittit intro, præ circuitus uiolentia, quæ sanè secretio cõtraria alimẽto à cibis, animã perturbat. Quo tempore non amplius iucundi ipsis sunt somni, sed necesse est hominẽ perturbari, & uidetur sibi cum aliquo pugnã cõmittere. Qualiacũq́ enim patitur corpus, talia uidet anima, uisu iam concluso. Quũ igitur ad hoc peruenerit homo, prope iã est ut ægrotet. Quòd aũt ueniet morbus, ualde manifestũ est, Qualis em̃ secretio uenerit, & quancũq́ partẽ superauerit, eam ipsam morbo affligit. Verũ nõ oportet ita desipiẽtem esse & hucusq́ differre, sed statim ubi prima signa cognouit, curã cõtingere, & hũc uelut priorẽ curare. longiori autẽ tempore, ac fame opus habet. Sunt præterea etiã talia repletionis signa. Dolet corpus aliquibus totũ, aliquib. pars quædã, quæcũq́ tandẽ. Dolor aũt est uelut lassitudo, & delassati esse sibi uidentur, segnicieq́ ac repletione curantur donec ad febrẽ perueniant.

& adhuc nondũ hoc cognoſcũt, ſed balneis ac cibis utẽtes, ad pulmonis inflãmationẽ, peripneumoniã græcis dictam, morbũ deducunt, & ad extremũ periculũ deueniunt. Verũ oportet prouidere antequã ad morbos perueniãt, & hoc modo curare, ut maxime mollibus fomẽtis hominẽ foueamus, aut ſi id fieri nequeat, multa calida lauemus, ac corpus diſſoluamus, & à multis ingeſtis cibis, primũ quidem acribus ac plurimis, deinde ſalſis, probe uomere faciamus. quo facto exurgat ac modico tempore deambulet in tepore. deinde dormiat. Mane uero deambulationib. ſenſim creſcẽtib. utendũ eſt, & exercitijs leuibus, & ciborũ exhibitiõib. ſenſim creſcẽtibus, uelut prius. Attenuatione aũt plurima opus habet, itẽq; deambulationib. Si uero prouidẽtia nõ adhibita ad febrẽ peruenerit, nihil aliud offerre oportet præter aquã per dies tres. Si quidẽ igitur ex hac ſedetur, bene eſt: ſin minus, ptiſanæ ſucco curandus eſt, & aut quarta aut ſeptima die decedet febris, ſi exſudabit. Bonũ autẽ eſt & unguẽtis exſudatorijs uti, ſub iudicatiões: exſudare enim cogũt. Quidã uero etiã talia à repletiõe perpetiũtur. Caput ipſis dolet ac grauatur, & palpebræ ipſis à cœna concidunt, & in ſomnis turbantur, et calor ineſſe ipſis uidetur, & aluus aliquando ſiſtitur. Et talis ubi uenere utitur, leuior ſtatim eſſe ſibi uidetur, poſtea uero magis grauatur. His caput repletionẽ reuellens, et aluũ ſiſtit, & ipſum grauatur. Periculũ autem ſubeſt, ut quò erũpat ipſa repletio id ipſum corrũpat. Verũ prouidere hoc modo oportet. Si curã celerẽ facere uelit, ueratro purgãduseſt. deinde exhibẽdi cibi leues ac molles ad dies decẽ, atq; hi aluũ mouẽtes, quo uẽter inferior ſuperet, et de capite reuellere ualeat. Vtendũ et curſib. tardis ac matutinis, et deambulationib. multis. Item lucta in oleo, & prãdio, & ſomno à prãdio nõ longo: à cœna uero exurgere ſatis eſt, et partim balneis, partim unctiõe utendũ, balneis uero tepidis, à uenere aũt abſtinendũ. Hæc quidẽ uelocior cura eſt. Si uero medicamẽtũ bibere nolit, multa calida lotus, à cibis dulcib. ac ſalſis uomat. à uomitu uero ſatis eſt ut exurgat: mane autẽ deambulationib. adhibẽdus eſt, et exercitijs præſcriptis ad dies ſex. die ſeptima repletione corporis facta à ſimilibus cibis uomitũ faciat, et eodẽ modo cibi rurſus ſenſim adijciẽdo exhibeantur. atq; his hoc modo ad quatuor hebdomadas utatur. In tãto enim tẽpore maxime ſedatur. Deinde cibi exhibẽdi quo corpus reficiatur, et diæta paulatim ad cõſuetum morẽ redigenda eſt. Fiunt etiã talia à repletione. Quibuſdam uenter quidem cõcoquit cibũ, carnes aũt non ſuſcipiunt. Alimentũ autem intus manens flatum inducit. Vbi uero pranſi fuerint ſedatur. Nam à fortiore id quod leuius eſt expellitur, et uidentur ſibi liberati eſſe. Verũ malũ multo maius poſtridie accedit. Quũ autẽ quotidie augeſcens fortius inualuerit, id quod prius ineſt ſuperingeſta ſuperat, & calfacit ac perturbat corpus, et profluuiũ uẽtris facit. Sic enim nominatur ꝙ diu ipſum ſolũ alimentũ putrefactũ ſecedit. Vbi aũt corpore calefacto purgatio acris fiat, tũc et inteſtinũ raditur ac exulceratur, & ſanguinolenta egerũtur. hoc aũt dyſenteria, à mala inteſtinorũ affectione appellatur, morbus grauis et periculoſus. Sed prouidere oportet, et prandiũ detrahere, & cœnæ tertiã partẽ. Curſibus aũt pluribus, et luctis ac deãbulatiõibus uti, tũ ab exercitijs, tũ mane. Quũ uero dies decẽ præterierint, dimidiũ cibi detracti apponere, ac uomitu uti, atq; ſic ad dies quatuor cibũ exhibere: ubi aũt alij decẽ dies præterierint, etiã reliquũ cibũ apponere, ac uomitũ facere: atq; ſic ad cõſuetũ

cibum

cibum reducens,& talem laboribus cōfidenter premens ac urgens, in hoc tem
pore ſanum facies. Fit etiam talis repletio. Poſtridie cibum eructant cru
dum, citra ructum acidum. Aluus autē egerit, pauciora quidem ꝙ pro ratione
ciborū, attamen multū. Dolor uero nullus intus eſt. His uentriculus frigidus
exiſtens, cibos in nocte cōcoquere nō poteſt. Quum igitur motus fuerit, cibū
crudum eructat. Oportet itaqꝫ huic præparare uentriculi caliditatē, tum ex
uictu, tū ex laboribus. Primū quidem igitur utendū eſt pane ex tota farina col-
lata, fermētato, diffracto in uinū nigrū, aut in iuſculū ſuillæ carnis. piſcibus ue-
ro coctis in muria acri. Vtendū etiam carnoſis, uelut extremitatibus percoctis,
& ſuillis carnibus coctis pluribus, & porcinis nō multis, & catulorū, ac hædo-
rum. Ex oleribus uero porro & allio cocto ac crudo, blitoqꝫ cocto & cucur
bita. Potionibus uero meracioribus, ſomnisqꝫ longis citra prandiū prima die,
itemqꝫ ſomnis ab exercitijs, curſibus aūt curuis ſenſim acceſsione augeſcēte, lu
ctaqꝫ molli in oleo, balneisqꝫ modicis. Eſt & ficus cum cibis bona, & meracum
uinum ab ipſa. Ex hac autē curatione alijs citius, alijs tardius repletio ſedatur.

Alij porrò quidam talia patiūtur. Faciem decolorē habent, & ubi comede
rint, paulo poſt eructant acida, & acor in nares proſerpit. His corpora pu-
ra non ſunt, & plus eſt quod de carne colliquatur præ labore, ꝙ quod depurga
tur præ circuitu. Et hoc ſanè intus manēs alimēto contrariū eſt, ipſumqꝫ uiolat
ac acidum facit. Alimentū quidem igitur eructatur, illud ipſum uero ſub cutem
expellitur, & hominē decolorē facit, et morbos ſimiles aquæ inter cutem parit.
Verum prouidere oportet hoc modo. Velocior quidem curatio eſt poto uera
tro, exhibere cibos quemadmodū à me ſcriptū eſt. Verum tutior à diæta, hoc
modo. Primum quidē calida lotus uomitū faciat, deinde ſeptē à uomitu die-
bus cibum cōſuetum capiat. decima autē à uomitu die rurſus uomat, & ſimili-
ter cibū aſſumat, & tertiū ſimiliter faciat. Et curſibus quidē circularibus paucis
ac uelocibus utatur, & motibus, ac frictione, & mora lōga in gymnaſio ac exer-
citio. Vtatur & uolutatione in puluere, & deambulationibus multis ab exerci-
tijs, ſed & à cœna. Plurimis autē matutinis in puluere utatur. Quū autem laua-
ri uult, calida lauetur, & eo tempore impranſus degat. Et ſi quidem uno menſe
reſtituitur, de cætero cōuenientibus curetur. Si uero quid reliquū fuerit, mede
la utatur. Sunt autem quidam quibus poſtridie ructus acidi fiunt. His in
nocte ſecretio præ repletione fit. Quū igitur motū fuerit corpus ex ſomno den
ſiore ſpiritu uſum, calidum ac acidum unà cum ſpiritu foras expellit, & ex hoc
morbi fiunt, niſi quis prouidentia utatur. Conducit autem etiam his facere ue-
lut priori. Verum laboribus pluribus hos uti oportet. Quibuſdam etiam
talia fiunt. In corporibus denſa carne præditis, quum cibi concaleſcunt ac dif-
funduntur, & à primo ſomno, & præ cibis carne caleſcente, ſecretio per ſomnū
fit à carne multæ humiditatis. Deinde caro denſa exiſtens alimentū non ſuſci-
pit, Id uero quod à carne ſecretum eſt alimento cōtrarium ac foras protruſum,
hominem ſuffocat ac calfacit, donec euomuerit. Poſtquā autem leuior factus
eſt, dolor nullus in corpore manifeſtus ineſt, ſed decoloratur. Progreſſu uero
temporis, & dolores, & morbi fiunt. His cōſimilia patiuntur etiā qui inexer
citati derepente laborauerūt, & colliquationē carnis uiolentā ac multā fecerūt.
Hos aūt ſic curare oportet. De cibo detrahēda eſt tertia pars. Vtendū aūt cibis

acribus,& ſiccis,& auſteris,ac odoratis,& urinã cientibus. Curſibus uero plurimis curuis in ueſtitu,rectis aũt reuertentibus & circularibus,exutis ueſtibus. frictione & lucta modica. Micatio per ſummas manus cõmodior eſt ꝙ follis. Vtendũ & deambulationibus ab exercitijs multis, itemq́ꝫ matutinis. A cœna uero etiam uocis exercitatio ualde cõmoda eſt. humiditatis enim euacuationẽ faciẽs rarefacit carnẽ. Cõducit & impranſum degere. His autẽ cibis utendũ eſt per dies decẽ,deinde dimidiũ ablati apponẽdum eſt ad dies ſex, & uomitus faciendus.ab unoquoqꝫ uero uomitu,ad dies quatuor ſenſim adijciẽdo exhibendus eſt cibus. Quũ aũt dies decem à uomitu trãſierint,omnem detractũ cibum aſſumat,laboribusq́ꝫ ac deambulatiõibus deditus ſit,& ſanus euadet. Talis autem natura copioſiore labore quàm cibo opus habet. Quidam etiã talia perpetiuntur. Secedit ipſis cibus per aluũ liquidus inconcoctus, uelut ex inteſtinorum leuitate,& dolorem nullum exhibet. patiũtur autem hoc uentres maxime qui humidi ac frigidi ſunt:& propter frigiditatẽ quidem non cõcoquunt. propter humiditatem uero ſeceſſus fit. Corpus igitur contabeſcit, alimentũ conueniens ac debitũ non accipiẽs, Ventresq́ꝫ corrũpuntur, & in morbos incidunt. uerum prouidere oportet. Confert huic de cibis tertiã partem auferre. Sint autem cibi,panes non fermentati ex tota farina collata, clibano cocti, aut ſubcinericij calidi,in uinũ auſterũ tincti,& piſciũ partes ex dorſo ac cauda. Verũ capitales & ſub uentre ſinendæ ſunt uelut humidiores.& coctos quidem piſces in muria edere oportet,aſſatos aũt in aceto. Vtendũ etiã carnibus ſale & aceto inueteratis,& caninis aſſatis,et de palũbe ac reliquis eiuſmodi uolucribus,aſſatis ac coctis. Oleribus uero minime. Vino utendũ eſt nigro,& deambulationibus à cœna ac matutinis,à deambulatione autẽ dormiat. Curſibus uero curuis ſenſim acceſſione augeſcẽte utatur. Sit & frictio multa,& lucta tarda,& in oleo,& in puluere,quo caro cõcaleſcens reſiccetur,& humiditatẽ ex uẽtre reuellat. Vngui autẽ magis cõducit ꝙ lauari,impranſus uero degat. Quũ autẽ dies ſeptem tranſierint, dimidiũ cibi apponatur, & ad quatuor dies exhibeatur, & uomat. Poſt alios uero ſeptem dies, omnẽ cibũ aſſumat,& uomitu rurſus facto, cibus eodem modo exhibeatur. Quibuſdã uero alijs talia fiunt. Seceſſus nõ putrefactus per aluũ abit,et corpus cõtabeſcit cibis nõ fruens,hi uero progreſſu temporis in morbos incidũt. His uẽtres frigidi ac ſicci ſunt. Quũ itaqꝫ neqꝫ conuenientibus cibis,neqꝫ exercitijs ututur,talia perpetiũtur. Cõducit aũt ſic affecto, panibus puris furnaceis uti,et piſcibus coctis cũ intritis,& carnibus coctis ſuillis,& extremitatibus percoctis,& plurimis aſſatis, et ex acrib. ac ſalſis his quæ humectãt,et ſalſuginoſis. Vinis aũt nigris mollibus.et inter cibos uuis ac ficubus impleri cõfert. Oportet et modicũ prãdere,& exercitatiõib. plurib. uti,curſibusq́ꝫ curuis ſenſim creſcẽtibus,poſtremũ aũt curſib. circularibus,et poſt curſum lucta cũ oleo: deãbulatiõib. uero nõ multis ab exercitijs, à cœna uero ſatis eſt exurgere. Matutinis aũt pluribus deambulatiõib. utatur. Lauetur calida,& utatur laborib. ac unctiõib. ſomnoq́ꝫ lõgiori indulgeat,et molliter cubet. Oportet et uenere aliquo modo uti. Verũ de cibis quarta pars detrahenda eſt,et poſt dies decẽ rurſus ad cõſuetos cibos reducẽdus eſt. Sũt etiã quibus ſeceſſus liquidus ac putrefactus per aluũ abit,et qui aliàs ſani ſunt ac exercẽtur,nullũ dolorẽ res exhibet. Quibuſdã uero excluduntur ea quę cõueniebãt,ꝑgreſſuq́ꝫ tẽporis

uenter

uenter per caliditatem carnes attrahit, & dolorem exhibet, & cibi excludũtur, & uenter exulceratur, & ipsum sistere iam operosum ac difficile est. Verũ prius prouidere oportet, ac nosse uentrẽ calidũ ac humidum magis ꝙ debet esse, laborũq; incõmodorũ excessum factũ esse. Per diætam igitur frigefacere ac siccare oportet, & primũ quidem exercitia ex dimidia parte detrahere, & de cibis tertiam partem. Vtatur autẽ Maza antea subacta, ac uino dulci emollita, & piscibus siccissimis coctis, & neq; pinguib. neq; salsis. Vtatur & carnibus assatis uolucriũ, coctis quidẽ, palumbis ac columbæ, assatis autẽ perdicũ & gallorum, citra condimẽta. Leporinis uero coctis in aqua, itemq; ferinis omnibus. Ex olerib. autẽ quæ frigefactoria sunt, uelut beta cocta acida. Vino uero nigro austero. Gymnasiis autẽ, cursibus circularibus uelocibus, uerũ frictio nõ multa adhibeatur, sed modica, neq; lucta. Micatio per summas manus, & manuũ ad rythmũ motus, & follis, & Volutatio in puluere, cõmoda sunt, sed nõ multa. Deambulationibus ab exercitijs utatur sufficiẽtibus iuxta laborẽ, & à cœna pluribus, iuxta cibum, & mane moderate, iuxta habitum. Lauet autẽ tepida, ac quiescat. Sic ubi in hac diæta transegit dies decem, apponatur cibi dimidiũ, & laborũ tertia pars, & uomitũ faciat à cibis siccis & acerbis, & in cibo ne moretur, sed ꝙ celerrime uomat. à uomitu ad dies quatuor & cibus, & labor partitus exhibeatur. Vbi aũt dies decem pręterierint, reliquũ cibi apponatur, & uinum potabile, uerum labores pauciores, & ubi uomitum fecit, cibus uelut scriptum est exhibeatur. Hoc uero tempore semel tantũ in die cibum capere conducit, donec malum sedetur. Alijs porrò quibusdam siccus & perustus secessus fit, & os siccũ, & progressu tẽporis etiam amarũ fit, & aluus sistitur, itẽq; urina. Quum enim nõ habeat intestinũ humiditatẽ circa excrementũ, intumescens transitus obturat, & dolorem exhibet, & calor occupat, & quicquid biberit aut ederit homo, id ipsum reuomit. Postremũ uero etiam stercus uomit. atq; hic nõ superuiuet, quũ ad hoc peruenerit. Verum prouidere oportet ac nosse, quòd caliditas & siccitas in homine prædominãtur. Victum igitur ipsi constituere oportet ex maza prius subacta respersa, & pane ex tritico trimestri, succo furfurum fermẽtato. Oleribusq; utendũ, exceptis acribus & siccis, atq; illis coctis, & piscibus leuissimis coctis, & partibus capitalibus tum piscium, tum locustarum, & mitilis, & herinaceis, & cancris, & conchyliorũ succis, ipsisq; liquidissimis. Carnibus autẽ suillis, & extremitatibus anterioribus coctis, & hædorũ et agnorũ ac catulorũ coctis. Pisciũ uero fluuiatilium ac in stagnis degentiũ coctis. Vino molli aquoso. Laboribus autẽ utendũ est non multis, neq; uelocibus, sed omnibus quietis. Deambulationib. uero mane utatur, iuxta habitũ sufficiẽtibus, et ab exercitij laboribus, moderatis. à cœna uero ne deambulet. Balneis utatur et somnis mollibus, et prãdio, et somno à prandio nõ longo. Pomis etiã humectantib. unà cũ cibis utatur, et cicere uiridi, ac sicco in aqua macerato. De laboribus uero prioribus dimidiũ detrahat etiã hic à principio, & uomitũ faciat à dulcibus & pinguibus ac salsis, hisq; plurimis. moretur aũt plurimũ tempus in cibis usq; ad uomitũ. Deinde cibũ exhibeat ad triduum, & non maneat imprãsus. Quũ uero dies decem præterierint, labores sensim adijciendo augeat. & si quidem repletio inerit à cibo, aut uentris uitio, uomat: sin minus, sic reliquo tempore curetur. Fiunt insuper etiam talia. Horrores à

deambu-

deambulationibus matutinis accedunt, & caput grauatur. Huic plures fiunt deambulationes ꝙ modus requirit. Corpus enim & caput humore euacuatũ horret ac grauatur. Progreſſu uero temporis ad febrem perueniunt horrores. Sed nõ hucuſq; differre oportet, uerum prius curare hoc modo. Quãprimum aliqua ſigna apparuerint, unctus ac frictus modice prandiũ amplius ſolito faciat, & uinum multũ bibat molle, deinde ſomno utatur à prandio ſufficienter. ad ueſperam uero ubi exercitijs leuibus uſus eſt, calidaq; lotus, conſueto more cœnet. deambulationibus autẽ à cœna ne utatur, uerũ ad tempus differat. Poſtridie in aqua lauetur, & ſomnis mollibus tempus trãſigat. Et per dies quinq; paulatim ad cõſuetos cibos ac labores procedat. Sunt autem quidam qui horrent ex gymnaſiis, & quũ ſe exuunt donec decertẽt, ubi uero perfrigerati ſunt, rurſus horrẽt, & ſtridor dentium tremulus corpus occupat, ſomnoq; talis grauatur. Vbi aũt expergiſcitur, ſæpe oſcitat, et à cœna palpebræ ipſi graues ſunt. progreſſu uero tẽporis etiam febres malignæ accedunt. Verum cauere oportet, & nõ hucuſq; differre, ſed prius curare hoc modo. Primum quidem ab omnibus exercitijs dimidiũ auferatur. Cibis uero omnibus humidioribus ac frigidiorib. utatur, et potibus mollioribus ac dilutiorib. Vbi uero præterierint dies quinq;, tertia pars laborũ ablatorũ apponatur, Cibis uero ijſdem utatur. Poſt alios autem quinq; dies, dimidiũ reliquorum laborũ apponatur. Et rurſus poſt alios quinq;, omẽs labores & leuiores & pauciores reddito, ut ne rurſus exceſſus fiat. Nam his qui hæc ſigna perpetiũtur, labores maiores ſunt ꝙ cibi. Adæquare igitur hæc oportet. Quidam uero nõ hæc patiuntur, ſed aliqua ex his, aliqua uero non. In omnibus autẽ his ſignis, labores ſuperant cibos, & curatio eadem eſt. Et confert his calida lauare, ac molliter cubare, & ſemel atq; iterum inebriari, uerum non uſq; ad exceſſum, & uenere uti, ubi exceſſus cõtigerit, & ſegnem eſſe ad labores. Deambulationes autem in totum nõ ſunt faciendæ.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE INSOMNIIS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

QVISQVIS de his quæ in ſomnis obueniunt recte coniectat, is magnam habere uim ad omnia, ipſa reperiet. Anima enim uigilat, & quum quidẽ corpori inſeruit, in multas partes diſtributa, non ſui iuris eſt, ſed partem aliquam ſingulis corporis partib. ſiue ſenſibus diſtribuit, auditui, uiſui, tactui, greſſui, actioni, ac omni corporis facultati. Ipſa autem animæ cogitatio ſui iuris non eſt. Quum autẽ corpus quieſcit, anima in motu eſt, & corporis partes perreptãs, domũ ſuam gubernat, & omnes corporis actiones ipſa perficit. Nã corpus dormiẽs nõ ſentit, ipſa uero uigilans cognoſcit, ac uiſibilia uidet, & audibilia audit, uadit, tãgit, triſtatur, animaduertit. In ſumma, quæcũq; corporis aut animę munia, ea omnia anima ipſa in ſomno obit. Quicunq; igitur hęc recte iudicare nouit, magnã ſapiẽtiæ partem nouit. Quæcũq; quidem igitur ſomnia diuina ſunt, & quædam euentura ſignificant, aut urbibus, aut populo priuato, ſiue bona, ſiue mala, non ob ipſorũ delictum,

de

dehuiuſmodi ſunt qui iudicãt certã artem habẽtes. Quæcũq; aũt corporis affe
ctiones ſunt, & anima per ipſas repletionis aut euacuatiõis rerũ à natura inſita-
rum exceſſum, aut conſuetorũ mutationẽ præmonſtrat, de his quidẽ itidem iu
dicãt, & partim aſſequũtur, partim aberrãt, & de neutris recte ſentiũt, cur nam
fiant: neq; ſciũt quando aſſequũtur, neq; quãdo aberrant, cauere admonentes
ne quid mali accidat. Atq; hi nõ docent quomodo cauere oporteat, uerum dijs
ſupplicare iubent. Et ſupplicare quidẽ decorum ac ualde bonũ eſt. Oportet aũt
etiam ipſum opitulari, & deos inuocare. De his igitur res hoc modo ſe habet.
Quæcũq; Inſomnia mẽs hominis in noctẽ per ſomnũ offert de diurnis actioni
bus, & reddit quo modo facta ſunt, ea quæ ſeria ac iuſta in re per diẽ facta ſunt,
aut de quibus conſiliũ initũ eſt: hæc homini bona ſunt, ſanitatẽ enim ſignificãt
propterea quod anima in diurnis cõſilijs perſeuerat, neq; repletione, neq; eua-
cuatione, neq; aliqua alia forinſecus allapſa re, uicta. Quũ aũt Inſomnia diur-
nis actionib. aduerſantur, & de ipſis pugna oboritur, quũ ſanè hoc contigerit,
turbationẽ in corpore ſignificat. Et ſi quidẽ fortis fuerit, forte eſt malũ: ſi uero
leuis, debilius. De actione quidẽ igitur, an auertẽda ſit, ſiue nõ, nihil decerno.
Verũ corpus hominis curari cõſulo. Repletione enim aliqua intus facta, ſecre-
tio quædã cõtigit quæ animã perturbauit. Si igitur fortis fuerit contrarietas,
uomitũ facere cõducit, & cibos leues exhibere ſenſim adijciẽdo aliquid ad dies
quinq;, et deambulationib. multis ac uelocibus ſenſim augeſcẽtib. uti, & exerci
tijs exerceri moderatis, pro ciborũ aſſumptorũ ratione. Si uero debilior fuerit
cõtrarietas, detracto uomitu, tertiã cibi partẽ adime, atq; hanc ſenſim rurſus ad
dies quinq; adijce, & deambulationib. preme. Sed & uocis exercitijs utatur, &
dijs ſupplicet, & turbatio ipſi ſedabitur. At uero ſolẽ & lunã, & cœlũ ac ſtellas,
pura atq; agilia ſolito more uidere, ſingula bona ſunt. Sanitatẽ enim corpori ſi-
gnificãt ab omnib. præſentib. Verũ talem habitũ præſenti diæta conſeruare o-
portet. Si uero quid contrariũ his fiat, morbũ quendã corpori ſignificat: à forti
bus quidẽ, fortiorẽ: à debilioribus uero, leuiorẽ. Et aſtrorũ quidẽ exterior eſt in
corpore circuitus, ſolis uero medius, lunæ aũt ad cauitates, Quodcunq; igitur
horũ aſtrorũ extingui, aut lædi, aut diſparere, aut ſiſti à circuitu ſuo uidetur, iu-
xta illam ipſam partẽ morbũ redundare ſignificat: & ſi quidẽ ab aere, aut nebu-
la, aliquod ex ipſis aſtris pati quid horũ uidet, debiliorẽ: ſi uero ab aqua, aut grã
dine, fortiorẽ. Significat aũt ſecretionẽ in corpore humidam ac pituitoſam fa
ctam eſſe, & in externã circũferentiam illapſam eſſe. Cõducit itaq; huic & curſi
bus in omni ueſtitu uti multis, ſenſim augeſcẽtibus, ut ꝙ maxime exudet. Item
deambulationib. ab exercitio multis citra prandiũ uti, & detracta ciborũ tertia
parte, ad dies quinq; ſenſim adijciẽdo rurſus exhibere. Si uero fortius uideatur
malum eſſe, etiã fomẽtis uti. nam per corporis cuticulã purgationẽ facere expe
dit, propterea quòd in externa circũferentia offenſa ac læſio exiſtit. Cibis uero
utendũ eſt ſiccis, acribus, auſteris, meracis, & laborib. maxime ſiccãtibus. Si
uero quid horũ luna patiatur, reuulſionẽ intro facere cõducit, utiq; uomitu ab
acribus, & ſalſuginoſis, ac mollibus cibis, curſibus autẽ circularibus celeribus,
& deambulationibus uelocibus. Vtendũ & uocis exercitijs, & prandiũ auferẽ
dum, cibiq; detractione, ac rurſus appoſitiõe, eodẽ modo utendũ eſt. Ob id aũt
intro reuellendũ eſt, quia ad cauitates corporis offenſa apparet. Si autẽ ſol tale

quid pati uideatur, fortius iam malũ est, & difficilius exigi potest. Oportet aũt in utrãq; partẽ reuulsiones facere, & rectis cursibus, & curuis, & circularib. uti, & deambulationibus, & alijs laboribus omnibus. Ciborũ autẽ detractione, ac rursus appositione, eodẽ modo. deinde uomere, & rursus sensim cibos augere, ad dies quinq;. Si uero serenitate existẽte premãtur hæc, & debilia esse uideantur, & præ siccitate à circuitu suo impediri, periculum significant delabendi in morbũ. Verũ oportet labores detrahere, et diętа humectiore ac molli uti, & balneis ac ocio ampliori, & somno lõgo ac multo, donec malũ sedetur. Si autem igneũ ac calidum esse uideatur quod se illis opponat, bilis secretionẽ significat. Si uero superata hæc disparеant ac euanescãt, periculũ est ad mortẽ perueniendi ex morbo. Si uero uersa ac mutata hæc esse uideantur, præsentẽ statum in fugam uerti significant. Fugere autẽ ipsa celeriter, esseq; qui ea persequãtur, periculum denũciant futuræ insaniæ hominis, si nõ curatus fuerit. Omnibus aũt his cõducit, ut ueratro purgati, optimã uictus rationẽ instituant. sin minus, ut uictu ad aquã tendente utãtur. uinum uero nõ bibant, aut omnino albũ, tenue, molle & aquosum. Abstineant aũt ab acribus, resiccãtibus, calfaciẽtib. ac salsuginosis. Laboribus secundũ naturã plurimis utãtur, & cursibus in uestitu plurimis. Frictio uero ne fiat, neq; lucta, neq; uolutatio in puluere. Somnis utatur mollibus, & in ocio degat, exceptis laboribus naturalibus, à cœna deambulet. Bonũ est et fomẽtis uti, à fomẽtis uero uomere, per triginta uero dies nõ repleatur. Quũ aũt repletus fuerit, bis in mẽse uomat à dulcibus & aquosis ac leuib. Quæcũq; aũt ex his aliàs alió præ nulla necessitate errant, animæ turbationem quandã præ cura significãt. Confert aũt huic ociũ, & animũ conuerti ad spectacula, maxime risum mouentia: quod si fieri nõ possit, ad id ex quo ad biduũ aut triduũ maxime uoluptatẽ capiat, & sedabitur. Sin minus, periculũ est delabẽdi in morbũ. Quæcũq; astra ex circũferẽtia excidere uidẽtur, suntq; pura & splẽdida, & ultra ac prorsum ferri uidẽtur, sanitatẽ significant. Quicquid eñ in corpore parũ ex circuitu excernitur secundũ naturã, à uespera in aurorã: id ipsum recte habet. Nã & quæ in uẽtre secernũtur, & quæ in carnẽ eructantur, omnia ex circuitu ac circũferentia excidũt. Quæcunq; uero nigra & obscura sunt, & ad uesperã ac occasum ferri uidẽtur, aut in mare, aut in terrã, aut sursum, ea magis morbos significant. Et quæ quidẽ sursum ferũtur, fluxũ capitis significant. Quæ uero in mare, uẽtris morbos. Quę in terrã, tubercula maxime significant ex carne enascẽtia. His cõducit tertiã cibi partẽ detrahere, & à uomitu, ad dies quinq; eandẽ rursus sensim adijciẽdo exhibere, in alijs aũt quinq; diebus cibos omnes assumere, & uomitu facto, rursus eodẽ modo cibus sensim auctus exhibeatur. Quæcũq; uero ex his pura & candida in cœlo hærere uidebuntur, sanũ esse significãt, quia quod in hominẽ descẽdit ex æthere est. Tale autẽ uidet anima, quale sanè descẽderit. Quæ aũt nigra fuerint, & non pura, neq; conspicua, morbũ significãt, nõ propter repletionẽ, neq; euacuationẽ, sed forinsecus inductũ. Huic cõfert cursib. circularib. uelocibus uti, quo ꝙ minima corporis colliquatio fiat, & spiritu ꝙ densissimo utẽs, id quod inductũ est excernat. à cursibus aũt deambulatiõib. celeribus utendũ est. Victus aũt mollis & leuis ad dies quatuor offeratur. Quicquid porrò à deo accipere quis sibi uidetur purum, bonũ est ad sanitatem. Significat enim ea quæ in corpus ingesta sunt pura esse.

Quicquid

Quicquid uero huic contrariũ uidere quis putat, nõ est bonũ. Morbũ enim in corpus uenisse significat. Oportet igitur uelut priorẽ etiã hũc curari. Si quis se cõplui putet clemẽti cœlo, aqua molli, et nõ ualde madefieri, neq; uehementẽ tempestatẽ ingruere, bonũ est. significat enim moderatũ ac purũ spiritum ex aere ingressum esse. Si uero uice uersa, ualde cõplui quis sibi uideatur, & tẽpestatem ac turbinẽ esse, idq; aqua non pura, morbũ designat à spiritu qui in ipso est. Verũ oportet etiã hunc simili diæta uti, & om̃es hos pauco cibo ali. De significatiõib. quidẽ igitur astrorũ sic iudicare oportet, prouidereq; ac dię tã statuere, & dijs supplicare, in secũdis quidẽ rebus Soli, Ioui cœlesti, Ioui possessori, Mineruæ opulẽtæ, Mercurio, Apollini. In cõtrarijs uero, dijs malorũ auersoribus, & terræ, & heroibus, quo mala ac grauia omnia auertãt. Cæterũ & hæc sanitatẽ præsignãt. Nimirũ ea quæ in terra fiũt, acute uidere, & audire, et secure iter facere, & secure ac citra timorẽ currere. & uidere terrã leuẽ ac probe cultã, & arbores florẽtes, fructuosasq; ac satiuas, & flumina solito more fluẽtia, & aqua pura, neq; copiosiore, neq; pauciore q̃ cõueniens est. Itẽ fontes et puteos eodẽ modo. Hæc omnia sic uisa, sanitatẽ homini designãt, & corpus recte habere, omnesq; circuitus, & exhibitiones ciborũ, ac secretiones, integras esse. Si uero quid his contrariũ uideatur, detrimentũ aliquod in corpore significat. Et uisus quidẽ ac auditus lęsus, morbũ circa caput significat. Itaq; matutinis deambulationibus, itẽq; à cœna pluribus utendũ est, ad superiorẽ diætam. Cruribus uero læsis, uomitibus reuellendũ est, & lucta ampliore utendũ, ultra superiorẽ diætam. Terra aũt aspera, carnẽ non purã significat. quare deambulationib. ab exercitijs pluribus utendũ est. Arborũ uero sterilitas, seminis humani corruptionẽ indicat. Si igitur folia arborib. decidant, ab humidis ac frigidis corpus læditur. Si uero floridæ sint arbores, uerũ infructuosę, à calidis & siccis. hæc igitur per diætã frigefacere ac humectare oportet, illa uero siccare ac calfacere. Flumina aũt nõ solito more fluentia, sanguinis circuitũ significant, & auctiora quidẽ fluentia, excessum: imminuta uero, defectũ. Oportet itaq; per diætam hunc quidẽ augere, illũ uero imminuere. Nõ pura aũt fluentia, turbationẽ significãt, quę à cursibus circularib. & deambulationibus, corpore per densum spiritũ moto, purgatur. Fontes uero & putei cõmoti cõspecti, flatus circa uesicam significãt, quos medicamentis urinã cientibus expurgare oportet. Mare perturbatũ, uentris morbũ significat, sed oportet aluũ mouẽtibus, leuibusq; ac mollibus expurgare. Terrã aut domũ moueri uidere, sano quidẽ uiro debilitatẽ significat, ægrotãti uero sanitatẽ, & ex præsenti statu transmotionẽ. Sano itaq; trãsmutare diætã conducit, Itaq; primũ uomat, & rursus, ubi paulatim cibum assumpsit. à præsenti enim diæta totũ corpus mouetur. debili uero eadem diæta uti cõducit. Nam corpus ex præsenti statu trãsit. Terrã ab aqua aliqua aut mari inũdatam uidere, morbũ significat, humiditate multa in corpore existente. Verũ oportet uomitibus, & prãdij detractione, et laborib. & sicco uictu uti, deinde sensim adijciẽdo, ac modico cibo renutrire. Sed neq; nigrã, neq; combustã terrã uidere bonũ est, sed periculum est delabẽdi in fortẽ ac lethalem morbũ. Siccitatis enim excessum in carne esse significat. Verũ oportet & labores detrahere, & cibos qui sicci & calidi, & acres ac urinã cientes sunt: nutrireq; ptisanæ succo decocto, & omnib. mollibus ac leuib. modicis: & potu uti aquo-

so, albo, copiosiore: et balneis multis calidis, sed ieiunus ne lauet, molliter cubet ac dormiat, & in ocio degat. frigus & solē uitet. Supplicet aūt terræ, & Mercurio, & Heroibus. Si uero in stagno, aut in mari, aut in fluminibus natare quis sibi uideatur, nō est bonū, humiditatis em̄ excessum significat. Cōfert aūt huic & diæta sicca, & laboribus uti. febricitāti uero id bonū est, extinguitur enim caliditas ab humorib. Quicquid porrò quis circa seipsum uidet solito more fieri, ad naturā sui ipsius, neq; maius, neq; minus, bonū est ad sanitatē. Et uestitum albū indutū esse, & calciamentū pulcherrimū, bonū est. Quicquid uero mēbris maius fuerit, bonū non est. sed neq; quodcūq; tandem fuerit minus: & oportet hoc quidē per diætā augere, illud uero minuere. Nigra aūt morbosiora sunt, & periculosa. Mollire itaq; oportet & humectare. Noua quoq; transmutationem significāt. Mortuos uidere puros in uestibus albis, bonū est, et accipere aliquid ab ipsis purū, bonū est. Sanitatē enim significat corporū, & salubritatē ingestorum. à mortuis enim nutrimēta, & incremēta, ac semina fiunt. Hæc aūt pura in corpus irrepere, sanitatē significat. Si uero contrà quis uideat ipsos nudos, aut nigris uestibus indutos, aut nō puros, aut aliquid accipiētes, aut ex domo portātes, nō est cōmodum. Morbū enim significat. quæ enim in corpus ingerūtur nociua sunt. Verū oportet cursib. circularibus & deambulatiōib. depurgari, & alimēto molli ac leui à uomitu sensum nutriri. Quęcūq; uero formæ peregrinæ corpora in somnis apparēt, & hominē perterrēt, ciborū inconsuetorū repletionē, & secretionē, & bilis superne ac inferne eruptionē, & morbū periculosum significāt. Verū oportet uomitū facere, et ad dies quinq; cibos q̄leuissimos nō multos, neq; acres, neq; siccos, neq; calidos sensim adijciēdo accipere, & laboribus naturalibus maxime uti, exceptis deambulatiōib. à cœna. Vtendū etiā balneis ac calidis lauacris, & ocio, Solē uero & frigus uitet. Si uero quis per somnum edere aut bibere cōsuetos cibos ac potus sibi uideatur, inopiā alimenti significat, & animæ tristitiā. Et si carnes robustissimas quis edere se putet, maximum alimēti excessum designat. Si uero debilissimas, minorē. Quemadmodū enim id quod editur bonū est, Sic etiā id quod uidetur. Cibos igitur detrahere cōducit. Nam alimēti excessum hoc significat. Sed & panes ex caseo ac melle facti per somnū comesti, similiter significāt. Aquā autē purā bibere bonū est, reliqua omnia nociua sunt. Quæcunq; homo ex cōsuetis ac familiarib. se uidere putat, ca animæ concupiscentiā significāt. Quæcūq; uero fugit perterrefactus, sanguinē sisti ac præ siccitate coerceri significant. Cōfert itaq; frigefacere ac humectare. Quū uero quis pugnat, aut pūgitur, aut ab alio ligatur, secretionem circuitui cōtrariam corpori cōtigisse significat. Cōducit igitur uomere, & attenuare ac deambulare, & cibis leuib. uti, & à uomitu ad dies quinq; sensim renutrire. Quin & oberrationes & ascēsus in somnis uisi, grauia significant. Fluminum trāsitiones, & hostes armati, mōstra formæ peregrinæ, morbū aut insaniam significāt. Cōfert itaq; his qui talibus insomnijs uexantur, cibis modicis uti leuibusq; ac mollibus, itēq; uomitibus, atq; sic sensim rursus ad dies quinq; cibū exhibere. Vtendū & laboribus naturalibus multis, præterq; à cœna, Calida lauacra, & ociū, frigusq; ac solē uitent. Qui igitur his quemadmodū conscripta sunt utetur, uitam sanus deget, & inuēta est sanè à me hæc ipsa diæta, quantum possibile est humano ingenio excogitare, dijs auxiliantibus.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE ALIMENTO, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

Hunc librum Galenus Hippocratis eſſe negat. Sed tamen non alicuius plebei ac uulgaris hominis eſſe dicit, & fortaßis ipſius Theſſali. Quidam Herophilum autorem putant.

ALIMENTVM & alimenti ſpecies, unum & multæ, unũ quidem, quatenus unum genus eſt. Species uero humiditate ac ſiccitate finitur. & in his formæ, ac quãtitas eſt, & ad quædã, & ad tot. Auget autem, & corroborat, & incarnat, & aſsimilat, & diſsimilia facit quæ in ſingulis ſunt, iuxta uniuſcuiuſqꝫ naturam ac facultatẽ quæ ab initio adeſt. Aſsimilat autẽ pro uiribus, quũ id quod ſuperingeritur ſuperatur, id uero quod prius ineſt ſuperat. Exile autẽ fit aliquãdo quidem prius, in tempore diſſolutũ aut inſuper appoſitum, aliquãdo uero poſterius, in tempore diſſolutum aut appoſitum. Deſtruit autẽ utrunqꝫ in tẽpore & poſt tempus, id quod extrinſecus aſsiduo ſuperingeſtum eſt, & per multum tempus omnibus membris ſolide implicatum eſt, & propriam quidẽ formam producit, priorẽ uero, aliquando autẽ & priores, deſtruit. Facultas porrò alimenti peruenit & ad oſſa, & ad omnes partes, & in neruum, & in uenã, & in arteriam, et in muſculũ, & in pelliculam, & carnem, & pinguedinẽ, & ſanguinẽ, & pituitam, & medullam, & cerebrũ, & medullam ſpinalem, & interanea, omnesqꝫ ipſorũ partes, & ſanè etiam in caliditatẽ, & ſpiritũ, & humiditatẽ. Alimenti uero & id quod hoc nutrit, alimentũ eſt, & quod uelut nutrimentũ eſt, & quod nutrimentũ futurum eſt: Principium autẽ omnium unũ eſt, & finis omniũ unus. & idem finis eſt atqꝫ principium: & quæ particulatim in alimento probe & male diſtribuuntur. Probe quidem, quæ prædicta ſunt. Male uero, quæ contrariũ his ordinem habent. Succi uarij, & coloribus, & uiribus, & in detrimentũ, & in utilitatem, & neqꝫ lædentes, neqꝫ cõmodantes, & multitudine, & exceſſu, et defectu, & implicatione, aliquorũ quidem, aliquorũ uero non. Et omnium caliditatem lædunt ac iuuant, et frigiditatẽ lædunt ac iuuant, & facultatẽ lædunt ac iuuant.

Facultatis autẽ uariæ naturę ſunt. Succi corrũpentes & totum, & partem, & forinſecus ac intrinſecus, ſpõtanei et nõ ſpontanei, Nobis quidẽ ſpontanei, cauſæ uero nõ ſpontanei. Rurſus autẽ cauſæ, aliæ manifeſtæ, aliæ obſcuræ, & alię poſsibiles, aliæ impoſsibiles. Natura omnibus ſubuenit. Ad hanc uero forinſecus quidem cataplaſma, Illitio, Vnguentũ, Nuditas & totius & partis. Caliditas & frigiditas, iuxta eandẽ rationem & Adſtrictio, & ulceratio, & morſus, & corroſio. Intrinſecus uero & quædã ex prædictis, & ſupra hęc cauſſa obſcura, & parti & toti, & alicui et nõ alicui, excretiones uentris ſecundũ naturam, item urinarũ, ſudoris, ſaliuæ, muci, uteri, iuxta hæmorrhoidas, uerrucã, lepram, tuberculũ, carcinoma, ex naribus, ex pulmone, ex uentre, ex ſede, ex cole, ſecũdum naturam, et præter naturã. diſcrimina horũ alijs iuxta aliã rationẽ, aliquando etiam aliter. Vna natura ſunt hæc omnia, & nõ una. Multæ naturæ

ſunt hæc omnia,& nõ una. Medicina ſurſum & deorſum,& neq; ſurſum, neq;
deorſum. In alimento medicina,optimũ. In alimento medicina malum. Malum
& optimum ad aliquid. Vlcus,cruſta, ſanguis,pus, ſanies,lepra, furfur, ulcera
capitis manantia,impetigo,uitiligo,lentigo,aliquãdo lædit, aliquãdo prodeſt.
aliquando neq; lædit,neq; prodeſt. Alimentũ,non alimentũ. Si nutrire nõ po-
teſt,nomen eſt alimentũ,non opus. Opus & res eſt alimentũ,non nomen. In pi
los alimentum,& in ungues,& in extremam ſuperficiem intrinſecus peruenit.
Forinſecus alimentũ ex extrema ſuperficie, ad intima peruenit. Cõfluxio una,
conſpiratio una, Conſentientia omnia. Iuxta totius quidẽ corporis naturã om
nia,iuxta partem uero, partes in unaquaq; parte ad opus. Principiũ magnũ ad
extremã partẽ peruenit. Ex extrema parte ad magnũ principiũ peruenit. Vna
natura,eſſe,& nõ eſſe. Morborum differentiæ,in alimento,in ſpiritu, in ca-
lore,in ſanguine,in pituita,in bile,in humoribus,in carne,in pinguedine,in ue
na,in arteria,in neruo,muſculo,pellicula,oſſe cerebro,medulla ſpinali,ore, lin-
gua,ſtomacho,ſiue gula,uentre, inteſtinis, ſepto tranſuerſo, peritonæo mem-
brana aluum ac inteſtina amplectente,hepate,ſplene,renibus,ueſica,utero, cu-
te. Hæc omnia & ſingulatim & particulatim. Magnitudo ipſorũ magna,
& non magna. Signa,titillatio,dolor,ruptura,mens,ſudor,urinarũ ſubſidẽtia,
quies,iactatio,uiſus,imaginationes, morbus arquatus, ſingultus, morbus co-
mitialis,ſanguis integer,ſomnus. & ex his, & ex aliјs naturalibus, & quæcũq;
alia huiuſmodi ad detrimentũ & utilitatem procedũt. Labores totius & par
tis. Et magnitudinis ſigna,alterius ad maius,alterius ad minus,& ab utriſq; ad
maius,& ab utriſq; ad minus. Dulce nõ dulce. dulce ad potentiam,uelut aqua.
Dulce ad guſtũ,uelut mel. Signa utrorũq;,ulcera,oculi,& guſtus. & in his ma-
gis & minus. Dulce ad uiſum,& in coloribus,& in aliјs mixturis. Dulce magis
& minus. Raritas corporis ad perſpirationem,quibus amplius aufertur, ſanio
res ſunt. Denſitas corporis ad perſpirationem,quibus minus aufertur,morbi-
diores. Qui probe perſpirant,debiliores & ſaniores ſunt,& à morbis facile re-
conualeſcunt. Qui male perſpirant,priuſquam ægrotẽt,fortiores ſunt. Vbi au
tem ægrotarunt,difficilius à morbis reconualeſcũt. Hæc autem & toti & parti.

Pulmo contrariũ corpori alimentũ trahit, reliqua uero omnia idem. Prin-
cipium alimenti ſpiritus,nares,os,guttur,pulmo, & reliqua reſpiratio. Prin-
cipium alimenti & humidi & ſicci,os,gula,uẽter. Verum antiquius & primor
diale alimentum,per abdomen umbilicus. Radicatio uenarum hepar. Radi
catio arteriarũ cor. ex his aberrant in omnia ſanguis & ſpiritus,et calor per hęc
meat. Vis una & nõ una,qua omnia hæc & alia gubernantur. alia quidẽ ad ui-
tam totius & partis,alia ad ſenſum totius & partis. Lac nutrimentum, quibus
uidelicet ſecundum naturam alimentũ eſt,aliјs uero non. Aliјs autem uinũ ali-
mentum eſt,& quibuſdam non alimentũ. Et carnes,& aliæ multæ alimenti ſpe
cies,& iuxta regionem et iuxta cõſuetudinem alunt,partim ad augmentum, et
ad eſſe. partim ad eſſe ſolum,uelut in ſenibus. Quædam uero ſupra hæc, etiam
ad robur. Diſpoſitio Athletica non eſt à natura. Habitus ſanus melior in
omnibus. Magna res eſt quantitas ad uires ſolerti ratiocinatione adoptata.

Lac & ſanguis alimenti ſunt redũdantia. Circuitus ad multa conſoni ſunt,
ad fœtum eiuſq; alimentum. Rurſus autem ſurſum repit in lac,& in alimentũ,

&

& ad infantem. Viuificantur non animalia, uiuificantur animalia. Viuificantur partes animalium. Naturæ omniũ nullo doctore usæ sunt. Sanguis alienus utilis. Sãguis proprius utilis. Sãguis alienus nociuus. Sãguis proprius nociuus. Humores proprij nociui. Humores alieni nociui. Humores alieni cõducibiles. Humores proprij conducibiles. Consonans dissonans est. Dissonans consonans est. Lac alienum bonum. Lac proprium nociuum. Lac alienum nociuum. Lac proprium cõmodum. Cibus iuuenibus facile ac leuiter putrefactus. Senibus uero ad summũ transmutatus. His qui in uigore ætatis cõsistunt impermutabilis. Ad figuratione͂, soles triginta quinq;. Ad Motum, septuaginta. Ad perfectionem, ducenti & decem. Alij tradunt. Ad formam, quadraginta quinq;. ad motum, septuaginta sex. ad exitum, ducenti & decem. Alij sic. Ad formam, quinquaginta. ad primũ saltum, centum. ad perfectionem, trecenti. Alij sic. Ad discriminatione͂, quadraginta. ad trãsitũ, octoaginta. ad elapsum, ducenti quadraginta. Non est, & est. Gignuntur autem in his & plures & pauciores, secundum totum, & secundum partes. Non multo autem plures aut pauciores. pauciores uero tot, & quæcunq; alia his similia.

Ossium alimentũ ex confractione. Naso bis quinq;. Maxilla & clauiculæ, & costis duplicia. cubito triplicia. Tibiæ et brachio quadruplicia. fœmori quintuplicia. Et si quod in his plus aut minus potest. Sanguis humidus & sanguis solidus. Sanguis humidus bonus. Sanguis solidus malus. Ad aliquid omnia mala & bona sunt. Via sursum deorsum una. Potentia alimenti melior q̃ moles. Moles alimenti melior quàm potentia. Et in humidis & in siccis detrahit & apponit idem. & alteri quide͂ aufert, alteri uero apponit idem. Venarũ pulsationes, & respiratio spiritus, iuxta ætate͂, & consonantia & dissonantia sunt, & morbi & sanitatis signa. et sanitatis magis q̃ morbi, & morbi magis quàm sanitatis. Alimentum enim etiam spiritus est. Humidum alimentum magis facile transmutatur quàm siccum. Siccum alimentum facilius transmutatur quàm humidum. Alimentũ quod ægre alteratur, ęgre cõsumitur. Quod facile apponitur, facile consumitur. Et quicũq; ueloci appositione opus habe͂t, his humidum ad reficiendas uires medicamen optimum. Quicũq; uero adhuc uelociori indigent, per olfactum. Qui autem tardiore appositione opus habe͂t, solido alimento utantur. Musculi solidiores ægre magis q̃ alia colliquescunt, excepto osse & neruo. Quæ denudata sunt ægre transmutantur, & secundum genus ipsa seipsis fortiora sunt quàm pro re ipsa: propterea ipsa seipsis ægrius colliquescunt. Pus ex carne, purulentum ex sanguine, & ex alia humiditate. Pus ulceris alimentum. Pus alimentũ uenæ, arteriæ. Medulla alimentum ossis, propterea callo obducuntur. Facultas & potentia omnia auget & nutrit, & germinare facit. Humiditas alimenti uehiculum est.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE HVMIDORVM SIVE LIQVIDORVM VSV,

Iano Cornario Medico Phyſico interprete.

AQVA potabilis,ſalſuginoſa,mare.potabilis quidem in officina medica optima.Nam & ferramẽtis & æramẽtis optima,& medicamentis plurimis inueteratis cõmuniſsima. Verum ad corpus noſſe oportet,quòd hęc aut madefacit,aut frigefacit,aut calfacit. Aliter uero nulli cõmodat,aut detrimento eſt potata. Vbi modica potabili in ſpõgia uteris,optimũ oculis eſt. Cutis ipſa ſuperne exulceratur calidæ aſperſione. Fomentũ corporis totius aut partis.

Cutis durę mollitio,diſtentæ laxatio,neruorum,carniũ, humorum ſub cutem effuſio,ſudoris ſecretio. Humectare prolutione,uelut nares,ueſicam,flatus.Incarnare,attenuare,liquefacere,minuere,colorem reuocare,colorẽ diſpergere.Somniferum & in caput,& in alia.cõuulſionum,tenſionũ, mitigatiuũ dolores ſtupefacit auris,oculorũ,& quæcunꝗ talia.frigida calfacere,uelut pix ulceribus,præterquã à quibus ſanguis erũpit, aut erupturus eſt, fractis, luxatis, reliquis quibus linteola ſunt medicus,Capitis grauitati. Moderatio in uno quocꝫ,ne ultra torqueamus. uelut calida corpori, ex exceſſu in utrãcꝫ partem, ut ab utracꝫ non aberret,coniectatione ex detrimento,aut inutili facta,uelut in tepida.Oportet enim detrimẽtis aut utilitatibus etiã ſi ſint uti, uſcꝫquo iuuẽt, aut donec lædant. Madefactio itacꝫ & humectatio,debile quid eſt. Frigefactio uero & calfactio,forte:uelut ex ſole. Verum frigida calida exiſtens,uelut potabilis aqua,debile quid eſt.Calida aũt ne ulterius pergat,ut urat. Iudicat autem de his ipſe ægrotus, exceptis mutis, aut leuiter ſyderatis, aut ſtupefactis, aut uelut in uulnerib.perfrigeratis,aut nimio dolore uexatis. his enim hæc ſenſu non percipiuntur.Nam nõ ſentiunt hi peruſti.Itemꝗ; profundæ ac magnæ luxationes. Iam uero etiam pedes deciderũt perfrigerati, ex calidæ perfuſione. Sed his corpus perfuſi iudex eſt, ſimiliter etiam frigidæ. Harum aut utrarunꝗ paucitas,debile quid eſt. Multitudo uero,forte.ueruntamen ſinere oportet,donec fiat id cuius gratia fiunt. antea uero ꝗ poſtremũ fiat, ceſſandum eſt.

Harum porrò utracꝫ lædit,& calida quidẽ amplius ea utentibus has læſiones inducit,carnium effœminationẽ, neruorum debilitatẽ, mentis ſtuporem, ſanguinis eruptiones,animi deliquia hæc ad mortẽ. Frigida uero cõuulſiones, tenſiones,nigrores,rigores febriles. Mediocritas quidẽ extra noxam eſt. Reliqua uero lædunt ac proſunt,uelut relatum eſt. Voluptatibus, & iucunditatibus,& doloribus ac moleſtijs,prout ſingula ex ipſis cõueniunt,ita ſani apparent. Corpus tegi ac uelari adſuetum,quicquid inſuetũ eſt, quicquid lõgiſsime à familiari calore abeſt,& peregrino frigori propinquiſsimũ,id ipſum auerſatur:& propterea ſanè calida gaudet,& ferre poteſt. Cerebrũ et quæ ab hoc oriũtur, frigida quidẽ triſtantur,calida uero gaudẽt, ſi ſanè frigidius et ſolidius à natura fuerit. Propterea oſsibus,dentibus,neruis frigida inimica, calida uero amica,quia ab illa conuulſiones,tenſiones,rigores febriles, quæ ſanè frigida facit, calida uero ſedat.Ob id etiam à calida uoluptates,et illecebræ,à frigida uero dolores et auerſationes. Ideoꝗ; ſpina,pectus,dorſum,præcordia, magis fri-

gida

gida aggrauant. calida uero gaudẽt, & ferre ipſam poſſunt, ꝓpterea ſanè ſpina, pectus, dorſum, præcordia, cõtraria ꝓpeſſa ſunt, qa ſunt cõtraria. Propterea ſa nè in hoc loco anxietatẽ ex calida obortã, frigida ſedat, ꝓpterea ſanè frigidæ po tu gaudet. ꝓpterea ſanè cibis calidis delectatur. propterea ſanè & in animi deli quijs frigidã extremis partib. affundere ꝓdeſt. Quòd aũt poſteriores partes ca lidã magis ſufferũt ꝗ anteriores, quæ relata ſunt in cauſa ſunt. Quòd uero etiã frigidæ, recte habet. Nã & extremæ partes anteriores ſunt, & tegi nõ adſuetæ: uelut etiã interna pars ſe habet ad externã. Cogitãdũ aũt ꝙ utraqꝫ in unoquoqꝫ corpore potior eſt externa cute, quæ & ſibijpſi, & neruo ſanguineo cõtinua ac cohærens, eo ꝙ extra propriũ calorẽ, in externo frigore eſt, ab utriſqꝫ frequẽter ſupatur, et utriſqꝫ frequẽter opus habet, frequẽtius aũt calida ad uoluptatẽ. Per petiuntur aũt & extremæ partes tale quid, quare cito multa percipiũt, tarde aũt primũ attollũtur. Et uenæ quoqꝫ aliæ prius, aliæ poſterius. Atqꝫ ſic oĩa appa rẽt, & ubi frigeſiũt extremę partes, & ubi caleſiũt, in uaſorũ euacuationibus, in animi deliquijs. Et iuxta rationẽ merito etiã uenas ſequũtur, ea quæ ab his eue niũt. Et calefacit primũ calida, uelut in manibus, internas partes. At ulcera cali da gaudẽt ex cõfeſſo, quia tegi adſueta ſunt. Merito itaqꝫ altera grauatur. Meri to igitur & ipſæ uenę, quia ſunt in calido. Merito etiã ipſe thorax, & uẽtriculus ipſe à frigida ſuperatus, moleſte fert, & mortẽ minatur, quia maxime deſuetus eſt. Verũ plurimũ abeſt ab eo ut patiatur: propinquiſsima aũt inter ſe ſunt, ege re, et pati. Merito igitur frigidæ potu delectatur. Et ſic cõſentiunt inter ſe om nia hæc. Quòd uero omnia deſquamata & ambuſta in ſuperficie, nõ ualde tegi adſueta, maxime frigidã moleſte ferũt, par eſt. Citiſſime enim ſuperãtur. Et pro fundiſsima ſi ſuperẽtur, maxime utiqꝫ grauẽtur. deinde etiã natura neruoſa par ticipãt. Quoniã imus uẽter calida delectari uidetur, cõſiderandus locus eſt, et poſtea extremæ partes, & ueſica, & genitales partes, et uirilis mẽbri glans natu ra frigidior eſt, ꝗ quis putat. Surſum enim nõ deorſum exilit caliditas: & pro pterea calida delectatur. Cõſiderandum etiã, quòd poſt calidã frigeſcit corpus magis perfrigeratũ: poſt frigidã uero recaleſcit magis cõtrariũ: uelut etiã aquæ frigefaciẽdæ & calefaciẽdæ ſunt, propter tenuitatẽ. Et ꝙ poſt calidam dureſcit corpus magis reſiccatũ, uelut oculi poſt frigidã. Altera enim ſimilis eſt aeri am biẽti, altera nõ. Mare pruriginoſis, & qui ab acribus humoribus uellicãtur pro deſt, ut & lauẽt, & foueãt ex calido. Qui uero nõ adſueti ſunt, aliquantũ lædun tur. Verũ ad ulcera, & ambuſta, ac deſquamata, & quæcũqꝫ talia, contrariũ eſt. Aptũ eſt aũt puris. Bonũ eſt & ad attenuãdũ, & ad piſcatorũ ulcera. Hæc enim neqꝫ ſuppurãtur, ſi nõ uellices: & ad ulcera cuniculoſa, & depaſcẽtia proſerpen do ſedat ac ſiſtit, uelut ſal, ſalſugo, nitrũ. Omnia autem hæc ſi quis parum uta tur, irritant: ſi excellenter, bona ſunt. Melius autẽ eſt calidũ ad plurima. Ace tum ad corpus & articulos, ſimile eſt mari, & potentius, ad perfundendum & ad fomentum: & ad ulcera recens uulneratis, & ad ſanguinis grumos, ubi ni gredines ſunt in pudendis. collutio eſt ad aures, & ad dentes. Calido autẽ hæc fiunt, & alia, ſed & ex tempore coniecturam facere oportet. Eliquat uelut ſal, & ut alia quæ impetigini, lepris ac uitiliginibus cõducunt, affuſum ad calidũ ſolẽ, maxime uero conducit unguibus leproſis. Superat enim poſt tempus. uerru cas formicarias attenuat, & ſordes in auribus ſanat. Mollit autem & corpus, &

multos

multos alios locos,ſi non odor offenderet,& maxime mulieres. Valuerit & ad podagram,ſi non corpus uulneraretur.Eadem etiam fex aceti facit. Vinum dulce ad diuturna uulnera cõmodum eſt aſsidue utenti. Sed & ad medicamentorum potionẽ. Auſterũ autem & album, & nigrũ uinum, frigidum ad ulcera cõmodum eſt,frigidum propter caliditatẽ. Lanæ quæ frigiditatis gratia,aut perfunduntur,aut induntur,aut intingũtur,aquã frigidiſſimã poſtulant. Quæ uero adſtrictionis gratia,uinũ nigrum etiam lanas aſpergere poteſt, uelut etiã betarum folia,aut linteola intingũtur, in plurima quibus adſtrictio ineſt,uelut ſunt hederæ albæ folia, & quæ acerbiora ſunt,aut friabiliora,uelut hedera & rubus, rhus coriarius, ſaluia : & in ea quæ mollire oportet, uelut farina cocta.

Aqua frigida prodeſt papulis rubicũdis,quales alia atq; alia parte ſublatæ erumpunt,quales per ſplenia attractoria emergũt:In carnoſis uero & tenera carne præditis ſubrubicũdæ ſunt:in nigris aũt rotundæ,dothienes hoc eſt furunculi appellatæ,& quales in ipſis calidis lauacris oboriũtur, & mulierib. ex menſium ſub cutem recurſu fiunt,& ab irritamẽtis cutis,aut inſolita ueſtimẽtorum aſperorũ geſtatione,& ex ſudoris exitu,aut ubi quis ex frigore,derepente ad ignẽ,aut calida lauacra acceſsit. Nam ſi hæc poſterius fecerit, nequaq; amplius erumpũt. Alioqui quæ ex frigore fiunt,aut quæ exaſperantur inſtar milij, deinde exulcerantur,eas frigida lædit. Calida uero prodeſt. Tumores in articulis, & dolores ſine ulcere,ac podagricos,& conuulſa,plurima ex his frigida multa affuſa leuat ac extenuat,& dolorẽ torpefacit. Torpor aũt moderatus, dolorem ſoluit. Sed & calida aqua attenuat ac mollit. Podagricis,reſolutis,ante ac retro diſtentis,cõuulſis,talia accedũt,diſtentiones, tremores, leues ſiderationes: Talibus laxatis,claudicationes,torpores, uocis interceptiones,ad talia, excretiones per infernas partes ſuppreſſæ. Cauẽdum autẽ eſt in frigidæ uſu, ne modum excedamus. Articulos induratos,aut ab inflãmatione aliquãdo oborta, aut à diſtortione,operęprecium eſt ſanare,aqua calida in utriculũ infuſa. Manũ deligare,et oculos,lachrymas lenit,ita ut ad acres,ſtillamentũ lene infundat qs, ut ne ſalſuginoſa cõtactu lædat. Et foſſulis ulcerib. oculorũ elotio prodeſt,& repletio ad naturã reducẽs. Calida oculis cõuenit,doloribus,ſuppuratiõibus, lachrymis mordacibus,ſiccis omnib. Frigida doloris exortibus,ualde rubicũdis,& qui collectiões tuberculorũ iuxta uenas habere ſolẽt,qualia ſunt ulcuſcula capitis manãtia,circa thoracẽ,& alia dura. Verũ podici & utero,nõ ualde cõmoda eſt,neq; ſanguinẽ in frigore mingẽtib. Vlceribus quidẽ frigida mordax, cutẽ obdurat,doloroſa nõ ſuppurari facit, liuefacit, nigrefacit, rigores febriles facit,conuulſiones,ante ac retro diſtentiones. Quãdoq; uero in hac diſtẽtione, ſine ulcere,iuueni carnoſo,media æſtate,multæ frigidæ aquæ effuſio,caloris reuocationem facit. Calor autẽ hæc ſoluit. Calida ſuppuratoria eſt,non in omni ulcere, maximum ſignum ad ſecuritatem, cutem mollit, attenuat, dolorem eximit, rigores, conuulſiones, ante ac retro diſtentiones lenit, capitis grauitatem ſoluit, plurimum autem conducit oſsium fracturis, magis autem denudatis, & ex his maxime his qui in capite ulcera habent,& quæcunq; præ frigore, aut moriuntur, aut ulcerãtur:itemq; in ulcerationibus uoluntarijs ac inuoluntarijs, qualia ſunt deſquamata : herpetibus ſerpendo adedentibus, denigratis aut in gingiuis, aut in aure, aut in ſede, aut utero. His omnibus calida amica

eſt

eſt ac iudicatoria. Frigida uero inimica & occidens, præterquam in quibus ſanguinem fluxurum eſſe timor eſt. Atq; hoc modo utendum eſt liquidorũ perfuſionibus, inunctilium illitionibus, foliorũ impoſitionibus, aut linteolorũ cataplaſmatis, quæcunq; aut frigiditate, aut caliditate proſunt, aut nocent.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE HVMORIBVS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

Genuinum Hippocratis librum hunc eſſe Galenus dicit, Verum quædam inſunt ad extremam dictionis breuitatem contracta: quædam rurſus ultra modum extenta.

IMPETVS & ferocitas humorũ, ubi nõ reciprocatio humorum eſt, uelut florum, ducẽdus eſt quà repit per cõuenientes ac cõmodas regiones, exceptis his quorũ maturitas tempore contingit. Maturationes extra aut intro repunt, aut aliò quò oportet. Cautio, infinita magnitudo, experiendi difficultas, pilorũ nuditas, uiſcerum uacuitas, infernis repletio, ſupernis alimentũ, mutatio ſurſum, mutatio deorſum. Spontanea ſurſum & deorſum. quæ proſunt & lædũt. Cognata ſpecies, regio, mos, ætas, tempus, conſtitutio morbi, exceſſus, defectus. Quibus quantum deficit, aut non, medela, declinatio, deriuatio, in caput, in obliqua, quà maxime repit. aut reuulſio, in ſupernis deorſum, in infernis ſurſum. aut ſiccare, aut aliquibus inferna, aut aliquibus ſuperna, aut eluitur, aut quibuſdam mitigabitur. humores effuſi ne intro reuellãtur, ſed ſecretiones ſiccentur. Turbatio, infuſio per ſedem, pelluuiũ, quibus abſcedit ad ſedem, unde exoluitur aut medicamentum, aut ulcus, aut humor aliquis cõpactus, aut eruptio puſtuloſa, aut flatus, aut cibus, aut animalculũ, aut æſtus, aut alia quædam affectio. Conſideranda hæc, ſpontanea deſinentia, aut uelut ab exuſtione excitatæ bullæ, in quibus qualia lædunt aut proſunt. Figuræ, motus, eleuatio, & rurſus ſubſidentia, ſomnus, uigilia. Quæ facienda, aut impedienda, cito aſſequi. Caſtigatio per uomitũ, inferne per exitum, aut ſputum, mucũ, tuſsim, ructum, ſingultũ, flatum, urinam, ſternutationem, lachrymas, pruritus, euulſiones, contactus, ſitim, famem, repletionem, ſomnos, labores, ocium, corpus, mentẽ, diſciplinam, memoriã, uocem, ſilentium, uteri purgationem. Quæ ſuperne erumpunt ac torquent, pinguia, intemperata ac meraca, ſpumoſa, calida, mordacia, æruginoſa, uaria, ramẽtoſa, feculenta, cruenta, flatus expertia, cruda, cocta, ſicca. Quæcũq; circumfluunt, ferendi facilitatem cõtemplari oportet, itemq; difficultatẽ, priuſquã periculũ ueniat. Item quæ ſedare nõ oportet. maturatio, deſcẽſus eorũ quæ infra ſunt, redundantia & fluctuatio eorũ quæ ſupra. & quæ ex uteris, & in auribus ſordes, concitatio ac permixtio, apertio, euacuatio, calfactio, perfrigeratio, intrinſecus, forinſecus. horum quidem, horum uero non. Quũ infra umbilicum fuerit id quod torquet, tardum & molle eſt tormen. Vice uerſa, contrà. Quæ per aluum egeruntur quà repunt, non ſpumoſa, matura, cruda, frigida, fœtida, ſicca

ſicca,humida. Quæ olfactum male afficiunt. Sitis quæ prius nõ adfuit, neq;
æſtus,neq; alia cauſa. Vrina, naſi humectatio. Iactationẽ. Siccitatẽ. & non eſſe
contractum ac arefactum,& ſpiritũ turbulentũ. præcordia, extremitates, ocu=
los male affectos. coloris trãſmutatio. Pulſus,frigiditas,palpitationes,cutis du
ricies,neruorum,articulorum,uocis,mentis,figura uoluntaria,pili, ungues.fa=
cile ferre,aut nõ,qualia oportet. Signa hæc. Odores corporis,oris,ſeceſſus,au=
ris,flatus,urinæ, ulceris, ſudoris, ſputi,naſi. Corpus ſalſuginoſum, aut ſputũ,
aut naſus,aut lachryma,aut alij humores. Penitus ſimilia, iuuantia,lædentia.

Inſomnia qualia uideat,& in ſomnis qualia faciat,an acute audiat,& obedire
paratus ſit animo,an magis fortia ſint ac plura quæ cõmoda ſunt ac ſeruant,q;
alia,an ſentiant omnia omnibus ſenſibus,& ferant,ueluti odores,ſermones,ue
ſtitus,figuras,& huiuſmodi patienter, quæ ſanè & ſua ſponte cõparentia pro=
ſunt,& quando etiã talia iudicationẽ inducunt. Item tot,& talia, ueluti ſunt fla
tus,urina,qualis,& quanta,& quãdo. Quæ uero cõtraria ſunt,auertere,ipſisq;
aduerſari. Quæ propinqua & cõmunia ſunt affectionibus, prima & maxime
affligũtur. Conſtitutionẽ autem ex primis incipiẽtibus,quicquid tandẽ excer=
natur ex urinis,qualesnã fuerint. & qualis ſit corporis collapſio, coloris immu
tatio,ſpiritus imminutio,& reliquæ cum his uictus rationes. Scire etiam opor
tet an ſimilia ſint quæ decedũt, tranſitus,urinæ,per uteros,ſputa,per nares, o=
culi,ſudor,ex tuberculis,ex uulneribus,ex puſtulis, quæ ſua ſponte,quæ arte.
Quòd ſimilia ſunt inter ſe omnia quæ iudicãt,& quæ proſunt, & quæ nocent,
& quæ perimunt,quo hæc quidem fugiens auertat,illa uero accerſat, & ducat,
ac ſuſcipiat. Sed & alia eodem modo, cutis, extremarũ partium, præcordiorũ,
articulorũ,oculorum,oris,figurarum,ſomniorũ,qualia iudicant, & quando,ta
lia machinari. Inſuperq; qui tales abſceſſus fiũt. Qualia proſunt cibis,potibus,
odoribus,uiſu,auditu,cogitatu,ſecretionibus,humoribus,calefactiõe,frigefa=
ctione,ſiccitatibus,humectando,ſiccãdo,unguẽtis,illitionibus, cataplaſmatis,
emplaſtris,inſperſionibus,deniq; & epithematis quæ imponũtur. Figuræ, de
frictio,curatio,labor,ocium,ſomnus,uigiliæ:ſpiritibus ſuperne,inferne,cõmu
nibus,proprijs,arte paratis. In exacerbationibus neq; præſentibus, neq; futu=
ris,neq; pedum frigiditate,ſed in declinante deorſum morbo. In exacerbationi
bus per circuitus fientibus,ciborũ oblationes dandæ non ſunt, neq; cogere o=
portet,ſed auferre de appoſitionibus ante iudicationes. Quæ iudicantur, & iu
dicata ſunt integre,neq; mouere oportet,neq; nouare,neq; medicamẽtis, neq;
alijs irritamentis,ſed ſinere. Concocta medicamẽtis aggredi oportet, & moue
re non cruda,neq; in principijs,ſi non turgeant. Multa uero nõ turgent. Quæ
ducere oportet,quò maxime repunt per cõuenientes locos,eò ducere oportet.
Quæ prodeunt non multitudine æſtimare oportet,ſed quãdiu prodeant qua=
lia oportet,et facile æger ferat. Vbi uero opus eſt,debilitare etiã,aut animi deli=
quium inducere oportet,donec hoc feceris,cuius gratia hoc fit,interim aliò uer
tere,aut ſiccare,aut humectare,aut reuellere,ſi ſufficiat æger,id quod ex his con
iectabis. Sicca quidem calida erunt,humida uero frigida. Quæ uero aluum mo
uent,plerunq; contraria. Hæc imparibus diebus,ſurſum,ſi et circuitus, et con=
ſtitutio talis ſit ex exacerbationibus. Fiunt autẽ plurima paribus diebus, deor=
ſum:ſic enim & ſua ſponte proſunt: ſi non circuitus faciant exacerbationes in

paribus

paribus. In talibus autem, in paribus sursum: in imparibus deorsum. Tales aũt
pauci sunt. Et tales cõstitutiones etiam difficilius iudicantur. Quin & ulterius
tempore progressa sic fieri necesse est, uelut ad decimãtertiam, ac decimãquar-
tam diem. Decimatertia quidẽ deorsum, decimaquarta uero sursum. Ita enim
ad iudicationẽ conducit. Et quæ ad uigesimam. Cæterũ quæ infra prodeũt,
multum purgare oportet, & hæc nõ prope iudicationẽ, sed longius ab ea. Ra-
ro autem in acutis, multa ducere oportet, in delassatis, totum. In febribus ad
articulos, & circa maxillas maxime abscessus fiunt, prope sanè dolores uniuſ-
cuiusq;, ad supernã partem magis & in totum. Si uero lentus fuerit morbus &
deorsum tendens, inferne etiam abscessus fiunt. Maxime autẽ pedes calidi, in-
ferne significãt; frigidi superne. Quibus uero ex morbis se erigẽtibus statim in
manibus aut pedibus dolores fiunt, in his abscessus contingunt. Sed & si quid
doluerit quis antea q̃ ęgrotet, ad eas partes firmatur. Quẽadmodũ etiam tus-
sientibus & anginosis in Perintho. Faciunt enim tusses abscessus, uelut etiam
febres. Iuxta eandẽ rationem contingit ab humorũ aut corporis colliquatione
& frigiditate. Proinde nosse expedit, in quibus temporibus humores florent,
& quales in singulis morbos faciunt, & quales in unoquoq; morbo affectio-
nes: & reliquum corpus ad quem morbũ maxime natura repit: & quale quid
splen intumescens facit. Horũ sanè & natura, & fermè colores deteriores sunt,
et corpora tumẽt. Et si quid aliud est, in his exercere se prodest, uelut est Animi
intẽperantia circa cibos ac potus, somnũ, uigilias, aut ob amores quosdã, uelut
tesserarũ, aut propter artes, aut propter necessitates: tolerantia laborũ, & quo-
rum ordinata est, aut inordinata: Mutatiões ex qualibus ad qualia: ex moribus
animæ industria, aut quærens, aut meditans, aut uidens, aut dicens, aut aliud
quid, uelut tristitiæ, iracũdiæ, cupiditates, quæ ex casu cõtingunt. Molestiæ
animi aut per oculos, aut per auditum, uelut etiam corporum, Molis quidem
ad seipsas attritis, dentes stupescunt: Ambulanti uero circa cauum locum, cru
ra tremunt: quum autem quis manibus ea quibus opus habet leuat, hæ tre-
munt: Serpens derepente cõspectus pallorem cũ uirore inducit. Timores, pu-
dor, mœror, uoluptas, ira, aliaq; huiusmodi quomodo obediunt. Vnicuiq; au-
tem pars corporis ad actionẽ pertinens, in his obedit. Sudores, cordis palpita-
tio, & eiusmodi potentiæ. Quæ extrinsecus prosunt aut nocent, unctio, perfu-
sio, illitio, cataplasmatũ usus, deligatio lanarum & talium rerũ: & internæ par-
tes talibus obediunt, non solum externæ his quæ intro assumũtur: Sed & quæ
in lanis ab ouili succidis adhibẽtur, & quod à rege nomen habet cuminum, ui-
dentibus & olfacientibus. Quæ de capite ducunt, turbãt, sermones, uox, & hu
iusmodi, mammæ, genitura, uterus, & quæ signa in ætatibus, & in suffocationi
bus, & tussi, & quæ ad testiculos. Quemadmodũ arboribus terra, ita animali-
bus uẽtriculus: & nutrit, & calefacit, & frigefacit. Frigefacit, dũ euacuatur. cale-
facit, dũ impletur. Quemadmodũ terra stercorata hyeme calida est, ita etiã uẽtri
culus. Arbores corticẽ tenuem siccũ habẽt, intrinsecus aũt carne sicca, sanæ, nõ
putridæ, diuturnæ. Ita & ex animalib. testudines, & quicquid eiusmodi est. Ae
tatibus, temporibus, annis, similia animalia, nõ deteruntur si moderate melio-
ribus utantur. Quemadmodũ hydria quod recens est trãsmittit, quod inuete-
ratum retinet. Sic & uentriculus transmittit alimentũ, & fecem retinet, uelut ua

ſculum. Modi morborum hi ſunt, partim quidẽ cognati ſunt, de quibus in-
terrogãdo diſcere oportet: partim à regione, familiares enim ſunt per multas,
& multi ipſos noſcunt: partim ex corpore, & uictus ratione, ac temperiei cõſti-
tutione, aut à temporibus. At regiones ad tẽpora male diſpoſitæ, tales morbos
pariunt, quali tempori ſimiles fuerint, Verbi gratia, Inæqualis calor aut frigus
eadem die, quũ talia fuerint, morbos autumnales faciũt. Et in alijs temporibus
ſecundum rationẽ, alij ab odoribus cœnoſis aut paluſtribus: alij ab aquis, calcu
loſi, ſplenici: alij à uentis bonis & malis incipiunt. Qualia uero ſunt tempora,
tales erunt etiã morbi, & conſtitutiones ex ipſis. Si tempora tẽpeſtiue, & ordi-
nate ſe habuerint, morbos iudicatu faciles faciunt. Vernaculi autẽ temporum
morbi iudicant mutationes, & prout euariauerit tempus, ſimiles aut diſsimiles
erunt morbi, qui in hoc tempore oriũtur. Si uero ſimiliter procedat, eiuſmodi
quoq; fuerint morbi, & ad talem modũ tracti, ueluti eſt morbus regius autũna
lis. Frigora enim ex caloribus, & calor ex frigore. Et ſi æſtas bilioſa fiat, & bilis
aucta intus relinquatur, etiam aliquantũ ſplenici fient. Quum igitur & Ver ſic
proceſſerit, etiam uere fit morbus regius. Proximus eſt enim hic motus tẽpori,
iuxta hanc ſpeciem. Quũ uero æſtas fiat ueri ſimilis, ſudores in febribus, & fe-
bres faciles, & nõ peracutæ, neq; linguis obaridæ fient. Si uero hybernum fiat
uer, & poſtremũ hyemis tempus, hyberni etiam morbi, & tuſſes, & peripneu-
moniæ, & anginæ. Et autũnus ſi non in tempore ac derepente hybernarit, non
aſsidue, tales morbos facit, eo quod nõ in tempore incepit, ſed inæqualiter fit.
Quapropter etiam tẽpora à iudicatione aliena ac incõſtantia fiunt: quemadmo
dum etiã morbi, ſi præerũpant, aut præexcernãtur, aut intus relinquãtur. Reci-
diuas enim etiam tempora faciunt, quemadmodũ & morbos ita inducũt. Itaq;
inſuper conſiderandũ eſt, quomodo habẽtia ſe corpora tẽpora ſuſcipiant. Au-
ſtri auditũ grauant, caliginẽ inducunt, caput grauant, torpidi ſunt, diſſoluunt.
Quum hic præualuerit, talia in morbis patiuntur, ulcera glabra, maxime os, pu
dendum, & aliæ partes. Si uero aquilo, tuſſes, faucium affectiones, uentres du-
riores, urinæ difficultates, horrores, dolores laterũ ac pectoris. Quũ hic domi-
natur, tales morbos magis expectare oportet. Si magis redundauerit, ad ſqua-
lores ſequuntur febres, itemq; ad pluuias, ex qualibus tandẽ redundantię trãſ-
mutatæ fuerint, & quomodocunq; habentia ſe corpora ex alio tẽpore ſuſcepe-
rint, & quocũq; tandem humore in corpore dominãte. Cæterum ſiccitates
& auſtrinæ ſunt, & Aquilonares. Differunt enim & alia hoc modo. Magnum
enim & hoc eſt. Nam alius in alio tempore ac regione magnus eſt. Veluti Ae-
ſtas bilem parit, Ver ſanguinẽ, reliqua prout ſingula. Mutationes maxime pa-
riũt morbos, & præſertim maximæ: & in tẽporibus magnæ mutationes, & in
alijs. Quædam ſenſim fiente progreſſu fiunt. Tempora huiuſmodi ſunt ſe-
curiſsima, uelut etiam diætæ, & frigus, et calor maxime ſenſim facto progreſſu.
Et ætates ſic trãſmutantur. Naturæ quantum ad tempora attinet, aliæ ad æſta-
tem, aliæ ad hyemem, bene aut male diſpoſitæ ſunt. Quantũ uero ad regiones,
& ætates, & uictus rationẽ, & alias morborum conſtitutiones, aliæ ad alias be-
ne aut male ſe habent. Et ætates ad tempora, & regiones, & uictus rationem, &
morborum cõſtitutiones. Et in tẽporibus, uictus, & cibi, & potus, qualitatem
ſuam requirũt. Nam hyems ab operibus ociũ habet, & quæ in corpus ingerun

tur

tur matura ac simplicia postulat. Magnum enim & hoc est. Autūnus autem laboribus deditus. Sub insolationibus potus frequentes sunt, cibi incōstantes, uina, arborum fructus. Quemadmodū autem ex tēporibus morbos conjectare datur, ita quandoq; etiam ex morbis aquas, & uentos, & siccitates prænoscere licet, & aquilonares, & austrinas. Licet aūt ei qui probe ac recte didicit, unde sint hæc cōsideranda, uelut & lepræ quædam, & circa articulos dolores. Aquæ ubi futuræ sunt, pruriginosi sunt, & alia huiusmodi. Et quæ pluuiæ alternis, aut singulis diebus, aut per alios circuitus, aut assiduæ fient. Et uēti aliqui per multos dies flant, & contrario inter se modo flant, alij per pauciores. Et ijdem per circuitum. Hæc habent cum temporum cōstitutionibus similitudines. Verum breuius talia. Si uero annus diutius talis fuerit, qualem constitutionē fecerit, tales etiam morbi diutius erunt. Et si magis fortes fuerint, maximi quoq; morbi sic fient, & cōmunissimi, & ad plurimū tempus. Ex primis aquis, ubi post multam siccitatē, aqua futura est, de aqua inter cutē prædicere licet: & ubi talia parua signa apparuerint in uentorum quiete, in trāsmutatione. Colligenda igitur sunt, quæ in qualibus aquis aut uentis morbi significant, & audiēdus est si quis nouit, quod tali hyeme prægressa, tale uer aut æstas erit. Colores non sunt similes in tēporibus, neq; in aquilonaribus, neq; in austrinis, neq; in ætatibus, neq; in unoquoq; ad seipsum, neq; in alio ad alium. Considerandum autem est ex his quæ præsentia ac quiescentia nouimus de coloribus, & q; ætates temporibus similes sunt, & colore, & mutatione. Qui hæmorrhoidas habent, neq; pleuritide, neq; peripneumonia, neq; phagedæna, neq; furunculis, neq; tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur. Fortassis autem neq; lepris, fortassis neq; uitiliginibus. Multi tamen intēpestiue curati, non tarde correpti sunt, & sic perniciosæ fuerunt. Et quicunq; alij abscessus, uelut fistulæ, aliorum medela sunt. Quæ ubi insuper cōparent sedare solent, ea prius fientia impedimenta ab his liberāt. Alterius loci morbos loca excipientia, aut dolore, aut grauitate, aut ob aliud quiddam liberant, aut quòd alijs sunt cōmunicationes. Propter inclinationē nō amplius sanguis prodit, sed iuxta humoris cognationem talia spuunt. conuenit quibusdam sanguinem detrahere tempestiue in talibus, in alijs autem, uelut in his, non hoc cōuenit. Impedimentum in spuentibus cruenta, tempus anni, pleuritis, bilis. Tubercula circa aurē quibus circa iudicationem exorta, non suppurata fuerint, his disparētibus recidiua fit, & pro ratione recidiuarum, recidiua fiente, rursus intumescūt, & permanēt, quemadmodum febrium recidiuæ, in simili circuitu: in his spes est ad articulos abscedere. Vrina crassa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in lassitudinosis febrib. quarta die aliquādo prodit, & liberat ab abscessu. Si uero ultra hoc, etiā sanguis è naribus large eruperit, etiam ualde. Cui intestinū in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est, quietior erat. Postquam autem hic curatus fuit, magis dolebat.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBO SACRO, IANO CORNArio Medico Physico interprete.

Non genuinũ Hippocratis, sed memorabilis tamen uiri, hunc librũ Galenus esse dicit, tum quod ad dictionẽ, tum quod ad sententiã attinet. Hippocratis autem neq; dicendi modum, neq; sententiarum acumen, in ipso esse.

DE morbo sacro appellato sic se res habet. Nulla re uidetur mihi alijs diuinior esse morbis, neq; sacratior. Verũ naturã habet quam etiam reliqui morbi, unde fit. Homines uero naturam & causam eius diuinã esse putauerunt, præ inexperiẽtia & admiratione, propterea quòd reliquis morbis nulla re similis est. & per inopiam quidẽ quòd nõ cognoscunt, diuinitas ipsi cõseruatur. Per abundantiã uero & parabilem modũ sanationis medentur. Exoluũtur enim aut expiationibus aut incantamẽtis. Si uero propter admirationẽ diuinus cẽsetur, multi morbi sacri erũt, & nõ unus: quemadmodũ ego demõstrabo etiam alios nihil minus admirabiles, neq; minus mõstrosos, quos nemo sacros esse cẽset. Primũ etenim febres quotidianæ, & tertianæ, & quartanæ, nihil minus mihi sacri esse uidentur, nec minus à deo fieri q̃ hic morbus, etiãsi nihil admirabile habeãt. Deinde uideo insanos homines & delirãtes à nulla manifesta caussa, & multa & simul importuna facere, uidíq; multos in somno plorare ac uociferari, alios uero suffocari, alios exilire & foras fugere, atq; ita delirare donec expergiscũtur. postea autẽ etiam sanos esse ac sapientes uelut prius, esséq; ipsos pallidos ac debiles. atq; hæc non semel, sed sæpe, alijq; multi sunt ac omnigeni morbi, in quibus singulis recẽsendis in longum sermo extenderetur. Cæterum qui primi hunc morbũ sacrum esse pronunciauerunt, tales homines mihi fuisse uidentur, quales etiam nũc sunt magi & expiatores & circulatores, & quidã arrogantes, qui se uehementer pios esse simulant, & amplius quid scire. Hi itaq; cõsilij ac mentis inopiæ obuelantes ac prætexentes diuinitatẽ, quum nihil haberent quod exhibitum prodesset, ut ne manifesta fieret ipsorũ ignorantia, sacram hanc affectionẽ esse pronunciarunt. & rationibus idoneis collectis, curationẽ constituerunt sibijpsis securã, expiamenta offerentes & incantamẽta, & à balneis abstinere iubẽtes, & à cibis multis ac ineptis ad hominũ ægrotorũ esum, uelut ex marinis quidẽ à mullo, & melanuro, mugilíq; ac anguilla, hi enim pisces opportune haberi possunt. Ex carnibus uero à caprina, ceruina, suilla, ac canina. Hæ enim carnes maxime aluum turbant. Ex uolucribus autẽ, à gallo & turture ac otide. insuperq; ab his quæ robustissimæ esse cẽsentur Ex oleribus à mentha, allio, ac cepa. Nihil enim acre infirmo conducit. Palliũ præterea nigrum habendũ non esse præcepere. Niger enim color mortalis est. Neq; in caprina pelle decumbẽdum esse, neq; eandem gestare oportere. neq; pedem supra pedem habendũ esse, neq; manũ supra manum. Hæc enim omnia curationis impedimenta esse. Omnia aũt hæc diuinitatis gratia apponũt, uelut amplius quid scientes, & alios prætextus proferẽtes, quo si sanus æger euadat, ipsis gloria & dexteritas adscribatur. sin moriatur, in

tuto

tuto poſitæ ſint ipſorum excuſationes, habeantq́ꝫ prætextũ quod non ipſi ſint
in cauſſa, ſed dei. Neqꝫ enim medicamẽtum aliquod edendũ aut bibẽdum exhi-
buerunt, neqꝫ balineis incoxerunt, ut ipſi in cauſſa eſſe uideri poſsint. Mihi au-
tem uidetur nullum ex his qui mediterranea Africæ inhabitant ſanũ eſſe poſ-
ſe, propterea quòd caprinis pellibus ac carnibus utuntur, quũ neqꝫ ſtratũ, neqꝫ
pallium, neqꝫ calceamentũ habeant, quod non ſit caprinũ. Non enim alia ulla i-
pſis ſunt pecora, præter capras & boues. Si autẽ hæc admota & comeſta mor-
bum augent, & non comeſta ſanant, non eſt ſanè deus alicuius autor aut cauſ-
ſa, neqꝫ proſunt expiamẽta, ſed edulia ſunt quæ & ſanant & lædunt. Numinis
uero uis diſsipatur. Sic igitur mihi uidentur hi qui hoc modò hos morbos cu-
rare aggrediuntur, neqꝫ ſacros ipſos putare, neqꝫ diuinos. Vbi enim præ tali-
bus expiamentis ac tali curatione tranſmutantur, quid uetat etiam præ alijs ar-
tibus ſimilibus illis, & diſcedere ab hominibus & accedere? Quare nõ deus au-
tor eſt, ſed aliquid humanum. Quiſquis enim luſtrationibus & magicis incan-
tamentis talem affectionem abducere potens eſt, is etiam alijs artibus abduxe-
rit, & ex hac ratione diuinitatis opinio penitus peſſum it. Talia itaqꝫ dicen-
tes ac excogitantes, amplius quid ſe ſcire ſimulant, & homines decipiunt, pro-
ponentes his luſtrationes ac purificationes, quũ uerba ipſorum magna ex par-
te ſe ad deum ac dæmoniũ extendant. Atqui mihi ſanè non de pietate uerba fa
cere uidentur, uelut ipſi putant, ſed potius de impietate, & quòd dei non ſunt,
pietasq́ꝫ ac diuinitas ipſorum impia eſt ac ſceleſta, uelut ego docebo. Si enim &
lunam abolere, & ſolem obſcurare, tempeſtatemq́ꝫ ac ſerenitatẽ facere, pluuias
item ac ſiccitates, & mare ſterile itemq́ꝫ terram, & alia huiuſcemodi omnia, ſe ſci
re profitentur, ſiue ex ſacrorum myſterijs, ſiue ex alia quadam profeſsione aut
meditatione, hanc potentiam iactent, qui talia ſtudio habent, impij ſanè mihi
eſſe uidentur, & deos non eſſe putare, neqꝫ ſi ſint, aliquid poſſe, neqꝫ ullum ali-
quod etiam extremum malum prohibere. Quod quum faciant, quomodo non
ipſis infeſti ſint? Si enim homo incantamentis ac ſacrificijs utẽs, & lunam abo
lebit, & ſolem obſcurabit, & tempeſtatem ac ſerenitatem faciet, non utiqꝫ ego
horum aliquid diuinum eſſe putauerim, ſed humanũ, ſi ſanè diuinitatis poten-
tia ab humana uolũtate ſuperatur, & in ſeruitutem redacta eſt: fortaſsis autem
hæc nõ hoc ſe modo habẽt, ſed homines uictus indigi multa & omnigena mo-
liuntur & euariant, tum in alia omnia, tum in hunc morbum, in ſingulis affe-
ctionis ſpeciebus cauſſam deo adſcribẽtes. Non enim ſemel, ſed ſæpius eorun-
dem mentionem faciunt. Siquidem enim capras imitẽtur, & ſi balatum edant,
& frendant, & ſi dextris partibus conuellantur, Matrem deorum cauſſam eſſe
aiunt. Si uero acutiorem & concitatiorem ſonum emittant, equo aſsimilant, &
Neptunum autorem eſſe dicũt. Si uero etiam aliquid ſtercoris emittant, quod
ſæpe quibuſdam contingit præ morbo coactis, Hecates enodiæ appellatio ad-
ditur. Si autem tenuiorem & denſiorem uocem edant, uelut auiculæ, Apollo
Nomius, id eſt paſtor, ſi uero ſpumam ex ore remittant, ac pedibus calcitrent,
Mars cauſſam habet. Quicunqꝫ porrò pauores noctu ingruũt, timoresq́ꝫ
ac deliria, & exſaltationes è lecto, terroresq́ꝫ ac fugæ foras, Hecates inſidias eſſe
dicunt, & heroum inſultus, expiamentisq́ꝫ utuntur ac incantamentis, & ſcele-
ſtiſsimum ac impijſsimũ, meo ſanè iudicio, faciunt numen. Expiant enim mor

bo correptos sanguine, itemq́ue alijs sceleribus inquinatos, aut iniustos, aut ab hominibus intoxicatos, aut qui scelestum aliquod facinus perpetrarunt, quos cõtraria his facere oportebat, sacrificare nimirum ac precari, & ad templa progressos dijs supplicare. Nunc uero horũ quidem nihil faciunt, uerum expiant, & alia expiamenta terra occultant, alia in mare projciunt, alia ad montes deferunt, ubi nemo attingat, neq; conculcet. Oportebat autem ea ad templa deferre ac deo contribuere, si quidem deus est autor, Non tamen ego puto hominis corpus à deo inquinari, sordidissimũ scilicet à purissimo. Verum etiamsi contingat ab alio inquinari, aut quid perpeti, cupierit utiq; à deo purgari ac purificari magis quàm inquinari. Deus itaq; est qui maxima ac sceleratissima peccata purgat ac purificat, et liberatio nostra existit, ipsiq́ue terminos templorũ ac delubrorum dijs designamus, ut nullus qui non purus sit eos transcendat, & ingressi respergimur, nõ uelut qui inquinemur, sed si quod etiam prius scelus habemus purificemur. Et de expiationibus quidem sic se res habere mihi uidetur.

Hic uero morbus nulla re diuinior reliquis mihi esse uidetur. Sed naturã habet, quam etiam alij morbi, & caussam unde singuli gignũtur. Naturam autem & caussam, ab eodem deũ fieri, à quo etiam alia omnia. Et sanabilis esse mihi uidetur nihilo minus q̃ alij, nisi iam præ temporis longitudine inualuerit, ut fortior sit medicamentis quæ adhibentur. Incipit autem uelut etiam alij morbi secundum genus. Si enim ex pituitoso pituitosus, ex bilioso biliosus gignitur, & ex tabido tabidus, & ex splenico siue lienoso lienosus? quid prohibet ut cuius pater & mater hoc morbo correpti fuerint, etiam posterorũ ac nepotũ aliquis eo corripiatur? Semen enim genitale ab omnibus corporis partibus procedit, à sanis sanũ, à morbidis morbosum. Aliud porrò signũ magnũ est, q̃ nihilo diuinior reliquis sit morbis: pituitosis enim natura oboritur, biliosis uero nõ accidit. Atqui si diuinior est reliquis, similiter omnibus morbũ hunc fieri oportebat, & non discrimen facere inter biliosos ac pituitosos. Sed enim ipsis cerebrũ autor est & caussa huius affectionis, uelut etiam aliorũ maximorũ morborum. Quo uero modo, & ex qua caussa fiat, ego manifeste docebo. Cerebrũ hominis duplex est, quemadmodũ etiam alijs omnibus animalibus. Mediũ autẽ ipsius diuidit mẽbrana tenuis. Quapropter non semper eandẽ capitis partẽ dolet, sed particulatim utramuis, aliquãdo uero totum. Sed & uenæ in ipsum tendunt ex uniuerso corpore, multæ & tenues, duæ uero crassæ, altera ab hepate, altera de liene. Et quæ quidẽ ab hepate uenit, hoc modo se habet. Altera quidem uenæ pars deorsum tendit, per partes ad dextrã, iuxta ipsum rhenẽ ac lumbum, ad internam femoris partem, & descẽdit in pedem, & uocatur uena caua. Altera uero sursum tendit per uenas dextras ac pulmonem. Finditur autem & in cor, & in brachium dextrum. Reliquũ uero sursum fertur per clauiculam in dextram ceruicis partẽ, ad ipsam cutem, ut conspicua fiat. Iuxta aurem uero occultatur. Atq; hic finditur, & crassissima quidem ac maxima & cauissima ipsius pars, in cerebrum desinit. alia uero pars in aurem dextram, quæ sanè uenula tenuis est, alia autem in oculum dextrũ, alia in ipsum nasum. Atq; sic quidem uenæ ab hepate habent. Tendit autem & à liene uena in sinistra sursum ac deorsum, uelut ab hepate, uerum tenuior & imbecillior. Cæterũ in has uenas etiam spiritus copiam inducimus. Hæ enim corporis nostri respirationes sunt,

aerem in seipsas trahẽtes, & in reliquum corpus ac uenulas deriuantes, refrigerantq; ac rursus dimittunt. Non enim possibile est spiritum stare, sed procedit sursum ac deorsum. Si enim alicubi constiterit ac interceptus fuerit, impotens redditur illa pars ubi constiterit. Cuius rei signum hoc est. Quum enim desidenti aut decumbẽti uenulæ compressæ fuerint, ut spiritus à uena non discurrat, statim torpor occupat. Et de uenis quidem reliquis sic habet. At uero morbus ipse fit in pituitosis, in biliosis uero non. Incipit autem fieri in fœtu adhuc in utero existente. Purgatur enim & florescit cerebrum, uelut etiam aliæ partes prius quàm gignantur. In hac autem purgatione, si quidem probe ac moderate purgatum fuerit, & neq; plus neq; minus quàm oportet defluxerit, hic fœtus sanissimum caput habebit. Si autem amplior colliquatio à toto cerebro facta fuerit, morbosum caput augescẽs fœtus habebit, & sonitu plenum, & neq; solem, neq; frigus tolerabit. Si uero ab una aliqua parte colliquatio contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut uena aliqua simul gracilis facta fuerit, ille sic afficitur qualiter sanè colliquatio contigerit. Si uero purgatio non contingat, sed in cerebro spissetur ac cogatur, sic necesse est fœtus pituitosos esse. Et quibuscunq; quidem pueris existentibus erumpunt ulcera in caput, & in aures, ac in reliquum corpus, & qui saliuosi fiunt ac mucosi, hi ipsi progressu ætatis facilime degunt: hic enim abit ac purgatur pituita, quam in utero purgari oportebat, & qui sic purgati fuerint, comitiali siue sacro morbo ferè non apprehenduntur. Qui uero mundi sunt, & neq; ulcus ullum, neq; mucus, neq; saliua ulla prodit, neq; in uteris purgationem fecerũt, talibus periculum imminet, ut ab hoc morbo corripiantur. Si porrò ad cor progressum fecerit defluxus, tremor apprehendit & anhelationes, & pectora corrumpũtur, aliqui uero etiam incurui fiunt. Quum enim descẽderit pituita frigida ad pulmonem aut ad cor, perfrigeratur sanguis. Venæ autem uiolenter perfrigeratæ, ad pulmonẽ & cor assiliunt, & cor tremore cõcutitur, ut præ hac necessitate anhelationes incidãt, & spiratio ceruice erecta. Non enim spiritum suscipere potest, donec id quod influxit à sanguine fuerit superatum, & calefactũ in uenas fuerit diffusum. Deinde & tremor & anhelatio sedatur, sedatur aũt prout copia eius fuerit, Si enim amplius influxerit, tardius, sin minus, citius. Et siquidem densiores ac crebriores fuerint defluxus, crebrius comitiali morbo corripitur, sin minus, rarius.

Hæc itaq; perpetitur homo si ad pulmonem ac cor fluxus processerit. Si uero in uentrem, profluuia alui apprehẽdunt. Si uero ab his uijs exclusus fuerit, & in uenas quas dixi defluxum fecerit, mutus fit & suffocatur, & spuma ex ore effluit, & dentes constringuntur, & manus cõuelluntur, & oculi distorquẽtur, & nihil sapiũt, aliquibus etiam stercus inferne secedit. Atq; hæc fiunt aliquando in sinistra, aliquando in dextra, aliquãdo utrinq;. Quomodo uero singula hæc perpetiatur ego narrabo. Mutus quidem est, quũ pituita derepente in uenas delapsa, aerem excluserit, & non admiserit neq; in cerebrũ, neq; in uenas cauas neq; in uentriculos, sed occuparit respirationẽ. Quum enim accipit homo per os & nares spiritum, primũ quidem ad cerebrũ uenit, deinde uero in uentriculum magna ex parte, pars etiam ad pulmonem, & pars ad uenas. Ex his uero ad reliquas partes in uenas dispergitur, & quantum quidem eius ad uentriculum uenit, perfrigerat, & nihil aliud confert. Idem præstat & quod ad pul-

, cōfert ad uentriculos ingressus
nembris exhibet. Quare ubi fue-
sufceperint, mutum ac desipien
tentes fiunt ac cōuelluntur, san-
lut solebat. Oculi quoq; distor-
Spuma uero ex ore prodit ex pul
n ipsum, spumescit & ebullit ue-
er suffocatur. Suffocatur autem,
n irruētibus, & stomacho uentris
in os non ingreditur quantū so-
embris conclusus fuerit, & foras
ens per sanguinē sursum ac deor-
oterea sanè calcitrat. Porrò om-

ſtuitã ſuperare, quum
latur, ut impotẽtes fi-
extras autẽ magis de-
n ſiniſtris. Ab hepate
maxime, quibus ſanè
n derepente inhorrue
nim per calorẽ ac cere-
ſic defluit. Et quibuſ-
bi derepẽte poſt aqui-
erebrum derepẽte ſol
uit inſuper & ex igno-
nter plorandum ſpiri-
nter contingere ſolet.

n autē sæpius à morbo corripiātur;
ut ad aliū maxime notū, præ timore
ueri nōdum sciūt. Cæterū in mu
ripi cēseo, maxime quidē austrinis,
reliquis uētis, hi aūt sunt qui fortissi
uiribus cōtrarijssimi. Etenim aquilo
rnit, et illustriorē ac pellucidū facit.
alijs aquis proficiscētes. Ex omnib.
niditatē ac tenebrositatē excernūt.
aquilo existit. Auster autē cōtraria
ompactū liquare ac diffundere, qua-
primū lentus ac lenis est, quoniā ae
nsus est & cōpactus, sed tēporis pro
terrā operatur et in mare, fluuiosq;

ũ facientes. Si quidem
rrores ac timores acce=
autẽ dum caleſcit. cale
ore per uenas hæmati
ec rurſus redierit in ue
uietudine multa iacta=
ſuetudinẽ cõpingitur.
bliuioſus euadit. No=
calefiat. hoc aũt perpe
multus ad cerebrũ per
ũ cõtigerit ut homo ui
uigilet, tũc magis facies
r aliquid mali operari,

n propterea primum ſentit, quia eti
naximi, ac præcipue lethales, & qui
rtos. Hic uero morbus ſacer appel
n reliqui, ab accedentibus nimirũ ac
æ & tranſmutantur, & nunq; quie-
quã hunc morbũ ab aliis diſcrimina
putare, ſed omnes diuinos omnesq;
bet & uim in ſeipſo, & nullus nec au
ſis curantur, à quibus etiam naſcun
, alterius uero pernicies ac afflictio.
poris occaſionẽ in ſingulis pernoſce
oluet & augebit, alterum uero detra-
rbo, tum in reliquis omnibus, nõ au
nus, id quod aduerſiſſimũ eſt morbo
A familiari enim & conſueto floret

n fieri necesse est. Hæc
uantũ quis ab his delin=
o. Et an quæ multa sunt,
fferat. Et quicquid sanè
portet, & in cõtradictio
ĩ fiunt ex his quidẽ quæ
uero, à laboribus et uul
o ac superfrigefaciẽte, &
ante. Et bilis quidẽ ac pi
ore aut plus, aut minus.
rtim à calido supercalefa
talia habẽt, ut fiant hæc
i crassos neruos saucia=

erit, febrem necesse est superueni-
tem sideratam fieri ac perire. Si
. Et si sanguis ex uulnere aut uena
t ipsum in pus conuerti. Tem-
n, multæ sunt & uarię in arte, quē-
rum curationes. Maxime uero re-
opitulari oportet, & qui neq; urinā
ır, & si mulierem parientē aut sau-
odi. Et hæ quidem occasiones re-
t. Pleriq; enim paulo posterius pe-
petiatur homo, & quis antequam
one opitulatur. Est quidem igitur
orbis. Semper enim in quocunq;
opitulatur. Quicunq; uero mor
temporarij sunt ac periculosi, dolo

ni, quicq; parui. & dum
cur curatu sunt impos=
quantum possibile est
oportet, recte'ne an se=
ut si crassefacere opor=
quæ attenuare oportet,
cere,non calfaciat.quæ
tionem. Talia au=
bona,tum mala. Febri=
usa uero ac dispersa sub
nti.diffusa autem ac dis=
um. Aluus turbata in
. Febrienti aut uulne=

um accuſant. Si uero opituletur,
perpeti putant, ulceraq́ꝫ inflam-
portere, neqꝫ tales eſſe ut ne fiant.
eqꝫ ueſica, neqꝫ aliquod ex tenui-
ıis genæ pars, neqꝫ pudendi pelli
ſtratum quidem non eſt, quod ſa
tũdum aliquod, neqꝫ mediũ, neqꝫ
, aliquando operantes, & defini-
ſermonibus incipimus, neqꝫ ſi de
perantes iuxta eandem rationem,
ſdem definimus. At uero fa-
ſecãs aut urens, neqꝫ neruum ſe-
onſequatur. Et ſi ſecet, eodem mo
ars corporis ex natura excidat, ut
hēdere fortiter ea quæ oportet &

perit quemadmodum
ne facto, aut uentre in=
atus. Quum uenula ui
oribus: & ubi rupta fue
, sin tenuior, minus, &
n uero nisi uena adstrin
putrefactus fuerit pus
liquãdo pus subcruen=
na, ipsam sanguinis co=
n ab accessoria & intus
o, priusquam uena san=
etur, & in lecto decum=
quari, superstes ab hoc

guis, ſed in carne acutus tractus
ditatem modicam traxerit, & ſub
s nõ percipit præ robore ac bona
ſſe putat. Hic ubi deprehenderit,
, aut aliqua alia re correptus, fue-
ſubcaleſcit, & humiditatem in ſei-
t. Vbi autẽ attraxerit, intumeſcit
tuſsim raram & ſiccam primum.
orem inducit uehementiorem, &
ubpurulentum ſpuit. Aliquando
agis tempus progreditur, ampli-
rne quantũ ab initio liuidum erat,
em, & tuſsim multam ac frequen-
Si uero pus in uẽtre moram tra-
ro uiciniſsimæ partes. Caleſcen-

ificationem præbuerit & e-
ruperint, pereunt. At uero
o dictum est, generari haud
icis & in tuberculis innasci-
ficile est. Neq; enim ex con-
xime ex dolore ubi fuerit, &
posueris, breui id resiccat.
fuerit nimium resiccatus, id
e, ac intemperie. Et quum su-
m trahit, maxime quidem &
imæ sunt, ac ipsi incumbunt.
ilissimum trahit. Postquam
& repletio in pectoribus, &

uerit, maturatum autem multa ſui-
atim quidem melius habere ſibi ui-
n totũ per ſputum reiecerit, & uen-
tur, ſanus euadit. Si uero & tempus
er ſputũ reijcere nequeat, ſed uſtus
m & ſic melius habere ſibi uidetur,
ſdem quæ prius relata ſunt. Por
ile, eadem ratione qua in pulmone.
qua tracta rupta fuerit, nõ tamen pe
ſa factus ſit. Siquidem igitur rupta
cit & ſuppuratur. Si uero acutus tra-
m exhibet ac pulſat. progreſſu uero
rnem, atque hic in carne putreſcens,
n magis doluerit, & ſanguinis plus

plaga, & si quis onus maius
Quicunque uero à uulne
ut iaculo, intro sauciati fue-
m foras, per antiquum uul-
calidum à seipso hac parte e-
purgatur. Et si quidem & in-
enitus homo euadit. Si uero
ppuratus fit. Et si etiam sana
n intus debilis fiat, & aspera
ıs fit. Rursus exulceratur
ıerit, & si pituita aut bilis ad
tenuatus fuerit. Vbi uero ul
pars priusque interna coaluit,

psos, præ bona corporis habitudi-
& si patiantur, debiles ipsas perpe-
remittunt magis ipsis, & affectio-
initio omnino minus seniori quàm
es fiunt, iuniori uehementiores. Et
uigorem & siccitatẽ, & carnem den
ute circum ipsam circũtentà: quum
erepente, cõuulsiones uehementes
arum ac carnium. Et horum aliqua
pore cõparent. At senioribus
diffluũt, & cutis circum carnes: &
pati possit similiter senior ueluti iu
statim manifestũ redditur. Atq; in-
iuniores senioribus difficilius libe-

a frigidiſsima ex natura. Cali
o bilis ſanguine. Quũ igitur
at ad ſanguinem, ipſum con-
ſſet homo, ſi ſanguis denſior
e igitur ſanguine, neceſſe eſt
uſmodi quid factum fuerit, ri
uehemẽtior eſt etiam tremor.
to & cõgelato, corpus & con
to ſanguinis coactio fiat, hoc
s rigor. Quòd autem poſt
minor, ſic habet. Quum ſan-
m naturam redierit, concale-
ſanguis ipſe ſeipſo multipli-

splenitis appellatur, tẽdit à splene
am manũ. Hepatitis autem ad dex-
n latere pars à rigore contracta fue-
auiculam ac humerum concedit, &
o & loci circa dorsum, ab affixo ad
& quandoq; dolorem locis infra la-
es conuertatur, dolorem per uenas
eger mingit. Arbitrãtur autem hu-
esse. Peripneumonia fit quum
oræ caliditate traxerit in seipsum de
ercalfacit quidem totum corpus ac
stis, & humeris, ac spinæ: nimirum
itatem, & superresiccantur hæ par-
ttraxit in seipsum, & tum bilis, tum
scit ac suppuratur. Et si quidẽ in die

uritur: & si ipsas contingere
i qui à febre ardente corripi-
, externis autem frigidi sunt.
exasperantur & arescunt.
bilis, quod quidem in uen-
uero in primis diebus uomi-
de caussa. Quũ supernus uen
& fit uomitus. Et ob hoc ip-
ipneumoniam maxime mor
s supercalefactus fuerit, trahit
a: & plerunq; pereunt, nimi-
super generato, dies trãsige-
quatur. Verum utplurimum
t quibus in uesicam confluit

oritur. At ex phrenitide ita pe-
n ſanguine corrupto, & ex conſue
orum quæ ipſis exhibentur accipi
n uero progreſſum fuerit tempus,
x febre, tum quòd nihil alantur. Et
ac perfrigerãtur. Deinde ipſis pro
principium hoc habet. Quũ ſan-
tuita, tranſmutatur & cõuellitur a-
ro om̃ia perfrigerãtur, & moritur.

OI DE MOR-
O CORNARIO
nterprete.

ubi caput nimiũ incaluerit. Lique

nõ est uerisimile. Nam à bo
n fiat. Neq; rursus bonum
ır, quũ ad uenas bilis aut pi
t, & dolor per totum caput
unt. Et sonitum quidẽ perci
unc enim sonitus est in capi
u ac sonitu, partim quũ cere
n calliditate, uacuã circa au=
is aeris copia nõ insit, uelut
quæ dicũtur non æqualiter
Hic si quidem erumpat ipsi
o non erumpat, septima die
, id quod ab ijsdẽ fit quæ &

is.

ſſe corripit. Temporis autẽ pro-
diſcedit. Talia uero patitur is cui
eſiccata fuerit. Hac enim parte ra-
quia aridum eſt, cutis ab ipſo di-
s morbus. Si ſideratus fiat, an-
qualiter uidet, & ſoporatur, & ue-
s impotentia. Hic patitur hæc,
factæ pituitã in ſeipſas traxerint.
eriorem uero capitis partem ideo
cerebrũ ad anteriorẽ capitis partẽ
deo non uidet, procũbente eò ce-
orpus occupant. Poſtquam uenæ
pituitæ frigiditate, ſanguinem ma

ad uiginti dies. Et dolor ca-
tur, & dimidiatas rerum faci
nus euadit. Multis uero quã
no. Et capitis cutis ipſi craſſe
ene coloratus apparet, & nõ
eris in principio morbi, pri-
rit ipſum dolor: deraſo capi-
et, aqua plenum calidiſsima,
ermittere, & ubi perfrigera-
deſiſtere: ac tẽpore interpo-
uus non egerat, infuſum per
datis, aquam mulſam aquo-
me foueatur. Sorbeat autem

etur. Inungat autem caput baccis
rgenti flore, adipeq́ꝫ ſuillo ac oleo
autem tempus uomitibus utatur
ſi his adhibitis, ex reliquo quidem
pite ipſi ulcera adhuc fiant, rurſus
rgans poſtea bibendū dato. Dein
nguis effluxerit confricato. Poſt-
& poſtquā exolueris, ſpongia de-
o cupreſſum inſpergito. Laneis au

Alius morbus. Dolor caput
nit. Quandoqꝫ etiam urinam diffi
doqꝫ moritur: & nona quoqꝫ ac un
rit per nares aut aures. Si uero eru-
einde temporis progreſſu putrefa

ignem ne accedat. Et ſi qui=
re ubi ipſum prius purgaris
ūm infundito,& pauco tem
reficito. Poſtea inciſo capite
uti ſectionem ac perforatio=
r, & febris per caput, maxi=
orum regiones dolet, & ſu=
detinet,& ſi quis ipſum mo
torpent,& ſtupor ipſos te=
n poteſt quietus eſſe, ſed an=
r nares aut aures eruperit, a=
nus, plerunque in ſeptē die=
lipyria, quum liberatus à fe=

r cessarit, apij succum in nares in-
. Et sorbeat milium tenue modico
õ subeat, brassicas edat & succum
o. Et postquã tempestiuũ tibi esse
es ipsi exhibeto. Et si depulso fluo
cũbat, & in naso mucus crassus ac
t origano ipsi adhibito, deinde cali
s apponito. Atq; his factis plerũq;
lis. Alius morbus. Si ce-
ruo ad spinam tendit, & ad cor fri-
est, & per nares sanguis fluit, Vo-
ero septẽ dies trãsgrediatur: pleriq;
nat, aut è naribus fundat, neq; cali-
Verum acetũ album aquosum bi-

xime anteriorem capitis par
& febris, & rigor apprehen-
tumuit, & perpurgato osse,
deinde uelut fracturã curare.

orripit ipsum os, et progres-
o fractura. Et si hanc resecue
uluum. Quibusdam uero eti
affectũ incideris, si quidem
ꝗ celerrime curare. Si uero
ꝗ laminam rasum, uelut prę
s quis fiat, & anteriorem ca-

na. Febris & dolor capitis cor
e, & saliuam deglutire non potest,
loquitur. Quum ita habuerit, pri-
uti suprà diximus. Deinde spongi-
las adhibeto. Aquam autem mul-
tisanæ sorbere cogito. Si uero ipsi
uelut in priore fomentum adhibe
, aut ad collum, betas aut cucurbi-
erimponat, & frigidam aquam bi-
tem ad pectus extumuerit, plerique
atis, morbus ad pulmonẽ conuer-
lor, & utplurimũ moritur, ubi hoc
suppuratus fit, si non ipsum statim
eatiõe depurgatus, sanus fit. Huic

rgulionem autẽ florem æris
hortenſium decoctum, uelut à
te tumor eſt, ordeaceam fari=
ate apponito. Poſtq̃ uero tu=
contactum, ſcalpello ipſa per

ua.
atũ, fiat, lingua intumeſcit, &
ſaliuam deglutire nõ poteſt.
m apponito, & ordeaceam fa=
nponito. Gargariſet ficuũ de=
ſtum fuerit, ſecato. Aliquando
uero foras ſuppurauerit, peru
l palatum

rcum polypũ obducito ac adapta-
nſmittito, & arreptã ipſam trahito,
to ſuppoſito ſub gurgulionẽ ac re-
uelut ſuperiorẽ. Alius polypus.
durũ quid naſcitur, & uidetur qui-
ũ edit uelut lapis. Quum ſic ha-
deinde inurito. Atq; hoc facto na-
entũ melle illitum indens, & ubi cõ
at autem curatio plũbeis maſsis iti-
ntur ex obliquo cartilaginis in ſum
portet, & poſt uſtionem ueratrum
æris flore cũ melle expurgare. Cu-

niger.

circa partes uelut in umbra occulta

uerum ad imum uentrē tor-
um dato, & poſtea lac aſini-
fuerit, per clyſterem ſubtus
is febriat, danda eſt ipſi aqua
aquam frigidam quantū bi-
e ſuccū, aut milium tenue ſor
bibat. Si uero febris neq; no-
as partes habeat calidas, uen
uic medicamentū ne dederis,
ſuccum bis in die frigidū ſor
dum. Reliquo uero tempore
a die exudarit, et febris ipſum
lerunq; moritur.

multis utatur. Altera uero exacer
psi intexeris, donec exudet, ſtatim
ine, & trifolij drachmam, & ſucci
no meraco bibat. Et ſi uomitiones
t purgatũ. Cibis aũt utatur q̃ mol
o ipſum inuaſerit, ieiunus medica-
s.

r tenet, & dolor per ſpinam ad pe
& ſaliua alba ac ſubbilioſa, & non
r eſt, & cruentam urinam mingit.
die remiſerit, ſanus euadit Si uero
aut decimũ quartum diem. Et ſanè
uartum trãſgrediatur, euadit. Quũ
at autẽ mel, æquali aceto affuſo co

erit, nona ac decima, ſubdulcē
ierint. Et ſi quidē decimaquin
rit, ſanus fit. Sin minus, duas
is ſedata fuerit, euadit. Si non
pareat, & ſi hoc cōfeſſus fue-
us fit. Huic primis diebus ui-
tim frequenter bibendū. Sor
die, donec dies decem & octo
n maxime in ſeptem, aut qua-
tranſgreſſus fuerit, nō ampli-
t. Quum ſic habuerit, ieiunus
is freſi decoctum ſorbeat, adi
rit, ne ſorbeat, ſed cibis utatur

ꝓsius teneat, tu uero humerũ con-
tum edat: optandum autem esset
nus enim lethalis est. Si uero præ
o ipsum cognoscere posis, (nam
t ac magis doluerit, hoc infime se
puris exitus facilem fluxionẽ ha-
rimũ cutem, deinde scalpello acu-
ꝓsius pars, ad unguis magni digi-
Postea emisso pure quantũ uisum
to foras propendente filo, conclu
autem decimus affuerit dies, om-
einde uinũ & oleum tepefacta per
solitus derepente resiccetur. Emit
, ad uesperã: quod uespera, mane.

em uomat, ab ipſo lenticulæ
acutę tenuerint, carnibus o=
lũ autem ne ſorbeat, neq; ad
aginei generis coctis. Calidũ
Neq; oleribus acribus utatur,
.Si uero ſine febre ſit, calores
c pinguiſsimos. et pinguia, et
tatur, neq; in uẽto, neq; in ſo=
t calida lauet, capite excepto.
mazam edere ſoliti ſunt, Ma=
rbus appellatus Tabes.
uandoq; facile tuſsiendo reij
gitis cõteritur, durum et male

em maxime recẽtes ſponſos,& ue-
ene cibum capiunt, ac cõſumun-
erne de capite in ſpinam uelut for
entrem exonerat,prodit ipſi geni-
in utero non manet, & in ſomnis
e non. Et quum iter fecerit aut cu-
anhelatio ac debilitas ipſum corri-
temporis progreſſu ubi febres for
e. Quũ ita habuerit, ſi ab initio cu-
s adhibito, medicamentũ ſurſum
purgato. Deinde deorſum purgãs
c curationẽ aggrediamur. Poſtea
o. Cæterum bubulum lac per qua-

s, dorſum,ac latus:& ſi ſe uer
calefactoria apponito,& cen
ceto affuſo,præſorbenda da=
præſorbeat,& uinum aquo
erit,ſaluiam tuſam ac cribra=
gula paribus portionibus,in
cto.At ſi ieiunus non ſit,legu
o calor fuerit,cibis utatur mol
obe ſe habuerit corpus,& in
uſsis emergit,& ſaliua craſſa
ſub ſcapulas,ac latus:& ar=
ur,& pruritũ habet,& nõ ſu=
fficitur,ac uiribus deficit.Hic

lor ſub ſcapulas, cucurbitã affigito,
ò utatur nõ ſalſis, neq; pinguibus.
V tatur & deambulationib. Hæc ſi
per plurimũ tempus morbus pro-
ſeneſcentes relinquit. Si uero iunio
ubi ipſum purgaris, pectus & dor-
dorſalis.

ultas corripit, & ſaliuam ſpuit cum
uentã: & dolet maxime dorſum &
am mingit, et moritur ſeptima die.
euadit: effugit autem nõ ita ualde.
ua feruefactã ac perfrigeratã, et apij
Dato & ptiſanæ ſuccũ bis in die, &
Qua uero parte dolor cõſtiterit, cale

erectæ ceruicis ſpiratio, &
s & dorſum emergit, & in-
tore incũbere uidetur, & do
& ſpirationẽ cohibet, & ad
m ad ſanum : uerum ueluti
r pectus trãſpirare ſe putat.
n ipſi bibendam dato. Poſt
o, & dauci ac centaurij ſemi-
Et infuſam aquam calidam
nito, & faſcia pectori alliga-
dũ prębeto, & uinum aquo
ſuppurato ſecto (fieri enim

nũ parce emittas. Et ſi quidem in li-
qꝫ euadit. Sin minus, ubi aquam ex-

ruptum.

ores tenent pectus ac dorſum perpe
aliuam ſubcruentã tuſsiendo reijcit,
rrit, Atqꝫ hæc maxime patitur, ſi ma
m inſcenderit. Hũc ante & retro uri
dit. Cæterum per annum à labore ſe
pori ſtudeat.

a aſpera, & nigra, & cum uirore palli
& oculi cũ uirore pallidi ſunt, & ex-
rore pallidũ, talem quoqꝫ urinã min-

huic mali punici ſuccum am=
t ne lauet. Hic in ſeptem die=

tus.
poteſt. Verum ubi quidem
culi dolet, & aliàs alia uomit,
uã uomuit, aliquantiſper me=
tus adſunt, & cum rubore ex
Vbi uero ea gratia deſederit,
us uelut aciculis pungi uide=
& conſumitur, ac debilis fit.
um purgans, poſtea ſuperne:
oleoſis ac pinguibus, & ab e=

dis,abſtinẽs ab acribus & ſalſis:ue-
Cæterũ hic morbus utplurimũ cum
ructuoſus.
nenter,& ipſe ſeipſum iactat,& uoci
uctauit, melius habere ſibi uidetur.
li parui menſura:& dolor corripit à
ollitudinem,& ubi hoc factum fue-
tur, ac durus fit, & ſtrepit,& flatus
r habuerit,multa calida lauato,et ca
dolor ac flatus fuerit,clyſterem ad-
ſanæ ſuccũ ammiſceto,ac ſorbendũ
bendum.Cibũ autem ne exhibeas,
rum retrimenta dulcia, per noctem
s bibat. Si uero uuarũ expreſſarum

rro. Origanũ uero & ſatureiã
cibum iter faciat. At ſi à medi
mbulationibus, & illuuie pre
. Verum ſurſum purgans nõ
enderint. Quod ſi extenuato
bibendum dato, & caput pur
hic maxime à nullo diſcedit.

e, & anxietas ipſum corripit,
timor inuadit, & ſeptũ tranſ-
ueſcit, & terriculamenta ac ſo
. Et morbus hic fere plurimos
caput purgato, & poſt capitis
bat, poſtea uero lac aſininũ bi-

t medicamentis surſum ac deorſum
pendum præbere. Cibis autē utatur
, & cartilaginei generis, & betis, &
bum, uinoſum, aquoſius. Labore &
, et à ſole abſtineat. Atq; hæc ſanè fa
m eſt, non autem conſeneſcit.

orius.

tur. Verum grumos bilis cōcretos
ſtquã cibos excreuit. Cæterum ea-
elata ſunt, & clyſterem adhibere.

COI DE MOR-

NO CORNARIO

nterprete.

ntingit, & maxime ſibiipſi ſi-
gnem, fumum, acrium odo-
s ratione uti. Sit autem aluus

rum multa immundicia uitio
apitis pars primum dolorem
obus oculis, aliqui altero, &
t, & febris tenuis habet, & cor
ur, & ad ſeptem non deuenit.
urare uoles, capiti fomēta ad-
Si uero dolor tenuerit, etiam
e leuibus ac odoratis, infernā
neat, & ptiſanæ ſucco utatur.

icationes præterierint, & linguæ si-
entũ dederis, neq; ad purgationem
n iudicationes prætereant.

æ calore.

ore repletus, tussis tenet fortis & du
atim respirat, & frequenter anhelat,
us ex cursu, & linguã frequenter exe
s in ipso inesse. Quapropter hanc ca
impotens fit, & dolor acutus emer-
ubus punguntur: & ardent hæ par-
es exoriuntur ad pectus & dorsum,
angustia, ut neq; stare, neq; sedere,
peratis rebus anxius iactat seipsum,
me quarta aut septima die, quas si ef-
rnam aluum q; citissime clysteri ad-

rahit, & oculi affecti sunt ac
s uidet, & ipsos conuertere
acies & fauces ardent, immò
letur, & uidet ac audit obtu=
dicat, neque quid audiat, aut
c talia faciens. Hic quinta,

ppellata.
rem morbũ significat, quem
e oportet, maxime sub mam=
ritus calidus. Oportet quoq;
. Fistulas item detrudere con=
lmonem trahatur. Et facien=
fat. Et suffitus fiat per hysso=

Opisthotonos.

QVum autem distētio in posteriores partes, opisthotonos appellata tenuerit, reliqua quidem plerunqȝ eadem sunt. Verum in posteriores partes cōuellitur, & uociferatur aliquando, & dolores emergunt uehementes, & crura interdum contrahere non permittit, neqȝ manus extendere. Sunt enim cubiti incuruati, & digiti in pugnum contracti, & pollicem plerunqȝ aliis digitis continet, & clamat, & nugas garrit quādoqȝ, & non potest seipsum continere, sed aliquando exilit, ubi dolor premit, quum uero dolor remittit, quietem habet. Aliquando etiam uox intercipitur simul ut morbo corripiuntur, aut insani & atra bile perciti fiunt. Hi tertia die moriuntur uoce soluta, & reuomunt per nares. Si uero effugerint decimumquartum diem, sani fiunt. Curandus hic est uelut superior. Quòd si uoles, etiam sic facies. Aquā frigidam plurimam superfundito, & postea uestimenta tenuia, pura, ac calida superintegito. Ignem aūt tunc non adhibeto. Hoc auxilium & ad tetanos, & ad opisthotonos adhibere oportet.

Voluuli.

VOluuli fiunt quum supernus uentriculus calescit, infernus uero frigescit. Resiccatur enim simul intestinum, & præ inflammationis caliditate obturatur, ut neqȝ flatus, neqȝ cibi pertranseant, sed uenter durus fit, & quādoqȝ uomat, primum pituitosa, deinde biliosa, postremum stercus. Et æger sitim habet ac dolorem, maxime circa præcordia. Verum & totum uentrem dolet, & inflatus est, & anxius est, & febres corripiunt, & fiunt maxime septima die. Hos sic curare oportet. Supernū uentriculum quàm citissime purgato, & sanguinem de capite ac cubitis detrahito, ut superna aluus calescere desinat, & partes supra septum transuersum frigefacito, excepto corde. Infernas autem calefacito, homine in solio aquæ calidæ collocato, ac semper oleo illito. Calefactoria quoque humida apponito. Et glandulam de melle solum decem digitorū longitudinis facito, & ex summa anteriori parte fel taurinum oblinito, atqȝ sic bis ac ter subdito, quo omnia combusta stercora circa rectum ac princeps intestinum cōtenta educas. Et si quidem sic obedierit, postea clysterem adhibeto. Sin minus, follem fabrilem indito, & in uentrem flatum immittito, à quo & uentrem, & intestini contractionem distendas. Deinde extracto folle, clysterem adhibeto. Sit autem infusum per clysterem iniiciendum paratum non ex ualde calefactoriis, sed ex his quæ stercora dissoluunt ac colliquant. Postea obturata per spongiam sede, in aqua calida desideat continens clysteris infusum. Et si hoc infusum susceperit, & rursus dimiserit, sanus euadit. Cæterum priore tempore mel optimum delingat, & uinum splendidum uernaculum bibat. Quod si uoluulo amoto, febris ipsum corripiat, desperatus est. Fortasis enim & inferna aluus soluta ipsum occiderit.

Peripneumonia.

PEripneumonia talia facit. Febris acuta tenet, & spiritum frequentem ac calidum respirat, & anxietas adest, & impotentia, & iactatio, & dolor sub scapulas, & ad clauiculam, & ad mãmam, & grauitas in pectore, quandoqȝ etiam delyrium. Quidam dolorem non sentiunt, donec tussire inceperint. Verū hic morbus diuturnior ac difficilior illo est. Saliuā tenuem, ac spumosam primum spuit. Lingua flaua est. Verum progressu tēporis nigrescit. Si igitur in princi-

pio

pio nigrescat, citius morbus finitur. Sin posterius, tardius. Tandẽ uero etiam rumpitur lingua, & si digitum apponas, inhæret. At liberationem à morbo significat lingua, similiter uelut in pleuritide. Hæc autem patitur homo, minimum diebus quatuordecim, ad summum una & uiginti, & per hoc tempus tussit uehementer, & unà cum tussi purgatur, primum saliua multa & spumosa. Septima uero & octaua die ubi febris in uigore fuerit, si humida sit peripneumonia, crassior prodierit: sin minus, non. Nona uero & decima, cum uirore pallida ac subcruenta. Duodecima autem usque decimamquartam, multa & purulenta. Atque hoc in his contingit, quorum naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, & morbus fortis est. Quorum uero & natura, & morbi constitutio sicca est, in his minus. Si quidẽ igitur decima quarta die resiccatus fuerit, et non amplius purulentum tussiendo reiecerit, sanus est. Sin minus, ad duo de uigesimam, & uigesimam primam animum aduerte, & si quidem tunc sputum illud quieuerit, euadit. Sin minus, interroga ipsum, an dulcior sit saliua, & si affirmauerit hoc, scito pulmonem ipsi suppuratum esse, & morbus annum durabit, si non in quadraginta diebus pus eduxerit. Si uero insuauem saliuam esse dixerit, status morbi lethalis est. Verum in primis diebus hi maxime manifesti fiunt. Si enim putrefactum ac purulentum expuerit in diebus duobus ac uiginti, & non exulceratus fuerit, euadit. Sin minus, non. Hæc peripneumonia nihil abest ab affectionibus quæ in pulmone sunt. Si igitur aliquid harum affectionum abfuerit, cognoscere oportet & quæ ægrotus mala habeat, & quæ medicus aggredi debeat. Si uero pauca horum signorum habuerit, ne decipiatur. Nam perniciosa non est peripneumonia, sed mollis. Cæterum peripneumoniam hoc modo curare oportet. Non tamen peccabit, si quis etiam pleuritidem & phrenitidem ita curare aggrediatur. Primum caput leuius facere incipe, quo nihil influat ad pectus. Primis autem diebus sorbitiones sint dulciores. Sic enim id quod consedit ac compactum est, potissimum elueris ac commoueris. Quarta die & quinta ac sexta, non amplius dulces, sed pingues. Nam ad sputum sursum exscreandum conducunt. Si uero pro ratione spuere non possit, ex pharmacis sursum educentibus dato. Aluum autem in primis quatuor aut quinque diebus subducere oportet, & hoc paulo amplius, quo & febres obtusiores sint, & dolores leuiores. Quum autem euacuatus fuerit, & corpore debilis, infernam aluum tertio quoque die deorsum commoueto, quo & corpus potens sit, & supernæ regiones humoris exortes. Nam si multus humor infra secedat, à quinta die, mortem inducit. Infra enim humore secedente, supernæ partes resiccantur. & sputi purgatio sursum non prodit. Oportet igitur & infernam aluum, neque ualde suppressam esse, ut ne febres sint acutæ: neque ualde egerere, quo saliua sursum educi possit, & æger uiribus ualeat. At medicamenta sursum educentia, sexta & septima ac nona die, & morbo adhuc ulterius progresso, magis exhibeto. Sit autem medicamẽtum, ueratrum album, thapsia, elaterium recens, singula æquis portionibus. Quod si saliua non probe purgetur, & spiritus fuerit frequens, & purgatio non præualeat, prædicendum est nullam spem uitæ reliquam esse, si purgatione nihil efficere possit. Sed & alia facienda sunt quæ in peripneumonia fieri solent, si inferna aluus ministerium suum probe obierit. Quin & aliter facere curationem oportet.

A prima die initio sumpto, ari magni conchulam maiorem dato, dauci & urticæ utriusq; itidem unam, sinapis & rutæ quantum tribus digitis comprehendere potes, & succũ silphij magnitudine fabæ. Hæc in aceto dulci & aqua permixta & diluta ac excolata, ieiuno tepida bibenda dato. Postquã uero purum exspuere cœperit, ari conchulam maiorem, & sesamum, & amygdalas purgatas, in aceto dulci aqua diluto bibenda præbeto. Si uero magis ducere uoles, radicis Capparis corticem his ammisceto.

Pleuritis.

QVum pleuritis apprehẽderit: hæc patitur. Dolor latus, & febris & horror tenet, & frequentem spiritũ habet, & erectæ ceruicis spiratio urget, & tussiendo rejcit subbiliosa, uelut à mali punici corio, si non ruptiones habuerit. Si uero habuerit, etiam sanguinem à ruptionibus. Est autem & sanguinea pleuritis, in qua subcruenta rejcit, Et est quidem biliosa, mitior, si nõ ruptiones æger habeat: sin minus, dolorosior quidem est, sed non lethalior. At sanguinea fortis, & dolorosa, & lethalis est. Quũ igitur affuerit simul singultus, simulq; cum saliua sanguinis grumos nigros tussiendo reiecerit, septima die moritur. Si uero dies decem transgressus fuerit, à pleuritide quidem sanus fit, uerum uigesima suppuratur, & pus tussiendo rejcit, demum uero reuomit, et non adeò facilis curatu est.

Pleuritides siccæ.

SVnt & siccæ pleuritides sine sputo, Verum hæ difficiles sunt. Iudicationes autem similes alijs sunt, sed ampliore in potu humectatione opus habent quàm aliæ. Biliosæ uero & sanguineæ, nona & undecima die iudicant, atq; hi magis sani fiunt. At si à principio quidem molles quidam tenuerint dolores, à quinta uero ac sexta die acuti, hi usq; ad duodecimum perueniũt, & non ualde effugiunt, Periculum autem maxime est, usq; ad septimũ. Immo etiam usq; ad duodecimum. Post has uero sanantur. Quæ uero ab initio molles sunt, à septima autem & octaua acutæ, ad decimumquartum iudicant, & sani fiunt.

Pleuritis ex dorso.

PLeuritis ad dorsum intantum ab alijs differt, dorsum dolet uelut ex plaga, & suspirat, & aceruatim respirat. statim aũt spuit pauca, & corpus delassatur. Tertia aut quarta die saniẽ mingit subcruentã. Moritur aũt maxime quinta die: sin minus, septima. Has si effugerit, uixerit, Et morbus lenis est ac minus lethalis. Custodire tamen oportet usq; ad decimũquartum. Postea uero sanus euadit. Cæterum quibusdam pleuriticis saliua quidem pura est, mictio autem cruenta, uelut serosa à carnibus assatis sanies. dolores uero acuti per spinã ad pectus, & ad inguen tendunt. Hic si septimum diem effugerit, sanus fit. At si alicui in his pleuritidibus contingat dorsum rubefieri, & humeros calescere, & inter desidendum grauari, & uenter exturbetur egestione cum uirore pallida, ac ualde graueolenti, hic propter uentris egestionem, uigesima prima die moritur. Has si effugerit, sanus fit. Quibus autem statim sputa uaria sunt, & dolores ualde acuti, hi tertia die moriuntur. Hanc autem transgressi, sanescũt. Qui uero sanus non fit septima, aut nona, aut decima, hic suppurari incipit. Melius est autem suppuratum fieri, etiamsi dolorosum sit. Minus enim lethale est. Porrò supra omnia relata signa, in unaquaq; pleuritide considerare oportet linguam. Si enim bulla subliuida fiat in lingua, uelut ferro in oleum tincto,

si quidem

si quidem in principio fiat aspera, difficilior est morbi emotio, & necesse est sanguinem tussiendo reijcere, in diebus quibus id fieri oportet. Si uero facto morbi progressu fiat, iudicationes quidem contingent ad decimum quartum diem, Verum necesse est sanguinem spuere. Habet autem se res de liberatione ab hoc morbo, hoc modo. Si quidem tertia die inceperit maturari ac expui, citius liberabitur. Si uero posterius maturescat, posterius iudicationes fiunt, quemadmodum in capitis signis. Dolores porrò in omni pleuritide, plerunque magis interdiu quàm noctu leuiores fiunt. Curare uero pleuritidas hoc modo oportet, utplurimum uelut phrenitidem & peripneumoniam, præterquã quod hic balneis calidis & uino dulci utendum est. Si igitur prima aut secunda die postquam inuasit, ægrum accesseris, si stercus prodijt purum, aut leuiter biliosum & modicum, infusum ex Thapsia per clysterem inijcito. Si uero aluus commota, noctu quidem egerat, postridie uero dolor & tormen uexet, rursus clysterem adhibeto. At si æger biliosus sit natura, & non purgatus correptus fuerit à morbo, priusquam saliuam biliosam expuat, etiam medicamento bilem probe purgato. Si uero iam expuat biliosa, medicamentũ ne dederis. Si enim dederis, sputũ sursum prodire non poterit, sed septima aut nona die suffocabitur, maxime si præcordia doleãt. Quòd si ad dolores in lateribus etiam præcordia doleant, clysterem adhibere oportet. & in potu ieiuno bibendam dare, Aristolochiam, hyssopum, cuminum, silphium, peplum, mecona appellatum albũ, florem æris, mel, acetum, & aquam. Et per medicamenta quidem ita primas curationes facere oportet. Reliqua uero sic se habent. Multa calida pro uiribus ægri lauato, capite excepto. & quũ iudicationes sunt, dolentes locos humidis fomentis tepefacito, & oleo illinito. Quum uero impetu fertur morbus, & ægrum & medicum à curationibus quiescere conuenit, ne quid mali inducatur. Dandus autem est ptisanæ succus coctus, aliquãto crassior spissitudine mellis. Post balnea etiam uinum dulce & aquosum bibendum est, non frigidum, modicum, ex angusti oris pocillo, & ubi tusses inuaserint, amplius bibendum & quàm maxime exscreandum, & potu humectandum, quo pulmo humidior factus, facilius ac citius sputum reddat, & tussis minus affligat. Sed & mali punici dulcis uinosi succum, lacte caprino modico, & melle ammixto, paulatim sæpe dato, & noctu & interdiu, & somnum quàm maxime prohibeto, quo purgatio & citius & copiosior fiat. At uero sanguineam pleuritidem sic curare oportet. Post iudicationes cibis leuibus reficito, & quietem agat, & nimium caueat solem, uentos, repletiones, acida, salsa, pinguia, fumum, flatus in aluo, laborem, uenerem. Si enim morbus recidiuarit, mors sequetur. In expuitionibus autem si dolor habeat, & expuere non possit, ieiuno æris florem dato, magnitudine oliuæ, & succi silphij dimidium eius, & trifolij seminis modicum, Hæc ex melle delingat. Aut piperis grana quinque, & succi silphij magnitudinem fabæ, mel, acetum, & aquam, ieiuno tepida bibenda præbeto. Hoc etiam dolores sedat. Quod si pro ratione spuere non possit, sed moretur sputũ hærens in ipso, & stertat in pectore, ari magni radicis cõchulam maiorem, & oleum ac acetum mixta dato, & acetum aqua dilutum insuper bibat. Aliud forte.

Florem æris magnitudine fabę, & nitrum assatum dupla portione, & hyssopi quantum tribus digitis comprehendi potest, melli misceto, & aquam ac

oleum modicum adstillato, & tepefacta in conchula maiore infundito, ut ne suffocetur. Hoc etiam in peripneumonia facere oportet, si non purgetur. Si uero neq; stertat, neq; uelut oportet spuat, capparis fructus quantum tribus digitis comprehendi potest, & piper, & nitrum modicum, & mel, & acetum, & aquam misceto, atq; hæc tepida sorbenda præbeto. Altera die eadem in aceto, melle, & aqua feruefacta sorbeat. Hoc etiam stertentibus dato, & his qui purgari non possunt. At si fortius facere uoles, hyssopi & sinapis, et nasturtij cōcham maiorem, melle & aqua terito, & feruefacta ac excolata, tepida sorbenda dato. Atq; hoc modo hi morbi curati sanantur, si non quid sputi in pulmone relictū pus fiat, à quo arida tussis sequitur, & febris ac horror emergunt, & erecta ceruice spiratio tenet, & frequentem & aceruatam respirationē æger habet, et uox paulo grauior fit, & color cum calore faciem occupat. Progressu uero temporis, morbus magis manifestus redditur. Hūc si intra decem dies susceperis, ubi uictu & balneo calido calefeceris, medicamentum quod pus ducat in pulmonem infundito, alijsq; pus ducentibus utitor, atq; sic uelut suppurato uictus rationē præscribas. Caput quoq; resiccato, ut ne quid influat. Si uero ex eo quod in pulmonem infusum est, pus non educatur, rumpitur hoc ipsum ex pulmone in thoracem, & post ruptionem sanus esse uidetur, quoniam ex angustia ad amplam capacitatem pus peruenit, & spiritus quem respirando attrahimus in pulmone locum ac sedem habet. Verum progrediēte tempore pectus pure impletur, & tusses, & febres, & alij dolores omnes magis ipsum premunt, & morbus inclarescit. Hunc post eruptionem per quindecim dies sinere oportet, quo pus rursus maturescat, Nam ex eo quod pus ad ampliorem locum deuenit, per frigeratū est, & id quod in thorace humidi erat ad seipsum attraxit, ita ut ipsum sit semiputrefactum. Si quidem igitur sua sponte expui incipiat in hoc tempore, bene est. Sin minus, medicamētis aut potionibus opem ferre oportet, in ultimis ex quindecim illis diebus, festinando ad corporis excitationem antea q̃ magis affligatur, ita ut caput purum custodias, influxionū gratia. Si uero non spuatur, sed sui significationem ad latera præbeat, secato aut urito. At si neque spuatur, neq; ad latera de se significationem præbeat, ubi multa calida ieiunum lauasti, & neq; potu usum in firma sella locasti, alter ex humeris ipsum apprehēdat, tu uero concute ipsum, aure ad latera admota, quo percipias ex utra parte significationem sui præbeat. Optandum autem esset ex sinistra. Nam dextras urere aut secare lethalius est. Quanto enim robustiores sunt dextræ partes, tanto etiam fortiores morbi in ipsis fiunt. Quòd si præ crassitudine, humor nō fluctuet, neq; strepitus sit in pectore, uerum spiritum frequentem trahat, & pedes intumescant, & tussicula aliqua adsit, ne te decipiant hæc, sed thoracē pure plenum esse probe noris. Proinde in terra eretriade liquida, & ualde trita ac tepida, linteum tenue tingito, eoq; thoracem circumcirca integito, & qua parte primum resiccatum fuerit, ea secato aut urito, q̃ proxime ad septum transuersum, cauendo tamē ne hoc ipsum lædas. Si uero uoles, ipsam terrā eretriadē illinito, & similiter uelut in linteo considerato. Multi simul illinunt, ne quæ primū illinūtur reficcetur. Post sectionē aut ustionē, linamēto ex lino crudo utere, & paulatim pus emitte. Cæterū ubi secare uel urere uoles, corpori in eadem figura, in qua inter secandū aut urendū futurū est, notā imprimito, ut ne cutis te decipiat, si in

si in figuræ transmutatione sursum aut deorsum magis cedat. Sed & tusses uitare oportet ex uictu, ut ne rursus pus reuellant ad pulmonẽ. Malum enim hoc est: quare permittendum est ut ad sectionẽ ꝙ citissime resiccetur. Postquã uero duodecima affuerit dies, reliquũ pus totũ emittito, & ex linteo linamentũ indito, & bis in die pus emittito, & uentrẽ supernum ex uictu ꝙ maxime resiccato. Atqꝫ hoc modo oportet etiã suppurationes ex uulneribus, & ex peripneumonia: & ex magnis destillationibus, & pulmone ad lateres prolapso, considerare ac curare.

Frigefactoriæ potiones in febre ardenti.

FRigefactorias potiones in febribus ardentibus quãdo uoles bibendas dato. Sunt autẽ multarum operationum. aliæ enim mictionem inducunt, aliæ alui egestionem, aliæ utrũqꝫ præstant, aliæ neutrum, aliæ solum frigefaciunt, uelut si quis in uas aquæ feruentis frigidã aquam infundat, aut ipsum uas ad frigidum uentũ exponat. Dabit itaqꝫ alias alijs. Neqꝫ enim dulces omnibus conducunt, neqꝫ acerbæ, neqꝫ eadẽ omnes bibere possunt. I. Fauorum siccorũ heminarum duarum mensuram aqua macerato, & conterens gustato donec subdulcis aqua fiat, deinde excolato, & iniectis apijs bibendam dato. II. Seminis lini acetabulũ, aquæ heminis decem affusis, in noua olla prunis imposita coquito ac feruere sinito ut transpirent, donec succus ad tactum pinguis fiat.

III. Aquam mulsam aquosam ad dimidias coquito, deinde apio iniecto frigidam paulatim exhibeto. IIII. Ordeum Achilleum magnũ ac plenũ heminæ mensura siccato, & acutis spicis ablatis, ubi probe laueris, aquæ congio affuso coquito ad dimidias, frigefacito ac bibẽdum dato. V. Cumini Aethiopici heminæ decimæ parti, tres aquæ semicõgios affunde, & olla luto piloso oblita, donec tertia pars restet feruere sine, & frigidã hanc ad omnem ardentẽ aliamqꝫ febrem exhibe. VI. Aquam cœlestem ipsam per seipsam præbe. VII. Ptisanæ heminæ congio aquæ affuso, ad dimidias coquito. deinde excolato, & apijs iniectis frigidam dato. VIII. Prosunt & uina alba aquosa ex uuis passis.

IX. Prosunt & uuarũ passarum expressarum retrimẽta aquosa. X. Vuarum passarum albarum exemptis uinaceis heminam, radicũ quinquefolij manipulum, tundito, & affusis aquæ heminis uiginti, ad dimidias coquito, & frigidam hanc paulatim bibẽdam dato. XI. Ad farinæ ordei pleni crassæ chœnicem dimidiam, aquæ congiũ affundas, & quum iam intumescunt crassæ farinæ partes, manibus teras, donec aqua alba fiat, et adiãti pugillo iniecto, sub dio per noctem exponito, ac exhibeto. XII. Ouorum trium aut quatuor candidum, in aquæ congio concussum bibat. Hoc ualde frigefacit, & ægrum ad aluũ exonerandam conturbat. XIII. Ordei torrefacti probe loti chœnicem dimidiam, in aquæ congio bis aut ter feruere sinito, & frigidam hanc exhibeto.

XIIII. Ptisanæ succum coctum tenuem, & uinum dulce dato. Hoc urinam ducit. XV. Cucumeris peponis corio nudati pollinẽ ex aqua præbeto. Hæc potio urinam ciet, frigefacit, & sitim sedat. XVI. Eruum in aqua præcoquito, deinde ollam nouã, in maiorẽ ollam aqua plenam ponito, & alia aqua eruo affusa, ad modicũ tempus coquito. postea ubi coctũ fuerit eruum, tertiã aquæ partem reliquã excolatam bibendam dato, ita ut ad singulos cyathos, & cucumeris, & erui pollinem inspergas. Hoc cõstanter sitim sedat. XVII. Vinum Thasiũ uetus parte una, cũ uigintiquinqꝫ aquæ partib. dato. XVIII. Trifoliũ,

cucu-

cucumeris pollinem,& craſſam ordei farinam in aqua macerato,& hanc bibendam dato. XIX. Apij manipulos tres, pulegij pugillos duos,in aceti heminis decem ad tertias coquito.Hoc melle & aqua dilutū,aquoſum bibat,adianti pugillo iniecto.Hoc urinam ducit,& aluum ſoluit. XX.Mala odorata dulcia contundito,& aqua macerato,& aquam bibendam dato. XXI. Mala cydonea eodem modo,ſi aluus ſoluta fuerit in febre ardente. XXII. Quòd ſi morbus regius inſuper corripiat,uuæ paſſæ albæ exemptis uinaceis,& cicerum alborum,utrorunq; dimidiam heminã, & ordei Achillei magni ac pleni tantundem,& cnici tantundem,aquæ heminas decem,& apium,& mētam,& coriandrum,de ſingulis parum,terito donec placide aqua dulceſcat, & adiãti pugillo poſtea iniecto,ubi ſub dio per noctem expoſuiſti exhibeto.Potes etiam alia his ſimilia imitari.Omnia uero per noctē ſub dio expoſita dabis febriēti, exceptis his quibus alui plus q̃ cōuenit fluunt. XXIII. Pulegij pugillos tres, apij duplũ,in uino diluto coquito ac exhibeto:hoc urinã ciet,& bilem per aluū trahit.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS, LIBER IIII. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

AD hominis generationē de omnibus & uiri & mulieris partibus ſemen progreſſum,& in uterum muliebrē illapſum condenſatur,temporeq; ueniente natura hominis formam referens ex ipſo producitur. Habet autem & mulier,& uir, quatuor ſpecies humoris in corpore, à quibus morbi fiunt, qui non à uiolentia aliqua fiunt. Sunt autem ſpecies hæ, Pituita, Sanguis, Bilis, & Hydrops ſiue aqua : & de his nō minima, neq; debiliſsima,in ſemen procedit portio.Et quia animal ſecundum parentes naſcitur,tot humorum ſpecies,& ſanorum & morboſorū in ſeipſo habet. Oſtendam autem quæ in unaquaq; harum ſpecierū & plura & pauciora in corpore fiunt,& à quo ægrotant .Et q͏ morbi in imparibus diebus iudicantur. Et quæ ſint morborum principia.Et qualia ſingula ex ipſis in corpore efficiant,ut morbum inducãt.& à quo rigor febrilis fiat,& cur poſt ipſum febris irruit. Primum aũt demonſtrare uolo,quomodo bilis,& ſanguis,& hydrops,& pituita, copioſiora & pauciora fiant à cibis & potibus,hoc modo. Vētriculus dum plenus eſt,omnium horum corpori fons eſt. Verũ ubi uacuus eſt,corpore fruitur colliqueſcente.Sunt aũt & alij fontes quatuor,à quibus unuſquiſq; horum humorum in corpus procedit,poſtquã ſanè ipſi à uentriculo acceperunt : & hi quoq; fontes ubi euacuantur,de corpore fruuntur. Sed & ipſum corpus attrahit,ubi uentriculus in ſeipſo quid habuerit.Et ſanè ſanguini fons eſt cor,pituitæ caput, Aquæ ſplen,Bili locus folliculi in hepate.hi ſunt quatuor humoribus his fontes,uentriculo excepto.Ex his autē maxime caui ſunt, Caput & Splen, Nam in hoc ipſo maxima amplitudo eſt. Verũ de hoc paulo poſtea clarius dicam. Quin & hæc ſic ſe habent.In omnibus cibis ac potibus et bilioſi quid eſt, & aquoſi, & ſanguinei, & pituitoſi:in alio plus,in alio minus. Quapropter & quæ eduntur ac bibuntur,alia alijs præſtant ad ſanitatē.Atq; hæc mihi de hoc

dicta

dicta sunt. Postquam uero comedit aut bibit homo, corpus in seipsum humorem relatum ex uentriculo, & fontes trahunt per uenas de uētriculo, similis humor similem, & corpori distribuunt. Quemadmodum etiam in plantis similis humor similem trahit de terra. Habet enim eodem modo terra omnigenas in se ipsa ac innumeras facultates. Quæcunq; enim in ipsa nascuntur, his omnibus exhibet humorē similem unicuiq;, qualem & hoc ipsum quod nascitur sibi similem, iuxta cognationem habet. & trahit unūquodq; de terra alimentū, quale etiam ipsum existit. Nam & rosa de terra trahit talem humorē, qualis ipsa in potentia est: & allium de terra humorem eiusmodi trahit, quale ipsum in potentia est. Et alia omnia terræ nascentia, ex terra trahunt, singula iuxta seipsa. Si enim hæc res non ita se haberet, non nascerentur plantæ similes seminibus. Cui porrò plantæ in terra cognatus humor multo uberior est q̄ conuenit, ea planta ægrotat. Cui uero paucior q̄ opportunum est, ea resiccatur. At si ab initio nō insit terræ humor, quem planta iuxta cognationem trahat, ne germinare quidem poterit. Intelligentiā autem huius rei, q̄ si non habeat planta humorem secundum naturam, ne ab initio quidem germinet, inde nobis suppeditatur. Ionia enim regio & Peloponesus pro temporibus anni à sole non minime calet ac illustratur, ut sol nascentibus è terra sufficere posśit, attamen fieri non potest, multis frustra iam id tentātibus, ut in Ionia aut Peloponeso Silphium nascatur. At in Libya sua sponte nascitur. Non enim est neq; in Ionia, neq; in Peloponeso, eiusmodi humor qui ipsum alere posśit. Quum autem sint & aliæ multæ medicinæ, quas sole sufficiente, regiones alere non possunt, aliæ uero sua sponte producunt, hoc ipsum eius quod nunc dicturus sum considerandi occasionē exhibet, quantum uidelicet locus alteri loco etiam ualde uicinus præstet ad iucundi uini productionem, sole æqualiter sufficiēte. Hic etenim in terra humor est, qui uinum suaue exhibere potest, illic non est. Sūt etiam syluestria non pauca in loco nascentia, quæ ad orgyæ seu cubitorū quatuor spatium translata: nasci minime comperias. Non enim habet terra talem humorem translato, qualem illa syluestribus plantis exhibebat. Sunt enim ex ipsis quædam uenenosiores, aliæ humidiores, aliæ dulciores, aliæ ficciores, aliæ asperiores, & innumeræ aliæ aliter se habent. Innumeræ enim sunt in ipsa terra facultates. Et propter hæc genera primum nihil alteri simile ex terra productum est, quod non esset cognatum. Et mihi sanè uidētur hæ omnes plantæ syluestres fuisse. Verum homines ipsas mansuefecerunt, fructum ferre efficientes unamquāq; iuxta suum semen. Trahit enim similis humor similē ex terra, & ex hoc augescit ac nutritur. & nullum ex terræ nascentibus alteri simile est, quod non æqualem, neq; similem humorem ex terra trahat. Et omnia quæ nascuntur in cibi ac potus usum uenientia, multas facultates de terra ad se trahunt, & in omnibus est aliquid pituitosi ac sanguinei. Et ex hoc adeò ad hanc demōstrationis necesśitatē deueni, quòd à cibis ac potibus in uentriculum procedentibus trahit corpus, secundum fontes quos nominaui, similis humor similem per uenas. Referam quoq; aliud argumentum, quòd singula prout relatum est trahant, & simul dicam, unde pituita in corpore gignatur. Vbi quis caseum comedit, aut aliquid acre, aut aliud quid edit aut bibit, quod pituitosum est, statim ipsi ad os ac nares accurrit, atq; hoc ita fieri partim omnes uidemus, partim ita esse credere oportet, ex his quæ

ego referam. Aſſero itaq;, quod quantũ in cibo aut potu pituitæ ineſt, illud ubi ad uentriculũ peruenit, partim corpus ad ſeipſum trahit, partim caput, ut quod cauum ſit, & uelut cucurbita corpori incumbat, ad ſe trahit, utpote uiſcoſa exiſtente pituita, ita ut hanc alia per aliam ſequatur ad caput: & quæ quidem recẽs ex cibo generatur pituita, in capite manet. Vetus autem, prout copioſior eſt recens, ab ipſa uiolente extruditur. Quapropter ubi quis edit aut bibit aliquid pituitoſi, exſcreat pituitam. Habet autẽ et hæc res ſe hoc modo. Si ubi edit aut bibit quid pituitoſi homo, non rurſus exeat quod redundat, neq; per os, neq; per nares, neceſſe eſt ipſum manere in capite, aut ad corpus deſcẽdere de capite, & ad uentriculum peruenire. Ac optimum quidem fuerit, ſi ad uẽtriculum perueniat. Exire enim poterit unà cum ſtercore, et ſi quidem multũ fuerit ac humidũ, ſtercus humectare poterit. Si uero modicũ, non hoc effecerit. At ſi in capite maneat, multum dolorem capiti exhibuerit, quũ in uenis eſt. Si uero modicũ, nõ hoc fecerit. Significationem autem de ſe præbet copioſum ne ſit an modicum. Quòd ſi ad corpus deueniat, atq; illic alio humori ammixtũ fuerit, ſi quidẽ multa fuerit pituita, ſtatim corpus læſerit: ſi uero pauca, nõ adeò lędere poterit, quũ magnũ ſit corpus, ſi non & aliud quoddam principium ipſi reliquũ ſit. Verum temporis progreſſu, ſi alia pituita ſuperaccedat, lædi utiq; poſsit. At ſi corpus ueſicæ ac uẽtriculo deleget, atq; hæc foras perferãt, nihil mali ex ipſa habuerit. In hoc igitur ſermone demõſtratum eſt, quomodo caput pituitã ex uentriculo trahat, & ſimile ad ſimile perueniat, & ſimul à me dictum eſt, quomodo & quare copioſior pituita homini à cibis ac potibus fiat. Nunc uero dicam de bile, quomodo & cur copioſior in corpore fiat, & quomodo locus folliculi in hepate ipſam trahat. Habet ſe res hoc modo. Poſtquam comedit & bibit homo aliquid amari, quod'q; aliàs bilioſum ac leue eſt, copioſior etiam bilis fit in hepate, & ſtatim dolet hepar, quod pueri cor uocant, atq; hoc ita fieri uidemus, et clarũ nobis eſt quod à cibo aut potu factũ eſt. Trahit etenim corpus in ſeipſum de cibis omnem prædictum humorẽ. Trahit etiam folliculus in hepate, quicquid iſthic bilioſi ineſt. Et ſi derepẽte multa bilis fiat, homo hepar dolet, et de uentre copioſior fit. Hoc enim cõtingente, procedit de ueteri bile propter multitudinem ad uentriculum, & ex hoc tormen uentriculo oboritur, et pars ipſius per ueſicam, pars per aluũ egreditur, atq; ſic minima pars in homine manet, & dolores ceſſant. Si uero neutrum horum contingat, procedit primum de ueteri bile ad corpus, diſtribuitur enim ad ipſum: & ſi multa fuerit, ſtatim ſignificationẽ ſui præbet alij humori ammixta. Si uero modica, non adeò læſerit, quum magnum ſit corpus, ſi nõ & aliud quoddam principiũ ſuboriatur, Verũ temporis progreſſu, ſi alia bilis ſuperaccedat copioſior, hominem utiq; læſerit. Si uero non ſuperaccedat, excolare illam poterit corpus, ut & bilis, & quæcũq; bilioſa ſunt prodeant. Nam quæ in cibo ac potu ſumũtur, alia aliorum medicamenta ſunt. Sic ſanè etiam alia quæcunq; lædentia ſunt medicamenta, ubi aliud ab alio in uentriculum incidit, ſua ipſius poteſtate cauſſam habens, id quod ſuperatũ eſt expellit, ac ipſum lædit. At ſi ſuperaccedat alia bilis in corpore, ab his quæ in uentriculum incidunt, morbus huic oboritur. Atq; in hoc ſermone iam ego declaraui, quomodo bilis, & cur copioſior fiat in corpore, à cibis & potibus: & quod trahit in ſeipſum folliculus in hepar, iuxta ſimilitudinem id quod bilioſum eſt

à cibis ac potibus.

Nunc uero dicam de aqua, quomodo, & cur copoſior fiat in corpore, & quomodo ſplen trahat in ſeipſum. Aſſero autem ubi homo bibit amplius, & corpus, & ſplenem, aquam in ſeipſa trahere ex uentriculo. Et ſi plus traxerint quàm oportet, ſtatim hominem affligi. atq; hoc ita fieri intelligunt quicunq; homines ſplenici exiſtunt. Poſtquam autem traxit ſplen, optimum eſt, ſi uetus aqua quæ in ſplene inerat, ad ueſicam aut uentriculum excoletur, & per hæc expellatur. Nam per ſupernas regiones non purgatur aqua de ſplene, niſi quantum eius in uaſis ineſt, quæ de liene procedunt: uerum ad uentriculum & ueſicam depurgatio fieri poteſt. Si uero hæc ad fluxionem apta nõ fuerint, neq; aqua per ea foras excoletur, de ſplene ad infernas partes aqua procedit, atq; iſthic alij humori miſcetur. Et ſi quidem pauca fuerit, non ſanè læſerit. ſed de corpore ad ueſicam, & ad uentriculum, per uenas excolari poterit. Sunt enim multæ ex hoc tendentes deorſum, quæ ex infernis partibus ad ſeipſas trahunt, ubi ſicciores fuerint q̃ prius erant. At ſi alia aqua generetur, & uentriculus ac ueſica foras non expellant, ſplen eleuatur, & infernæ corporis partes dolore afficiuntur. Atq; hæc à me dicta ſunt, quomodo & cur aqua copioſior generetur in corpore à potu: & quomodo ſplen trahit.

Nunc autem de ſanguine dicam, quomodo & cur amplior in corpore generetur, Poſtquã bibit aut comedit homo aliquid quod ſanguineũ eſt, trahit quidem et totum corpus in ſeipſum, trahit autẽ & cor ſanguineum ad ſeipſum. Et ubi plus attraxit, non oboritur cordi dolor. Eſt enim cor res ſolida ac denſa, & propterea dolore non affligitur. Et ex ipſo procedunt uenæ craſſæ iugulares appellatæ, ad quas ſtatim ſi copioſius accedat, ſanguineũ illud diſtribuitur, & illæ impletæ breui ad caput & corpus delegant. Et quum ederit aut biberit homo quid ſanguinei, ſtatim uenæ iugulares attolluntur, & facies rubet. Accedente uero ad cor & corpus ſanguine quàm ſatis eſt uberiore, à cibis ac potibus, & ad alium humorem ammixto, ſi non ab ipſo egreſſus fuerit, per aluum aut ueſicam, reliquo humori ammixtus, dolorem corpori inducit. Si uero modicus accedat, non ſanè læſerit corpus. Verum temporis progreſſu diſtribuitur ab ipſo ad uentriculũ, aut ad nares, quæ ipſum foras excolant, & nulla læſio contingit. Si uero paulatim copioſior fiat, morboſus efficitur. Atq; ita quomodo copioſior ſanguis generetur, à me declaratum eſt.

Quum autem ſint quatuor, Sanguis, Bilis, Pituita, & Aqua, omnia hæc à me demonſtrata ſunt, & quomodo, & cur copioſiora fiant, à cibis ac potibus. Quòd autem ex his fiant ac generentur, hoc argumento conſtat. Si homo parum edit, & parum bibit, nullum morbum hoc ipſi inducit. Et hæc quidem de hoc mihi dicta ſunt. Attigi etiam obiter oſtendere intelligenti, quomodo hæc pauciora fiant. Verũ de hoc paulo poſt melius tractabo.

Cæterum fontes hi quatuor quos nominaui, quũ pleni fuerint, ſemper corpori diſtribuunt: quum uero uacui, uice uerſa trahunt ab ipſo, Sic etiam uentriculus facit. Et habet ſe res hoc modo, ueluti ſi quis tria aut plura ænea uaſa in planiſsimo loco componat, & coaptata quàm optime diſponat, fiſtulis ad foramina inſertis, atque ita placide in unum uas aquam infundat, donec omnia ab aqua fuerint expleta. Ab uno enim diffluet in reliqua uaſa, donec etiam alia fuerint expleta. Poſtquam autem plena facta fuerint uaſa, ſi quis de uno aquam effundat, retribuet ſe retro fluens aqua ad unum uas, & uacua fient reliqua uaſa

ruſus,quemadmodum etiam ſuſceperunt. Sic ſanè & in corpore res ſe habet. Poſtquam enim cibi ac potus in uentriculum inciderint,fruitur corpus de uentre, & unà cum fontibus impletur. Vbi uero aluus uacuatur, rurſus retro humor ab ipſe redditur,quemadmodum ſuſceperat,ueluti ex alijs ad unum uaſculum. Venæ enim ſunt per totum corpus tendentes,aliæ tenuiores, aliæ craſsiores,multæ ac frequentes. Hæ autem donec uiuit homo apertæ ſunt, & ſuſcipiunt & dimittunt nouum humorẽ. Vbi uero mortuus fuerit, clauduntur & extenuantur. Quandiu igitur uiuit homo,fruitur corpus de uentriculo, ubi quid in ſeipſo habuerit: fruuntur etiam fontes, & impleti corpori diſtribuunt. Si enim corpus non traheret de uentriculi humore,ſed ſoli fontes, & hi ad corpus diſtribuerent,non ſanè haberet corpus ſufficiens alimẽtum, ſed paucius. Non enim amplius haberent alimentum fontes,quod corpori ſubminiſtrarent. At uero ſi fontes iſti nõ eſſent, dum edimus ac bibimus, uere nõ cognoſceremus, neqꝫ quid iucundum,neqꝫ quid iniucũdum eſſet, propter hanc quam referam neceſsitatem. Hi loci quum minores ſint, & intra reliquum corpus, ſemper etiam antea quàm attrahat unuſquiſqꝫ iuxta ſuam facultatẽ, reliquo corpori denũciat de cibis ac potibus,qui bilioſus ſit,& qui pituitoſus,& qui ſanguineus, & qui aquoſus. Quicquid enim horum humorum plus q̃ opportunum eſt,in cibis ac potibus nobis obuenerit,neqꝫ cibos illos iucũdos facit. Quæ uero maxime appetimus,pro eorum ratione etiam illi iucundi ſunt. Si uero cibis ac potibus opus habuerit fons quidam, pro hac ratione etiam corpus trahet ab ipſis fontibus,donec humor paucior q̃ oportet fiat, & tunc ſanè appetit homo aut edere,aut bibere tale quid,quod portionem illam expleat,ac reliquis adæquet. Et propterea ubi multum cibi ſumpſimus aut bibimus,quãdoqꝫ adhuc cibum aut potum appetimus,& nihil aliud libenter edimus, quàm quod appetimus. Poſtquam autem comedimus, & adæquatus fuerit humor, his perfectis & in fontibus,& in corpore,tunc ceſſat appetẽtia. Atqꝫ hæc de hoc à me dicta ſunt. Quin & hoc ſe ita habet,quòd ad folliculum in hepate, ſola bilis à cibis ac potibus ſecernitur. Venulæ enim quũ debiles & tenues ſunt, alium humorem trahere non poſſunt,qui grauior & craſsior exiſtit: & ſimul non eſt ea loci capacitas,ut alius humor in hoc folliculo conſiſtat: & eſt hic locus maxime familiaris bili ſecundum naturam,& ob id in ipſo nullus alius fit morbus,quàm is quem homines Cardiogmum, hoc eſt cordis morſum uocant. At Caput, & Cor, & Splen,de omnibus humoribus participant. Vnumquodqꝫ tamen ſi non ægrotet,plurimum de relatis participat,iuxta ſuam ipſius naturam, caput pituita,cor ſanguine,ſplen aqua. Trahunt autem & de alio humore uenæ in ſeipſas, amplæ & craſſæ, & inſtar pampini retortæ exiſtentes, ita ut ubi trahant, alius humor alium ſequatur. Et cordi quidem propinquant uenæ iugulares craſſæ, ad quas cito diſtribuitur,ubi illi amplior quàm commodus eſt humor accedat. Hæ uero ad reliquum corpus delegant: & ſimul ipſum cor ſolidum eſt ac denſum,ut ab humore nõ ægrotet,& propterea nullus morbus in corde oboritur. Caput autem & ſplen maxime ſunt morbis obnoxia. Aegrotãt enim & ab his quæ à natura inſunt,quum plura quàm opportunum eſt acceſſerint. Aegrotãt item ab alijs humorib. Venæ enim in ipſis craſſæ ac multæ ſunt, & ipſa quoqꝫ uenoſa ſunt ac caua,ut & alijs humoribus recipiendis capacitas in ipſis ſit, pau

latim

latim nimirum accedẽtibus, & ad eum humorẽ qui à natura ineſt, ſe ammiſcen-
tibus. Quemadmodũ in uaſe magno amplior capacitas eſt quàm in paruo. Sic
ſanè et in capite, aut in ſplene, res ſe habet. Magna enim capacitas maxime in ip-
ſis eſt. Si uero repletæ fuerint iſthic humore uenæ, ab ipſo ſanè in illis morbus
oboritur. Atq; hæc mihi de hoc nunc dicta ſunt. Volo autẽ melius declarare,
quomodo unuſquiſq; horum humorũ in corpore paucior fiat. Quatuor equi-
dem humores eſſe demõſtraui hominem lædentes. Quatuor item ipſorũ fon-
tes. Quatuor quoq; eſſe dico locos, per quos homo de ſingulis his expurgatur.
Sunt autẽ hi, os, nares, podex, urinæ meatus. Et ubi humor aliquis affligens co-
pioſior factus fuerit, ſi his locis homo depurgetur, nullus ipſum morbus ab il-
lo premit. Et ſi uentriculus plenus fuerit, liqueſcẽte corpore ab humore, defluit
ad ipſum, & extra prodit per aliquem horum locorũ, & propterea humor pau-
cior fit in corpore. Corpus enim uelut & antea dixi, uentriculo retribuit, ubi ua-
cuus fuerit: & fruitur de ipſo, ubi plenus exiſtit. Atq; hæc à me dicta ſunt, quo-
modo & cur pauciores fiant humores hominem affligẽtes. Quomodo uero &
cur homo ſanus degat, referam. Poſtquam comedit ac bibit, & humor ad cor-
pus peruenit, eo quo dictum eſt modo, ammixtus alij, tum ei qui in corpore,
tum ei qui in fonte eſt, ea quidem die qua acceſſerit, in corpore manet. poſtri-
die uero alius humor ad ipſum accedit. Atque hi quidem duo ſunt dies, duo
uero in corpore humores. Et alteri quidem humori duo dies ſunt, alteri unus.
Et qui quidem poſtridie acceſsit, manet in corpore, ut qui ſit craſſus. Alter au-
tem coctus à caliditate diffunditur, & tenuis fiens, poſtera die ad uentriculum
accedit, & per omne tempus à recenti expellitur. Vbi uero ad uentriculũ perue-
nit, cibos in hoc loco coquit, & de ſe ſanguinẽ in corpore facit. Si uero perman-
ſerit, tempore graueolens fit. Tertia uero die unà cum ſtercore, & urina exit, co-
pia ipſe ſibijpſi æqualis, & conſimilis, & æquilibris, etiamſi ſuijpſius pars quę-
dam ſit, quo humor maneat in corpore iuxta relatam rationem. Influit autẽ &
tertia die humor de corpore ad uẽtriculum amplior & graueolentior, qui uide-
licet reliquus fuit à ſecundo, & defert cibos cõcoctos, & quicquid eſt in corpo-
re morboſum, & rurſus ſimul exit. Indicio eſt autem urina quæ ſalſuginoſa eſt,
quòd cibi deferunt de corpore etiam id quod morboſum eſt. Et cibi quidẽ ſem-
per poſtridie per aluum ſecedunt, humor aũt ad tertiam diem. Hoc modo ſani-
tas cõtingere ſolet. Atq; hæc dicta ſunt, quomodo, & cur homines ſani degũt.
At uero humor hic ſi particulatim foras prodiret poſtridie, cibi nõ ſimiliter ex
uentriculo graueolentes facti foras prodirent, ſed ueluti cocti: & urina potui ſi-
milis, & corpus ſemper euacuaretur, & per omne tempus homo, ubi uentrem
exoneraſſet ac minxiſſet, opus haberet ſtatim potu ac cibo, pro egeſtionis fa-
ctæ copia, ſi modo ualidus eſſe deberet, quum humor ſufficiens in corpore nõ
relinquatur, ſed unà cum ſtercore foras prodeat poſtridie, aut eadem die. Et ſi
quidem comediſſet, bene eſſet. Sin minus, & euacuatus debilis eſſet, neq; hu-
mor craſſus fieri poſſet, ut poſtridie foras prodiret. Non enim ſufficiens in cor-
pore relinquitur. Nunc uero aluum exonerantes probe ualemus, & ſi per bidu-
um nihil cibi acceperimus, & uiuere, & facere quid poſſumus, & non penitus
debilitamur ex euacuatione in hoc tempore. Humor enim in corpore manens,
robur exhibet. Atq; hæc à me dicta ſunt, quomodo & cur fieri non poſsit, ut

humor qui corpori accesſit, foras egrediatur eadem die, immo neq; poſtridie. Id porrò aſſero, ſi humor pluribus quàm tribus diebus in corpore permaneat, aut alius multus implens accedat, uenis caleſcentibus ac ſtantibus, maius malum, aut minus, homini ſignificationem de ſe præbere: hyeme quidem minus, & poſterius: æſtate uero maius, ac prius. Atq; hæc à me dicta ſunt, de eo quod fieri ſolet, ſi humor in corpore maneat. At uero ſi corpus cibos eadem die egereret, non ſufficienter humore uti poſſet, ſed eſſent homines tenues ac debiles. Nunc uero quũ maneant cibi ac potus, quamdiu permanent, corpus fruitur ſenſim de uentriculo trahens, & impletur. Hæc dixi & quomodo, & cur cibi non poſsint eadem die exire. Si uero cibi maneant in uentriculo, ampliore tempore quàm opportunum eſt, & alij ad ipſos incidant, corpus utiq; repleatur: & dum premuntur à plenitudine uenæ, calor ac dolor corpori acceſſerint, æſtate quidem citius, hyeme uero poſterius. Aeſtate enim calidus eſt aer ambiens, & calidiorem corpus in ſeipſum trahit. Et ſi calido adhuc exiſtente uentriculo, calidior quàm opportunus eſt ſpiritus homini accedat, nihil miri eſt hominem ex tali febrire. hyeme uero quum frigidum ſpiritum trahat in ſeipſum, multo magis poterit corpus repletionem ferre, homine modice uentrem exonerante. Et hæc à me dicta ſunt de eo quod fieri ſolet, ſi cibi ampliore tempore in uentriculo maneant. Et attigi quoq; obiter ut declararim omnem humoris ac cibi, & longioris & breuioris temporis differẽtiam, cur homines ægrotent. Verum de hoc melius tractabo temporis progreſſu. Reuertor rurſus retro de ſanitate dicturus, quòd ſanè corpus hominis humore de cibis ac potibus fruitur, & prodeũt foras in ſano, tum cibi, tum humor, iuxta relatam rationem. Et ſi quidẽ foras prodeat plus humoris, quàm de cibis ac potibus acceſsit, homo attenuatur. Prodit autem foris plus quàm acceſsit ob hanc cauſſam. Si in quiete degat homo, & non laboret, mali aliquid ipſi in corpore ineſt. Verum præ alia ſanitate quæ multa eſt, non lædit ualde. Malum uero illud huiuſmodi eſt. Poſtquam aliquid ex his quatuor corpori accedentibus, aduenerit copioſius, non ita multo, corpus caleſcit ſenſim, ut non ualde lædatur: & liqueſcit in uentriculo, & cibum homini iniucundum facit. Si uero humor alius alio copioſior fuerit, febris ex hoc homini oboritur. Verum de hoc exactius paulo poſt tradam. Quandoq; etiam ubi cibus iucundus eſt, homo attenuatur. Cauſa uero eadem eſt. His autem fientibus, plus humoris extra prodit, quàm ſuccentu- ratur. Et propterea in quiete degenti contingit ut attenuetur. At uero laborantibus hominibus itidem corpus coaleſcit. Et hoc à labore caleſcente, tum humor in ipſo diffunditur, tum attenuationis morbus oboritur. Quum autem inutilis fiat humor, & ad uentriculum, & ad ueſicã defluit, hæ autem foras expellunt. Pars uero ipſius extra exhalat, per internam corporis raritatem. Pars autem quæ adhuc intus manet, ſudor fit, & per corpus foras procedit. Eodem modo & exercitationes iuuenum idem efficiũt quod labor. Si uero etiam non paucior fuerit humor eo qui prius exiuit, accedatq; inſuper alius à cibis ac potibus, attenuatur propterea homo. Paucior autem accedit, ſi non aliud quid edere poterit, & ſi neq; laboret pro prioris laboris aut exercitationis ratione, alij alijs pauciores fiunt. Cæterum bonus corporis habitus accedit ex eſu, hac de cauſſa. Poſtquam reſiccatus eſt tempore humor, & in priore labore prius

egreſſus

egressus est alius alio copiosior, & unus alius alios ualde superauit, homo re-
pletus fit. Et si quidem à multis ualde superetur, febris ex hoc modo oboritur.
Si uero à paucis, parum superatur. Sed & corpus hoc modo sufferre ac reuale-
scere potest, humiditate enim uberiore in ipso existẽte, calorẽ exoluit. Calescit
enim corpus à febre, & si quidem modicũ fuerit id quod affligit, tertia die eodẽ
modo dimittit, per duas autem continue tenet: Si uero copiosius, quinta die:
per quatuor uero tenet pro ratione. Atque hoc modo morbi per dies iudican-
tur. At si dimiserit febris in imparib. diebus, et sanus homo fit, et moritur. Qua
de caussa, paulo post dicam. Nunc autem referam cur febris dimittat. Sic au-
tem sentio. Quæcunq; febris de corpore hominem corripuerit, necesse est ter-
tia die humorem affligentem exire de corpore, aut in alio quopiam impari die,
iuxta rationem antea relatam. Non enim exit prius q̃ alius bonus de uentricu
lo ipsi accedat. Nam intermedia & postera die corpus trahit de uẽtriculo, quic-
quid ipsi in seipso dimiserit priore die, nisi uentriculus id expulerit, & alium hu
morem habuerit, quod sanè malum homini esset. Si uero dimiserit febris tertia
die, eodem modo dimittit quo etiam eadem die, uelut dictum est. Atq; ita qui-
dem contingit, ut febris de corpore fiens, tertia die remittat. Dico autem, etiam
si quinta die, aut septima, aut nona dimittat, eodem modo dimittere, quemad-
modum & tertia exiuit. Etenim alimẽtum febri contingit, secundũ locos quos
paulo antea dixi. Vbi enim humor copiosior præualuerit, homo liberatur à fe-
bre. Dimittit autem febris in diebus imparibus ea de caussa. Quòd uidelicet in
paribus diebus trahit corpus de uentriculo: in imparibus uero dimittit, Ven-
triculus autem extra propellit in homine sano, iuxta huiusmodi necessitatem
morbi in imparibus diebus iudicãtur. Atq; hac quidẽ ratione homo febricitãs
sanus euadit. Assero autem & quod doleant maxime homines ægroti in impa
ribus diebus, propter hoc & secundũ rationem fieri. Conturbatur equidem ho
mo quum febricitat. Cuius rei signum est, quòd horror aliàs atq; aliàs per cor-
pus transcurrit. Hoc uero nõ sanè ita contingeret, si non cõturbaretur humor,
& de ipso aut plus, aut minus secerneretur, & alius aliũ superaret. Cõturbatur
autem maxime in imparibus diebus quũ ægrotat. Sed & horror maxime tunc
fit. Habet enim se res hoc modo. De humore affligẽte expellitur aliquid ex cor
pore, à recentissimo humore superatum, & procedit ad aluum infernã, & aluus
ipsa unà cum affligente calescit, suscipiens in seipsam magis quàm priore tem-
pore. Hoc autem maxime fit in morbi iudicatione. Et si paulatim corpus ad al-
uum dimiserit, & nõ multum fuerit id quod hominem affligit, & aluus, & cor-
pus, calorẽ sufferre in iudicatiõe potest, & homo sanus euadit, ubi humor affli-
gens egressus fuerit, & is qui febri alimentũ præbuit consumptus, & sanus pr̨
ualuerit. Atq; hac ratione propter relatas à me caussas, homo ægrotus sanus
euasit. Nunc uero referam cur moriantur homines in imparibus diebus. Sic au
tem sentio. Si multum fuerit id quod affligit in corpore, magis q̃ opportunum
est, & aceruatim robustũ, turbatur ad uentriculum, & quum nõ possit calorem
sufferre corpus, eo fruitur, et graueolentiã circa spiritum fieri necesse est, et quũ
nequeat corpus præ debilitate, nimirum omni humore morboso existente, spi
ritum trahere, quo ea quæ in uẽtriculo sunt refrigerẽtur, quicquid est humoris
uitalis id foras exhalat, atq; ita homo moritur. Non enim superat alius humor,

ſed totus à morboſo qui multus eſt eleuatus, ac cõſumptus à febri exhalauit ac
perſpirauit. Atq; hoc modo in imparibus diebus maxime dolor affligit. Neq;
eſt quiſquã cui hoc nõ ſit notum. At uero ꝙ humor turbetur in iiſdem diebus,
hoc ſignũ eſt. Quicũq; iam à febre continua correpti, pharmaco uſi ſunt in die-
bus paribus, hi nimium purgati nũquam ſunt. Qui uero in diebus imparibus
medicamento forti uſi ſunt, nimiũ purgati ſunt. Multi uero etiam perierunt ni
mium purgati. Proinde priores Medici in hoc maxime peccarũt. Medicamẽ
ta enim exhibuerũt in diebus imparibus, & homines peremerunt, nõ ſcientes
ꝙ hæc res ſe ita habet. Humor enim in corpore ægroti magis turbatur in impa
ribus diebus, nimirũ corpore humorem ad uẽtriculum tranſmittẽte. Et ſi quis
iam turbatum, adhuc magis perturbet medicamento immiſſo, nihil miri eſt ex
talibus hominẽ perire. Quin et ulcera ſi curentur, maxime in his diebus inflam
mãtur. Venit enim humor ad omnes uenas quũ turbatur, easq; replet. Et ubi
ad ulcus peruenit, ſi quidem non curetur, & pus exitũ habeat, expellitur ab hu-
more qui in turbatione acceſsit, & ulcus foras expurgatur. Si uero curetur, pus
exitum non habens, & iſthic unà cum eo qui acceſsit permanẽs, dolorem indu
cit, & carnem circa ulcus attollit: & ex illo ſi quidẽ in cruribus habuerit ulcus,
attolluntur uenæ quæ in iuncturis crurum exiſtũt. Si uero in manibus, quæ in
manuum iuncturis ſunt. & ex hoc glandularum tumores fiunt. Quibuſcunq;
uero hominibus febris incidit, ſi nihil aliud male habeat homo, à pinguiore q̃
oportet exiſtente humore incidit. & uenæ impletæ dolorem ac calorem ulceri
inducunt. Hoc autem calefactũ, etiam reliquũ corpus calefacit. Atq; hoc modo
caliditas ad ulcera peruenit. Caleſcit enim corpus, & ulcera, ab humoris cõmo-
tione. Et labor talia efficit. Liberãtur autem ulcera ab inflãmatione quinta die,
& iuxta horum dierum rationem, prout etiam ulcera fuerint magna, & tertia,
& quinta, & ſeptima, & nona, & undecima. Deinde abſoluto primo circuitu,
rurſus ſecundi principium tertia ſequens hinc eſt, quæ à prima, decimaquar-
ta eſt. Maxima uero ulcera decimaquarta die ab inflammatione liberantur.
Atq; hæc ratio docet morbos in imparibus diebus iudicari, & humorem in ſa-
no homine tertia die exire, ſtercus autem ſecunda. Et hæc tertia die contingen-
tia mutuum inter ſe teſtimonium præbent, quòd res ſe ita habeat. Atq; ita mi-
hi hic ſermo uniuerſus ad ſummum perductus eſt. Nunc uero exactius re-
ferre uolo, cur homines ægrotent, ſimul'que cum hoc ſermone dicam quæ ſint
principia morborum, & qualia unumquodq; ipſorum efficiat. Sic autem aſſe-
ro. Si cibi plures quàm oportunum eſt, qui iam concocti ſunt, intus maneant,
& homo non purgetur, & alij cibi ſuperingerantur, corpus ab humore prio-
re ac recenti repletum caleſcit, & febris ex hoc homini oboritur. Verum febris
hoc modo fiens, non periculoſa, neq; fortis eſt, in qua humor ęqualis eſt, copia
paululum uberiore nos affligens. Si enim hoc ita ſe habuerit, & quis admo-
dum ualidus ſit, & quæ commoda ſunt adhibuerit, ſanus euadit. Vnus autem
morbus ſolus eſt ex omni humore, & ſeptem ſigna habet. Nam & tuſsis ip-
ſum habet, quæ & debilis, & ſicca eſt: et uẽter durus fit, utpote & ſtercore intus
contento: caput grauatur: & uomit: & febrit: & urina nõ probe prodit. Hæc ſe
ptẽ ſigna huius morbi ſunt ex omni humore fientis. Si uero alui egeſtione non
prodeunte, unus ex alijs humorib. ſuperet, melius deget homo. Et ſi quis febre

fiente

fiente ab omni humore, nõ adhibeat idonea, inualescet morbus quantum ipse humores superauerit, hoc modo. Calescẽte sanguine exhalat maxime per hunc humor aquosus, qui febri est infestissimus. Relinquitur autem pinguis ac leuis, qui est biliosus, & febri maxime nutrimentum est. Exhalat autem hoc modo, Velut si quis aquam & oleum in uas æneum infundat, & ligna multa subiecta ad multum tempus exurat. Aqua enim multo paucior erit, ex uase enim exhalabit: oleum autẽ paululum imminuetur. Nam aqua præ raritate ab igne attenuari potest, & leuis reddita exhalare. Oleum uero utpote quod est coniunctum ac densum, attenuari non potest, neq; similiter ut aqua exhalare. Sic sanè & in homine se res habet. Aqua enim calescẽte corpore foras exhalat, Biliosus autem humor, ut qui coniunctus est ac densus, non similiter attenuatus exhalare potest. Verum attenuatus hic biliosus humor, corpus magis calere facit. Copiosius enim & melius alimentum febri bilis suppeditat, & prorũpens aut firmata in corpore, morbum supra priora corroborat. Atq; hæc quidẽ dicta sunt de eo quòd afficitur homo, si non purgetur & curetur. Si uero non ipsa copia præualuerit, siue semel multa fiens, siue paulatim colligatur, reliquũ corpus dũ hoc fit, præ robore sufferre potest, donec principiũ aliquod superaccedat. Atq; hoc sanè modo morbus fit, si homo à copiosiore fiente humore nõ expurgetur.

Principia ex quibus fiunt morbi tria sunt. Et unum quidem iam à me relatũ est, qualia & quot efficiat in corpore. demõstraui enim quomodo & cur ægrotet homo, si non purgetur. Alterum est, si contingat ut ea quæ ex cœlo obueniunt, inepta et pręter uictus rationẽ sint. Tertiũ est, si uiolentũ quid accidat, Violentum autẽ esse dico, & casum, & uulnus, & plagam, & laborẽ, & si quid aliud est huiusmodi. Horũ uero principiorũ maximũ est Violentia, si magna fuerit: si uero parua, nõ ita maximum. Secũdum est, si nõ purgetur homo. Tertium, si quæ ex cœlo obueniunt inepta fuerint ad sanitatẽ. Proinde diligenter ab his se custodire oportet. Singula uero talia in corpore faciunt, qualia ego dicturus sum. Equidem si uulnus fiat, manifestum est quod caro dissecta est, & ulcus factum est. hoc autem morbum esse dico. Si uero contusio fiat, homine percusso, aut lapso, aut aliud quid tale perpesso, & tumor oboriatur, sanguis statim præ uiolentia calefactus, & uenis hiantibus illapsus, nõ habens exitum præ copia, quò abire possit, conglobatur: & propterea tumor fit, & tamdiu adest, donec depurgatus fuerit, eo modo quo de locis depurgari dictum est, aut etiam per ipsum tumorem, et siue per chirurgiam, siue sine ea, sanguini transitus fiat, aut per tempus suppurato, aut non. Sed & labor tale quid efficit. Quum enim homines laborarint, quibus sanè maxime sanguinis afflictio contigerit, illic firmatur ac calescit, & ex hoc dolor oboritur. Si uero hæc quidẽ superarit homo, uerum multa copia labor accedat, & aluus ac uesica nõ breui copiam expulerint, febris sanè ex hoc irruerit. Et si quidem prior humor æqualis fuerit, nequaquam. Si uero in labore ipsorum plurimus in corpore permaneat, superat ille. Atque hæc à me dicta sunt de uiolentia, qualia in corpore efficit. Et hæc quidem duo sunt principia, Violentia, & plenitudo, quæ si non purgentur homines, corpora calefaciunt. At uero quod ex cœlo obuenit principium, si ineptum fiat in homine, superat aliquid humoris, & uelut ad morbum calefacit, & frigefacit prius, si fieri contingat. Dicam autem prius de eo, quod

calefa

calefacit. Sic igitur ſentio. Si in eodem homine fuerit aliquid morboſi, quale in priori dixi, & ea quæ ex cœlo obueniunt incommoda fuerint, & caleſcat homo, turbatur humor omnis in corpore caleſcens. Hoc autem uiolentia facit. Et ſi quidem depurgetur homo, humore illo turbato, ſecernitur quantũ eius plus quàm commodum eſt redundarit. Et habet hæc res ſimilitudinem ad id quod Scythæ faciunt ex equino lacte. Lac enim in caua uaſa lignea infuſum concutiunt. Illud autem dum turbatur, ſpumeſcit ac ſecernitur, & pingue quidẽ, quod Butyrum uocant, quum leue ſit, in ſuperficie conſiſtit: graue uero & craſſum, deorſum ſidit, quod etiam ſecretum ſiccant. Vbi uero concretum ac ſiccatũ fuerit, Hippacen ipſum uocant. At ſerum lactis medium locum tenet. Sic etiam in homine, dum turbatur humor, quicquid eius eſt in corpore, à principijs quæ dixi diſparatur. Et in ſuperficie quidem bilis conſiſtit. Leuiſsima enim exiſtit. Secundo loco ſanguis. Tertio pituita. Grauiſsimus autem horum humorũ eſt aqua. His uero ita ſe habentibus, quiſquis ex his in morbo plurimus fuerit, in principio fiente turbatione, deuenit ad locũ, ubi plurimus eſſe poſsit. Verum in turbatione, ſpacioſa capacitate fiente, ſecretus diſtrahitur, & calefacit corpus. Aut aliqua corporis parte firmatus, unà cum alio humore, cum quo eſt in alio loco, dolorem ac calorem exhibet. Qui uero calefactus eſt locus, inſuper etiam reliquum corpus cõcalefacit, & ex hoc febris oboritur. Et oboritur magis à bile, & pituita, & ſanguine, calidiſsimi enim hi humores exiſtũt. Et ſi quis horum in aliqua corporis parte firmatus fuerit, utplurimũ morbus illinc nominatur, & cognomen habet. Cæterũ ab aqua non ualde fortis febris oboritur, neq; diuturna. Nam igni non bonum alimẽtum aqua præbet. Atq; hæc quidem de hoc dicta ſunt. At uero ante turbationem, non habet multus humor quo procedat, ſed ſurſum ac deorſum uoluitur & diſtrahitur alij humori permixtus. Omnia enim plena exiſtunt. In turbatione uero euacuantur. Verum aliud alio magis euacuatur. Et multus humor ſuum locum occupat, & alienus alij nõ amiſcetur, ſi firmatus fuerit priuſquam ille uiribus adæquetur. Poteſt autem ipſi adæquari is qui ab ipſo poſtea ad morbum ſuperacceſsit, donec purgatus fuerit locus qualicunq; purgatione. Si uero multus fuerit affligens humor, fruitur: & cõſumitur ad morbum etiam alius qui prius ſalubris erat. Et tali modo homo moritur. fruitur autem, ſi morbus nõ amplius ſufficiens alimentum habuerit, & cõſumitur ab humore qui in loco dolente exiſtit. primum enim propinquũ aſſumit, deinde longius depaſcitur, donec conſumptũ fuerit, & nõ amplius ineſt in corpore alimentũ. Alimentũ aũt eſt homini humor leuis. Quemadmodũ igitur ut certũ eſt, putrefactio primũ paulatim fit, ſi maxime calefiat: Poſtea ubi iſthic alimentum putrefactioni non amplius ſufficit, depaſcitur de ſano, initio ſumpto à proximo, ad totum corpus, donec totum quicquid carnoſum eſt putrefecerit, poſtquam uero in totum depaſta eſt, alimẽtum putredini conſumitur: Sic ſanè etiam in morbo. Sumpto enim à loco illo initio, ubi iſthic alimentum ſufficiens non amplius ineſt, depaſcitur ulterius, à proximo initio facto. Poſtquam enim per totum graſſatus fuerit, alimentũ morbo cõſumitur, & alius ſalubris humor nõ ſuperat. Et ſi hoc fiat, homo moritur. Quin & in turbatione, ubi hic ſalubris humor ampliorem locum occuparit, & non firmatus fuerit, ſed uoluatur ac diſtrahatur, nõ amplius alij miſcetur, ſed ad morbum cõſumi-

consumitur, si non depurgetur. Deinde uenæ superimplentur. Valde autem impletæ, nihil ex seipsis remittunt, priusquã spaciosa capacitas ipsis contingat. Quemadmodũ ubi quis uehementer percussus est, sanguis sub plagam subter currit, nimirum uenis à plaga euacuatis. Postquam autem carnes ueluti spõgia fuerint repletæ, non amplius remittunt, sed cõtinent in seipsis, donec in loco aliquid ab ipsis euacuatum fuerit. Quum enim collectus fuerit sanguis, præ copia uiam intercipit. Quemadmodum si quis uas ueariũ coriaceum angusti oris oleo impletum, in osculum uertat è directo, & si hoc fecerit oleũ ex ipso prodire non poterit: uiam enim ipsum oleum intercepit, utpote multum & aceruatim incumbens. Si uero quis ipsum uas inclinet, libera erit uia osculi intercepta, qua effluet oleum ex ipso. Idem fecerit etiam aqua in mẽsa. Ita sanè etiã ubi multus humor in corpore, præ turbatione locum occuparit, & uenas impleuerit, nõ amplius ab ipsis discedit, priusquã ubi locus uacuus est, alimento à morbo consumpto. Atq; hæc à me dicta sunt de hoc, si in corpore quid fuerit unde morbi gignantur, redundantibus etiam alijs: & quomodo principia efficiãt colorem & turbationem humorũ deducentia ad morbum. Nunc uero dicam quæ efficiant ea quæ ex cœlo nobis obueniunt, si ad ea quæ in corpore generata sunt inepta fiant, & quum humorem in corpore superarint. Assero autẽ partem humoris in homine, ubi liquatus fuerit, conglobari ac spissari, donec morbum pepererit: partem uero dilatari, ac secerni. Habet autem & hæc affectio similitudinem ad lac. Si quis enim succũ in lac immittat, frigiditas in ipso oborta, lac inspissat & conglobat. At circum inspissatum, serum est. Sic etiam in homine humor, frigiditate in morbo oborta, conglobatur & inspissatur. Circum ipsum uero aquosum humorẽ, adhuc etiam alius humor, quanto copiosior fuerit in alio corpore, ammixtus est. At si quidem ad aluũ deuenerit, stercus cõturbat, & tormen in aluo inducit, & foras pertrãsit, nullo magno damno illato. Si uero non ad aluũ deuenerit, firmabit se aliqua corporis parte, ubi ipsi plurima capacitas erit. Volutatur itaq; exquirens sibijpsi loci capacitatem. Et quod quidem aquosi humoris de cõglobatione secretũ est, utpote frigidissimum ac grauissimũ in corpore existens, ad infernas partes descendit, & circum ossa ac neruos uolutatum, adhuc magis corpus ad inflammationẽ perducit, & clarum est quòd circa neruos, & præsertim circa ossa, aquosus humor, qui humorẽ facit, existit. Circa osseas enim corporis partes, homo maxime riget, & capilli erecti stant, contorta cuticula, ac ficciore fiente quàm priori tempore: Nimirum aquoso humore isthic deficiente, & circa ossa obuoluto. Atq; hinc sanè solus ille locus ubi primo tempore erat, humorem facere non potest, unde etiam rigor oboritur. At uero reliquus humor qui æqualissime crassus est, partim quidem in toto corpore est, partim uero quantum abundauerit, si quidem aluus plena non fuerit, & quod affligit modicum sit: quandoq; ad aluum deuenit, & nullum magnum damnum inducit. & aliquando quidem febrem non inducit, aliquando uero debilem & innoxiam. & quod affligit unà cum stercore exit. Si uero aluus plena multum quod affligit habeat, periculum est ex ipso morbum aliquem fieri, si alicubi se firmet id quod affligit, aut ad latus, aut ad uiscus, aut alicubi aliam partem concalefaciat, quo primum illum humorem simul turbet. Qui uero non ualde ex calore ab aquoso humore uicti sunt, utpote qui

circa

circa ossa, & prope medullam consistit: hos progressu tẽporis magis lædet, pri-
mum quidem in illum ipsum locum, deinde ipsi propinquũ, & semper ulterius
depascitur, & aluus ipsum assumit, ut quæ calida sit, & postea tum aluus, tũ læ-
dens humor, adhuc magis calefacit. At humor crassus calescens primũ diffun-
ditur, is qui propinquus affligenti existit. diffusus autẽ aquoso humori affligẽ-
ti miscetur. deinde in concussione corporis inanior redditur. & tam diu rigor
tenet, quandiu aquosus humor alij humori ammixtus est. Quin & febris hoc
modo generata oboritur. Affligentia ad locum firmata, calescens corpus fe-
brẽ in se suscipere cogũt: & ab affligente, & ab aluo calefactum, reliquum aquo-
sum humorẽ superat. Atq; sic febris fit post frigus, si qua corporis parte copio-
sior humor formatus fuerit. Si uero uoluatur ac distrahatur, tali modo febris ob-
oritur. Post frigus febris uolutatur, maxime affligẽs circa aluum & supernam,
& infernam. Isthic enim plurima loci capacitas existit. Dum autem uolutatur,
primum propinqua calescunt, & uiscera, & quæ in aluo sunt. Postea etiã alius
humor diffusus calore fruitur, & aquoso humori miscetur. Atq; febris post ri-
gorem hic fit, ubi affligens uolutatur, imò etiam ubi firmatũ fuerit reliqua cor-
poris parte. Et hæc à me dicta sunt, quomodo, & quando, rigor morbosus fiat,
& quomodo, & ex quali necessitate febris post ipsum irruit. Et quæ sint princi
pia morborum, & qualem unũquodq; ipsorum morbum in corpore inducat.
& quomodo & cur in diebus imparibus morbi iudicantur. Et unde homines
sani sint, & unde ægrotent. & quomodo bilis, & pituita, copiosior & paucior
fiat. Itemq; alia multa quæ in ipsa natura humana sunt demonstraui, quæ sanè
hic sermo exigebat. Atq; hæc ita relata finem habent. Nunc aũt de lumbri
cis latis dicam. Assero enim ipsos in puero dum adhuc in utero est nasci. Post-
quam enim semel ex utero egressus est, non tanto tempore stercus in aluo ma-
net, ut ex eius diuturnitate ac putrefactione, tantæ magnitudinis animal gene-
rari possit. Excernit enim semper hesternũ stercus per omnes dies, si sanus ho-
mo esse debet. Tale uero animal nasci non possit, etiamsi multis diebus homo
stercus non egereret. Multa enim nascuntur dum puer in utero est hoc modo,
Vbi ex lacte & sanguine computrescente ac redũdante, utpote quod dulce est,
pus factum fuerit feruidum, animal isthic generatur. Nascũtur autem & rotun
di lũbrici isthic eodem modo. Signũ uero q̃ hæc res ita se habet, hoc est. Post-
quam in lucẽ editi sunt pueri, mulieres ipsis in cibo, offerũt medicamenta, quo
stercus ex intestino exeat, & nõ comburatur, & simul ut intestinum dilatetur.
Vbi uero cibum obtulerunt, multi sanè pueri & rotundos & latos lumbricos
unà cum primo stercore excernunt. Si uero non excreuerint, fiunt etiam insu-
perq; nascuntur in uentribus. Et rotundi quidem pariunt, lati uero non ampli-
us, etiamsi quidam ipsos parere dicant. Nam homo qui latum lumbricum ha-
bet, uelut cucumeris semen excernit aliàs atq; aliàs, unà cũ stercore ipso, & sunt
homines qui hoc lumbrici partus esse dicunt. Mihi uero nõ recte dicere uiden
tur qui talia dicunt. Neq; enim ab uno animali tot pulli generari possunt: neq;
ea est loci in intestino capacitas, ut partus educare queant. Augescente autem
puero, augescit etiam lumbricus in intestino, ab his quæ in uentriculũ ingesta
sunt, & æqualis fit intestino, quibusdam in pubertate, quibusdã posterius, qui-
busdam paulo prius. Et postquam intestino adæquatus est, similiter augescit,

&

& quanto maior factus fuerit, unà cum ſtercore excernitur de inteſtino recto, & excidit uelut cucumeris ſemẽ, ſæpe uero etiam maior. Quibuſdam uero iter facientibus, aut laborantibus, & uẽtriculo caleſcẽte, deorſum deſcendit, ipſisq; prominet ex podice inflatus, hocq; facit, & de podice reſecatur, aut retrocedit. Signa uero quòd non pariat, ſed ita habeat uelut ego dico, hæc ſunt. Si quis curet hominem latum lumbricum habentem, & medicamentum dederit aut potionem, ſiquidem fuerit homo bene præparatus, totus rotundus factus ad pilæ figuram exit, & homo ſanus euadit. Si uero ad medicinam hęreat, recta pars de lumbrico abrumpitur, lõgitudine duorum aut trium cubitorum, aut etiam longe amplior, & ubi abruptus fuerit per multum tempus ſigna cum ſtercore non prodeunt. Poſtea uero augeſcunt. Atq; hæc argumenta ſunt, quòd lumbricus latus non parit, ſed abrumpitur. Eſt autem ſpecies ipſius, qualis alba inteſtini raſura. Signa habet hæc. Cacat aliàs atq; aliàs uelut cucumeris ſemen, & ubi ieiunus eſt homo, exilit ad hepar aliàs atq; aliàs, & dolorẽ inducit: & quandoq; ſputa ori influunt ubi ad hepar aſsilit, quandoq; non. Quibuſdam etiam uocem intercipit, ſi fortiter ad hepar irruat, & ualde multa ſputa ex ore fluunt, paulo autem poſt ſedãtur, & tormen multum in uentriculo aliàs atq; aliàs oboritur. Quandoq; etiam ad dorſum dolor incidit. Nam & hic aliquando firmatus innititur. Hæc lumbrici lati ſigna ſunt. Contingit & hoc. Qui hoc animalculum habet, in toto quidem tempore ualde debilis fieri non poterit. Vbi uero debilis factus fuerit, uix reualeſcit. Latus enim lumbricus partis alicuius particeps fit, ex his quæ in uentriculum ingeſta ſunt. Si quidem igitur curatus fuerit iuſto modo, ſanus fieri poterit. Si uero non curetur, ſua ſponte nõ exit. Mortem tamen non inducit, ſed conſeneſcit. Atq; hæc à me dicta ſunt de lumbrico lato, unde naſcitur, & quæ morbi ipſius ſigna ſunt.

Cæterum calculi morbo principium oboritur à lacte, ubi puer lac impurum ſugit. Lac autem in nutrice impurum fit, ſi pituitoſis cibis ac potibus, & alimentis impuris nutrix utatur. Conferunt enim omnia in uentriculum illabentia in ipſa ad lac. Habet autem & hæc res ſe hoc modo. Si nutrix nõ ſana fuerit, ſed bilioſa, aut aquoſa, aut ſanguinea, aut pituitoſa: Lac etiam malum puero generatur. Conſentiunt enim corpus & uentriculus. Plurimum uero ipſi ad lac cedit, de eo quod ipſa plurimum in ſeipſa habuerit. Et puer ſi de nutrice lac non purum ſuxerit, ſed bilioſum uelut dixi, morboſus fit ac debilis: & in præſens maxime affligitur, quandiu lac prauum ac morboſum ſuxerit. At ubi ſuxerit lac non purum, ſed terreum & pituitoſum, & habuerit puer uenas de uentriculo ad ueſicam tendentes amplas ac attrahentes: procedit autẽ & quod bibit nutrix, & lac in uentriculum pueri, tale quale trahit à uentriculo de lacte, in totũ ſimiliter prout uenæ ad uentriculum detrudere poſſunt: ſi quid ſanè in lacte nõ purum fuerit, id quo ueſica fruitur lapis fit tali modo, uelut in aqua non pura, in calice aut uaſe æneo turbata, & rurſus ſedata, fex aceruata fit in medio. Sic ſanè & in ueſica de urina non pura exiſtente. Et non per urinam eijcitur, ut quæ in cauo ſit loco, & maxime aceruata fiens, præ dolore per mictionẽ non pertranſit, & à pituita cruda concreſcit. Glutinum enim fit pituita ad fecem ammixta. Et primum parua lanugo ſuperſtat, deinde quod accedit arenoſum fit, glutino fiente pituita, quæ eſt in ueſica de lacte, & augetur, et quicquid humoris in glutinatione acceſſerit,

emingitur. Rursus autem fex solida fit, & lapidis speciem accipit. Quemadmodum ferrum ex lapidibus ac terra dum comburũtur fit. Et in prima quidem in ignem immissione, conglutinati sunt lapides cum terra ad ferri recrementum. At ubi iterum atq; iterum in ignem immissa fuerint, recrementũ quidem foras decedit liquescens ex ferro, id quod ita fieri oculis uidemus. Ferrum aũt in igne relinquitur, & recremento decedente subsidet, fitq; solidũ ac densum. Sic profecto etiam fex in uesica, dum pituita glutinum fit, emingitur id quod ab urina liquescit. Fex autem subsidet, & densatur, ac solida fit uelut ferrũ. Vbi uero subsedit ac solida facta est, sursum ac deorsum in uesica uolutatur, & feriẽs uesicam dolorem inducit, & si uehemẽter feriat ac ulceret, aliquid de ipsa aufert. Verum id quod insuper affertur, adhuc magis quàm id quod arenosum decessit, concretionem efficit. Atq; tali modo fit lapis de lacte in uesica: & si puero anxietas aliqua ab hoc oboriatur, aliàs atq; aliàs, ubi meiere uult, urinæ meatum apprehendit. At si puero iam adulto lapis gignatur ex terræ esu, dolor non adest ipsi prius ꝙ ipse sibiipsi cibum deligat. Et hæc à me de hoc relata sunt. Cæterum morbus signa quinq; habet. Nam ubi meiere uult, dolore affligitur, & urina paulatim fluit uelut in urinæ stillicidio, & est subcruenta, nimirum uesica à lapide exulcerata, & uesica inflammata est. Verum hoc signum inconspicuum est, indicat tamen summa pars præputij. Quandoq; mingit arenosa, uerum à talibus, qualia ego dicam. Eijcit autem aliquando lapides duos, aut etiam plures paruos, generatos eodem modo, uelut de uno dixi. Fiunt etiam tali modo. Quum lapis fuerit concretus, & profunde subsederit in uesicam in arena separata, ita ut ipsam aduenientem lapis non assumat in seipsum, sed grauior ac copiosior fiat, ut tamen ipsa ad seipsam non cõcrescat, etiam sic duo lapides fiunt. Fiunt etiam plures eodem modo. Sed & collisis inter se in agitatione aliquid disparatur, & arenosum per urinã eijcitur. Quod etiam aliquando contingit, ubi arena ad uesicam descendit, & non coaluit. Quidam dicunt quòd potus in pulmonem deuenit, ex hoc uero in reliquũ corpus. Hi autem qui hæc dicunt, redarguũtur ex hoc quod dicturus sum, quòd uidelicet pulmo cauus est, & in ipso fistula est. Quòd si pulmo cauus non esset, & fistula non ipsi adhæreret, animalia uocem nõ ederent. Vocem enim edimus de pulmone, quia cauus est, & fistula ipsi adest. Vocem autem articulant labia & lingua. Verum de hoc exactius in peripneumoniæ tractatione egi. Cæterum hominibus quibus potus in pulmonem ferri uidetur, aduersabor, habetq; res se hoc modo. Procedit potus in uentrem, à uentre autem in reliquum corpus expenditur. Oportet autem his quæ dicturus sum mentem adhibere. Sermonis argumẽta, quòd potus non procedit in pulmonem, sed in uentrem, hæc sunt. Si enim potus procederet in pulmonem, quum pulmo expletus esset, homo non facile respiraret, neq; loqui posset. Non enim esset, pulmone pleno existente, quod resonaret. Et hoc quidem unum argumentum est. Deinde si potus in pulmonem procederet, cibi in nobis sicci existentes non similiter cõcoquerentur. Atq; hæc duo argumenta existunt. Sed & medicamenta aluum subducẽtia, si in potu sumantur, extra uentrem procederent. Habet autem hæc res hoc modo. Quæcunq; medicamenta purgatoria sunt aut superne, aut inferne, aut etiam utrunq; præstant, ea hæc faciunt. Omnia ualde urunt, & fortia quidem ex ipsis, si partem

aliquam

aliquam teneram corporis contigerint, eam exulcerant. Mitiora uero turbulentum corporis motum faciunt, quãcunq; tandem partem occuparint. Si uero aliquod ex his medicamentis in pulmonem perueniret, uidetur mihi magnum aliquod malum inducturum esse, Pituita enim de capite descendens, eum in ualde breui tẽpore exulcerat. Tenera enim & rara res est pulmo, & si exulceratus fuerit, non bene habebit homo ille, ob multas sanè caussas. At uero uenter à medicamento non exulceratur. Nam res est ualida ac robusta, nimirum uelut pellis & corium. Et pleriq; sanè ex Libyæ incolis pecorum pellibus pro uestibus utuntur, uentribus autem pro utriculis. Robusta enim res uenter existit. Deinde ubi à uino nigro homines repleti fuerint, nigra recrementa excernunt. Atque hæc omnia argumenta existunt. Et ubi allia comederimus, aut aliud quoddam edulium olidum, urinam reddimus comesta odore referentem. Et hæc quidem omnia argumenta sunt. Sed & hoc considerandum uenit quod dicturus sum. Si quis cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit, aut aliud quid eiusmodi, & hoc ipsum in pulmonem peruenerit, certè arbitramur ipsum ne minimum quidem tempus uiuere posse. Vbi enim modicum quiddam pituitæ in pulmonem peruenerit, aut in fistulam ipsius, multa ac fortis tussis oboritur, ac conuulsio. Si uero utique & uixerit homo qui cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit, ubi sanè concocta fuerit sorbitio, uidetur mihi multa & fortis caliditas corpori oboritura esse, multusq; dolor, ut omnino moriatur homo hoc modo, si illa in pulmonem perueniant. Atque hæc iam argumenta septem sunt. Præterea quomodo lac infantes pueros nutrire posset, si ad pulmonem descenderet? Atque hoc mihi aliud adhuc argumentum est. Et hæc ne produxissem quidem ad sermonis mei confirmationem, nisi multi adeò homines essent, quibus potus in pulmonem procedere uidetur, & necesse est ad opiniones fortiter inhærentes multa argumenta adducere, si quis uelit auditorem à priore sententia abducere ac conuertere ut suis uerbis fidem habeat. Et propter hoc etiam potus in pulmonem non procedit, sed in uentrem: quia contigua & annexa est ipsi gula hominis semper hians, & in hanc procedit. Et simul pulmonis fistulæ uelut hederæ folium incumbit, quare neque descendere permitteret in transglutiendo, si in ipsum procederet. Atque hæc mihi de hoc relata sunt. Procedit nanque potus in uentriculum, & ubi expletus est, splen de ipso suscipit, & distribuit ad uenas, & ad omentum, & in decliue deorsum, & in scrotum, & ad crura, & ad pedes. Et postquam morbus ex aqua multa obortus fuerit, procedit de uentriculo, & semper ad splenem uenit de potu, ubi biberit homo. Contingit autem in hoc morbo, ut neq; febricitent aliàs ex uentre, quàm ubi homo sitiat, uesica autem & uentriculus noniusto modo excolent, neq; conueniente diæta homo utatur. At splen subægrotans à uentre de potu trahit. Morbus autem oboritur, & scrotum pellucidum fit, & clauiculæ, & collum, & pectora attenuantur. Colliquantur enim ab hoc morbo, & humor ad uentriculum defluit, & infernæ partes aqua plenæ sunt. & uenter cibum auersatur, & quandoq; ualde adstringitur, quandoq; defluit. Nec uesica iusto modo excolat, & plerunque horror aliàs atque aliàs per corpus discurrit, & quandoque febris corripit. Et quibusdam facies tumida

fit, quibusdam non. Aliquibus etiam tibiæ rumpuntur, ubi morbus diuturnus factus fuerit, & aqua illinc effluit. Incidunt & uigiliæ, & impotentia corporis, ac maxime lumborum. Et postquam edit aut bibit, etiam paulo amplius splen affligitur, & spiritum frequentem semper emittit. Atque hæc signa hydropis sunt. Est autem & circa uentriculum solum, siue febris corripuerit, siue non. Et uenter magnus fit, & crura implentur aqua. Verum supernæ corporis partes attenuantur his qui ita affecti putantur. At signa omnia debiliora sunt, & simul in cruribus aqua non discedit, & dolor tanto minor existit.

Cæterum circa uentriculum solum hydrops & aqua hac de caussa fit. Etenim ubi aceruatim aqua accesit, & uia in principijs non pateat ad infernas partes, sed aceruatim in uenis concludatur, nimirum ut quæ respirationem non habeat, neque sursum neque deorsum inniti potest, haud aliter quàm si quis magnum uas angusti osculi occludat, ac subito inuertat, deinde sensim operculum de osculo detrahat. Et si enim hoc fecerit, aqua non effluet foras, neque enim respirationem habet, sed à spiritu qui intus est, conclusa est. Nam spiritus qui intus est replet uas, & externo spiritui renititur, & excursus aquæ non datur præ spiritu uas implente, & simul aere incumbente. Si uero quis sensim uas inclinarit, aut fundum perforarit, spiritus de uase exibit. Egresso autem spiritu, procedit etiam aqua foras. Sic sanè in hydrope, si quidem perspiratio sursum aut deorsum contingat, in principio morbi, transit ad crura hydrops, & ad pedes. Sin minus, isthic solum uolutatur circa uentriculum, Atque ita quidem de his à me dictum est. Fit autem & mulieribus hydrops in utero ipso, & signa sanè in uentriculo, & in cruribus, & reliqua signa eadē habet. Et de hoc ipso à me dictum est in morbis muliebribus. Atque hæ tres sunt species morborū ab hydrope. Fiunt autem hi morbi omnes cito difficiles, & omnes cito augentur. Adhuc autem difficiliores fiunt, si ex alio morbo corpus liquefactum, ad hunc deuenerit. Si quidem igitur subito occupauerit morbus hominem, moritur, nempe alio morbo diutissime iam affligente. At ubi etiam aluus ualde fluida fuerit, citissime moritur, & sentiens, & loquens. Atque hæc à me relata sunt de hydrope, & unde oriatur, & quòd hæc sint ipsius signa.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE AFFECTIONIBVS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

Hunc Galenus Polybi eſſe dicit.

VIRVM prudentem ratione apud ſe inita, quòd maximi pretij res eſt hominibus ſanitas, noſſe cõuenit quomodo ex ſua ipſius intelligẽtia, in morbis utilitatem capiat. Noſſe autem conuenit ea quæ à medicis & dicuntur, & adhibẽtur corpori ſuo, eaqꝫ dijudicare poſſe. Atqꝫ hęc ſingula hactenus noſſe ſatis eſt, quatenus idiotæ contingere poteſt. Hæc uero nouerit quis maxime, ſi harum rerum cognitione ac ſtudio teneatur. Morbi omnes hominibus à bile ac pituita fiunt. Bilis autem & pituita morbos exhibent, quum in corpore nimium aut reſiccantur, aut humectantur, aut incaleſcunt, aut frigefiunt. patiuntur autem hæc pituita & bilis, & à cibis, & à potibus, & à laboribus, & à uulneribus, & olfactu, & auditu, & uiſu, & coitu, & à calido, & à frigido. patiũtur autẽ quum ſingula ex relatis, aut non in debito tempore corpori exhibentur, aut non cõſueta, aut plura & fortiora, aut pauciora & debiliora. Vniuerſi igitur morbi hominibus ex his fiunt. Oportet autem ad hæc idiotam noſſe, quæ par eſt noſſe idiotã. Quæ uero artifices noſſe par eſt, ea etiam adhibere ac tractare. De his autem quæ dicuntur & fiunt, fieri poteſt ut idiota ex intelligentia quadam cõiecturam faciat. Iam uero unde ſingula hæc noſſe oportet, ego referam. Si in caput dolores inciderint, huius caput calefacere cõducit: ita ut multa calida lauemus, & ſternutatione facta pituitam ac mucos ſubducanus. Et ſi quidem ex his à dolore liberetur, ſufficiunt hæc. Si uero non liberetur, purgandum eſt caput à pituita. Victus autẽ ſit ſorbitio, & potus aqua. Vinum aũt non exhibeatur, donec dolor ſedetur. Quum enim calidum exiſtens caput, uinum attraxerit, dolor fortior euadit. Dolores incidunt à pituita, quum in capite mota cumulata fuerit. Si uero aliàs atqꝫ aliàs dolor & uertigo in caput inciderit, proſunt quidem & hæc adhibita, prodeſt autẽ etiam, ſi ſanguis à naribus fuerit detractus, aut à uena in fronte. Si uero diuturnus & fortis in capite fiat morbus, & purgato capite non decedat, huius caput aut ſcarificare oportet, aut uenas in circuitu inurere. Ex his enim ſolũ ſanum fore ſpes eſt. Aegrotos conſiderare oportet ſtatim in conſtitutionis morborum principio, qua re opus habeãt: & quales ſint ut pharmaco purgentur, aut ut aliud quid, quodcunqꝫ tandẽ uolueris, exhibeas. Si uero omiſſo principio, ad finem iam uergente morbo exhibueris, in deſperato iam corpore, forte quiddam præbere ueritus, periculũ eſt ne magis delinquas, quàm ſucceſſum conſequaris. Si in aures inciderit dolor, cõducit multa calida lauare, & auribus fomentũ adhibere. Et ſi quidem ad hæc ceſſerit pituita de capite attenuata, & dolor ceſſauerit, ſufficiunt hæc. Sin minus, optimum omniũ pharmacum fuerit, quod in potu exhibitum, ſurſum pituitam purgat. Aut purgandum eſt caput medicamẽto, quo capitis pituita purgatur. Fit autem & hic dolor, quum intrinſecus ad aures pituita ex capite allapſa fuerit. Si uero fauces inflammatæ

fuerint, gargarismis uti oportet. Fit autem & hoc à pituita. Si uero gingiuæ,
aut aliquid sub lingua inflammatum fuerit, his quæ cōmanduntur utendū est.
A pituita autem & hæc fiunt. Si uero uua dependerit & suffocarit, (Qui-
dam hoc gurgulionem uocant) statim gargarismis utendum est, præparatis ue
lut scriptum est in medicamentis. Si uero ex his gracilis non fiat, retro raso capi
ti cucurbitæ duæ adhibeantur, & sanguinis plurimū detrahatur, & pituitæ flu
xus retro reuellatur. Si uero neq; ex his detumescat, scalpello incidito, & aquā
educito. Sectio autem facienda est, ubi summum subrubicūdum factum fuerit.
Nam si tale factum sectū non fuerit, inflammatur, & aliquando derepente strā-
gulat. Fit autem & hoc à pituita, ubi ex calefacto capite aceruatim defluxerit.

Cæterum quod ad dentium dolores attinet, si corrosus fuerit dens, & mo-
uetur, eximatur. Si uero non corrosus est, neq; mouetur, dolorem autem exhi-
bet, per ustionem resiccatur. Prosunt etiam quæ cōmanducantur. Dolores au-
tem fiunt, quum pituita sub radices dentium subierit. Exeduntur autem & cor
roduntur, partim à pituita, partim à cibis, si natura debiles fuerint, & cauitatem
habuerint, & male in gingiuis fixi fuerint. Si in nare Polypus nascatur: quæ
res ex naso in obliquum per respirationem difflatur, ac intumescit: eximitur la-
queo ex naso ad os distractus. Aliqui etiam pharmacis erodūt. Nascitur autem
à pituita. Atq; hi quidem sunt morbi qui à capite oriuntur, exceptis oculorum
morbis, de quibus priuatim agemus. At uero de morbis circa uentrem, hæc
considerare oportet. Pleuritis, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, hi
morbi acuti uocantur, & fiunt maxime quidem ac fortissimi hyeme. fiunt eti-
am æstate, uerum minus, & molliores. Quod si forte in tales incideris, hæc sa-
nè faciens ac consulens, maxime successum senseris. Pleuritis. In pleuriti
de febris detinet, & lateris dolor, & erecta ceruice spiratio, & tussis, & sputum
ab initio quidem subbiliosum spuit. Postquam autem quinta aut sexta dies ad-
uenerit, etiam subpurulentum. Huic ad lateris quidem dolorem dandum est,
quod pituitam & bilem à latere deducat. Sic enim dolor lenissimus fuerit. Al-
uus autem curanda est per clysterem subducentem ac frigefaciētem. Hoc enim
uniuerso morbo commodissimum erit. Exhibendus est etiam potus, & sorbi-
tio. Et potiones dandæ sunt acidiores, quo sputū de latere repurgetur. Quum
autē pus purgari inceperit, latus calefacere conducit, & forinsecus maturare ea
quæ circa latus sunt. prius autē hoc facere nō expedit. Resiccatur enim. Fit autē
hic morbus maxime ex potu, quū quis humecto corpore, aut ebrius, aut sobri-
us, friguerit. Fit etiā aliter. Iudicatur autē morbus breuissimus septima die, lon
gissimus decimaquarta. Et siquidem in hac, per sputū reiectū ac purgatū fuerit
pus à latere, sanus fit. Si uero per sputū nō fuerit pus reiectū, pectore suppura-
tus efficitur, & morbus longus erit. Porrò iudicari in morbis est, quū morbi au
gescunt, aut marcescunt, aut in alium morbum transeunt, aut desinunt.

Peripneumonia. In peripneumonia febris detinet, & tussis, & excreat pri-
mum quidem pituitā crassam ac puram, Sexta uero & septima, subbiliosam &
subliuidam. Octaua autem & nona suppurulentam. Huic si quidē dolor adest,
aut dorsi, aut laterum, dandū est medicamentū, quod in pleuritide ad lateris do
lorem, in medicamētario libro scriptū est. Per potus autē, & sorbitiones, & uen
tris subductionē ac frigefactionē, eadem curatio adhibeatur quæ in pleuritide.

Quo

Quo uero sputũ et pus ex pulmone repurgetur, danda sunt pharmaca in potu,
quibus pulmo humectatur, & pus sursum purgatur. Fit autẽ hic morbus, quũ
pituita aceruatim ex capite ad pulmonẽ fluxerit. Aliquãdo etiã ex pleuritide in
peripneumoniã & febrem ardentẽ transitus fit. Iudicatur aũt breuissimus qui-
dem in diebus quatuordecim, lõgissimus uero in duobus de uiginti. Pauci ue-
ro hũc morbum effugiũt. Fiunt etiam pectore suppurati ex hoc morbo, si nõ in
iudicatorijs diebus pulmo fuerit purgatus. Phrenitis ubi apprehenderit, fe-
bris primum debilis detinet, & dolor circa præcordia, magis aũt dextra, ad he-
par. Quum aũt quarta aut quinta aduenerit, & febris fortior fit, et dolores auge
scunt, & color subbiliosus efficitur, & mẽs percellitur. Huic ad dolorẽ quidem
danda sunt quæ in pleuritide, et tepor faciẽdus ubi dolor hęret. Sed & aluus cu
randa, ac reliqua similiter facienda sunt, excepto potu. Potu uero utendum est
quocũq; alio uolueris, præter uinũ. Aut acetum & mel ac aquam dato. Vinum
aũt non conuenit mente motis, neq; in hoc morbo, neq; in quibusuis alijs. Cõ
ducit autẽ in hoc morbo etiã caput multa calida lauare. Mollito enim corpore,
sudor quoq; magis sequitur, & aluus & urina secedit. Et æger ipse seipso tẽpe-
rantior euadit. Fit hic morbus à bile, quũ mota uisceribus ac septo trãsuerso in-
sederit. Iudicatur aũt morbus, breuissimus septima die: lõgissimus undecima.
Effugiũt & hunc pauci, transitq; etiã ipse in peripneumoniã, & si transierit, pau
ci effugiunt. Febris ardens siue causos, quũ habuerit, febris detinet, et sitis for
tis, et lingua aspera ac nigra fit, à spiritus sanè caliditate. Et color subbiliosus fit,
& sputa biliosa. Et æger extrinsecus quidem frigidus fit, intrinsecus uero ualde
calidus. Huic conducit frigefaciẽtia adhibere, & ad aluum, & forinsecus ad cor
pus, cauendo ne inhorrescat. potiones quoq; ac sorbitiones dandę sunt frequẽ
tes, & paulatim q; frigidissimæ. Venter aũt curetur, & si quidem non subeant
quæ insunt, infusa frigidissima per clysterem immittantur, aut quotidie, aut al-
ternis. Hic autem morbus fit à bile, quũ mota intra corpus firmata fuerit. Solet
etiã in peripneumoniã transire. Iudicatur aũt breuissimus quidẽ nona aut deci
ma die. Longissimus aũt decimaquarta. Et siquidẽ transierit in peripneumoni-
am, pauci effugiunt. Si uero nõ transierit, multi effugiunt. Atq; hi quidẽ morbi
acuti uocantur, & oportet hos sic curare. Quæcunq; uero aliæ febres hyeme fi-
unt, siue ex uino, siue ex lassitudine, siue ex aliqua alia re, eas obseruare oportet.
Transeunt enim aliquãdo in morbos acutos. Transitio uero ipsarum talis est.
Quum commotis duobus humoribus, pituita & bile, non conducentia corpo
ri exhibentur, ipsi inter seipsos coacti, pituita uidelicet ac bilis, corpori ubicũq;
tandem cõtigerit allabuntur. Et fit pleuritis, aut phrenitis, aut peripneumonia.
Obseruare igitur ac uitare oportet febres in hyeme. Sit autẽ obseruatio, & tute
la ab ipsis, quies, & gracilitas, & uentris euacuatio. In sorbitionibus autem &
potionibus degendũ est, donec febris imminuta fuerit. Ex morbis fermè maxi
me acuti & occidunt, & laboriosissimi sunt, & opus est ad ipsos plurima tute-
la, & exactissima curatione. Et à curante nullum malum accedere oportet, suffi
ciunt enim quæ ab ipsis morbis adsunt. Verum ut boni quid præstet, pro uiri-
bus conetur. Et si quidem recte curante medico, à magnitudine morbi supere-
tur æger, nõ hæc culpa medici est. Si uero non recte curante, neq; cognoscẽte, à
morbo superetur, medici culpa est. Aestate porrò hæc fiũt, febris detinet fortis,

& sitis, & uomunt aliqui bilem, aliquibus uero etiam inferne secedit. His in potu dandum est, & ad sorbendũ, quodcunq; tandem tibi idoneum esse uisum fuerit. Si uero bilis aut pituita ad cor cõsederit, aqua frigida, aut aqua mulsa pota, uomant. Si uero uenter non secesserit, clysteri utendũ est, aut subdititia glande. Morbus autem fit à bile. Liberãtur autem maxime septima die, aut nona. Si uero febre detinente non purgentur, neq; deorsum, neq; sursum, dolor autem affuerit per totum corpus, tertia aut quarta die, pharmaco leui aut potione, deorsum purgato. facito autem sorbitionẽ ex milio, aut farina: & ijsdem potionibus curato. Patiũtur autem & hæc à bile. Si uero externæ partes nõ ualde feruidæ fuerint, uerum internæ, & lingua aspera ac nigra fit, huic pharmacũ ne dederis, curato autem frigefacientia adhibendo, & ad aluum, & ad reliquũ corpus. Vocatur aũt hæc febris æstuosa. Iudicatur maxime undecima die, & decima quarta. Si uero febrilis calor apprehẽderit ac dimiserit, grauitas aũt corporis ipsum detinuerit: hunc donec quidem calor tenuerit, sorbitionibus ac potionibus curato. Quum autem non tenuerit, etiam cibos dato. purgato autem q̃ celerrime pharmaco, siue sursum siue deorsum opus habere tibi uisum fuerit. Si uero febris quidem non tenuerit, os uero amarum habuerit, & corpus grauetur, & cibum auersetur, pharmacum dandum est. Patitur autem hæc à bile, quum in uenas ac articulos incubuerit & firmata fuerit. Quicũq; uero alij dolores in æstate circa uentrem fiunt, si quidem ad præcordia & cor tenderint, aquã mulsam aquosam facito, & aceti tribus heminis affusis, tepidam bibendam dato. & ubi modico tẽpore ipsam retinuerit, & igne ac uestibus cõcalefactus fuerit, uomat. Si uero à uomitu rursus accesserint ac suffocauerint, rursus uomitũ faciat. Aut ipsum multa calida lotum, per clysterem sublue, & tepefactoria adhibe, si affuerit dolor. Patiuntur autem hæc maxime à pituita, quum commota ad cor allapsa fuerit. Danda sunt etiam his qui talibus doloribus uexantur, pharmaca quæ descripta sunt ad eiusmodi morbum, in medicamentario libro. Si uero transierit dolor aliàs ad alium uentris locum, & febre caruerit, multa calida lauetur, & doloris gratia bibenda dentur, quæ in pleuritide sunt descripta, aut alia prout tibi uisum fuerit. Si uero à dolore non liberetur, per pharmacũ deorsum subpurgetur. A cibis autem abstineat, quousq; dolor affuerit. Tales autem dolores, qui sic errant, à bile fiunt. Quicunq; uero dolores infra umbilicũ fiunt, in his molli infuso per clysterem immisso subluito. Si uero non sedentur, pharmacum deorsum purgans dato. Quicunq; uero dolores derepente in corpore fiunt citra febrem, in his lauare multa calida conducit, & tepefacere. Nam pituita & bilis compacta quidem, fortia sunt, & præualent in quacunq; corporis parte cõstiterint, & laborem ac dolorẽ fortem exhibent. Diffusa uero debiliora sunt, quacunq; corporis parte manifesta fuerint. At uero morbi qui in æstate fiunt, sic fieri solent. Quum corpus à sole fuerit calefactũ, humectatur. humectatum aũt ægrotat, aut totum, aut ea parte in quã pituita & bilis incubuerint. Si quidem igitur quis ipsos incipientes curet, neq; longi fiunt, neq; periculosi. Si uero non curet, aut male curet, & longiores fiunt, & sæpe quoq; occidunt. Sed & tertianæ et quartanæ febres, ex talibus fieri solent. Hæc morborum cõstitutio maxime quidem æstate fit, aliquibus uero etiam hyeme. Tertiana febris quum apprehenderit, si quidem uidebitur tibi nõ purgatus esse, quarta

die pharmacum dato. Si uero pharmaco non uidebitur opus habere, medicamenta in potu exhibeto, quibus febris aut tranſmutetur, aut deficiat. Exhibeto autem uelut ſcriptum eſt in medicamentis. Et in apprehenſione quidem, ſorbitione & potu nutrito. Interpoſito uero tempore, cibis per aluum ſecedentibus. Apprehendit autem plerunq; non ita ſæpe. Si uero non curetur, in quartanam tranſire ſolet, & diuturna fieri. Si uero quartana apprehenderit, ſi quidem impurgatus fuerit, primum caput purgato, & interpoſitis tribus aut quatuor diebus, pharmacum ſurſum uerſus purgans dato in ipſa apprehenſione. Et interpoſitis diebus rurſum aliud deorſum purgans dato in ipſa apprehenſione. Si uero ex his non ſedetur, rurſus interpoſitis diebus, multa calida lauato, & pharmaca quæ ſcripta ſunt dato. potibus autē & ſorbitionibus, & reliqua diæta utendum eſt uelut in tertiana. Apprehendit autē hæc febris plurimos multo tēpore, alios uero pauco. Et fit tum tertiana, tum quartana, à bile & pituita. Cur aūt tertiana & quartana, alibi à me ſcriptum eſt. Vim porrò habēt medicamenta in his febribus, ut potis his corpus in loco ſit, in cōſueta caliditate ac frigiditate. & neq; præter naturā calefiat, neq; frigefiat. Danda ſunt aūt uelut ſcriptū eſt in medicamētario libro. Pituita alba quum tenuerit, corpus totū intumeſcit albo tumore. & in eadem die alia parte melius ſibi uidetur habere, alia deterius. Et tumor aliàs in alia corporis parte maior et minor fit. Huic pharmaca danda ſunt deorſum purgantia, à quibus aqua, aut pituita purgatur. Victus autē ratio cōſtituenda eſt, in cibis & potibus, ac laboribus, à quibus ſiccißimus ac gracilimus euadat. Morbus aūt hic fit à pituita, quū quis ex febribus diuturnis pituitoſus exiſtēs, impurgatus manſerit, et pituita ad carnes ipſius cōuerſa fuerit. Et nihil quidem albidior eſt hęc pituita q̄ alia. Verū corporis color albidior apparet. Sanguis enim à pituitę copia aquoſior fit, & nō ineſt ſimiliter in ipſo bonus color. Quapropter albidiores apparent, & uocatur hic morbus pituita alba. Si quidē igitur curatus fuerit inchoante morbo, ſanus fiet. Sin minus, in hydropē tranſit morbus, & hominem corrūpit. Quicūq; ſplenem habent magnū, qui quidē fuerint bilioſi, hi mali coloris fiūt, & malis ulceribus ſcatent, & ex ore graue olent, & tenues euadūt. Et ſplen durus eſt, & ſemper cōſimili magnitudine. & cibi nō ſecedunt. Qui uero pituitoſi ſunt, hæc & minus patiūtur, & ſplen aliàs maior, aliàs minor efficitur. His cōducit ſi quidē impurgati fuerint, et caput & reliquū corpus purgare. Si uero purgatione nō egeāt, uictus ratio cōſtituenda eſt, ita ut pituitoſis corpus reſiccemus ac attenuemus, cibis & potibus, & uomitibus, & exercitijs plurimis, & deambulationib. Et in uere ſurſum per uentrū purgētur. Bilioſis aūt conducit, ut per uictū humectantē, aluum & ueſicam ſubducamus, & ut de uena ſplenitide frequēter ſanguinem mittant: & medicamētis urinam cientibus utantur, quæ ſplenē mollire ſcripta ſunt, & ut pro anni tempore bilem purgēt. Quidam uero ſplenici à pharmacorū potu nihil utilitatis ſentiunt, neq; à reliqua curatione, quicquā gracilior ſplen ipſorū euadit, ſed quæ adhibentur à magnitudine morbi ſuperātur. progreſſu uero temporis, aliquibus in hydropem morbus degenerat, & corrūpuntur. Aliquibus aūt ſplen ſuppuratur, & uſti ſani fiunt. Cū quibuſdam uero cōſeneſcit durus & magnus exiſtēs. Morbus aūt fit, quum ex febribus & mala curatione, bilis aut pituita,

aut

aut ambo in ſplenem incubuerint. Et diuturna quidem eſt affectio, non autem lethalis. Ex pharmacis quæ ſplenis gratia exhibētur, alia per ueſicam purgant, & ipſum molliorem faciunt. Alia uero purgant quidem, uerum neq; per ueſicam quicquam, quod manifeſtius fiat, neq; uſq; alia parte. Splenem tamen molliunt. Voluulus quum apprehenderit, uenter durus fit, & nihil ſecernit, & dolor inferne omnem aluum tenet, & febris, & ſitis. Aliquando uero præ dolore æger etiam bilem uomit. Hunc humectare oportet, & intrinſecus, & extrinſecus. Et multa calida lauare. Et bibenda dare quæ aluum mouent, & urinā ſubducunt. Et clyſterem adhibere, ſi admittat. Si uero non admiſerit clyſterem, fiſtulam ad utriculi extremitatem alligato, & inſufflando multum flatum immittito. Et ubi inteſtinum & uenter eleuata fuerint à flatu, exempta fiſtula, ſtatim infuſum per clyſterem immittito, Et ſi ſuſceperit, ſeceſſum emittet, & ſanus euadet. Si uero non ſic ſuſceperit infuſum, moritur maxime ſeptima die. Talis aūt morbus fit, quum ſtercore aceruatim cōbuſto in inteſtino, pituita circa hoc colligitur. Et inteſtinū intumeſcit, utpote his aceruatim induratis. & neq; pharmaca quæ ſuperne bibuntur ſuſcipit, ſed reuomit, Neq; infuſa inferne adhibita admittit. Eſt autem morbus acutus & periculoſus. Aqua inter cutem fit plerunq; quum quis ex longo morbo impurgatus multo tempore manet. Corrumpuntur enim carnes, & liquantur, & fit aqua. Fit etiam hydrops à ſplene, quum ægrotauerit: & ab hepate, & à pituita alba, & à dyſenteria ac lienteria. Et ſi quidem ex purgatione non facta fiat hydrops, uenter aqua impletur. pedes autem & ſuræ attolluntur. humeri uero & clauiculæ, & pectora & femora liqueſiunt. Hunc ſi à principio acceperis, priuſquam aqua ſuperexcreſcat, pharmaca bibenda dato, à quibus aqua aut pituita purgatur. Bilem uero ne moueto. Cibos autem & potus & labores ac deambulationes conſtituito, à quibus gracilis ac ſiccus euadat, & carnes quàm robuſtiſsimæ fiant. Morbus autem eſt lethalis, cum aliàs, tum ſi uenter aqua repletus fuerit. Quum uero à ſplene, aut hepate, aut pituita alba, aut dyſenteria in hydropem tranſitus fit, conducit quidem per eadem curare, effugiunt autem nō ualde. Nam in morbis quum alter alteri ſuccedit, plerunq; occidit. Quum enim corpori à præſenti morbo debilitato, alius morbus acceſſerit, præ imbecillitate perit, priuſquā alter morbus qui poſterior acceſsit, deſinat. Aqua porrò ſic fit. Quum carnes à pituita, & tempore, & morbo, & non purgata immūdicia, & mala curatione, ac febribus corruptæ fuerint, liqueſcunt & fiunt aqua. Et uenter quidem non diſtribuit aquam in ſeipſum, uerum in circuitu circa ipſum conſiſtit. Siquidē igitur à pharmacis, & alia uictus ratione, æger utilitatem percipiat, & uenter ipſius euacuatur, bene eſt: Sin minus, ſectione facta, aquam emittito. Secatur autem uel iuxta umbilicum, uel retro iuxta lumbos. Effugiunt autem & hinc pauci. Dyſenteria quum habuerit, dolor adeſt per totum uentrem, & tormen, & egerit bilem ac pituitam, & ſanguinem combuſtum. Huius ubi purgaueris caput, pharmaco in potu exhibito, quod ſurſum pituitā purgat, et aluū lacte cocto elueris, reliquū corpus curato, & ſi quidē febre caruerit, pinguibus & dulcib. ac liquidis ſemper quæ inſunt, ex aluo ſubducito. Et multa calida partes ſub umbilico lauato, ſi dolor affuerit. Potus autē & ſorbitiones ac cibos exhibeto, uelut ſcri-

ptum est in medicamētario libro. Morbus hic fit, ubi bilis & pituita in uenas ac aluum incubuerint, ægrotat quidem sanguis, & corruptus secedit: ægrotat autem & intestinum, & raditur ac exulceratur. Fit autem hic morbus, & lōgus, & laboriosus ac lethalis. Et si quidem robusto adhuc corpore curetur, spes est fugæ. Si uero colliquato iam, & uentre omnino exulcerato, nulla uitæ spes superest. Lienteria. In lienteria, hoc est, intestinorum leuitate, cibi secedunt non putrefacti, liquidi, dolor autem non adest, & corpus attenuatur. Hunc per eadem curato, uelut à dysenteria detentos. Morbus autem fit, quum ex capite & superiore uentre, pituitæ defluxus fit in uentrem inferiorem. Quod ubi contingit, cibi ab ipso frigefiunt ac humectantur. Et secessus ipsorum non putrefactorum uelox contingit. Et corpus liquescit, dum simul cibi per multū tempus in uentre non concoquuntur, & simul à uentre calido, præter naturam calescit.

Profluuium uentris longum quum detinuerit, secedunt primum quidem liquida, quæ sunt ingesta: postea pituita. Et probe quidem edit, uerum à multo secessu debilis ac tenuis fit. Hunc sursum uersus reficcato, ueratro in potu dato, & capite à pituita purgato. Ventrem quoq; lacte cocto eluito. Deinde reliqua cibis ac potibus curato, à quibus uēter & totum corpus resiccetur. Morbus autem ab ijsdem fit, à quibus etiam intestinorum leuitas. Hi morbi, dysenteria inquam, & lienteria, ac diarrhœa siue profluuium uentris, consimiles sunt. Et oportet ipsos sic sanare, ita ut defluxū à capite & superiore uentre intercipias, aut auertas. Morbi enim natura hinc est. Et nemo sententiam tuam reprehendet. Fermè autem & reliquos morbos sic considerare oportet, unde unicuique natura sit. Et si sic consideraueris ac deprehenderis principium morborum, minime aberraueris. Tenesmos ubi apprehenderit, secedit sanguis ac mucus, & dolor fit in uentre inferiore, maxime ubi ad secessum deuenerit. Huic conducit uentrem humectare, & pinguefacere, ac tepefacere. Et quæ insunt subducere. & calida lauare, excepto capite. Solet autem hic morbus plures cibos expetere, Tormina enim euacuato uentre à sanguine ac muco pertranseuntibus, & ad intestinum allabentibus, fiunt. Quum autem insunt cibi, minorem mordacitatem intestino inferunt. Et fit quidem ex ijsdem à quibus & dysenteria, uerum debilior, & breuis, & non lethalis. Quum ex uino aut à conuiuio, bilis superne ac inferne fluxus, aut diarrhœa corripuerit, diarrhœæ quidē conducit ieiunare. Et si sitim habeat, uinum dulce dare, aut uuarum passarū dulcium retrimenta. Ad uesperam uero danda sunt, quæ etiam his qui à pharmaco purgati sunt dantur. Si uero non cesset, uelis autem sedare, uomitum à cibo, aut lenticulæ decocto facito, & cōfestim sursum reuellitur infernus secessus. & si succo lentium aut cicerū infuso elueris, etiam sic sanè sedabitur. At uero bilis fluxui cōducit, si dolor adsit, dare quæ in pharmacis scripta sunt sedantia dolorem. Venter aūt curetur, tum superior, tum inferior, per potiones humectantes, & per balnea calida corpus mollientia, capite excepto. et sic tū uomitus procliuior fit: & si liquor aliquis ingressus fuerit, ea quæ aduersantur sursum reuomuntur: tum infernus secessus magis prodit. Si uero euacuaueris, uiolenter uomuntur, & uiolentius secedūt. Ad uesperā uero dato & huic ea quæ dari solēt ei qui pharmacū bibit. fiunt aūt & hi dolores qui ex potationibus aut ex conuiuio oriūtur, quū cibi & potus plus solito in uentrē ingressi fuerint, & quæ ex-

trinsecus corpus supercalefacere solent, bilem ac pituitam mouerint. Vrinæ stillicidij modi quidem multi & omnigeni sunt. Conducit autem forinsecus quidem corpus balneis calidis mollire. Intrinsecus uero humectare, aluum quidem per cibos, à quibus fluida fiat. Vesicam uero per potus, à quibus urina quàm plurimum diffunditur. Danda sunt & urinam cientia medicamēta, quæ scripta sunt in medicamentario libro sedantia dolorem. Morbus autem fit à pituita. Et quum quidem uesica siccata fuerit, aut perfrigerata, aut euacuata, dolorem exhibet. Quum uero humida est, & plena, aut etiam diffusa, minus. fit autem senioribus diuturnior hic morbus. Iunioribus autem breuior. Neutris uero lethalis. Coxendicum morbus quum fit, dolor corripit coxæ iūcturam, & summas nates, ac coxendicem. Tandem uero etiam per totum crus dolor uagatur. Huic confert quum dolor tenuerit, mollire in quacunq; tandē cruris parte dolor hæserit, per balnea, & tepefactoria ac fomenta. Et aluū subducere. Vbi uero quieuerit dolor, pharmacū dandum est infra purgans. Et postea bibat lac asininum coctum. Doloris autē gratia dentur quæ scripta sunt in medicamentis. Morbus hic fit, quum bilis & pituita in sanguifluam uenā incubuerint. aut ex alio morbo, aut aliter quantūcunq; sanguinis à pituita & bile cōpactum ægrotarit. Hic enim per crus uagatur per sanguifluam uenam: & ubicūq; cōstiterit, ibi etiam dolor manifestus fit maxime, molestus quidem, sed non lethalis. Si uero in unum aliquem locum incubuerit dolor, & constiterit, & medicamentis non fuerit exactus, urito quocūq; loco fuerit dolor. Vrito autē lino crudo.

Articularis morbus quum tenuerit, corripit calor & dolor corporis articulos. Corripit autem acutus, & in aliū atq; alium articulum dolores incumbunt, tum acutiores, tum molliores. Huic conducit adhibere qua parte dolor hæret, frigefactoria. Et quæ insunt ex aluo subducere, per clysteres, aut glandem subditam. Ad sorbendum uero & bibendū dato quodcunq; tibi conducibile uisum fuerit. Quū uero dolor intus fuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato, & post hoc serum coctum, & asininū lac. Hic morbus à bile fit & pituita, quum cōmota in articulos incubuerint. Et breuis quidem fit & acutus, non autem lethalis. Solet autem iunioribus magis quàm senioribus contingere.

Podagra uiolentior est omnibus eiusmodi circa articulos morbis, & diuturnissimus ac ægre cedēs morbus. Et est quidem hic morbus sanguinis in uenulis à bile ac pituita corrupti. Quanto autem in tenuioribus fuerit uenulis, & in plurima corporis necessitate cōstitutis, & in neruis, et ossibus multis ac densis: tanto sanè durabilior est morbus, & qui ęgerrime depelli possit. Conducūt autem & huic eadem quæ morbo articulari. Et longus quidem est & hic morbus ac molestus, sed nō lethalis. Si uero in digitis dolor relinquatur, uenas paululum supra articuli in digito nodum inurito. Vrito autem cum lino crudo.

Morbum autem regiū sic curare oportet. Extrinsecus quidē corpus molliendum est balneis calidis. Aluus uero & uesica humectanda, & urinam cientia danda, quæ sunt præscripta. Si uero fortis fuerit, purgato capite, pharmacū quoddam potandū dato quod bilem deorsum purgat. Postea uero urinā cientibus utendum est. Morbus aūt fit, quum bilis commota sub cutem uertitur.

Quod si hæc nouerit uir idiota, nō similiter in incurabiles morbos inciderit. Solent enim morbi ex paruis occasionibus magni ac diuturni fieri. Et quicūq; cibi

cibi, aut potus, aut sorbitiones congrue ac consequenter se habent, & quæcunq; pharmaca doloris gratia, ea omnia sine periculo semper exhibetur, si iuxta præscriptum exhibueris. Quæcunq; uero pharmaca purgant bilem aut pituitam, in his pericula fiunt, & culpæ medentibus imputantur. Quàm maxime igitur ea uitare oportet. Atq; hi quidem sunt morbi qui circa uentrem fiunt. Exceptis pectore suppuratis, & tabidis, & muliebribus morbis. Hi enim seorsim describentur. Tubercula quæ enascuntur omnia, à pituita aut sanguine nascuntur, quum sanè à uulnere, aut casu fuerint collecta. Cōducit autem horum aliqua cataplasmatis integere, & per pharmaca in potu data diffundere. Aliqua uero impositis cataplasmatis maturare. & diffundūt quidem cataplasmata, quæ quum calida sint humectant, & non in seipsa trahunt. Maturant autem, quæ calefacientia contrahunt. Quum uero aliquod sectum fuerit, aut sua sponte ruptum, pharmaco humorem repurgare conuenit, ubi autem pus effluere desiuerit, uelut ulcus sanare. Lepra, & pruritus, & scabies, & impetigines, & uitiligo, & alopeciæ, à pituita fiunt. Sunt autem talia turpitudo magis q̃ morbi. Fauus, & strumæ, & pani, & furunculi, & carbunculus, à pituita fiunt. Quo uero hæc depurges, pharmacis sic utendum est. Quicunq; biliosi sunt, his dato ea à quibus bilis purgatur. Pituitosis uero, ea à quibus pituita. Atrabiliarijs autē, ea à quibus atra bilis. Hydropicis ea per quæ aqua. Quæcunq; uero pharmaca in potu dantur, & non purgant neq; bilem, neq; pituitā, ea quum in corpus ingressa fuerint, uim exhibere oportet, aut frigefaciētia, aut calefacientia, aut siccantia, aut humectantia, aut contrahentia, aut diffundentia. Quæ uero somnum faciunt, ea quietem sanguini exhibere oportet. Quum ad ægrotum deueneris, interrogare oportet quæ patitur, & ex qua caussa, & quot iam diebus: & an uēter secedat, & quo uictu utitur, Et primum considerare, an morbus à bile aut pituita factus sit, aut utrisq;. Et hoc probe nosse conuenit, q̃ necesse est, ut ab altero horum, aut utrisq; fiat. Deinde utrum siccitate aut humiditate opus habeat. Aut aliquæ quidem partes corporis siccitate, aliquæ uero humiditate. Postea an morbum sursum purgare oportet, aut deorsum, siue per uesicā. Et an augescit morbus aut marcescit, & an soluitur, aut in alium transit. Vulneratos fame affligito, & ex aluo quæ insunt subducito, aut per clysterem, aut pharmaco infra purgante exhibito. & in potu dato aquam, aut acetum. Aut sorbitiones præbeto. Inflammata cataplasmatis frigefacito. Talia uero cataplasmata sint, aut betæ coctæ in aqua, aut apium, aut oleę folia, aut fici folia, aut rubi, aut quercus, aut mali punicæ. Atq; his coctis utendū est. Crudis uero rhamni folijs, aut uiticis, aut saluię, aut Tithymali. Aut pulegiū uiride, aut porrū, aut apium, aut coriandrū, aut isatidis folia impone. Si uero nihil horum habueris, neq; ullum aliud cataplasma, polentam aqua aut uino subactā imponito. Tanto autem tempore hæc cataplasmata prosunt, quanto frigidiora fuerint q̃ ulcus. Quū uero fuerint calidiora, aut similiter calida, nocēt. Pinguia ad inflammata nō conducunt, neq; ad ea quæ non sunt purgata, neq; ad putrescentia. Sed ad inflammata conferunt frigida. Et ad impurgata ac putrescentia, acria faciunt, & quæ mordacitatem aliquam inducentia purgant. Vbi uero carnem producere uoles, pinguia & calida magis conducūt. Ab his enim caro pullulat. Quibuscunq; cibis aut potibus homines sani in uictu utūtur, ex his

oportet præsentibus uti ad ægrotos, ita ut prepares calidos et frigidos, et humidos, & siccos. Ex frigidis quidem calidos, & calidos ex non calidis, & siccos ex nō siccis, & reliquos iuxta eundem modū. Neq; uero de præsentibus desperare oportet, tanquam nihil possint, & absentes quærere, qui nullam utilitatē ægro afferant. Comperies autē, si recte consideraueris, extra hos, paucos quibus ad ægrum utaris. Sorbitiones autem in morbis omnibus dato, aut ptisanā, aut milium, aut farinam, aut alicam. Et quæcunq; ex his dederis ad secessum, tenuia dato, & magis percocta, & dulciora potius q; salsiora aut calidiora. Quæ uero ad robur aut refocillationem, crassiora, pinguiora, & moderate cocta. Potibus autem utendū est, si quidem aluum & uesicam subducere uelis, uino dulci aut aqua mulsa. Si uero adstringere, austero, albo, tenui. Si corroborare, austero, nigro. Qui uinum bibunt citra affectionē erga ipsum, his dandi sunt potus qui præparantur, & in medicamentario libro scripti habentur. His qui medicamentum biberūt, post purgationē detur, febrientibus quidem, aut lenticula, aut milium tenue, aut ptisanæ succus. Danda est autē ptisana & milium, uelut quæ leuia sint. Alica uero uelut omnium robustissima. Et farina uelut his robustior. Lenticula autem odorata præparetur, & modica secundo loco detur, ut quæ leuis sit sorbitio, & stomacho grata sursum uersus. Ammisceatur autē aut sal, aut mel, & cuminum, & oleū. Ad lenticulam uero ammisceatur pulegij herba, & parum aceti. Non febrientibus autē, panis puri medullam in iusculū interito, aut mazam & frustum piscis dato, aut ouiculæ tenerrimæ carnem, aut uolucris aut catuli coctam. Febrientibus autem etiam betam dato, aut cucurbitā, aut blitum. Et post cibum bibant uinū uinosum, uetus, album q; aquosissimū.

Quibus lauari non conducit, ungantur uino & oleo calido, & alternis extergeantur. Quum aluum debilis, à cibis humectare uolueris, mazam dato & obsonia. Et marinorum quidem piscium frusta cocta cum intrito. carnes autem ouiculæ tenerrimæ, aut hedi, aut catuli, aut uolucris coctas. Et betam aut blitum, aut rumicem, aut cucurbitam, si tempus tulerit. Ex oleribus uero apiū, & anethum ac ocimum. & uinum mellei coloris, uetus, albū item ac aquosum.

Quum uero siccare uolueris corpus, panem dato, & obsonia assa, & sicca, & hæc omnia calidiora. & carnium partes carnosas: pisces, petrosos: olera, rutam, aut thymum, aut origanum. Vinum uero nigrum austerum. Præparentur autem obsonia cū sale & cumino. Alijs uero condimentis parcissime utendum est. Quū autem ex morbo refocillare uolueris, alia quidem eadem dato, quæ exhibes quum uentrem humectas, Verum pro lactentibus carnes fortiores, & pro catulinis, uolucriū ac leporinas. & ex his aliquas assatas, tum de carnibus, tum de piscibus, & q; optime præparatas. Quibuscūq; morbis siccitas conducit, his semel in die cibum exhibere expedit, & cibos ac potus pauciores dare, q; ut repleantur, & hos laboribus ac deambulatione perficere, & q; minimū dormire. Quibuscunq; uero humiditas conducit, his expedit inediam non ferre, & cibi ac potus nō indigos esse, neq; laborare, & dormire quantū uoluerint. Quoscunq; cibos, aut obsonia, aut potus ægroti cōcupiscunt, exhibeto, si non corpori damnū inde accessurū est. Quum aut cibus aut potus augere inceperis aut detrahere, paulatim & additiones, & detractiones facere oportet. Quicūq; cibos sufficiētes perficere possint, his sorbitiones ne dederis. Excludunt

cludunt enim cibũ. Qui uero nõ possunt, his dato. Si uero quid dare uolueris refectionis gratia, alicã dato, et ptisanã triticeam. Hæc enim sorbitiones sunt fortiores. Dentur aũt post cœnam. Pharmaca quæ potantur, & quæ ad uulnera adhibentur, discere oportet: omnibus enim hoc expositũ ac procliue est. Non enim ex intelligentia homines hæc reperiũt, sed potius ex fortuna. Neq; artifices magis q̃ idiotę. Quæcũq; uero in arte medica, intelligẽtia discũtur & reperiuntur, aut de cibis aut de medicamentis: ea ab his qui dinoscere possunt quæ in arte sunt, discere oportet, si quid discere uelis. Post sorbitiones cibum debilibus dato, & uinũ uinosum insuper bibendũ. Ante cibos uero & potus aut sorbitiones, & postea, & cibũ & potum quicunq; tandem tibi uidebitur debilibus exhibeto, ita ut & corpus & animã inspicias. Sic enim maxime profueris. Quam facultatẽ singuli cibi habeant, coniectare oportet, ex his qui uim manifestam faciũt. Quicũq; flatum, aut morsum, aut repletionẽ, aut ructũ faciunt, aut tormen, aut secedũt, aut nõ secedunt: hi manifesti sunt q hæc operãtur. & ex his etiam alios cõsiderare oportet. Habẽt enim singula edulia, & quo prosunt, & quo lædunt. Verũ alia manifestissime operãtur quæ operãtur, alia uero obscurius. Cibi & obsonia præparẽtur ac exhibeãtur debilibus, à quibus neq; flatus fit, neq; ructus acidus, neq; tormẽ. et quæ neq; ualde per aluum secedũt, neq; ualde resiccãtur. Hæc autẽ sic fiunt. Quæcũq; quidẽ uenter superat, et corpus ipsa suscipit, ea neq; flatũ exhibent, neq; tormẽ. Si uero uẽter non superarit, ab his & flatus, & tormẽ, & alia huiusmodi fiũt. Leuissima sunt cibaria, & potus ac obsonia, quæ moderata in corpus ingesta, aut paulo amplius supra modum, neq; repletionẽ exhibent, neq; tormen, neq; flatũ, neq; aliud quiddam eiusmodi, & celerrime cõcoquuntur, & cõcocta secedunt, & per omnem diem in uentrem ingesta, minime molesta sunt, etiam si diu antea fuerint ingesta. Grauia autem sunt, quæ moderata exhibita, aut infra modum, repletionem & dolorem exhibent. & quæ neq; dari, neq; edi, neq; bibi possunt, ut non dolorem exhibeant. Et si quis ipsa per tempus rursus bibat aut edat, etiam sic dolorem exhibent, & non pro ratione secedunt. Ad sanitatẽ optima sunt, quæ modice ingesta, sufficiunt, ut & famis & sitis sint medela. Et plurimo tempore corpus ipsa suscipit, & pro ratione secedunt. Ad robur autem optima sunt, quæ carnem plurimã ac densissimam producunt, & sanguinẽ crassefaciunt, & pro ingestorũ ratione secedunt. & corpus plurimo tempore ipsa suscipit. Pinguia, & caseosa, & mellita, & ex sesamo parata, ructũ acidum maxime faciũt, & bilis fluxum superne ac inferne, & tormen, & flatum, & repletionẽ. Hoc ipsum etiam cõtingit, quum quis plura ederit aut biberit, q̃ uenter cõcoquere potest.

Debilibus si quidem pro morbi ac corporis ratione dederis, quæcũq; tandem dederis, consumit hæc corpus, et neq; indigum est, neq; repletum. Si uero aberraris à temporis occasione, detrimentũ in utraq; sequitur. Quæcunq; cibaria aut potus, aut obsonia corpus suscipit, ab his maxime neq; tormen fit, neq; flatus, neq; ructus acidus. Quũ enim in uentrem ingesta fuerint, corpus ab ipsis trahit quod ipsi commodum est. Et necesse est iam quod restat debilius esse, q̃ ut tormen, aut flatum, aut aliud quid huiusmodi in uentre faciat. Vina dulcia, & austera, & mellei coloris uetusta, uentrem subducunt, maximeq; urinam cient ac nutriunt, & neq; flatum exhibent, neq; tormen, neq; repletio-

nem. Carnes percoctæ & exaſſatæ, utræqꝫ debiles ſunt ad robur augendũ. Ad ſeceſſum uero percoctæ cõmodæ ſunt, Aſſatæ uero magis ſiſtũt. Quæ uero moderatã habent & cocturã & aſſaturã, hæ & ad robur, & ad ſeceſſum moderate ſe habent. At uero crudiores ad robur quidem cõmodæ ſunt, ſed nõ ad ſeceſſum. Ex cibis ac potibus qui cõmodiſsimi ſunt corpori ac maxime ſufficientes, & ad alimẽtum, & ad ſanitatẽ, ex his ipſis etiam, ubi quis ipſis non in tempore utatur, aut pluribus ꝙ tempeſtiuũ eſt, & morbi, & ex morbis mortes fiunt. Reliqui uero cibi ac potus, qui talem uim non habent, parum utilitatis afferũt, etiamſi quis ſemper ipſis in tẽpore utatur. parum autem etiam lædunt. In utrãqꝫ enim partem debiles ſunt, ut & boni aliquid faciãt, & mali. Sunt autẽ cibi & potus qui hãc uim habẽt hi, panis, maza, carnes, piſces, uinum. & ex his alij magis, alij minus. Quicũqꝫ ex ſicco uictu uiuunt, his nõ cum cibo potus detur, ſed poſt cibũ, multo tempore interpoſito. Et ſic quidẽ ſiccus humor à ſiccis cibis ortus, corpus ſiccat. Si uero quis ſimul cum cibo bibat, cibus hnmidior factus, corpus humidius facit. Panis calidus, & carnes calidæ, ipſe per ſe comeſtę, ſiccãt. Si uero cũ liquore dederis, aut ſtatim à cibo potũ prębueris, nõ ſiccãt.

Panis purus ex farinis, ad robur ac refectionẽ commodior eſt, ꝙ qui nõ eſt ex tenuibus farinis paratus, & recẽs utilior eſt ꝙ uetus, & ex farinis recentibus melior ꝙ ueterib. Polenta ex ordeo non madefacto, ſed circũcirca conſperſo ac decorticato, fortior eſt ꝙ ex madefacto: & recens quàm uetuſta. Et maza prius ſubacta fortior eſt, quàm nõ ſubacta. Vinũ diffuſum, ac perfrigeratũ, & excolatum, tenuius fit ac debilius. Carnes coctæ, ſi quidẽ percoctas feceris, debiliores ſunt ac leuiores. Aſſatæ uero ſi exaſſatæ fuerint, et inueteratę ex aceto aut ſale, debiliores ſunt & leuiores recẽtibus. Debiles ac leues cibi, uentrẽ quidem nõ lædunt, neqꝫ corpus, eo quod calefacti non intumeſcũt, neqꝫ replent, ſed cito molleſcunt, & cõcocti ſecedunt. Humiditas aũt ab ipſis debilis corpori accedit, et neqꝫ augẽt, neqꝫ robur memorabile exhibẽt, At fortes cibi, et intumeſcũt, ubi in uentrem ingeſti fuerint, & replent. & difficilius quidẽ ac tardius concoquuntur, & nõ ſecedunt. Verũ humor ab ipſis fortior ac incorruptus accedẽs, multum robur ac augmentum corpori addit. Ex carnibus leuiſsimæ ſunt in corpus, caninæ, & uolucriũ, & leporinæ coctæ. Graues autem ſunt bubulæ. Et porcinæ moderatiores, flatum autẽ faciunt, & coctæ & aſſatæ. Et ſanis autẽ & debilibus conueniunt ouillæ. Suillæ uero his qui laborant & exercitãtur, & ad bonum habitum, & ad robur cõmodæ ſunt. Debilibus aũt & priuatam uitam degentibus, fortiores. Sed & ferinæ manſuetis leuiores ſunt, eo quod fructũ non ſimilem edunt. Differunt autem & pecorũ carnes, & eorum quæ fructũ edunt, & quæ non edunt. Et fructus nõ idem in omnibus facit, ſed partim denſam ac fortem uictimæ carnem efficit, partim raram & humidam, ac debilem.

Vt in ſumma dicam, piſces leue ſunt edulium, & cocti, & aſſati, & ipſi per ſe, & cũ alijs cibis. Ipſi uero inter ſeipſos ſic differunt. Stagnorũ piſces, & pingues, & fluuiatiles, grauiores ſunt. Littorales autẽ marini, leuiores. Et percocti aſſatis ſunt leuiores. Ex his itaqꝫ fortes dato, ubi reficere aliquẽ uoles. Leues uero, ubi gracilem & tenuem facere oportuerit. Balneum calidũ moderatum quidem, mollit et auget corpus. Quod uero opportunũ modum excedit, ſiccas quidẽ corporis partes humectat, humidas uero reſiccat. Et ſiccæ quidem hume

ctatæ

ẻtatæ debilitatē & animi deliquium exhibēt. Humidæ uero ſiccatæ, ſiccitatē ac ſitim. Ex oleribus allia, & cocta & aſſata, urinā cient, & per aluū ſecedunt, & ad menſes muliebres cōducunt. Cepæ ad urinas cōmodæ ſunt. Succus enim acrimoniam quandā exhibet, ut ſecedat. Atq; his quidem ſic utēdum eſt, ſed debilibus non exhibenda. Apium & coctū & crudum urinā ciet, & paluſtre magis q̃ ſatiuū, quod etiam maiorem uim habet. Coriandrū ſtomacho gratum eſt, & per aluum ſecedit, tum coctū, tum crudum. Ocimū & humidū eſt & frigidū, ac ſtomacho gratum. Porrū coctum quidem urinā ciet, & ſecedit. Crudum uero æſtuoſum eſt & pituitoſum. Malum punicū reficit & pituitoſum eſt, et cū nucleo quidem, aluū ſiſtit. Citra nucleū uero, ſecedit. Calidi cibi, ſicci quidem ſiſtunt, humorē enim in uentre reſiccant. Si uero humidi ſunt, humectātes per caliditatē, aluum ſubducunt. Acerba ſiccant, & cōtrahunt corpus. Habent & uim ſiſtendi. Acida attenuant, morſum inducētia. Salſa ſecedunt, & urinam cient. Pinguia & dulcia, humiditatē & pituitam exhibent.

Reficiunt cucurbita, & beta, & blitū, & rumex, & per humiditatē ſecedunt.

Braſsica uero acrimoniā quandam habet ad ſeceſſum, & ſimul boni ſucci eſt.

Caſeus, & ſeſamū, & uua paſſa, reficiūt & pituitoſa ſunt. Vinū dulce, et mellis ſpeciē referens, ambo & reficiunt, & urinā cient, & pituitoſa ſunt. Auſtera uero, ad robur & ſiccitatem commoda ſunt. Vrinam aūt cient etiam auſtera uetuſta, quæ alba & tenuia exiſtunt. Oleum & quæcūq; oleoſa, reficiūt et pituitoſa ſunt. Ex oleribus coctis ſecedūt, quæ ex natura humidiſsima aut acerrima ſunt, aut caliditatē habent. Dāda aūt ſunt hęc tepidiora ac flaccidiora, Sic enim ad ſeceſſum cōmodant. Cucumis pepo, & urinā cit, et aluo ſecedit, ac leuis eſt.

Alter autē pepo, frigiditatē quandam exhibet, et ſitim ſedat. Alimētum uero à neutro horū contingit, niſi tenue quoddā. Sed neq; malum, neq; memorabile. Mel cum alijs quidem comeſtū, et nutrit, et bonū colorem exhibet. Ipſum autem per ſeipſum attenuat magis q̃ reficit. Nam & per urinā, & per ſeceſſum plus iuſto expurgatur. Vrinam cientia in uentre & cito calefiūt, & calefacta marceſcūt ac liqueſcūt, & ob id citum ſeceſſum faciūt. Stabiles autē ac aluum ſiſtentes cibi, & caleſcūt, & calefacti cito reſiccātur ac compingūtur, & propterea obduri facti, nō ſecedunt. Quæ per aluū ſecedunt, ſuccoſa ſunt, & natura calida. Quæ uero urinam cient, ſicca & frigida. Frumentū & uinū, differūt quidem & ipſa inter ſeipſa ex natura, tum robore & debilitate, tum leuitate ac grauitate. Differt etiā locus à loco, ex quo illa fuerint. Eſt enim alius aquoſus, alius aquarū inops, & apricus, & umbroſus, & bonus, & malus. Quare omnia hæc ad hoc cōferunt, ut ſinguli cibi aut fortiores ſint, aut debiliores. Quicūq; ſanè panē comedere ſoliti fuerūt, his dandus eſt et in morbis. Quū quis cibos aut potus plures ſolito acceperit, ſi nō ſolito more perfecerit, optimū eſt ut ſtatim reuomat. Poma & fructus arborei, tum mollis, tū duri corticis, propterea poſt cibum moleſtiora ſunt, & ſano, & debili, quia corpus eius qui cibū ſumpſit, ſolū ab ipſis humores trahit. Si uero ieiunus quis edat, plures. Quicūq; cibi aut flatum, aut æſtum, aut morſum, aut repletionē, aut tormen faciūt, à talibus liberat uinum meracū inſuper potatum. Corpus enim à uino calefactum, per calorē amouet ea quæ inſunt à cibis & potibus ac ſimilibus. Venter aliquando perturbatur, aliquādo ſiſtitur, aliquādo etiam pro ratione ſecedit. Cur

autē hæc ſic ſe habēt: primum quidem uenter quū humidior fuerit, & quū ſiccior, ſuſceptū cibum corrumpit. Deinde quū mutatio facta fuerit, ſiue ex frigore ad caliditatē, ſiue ex caliditate ad frigiditatē, itidem corrūpit. Quare neceſſe eſt uentrē, ab ijſdem cibis ac potibus propter hæc ipſa, & molliorem fieri, & duriorem. Cibaria & potus & obſonia, excepto pane, & maza, & carnibus, & piſcibus, & uino, & aqua, reliqua omnia tenues ac debiles utilitates exhibēt, ad augmentū, & ad robur, & ad ſanitatē. Tenuia item ac debilia mala ab ipſis fiūt.

Quoſcunq; ægrotos, febres nō continenter detinent, ſed intermittētes corripiunt, his cibi dandi ſunt poſt apprehenſionē, ita ut coniecturā facias, ne febris à recens accepto cibo irruat, ſed cibis iam cōcoctis. Vinū & mel optima iudicata ſunt in hominibus, ſi iuxta naturā & ſanis, et debilibus cū temporis opportunitate ac mediocritate exhibeantur. Et bona quidē ſunt ipſa per ſeipſa, Bona uero etiā permixta, & tū alia, tū quæcūq; memorabilē utilitatē habēt. Quęcūq; ſanis cōmoda ſunt, ea etiam ægrotis exhibita fortiora ſunt. Et oportet detracto ipſorū uigore ea dare, alioqui nō feret ipſa corpus, ſed magis lædūt, q̃ proſunt.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE INTERNIS AFFECTIONIBVS, IANO Cornario Medico Phyſico interprete.

Si pulmonis arteria fuerit exulcerata, aut aliqua tenuis uenula ex his quæ in pulmonē dependent, rupta fuerit, aut aliqua fiſtula ex his quæ per pulmonē diſtentæ ſunt: & alia in aliam diſtracta fuerit, & ſanguine fuerint impletæ: diſtrahuntur ſanè ac rumpūtur ob has maxime cauſas, propter laborē, propter curſum, ob caſus, ob plagas, ob uomitus uiolenter fientes, ob febres. Hæc igitur patitur. Primū quidem tuſsis ſicca obtinet. Deinde paulo poſt expuit ſaliuam ſubcruentā, aliquando autē puram. Et ſi quidē hic breui à morbo liberetur, ſatis eſt: Si uero nō, temporis progreſſu ſanguis amplior prodit, aliquādo purus, & aliquādo etiam ſubputridus. Sæpe uero etiam fauces nō animaduertētibus ſanguine implentur. Poſtea ſanguinis grumos paulatim & frequēter emergētes reijciunt. Aliquādo uero etiā graueolentia ab ipſis cōtingit. et fauces aliquādo ſpuma quadā replentur. Et rigor ac febris apprehēdit, circa initia quidē morbi, uehemēter: In progreſſu aūt debilius. & aliàs atq; aliàs corripit. & dolor quādoq; in pectoribus inſitus eſt, & in dorſo, et in lateribus. Et ubi ſanguinē ſpuere deſierit, ſaliuā multam liquidā expuit, quandoq; uero etiā uiſcoſam. Atq; hæc quidē ſic patitur donec quatuordecim dies præterierint. Poſt hos uero ſi nō deſiuerit morbus, ſquamas ab arteria tuſſiēdo auellit, quales à puſtulis decedūt. et dolor incidit in pectus, & in dorſum, & in latus. et pręcordia cōtingens uelut ulcus dolet. Huic cōducit ut q̃ maxime quietē intus habeat, ſi morbus ſic ſe habuerit. Si enim quid laborarit, et dolor acutior, et tuſſis magis q̃ prius premit, et rigor ac febris magis occupat. Et ſi ſternutauerit, dolor acutus irruit. Dolet aūt & in lecto, quū ſe circumuertit. Huic cibos quidē eoſdem, quos & pectore ſuppurato exhibere oportet, uerū hos non multos. Ex obſonijs aūt his utatur. De piſcibus quidē, ſquatina, aut pagro, aut

galæo

galæo magno albo, aut aliȷ̃s ſimilibus, omnibus cũ rhoe et origano cõditis. Carnem autẽ edat galli aſſatam, ſine ſale, aut capræ coctã. & uino auſtero uetuſtiſsimo ac iucũdiſsimo nigro utatur. Deambulationib. aũt moderatis. Verũtamen hæc fiant febre non tenente. Si uero febris tenuerit, ſorbitione farinæ aut miliȷ̃ utatur. Si uero cibos aſſumat, paucos aſſumat, & obſonia per aluũ ſecedentia. Et ſi pharmaco tibi utendũ eſſe uidebitur, cnidio cocco, aut tithymalide ipſum ſubpurgato. Et poſt purgationẽ, farinæ coctæ pinguis heminã abſorbendã dato. Deinde ꝙ maxime reficito, ut ꝙ minimum tenuis ſit. Ad huiuſmodi enim morbũ non conducit tenuẽ eſſe. Deambulationes etiã primũ paucas faciat, ut ne laſsitudo ſuccedat. Fomentum uero aliàs atq; aliàs adhibeatur. Et qua die fomentũ adhibetur, ſine cibo ſit excepta farina cocta, cuius heminã abſorbeat. Aquam aũt bibat. Poſtera die minus ꝗ ſolitus fuit edat, & bibat uinũ nigrum, iucundũ, auſterũ modicum. De cætero uero bis aut ter in die cibi dentur. Sic aũt huic paulatim dato, donec uentrẽ confirmaueris. Nam ex febribus & inedia, ſi os quidẽ appetiuerit, uenter autẽ ſuſcipere noluerit, ubi aceruatim ſuſcepit, inflammatur. Quare paulatim dare oportet. Si uero aceruatim dederis, & parũ laborarit, deambulationibus uenter nõ perfrigeratur, nimirũ cibis quiete compactis. Quare etiã febris ſuccedere ſolet, & hyeme quidẽ minus, æſtate uero periculũ eſt ne delinquat. Hũc ꝗ maxime reficere oportet, quo ꝗ craſſiſsimus fiat. et deambulationibus moderatis utatur, & minus ſolito luctetur, & parũ laboret primũ, deinde amplius, nunquam aũt multũ. hæc ſi fecerit, celerrime ſanus erit. Si uero tenuis fiat propter laborẽ, remittat ac quietẽ agat. Hic ubi ſanus fuerit, neq; ad uentũ celeriter currat, neq; equũ, neq; currum cõſcendat. Vitet etiã uociferationẽ, & iracundiã. Periculum eſt enim ne morbus reuertatur. Quare hęc omnia uitare oportet. Si uero cibũ auerſetur, eruum torreto, et corticẽ depurgato, deinde per triduũ in aqua macerato, ſingulis aũt diebus aquã diffundito, & aliã affundito. Poſtea quarta die excolato ac reſiccato, deinde tenuiſsime molitum cribrato. Et lini ſemen toſtũ tundito ac terito. Et ſeſamũ toſtum tũdito ac terito. Et polentam nõ ſalſam, purã, tenuem accipito. Et erui quidẽ ac polentæ, amborũ æqualis ſit mẽſura, ſeſami uero tertia pars, lini uero dimidia unius partis. Hæc in lacte caprino cocta ꝙ liquidiſsime abſorbeat. Poſtea uero in prandiũ ipſi dentur cibi puri, et obſonia fortiora. Vinum aũt idem bibat. Dato autẽ ipſi et cẽtaureæ radices, ad has rupturas facientes, in uinũ ipſas deradens. dato item dracontiȷ̃ radices in uinũ deraſas. Sed & tuſſis gratia, dracontiũ deraſum in melle delingendũ dato. Et ſi decoctũ in lacte aſſeuerarit ſe ſorbere non poſſe, lac bubulũ ꝙ plurimũ bibat, tertia parte aquę mulſæ ammixta. Atq; ſic celerrime ſanus erit. Morbus aũt curatione multa opus habet. Eſt enim difficilis. Si enim curatus et ſanus factus nõ ſeipſum cuſtodierit, pleriſq; reuertẽs morbus interitus cauſſa fit. hic ſi quidẽ ab hac curatiõe ſanatus fuerit, ſatis eſt: Sin minus, ipſum lacte craſſefactũ, & in pectore, et in dorſo urito. Si enim ſucceſſerit uſtio, fugæ morbi ſpes eſt. Si uero arteria cõuulſa fuerit, aut aliqua uena ex his quę ad pulmonem tendũt, hæc patitur. Ab initio quidẽ morbi, tuſsis acuta obtinet, & rigor, & febris. et ſaliuã expuit multã, albã et ſpumoſam, aliquãdo uero ſubcruentã. & dolor caput ac collũ detinet. hic morbus fortior eſt priore. & uſq; ad decẽ primos dies talia patitur. Poſtea pleriq; undecima die pus craſſum uiolẽter ex-

puunt. Decimaquarta uero die puriora expuit, si euasurus est, & dolore minus uexatur, & breui sanus fit. Si uero morbus diuturnus futurus est, tunc & pus multo amplius expuit, et reliquus dolor multo amplior in corpore inest. Calores aũt debiliores habent q̃ prius. Hũc si à principio acceperis, infra subpurgato scammoniæ succo, si nõ febricitarit. Post purgationẽ autem accipiat ea quæ prius, et alia eadẽ assumat, quieto q̃ maxime corpore, et molliter cubet. et hæc quidẽ ab initio faciat usq; ad decẽ dies. Si uero pectore suppuratus fiat, eadem quæ etiã prius faciat. Si uero sanus fiat, ab his cibis ac potibus abstinere oportet, ab acidis, & acribus, & salsis, & pinguibus. A labore itẽ ac ijsdem à quibus prior, abstineat. Hæc si fecerit, celerrime à morbo liberabitur. Si uero quid horum nõ fecerit, rursus reuerso morbo periclitabitur, et morbus peior erit. Nam multi rupto pulmone uitã degunt, donec moriãtur. Hunc si nõ statim quis curet, recidiuãte morbo postea nõ habueris quo prodesse possis, nisi hæc feceris. Lacte bubulo crassefactum, in pectore et dorso urito. Si enim ustio successerit, proderis. Morbus aũt hic ex ijsdẽ delictis fit, ex quibus etiã prior. Pneumonis siue pulmonia, ab his maxime fit. Quũ pulmo sanguinẽ in seipsum traxerit, aut pituitã salsam, et non rursus dimiserit, sed in ipso coacta ac cõpacta fuerint: ab his tubercula fieri solent in pulmone et suppurari. Hic autem hæc patitur. Ab initio et per totum morbum tussis acuta sicca obtinet. Et rigor, et febris, et dolor in pectoribus et in dorso incũbit. Aliquãdo etiam in latere. et erecta ceruice spiratio uehemẽs incidit. hic usq; ad quatuordecim dies talia patitur. Sępe uero etiã plures. Deinde erumpit pus, et multũ expuit. Sæpe uero etiam uelut araneorũ tunicas expuit. Sæpe etiã subcruentum. Et si quidẽ depurgatus fuerit et breui gracilis factus pulmo, interitũ effugit. Si uero nõ adhæret, et per annũ morbus tenet, et transmutatur, ut aliàs alia æger patiatur, huic in principio antequã pus erumpat, hæc adhibere oportet. Quũ febris remiserit, multa calida lauetur, et sorbitionibus multis utatur. Ptisanæ succũ coctum, melle ad coctũ affuso, sorbeat. Et uinum bibat dulce album, aut aquã mulsam coctam. Quũ uero pus expuere inceperit, eadẽ bibat, quæ prior suppuratus, & cibis ac potibus, & obsonijs ijsdẽ utatur, abstinens ab acidis, & acribus, et salsis, ac pinguib. Et à uenere ac ebrietatibus, nisi morbo cõmodum fuerit. Ex coloris aũt inspectiõe ęstimandũ est, qualibus opus habere uideatur. Reliqua uero eadẽ faciat. Bibat etiã lac bubulũ, ac caprinũ pro tẽpore. prius aũt subpurgetur lacte asinino cocto. Bibat etiam equinũ lac excolatum quotidie mane, poculi tres heminas cõtinentis mẽsura, si facere poterit. Si quidẽ igitur sic curatus melius habebit, satis est. et si nõ eruperit pus in pectus, ipse seipsum curet, quietẽ q̃ maxime corpori exhibẽs, et quæ cõmoda sunt sibi ipsi exhibẽs. Si uero erũpat pus in pectus, qua parte tibi significationẽ de se præbere uidebitur, illic maxime sectione aut ustione facta, pus emittito modicũ primum. Reliqua uero eadẽ facito, quæ & in priore suppurato facto descripta sunt. Si in pulmone uarix fiat, tussis sicca corripit, et rigor, et febris in principio quidẽ morbi ualde uehemẽter, habet etiã erecta ceruice spiratio. et dolor in capite cõsistit. Et supercilia impẽdere uidẽtur. et tumor in faciẽ descendit, & in pectus, et in pedes. Sæpe uero etiam in capite innititur. & præ dolore ubi is uexat, respicere nõ potest. & corpus subpallidũ est, & uenæ per ipsum tendunt flammeæ, aut nigræ. Huic quũ sic habuerit, & dolor maxime

xime premit, primũ ſanguis detrahatur. Deinde multa calida lauato. Et ubi ſitis habuerit, Cyceonem in uino nigro auſtero ꝙ iucundiſsimo, æquali mẽſura aquæ mixtũ, bibendum dato. Frigidum aũt maxime bibere oportet. Sorbitionibus autem utatur ptiſanæ ſucco cocto, melle bono affuſo. Hæc exhibere oportet in primis quatuordecim diebus. Si uero diutius morbus teneat, & dolor amplior fuerit in corpore, & impotentia aderit, huic ſic habenti eadem exhibeto, quæ ei qui pulmonẽ ſuppuratũ habet, ubi quatuordecim dies præterierint. Hic morbus fit à labore, et atra bile. Quũ uenæ cauæ per pulmonem tendentes, ſanguine aut atra bile impletæ fuerint, uenulæ aliæ in alias rumpuntur, ut quæ in anguſtijs ſunt cõcluſæ, & exitum non habeant: & dolorem exhibent ac flatũ in pulmone. Hic morbus difficilis eſt, & multa curatione opus habet, Alioqui ægrum non relinquit, & plerũq; in multis ſimul cõmoritur. Si inflammatio in pulmone fiat, fit autem maxime à uinolentia, & guloſitate, piſciũ capitonum, & anguillarũ. Hi enim pinguedinem habent naturæ hominis infeſtiſsimam. Iam uero etiam factus eſt morbus à pituita, ubi ſanguini mixta in pulmonem influxerit. Accidit etiam ex carnis eſu, & ex aquæ mutatione. Hæc igitur æger patitur. Tuſsit fortiter, & ſaliuã expuit liquidam ac multã. Sæpe etiã craſſam & albam, uelut à raucedine. Et dolor premit acutus in pectora, & dorſum, & laterũ mollitudinem ac latera. Et acidũ eructat. Et ex pectoribus ac pulmonibus, uelut uẽter murmurat. Et uomit pituitam acidam. & ſi id quod uomuit in terram effundas, radit terram uelut aceto infuſo. & dentes ſtupeſcunt. & rigor ac febris, & ſitis fortis detinet, et ſi quid pingue uoluerit edere, exugitur ad uiſcera, et uomitum inducit. Et totum corpus torpor occupat. Quum uero reuomuerit, paulo leuior ſibi eſſe uidetur. poſtea ubi ueſpera diei acceſsit, uenter ſonitum edit, & tormine uerſatur, ac murmurat. Huic quũ ſic habuerit, & tempeſtiuũ eſſe uiſum fuerit, curationẽ ſic adhibeto. Mel & lac, & acetum, & aquã, mixta in ollam infuſa tepefacito, & origani capitati ramulis agitato, ubi uero tepida facta fuerint, bibẽda dato, aut apprehẽſa lingua, ſenſim per fiſtulam infundito. Deinde conuolutum quietem habere iubeto. Poſtea ſi uomitus ſuccedat, prompte uomat. Si uero nõ ſuccedat, irritatione per pennam facta uomat. & ſi quid pituitæ uomuerit, per dies quinq; idem faciat. hinc enim leuior euadet. Bibat autem hæc exercitatus, ſi fieri poterit, & multa calida lotus: Sin minus, ſaltem lotus. poſtquam uero quinq; dies præterierint, mane ieiunus bibat in aqua mulſa, aut uino mulſo ſilphij ſuccũ, erui magnitudine: & allium comedat, ac raphanidas ieiunus: et meracũ uinum inſuper abſorbeat nigrum, aut album auſterum. Bibat etiam inter cibũ, & poſt cibũ. Cibis uero ſiccis, & carnibus caninis utatur coctis, ſi rigor & febris nõ apprehenderit. hic ſi à tali infuſione per fiſtulam in os, purgetur, ſatis eſt. Sin minus, ſurſum per ueratrum ipſum purgato. Poſt purgationem uero farinæ coctæ duas heminas abſorbendas dato, melle affuſo. Vinum uero idem bibat aquoſum. At ſi non in principio affueris morbo, lacte ipſum craſſefactum in pectore ac dorſo urito, ita enim maxime à morbo liberari poterit. Si uero non fuerit uſtus permanet, et non ualde deficit, ſed ad ſenectam uſq; adhæret. Sæpe etiam cõmoritur, ſi non in primis quadraginta diebus mortuus fuerit. Quare multa quàm maxime opus eſt cura. Et ſerũ ac lac pro tempore bibat, bubulum & caprinũ, & aſininũ ac equinum. Sic enim

facilime

facilime deget. Est autē morbus difficilis.

Si pulmo ab erysipelate intumuerit, Hic autem tumor maxime à sanguine fit, quum pulmo in seipsum sanguinem attraxerit, & susceptum tenuerit. Morbus autē hic æstatis tempore maxime fit: Hæc igitur ab ipso æger patitur. Tussis incidit sicca, & rigor, & febris, & erecta ceruice spiratio, & dolor fortis in pectoribus. & nares aperit, uelut equus à cursu. Et linguam exerit, uelut canis æstate ab ardoris flatu ustus. Et tumor detinet pectora. & parum loquitur. & rubor est in facie. & prurituū fert in corpore. & præ dolore decumbere non potest. Sed ipse seipsum anxius iactat. Hic in septem diebus moritur. Verūtamen in principio quum sic habuerit, per hæc curetur. Corpus quidē perfrigeretur, betis in àqua frigida tinctis, ac corpori impositis, in recenti maxime dolore. Aut lintea frigida aqua tincta ac expressa apponito. Et si quidem sic melius habuerit, satis est: Sin minus, terram figularem frigidam pro cataplasmate imponito: et sub dio decumbat. Sic enim tractatus sæpe septē dies effugerit. Quū autem septem dies præterierint, & dolor adhæserit, dolentē partem intus, cū oleo illinito, & tepefactoria eadē quæ in pleuritide adhibeto: & potionem ad subpurgationē ipsi dato, ex peplio, & meconide, siue peplo, & grano cnidio. Et post purgationē, lenticulæ heminā absorbendam dato. Bibat aūt aquam. Postera die multa calida aqua ipsum lauato, capite excepto. Postea origanū in aqua mulsa macerato, & bibēdam dato. Potibusq́ꝫ calidissimis utatur. Cibos aūt accipiat eosdem quos & qui à pleuritide correptus est, si nō febris adhæserit. Hic morbus grauis est, & pauci effugiunt.

Si pectus & dorsum dirupta fuerint: Dirumpūtur autem maxime à labore: æger hæc patitur. Tussis obtinet acuta, & saliuam expuit aliquādo subcruentā, & rigor & febris plerūq; corripit. & in pectore, & in dorso, dolor inest acutus. & in latere uelut lapis incumbere uidetur, & à dolore perpetuo pungi, uelut si quis acu stimulet. Huic quū sic habuerit, statim lacte in potu dato, pectus & dorsum inurito. Et sic celerrime sanus erit. De cætero uero quietā maxime corpori uitam degat. Si quid enim laborarit, & aut currum, aut equum ascenderit, aut humeros oneri subdiderit, periclitabitur ne rursus morbus recidiuam faciat. Et si hoc cōtingat, periculū est ut corrūpatur. Morbus enim reuersus magis premit ꝙ ab initio. Si uero nō fuerit ustus, ijsdem ipsum curato quibus & suppuratū, sorbitionibus, & potibus, & cibis. In summa uero, quietem agat, & cōmodis cibis alatur, Si enim sic tractatus fuerit, celerrime sanus erit. Morbus autē grauis est.

Si in latere tuberculū nascatur, & suppuratus fiat, hæc patitur. Rigor tenet & febris, & tussis sicca per multos dies. Et dolet latus. & ad mām̄am, & ad clauiculam, & ad scapulas, dolor impetū facit. Hic quum sic habuerit, in primis decē diebus sorbitionibus utatur, ptisanæ succo cocto melle affuso, quū sorbitio cocta fuerit. Vino aūt utatur albo, dulci, aut austero, & aquoso. Et ut uinum sæpe sorbeat, ac expuat iubeto. Et à somno impedito, donec undecim dies præterierint. Post hos dies cibis paucissimis utatur, carnibus catulinis aut galli calidis. Oportet aūt ipsas probe cū iusculo præparare, & iusculū absorbeat. Et sorbitionibus prius ꝙ cibo utatur. & ne sitiat, donec latus suppuratū fiat. Suppuratur aūt maxime in quadraginta diebus, aut paulo prius. Hoc autē cognosces, ubi suppuratū fiat latus. Pus enim nō expuit, neq; reuomit. Hūc quū sic habuerit, ubicūq; tumor significationē de se prębuerit, secato aut urito. Et postea pus

paulatim

paulatim emittito. Et postquam exhauseris, linamētum crudi lini immittito & hoc postridie rursus exempto, paulatim pus exhaurito. Deinde rursus linamētum indito, & rursus tertia die, & alijs deinceps, bis per diem exhaurito, donec resiccatum fuerit. Dato aūt & cibos & obsonia, si admiserit. Et bibat modicum non multū, siue uinum, siue aquam. Edat etiam origanū tenellam plurimā melle tinctam. Si uero tenellam nō habeat, siccam tritam & melli ammixtam plurimā exhibeto. Et neq; frigeat, & balneis lauet, & molliter cubet. Et sic hunc morbum curans, celerrime sanum feceris. Quum autem sanus euaserit, uitet frigus, calorem, solem. Et deambulationibus modicis utatur post cibum, ut ne lassitudo corpus corripiat. Hæc faciēs sanus erit. Ex his morbis quoscunq; usseris, statim post ustionem, porrū multum tritum super usturas imponito, & per diem unam finito. Tres sunt tabis species. Prima quidem fit à pituita. Quum enim caput pituita impletū ægrotarit, & calor accesserit, pituita in capite cōputrescit, ut quæ moueri non potest ut decedat. Postea quū crassefactæ fuerint & putrefactæ ac superexpletæ uenulæ, fluxio in pulmonē fit. Et pulmo ubi susceperit, statim ægrotat, ut qui à pituita mordetur quæ salsa est ac putrida. Hæc igitur æger patitur. febris debilis inuadere incipit, & rigor, & dolet pectora ac dorsum. Aliquando etiam tussis premit acuta. & expuit saliuam, multam & liquidam ac salsam. Et hæc quidē in principio morbi patitur. In progressu uero corpus attenuatur, cruribus exceptis, hęc enim intumescūt. & pedes et ungues contrahuntur. ex humeris autē tenuis & debilis est, et fauces uelut lanugine implentur, & uelut per arundinē sibilat: & fortiter sitit per totū morbum: & multa impotētia corpus habet. Hic quū sic habuerit, in anno corruptus male perit. Verum studium q; maxime adhibere oportet, ac reficere. Et primū quidē ueratrum bibendū dare, infra autē subpurgare epithymo, aut peplio, aut grano cnidio, aut tithimalide. Hęc quater in anno dare oportet, sursum bis, deorsum bis. Dandū est & lac asininum coctum ad subpurgationē, aut bubulū, aut caprinū. Bibat etiā crudum lac bubulū, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, per quinq; & quadraginta dies, ammixto etiā origano. Caput autem ipsius prius purgetur, pharmaco ad nares apposito. Cibaria aūt & obsonia dentur, neq; pinguia, neq; nidorosa, neq; ualde acria. Hæc aūt morbū obseruando facere oportet, & deambulationibus ad cibos uti, obseruādo ne frigeat. Hyeme uero iuxta ignem habitationem faciat. Vinum autē bibat austerum, nigrum, q; uetustissimū ac iucundissimū, uerum modicum. Et si tibi uisum fuerit, ante pharmacū fomentum adhibeto, & sic pharmacū dato. Si uero dare nolueris, facto fomēto, uomitum ex cibis facere cogito, uelut prius scriptum est. Huic si cōmodæ fuerint, deambulationibus utatur. Si uero non cōducant, corpore quàm maxime quiescat. Hic hoc modo tractatus, facilime in morbo deget. Est autem morbus lethalis, & pauci hunc effugiunt. Secunda tabes fit à labore. Eadem autem æger patitur quæ & prior. Morbus autem hic magis priore quiescit, & æstate remittit, Saliuam uero exspuit crassiorem priore, & tussis premit maxime senes, & dolor fortior est in pectoribus, & uelut lapis incumbere ipsis uidetur. Dolet etiam dorsum. Et color ipsius limpidus existit. & si quid laborarit, flatus & anhelatio oboritur. Hic ex hoc morbo in tribus annis maxime moritur. Curare autem oportet ijsdem, quibus etiam priorem. Hic morbus multis adhæret usq;

uſq; ad tres annos, ſed moriuntur. Eſtq; morbus grauis. Tertia tabes. Ab
hac hæc patitur. Medulla ipſius ſpinalis ſanguine plena fit. Tabeſcit autem ſi-
militer & à cauis uenis. Hæ uero pituita hydropiformi, & bile replentur. Pati-
tur autem eadem, ab utris tandem tabeſcat. Et homo ſtatim niger fit ac ſubtu-
midus. Et partes ſub oculis pallidæ fiunt. Et uenæ in corpore pallidæ diſtentæ
ſunt, quædam uero ualde rubicũdæ. Maxime autem manifeſtæ ſunt, quæ ſunt
ſub alis. Et ſpuit pallida, quæ ubi ipſum inuaſerint, ſuffocant: & tuſsire uolens
aliquando non poteſt. Quandoq; autem præ ſuffocatione & tuſsiendi cupidi-
tate, bilem aceruatim uomit, aliquando uero pituitam. Sæpe uero etiam cibos,
quum comederit. Et ubi reuomuit, leuior ſibi eſſe uidetur. Deinde modico tem
pore interpoſito, in ijſdem doloribus iacet. Hic etiam acutius loquitur ꝙ quũ
ſanus eſſet. Et rigor ac febris interquieſcens, rurſus ſudoroſa corripit. Hũc ubi
ſic habuerit, cibis & ſorbitionibus, & potibus ac pharmacis, & reliquis omni-
bus curato, uelut priores. Morbus autem durat maxime annos nouem. Poſtea
durat dum corrumpitur. pauci uero ex ipſo effugiũt. Grauis enim eſt morbus.
Si uero uoles, ſic ipſum curato. Primum fomentum adhibeto, & ubi fomen-
tum adhibueris, poſtridie aquæ mulſæ dimidium congium ipſi bibendum da-
to, modico aceto affuſo. & hæc citra reſpirationem bibere iubeto. Deinde ſtra-
gulis ipſum ad multum ac ꝙ longiſsimũ tempus contegito. Si uero non ſuſti-
neat, & euomere uelit, uomat. Si uero uomitus non ſequatur, tempore iam ali-
quo interpoſito, aquæ tepidæ poculo magno ſuperingeſto uomat, irritatione
per pennam facta. Quũ uero euomuerit, ut bene habeat, quietem agat per hũc
diem. Vbi autem cœnæ tempus fuerit, cœnet mazam modicam, & obſonium
habeat, ſalſamentum & porrum. Hæc autem ꝙ plurima edat. Vinũ uero bibat
dulce. Reliquo tempore per totam diem, exordio mane facto, multa calida laue
tur. & poſt balneum cauere oportet, ut ne frigeſcat, ſed decũbens plurimo tem
pore dormiat. Quum autem à ſomno ſurrexerit, uiginti ſtadia minimum cir-
cumeat illa die. In alijs autem diebus alia quinq; ſtadia prioribus addens uadat,
ſingulis diebus additione facta, donec ad centum ſtadia perueniat. Ventrem
uero quotidie ſubpurgare oportet, ſuccis betæ, & à braſsica, ita ut utranq; ſeor
ſim coquas, & de utraq; congiũ excoles. Deinde adipis à rhenibus detracti mi-
næ quadrantem ammiſceas ac ſimul coquas, in utriſq; ſuccis diuiſim facta co-
ctura. Quum autem bibere uoluerit, ad braſsicæ quidem ſuccum, ſalem adijci-
to. Ad betæ uero ſuccum, mel affundito. Licet autem ſeorſim utranq; bibere:
Aut melle in alterum poculum affuſo bibat, in alterum uero immiſſo ſale. Ebi-
bere autem oportet totum ſuccum, & hæc facere per triginta dies. Secundo ue
ro menſe edat panem, & carnes pingues ſuillas coctas, aliud uero nihil. Vinum
autem bibat album, auſterum, & iter faciat, non minus ſtadiorum triginta ante
cœnam. Poſt cœnam uero decem. & ne frigeat, ſed contegatur. Hæc ſi fecerit,
leuius morbum feret. Tertio autem menſe cyceonem floridum bibat, apij radi
ces, & anethum, & rutam, & mentam, & coriandrum, & papauer tenerum, &
ocimum, & lentem, & mali punici dulcis & uinoſi ſuccum. Oportet autem dul
cis duplam menſuram eſſe, ita ut utriuſq; ſucci ſimul ſit heminæ dimidium, &
uini nigri iucundi auſteri heminæ dimidium, & aquæ heminæ dimidiũ. Poſt-
ea flores triti in hoc diluantur permixto, & in poculum infundantur. Et poſtea
farinæ

farinæ erui acetabulum adijciatur, & polentæ tantundem, & casei ueteris caprini rasi tantundem, & hæc permixta ebibat. Deinde modico tempore interposito prādeat panem, & obsoniū habeat, frustum torpedinis, aut squatinæ, aut galei, aut raiæ. Et carnes suillas edat coctas, & crassefaciat seipsum, quietem q̃ maxime agens. Et decimo quoq; die fomentū sibijpsi leuiter adhibeat. Quarto autem mense, quinto quoq; die leuiter fomento utatur. Et edat obsoniū plurimū. Sint autem obsonia, caseus, & carnes ouillæ coctæ paucæ. Et iter faciat per stadia, uelut antea dictū est. Et prima quarti mensis die, initio à decem stadijs facto eat, & quotidie addat, donec octoaginta stadia fiant. Et deambulet in die stadia octoaginta. Ante cœnam, triginta. Post cœnam, uiginti. Mane, triginta.

Reliquo uero tempore uictu utatur, mazam & panem utraq; edens. Et obsonium habeat, chartilaginea. Sed & carnes omnes edat, exceptis bubulis ac porcinis. A piscibus autem his abstineat, à mugile, anguilla, & melanuro. Edat autem torpedinem, squatinam, raiam, galeum, pastinacam, & ranas: Ex alijs nihil. Si uero uideatur innoxius esse, etiam cyceonem bibat. Postquam autem dormire uoluerit, bibat de uino nigro, iucundo, ueteri, poculum duarum heminarum. Et per diem eodem uino utatur inter cibum. Et in die iter faciat per stadia centum quinquaginta: Ante cœnam, nonaginta. Post cœnam, uiginti. Mane, quadraginta. Hic hoc modo curatus, in anno sanus euadit. Resiccatur medulla spinalis maxime, quum uenulæ ad medullam tendentes fuerint obturatæ, itemq; ex cerebro accessus. Propter corporis autem afflictionē hæc patitur, & ægrotat. Resiccatur etiam à uenere. Hæc igitur patitur. Dolor acutus incidit ipsi in caput, & in collum, & in lumbos, & in lumborum musculos, & in articulos crurum, ut aliquando flectere non posSit. Et stercus non secedit, sed sistitur. Et urinæ difficultate uexatur. Hic in principio quidem morbi quietius degit. Quanto aūt magis tempus morbo prolongatur, tanto magis omnia dolet. Et crura uelut ab aqua inter cutem tument. Et ulcera à lumbis emergunt, & alia quidem sanescunt, alia uero nascūtur. Huic quum sic habuerit, caput purgato, hippophais succo, aut cnidio grano, corpore prius ualde bene foto. Vesperi uero post purgationem, ptisanæ duas heminas sorbeat, melle affuso. Vinum autē bibat album molle. Postera die asinini lactis cocti, melle affuso, octo heminas ebibendas ipsi dato. Si uero asininum non habeas, bubuli aut caprini cocti tres semicōgios, melle affuso. Et dum temporis opportunitas adest, lac bibat, sero & lacte utens, per quinq; ac quadraginta dies. Cibis autē & obsonijs utatur q̃ maxime per aluum secedētibus. Vinum bibat album, molle, Mendesium. Quum autem crassissimus fuerit, in lumbos ipsius ab utraq; uerticulum parte crustas quatuor inurito, & in dorsum utrinq; quindecim. & in ceruicem duas, inter tendines. Si enim ustio successerit, sanum facies. Est autem morbus hic grauis. Quatuor morbi à rhenibus fiunt, A primo hæc patitur. Dolor acutus incidit in rhenem, & in lumbos, & in testem secūdum rhenem situm. Et frequenter mingit, & adstringit paulatim ac supprimitur urina, & cū urina procedit arena, Et ubi per urinæ meatum exit arena, dolorem fortem in meatu exhibet. Quū autem ipsam per urinā eiecerit, dolor remittit. Postea uero rursus in ijsdem doloribus iacet. Quū autē mingit, etiam colem præ dolore fricat. Vulgus autem medicorū quod non intelligit morbum, ubi uidet arenam, putat ue-

ſicam è calculo laborare. At non ueſica, ſed rhen lapide laborat. Hic morbus fit à pituita, quum rhen ſuſceptam in ſeipſum pituitã, non rurſus dimiſerit, ſed in ipſo in tofum concalluerit, & fiunt ex ea tenues lapilli, uelut arena. Huic quũ ſic habuerit, cum ſcamoniæ ſucco aut ipſa radice, fomẽto prius adhibito, totũ corpus purgato. poſtera uero die duobus cõgijs ſucci ciceris albi ſubpurgato, quẽ ſale iniecto bibẽdum dabis. Poſt hæc potibus, & cibis, & balneis curato. & eadem quæ in urinæ ſtillicidio exhibentur pharmaca dato. Quum autem dolor preſſerit, multa calida lauato, et tepefactoria qua parte maxime dolet adhibeto. Quum autem intumuerit & eleuatus fuerit, ſub id tempus iuxta rhenem ſecato, & extracto pure, arenam per urinam cientia ſanato. Si enim ſectus fuerit, fugæ ſpes eſt. Sin minus, morbus homini cõmoritur. Secundus rhenum morbus. Dolores fortiter premũt, uelut in priore. fit autem morbus à labore, quũ ruptæ fuerint uenulæ ad rhenem tendentes, & poſtea rhen ſanguine repletus fuerit. Hic ubi hæc patitur, cum urina ſanguinem mingit in principio morbi, deinde progreſſu temporis pus. hic ſi quietem corpore habuerit, celerrime ſanus erit. Si enim quid laborarit dolores, multo magis obtinebunt. Quũ itaqꝫ ſuppuratus fuerit rhen, circa ſpinam intumeſcit. Hunc ubi ſic habuerit, circa tumentem partem ſecato, profunda maxime ſectione iuxta rhenem. Et ſi quidem ſucceſſerit ſectio, eueſtigio ſanũ facies. Si uero aberraueris, periculum eſt ne ulcus linamentis curandũ fiat. Si autẽ concreuerit ulcus, uenter intrinſecus à rhene ſuppuratur. & ſi quidem pus intus rumpatur, & ad inteſtinũ rectum procedat, fugæ ſpes eſt. Si uero cõtigerit alterum rhenem, periculũ eſt ne pereat. Curetur autem pharmacis, & ijſdem omnibus, quibus & prior. & diætam eãdem habeat. Hic morbus grauis eſt, & multi ex ipſo ad tabem rhenalem deuenerũt.

Tertius rhenum morbus. Vrina prodit, uelut à carnibus bubulis aſſatis ſuccus. fit autem morbus ab atra bile, quũ bilis in uenas cõfluxerit quæ ad rhenem tendunt, & quum conſtiterit, exulcerat uenulas & rhenem. Ab ulceratione igitur tale quiddam cum urina procedit. Dolores autem hærent in lumbis, & in ueſica, & inter anum ac pudẽdum, & in ipſo rhene, ad modicum tempus. Deinde remittit dolor, & rurſus acutus breui corripit. & in tenuem uẽtris partem aliquando dolor incidit. huic quũ ſic habuerit, uentrẽ ſubpurgato, epithymo, aut ſcãmoniæ radice. Bibenda uero eadem dato, quæ & ex urinæ ſtillicidio laborãti. & quum dolor habuerit, multa calida lauato. & tepefactoria ad dolentem maxime locum adhibeto. & ſorbitione utatur farina cocta, melle affuſo. & reliquo uictu utatur ꝙ maxime per aluũ ſecedente. & uinũ bibat albũ Mendæum mellei coloris. Aut aliud album iucundiſsimũ probe temperatũ. Hic morbus nõ ualde deficit. & pro temporis opportunitate ſerum & lac bibat. Serum quidem ad purgationẽ. Lactis aũt potum faciat in tempore per quinqꝫ ac quadraginta dies. Hæc ſi ita feceris, morbum in melius diſpones. Quartus rhenum morbus. Morbus hic fit à bile & pituita, maxime tempore æſtatis. fit etiam à uenere morbus. Hic æger hæc patitur. Dolores premunt ipſum in lateris mollitudinem, & in lumbos, & in lumborum muſculos: & patitur qualia ſolet mulier ex partu laborans. & nõ ſuſtinet in ſanam partem decũbere, ſed ualde dolet. & ex lateris mollitudine quædam pendere uidentur, uelut abrupta. Si uero pronus decũbat, nõ dolet. pedes & tibiæ ipſius ſemper frigent. Vrina uero

ro uix prodit,præ pituitoſitate & craſsitudine ſua. & ſi ſiueris ipſam ad modi-
cum tẽpus depoſitã donec deſederit,uidebis ſubſidentiã craſſam, uelut farinã.
& ſiquidẽ bilis prȩualuerit,ſubfuluã ipſam uidebis. Si uero à pituita fuerit mor
bus,alba & craſſa erit.et primũ quidem in annũ,aut paulo amplius aut breuius
tempus,æger talia patiẽs perſeuerat. Si uero prolõgetur morbus,& magis do-
let,& ſuppuratur. & quũ ſuppuratus factus intumuerit,qua maxime parte in-
tumuerit,in rhenẽ ſecato,& pus emittito,& ſi quidẽ ſucceſſerit ſectio,ſtatim ſa
num facies. Hunc quũ ſic habuerit,ijſdẽ omnibus curato, quibus etiã priores.
Et à principio morbi oportet & purgare,& ante ſubpurgationẽ fomentũ adhi
bere,& balneis frequẽter lauare. Vnguatur item & magis calefiat, neq; frigeat.
& à ſole abſtineat. & neq; uenere utatur. Hæc ſi fecerit, & non celerrime ſanus
euaſerit,nihil noui eſt. Morbus enim eſt grauiſsimus. Si uero citra pharmaca
curari uelit,craſſum ex diæta facere oportet,ſiue ex hoc morbo ægrotet,ſiue ex
aliquo de prioribus, diuiſis cibis quos edere ſolet in decẽ portiones,ita ut una
parte detracta,reliquas comedat. Obſoniũ autẽ habeat, carnẽ ſuis tritam. & ea
die decẽ ſtadia deambulet. poſtera uero die & tertia uſq; ad decẽ dies,portionẽ
minus edat,& deambulet decẽ ſtadia aut plura ſingulis diebus addens. Quum
autẽ ad ultimam cibi portionẽ deuenerit, etiam ad centum ſtadia iter faciat. &
edat quidem unam tantũ portionem,& ea die centũ ſtadia deambulet. Poſt cœ
nam aũt uiginti,mane uero quadraginta. Vinũ autem bibat Mendæũ album,
auſterum,atq; hæc per tres mẽſes faciat.poſtea reliquo tẽpore deambulationes
imminuat,& cibos plures comedat,eodem modo additione facta uelut detra-
hebat. Deambulationẽ uero detrahat uſq; ad decimũ diem. & poſtea q; maxi-
me quietẽ habeat. & cibis puris alatur,& obſonia q̃ pinguiſsima habeat.et dul
cia omnia ipſi cõmoda ſunt. Ab oleribus aũt,& acidis omnibus abſtineat,itẽq;
ab acribus,& quæ flatũ faciunt. Multa etiã calida lauet,& ne frigeat. Hæc ſi fece
rit,celerrime ſanus erit. A rhenum morbo corripit morbus magnus uenarũ
cauarũ,quæ à capite iuxta iugulũ per ſpinam tendunt,ad malleolũ pedis exter-
num,& ad intermediũ magni digiti locum. Morbus hic fit à pituita & bile,quũ
in uenas cõfluxerint. Venæ aũt hæ ſanguine plenȩ ſunt. Si igitur quid alieni in
ipſis præterlapſum fuerit,ægrotãt. Si dextram partẽ morbus corripiat, dolorẽ
ex coxæ acetabulo in principio exhibere incipit. Quanto aũt amplius tempus
progreſſum & prolongatũ fuerit,tanto acutior dolor infra deſcẽdit, & quũ ad
malleolũ pedis externum,& ad magni digiti inter mediũ locum deuenerit,rur-
ſus ad caput uenire incipit. & ubi in ipſo ulcus cõſtiterit,fortiter premit, & ho-
mo caput ſibi diffringi putat. & oculi pituita replentur, itẽq; totũ corpus. huic
quum ſic habuerit, elateriũ bibendũ dato, aut thapſiæ radicem, aut ueratri, aut
ſuccũ ſcammoniæ. poſt purgationẽ uero eadem exhibeto quæ ſuperioribus. Si
uero ab hac curatione nõ deſinat,lacte ipſum craſſefacito,et in ſcapulam dextrã
quatuor cruſtas inurito. & in acetabulũ coxæ dextræ, tres. & ſub nates, duas:
& in medio femore, duas: & ſupra genu, unã: & ſupra malleolũ, unam. Hic ubi
ſic uſtus fuerit,neq; ſurſum,neq; deorſum morbũ procedere permittit. Si uero
alicubi dolor ruptus uiſus fuerit,ſi quidẽ in crus incubuerit priuſquam uratur,
claudus erit. Si uero in caput,ſurdus aut cæcus. Si uero in ueſicam,prodit ſimul
cum urina ſanguis maxime,per quadraginta dies. Verum ſi in ueſicam erupe-

rit,eadem pharmaca quæ & in urinæ stillicidio dato.& si alicubi dolor cōgregatus fuerit,urito. Vrere aūt oportet carnosa quidē, ferro : ossea uero & neruosa, fungis. Cæterū ante hæc,si in principio morbi accesseris, ista facere oportet. In potu exhibendū est uinum album Mendæum,aquosius,plurimū per diem, & inebrietur donec sanguis à naribus erumpat. Quū autem fluere inceperit,minimum tres & decem dies fluit. Vbi uero hi dies pręterierint,nō amplius inebrietur,neq; ubi semel fluere inceperit.Bibat tamen paulo amplius uinum inter cibum, quo sanguis fluere posfit. Iam uero quibusdā sedato sanguine, erupit in uesicam,& prodijt sanguis ac pus. Si igitur eruperit,eadē pharmaca quæ & ex urinæ stillicidio laboranti dato. Et de eodē uino plus bibendū exhibeto. Hic si ita curetur,& cibos per aluū secedentes assumat,& obsonia eiusdē facultatis, citissime sanus erit. Morbus autē grauis est. Alius morbus à sinistra uena.

Hic æger alia quidem eadem patitur,quæ etiā prior. Verum in splenem dolor acutus incūbit statim,& in principio morbi. Et si nō intellexerit priusquam incubuerit,prosilit in pulmonem. Huic per fungos crustas octo inurito,capita lienis q; celerrime intercipiens. Et ubicunq; alius dolor incubuerit urito. Sic enim statim sanus erit. Si uero nō fuerit ustus,sanus aūt sponte fiat,plerisq; post duodecim annos,morbus rursus reuertitur,& si splenē occuparit, multis aquā inter cutem inducit. Verū oportet statim curare uelut priorē, & si uisum fuerit urere uelut priorē,si dolor in ijsdem articulis constiterit. Si uero nō sic curatus fuerit,de cætero colliquescens moritur. Morbus enim grauis est. De pituita easdem sententias habeo,quas & de bile. & species ipsius multas esse puto. & alia quidē popularis est,quæ sanè recentissima est. Cuius etiam curatio facilima est. Vomitus enim post cibū facere oportet per duos aut tres dies,ita ut & prandeat insuper ac quiescat,si prioribus diebus semel in die cibū capere, & laborare solitus fuit. Sin minus,huiusmodi diæta utatur. Primū multa calida lauetur, quum uomitū facere uoluerit. & edat mazam oleo & melle subactā, & panem exassatū ueterem. Hæc enim magis pituitā trahunt. Obsonijs aūt utatur & oleribus acribus. Sed & pinguia, & dulcia, & acida omnia idonea sunt, ut permixta assumatur. Et oleribus omnibus uiridibus utatur. Et bibat inter cibum frequenter modicū uinū dulce,& in fine placentā insuper edat,& mel, & ficus. Et quū cœnabit,pocula large exhauriat.& ubi iam repletus fuerit, parū dormiat. Deinde experrectus uomat,magno uini poculo epoto,cū tepida aqua temperato. Trahit enim magis pituitā & humorē ex carnibus,& corpus magis reficcat. Euomat aūt donec ficus euomuerit. Hæ enim postremum euomūtur. Atq; hæc quidē hac die faciat. postera uero cōtineat seipsum usq; ad cœnā,& in cœna sumat panē,cui nihil furfurū decessit. Obsoniū autē sit ex fortioribus. Vinū uero bibat nigrū,austerum. Atq; hæc quidē popularis pituitæ medela est. Si uero edere & bibere potest,& cibis delectatur,deinde uero crura grauentur,& color immutatus fuerit,huic ostendendū est,pituitā molestantē in uentre esse. Verum oportet quū sic habuerit, mel & uinum dulce,& oleū, & nitrum tali ouilli magnitudine,permixta per clysterē infundere. hæc enim mitissima sunt in clysterem ad hominis naturā. Mensuram aūt singulorū esse oportet, uini quidem heminam,olei uero heminæ dimidiū,& mellis tantundē. Si uero clysterem nō uoluerit,humectū hominem facere oportet,fomēto humido admoto. Fortassis

enim

enim etiam sic stercus subeuacuari poterit. Nam à ciborum nimia resiccatione hæc patitur. Siquidē igitur quis edat cibos ualde succosos, fortasis hæc nō ita uehementer patiatur. Si uero etiā aliquando patiatur, modica curatione opus habuerit. Hunc ita curans, celerrime sanum feceris. At si antiquior fuerit pituita, appellatur autem hæc pituita alba, hæc patitur. Grauat hominem magis, & speciem à populari alienā habere uidetur pallidiorem. & totum corpus laxo tumore intumescit, & facies rubet, & os siccum est, & sitis tenet: & quum comederit, spiritus densus ipsi incidit. Hic eadem die aliquādo melius habet, aliquando derepente dolet, & sibi mori uidetur. Huic si quidem uenter sua sponte turbatus fuerit, sanitati proximus erit. Si uero non sua sponte uēter turbetur, purgare oportet cneoro dato, aut hippophae, aut cnidio grano, aut lapide Magnesiæ. Et post purgationē, lenticulæ hemina una aut duæ dentur ad absorbendū. Coquatur autē allium in lenticula. Detur etiam betæ pinguis hemina nō conditæ, polenta circūinspersa. Bibat uinum nigrū, austerū, & forte. Postera uero die mane stadia uiginti deambulet. A qua deambulatione reuersus, panē edat paruū exassatum, & obsonium habeat allium coctū. & de eodē uino paulo meracius bibat. deinde stadia uadat triginta. & ubi tempus aderit cœnet, quātum etiam prandere consueuit: obsonium autem habeat, maxime quidem pedes, & capita suilla. Sin minus, galli carnibus & suis tritis utatur. Ex piscibus autē scorpio, aut dracone, aut cuculo, aut callionymo, aut gobio, aut alijs piscibus qui æqualem facultatem habent. Ex oleribus autem solo allio, & nullo alio utatur. Hoc uero quàm plurimū edat, & crudum, & assatum, & coctum, semper plus singulis diebus. & laboret ex modico amplius, respectu ad cibos facto. hic morbus maxime fit tempore æstatis ex aquæ potu. Insuper & à somno multo. Iudicatur autem in triginta diebus, an lethalis sit, aut non. Atq; hæc quidem faciat ubi triginta dies præterierint. In primis autē diebus, sorbitionibus utatur, lenticula cocta acidiore ab aceto, & ptisana acida. Bibat aquā mulsam tepidam, polenta modica inspersa, quo corpus præparatum fit ad pharmacorū potum. Et his diebus sub dio dormiat. & si tibi uisum fuerit sanguinem à lumbis detrahere, cucurbitā affigito, & uenas in scroto crassissimas secato. hic ita curatus, citissime sanus fiet. A pituita maxime in aquam inter cutem transitus fit, hoc modo. pinguedo colliquescit, & à calore qui in pituita est fit aqua. Cognosces autem hoc an quis sanari possit, aut non. Donec enim quis in pectine pinguedinem habet, fieri nō potest ut ipsum sanes. Cognosces autem ex his maxime, an pinguedo insit in pectine, aut non. Si quidem febres succedant, & nō potest exurgere, & umbilicus inflatus extra prominet, indicium est non amplius inesse pinguedinem, & sanabilem esse. Huic conducit uentrem siccare, & panem dare cui nihil furfurum decessit, antiquū, calidum. Obsoniū autem carnē leporinā, & canis perfecti, & ouiculæ, & suis assatā, & galli assatam ac calidā. & polypos edat coctos in uino nigro austero. Vinū autem bibat nigrum, austerum q; crassissimū ac acerbissimum. Piscibus autē utatur, gobio, dracone, callionymo, cuculo, scorpio, & alijs huiusmodi, omnibus coctis, non recentibus, & frigidis. hi enim siccissimi sunt. & in iusculum ne intingat, & insulsi sint pisces. ex oleribus autē utatur raphanis, & apio. Torreat autem lenticulam ab aceto acidiorem, & edat. Et deambulet quotidie, & post cœnā, & mane. & serotino tem

pore dormiat,& mane exurgat. Et si quidem ab his restituitur, satis est: Sin mi-
nus, cneorum, aut hippophais succum, aut granum cnidium, bibendum dato.
Et post purgationem, lenticulæ heminas duas sorbeat, & panem paruũ come-
dat. Vinum uero bibat nigrum, acerbum modicũ. Bibat autẽ pharmacum bis
in die, donec uacuus fiat. Si uero tumor cõstiterit in scroto, & femoribus ac ti-
bijs, acuto scalpello multa & frequentia uulnuscula incutito. Et si hæc feceris, ci
to sanum efficies. Aqua inter cutem ex his fit. Quũ æstatis tempore siti uexa
tus aquam multam biberis: nam ex hoc maxime fieri solet: & pulmo expletus
fuerit, rursus ad pectora dimittit. Et quum in pectoribus fuerit, calorem uehe-
mentẽ exhibet, ut pinguedo quæ in arterijs inest colliquescat. & si semel liqua-
ri pinguedo inceperit, multo amplius in breui tempore aquam inter cutem fa-
cit. Fit etiam si tubercula in pulmone fuerint enata, & aqua repleta, & in pecto
ra rupta. Quòd aũt fiat etiam à tuberculis aqua inter cutem, testimoniũ habeo,
& in boue, & in cane, & in sue. In his enim quadrupedibus maxime fiunt tuber-
cula in pulmone, quæ aquam habẽt. Si enim dissecueris, citissime cognoueris.
Fluet enim aqua. Videntur autẽ talia multo magis in homine fieri, quàm in pe-
coribus, quanto etiam morbosiore diæta utimur. Facti sunt autem & multi pe-
ctore suppurati tuberculis obortis. Hæc igitur in principio ad morbum conse-
quuntur. Tussis sicca, & fauces exasperari uidentur. & rigor ac febris succedit,
& erecta ceruice spiratio. & corpus intumescit, & pedes tument, & ungues con
trahuntur. & donec quidem in superno uentre fuerit aqua intercus, adest dolor
acutus. postq̃ aũt ad infernũ uentrẽ uenerit, melius habere sibi uidetur. Postea
progressu tẽporis patitur qualia prius impleto uentre. Quãdoq; etiam ad latus
intumescit, & indicat ubi secare oportet. Si uero non indicat, multa calida laua-
to, & humeris apprehensum concutito, & deinde in utro latere magis fluctuet
audito. Quo intellecto costam tertiã ab ultima usq; ad os secato. Deinde cum
terebra caua ultra perforato. Et ubi perforata fuerit, aquæ parũ emittito, & ubi
emiseris, linamentum ex crudo lino indito, & spongiam mollem superimponi
to. Deinde ut ne excidat linamentum deligato. Emittere autem per duodecim
dies aquam oportet, semel in die. Post duodecimum autem diem sequenti de-
cima tertia totam aquam emittere. & reliquo tempore si subnascatur aqua emit-
tere. & uentrem cibis resiccare. Post sectionem autem hæc exhibere oportet.
Succi silphij drachmæ pondus parato, & aristolochiam tali ceruini magnitudi
ne deradito, & lentium ac erui torrefactorũ polentam, dimidiæ chœnicis men-
sura utranq; purgato, atq; hæc melle & aceto subigito. Deinde pastillos sexa-
ginta efformato, & quotidie unum tritum in uini nigri austeri ac iucundissimi
hemina dimidia diluito, & mane in potu dato. Reliquum uero uictum ac labo-
rem eũdem, uelut priori tempore, habere iubeto. Et si intumuerint pudenda ac
femora, confidenter uulnusculis impactis pertũdito. Hunc si ita curaueris, celer-
rime sanum facies. Ab hepate fit aqua intercus, quum in hepar pituita ac-
cesserit, & hepar ipsam susceperit, & humectũ fuerit. Statim igitur calorẽ huic
exhibet, & flatum inducit. Deinde temporis progressu aqua impletur. Postea
morsus in corpus incidit. Et tumor in tibijs ac pedibus inest. & hepar durũ est
ac intumescit, & clauiculæ attenuantur. Huic quum sic habuerit, in principio si
hepar doluerit, origanũ tritum, & silphij succum erui magnitudine, in uini albi

dimi-

dimidia hemina diluta,bibenda dato.& lactis caprini poculum quatuor heminarum,tertia aquæ mulsæ parte ammixta. A cibis autem per primos decem dies abstineat. Hi enim iudicant morbum,an lethalis sit,aut non. Sorbeat autem ptisanæ succũ coctum,melle affuso. Vinum autẽ bibat album Mendæũ, aut aliud iucundissimum aquosum. Quũ autem decem dies præterierint,cibos accipiat puros,& obsonium habeat, galli carnem assatã calidam. Habeat & catulinam coctam. Pisce uero utatur galeo, & torpedine assatis. Vinũ uero idem bibat.& si quidem ab his quiescat,satis est: Sin minus,postq̃ sane crassissimus factus fuerit,& hepar maximum, fungis urito. Sic enim celerrime sanum feceris. Inurere aũt oportet crustas octo. Si uero aqua intercus innascatur,& rumpatur in uentrem,ijsdem medicamentis & potibus,& cibis, ac laboribus, quibus priores curato. Vinũ uero bibat austerum nigrum. Si uero tibi uideatur discessisse ab hepate,per ferrum ubicũq; apparuerit urito, & aquã paulatim emittito,& uelut reliquos priores curato. Si uero ab his non sanus fiat,tẽporis progressu corrumpitur ac moritur. Morbus enim est grauis,& pauci hunc effugiunt. Aqua uero intercus à splene,hoc modo fit,& ab huiusmodi maxime causa,quum quis ficuũ uiridium,& malorũ fructus multos ederit. Multi uero iam etiam à cibo botrorum multorũ,& à multo musto,morbum inciderunt. Si quidem igitur in morbum collabetur,statim in doloribus est. Dolores enim acuti in splene consistunt,transeunt autem & in humerũ,& in clauiculam,& in mammam,& ad lumhos,& febres fortes tenent. Et si parum quid ederit, uenter impletur,& splen attollitur,& dolorem exhibet. Hic morbus si durauerit, reliquo quidem tempore minus dolet. Quum uero fructuũ malorum tempus fuerit,& hos ederit,magis q̃ prius dolet. Hũc ubi sic habuerit,à principio curato,& sursum quidem ueratrũ exhibeto. Deorsum uero cneorũ,aut hippophais succum aut cnidiũ granum, Lactis item asinini heminas octo,melle affuso. et si quidem ab his restituitur,satis est: Sin minus,quũ maximus fuerit lien,& maxime intumuerit,fungis urito,capita eius intercipiẽs: aut ferramẽtis,cum multa cautione ac obseruatione ne ultra peruras. hæc à morbi principio facito, & hac diæta nutriatur. Si quidẽ febris nõ affuerit,pane utatur triticeo assato, aut ex duro tritico bis cocto: obsoniũ aũt habeat salsamentũ Gaditanũ, aut saperdã. Et carnem ouillam tritã. Et acida ac salsa omnia edat. Et bibat uinũ austerum Coũ q̃ nigerrimũ, A dulcibus abstineat. Quum aũt exsurgit,et potens est, luctetur summis humeris,et laboret per circuitus multos in die. et comedat ea quę dicta sunt. Si uero aqua intercus fiat,ijsdẽ curato quibus et priores. Alia aqua intercus ab his fit. Aestatis hora si iter faciens per uiam longã,in aquam pluuialem ac stabilem inciderit,et biberit de ipsa multũ affatim. Si igitur carnes absorbuerint & cõtinuerint in seipsis aquã,secessus aũt nusquã fiat, hæc patitur. Si quidẽ fuerit in carne,calorẽ facit & in uẽtre,& in corpore, ut pinguedo uentrẽ ambiens colliquescat. hic quandiu quidẽ iter facit, nihil mali habere uidetur. Postq̃ aũt iter facere cessarit,et sol occiderit,statim dolorẽ multum habet. progressu uero morbi ualde attenuatur. Si uero etiã cibi fastidium accedat, multo plus attenuatur. Si uero cibos edere poterit,et ad laborẽ impotẽs fuerit,etiã amplius læditur, & plerisq; horũ tumor in totũ corpus deducitur. Et tenui quidẽ color corporis liuidus fit,et uẽter magnus,et sitis fortis tenet,et uiscera ipsius à calore resiccãtur.

progrediēte uero tempore, ad edendum quidem prōptus fit, & edit quodcūq; quis dederit, & bibit, & dolet nihil. Si uero tumor obtinuerit, color huic fit pallidus. Et uenæ nigræ frequētes per corpus distenduntur. Indignatur autem & tristatur ex quauis re, etiāsi nihil noui accidat. Venter uero aqua perhumescit, & magnus fit, & laternæ speciem præ se fert. Et temporis progressu cibos non admittit, sed uidentur ipsi cucumeris syluestris odorē habere, prę abominatione. huic ubi sic habuerit, cneori aut hippophais succum dato, aut cnidium granum. hæc uero pharmaca ita dare oportet. Cneorum quidem per sextā diem, Hippophais autem succum per octauam. Cnidium uero granū per decimam. & dare ipsa oportet donec expurgetur, & uacuus fiat. Interpositis autē diebus alatur ex ijsdem quibus et prior. Maxime autem de eadem aqua bibendū dato, ex qua morbus corripuit, plurimū, quo uentrē ipsius turbet, & ualde secessum faciat. Sic enim potissimum sanū facies. Si uero tibi uidebitur, etiam frequēter clysterem adhibeto, ex cneori triti dimidia hemina, mellis tertia heminæ parte ammixta, his cū quatuor succi betæ heminis dilutis, atq; sic infusis. postera die etiam asinini lactis cocti octo heminæ dentur affuso melle, aut adiecto sale potandæ. Et post purgationē, ijsdem utatur quibus prior. & interiectis diebus, cibis ac potibus ijsdem utatur, & deambulationibus similiter, & sic curatus breui à morbo liberabitur tertio mense, aut sexto. Si uero negligentia aliqua contigerit, & non statim curatus fuerit, breui moritur. Sed & in attenuato ijsdem utendum est ad sanationē. Præhumectare uero antea corpus ipsius oportet per fomenta, quo magis pharmacis obediat. At uero statim curam adhibere oportet: Sin minus, cum multis consenescit morbus. Sed & uter tādem morbus sit, clysterem ex his adhibere conuenit. Vini albi heminas duas accipito, & mellis heminam dimidiam, & olei heminam dimidiam, nitri Aegyptij rubri torrefacti quadrantem, foliorum cucumeris syluestris tusorum ac expressorū succi heminam. hæc omnia mixta & in ollulam infusa feruefacito, & per clysterē infundito. Morbus hepaticus. Fit ab atra bile, quum influxerit ad hepar. Accidit autem maxime in autumno, in mutationibus anni. Hæc igitur æger patitur. Dolor acutus ipsi in hepar incidit, & sub ultimas costas, & in humerum, & in clauiculam, & sub mammam. Et suffocatio fortis tenet. Et aliquando liuidam bilem reuomit. & rigor, & febris primis diebus debilior habet. & dum attingitur, hepar dolet, & color ipsius subliuidus est, & cibi quos prius comedebat, suffocant ipsum, & ingesti urunt ac torquent uentrē. Atq; hæc quidem in principio patitur. Morbo uero progrediente, & febres remittunt, & à paucis cibis repletur. In solo autem hepate dolor restat, & ipse aliquando fortis, aliquando quietus. Quandoq; uero acutus corripit, & sæpe derepētē æger animam efflauit. Huic conducunt ubi dolor habuerit, tum alia, tum tepefactoria eadem apposita, quæ etiam pleuritidi. Quum uero remiserit dolor, multa calida ipsum lauato. & aquam mulsam bibendam dato, & uinum album dulce, aut austerū, utrum tandē profuerit. Et sorbitiones easdem quas etiam à pleuritide correpto.

Cæterum ad dolorē hæc bibēda dato. Oui gallinacei cocti liquorē terito, & succi solani dimidiā heminam affundito, et aquæ mulsæ dimidiā semiheminæ partē ammisceto, diluito, ac bibēda dato, et sedabunt dolorē. dato aūt quotidie donec dolor quiescat. Bibat etiam silphij succū erui magnitudine, & cum eo

origanum

origanum tritum in uino albo diluat,& ſic ieiunus bibat. Bibat inſuper & phar
maca quæ in pleuritide dantur doloris gratia. Bibat & caprinum lac, tertia par
te mellis ammixta. Sint autem lactis heminæ quatuor. Hoc mane bibat, quum
alia nõ biberit. A cibis autem abſtineat, donec iudicetur morbus. Iudicatur au-
tem maxime in ſeptem diebus, in his enim manifeſtum fit, an lethalis ſit, an nõ.

Si uero etiam ſuffocatio acceſſerit, hæc dare oportet quo uomat. Mel, aquã,
acetum, ſalem, permixta in ollam nouã infundito. Deinde tepefacito, & origa-
ni capitati ramulis unà cum ſemine agitato. Vbi uero tepefacta fuerint, tepida
ebibenda dato. Deinde ſtragulis iniectis contectum ſinito, donec quàm maxi-
me exudarit. Et ubi uomitus ipſum apprehenderit, prompte uomat iritatio-
ne per pennam facta. Si uero uomere non poſsit, aquæ mulſæ tepidæ poculum
duarum heminarũ inſuper bibat, & ſic uomat. Et ſi quid pituitæ aut bilis euo-
muerit, rurſus idem facere oportet ad horas quatuor. proderit enim. Poſt mor-
bi uero iudicationem curato modicis cibis, ijsq; puris datis. & ſi quidẽ panem
edere cupiuerit, panẽ calidum maxime purũ edat. Si uero mazã, eam quæ uino
dulci ſubacta nõ eſt edat, ubi tamen prius aqua ſubegit. Obſonium aũt habeat
carnes catuli coctas, aut colũbæ, aut pulli gallinacei carnibus, omnibus coctis
utatur. Ex piſcibus autẽ galeo, torpedine, paſtinaca, & rais paruis, omnibus co
ctis. Lauetur aũt quotidie, & frigus uitet & parũ deambulet antea in ſecuritate.
Hæc ſi ſeruauerit nõ eſt timor ut morbus reuertatur. Nam huiuſmodi morbus
grauis eſt ac diuturnus. Alius hepaticus morbus. Dolores quidẽ eodem mo
do premunt in hepar, & color differt à priore. Malicorij enim formã habet. In
tẽpore uero æſtatis maxime incidit. Fit aũt à bubulæ carnis eſu, & uini potu ni
mio. Hæc enim omnia iſto anni tẽpore hepati ſunt infeſtiſsima, & bilẽ maxime
ad hepar adducũt. hęc igitur æger patitur. Dolores acuti incidũt, & nõ deficiũt
ulla hora, ſed ſemper magis premunt. Aliquando etiã uomit bilem pallidam. &
ubi uomuit, paulo melius ſibi habere uidetur. Si uero nõ uomuerit, bilis ad ocu
los peruenit, & fiunt ualde pallidi. Et pedes intumeſcũt. Atq; hæc patitur quã-
doq; ualde, quãdoq; minus. Quum aũt dies præterierint in quibus morbus iu
dicatur, dolor minus urget, ſi nihil deliquerit, & eiuſmodi diætã huic conſtitue
re oportet, qualem & priori. Si enim inebriatus fuerit intẽpeſtiue, aut uenere u-
ſus fuerit, aut aliud quid fecerit quod cõmodum non eſt, hepar ſtatim ipſi durũ
fit, & intumeſcit, ac à dolore pulſat. Et ſi quid facere feſtinarit, derepente hepar
& totum corpus dolet. huic ubi ſic habuerit, & primi dies præterierint, fomen-
tum adhibeto. deinde ſcammonio ſubpurgato. Si uero uenter cõbuſtus fuerit,
clyſterem ex ijſdem quibus in prioribus uſus es adhibeto, quæ probe ducant.
et poſt clyſterẽ, lacte aſinino cocto ſubpurgato, octo heminis eius, melle affuſo,
in potu datis. Dato etiã caprinũ lac mane poculi quatuor heminas cõplecten-
tis menſura, tertia parte aquæ mulſæ ammixta. Dato itẽ cocti lactis caprini he-
minas duas, tertia aquæ mulſę parte ammixta, aut ipſo ſolo melle affuſo. dandũ
eſt etiã equinũ lac, eodẽ modo uelut aſininũ, & ſi quidẽ ab his morbis curatus
cedat, ſatis eſt: Sin minus, dextri cubiti internã uenam ſecato, & ſanguinem de-
trahito. Si uero non uiſus fuerit tibi per aſininum lac ſubpurgãdus eſſe, bubuli
lactis crudi duas heminas dato, tertia aquæ mulſæ parte ammixta, quotidie ad
dies decem. Deinde ad alios duodecim dies, ſexta parte aquæ mulſæ affuſa, ad
bibendum

bibendum dato. De cætero uero ipsum lac duarum heminarum mẽsura, donec pinguefiat exhibeto. Si uero neq; sic desinat, urere oportet, quum maximũ hepar factum fuerit, & maxime eminuerit. Vrito autẽ per buxeos fusos, in oleum feruens tinctos. Apponito autem donec tibi bene habere, & ustionẽ factã esse uisum fuerit. Aut per fungos octo crustas inurito. Si enim ustio successerit, sanum facies, & reliquo tẽpore melius deget. Si uero nõ successerit, de cætero ab alijs sanus non fiens, corrũpitur ac moritur. Alius morbus hepaticus. Reliqua quidem eadem patitur hic æger uelut priores. Color autem niger est. At hepatis fel, pituita & sanguine repletũ, uelut ratiocinamur, dirũpitur. & ubi diruptum fuerit, celerrime insanit, & indignatur, & loquitur stulta, et latrat uelut canis. Et ungues punicei fiunt, & oculis uidere non potest, & pili in capite erecti stant. & febris acuta corripit. Huic eadẽ adhibere oportet quæ etiam prioribus Pleriq; uero moriuntur in undecim diebus. paucíq; effugiũt. Splenis morbus primus. Fit huiusmodi morbus, propter caliditatẽ solis bile cõmota, quũ in seipsum bilem traxerit. Hæc igitur æger patitur. febris acuta in principio accedit. progrediente uero morbo remittit, excepto ipso splene, in quo semper calor hæret. & dolor aliàs atq; aliàs incidit acutus, & in lateris mollitudinẽ, & in uentrẽ. Et cibos in principio quidem admittit, nõ aũt ualde secedunt. progressu autẽ temporis, & color pallidus fit, & dolor fortis irruit. & clauiculæ attenuantur. & cibos non similiter admittit, uelut in principio, & à modico impletur. Lien uero aliàs magnus fit eadem die, & aliàs minor. huic quũ sic habuerit ueratrum purgans deorsum, bibendũ dato, & cnidio cocco subpurgato. Ad uesperum aũt post purgationẽ, lenticulæ acidioris heminã sorbendã dato: & betarũ pinguiũ heminam polenta inspersa. postera uero & tertia die panẽ paruum dato, pro obsonio aũt lenticula utatur, & carne suilla in lenticula cocta trita. Vinũ bibat austerũ, nigrũ, paulo meracius. Et quietẽ his diebus habeat, nisi quod intus in umbra paululũ deambulet. Reliquo uero tẽpore hæc exhibẽda sunt. Cibus sit panis cui nihil furfurũ decessit. Obsoniũ habeat carnẽ canis maioris, uel capræ, uel ouiculæ tritã. & salsamentũ Gaditanũ, aut saperdam. & acida ac salsa omnia assumat, & acerba. Bibat uinum coum subastringens q̃ nigerrimum. à dulcibus autem & pinguibus ac nidorosis abstineat. & silphium non accipiat, neq; allium, neq; carnem porcinam. Neq; mugilem, nec recentem, nec salsum, neq; anguillam. Neq; olus ullum coctum sine aceto. Ex troximis autẽ, hoc est his quæ cruda eduntur, raphanide utatur & apio, in aceto tinctis. & polentam uino subactam edat. & uinum meracum sorbeat. Si uero uelit, etiam panem in uinum interat, ac calidum edat. Dentur etiam pisces, scorpius, draco, cuculus, gobio, callionymus. Hos coctos & frigidos dato. Dato etiam quæ splenem attenuare possunt singulis diebus, asphodeli semen, aut uisci folia, aut fœnum græcum, aut uiticis semen, aut rutam, aut mentæ radicem. ex his quodcunque uolueris tritum in uino austero dato ieiuno. Si uero adeò ualidus fuerit, per triginta dies ad ligna secanda cogito. & summis humeris luctetur. & interdiu deambulet. & uespere dormiat. Mane uero surgat, & quæ relata sunt edat. Si uero ab his non melius habeat, splenem fungis urito, decem magnis crustis inustis, quum maximus fuerit splen, & maxime eleuatus. Si enim successerit ustio facta uelut oportet, sanum facies, uerum non breui. Opus enim habet morbus

curatione-

curatione. Grauis est enim & diuturnus, si non fuerit statim curatus. Alius splenis morbus fit quidem ab ijsdem à quibus & prior. patitur igitur æger ab hoc morbo hæc. Venter inflatur. postea uero etiam splen intumescit, & durus est, & dolores acuti in splenem incidunt, Color autem mutatur, & conspicitur niger, pallidus, malicorij speciē referens, & ex aure male olet, & gingiuæ male olent, & à dentibus discedunt. & ex tibijs ulcera erumpunt, uelut pustulæ nocturnæ. Membra uero attenuantur, & stercus non secedit. Hunc quū sic habuerit, ijsdem pharmacis & edulijs, & potibus, & laboribus, atq; alijs omnibus curato. & ubi stercus secedere noluerit, clysterem adhibeto, ex mellis hemina dimidia, & nitri Aegyptij magnitudine tali ouilli. Hæc trita in quatuor hominis aquæ de betis coctis diluito, & per clysterem infundito. Si uero morbus ab his non sedetur, splenem ipsius urito uelut prioris, & si ustio successerit, sanum efficies. Alius splenis morbus fit, in anno, ueris maxime tempore, uerum à sanguine. Quum enim repletus fuerit splen sanguine, erumpit in uentrem, & dolores acuti in splenem incidūt, & in mammam, et in clauiculam, & in humerum, & sub scapulam. Color autem corporis est plūbiformis. & parua ulcuscula uelut lancinata in tibijs exurgunt, ex quibus ulcera magna fiunt, & quæ primum infra secedunt, sanguinolenta sunt & æruginosa. et uenter durus subit, & splen uelut lapis est. hic morbus magis lethalis est q̃ priores, et ex ipso pauci effugiunt. hunc quum sic habuerit, ijsdem purgato quibus et priorem, ueruntamen pharmacum sursum purgans ne dederis. Deorsum uero granum cnidium exhibeto. Et postera die etiam lactis equini cocti octo heminas dato, melle affuso. Si uero hoc non adsit, bubuli aut caprini cocti duos congios præbeto, ita ut alternatim mel in poculum ammisceatur, et uicissim bibantur. Ad uesperam autē post purgationem eadem quæ priori dato. Et si uisum fuerit, ab interna cubiti sinistri uena sanguinem detrahito. Reliquis autē diebus quotidie ieiuno lactis bubuli quatuor heminas dato, tertia muriæ parte ammixta. Cibis uero et potibus et alijs omnibus ijsdem curato, quibus & priorem. Abstineat autem à uenere, et ebrietate, hic uelut prior. Et si uideatur etiam urito, quum crassissimus & maximus splen factus fuerit. & si opportune usseris ac successerit, sanum facies. Si uero ab hac curatione sanus non fiat, tempore corruptus moritur. Est enim morbus ualde grauis. Alius splenis morbus. Accidit & hic morbus uere maxime, quum splen pituitam assumpserit in seipsum, & statim magnus factus fuerit ac durus, & deinde rursus sedatur. Et quum quidem eleuatus fuerit, dolores incidunt acuti. Quum uero mollis fuerit, doloris exors est. Et ubi diuturnus factus fuerit morbus, obscurior esse uidetur. & insurgit, & cito sedatur. Hic quum sic habuerit, in principio morbi cibos admittere non potest, & cito attenuatur: & corpus impotentiam multam habet. Morbus autē si non statim curatus fuerit, aut sua sponte quieuerit, interpositis quinq; aut sex mensibus, rursus insurgit. Intermittit autem maxime per hyemem. hunc si in principio acceperis, decem crustas in splenem urito, et statim sanū facies. Si uero non usseris, ijsdem pharmacis curato, quibus & priores. Et alijs item ijsdem, & potibus, ac laboribus, Sic enim celerrime sanum feceris. huius autem color fit exalbidus, subpallidus, & squalidus. Alius splenis morbus. Fit autumno maxime ab atra bile. Fit autem ab olerum multorum quæ cruda eduntur esu,

&

& ab aquæ potu. Patitur itaq; æger hæc. Quum morbus corripuerit, splenem uehementer dolet, & rigor & febris apprehēdit, et inedia ipsum habet, ac cibos auersatur, & corpus cito cōcidit. Splen autē, magnus quidem non ualde fit, uerum durus, & ad uiscera allabitur, & adhærens fugit. Hunc quum sic habuerit, ijsdem pharmacis & edulijs ac laboribus quibus priores curato. Et si se tibi exhibuerit, urito ipsum eo modo quo etiam alios. Hic morbus in plerisq; si statim curatus fuerit, breui decedit. Quatuor morbi regij. primus quidē æstate maxime corripit, bile commota. Consistit igitur bilis sub cute, & in capite, quare statim corpus in alium colorē mutat, & fit pallidum, uelut malicorium. Et oculi pallidi fiunt, & in capite sub pilis uelut cortex subest. & rigor ac febris corripit, & pallidum urinam mingit, & crassum subpallidum in ipsa subsidet. & mane q; diu ieiunus fuerit, ad cor & uiscera exugitur. & si quis ipsum alloquatur aut interroget, ægre fert, & anxius fit, & non sustinet audire. Stercus autē excretum cum pallore albicat, & male olet. Hic quum ita habuerit, maxime moritur in quatuordecim diebus. Si uero has effugiat, sanatur. Curare autem oportet ipsum sic. Quum febris remiserit, multa calida lauato, & aquam mulsam bibendam dato. Et sorbitionibus utatur, ptisanæ succo, melle affuso. Mel autem non simul coquito, donec præterierint quatuordecim dies. Hi enim iudicant an lethalis sit morbus, aut non. postea uero bis in die lauato, & nutrito primū modicis quæcūq; maxime admiserit. postea tamen plura dato. Vinū bibat albū plurimum per diem. & si progressu temporis uideatur tibi pallidus esse & debilis, uomitum à cibis facere iubeto, uelut in superioribus morbis habetur. Et si quidem ab his morbis quiescat, satis est: Sin minus, ueratrum bibēdum dato. Post talem autem purgationem, ad uesperam edat mazam mollem, aut panis medullam. Obsonium uero edat, pullum gallinaceum percoctū, probe cōditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo, & uua passa alba. Vinum autē bibat album, austerum, uetustissimū. Aluum uero infra subpurgato, postera die succo cicerum alborum, melle affuso, utatur, & duas heminas eiusmodi succi ebibat. Tertia uero die initio facto, singulis diebus hanc aquam bibat, ex his rebus coctam fœniculi radices tenues ea copia quanta tribus digitis comprehendi potest, in duos aquæ congios mittito, ac coquito usq; ad dimidias. Et cicerum alborum chœnicen, in duobus aquæ cōgijs ad dimidias item coquito, & quod superest excolatum sub dio per integrā noctem exponito, & ambo hæc decocta misceto. Cum hac aqua & uinum temperatū bibat, & ipsam aquam solam si uelit, q; plurimam bibat: & aliam aquam non bibat. Si uero hanc potionem nō admiserit, aliam sic præparatam dato. Caricarum albarum chœnicen in duobus aquæ congijs coquito, excolato, & sub dio per integrā noctem exponito. postea hāc aquam bibat, siue nudam ipsam uoluerit, siue cum uino mixtam. Bibat aūt non aceruatim multam, sed pro una uice dimidiam heminam, ut ne alui profluuiū ipsi succedat. & modico tempore interposito rursus bibat. Commoda aūt sunt & hæc in potu data ieiuno singulis diebus, trita & in uini ueteris albi hemina diluta, apij semen, cucumeris semen, feniculi semen, cuminum Aethiopicum, adiantum, coriandrum herba, uuæ passæ albæ. His & illis in potu acceptis utilitatem percipiet, & celerrime sanus fiet. Alius morbus regius siue arcuatus. Hic corripit tempore hyemis, et ex ebrietate & rigore. Incipit autem primum rigor

gor inuadere,poſtea etiam febris detinet.Et humor qui eſt in corpore, congelatur in cute.Quòd autē ſic habeat,ex his oſtenditur. Liuidum eſt ipſius corpus & ſubdurum,Et uenæ per corpus diſtētæ ſunt pallidæ.maiores autem & craſſiores ſunt q̃ prius.Et aliæ uenæ ſubnigriores diſtentæ ſunt.Et ſi quis aliquam ipſarū ſecet,ſanguis effluet pallidus,ſi pallidæ ſunt uenę.Si uero nigræ fuerint, niger ſanguis effluet.Et ueſtem interiorem corpori adiacentē,præ pruritu non ſuſtinet.Hic promptus eſt ad iter faciendum & ambulandum,ſed præ debilitate crura labaſcunt,ac ipſum non ſufferunt,& ſitit uehemēter.Hic morbus non minus priore lethalis eſt. Procedit autem ad amplius tempus, ſi non in primis diebus ſanus fiat.Si uero morbus prolōgetur,& ad octauum aut nonum diem duret,in morbum incidit,& morbus, et dolor magis premit, & exſurgere non poteſt.Et pleriq; in hoc tēpore ſtatim pereunt.Huic ubi ſic habuerit,ſi quidem principio morbi acceſſeris,quum iam ſeptem dies præterierint, ueratrū bibendum dato. Ventrem uero infra ſubpurgato per ſuccum,uelut priori.Et alia eadem pharmaca dato.Exhibeto & cātharidas,ſine alis,& capite, quatuor tritas, & in uini albi hemina dimidia dilutas,modico etiam melle affuſo. Atq; has bis aut ter in die bibat.Progrediēte uero morbo,balneis & fomentis curato. Edat autem quæcunq; admittit. Vinum bibat album,auſterum, & alia eadem aſſumat quæ prior.Hic morbus diuturnus eſt & grauis,ſi non ab initio probe fuerit curatus. Alius morbus regius. Popularis appellatur hic,eo quòd omni tempore corripit.Fit autem à repletione maxime ac ebrietate. & poſtq̃ riguerit,ſtatim ſanè corpus immutatur,& pallidum fit,& oculi pallidi ualde ſunt.Et ſub pilos ac ſub ungues morbus procedit.Et rigor ac febris debilis tenet.Et debile eſt corpus,& in capite dolor adeſt.Et pallidum ac craſſum mingit.hic morbus minus lethalis eſt prioribus.& curatus breui ſanatur.Huic quū ſic habuerit,cubiti uenam ſecato,& ſanguinē detrahito.Deinde fomento adhibito, elaterium bibendum dato.Tertia uero die rurſus infra ſubpurgato,cum lacte aſinino.Reliquas uero ſorbitiones,& potus,ac edulia,eadem dato quæ priori. Et caput ipſius frequenter purgato.& de ſucco bibendum dato.Et multa calida ipſum lauato,ac carnem defricato,& defrictas ſordes in uino albo bibendas dato.& ad alia omnia ijſdem utatur.& breui ſanus euadet. Alius morbus regius,fit quidem à pituita,hyeme autē maxime corripit. & color ipſius ægri eſt albus,& pectora ipſius pituita plena fiunt.& ſpuit ſaliuā.& quum exſcreat, ſingultus ipſi oboritur.Et album lotiū ac craſſum mingit,& in urina ſubſidet, uelut farina.Hic morbus non eſt lethalis,& breui ſanatur. Huic quum ſic habuerit,cnidium granum bibendum dato.Et poſt purgationem,ſucci ptiſanæ quatuor heminas,melle affuſo,exſorbendas dato. Superiorem uero uentrē uomitu inducto,uelut in prioribus purgato. Sic enim facilime pituitam à pulmone & arterijs abduxeris.Sed & gargariſmū ipſi frequenter præparato.Hic aliquãdo etiam febrit debili febre,& horror tenuis ſuccedit.De cætero uero ijſdē quibus priores curato,& pharmacis,& fomētis,& balneis, & edulijs, & potibus, & ſorbitionibus.Sic enim maxime ſanum facies. Morbus Typhos uocatus.

Typhos quidē appellatur hic morbus,hoc eſt ſtupor attonitus,corripit autem tempore æſtatis,quum canis ſydus oritur, bile per corpus commota. Statim igitur ipſum febres fortes tenent,& calor acutus,& à grauitate debilitas.&

crurum ac manuũ impotentia: maxime enim inutilia ipsi fiũt hæc membra. & uenter turbatur, & quæ secedunt graue olent. Et tormen forte succedit. Sed & hæc patitur, si quis ipsum erigere uelit, erigi non potest. neq; oculis uidere potest præ calore. Et si quis ipsum interrogat, præ dolore respondere non potest. Quum aũt moriturus est, acutius uidet, & loquitur cõfidenter. & bibere ac edere cupit. & si quis det quod edat, breui etiam animam emittit, si nõ euomuerit. Huic morbus hic iudicatur in septẽ, aut quatuordecim diebus. Multi uero perueniunt etiam ad uiginti quatuor. Si igitur hos trãsierit, sanus erit. Nam in his diebus iudicatur, an lethalis sit morbus, aut non. Hunc quũ ita habuerit, sic curato. In primis quidem diebus à balneo abstineat. Vnguatur autẽ uino & oleo tepido, in lecto, & à cibis abstineat. Sorbitiones autem tenues frigidas dato. Vinum autem bibat nigrum, austerum, si ipsi conducat: Sin minus, album, aquosum, austerũ. Si uero sitis fortis premat propter calorem, potu aceruatim dato, euomere iubeto, bis aut ter hoc repetito. Et quũ calor habuerit, lintea aqua frigida tincta apponito, qua parte se maxime ardere dixerit. Si uero horrorẽ habuerit corpus, frigefactoria remittito. Hic quũ doluerit, ab huiusmodi maxime dolore periclitatur, ne repente animã relinquat. Verum exhibere oportet ipsi doloris caussa festinãter, eadem pharmaca quæ ei qui à pleuritide tenetur. Quũ autem exsurrexerit, cibo & potu, & balneis quàm celerrime refocillato. Morbus enim est difficilis, & pauci effugiunt. Alius typhos. Corripit quidem hic morbus omni tempore. fit autẽ propter corporis humiditatẽ, quum cibos humidos, & potum multum, carnes combibũt, & fluidæ fiunt, ab his maxime fit morbus. Incipit igitur febris, tertiana aut quartana, in principio fiens. Et dolor fortis in capite consistit, Aliquando etiam in corpore intermittens. Et uomit saliuam, & frequenter eructat, & oculorum regiones dolet, & facies albescit, & tumor in pedes descendit. Quãdoq; uero etiam totũ corpus intumescit. Et ad pectora, & ad dorsum aliquando dolor currit. & uenter turbatus est. & oculis fortiter tuetur, & saliuam multã & spumosam expuit, & in faucibus detineri uidetur. & exasperat ipsas. Sæpe uero etiã inflammantur fauces. Hic ubi sic habuerit, & dolor ita presserit, & erectæ ceruicis spiratio fortis inciderit, quandoq; de repente præ dolore animam emittit, in septem diebus, aut quatuordecim. Multi uero usq; ad uiginti quatuor dies durant. Sæpe uero etiã derepente morbus remittit, & æger sanus esse sibi uidetur. Verum obseruare oportet donec quatuor & uiginti dies præterierint. Si enim has effugerit, non ita ualde moritur. Huic quũ ita habuerit, in primis diebus sorbitiones dare oportet, farinam coctam, tenui melle affuso. Vinũ uero dandum est nigrũ, paulatim, prout uoluerit temperatũ. Cibi autẽ ne exhibeantur priusquã hi dies præterierint. Polypi uero in uino cocti edendi dentur, & iusculũ sorbendum. Et raphanidas multas edat, & nasturtij semen torrefactũ, molitum ac cribratũ, uino nigro acerbo affuso bibat. Et polenta tenuis modica mane bibenda detur. A balneo autem abstineat, donec hi dies præterierint. Vino uero & oleo tepefactis in lecto illinatur, & extergeatur. Et fructus pæoniæ grana decem in uino nigro cocta bibẽda dato. & rapi probe percocti succum sorbeat, caseo insulso cõditum, & papauere, & sale, & oleo, & silphio, & aceto. Si uero etiam pharmacũ bibendũ dare uolueris, cnidium granũ dato. Et post purgationẽ, farinæ coctæ & pinguis duas he-

minas exſorbendas dato. Vinum aũt bibat idem. Et ex pharmacis & ſorbitio-
nibus ac potibus quicquid dederis profuerit, ſiue ſingulatim, ſiue plura ſimul
exhibueris. Atq; ſic celerrime ſanum feceris. Morbus aũt eſt grauis, et pauci ef-
fugiunt. Alius typhos, hic quidem propter hoc fit. Quũ bilis putrefacta am
mixta fuerit ſanguini, per uenas & articulos, quũ ſanguis ſteterit, cõſiſtit quidẽ
maxime in articulis. Incũbit aũt quandoq; etiam in reliquũ totum corpus, et do
lores acutos exhibet. & multi ex huiuſmodi morbo claudi fiunt, quũ bilis in ar
ticulis concluſa in tofum calleſcit. Dolor autẽ intermittens, corripit per tres &
quatuor dies. Hunc ubi ſic habuerit, hoc modo curato. Dolore in corpore præ
ualente, tepefactoria facere & adhibere oportet, oleo prius illito. Quum autem
remiſerit, ueratrum ipſi dato, toti corpori antea fomento adhibito. Poſtera die
ſerum caprinum coctũ bibendum dato, duorũ congiorum menſura, ita ut in al
terum congium mel affundas, & in alterũ ſal adijcias, deinde poculis uiciſſim
permutatis bibat, donec totum ebiberit. Ad ueſperã uero poſt purgationẽ, len
ticulæ heminam ſorbeat. & betarum pinguium heminam, polenta inſperſa ebi
bat. Et pulli gallinacei carnẽ, aut colũbæ, aut turturis, aut ouiculæ, aut ſuis pin-
guem edat. Veratrũ autem per ſextũ diem dato. & ſi alicubi in articulis tumor
fiat, & diſceſſus fieri nolit, cucurbita affixa ſanguinẽ detrahito, punctura per a-
cum triangularẽ facta in genua, ſi in genibus tumor fuerit. Verum nullum ex a-
lijs articulis perpunxeris. Interpoſitis autẽ diebus cibum accipiat, panẽ maxi-
me aſſatũ. Mazam uero maxime oleo & melle ſubactã. Obſonia uero habeat,
maxime quidẽ aſſatas carnes uolucriũ, non ſalſas: Sin minus, etiã coctas, condi
tas, uerũ ſine caſeo, & ſeſamo, & ſale. Piſcibus autem utatur carnoſiſſimis, aſſa-
tis eodem modo uelut carnes: & coctis origano conſperſis, ac oleo ipſis affuſo.
Vinũ aũt bibat album, ſi conducat: aut ſi hoc nõ cõmodet, nigrũ. & in deambu
lationibus ſe exerceat per diem, & poſt cœnã, et mane. Serũ aũt & lac pro tẽpo
re ſemper bibat. Si uero tibi uiſum fuerit, etiã aſininũ lac decoctũ dato. Et ſi ſa-
nus fiat, in cuſtodia ipſum eſſe oportet, ut ne à frigore & æſtu lædatur. & cibis
non ualde expleatur. Periculum eſt enim ne morbus reuertatur. hic itaq; mor-
bus ſi ſic curetur, in ſex mẽſibus ſanatur. In tot enim menſiũ ſpatio iudicatur an
mortalis ſit, aut non, etiamſi ſtatim curetur. Nam morbus eſt grauis, & pleriſq;
commoritur. Alius typhos. Fit quidem hic morbus in tẽpore pomorum,
quũ quis ſe fructibus mollis corticis, & foris nõ lignoſi, omnis generis repleue
rit. Pleriſq; uero etiã ab his factus eſt talis morbus, ubi uidelicet placentarũ, &
liborum ſeſaminorũ, & aliorũ dulciariorũ ex melle paratorum, eſu ſe inſatiabili
ter expleuerunt. Mel enim coctũ æſtuoſum eſt, et uentri adhæret: poſtea quum
concoctũ fuerit in uẽtre, efferueſcit: & uenter derepẽte attollitur, & ardet ac di-
rumpi uidetur. Deinde repente uentris profluuiũ ſuccedit. & quum ſemel ſece
dere inceperit, per multos dies purgatur. & multi poſt hanc purgationem ſani
fiunt. Quum igitur ſua ſponte purgari ceſſauerit, lentiũ ſucci tres ſemicongios
ipſum ebibere cogito, ſale adiecto. poſt purgationẽ uero ſucci, ad ueſperam, len
ticulæ frigidæ non ſalſę heminã ſorbeat: Multum aũt ſilphij in ipſam deradat:
& betæ pinguis nõ conditæ heminam, polenta inſperſa. Vinũ autem bibat ni-
grum, auſterũ, paulatim. Reliquo uero tempore eadem faciat. Et cibos accipiat
panẽ exaſſatum, & Mazam oleo & melle q; maxime ſubactã. Primis autẽ die-

bus farinam edat coctam frigefactã, melle affuso. Vinum aũt bibat nigrũ, acerbum, & donec quieuerit morbus hæc assumat. At qui ex fructibus morbo arreptus est, flatum sentit, & tormen, & dolorẽ: & cibi secedere non uolunt, & uenter ipsius magnus ac durus est, & rigor ac febris habet. huic si quidẽ sponte turbatus fuerit uenter, in uiginti diebus ut minimũ purgatur. Et quũ purgari cessauerit, sanus statim erit. Si uero nõ fuerit purgatus, purgato ipsum hippophais succo, aut cnidio grano. Ad uesperã autem eadem exhibeto, quæ ei qui sponte purgatur. Postera die si febris habuerit, quietẽ habeat. Et de eodem uino in aqua frigidissima ipsi bibendũ dato. Si uero febris nõ habuerit, uictu utatur nõ humido, sed fortiore. Et deambulet cõiectura iuxta cibos facta. Ab hoc morbo multis iam aqua intercus facta est. Et si tibi clysterẽ adhibere uisum fuerit, eadẽ quæ etiam hydropico per clysterem infundito. Si uero uolueris, hæc infundere potes. In aquæ mulsæ hemina, herbam thapsiæ coquito, & sic infundito. hic hoc modo curatus celerrime sanus erit. Alius typhos. Fit hic morbus quum humor qui est in corpore, putrefactus fuerit, & magis ꝙ opportunũ est resiccatus. Fit igitur æger hoc morbo correptus, specie limpidus ac humectus, subpallidus, pellucidus, & uesicæ urinæ similis, uerũ non intumescit, sed tenuis & aridus est, ac debilis. Attenuantur aũt in corpore maxime clauiculæ, & facie fortiter gracilescit, & oculi ualde sunt excauati. & hęc quidẽ à morbo patitur. Color aũt corporis niger est, causa uero hæc est. Quũ bilis atra in uenas, & ad cutẽ subierit, & postea calor successerit, necesse est à calore uenas comburi ac resiccari, Quare sanguis è uenis excedit. hæc igitur patitur. Hic tenuis fit, & fortiter gracilis, & oculis raro nictat, & muscas à stragulis uenatur. Et grauitas ciborũ maior est q̃ quum sanus esset. & lucernæ extinctæ odore delectatur. et frequẽter semen per somnũ effundit. Sæpe uero etiã inter eundum genitura ipsi exit. huic quũ sic habuerit, uentrẽ nigro ueratro purgato, supernũ uidelicet: infernũ uero scammoniæ succo. Post purgationẽ uero eadem quæ & alijs dato. & serũ ac lac bubulum, aut caprinũ pro tempore exhibeto. dato & lac asininum decoctũ, ad purgationẽ. Hic ita curatus in duobus maxime annis sanus fit. Cibos aũt quos uult assumat, & ꝙ maxime nutriatur, et deambulet cõiectura ad cibos facta. hic morbus corripit maiorem uiginti annis. Vbi uero corripuit, si non à principio morbi quis curatus fuerit, nõ desinit, nisi uiginti anni præterierint, sed adhęret. postea ab aliquibus dum curãtur decedit. Morbus aũt grauis est. Voluuli porrò uocãtur hi morbi. fiunt aũt maxime ab his. Si hyemis tẽpore quis calido & humido uictu utitur, et nõ deambulationib. se exerceat, respectu ad cibos facto. Verum repletus semper dormit. & deinde longũ iter perficere cogatur, frigore sæuiẽte. Deinde riguerit sub ossa. hæc igitur patitur. Flatus in toto corpore oboritur. & color ipsius fit plũbiformis. & riget semper, ut etiam calida ipsi affusa, calida esse nõ uideatur. Corpus autẽ ipsius dum lauatur, à calida desquamatur, maxime scrotum. & si digito corpus compresseris, impressionẽ facies, & notæ tibi apparebunt, uelut in farina aqua subacta. Maxime autẽ in potibus impressionem perfert. Crura uero ipsius grauia sunt. & si obambulet, tremit. & si ad accliuem locũ iter faciat, uehementer anhelat, & ulnæ depẽdere uidentur, & sitis urget noctu, cibi uero crudi secedunt quoscũq; ingessit. Huic quũ sic habuerit, fomento prius adhibito, cneorũ bibendum dato, aut hippophais succum, aut

cnidium

cnidium granū. post purgationē uero, eadē dato quæ prioribus. Postera die la-ctis asinini cocti congiū dato bis ebibendū, sale adiecto. Ad uesperā cœnet panem. Obsoniū aūt habeat, ouiculæ carnes coctas, & polypos coctos in uino nigro, & iusculū sorbeat. & lenticulā habeat sic præparatā: heminā lentis coctam probe terito, deinde farinā ammisceto, & silphiū derasum addito, & salem adijcito, & acetū affundito, & alliū ad hæc simul coquito, & affusa aqua bis aut ter feruefacito, et cū tudicula undiquaq; expassa brachia habēte, simul ipsa agitato: deinde ablata frigefacito. Sit aūt non ualde crassa, & odoris gratia etiā pulegiū ut simul coquatur, adijciatur. Intermedijs uero diebus, uomitus faciat per sextum diem. Verū aliàs atq; aliàs ante uomitū, & pharmaci potū, fomentū adhibere oportet. Et per tertiā diem lauetur, si conducat: Sin minus, ungatur. Et deambulet si ita potēs fuerit, cōiectura ad cibos facta. & sambuci, ac conyzæ semper teneræ, folia cocta edēda dato. Sic enim curatus, facilime deget, & morbus annum desinet. Multis uero iam sanis factis, post duos annos morbus reuersus est. Sed si hoc cōtingat, eodem modo curetur. Si uero tertiū reuertatur, tumor quidem nō succedit. Tenuis aūt fit & gracilis, incipitq; à facie attenuari, & colore exalbescit magis q̄ prius. huic quādoq; aqua intercus fit in uētre. Si igitur facta fuerit, secare ipsum non oportet, moritur enim, sed ijsdē curare quibus eū qui à splene aqua inter cutē laboret. hūc maxime in principio curare uelis, & sic cito sanū facies, Opus aūt habet morbus multa curatione. Est enim grauis.

Alius uoluulus arcuatus. Hic maxime æstatis tēpore in palustribus regionibus corripit. Magis aūt ab aquæ potu. Multi uero iam à tali morbo correpti sunt, ex uolutatione ad solem capitis dolore affecti. Verū similia prioribus patiuntur, excepto colore. Nam pallidus fit æger, uelut malicoriū. Et oculi aliquādo morbo arcuato implētur. hunc ubi sic habuerit, ijsdē curare oportet quibus priorē. Danda etiā in potu aqua à cicere albo cocta. & cū uino eadem permixta danda est. Et caput eius tetragono medicamēto purgetur. hic minus q̄ prior lethalis est, & uocatur uoluulus arcuatus. Voluulus hæmatites. Reliqua quidem eadem patitur cū prioribus. Incipit aūt morbus autūno fieri. Hæc uero in morbo accedūt. Ex ore male olet à dentibus, & gingiuæ discedūt, & à naribus sanguis fluit. Aliquādo etiā ex cruribus ulcera pullulant, & alia sanescūt, alia emergūt. Et color niger fit, & cutis tenuis. Est aūt ad deambulandū ac laborandum prōptus. Hunc ubi sic habuerit, ijsdem curato quibus priores, & hæc per clysterem infundito. Cucumeris syluestris folia quinq; terito, & mellis dimidiū heminæ ammisceto, itēq; olei heminā dimidiam, & salis quantū una manu cōprehendere potes, & succi betarū heminas quatuor. Ad subpurgationē uero lactis asinini cocti heminas octo exhibeto, melle affuso. Bibat etiā bubulū lac pro tēpore, per quadraginta dies. Bibat item mane bubuli lactis duas heminas, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, per intermedios dies. His morbus multa medela opus habet: Sin minus, nō exit, sed cū homine moritur. Vocatur aūt uoluulus hæmatites. Morbi crassi appellati. Ex crassis appellatis morbis, hi maxime fiūt. Quū pituita & bilis mixta fuerint in corpore, fluūt in uentrē. & quū congregata fuerint in uentre, attollūtur, & sursum ac deorsum discurrūt, uelut unda. Et rigor ac febris corripit. Et dolor in capite cōsistit, & quū dolor circa uiscera constiterit, suffocationē inducit. Aliquādo uero uomit pituitam acidam, quandoq; etiam salsam & postq; euomuit, os amarū ipsi esse uidetur. In lateri-

bus aũt rubores detinentur. Nam quum pituita in uẽtre sit, sanguis à caliditate cõgregatus in latera allapsus est, & rubores in lateribus excitat. Et calor maxime latera occupat, ac costas. Et dorsum ipsius incuruum fit. Et quum maxime doleat, corporis contactũ non sustinet. Nã uelut ex ulcere dolet. Et carnes præ dolore uibrantur, & testes contrahũtur. & in sedem, & in uesicã, calor quidam ac dolor irruit. Et mingit crassum uelut in aqua inter cutẽ. Et ex capite defluunt capilli. & pedes semper frigidi sunt. & dolor premit maxime latera, & dorsum, & collum. & ad cutem aliquid ipsi proserpere uidetur. Morbus uero quãdoq; urget, quandoq; remittit. In progressu autẽ magis assidue premit. & cutis capitis crassa ac rubicunda est. Hic usq; ad sex annos talia pati perseuerat. postea & sudor multus diffunditur, & male olet. Sæpe uero etiam per somnũ semen effundit. Quod uero per coitũ emittit, subcruentũ ac subliuidũ prodit. Hic morbus fit propter calorẽ solis, & aquæ potum. proinde hunc quum sic habuerit, cneoro aut hippophae, aut cnidio grano dato, subpurgato. dato etiam lactis asinini cocti heminas octo bibendas, melle affuso. postera die post purgationẽ, eadem quæ alijs exhibeto. Primis autẽ diebus ex ijsdẽ nutriatur, ex quibus etiam is qui ab aqua inter cutem correptus est. & deambulationibus se exerceat, si ita potens fuerit. Si uero præ febribus impotens fuerit, & cibos edere nõ poterit, lenticulæ sorbitione utatur. potu uero uino nigro q; maxime austero. Hic morbus maxime corripit autumno, & tẽpore fructuum pomorũ. hic si quidem curatus fuerit in sex annis, satis est: Sin minus, adhæret usq; ad decẽ annos. Cum multis uero simul moritur, si nõ statim curatus fuerit. Alius crassus morbus.

Tales crassi morbi à bile fiunt, quũ bilis in hepar influxerit, & in capite constiterit. hæc igitur æger patitur. hepar intumescit, et præ tumore ad septũ transuersum expãditur. & dolor statim in caput irruit, maxime uero in tẽpora. & auribus nõ acute audit. Sæpe uero etiam oculis nõ uidet. & horror ac febris corripit. Atq; hæc quidem in principio morbi ipsi fiunt, intermittẽtia quandoq; ualde, quandoq; minus. Quãto autem magis morbus progressus fuerit, tanto amplior dolor in corpore existit. & pupillæ oculorũ disperguntur ac hebetantur. & si digitũ oculis admoueris, non sentit, eo quòd non uidet. Quòd autem non uidet ex hoc cognoueris, quòd admoto digito non nictat. & floccos de stragulis tollit, si quos uiderit, pediculos ipsos esse putãs: & quum hepar magis ad septum transuersum expassum fuerit, delirat. & ob oculos ipsi obuersari uidẽtur reptilia, & omnis generis peregrinæ feræ, & milites armati pugnantes. & ipse sibi inter ipsos pugnare uidetur. & talia loquitur uelut qui uideat pugnas & bella geri, & inuadit, & minatur, si quis ipsum exire uetet. & si surrexerit, crura eleuare non potest, sed concidit. & pedes ipsius frigidi sunt. Et quũ dormit, exilit à somno, & timet quũ insomnia uiderit horrenda. Cognoscimus aũt hoc, q; ab insomnijs exilit ac timet, postquã resipiscit. Nam insomnia denarrat, & ea quæ corpore fecit, & quæ lingua loquutus est. Atq; hæc quidẽ sic patitur. Quãdoq; uero etiã per totam diem ac noctem uoce priuatus iacet, respirans spiritũ multum aceruatũ. Quum autẽ delirare cessauit, statim euestigio resipiscit, & si quis ipsum interroget, recte respõdet. & cognoscit ac intelligit omnia quæ dicũtur. deinde rursus post modicũ tempus, in ijsdẽ afflictionibus iacet. hic morbus accidit maxime in peregrinatione. Et si quis alicubi per desertã uiam iter faciat, & timor ipsum ex spectro corripiat. Fit etiã aliter. huic quũ sic habuerit, ueratri ni-

gri oboloru̅ quinq; pōdus,in uino dulci bibendu̅ dato. Aut hęc per clystere̅ in fundito.Nitri Aegyptij magnitudine̅ tali ouilli terito,& mellis optimi cocti dimidiam heminam,& olei dimidiam heminā,in mortario ammisceto,& aquæ à betis coctis heminas quatuor per nocte̅ sub dio expositas addito : aut si uolueris,pro beta lac asininu̅ coctu̅ ammisceto. & hæc mixta per clystere̅ immittito, siue febris habeat,siue nō. Sorbitionibus au̅t utatur,ptisana cocta,melle affuso. Bibat etiā mel & aquā & acetu̅,simul permixta,donec iudicatus fuerit morbus. Iudicatur aute̅ in quatuordecim diebus ad summu̅,siue lethalis est,siue nō. Multis autem iam huiusmodi morbus sedatus, rursus redijt. Si igitur redierit, periculum est ne æger pereat. Iudicatur au̅t morbus in septem diebus,an lethalis sit,aut nō. Si uero has effugerit,nō ualde moritur,sed morbus in plerisq; curatus decedit. Quum au̅t desiuerit morbus,diæta bona utatur,quiete ingerens quæ uenter suscipiat,& non cōburantur, neq; uentris profluuiu̅ succedat. Ambo enim hæc periculosa esse uide̅tur. Lauetur aute̅ quotidie,& deambulet post cibos modice. Veste uero induatur leui ac molli. & pro te̅pore anni lac & seru̅ bibat,per quinq; ac quadraginta dies. Hæc si fecerit,celerrime sanus erit. Morbus au̅t grauis est,& multa cura opus habet. Alius morbus crassus. Fit à pituita putrefacta. Quòd autem putrida est unde fit,ex hoc manifestu̅ est. Eructat ab hac quod odore̅ habet,uelut si quis raphanides edisset. Incipit aute̅ fieri talis morbus à cruribus,deinde ab his ascendit ad uentrem. Et quu̅ in uentre constiterit,rursus decurrit ad uiscera. Et quum in his constiterit,fugit & uomitu̅ facit, pituitam acidam subputridam educe̅s. & ubi euomuit, nō habet seipsum neq; sibi cōstat æger. Deinde angustia fit circa uiscera. Quādoq; etiam in caput derepente dolor incu̅bit acutus. Et auribus acute audire non potest, neq; oculis uidere,præ grauitate. & sudor multis diffunditur male olens, & maxime quu̅ dolor habuerit,& morbum leuat. Color aute̅ ipsius arcuatus apparet. hic morbus priore paulo minus lethalis est. Huic quum ita habuerit, uentre̅ purgato,deorsum quidem,per hippophaes. sursum aute̅,per ueratru̅. & caput tetragono purgato. & quum à ueratro purgatus fuerit,postera die lacte asinino cocto subpurgato. Tertia deinde caprino cocto. & similiter quarta ac quinta. Reliquis uero uiginti diebus,lac bubulum crudum,aut etiā caprinum dato, tertia aquæ mulsæ parte ammixta. Bibat autem lactis congiu̅. Post purgatione̅ uero deorsum uersus,eadem pharmaca exhibeantur quæ hydropicis. Reliquo te̅pore quu̅ lac bibit,cœnet pane̅ exassatu̅. Obsoniu̅ autem habeat,ex piscibus scorpiu̅, aut callionymu̅,aut cuculu̅,aut squatinę frustu̅ cum cōdimentis coctu̅. ex carnibus,ouillas,aut gallinacei pulli coctas. Vinu̅ bibat albu̅,si cōducat: Sin minus, nigru̅ austeru̅. deinde post cibum deambulet,ut ne frigeat. Si quide̅ igitur cōducant, cibos huic dato qui dicti sunt. Si uero nō conducunt, sorbitiones dato ptisanæ aut milij. In hoc morbo si æger triginta dies trāsgressus fuerit,sanus fit. hi enim iudicant an lethalis sit, aut non. Est autem morbus grauis. Alius morbus crassus. Fit hic morbus à pituita alba. Congregatur aute̅ in uentre, quum febres diuturnæ corpus occuparint. Initium hic morbus à facie sumit,& intumescit facies. deinde descendit in uentrem,& ubi in ipso constiterit, uentrem magnum attollit, & corpus uelut à labore lassatur, & in uentre grauitas inest, & dolor fortis, & pedes tument, & si pluuia in terram effundatur, pulueris odorem non sustinet. Si uero in pluuia steterit, & terram odoret, derepente cadit.

Hic morbus interquiescẽs, longiore tẽpore ꝗ prior occupat, & tardius decedit.
Curare uero ipsum oportet ijsdẽ quibus hydropicũ, fomentis uidelicet & phar
macis, & edulijs ac laboribus. Hic morbus per sex annos maxime obtinet. De-
inde decedit tẽporis progressu, si probe curetur, etiãsi nõ in principio fuerit cu-
ratus. Est aũt morbus difficilis, & multa cura opus habet. Coxendicũ mor-
bus ex his maxime caussis fit plerisq;. Si quis diutius in sole uersetur, & coxen
dices fuerint calefacti, & humor qui est in articulis à calore fuerit resiccatus.
Quòd aũt id quod resiccatur, cõdensatur, ac cõstringitur, hoc mihi signum est.
Aeger enim articulos uertere aut mouere nõ potest, præ dolore qui est in ipsis,
& eo quòd uerticula sunt compacta. Dolet aũt maxime lumbos, & uerticula ex
obliquo iuxta coxẽdices, & genua. consistit aũt dolor multo tẽpore in inguini
bus simulq; coxẽdicibus, acutus et æstuosus, & si quis ipsum erigat, aut trãsmo
ueat, prę dolore eiulat ꝗ maxime potest. Aliquando etiã conuulsio succedit, &
rigor ac febris. fit aũt & à bile, & pituita, fit itẽ à sanguine, dolor cõsimilis uelut
ab omnibus morbis. & rigor ac febris aliquando corripit debilis. Cæterũ eum
qui à sole hoc morbo correptus est, sic curare oportet. Corpus ipsius fomento
humectetur. & cibi ac potus, & alia quæ exhibẽtur, tepida ac humida præbean
tur. Atq; hæc omnia cocta, cibo utatur maza molli, uino dulci nõ subacta. Vi-
num bibat albũ, aquosum, & corpore quietẽ habeat, & quãuis impotens fuerit
ut exsurgat, tamẽ modice singulis diebus deambulet. & ne frigeat, & nõ multa
aqua lauetur. & quũ tibi bene habere uisus fuerit, & corpore humidus esse, leni
fomẽto uehementer foueto. Magis enim remittit, et condensationẽ ex articulis
humectat ac relaxat. Deinde postera die cnidiũ granum bibendũ dato. Si uero
non profuerit, hæc per clysterẽ infundito. cumini heminã dimidiam terito, &
colocynthidem integrã paruam ac rotundã in mortario tundito ac cribrato, &
nitri rubri Aegyptij minæ quadrantẽ torreto, ac terito. Atq; hæc in ollam cõij-
cito, & olei heminã, mellis heminam dimidiã, uini albi heminam, & succi betæ
quantũ uidebitur affundito, & donec bonam crassitudinẽ habere uisa fuerint
coquito. Deinde per linteũ excolato, & si mel nõ simul coquere uelis, mellis At
tici heminã ipsis ammisceto. Si uero Atticum nõ habeas, optimi aliàs cocti he-
minam in mortario ammisceto. Si uero crassius fuerit hoc infusum, de eodẽ ui-
no affundito, iustæ crassitudinis respectu habito, & per clysterẽ infundito. de-
inde usq; ad dies tres purgari sinere oportet. Si uero pluribus diebus purgetur,
bubuli aut caprini lactis heminas tres ebibẽdas dato. deinde betas pingues nõ
salsas, condimentis cõspersas, edendas exhibeto. Ex hoc morbo multi claudi fa
cti sunt. Si uero à bile morbus fiat, ueratrũ deorsum purgans ipsi bibendum
dato, aut scammoniæ succum. post huiusmodi uero purgationẽ, succi ptisanæ
melle affuso, heminas duas exsorbendas dato. postera uero aut tertia die adhi-
bito fomento, lacte asinino cocto subpurgato. Ad uesperam autẽ pinguis betæ
heminas duas edat, polẽta inspersa. Vinũ bibat album, aquosum, dulce, & nũc,
& post pharmaci purgationem. Si uero à pituita ægrotet, cnidium granũ, aut
hippophaes, adhibito prius fomẽto, bibendũ ipsi dato. post purgationẽ uero,
easdem sorbitiones ac potus exhibeto. Itẽq; lactis potionẽ. Intermedijs aũt die-
bus, diæta ꝗ leuissima utatur. Et si quidẽ ab his utilitatẽ sentit, bene est: Sin mi
nus, ipsum urito multis ac profundis crustis inustis, in osseis quidẽ partibus,
per fungos. In carnosis aũt, per ferramenta. Si uero à sanguine ægrotarit, fomẽ-

tum

tum adhibeto, & cucurbitã affigito, et uenas in poplitibus secato. Si autem tibi uisum fuerit, etiam cnidium granũ ipsi bibendum dato. Diæta uero ꝙ siccissima utatur. Vinũ autem ne bibat. Si uero bibere uelit, ꝙ minimum & aquosissimum dato, & modice deambulare iubeto, aut si potens fuerit, plurimũ. Conducit autẽ & à pituita ægrotanti talia facere. Si uero stare nõ possit, in lecto ipsum ꝙ frequentissime circũferre oportet, à quacunq; caussa ægrotarit, per omnia similiter, ut ne intus chartilago cõcrescat. Si uero cõcreuerit, & articuli conglutinati fuerint, omnino necesse est hominẽ claudum fieri. Et si clysterem adhibere uolueris ei qui à sanguine ægrotat, quo sanguinem ac pituitam à coxendicibus abducas, hæc infundere oportet. Salis pugillo trito, olei heminam, & de ordei decocto duas heminas ammisceto, atq; sic infundito. Si enim sic curationẽ feceris, celerrime sanum facies. Morbus autẽ grauis ualde est ac diuturnus. Tetani tres. Si ob uulnus tetanus siue distentio fiat, ęger hæc patitur. Maxillæ cõglutinantur, & rigent, & os aperire nõ potest. & oculi lachrymãtur ac detrahũtur, & dorsum conglutinatum riget, & crura flectere nequit, neq; manus, neq; spinam. Quum aũt lethalis fuerit, potum & cibos quos prius accepit, aliquãdo per nares reddit. Hũc quum sic habuerit, fouere oportet, & pinguiter unctum, ad ignem nõ ita prope calefacere, & tepefactoria illito corpori adhibere. Et absinthium, aut lauri folia, aut hyoscyami semẽ, et thus terito, deinde uino albo diluta in ollam nouã infundito, & oleum pari cũ uino mensura affundito, & cum his calefactis large calidis corpus ac caput illinito. Postea super pelliceum indumentũ reclinatũ, ita ut pars ad quã fuit animalis caro sursum uergat, mollibus ac puris stragulis ac uestimentis contegito, quo uehemẽter exsudare possit. Aquã uero mulsam tepidam, si quidẽ hanc bibere poterit, per os exhibeto. Si uero nõ poterit, per nares infundito. Vinũ autẽ album ꝙ iucundissimũ ac plurimum bibendũ dato. Hoc quotidie facere oportet, donec sanus fiat. Est aũt morbus grauis, & statim curatione opus habet. Opisthotonos. In distentione retrorsum fiente (opisthotonũ uocant) alia quidem eadem æger patitur. Fit autem, quum tendines qui sunt retro in ceruice ægrotarit. Aegrotat aũt, aut ab angina, aut ab uua, aut locis circa tonsillas suppuratis. Aliquãdo etiam à capite febribus succedẽtibus, cõuulsio succedit. Iam uero etiã à uulneribus. Hic trahitur in posteriorẽ partẽ, & præ dolore circa dorsum ac pectora, eiulat. Hic conuellitur uehemẽter, ut uix detinere possint ipsum præsentes, ne è lecto excidat. Hic sæpe in die dolore affligitur, sæpe etiã leuius degit. Huic sic habẽti eadem exhibere oportet, quæ priori. Morbus aũt adhęret ad summũ diebus quadraginta. Si uero hos euaserit, sanus fit. Alius tetanus. Hic tetanus minus lethalis est ꝙ priores. Fit autẽ ab ijsdem. Multi uero etiam ex casu in partes posteriores, à morbo correpti sunt. patitur igitur æger hæc. Totũ corpus cõuellitur. Aliquãdo uero quacunq; corporis parte id cõtigerit conuellitur. & primũ quidẽ obambulat. Postea tẽporis progressu in lectũ cadit. & rursus remittit & dolor, & cõuulsio. & si surrexerit, & fortassis ad paucos dies obambularit, postea rursus in ijsdẽ afflictionibus iacet. Atq; hæc patitur ac transmutat, per multũ tempus. & si quid comedit, nõ secedit infra, nisi difficulter, atq; hoc cõbustũ. At in pectoribus hæret cibus, & suffocationẽ inducit. Hũc si ijsdẽ curaueris quibus priores, celerrime sanũ facies. clysterẽ uero ex ptisana cocta tenui, ac melle adhibeto.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE VIRGINVM MORBIS, IANO CORNArio Medico Physico interprete.

PRINCIPIVM sit mihi compositionis eorum quæ perpetua sunt in arte medica: Non enim possibile est morborũ naturam cognoscere: si quidem artis est inuenire: nisi quis nouerit naturam in indiuisibili, ex qua in principio discreti sunt: primum de morbo sacro appellato, & de attonitis siue syderatis, & de timoribus. ex quibus adeo fortiter pauent homines, ut delyrent, & dæmones quosdam uidere se putent, ipsis infestos, quandoq; nocte, quandoq; interdiu, aliquãdo uero utroq; tempore. Postea ab huiusmodi spectris multi iam se strangulauerunt, plures autẽ mulieres, ꝗ̃ uiri. Est enim muliebris natura animi magis deiecti ac imminuti. Cæterum uirgines nubiles & maturæ uiro, hoc magis patiuntur, unà cum mensium descensu, antea non ualde hinc afflictæ. Postea enim sanguis in uteros cõfluit, uelut effluxurus. Quũ igitur osculum exitus nõ fuerit apertum, sanguis autem amplius influxerit, propter cibos & corporis augmentum, tunc sanguis nõ habens effluxum, præ multitudine resilit ad cor, & ad septum trãsuersum. Quum igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, postea ex torpedine delyrium apprehendit. Quemadmodum quum aliquo lõgo tempore desidente, sanguis ex coxis ac femoribus depressus, in tibias ac pedes torporem inducit. A torpore autem, pedes ad iter faciendum impotẽtes fiunt, donec sanguis ad seipsum reuertatur. Reuertitur autem celerrime, quum steterit in aqua frigida, quæ ultra malleolos madefaciat. Atq; hic quidem torpor facile cedit. Cito enim propter uenarum rectitudinem refluit. Et locus corporis nõ est periculosus. At ex corde & septo transuerso tarde refluit. Venæ enim obliquæ sunt, & locus periculosus, et ad delyrium ac insaniam paratus. Quum enim hæ partes repletæ fuerint, & horror cum febre ingruit, erroneas febres appellant. his autem sic habẽtibus, præ acuta quidem inflammatione, insanit: præ putredine uero, clamat: præ caliginositate autem, timet ac formidat: præ compressione uero circa cor, strangulationes parat: præ sanguinis autem malicia, animus mœrens ac anxius malum attrahit. Sed et alium horribiliter cõpellat, et in puteos prosilire ac incidere iubet, et strangulari, tanquam meliora sint hæc, & omnem uitæ utilitatem excedentia. Aliquãdo uero sine spectris ac phantasmatis, uoluptas quædam adest, ex qua mortẽ, uelut bonum aliquod, amat. postquam autẽ resipuit homo, mulieres tum alia multa, tum pretiosissimas muliebres uestes Dianæ consecrant, à uatibus id iubentibus deceptæ. Cæterum curatio ut hinc liberentur, est sanguinis detractio, si nihil fuerit quod impediat. Ego uero iubeo uirgines quũ huiusmodi patiuntur, ꝗ̃ citissime uiris cohabitare. Si enim conceperint, sanæ fiunt. Si uero huiusmodi non affuerint ipsis, simul cum pubertate, aut paulo post corripientur, si non uiro nupserint. At uero ex mulieribus uiro iunctis, steriles magis hæc patiuntur.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE NATVRA MVLIEBRI, IANO CORNArio Medico Phyſico interprete.

De muliebri natura ac morbis hæc dico. Maxime quidem numen in hominibus cauſſam eſſe͂. poſtea uero naturas mulierum, & colores. Nã quæ ſuperalbidæ ſunt, humidiores ſunt & fluidiores. Nigræ uero duriores acerbioresq́ꝫ ac adſtrictiores. Quæ uero uini colorem referũt, medium quid inter utraſqꝫ habent. Sic autem & in ætatibus contingit. Iuuenculæ enim humidiores ſunt, & multo ſanguine plerunqꝫ refertæ. Aniculæ uero ſicciores, & modicũ ſanguinem habentes. Mediæ aũt, mediũ quiddã inter utraſqꝫ habent. Oportet aũt eũ qui hæc recte tractare uelit, primũ quidẽ ex dijs ordiri. Deinde mulierũ naturas diſcernere, itemq́ꝫ ætates, & tempora, & locos, in quibuſcũqꝫ degunt. Frigidi enim loci, fluidi ſunt. Calidi uero, ſicci & ſtabiles. Initiũ autem faciam ab humido ſecundũ naturam. Si aqua intercus in uteris oboriatur, mẽſes pauciores ac deteriores fiunt. Deinde repente deficiũt. & uẽter intumeſcit, & mãmæ ſiccę fiũt, & reliqua male habet. Et in uẽtre ſibi habere uidetur. et ex his cognoſces, quod aqua inter cutẽ laborat. Sed et in ore uterorũ ſignificationẽ de ſe præbet. Tangẽtibus enim gracile apparet. & calor & aqua ipſam corripit. Quũ autem tẽpus amplius proceſſerit, dolor imũ uentrẽ, & lumbos, ac laterũ mollitudinem occupat. Hic morbus maxime fit ex abortu. Accidit itẽ ex alijs. Quũ ſic habuerit, calida lauare oportet, & tepefactoria adhibere, donec dolor ſedetur. pharmacũ aũt deorſum purgans bibendũ dare oportet. poſt pharmacũ uero, uteros bubuli ſtercoris fomẽto fouere. et poſtea medicamentũ cũ cantharide præparatũ apponere. Et interpoſitis tribus diebus, id quod cũ felle paratur. Vna uero die interpoſita, per triduũ aceto infuſo colluatur. & ſi quidẽ uẽter mollis & uacuus fiat, & febres ſedatæ fuerint, et mẽſes prodeãt, uiro cõdormiat. Sin minus, rurſus eadẽ facito, donec mẽſes procedant. & aliquibus ſubdititijs utatur. Intermedijs aũt diebus crethmi corticẽ bibat, & pæoniæ grana nigra, & ſambuci fructũ, ieiuna in uino. & Mercurialemqꝫ plurimã edat, & allium coctũ ac crudũ. & cibis mollibus, & polypis, ac alijs mollib. utatur. Si uero pepererit, ſana erit. Si uteri ad hepar acceſſerint, muta de repẽte fit, et dentes cõſerit, & color niger fit. patitur aũt hæc derepẽte dum ſana eſt. Fit aũt huiuſmodi affectio uirginibus maxime antiquis, et uiduis, quę iuuẽculæ ſunt & pepererũt, ac uiduæ manent. Quũ ſic habuerit, depulſione per manũ infra facta, ſub hepate aut ſub præcordijs, faſcia deligato, & aperto ore uinũ odoratiſsimũ infundito. Et graueolentia naribus adhibeto ac ſuffito. Sub utero uero bene olentia. Poſtq́ꝫ aũt reſipuerit, pharmacũ infra purgãs bibendũ dato. & lac aſininũ poſtea bibendũ exhibeto. Deinde uteros odoratis foueto, & medicamẽta cũ bupreſti pręparata apponito. Poſtridie uero Netopon unguẽtũ. Intermiſsis autẽ duobus diebus, uteros cũ odoratis colluito. Et poſtridie pulegiũ apponito. die uero una interpoſita, aromata ſuffito. Atqꝫ hęc quidẽ uiduę facito. Virginẽ aũt ut uiro cohabitet perſuadeto. ad uteros uero nihil adhibeto, neqꝫ pharmacũ bibendũ dato, uerũ conyzã et caſtoreũ in uino ieiunę exhibeto.

&

& caput odoratis ne ungat,neq; odorata olfaciat. Si uteri prociderint,& fo-
ras egreſsi fuerint, calor habet maxime pudenda,& ſedem. Et urina paulatim
deſtillat,ac mordet.hæc patitur ſi ex partu progreſſa uiro cõdormierit. Quum
autem ſic habuerit,myrti baccas & loti ramenta,in aqua coquito,& aquam per
noctem ſub dio exponito, & pudenda cũ eo decocto q; frigidiſsimo perfundi-
to.& eadem trita pro cataplaſmate adhibeto.poſtea bibens aquam lentium, &
mel,et acetum,donec uteri fuerint eleuati,uomat.Et lectum à pedibus altiorem
facito,& graueolentia ſub pudenda ſuffito,odorata uero ſub nares.Cibis uero
utatur molliſsimis ac frigidis.Et uinum aquoſum album bibat, Ne lauetur au-
tem,neq; cum uiro dormiat. Si uero penitus ex pudẽdis exciderint, depen
dent uelut ſcrotum.Et dolor corripit imum uentrem,& lumbos,& quum tem
pus proceſſerit,ad locum redire non uolunt.Morbus autem corripit,quum ex
partu progreſſa uteros doluerit,aut cũ uiro in puerperij purgatione concubue
rit. Quum uero ſic habuerit, frigefactoria ad pudenda apponere oportet, &
quod foris eſt depurgatũ,& cum uino nigro, in quo malum punicum coctum
eſt,ablutum,intro detrudere.Deinde mel,& reſinam mixta infundere.Decum
bat autem ſupina pedes ſurſum extentos habens. poſtea ſpõgias imponito,&
ex lumbis deligato.Quum autem ſic habuerit,à cibis quidẽ abſtineat.potu ue-
ro,q; pauciſsimo utatur,donec ſeptem dies præterierint.& ſi quidem ſic ingre
di uoluerint,bene habet:Sin minus,ſummas uteri oras deradito,calefacito,ab-
luito,ac cerato picato illinito, & alligata ad ſcalam muliere, ſcalam iuxta caput
pulſato,& uteros cum manu intrudito.poſtea crura ipſius alternatim colliga-
to,& ſic per diem ac noctem ſinito.& modicũ ptiſanæ ſuccum frigidum dato,
aliud uero nihil.Poſtera die decumbenti cucurbitam q; maximam ad coxendi
cem affigito,& multo tempore trahere ſinito.poſtquã uero detraxeris, ne ſcari
ficato,ſed reclinatam ſinito,& nihil aliud q; ſuccum exhibeto,donec ſeptẽ dies
præterierint.Si uero ſitiat,aquam dato frigidam q; pauciſsimam. Vbi uero ſe-
ptem dies præterierint,cibis molliſsimis ac pauciſsimis utatur.Si uero uẽtrem
exonerare uelit,decũbens exoneret,donec quadraginta dies prætereãt, poſtea
ſurgat,et parciſsime obambulet,et ne lauetur,ſed intra pudendum graueolen-
tium ſuffitum admittat,et modica edat. Si uteri adglutinati fuerint,incum
bunt,et ſi contigeris,uidebis locum durum ſub lateris mollicie, et dolor corri-
pit imum uentrẽ,& laterum mollitudinẽ, & lũbos,& in crura dolor irruit,eaq;
extendere non poteſt.Sępe uero etiam ſuppurantur,et linamentis inditis cura
tæ ac fluentes moriuntur,ſi nõ uſſeris, aut ſecueris.Quum autem ſic habuerit,
pharmacum infra purgans bibendũ dare oportet,et multa calida lauare ac fo-
uere,et quum recens lota aut fota fuerit,iubere ut admota manu,cum digito os
uterorum abſtrahat,et myrrham caloniam ſuffiat, roſaceo affuſo. Bibat autẽ
pæoniæ grana nigra quinq;,caſtorio ammixto,in uino odorato.et in coxam ſa
nam decumbat,et apponat Baccarim unguentum,aut oleum album ad coxam
ſanam.et edat allium plurimum,et crudum,et coctũ,et ſuccum ſorbeat,et cibis
mollibus utatur.poſtquã autem dolor quieuerit,abduces euntem ſuper ſanam
coxam,poſtea uero fomentum ex urina adhibeto, lauro inſperſa, et à fomento
cyclaminum apponito.poſtera die lotæ ſuffitus ex aromatis adhibeatur. Cæ
terum ex hoc morbo maxime ſteriles fiunt. Si complicatum fuerit os ute-
rorum

rorum, menſes non prodeũt. Si uero prodeant, pauci ac praui ſunt. Et ubi cum uiro coit, dolet. & dolor imum uentrem tenet ac lumbos. Et ſi cõtingat digitis & os requirat, nõ eſt manifeſtum. Quum ſic habuerit, urina humana foueatur, & poſt fomentũ lenticulæ decocto lauetur, & poſtquã lota fuerit, uteri unguento Aegyptio foueantur. Et ſi odor ad nares aſcenderit, ſpes eſt ipſam ſanam fore. Et quum dormire uoluerit, Aegyptium oleum in lana ſubdat. Poſtera uero die conſideret an magis correcti ſint uteri. poſtea odoratis foueto. & purgatoria quæ non mordeant ſubdito, & poſt ſubdititia medicamenta, pari menſura aceti ad aquam ammixta eluito. Quum autẽ menſes prodierint, ieiuna et illota, & ſuffita, cum uiro coeat. Maxime uero ex hoc morbo ſteriles fiunt. Si uteri ad coxam decurrerint, & menſes non procedunt, & dolor ad imum uẽtrem accedit, & ad lateris molliciẽ. et ſi digito contigeris, deprehendes os in coxa. Quũ ita habuerit, calida lauato, & allia plurima edenda dato. Et lac ouillum purũ bibat. & poſtquam lac purum exhauſit, fomento adhibito, poſtea pharmacũ infra purgans exhibeto. Quum autem purgata fuerit, rurſus uteros foueto, ex fœniculo & abſinthio permixtis. Vbi uero recens fota fuerit, os cũ digito abſtrahito, & ſcillam apponito, & interpoſita die poſtea id quod præparatur cũ narciſsino adhibeto. Si uero tibi purgata eſſe uiſa fuerit, Netopon apponito. Et poſtridie roſaceum unguentum. Cæterum prima menſium decurrẽtium die ab apponendo ceſſato. poſtera uero incipito ubi defecerint. At in menſibus ſi quidem ſanguis eruperit, ſatis eſt: Sin minus, cantharides quatuor bibat, pedibus & alis ac capite reiectis, & pæoniæ grana nigra quinqꝫ, & ſepię oua. & apij ſemen, cum uino. Et ſi dolor habuerit, & urinæ ſtillicidium uexarit, in aqua calida deſideat. & aquã mulſam bibat aquoſam. Si uero à primo non fuerit purgata, rurſus bibat donec fiat. poſtqꝫ autem purgatio decurrit, ieiuna cũ uiro coeat. In purgatione uero mercurialem edat, & polypos coctos. & cibis mollibus utatur. Liberabitur autem à morbo, ſi in uentre habuerit. Si ex partu non fuerit purgata, tumet uenter & crura. & rigor ac dolor imum uentrem, ac lumbos tenet. Quandoqꝫ etiam ad uiſcera aſcendit, & animo linquitur. Atqꝫ hæc patitur incipiente morbo. progreſſu uero temporis, cauæ faciei partes rubeſcũt. Quũ igitur ſic habuerit, fomento uteris adhibito, cyclaminum apponito. Bibat aũt medicamentum cum tæda præparatũ, donec fluxus fuerit commotus. Ad os uero uterorum, adipem anſerinum illinito, & myrrham, & reſinam tepidam. & qꝫ maxime deambulet, & ante cibũ Mercurialem coctam edat, & allium ac porrum. & braſsicæ ſuccum ſorbeat. & cibis mollibus utatur, & magis marinis. & calida lauetur. A pinguibus autem & dulcibus abſtineat, donec ſana fiat. Si uteri pituita impleti fuerint, flatus oboritur, et menſes albi pituitoſi ſuperueniunt. Aliquando etiam ſanguis tenuis pelliculis plenus. et præ humiditate cum uiro coire non uult. & pallida ac tenuis fit. Interrogare igitur ipſum oportet, an quod fluit mordeat & exulceret. & ſi non mordeat, pronunciare à cerebro fluxum eſſe. Si uero mordeat, à uentre. Si quidem igitur à uentre fuerit, à lenticulæ decocto uomat. Deinde ueratro purgato. poſtea idẽ in nares immittito. Poſtqꝫ autem ſuperior uenter tibi purgatus eſſe uidebitur, pharmacum infra purgans bibendum dato. A cibis autẽ pinguibus ac dulcibus abſtineat. Acres autẽ exhibeantur, uelut commodi, niſi pudenda fuerint exulcerata. præſtant autem fri

gidi. Et modice lauetur, non tamen calida, necp caput. Ieiuna uero bibat hyperi
cum, semen apij, saluiam, in uino aquoso. Quũ autem cessauerit fluxus, cũ suc-
co grossorum eluito, & postea acerbis colluito. Est autem morbus grauis. Si
uteri inflammati fuerint menses omnino non prodeunt, aut praui & pauci. Et
quum ieiuna est, uomitus ipsam corripit. Vbi uero quid ederit, uomit cibos. &
dolor imum uentrẽ ac lumbos habet. & animi deliquiũ inuadit. Venter autem
aliquãdo durus, aliquãdo mollis est, & inflatur ac magnus fit. & putat se in uen
tre habere. Si uero cõtigerit, plenitudo illa uacua fit. Huic uscp ad decimũ men-
sem tumor paulatim augescit, uelut in uentre habenti. Vbi uero decem menses
præterierint, uenter aqua impletur, & umbilicus eminet. Et si digitum admoue
ris, os uteri gracile & collapsum cõperies. Et ubi mẽses apparuerint, pauci sunt
& praui. Et claiuculæ ac collum attenuãtur. Et pedes intumescunt. Quũ igitur
sic habuerit, pharmacũ infra purgans bibendũ dato. & ad uteros quæ purgant
& non mordent apponito. Et post appositionẽ uteros eluito, pari mẽsura aceti
acerrimi ad aquã ammixta. & Mercurialem edat, & succũ eius farina inspersa,
ubi cocta fuerit absorbeat. Morbus aũt est periculosus. Si ignis sacer erysipe-
las dictus in uteris oboriatur, tumor fit à pedibus exorsus, & ad crura & ad lum
bos procedens. Quum autẽ tempus amplius processerit, intumescit etiam uen
ter, & rigor ac febris corripit, itemcp debilitas. Præ dolore uero, quiescere non
potest, sed iactat seipsam. Dolor aũt ex imo uentre ascendit ad lumbos, postea
sursum uergit ad præcordia, & pectora, & caput. Et mori sibi uidetur. Quũ au-
tem remiserit, torpor occupat manus. Aliquando etiam inguina & crura, & po
plites. & liuida fit, & modico quãdocp tempore sibi melius habere uidetur. De-
inde rursus eadem patitur. & corpus pustulis impletur. & facies rubescit, & si-
tis fortis tenet, & fauces siccę sunt. Hic morbus si prægnanti fiat, moritur. Sin
minus, curata sanatur. Quũ igitur sic habuerit, adhibere oportet, si dolor habe-
at, frigefactoria, & uentrem turbare. Et si quidem in uentre habeat, cibis ac po-
tibus utatur, à quibus fœtus non corrumpitur. Si uero non secedant, clysterem
adhibeto. Si autem in uentre non habuerit, pharmacum bibendum dato. & ci-
bis paucissimis utatur mollissimis ac frigidis. & Mercurialẽ edat, & sambucũ.
& necp salsa, necp pinguia, necp acria, uelut est origanum, aut thymus, aut ruta.
Postquam autem calor & strangulatio remiserit, & tumor non fuerit sedatus,
medicamentum fortius infra purgans postea bibẽdum dato. Morbum autem
hunc paucæ effugiunt. Si uteri præter naturam hient, & menses plus quàm
oportet prodeunt, uiscosiorescp ac frequẽtiores. & genitura non manet intus.
Et si digito contigeris, os hians cõperies. & febris ac rigor & dolor, imum uen-
trem & lumbos corripit. Hic morbus à fluxu sanguinolento corripit. fit autem
quum menses suppressi derepẽte eruperint. Huic quum dolor maxime habue-
rit, tepefactoria apponito. Et quum remiserit, uteros foueto. & pharmacum in-
fra purgans bibendum dato. Et quæ non mordent subdito. & post subdititia
medicamenta, cum acerbis colluito. & quàm minimũ lauato. Cibis autem sic-
cissimis utatur. Si uero his factis sana non fiat, pharmacum bibendum dato, à
quo sursum ac deorsum purgetur. Et quum menses moti fuerint, & quũ quie-
uerint, eiusdem modi uictum exhibeto. Morbus autem lethalis est. Si uteri
ad medium lumborum processerint, dolor imum uentrem habet, & crura con-

trahun-

trahuntur. & quum aluum exonerat, dolores acutiores fiunt, & ſtercus cum ui prodit, & urina deſtillat, & animo linquitur. Quum ſic habuerit, fiſtula ad ueſicam alligata uteros ſufflato, & fomentum adhibeto. Aut multo calido lauato, & male olentia ſub pudenda ſuffito. Sub nares autem odorata. Quum autē dolor ceſſarit, lenticulæ decocto præpotato, pharmacum ſurſum purgans bibendum dato, à quo uenter moueatur. poſtq̃ autem uteri ad locũ ſuum redierint, medicamentum infra purgans bibendum exhibeto. & poſtea lac bibendũ dato. Poſtea fomento ad uteros adhibito ex uino, medicamēta cum lauro præparata immittito, & apponito quæ non mordent, ammixto aceto. Poſtea aromata ſuffito. Cæterum ſteriles & claudæ fiunt ex hoc morbo.

Quum fluxus albus obortus fuerit, uelut urina aſinina apparet. Et dolor imum uentrē habet, & lumbos, & lateris mollitudinem. & tumores ſunt crurum ac manuum. & caua eleuantur. & oculi humidi ſunt, & color arcuatus ac albus fit. Et quũ iter facit, anhelat. Morbus autem fit, ſi ubi natura pituitoſa eſt, febricitarit, & bilis cōmota purgata non fuerit. Si quidem igitur uenter acuerit, uentris profluuia fiunt. Si uero ad uteros uertatur, fluxus fit. Poſtquã igitur uentris profluuiũ habuerit, papaueris albi ac rubri corticem pari pondere, & ſpinæ fructum in uino diluto terito, & polenta recenti inſperſa bibat. Si uero uelis, malicorium calido cinere torrefactum ac tritum ex uino bibat, pari polenta ac farina inſperſa. Minimum uero lauetur. Cibis autem utatur q̃ ſiccisſimis ac frigidis. Vbi uero fluxus quieuerit, pharmacum bibendum dato, à quo ſuperna purgentur, & lac aſininum bibat. Poſtquã autem infra purgata fuerit, bubulũ lac bibat, ad dies quadraginta, ſi poterit meracum, ſub dio per noctem expoſitum, quarta aquæ parte ammixta. Veſperi uero ubi ebibit, alicam ſorbeat. Quum autem decem dies fuerint tranſacti, lactis & aquæ decimam partem detrahito. Quantum autē detraxeris, tantam tepidi recens mulcti portionem additam bibat. poſtridie uero duas portiones, ut in decem portionibus pro modico diluto ſit meracũ, & ad quatuor dies bibat. Dum autem decimam partem detrahit, etiam de ſorbitione amplius addat. Poſtquam autē quatuordecim dies tranſegerit decimam lactis partem bibens, poſtea tertiam aquæ partem affundens, ad dies decem bibat. & cibis utatur. & ſic fiant omnes dies quadraginta.

Quum conceperit & uterum ac partus geſtarit, ea quæ natura ſterilis eſt, primum quidem mēſes deficiunt, & pauciores fiunt, & tēpus in quo prius fiebant, tranſmittũt. Poſtea derepente multi fiunt, & puri ac fortes. & ſi quidem ſemel facti fuerint, de cætero ſecundum rationem in uentre habet. Sin minus, & primum fiunt & iterum atq; iterum in mēſe, poſtea ex ſeipſo deſinet fluxus, pallidaq; ac tenuis fit. Pharmacum igitur & ſurſum & deorſum purgans bibēdum dare oportet. Et lac aſininum poſtea bibendum aut ſerum. Poſtea adhibito fomento, uteros medicamento quod non mordeat purgato. Deinde cum aceto colluito. Poſtea aromata ſuffito. Hæc autem facito ut prima mēſium die facta ſint. Et ne ſit illota & impaſta, cyceonem inſulſum craſſum bibens, & aromatis ſuffiatur, netopo affuſo & unguento roſaceo. Poſtea cum uiro coeat.

Si acetabula pituita plena fuerint, menſes quidem bene ſuccedunt, & in uentre habet. Corrumpit autem fœtum ubi fortior factus fuerit. Non enim retinere poteſt, ſed abrũpitur. Cognoueris autē hoc modo. Humida fit, & mucoſum ac uiſcoſum defluit, & nō mor-

det.& in menſibus ubi à fluxu purgari ceſſauerit,per duos ac tres dies muci ab
uteris prodeunt.Hãc groſſorũ ſucco eluito,& collutione per acerba poſtea bis
aut ter facta. de cætero apponito id à quo pituita purgatur. & mollia fomenta
adhibeto.Et poſt ſubdititia appoſita, pari menſura aceti ad aquã ammixta elui
to.& in menſibus aromata ſuffito. poſtea impaſta & illota cum uiro dormiat.

Quum menſes occultati fuerint,dolor imum uentrem tenet,& onus incum
bere ipſi uidetur,& lumbos dolet,ac laterum mollitudinem.Quũ uero ad præ-
cordia uteri allapſi fuerint,ſuffocant.& ubi frequenter acida euomuit, ad modi
cum tempus melius habet.Dolor autẽ & ad caput & ad collũ procedit. Poſtq̃
igitur allapſum parant,aut allapſi ſunt, tepefactoria adhibeto, & graueolentia
ſuffito,infra autem odorata.& caſtorium bibẽdum dato,& conyzam. Vbi ue-
ro deorſum prociderint,infra graueolentia ſuffito.ſub nares autẽ odorata. Se-
datis autem doloribus,pharmacum bibendũ dato.Et lac aſininũ poſtea biben-
dum.Deinde ſuccum à quo uomat dato,& ad nares apponito. Poſtquã autem
purgaueris, fomẽto uteris adhibito ex his quæ cũ lauro præparantur,id quod
ex narciſſo præparatur apponito.Et tribus interpoſitis diebus,fomento adhi-
bito,id quod ex cantharide præparatur apponito,& poſtera die adipem anſeri
num.poſtea intermiſsis tribus diebus,collutione cũ aceto parata eluito. In pur
gationibus autem,mercurialem ante cibos edat, & cibis molliſsimis utatur, &
acria edat.Et bis in die calida lauetur.Si uero menſes non fiant,ubi hæc oppor
tuno tempore feceris,cantharides bibẽdas dato. & poſtquã prodierint, ieiuna
& illota,ac ſuffita, cum uiro dormiat. Quum in uentre habens,fœtum men-
ſtruum aut bimeſtrem corruperit,& ad perfectionem geſtare non poterit,& te
nuis præter naturam fiat.Huius uteros purgare oportet ac corpus pinguefacе
re.Non enim prius fœtum perferre poterit,q̃ uteri ipſius craſsi fiant, & robu-
ſti euadãt.Si uero craſſefacta fuerit mulier præter naturam,nõ concipit in uen-
tre.Nam omentum multum ac craſſum incũbens uteros deprimit, & geniturã
non ſuſcipit.Hanc attenuare oportet,& pharmacum infra purgans bibendum
dare.& ad uteros apponere quod purget ipſos,& flatus inducat. Si uero os
uterorum durum fiat, aut ceruix, digito intromiſſo id cognoſces. Itemq̃ ſi ad
coxam fuerint auerſi.Quum ſic habuerint, nihil acre adhibeto.Si enim os exul
ceraueris,ubi inflammatum fuerit,periculum eſt ne penitus ſterilis fiat.Verum
apponito quæ non mordent,à quibus purgetur. Si mulierem parere non po
tentem purgare uelis,& fuerit bilioſa aut pituitoſa. Cognoſces autem utrũ ho-
rum ſit,ſi arena ſubſtrata quum mẽſes fiunt,in ſole ſanguinem ſuperfundas, ac
ſiccari ſinas.Si enim bilioſa fuerit,ſupra arenã ſanguis pallidus erit. Si uero pi-
tuitoſa,uelut mucus erit.Et ſanè utrum horum fuerit, infra purgato, & ad ute-
ros ſubdititia apponito. Si menſes omnino non fiant, ſi quidẽ præ dolore
id contingat,primum uentrem infra purgato,deinde medicamẽtum à quo ſan
guis ex uteris purgatur apponito.poſtea intermiſſa die una aut altera,rurſus id
à quo ſanguis purgatur apponito.Reliquo uero tempore corticem crethmi in
uino tritum bibat. Si humidius fuerit os uterorum quàm oportet, acria ap
ponito,quo morſum perreptet,& inflammatũ ualde durum fiat.Si uero indu-
ratum fuerit,acria adhibeto.Mordentia enim ſaniem diffundunt.Deinde mol
lia apponito. Sed & ad alios morbos non minus apponito. Si puerperæ
uteri

uteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, ad sanam coxam oleum Aegyptium album, aut baccarim unguentum apponere oportet. & in sanam coxam decumbat. & pæoniæ grana nigra quinque bibat, & fructus sambuci conchæ testam maiorem, & castorij magnitudinem fabæ in uino. postea lota suffiatur. & potibus ac cibis mollibus utatur, & mercuriali. & acribus omnibus, excepto raphano ac cepis. Quum suffocarint uteri, graueolentia omnia suffire oportet, bitumen uidelicet, sulphur, cornu, lucernarium funiculum, phocæ adipem, castorium. Odorata uero subter pudenda. Si uero puerperæ inflammati fuerint uteri, ardet, & suffocatio habet. Quum autem sic habuerit, muscum marinum tenuem tritum super linteolo extentum pro cataplasmate adhibeto. postea crudam ordeaceam farinam, & cinerem sarmẽtitium, ac lini semen, oleo & aceto affuso coquito, donec uelut farinæ subactæ massa fiat. Deinde quàm calidissima ferre potest imo uẽtri imponito. Si uero fixi fuerint uteri, lentem & mentam multam in aceto coquito, ut uaporẽ inde in os trahat, & nares adhibeat. & graueolentia suffito. & mercurialem edat, & in succo eius farinam coctam sorbeat. Quã celerrime aũt & priusquã dolor occupet, exhibere oportet pharmaca, quæ uteros à dolore leuant. & cibos per aluũ secedentes assumat. Si uero uenter calefiat, clysterem adhibeto. Si ex partu inflammati fuerint uteri, solani succum in pudenda infundito. & ubi hic calidus factus est, alium infundito, Si uero hic non fuerit, lentisci aut rhamni, aut betæ, aut cucurbitæ succum expressum infunde. & quod in medio huius est tenerrimum, derasum longa forma inde. postea cerusam aqua tritam & lana exceptam appone. Si uero horruerit, tolle. Si mulier ab utero debilis sit, & bilis ipsam suffocet, & opus sit ipsam leuiter purgare, & dolorem sedare, peucedani succũ trium cyathorum mensura bibendum dato. Si in lumbis aut lateris mollitudine fuerint uteri, & transmouere uelis, sulphur & bitumen terito, & melle cocto affuso, glandulam crassam facito, & in sedem indito. & uteri si sicci fiãt, hæc quàm celerrime apponito. Mulieri si uteri sicci fiant, & ad pudenda prominean, & inguina dura fiant, & calor in pudendis insit, cancerari incipit. Quum sic habuerit, cucumeris syluestris internam partem aridam terere oportet, & aquæ hemina affusa, in sedem immittere, & purgari sinere donec purgetur.

Quum autem mulieri pharmacũ dederis, ammisce ad pharmacum ea quæ uteros purgant, & quæ expellunt.

Potiones, & subditiția medicamenta, quæ secundas educere, & menses detrahere possunt.

CAntharides quinque auulsis alis & pedibus ac capite, deinde tribolos ad mare nascẽtes unà cũ radice, mensuram quanta est conchæ testa terito. & anthemi pallidam siue luteam internam partẽ siccam tritam, cõchę testam addito, & seminis apij tantundẽ, & sepiæ oua quindecim, & in uino dulci diluto bibenda dato. & quum dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat. Aliud. Ranunculi foliorum & floris triti Aeginei stateris pondus, in uino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album & uuas passas in aqua coquito, & perfrigeratam bibẽdam dato. & ubi urinæ stillicidium uexarit, in aqua tepida desideat. Aliud. Adianti staterem Aeginæum, in uino albo pari aqua ammixta, bibendum dato. Aliud. Violæ albæ

ſemen quantum tribus digitis apprehẽdi poteſt, in uino albo eodẽ modo temperato, bibẽdum dato. Aliud. Leucoij nigri radicem, in uino eodem modo ſumat. Aliud. Crinanthemum quod in domibus naſcitur, eodem modo miſceto ac bibẽdum dato. Aliud. Anchuſæ foliorum pugillos duos, in uino albo æquali aqua ammixta, bibendos dato. Aliud. Chamæleonis radicem, uelut ueratri potionem, deraſam in uino albo, aqua pari menſura ammixta, bibendam dato. Aliud. Braſsicæ & porri ſuccum, ad utrunq; ſucci ſilphij obolis tribus ammixtis, ex uino albo cũ pari aqua bibendũ dato. Aliud.

Oliuas albas priuſquã oleum inſit cõpunctas ſiccato, poſtea tuſas & cribratas ac in uinum iniectas bibendas dato. Hoc & menſes detrahit, & ſecundam expellit. Aliud. Dictamni cretici obolum in aqua bibendum dato. Et ſi hoc in potu dato, ſecundam eijcere non potes, ſambuci ſucco cocto immiſſo foueto, & cantharidem apponito. Hoc etiã fœtum expellit. Quum autem morſum intulerit, auferat, & roſaceo unguento tinctum apponat donec elapſa fuerit.

Aliud. Populi nigræ creticæ grana nouem trita, in uino bibẽda dato. Cum hoc etiam abluatur, ſi difficulter pariat. Aliud. Conyzæ teſtam conchæ maiorem cum porri ſucco diluito, & netopi teſtam conchæ maiorem ammiſceto, & hæc in uino bibenda dato. Aliud quod menſes detrahit. Peucedanum & panaces, & pæoniæ radicem, in uino bibẽda dato. Aliud quod fœtũ mortuum & ſecundas eijcit. Violæ & portulacæ ſemen contundito ac miſceto, & in uino albo ueteri exhibeto. Aliud quod menſes detrahit. Seminis uiolæ albæ quantum tribus digitis apprehendi poteſt, & ſtercoris caprini pilulas quinq; aut ſex, in uino odoratiſsimo permiſceto, & bibenda dato, ubi prius fomentum ex aqua & oleo immiſeris. Adhibeto autem fomentum in ſella. & ubi hæc bibit, quàm celerrime lotam reclinato. Braſsicam uero edendam exhibeto, & ſuccum eius ſorbendum. Aliud. Seminis uiolæ albæ quãtum tribus digitis apprehendi poteſt, in uino bibendum dato. & in aqua calida deſideat. Si uero id nõ habeat, fœniculi radices cõtuſas, in aqua mulſa tepida macerato, & exhibeto. Aliud. Fraxini grana decem, in uino bibẽda dato. Hoc in omni uterorum morbo commodum eſt, & ualde ciet urinam. Aliud. Succum ſilphij magnitudine erui, & naſturtij ſemen terito ac ammiſceto, & in uino aut lacte canino bibenda exhibeto. Hoc etiam fœtũ expellit. Aliud fœtum eijciẽs.

Ranunculum herbam, & parum elaterij, in aceto temperato mixta bibenda dato. Aliud ad idem. Braſsicæ caulem tenerum, extremitate ex netopo illita, affricato. Aliud ſi menſes non fiant. Terebinthi fructum tritũ, in uino & aqua dilutũ ac excolatum, ieiunæ bibendum dato. & calida lauetur. Aliud menſes ciens. Rubra pæoniæ grana, in uino ieiunæ bibẽda dato. Aliud ad puerperij purgamẽta purganda. Fœniculi ſemen, & crethmi corticẽ, & thus, in uino bibenda dato. Aliud. Tædam ꝙ pinguiſsimam in uino coquito, & pæoniæ grana quinq; in uino terito, & heminæ quadrantẽ bibendum dato.

Aliud. Mercurialis ſemen & folia, in uino bibenda præbeto. Aliud. Pæoniæ grana nigra quinq;, & ſepiæ oua in uino bibenda dato. Ad omnem puerperam. Ad irionẽ & polentam, oleũ affunde, & coctũ ſorbeat. & cibis ꝙ molliſsimis utatur. Aliud. Scãmoniam in lacte muliebri tritã, lana exceptam appone. Aliud. Mercurialis folia trita in linteo ſubde. Aliud.

Herbam

Herbam artemisiam tritam,& unguento rosaceo imbutā appone. Aliud.
Albam radicē tritam ac rosaceo unguento subactā appone. Aliud. Pæoniæ radicem melle, unguento rosaceo & Aegyptio subactam, in lana subde.
Aliud. Farinā non lotam eodem appone. Aliud. Lolij & tritici farinā, simul melle subactas, in lana subde. Aliud quod mēses et puerperij purgamēta purgat & aquam ducit. Radicis struthij tusi triti quātum tribus digitis apprehendi potest, melle subactum appone. Nascitur aūt in Andro in littoribus.
Aliud ad uteros depurgādos. Mercurialis cōtusæ, & cucumeris syluestris modicū, in uino tere, & melle subacta appone. Aliud. Pilos leporis cōbustos, ac tritos in uino, & melle cocto & aqua subactos, bibēdos dato, & aqua calida lauetur. Aliud partus purgatoriū. Polentā crassius fresam dimidij hemichœnicis mensura, in aquæ heminis quatuor coquito, & ubi efferbuerit, bis aut ter sorbendā dato. Aliud purgās puerperij purgamenta. Sambuci folia coquito, & oleo affuso bibēda dato. Edat & brassicas coctas, & porrū. Aliud purgans uteros. Rhois folia & irionem terito, & in uino, polenta insperſa, bibenda dato. Aliud. Misyos obolos duos tritos & uino subactos apponito.
Aliud. Lini semen tritū, uino subactū apponito. Aliud. Trifolij semen in uino bibēdum dato. Si uero ad lumbos uteri incubuerint, polypos coctos edat, itemq́ assatos. & uinum bibat nigrum, odoratū, meracum q́ plurimum.
Aliæ potiones, medicamenta subdititia ac purgatoria. Rhoem rubrum, & uinacea, in aqua coquito, & farina tritici recentis in aquam insperſa, bibendam dato. Aliud. Farinam in aquā iniectam bibendā dato. Aliud. Mora rubi siccato ac terito, & polenta recēti ammixta, amborū acetabuli mēsuram, in uino odorato & aquoso, bibat. Aliud. Terram nigram samiam in aqua tritā, tali magnitudine bibendam præbeto. Aliud. Hypocistidem in uino bibendam dato. Aliud. Mala punica uinosa exsuccato, & polentā cū succo subactam siccato. Postea tritam in uino bibendam dato. Aliud. Baccas myrti nigras tritas in aqua diluito, & polenta insperſa, bibēdas exhibeto. Aliud. Mali punici dulcis assati drachmā, in uino tritā bibēdam dato. Aliud. Triticū & ordeum torrefacta, trita, & ad farinā redacta, in uino nigro bibēda dato. Aliud.
Mali punici dulcis internam partem, pari aqua ammixta bibendam dato. Aliud. Cicutæ quantū tribus digitis apprehendi potest, cū aqua bibendū dato. Aliud. Farinæ tritici recentis, & gypsi, æquales partes mixtas in aqua bibendas dato. Aliud. Mali punici dulcis corticē ac corium, in uino bibendū dato. Aliud, si sanguis ex uteris fluat. Viticis folia in uino nigro bibenda dato. Aliud, ad fluxū ac dolorem. Rosmarini radicē in uino bibendam dato. Alias item potiones ad uteros habes. Cedri fructus, seseli, cuminum Aethiopicū, casiæ fructum, iuniperi baccas, milium, lentisci fructum, nigellam, dauci radicē ac semen. Aromata uero, thymū, thymbrā, ericen, hypericū, papauer album, crethmi radices ac semen, maluę radices, mercurialis semen, & folia, urticæ semen, saluiam, populū nigram, dictamnū, pseudodictamnū, amomum, cardamomū, heleniū, aristolochiam, castoriū, adiantū, dracontiū, peucedanū, rutæ folia, ac semē, apij semē, fœniculi semē, hipposelini semē & radices, hippomarathri semen & radices, struthij semē & radices, hyssopū ciliciū, irionē, pæoniā, panaces. Quodcūq́ horū uolueris, & cū altero permixtū, & per se in uino

aut aqua prout uolueris coctum, exhibeto bibendum. Commoda sunt & purgatoria, & quæ dolores sedant. Maluæ radicem in aqua dato Aliud.

Pæoniæ semen modico cedrino oleo ammixto, in uino bibendum dato. Et uterorum dolores sedabis. Aliud, quum uteri suffocarint. Castorium & conyzam in uino albo bibenda dato. Si uero ad nares accesserint, cnidij internam partem albam, melle ammixto, naribus illinito. Aliud sedans dolores. Maluæ radicem, & fœniculi ac crethmi corticem, ex aqua bibenda dato. Aliud. Stellas marinas nigras, & brassicam misceto, & in uino odorato bibenda præbeto. Aliud. Myrrhæ obolos tres, coriandri parum, resinam, pæoniæ radicem, cuminum Aethiopicum, hæc trita in uino albo diluta, leuiter tepefacta bibenda dato. Aliud, quod secundas expellit. Ricini radicem bibēdam dato.

Aliud, si ad cor allapsi uteri strangularint. Viticis & pæoniæ semen, in uino bibendū dato. Apposititia acria sanguinem ducētia. Cantharidas quinqꝫ thuri ac myrrhæ ammisceto, & glandulam longam magnitudine gallæ formato, & lana obuolutam linteo albo circumdato, & unguento Aegyptio albo aut rosaceo madefactam apponito. Aliud. Buprestim si parua fuerit, totam, si magna, dimidiam, ad prædicta ammisceto, & eodē modo apponito. Si uero mollioribus uti uelint, buprestidas in uinū mitte, & cuminum Aethiopicum, & seseli, ac anisum addito ac feruefacito. ad decem uero buprestidas, acetabulum olei ammisceto, reliquis omnibus æquali portione acceptis. Ammisceto etiam myrrhæ ac thuris parum. Ex hoc pugillum accipito, & uelut priorem glandulam subdito. Aliud. Nigellam terito cum melle, & uino subactam in glandulam redigito, ac utere uelut superiore. Aliud. Philistium eodem modo præparatū apponito. Aliud. Telephium eodem modo præparatū subdito. Aliud. Anemonæ folia trita linteo excipito, & myrrhę parū ammisceto, & eodē modo utitor. Aliud, quod sanguinē ducit. Glandem Aegyptiā terito, & susinū unguētum quod est in terra Aegyptia addito, & aqua diluta, ac lana inuoluta apponito. Aliud bilem purgans. Cucumeris syluestris medullam tritam, ac melle subactā, & ad glandis formā redactam apponito. Aliud.

Colocynthidis syluestris internā partem terito, & melle subactā eodem modo subdito. Aliud. Elaterij potiones quatuor, adipe anserino & caprino, & misy ammixto, in glandulam formato, & in linteo apponito. Aliud. Thlaspi tritum, & melle imbutum apponito. Aliud. Foliorum fici saniem deradito, & elaterij potiones duas ammisceto, & nitri tantundem, melleqꝫ subacta apponito. Aliud, si uteri inflammati fuerint. Nitrum rubrū, ficus pinguedinem internā, utriusqꝫ pares portiones tritas, & ad gallæ magnitudinem efformatas subdito. Aliud. Cumini folia cum uino trita, in linteo subdito.

Aliud. Radicem albā terito, & melle affuso feruefacito, & glandulam inde factā subdito. Aliud. Succū silphij, et ficū, mixta in glandē formata apponito. Aliud. Cucumeris syluestris semen tritū eodē modo. Aliud. Fel tauri, nitrū rubrū, netopon, cyclaminū terito, et de singulis gallæ magnitudinē, de cyclamino uero plurimū, melli ammisceto et apponito. Aliud. Cyclamini caput purgatū, in aqua tritū ac linteo illigatū apponito. Aliud. Myrrhā, salē, cuminū, fel tauri, hęc melle subacta ac linteo excepta subdito. Aliud. Grana cnidia triginta deligito, et tria Indici pharmaci oculorū, quod piper uocatur, et alia

tria

tria de rotundis. Hæc tria in uino ueteri trita, & oleo dulci diluta ac ſubacta, lanaq́ꝫ excepta ſubdat, & urina eluatur. Aliud. Tithymali ſuccũ melle ſubactum, ac linteo exceptum apponito. Aliud. Scillæ radicem longitudine digitorũ ſex ſumito, & duobus digitis lana obuolutis ſubdito. Alia mollientia, à quibus aqua purgatur, & ſanguis ac menſes ducũtur, ſi nõ diuturni fuerint, & os uteri mollitur. Narciſsinum, cuminum Aethiopicum, thus, abſinthium, cyperum: aliorum quidem ſingulorũ æquales portiones ſumito, narciſsini uero partes quatuor. Hæc trita & in glandulam efformata, linteoq́ꝫ crudi lini excepta apponito. Aliud. Cyclaminum magnitudine tali, & florem æris magnitudine fabæ terito, melle ſubigito, & efformatam hinc glandulam ſubdito. Aliud. Pulegium, myrrham, thus, fel ſuillum, melle ſubigito, & in glandulam efformata ſubdito. Alia acerba. Rhoem uino nigro ſubactum apponito. Aliud. Cnicum eodẽ modo præparatũ ſubdito. Aliud.
Loti ramenta eodẽ modo apponito. Aliud. Rhoem melle ammixto ſubdito. Alia mollientia. Sulphur, adipem, uitellum oui, farinã, melle ſubige, & tepefacta in lana ſubde. Aliud. Pinguedinem anſeris, adipem ouillũ, ceram albã, reſinam, unguentũ roſaceũ, tenui linteo excepta appone. Aliud.
Medullam cerui & adipem liquefacito, & in lana apponito. Aliud. Adipem ouillum aut caprinum, & oui candidũ, roſaceo unguẽto ſubactum, ac lana exceptum apponito. Quæ ad eluendos uteros infunduntur. Groſſos hybernos in aquam miſſos ad lentum ignem coquito, & oleo ad decoctum affuſo eluito. Deinde uero malicoriũ, & gallam, & loti ramẽta, in uino acerbo coquito, & hoc excolatũ infundito. Aliud. Fecem uini combuſtam in aquam mitte, & poſtea cum aqua collue. deinde malicorio, myrti baccis, folijs rhois in uino coctis, uinum excolatum infunde. Aliud. Lentiſci, ſaluiæ, hyperici folia, in uino nigro coquito, ac infundito. Aliud. Si quid in uteris fuerit exulceratum. Butyrum, thus, myrrham, reſinæ parum, infunde. Aliud. Porrum in aqua coquito, & excolatam aquam ad uinũ ammixtam infundito. Aliud.
Sambuci fructum, aniſum, thus, myrrham, uinum, ſumito & horum ſuccum infundito. Aliud. Braſsicã in aqua coquito, & in braſsicæ ſucco, mercurialem coquito, modico lini ſemine adiecto. et poſtea excolatũ infundito. Aliud.
Myrrhæ acetabulum, thus, ſeſeli, aniſum, ſemen lini, netopum, reſinam, mel, pinguedinem anſeris, acetũ album Aegyptium, horũ ſingulorum æquales portiones terito, et in uini albi heminis duabus diluito, et poſtea tepida infundito.
Aliud. Mercurialẽ in aqua coquito ac excolato, & myrrhæ acetabulũ, thuris, netopi, ſingulorũ æquas portiões ammiſceto, ac tepida infundito. Aliud.
Saluiã & hypericũ in aqua coquito, ac infundito. Aliud. Sãbuci fructũ, & lauri baccas, æquis portiõib. in uino coquito, deinde uinũ infundito. Aliud.
Pulegiũ in aqua coquito, & oleo ad aquã affuſo immittito. Aliud. Pinguedinẽ anſeris, & reſinã, colliquefacta infundito. Aliud. Butyrũ, oleũ cedrinũ modicũ, cũ melle liquefacito, & tepida infundito. Aliud. Cyperũ, iuncũ rotundũ odoratũ, calamũ aromaticũ, pari portione myrrhæ ammiſceto, & cũ his Siſymbriũ in uino coquito, ac infundito. Aliud. Semẽ apij, aniſi, ſeſelis, nigellam, in uino coquito ac infundito. Aliud. Cedrũ creticam in uino coctã infunde. Aliud. Bryoniam albam et myrrhã, in aqua diluta infunde. Aliud.

Argenti

Argenti florem cum uino et aqua infunde. Aliud. Elaterij potiones duas aqua dilutas infunde. Aliud. Cucurbitas siue colocynthidas sylueſtres du as,in uini aut lactis cocti heminis quatuor madefacito,excolato,ac infundito.

Aliud. Cucumeris ſylueſtris medullā palmi parui magnitudine, in aquæ heminis quatuor coquito, et melle ac oleo affuſo infundito. Aliud. Radicis thapſiæ duas potiones,et mel ac oleum,in duabus aquæ heminis diluito ac in-fundito. Aliud. Veratri duas potiones in duabus aquæ heminis tepidę in-fundito. Aliud. Thlaſpios acetabulū melle admixto, in duabus aquæ he-minis diluito,ac tepide infundito. Aliud. Cucumeris ſylueſtris magnitudi nem palmi parui,in aquæ heminis quinqꝫ coquito,et melle affuſo infundito.

Aliud. Grana cnidia ſexaginta,oleo et melle diluta infundito. Aliud. Si natura pituitoſa fuerit. Cneori potionē tritam, in aquæ mulſæ hemina Aegi-næa diluito,ac infundito. Aliud. Si bilioſa fuerit. Daphnes potionē odo ratæ illius drachmæ pondus,ſcāmoniæ potionē,terito et in aquæ mulſæ,aut a-quæ uuæ paſſæ hemina Attica diluito. Aliud. Daphnoidis potionē eodem modo.et ſi bilioſa fuerit, hæc infunde. Si uero pituitoſa, grana cnidia electa, & ſucci tithymali potionē infundito. Similiter etiā cneoro,et peplo,utriſqꝫ his uti oportet. Immittito aūt cum infuſo nō ampliore qꝫ duarum heminarū. Suffi tus porrò ſunt hæc contuſa. Gallam ſuffito. Aliud. Ramenta loti ad oleæ folia ſicca contuſa miſceto,et oleo ſubacta ſuffito. Aliud. Prunas ſubij cito,et ordei paleis humidis inſperſis ſuffitū facito. Aliud. Super amphoræ oleariæ operculo ſtœben incēdito. Aliud. Cupreſsi ramēta ſuffito. Aliud.

Scammoniam,myrrhā,thus,unguento affuſo ſuffito. Aliud. Bitumen,et ordei paleas miſceto,ac addita pinguedine phocę ſuffito. Aliud. Fraxinū, cupreſsi ramēta,cyperi radicē,unguēto roſaceo ſubacta ſuffito. Aliud. Ca lamum,cyperum,bryoniam,muſcū arboreum,apij ſemen,aniſum,ſimul mixta & unguēto roſaceo ſubacta ſuffito. Aliud. Reſinā ſiccam cineri feruido in-ſperſam ſuffito. Aliud. Cinamomū,myrrham,caſiam,paribus ſingula por tionibus ſuffito. Aliud. Crocū ammixta myrrha,et muſco,æquali cum cro co portione ſuffito. Aliud. Calamum, cneorū, crocum,folia roſarū rubra ſuaue olentia trita et ſiccata ad crocū ammiſceto,et ſtyracē dimidia croci portio ne addito. Hæc trita mixta & ſiccata,melle cocto modico ſubigito. Horū uero omnium ſuffitus ſit oboli Attici pondus. Suffiantur aūt ſuper ſtercore bubulo. Formetur autem ſtercus uelut acetabulum olearium, habeatqꝫ fundum tenue, et ſit ſiccum. Ignis autem ſit ſarmentitius,in quo ſtercus iaceat, et ex illo mulier inſidens contecta ſuffiatur. Aliud. Galbanum,reſinam,mannam,unguen to roſaceo ſubacta ſuffito. Aliud. Panacis et cupreſsi ramenta, unguento Aegyptio albo ſubacta ſuffito. Aliud. Cinamomū,nardum & myrrhā un guento roſaceo imbuta ſuffito. Aliud. Violæ albæ ſemen,cedri ramēta,& galbanū, melle ſubacta ſuffito. Aliud. Stercoris caprini pilulas, & leporis pilos,pinguedine phocæ ſubacta ſuffito. Aliud. Coaguli phocæ pelliculam contuſam ac tritam,& ſpongiam, & muſcum arboreū,trita ſimul mixta, atque phocæ pinguedine excepta ſuffito. Aliud. Stercus caprinū,& pulmonem phocæ,ac cedri ramēta ſuffito. Aliud. Stercus bubulū,cedri ramēta,& bitu men ſuffito. Aliud. Spinæ Aegyptiæ fructū,& cedri ramēta, & myrti ſiccæ

folia

folia. Hæc trita & unguento molli ſubacta ſuffito. Multa uero aromata in un-
guentum inijcito. Aliud. Vinacea tuſa trita, & cedri baccas, & reſinam pi
nus, ſimul mixta & paſſo cocto ſubacta ſuffito. Fomenta. Stercus bu-
bulum contuſum ac cribratum, aceti dimidia menſura, & decocti erui dimidia
adiecta, leniter pro fomento adhibeto. Poſtquam autem fomẽtum adhibueris,
lenticulæ decoctum bibendum dato ac reuomendum. Et farinam ſorbendam,
ac uinum inſuper bibendum. Poſtridie uero granum cnidium deuorandũ ex-
hibeto. Sequenti die quod urinam ciet, hoc ſcilicet. Ciceris albi partes duas tri-
tas, uuæ paſſæ tertiam partem, affuſa aqua ad dimidias coquito, deinde excola-
tam aquam per noctem ſub dio exponito, & poſtridie bibẽdam dato. Et de cæ
tero ſaluiam ac lini ſemen, polenta ad ambo hæc ammixta, bis per diem in uinĩ
diluti heminis quatuor dato. Aliud. Olei heminas dimidias tres, foliorum
ſambuci manus plenæ mẽſuram. Hæc cocta in craterẽ calidum fundito, & per
teſtas calidas immiſſas fomẽtum facito, muliere in ſella collocata, ac ueſtimẽtis
cooperta. Aliud. Foliorum ſambuci manus plenæ menſurã, & myrti tan-
tundem in aquam miſſa coquito, & ad excolatam aquam, ordei paleas inijcito,
coquito, & linteo excipito, ac cum hoc fomentũ facito, prout maxime calorem
ferre poterit. Aliud. Acetum, oleum, aquam, mel, hæc mixta ualde ferue-
facito. deinde accepta ueſica capiente cõgium, aut utriculo ex tenui corio facto,
infundito, & panniculo laneo obuoluto, foueto. Quũ autem tepidus factus fue
rit panniculus, alium obuoluito. Aliud. Pini corticem, et rhois folia in aquã
coniecta fortiter coquito: & in excolata aqua ordei paleas coquito, oleo affuſo.
ubi uero ſimul coxeris linteo excipito, ac foueto. Aliud. Loti ramenta &
cupreſsi, aqua & oleo affuſo coquito. Deinde ſimul cocta linteo excipito, ac fo-
ueto. Aliud. Aromata in aquæ chœnicem coniecta coquito. & in excola-
ta aqua furfures triticeos coquito, & foueto. Aliud. Eodem modo gallam
contuſam, & rhamni corticẽ in aqua coquito. & cũ aqua furfures triticeos ſubi
gito, ac oleum ammiſceto. Poſtea ſemiaſſatum panem duos chœnices haben-
tem facito, linteoq; excipito, ac foueto. Aliud. Braſsicam & porrum deco
quito, & cum ſucco eodem modo fomentum facito. Aliud. Ordei paleas
coquito, oleo affuſo, & linteo excipito, ac foueto. Aliud. Solanum & oleæ
folia coquito, & eodem modo fomentum facito. Atq; hæc ſanè, ſi quidem hu-
midis uti uolueris, pro fomento uelut ſcripta ſunt adhibe. Si uero ſiccis, panes
parato & exaſſatos, & ſemiaſſatos, et cum his foueto. Sed et teſtis calidis linteo
inuolutis foueto, itemq; cum ipſis linteis calefactis. et cum lenticulis uaſis teſta
ceis, feruente aqua infuſa. Apponito aũt ad pedes. Aliud. Iridis radicẽ tun
dito ac coquito, et eodem modo foueto. Si aqua in uteris gignatur, menſes
pauciores fiunt, & deteriores, et per longius tempus, et prægnans eſt ſemper
per duos menſes, aut paulo amplius. Quum autem hoc tẽpus aduenerit, et cor
rumpit, et aqua multa in ipſa gignitur. huic aũt lac bibendũ dare oportet, et pe-
plum, mecona dictũ, donec fœtus moueri inceperit. Plerũq; uero ante hoc cor-
rũpitur, et per abortũ extruditur, et uteri ſanguine manant. Hæc aũt patitur ni
hilo magis ex labore, q̃ aliter. Hoc aũt cognoſcere poteris quòd hydrops ineſt,
ex digiti cõtactu. Cõperies enim oſculũ ipſorũ gracile, et obſcuratũ ac plenũ hu
miditate. Si uero nõ circa initia, ſed dum iam mouetur, fœtus ipſi corrũpatur ac

suffocetur, tunc & uenter imus intumescit, & ad contactum dolet, uelut ulcere præsente. & febris ipsam ac dentium fremitus corripit. Et dolorem habet acutum & uehementē, circa pudenda, & imum uentrē, & lumbos, & laterum mollitudinem ac coxendices. Quū sic habuerit, calida ipsam lauare oportet. Et qua parte dolor hæserit tepefactoria adhibere, experimento facto de eo quod maxime admittat. & pharmacū deorsum purgans bibendum dato. Interposito uero tempore quantum tibi sufficiens esse uidebitur, & collutione facta, & fomento adhibito, cyclaminum apponito, ita ut melle subactam, & linteo exceptam deliges, & ad os uterorum apponas. Cupresi etiam ramēta in aqua madefacta, eodem modo apponito. Verum hæc breuiore tempore, & per longius temporis interuallum, quanto magis mordent & exulcerant. Et specillum stamneum paratum immittito, & digitum eodem modo. Potiones quoque bibēdas dato, experimentum faciens quas libenter admittat. & cum uiro dormiat, maxime opportuno tempore præsente. Si enim genituram cōceperit, & prægnās facta fuerit, ac pepererit, subexpurgantur & quæ prius in ipsa fuerant, cum ipso puerperij purgamento. Atque sic maxime sana fieri poterit. Si indurati fuerint uteri, & os ipsorum asperum fit, & menses occultantur. Quum uero apparuerint, uelut arena sunt. & genitura hoc tempore non fit. Si uero etiam digito cōtigeris, asperum comperies os uterorum. Quum sic habuerit, cyclaminum terere oportet, & salem ac ficum crudam ammiscere, & cum melle efformata apponere. & fomento adhibito, purgatoria infundere. Edat autem mercurialem, et brassicas coctas, et succum sorbeat, et calida lauetur. Si indurati fuerint uteri, et menses occultantur, et os ipsorum conniuet. et non concipit. Quum sic habuerit, si digito contigeris, comperies os asperum, et digitū non intromittit. et febris ipsam corripit, ac dentium fremitus. Et dolor habet imum uentrem, et laterū mollitudinem, et lumbos. Patitur autem hæc, si fœtus in ipsa corruptus fuerit putrefactus. Quibusdam uero etiam ex partu cōtingit. Sæpe etiam aliter. Quum sic habuerit, multa calida ipsam lauare oportet. et fomentum adhibere. Quum autem recens lota aut fota fuerit, immisso specillo os aperito ac dilatato, et per digitum eodem modo, et uelut in priore scriptum est apponito. Et potiones similiter bibendas dato. et eodem modo curato uelut priorem. Si uteri ad latus allapsi fuerint, tussis detinet, et dolor sub latus, et uterus durus uelut pila insidet. et ad contactum dolet uelut ab ulcere. Et contabescit, et uidetur peripneumonia esse, et conuellitur, et gibbosa fit. Et menses omnino non apparēt. Quibusdam uero prius conspecti, euanescunt. Tunc autem fientes, debiles sunt ac pauci, aut deteriores quàm antea. et genitura non fit hoc tempore. Quū sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, et eo epoto, multa calida ipsum lauato. et ex tepefactorijs quod maxime admittit adhibeto. et à quibus sanguis purgatur ea apponito. et lini semen tostum, tusum ac cribratum, et peplum album, et saluiam cum polenta tenui, et caseum caprinum, sordibus et salis muria derasis: hæc misceto, ut casei sint partes duæ, reliquorum uero una: polenta autem sit antiqua nō salsa, et ieiunæ in uino bibenda dato. Vesperi uero cyceonem crassum melle affuso exhibeto, et ex potibus quemcunque libenter admiserit bibendū dato. Et frequenter fomētum adhibeto. Calidam uero aspergito, et per ceratum leniter mollito, ac à latere detrudito. et latus fascia lata deligato

gato.& lac bubulum ꝗ plurimum ad dies quadraginta bibẽdum præbeto. Cibis autem utatur ꝗ mollissimis. Morbus hic uehemens est & lethalis. & paucæ etiamsi curentur ipsam effugiunt. Si os uterorum concludatur, forte fit uelut grossus ficus. Et si digito contigeris, comperies durum ac contractum. & digitum non intromittit. & menses occultantur. & genituram nõ suscipit hoc tempore. & dolor habet imum uentrem, & lumbos, & laterum mollitudinem. Quãdoq; etiam sursum procedit, et suffocat. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum præbeto. & multa calida lauato. & quæ os molliunt apponito. & specillum immittito ac aperito. & digitũ similiter. & calidam aspergito. Quum autem molle factum fuerit, ea quæ sanguinem purgant apponito. & ex potionibus dato, experimento facto quam libẽter admittat. & brassicam edat, & succum eius sorbeat. Si uteri obliqui fiant, etiam os ipsorum obliquũ fit, & menses ipsi nunc occultantur, nunc prius apparẽtes euanescunt. & nõ similes fiunt, sed deteriores & pauciores ꝗ antea. & genitura non fit hoc tempore. & dolor habet imum uẽtrem, & lumbos, & coxam, & attrahit ipsam. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendũ dare oportet. & calida lauare. ac fouere. Vbi uero recens fota aut lota fuerit, digito immisso os uterorum corrigat ac dirigat. & odoratorum suffitum admittat. & ex potionibus dato, iuxta experimentũ quam libenter suscipit. Cibis autem utatur mollibus. & allia edat cocta ac cruda. & cum uiro dormiat. & in sanam coxam decũbat. Alteri uero fomentum adhibeat. Morbus autem difficulter cedit. Si inflati fuerint uteri, & uẽter attollitur ac inflatur, & pedes intumescũt, & cauæ faciei partes. Color uero iniucundus fit. & menses non fiunt. & genitura hoc tempore non fit, & anhelat. et anxia mœret. & quum surrexerit, aut progressa fuerit, erectæ ceruicis spiratio ipsam tenet. et quicquid ederit aut biberit, ipsam molestat. & gemit, & magis ægre tristatur ꝗ priusquã ederet. Sæpe uero etiam suffocatur. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato. & calida lauato, ac fomentũ adhibeto. Interposito uero tempore quodam, apponito ea à quibus purgetur, ac nõ mordeatur. Frequentissime uero totum corpus fouero. Tunc autem & sub pudenda odorata suffiantur. Sub nares autẽ graueolentia. & potiones dato quæ uteros purgant, & ad locum compellunt. Et Mercurialem edat. & lac bibat, uelut de latere dictum est. Morbus autem nõ est diuturnus. Si sanguinis grumi in utero coierint, os ipsorum uelut eruo plenum fit. & si attigeris, ita habere deprehẽdes. & menses non fiunt. Neq; genitura retinetur, ꝗ diu sic habuerit. Quum igitur ita habuerit, cyclamini corticem detrahito, & allium, & salem, & ficum, & mellis parum terito ac permisceto, & glandulam hinc formatam ad uterorũ os apponito. & alia uteris cõuenientia medicamenta subdito, quæ uidelicet acria sunt ac corrodũt, & à quibus sanguis purgatur, & de potionibus dato eas quæ uteros purgant, & omnia circumradito. & uesicæ pellicula siue cuticula digitis obuoluta, os uterorum deradito. Si obtorti fuerint uteri, & menses non fiunt, & genitura non manet intus, & dolor habet imum uentrem, & lumbos, & laterũ mollitudines, et si digito contigeris, os uterorum attingere non poteris, nam fortiter secessit. Quum sic habuerit, pharmacum bibendũ dare oportet, à quo sursum ac deorsum purgetur, magis tamen deorsum. et os ipsum ac uteros ꝗ maxime fouere, ac calida lauare bis

in die. & de potionibus dato quã libenter susceperit pro experimento. & uiro cõdormiat frequentissime, & brassicam edat. Si uteri cõmoti in loco nõ man serint, quò prolapsi fuerint dolores exhibent, & incõspicui fiunt. Quãdoq; uero eminent, uelut sedes prolapsa. Et quum quidẽ supina decubuerit, in loco manent. Quum aũt surrexerit, aut se inclinauerit, aut aliàs se commouerit, exeunt. Sæpe uero etiã quietem habent. Hanc q̃ maxime quiescere oportet, & nõ moueri. & lectum ad pedes altiorem statui. & ijsdem uti, uelut in superioribus. & cum acerbis infusis cõspergere. & graueolentia suffire. Sub nares autem odorata. & malum punicũ in medio per umbilicũ perforato, & in ipso picem quę maxime cõgruat cum uino tepefacito, & non ualde premens q̃ penitissime apponito. Quũ autem quid apposueris, lata fascia exceptũ ex lumbis deligato, ut ne dilabatur, sed maneat & faciat quod expetitur. & peplum cum caseo, & polenta, bibendum dato, uelut in allapsu ad latus dictũ est. & ex potionibus quã maxime admiserit bibẽdam præbeto. Cibis autẽ mollissimis utatur. & cum uiro q̃ maxime dormiat. Si hiauerit os uterorũ magis q̃ solet, menses plures fiũt, & deteriores, & humidiores, & per longius tempus. & genitura ipsam nõ contingit, neq; intus manet, sed rursus foras effunditur. & si digito contigeris, os uterorum hians cõperies. & impotentia ipsam corripit præ mensibus, & febris ac rigor. & dolor tenet imum uentrẽ, & lumbos, ac lateris mollitudinẽ, patitur autem hæc maxime, si quid in ipsa fusum fuerit, & corruptũ computruerit. patiuntur etiam ex partu. & aliæ aliter. Quum sic habuerit, pharmacũ bibendum dare oportet, à quo sursum purgatur. & quum dolor habuerit, tepefactoria apponere. & calida lauare. & interposito tẽpore, per infusa colluere, uelut scriptũ est in priore. & de potionibus dare quam libentissime susceperit. & suffire quæ siccant. Edat aũt polypos & mercurialem. Si leuigati fuerint uteri, & menses plures fiunt, & deteriores, & humidiores, ac frequẽtiores. & genitura intus non manet, sed rursus exit. & si digito contigeris, comperies os leue. Et impotentia ipsam corripit præ mensibus, & febris ac rigor. et dolor imum uentrẽ, et lumbos, ac lateris mollitudinem, maxime si quid in ipsa corruptũ computruerit, et ex partu, et aliàs. Quũ sic habuerit, curare oportet ubi dolor habuerit, uelut scriptũ est in priore. Si uteri ad uentrẽ nutauerint, dolor acutus et uehemens coxendices, et lumbos, àc laterũ mollitudinem habet. Et crus claudicat. Quum sic habuerit, pharmacũ infra purgans bibendũ dare oportet, postridie uero suffire hoc modo. Ordei chœnices duas, et oleæ folia probe cõtusa, et gallam contusam ac cribratã, et hyoscyami tertiam chœnicis partẽ. Hæc mixta, et olei hemina dimidia affusa, efformata, in olla per dies quatuor, ter in die suffito. Noctu uero lac bubulum, et mel, et aquam bibat. et calida lauetur. Si ad caput conuersi fuerint uteri, signum hoc est. Venas in naso et sub oculis dolere uidetur. Hanc calida multa lauare oportet, etiam in capite, lauro et myrto in aqua incoctis. et caput unguẽto rosaceo illinatur. et odorata subter suffiãtur. et brassicam edat, et succũ absorbeat. Si ad crura et pedes conuersi fuerint, ex hoc cognosces. Magnis pedum digitis cõuellitur sub ungues. Et dolor crura ac femora tenet. Quum sic habuerit, multa calida ipsam lauare oportet. et fomẽtum adhibere quod maxime libenter admiserit. et subter suffire graueolentia. Et unguento rosaceo unguere. Si mulier cibum auersans uteros doleat, et febris

ipsam

ipsam ac rigor corripiat, pepli albi quintam dimidiæ chœnicis partem, & semi nis urticæ tantūdem, & casei caprini rasi dimidiam chœnicem, simul cum uino uetere mollito, deinde cocta sorbenda dato. Si ex partu fluxus corripiat, & cibi in uentre non maneant, uuam passam nigram, & mali punici dulcis grana trita, & coagulum hœdi, uino nigro diluito ac utitor, ita ut caseum caprinum derasum, & polentam tritici torrefactam adijcias, & bene tēperata bibenda prębeas. Si ex partu sanguinem uomat, hepatis fistula sauciata est, & dolor ad uiscera procedit, & cor conuellitur. Hanc multa calida lauare oportet, & tepefactoria quæ maxime admiserit adhibere, et asininū lac bibendū ad dies quinq; dare. Postea uero uaccæ nigræ lac bibendū præbere, ita ut sine cibo degat, ad dies quadraginta. Ad uesperam uero sesamū tritum bibat. Morbus hic est periculosus. Si mulier diu non concepit, mēsibus apparentibus tertia aut quarta die, alumen tritum unguento dilutum, lana exceptū appono. & per tres dies appositum habeat. Tertia uero die fel bouis radito, & ramentū oleo dilutum ac subactum, linteo exceptum apponito. Et tres dies appositum habeat. Sequenti uero cum uiro coeat. Ad uterorum morbum sedādum, lini scissi unà cum stipula pugillum tenuiter tusum, in uino albo quàm iucundissimo per noctem madefacito, deinde excolatum in ollula tepefacito, & in eo lanam mollissimā tinctam apponito, & uicissim priore detracta aliam subdito. Si uteros purgare uoles, primum quidem ordeum oleo imbutum in prunis suffire oportet. Postridie uero carnem ouillam coquere, cum ordei decocto sub dio per noctē exposito. Sit autem decoctum ordei congij mensura, & ualde ipsas coquito. Vbi uero coctę fuerint, leuiter tepidas edat, & iusculum sorbeat. Postridie autē thus & pulegium tritum, melle subactum & lana exceptum ad triduum subdito.

Si uteri ad sedem conuersi fuerint, & secessus secedere prohibuerint, dolores habent & lumbos, & imum uentrem, & ilia. Quū sic habuerit, calida ipsam lauare oportet, & lumbos fouere, & graueolentia suffire. & apponere quæ purgant & impellunt ipsos uteros. & bibenda dare ea quæ maxime admittit. Si ulceratum fuerit os uterorum aut inflammatū, myrrham & adipem anserinū, & ceram albam, & thus, in leporis pilis qui sub uentre sunt misceto ac terito, & in lana mollissima apponito. Si secundæ decedere non possint, statim quidem à cibo abstinere oportet, Viticis autem folia trita in uino & melle, oleo affuso tepefacito, & heminæ mensuram bibendam dato. Si inflammati fuerint uteri, sambuci folia tenerrima in tritici recentis crassiore farina coquito, & leuiter tepida sorbenda dato. Si uteri transmoti fuerint, hederam siccissimam tritam, & linteolo tenui illigatam subdito. et pingue aliud nihil adhibeto. Bibendum uero dato triticum recens, & peplum tostum, & saluiam, & cyperū, & anisum. Hæc trita uino diluta cum furfuribus ordei bis in die dato, pro uice dimidiā heminam. Si menses constituto tempore non fiant, brassicæ folia & rutam terito, postea paleas ordei chœnicis mensura madefacito donec flaccescant, & per noctē sub dio exponito. Mane uero in hemina inde excolata brassicam ac rutam diluito, & affuso oleo cōquassato, & bibenda dato. postea polypum uino albo suffocatū edendum dato, & uinū ebibendum. Si uero uolueris, pisces odoratissimos coctos edendos dato, & iusculū sorbēdum. Si ex feruido & superficiario ulcere pudēda fuerint exulcerata, myrti baccis in uino co-

ctis pudenda colluat. Et postea mali punici dulcis putamina in uino coquito, & myrrham ac resinam simul mixta uino diluito, & intinctũ in his linteũ subdito. Si urinæ stillicidiũ corripiat, cucumeris siue cucurbitæ os & fundum resecato, et subiecta pruna cucumim circũponito, & inspersa in ignem myrrha, mulierem super cucumim locato, ita ut summam cucumeris partem q̃ penitissime in pudendum indat, quo uapor plurimus in pudenda transmittatur. Et ex potionibus urinam cientibus ieiunæ aliquas exhibeto. Si ad cor progressi uteri suffocent, & nõ decedant, porri semen tritum, & pulegiũ, in aquæ cyathis tribus, & aceti albi cyatho uno, & mellis tertia cyathi parte diluito, tepefacito, & ieiunæ sorbenda dato. Si ex partu, aut abortu, rigor corripuit, iuniperi fructum & saluiam simul trita, in aceti albi cyatho diluito, & uini albi diluti poculum affundito, uersato ac stare sinito. Mane uero excolato, & tepefactum bibendum dato. Si uteri inflati fuerint, & si uentus in utero fiat & dolor, saluiam & cyperum tusa madefacito per noctem, & mane excolato, & purum cremorem in ollam fundito, tritici farina crassiore adiecta, & aceti albi cyatho affuso, & succi silphij magnitudine fabæ addita, & cocta crudius sorbenda dato.

Si in pudendis graueolentia fuerit, & columella nascatur, & dolor habeat, dolorem quidem sedabit apij semen ieiunæ in uino datum. Graueolentiam uero, anisum eodem modo datum. Columellam uero resecare oportet. Si ulcera fiant in pudendis, & pruritus corripiat, oleæ & hederæ & rubi & mali punicæ dulcis folia trita in uino ueteri dilue, & postea carnem recentem folijs intege & appone. Et habeat subditam per noctem. Mane uero eximat, & myrtũ in uino decoquat, & cum uino pudenda colluat. Si genituram non suscipiat, mensibus secundũ naturam fientibus, membrana ante uteri os excreuit. Cõtingit etiam ex alijs causis. Cognosces aũt hoc, si digitum admoueris, membranæ prætextũ continges. Ad hæc medicamentũ subdititiũ facere oportet. Resinam itaq; & æris florem melle diluito, & linteum ex his tinctũ penitissime indito, filo ad extremam partem depẽdente illigato. Quũ itaq; hoc exiluerit, myrtum in uino coquito, & cum uino tepido eluatur. Si anhelationes corripuerint mulierem, sulphuris magnitudinem fabæ, & nasturtij tantundem, & rutam, & cuminũ Aethiopicum, hæc trita & uino diluta, ieiunæ bibẽda præbeto. Oportet autẽ & à cibis abstinere, & nõ frequẽter edere. Si pariens inflata fuerit, hepar ouillum aut caprinum calido cinere obrutũ, edendum dato meracius ad dies quatuor. & uinũ bibat uetus. Si lumbos doleat, anisum & cuminũ Aethiopicum bibat, et calida lauetur, & subcalidam bibat. Si menses nõ fiant, testam crassam exurito ac terito, & origanũ in pinguedine anseris coctam terito, & ad testam in linteũ ammisceto, ac tepida apponito. Si uteri conclusi fuerint, & menses nõ apparuerint, colocynthidem syluestrem, & silphij semen, cuminum Aethiopicum, nitrũ, salem thebaicũ, adipem rhenalem, farinã, myrrham, & resinam, Omnia hæc feruefacito, simulq; mixta ac trita in glandulã efformato, & apponito. Si uteri ad uiscera cõuersi strangularint, uinũ cedrinum, & cuminum Aethiopicum bibat. & calida lauetur. & subcalidam bibat.

Si menses non fiant, adipem anseris, et netopũ, et resinam, mulier lana excepta subdat. Si uero magis q̃ conuenit prodeant, susinum, et raiæ linguã, in lana apponat. Si transmoti uteri aliquò allapsi fuerint, ordeum decorticatum

catum tritum unà cum paleis sume, & cum cornu ceruino uino subige, & hinc uteros suffito. Si secundæ decedere non possint, fœniculum uino & oleo ac melle feruefactũ bibendum dato. Si menses nõ appareant, & uelis ipsos detrahere, crassiorem tritici farinam & ordeum coquito, & oleo affuso edenda dato. Si inflammati fuerint uteri, cotyledonis folia, & porrũ, in crassiore tritici farina coquito, & affuso oleo edẽda dato. Si moti uteri aliquo allapsi fuerint, & dolorem exhibuerint, oleæ scabiem, & lauri ac cupressi ramenta, in aqua coquito, & linteo excepta apponito. Si uterus doleat, & ad uesicam fuerit dolor, porri semen in aqua tritum ieiunæ bibendum præbe. & tepefacto ria adhibe. Si uteri prominuerint, lotos ipsos cum aqua tepida, & uino ac oleo illitos, rursus intrudito, & ex lumbis deligato. & graueolentia suffito. & si urinam emittere non poterit, calida lauato ac foueto, & cupressi ramenta suffito. Et potiones urinam cientes bibẽdas dato. Si fluxus fiat, acerba suffito; & stercus asini derasum, lanæ illigatum subdito. Sit autẽ stercus siccum. Si in pudendis ulcera fiant, adipem bubulum illinito, & apponito. & cum uino in quo myrtus cocta est colluito. Si ex partu os uterorum fuerit exulceratum, florem rosarũ tritum & uino imbutum, in pilis leporinis apponito. & acerbis colluito. Si uteros doleat, allij caput integrum, & nitrum tostum, & cuminum terito, & melle subacta subdito. & calida lauetur. & subcalidam bibat.

Si ex feruido ac superficiario ulcere pudenda fuerint ulcerata, adipẽ bubulum, & butyrum, & anseris adipem, ac susinum unguentũ misceto, & ex his pudenda illinito. & aqua tepida colluito. Si uteri ascendentes suffocarint, funiculum lucernariũ accensum extinguito, & naribus admoueto, quo fumũ attrahat. postea myrrham unguento dilutam, & lana exceptam apponito. Et resinam oleo dilutam bibendam dato. Si secunda nõ secedat, conyzam tritam lana exceptam apponito. & ignen in uino tritã bibẽdam dato. Si caput doleat, & imum uentrẽ, & lumbos, bilis in uteris est. Huic itaq; pharmacũ dare oportet, quod sursum ac deorsum purgare potest. & calida lauare. & apponere quæ bilem purgant. Et anisum ac nigellam uino diluito, & bibẽda dato. Si fluxus oboriatur, cancros fluuiales in uino suffocato, & uinum bibendũ dato. & quæ siccant suffito, & apponito. Si fluxus oboriatur, porri pugillum in uino tritum bibendũ dato. & siccis & acerbis utatur. Si fluxus oboriatur, muli stercus combustum, tusumq; ac cribratum, uino dilutũ bibat. Reliquis autem eodẽ modo utatur. Si fluxus oboriatur, & iam diuturnus fuerit, spongiam combustam ac tritam, uino odorato dilutam, bibendam dato. & per suffitus resicca. & quæ restringunt appone. Si uteros purgare uelis, nitrum, cuminũ, allium, & ficus terito, & melle subacta apponito. & calida lauetur. et subcalidam bibat. Si uteros doleat, cyclamini radicem in uino ieiunæ bibendã dato. et calida lauetur. et subcalidam bibat. Si lac extinctum fuerit, reliqua quidem eodem modo curato, fœniculi uero semen bibendũ dato. et radices fœniculi decorticatas, ac butyrum simul coquito. Quum autẽ cocta fuerint, frigefacito ac bibẽda dato. Cõmodum est etiam hippomarathrũ et hipposelinum simul coctum. Si lac extinctũ fuerit, porrum tritum aqua dilutũ bibendum præbe. et calida lauetur. et porrũ ac brassicam edat, simul coctis Cytisi folijs, et succum sorbeat. Si lac extinctum fuerit, saluiam, cedri aut iuniperi baccis

adiectis coquat,& ad diffuſum,uinum affundat,ac bibat.& ad cætera farina in ſperſa additoq́ bulbo,& modico oleo affuſo,edat. Et acria, & acida, & ſalſa,ac cruda olera omnia uitet.Naſturtiũ uero in uino potũ commodum eſt.Nam lac purgat.& calida lauetur.& ſubcalidã bibat. Si uelis mulierem prægnãtem fieri,ipſam & uteros purgato.poſtea farinã ieiunæ edendam dato. & uinũ meracum inſuper bibẽdum.& nitrum rubrũ,cuminum,ac reſinam,melle ſubacta in linteo ſubdito.& ubi aqua defluxerit,nigros peſſos mollitorios apponat.& cum uiro dormiat. Si prægnantẽ facere uoles mulierẽ,ipſam & uteros purgato.Deinde linteum tenuiſsimum reſiccatũ,ac melle imbutũ in glandes efformato,& in fici ſucco tinctos apponito,donec fuerint aperti.Poſtea uero magis intrudito. Vbi aũt defluxerit aqua,uino & oleo colluta cũ uiro dormiat. Bibat autẽ & pulegiũ in uino cedrino,quũ uiro condormire uolet. Medicamentum fœtũ ex uteris pellens. Cucumeris ſylueſtris ſuccũ potionis menſura,in mazam cõſperſum apponito,ubi ad duos dies antea ieiunauit. Aliud. Staphidis ſylueſtris pugillos duos,in aqua mulſa dilutos,bibẽdos dato. Experimentũ fœcũditatis. Caput allij integrũ deraſum uteris apponito.Poſtridie uero digitũ immittat,ac contingẽs cõſideret.et ſi quidẽ oluerit inde os, bene habet: Sin minus,rurſum apponat. Aliud experimentũ. Netopũ modicũ in lana inuolutũ apponat,& cõſideret an per os oleat. Alia ſubdititia medicamẽta. Scorpij marini fel,in lana inuolutũ, & in umbra ſiccatũ apponito. Pulegium ſiccũ tritum, melle imbutũ in lana apponito. Cucumeris ſylueſtris ſemen,& teſtam cõbuſtam,uino ſubactam,cũ pilis leporinis,in lana ſubdito.

Alumen Aegyptiũ,lana inuolutũ apponito. Cantharidas uino ſubactas, in lana ſubdito. Herbam artemiſiã uino ſubactã apponito. Nigellã in uino tritã,in lana ſubdito. Aliud ad recens enixam. Vnguentũ roſaceũ & ceram,in lana apponito. Bulbion ex tritico,tritũ & uino ſubactum in lana ſubdito. Vini albi ueteris fecem cõbuſtam, et uino albo extinctã ac tritam, in lana apponito. Galbanũ,netopum,& miſy,cũ unguento roſaceo, in linteo apponito. Elaterij potiones duas,& fauũ cum uino,in linteo apponito.

Butyrũ & alumen melle ſubactũ,in linteo ſubdito. Scãmoniæ ſuccũ, & adipem,cũ maza miſceto,& uino imbuta,in linteo apponito. Si cõcipere nolit,miſyos fabæ magnitudinẽ aqua dilutã bibendam dato,& per annũ non cõcipiet. Si periculũ facere uelis in muliere,an prægnãs ſit aut nõ,rubro lapide ſiue terra erithrea oculos ſublinito.Et ſi quidem ingrediatur pharmacum,prægnans eſt,ſin minus,nõ. Si prægnãti pudenda feruido & ſuperficiario ulcere fuerint exulcerata,amygdala trita,& medullã bubulã in aqua coquito,& modica farina adiecta,pudenda illinito. & baccarũ myrti decocto colluito. Si uirgo ex lapide laborarit,ſemen radicis Aethiopicæ,in uino ueteri ad dies decẽ dato.Deinde in aqua ad dies uiginti.& bis in die multa calida lauato. Cataplaſmata. Alliũ,portulacã,apium,loti & cedri ramẽta, trita ſimul mixta aqua mulſa diluito,& cataplaſma hinc factũ imponito. Rubi folia,myrti folia,ſimul trita aqua mulſa diluito,& polẽta ammixta ſubacta imponito. Sambuci folia,myrti folia,terebinthi folia tenerrima,eodẽ modo apponito. Loti ramẽta,mori folia,ſimul trita mixta,aqua diluta cũ uua paſſa imponito. Suffitus. Ouiculæ aut capræ cornu tuſum,& ordeũ toſtum ac freſum, oleo ſubigi

to

to ac ſuffito. Cerui cornu,& oliuas nondũ habentes oleũ,ſimul trita mixta
ſuffito. Rhoem rubrũ,& polentã toſtam,oleo ſubigito ac ſuffito. Polen
tam,& ſtercus bubulum,& paleas,oleo ſubigito ac ſuffito. Loti ramẽta,&
rhois folia,& cupreſsi ſiccæ ramẽta,uino nigro auſtero ſubacta ſuffito. Gal
banũ,mannam,& reſinã,unguẽto ſubacta ſuffito. Capræ cornu,& gallam,
& adipẽ ſuillum, ac cedriã ſuffito. Terram ex aſinorũ pedibus deradito, &
ſtercus aſininum,cum uino nigro ſubigito ac ſuffito. Collutiones. Folia
myrti,& lauri,ac hederæ in aqua coquito,& cũ hac tepida colluito. Rhois,
& mali punicæ, ac rubi folia, in aqua mulſa coquito, & cũ ea excolata colluito.
Sambuci & lentiſci folia in aqua coquito,& excolatã leuiter tepidã infundi
to. Fœniculi & braſsicæ radices tuſas in aqua coquito,oleo affuſo.& poſt-
ea cũ excolata colluito. Oenanthen,& cyperũ,& uuas paſſas,in aqua mul-
ſa coquito,ac colluito. Malagmata. Maluam & fœnogræcũ in aqua fer
uefacito,& cũ excolata aqua leuiter tepida colluito. Cupreſsi ramẽta & ama
racũ,in paſſo aqua tẽperato coquito,ac colluito. Serpillũ & uiolæ albæ ra-
dicem,in aqua mulſa coquito,ac colluito. Hypericũ, & lentiſcũ, & baccas
cedri in aqua coquito,et cũ leuiter tepida colluito. Fauum, & butyrũ,& reſi
nam,& adipem anſerinũ,in aqua coquito,& colluito. Fomenta. Lolium
toſtum ac molitũ,in poſca meraciore coquito. Poſtq́ autẽ coxeris, linteo illiga
to,& foueto. Lentẽ toſtam,decorticatã,& in farinã craſsiorem alicæ ſimi-
lem redactam,in aqua coquito,& linteo illigato,ac foueto. Eruũ eodem mo
do parato,ac foueto. Cõmoda eſt & ſaluia eodẽ modo parata. Saluiam
& hypericũ in aqua coquito,et ordei paleis in decocto coctis,et linteo exceptis
foueto. Loti & cupreſsi ramẽta in uuæ paſſæ cremore coquito,linteoq́ ipſa
illigato ac foueto. Oleæ,& myrti,& hederæ,ac lauri folia, in aqua coquito,
& in decocto,ordei paleas coquito. deinde linteo illigato,ac foueto. Cupreſ-
ſi ramẽta & cedri,& ordei furfures,ſimul miſceto,et in uuæ paſſæ cremore ſubi
gito,ac panẽ formato,& cũ hoc aſſato,calido in linteũ illigato,foueto. Vio
læ albæ ſemen,aut radices,in aqua coquito,& cũ aqua furfures tritici ſubigito,
ac panẽ formato,cũ quo calido in linteũ inuoluto,foueto. Serpillam in aqua
coquito,& furfure triticeo in aquã coniecto,eodẽ modo foueto. Spongias
calefacito & adhibeto. et cũ mollibus lanis,& pãniculis laneis,& uaſis teſtaceis
aqua infuſa,& utriculis eodem modo,& decoctionibus in utres infuſis foueto.
Purgatorium. Si mulierẽ parere non potentẽ,facere uelis ut prægnãs fiat,
cõſiderare oportet in menſibus,an bilioſa aut pituitoſa ſit. Cognoſces aũt hoc,
arena tenui ſicca ad ſolem cõſperſa, & quũ mẽſes prodierint, ſanguine ſuper a-
renam in ſole effuſo,ita ut ipſum ſiccari ſinas. Si enim bilioſa fuerit, ſanguis ſu-
per arenã ſiccatus,pallidus fit. Si uero pituitoſa,uelut mucus exiſtit. horũ igitur
utrũ tandem fuerit,uentrẽ purgato,ſiue ſurſum ſiue deorſum purgatione opus
habere uiſa tibi fuerit,poſtea paucis diebus interpoſitis,uteros purgato. Vte
rorum fomẽta. Si duri fuerint uteri, & nõ concipiat, Vinũ q́ iucundiſsimũ
cũ pari aqua temperatũ,trium ſemicongiorũ Atticorum mẽſura,& fœniculi ra
dices,& ſeminis fœniculi quartã partẽ,& unguẽti roſacei ſemiheminã. Hæc in
uas nouũ fundito, & uinũ affundito. Vaſis aũt operculũ perforato,& impoſi-
ta arundine foueto, Arundinẽ uero cum operculo tollito, Si enim ſine opercu-

lo abstuleris, exuretur. Postq̄ autē fota fuerit, scillam apponito, uelut infra scriptum est. Apponito aūt donec dixerit molle & amplū esse uterorū osculum. & si quidem exulcerata fuerit, & pustulæ in purgatione fuerint, si summa labia ulcerata fuerint, anisum, & adipē anserinū, in rosaceo oleo terito, et in lana inuoluito. & accepta carne bubula, magno pedis digito crassiore, sex digitorū longitudine, ipsam pharmaco illinito, et lana exceptā inuoluito, et ad extremā carnis partē quæ foras spectat filum alligato, & reliquā in uteros indito, ubi est ulcus.

Mensium purgatoria. Si non procedat mēstrua purgatio, cucumeris syluestris internā partem pōdere trium obolorum, & artemisiam herbam, & thuris obolum, terito & ammixto melle in lana inuoluito, & ad os uteri apponito, quinquies in die hoc faciens. Aliud. Vitem uiridē terito, & melle ammixto lana excipito, & eodē modo apponito. Aliud. Cupressi fructū, & cucumeris syluestris internā partem, & thus, terito & melle ammixto lana excipito, & eodē modo subdito. Aliud. Cupressi fructū & thus terito, & melle ammixto lana excipito, ac subdito. Aliud. Abrotoni obolos tres, cū melle lana excipe ac subde. Aliud. Elaterij obolū, & myrrhæ obolum terito, & cū melle lanæ inuoluito, ac subdito. Purgatoriū si mulier non cōcipiat. Tauri urinam collige trium heminarū mensura. Deinde artemisiā herbam, aut parthenium, aut adiantū, & laurū uiridem, & cedri ramenta simul contunde. Deinde in effossa scrobe carbones accēde, & imposita olla urinā tauri infunde, & contusa in mortario adijce. postea sellam circūpone, & artemisiam herbam, aut hyssopū, aut origanū impone, & muliere super hæc collocata, donec sudet foue. Vbi uero sudarit, laua cum calida, et in lauacrū artemisiā & laurum immitte. Deinde subdititiū medicamentū adhibe. Aut artemisiā, aut bulbiū in uino albo tritū lanæ inuolutū subdat. Hæc ad tres dies faciat, & deinde cū uiro dormiat. Subdititiū pharmacum ad conceptū faciens. Ex nitro & thure, cū melle glandem formato, & apponito. Aliud purgatoriū molliens. Caricam coquito donec granula abijciat, & hanc expressam leuissime tritam in lana cū rosaceo unguēto apponat. Aliud acrius. Brassicæ, rutæ, pares portiones tere ac utere eodem modo. Aliud molle & purgatoriū. Medullam anseris, aut bouis, aut cerui, magnitudine fabæ, affuso unguēto rosaceo et lacte muliebri terito, uelut molle pharmacum teri solet. Deinde ex hoc os uteri illinito. Aliud tepidum purgatorium. Anseris medullam magnitudine nucis, resinæ lentissimæ aut terebinthinæ magnitudinem nucis. Hæc in unguento rosaceo ad lentū ignem liquefacito, & uelut ceratum facito. et deinde ex hoc tepido os uteri illinito, et pectinem madefacito. Aliud detrahens purgationem et sistens. Pæoniæ grana nigra aut rubra, tria aut quatuor in uino trita bibenda dato. Si uero magis detrahere uoles, grana nigra eodem modo trita bibenda præbeto. Aliud purgans ac detrahens. Lauri baccas ad summum uiginti, et seselis dimidium acetabulum, cum uino trita bibat. Aliud. Tauri fel trium dimidiorum obolorū Atticorū pondere, in uino ieiunæ bibendum dato. Et efformata quoq; ex ipso catapotia deuoranda dato. Aliud. Farinam recentem, myrrhæ obolos tres, croci tantundem, castorij obolū, Hæc cum unguento rosaceo trita apponat. Aliud purgatoriū. Semē urticæ, et maluæ succū, cū adipe anserino tritum subdat. Aliud. Si nō purgata fuerit ex partu, floris farinæ quantum

tribus

tribus digitis cōprehendi poteſt coquito,& melle affuſo, uentri uelut cataplaſma imponito,& bibendum dato. Aliud quod uteros aperit & purgat. Cantharidas quinq; aceto albo affuſo terito,& non ualde liquidum pharmacū facito,ſed ut digitis effingi poſsit,& de ficu alba pingui,ſine granulis & pelle, duplam cantharidū partem ammiſceto, & efformatam glandulam tenui lana inuolutam ſubdito. Aliud. Si ex partu non fuerit purgata, trifoliū in uino albo bibendum dato.hoc etiam mēſes educit,& fœtus expellit. Aliud purgans uteros. Quum puero immortuo ſanguis intus manſerit,colocynthidē ſyluestrem in melle tritā delingat, aut ſubdat. Aliud ſanguinē purgans. Sanguinem ex uteris expelles,ſi uiolę albæ ſemen tritū,uino dilutū bibēdum dederis. Aliud quod ſimiliter ſanguinē ex uteris expellit. Rhois ſeminis quū rubrū fuerit, grana uiridia triginta terito, & roſas caninas rubras,rubicundo ex ipſis delecto,in uino bibenda dato,quū ſanguis eruperit. Aliud purgatoriū. Si menſes non apparuerint,ſtyracem & origanū terito,cōmiſceto, & adipe anſerino affuſo apponito. Aliud quod ſubditū uteros purgat ac euacuat. Abſinthij radicem tritam cū melle,cum oleo apponito. Subdititia uteros purgantia,aperientia,& aquam ducentia. Scillæ fruſtum longitudine ſex digitorum,& digiti parui craſsitudine accipito,& de hoc duos digitos circūderadito ac leuigato,& reliquū lana ſordida inuoluito,eam uero partem quæ circūraſa eſt ad os uterorum ſubditam,per diem ac noctem appoſitā ſinito.Poſtquam aūt lauit & abſtulit,aqua odorata colluatur. Aliud purgatorium molle,quod aquam & pituitam ducit,& pallidos ac ſubcruentos menſes detrahit, ſi nō diuturni fuerint,& os emollit. Vnguentum narciſsinū, cuminū quod edimus, myrrham,thus,abſinthium, cupreſſum,ſalem, roſaceū oleum ſumito. Et de alijs quidem ſingulis cōgium accipito,narciſsini uero partem quartā, & omnia in glandem efformata,ac crudi lini linteo excepta ſubdito. Aut linteum tenue pennæ circūdato ac deligato,& in oleo albo Aegyptio tinctū apponito,& tota die appoſitum ſinito. Deinde ubi lauit & abſtulit,aqua odorata colluatur.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS MVLIEBRIBVS LIBER I. IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

De muliebribus morbis ſic ſentio. Mulierem quæ non peperit grauius et citius è mēſibus ægrotare,quàm eam quę peperit. Quum enim peperit uenulæ fluidiores ſunt ad menſes. Fluidas autem ipſas facit purgatio illa quæ fit à partu. Et ubi hæc erumpit, uicinæ maxime uentri ac mammis corporis partes diſcinduntur. Diſcinditur item reliquum corpus.à quo uero hoc fiat,dictum eſt à me in natura pueri in partu. Diſciſſo autem corpore neceſſe eſt uenas magis aperiri,& ampliores ac fluidiores ad menſes fieri:iteq; uteros magis aperiri,nimirū puero per ipſos egreſſo, qui & uim & dolorem induxit.& quum hæc ſic ſe habeant,mulier purgationē à partu experta, minus laborioſe menſibus decurrentibus purgatur. Si uero etiā affectio aliqua mulieri quæ iam peperit accidat,ut mēſes uenientes probe purgari non

poſsint

posſint, facilius dolorem feret, ꝙ ſi nõ peperiſſet, Aſueti enim ſunt uteri, & corpus idoneum ut impleatur, utpote in uentre habẽti, & ſimul multa amplitudo in corpore eſt. Maior autẽ fit etiã amplitudo ubi peperit, nimirũ corpore diſciſſo. & corpus in amplitudine exiſtens, minus dolore affligitur, ſi non uenæ ſuperimpleantur, & nimium doleant. At uero ei quę nõ peperit, quũ corpus non aſuetũ ſit, ſi impleta fuerit, & fortius ac ſolidius & dẽſius ſit, ſi purgationẽ à partu experiatur: & quũ uteri ægrius aperiantur, menſes laborioſe prodeũt, et affe ctiones plures accidũt: ut propterea menſes obturẽtur, ſi prius nõ peperit. Habet autẽ res ſe hoc modo, uelut etiam prius à me dictum eſt. Dico mulierem rariore carne præditam & teneriorem eſſe ꝙ uirum. & hæc res ſic ſe habet. à uentre trahit humiditatẽ, & citius, & magis, corpus mulieris ꝙ uiri. Etenim ſi quis ſuper aqua, & per regionẽ aquoſam, duobus diebus ac duabus noctibus, molles lanas ponat, & ueſtem puram & cõtextam æquali ad lanas pondere, ſublatis utriſq; apponderatione facta, multo grauiores lanas cõperiet ꝙ ueſtem. Fit autem hoc ex eo quod ſemper ab aqua ſurſum decedit in uaſa ampliora oſcula habentia. & lanæ quidem tanꝙ raræ & molles, ex decedẽte amplius ſuſcipiũt. Veſtis autem ut quæ plena eſt & ex cõtextu obturata, explebitur, nõ multum ex decedente aqua ſuſcipiens. Sic ſanè etiam mulier, uelut quæ rarior eſt, amplorẽ à uentre humiditatẽ corpori attrahit, & citius ꝙ uir. & tanquã teneriori carne præditę mulieri, ubi corpus ſanguine repletũ fuerit, ſi non ab ipſo ſeceſſerit, carnibus impletis ac calefactis, dolor oboritur. Habet enim mulier ſanguinẽ calidiorem, & propterea calidior eſt ꝙ uir. Si uero amplior accedẽs ſanguis ſeceſſerit, dolor nõ fit à ſanguine, neq; calor. Vir aũt ut qui ſolidiore carne præditus eſt ꝙ mulier, neq; in ſuperna uẽtris parte adeò ſanguine ſuperimpletur, ut niſi aliquid ſanguinis ſingulis menſibus ſecedat, dolorẽ fieri neceſſe ſit: & ſanguinis quantũ ſatis eſt ad nutrimentũ trahit: & quum corpus ipſi nõ ſit tenerũ, non dolore affligitur, neq; ſuperincaleſcit à plenitudine, uelut mulieri. Multum aũt confert ad hoc uiro, quod magis laborat ꝙ mulier. Nam labor aliquid humoris abducit. Poſtꝙ igitur mulieri quæ nõ peperit, occultati fuerint menſes, et uiam foras reperire nõ poterint, morbus fit. Hoc aũt contingit, ſi uterorũ os cõcluſum fuerit, aut diſtortũ, aut aliqua pudendi pars cõtracta. Si enim horum quid fuerit, mẽſes exitũ inuenire nõ poterint, priuſꝙ uteri ad ſanam naturam redierint. Fit aũt hic morbus his maxime, quæ anguſtos uteros habẽt, aut ceruicẽ ultra pudendũ ſitam. Si enim horũ alterum fuerit, et mulier uiro nõ miſceatur, et uẽter magis q̃ oportet euacuetur, ab hac affectiõe uteri obtorquẽtur. Neq; enim humidi in ſeipſis ſunt, utpote muliere nõ coeũte: & amplitudo ipſis ſpatioſa eſt, utpote quũ uenter magis uacuus exiſtat. Quare obtorquẽtur, dum ſiccior et leuior eſt uẽter ꝙ conuenit. & aliquãdo dũm ipſi obtorquẽtur, etiã os ipſorũ diſtorqueri contingit, nimirũ ceruice ultra pudendũ ſita. Si enim humidi fuerint uteri à coitu, & uenter nõ euacuetur, nõ facile diſtorquentur. Hęc igitur cauſa eſt ut ipſi ſint cõcluſi, nimirũ à uenere abſtinẽte muliere. In tertijs porrò mẽſibus optime afficietur, ſi quæ prius inſunt progreſſa fuerint educta. Sin minus, mulier hæc patietur. Suffocatio aliàs atq; aliàs in ipſam irruet, & febris aliàs atq; aliàs corripiet, ac horror, & lumborũ dolor: hæc patietur in tertijs mẽſibus, ſi ipſi nõ prodierint. In quartis uero ſi nõ egreſſi prioribus exitũ fecerint,

etiam

etiam tūc tertij mēsis afflictionibus omnibus magis affligetur, & maxime tempore mensium. Deinde minus. Sæpe uero etiam à dolore libera sibi esse uidebitur. Erunt autem in quartis etiam hæc signa. Vrinam multam ac crassa eijciet, aliàs atq; aliàs. Et uēter ipsius durus erit, & maior ꝙ prius, & dentibus fremet, & cibum auersabitur, & uigilabit. Hæc patietur in quartis mensibus. Si uero curetur, etiā in his sana euadit. Et in quintis si non multi menses descenderint, dolor adhuc fortior accidit. In sextis uero iam incurabilis est. & iuxta priora quidem signa magis dolebit. Deinde ad ea etiā hæc aderūt. Anxia erit, & aliàs atq; aliàs seipsam iactabit, & animo deficiet, & pituitam uomet, & sitis fortis ipsam corripiet, Nimirum dum exuritur uenter ab uteris sanguine plenis. & ad contactum dolebit, maxime pectinē. Et aliàs atq; aliàs acute febriet. & uteri aliàs atq; aliàs murmurabūt, dum uidelicet sanguis in ipsis commouetur ac discurrit. & uenter consueto modo nō secedet. Neq; uesica urinā excolabit, maxime quum uteri ad stomachum qui neruosus est, mulieri allapsi fuerint, & ad uētrem irruerint, dolet spinam, & totū dorsum. & lingua ipsius refrenatur. & hanc non claram habet. & animi deliquium adest. Aliquibus etiam uocis priuatio. & stomachus mordetur. & flaua bilis exit. & spiritus offendens. & anxia est, & iactat se ipsam, & ardet. Postquam autē trāsmutati fuerint, & uesica tenuem sanguinem ab uteris trahet, tunc urina mingitur rubra. Et dolet quidem reliquum corpus, maxime uero collum, & spinam, & lumbos, ac inguina. Et ipsi ad hoc progressæ, & uenter attollitur, & crura supra modum intumescūt, & tibiæ ac pedes. & mors succedit. Et circa hanc quidē sic finiūt menstruæ purgationes ad sex menses occultatæ. fiunt item hæc. Quibusdam mulieribus menses bimestres in uteris existentes multi ad pulmonem procedunt. & ubi recepti fuerint, omnia patiuntur quæ in tabe dicta sunt. & non est possibile ipsam superesse. fiunt & hæc. Quibusdam suppurati fiunt menses, ubi per duos aut tres menses moram traxerint. Hoc autem maxime fit, si à febre fuerint cōbusti. Signa uero sunt si suppurati fuerint. dolores enim incidūt in pectinem, & pulsationes fortes, & contactum non sustinet. & si melius habitura est, menses ipsi erūpuntur in pudendum, & procedit pus ac sanguis, & procedit graueolens, ad septē, aut octo, autem nouem dies. In priore uero tempore dolet uelut dictum est antea. Postq; autem depurgata fuerit, optimū quidem est si non fiant ulcera. Si uero reliquantur ulcera, ampliore curatione opus habebit, quo ulcera non putrescant, & graueolentia fiant. Sterilis autem euadet, etiam si melius habebit, ubi magna ulcera fuerint quæ in uteris facta sunt. Si uero non cōtinget, ut menses ipsi in pudendum procedant suppurati facti, ad partes supra inguen, iuxta lateris mollitudinem erumpent, citra tuberculum, utpote pure rupto, & illa parte purulenta graueolentia procedent. & si hoc fiat, mulier non superstes manet. Si uero etiam superstes maneat, semper sterilis erit. Hac enim parte de cætero uia fit mēsibus ut foras prodeant. Nam os uterorum ad hunc locum allapsum est. fit & hoc. Quibusdam ubi bimestres aut trimestres aut diuturniores fuerint menses, & ad lateris mollitudinem allapsi fuerint, quū non suppurati sint menses, uelut tuberculum fit supra inguen, sine capite, magnum, rubrum. & uulgus medicorū ignarum quid hoc esset, iam sæpe secuerunt, & sic in periculum induxerunt. Cæterum id quod uelut tuberculum fit, tali modo fit. Fruitur sanguine

caro

caro ipsa, utpote osculo uterorũ lateris mollitudini adiacente. & impletur caro ab ipso, & insurgit ac eminet, uelut sanguine repleta. Et aliquando si transmotũ fuerit os uterorum, & ad pudendum cõuersum, & menses processerint per pudendum, id quod circa lateris mollitudinem eminuit sedatur. In uteros enim distribuitur, hi uero foras laxantur. Si uero non cõuersum fuerit os uterorum ad pudendum, circa lateris mollitudinem suppuratur, & hac parte trãsitus fit mensibus. & eadem pericula sunt, quæ prius sunt relata. Sed & ad uomitum cõuertitur, & quibusdam in sedem, uelut in uirginum morbis à me dictum est, & signa & dolores eosdem ostendit, quos isthic retulimus. At hanc uiam minus faciũt menses mulieribus quàm uirginibus. Quum menses fuerint occultati, dolor habebit imum uentrem, & onus quoddam incubere uidetur, & lumbos & laterum mollitudinẽ mirum in modum dolet. Si uero omnino nõ procedunt, præ morbo aut crassi & uiscosi, aut glutinosi fiunt. Primum igitur uentrem purgare oportet sursum ac deorsum. Deinde uteros subditio medicamento, à quo sanguis purgatur. Atq; ita quiescere, & potandũ dare pharmacum, à quo sanguis prodeat. Bibat etiam Crethmon in uino tædaceo. Si uero fluxus ipsi non fiat, continget ut prægnans esse uideatur, & dum cum uiro coit doleat, ut putet quid incumbere. & grauitas fit in uentre. & uenter prominet, & desiderijs similibus afficitur, uelut in uentre habeat. & stomachi dolore afficitur, maxime ubi quinquaginta dies præterierint. Et dolor aliàs atq; aliàs habet uentrem, & partem circa umbilicum, & collum, et inguina, & lumbos. Et postquã menses duo aut tres præterierint, quandoq; menses aceruatim ipsi in pudendum erũpunt. & quę prodeunt uelut carnem esse putat, quemadmodũ ex fœtus corruptione & nigra. Quibusdam etiam ulcera fiunt in uteris, & opus habent diligenti animaduersione. Multis uero contingit ut putent se sex mensibus in utero habere, aut etiam paulo breuiore tẽpore. & uenter prominet, et alia sibi fieri putat, uelut in uentre habẽti. Postea sunt et quibus suppurati eruperũt supra inguen, simul cum quinto aut sexto mẽse, et uiam ea parte patefecerũt. Quibusdam autem ulcera fiunt in uteris etiam infra sub inguine. et periclitatur mulier de uita. Si uero etiã superstes maneat, sterilis erit. Quibusdam etiam in pudendũ erumpunt, et prodeunt ipsi putrefacti ac purulenti. Et ab his ulcera fiunt in uteris, & periclitatur. Et oportet ut ne antiqua fiant ulcera, cum attentione mederi. Sterilis autem et hæc fit, etiamsi fuerit curata. Si uero non eruperint menses sex mensibus intus conclusi, omnia patietur uelut ea quæ non peperit, in qua mẽses uiã inuenire non possunt. Et si quidem curata fuerit, sana erit. Sin minus, etiam ad octo menses durans moritur. Multis uero contingit, ut menses pituitosi ad multum tempus prodeuntes, etiam pauciores sanis sint, sana aũt talis fit, si conuenienti cura fuerit sanata. Si uero menses mulieri prodeant quidem, uerũ pauciores q̃ conuenit, utpote osculo uterorum paululũ à pudendo emoto, aut nuper concluso ad hoc, ut prodeant quidem, uerum obturentur ab ipsis etiam transitus, per quos penetrant ubi ad uteros descendũt: moderati sanè paulatim prodeunt, sanguine semper perfecte osculo incũbente. Et postquã dies præterierint quibus purgari solet, et conclusus fuerit sanguis in uteris relictus, et alij menses subdescendentes non expulerint conclusum sanguinem, sed semper paulatim grauant, et primis mensibus duobus aut tribus non ualde prodeunt.

Postquam

Postquam autem plures menses præterierint, adhuc magis dolebit. & non habet in uentre, quæ diu sanè sic habuerit. et febris corripiet ipsam debilis, maxime in diebus quibus purgari solet. Verisimile est autem et in intermedio tempore ipsam febrire, et horrere, et stomachi dolore uexari, et ad multitudinem addere singulis diebus. Et dolet aliàs atque aliàs corpus, et maxime lumbos, et spinã, et inguina, et articulos manuũ ac pedũ. Verum his locis non simul dolet, sed aliàs atque aliàs, qua parte sanguis discretus, et in uteris esse non potens impetu suo grauarit. & qua sanè corporis parte incubuerit, tumor est, fitque etiam conuulsio fortis articulorũ corporis. Et aliàs aliud ex relatis antea signis ipsi apparet. Hęc siquidem iuxta debitum modum curata fuerit, sana euadet. Sin minus, morbus septimestris aut diuturnior factus, lethalis fuerit, aut claudam faciet, aut artes aliquas impotentes efficiet, si præ rigore & cibi fastidio, sanguis circa neruos compactus fuerit, quęcunque tandem locum occupauerit. Hic autem morbus magis fit his quæ uirum non habent. Si uero hi morbi iam relati, aut quicunque postea referentur, incidant in eam quę partũ nõ sit experta, diuturniores erunt, & minus dolorosi. Verũ signa eadem, & ijdem fines, tum ei quæ non peperit, tum ei quæ puerperia experta est, contingunt, si nõ curentur. Oportet autem statim curationem facere. Sin minus, statim comparẽt morbi. Si uero menses plures quàm oporteat prodeant, & crassiores: Nimirum corpore natura fluido existente, & osculo uterorum prope pudendum sito, & ad hæc multo cum uiro coitu utatur, & conuiuetur, semel aliquãdo multi descendentes, & cumulate prodeuntes, os uterorum impetu suo magis dilatant. & si ad hæc nõ incidat uasorũ euacuatio, sed rursus multus accesserit calor, & os amplũ faciunt, & corpus: utpote dum cõuiuante & uoluptatem ac consuetudinem uiri consectante muliere, facili fluxu ad uteros etiam calor defertur. & decolor erit quæ diu sic habuerit. & si postea morbus aliquis aut affectio inciderit, ut corpus affligatur, & uteri similiter iuxta solitum morem ampli sunt, & corpus facili fluxu in ipsos præditum est. Et post hæc febris habet, & cibũ auersatur, & anxia est, & tenuis ac debilis. & lumbos ex mensibus dolebit. & progressu temporis si non curata fuerit, omnia ipsam magis affligent in intermedio tempore. & periculũ ipsi imminet, ne sterilis fiat, aut à tẽpore & morbo uexata, si alius morbus coincidat, ex hoc moriatur. prodeunt autẽ menses crassiores & plurimi, in intermedijs diebus. Incipientes aũt & desinentes, pauciores & tenuiores. Moderati uero sunt menses prodeuntes in omni muliere si sana sit, ut duarum heminarum Atticarum mensura secedant, aut paulo plures, uel pauciores. atque hoc ad duos aut tres dies. Longius autẽ tempus aut breuius, morbosum & sterile est. Coniectare porrò oportet, mulieris corpus inspiciendo, & interrogare collatione ad priora facta, an semper morbosa uiuat, aut nõ. Si enim pauciores aut plures dies quàm solent prodeant, aut ipsi pauciores aut plures fuerint, morbosi sunt: Nisi natura ipsa morbosa & sterilis fuerit. Si uero hoc fuerit, & ad salubriorẽ statum transmutatur, melius est. procedit autem sanguis uelut à uictima, & cito congelatur si sana fuerit mulier. Quibus uero in natura est, ut plures quàm quatuor dies purgentur, & menses ualde multi prodeunt, hę tenues fiunt, & fœtus ipsarum tenues, & emarcescunt. Quibus autẽ purgatio infra tres dies fit, aut pauci menses secedunt, hæ crassæ sunt, & bene coloratæ, uirilesque ac partus immemores.

& neq; concipiunt. Si ſuffocatio derepẽte acceſſerit: fit autem maxime his quæ cum uiris non coeunt, & ſenioribus magis q̃ iunioribus. Leuiores enim uteri ipſarum ſunt: fit autem potiſsimũ tunc, ubi mulieri uaſa euacuata fuerint, aut plus ſolito laborarit: reſiccati à labore uteri conuertũtur, ut qui uacui ſint ac leues. Eſt enim ipſis locus ſpatioſus ut conuertantur, utpote uentre uacuo exiſtente. Dum autem conuertuntur, impetunt hepar, & iuxta conſiſtunt, & ad præcordia irruunt. Currunt enim & progrediuntur ſurſum ad humiditatem, tanquam à labore magis q̃ opportunum eſt reſiccati. Hepar autem humidum eſt. Poſtq̃ autẽ impetiuerint hepar, ſuffocationem faciunt, derepente perſpirationem circa uentrẽ intercipiẽtes. & aliquãdo ſimul incipiunt hepar impetere, & à capite pituita defluit ad pręcordia, uelut ab eo quod ſuffocatur. et aliquãdo ſimul cum pituitæ defluxu, deſcẽdunt ab hepate ad locum ſuum, & ceſſat ſuffocatio. Deſcendunt autẽ detrahentes humiditatẽ, & grauati. Stridor aũt ab ipſis fit, dum ad ſuam ipſorũ ſedem procedunt. poſtquã aũt eò deuenerint, aliquãdo uenter poſt illa humidior fit, q̃ ſuperiori tempore. Laxat enim iam caput pituitam in uentrem. Vbi uero apud hepar & præcordia fuerint uteri, & ſtrangularint, mulier albas oculorum partes ſubuertit, & frigida fit. Sunt autẽ & quæ liuidæ fiunt. Quędam etiam dentibus frendunt. & ſaliuæ ad os fluunt. & ſimiles ſunt his qui ab Herculeo morbo detinẽtur. Si uero diutius morã traxerint uteri apud hepar & præcordia, mulier ſtrangulatur. Quãdoq; uero ubi mulier uaſa euacuata habuerit, & inſuper laborarit, uteri cõuerſi ad ueſicæ ſtomachum allabuntur, & urinæ ſtillicidium inducunt. Aliud autem nihil mali habet, & curata cito ſaneſcit, quandoq; etiam ſponte. Quibuſdã uero ex labore aut inedia, ad lumbos aut ad coxas allapſi, dolores exhibent. Si mulier corpore male habuerit, & menſes bilioſi prodierint, ex hoc probe cognoſci poſſunt. Nigri ſunt ualde, quandoq; uero nigri aut ſplendidi. & paucíſsimi prodeunt, & citiſſime congelantur. & ſemen amborum, & maris & fœminæ euaneſcit. & non habet in uẽtre. & incipiente quidẽ morbo, purgatur diebus quibus ſolita fuit, non pluribus. progredientibus autem menſibus, pluribus diebus purgatur, & menſes pauciores ſingulis diebus apparent. Et febres ſuccedunt erroneæ acutæ, cum horrore & cibi faſtidio aliàs atq; aliàs, & ſtomachi dolor. & dolebit maxime ubi mẽſes ipſi appropinquarint. Poſtquã autem purgata fuerit, & ad modicum tempus, ſuperiorũ reſpectu melius habuerit, poſtea rurſus ad idem perueniet. Dum autem curatur, cito ſana fit. Si uero non curetur, & tempus procedat, omnia prius relata ualde ipſum affligent. & dolor corripiet, nunc uentris partem infra umbilicum, nunc inguina, nunc lumbos & coxẽdicum ad ſedem iuncturam, nunc collum, aliquãdo uero ſtrangulatio fortis accidet. & caligo ante oculos obuerſabitur, & uertigo, utpote purgatione ſurſum uergẽte ac aſcendente. Si enim corpus male habuerit mulieri menſes pauciores fiunt. & quibus corpus plenum fuerit, his menſes plures prodeunt. At uero bilioſæ ſi menſes prodeant, puſillanimitas incidit, & cibi faſtidiũ aliàs atq; aliàs, & anxietas, ac uigilia, & eructat frequẽter. & nõ uult deambulare, & triſtis eſt, & nõ uidere ſibi uidetur, & timet. Et ſi curetur, ex his ſana erit. Si uero tẽpus proceſſerit, adhuc magis dolebit. Optime autẽ cum hac agatur, ſi uomitus bilioſus ſuccedat, aut uenter turbetur, non fortiter, & ſubeant bilioſa. & ſi fluxus ſuccedat ipſi nõ for

tis. Si enim quid ex his forte inciderit in corpus afflictũ, periclitabitur. Si uero leniter depurgetur aliquid biliosi aut totum id quod molestum est, sana fiet. Si uero neq; curetur, neq; quicquã horum fiat, moritur mulier. plerũq; tamen cõtingit ut fluxus incidat biliosus ex hoc morbo. & si fluxus fiat, primũ quidem pauca sunt quę comparent. per omnes aũt dies omnino plura contingũt. Temporis autẽ progressu plerũq; etiã morbus acutus fit. & uteri à purgatione biliosa prodeũte mordentur, ac exulcerãtur. Sed & in hoc adhuc sana fit, si curetur, & fluxus cõpescatur. Si uero uteri ab ulceribus fuerint inflammati, adhuc acutior morbus erit, & multa graueolentia ac purulenta prodibunt, ab ipsis uteris iam egressa, & semper uelut aqua de carnibus. & prius relata omnia ipsam magis affligent. & ulcera adhuc magis efferatiora erunt, donec ipsam uincãt. Si uero etiam sanata fuerit, sterilis erit à cicatricibus. Si mulier corpore male habuerit, & pituitosi menses prodierint. cognosci autem possunt si pituitosi prodeant. Pelliculosi enim apparent, & uelut araneorum casses distenduntur, & subalbidi sunt. Hoc aũt contingit, si corpus & caput ipsi pituita repleta fuerint, & hæc non subpurgetur, neq; per nares, neq; per sedem, neq; per urinæ meatum. Sed in mensibus, & in turbatione sanguinis, unà cum purgatione foras exit. Et si hæc sic habuerint, ad duos quidẽ aut tres menses nihil ægrotat. postquam autem amplius tempus progressum fuerit, & nõ curetur, magis dolebit. & febris erronea corripiet. & cibum aliàs atq; aliàs fastidiet, & stomachum dolebit, & maxime dolebit ubi menses appropinquarint. Quũ uero purgata fuerit, ad modicum tempus, superiorum respectu melius habebit. postea ad idem relabitur. & si non curetur, sed tempus procedat, fient ipsi omnia quæ ei cui biliosi menses prodibant, donec fluxus sistatur. Consequitur etiam ut hæc fluxum pituitosum habeat, aut alia quæ ego dicam paulo postea. Et si quidem fluxus succedat, semper procedunt per omnes dies, nunc aceruata, nunc pauca. & quandoq; uelut à carnibus aqua prodit, quandoq; uelut sanies. & in hoc ipso multi sanguinis grumi insunt. & radit terram uelut acetum, & mordet ubicũq; mulierem contigerit, & uteros exulcerat. Et ubi ad hoc peruenit, reliqua quidem similiter patitur, uelut prior. Minus uero quàm illa caput dolebit. et ulcera neq; deformia, neq; magna, neq; purulenta, neq; graueolentia, similiter uelut illi fiunt, sed minus huic. Si uero curetur, sana euadit, etiã ubi morbus progressum fecit, & non ualde moritur, Verum prægnans esse non potest quæ sic habet. Quæcunq; uiro cohabitantes in uentre habere non possunt, interrogandæ sunt, an ipsis menses prodeant, aut non: & an purulenti sint, aut frigidi.

Si quidem igitur responderit, interrogetur an statim exeat genitura, an postera die, aut tertia, aut sexta, aut septima. Si igitur dixerit statim exire ubi coiuit, uteri osculum rectum non est, sed distortum, & genituram non capit. Si uero dixerit, postera die, aut tertia, uterus perhumectus est, & semen eluitur. Si uero sexta aut septima, semen computrescit. putrefactũ uero exit. Si igitur ab initio non suscipiat semen, os uteri primum curandum est, ut rectum sit. Si uero eluatur postera, aut tertia die, uterus & caput. Si uero computrescat & exeat, & uterus, & totum corpus curetur. Atq; hæc singula sic cognoscere oportet. Quali uero purgatione opus habeat, hoc modo cognoscit. Quum menses prodeunt, linteum complicatũ palmi magnitudine super tenuem cinerem ex-

pandito,deinde ut quæ exeunt super hoc defluant curato.Præstat aũt duo esse lintea,utrunq; seorsim, alterum diurnum, alterum nocturnũ. & diurnum quidem,postera die lauare oportet.Nocturnũ uero,ubi per diem ac noctem super cinere situm fuit. In lotura uero considerare oportet, qualia nam fiant lintea lota,ubi in sole fuerint siccata.Optimũ tamen est in tenebricoso loco ea resiccari.Si quidem igitur pituita fuerit quæ conceptionem impedit,mucosa lintea erunt.Si uero propter salsuginem & bilem impeditur,fulua & subliuida.His igitur consideratis,& diligenti animaduersione expensis,totũ etiam corpus inspicito,an multa purgatione opus habeat,aut secus,ita ut & ad colorem,& ætatẽ, & robur,& anni tempus,& qua diæta utantur respicias.Curatio uero & totius corporis est,& uteros ac osculum ipsorum sanare.& si hoc conclusum fuerit,aperire.Si uero illi distorti fuerint,dirigere oportet.Si autẽ humidi fuerint, resiccare.& alia quoq; facere contraria.Fermè autẽ omnibus multa curatio eadẽ est, excepta mẽsium detractione.Nam quibus nihil prodit, his detrahere oportet. Immo quicquid in mensibus mali inest,hæc auferre oportet:quum uidelicet pituitosi sunt,& pelliculosi,& saniosi,& tenues,aut albi,& grumosi:& quum nigri sunt,& carbũculosi,aut caliginosi,aut acres,salsi,turbati,purulenti.Hæ omnes causæ tollendæ.Prohibent enim in uentre conceptum. Quibuscũq; igitur menses pituitosi ac pelliculosi sunt,hæ carnosę sunt,& his os humectũ est,et saliua multa ac uiscosa.Et si acidum aut acre quid gustarint,sputũ in ore liquidius erit,& insulsum.et ad omnia quæ ederint aut biberint,turbatio sequitur.& supprimitur ipsis ac attollitur uenter.& nausea adest,& anxietas ac iactatio multa. Et à capite fluxus defluit, & omnia obducit, & multã humiditatem inducit.& partes sub oculis liuidæ sunt ac inflatæ. Has totas fouere oportet,& frequẽter uomere,& à cibis,et ieiunas.Infernũ autem uentrem mollire,sed pharmacis omnino leuibus,quæ minime bilem ducunt.& semel in die cibũ capere, & frequenter exerceri.Et cibo siccissimo uti, & potu paucissimo meraciore. Melius autem est ut uenter facile solubilis cõseruetur. Verum uteros si ad hãc diætam non paruerint,pharmacis subdititijs nõ mordacibus purgare oportet.Fomentum tamẽ semper purgationibus præmittendũ est, prius id quod ex fœniculo paratur.Deinde quod ex suffimẽtis.Fomento uera & subditiones medicamẽtorũ facito,cõiectura facta ut omnia fiant,& pro ratione adhibeantur,quo tempore menses prodeunt.Si quidẽ igitur puri & sinceri ac cruenti fiant, ita ad uirum accedat incipientibus mẽsibus.Optimũ autem,desinẽtibus, & adhuc euntibus,magis q̃ ubi disparuerunt. Quũ autem ad uirum itura est, suffimentum quoddam ex adstringẽtibus suffiat,atq; hoc per canistrũ, & arundinem, pharmaco calido cineri insperso. Quũ uero insperseris, & canistrũ, siue operculum circũponito,& per arundinẽ insidenti fomentũ adhibeto. Vbi uero opus fuerit ipsam suffiri,plũbea fistula utere,ut aperto osculo suffiatur.Deinde quũ surrexit,rursus in lecto plumbeam fistulam apponat,Deinde ea subtracta cũ uiro coeat.Et si ea quæ à uiro prodeunt, nõ fuerint ei manifesta, extentis & alternatim positis cruribus quiescat.Ieiuniũ autem utile est in hac die,præterquã si cyceonem uelit non salsum in aqua.Hunc autem tunc bibat quum uult suffiri. Si uero ubi cum uiro coiuit,postridie detineat genituram,& neq; altera die exeat: à cibis quidem & balneis prohibeatur.Bibat autem polentam in aqua non salsam

ſam, bis ac ter in die. Atq; hæc diæta ſit per ſex dies, aut quod melius eſt, ſeptē, ſi non exierint ea quæ à uiro ſuſcepit dum cū ipſo coiuit. Illota uero maneat per omne tempus, et det operā ut motus uitet. Si uero deambulare uelit, deambulet in loco plano et leui, nequaq̄ accliui, neq; decliui. Deſideat etiam ſuper mollia, ſi conceperit. Reliquam uero diætam eandē faciat uſq; ad dies triginta. Illota aūt ſit, aut ſi lauari opus habeat, pauca & nō ualde calida lauetur. Caput uero ne madefaciat. Cibis autē utatur & panibus, & maza ſi uelit. Ex carnibus autem, palumbe, & ſimilibus. ex marinis, his quæ aluum ſiſtunt. prohibeatur ab oleribus acribus. Vino uero nigro utatur. Carnibus autem aſſatis potius q̄ coctis, tum manſuetis, tum ferinis. Et hæc quidē ſi conceperit, hoc modo facere oportet. Si uero non cōceperit, ſed ſecunda aut tertia die exeūt ea quæ à uiro immiſſa ſunt, fluentia cū multa humiditate: manifeſtū eſt quòd uteri ſunt humidiores. Curare itaq; oportet iuxta relatū modum, donec ſicci fiant. Quum aūt ſicci eſſe uidebuntur, ſic curato. Optimū eſt pharmacū mollitoriū, & retro, & anteriori parte ipſi adhibitū, donec uteri ad naturam ſuam redeant. & rurſus ad uirū accedat, quum menſes nō amplius multi, ſed pauci & bene colorati fuerint, & ad libidinem concitatur. Sed & in aliȷs diebus cum uiro cōſuetudinem habere oportet, ſi optime habuerint uteri. Quum autē in relatis diebus cōſuetudinem habuerit cum uiro, ſi probe parati fuerint uteri, & ſi geniturā ad decē aut duodecim dies detinuerit, ne adeat uirum. Si uero non concipiat, uteri autem ſani ſint: cōtingit enim & hoc pleriſq;, quum debiles exiſtentes uteri, ab affectione macilenti fiunt: aut præ medicamentis & fomento multo, genituram ferre non poſſunt, priuſquā aſueti fiant et conualeſcant. Hoc autē ſic cognoſci poteſt. Quū ab ipſa exierint, ſecūda aut tertia die exeunt, aut adhuc prius, craſſa & compacta uelut mucus: niſi mali quid ſit, & propter aliū uterorum morbum genitura diſcedat. Quum igitur talia apparuerint, curatione quidē uterorum nō eſt opus, uerum reliqui corporis cura habenda eſt, quo huiuſmodi bonus habitus ſit ipſi, ut contractum ſimul ſit corpus, & iuſta mole præditū, ex paucorū balneorū, plurium uero & leuium laborum uſu. Ab acribus aūt & ſalſis prohibeatur. Vomitibus utatur ante dies quibus mēſes fieri ſolent. & rurſus fame maceretur, & alia perficiat quæ dicta ſunt. Atq; hæc quidem harū curatio eſt. Quibus aūt ſtatim ubi coiuerint diffluunt ea quæ à uiro ſunt immiſſa, his os uterorū cauſa eſt. Curare uero ſic oportet. Si quidem ualde cōcluſum fuerit, tædis & plumbeis fiſtulis immiſsis aperito. & molli fomēto ex fœniculo foueto. et ſubdititȷs, quæ uteros attenuant, & in directū redigunt, purgato. Poſt purgationes autē & fomēta, ea infundito quæ cauſæ ſunt cōtraria. Quibus uero os diſtortū eſt, & ad coxam allapſum: fiūt enim etiā talia prohibētia ne uterus ſemen ſuſcipiat: Quū igitur tale quid acciderit, odoratis fomētis fouere oportet. poſt fomentum aūt, per digitū auulſum à coxa detrahito. Quū autē diſceſſerit, tædis & plumbeis fiſtulis immiſsis iuxta piorē rationem in rectitudinē dirigito. ubi uero rectificati ac aperti fuerint uteri, medicamētis ſubdititȷs purgato, & alia facito iuxta relatam rationē. Quum autē magis q̄ oportet aperti fuerint uteri, purgatione opus habent. poſt purgationes aūt, collutionibus & ſuffimētis. Si uero propiores ſint q̄ oportet, uomitibus uteri opus habent, & fomento fœtido, donec ad ſuum locum redeant. Diæta uero utendū eſt relata. Si uero os pingue fuerit

& crassum, & propterea non concipiat, sinapi coctum ieiuna edat, & meracum insuper bibat. Apponat autem nitrum rubrum, & cuminum, ac resinam. Optimum autem fuerit nitrũ uino ammiscere & resinæ, unà cum cumino & unguẽto albo. Aut cornu cerui urito, & duplũ crudæ ordeaceæ farinæ cũ uino ammisceto. Si uero non melius habeat, porrum coquito, & ipsam insidere facito. Aut phagum id est glandem tritam apponat. Et allio recenti uescatur, & aqua mulsa insuper pota uomat. Quibus porrò intus manet uiri semen & computrescit, & turbationem facit, his atriplicis semẽ aut succum, cum melle aut cum cumino delingendũ dato. Quum autem à uiro immissa graueolentia fuerint, non concipit. Portulacam igitur & adipem anserinum misceto & apponito. Quibus uero sexta aut septima die, à uiro immissa prodeũt putrefacta, his uerisimile est ab utrisq; fieri, & bilis, & salsuginis influxu. Curare autẽ sic oportet, per ueratrũ, aut scammoniam, aut pepliũ. Hæc enim sursum ac deorsum pituitam & bilem purgant, & flatus educunt. Ante purgationes aũt fomentis utendum est ex suffimẽtis. Vbi uero fomentum adhibueris, per subdititia purgato, eodẽ modo uelut in prioribus. Et post subditītiorũ ac purgationũ usum, mollitorijs utere, & subditītio medicamento ex mercuriali & artemisia herba, & anemona, & ueratro albo aut nigro. Atq; hæ quidem medicationes hoc modo his cõducunt. Diætã uero respectu ad totũ hominis corpus facto cõstituere oportet, siue siccior, siue carnosior mulier esse uideatur. Et si quidẽ siccior fuerit, balneis pluribus, & obsonijs omnibus coctis, tum marinis, tũ carnibus utatur. Vino uero aquoso, & oleribus coctis, & pinguibus omnibus ac dulcibus. Hæc enim plerũq; faciũt ut humiditas fit, tũ in reliquo corpore, tum in uteris. Si uero humidior fuerit, tales uteri nullo ex his opus habẽt, sed uice uersa neq; cõtrectare, neq; lauare recẽti motu facto oportet, neq; suffire. Nam ad periculũ hæc procedere solẽt. Et si magis q̃ pro natura fuerint humectæ, siccare sanè ac suffire oportet. Si uero biliosa in ipsos cõfluãt, medicamentũ dare quod bilẽ purgat. Si uero salsuginosa, lac asininũ, & uinũ, & alia auxiliaria. Morborũ porrò uires cõsiderare oportet, & causas ex quibus morbi fiũt exquirere, atq; sic ad alia procedere, & morbos circa locos curare, & quæ quidẽ ob causam osculorũ hiantium prohibentur, ut ne detineant in uẽtre, horũ oscula præparare, ut probe diducta sint. Quũ uero humiditas prohibuerit, hãc inspicere ut ne impediat, totis mulierũ negotijs expẽsis, siue ex toto corpore quid moueri uideatur, siue ex ipsis uteris, siue ex utrisq;. Vteros aũt sic curare oportet, ut neq; humidi sint, neq; ualde sicci. Imò sicciores quidẽ, tãto magis bono succo, quãto sunt sicciores, eiusmodi humiditate ut pingues magis fiãt q̃ graciles. Humectos uero & madidos siccare, ita ut relinquas quo humidi sint, et nõ ualde resiccẽtur. Excessus enim in his ualde sunt uitãdi. Concipit aũt in uẽtre, neq; ea quę humiditatẽ habet, neq; quę resiccata est, nisi quid horũ in uteri natura fuerit. Cæterũ uirum adire ipsam oportet, post adhibitã curationem, desinẽtibus aut inchoantibus mensib. Optimum est etiã ubi quieuerint. Maxime uero in his diebus experiendũ est, an prægnãs fieri possit. hi enim sunt oportunissimi. Si uero nõ statim cõcipiat, & reliqua bene habeat, nihil prohibet etiã alijs diebus cũ uiro coire. Nã hæc exercitatio alacritatẽ ipsi inducit, & uenulæ hinc laxãtur. & si ea quę à uiro prodeũt concurrerint secundũ rectitudinẽ cum eo quod à muliere, citius cõcipiet. Hęc enim

caussa

caussa est his, quibus siue statim, siue posteriore tẽpore exeunt. Atq; hæc quidẽ de his dicta sunt. Si uero humidius fuerit os uterorũ, genituram attrahere non possunt. Vtendũ autẽ est medicamẽtis subditiijs acribus. Cõmorsus enim & inflãmatus stomachus, solidus ac firmus quãdoq; fit, & aliquo modo accõmodatur. Sed & si in callũ indurati fuerint, præstat acria apponere quæ mordeant. Quę enim tenuia et feruida sunt, calli duriciã diffundũt. Si uero mollitus fuerit callus, mollibus curato, & his quæ nõ mordent. Quòd si diu nõ concipiat, mensibus nõ apparẽtibus, quũ tertia aut quarta dies aderit, alumen tritum, unguẽto dilutũ, & lana exceptum apponito, & habeat per triduũ. Quarta uero die fel bubulũ siccũ in oleo feruefacito, & lanam tenerã eo imbutã subdito, & habeat per triduũ. Postridie aũt eximat, & cũ uiro coeat. Si geniturã non suscipiat mulier, mẽsibus secundũ naturam prodeũtibus, membrana præposita est. fit etiã ex alijs causis. cognosces aũt ubi digito obicem cõtigeris. facito autẽ medicamentũ subdititiũ, resinam et æris florẽ cum melle subacta in linteo apponito q̃ penitissime, filo ad extremitatẽ alligato. ubi uero hoc extraxerit, myrtũ in uino coquat, & uino tepido perluatur. præstat aũt membranã auferre. Sũt aũt mulieres quæ facile quidẽ in uentre cõcipiunt, gestare uero nõ possunt, sed fœtus ipsis corrũpuntur, aut tertio, aut quarto mẽse, nulla causa accedẽte, neq; cibo incõmodo ingesto. et hæc est causa quæ relata est, & maxime quũ uteri augmentum fœtus dimiserint, aut uẽter ipsis turbetur. Debilitas autẽ, & febris uehemẽs, & cibi fastidiũ incidit eo tẽpore quo fœtus corrũpunt. Est aũt & hæc caussa, si uteri fuerint leues, aut natura, aut ulceribus in ipsis innatis. Si enim leues fuerint, quãdoq; continentes ipsum pelliculæ, minus q̃ oportet cohærẽt: utpote quũ uteri ipsi pleni existant. cognouerit aũt quis hæc singula, si de his exacte interroget. De leuitate uero cognouerit, si alia mulier contigerit, dum uteri uacui sunt. Non enim hoc tempore manifestũ fit. Si uero menses prodierint his aceruatim prodeunt. Quibusdã tamen ipsarũ contingit ut fœtus edant. Et si qua curetur, spes partus adest. & de his quidẽ sic habet. Si mulierem puerperam facere uelis, aliàs concipere nequeuntẽ, menses considerare oportet, an pituitosi sunt aut biliosi. Cognosces autẽ sic. Arenã tenuem ac siccam subijcito, & quũ menses prodeunt, in sole sanguinẽ superfundito, ac siccari sinito. Et si quidẽ biliosa fuerit, sanguis in arena siccatus pallidus erit. Si uero pituitosa fuerit, uelut mucus. Vtrum igitur horũ fuerit, uentrem purgato, siue supra opus habuerit, siue infra. postea uteros purgato. Si uero cõcipere uoles, hederæ grana septem, aut folia, singulis mẽsibus in uino ueteri, cessantibus mẽsibus bibẽda dato. Et mali coriũ in uino odorato meraco coquito, & glandem ex hoc factã in meridie subdito. Aut alumen Aegyptiũ tritum lanæ illigatũ apponito. Quũ aũt sol occiderit, eo detracto, uino odorato perluatur. Hæc aũt cessantibus mẽsibus facere oportet. Sed & hoc sic habet. Quũ purgatæ fuerint mulieres, maxime in uẽtre cõcipiunt cũ uiro consuetudinẽ habẽtes. et genitura ipsis corroboratur, si quãdo oportet coiuerint. Et semen uiri facile ammiscetur, & si præualuerit, illi accõmodatur ac appropriatur. Tunc enim maxime os uterorũ hiat, & distentũ est post purgationes. Et uenæ geniturã attrahũt. At in priore tẽpore, et os uterorũ cõclusum est, & uenæ magis sanguine plenæ existẽtes, nõ similiter geniturã attrahunt. Si uero genitura iugi cursu defluat, mulier uiro misceri non cupit;

& ſi miſceatur, non concipit: & lumbi ac coxendices doloribus uexãtur, & febris debilis corripit, & impotentia ac animi deliquium ſuccedit. & aliquando uteri in ſuo loco non ſunt. Si quidẽ igitur præ plenitudine defluat, ſinere ipſam optimum eſt. Si uero uterus laxus fiat, diæta ſit alica, caro ſuilla, aut palũbis, & uinum nigrũ. potiones uero, quæ ad fluxum deſcribentur. Nunc porrò dicam de morbis earum quæ in uentre habent. Pronuncio aũt de muliere in uentre habẽte duos aut tres menſes & ultra, ſi mẽſes ſtatim prodeant ſingulis menſibus, neceſſe eſt tenuem ipſam fieri ac debilẽ. Quãdoq; etiam febris ipſam corripit his diebus, q̃ diu menſes prodierint. Et dum prodeunt, & poſtq̃ prodierint, pallida fit. Sed & pauci prodeunt. His uteri magis q̃ opportunũ eſt hiant, & augmentũ fœtus dimittunt. Deſcendit enim quũ mulier in uentre habet, ſanguis paulatim in uteros à toto corpore. & in orbẽ circa id quod in uteris eſt circumſtans, illud auget. Si uero hiarint uteri magis quàm oportet, ſanguinẽ ſingulis menſibus, uelut procedere ſolet, dimittunt. Et quod in uteris eſt, tenue ac debile fit. Si uero curetur mulier, melior & fœtus, & mulier euadit. Si uero non curetur, fœtus corrũpitur. Sed & ipſa periclitatur, ne diuturnum habeat morbum, ſi purgatio plus quàm oportet prodeat. Quia & poſt corruptionem periculum imminebit, nimirũ uteris magis apertis. Si uero mulieri in utero habenti caput pituitoſum fuerit, & pituita acris in uentrẽ deſcenderit, & à capite uentrem perrũpit, & febris debilis ipſam corripit, & palpitationes quibuſdam debiles ſubexolutæ, augeſcentes acutæ. Si uero etiam cibi faſtidiũ, & impotentia corripiat, periculum eſt ne breui fœtus corrumpatur. Sed & ipſa in periculum adducetur, ſi non curetur. ubi uero effugerit, utpote uentre fluido exiſtente, ſtatim concludere ac cõſtringere oportet. Multa uero etiam alia ſunt pericula, in quibus fœtus corrumpuntur. Nam ſi mulier in uentre habens ægrotarit, aut debilis fuerit, aut onus leuarit, aut percuſſa fuerit, aut ſaltarit, aut cibum faſtidierit, aut animi deliquio correpta fuerit, aut amplius aut minus nutrimentum accipiat, aut timeat, & conſternetur, aut uociferetur, aut intemperanter uiuat fœtum corrumpet. Nam et cibus corruptionis cauſſa eſt, et potus multus. Sed & ipſi uteri naturas habent, quibus abortum faciunt, quum ſunt flatuoſi, denſi, magni, parui, & alia his ſimilia. Si mulier in utero habens, uentrem aut lumbos doleat, formidare oportet ne fœtum per abortum edat, pelliculis qui ipſum continent ruptis. Sunt etiam quæ fœtus corrumpunt, ſi acre quid, aut amarum ederint, aut biberint præter conſuetudinẽ, dum adhuc paruus intus eſt puerulus. Si enim puero quid accidat præter cõſuetudinem, & ſi paruulus adhuc fuerit, moritur. Et ſi eiuſmodi edat aut bibat, uelut diximus, ut neceſſe ſit ipſi turbari uentrem, dum adhuc paruus eſt puer. Percipiunt enim & concitantur ipſi uteri, fluxione ex uẽtre ſecedente. Et ſi laborarit mulier plus quàm oportet, et uenter ipſius concludatur, aut magnus fiat, etiam ſic puer corrumpitur, uelut à labore calefactus, et à uentre preſſus. Plerũq; enim dum parui ſunt, debiles ſunt. Quidam uero etiam magni corrumpuntur. Quare mirari non oportet mulieres, quòd inuitæ corrũpunt. Nam cuſtodia & ſcientia multa opus eſt, ut in uteris geſtent puerum & enutriant, & ut euadant ab ipſo in partu.

Si uero mulier in uentre habens, corpore male habeat, & fuerit biliosa. & doloribus uexata, & aliàs atq; aliàs febricitet, & os examareſcat, & lingua cum

uirore

uirore pallida fiat, oculi uelut morbo regio affecti, ungues biliosi, urina acris: hæc tum aliàs, tum si febricitet, aliàs atq; aliàs ipsi accident: postquã uero etiam purgationem contigerit biliosam esse, planè timendum est etiam pueros debiles fore: hæc si biliosa per secessum egerat (id quod ualde contingit) melius deget. Et si biliosa aut ualde nigra sunt partus purgamenta, etiam ut plurimũ pinguedo succedit, & prodeunt paulatim, & non cito congelantur. & primò quidem tempore leuius fert, postea uero grauius, & minus purgatur q̃ oportet. Si enim corpus male habuerit, etiam partus purgamẽta pauciora ac deteriora ipsi procedẽt. Patietur autem & hæc omnia, etiam si menses prodeant biliosi. Verũ breuiori tempore ægrotabit. Et morbus ad eadem pericula, & signa, & trãsmutationes deueniet. Aut enim ipsis uomitus biliosus, aut purgatio per uentrẽ, in hoc morbo fit, et uteri exulcerantur. Multa uero custodia mulier opus habet. Quum igitur tale quid factũ fuerit, ut ne moriatur, sterilis erit. Si uero nihil horum fiat, et non curetur, sed partus purgamenta fuerint ipsi occultata, in triginta et una diebus utplurimum moritur. Huic pharmacum in potu exhibendum est quod bilem ducat. Prodest & anisum, & quæ ad urinam ciendam dantur. Vomat autẽ, & sudores eliciantur, & aluus succo ptisanæ, & melle, & ouis, & maluæ aqua infusa eluatur. Quibus in uentre habentibus circa septimum aut octauum mensem, derepente mammarũ & uentris plenitudo collabitur, & ubera gracilescunt, & lac nõ apparet, his dicendum est, puerum aut mortuum esse, aut uiuere & debilem esse. Si enim in uẽtre habuerint, & apparuerint menses: aut abortus fiunt, si plures fuerint & male olentes, aut fœtus morbosi fiũt.

Si mulier in uentre habẽs pituitosa fuerit, & caput dolet, et aliàs atq; aliàs febrit. & in capite obuoluitur pituita. Et grauitatẽ exhibet ac frigus. & in corpus procedit, & in uenas, quũ caput fuerit repletũ. Fit etiam colore plumbo similis, & uomit pituitã, lingua alba est, & urina cõmuniter exalbescit, frigida est, turbatio adest, & æger motus. Vbi uero pepererit, procedet ipsi purgatio pituitosa, & apparebit pelliculosa, & uelut araneorũ casses in hac distenti erunt. & patietur quidem eadem omnia etiam ea cui menses pituitosi prodeunt. uerum breuiore tẽpore ægrotabit. & eadem pericula, & signa, & trãsmutationes morbus habebit, Continget enim ipsi uomitũ pituitosum fieri, & affectiones similes uelut illi accident. Depẽdent enim eodem modo partus purgamẽta, & menses pituitosi, uerum purgamenta partus breuiore tempore quàm menses. & nisi eruperit ipsa purgatio quæ diu morã traxit, moritur in quinq; & quadraginta diebus, etiamsi pituitosum partus purgamentũ ipsi prodierit. Curata aũt mulier, sana fiet. et inflabitur ab initio si sanata fuerit. Grauis enim erit hic morbus. Huic dare oportet pharmacũ quod pituitã ducit. & lac caprinum coctum cum melle miscere. Si uero sæpe nõ obediat, nasturtiũ, aut cnicum, aut cneorũ, aut polypodiũ, aut serũ, aut medicamentũ ex sale cõpositum exhibeto, & quæcũq; pituitã laxant, ac educũt. Si uero mulier in utero habẽs, lienosa sit à relatis affectionibus, in hoc morbo mẽses hydropi similes & pituitosos demittit. & partus purgamẽta procedẽt hydropi similia, et prodibũt modo multa, modo pauca, et fiũt quemadmodũ aqua à carnibus, uelut si quis carnes cruentas abluat. Aliquãdo uero paulo crassiora, et nõ cõgelantur. Et patietur eadẽ omnia etiã ea cui mẽses aquosi procedunt, & pericula eadem ac trãsmutationes morbus habebit. Continget

tinget enim ipſi fluxum aquoſum fieri, aut purgationẽ occultari, & ad uentrem
conuerti, & ad crura, aut ad pectus, aut aliquam harum partium. & pericula e-
runt eadem quæ prius ſunt relata. Si prægnans intumeſcat, urticæ ſemen
plurimum, & mel, & uinum dilutum odoratum potandum dato, bis in die.

Si prægnantem bilis uexet, ptiſanæ ſuccum dato, rhoe rubro inſperſo, aut
eo qui ex moris paratur. Sorbeat autem frigidam, & ſiſtetur. Si ſuffocatio
derepente accidat prægnanti. Fit autem hoc maxime ubi mulier laborarit, & ci
bum faſtidierit, uteris à labore calefactis, & pauciore humore fœtui accedente.
Et quum uterus ac uenter inanior ſit quàm oportet, procedit fœtus ad hepar
& præcordia, ut quæ ſunt humecta, & ſuffocationem fortem derepente indu-
cit. Intercipit enim perſpirationem circa uentrem, et mulier uoce priuatur, et al-
bas oculorum partes ſubuertit, et reliqua patitur omnia quæ relata ſunt, ſi mu-
lier non prægnans ab utero ſuffocetur. Quin et ſuffocatio fieri incipit mulieri
in uentre habenti, quum à capite defluit pituita ad præcordia, utpote corpore
reſpirationem trahere non potente. Et ſi quidem unà cum pituitæ deſcenſu, fœ
tus redierit ad ſuum locum, uelut qui humorem attraxit, et à pituita delatus ſit,
mulier ſana fit. Stridor autem fit fœtu locum ſuum occupante. Et uenter mulie
ris utplurimũ humidus fit. Si uero non breui redeat fœtus in ſuum locum, duo
iam fiunt quæ fœtũ affligunt, pituita quæ à capite deſcendit, grauat enim et in-
ſiſtens frigefacit: et loci alienitas, et periclitabitur. Et ſi non breui quis commo-
diorem diætam adhibuerit, mulier ſuffocabitur. Et de his quidem ſic habet.

Si uero mulieri in uentre habenti, tempus partus iam affuerit, et dolor par
tus tenuerit, et ad multum tempus mulier puerum edere non poterit, omnino
obliquus aut in pedes procedit. Vtile eſt autem in caput procedere. Et ſi obli-
quus procedat, difficilis fit affectio. Sicut enim ſi quis in uas oleariũ anguſti o-
ris nucleum immittat, nõ procliue eſt extrahere ipſum obliquatum. Sic ſanè e-
tiam mulieri grauis affectio eſt, ubi fœtus fuerit obliquatus. Difficile eſt enim
ipſum exire. Graue autem eſt etiam ſi in pedes proceſſerit, et ſæpe aut matres
pereunt, aut pueri, aut ambo. Eſt autem et hæc magna cauſa ut non facile exe-
at, ſi mortuus, aut ſyderatus, aut duplicatus fuerit. Quum mulier in uentre
habuerit, tota fit cum uirore pallida, quoniã purus ipſius ſanguis ſemper quo-
tidie ex corpore deſtillat, et in fœtum deſcendit, et augmentum ipſi accedit. Et
quum paucior ſanguis ſit in corpore, neceſſe eſt ipſam eſſe pallidam, et ſemper
alienos cibos appetere, et ſanguinea in uentrem intrare. Et debilior fit, quoni-
am ſanguis minuitur. Aſſero porrò mulierẽ ubi pariet, frequentem ſpiritum
emittere. Et ſi purgatio inceperit, uenter plenus eſt, et calore preſſus. Maxime
uero frequẽter reſpirat, ubi partus appropinquat. Et tunc maxime lumbos do-
let. Nam et lumbi à fœtu colliduntur. Dolet autem ſtomachum ſiue uentriculi
oſculum in intermedio tempore aliàs atq; aliàs, utpote dum uẽter, maxime ue-
ro uterus, circum fœtũ obuoluitur. Et ſi puerperæ uterus infletur, ouiculæ aut
capræ hepar cinere obruito, deinde coquito, et hoc edat, ac uinum meracius ue
tus, ſi nihil prohibuerit, bibat ad dies quatuor, ſi longius aberit à partu. Si
uero lumbos doleat, aniſum et cuminum Aethiopicum bibat. Et calida laue-
tur. Si uero anhelatio corripiat, ſulphuris magnitudinẽ fabæ, et cardamomi tã-
tundẽ, et rutę ac cumini Aethiopici tantundẽ. Hæc terito, et uino diluta ieiunę

bibenda præbeto. Et à cibis frequenter abstineat. Si in partu purgatio multa prodierit, uterus contrahitur, & uesica, & intestinum, & neq; stercus continent, sed & urinam emittunt. Oua igitur sorbenda dato, & panem cinericiũ edendum. & reliqua quæ scripta sunt. Si uero ea quæ in partu est, sicca fuerit, & difficulter humectetur, oleũ bibat, & locos oleo calido cum maluæ aqua irriget. & cerato liquido illinat, & anserinũ adipem cum oleo infundat. Si uero parere non poterit, resinam, aut cuminum, aut pinus corticem suffito.

Quicunq; uero tumores uteri in partu, aut ex partu fiunt, eos adstringere non oportet, uelut medici faciunt: uerum pharmaca optima exhibeto. Cuminum Aethiopicum quantum tribus digitis capi potest, & anisi, & seselis grana quinq; aut sex, pæoniæ radicis aut etiam seminis testam conchæ maioris dimidiã. Hæc in uino albo odorato maxime, ieiunæ exhibeto. Aut dauci Aethiopici radicem, seseli, pæoniæ radicem, eodem modo. Aut hipposelini, aut dauci Aethiopici semen, eodem modo. Aut crethmi radicem. Aut cuminum Aethiopicum quatuor obolorũ Atticorũ pondere. Aut piper, anisum, daucũ, pæoniæ Atticæ radicẽ, hæc in uino terito, & bibenda dato. Aut myrtidani ramulos duos aut tres, & cuminũ Aethiopicum, & pæonię radicẽ. Aut etiam lini semen similiter, quo etiam pueros tussientes nutriũt, cum oui assati uitello, & cum sesamo tosto. Si prægnãti pudenda superficiario ac feruido ulcere affecta sint, amygdalas tritas, & medullam bubulam in aqua coquito, & modica farina adiecta, pudenda illinito. & aqua à coctis myrti baccis perluito. Nunc uero dicam de puerperij purgamentis, & his quæ post partum exeunt. Quũ mulieri aut partus purgamenta nõ fuerint purgata, aut mẽses non prodierint, aut etiam uterus durus fuerit: dolor habet lumbos, & lateris mollitudinẽ, & inguina, & femora, & pedes amare dolet. & uẽter attollitur. & horrores per corpus discurrunt. Ex talibus autem febres fiunt acutæ. Hanc ita habentem, si quidem sine febre fuerit, balneis curato. Caput autem oleo anthino inungito. Maluam autem coquito, & oleo cyprino in aquam eius infuso, mitigandi gratia insidere iubeto. In omnibus autem morbis in quibus fomentum auxiliatur, melius est postea oleo ungi. Si uero febris habeat, à balneis abstinere. fomentis autẽ & tepefactorijs imum uentrem & lumbos curare. In potu autẽ exhibere pharmaca uterina, aut sepiæ ouis, aut castorio ammixtis. post hoc uero farinam cum ruta coctam, aut ptisanæ succũ sorbendum dare. Si uero mulieri cum puero in partu non prodierit humor uelut oportet, sed siquidem in capite habuerit humorem à calore attractum, in partu & ante, caput dolebit. Si uero in uentrẽ aceruatim descenderit, ubi concitatus fuerit, ipsum turbabit. Et non oportet longe progredi sinere, sed auxilium ferre, ut ne ex partu uẽtris profluuiũ succedẽs, corpore male habente, ipsam dolore affligat. Si uero à capite delatus fluxus, ad puerperij purgationẽ uertatur, & multum concitetur, melius habebit. Si uero plus moderato, curam adhibeto. Si uero in uentrem, facilior utiq; exitus puero contigerit. Si uero purgatio modica mulieri prodierit, dolor fortis corripit lumbos, & omnem circa pudenda locum, & intumescit, & femora ardent.

Et ex ore ac naribus pituita fluit fortiter aquosa. & dolet caput. & febris habet, & horror, & tumet. & dentes stridunt. & uenter, & uesica constringetur. & oculos subuertit. & caliginosum uisum habet. Quum mulieri puerperæ purga-

purgatio non facile procedit, uelut uteris inflammatis, & osculo ipsorum con-
cluso. Obtorquetur enim stomachus uteri post pueri egressum. Si enim quid
horum fuerit, purgatio non procedet. Si uero non processerit purgatio, cõtin-
get ipsam febrire, & horrorem habere, & uẽtrem magnũ esse. & si ipsam attige
ris, totum corpus dolere, maxime si quis uentrẽ attingat, & aliàs atq; aliàs sto-
machi dolore uexatur, & lumbos dolet. & cibi fastidium, & uigiliæ, & punctu-
ra adest. postea quinto aut septimo die quandoq; uenter turbatur, & secedunt
nigra, & ualde graueolẽtia aliàs atq; aliàs, et urina uelut asinina. Et si secesserint, +
uidetur sibi melius habere, et curata, breui sana fit: sin minus, periclitabitur pro-
fluuio uentris forti ipsi illapso. Et puerperij purgamenta ipsi occultabuntur. Si
uero uenter ipsi non turbetur, neq; purgatio prodeat sua spõte, neq; ea quæ cõ
moda sunt breui exhibeantur, tempus autẽ progrediatur, multo magis ex præ-
dictis affligetur. Et insuper periclitabitur, ne liuida fiat uelut plumbũ, et aquam
intercutem incidat. et umbilicus extabit ipsi, ab uteris eleuatus. Et circumcirca
nigrior erit. et ubi hæc facta fuerint, fieri nõ potest ut mulier superstes maneat.
Pereunt autem aliæ alio tempore, pro corporis et affectionis ratione. Verũ unã
et uicesimam diem non excedunt, id quod plerũq; sic contingit. Si uero pur
gatio ipsi eruperit, siue à pharmacis, siue sua sponte: fit enim et hoc si uteri os la-
xarint, à sanguine aceruatim derepẽte delato coacti: et si eruperit, graueolentia
purulenta depurgãtur, Quãdoq; etiam nigra. et melius habebit, et curata sane-
scit. Fiunt autem et ulcera in uteris, utpote puerperij purgamentis putrefactis.
Si uero fiant, maiore cura opus erit, ut ne ipsi ulcera magna et putredinosa fiãt:
periculum est autem ne aut moriatur, aut sterilis fiat. Signa uero hæc fiunt, si ul
cera intus fuerint. Quum purgatio ipsi prodierit, uelut spina per uteros transi-
re uidetur. et calor ipsam corripit, ac maxime uentrem inuadit. Et si attingatur,
partem infra umbilicum dolet, uelut si purum neruosum ulcus contingat. Post
dolores fortes aliàs atq; aliàs in uteros incidunt. Et febris aliquando ad conta-
ctum manus debilis. et aliàs atq; aliàs puerperij purgamenta procedunt, mali-
gna, purulenta, graueolentia. Hæc sunt signa, si ulcera in uteris fuerint, et multa
cura opus habent. Atq; huius quidẽ morbi tot fines existunt. Si uero purgatio
puerperij primis tribus aut quatuor diebus processerit, uerum postea derepen
te euanescit: easdem affectiones cõsimiles priori patitur, sed minus. et si trãsmu
tetur morbus, in idem transmutabitur. Diuturnus autẽ et debilior priore erit.
Si uero curetur mulier, superstes erit, si cito curetur. et de hoc morbo sic habet.

Si uero ex partu non fuerit purgata, uenter intumescit, et splen, et crura. Et
febris habet, et rigor corripit, et dolores prosiliunt ad lumbos. Aliquãdo etiam
ad uiscera. Et perfrigeratur, et febris habet. pulsus debiles sunt, et aliquãdo acu-
ti, et aliàs attolluntur, aliàs deficiunt. Hæc patitur incipiẽte morbo, et sic habet.
Temporis autem progressu, cauæ faciei partes rubescũt. Quum sic habuerit, le-
ues cibos exhibeto. Et si turget, pharmacũ infra purgans bibendũ dato, si bilio
sa fuerit, quod bilem purgat: Si pituitosa, quod pituitam. Postea uero uteros o-
doratis foueto, et mollitorium in die apponito. Si uero osculum solidũ fuerit,
tota d[illegible]oueto, et mollitoria apponito. Deinde calida aqua lauato, et plumbeas
fi[illegible]s indito. postea salis grana, et myrrham in linteum illigato, et picem co-
ctam ammixtis aromatis lana excipito, et singulorum pares portiones ad gallę
paruæ

paruæ figuram efformato, & per diem ac noctem apponito. Deinde uero intermissis tribus diebus, ijsdem foueto. Et grana cnidia decorticata duarum potionum mensura, & piperis grana trita, oleo Aegyptio albo, & melle optimo ammixto, in lanam infarcito, & pennæ obuoluta, tota die ac nocte apponito. Et si tibi purgata esse uideatur, melius est sinere. Si uero purgatione opus habere uideatur, duobus diebus interpositis, rursus id quod ex cucumere syluestri paratur, per diem ac noctem subdito. Deinde Netopon, et oleum rosaceũ odoratissimum, & adipem cerui liquefacito, & die una in lana subdito. & multa calida, quantum eius fieri potest, leniter lauato. Statim autem ubi purgatorijs, & calida, fuerint purgata loca affecta, adipe anserino, & myrrha, et resina tepida os uterorũ illinat, & foueat. uteros uero postridie uino et oleo narcissino eluat. Aut si narcissinum nõ sit, uino solo. Atq; hæc die uno ante menses faciat. Postq; autem menses prodierint, primis diebus atramentum, hoc est spodium cyprium terat, & salis granũ addat, & hæc lana excepta paululum in corpore habeat. Et ieiuna uinum meracum odoratum absorbeat. Vbi uero quieuerint menses, per diem id quod ex pulegio paratur apponat, & uirum accedat. Et si in uentre conceperit, sana euadit. Cibis autem in purgatione utatur. Ad hæc cõmodat, mercurialem coquere, & porrum, allium, brassicam, & grana mali punici ammiscere, & succum sorbere. Alijs autẽ obsonijs marinis potius q; carnibus utatur. A dulcibus uero & oleosis prohibeatur. Bibat autẽ semper ieiuna id quod ex tæda paratur, donec purgetur. Et mensibus prodeũtibus idem ualde bibat. Si uero paulo pauciora q; oportet prodierint mulieri puerperij purgamẽta, uelut uteris angusto ore præditis ac distortis, Aut aliqua pudẽdi pars ualde fuerit cõclusa ab inflammatione: Mulier acutè febrit, & stomachi dolore uexatur, & dolet totum corpus, & moleste fert. & ad articulos manuum ac crurum & lumborum dolor procedit. & locum circa collũ, & spinam & inguina dolebit. & quædam corporis partes impotentes fient. Postea calor quietus erit, & horror ualde manifestus. Vomunt autem & pituitosa, amara, acria. & de hac sic habet, & continget ut si curetur, sana fiat. Sin minus, clauda & quarundam corporis partium impotens erit. Non autem ualde sterilis est hic morbus. Si quidem ulcerati fuerint uteri, & puerperij purgamenta non prodierint, uelut oportet, omnia dolebit. & si non magna fuerint ulcera, curata breui sanescit. Oportet autem curationem ulcerũ in uteris exacte facere, ut quæ in tenera & subtili sensu prædita sint parte, & in neruosa cauitate. Multæ autẽ sunt partes cum quibus societatem habet, sinciput, stomachus. Mens percellitur, & improba fit, & non facile intelligit. Si uero uteri angusti oris ipsi fuerint, & puerperij purgationem non emiserint, inflammantur: & si non curetur breui, omnia magis ipsam affligent. Et odor malus erit, & exitus intumescit. Et si non inflammati fuerint uteri, sua spõte exit malum graue olens, & liuidũ, aut nigrũ grumosum. & mulieri puerperij purgamẽta purgantur. Quãdoq; uero non exit, sed mulieri mortem portendit, nisi quis breui uenã secet, aut uetrem emolliat. præstat aũt etiam clysterem adhibere. Si uero ad uomitũ facilis fuerit, etiam uomitum inducere. Melius autem est lotium ciere & exudare. Verum in his occasio optima [illegible] quum opus his fuerit. Si uero ex partu purgata mulier fuerit, paulo plura [illegible] quam oportet. Contingit enim hoc, si uteri amplioris osculi fuerint, & uenę quædam

E rupta

ruptæ sint, quæ sub uteros tendunt, præ uiolentia egressus ipsius fœtus: febris & rigor habebit ipsam tenuis, & calor per totum corpus. Aliquãdo etiam horror, & cibi fastidium, & omnino abominabitur. & tenuis erit ac debilis, & pallida, & tumida, & cibum auersatur. Si uero quid edat aut bibat, non cõcoquitur. Quibusdam uero etiam aluus & uesica erupit. & horror magis obtinet. Et de hac sic habet. Si uero puerperæ aliqua pudẽdi pars obturata fuerit: Iam enim etiam hoc cognoui: si ulceratũ fuerit os pudẽdi, ubi sanè ulceratum fuerit, in partu à pueri exitu uiolatum, simile quid fit ulceri superficiario ac feruenti, & ualde inflammatur. Et labia præ inflammatione inter se coincidũt, & se mutuo contingunt, utpote quæ sunt exulcerata. Sed & frigus fit, & ambo labia clausa sunt, constringentia purgationẽ relictam. Si uero prodiret purgatio, ulcera nõ conclusa essent. Nunc autẽ influit, & aliena carne crassescunt. Proinde ea sanare oportet, uelut in reliquo corpore, & ad cicatrices perducere. Locus autem leuis & concolor reddatur. Mulier quædam patiebatur eadem quæ patiũtur uteri dum à puerperij purgamentis non purgantur, & ad hæc dolebat pudendum. Et ex contactu cognouit, quòd obturata esset, et narrauit, & curata depurgata est, & sana euasit ac fœcunda. Si uero curata non fuisset, neq; purgatio ipsi sponte erupisset, ulcus maius fecisset, & malo non remittente, periclitata fuisset ne ulcera cancerosa fierent. Si uero processerit mulieri puerperij purgatio ad caput, thoracemq; ac pulmonem: fit enim & hoc: moriuntur sæpe statim, si detineatur ac firmetur. Si uero probe exeat per os aut nares, sana euadit. Si uero morbus paulo diuturnior fiat, patietur sanè mulier ea quæ dicta sunt de uirgine, cui menses primum cõparentes sursum impetum fecerunt. Verum mulier longiore tempore superstes erit q̃ uirgo, et affectiones debiliores erunt, donec pulmo purulentus fiat. Si uero puerperij purgatio non exeat per os, sed sursum tamen impetum fecerit, occultabitur, & nõ procedet iusto modo. Et tussis corripiet, & anhelationes. Et impleto pulmone à sanguine, ualde dolebit latus & dorsum. Et quum tussiet, sicce tussiet. Aliquãdo uero spumosum expuet. Temporis autẽ progressu sputũ apparet subnigrum & turbatũ. Et calor pectora tenet, magis q̃ reliquum corpus, nimirũ sanguine ipsa calefaciente. Et febrit mulier. & uenter ipsi coarctatur. & cibum fastidit, & uigilabit, & abominabitur. & non superstes manet, sed moritur plerunq; uicesima prima die. Si uero purgatio sursum progressa, per os nõ exeat, neq; in pulmonem uertatur: conuertetur ipsi ad faciem, & erit hæc ualde rubicũda, & caput graue, quod neq; mouere potest absq; doloribus. & oculi ualde rubicundi erunt, & ex ipsis sanguis tenuis fluet. Et quibusdam ex naribus sanguis manat. Et si hic exierit, diuturnior morbus fit. Et aures nõ acute audiũt in hoc morbo. & stomachi dolore uexatur, & eructat, & mente alienatur, & deliria fiunt furiosa. Quibusdam autem adest oculorum distortorum ferocitas. Et reliqua omnia perpetietur, uelut si purgatio ad pulmonem uertatur. Verũ non tussiet, neq; exspuet eiusmodi, neq; dorsum similiter dolebit. Curata uero sana fit. Non multa uero spes est de uita ipsius. Et si etiam superstes maneat, surditas aut cæcitas omnino ipsi accedet. Atq; hic est huius morbi finis. Si ex partu fluxus corripiat, & cibi in uentre non maneant, uuam passam nigram, & mali punici dulcis grana terito, & uino nigro dilutis utitor, ita ut caseum caprinum derasum, & polentam tritici torrefactã inspergas

spergas

spergas,& bene tẽperata bibenda præbeas. Si ex partu sanguinem uomat, hepatis fistula sauciata est.& dolor ad uiscera procedit, & cor cõuellitur. Hanc multa calida lauare oportet.& tepefactoria quę maxime admiserit adhibere.& lac asininum ad dies septem uel quinque bibendum dare. postea uero uaccæ nigræ lac bibendum præbere,ita ut sine cibo degat,si fieri poterit,ad dies quadraginta. Ad uesperã uero sesamum tritũ bibat.Morbus hic est periculosus.Quomodo autem lac fiat,dictũ à me est in pueri in partu natiuitate,& alia similiter.

Si lac fuerit extinctũ,porrum tritũ & aqua dilutum bibendũ dato. Et calida lauetur,& in cibo porrũ ac brassicam edat.Sed & cytisi folia simul coquat,et succum sorbeat.Bibat etiam fœniculi succũ,& de radicibus fœniculi. Et ordeũ molitum ac butyrum simul coquito,frigefacito,ac bibenda præbeto. Bonũ est & hippomarathrũ,& hipposelinũ,& cytisus.Hæc omnia simul multum lac faciunt & augent.Capræ item Scyriæ,casei autẽ maxime cõmodi sunt.Sed & saluiam coquat: Aut à iuniperi baccis,aut cedri fructu, succum diffundat,& uino affuso bibat.& reliqua oleo affuso edat.& ab acribus,& salsis, & acidis, & crudis oleribus omnibus prohibeatur.Nasturtiũ uero in uino potum cõmodum est.Nam lac purgat.& calida lauetur, & subcalidã bibat. Viticis item fructum in uino bibendũ dato.& betæ succus potatus multũ lac facit. Sesamum quoque recens,& ordeũ trimestre,in mortariũ coniecta terito, & succũ per linteũ exprimito,& mel aut amamelidas ammisceto.deinde in uino nigro bibenda dato.

Quũ mulier peperit,& à secunda non fuerit liberata,præstat dare ea à quibus maxime purgantur puerperij purgamenta:allia cocta aut assata in uino & oleo,cum polypis ac sepiolis super prunis tostis,quicquid tandẽ ex his uoluerit.Castorium uero aut nardum bibat.Bibat etiam rutam in uino nigro dulci ieiuna,aut sine uino.Si uero uinum nõ fuerit dulce,melius est mel ammiscere. Edat etiam brassicam coctam cũ ruta & mercuriali.& semẽ aliquod utero cõmodum bibat. Si uero puerperij purgamenta in grumos fuerint coacta,& dolor in imo uentre fiat, porrũ coctum, & quæcunque syluestria ac hortensia olera dato,uerum omnia pinguia facito:& per tertiũ quenque diem sub clemẽti cœlo lauetur.Frigus enim his inimicũ est.Et post balneũ inungere melius est,& non multa calida uti. Quum secunda non statim exierit post partũ,imi uentris dolores fiunt,in laterũ mollitudine, & rigores ac febres. Et si discesserit secunda,sanatur etiam mulier.Sæpe uero putrescit,& discedit sexta aut septima die, aut etiam prius.Huic autẽ dare oportet pharmaca quæ ego describam,& spiritum cõtinere iubere.Omniũ uero optimũ noui artemisiam herbam,& dictamnum,& uiolæ albæ florem.Et silphij succus optimus est fabæ græcæ magnitudine in aqua potus.Et si secũdas excludere nõ poterit,à cibo abstineat.Et postea uiticis folia trita in uino & melle,oleo affuso tepefacito,& heminæ mẽsuram bibendam dato,& exibunt. Si mulieri secũda in uteris relicta fuerit,hoc sic cõtingit.Si per uim ruptus fuerit umbilicus,aut ab obstetrice umbilicoseca per imperitiam resectus,quæ uidelicet umbilicum pueri prius incidit, antequã secunda ex uteris exijsset, & uteri sursum retrahunt secundam, utpote lubricam & diffusam,& in seipsis detinent.Nam secũda ex umbilico pueri hæret.& umbilicus postremus ex uteris exit.Si enim prior exiret,non accederet per ipsum puero nutrimẽtum, quoniam ex ipso dependet. Quum in uentre habens

fœtum corruperit menstruum, aut bimestrem, & secundæ exire non poterint, fuerit autem tenuis: huius corpus tunc purgare oportet ac pinguefacere. Non enim prius exeũt fœtus putrefacti, nisi fortes fuerint uteri, & probe compacti.

Si mulieri secũda relicta fuerit, si non ampli fuerint uteri, purgatio ipsa minus q̃ oportet procedit, & uenter durus fit ac magnus. Et frigus detinet, & febris acuta. & dolor per totum corpus, & uentris maxime partẽ eam quæ est infra umbilicum. & grauitas fit in uteris, & tormẽ, uelut fœtus insit. Et curata secundam breui eijcit putrefactam, & sana euadit. Si ex partu uterus ulceratus fuerit, rosarum floribus curato. Sed & acerbis infusis colluatur. Si uero os eius ulceratum fuerit ac inflammatum, myrrham, & adipem anserinum, & ceram albã, & thus, pilis leporinis sub uentre enatis misceto, & simul trita in lana apponito. Si ex partu uteri fuerint inflammati, febris debilis corpus tenet, & caligo adest. Ex uentre uero nunquam deficit calor, & sitit, & coxas dolet, & uenter imus fortiter intumescit, & aluus turbatur. Secessus aũt est malus & olidus. & calor uehemens corripit, & cibum auersatur, & dolor iuxta sinciput est, & uentris stomachus non potest trahere cibos ac potus, & cõcoquere nequit. & nisi curentur statim, plurimæ moriũtur. Venter aũt est in causa. Sambuci igitur folia tenerrima, in crassiore tritici recẽtis farina cocta, leuiter tepida sorbeat. Dato & aquã mulsam, & uinum aquosum. Et pectinem cataplasmatis frigefactorijs integito. Cibum autẽ q̃ minimum edat, & uenter sistatur, & caput curetur. præcordijs uero & uterorum loco, cataplasmata adhibeto. Quum doluerit sedem, aut aliud quid, iuniperi baccas, aut apij & urticæ semẽ terito, ac bibendum dato. Si ex partu doleat, resinam terebinthinam, & mel, & uinum tepidum, sorbẽda dato. Et si inflammati fuerint uteri, inde sedantur. Si uero nõ doleat uterorum locũ, amygdalas amaras tritas, & oleæ folia tenera, & anisum, & irionem, & origanum, & nitrũ. Hæc misceto, terito, & uterorum collyria efformato. Si uero inflammati fuerint, & dolor habuerit, rosarum folia, cinamomum, & cassiã, simul terito, & netopo affuso, placentulas ac pastillos drachmales formato, easq; in ollam nouã fictilem igne candẽtem mittito, circũlocataq; muliere ac uestibus cõtecta, in uteros suffito. Hoc dolores sedat. Si uero ex partu uteri doluerint, calor debilis habet. uerum uenter imus intus igne ardet. & ad coxendicem aliquando intumescit. & dolor habet imum uentrem, & laterum mollitudinem. Et secessus biliosi sunt & graueolentes. & si nõ sistatur uenter, derepente moritur. Quum igitur sic habuerint, uẽtrem frigefacere oportet, cauendo ne horrescat. Bibat autem si non sistatur, aquam de crassiore tritici farina in ipsa macerata, & panis farinam edat. Sorbeat autẽ mali punici uinosi succum aqua dilutum, farina lentium inspersa. Et hoc coquito, misce lentem, & cuminum, & salem, & oleum, & acetum, atq; hanc sorbitionem frigidam exhibeto. Lenticulam item acidam dato, et uinũ uinosum pramnium insuper sorbendum. Ab alijs autẽ cibis abstinere oportet donec febris soluatur. Si uero uisum fuerit, etiam lauetur. Si uero debilis fuerit, polentam bibendam dato. Et si imbecillior sit, ex aqua frigida. Cibum autem exhibeto leuem, qui non euacuet, ubi calor remiserit. Morbus hic acutus est & lethalis. Si inflammati fuerint puerperæ uteri, uenter ardet, & magnus fit, & ad præcordia suffocatio habet. Quum sic habuerit, muscum marinũ quem super pisces inijciunt, pro cataplasmate

mate adhibeto. Verum in mortario misceto ac tundito, crudam ordeaceam farinam, & cinerem sarmentitium, & lini semen tostum, & hæc oleo & aceto subigito, & uelut cyceonem crassum facito, deinde coquito donec uelut farinæ subactæ massa fiat, atq; ita q̃ calidissima imponito. & si opus fuerit, etiam insidere facito. Si puerperæ inflammati fuerint uteri, intumescunt. & ubi puerperij purgamenta intus manserint, occulte distenduntur. distendũtur autem ubi condensati fuerint à frigore. His si quidẽ perfrigerẽtur, calefacere cõducit. Si uero inflammati fuerint, & frigus discesserit, medicamentum subdititium facere, quod inflammationi aduersatur. & simul lauare, ac fouere, & pharmaca adhibere, quæ ego describam, & uaporem in os ac nares attrahere. Si uero suffocent, lentes in aceto, & sale, & origano multo coquere, & attractionẽ facere. Et mercurialem edat, & in succo eius tenuem farinã sorbeat. & quàm celerrime ac prius quàm dolor corripiat, pharmaca dato quæ uterorũ dolores sedant. & cibos per aluum secedentes assumat. & si uenter sit inflammatus, clystere adhibito q̃ citissime subluatur. Si uteri pituita fuerint impleti, flatus in uteris fiunt, & menses procedunt pauciores, albi, pituitosi. Quãdoq; etiam sanguis tenuis sincerus, pelliculis plenus. Quibusdam etiam conturbatur, & ter in mense comparet. & præ humiditate cum uiro commisceri non uult, neq; libidine ad hoc faciendum concitatur. & tenuis fit. Dolet autem imum uẽtrem, & lumbos & inguina. & si mordeat id quod effluit, & exulceret osculi uteri circũferentiã summam, fluxionem diuturnam fore pronũciato. Et si non multa fuerit fluxio, lenticulæ decoctum cum ueratro exhibeto ad uomendum. Deinde in nares infundito. & pharmacum deorsum purgans bibendum dato. A cibis autem acribus prohibeatur. Si uero grauetur, & frigeat, & torpedo habeat, lac præbeto, & uinum odoratum. Bibat autem ieiuna hypericũ, apij semen, saluiam, in uino odorato aquoso. & uteros medicamẽto ex uini fece colluat. & si ulcerati fuerint, interpositis diebus duobus aut tribus, pharmaco ex grano cnidio eluat, et postea cum acerbis lauet, myrti ac lauri decocto, & medicamento ex flore argenti illinat. Morbus aũt est grauis & paucæ effugiunt. Si uero acetabula pituita plena fuerint, menses fiunt pauciores. & si in uẽtre habuerit, corrumpit ubi fœtus fortior factus fuerit. Non enim corroboratur, sed defluit. Cognoueris autem hinc. Humida fit, & quod defluit mucosum & uiscosum uelut à uẽtre defertur, & non mordet, & in mensibus postquã sanguine purgari desierit, per duos aut tres dies, muci ex uteris prodeũt. & horror tenet, & calor non acutus, uerũ non deficit. Hanc succo grossorum colluito, à quibus omnis aqua purgatur, & hoc iterum atq; iterum. Postquam autem purgata fuerit, de cætero acerbis utatur. Apponat autẽ mollia, à quibus pituita purgatur. & foueat uteros medicamento ex lauro, & colluat pharmaco ex aceto. & aromatis suffitũ faciat, postquam menses cessarint. postea uero à cibis & balneis abstinere oportet. Coeat autem cum uiro, & cibos ac uinum parce sumat, & calide degat, & tegumẽta cruribus circumdet, & oleo illinat. Si aqua intercus in uteris nascatur, menses pauciores & praui fiunt, & ante tẽpus deficiunt. & imus uenter intumescit. et mammæ solidæ, molles fiunt, & lac malum. Et putat se in uentre habere. & ex his cognosces quod aqua intercus est. Sed & in uterorum osculo significationem de se præbet. Ad tactum enim gracile & humidum apparet, & rigor ac febris cor-

ripit. Quanto uero magis tempus proceſſerit, tanto magis dolor habet imum
uentrem, & lumbos, & laterum mollitudinē, ac inguina. Hic morbus ex abor-
tu fit. Sed & ex alijs cauſis, & quum mēſes fuerint occultati. Hanc multa calida
lauare oportet, et tepefactoria adhibere ſi dolor habuerit, Poſtquam autem ſe-
datus fuerit, pharmacū infra purgans bibendum dare oportet, & uteros medi-
camento ex bubulo ſtercore fouere. Deinde id quod ex cantharide paratur ap-
ponere, & biduum aut triduū intermittere. Et ſi robur affuerit, netopo collue-
re. & ſi uenter mollis fiat, & febres ceſſent, & menſes ſecundū rationē prodeant
cum uiro dormiat, & in medicamentis ſubdititijs perſeueret. & interpoſita die
crethmi corticem bibat, & pæoniæ grana nigra quincꝫ, & ſambuci fructum in
uino ieiuna. Et mercurialem ꝙ plurimam edat, & allium crudum ac coctum. &
mollibus ad ſomnū utatur, & multa potione, & alijs mollibus. & obſonijs ma-
rinis potius ꝙ carnibus. & ſi pepererit, ſana euadit. Si hydrops in uteris fi-
at, menſes pauciores fiunt ac deteriores, & per longius tempus, & pauciores ꝙ
oportet, aut paulo plures. & uenter intumeſcit, & locus ſupra pectinē, & tibiæ,
& lumbi. Vbi uero multum temporis proceſſerit, & in uentre habuerit, corrū-
pit ac eijcit. & aqua cum ipſo fœtu effunditur. & mulier pleruncꝫ moritur. San
guis autem corrumpitur, & aquoſus redditur. Huic lac bibendum dato, & pe-
plum album potandum, donec fœtus moueri poterit. Quin & ante hoc utplu-
rimum fœtus corrumpitur, & per abortū eijcitur. & uteri ſanguine & aqua ma
nant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore, ꝙ aliter. Cognoſcere uero po-
teris quod hydrops eſt, ex digiti contactu. Deprehendes enim oſculū ipſorum
gracile & plenum humiditate. Si uero fœtus in ipſa non circa initia, ſed iam bi-
meſtris corrumpitur ac ſuffocatur, tunc & uenter imus intumeſcit, & ad conta
ctum dolet, uelut ulcere prꝺſente. & febris magna ipſam ac dentiū fremitus cor
ripit, & dolor acutus & uehemens pudenda, & imum uentrē, & lumbos, & la-
terum mollitudinē, & coxas. Quū ſic habuerit, calida ipſam lauato. & ſi dolor
habuerit, tepefactoria adhibeto, experimento facto de eo quod maxime admit
tat. & pharmacū deorſum purgans bibendū dato. Intermiſsione uero facta per
tempus quantū tibi ſatis eſſe uidebitur, & colluito, & foueto, & cyclaminū mel
le ſubactum, ac linteo exceptum, ad os uterorū apponito. Et cupreſsi ramēta in
aqua madefacta, eodē modo apponito. Verū hæc breuiore tempore, & per lon
gius tēporis interuallum, quāto magis mordent & lancinant. Et ſpecillum ſtan
neum paratū immittito, et digitū eodem modo. Potiones quocꝫ bibēdas dato,
quaſcuncꝫ maxime libenter admiſerit. & cū uiro dormiat, maxime opportuno
tēpore præſente. Si enim geniturā conceperit, & prægnās facta fuerit, ac pepe-
rerit, ſubpurgātur, & ea quę prius in ipſa fuerūt, unà cum ipſis puerperij purga
mentis ſubeūtia. Atcꝫ ſic maxime ſana fieri poterit. Si mulier aqua intercu
te laborarit, ſplene ipſius magno & aquoſo exiſtente. Fit autē ſplen aquoſus ab
hac affectione, quū febris habuerit, & nō dimiſerit hominē, & ſitis ipſum corri
puerit fortis, & biberit, ac non reuomuerit. Nam quod in ueſicam penetrat, per
urinam eijcitur. Reliquū uero ſplen capit, abſtrahēs à uentre ad ſeipſum, ut qui
rarus eſt & ſpongiformis, & ſecundum uentrē ſitus. Et ſi his ſic habētibus non
exudarit, necꝫ aluus laxetur, ab hoc ſplen attollitur, & hoc magis ſi aqua fuerit
potus. & ſi quis ipſum contingat, mollis eſt uelut molliſsima pluma ſiue lana:

quandoq; uero etiam renititur. Eleuatus autẽ & impletus, distribuit per uenas corpori, & maxime in omentũ, & locos circa uentrẽ, et crura. Altera enim pars ad alteram delegat in corpore, ubi singulis plus quàm oportet affuerit, & cõtinere non poterint. Succedit autem ex hoc semper hydrops, ubi splen ad seipsum trahere cõsueuerit, quũ natura rarus sit ac mollis. Quibusdã uero hoc morbi principium fit sine febre, si calor quidam in uentre constiterit, uelut pituita in ipsum collapsa, & si homo sitim non continuerit, neq; uesica, neq; uenter, urinã & stercus iusto modo excolarint: neq; cõmoda diæta homo utatur. Si uero hydropica fuerit, prodeunt menses multi derepẽte, quãdoq; uero pauci. Et fiunt aliquãdo uelut aqua à carnibus, sicut si quis cruentas carnes abluisset: aliquando uero paulo spissiores, & non cõgelantur. & anhelatio ipsam corripit priusquã menses prodeunt. & dolor in splene, & magis si quid dulce ederit. & uenter attollitur ac magnus fit. Et ubi plura quàm solita est ederit, dolet uẽtrem, & lumbos aliàs atq; aliàs dolor uexat. & febris ipsam paulatim corripit. postq; autẽ depurgata fuerit, melius sibi habere uidetur superiorũ respectu. postea ad idem relabitur. & si curetur uelut conuenit, sana euadet. Sin minus, & fluxus comparet, & per omne tempus semper fluet paulatim uelut serosa sanies, & ampliore curatione opus habet. Si uero fluxus non succedat, sed uteri à prioribus menses non laxarint: tunc & uenter ipsi magnus erit, & grauitas intus erit, uelut in uentre habenti. et uelut puer in uentre ipsius moueri uidebitur, nimirum dum uteri aqua pleni sunt, & aqua mouetur. Aliàs enim atq; aliàs fluctuat in ipsis aqua, uelut in utre. & pars infra umbilicum ad contactum dolet. & clauiculæ, & thorax, & facies, & oculi attenuantur. & mammæ attolluntur. Quibusdam uero & uenter, & crura aqua implentur. Quibusdam autẽ alterum horum. & si quidem ambo impleta fuerint, nulla spes est de hominis uita. Si uero etiam alterum horum, modica spes est si curetur, & non ualde fuerit attenuata. Diuturnus est autem hic morbus. Et fiunt omnia magis his quæ non pepererunt, fiunt autem sæpe etiam his qui pepererunt. Periculosa uero sunt uelut dictũ est, & plerũq; acuta & magna, & intellectu difficilia, eo quòd mulieres participant morbis, & aliquando neq; ipsæ sciunt quòd ægrotant, priusquam morbos experiantur à mensibus, & seniores factæ fuerint. Tunc autem & necessitas, & tempus, ipsas morborum caussam docet. & quandoq; non cognoscentibus ex quo morbo ægrotent, morbi incurabiles fiunt, antequam doceatur recte medicus ab ægrotante ex quo morbo ægrotet. Verẽtur enim narrare, etiamsi sciant: & præ imperitia ac ignorantia, turpe sibi id esse putant. Sed & medici simul peccant non exacte caussam morbi percunctantes, sed uelut uiriles morbos sanãtes. et multas noui iam ab huiusmodi affectionibus corruptas. Quare statim caussam exacte interrogare oportet. Multum enim differt muliebrium morborum ac uirilium curatio. Si uteri fuerint ulcerati, sanguis & pus purgatur, & fœtor grauis oboritur. & dolor acutus corripit lumbos, & inguina, & imum uẽtrem. & dolor sursum procedit ad laterum mollitudinem, & ad costas, & ad scapulas. Aliquando etiam ad clauiculas peruenit. & mordetur, & caput uehementer dolet, & delirat. Progressu uero temporis tota intumescit. & debilitas ipsam corripit, & animi deliquium, & febris tenuis, & perfrigeratio. Intumescunt autem maxime crura. Morbus autem corripit ex abortu,

si qua corrupto ac putrefacto intus puero, nõ fuerit expurgata. & calor totum corpus tenet. Corripit etiã ex fluxibus, & si in ipsis acria fuerint, & biliosa mordeant. Si in hoc modo habentẽ incideris, ubi quidem dolores habuerint, multa calida lauato. & tepefactoria adhibeto qua parte fuerit dolor. & si quidem superne fuerint dolores, & mulier fortis est, totam fomentato. & pharmacũ deorsum purgans bibẽdum dato. & ubi tempus anni fuerit, serum coctum insuper bibendum præbeto, per dies quinq;, si id facere poterit. Si uero non fuerit serũ, lac asininum coquito, & per dies tres aut quatuor bibendũ dato. Post lactis autem potum, cum aquis ipsam reficito, & cum cibis commodis, carnibus ouillis teneris recentibus, & uolucrium: & beta, et cucurbita. Abstineat autem à salsis & acribus, et marinis omnibus. Et à carnibus porcinis, & bubulis, ac caprinis. Edat autem panes. Si uero animi deliquia teneant, & non ualida sit, & perfrigeretur, sorbitionem accipiat. Sunt autẽ quidam qui his caput dolentibus lac bibendum præbent, quia caput dolent. Alij aquam, quia animo linquantur. Ego uero uice uersa, si caput dolent, & mente percellantur, aquam cõmodam puto. Quum autẽ mordentur, & acria sunt quæ pungunt, lac his lenitatem inducit. Vbi uero tibi ualida esse uidebitur, uteros colluito. primũ medicamẽto ex uini fece. postea interpositis diebus tribus aut quatuor, eo quod cum brassicæ decocto tepido paratur. Et rursus intermissis diebus tribus eo quod cũ butyro paratur eluito. Et si ubi hæc feceris sanescant uteri, eo quod cum malicorio paratur colluito. Super ulcera uero argenti florem, & gallam, & myrrham, & thus, & spinæ Aegyptiæ fructum, & œnanthen syluestrem, & chrysocollam, & squamam æris, & loti ramenta, & crocum, & alumen Aegyptium combustum illinito. Horum singulorum una æqualis sit portio. Alumen uero & gallam, & crocum, una omnium portione sumito. Hæc omnia trita ac permixta in uino albo dulci diluito, deinde coquito donec mellis crassitudo fiat, et dato ut cũ hoc pharmaco bis in die ulcera inungat, ubi aqua tepida prius lauit. Coquãtur autem in aqua, & hedera, & saluia. Et ubi tibi hæc faciẽti melius habere uisa fuerit, lac caprinum coctum præbibendũ una die dato. Postea uero lac bubulũ præbeto eodem modo uelut in prioribus. post lactis aũt potum, per cibos q̃ maxime crassefacito, & ut in uentre habeat facito. Sana enim fiet. Plerũq; uero ex hoc morbo euadunt, & steriles fiunt. Senioribus aũt non ualde quid horũ accidit. postea uero bibenda sunt pharmaca, lini semen torrefactũ, & sesamum, et urticæ semen, & pæoniæ radix amara, hæc in uino nigro odorato trita bibat. Si uteri ulcerati fuerint, & sanguis, & pus, & serosa sanies fluit: putrescentibus enim uteris, morbus ab ipsis fit, & uenter imus eleuatur, & attenuatur, & ad contactum dolet, uelut ulcere præsente, Et febris ac fremitus ipsam occupat. & dolor acutus ac uehemens inuadit pudenda, & pubem, & imum uentrem, & lateris mollitudinem, & lumbos. Morbus autem maxime corripit ex partu, si quid in ipsis diuulsum cõputruerit. Itẽq; ex abortu, & aliàs sua spõte. In has si incideris, aqua multa calida lauato. et qua parte dolor habuerit, tepefactoria adhibeto & spõgiam ex aqua calida expressam. & colluito acribus & acerbis uitatis, mollioribus uero ammixtis, prout tibi tempestiuũ esse uidebitur. & lini semen ac sambuci fructũ tũdito, et ammixto melle pharmacũ facito, atq; hoc utitor. calida uero aqua lauato. Et acceptã spongiam, aut mollẽ lanam, in aqua calida tingito, & pudenda

uteri
Gra
balneu

pudenda ac ulcera expurgato. Deinde in uino meraco, rursus spongiam aut lanam tingens, eodem modo utere. Et postea pharmaco hoc inunge, quoties tibi tempestiuum esse uisum fuerit. Postea resina & adipe suillo mixtis simul illinito sæpe interdiu ac noctu. postea uero lini semen torreto, tũdito, ac cribrato: & peplum album in polenta tũdito ac cribrato: & caseum caprinum assato, & sordes ac salsuginem deradito, & pinguitudinem eius, & polentæ pollinem ammisceto. Sit autem una pharmaci mensura, & casei, & polentæ. Hæc bibenda dato mane ieiunæ, in uino austero diluto. Ad uesperam autem misceto, & crassum cyceonem præbeto, & quicquid muliercula maxime libenter admiserit, bibendum dato. Et donec quidem sanguis multus fluxerit, & dolores acuti habuerint, & modico tempore intermiserint, hæc facito. Postquã autem ulcus minus fuerit, & dolores debiles apprehenderint, & per longius tempus, pharmaca bibenda dato à quibus purgetur deorsum magis quã sursum. & intermisso tempore quantũ opportunum esse uisum fuerit, lenibus fomẽtis foueto, muliere in alto collocata, prout tempestiuum esse uidebitur. Hæc si fecerit, sana euadet. Morbus autẽ est lenior & lethalis. & paucæ ipsum effugiũt. Si uero uehementer exulcerati fuerint, sanguis & pus purgatur, & odor fit grauis. Et quũ dolor aprehẽderit, uelut à partus dolore fiunt ea quæ circa fluxũ contingere solent. Et quum tempus affuerit, crura & pedes intumescũt. Et curant medici hunc morbum uelut hydropem, uerum hic talis non est. Hanc si curandam acceperis, primum calida lauato, & calefacito. Et acribus ac mollibus et acerbis, & aqua & uino colluito. Et polycarpon, & polycnemon, ac mel simul coquito, deinde lanã in his tingito, & pudenda illinito. Et resinam, ac mel, & pinguedinem suillam illinito. Et bibendum dato semen lini ac sesamum torrefactum, & butyrum, & caseum caprinum, & polentam in omnibus. Bibat autem in uino ieiuna. Ad uesperam uero plurimum mellis affundito. Et donec quidem sanguis purgetur, & dolores acuti habuerint, & modico tẽpore intermiserint, hoc facito. Quum autem ipsi minus prodierit, & dolores debiliores per longius tẽpus tenuerint, pharmacum deorsum purgans bibẽdum dato, ac finito. Hæc si fecerit, sana euadet. Sobolis autem spes non adest. Quæcunque ulcerationes in uteris fiunt, ex abortu, aut alia quadam causa, eas omnes respectu ad totum corpus facto curare oportet, quacũque curatione opus habere uisæ fuerint, siue ex uniuerso corpore hominem curandam esse putaueris, siue ex ipsis uteris. Cognosces autem an ab ipsis uteris sint, hoc modo. Quæ enim ulcerationes ab ipsis uteris sunt, purgationem exhibent purulentam & compactam: quæ uero non ab ipsis, tenuem & saniosam. Quum igitur tenues sunt fluxiones, cũ pharmaco eas curare oportet, & dare quod & sursum, & deorsum purget. Primũ autem sursum. Et si quidem post pharmaci potionem, fluxiones pauciores fiunt ac faciliores, intermissione facta rursus eodem modo medicari oportet. Post pharmaci uero potionem, talem uictum præscribito, ex quo homo ipsa quàm siccissima fiat. Id autem continget, si toti ipsius corpori, per tertiam aut quartam diem, fomentum adhibueris, & à fomentis statim uomitus feceris. post uomitus autem & fomenta, diætam constituito ex illuuie, & aquæ potu, & panis cibo, nullo uero obsonio, quàm uino nigro meraco. Nullo item olere. Quum uero uomitum præparas, multis & acribus oleribus opus habes, quibus ipsam impleas, mul-

tis

tis etiam cibis, et obsonio quodcunq; uoluerit. Et ut impleas ipsam multo uino aquoso, & ut à fomentis ipsam laues multa calida. Atq; hæc quidem curatio est huiusmodi fluxionum. Melius tamen est ut utrasq; pharmacis cures, & uomitum procures, & sursum trahas. Diæta uero siccatoria melior est, & illuuies. Cęterum uteros hoc modo curare oportet. primum quidem fouere sambuci folijs in aqua coctis. Deinde post fomentũ, smegmate ex uini fece colluere. Et si quidem putredo in ulceribus fuerit, & quæ exeunt graueolentia, smegmate meraciore. Si uero nihil tale, aquosiore. post fecem autem, cum aqua in qua cocta est myrtus & saluia. Postea uero cum uino colluere, meraco, albo, tepido. Quũ autem mordetur iam à collutionibus, tunc iam pura sunt ulcera. colluere igitur oportet fece aquosiore, & uino nigro. post uinum uero, adipem suillum recẽtem liquato, & pinguedinem anseris si affuerit, sin minus, aliam, maxime gallinaceam, aut ex uolucriũ gente. Si uero neq; hæc adsit, oleũ uetus ex oliuis ammisceto, atq; hoc tepido colluito post uinũ, per alium clysterem in os uteri infuso. Et si fuerit ulceratum, linamenta ex mollitorijs facta apponito. Et si hæc subdita ardorem induxerint, his ademptis mulierem aqua tepida lauari iubeto, tali quali colluebatur. Si uero ad hanc diætam fluxiones nõ discedant, pauciores tamen fiant, & uehemẽter mordeant, & ea quæ effluunt bilis fuerint ac salsugo: & nõ solum internas partes, sed etiã externas exulcerent, diætam transmutare oportet, & totam humectare, quo fluxiones q; aquosissimæ fiant, & minime mordaces, balneis multis calidis, maza, oleribus coctis omnibus pinguibus, piscibus carthilagineis, cũ cepis & coriandro, in muria dulci coctis: coquantur autẽ pingui modo: carnibus coctis omnibus, excepta bubula & caprina: His enim percoctis cũ anetho & fœniculo: uino mellei coloris, fuluo, aquoso, uberiore lactis potu cum uino dulci. Reliqua uero de collutionibus iuxta relatũ modum facito. Atq; hæc quidẽ est eiusmodi fluxionũ curatio. Quũ uero purulenta & compacta exierint, harum quidem totũ corpus nõ mouere oportet. Verum colluere, & per collutiones totã curationem facere. Colluere autẽ oportet cum ijsdem infusis, quæ prius dicta sunt eodem modo. Cõscribentur tamen etiam aliæ collutiones. Vlcerũ curatio. Ceruinũ adipem recẽtem ac uiridem subdito. Omnia uero statim uino siręo siue sapa colluere oportet. Optimũ aũt est cerussa, si ulcera fuerint, & oleo narcissino. Cibis aũt mollissimis utatur, & non acribus. Si uero sordida fuerint, & proserpãt, ac proximũ locum mordeant, purgato, & nouã carnem producito, & carnẽ ad cicatricẽ perducito. facile enim resoluuntur, & maligna fiũt. et frequẽter lauato. Si uero mulier ex abortu uulnus accipiat, aut ex medicamẽtis subdititijs uteros exulceretur: Qualia multa semper mulieres faciunt ac medicando excitãt, & fœtus corruptus fuerit, et mulier non purgetur, sed uteri inflammati fuerint uehementer ac conclusi, et purgationem emittere non poterint, nisi primum emittãt sanguinẽ qui est in fœtu. hæc si quidẽ curetur, breui sana euadet, uerum sterilis. Si uero puerperij purgamenta ipsi sua sponte eruperint, et ulcera sanata fuerint, etiam sic sterilis erit. Si uero purgatio quidem ipsi fiat, ulcera aũt non purgentur, periculũ est ea putredinosa esse. Si uero purgatio prodierit ipsi iam afflictæ ac extenuatę, moritur. Quin et si in partu uteri ualde fuerint exulcerati, fœtu non secundum naturam exeuñte, eadem patientur quæ patitur ea quæ ex corruptione fœtus uteros ulceratos,

habet

habet. Et tranſmutationes ac fines eoſdem morbus habet,ſiue ex fœtus corru-
ptione,ſiue ex partu uteri fuerint ulcerati.et ſi puerperij purgamẽta omnia prõ
dierint, minus dolebit, niſi magna ulcera fuerint. Et ſi curetur, breui ſaneſcit.
Oportet autẽ curam cito adhibere,ſi ulcera in utero fuerint. Nam ut quæ in te-
nero loco ſunt,cito augeſcũt, & breui putreſcunt. Curare uero oportet ulcera,
uelut etiam ea quæ in reliquo corpore ſunt, Nimirum ut inflammationem ar-
ceas,& repurges,& repleas,& ad cicatricem perducas. Danda eſt autẽ aqua in
potum,uinũ minime. cibos item paucos,ac minime multos exhibeto. Qui-
cunq; abortus facti diſcedere non poſſunt,dum aut toti,aut partes fœtuũ ſunt
maiores,aut minores & obliqui ac impotentes,tales ſiquidem ſecundum natu
ram ſiti fuerint,pharmaco aliquo dato ex his quæ ego referã expellito, ubi mul
ta calida prælaueris. Et ſi prodire uolentes,non facile exeant,quũ ſiti ſint ſecun
dum naturam,talibus ſternutatorium admoueto. Apprehendito autẽ naſum,
& os cõprimito,ac ſic ſternutet,quo ſternutatio ꝙ maxime efficax ſit. Vtatur
item cõcuſsionibus. Sic autem concuſsionẽ facito. Lectum altum robuſtum ac
inſtratũ ſumito,& mulierem ſupinã reclinato. pectus uero & axillas ac manus,
faſcia aut molli lato loro ad lectũ alligato ac cingito, & crura incuruato, & mal-
leolis apprehenſam detineto. Quum autem ſic diſpoſueris,ſarmentorum mol-
lium faſcem, aut aliquid huic ſimile parato, tantum quantus ſufficit, ut lectum
non negligat excipiendo ipſum,dum in terram proijcitur,quo non pedibus iu
xta caput,terram contingat. Poſtea uero ipſam manibus lectum apprehendere
iubeto,& lectum ad caput ſublimem habere,ut decliuis ſit in pedes,animaduer
ſione habita ne pronua ſit homo ipſa. ubi uero hæc facta fuerint, & lectus ſubli
mis fuerit,retro ſarmẽta ſupponito. maxime autem dirigito, quo pedes terram
non contingant dum lectus proijcitur,& ut ſint intra ſarmenta. Eleuent autem
duo uiri ex utroq; pede hinc atq; illinc, quo in directum lectus cadat, planè ac
æqualiter,& conuulſio ne fiat. Concutiendum eſt autem maxime unà cum par
tus dolore. Et ſi quidem diſcedant, ſtatim quieſcendum. Sin minus, interſtitio
facto rurſus concutito,& in lecto geſtatam attollito, ac agitato. Atq; hæc qui-
dem ſic facienda ſunt,ubi recte & ſecundum naturam diſcedãt. Oportet autem
cerato liquido præillinere,quod in omnibus huiuſmodi circa uterum affectio-
nibus optimum eſt:& maluæ aquam affundere,& fœnigræci,aut potius ptiſa
næ triticeæ ſuccum. Oportet autem uſq; ad inguina,ſedem & pudendum foue
re,& inſidere, ubi partus dolores maxime infeſtarint,& nihil aliud mente uer-
ſare. eã uero quæ medicatur, oſcula mollibus aperire oportet,& leniter hoc fa-
cere. Vmbilicum uero unà cum fœtu attrahere. Quicunq; uero duplicati
complicantur,& in oſculo uterorum incumbunt,eos ſiue uiui fuerint,ſiue mor
tui, rurſus retro protruſos uertere oportet, quo ſecundũ naturam in caput ex-
eant. Quum autẽ retrudere uoles aut uertere, ſupinæ ipſi reclinatæ molle quid
dam ſub coxas ſubſternere oportet,& ſub lecti pedes, quo altiores ſint hi à pe-
dibus,ſemper aliquid ſupponere. Sed & coxæ altiores capite ſint,& ut nullum
ceruical ſub capite ſit prouideto. Quum uero retruſus fuerit fœtus, & hinc
atq; illinc obuoluitur, ut ſecundum naturam conſtituatur, & quicquid ſub le-
cti pedes ſuppoſuiſti ac lapides, & quicquid ſub coxas ſubdidiſti, ſubtrahito.
Capiti uero puluinar ſubijcito. Atque talia hoc modo curato. Quicunq;
uero

uero fœtus uiui, manum aut crus foras præmittunt, aut etiam ambo: eas oportet quàm celerrime ubi exitum significarint, prædicto modo intro retrudere, & in caput uertere, & ad uiam reducere. Et quicunque fœtus complicantur, ad lateris mollitudinem, aut coxam in partu collapsi, eos dirigere ac uertere oportet. & in aquam calidam desidere facere, donec mulier refocilletur. Quicunque uero fœtus mortui, aut crus, aut manum, foras protendunt, eos optimũ quidem fuerit, si id fieri posset, intro retrudere, & ambas has partes in caput uertere. Si uero hoc fieri non poterit, uerum intumescit, secare hoc modo. Dissectum per scalpellum caput, cum contusorio instrumento, ut ne in ramenta findatur contundito, & ossa per ossium uolsellam, aut tractorium instrumẽtum, iuxta clauiculam immissum, prout habuerint extrahito, nõ multis simul, sed paulatim exemptis, ac rursus ablatis. Quum uero hæc foras extraxeris, & in ipsis humeris fueris, ambas manus in articulis cum ipsis humeris secato. Et ubi hæc extraxeris, si quidem fieri poterit ut exeant, etiam reliqua facile extrahito. Si uero non obediant, totum pectus usque ad iugulum findito, Verum caueto ne in uentrem seces, & aliquid de intestino denudes. Exit enim uenter, & intestina, & stercus. Si uero horum quid excidat, maioris negotij iam res fit. Contundito autem costas, & scapulas contrahito. Et facile postea reliquum fœtus procedet, nisi iam uentrem tumidum habuerit. Si enim tale quid fuerit, melius est uẽtrem fœtus leniter perforare. Flatus enim solum à uentre exit, & sic facile prodibit. Si uero exciderit manus, aut crus, immortui fœtus, si quidem fieri poterit, ambas partes retrudito, & fœtum rite dirigito. Hoc enim optimum fuerit. Si uero fieri nõ poterit ut hoc facias, quicquid sanè foris fuerit quantum potes penitissime resecato. & reliquũ profunditate intus explorata protrudito, & fœtum in caput uertito. Quũ autem uertere ac secare puerum uoles, ungues de manibus tuis resecato. Scalpellum uero quo dissecas, incuruũ potius sit quàm rectum, & huius caput occultato per indicem digitũ, eodẽque interna explorato ac deducito, ita ut caueas ne uterum contingas. Cæterũ molæ conceptus hæc caussa est. Quũ multi menses, modicum & morbosum semen conceperint, neque conceptus rectus sit, & uenter plenus est uelut prægnantis. Nihil autem in uentre mouetur, neque lac in mammis generatur. Mammæ aũt turgidæ sunt. Hęc igitur ad duos annos, sæpe etiam tres, sic habet. & si quidem una caro fiat, mulier perit. Neque enim fieri potest ut superstes maneat. Si uero plures, erumpit ipsi per pudendũ sanguis carnosus plurimus. & si hoc moderate fiat, seruatur. Sin minus, à fluxu correpta perit. & morbus quidem talis est. Iudicare uero oportet ex plenitudinis mole, & quòd in uentre non mouetur. Nam mas trimestris, fœmina quadrimestris motum habet. Postquam igitur tempore hoc prætergresso nõ mouetur, nimirum hic morbus est. est autem hoc magnum signum, quòd lac in mammis non generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato. Aut certe cũ prædictione. Et primum quidem totũ corpus foueto. Deinde per sedem clysterem adhibeto, quo sanguis multus erũpat. Fortasis enim quod compactũ est commoueris, id quod fœtus esse putatur, muliere à pharmaco concalefacta. Sed & uteros colluito, quo sanguinẽ educas. Sin minus, subdititijs utatur fortissimis è bupresti. Et dictamnum creticum in uino bibat, sin minus, castoris testem. Et retrò cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinẽ affigito, & plurimũ sanguinem detrahito

detrahito. Atq; hoc maxime rerum ac uirium ipſarũ coniectura facta facito. Et hactenus quidem dictum eſt de morbis à puerperij purgamẽtis fientibus. Sũt autẽ pericula in ipſis non parua, Acuti enim ſunt & cito tranſmutantur. & magis affligũtur primiparæ, ꝙ quæ ſunt partuum expertæ. Prodeunt autẽ puerperij purgamẽta ſanæ mulieri ſufficiẽter, primũ ſeſquiheminæ mẽſura, aut paulo plura. poſtea adhuc pauciora iuxta hanc rationẽ, donec ceſſent. Prodeunt autem uelut ſanguis à uictima, ſi ſana uelut dixi, mulier fuerit, & ſana futura eſt, & cito congelantur ac purgantur. & poſt partum plerũq; ſanæ mulieri contingit ut poſt puellæ partum, in quadraginta duobus diebus diuturniſsima purgatio fiat, Extra periculum autẽ eſt etiam ſi uigintiquinq; diebus purgetur. poſt maſculi uero partum, purgatio diuturnior fit in triginta diebus. extra periculũ eſt etiam quæ in uiginti diebus contingit. & in his quæ fœtus corruperunt ſecundum horum dierum rationem purgatio contingit. & in iunioribus quæ corruperunt paucioribus diebus. In ſenioribus aũt, pluribus. Eædem uero ſunt affectiones ex puerperij purgamẽtis, & ei quæ corrupit fœtum, & ei quæ peperit, ſi menſtruum corruperit fœtum. & quæ corruperunt magis periclitantur. Corruptiones enim grauiores ſunt ꝙ partus, Non enim fieri poteſt ut citra uiolentiam fœtus corrũpatur, aut pharmaco, aut potu, aut cibo, aut ſubdititijs medicamentis, aut aliqua alia re. Violentia uero malum eſt. In huiuſmodi enim periculum eſt ne uteri exulcerentur, aut inflammentur. Hoc autẽ eſt periculoſum.

At uero lac quomodo fiat, dictum eſt à me in natura pueri in partu. Poſtq; autem prægnans fuerit mulier, menſes non ualde prodeunt, præterquam quibuſdam pauci. Dulciſsimus enim humor ex cibis ac potibus ad mãmas uertitur ac exſugitur. Et neceſſe eſt etiã reliquũ corpus magis euacuari, & minus ſanguine plenum fieri. Atq; hoc ita contingit. Sunt aũt quæ natura ſine lacte ſunt, & quibus lac deficit ante tẽpus. Hę uero natura ſolidæ ſunt, & denſæ carnis. & propterea ſufficiens humor non penetrat à uẽtre in mammas, quum uia ſit denſa. Ad menſes detrahendos. Elaterij potiones duas ſumito, & adipem ouillum de rhenibus, pari elaterij portione ammiſceto, & nõ conterito, uerum duas glandulas ſubdititias facito. Aut melanthiũ ex tritico terito, & aqua ſubigito, & duas glandulas formato, atq; has ante dies quibus affuturi ſunt apponito. Si enim non prodeunt, rigores ac febres inducunt. Mollitoria, à quibus aqua & arena purgatur, ducunt etiã menſes, ſi non fuerint diuturni, et oſculum emolliunt. Narciſſum, myrrham, cuminũ, thus, abſinthium, cyperũ, ſingula æqualibus portionibus ſumito, narciſsi uero ſolum quatuor portiones: et puluillum ſtupæ dum pectinatur crudum linum ammiſceto, & hæc cum aqua origani cocti terito, ac glandem formato & ſubdito. Aut cyclaminũ magnitudine tali, & æris florem magnitudine fabæ terito, & cum melle glandem formato, ac apponito. Aut pulegium, myrrham, thus, fel ſuis ac bouis, cum melle ſubigito, et glandem efformato. Si menſes non prodeant, adipem anſeris, & netopum, ac reſinam permixta ac lana excepta apponito. Medicamentum ſubdititium, purgatoriũ, mollitorium. Caricam percoctã ac expreſſam leuiſsime terito, et in lana ſubdito cum roſaceo unguẽto. Aut acris braſsicæ & rutæ, utriuſq; dimidiũ terito, ac utitor eodem modo. Purgatoriũ. Medullam anſeris aut ceruí magnitudine fabæ affuſo unguento roſaceo et lacte mulie

bri terito, uelut pharmacũ teri solet, & cũ hoc os uteri illinito. Aliud subdititium molle. Medullam anseris magnitudine nucis, ceram magnitudine fabæ, resinæ lentiscinæ aut terebinthinæ magnitudinẽ fabę. Hæc cũ rosaceo unguento ad lentũ ignem liquefacito, & uelut ceratũ efficito. deinde ex hoc tepido os uteri illinito, & pectinem irrigato. Aliud purgatoriũ. Farinam recentem, myrrhæ obol. iij. croci tantundẽ, castorij obolũ, hæc trita cũ unguento irino apponat. Aut urticæ semen, & maluæ succũ, ac anseris adipem simul permixta subdat. Aliud subdititiũ purgatoriũ, si menses non cõpareant. Styracem & origanũ terito, & permixtis adipẽ anserinũ affundito ac apponito. Aliud quod uteros expurgat, ac sanguinẽ euacuat. Absinthij radicẽ tritam, melle ac adipe anserino ammixtis apponito. Aliud purgatoriũ. De buprestis caput & pedes & alas tollito, & reliquũ ipsius terito, ac ficus internã partẽ ammisceto. Sit autẽ pinguitudinis ficus portio dupla. Hoc uteros inflat. Hoc etiã desperatis optimum est. Aut mercurialis folia trita subdito. Hoc tenuẽ biliosam purgationẽ ducit. Sed & artemisia facit uelut mercurialis, & melius purgat. Veratrum quoq; nigrum cũ aqua tritum, uelut aquã à carnibus ducit. Sed & alumen ac resina idem facit. Cyperũ, absinthiũ, aristolochiam, cuminũ, salem, mel. Hæc omnia simul terito ac apponito. Et ueratrũ cum uino dulci, & farina lolij ac tritici, melle subacta in lana subdatur. Subdititia si catapotia non purgarint. Mercurialem, myrrham, uiolam albam, cepam acerrimam, & melanthium ac mentã, si sufferat, permixta apponito. Subdititia acria sanguinem ducentia. Cantharidas quinq; demptis pedibus ac capitibus, & myrrham ac thus simul misceto, & mel addito. Deinde in oleum rosaceum aut Aegyptium tinctũ per diẽ subdat, & ubi mordet, tollat. & rursum in lac muliebre ac unguentum Aegyptium tingat, & hoc per noctẽ apponat. & aqua odorata perluat, & adipem subdat. Cõduxerit & buprestis, si quidem parua fuerit, sine alis & pedibus ac capite. Si uero magna fuerit, nõ cõmisceto eadem quæ cantharidibus, sed solam sumito ac similiter apponito. Si uero molliore opus habuerit, ad buprestim uinum & cuminũ Aethiopicum ammisceto, uuam item passam & pollinem seselis ac anisi. & uinũ feruefacito, eoq; affuso reliqua terito, & pastillos drachmales efformato, eosq; apponito myrrha ac thure ammixtis. facito autem eodem modo uelut cũ cantharidibus. Aut melanthium ex tritico, tritum ac melle subactum apponito. Aut hoc ipsum melanthiũ cum melle tritum uelut glandẽ efficito, circũ pennam autẽ obducito. Subdititiũ efficax. Succũ mandragoræ & cucurbitæ syluestris, cũ lacte muliebri apponito. Aut fecem siccam ex uino ueteri albo urito, & uino extinguito ac subdito. Cucurbitã item syluestrem, mercurialem, nitrum & irionem. Citius detrahit et mandragorę radix, cantharis, serpyllum, lauri fructus, unguentũ irinum, laurinũ. Tithymali succũ permisceto ac agitato, et detracto uisco, erui magnitudine exhibeto. Optimum est et glandem subdititiã ex eo facere. Si uero amplius prodierit, uino proluatur. Aut æs ustum dissoluito, et tepidum lana excipito ac apponito. Medicamentũ ad conceptum. Cedriæ acetabulum, adipis bubuli drach. iiij. simul terito, et talorũ figuras efformato, quas ieiuna apponat, et dum appositas habet per diem ieiunet. Apponat autẽ bis, mane et uesperi, post menses, post cœnam uero lauetur, et cum uiro dormiat. Aut melanthium contundi

to,& in linteum illigato,& adipe anserino addito,subdendū dato. Aliud ad
conceptum. Quo cures mulierē ut in uentre cōcipiat, urinā sumito ueterem,
& ferri recrementū tantum,ut in fragmēta resoluere posis.postea mulierem in
sella collocato,& corpore & capite uelato,peluiq́ꝫ ad pedes supposita, ignita re
cremēti ferri fragmenta tria pro una uice iniјcito. Sit aūt uetus hæc urina cōgij
mēsura.& cum his triginta fomētis ipsam foueto. Dum aūt fomentū adhibes,
caput lauato,ita ut donec fota fuerit rursus lapides illos recremēti ferri in urina
extinguas,& fomentū rursus calefacias.Postea uero caput lauato plurimū,po-
lio & uiticis folijs ꝗꝫ plurimis in aqua coctis.Hæc autē facito ad dies septē.Ter
uero per singula hæc fomenta suffito,anteꝗꝫ laues.A balneo uero oleo laurino
inungatur.post cœnā autē,ubi cepas melle tinctas comedit,& aquam mulsam
tepidam quatuor heminarū mensura bibit,et paululū continuit,uomat.& supi
na reclinata,rutā habeat auribus & naribus inditam. Et panē fermentatū sexta
chœnicis parte,in iusculum uolucris confringat, habeat aūt hoc iusculum apij
chemam,& sic assumat.& rursus tantundē in cœna dato.Et hoc per dies septē
facito.postea uero uentri per dies septē clysterem adhibeto.Sit aūt infusum cly
steris,resinæ drachmæ quatuor,mellis acetabulū, olei platæensium tantūdem,
furfurū recentiū succus,spuma nitri,oua tenuia.Sit autem infusum heminæ o-
cto,& ex his tres succi ptisanæ.Obliquæ uero clysterem adhibeto, & parum la
uato.Apponat etiam glandes septē in die,& detineat donec fuerint liquefactę.
Sint autē ex thure,nitro,galbano,melle cocto.Cibo uero eodem utatur. Suffi-
to aūt asini albi pilos,& lupi stercus.De his plurimū prunis iniјce,ipsamq́ꝫ cir-
cumlocatā ac contectam suffito,cauēdo ne cōburas. Si uero mulier parere ne
queat quę prius peperit,nitrū & resinam,& myrrhā,& cuminū Aethiopicum,
& unguentū simul terat,& apponat.Aut pulegium siccum in linteo subdat.Bi
bat autem pulegium ubi dormire uolet. Aliud ad conceptum. Victus ratio
nem mulieri cōstituere oportet,quæ prægnans fieri cupit,& ad edendum ac bi
bendum exhibere ipsi,quæ libenter admittit.Viro autē mulieris reliqua dato,
præter alliū,& cepam,& legumina fresa cocta, & silphij succū, & quæ inflant.
Ab his sanè abstineat. Medicamentū quod similiter infunditur si non con
cipiat. Lac mulieris masculū alentis,grana mali punici recētis terito ac succū
exprimito,& testudinis marinę partē inter anum & pudendum cōburito ac te
rito.& hæc in pudendum muliebre infundito. Aliud quod similiter infundi
tur nō concipienti.Lac & resinam, & mali punici dulcis succum, Hæc omnia
melle ammixto infundito. Aliud ad conceptum. Bulbi albi semen, aut flo-
rem,cum melle terito,et lanæ inuolutū per triduum ad uterū apponat. Quarta
uero die,maluam syluestrē latifoliam terat, lacte muliebri ammixto,et lanæ in-
uolutam apponat.deinde cū uiro dormiat. præsorbeat autē pulegium in farina
coctum,et bibat pulegiū tenue in uino.Si uero huic nō obediat,conyzam odo
ratam cōtundat,& expressum succum uino mixtum ieiuna bibat. Aliud.

Asparagi semen similiter in uino bibat. Aliud. Secūdam mulieris,& uer
mium carniū capita,et alumē Aegyptiū,cum adipe anserino diluito, & in lana
ad os uteri apponat. Aliud. Aeruginē,florem æris,utrunꝗꝫ oboli dimidij
pondere,thuris masculi,aluminis scissi,fructus uitis syluestris,gallæ, myrrhæ,
malicorij,resinæ,polij,singulorum obolū,in melle tritū,per triduum bis in die

apponat. Si uero fortaſsis acrius fuerit, anſeris adipẽ ac nitrum toſtum ammiſceto. Vinum aũt exhibeto, fortitudinẽ in ipſo uitans. Aliud ad conceptum.

Vermem carniũ qui caudam habet accipito, & de ipſo tres aut quatuor partes ſumito. & origanum tenuem ſimul cũ roſaceo unguẽto terito. & hoc ad uteri os apponat. Aliud. Portulacam cum adipe anſerino, & myrrha, & porri ſemine, & felle bubulo terito, et lanę inuoluta ad os uteri apponito. Si mẽſes quidem fiant multi, non cõcipit autem, floris æris obolos duos, et aluminis ſciſsi tantundem, cum melle terito, & lana excipito. Illiget autem mulier lanam in linteum cũ filo, & ſibiipſi ſubdat, ita ut filum extra promineat. Deinde quum probe purgata fuerit extrahat, & uino odorato myrti foliis iniectis feruefacto proluat, & uirum accedat. Subditi tium ad conceptum. Mel, myrrham, myricæ fructum, reſinam liquidam, adipem anſerinum, omnia ſimul trita lanæ inuoluta apponat. Aliud, quod uterum ualde aperire poteſt, quũ concluſus eſt, & concipere non poteſt, & ad aquã expurgandam. Accipe anchuſam paruam, & lentiſcum, & cuminũ, & cyperum, & cucurbitam ſylueſtrem, & nitrum rubrũ, & ſal Aegyptium, & anchuſam magnã. Hæc omnia trita per linteum rarum excernito, & acceptum mel ad lentũ ignem coquito. Poſtquam uero efferbuit, ceram ac reſinam ammiſceto. Deinde etiam aliis omnibus ammixtis oleũ affundito, ac ab igne tollito. & tepida lanæ cõuolutæ inuoluta utero apponito, donec purgata fuerit. Aliud. Si mulierẽ concipere uelis, ad purgatoria quibus utitur, etiam uirũ accedere oportet. Et baccas lauri nigras decem, thuris pugillos tres, & cumini modicũ, cũ melle trita in lanam ſuccidam inuoluat, & ſemel in die ſubdat, & ſemel auferat, ad quatuor dies, & iiſdem diebus à cibo abſtineat. Conceptum impediens. Si uero cõcipere non oporteat, miſyos magnitudinẽ fabæ aqua diluito, ac bibendam dato, & per annum ut ita dicam, non concipiet. Partum accelerans ægre parienti. Lauri radicẽ deraſam, aut lauri baccas dimidii acetabuli mẽſura in aqua calefacta bibẽdas dato. Aliud partũ accelerans. Dictamni obolos duos tritos in aqua calida bibat. Aut abrotoni drachmã, & lauri baccas, & aniſum, in uini dulcis ueteris cyatho terito, & aquæ cyatho affuſo bibendũ dato. Hoc bonum eſt ſi ante partus dolores fuerit datum. Aut dictamni obolũ, myrrhæ obolũ, aniſi obolos duos, nitri obolum. Hæc cũ uini dulcis cyatho uno terito, & aquæ calidæ cyathis duobus affuſis bibenda dato. Deinde calida lauato. Aliud partũ accelerãs. Reſinam terebinthinam, mel, oleũ duplum horum, uinum odoratũ q̃ ſuauiſsimũ. Hæc mixta tepefacta ſæpe ebibẽda dato. Oportet aũt, & uteros ſedare, ſi fuerint inflammati. Aliud. Cucumeris ſylueſtris quicũq; albus fuerit ſemen cerę infarcito, deinde lanæ rubræ inuolutũ lumbis alligato. Si uero prægnans multo tempore cohibeatur, & parere non poſsit, ſed diebus pluribus ex partus doloribus laboret: Sit aũt iuuenis, in uigore, et multo ſanguine referta, ſecare oportet uenas in malleolis, & ſanguinẽ detrahere, uiriũ reſpectu habito. & poſtea calida lauri corticibus incoctis lauato. Viticis aũt ſemen, & dictamnũ creticam, utrũq; pari portione, in uino albo aut aqua bibendũ dato. Subditiũ autem medicamentum facito, galbano, et baccis lauri, et oleo roſaceo, in lana inuolutis ac ſubditis. Aliud. Filicis quercinæ radicẽ tritam in uino bibendã dato. & adiantum tritum in oleo dilutũ illinendum, & in uino meraco bibendũ dato. Aliud, quod

puerperæ

puerperæ puerperij purgamēta melius purgat. Testudinis marinæ hepar uiride adhuc uiuētis, in lacte muliebri terito, & cū unguento irino ac uino subigito, & apponito. Aut mercurialem tritam in lana apponito. Aut artemisiā tritam similiter in lana subdito. Aut mercurialis & cucumeris syluestris parū terito, & uino ac melle subactū apponito. Purgatoriū puerperij purgamentorum ex partu. Triticū trimestre fractū ac fresum, dimidiæ chœnicis mensura, in aquæ heminis quatuor coquito. Quum aūt efferbuerit ter aut quater, sorbendum dato. Aliud. Sambuci folia in aqua coquito, & aquā bibendam dato. Edat aūt & brassicas coctas, & porrū, & fœniculum, & anethum, & polypos, & locustas pisciculos. Aut rhois folia & erysimū ex uino, aut polentę pollinem bibendū dato. Aut misy duorū obolorum pondere tritum ac uino subactū apponito. Purgatoriū mensium & puerperij purgamentorū. Ducit etiam aquā & alia. Radicis struthij tusi triti quantū tribus digitis apprehendi potest, melle subactū apponito. Nascitur aūt in Andro in littoribus. Aliud similiter purgans. Erysimū in aqua coquito, & ubi ebullijt oleum affundito, ac bibendum dato. Cōmodum est etiam succū pro fomēto adhibere per suffitū. & cibis mollibus uti. Aliud quod puerperij purgamēta purgat. Erysimū placide terito, & corticem difflato. Quum autē purū feceris, leuiter terito, & aquā adstillato, salemq́ʒ ac oleum ammisceto. & ubi polentā insperseris coquito, ac sorbendum dato. Aliud. Si nō descenderit purgatio, aut puerperij purgamēta nō prodierint. Cucumeris syluestris internā partem, trium obolorū pōdere sume, & artemisiam herbā, & thus oboli pōdere, & hæc trita, & melle ammixto, lanæ inuoluta, ad uteri os appone. Et hoc semper noctu ac interdiu per dies quinqʒ facito. Aut uitis pampinos aut folia uiridia terito, & melle ammixto lana excipito. & eodē modo subdito. Aut cupressi fructū & thus simul trita, rosaceoq́ʒ ac melle diluta, & lana excepta apponat. Aut abrotoni drachmā, & cucumeris syluestris medullæ obolum, & thus cū melle terito, & in lana inuoluta apponito. Aut elaterij obolum, & myrrhā, cum melle terito, & lana excepta apponat. Aut cupressi fructū, & cucumeris syluestris internā partem, & thus, melle ammixto, in lana subdat. Purgatoriū si ex partu non purgetur. Trifoliū in uino bibendū dato. Idem etiam appositū menses erumpere facit, & fœtum eijcit.

Purgatoriū uterorum, quū puero mortuo sanguis in hoc manserit. Cucurbitam syluestrem tritam cū melle delingat, aut apponat. Ad omnia puerperij purgamenta si nō probe prodeant. Erysimū coquito cū polenta, & oleo affuso ubi coctū fuerit sorbeat. & cibis mollissimis utatur. Aut scāmoniam cū lacte muliebri tritam, ac lana exceptā apponito. Aut radicē dulcem melle, & rosaceo aut Aegyptio unguento subactā, in lana subdat. Aut farinā lotam similiter apponat. Bibat aūt crethmi, & seselis, & rutæ, & silphij semen, ita ut de singulis obolos duos simul teras, & in uino meraco, si nō febricitarit, præbeas. Subdititiū quod secundā relictam eijcit. Ex sambuci foliorū decocto prius fomentum adhibeto, & id quod ex cātharide fit apponito. Hoc & ea quæ debilia sunt sanat. Si uero lancinet ac mordeat, statim tollito, & lanā rosaceo tinctā subdat.

Potiones quæ secundā educere possunt, & menses detrahere, itemq́ʒ fœtū enectū. Cantharidas quinqʒ, alis et cruribus ac capite auulsis, & tribulum ad mare natū cū radice ac folijs tritū conchæ mēsura, & euāthemi, ac seminis apij

tantundē,& ſepiæ oua quindecim,in uino dulci tēperato bibenda dato.Et ubi dolor habuerit in aqua calida deſideat,& aquam mulſam aquoſam bibat,& uinum dulce. Alia. Ranunculi foliorū ac floris triti,ſtateris Aeginęi pondus, in uino dulci bibat.Si uero dolor habuerit,cicer albū & uuas paſſas,in aqua coquito,perfrigerato,ac bibendū dato.& ubi urinæ ſtillicidiū uexarit, in aqua tepida deſideat. Aliud quod eĳcit ſecundas.Cucumeris ſylueſtris ſuccū in mazam cōſperſum apponat,ubi prius ad biduū ieiunarit.Hoc nullū aliud pręſtantius inueneris. Fœcūditatis experimentū. Caput allĳ integrū deraſum appone,& uide an per os oleat. Aliud experimētum. Netopon modicū lana inuolutū apponito,ac uideto an per os oleat. Alia ſubdititia. Scorpĳ marini fel,lana exceptū & in umbra ſiccatū appone. Aut pulegiū ſiccatum & tritū ac melle ſubactū,in lana apponito. Aut florē æris cum melle linteolo illigatū ſubdito. Aut cucumeris ſylueſtris ſemen,& teſtam cōbuſtam,cū uino ſubigito,& leporinis pilis ac lana excepta ſubdito. Aliud ſubdititium. Alumen Aegyptiū lanæ inuolutū apponito. Aut cantharidas tritas uinoq́ꝫ ſubactas ſubdito. Aut artemiſiam herbā uino ſubactam apponito. Aut melanthiū cum uino tritum in lana ſubdito. Aut bulbion ex tritico tritum & uino ſubactū apponito. Aut uini ueteris albi fecē comburito,& uino albo extinguito,teritoq́ꝫ ac in linteo apponito. Aut galbanū,& netopon,& miſy cū roſaceo unguēto in linteo ſubdito. Aliud. Elaterĳ potiones duas,& fauū cū uino in linteo apponito. Aut butyrū & alumen melle ſubacta ſimiliter. Aut ſcāmoniæ ſuccū & adipem cū maza miſceto,& uino imbuta in linteo apponito. Potiones quæ poſſunt ſecūdam in utero detentā educere. Colocynthidis ſylueſtris internā partem cū lacte muliebri tritā,in linteo apponat. Ad idem. Silphiū magnitudine fabæ in uino bibendū dato. Aliud quod fœtū expellit. Mulierē ſub alis apprehēſam fortiter cōcutito.In potu uero dato,uiticis folia in uino. Aut dictamnū creticum oboli pōdere in aqua terito ac exhibeto. Aut conyzæ graueolentis manus plenæ menſuram cū porri ſucco diluito,& netopū chemæ plenæ mēſuram addito,atq́ꝫ hæc trita in uino bibēda dato. Aut tædā pinguiſsimā cū uino dulci coquito,trium cyathorū menſura uini affuſa,& galbani obolos tres, & myrrhā adĳcito,& ubi cocta craſſa facta fuerint,tepida bibēda dato. Aut porri ſuccum,& myrrhā,& uinū dulce ſimul exhibeto. Aut portulacæ ſemē terito,& in uino albo ueteri dato. Aut populi nigræ creticę grana nouē in uino trita bibat. Aut ranūculi herbæ foliorum ac floris triti,drachmæ Aegineæ pōdus, in uino dulci bibat. Si uero adhuc ſecūda intus detineatur, Senectæ anguiū obolum in uino terito,ac bibendū dato. Aut apĳ radicē,& myrti baccas coquat, & per dies quatuor bibat. Aut cuminū Aethiopicū,& caſtorĳ obolū, & cantharidis parū,hæc in uino bibēda dato. Aut fœniculi radicē,in uino & oleo ac melle ferueфactā bibat.Si ſecunda non prodierit, conyzā tritam in lana ſubdito. Melius aūt eſt ut bibat. Aut conyzæ quantū manus capit,& porri ſuccū,et netopū chemæ mēſura miſceat,& hæc in uino bibat. Aliud quod ſecundā eĳcit. Holoconitidis dulcis radicē,eſt aūt uelut bulbus,& parua uelut oliua: Hanc in uino terito,ac bibendā dato.Et ſi quidem parua fuerit duas dato, Si uero maior,una ſufficit. Ammiſceto aūt ex ſeminibus cuminū Aethiopicū,& ſeſeli maſsilienſe. Aut ſilphĳ libyci ſemen ſiccū chœnicis dimidiæ mēſura,in uini heminis tribus

coquat,& ad dimidias redigat,& de hoc bibat. Aliud. Viticis ſemen,& ſeſe-
lis,pari portione ſimul cũ myrrha terito,& cũ aqua bibẽda dato. Alia ſecũdas
expellẽtia. Viticis albæ recẽtis acetabulũ,in uino albo odorato tritũ bibẽdum
dato. Aliud. Caſtorij aut ſagapeni obolũ, bituminis drach.i. nitri drach.ij.
Hæc omnia terito,& in uino dulci,ac olei hemina dimidia obolos duos ieiunæ
bibẽdos dato.Et calida probe lauato. Aliud ſimiliter habẽs. Herinaceos ma-
rinos tres totos tenuiter tritos,in uino odorato bibẽdos dato. Aliud. Mẽtæ
faſciculũ paruum,& rutæ & coriãdri,& cedri aut cupreſsi ſemẽ,in uino odora-
to bibendũ dato.Et de herinaceis ſi habuerit,plurimũ ſorbeat.poſtea uero ſimi
liter calida lauato. Aliud. Aniſum,cedri baccas,ſemẽ apij,cuminũ Aethiopi-
cũ,ſeſeli,ſingulorũ dimidiũ acetabulum,tenuiter tritũ,ex uino albo bibendum
dato. Aliud. Dictamni faſciculũ,& dauci ſeminis drach.ij.& melãthij tantun
dem,tenuiter terito & in uino albo bibẽda exhibeto.Et multa calida lauato.Da
to aũt iuxta corporis robur. Aliud. Galbanũ oliuæ magnitudine,in oleo cedri
no tritũ apponat.hoc corrũpere & eijcere morãtes ſecundas poteſt. Aliud ſe-
cundarũ expulſoriũ quod uteris infunditur. Quũ ſecunda à frigore mortifica
ta cõputruerit,ubi uentus frigidus fuerit,crocũ leuiter tritũ drachmæ põdere,
cũ adipe anſerino infundito,& ad plurimũ tẽpus ſinito. Potus ad idẽ probe
cõferens. Conyzã ſuaue olentẽ, & mel,& reſinã terito,inq́ꝫ uino odorato,aut
in ſyrmæa potione moderate purgãte bibẽda dato.et calida lauato. Alius ſimi
lis potus ad puerũ & mala intus exiſtẽtia. Aeruginẽ tritam cũ melle,& ſyrmæa
potione,bibendã dato. Aliud ſubdititiũ,ad eijciendũ fœtum immortuũ. Ae
ris ramẽta in molle linteũ indita,ad os uteri apponito,& profueris. Aliud.
Teſtam recentẽ,& adipem anſerinũ terat ac apponat. Aliud. Nitrũ cum reſi-
na coctũ,& in glandẽ efformatũ,gallinaceo adipe tinctũ appone. Aliud. Cha
rien appellatur herba,huius radicẽ nõ multo adeo tẽpore ad umbilicũ apponi-
to. Aliud. Cucurbitã ſylueſtrẽ,et muriũ ſtercus,leuiter trita apponito. Aliud
quod alligatur. Reſinã & adipem gallinaceũ,trita ac ſimul mixta,ſuper umbili
cum ac uentrẽ deliget. Aliud ſubdititiũ. Hederæ albæ ſemẽ, & cedri ramenta
terat,et glãdes hinc factas ſubdat. Aliud. Teſtudinis marinæ cerebrũ,& cro-
cum Aegyptiũ,et ſalem Aegyptiũ terito,miſceto,glãdes formato, ac ſubdito.
Suffimentũ expulſoriũ quod et ſanguinẽ uentris expellere poteſt. Salicis fo
lia in ignẽ poſita ſuffito,et mulierẽ circulocatam ſinito,donec fumus in uterũ in
trauerit. Abortus ſanatio. Quũ mulier abortũ fecerit,et puer nõ fuerit egreſ-
ſus,ſiue putrefactus fuerit,et intumuerit,aut aliud quid eiuſmodi paſſus fuerit.
Porri & apij ſuccũ per linteũ expreſſum, de utriſq; colligito, & olei roſacei he-
minã,& adipis anſerini quadrantẽ adijcito, reſinæq́ꝫ obolos tres in oleo lique-
facito.& ubi mulierẽ ad pedes altiorẽ feceris,in uteros infundito, ac decumbẽs
ad plurimũ tempus cõtineat.deinde ad dies quatuor deſidere iubeto, et egredi
tur puer putrefactus.Sin minus,ſalẽ Aegyptiũ et cucurbitã ſylueſtrẽ uiridẽ ac-
cipito,& melle ammixto trita edẽda dato.Et poſtq̃ ederit, hinc & hinc mouea-
tur. Aliud. Salem Aegyptiũ,et muriũ ſtercus,et cucurbitã ſylueſtrẽ ſumito,et
mellis ſemicocti quadrantẽ affundito,et reſinæ drach.i. in mel iniјcito,& cucur
bitã ac muriũ ſtercus,omnia probe cõterito,& in glãdes efformato,easq́ꝫ ad u-
terũ ſubdito,q̃ꝫ diu oportunũ eſſe uiſum fuerit. Aliud expulſoriũ,quod puerũ

enectum eijcit. Helxinem in uino tritam bibendã dato. Aliud eiectoriũ, quod
puerũ liuidũ expellit. Veratri nigri radices tenues tritas, quantũ tribus digi-
tis apprehẽdere potes, & myrrhã magnitudine fabę, in uino dulci bibẽda præ-
be. Aliud expulſoriũ. Coriandrũ cum radice, & netopũ apponat, ac deam-
bulet. Aliud quod infunditur, ſi mortuus fuerit puer, ut ipſum eijciat. Cro
cum terito, & anſerinũ adipem affundito, & excolata in uteros infundito, & ad
plurimũ tempus relinquito. Ad fœtũ immobilem corrũpendum ac expel
lendum. Aluminis ſciſsi drachmã unam, myrrhæ tantundẽ, ueratri nigri obo
los tres, in uino nigro leuiter trita, in glãdes afformato, & apponito donec pau
latim fuerit exolutus. Collutiones uteros purgãtes, ſi ex partu aut inflam-
matione fuerint exulcerati. Groſſos hybernos aqua affuſa feruefacito, et exco
lato. Deinde oleo tepido affuſo miſce, & duas heminas ad ſummum infunde.
Omnes aũt collutiones nõ ampliore ꝙ hac mẽſura uteris infundantur. Ma
licoriũ item & mannam thuris, in uino nigro auſtero coquito, & excolatũ uinũ
infundito. Alia collutio. Fecem uini uſtam liquefacito, & cũ aqua infundi-
to. Deinde malicoriũ, myrti baccas, iuncũ odoratum, lentes, in uino coquito, et
diffuſum uinũ infundito. Alia. Butyrũ, thus, reſinã, mel, ſimul liquefacito,
& affuſo uino, tepida infundito. Aut ſambuci fructũ in aqua coquito, & exco-
lata aqua, apiũ, myrrhã, aniſum, thus, ſimul in ipſa terito, & uinũ odoratum pa-
ri aquæ mẽſura affundito, excolatoq́; per linteũ, & tepefactũ infundito. Alia.
Braſſicã, & mercurialem, et lini ſemen, & linũ uiride, in aqua coquito, excolato,
ac infundito. Aut foliorũ myrti acetabulũ, myrrham, aniſum, mel, reſinam, un-
guentũ Aegyptium, omnia terito ac unito, affuſisq́; uini albi odoratiſsimi he-
minis duabus, excolato, tepefacito, infundito. Aut lauri fructũ & pulegium in
aqua coquito, & unguentum roſaceũ affundito, & cũ hoc tepido colluito. Aut
anſeris adipem reſinæ ammiſceto, affuſoq́; ad hoc uino, tepefactum infundito.
Alia. Butyrũ & oleum cedrinũ, in modico melle tepefacito ac infundito. Aut
mel, butyrũ, iuncum odoratũ, calamum odoratũ, muſcum marinum ſumito, &
in uino coquito, excolato, ac infundito. Aut apij ſemẽ, ſeſeli, myrrhã, aniſum,
melanthiũ, in uino coquito, & excolatũ uinum infundito. Aut cedrũ in uino
coquito, & cũ uino colluito. Aut hederã in aqua coquito, et aquam infundito.
Aut elaterij, aut cneſtri potiones duas in aqua coquito, et duas heminas ex hac
tepida infundito. Aut cucumeris ſylueſtris interioris magnitudinem digiti, in
duabus aquæ heminis coquito, et melle ac oleo ad aquã affuſo infundito. Aut
radicis thapſię potiones duas leuiter terito, affuſoq́; oleo ac melle, in duabus a-
quæ tepidæ heminis diluito, ac infundito. Aut ueratri nigri potiones duas, ui
no dulci et aqua dilutas infunde. Aut grana cnidia ſexaginta terito, melleq́; ac
oleo & aqua affuſa infundito. Collutio corroborãs, ſi ulcera pura fuerint.
Groſſos hybernos terito, et aquã affundito, & per totã diem macerato, & oleo
affuſo colluito. Aut malicoriũ, & loti ramẽta in uino nigro coquito, & infun
dito. Quum autem impura fuerint, & ſordes deferuntur, fecem uini uſtam,
cum uino et aqua infundito. Aut malicorium, rhoem coriarium, myrtiq́; ac ru
bi folia, in uino nigro coquito ac infundito. Collutiones quæ infundũtur
ad uetera ulcera. Succo braſsicæ cocto collue. Et mercurialẽ ſimiliter ac nitrũ
rubrum modicũ ammiſce, et myrrhæ acetabulũ, thus, ſeſeli, aniſum, apij ſemen,
netopum

netopum,resinam,mel,adipē anserinum,acetū album, unguentū album Aegyptium,Hæc omnia simul trita,& uini albi heminis duabus diluta,tepida infunde. Aut mercurialem in aqua coque & excola,& myrrhæ acetabulū,thus, seseli,netopum,singulorū pares portiones adde,ac tepida infunde. Aut saluiam & hypericū in aqua coquito,& cum aqua colluito. Aut sambuci fructū,& lauri baccas,æquis portionibus in uino coquito,& cum uino colluito. Aut pulegij aqua colluito. Aut adipem anseris in resina liquefacito, & similiter oleum cedrinum modicū affundito,& cū melle liquefacito,ac tepida infundito. Aut argenti florem in uino & melle ac cera liquato, & cyperū, & iuncū odoratum, ac calamum(quæ sanè etiam in unguentū ammiscentur)& iridem ac muscum, in uino coquito & infundito. Aut apij semen,anisum,seseli,myrrham,melanthium,in uino coquito ac infundito. Aut cedrum creticam in uino coquito, aut in aqua,& infundito. Aut hederā creticam in aqua coquito ac infundito.

Atq; hæc faciēda sunt si uulnus habet.& myrrham in aqua dilutam infunde. Aut elaterij potiones duas cum aqua infunde. Aut colocynthidas syluestres duas in uino aut in lacte cocto,quatuor heminarū mensura macerato,& excolato,ac infundito. Aut cucumeris syluestris interioris,palmi magnitudinem in aquæ heminis quatuor coquito, & melle ac oleo affuso colluito. Aut radicis thapsiæ duas potiones,in uino dulci dilutas, cū aquæ heminis duabus, tepide infundito. Aut ueratri potiones duas, in uini dulcis heminis duabus dilutas infunde. Aut thlaspios acetabulū,melle ammixto in aquę heminis duabus dilue,& tepido utere. Aut cucumeris syluestris magnitudinem palmi,& cneori potionē unam,in aquæ heminis quinq; coquito, & melle ac oleo affuso colluito. Aut grana cnidia sexaginta,in melle aut in oleo diluta, cū aqua infundito.

Si ex partu alui profluuio corripiatur. Bibat uuam passam nigrā,& punici dulcis malicoriū,& internū nucleum,& coagulum hœdi. Hæc uino nigro diluta,& caseo caprino,ac polenta triticea inspersis,bibenda dato. Triticū autem modice torreto.Si uero ex partu sanguinē uomat, huic hepatis fistula sauciata est. Hæc lac asini bibat, deinde uaccæ nigræ,ad quadraginta dies. Et sesamum tritū donec probe habeat.Bibat aūt lac ieiuna. Si ex partu sedem doleat,iuniperi fructū & apij radicem coquat,& ad dies quatuor bibat.et lactucæ semen cū anserino adipe tritū edat. Si uero ex partu uteri inflāmati fuerint, solani succū infundito,aut betæ,aut rhamni. Si ex partu crus ab uteris claudum factū fuerit,& exurgere nō poterit,semen hyoscyami chemæ mensura,in uino nigro ad triduū bibat.Si uero mēte percellatur ipsa bibēs,lactis asinini poculum bibendū dato.Deinde pharmacū à quo pituita purgatur.ex sandaracha aūt & cerato,& pilis leporis,per triduū suffitus fiat. De inflammatione ex partu. Si ex partu uteri inflāmati fuerint,solani succū intra pudenda infundito. Aut apij,aut rhamni,aut betę,aut cucurbitę succū expressum.Aut sambuci medullā ac tenerrimam partē derasam, oblōgam indito. Aut absinthiū in aqua terito,& lana exceptū subdito. Si uero horruerit tollito. Aut cotyledonis folia, & porrū,in crassiore tritici farina coquito, & oleo ipsis affuso præbeto. Bilē ex utero purgātia. Cucumeris syluestris internā partē tritā ac melle subactā, in glandē efformato ac apponito.Pharmacū aūt dare oportet,qđ sursum ac deorsum purget.et calida lauare.apponere uero anisum,aut melanthiū:aut colocynthidis

thidis sylvestris internam partẽ terito, & melle subactã apponito. Aut elaterij potiones quatuor, ammixto adipe anserino aut caprino, in oblongiorẽ glandẽ redactas apponito. Aut nitrũ, & cuminũ, & allium, & ficũ, omnia leuiter trita & melle subacta apponito. Calida uero lauetur, & à balneo bibat. Aut thlaspi leuiter tritũ, & melle subactũ apponito. Aut ficus ueteris pinguitudinẽ derasam elaterij potionibus duabus ammixtis, & nitro tantũ quantũ est elaterium, cum melle subigito ac apponito. Aut peucedani tres cyathos bibendos dato. Et anisum ac melanthiũ uino diluta bibẽda dato. Aut elaterij potiones quatuor, adipe ouillo ammixto apponat. Et hoc ablato aqua odorata lauet, quæ leniter adstringat. Aut elaterij potiones tres cũ ouillo adipe, in glãdem circũ pennã efformato. & ubi amouerit, sufficiẽti aqua probe eluatur. Aut thlaspis potionẽ cum melle dato. Collutio si biliosa fuerit. Elaterij potiones duas aqua dilue, & oleũ narcissinũ affunde, & cũ tepido collue. Aut colocynthides sylvestres duas in lactis asinini cocti heminis quatuor macerato. & unã excolato, ac oleũ narcissinũ ammisceto, & infundito. Alia collutio biliosa & pituitosa. Cucumeris sylvestris internã partẽ palmi magnitudine, in aquę potabilis heminis quatuor coque, et melle ac oleo anthino ammixto infundito. Alia pituitã et bilẽ purgãs. Grana cnidia sexaginta, melle ac oleo anthino ammixto, cum aqua infundito. Aut cnestrum in aquæ potabilis heminis quinq; coquito, & duabus excolatis, mel & oleũ anthinũ cum narcissino ammisceto, ac colluito. Collutiones purgatoriæ. Grossi hyberni usti in aqua macerãtur. & ad aquã excolatã oleum ammiscetur, ac infunditur. Postea uero collutio fiat ex malicorio, galla, loti ramentis. Hæc aũt in uino nigro coquere oportet. Aut fece uini usta utere cũ aqua. Et postea hæc infundito, myrti folia & rhoem coriariũ. Coquantur aũt in uino nigro odorato. Et postea lentisci folia, & hypericũ, & saluiã, cũ uino nigro odorato cocta infundito. Aut cũ brassicæ aqua, in qua mercurialis cocta sit, modico nitro adiecto, colluito. Aut elaterij potionẽ, cũ oleo narcissino aut anthino, tepidam infundito. Si uero biliosa fuerit, colocynthidas duas, in lactis asinini cocti quatuor heminis macerato, & cũ excolato colluito, oleo narcissino aut anthino ammixto. Aut cucumeris sylvestris internã partem palmi magnitudine, in aquę potabilis heminis quatuor coquito, et melle ac oleo anthino addito, colluito. Hæc collutio pituitosæ ac biliosæ cõducit. Collutio pituitã trahẽs. Granum cnidiũ, & mãdragoræ liquorẽ terito cũ aqua, Nam purgatio multa & omnis generis ex hac collutione cõtingit. Aut allij caput integrũ, nitrũ, ficus internam pinguem partẽ, ęquis portionibus trita ad gallæ magnitudinẽ efformato, ac apponito. Aut cumini folia cũ uino trita, in lana subdito. Aut radicẽ albam terito, & melle affuso feruefactã in glandẽ redigito, ac apponito. Aut silphij liquorem cum ficis emollito, & glandem efformato. Bonum est & cucumeris sylvestris semen similiter tritũ ac præparatũ. Aut fel tauri, & nitrũ rubrum, & netopum, ac cyclaminũ, illorũ quidem gallę magnitudinẽ, cyclamini uero ampliorem portionẽ, melle ammixto mulier quæ curatur apponat. Aliud subdititium. Cyclamini caput purgatũ aqua terito, & lana tenera exceptũ apponito. Aut myrrham, salem, cuminum, fel tauri, cũ melle eodem modo. Aut grana cnidia triginta, & Indici pharmaci oculorũ, quod uocatur piper grana tria, decorticato: & rotũdi item tria. Hæc autem terito, & uino ueteri tepido diluta, instar

glandis

glandis circum uolucris pennã efformato, & ſic adhibeto. Aut tithymali ſuccũ
melle ſubactum. Aut ſcillæ radicem longitudine digitorum ſex, duobus digitis
lana obuolutis ſubdito. Aut ipſam ſcillam abſq; radice terito, & ſimiliter la-
na obuolutam apponito. Collutio ſi pituitoſa fuerit mulier. Veratri potio
nes duas in uini dulcis heminis duabus diluito, et permixta infundito. Si pur
gatione opus habuerit, porrum coquere oportet, aut ſambuci fructũ, aniſum,
thus, myrrham, uinum. Hæc omnia terito, & cum ſucco horum colluito. Aut
braſsicam in aqua coquito, & in huius ſucco mercurialem coquito, & nitri pa-
rum. & excolatum infundito. Aut cneſtri potionem in melle dilutã immittito.
Verum menſes cõſiderare oportet, an bilioſi ſint, aut pituitoſi. Ad hoc arenam
ſiccam tenuem in ſolem ſubijcito, & quum menſes prodierint, ſanguinẽ ſuper-
fundito, ac ſiccari ſinito. Et ſi quidem bilioſi fuerint, ſanguis in arena ſiccatus ui
ridis euadit. Si uero pituitoſi, uelut mucus cõſpicitur. Si igitur pituitoſi fuerint,
cneſtri potionem cum aquæ mulſæ hemina infundito. Purgatorium mol-
le, aquam ducit & pelliculas, ac ſaniem ſubcruentã. Detrahit & menſes, niſi diu
turni fuerint. & uterorũ os mollit. Vnguentum narciſsinũ, & cuminum quod
editur, myrrham, thus, abſinthium, cyperum, unguentũ roſaceum, Horum ſin-
gulorum pares portiones, narciſsini uero quatuor partes ſumito, & crudi lini
puluillo dum à ſtupa depectinatur ammixto, omnia terito, & glandem circum
pennam efformato, & linteo tenui circundato deligato, & in oleum album Ae-
gyptium tingito, ac apponito, & per totam diem ſinito. Et ubi lauit & amouit,
aqua odorata perluatur. Aliud purgatorium. Ducit aquam & pellicu-
las, & mucos, & ſaniem ſubcruentã. Myrrham, ſalem, cuminum, fel tauri, mel-
le ſubacta & linteo indita apponito, & totum diem inſita ſinito. Deinde ubi
lauit & amouit, aqua odorata perluatur. Aliud. Salem, cuminum, fel tau-
ri, melle ſubigito ac ſubdito. Et ſilphium ficui ammiſceto ac apponito. Deinde
unguento roſaceo illinito. Aut grana cnidia decorticato, potionẽq; ipſorum te
rito, ac in glandem efformato. Aut allium & nitrum rubrũ, & ficum, paribus
portionibus melle ammixto ſubdenda dato. Et ubi amouerit, cerui adipẽ appo
nat in uino liquefactum. Aut piperis grana quinq; cum modico elaterio, mu
liebri lacte inſtillato, in lana unguento tincta apponat, ac amoueat eodem mo-
do. Aut pinguiſsimam ficus partẽ cum elaterij potione, & nitri rubri ac mel
lis æquali portione, eodem modo. Aut fel tauri, nitrum rubrum, netopum,
cyclaminum, paribus portionibus eodem modo cum melle in glandem effor-
mato. Aut fel tauri oleo Aegyptio tinctum apponat. Et eo amoto roſaceum
illinat. Aut cucumeris ſylueſtris longi internam partem, exẽpto ſemine, cum
lacte mulieris maſculũ alentis, & myrrham purã, & modicum mel, & unguen-
tum Aegyptiũ, terito & apponito. Aut cucumeris ſylueſtris partẽ internã ſicca
to, & ſine ſemine tundito, & adiecto melle feruefacito, & glandẽ oblongã effor
mato, atq; oleo albo tinctũ ſubdito. Aut ſylueſtrẽ cucurbitã eodẽ modo. Aut
elaterij potiones tres cũ farinæ maſſa terito, & glandem formato. Aliud ſimili-
ter faciens. Grana cnidia decorticata trium potionum menſura coquito, &
melle affuſo apponito. Deinde roſaceum illinito. Quæcunq; uero glan-
dem ſubdunt, eas prius lanam in glandem inſigere, deinde linteum tenue cir-
cumdare oportet, atq; ſic oleo Aegyptio tinctam apponere. Ducunt autem

hæc

hæc maxime;& pelliculas auferũt. Subdititia purgatoria fortia, quæ aquã
ducere poſſunt,et mucos,ac pelliculas,magis ꝗ priora. Piperis grana quatuor
maxima,aut etiam parua, ſi opus fuerit, ad elaterij potionẽ ammixta terito, &
muliebri lacte inſtillato,cum modico melle ſubigito. Atq; hæc in lanã mollem
circum pennam obuoluito,& linteo circũdato apponito, ubi prius in oleũ Ae
gyptium tinxeris. Maneant autem ſubdita per diem, & ubi amouerit, adipem
cerui apponat. Potiones,ſimiliter purgatoriæ,quæ ſecũdas eijcere poſſunt,
& menſes detrahere,& fœtum enectũ educere. Cantharides quinq;, alis & cru
ribus ac capite auulſis:& tribulum ad mare natum cum radicibus ac folijs tritũ
conchæ menſura:& euanthemi uiridem ſiue luteam internam partem,& ſemi-
nis apij tantundem,& ſepiæ oua quindecim,in uino dulci temperato bibenda
dato. Et ubi dolor habuerit,in aqua calida deſideat,& aquam mulſam aquoſam
bibat,& uinum dulce. Alia. Ranunculi foliorũ ac floris triti,æginæi ſtate-
ris pondus in uino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album & u-
uas paſſas in aqua coquito,& perfrigeratam bibendam dato. Et ubi urinæ ſtil-
licidium uexarit,in aqua tepida deſideat, & uinum dulce bibat. Subdititia
purgatoria ſi potiones non purgarint. Mercurialem tritam ac myrrham ap-
ponito. Aliud ad omnem morbũ,& aperire,& purgare potens. Myrrham
modicam & ſaluiam,& aniſum terito ac utitor. Purgatoriũ quod ſterilem
purgare poteſt. Si os uteri non recte habuerit, ſtercus bubulum ſiccum tu-
ſum ac cribratum quatuor chœnicum menſura,& aceti heminas decem,& uri-
næ bubulæ tantundẽ,& ſalſuginis marinæ heminas uiginti,pro fomento adhi
beto.& ad multum tempus hoc leniter facito. Deinde lota ubi lenticulæ deco-
ctum,& mel ac acetum mixta bibit, uomat. Et farinam ſorbendam dato. & ui-
num odoratum uetus ſub dio per noctem expoſitũ, inſuper bibẽdum. Cibum
autem ea die ne guſtet. Sequenti uero granum cnidium deuorãdum dato. Ter-
tia uero pharmacum urinam ciens exhibeto, ita ut uuas paſſas & cicer album,
duarum chœnicum menſura ſumas,& aquæ ſemicongios tres affundas. Dein
de facta coctura excoles,& ſub dio per noctẽ exponas,& poſtera die bibẽdum
præbeas.& ſubdititijs pharmacis utatur. Aliud purgatoriũ mẽſium. Ster
cus bubulũ uelut conchæ teſtam efformato, & cupreſsi ramenta ammiſceto ac
ſubigito,& in ſole ſiccato.& in hoc ſuffimẽta inijcito, ac ſuffito. Aliud quod
infunditur ad ſimilem affectionẽ, ſi menſes non prodeant. Spinæ albæ folia
trita,& excolata ac tepefacta infundito. Illitio purgatoria, quæ uteros pur
gat. Porri & naſturtij ſemen tritum,& uino ac lacte cocto dilutum, imo uen-
tri illinito. Illitio mollitoria. Ducit aquã,& mucos,et pelliculas. Et puer
perij purgamenta detrahit,& non exulcerat. Myrrhę optimæ dimidiam partẽ,
& ſalis granum,& picem aromatibus conditam,contũdito ac trita miſceto. Sit
autem myrrhæ dimidia pars,ad ſalem ac picẽ contuſam, Hæc in linteum ad gal
læ magnæ magnitudinem efformata immittito. Sint autem duo lintea, ut alte-
rum in die,alterũ nocte habeat, donec colliqueſcant. Lauetur autem calida. Et
deinde ubi amouit,aqua odorata perluatur. Si uoles mulierem concipere,
ipſam & uteros purgato. Deinde ieiunæ farinam edendam dato,& uinum me-
racũ inſuper bibendum.& nitrum rubrũ,aut cuminum,& reſinã,melle ſubigi-
to,& in linteo ſubdito. & ubi aqua defluxerit,nigros ſubdititios talos ad emol

liendum

liendum apponito,& cum uiro cõcumbat. Si uero os cõclusum fuerit,etiam fici succum apponat,donec fuerit apertũ,& statim aqua eluat. Cæterum accipitris stercus in uino dulci terat,& ieiuna bibat, & tunc uiro condormiat. Aut ubi menses desierint,anseris aut uulpis stercus,in rosaceo unguẽto terat,& pudendum illinat,ac cõdormiat. Si ulcera fuerint acria & inflãmata, hac collutione utere. Adipem anseris & resinam misce,& aqua tepida diluta infunde. Aut butyrum melli ammixtum liquefacito ac infunde. Aut bryoniæ albæ conchæ testam paruam deradito, & myrrham ac mel similiter. Hæc in uino nigro odorato diluito,ac tepidũ infundito. Si ulcerata aut pustulis plena fuerint summa labra,carnem bubulam sumito,& butyrum siue adipem anserinum, & anisum aut crocum,aut spodium cyprium.Hæc omnia terito,& carni oblita apponito. Si ulcera fiant ac mordeant,Bubulam carnẽ adipe illinito,& carnem subdito.Et si sordida fuerint,eluito,& fomentũ ex fici radice adhibeto. Et postea etiam de pinguedine in uino dulci bibat. Si in pudendis fiant ulcera,bubulum adipem illinito.Et myrtum in uino coquito, & cum uino perluat. Aut oleæ folia,& rubi,& mali punicæ,eodem modo.Sit autẽ uinum pramniũ.Atq; hæc quidẽ sic facienda sunt.Et perseæ arboris uidelicet folia terito,& ad pudenda apponito.Aut anethi & apij semen tritum illinito. Si feruido ac superficiario ulcere pudenda laborẽt,sic curare oportet. Carnem bubulam longitudine duorum palmorum paruorum,crassitudine uero ligni quod in foramen bipennis immittitur,pudendi uidelicet uirilis forma,usq; ad uesperam apponat. Noctu uero auferat.Postera die autem rursus apponat usq; ad meridiem. & bibat uinum dulce,melle ad uinum ammixto. Collutio si ulcerati fuerint uteri,& si urinæ stillicidiũ uexarit. Porrum,sambuci fructum,seseli,anisum,thus, myrrham,& uinum æquali mensura ad horum succum. Hæc mixta & feruefacta frigefacito,& moderate colluito. Aut mel,butyrũ,medullam,& ceram immittito,ac illinito. Ad ulcera quæ in pudendo sunt ac enascuntur. Folia oleæ,& rubi,& hederæ, & mali punicæ dulcis terito, & uino ueteri diluta, noctu in lana pudendis apponito, & pro cataplasmate adhibeto. Quum aũt dies uenerit,detrahito.& myrti baccas in uino coquito,ac colluito. Aut anseris adipem & resinam liquefacito ac infundito. Aut butyrum & oleum cedrinũ,modico melle ammixto infundito. Ad ulcera in utero resiccanda. Argẽti florem in uino terito ac infundito. Aut butyrum cũ melle infundito. Aut bryoniam albam,& myrrham,& mel,uino diluta infundito. Postridie uero uino nigro tepido eluito.Aut lentisci folia in aqua coquito,et cum hac postea colluito.

Si ulceratum fuerit os uterorũ,Butyrum,thus,myrrham,resinam, medullam ceruinam infundito. Aut lenticulã in aqua coquito, & cum excolata aqua colluito. Quũ uero aqua ex uteris fluxerit,& ulcera fuerint,& lancinarint, anseris adipem & ouũ illinito. Aut ouillum aut suillum adipẽ.& lentem in uino coquito,& hoc pari aqua temperatũ infundito.Quæ uero in pudendo sunt ulcera,cum hoc perfundito,& mannam thuris,rubum,pini corticem inspergito.& cum aqua horum lauentur. Expulsorium si mortuus fuerit fœtus. Galbanum oliuæ magnitudine linteo inuolutũ,ac oleo cedrino tinctum, ad os uteri apponat. Aliud. Calamum odoratũ, & cucumeris syluestris medullam,cum adipe anserino terito.Deliget autẽ umbilicum & pectinem,& de hoc

modicum lanæ inſtillatū, ad os uteri apponat. Et ab hoc paulatim extrahetur.

Aliud. Rubiam & cedri ramenta cōtundito, & aqua affuſa ſub dio per noctem exponito. Deinde mane ad dolores partus exhibeto. Aliud. Silphij drachmam unam, & porri ſucci acetabulum, cedrini olei dimidio cyatho paruo ammixto, bibēda dato. Aliud. Tauri fel oboli unius aut ſemioboli pondere, in uino terito ac exhibeto. Aut fermento oblitū, torrefactū deuorandum dato. Aliud. Cancros fluuiatiles quinq;, & rumicis ac rutæ radicem, & fuliginem de furno, omnia ſimul trita, et cum aqua mulſa unita, ſub dio per noctē exponat, & ieiuna ter bibat. Aliud. Cucumeris ſyluestris medullam tritam, in cedrina pice lanę inuoluito, & cum filo ad pennam deligato, apponat autem intro, ita ut pennæ dura pars paululum foras promineat ex lana. Quum autem ſanguis apparuerit, amoueatur. Aliud. Veratri nigri uirgulam longitudine ſex digitorum lana obuoluito, extremam uero ipſius partem nudam ſinito. Deinde q̄ maxime intro apponat, & ubi extrema pars cruentata fuerit, amoueat. Aliud. Veratrū nigrum, & cantharidas, & conyzam in aqua terito, & glandulam mollem ſex digitorum longitudine efformato, ſiccato, & ubi dura facta fuerit, lana inuolutam apponat. Summam autem partem cedria illinat, ſitq; ipſa nuda. Quum uero ſanguis apparuerit, amoueatur. Aliud expulſorium. Si fœtus mortuus aut ſyderatus intus fuerit, ranunculum & elaterij parum in aceto meraco miſceto ac bibēdum dato. Aut braſsicę tener coliculus, in ſumma parte netopo illitus immittatur.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS MVLIEBRIBVS LIBER II. IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

FLVXVS albus in ſenioribus mulieribus magis fit, q̄ in iunioribus. Fluxus fuluus in utriſq;. Fluxus ruber in iunioribus. Et ruber quidem fluxus fit ex febre. Magis autē ex abortu. fit & ex menſium interceptione, quum concluſi derepente eruperint. Fit etiā ex partu & febribus. & ſanguis profluit ualde multus, & grumi excidūt. Et dolor fit clauicularum ac tendinū. & corporis torpor, & crurū perfrigeratio. Aliquādo uero etiam naſus effundit ad dentes, ſi amplior ſanguis diſceſſerit. & ſudor multus diffunditur. Ad hæc & ſtomachi morſus fiūt, & perfrigerationes, & febris bilis meracæ ac pruriginoſæ. & eadem die ſæpe rigent, & rurſus ſudant. & aliquādo à ſupernis locis conuulſiones ipſis fiunt, aliquādo ab infernis. & ad inguina dolores acuti ac fortes irruunt, procedentes uelut dolores partus. Quandoq; etiam urinæ ſtillicidium adeſt, & os ſiccū eſt, & ſitis premit. & lingua aſpera eſt. & digiti pedum magni contrahūtur, & ad ſuras ſemper cū femore diſtenduntur. Et lumbi dolore uexātur. & manus impotentes fiūt. Quum autem huiuſmodi fiunt, tunc etiam neruorum antrorſum ac retrorſum diſtentiones fieri ſolent, à clauiculis iuxta iugulum, ad maxillas & linguam. A talibus uero paulo poſt retrorſum, à tendinibus iuxta ſpinam, ad lumbos. atq; ſic per uiolentiam pereunt. prædicere igitur oportet fluxibus inchoantibus, & diætam cōſtituere

hoc modo. Mane quidem dandũ eſt pharmacum ad fluxiones, ex his quæ ego
deſcribam, quocũqꝫ maxime opus habere uiſæ fuerint. Dandũ autem & ter &
quater, ſi multus ſanguis diſceſſerit. Diæta igitur cõſtituatur, ſi quidem ſine fe-
bre fuerint, ex cibis. Si uero febricitarint, ex ſorbitionibus. Sunt aũt ex ſorbitio
nibus hæ cõmodiſsimæ, panicũ, lenticula, farina horni ac recentis tritici cocta,
alica cocta ſorbilis, zea cocta. Ex potionibus uero polentæ pollen in aqua, & ra
menta à panibus deraſa contuſa. Et polentæ recẽtes tenues in aqua madefactę,
quas etiam inſulſas delingere prodeſt. Ex cibis uero panis exaſſatus in cinere.
Obſoniũ autem ſit leporis caro, & colũbæ, ac palũbis, & cocta, & aſſata. Et hœ
di caro aſſata, nullo aſcititio cõdimento addito, ſed ut in acetũ ſaltem intingãt.
Hepar item capræ aut bouis in cinere aſſatũ. Oui tenue, aut ipſum luteum. Ca-
ſeus inſulſus. Ex oleribus autẽ nullum guſtent, neqꝫ coctum, neqꝫ crudum. Et à
balneis abſtineant. Et manus ipſis deligato, ita ut lana ſordida ipſas circundes;
& laqueũ immittas ſupra cubitos, & ad poplites, ſupra genua. Et cũ cucurbitis
ſub mammas affixis, ipſas eleuato, modo ad dextrã, modo ad ſiniſtram partem
translatis. Si uero ſpirãdi difficultas oriatur ad cucurbitæ admotionẽ, cucurbi-
tam amoueto, ſanguinẽ autẽ ne detrahito. Verũ ſubdititijs utere, quæ ego de-
ſcribam, & ad ſiſtendũ ſanguinem in talibus ſunt apta. Et ſi quidẽ ex fluxioni-
bus mulier euaſerit, ubi multus ſanguis diſceſsit: et color eſt exalbidus, et facies
eleuata, & ſub oculis tumores laxi, & crura turgida, & uterus humidus, ac ſem-
per præter rationẽ hians. Et quæ diſcedũt aquoſa ſunt, uelut à crudis carnibus
ſuccus. Talibus ſi robuſtæ fuerint, uomitus ciere oportet ieiunis, & poſt uomi
tus prandiũ exhibere. His cõducit modicus cibus. Vinũ nigrum meracius. Illu
uies, aut frigidę lotio. Deambulationes. Semel in die cibũ capere, omnis reſicca
tio. Si uero ad hæc nõ ſedentur, neqꝫ cõſidant uteri, neqꝫ à fluxionibus liberen-
tur, reſpectu uiriũ corporis habito, ſi quidẽ robuſta fuerit, ueratrum dare opor
tet. Si uero nõ obediat, caput purgare. facta aũt purgatione, per diætam reliqua
curare eodem modo uelut circa ſteriles. Cõſiderare porrò oportet etiam natu-
ras mulierũ, & colores, & ætates, & tempora, & locos, & uentos. Aliæ enim fri
gidæ. aliæ humidæ ac fluidæ. aliæ calidæ quidẽ, ſicciores autẽ & ſtabiles ſunt.
Nam quæ ſuperalbidæ ſunt, humidiores ſunt ac fluidiores. Nigræ uero, ſiccio
res & acerbiores ac adſtrictiores. Quæ uero uini colorẽ referũt, medium quid-
dam inter utraſqꝫ habent. Sic aũt & in ætatibus cõtingit. Iuuẽculæ enim humi
diores ſunt, et multo ſanguine plerũqꝫ refertæ. Aniculæ uero ſicciores, & modi
cum ſanguinẽ habẽtes. Mediæ uero mediũ quiddã inter utraſqꝫ habẽt, ut quæ
nunc æquales exiſtunt. Oportet aũt eũ qui recte hæc tractare uolet, ſemper mu
lierum naturas diſcernere, & temporũ occaſiones, & ætates, & tempora, & lo-
cos, & uẽtos.   Si fluxus in uteris obortus fuerit, ſanguis multus fluit, & gru
mi cõpacti excidunt. & dolor occupat lumbos, & laterũ mollitudinẽ, ac imum
uentrẽ. & durus eſt uẽter; & ad contactũ dolet. & rigor ac febris acuta corripit.
& debilitas oboritur. & omnia præter humeros ac ſcapulas dolet. & calor inua
dit, & rubeſcit. & uenæ duræ fiũt ac renitẽtes. Morbus hic maxime fit ex abor-
tu. Fit & quũ menſes multo tẽpore retenti derepẽte eruperint. Huic ubi ſic ha-
buerit, groſſum ſiccũ contuſum ac cribratũ in linteum alligato, ac apponito. &
imo uentri perfrigerãtia imponito, cauens ne horreat. Poſtqꝫ autẽ fluxus ſtete-

 rit

rit, oleæ syluestris folia in acerrimo aceto coquat, eoq́ pudēda perluat. Bibat autem uinacea. & rhoem rubrū in aceti acerrimi hemina dimidia coquat, & eo pudenda perluat. Aut mora rubi rubra siccata ac trita, cū farina recenti, pari portione mixta, ieiunæ bibēda dato. Si uero fortius facere uoles, duabus farinæ partibus ammixtis, bibendum dato. Et ne lauetur. Cibis aūt utatur siccis, & uino nigro uinoso. Si uero intumuerit, fluxu iam sedato, pharmacū deorsum purgans bibendū dato. post pharmacū autē uteros grossorū decocto colluito. & postea acerba infundito. Si uero his factis, humecta fuerit, suffitum faciat donec reficcet. Ruber fluxus fluit talis, qualis sanguis uictimæ recēs mactatæ, & grumi pellucētes. Aliquādo uero etiam fluxū rubrū emittit, & uenter imus attollitur, & attenuatur, & impotēs fit, & indurescit, et ad contactū dolet, uelut ulcere presente. & febris habet, & dentiū fremitus, & dolor ad ipsa pudēda, & pubem, & lateris mollitudinē, & lūbos, & tendinē, & uentrē, & pectus, & scapulas irruit. Et alias omnes partes dolet. & impotentia ac pusillanimitas occupat. & color mutatur. In principio quidē morbi hæc corripiūt. Si uero hæc omnia morā trahant, adhuc magis debilitatur. & manifestus est morbus. & cauæ partes attollūtur, & pedes intumescūt. Morbus hic ex partu maxime corripit, si quid in ipsa dilaniatū non prodierit, sed intus cōputruerit, & fœtus exasperatus fuerit. Hāc si in principio cōtigeris, spōgiam humectā ipsi adhibeto, quū fuerit dolor. Aut linteū tenue molle rasum, aqua frigida madefactū, uentri imponito, & aqua perfundito. & lectū à pedibus altiorē facito, atq́ sic insternito. & ad mēses ciendos medicamentū quodcunq́ magis admiserit, bibendū præbeto. Apij semē torreto, tūdito, ac cribrato, & erysimū similiter, & peplij semen cū polenta cribratū, & urticæ semen similiter, & scabiem oleæ syluestris, & gallam, & rutā, & origanum, & pulegiū cum polēta cribrato ac misceto: polentā uero crassam torreto, & triticeam polentam cōmolito: & caseum caprinū sordibus derasis, & de alijs quidē singulorū æquales portiones misceto. Origani uero et rutę, & scabiei, & gallæ dimidiū. Hæc ieiunæ ante motū bibenda dato. Miscere uero etiā oportet ad usum, si acriora prodierint, & cyceonē exhibere. Et de pharmaco quidē pars una sit, & casei una, & una polentæ. Ad uesperā aūt melle ammixto bibenda dato. & donec quidē principiū morbi fuerit, & sanguis multus prodierit, et modico tempore intermiserit, & dolores acuti tenuerint, hæc facere oportet. Si uero sanguis paucior fluxerit, & per breuius tēpus, ea quæ deorsum aut sursum ducunt bibēda dato. & pudēda lenibus fomētis foueto, prout semper opportunū uisum fuerit, & zeam unà cū cortice fractam, & grossos siccatos, tusos ac cribratos, & oleæ folia similiter, singulorū pares portiones in cataplasmate adhibeto. & lac bubulū coctū, aut crudum bibendū dato, respectu ad id quod recte habet facto, & prout opportunū esse uisum fuerit. & uidetur morbus hic debilis ac lethalis esse, & paucæ ex ipso effugiūt. Quū mulieri sanguis ab articulis fluxerit, à partu aut à labore corruptę, quidā putāt ex medicis hoc fluxū esse. Est aūt aliud. Nam hoc quod ex articulis, & ex lūbis, ac coxēdice aliud est, glutinosum est simul cū sanguine. Illud uero quod ab uteris & cauis uenis fluit, sanguis purus est. Hāc suffire oportet hoc modo. zeæ fractę semodiū aceto modico subigito, ut ne per totū uteros humectes: & sulphuris uiui semiobolum ad zeas tritas ammisceto, & aceto subacta per noctē sinito. Mane uero multo igne accēso, obturamen-

turamenta de dolijs olearijs imponito, & ſordes officinæ fullonũ, & ſerpentis ſemen ammiſceto. Mox aũt multũ ignem tollito, & nõ urito, ſed maxime ſuffumigare facito. Oportet aũt ſellam perforatã adeſſe, et mulierẽ ueſtibus contectã inſidere, ut ne quid præterſpiret. In ignẽ uero medicamentũ cum aceto præparatũ inſpergito, itẽq; de ſemine ſerpẽtis. Sed & myrrha ammixta efficax eſt, ut ſuffita pudendorũ cruentationẽ ſedet. Si uero ſatis habuerit, eryſimi ſemen torrefactum terito, & in uino exhibeto.

Fluxus fuluus fluit uelut ex ouo uitioſo multus & graueolens. & uteri inflammãtur. & dolor ex lumbis & inguinibus emergit. & prodeũtia multa ſunt, & ſi nõ liberetur, celeriter fluẽtia. At etiamſi tempus accedat, quæ reſtãt putrefacit, q̃ maxime id fieri poteſt. Riget enim, & uelut à carnibus aſſatis humor defluit. et cũ his ſimul febres fortes ac rigores fiunt. Ex huiuſmodi uero fluxibus multæ pereũt, paucæ effugiunt. & ſi quidẽ in principio acceſſeris, ſic curare oportet. Si ſine febre fuerint ac robuſtæ, ueratrũ ipſis dato. et intermiſsis tribus aut quatuor diebus, pharmacũ deorſum purgãs exhibeto. Poſt purgationẽ uero ſic diætã cõſtituere debes, quo fluxiones aquoſæ ſint ac tenues. Mane quidẽ ieiunæ pharmacũ aliquod ex his quæ ego deſcribam ad fluxũ, ebibendũ dato in uinũ inſperſum. Poſt pharmacũ aũt, alia diæta curato. Vteros uero ſic curato. Si quidẽ inflammati fuerint ac concluſi, fomẽta adhibere oportet mollia, donec os uterorũ molle fiat. Poſt fomẽta, infuſis qualibus opus habere uiſæ fuerint, colluito, ſiue magis purgãtibus, ſiue mollioribus. Poſt collutiones, mollitoria apponito, Si uero nõ facile ſolubile ſit oſculũ, foueto & ſubditítijs mollito, quæ ego deſcribã, donec apertũ fuerit. Quod ſi ad hæc fluxiones nõ ſedentur, caput purgato, & ſic uictus rationẽ cõſtituito. Si quidẽ ſine febre fuerit, aſininũ lac bibat. & oleribus coctis hortẽſibus ac ſylueſtribus utatur, excepto allio, porro, braſsica & raphano longo. Ex marinis aũt, raia leui, ſcorpio, cõgro, torpedine, anguilla, paſſere, gobio : coquere uero oportet cũ cepis & coriãdro, in muria dulci ac pingui, ita ut probe percoquãtur. Ex carnibus aũt, maxime ſuilla, deinde agnina, aut ouilla, coctis potius q̃ aſſatis, & ipſarũ iuſculis. Vino uero albo mellei coloris, aut aquoſo. Balneis aũt nõ ualde calidis, neq; multis, excepto capite. Si uero ex hac diæta, ab ulceratione & inflãmatione liberẽtur, humidi uero ſint uteri, pro balneis quidẽ, illuuie. pro fuluis aũt uinis, nigris. & pro aquoſioribus, meracioribus. et pro polenta panibus, & pro piſcibus carnib. aſſatis, & omnibus cibis ſiccãtibus, quibus ſanè in alui profluuijs utimur. à collutionibus aũt omnibus abſtineat, excepto uino et aqua. Suffitus aũt fiat per adſtringẽtia. Optimũ aũt eſſet ſi cõciperet. Si uero iuuencula fuerit, frequẽter ieiuna uomat, & poſtea parũ prandeat. Atq; hæc harũ fluxionum diæta eſt.

Fluxus albus fluit uelut alba aſini urina, & in facie ſunt tumores albi, & partes ambę ſub oculis tumẽt. & hydropiformes ac nõ ualde bona ſpecie præditi ſunt oculi, & ſplendor abeſt. & lachrymoſi ſunt oculi ac hebetes. & color corporis exalbidus ac puſtuloſus. & uẽter imus tumidus. & in maxillis puſtulæ paulatim rubẽtes, paruæ, aquoſæ ac malignæ. & in crurib. tumores laxi, & ſi preſſeris digito, notæ imprimũtur uelut in fermẽto, & os ſaliua impletur. & ſtomachi morſus percipiũt quũ ieiunæ fuerint, aut etiã uomuerint uelut acidam aquã, & ſi ad accliuem locũ procedũt, anhelatio citius corripit, & ſtrãgulatio, & crurũ perfrigeratio, et genuũ impotẽtia. & in ore ulcera feruida ac ſuper-

ficiaria.& uterus præter ratione͂ aperitur,& ad osculum procidit grauis,ueluti plumbu͂.Et dolores per femora tendu͂t.& omnia inferna perfrigera͂tur, ab imo ue͂tre inchoantia usq; ad pedes.& plantæ torpe͂t,ac ingredi no͂ possunt. Tales difficile est à morbis liberare.Nam & ætate prouecta sunt,& afflictiones conse nescu͂t.Nisi casus aliquis spo͂taneus forte fortuna allapsus ipsas soluat.Has exhaurire oportet qu͂u redu͂darint,per pharmaca quæ bile͂ flaua͂ non purga͂t.Sed urina͂ cientia his pota co͂ferunt,& capitis purgationes, & illuuies, & epithymi albi potus,& dea͂bulationes.et omnis resiccatio in uictu.Hęc ubi fecerint,sanæ quide͂ penitus no͂ fiunt,facilius au͂t degunt. Fluxus albi alterius curatio. Purgatur albu͂ subluteu͂,& qu͂u mingit,morsum percipit,& lancinatur,et uterus ulceratur.& febris corripit acuta,& calor multus,sitis,uigiliæ,& me͂te moue͂tur. Et qu͂u aliquid festina͂ter egerit,anhelatio ipsam inuadit.& me͂bra exoluuntur. Hanc mecona,hoc est peplum albu͂ bibere oportet,& urticæ seme͂,& quod pręstat,mali punicæ dulcis radice͂,& rhoem,ac gallam.Hæc in uino acerbo bibe͂da dato,& mali punici succu͂,aut caseum caprinu͂ ammisceto.Subter au͂t suffito zeam,& grossos hybernos,et oleę folia,& scabie͂ eiusdem,& cucumeris syluestris cortices ex tertia parte,reliqua paribus portionib.Sorbeat etiam olera cocta,& sorbitio͂es ex amygdalis & sesamo,& gestetur ac curru uehatur,& no͂ quiescat.

Alius fluxus. Defluit multu͂ uelut urina ouilla,color est albus,& tota intumescit,& in tibijs emine͂tiæ laxæ & rubicu͂dæ emergu͂t. & si digito attingas,notæ foueas præ se fere͂tes tibijs ac pedibus imprimu͂tur. & si quid edat, impletur ac infla͂matur.& ubi iter fecerit,& opus aliquod obierit,anhelatio & dolor ipsam corripit,& color albus,qua͂doq; subluteus.huic si robusta & iuue͂cula fuerit,& alia apparuerint,ab initio pharmacu͂ sursum ac deorsum purga͂s bibendu͂ dato. & caput purgato,si pituitosa est,per ea quæ pituita͂ purga͂t.Si uero biliosa, per ea quæ bilem.& si te͂pus anni fuerit,& à natura no͂ est lienosa,& si quid ex relatis fuerit,seru͂ dato.Decoquat au͂t hoc & bibat q͂p plurimo te͂pore. & ad uesperam uinu͂ dulce aquosum,si opus habuerit.Cibu͂ uero ne co͂tingat.Si uero debilis fuerit,sorbitione modica utatur.& no͂ lauet.Postq͂ aute͂ tempestiuu͂ esse tibi uidebitur,à potu cesset.et post purgatione͂ cibis utatur,ita ut abstineat à pinguibus,& acribus,& dulcibus,ac salsis.et ab oleribus acribus. Vtatur au͂t piscibus petrosis,& carnibus ouillis,aut uolucriu͂,aut leporinis.pane frume͂taceo,aut ex ordeo freso. & oleribus coctis utatur,& syluestribus quæ cruda edu͂tur,itemq; horte͂sibus,acribus exceptis.& deambulet mane & à cibo. Vbi uero his factis siccior esse uisa fuerit,uteros fece uini colluito.& tribus aut quatuor diebus interpositis, postea acerba infundito. & intermissione facta,si quide͂ sicca fuerit, quiescito.Et si à natura fuerit biliosa aut pituitosa, à uictu uero & pharmacoru͂ potione attenuata,& se recolligere no͂ poterit,lac bubulu͂ bibat per quadraginta dies,calidu͂ de uacca.Pręstat tame͂ pituitosam cibis q͂ paucissimis uti,qua͂diu lac biberit.Sit au͂t mensura sex heminaru͂ Atticaru͂.Incipiatq; à duabus,et singulis diebus una͂ apponat,donec sex fia͂t.& inde paulatim ad duas rursus descendat.& post lactis potu͂,cibis reficito & per uictus ratione͂.& post lactis potum, mane ieiuna adiantu͂ bibat.hoc siccatu͂,tusum,& exacte cribratu͂,in uino nigro odorato diluto exhibeto. Si uero reuertatur morbus,tota͂ ipsam foueto.& rursus pharmacis infra purgato,& postea uteros colluito,si quide͂ natura fuerit pituito-

tuitosa,per cnidiū granum,aut thapsiæ radicē. Si uero biliosa,scāmoniæ succo,
aut colocynthide syluestri. hāc enim coniectā,duabus aquæ heminis affusis,co
quere ad dimidias oportet,& huic mel,& oleū narcissinū aut anthinū ammisce
re. Sit autē mellis quadrās heminæ,olei uero hemioliū mellis,hoc est mēsura ip
sius tota,insuperꝗ; dimidia. Postea uero colluendū est melle,& uino, & oleo so
lo.& suffitus adhibēdi,& tribus aut quatuor diebus quiescendū. Bibat aūt adi-
antū.& si in uētre non cōceperit,morbus reuertitur.& si morbus reuertitur,pe
rit. Quū uero seniores morbus hic corripuerit, etiā uteri computrescūt. Valde
uero paucæ euadunt. Alius fluxus. Purgatur uelut ex ouo crudo luteū sub
albidum,& ulcerat pudendū.& tument pedes ac tibiæ.& cauæ oculorū partes
intumescūt.& oculi humidi ac lachrymosi sunt.& si iter faciat, anhelatio ipsam
corripit,& debilitas oboritur. Si uero euaserit,morbus pituitosus fuerit,et si nō
purgata fuerit,febricitat,bile uehemēter cōmota. Seniores aūt hic morbus ma-
gis inuadit ꝗ iuniores. Quū sic habuerit,si quidē uehementer intumuerit,phar
macū deorsum purgās bibendum dato,quod pituitā & bilē purgat. Si uero nō
fortiter tumuerit,& pituitā ipsam presserit,pharmacū sursum purgās dato.et si
quidē potens fuerit,ueratro purgetur. Sin minus,pharmaco quod bilem & pi-
tuitā ducit. Post pharmaca uero serū coctum bibēdum dato,per plurimos dies,
cum modico sale. Edat autē insuper mentā. Ad uesperā cibum ne attingat, sed
modicū sorbeat,& uinū dulce insuper bibat,si opus habuerit. Si uero nō affue-
rit serū,lac asininū coquito,et exhibeto per quatuor dies. Ad uesperā uero eadē
faciat,nisi febris noctu corripiat. Si uero natura fuerit lienosa,aut flatuosa,et ex
anguis,neꝗ; serū,neꝗ; lac bibat. Sed purgātibus inferne purgato.& ubi tibi tē-
pestiuū uisum fuerit,uteros colluito,primū quidē medicamēto ex uini fece,bis
aut ter. Post hóc scāmoniæ succo. Affundito autē ad hunc,uinū dulce,heminæ
Atticæ mēsura,& olei narcissini maxime,quartā heminæ partē. Postridie uero
cū uini hemina colluito,et mellis quarta heminę parte,et resinę tertia mellis par
te. Oleum aūt sit melli æquale. Si uero ea quæ ab infusa collutione secedūt pro-
dierint pituitosā,etiam rursus colluito, interpositis tribus aut quatuor diebus.
postea grani cnidij duas potiones decorticato, & ipsas infundito. Si uero non
affuerit cnidium granū,radicis thapsiæ potionē unam infundito. & postea ijs-
dem colluito. postq̄ aūt purgata fuerint ea quæ secedūt ad has collutiones,& si
prodierit aliquid cruētum,uelut ab ulcere, per acerba postea colluito.& si post
hæc ipsa interrogata,dixerit os uterorū durū esse,et dolorē habere,eodē modo
eo quod paratur cū butyro colluito,donec uteri fuerint resiccati,& sana esse ui-
debitur. diebus uero inter collutiōes intermedijs, sambuci fructū bibat,& lepo
ris coagulū, & pepli corticē,& urticæ semē, & mali punici dulcis corticē, ita ut
de singulis pares portiōes terat,& polentā ac adiantū ammisceat,& in uino ni-
gro odorato ieiuna bibat. cibis aūt utatur mollibus,nō salsis,neꝗ; acribus. Car
nes aūt præstātiores sunt pisciū,aut uolucriū,aut leporinæ.& lauetur calida nō
multa. Si uero non quiescat fluxus,sed relinquatur, & uteri humescāt,medica-
mentū ex malicorio suffito.& postea uirū accedat.& si in uentre cōceperit,sana
euadit. At seniores à morbo leuari nō possunt,sed pereūt præ debilitate. Flu
xus alius. Fluit subluteū uelut ex ouo, & uiscosum, & uēter imus intumescit,
ac durus fit.& si cōtingas dolet, & dentibus stridet, & febris occupat.& dolor

ad pubem, & ad pudenda, & ad imum uentrẽ, & ad lũbos irruit. & animi deliquiũ, & anxietates, & perfrigerationes, & ſudor multus, & pulſus ad manum accelerãtes, debiles, deficientes. & ſtatim pereunt. Si uero ſuperſtes manſerit, & color ipſi mutatur, & fit uelut fauus aut cera. & ſi corpus digito prematur, molleſcit, & notæ uelut in maſſa farinæ ſubacta fermẽto imprimũtur: & pedes intumeſcunt ac crura. Hic autẽ morbus fit maxime, ſi in ipſis aliquid dilaniatum fuerit, aut intus computruerit in partu. Seniores aũt magis afficiũtur. & huiuſmodi morbus non eſt ualde leuis.

Alius fluxus.

Purgatur uelut à carnibus aſſatis humor, & pudendum exulceratur, & ad quãcunq; aliam corporis partem deſtillarit. Et rigor, & febris acuta, denſa, magna, & ſimul horror corripit. Dolores autem quales in omnibus fluxibus. Hæc tota intumeſcit, & infra umbilicum, & cruribus. & color fit morbi arcuati. Talis aũt fluxus ex hoc fit. Poſtquã ſanguis exhauſtus, ſubbilioſus factus fuerit, & nõ fuerit purgatus. Quũ ſic habuerit, pharmacũ bibere oportet, Si quidẽ fortis fuerit, ex ueratro. Si uero debilis, radicẽ & elateriũ. & poſteriore tempore lac caprinum. Aut pharmacũ deorſum purgans dato, quod bilem & pituitam ducit. Vteros aũt medicamento cũ braſsicæ decocto parato colluito.

Bibat aũt ſaluiam, hypericum, apij ſemẽ, ſingula in uino nigro auſtero. Ieiunæ autẽ hæc bibenda dato. Si uero ulceratũ fuerit pudendũ, poſtea butyro colluito. Deinde pharmacũ bibendũ dato, & ulcera butyro, reſina, myrrha, flore argenti illinito. Perluantur autẽ myrti ac ſaluiæ ex aqua decocto tepido. Cibis utatur neq; ſalſis, neq; acribus, ut ne mordax urina fiat. & à marinis prohibeatur, & carnibus bubulis, & ouillis ac porcinis. Alijs autẽ carnibus utatur coctis. Edat etiam panẽ, & uinum uetus odoratum nigrum bibat. Si uero hæc fecerit, & ſana nõ fiat, totam foueto, & poſtridie pharmacũ ſurſum purgans dato. Deinde intermiſsione facta, rurſus quod infra purget. & ſi quidẽ manſerit fluxus poſt pharmaca, decoctũ ſerum quotidie bibendũ prębeto. Veſperi uero ſorbitionibus, & uino dulci albo utatur. Si uero non affuerit ſerũ, lac aſininũ coctum per dies quatuor bibat. Ad ueſperã autẽ ijſdem utatur. Poſtea per dies quadraginta lac bubulũ calidum bibat. & per diem nihil edat, ut ita dicã. Optimũ enim hoc eſt. Nam & purgatur, & nutritur, & fluxus obtunditur ab huiuſmodi lacte. Veſperi uero cœnet carnẽ uolucris modicam aſſatã, & panem modicũ ſubcineritiũ. Bibatq; inſuper uinum nigrũ uetus uinoſum, quãdiu lac biberit, ſi multa prodierint, & acrimonia uexarit. & ſi his factis in uẽtre conceperit, ſana fit. Quæcũq; uero ſeniores ſunt, in his morbus quandoq; reuertitur, & pereunt. Iuuenculis autẽ nõ eſt lethalis.

Diuturna porrò eſt ſanioſi fluxus curatio. fluit aũt talis ſubcruentus, uelut à carnibus aſſatis humor, & mordet uelut muria, & corrodit ac exulcerat pudenda. & uterus exulceratur circũcirca, et femora, & aliæ partes. & ubi ſuper ueſtes deſtillarit, tingũtur & ęgre elui poſſunt. & uẽter attollitur ac durus fit, & ad contactũ dolet. & calor corripit. & dolor ad pudẽda, & ſedẽ, & imũ uentrẽ, & laterũ mollitudinẽ, & coxas, & lũbos irruit. & impotẽtia adeſt. & color mutatur, uelut morbi arcuati. Si uero tẽpus & morbus producatur, hęc omĩa amplius corripiũt. & cauæ partes attollũtur, & pedes tumẽt, & crura à lũbis. At hic morbus corripit ubi quid de fœtu dilaniatũ fuerit, aut in abortu, aut in partu. Oportet aũt fomẽta adhibere, & ſuffire, & bibẽda prębere omnia ea quę fluxũ ſiſtũt. & lac aſininũ et alia exhibere

bere.et uomere ſi opus fuerit.Si uero ſine febre fuerit,& debilis febris habuerit,
ſiccum fomẽtum adhibere melius eſt. Quũ ad caput cõuerſi fuerint uteri,&
hac parte ſuffocatio deſinit,caput grauat. Verũ alijs alicubi aliàs finis habetur.
Signũ autẽ hoc eſt. Venas in naſo,& partes ſub oculis dolere dicũt. & ſopor al
tior tenet.& ſpumat,ubi leuius habuerit.Hãc multa calida lauare oportet.Si ue
ro nõ obediat,frigida etiã circa caput,ita ut laurũ et myrtum in aqua coquas,ac
frigefacias. Vnguento aũt roſaceo caput illinatur,& odorata ſubter ſuffiantur.
graueolentia uero ſub nares.& braſsicã edat,& ſuccũ ſorbeat. Si uero ad cor
progreſsi uteri ſuffocent,& aer impeditus uiolenter attrahatur, anxia eſt & uo
mit.& quibuſdã ſtatim tractus deorſum cedit,& flatus exit.& aliqua quidẽ uo
mit ſpumoſa.alicui uero quies cõtingit.Quibus aũt non decedunt,his porri ſe
men,& peplũ,trita & tribus aquæ cyathis diluta,bibẽda dato.Auxiliatur & a-
ceti albi cyathus potatus.Aut iuniperi fructũ & ſaluiam dato,aceto aut uino ad
has ſpecies ammixto.Oportet aũt ipſam calefieri.Aut adipẽ ſumere anſerinũ,
& ceratũ reſinatũ ac picem,in ipſo liquefacere,& ſubdititias glãdulas efforma-
re. Quũ aũt ad præcordia allapſi ſtrãgularint,ubi hic fuerit affectionis ſolidi
tas,& uomitus feruidus acris corripit,& modico tẽpore mitior fit, & dolor ad
caput & ad collũ penetrans. Tepefactoria igitur apponito,ſi ſurſum ſtrangu
larint.Sub nares uero graueolentia ſuffito,ſenſim progrediẽdo:Si enim acerua
tim uteri infra decedũt,turba oboritur:Odorata uero inferne.& caſtoriũ ac co
nyzam bibẽda dato.Quũ uero deorſum tracti fuerint,abominãda ſubter ſuffi-
to,ſub nares aũt odorata.Si uero dolores quieuerint, pharmacũ deorſum pur-
gans bibendũ dato.& poſtea lac aſininũ aut ſerum bibendũ præbeto, ſi nõ lie-
noſa fuerit à natiuitate,aut exanguis,aut decolor,aut auriũ ſonitus habuerit,ue
lut hæ quibus propter cognationẽ morbi à iuuẽtute ſunt familiares. At ſuper-
num uentrẽ ne moueto.cæcutiẽt enim,aut circa fauces turbationes,& alia infe
ſtabũt.Verũ ptiſanæ ſuccũ dato.Si uero etiã ualde facilis ſit ad uomitũ,uomat.
Collutio aũt optima eſt ex narciſſo.Subdititium uero id quod ex cãtharidibus
præparatur.Quũ uteri apud præcordia cõſtiterint, ſuffocatur uelut à ueratro.
& recta ceruice ſpirat.& ſtomachus fortiter uellicatur. Quædã etiam uomunt
quandoq; ſaliuã acidam.& os aqua impletur.& crura perfrigerãtur.Tales ſi nõ
breui à præcordijs uteri diſcedant,loqui nõ poſſunt.& partes circa caput ac lin
guam torpor occupat.Proinde ad uteros quidem lanam q̃ maxime fieri poteſt
ad foramẽ apponito,ita ut pennæ obuolutã,unguento albo aut Aegyptio,aut
Bacchario,aut amaracino tingas. In nares uero,de pharmaco nigro ad caput
præparato,ſpecillo exceptũ infarcias.Si uero hoc nõ fuerit, ſilphij ſucco nares
illinas.Aut pennã aceto tingito,& immittito, naresq; illinito. Aut ſternutato-
riũ apponito.Quũ aũt concluſum fuerit oſculũ & internus trames, caſtoriũ in
uino bibendũ dato.Nares uero phocæ adipe illinito.Lanã aũt appoſitã ſinito,
donec cõſidant.Quũ aũt quieuerint,auferre oportet.Si uero ea ablata rurſus re
curſarint,lanã rurſus eodẽ modo apponere.Sub nares uero cornu capræ nigrũ,
aut ceruinũ ſuffire,ſcalptum & in cinerẽ calidũ inſperſum,quo maxime ſuffu-
migetur,& nidorẽ ſurſum per nares q; maxime poteſt trahat.Suffito etiã pho-
cæ adipẽ,prunis teſtæ impoſitis,ipſaq; obuelata,et capite imminẽte, quo odor
maxime ingrediatur,ita ut de adipe inſtilles,& ipſa odorẽ ſurſum trahat, os ue

ro clausum habeat. Et si quidem sursum allapsi fuerint uteri, hæc facere oportet.

Si uero ad hepar cõuersi fuerint uteri, mulier derepente uoce destituitur, et
dentes cõserti sunt, & color liuidus fit. Derepẽte uero hæc patitur sana existẽs.
Contingit autẽ maxime uirginibus antiquis, & uiduis quæ pepererũt aliquan
do, & uiduitatem agũt. Maxime uero contingit omnino nõ ferentibus uterũ,
& sterilibus ex partu. Non enim prodit puerperij purgamentũ, & non intume
scit uterus, neq; mollitur, neq; uomũt. Quum sic habuerit, tumorẽ ab hepate cũ
manu infra leniter detrudito, & præcordia cũ fascia deligato, & os aperito. Vi-
num uero odoratissimũ dilutum infundito, quãdo sanè etiã graueolẽtia ad na-
res adhibere ac suffire cõuenit. ad uteros uero odorata & suffimẽta. & postquã
sic curaueris, pharmacũ deorsum purgans bibendũ dare oportet, si quidẽ bilio
sa fuerit, quod bilẽ purgat. Si uero pituitosa, quod pituitã. Et postea lac asininũ
coctum bibendũ præbeto. & uteros odoratis foueto. & medicamentũ quod cũ
bupresti præparatur apponito. postridie uero netopum. Interpositis autẽ duo-
bus diebus rursus uteros odoratis colluito. & postea intermisso die, aromatis
suffito. Atq; hæc uidua faciat. Optimũ aũt in uentre habere. Virginẽ uero per-
suadeto ut uiro cohabitet. Ad nares autẽ nihil adhibeto, neq; medicamentũ ie-
iuna bibat. Verũ castorium & conyzã in uino odoratissimo bibat per dies ui-
ginti, & caput odorato aliquo ne ungat, neq; aliquod odoratũ olfaciat. Si
uero uteri inflammati fuerint circa latus, si cõtigeris durũ apparet. & quum ad
pręcordia allapsi fuerint, strãgulant. & uomit pituitam acidam. & dentes stupe
scũt. & ubi uomuerit, melius habere uidetur. Quũ uero deorsum processerint,
discedunt de uẽtre aliàs alio, Maxime uero ad laterũ mollitudinẽ quandoq; in-
cidunt, & ad uesicã, & urinæ stillicidiũ corripit. & ad sedem, & cacare sibi uide-
tur. & mẽses prius aut posterius solito fiunt, aut nõ statim huic apparẽt. In hoc
morbo si sursum strangularint, tepefactoria apponito. & graueolentia ad nares
suffito, ad uteros autẽ odorata. & conyzã fœminam, & castoriũ, in uino ieiuna
bibat. postq; uero ad naturã suam cõsederint, placide suffito. Bibat aũt urinam
cientia. Atq; hæc faciat q; diu dolores tenuerint. Vbi uero quieuerint, totã fo-
ueto. Deinde pharmacũ deorsum purgans bibendũ dato, si biliosa fuerit, quod
bilem purgat: si pituitosa, quod pituitã ducit. & lac asininum bibendũ dato, aut
serum caprinũ decoctum. Si uero lienosa fuerit, lac ne bibat, neq; serũ. & in pur
gationibus, cibis utatur mollibus, & per aluum secedentibus. pisces autẽ melio
res sunt carnibus. & uteros foueto, aut subdititijs purgato, ipsosq; colluito. &
ubi suffitum admisit, ad uirum accedat. Solutio uero morbi cõtingit, ubi in uen
tre cõceperit. Si uteri ad latera allapsi fuerint, tussis obtinet, & dolor subla-
tus. et insidet uterus durus uelut pila. & ad contactũ dolet, uelut ab ulcere, & cõ
tabescit, & uidetur ipsi peripneumonia esse, & cõtrahitur, & gibbosa fit, & mẽ-
ses non apparẽt, Aliquibus aũt quibus prius apparuerũt, etiam pereũt. & si tũc
prodeãt, imbecilles sunt, & pauci, ac deteriores. & genitura nõ fit hoc tempore.
Quũ sic habuerit, pharmacũ deorsum purgãs bibendũ dato. & multa calida la-
uato, & ex tepefactorijs quęcũq; admiserit adhibeto. et à quibus sanguis purga
tur ea apponito. Et lini semẽ torreto, tũdito, ac cribrato: & peplũ albũ, & saluiã
cũ tenui polenta, et caseum caprinũ muria derasa. Hęc misce, ut casei sint partes
duæ, reliquorũ uero, et polẽtæ nõ salsæ pars una, et ieiunæ in uino bibẽda dato.

Vesperi

Vesperi uero cyceonē crassum melle affuso exhibeto, & ex potibus quencūq; admiserit bibendum dato. Et frequenter fomentum adhibeto. & calidam asper gito. & per ceratum leniter mollito, ac à latere detrudito. & latus fascia lata deligato. Et lac bubulum q; plurimum ad dies quadraginta bibendū præbeto. Cibis autem utatur q; mollissimis. Morbus hic uehemens est & lethalis, & paucæ etiamsi sic curentur effugiunt. Si uero in lumbis fuerint uteri, aut in lateris mollitudine, & spiritus sublimis iuerit, et suffocatio habeat, et anhelatio densa ipsam corripiat, & moueri non uult: sulphur, aut bitumen, aut cicutam, aut myrrham terito, & melle cocto affuso, glandulam longā efformato ac crassam, eamq; in sedem indito. Si uteri deuoluerint seipsas ad intermediam lumborum ac coxarum partem, dolor habet imum uentrem, & crura cōtrahuntur, & iuncturas coxarum ad sedem dolet. & quū aluum exonerat, dolores emergunt acuti, & stercus cum uiolētia prodit exiguum, & urina destillat, & pusillanimitas ipsam corripit. Quū sic habuerit, fistulam ad uesicam alligare oportet, & oleum calidum in uteros infundere. Et fomentū adhibere, aut multa calida aqua lauare. & in oleum & in aquam desidere. Suffire autem subter pudenda, graueolentia. sub nares uero odorata. postquam autem dolor quieuerit, pharmacū sursum purgans dato. Infernum uero uentrem turbare non oportet. Vbi uero uteri consederint, pharmacum deorsum purgans bibendū dato, & lac asininum, si non fuerit lienosa. Postea fomēta adhibeto uterosq; aspergito. et subdititiū purgatorium quod cum lauro præparatur, & non mordet, apponito. Deinde aromatis suffita, ad uirum accedat. & si in uentre habuerit, sana fit. Verum pleræq; steriles & cruribus mutilatæ fiunt. Quibuscunq; osculum aliò inclinatur, & ad coxam allabitur. Contingunt enim & hæc, quæ uterū purgari prohibēt, & geniturā suscipere, & liberos gignere. Hanc odoratis fouere oportet. & post fomētum, digito reuellere & à coxa disparare. & postea tædulis ac plumbeis fistulis immissis dirigere. Nō enim uelociter cogi potest, uelut dictum est. Quū autem ad naturalem situm redierit, & uteri aperti fuerint, subdititijs mollibus purgato, & alia cōuenienter facito. Quibuscunq; uteri ad coxam collabuntur, si non breui discedant, & rursus in locum suum redeant, ad coxam resiccantur. Necessarium est autem osculum auersum esse, & in supernis detineri. Quū uero auersum fuerit, conclusum esse. Ex auersione uero ac conclusione, durum fieri, & mutilatum esse. Vbi uero uteri conclusi fuerint, menses sursum ad mammas delegare, & ad pectus ascendere facit. & imus uenter attollitur, & inexpertæ in uentre se habere putant. Talia enim patiuntur, qualia prægnātes, usq; ad septem aut octo menses. & uenter pro temporis ratione crescit. & pectora eleuantur, & lac innasci uidetur. Quum autē hoc tempus præterierit, & mammæ gracilescūt ac minores fiunt, & uenter idem perpetitur. & lac euanescit. Venter item eo tēpore in quo se pariturā sperabat, euanescit ac concidit. His uero contingentibus, uteri modico tempore fortiter contrahuntur, et osculum ipsorum reperire non datur, adeò omnia contrahuntur ac resiccantur. & in mammis tubercula fiunt dura, partim maiora, partim minora. Hæc autem non fiunt suppurata, sed semper duriora. Deinde ex ipsis nascuntur cancri occulti. Quum autem cancri futuri sunt, prius ora amarescunt, & quicquid ederint, omnia amara esse uidētur. & si quis plura dederit, accipere renuunt, & compescenda faciunt.

Mente

Mente uero percellūtur,& oculi duri fiunt,& non acute uident.& ex mammis
dolores ad iugulum tranſiliunt,& ſub ſcapulas.& ſitis tenet.& mammæ graci-
les,& ipſæ per totū corpus attenuatæ ſunt.& nares ſiccæ ac obſtructæ ſunt,&
non leuantur.Spiritus eſt imminutus,& nihil omnino olfaciunt.& in auribus
dolor quidem non oboritur,uerum aliquando calloſa concretio.Quum igitur
ad hoc temporis progreſſæ fuerint, ſanæ fieri non poſſunt, ſed pereunt ex his
morbis.Si uero priuſquam huc perueniant curatæ fuerint,& menſes ſoluti fue
rint,ſanæ fiunt.At uero curare tales oportet hoc modo. Primum quidem om-
nium ſi adhuc fortem aſſumpſeris, reliqui corporis reſpectu habito, quacunq;
tandem purgatione opus habere uidetur, medicamentum exhibeto. Vbi uero
corpus præparaueris ſic ad uterorum medelam procedito.Si uero totū corpus
minime mouendum eſſe uideatur,neq; morbi cauſæ hinc proficiſci, uerum ute
ri à ſeipſis morbum habeant,curam hoc modo auſpicare.Primum quidem ute-
ros ſic foueto.Ollæ duas ſextulas capiēti,operculū imponito ac adaptato,ut ni
hil pręterſpiret,deinde uero operculi fundum pertundito ac foramen facito.In
foramen autem arundinem indito longitudine cubitalem. Oportet autē arun-
dinem operculo probe adaptari,ut penitus nihil præterſpiret. Quū autem hęc
paraueris,operculū ollæ obdito,lutoq; oblinito.& ubi hæc feceris,foſſam duo
rum pedū altitudine effodito,ea magnitudine quæ ollam capere poſsit. poſtea
uero ligna immiſſa urito,donec foſſa ab igne excandeſcat.Quod ubi factū fue-
rit,ligna ac prunas quæ craſsiſsimæ ac ignitę fuerint eximito.Cinerem uero ac
fauillam in foſſa relinquito . Quum autem olla efferbuerit,uapor ſurſum pro-
ceſſerit,ſi quidem ualde calidus fuerit uapor,abſtineat. Si uero non, ſummæ a-
rundinis parti inſideat, ipſamq; in uteri ſtomachum indat.Atq; ſic fomentum
admittat.Si uero perfrigeretur,prunas ignitas adijcito,cauendo ut ne acutū fo
mentum facias.Si uero adiectis prunis,acutum fiat fomentū, magis ꝙ conue-
nit,prunas detrahito.At uero hoc fomentū clementi cœlo parare oportet, ubi
uentus non afflarit,neq; perfrigeret.Ipſam aūt indumentis obuelatā eſſe opor
tet. Cæterum in ollam allium ſiccū inijcere oportet,idq; magis cōminutum
quàm ea quæ ſunt contuſa,& aquā affundere,quo ipſum permadeſcat,& aqua
tribus digitis ipſum excedat.& phocæ oleum ſuperfundere,atq; ſic calefacere,
ac fomentū adhibere per multum tempus.poſt fomētum uero ſi potens fuerit,
lauetur toto quidem corpore ad uoluptatē,lumbis autē & partibus infra umbi
licum,amplius. In cœnam porrò dato mazam,panem,& allium coctum.Po
ſtridie uero ſi quidem exoluta fuerit à fomento,eam diem intermittito. Sin mi-
nus,rurſus fomentum adhibeto.A fomento uero ſi cōſiderare hoc poteſt,oſcu
lum contingere iubeto,num fomentū ipſum uteros flatu implet. Si enim flatu
implentur,oſculum ex ualida auerſione,& ad coxam allapſu magis dirigunt,ac
aperiuntur. Tanquam igitur tale ſit fomentum,& hæc facere poſsit, ſic fouere
oportet.Quum autem fomentum adhibebis,allium inijcere oportet,& phocæ
adipem ſuperfundere.Atq; hoc faciendum eſt,donec uteri uidebuntur inflati,
& oſculum fortiter ſurſum tractum.Nam ad hoc fomentum talia contingent.
Poſt fomentum uero diætam conſtituito,uelut priuſquā fouebatur. Quum ue
ro commoti fuerint uteri,ac facile ſolubiles fiant, fœniculi radicibus foueto,&
aliam ollam eodem modo præparato.Radices autem fœniculi elotas cōtundi-
to

to,& in ollam mittito,& affuſa aqua eodẽ modo fomentũ facito. Poſtea uero lauato. & ad ueſperam mazam cœnet. Si uero panem uoluerit, & bolbidia parui polyporum generis,& ſepiolas paruas,in uino ac oleo coquito, & edẽda dato. At inter fomenti adhibitionem, oſculum contingere coneris,an fomentũ uteros propinquiſsime adducat,Hos fouere oportet ad dies quinq; uel ſex, hominis conſideratione habita. & ſi quidem exoluatur ac debilis ſit,differre ad ſufficiens tempus. Si uero non exoluatur,fouere per omnẽ diem. Poſt fomenta uero,ſubdititi apponere conare,ex albicante tæda pinguiſsima. Illitio autem ſit oleum. facito autem hæc lõgitudine quidem digitorũ ſex. numero uero quinq; uel ſex. figura uero in anguſtum abeunte. Sit autem alterũ altero paulo breuius. craſsitudo uero eius quod craſsiſsimũ eſt, ſit digiti indicis, & forma ſimilis digito,ſumma parte tenuiſsima,in proceſſu uero craſsior. Hæc autẽ leuiſsima ac rotundiſsima facito,cauendo ne ulla adſit fiſſura. Apponat autem primum id quod tenuiſsimum eſt, & ubi appoſuit quieſcat, obſeruans ne excidat. Apponatq; primum ſummã partem,deinde ſemper amplius, ſimulq; obtorqueat ac circumcirca tædam intro trudat. & ubi parum ſuſceperit,in hoc paruo ſe contineat, cauẽdo ne excidat. poſtea rurſus eodẽ modo intro trudat,donec quatuor digitorum menſura intra oſculum uterorum recipiatur. Quum autẽ hoc ſuſceperit,alterum poſtea apponat ſimul ut prius inſitum aufert,quo priuſquã oſculum conniueat recipiatur,dum adhuc rectum eſt & apertũ. Hoc autẽ ita contin get,ſi alterũ eximatur,alterum aũt indatur. Oportet aũt & plumbũ ſimile figura craſsiſsimæ tædæ formatum intrudere, quod cauum ſit,quo continere quid poſsit. plumbi uero amplitudo ſit talis fabricata,qualis in ulcera impellitur, ita ut os ipſius leue ſit,& non ſauciet. formato autem hæc uelut etiam ſubdititia ex tædis. Quum autem factus fuerit huiuſmodi plumbeus penicillus,adipe ouillo trito ipſum expleto. & ubi ita præparatus fuerit,tædam quidẽ ſubtrahito, plũbum autem indito. Si uero plumbum appoſitum ardorẽ exhibeat, plumbũ quidem detrahito,tædam uero rurſus apponito. Et plumbum in aquam frigidam immergito,& poſtea rurſus apponito,ac tædam eximito. Semper autẽ aliquid appoſitum eſſe oportet,& interdiu quidem melius eſt tædam habere,noctu autem plumbũ. Si uero ſurgere uoluerit, cũ cautione hoc faciat,quo penicillus intus quieſcat. Sin minus,ſtatim rurſus ſubdatur. Si uero ex tædis appoſitis nullam ſuſcipiat,tenuiorem facito,donec ſuſcipiat,ex his ad illa trãſeundo,& obedientes uteros faciendo. Si uero neq; oſculum aperiri poterit,neq; uteri prope acceſſerint,rurſus ad ueterem medicinam redito,à prima ad ſecũdam,donec molleſcant,& propinquiſsime accedant. Et poſtquã aperti fuerint ſubdititia facta apponito. Sint autem magnitudine oliuæ. Horum autem alterum appoſitũ ſit donec liqueſcat,& deinde alterum apponito. Quum autem apponere uoles, ipſum ſubditium medicamentũ ex reſina præparatũ,in oleum roſaceum aut irinum tingito. Nam aliàs ab oſculo uterorũ recedit. Prius tamẽ plumbum appoſitum eſſe oportet,quo recto oſculo,in internam oſculi partẽ attrahatur. Poſtea uero mollitoria apponito,Lauet autem calida,& ante,& poſt ſubdititia medicamẽta. Et in cœna exhibeto quid ex relatis marinis. Exhibeto autẽ duobus aut tribus diebus ab appoſitione, conſideratione habita an oſculum uterorum bene habeat,& purum ſit. Quod ſi eſt,ab hoc ſubdititio quieſcito. Poſtea uero

mollitoria apponito. Quum uero inflammatũ fuerit os uterorum, rursus eodem modo pharmaca apponito, reliquaq́ꝫ facito iuxta relatum modum. Vbi uero probe habuerit corpus, uelut dictum est sufflato. Sed & osculũ, & uteros sufflare oportet sic. Subdititium factũ cum ficu apponito, duo autẽ subdititia facito, & antequã subdas fomentũ adhibeto ex fœniculo prius relatum. postridie uero post fomentum, apponito medicamentum. & quum apponerę uoles, præ omnibus subdititijs ubi prius laueris ipsam ita apponito. postera autẽ die mollitoria auxiliantur quandiu inflammati fuerint. post inflammationem uero, alia facito iuxta priorem rationẽ. facito item de hoc subdititio talia, qualia de priore. Et si quidem in mẽse semel appositũ, satis uidebitur inflasse uteros, quiescito. Si uero aliqua opus habuerit, rursus apponito eodem modo quo prius. Postea uero ubi bene habere tibi uisa fuerit, et tempestiuũ esse, fomentũ ex suffimentis præparato. præparatur autem hoc modo. Cyperũ tusum præparato testæ conchæ mensura, & calamum unguentariũ eadem mensura, & iunci unguentarij tantundẽ. cardamomi tantundẽ. Cumini item Aethiopici, & anisi, & rutæ siccæ, & hyperici ac fœniculi seminis. Quũ aũt hæc præparaueris, uini austeri albi odoratissimi heminas sex in ollam infundito, & de cõtusis quadrantẽ inspergito ac permisceto. Deinde unguẽti Aegyptij optimi, aut amaracini, aut irini, triũ obolorũ pondus affundito, permisceto, & molli fomẽto plurimo tempore foueto. Ante fomentũ uero lauato, & duos aut tres dies foueto. Quũ autẽ foueri desierit, operculũ quoddam fomento imponere oportet, ut ne trãspiret. postea uero tædis & plumbis utere. Quũ autem duobus aut tribus diebus fomentũ adhibueris, alias duas aut tres intermittito. Intermedijs autẽ diebus bis in die lauato. Edat autẽ porrum coctũ & crudum, & raphanos, & nasturtium, & allium assatum ac coctum. & potus sit meracior. & marinis prędictis utatur. Quum uero intermedij dies præterierint, rursus fouere oportet, ita ut modicũ de singulis contusis ad prius fomentũ inspergas, & uinum insuper affundas, si opus esse uidebitur, itemq́ꝫ oleum, atqꝫ cũ hoc foueas. Postquã autem fomenta bene habere tibi uisa fuerint. & osculum molle esse ac apertũ, uelut conuenit, & ipsi uteri prope: postera die à fomento, pharmacũ quod cum myrrha præparatur apponito. Sunt aũt appositittia duo. postridie uero post purgationem, mollitoria subdito, quandiu uteri fuerint inflammati. postea uero tædis ac plumbeis penicillis utere. Post hæc intermissis diebus quotquot uisum fuerit respectu ad inflammationes uterorũ habito, & uiriũ corporis coniectura facta, rursus uelut scriptum est refoueto. Si quidem prius fomentũ adhuc sufficiens esse uidebitur, cõiectis ad hoc suffimẽtis uelut prius, & uino ac oleo affuso. Si uero inutile esse prius illud fomentũ uideatur, aliud ex integro præparato. Oportet autem hoc pharmacũ renouare in singulis adhibitionibus, quãdiu subcruenta purgãtur. Si uero talia purgata fuerint, quiescat. Diæta porrò hoc modo constituatur. Interrogato in quibus diebus menses ipsi prodierint, & ab his initio facto, hanc diætam præscribito. Primũ quidem multa calida lauetur, capite excepto. Quum aũt cessauerit, caseum acrem, & rutam, uino nigro pari aqua temperato diluito, & postea polenta inspersa, statim ex balneo bibenda dato. Deinde prandium tempestiue exhibeto. Edat aũt mazam aut panem, & porrũ coctum aut crudum, & de huiusmodi omnibus acribus præscriptis, & aliquando legu

minis fracti decoctum: spumam autē ne detrahito, & silphiū multum derasum addito, ac multa allia incoquito. Obsonijs autē utatur pisciū, chartilagineis omnibus coctis aceto mulso dulci, aut fauorum cremore cocto: bolbidijs, polypodijs, in uino & oleo. & silphij semen tritum bibat. & q̄ plurima tum in prādio, tum in cœna edat. Lauetur autē post cœnam, quum requiescere uolet. Hac diæta ad dies quinq; uel sex utatur. post hos dies, mane ieiunę sambuci fructus baccas sex, in uino meraco dato, & sepiæ oua decem aut duodecim. Hęc trita simul mane ieiunæ bibenda præbeto. post hoc uero pharmacū, potionē dato. At ubi interquieuit lauetur. Sit autē potio, ruta & caseus, atq; sic prandeat præscripto modo. Serius autem cœnet. & semper bis in die lauetur. Hæc aūt diæta ad dies tredecim aut quatuordecim procedat. Quū uero hi dies præterierint, catapotia ex succo silphij fabæ magnitudine formato, atq; hæc primū dato, postea uero alia præscripta facito. Quum aūt dies trāsacti fuerint uiginti quinq; in hac diæta, reliqua quidem facito eodē modo. Ante prandium uero ubi prandere uolet, allij segmēta quatuor, & caseum acrem tali magnitudine, terito & polentā modicam ammisceto, ac massam efformato, eamq; primū edendam dato. Ante cœnam uero meracū absorbeat, atq; ita cibum capiat. De cætero uero eadem dięta utatur. Quum autē nouem dies reliqui fuerint ad tempus mensiū, primum hoc dato. Cum ouis & sambuco, cuminū Aethiopicū, et castorij obolum. Vbi uero duo dies reliqui fuerint, ab his omnibus potionibus ac catapotijs abstineat. Verum pharmacū cum tæda præparatū ieiuna ubi lauit, sumat. Post medicamenti uero potum, mercurialem & brassicā simul in aqua cocta dato, cū aceto mulso dulci, aut fauorum cremore cocto, sale, silphio & oleo cōdita. Atq; hæc in prandio edenda præbeto, & succos sorbendos. & potum meraciorem bibat. Obsonijs autē utatur polypodio cocto aut sepiolis. & hæc quidem in prandio. In cœna uero sumat carnem caprinā, aut ouillam, aut agninam percoctā. & porrum, & alia acria, quæcūq; uoluerit. A cœna uero lauetur. & hæc sit diæta postremis duobus diebus. Si uero ex hac diæta menses non fuerint detracti, sequēti mense eandem diætam ab initio repetito, usq; ad postremos duos dies. In quorum priore apposititia facta apponat, iuxta superiorē rationē, ex pharmaco in aqua facto. Apponat autē prælota. Verum cōsiderare oportet etiam uteros quomodo habēt, quo semper omni tēpore bene habeant, & os rectū ac apertum sit, & si ita uisum fuerit ante appositionē fomenta adhibeto. Quod si eruperint menses, si quidem frequentes fuerint, paucioribus lauacris utendum est, & reliqua diæta ac curatione. Si uero pauciores, pluribus. Si uero significationē de se præbuerint, rursus eadem diæta utendū est, ac curandū donec mēses apparuerint. Quum autē semel talibus prodierint, optimum fuerit in uētre concipere. Atq; hæc est omniū huiuscemodi morborū curatio. Si uteri contingāt coxam, & incūbant, dura ac solida fit coxa ad lateris mollitudinē. & dolores imi uentris. & ad ipsam lateris mollitudinē, & lumbos, ac crura dolor incidit ac extenditur. & suppurantur, & linamentis opus habent, et pereunt, nisi quid seces aut uras. Quū sic habuerint, pharmacū deorsum purgans bibendū dato. & multa calida lauato, & uteros foueto, ita ut urinā ueterem in peluim infundas ac feruefacias, & supra ipsius cauitatē mulierem colloces uestibus cōtectam, ut ne præterspiret. & si frigefiat urina, ferri igniti frusta in urinā immittas, et fomentū facias do

nec se obscure uidere, & animo deficere dixerit. Lauato autem calida aqua, & postea digito cõtingens os uterorũ ad sanam coxã trahat. Et noctu mollitoria apponat. Postq; autẽ dixerit directũ esse, facto prius cũ odoratis fomento, rursus mollitoria quædam apponito. Imò & plũbeos penicillos per triduũ, singulis diebus unũ. post hos uero bryoniã albam, aut scillam per triduũ. postea uero cõsideratis mensibus disce, an biliosi sint, aut pituitosi, aut an sanguis sit corruptus. & si opus fuerit ipsi sanguinẽ purgare, quocũq; maxime opus habere tibi uisa fuerit, id apponito. Et postea cũ eiusmodi colluito. Apponito autẽ subdititia medicamẽta, donec sanguis purus educatur, & hoc per triduũ facito. Deinde ceruinum adipem liquatũ, molli lana eo imbuta apponat. postea per diẽ pulegium subdat. & aromatis suffita sic ad uirũ accedat. Si uero ex partu morbus fiat, ubi ex urinæ fomẽto penitus purgata est, statim ad odorata accedat. & postea lota, oleum albũ Aegyptiũ ad sanam coxã apponat, & super hanc decũbat. Si uero neq; ad hæc trãsmoueãtur uteri, ieiuna pęoniæ grana nigra quinq; in uino odorato bibat. Et in cibo sumat allia cruda, & assata, & cocta. Obsonijs autem utatur paucissimis. Si uero sana nõ fiat, similiter ipsam purgato uelut in priore dictum est. Cæterum in hoc morbo si nõ statim in uentre habuerint, steriles fiunt. Si uero sic habuerint, mẽsesq; non fiant, neq; febrilis calor corripiat, primũ pharmacis sursum maxime purgato. Si uero debilis fuerit, deorsum. Et post pharmaci potionẽ, si pituitosa esse uisa fuerit, uomat ieiuna, & accepto cibo. & plerunq; sana fiet. Si uteri ad coxam decurrerint, menses crassi existentes non prodeũt. Verũ dolor ad imum uentrẽ procedit, & ad lateris mollitudinem, & morsum percipit. Quũ sic habuerit, multa calida lauato, & allia plurima edenda dato, & lac conuenienter bibendũ. deinde uinum meracum. & totam foueto. & pharmacũ sursum purgans exhibeto. Si uero debilior fuerit, infra. Si uero curata fuerit, uteros cũ fœniculo foueto, & absinthium ammisceto. Postquã autẽ recens fota fuerit, os uterorũ sensim cum digito ad sanam coxam detrahito, ita ut & ipsum os, & partes circũcirca affectas leniter mollias, & mollitoriũ quoddam apponas, & postea plumbeos penicillos, & mox scillam, deinde narcissinũ una die interposita. Quum uero pura esse uisa fuerit, netopũ apponat in lana. & postridie oleum rosaceũ. At mensibus prodeuntibus, melius est nõ apponere. Si uero nõ prodeant, cantharidas quatuor sine alis, sine pedibus, & sine capite, & pæoniæ grana nigra quinq;, & sepiæ oua, & apij semẽ modicum, in uino bibat. Et si dolor affuerit, & urinæ stillicidiũ uexarit, in aqua calida desideat. & aquã mulsam aquosam bibat. Si uero nõ purgetur, rursus pharmacũ bibat. Si autem purgatio prodeat, ieiuna cum uiro coeat. Si uero nõ prodeat, dato quod detrahat ipsam, respectu ad uires mulieris habito. & tũc tutum est ut ad uirũ accedat. Si enim in uẽtre habuerit, sana euadit. In purgatione uero si multa prodeat, mercurialẽ edat, & polypos teneros coctos. & cibis mollibus utatur. Si puerperæ uteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinẽ, ad alteram coxam oleum Aegyptiũ album, aut rosaceum apponito. Sed & in sanam coxam decũbere melius est. Bibat aũt pæoniæ grana nigra quinq;, & sambuci fructus in tędis cõchæ testam maiorẽ, & castoriũ magnitudine fabæ. Et cibis utatur mollibus. Cõuenerit aũt mercurialis ante cibum, cocta uelut brassica. Sorbeat autẽ & ipsam decocti aquã. & acria cõmedat, exceptis raphano &

cepis ac nasturtio. Optima est & lactuca. Quot uero morbos ex uteris fieri contingit? Dico autẽ quum uteri ex loco moti fuerint, aliò aliàs allabuntur. Ad quẽcunqȝ uero locum allapsi fuerint, dolores ingẽtes incumbunt. Et si quis uesicam cõtingat, dolorem exhibẽt. & urinam nõ suscipiunt, neqȝ geniturã in seipsos trahunt. & ambo dolent. & si nõ celeres solutiones fiãt, uteri postea suppurantur iuxta eosdẽ locos, si ad ipsos decurrerint. Cõtingit aũt hoc & in laterum mollitudine, & in inguinibus, & super pectine. Cæterũ in principijs quum dolor habuerit, sic curare oportet, & tepefactoria adhibere, & in aqua calida sedere, Bonum enim & hoc est: aut spõgijs ex calida aqua expressis fouere. & pharmaca uteris cõmoda bibere. Si uero ad hæc nõ soluatur, pharmaco sursum aut deorsum purgare, utro tandẽ opus fuerit. cognosces aũt id hoc modo. Si enim ad inguina, & pectinẽ, & uesicam irruerint, hæ purgatione sursum opus habẽt. Si uero ad laterum mollitudinẽ, & præcordia, hæ pharmaco deorsum purgãte indigẽt. At uero huiuscemodi morbi omnes senioribus magis q̃ iunioribus fiũnt, ad mẽses suppressos. fiunt etiã iuuenculis, ubi multo tẽpore uiduæ manserint. Si uero ad sedem cõuertantur uteri, secessus recremẽta impediuntur, & dolores occupãt lumbos, & imum uentrẽ, & intestinũ rectum ac podicẽ. Quũ sic habuerit, calida ipsam lauare oportet, & lumbis fomentũ adhibere, et postea graueolentia subter suffire, & apponere quæ purgãt & impellunt uteros. & bibenda dare quæcũqȝ libẽter admiserit ex maxime cõferentibus. Si uero incumbant in inguina, & urinæ meatus, dolores fiunt fortes, & torpor in cruribus. & urinæ meatus obturatur, & urinã nõ emittit. Curare uero oportet hoc modo. Ad nares quidẽ odorata apponito, & unguẽta. Ad uteros uero graueolẽtia suffito. Porrò omnis occasio uteros propellere potest, si quid mali habeãt. Nam & à frigore pedum ac lumborũ, & à saltatione, & terrore, & lignorũ sectione, & cursu ad accliuẽ ac decliuem locũ, & ab alijs multis propelluntur. Proinde hæc cõsiderare oportet, ad totũ corpus respectu habito, quũ præsentes morbi affuerint. propter talia enim om̃ia necesse est plus aut minus ægrotare. & postq̃ hæc reluxerint, maxime hac parte repẽtini morbi manifesti fiũt. Quũ igitur hæc aduenerint, penitius ex tota homine deprehẽdere oportet. Nam quæcũqȝ perfrigerationes crurũ, aut stupefactiones ex frigore fiunt, hæ omnes etiã in uterorũ morbis uteros eleuãt. In talibus itaqȝ aquã calidam affundere oportet uteris & circũsitis locis. & ipsos ac crura excalefacere, quũ allapsi fuerint. Si circũuersi fuerint uteri ex partu ad dextrã partem, et puerperij purgamẽta nõ fiant, & dolor imum uentrẽ habet, & lumbos, & laterum mollitudinẽ. & dextrũ crus grauatur, & torpor occupat, & nõ tremit, & osculum uterorũ contingere non potest, sed ipsos leues ac fortiter planos deprehẽdet. Quũ sic habuerit, pharmacũ bibẽdum dato, à quo sursum ac deorsum purgetur. magis uero deorsum. & totum corpus foueto, & præsertim uteros leniter. & calida bis in die lauato. & ex potibus quẽcunqȝ libẽter admiserit, experimẽto facto præbeto. & uiro frequẽter cõdormiat. & brassicã edat. Si uteri ad sinistrã partem, aut coxam declinauerint, dolor acutus ac uehemẽs habet lumbos, & laterum mollitudines, ac ipsum crus. & claudicat. Quum sic habuerit, pharmacũ infra purgans bibendum dare oportet, & postera die suffire hoc modo. Ordei chœnices duas, & oleæ folia parum cõfringito. & gallam cõtundito ac cribrato, & hyoscyami tertiã chœnicis partem. Hæc mixta & olei hemina dimidia subacta in olla noua, per dies

quatuor ſuffito. Nocte uero lac bubulum, & mel, & aquam bibat. & calida lauetur. Si uteri tranſuerſim ſitũ habeant, & obliqui fuerint, itemq; os ipſorũ, menſes ipſi partim occultãtur, partim prius cõſpicui euaneſcũt. & non ſimiles fiũt, ſed deteriores & pauciores q̃ antea. & genitura nõ fit hoc tempore. & dolor habet imum uentrẽ, & lumbos, & coxã, & ipſa attrahitur. Quum ſic habuerit, pharmacũ infra purgans bibẽdum dare oportet. & calida lauare, ac fouere. Vbi uero recens fota & lota fuerit, digito immiſſo os uterorũ corrigat ac dirigat. & odoratorum ſuffitum admittat. & ex potibus dato iuxta experimentũ, quẽ libenter ſuſceperit. Cibis autẽ utatur mollibus, & allia edat cruda ac cocta. & cum uiro dormiat. et in ſanam coxam decumbat. Alteri uero fomẽtum adhibeat. Morbus aũt hic ægre cedit. Si uero propinquiſsimi fuerint uteri frequenter uomat. Vteros autẽ graueolentibus ſuffiat, donec in locũ ſuum firmati fuerint. Diæta uero uentrẽ non emolliente utatur. Si uteri extra naturam progreſsi fuerint, febrilis calor habet pudendũ & imum uentrem. & urina frequenter ac paulatim deſtillat. & pudendũ uehementer mordetur. Patitur autẽ hæc ſi recens ex partu uiro cõdormierit. Quum igitur ſic habuerit, myrti baccas, & loti ramẽta, in aqua coquito, & aquã per noctem ſub dio exponito, atq; ſic frigidiſsimã pudendo affundito, & leuiter trita hæc apponito. Poſtea aquã lentium cum melle & aceto bibens uomat, donec uteri fuerint retracti. Sed et lectum à pedibus altiorẽ facere oportet. & pudẽdum graueolentibus ſuffire, nares aũt odoratis. Cibis uero utatur molliſsimis ac frigidis. & uinũ aquoſum album bibat. & ne lauetur, neq; cũ uiro coeat. Si penitus ex pudendo exciderint uteri, dependent uelut ſcrotũ. & dolor corripit imum uentrẽ, & lũbos, & inguina. & quum tempus proceſſerit, nõ uolunt in ſuum locum redire. Morbus aũt hic corripit, quũ recens ex partu laborarit, aut fatigata fuerit, ut uteros cõtactu leſerit: aut cũ uiro coiuerit in puerperiorũ purgatione. Quũ ſic habuerit, frigefactoria mitigantia apponere oportet ad pudendũ. & quod extra propendet depurgatum, malo punico in uino nigro cocto abluere, & intro protrudere. Deinde mel & reſinam pari utriuſq; portione colliquare, & in pudendum infundere. Et decumbat ſupina pedes ſurſum extẽtos habens. Poſtea ſpongias apponat, & ad lumbos deliget. Quandiu uero ſic habuerit, à cibis quidem abſtineat, potu uero parciſsime utatur, donec ſeptem præterierint dies. & ſi quidem ſic obedire uoluerint & redire, ſatis ſit: Sin minus, ſummas uteri oras deraſas & ablutas, picato cerato illinito. Deinde pedes ad ſcalam deligato, ut caput deorſum pendeat, & manu intro detrudito. Poſtea lauato, & crura ipſius uiciſsim colligato, atq; ſic per noctem ac diem ſinito. & modicum ptiſanæ ſuccum frigidum dato, aliud autem nihil. Poſtera uero die reclinato, & cucurbitam quàm maximam ad coxam affigito, & multo tempore trahere ſinito, & ubi ipſam detraxeris ne ſcarificato, ſed reclinatã ſinito, & nihil pręter ſuccũ ptiſanæ exhibeto, donec ſeptẽ præterierint dies. Si uero ſitis uexet, modicũ aquæ bibat. Quũ aũt ſeptẽ tranſierint dies, cibis molliſſimis ac pauciſsimis utatur. Vbi uero uentrẽ exonerare uoluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim prætereant dies. Deinde tepidis fomentis colluatur, melius aũt eſt calida uelut ex ſole. & q̃ parciſsime deambulet, & ne lauetur. Ventrẽ aũt ne ſolueris. Cibis uero pauciſsimis utatur, neq; acribus, neq; ſalſis. & pudendũ graueolentibus ſuffiatur. & poſtquam obambulare inceperit, ſubligar geſtet. Si uero extra pudendum

ōs uterorũ exciderit, utpote ceruice uterorũ prope pudẽdum ſita, & ampla exi-
ſtente: fit aũt hoc magis ſterilibus, contingitq; maxime ex fatigatione, quũ mu
lier laborarit, & uteri calefacti fuerint ac exudarint: tũc euertitur os ipſorum per
ceruicẽ ut quod in humidiore ac lubriciore & calidiore ſit loco, q̃ in priori tẽpo
re. & ubi hoc cõtigerit, procedunt uteri foras ad frigus, & oſculum ipſorũ euer-
ſum prodit. Et ſi quidem breui curata fuerit, ſana fit. Verũ ſterilis penitus relin
quitur. Si uero non breui, oſculũ durum ſemper ipſi extra erit, & fluet illic aliàs
atq; aliàs ſanioſus humor uiſcoſus ac graueolens. Et ſi menſes prodierint, ſi ad-
huc eius ætatis fuerit, in lecto decumbet. Temporis aũt progreſſu huiuſmodi
morbus incurabilis fit, & conſeneſcũt uteros foris habẽtes. Si uero uteri ex-
tra prominuerint, ablutos ipſos aqua tepida, oleoq; ac uino illitos rurſus indi-
to ac deligato, & graueolentia ſubter ſuffito. Sub nares autẽ odorata. Si uero
multo tempore uteri promineant, & ſtupide perfrigerentur, multam calidam
aquam affundito, quo refocillentur. Si uero iam inflẽtur, etiam aceto ad aquam
ammixto foueto: Sitq; hæc aqua aut lauri aut myrti decoctum, & leniter pro-
trudito, & cerato unguento illinito, & ſi paruerint, ſatis eſt: Sin minus, cum a-
qua abluito, & aceto modico tepefacto perfundito. Deinde illinito. Vbi uero
cõſederint, ablutos uelut dictum eſt indito, & alia prædicta facito. Oleum uero
ne adhibeto, neq; aliud pingue, aut pinguitudinem habens. Si quid ex o-
ſculis uteri complicatum fuerit, menſes non fiunt, aut pauci & praui ac dolori-
fici. & quum uiro condormierit, dolet. & quicquid uir immiſerit ex coitu exit,
& contingi nõ uult, neq; attrahit genituram. Et dolor habet imum uentrem ac
lumbos. & os uterorum ad contactum non comparet. Quum igitur ſic ha-
buerit, urina ueteri foueto. deinde uomat à lentis decocto, melle & aceto ammi
xto. poſtea aqua calida lauetur. Deinde oleo albo Aegyptio in phialã argẽteam
aut æneã infuſo, & ſale addito cõtecta phialæ inſideat, & ſi quidẽ odor olei per
os ipſi penetrarit, ipſam parituram eſſe, & poſtera die ſanam fore pronũcia, ac
cõfidere iube. et ubi dormire uolet, oleum Aegyptiũ in lana apponat. Poſtridie
uero cõſideret an os uterorũ magis ſit directum. & ſi eſſe dixerit, per triduũ o-
doratis foueto, & ſubdititia quæ nõ mordeãt apponito, purgatoq; & cũ odora
tis ac mollibus poſtea colluito, totidem diebus uelut prius. Quum aũt menſes
prodierint, ieiuna, & illota, aromatis ſuffita, ad uirum accedat. Pleræq; uero ex
hoc morbo ſteriles fiũt, ſi nõ curatus fuerit. Si ulcerati fuerint uteri, & extre-
me foras proceſſerint, oleo illitis manibus indito. & myrrhæ puræ pilulas tres
deuorandas præbe. & laurũ uiridem tritam bibat uino dilutam. & ſic ſana fiet.

Si in arctum contracta fuerint pudenda, ſubdititiũ apponito. Aniſi uidelicet
ſemen & apij tritum pudendis ſubdito. Si uteri nõ in loco manſerint, ſed mo
do huc, modo illuc trãſierint, ut dolores exhibeãt, & nunc incõſpicui fiant, nũc
exeãt uelut ſedes. & quum quidem ſupina fuerit, in loco maneant, quũ uero ſur
rexerit, aut ex ſomno expergiſcatur, aut ſe inclinauerit, aut aliũ quẽdam motũ
fecerit, exeunt. ſæpe uero etiã dum quieſcit. Hanc q̃ maxime quieſcere, & non
moueri oportet. & lectũ à pedibus ſternere altiorem. & uomitibus uti. Oportet
enim ipſos ſurſum reuellere, & acerbis perfundere. & graueolẽtia ſubter ſuffi-
re. Sub nares autẽ odorata. & ex malis punicis quodcũq; maxime cõuenerit &
nihil impedierit, in medio per umbilicũ perforatũ, in uino tepefactũ q̃ penitiſ-
ſime ſubdito. deinde lata faſcia deligato ac circũdato, ut ne elabatur, ſed maneat

& quod opus eſt faciat. & de peplo, cũ caſeo, & polenta bibendũ dato, quemadmodũ ſupra in allapſu ſcriptũ eſt. et de potionibus experimẽto facto, quancũq; maxime admiſerit, bibẽdam præbeto. Cibis autẽ mollißimis utatur. & cũ uiro ne dormiat, donec ad locũ ſuum redierint. Si uteri exciderint, hederã ſiccißimam tritam, ac linteo illigatã apponito. & nihil pingue adhibeto. In potu autẽ exhibeto triticum recẽs, & peplum albũ, & ſaluiam, & cyperũ, & aniſum. Hæc trita uino diluta, cũ furfuribus ordei bis in die dato, pro uice heminã dimidiã.

Si ad crura & pedes uteri cõuertantur, cognoſces ſic. Magni pedũ digiti cõuelluntur ſub ungues, & dolor habet crura ac femora, & incũbit ac premit neruos circa femur. Quũ ſic habuerit, multa calida frequẽter lauare oportet, & fomentũ adhibere ſi ferre poterit, & graueolẽtia ſubter ſuffire. Et femora roſaceo oleo inũgat. Si uero loqui nõ poterit, crura derepẽte frigida repereris, & genua, & manus. & ſi uterũ contigeris, nõ in ſuo mundo eſt. & cor uibratur, & dentib. frendit, & ſudor eſt multus, & alia quæ à ſacro morbo correpti patiũtur, et quæ ab aure exſudãt. His frigidã aquam multã affundere oportet ſuper crura & manus, & alia facere uelut prius dictũ eſt. Si cõmoti uteri aliquo allapſi fuerint, & dolorẽ exhibuerint, oleæ ſcabiem, & lauri ac cupreßi ramenta in aqua cocta, lana excepta ſubdito. Quũ mulier recens enixa, onus maius ꝙ pro natura leuarit, aut timuerit, aut ligna ſecuerit, aut cucurrerit, aut alia quædã huiuſmodi fecerit, uteri excidunt ob hæc maxime: aliquãdo uero ad ſternutationẽ. Non enim uiolatur, ſi per uim ſternutans, nõ apprehẽderit nares. Proluere itaq; aqua tepida uteros oportet. Deinde betæ ſucco feruefacto ſimiliter. poſtea uino nigro meraco. Si uero non obediat, mollitoria facere oportet. Verũ hæc facere oportet priuſq; perfrigerẽtur, & leniter intro indere. Deinde crura extendere, ac ſubalternatim ponere, & molle quiddã ipſis ſupponere. à potu uero coerceri oportet tales ꝙ maxime, & uentrẽ cuſtodire, ut ne exturbetur. Naribus aũt odorata adhibere. Huiuſmodi uero poſtea ſi nõ quieuerint, ſed moueantur, ueratro purgare oportet. Et ſi nõ ſatis fuerit, etiã uomitus facere, & non lauari, tacereq; ac quieſcere. Si inflati fuerint uteri, uẽter attollitur, & inflatur, ac ſonitũ edit. & pedes & cauæ faciei partes intumeſcũt, et color iniucũdus fit. Et mẽſes occultantur. & genitura hoc tẽpore non manet intus. & anhelat, ſpumatq;, ac anxia eſt. & quũ expergiſcitur è ſomno, recta ceruice ſpiratio ipſam corripit. & quicquid ederit aut biberit, ipſam moleſtat, & ſuſpirat, ac triſtatur magis ꝙ priuſq; edit. & ſuffocatur, & nerui cõtrahuntur. Et uteri ac ueſicæ dolent. & manus cõtactũ non admittunt. Neq; lotiũ emittunt, neq; genituram ſuſcipiunt. Quum ſic habuerit, pharmacũ deorſum purgans bibendum dato. & calida lauet, ac frequenter inſideat toto corpore. Quandoq; etiã uſq; ad umbilicũ fomentũ adhibeto. & interpoſito tempore ea apponito à quibus purgetur, & nõ mordeatur. Suffumiget autẽ odorata ſubter pudenda: ſub nares uero graueolentia. Et potiones dato quæ uteros purgãt, & ad locum impellunt. Et mercurialem edat, & poſtea lac bibat, uelut de latere ſcriptũ eſt. Morbus autẽ hic non eſt diuturnus.

Si uelut in callũ indurati fuerint uteri, & oſculũ exaſperatur, & mẽſes ocultãtur. Quum aũt prodierint, aſperi apparẽt uelut arena. Si uero etiã digito cõtigerit, os uteri aſperum cõperiet, & ſemper uelut callus accreſcit. Quũ ſic habuerit, cyclaminũ terere oportet, et ſalẽ ac ficũ ſimul miſcere, & cũ melle glandulã efformare ac ſubdere. & fomẽto adhibito, purgãtibus eluere. Edat aũt mercurialem

& braſsicã coctam,& ſuccum ſorbeat. Itemq́ porrũ.& calida lauetur. Si ue-
rò uelut in callum indurati fuerint, & menſes obtorquẽtur, & oſculũ ipſorum
clauditur,& non cõcipit,& uelut aliud quid eſt.& ſi contigeris, uelut lapis illic
eſſe uidetur.& eſt os aſperum ac multis radicibus præditũ, & nõ leue aſpectu,
& qui ipſum cõſiderat,digitũ intromittere non poteſt.& febris circũfrigerans
corripit,& fremitus.& dolor uteros habet,& imum uentrẽ,& laterum mollitu
dinẽ,ac lumbos. Patitur autem hæc,ſi ipſi corrupti mẽſes cõputruerint. Quan
doq́ uero etiam ex partu,& frigore,aut mala diæta,& aliter. Medicamentũ igi
tur bibendũ dare oportet,& multa calida aqua lauare. Oleo itẽ utere,& fomen
tũm adhibe. Quum aũt recẽs lota aut fota fuerit,ſpecillo immiſſo aperito,& os
ipſorũ dilatato, idemq́ cũ digito ſimiliter efficito. & mollitoria uelut dictũ eſt
apponito.& potiones ſimiliter bibẽdas dato,& eodẽ modo curato. Si uero
obduruerint uteri,oſculũ ipſorum durũ fit,& clauditur,& mẽſes non prodeũt,
ſed pauciores & deteriores.& dolor incidit,& febris & rigor corripit circa imũ
uentrẽ,& lumbos,& laterũ mollitudinem. Quũ ſic habuerit,multa calida laua-
to,& tepefactoria adhibeto,ſi dolor habuerit. & uteros multo tẽpore cũ aqua
decocti cucumeris ſylueſtris foueto.deinde mollitoria apponito. Atq́ hæc per
triduũ facito.& ſi ex contactu oſculum uterorũ molle apparuerit,ex crudo lino
tres penicillos ſuppuratorios indito,primũ tenuem,ſecũdum paulo craſsiorẽ.
Craſsiſsimus autẽ ſit magnitudine digiti parui,lõgitudine uero quinq́ digito
rum,ita ut hos adipe anſerino illitos ſubdas. Sed & ubi fomentũ adhibueris ex
odoratis,glandẽ mollitoriã apponito: Aut nitrũ tali magnitudine illitũ, ut ne
ſauciet. Non enim pungere oportet.& appoſitũ ſit ad duos dies. Decedit autẽ
uelut cortex & pellicula craſſa. Intermiſsis uero tribus diebus, cyclaminũ cum
narciſsino ſubdito. Si uero hæc nõ purgarint, cum multa cõſideratione appo-
nito id quod cũ bupreſti paratur, & appoſitũ maneat per diem. & ubi fortiter
momorderit,glandẽ extrahat,& pudendũ colluat cũ aqua calida, & in oleo in-
ſideat. poſtridie uero lota, ceruinũ adipem liquatũ, & molli lana exceptũ appo-
nat.& ſi tibi adhuc purgatiõe opus habere uideatur, tribus interpoſitis diebus,
id quod cũ narciſsino paratur ſubdito. poſtridie aũt netopũ. Deinde rurſus tri
bus diebus interpoſitis, uteros odoratis & pinguibus colluito. poſtridie uero
pulegiũ per unũ diem apponito.& ſequẽti die cũ aromatis ſuffito ac foueto. V-
tatur aũt cibis acribus,marinis,aut carnibus. In menſibus uero caſtoriũ bibat.
& ieiuna illita ſuffita,& cyceonẽ bibens ad uirũ accedat. Si uero os uterorũ
non ſuſcipiat geniturã,ſed durum fuerit ac cõcluſum, plumbeũ penicillũ appo
nat,uelut dictũ eſt per triduũ,ubi calida lota eſt.& mollitorijs utatur,& ſupina
decũbat.& in aquã calidam inſideat.& lanam unguẽto imbutã apponat. Verũ
noctu magis apponere oportet. Iuxta coxas uero ueſtes laneas aut lineas mol-
les ſupponat,ut ne corpus in alterutrã partem dilabatur. Vtatur & ſubditit ijs
mollibus,ex myrrha pinguiſsima,pice,cera,& adipe anſerino. Sit autẽ myrrhæ
dimidiũ,reliquorũ uero duplũ,et in lana ſubdat. duo uero ſint ſubdititia quorũ
alterũ lota per diẽ ſubdet, alterũ per noctẽ,donec molle factũ fuerit. & ubi hoc
detraxerit,aqua odorata colluatur. Aut grana cnidia decorticata quindecim,&
Indici medicamẽti aliquantulũ,ſi ita uiſum fuerit,in lacte mulieris maſculum la
ctantis terito,& ceruі medullã,& alia quę dicta ſunt,ac modicũ mellis ammiſce

to. Sit autẽ lana qua hæc excipiuntur mollis & pura, & ad diem subdat. Si uero fortius facere uoles, myrrhæ parũ quid ammisceto. Optimum aũt est oui candidum, & adeps caprinus, & mel, & oleum rosaceũ: his ammiscere farinam, & tepefacere ad ignẽ oportet, & quod destillat lana colligere ac apponere. Aut adipem rubrum anseris aromatibus conditum, & unguentũ rosaceum, permixta & lana excepta apponito. Pręstat autẽ anseris adipem, & adipẽ ouillum, ceram albam, resinam, netopum, oleũ rosaceum, hæc simul liquare ac miscere. Vbi uero lota est, hæc tepida intro ad uterorũ osculum apponat. Aut cerui medullam, & anseris adipem liquato, & rosaceo aut irino oleo ammixto, in ualde molli lana apponito. Quum mulieri uteri duri facti fuerint, & ad pudẽda exierint, dura fiũt inguina, & ardor in inguinibus est, & omnia cancerantur. Quũ igitur sic habuerit, cucumeris syluestris internã partem, & fauũ terito, & aquæ hemina affusa in sedem infundito, & purgatur. Si os uterorũ durum fiat, & ceruix, præ siccitate, & morbus leuiter hæserit, ex digiti cõtactu cognosces. & si ad coxam deuoluãtur, nihil acre adhibeto. Si enim exulceretur aut inflãmetur, periculũ est ne penitus sterilis fiat. Verũ apponito ea quæ non mordent, à quibus purgetur. Quũ uero duri fuerint uteri, & sic doluerint, subdititia apponito, uelut est cerui medulla, aut anserinus uel suillus adeps. & unguentũ irinum cum melle. & oui luteum, ac ceram albã, uelut cataplasma emollito, et ordeaceam aut triticeam farinam, cũ aqua & ruta coquito. Si uteri conclusi fuerint, oscula ipsorum dura fiunt, & genituram non amplius suscipiũt, sed statim ubi cum uiro cõdormierit, dum crura mouet, exit. & dolores imum uentrẽ, & lumbos, & inguina occupant. & mẽses omnino non prodeũt. Si uero eant, pauci & praui ac decolores prodeunt. Quũ sic habuerit, multa calida lauato. post balneum uero castorium cum pæoniæ radice, in uino nigro odorato permixta bibenda dato. Cibis autẽ uelut puerpera utatur. & si manifesti fuerint menses, diem unã intermittito, & totam foueto, & pharmacũ potandum dato, si adsuetæ fuerint, sursum purgãs, aut si egere uisa fuerit, deorsum. Lac itaq; asininũ, aut serum exhibeto. & leniter foueto, & mollitoria utero apponito, & cyclaminũ, & narcissinum. Cucumerũ uero paruorũ syluestrium internam partẽ sumito, & ex diuulsis semen eximito, ac lacte mulieris masculũ lactantis affuso terito, myrrha pura & melle optimo ammixtis, oleoq; Aegyptio albo. & ne liquidũ facito medicamentũ, sed siccum, atq; hoc in lanã mollem purã infarciat, & in oleo Aegyptio albo tingat, & lota apponat. Subligetur aũt & sub tecto maneat quũ purgatur. Postq̃ autem sufficiẽter habere tibi uisa fuerit, quiescat. Sin minus, rursus aliud apponat. postea uero obuolutam lanam mollem, rotũdam faciat, & netopũ immittat, & diem unã subdat. postridie uero oleum rosaceũ itidem in lana. Deinde rursus cerui adipem, etiam ipsum liquatum in lana. Lauetur aũt calida aqua semper ante subdititiorũ appositionẽ. Et odoratis leniter foueatur multo tempore. Postea uero una interposita die, colluito. si quidẽ pituitosa fuerit, eo quod cũ grano cnidio paratur. Si uero biliosa, eo quod cũ scãmonia. post hæc ambo, postridie etiã narcissino cũ uino dulci colluito. Si uero narcissinũ non fuerit, cũ anthino aut irino q̃ optimo. Sit aũt olei tertia uini pars. deinde interpositis duobus diebus, id quod cũ pulegio præparatur unũ diem apponat. Si uero prodierint mẽses, ieiuna per triduũ bibat castoriũ, cũ uino odorato albo: ubi uero desierint

uerint

uerint menses,& stabiles fuerint,lauetur.& aqua frigida perluta,cyceonẽ bibat
non salsum. Cibum autem ne cõtingat.et cum uiro dormiat duobus aut tribus
diebus. Quanto uero tempore purgatur,mercurialem in aqua coquens, ubi co
cta fuerit exprimat,& alliũ ac cuminũ,& salem subterat,& oleũ his ammisceat,
& modico succo affuso feruefaciat. Atq; hoc edulium ante cibos edat. Allium
item coctũ ac assatum q̃ plurimum accipiat. Si uero mercurialis non fuerit te-
nera,tritam cũ brassica coquere oportet, & condire, & lenis erit.& si in uentre
conceperit,sana euadet,& omnia ipsi iuxta ornatum procedent. Si os ute-
rorum conclusum fuerit,fit forte uelut grossus. & si digito cõtigeris, deprehen
des durum ac cõuolutum,& digitũ non admittit.& menses occultantur, & ge
nituram non suscipit hoc tempore.& dolor habet imum uẽtrem. & lumbos ac
laterum mollitudinem. Quãdoq; uero etiam sursum ascẽdit & suffocat. Quum
sic habuerit,pharmacum deorsum purgans bibẽdum dare oportet, & multa ca
lida lauare,& apponere ea quæ os molliunt.& specillum immittere ac aperire,
itemq; digitum,& similiter leuigare. Quum autẽ molle fuerit,apponere ea quæ
sanguinem purgant. & potiones exhibere, & experiri ut præbeas quodcunq;
aliud libenter susceperit. Brassicam autem edat,& succum sorbeat. Si uteri
conclusi fuerint,& menses non apparuerint, colocynthidem syluestrem, & sil-
phij semen,& cuminũ Aethiopicum,& nitrũ,& salem thebaicũ,& adipem rhe
nalem,& farinã, & myrrhã,& resinam,omnia simul feruefacito, & trito mixta,
& in glandẽ efformata apponito. Si grumosi facti fuerint uteri,os ipsorũ ue
lut eruo plenum fit,& si contigeris,uidebis ita habere,& menses nõ fiunt, neq;
genitura intus manet. Quandiu sic habuerit,cyclaminũ cortice detracto, & al-
lium,& salem,& ficum,ac modicum mellis,terito,misceto, ac glandem forma-
to,& ad os uterorum apponito. Itemq; alia subdititia, quæ acria sunt ac corro-
dunt,& à quibus sanguis purgatur.& de potionibus dato eas quæ uteros pur
gant. Si uteri præter naturã hiarint,menses plures prodeũt & uiscosi,& fre
quenter.& genitura intus nõ manet, & osculum hians est. & fieri nõ potest ut
genituram attrahat.& febris ac rigor corripit infernũ uentrẽ,& lumbos. Mor-
bus autem corripit ex fluxu sanguineo.fit & quum mẽses suppressi derepente
eruperint, Diætæ itaq; ratio prius relata est. Oportet autẽ subdititijs curare,in
principio quidẽ purgatorijs simulq; mollibus. Deinde leniter adstringẽtibus.
& partes infra umbilicũ per spõgias fouere,cũ myrti aut rubi aqua, aut ex oleæ
aut rosarum, aut œnanthes, aut uitis foliorũ decocto. Si os uterorũ hiarit
amplius q̃ in mensibus solet,menses ita fiunt plures & deteriores omnes,& li-
quidiores,& per longius tẽpus.et genitura nõ attingit,neq; manet, sed rursus
exit.& si permãserit,osculum cõperies disparatum,& impotẽtia præ mensibus
obtinet. & leuis est ac debilis uterus, & ulterius procedit. & uires laxantur. &
febris debilis,ac rigor,et dolor habet imum uentrem,& laterum mollitudinem
ac lumbos. patitur autem hæc maxime, si quid in ipsa corruptum computrue-
rit ac compactum fuerit. Quædam uero etiam ex partu patiũtur.aliæ etiam ali-
ter. Quum itaq; sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, & facilius
iudicabitur. & si dolor habuerit,tepefactoria adhibeto. & frigida lauato,ac in-
termissione facta colluito.& ex potionibus dato quamcunq; maxime libenter
admiserit.& suffito ea quæ resiccant.& polypos edat ac mercurialem. Si ue-

ro non conclusi fuerint uteri uelut oportet, in aqua desideat in qua cocta sit myrtus, aut lentiscus, aut uitis aut oleæ folia, aut rosarum. Diæta uero sit quæ relata est in rubro fluxu. Optimum uero ipsi auxilium est sitis, frequẽtes uomitus, & prohibitiones balneorum. Quum uteri magis quã cõuenit fuerint aperti, & non conclusi, & purgatione opus habent, & collutionibus, & suffimẽtis. Si uero menses effloruerint, plures fiunt & deteriores, & liquidiores, & frequentes. Et genitura non manet intus, sed quando illi prodierint, perit. Et si os cõtingas digito, comperies ipsum leue. Et impotentia ipsam præ mẽsibus corripit. Et febris ac rigor obtinet. & dolor imum uentrẽ, & lumbos, & laterũ mollitudinem corripit, maxime si quid in ipsa corruptum cõputruerit, itemq́ ex partu, & aliter. Quum igitur sic habuerit, curare oportet, ubicunq́ tandem dolor fuerit, uelut in superioribus scriptum est. Si uteri inflammati fuerint, menses obtorquentur, & ceruix multis tenuibus uenulis, ad telarum araneæ similitudinẽ uariegatur. Et febris est acuta, & mentem percellens, & menses praui ac pauci ipsi comparent. Et quum ieiuna fuerit, uomitus quidam ipsi superuenit. Quũ uero quid comederit, reuomit. Et dolor occupat imum uentrẽ & lumbos. & animo linquitur. & per totũ corpus perfrigeratur. Venter autẽ nunc durus, nunc mollis est, & inceditur & attollitur. & putat se in uentre habere. Quandoq́ uero uẽtris moles uacua apparet, & aluus aqua impletur, & umbilicus prominet. & osculum gracile fit. & derepente apparent menses stridentes, & pauci ac praui. & attenuatur circa clauiculas & collum, & pedes intumescunt, & præsertim pedum extremitates. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendũ dato. & subditițijs utatur, & fomentis uteri foueãtur odoratis. Per diem uero plũbeis penicillis utatur. & ante appositionem, aqua calida nõ mordenti colluito. & post appositionem hoc infuso colluito. Cnestri duas potiones in aquæ hemina coquito, & aquam excolato ac infundito, oleo narcissino aut anthino ammixto. Post hæc tres dies intermittito, deinde cum eo quod cũ aceto paratur colluito. & ante cibum, mercurialem cum aliquãtulo uino coquẽs edat uelut brassicam. & succum sorbeat. Si uero permanserit, pharmaca bibẽda dato à quibus aqua de uteris purgatur. Cibis autem utatur panibus, & oleribus coctis, flaccidis. Marinis autem potius q̃ carnibus. Aut extremis partibus coctis, flaccidis. & laboret quã plurimum, & ante & post cibum & quã minimum lauetur frigida. & à dulcibus ac pinguibus omnis generis arceatur. Diebus autem purgationũ intermedijs, adiãtum bibat ieiuna in uino diluto. At morbus hic lethalis est, & paucæ effugere possunt, si non in uentre conceperint. In uterorum inflammatione menses obtorquentur, & quũ ieiuna est uomit. Vbi uero comedit, dolor habet imum uentrem & lumbos. Et totus uenter modo durior, modo mollis fit, & non ualde considet. Aluus magna fit, & non purgatur, & sibi prægnãs esse uidetur, & patitur quæcunq́ prægnantes perpeti solent. Et si uentrem contigeris, leuem comperies tumorem uelut in utre. & quum partus tẽpus esse uisum fuerit, uteri concidunt, & menses pauci ac deteriores fiunt. Huic pharmacum deorsum purgans bibendum dare oportet, & purgatoria apponere. Purgata uero sana euadit. Si inflammatus fuerit uterus, uellicatur. Si uero quid corruptum fuerit, ac uitiatũ recruduerit, febris corripit acuta et magna, et horror durus, partes circa pudenda, & horribiliter afficitur, & mordetur, & concitatur

tatur. & si quis digito contingat, rursus peius habet. & pũgitur, & caput dolet ac sinciput. & caligo adest, & sudor frontis. Extremæ partes perfrigerantur ac tremunt. & sopor profundus aliquando occupat, & audire nõ potest. Neq; reliquus sensus operatur. fastidium cibi est multum, & stomachus & uenter omnino nõ continent cibum. & uociferatur, & exilit. & pectinem dolet, & inguina, & lumbos, & occultos pudendi locos. & cito moriũtur. Si uero dolores ad extremam debilitatem deduxerint, spõgijs calidis ex aqua & oleo expressis foueto. & subdititia mollia apponito, medullam cerui, adipem anserinũ, & ceram albã, & oui luteũ. Aut ceratum picatũ cum resina subdito. Vino uero aut lacte caprino purgato, aut uolucris iusculo. Vinũ aũt ne bibat, & ptisanæ succũ sorbeat. Ad dolorem uterorum medicamentũ infusile. Si dolor solum fuerit uehemens & uiolentus, caligo in uteris inest, & flatus non exit, sed isthic manet malum. Oportet igitur sic curare. Atriplicis syluestris semen, & betas simul trita ac tepefacta, in uteros infundito. Aliud dolores uterorũ sedans. Vini suauissimi pari aqua temperati tres semicongios Atticos sumito. & fœniculi radices ac seminis eiusdem triẽtem. & olei rosacei heminã dimidiam. Hæc in ollam nouam immittito, & uinum superfundito, deinde foueto. Apponito autem & scillam, donec osculum molle factũ fuerit & ad lationẽ idoneum ac apertum. Et quum in purgatione pustulæ circa osculum uteri exortæ fuerint, sic curato. Carnem bubulam, cum butyro aut adipe anserino & aniso tritis illine, & ipsam carnem in pudendum inde. Si ignis sacer habuerit uteros, intumescunt pedes, & mammæ, & corpus. & dolor ipsam corripit. & recta ceruice spiratio fit, & dolet laterum mollitudinẽ, & partes sub uẽtre, & pectora, & caput. & tremor occupat, & torpor manus, & inguina, & poplites tremũt. Quãdoq; uero & in poplitibus liuidæ fiũt, & modico tempore melius habent ex hoc colore. Maxime uero mammæ attolluntur iuxta gentilitatis cognationẽ. Attamẽ nõ ualde dolet. & febris ac rigor corripit. et facies rubicũda fit. & sitis fortis est. & hepar resiccatur. Hæc si prægnanti acciderint, moritur, & nõ poterit effugere. Si ignis sacer in uteris fiat, tumores fiũt liuidissimi, à pedibus exorsi usq; ad crura tota, & ad lumbos. Quanto uero tempus amplius progressum fuerit, etiam pectus percipit, & intumescit. & tota perfrigeratur. & febris habet magna, & rigor superuenit, & spiritus densus, & animi deliquium, & debilitas, & dolor totius corporis, & tristatur, & mente uariatur. Et affectio ascendit ex inferno uentre ad lumbos, & ad dorsum, & præcordia, & pectora, & collũ, & caput, & stomachum, & mortua esse uidetur. Quum aũt dolor solutus fuerit, torpor habet lumbos, & inguina, & crura. & in poplitibus liuores fiunt, & modico tẽpore melius habere sibi uidetur, deinde rursus affligitur. & corpus pustulis completur, & rubores cõspicui ac manifesti faciem occupant. & guttur siccũ est, & lingua aspera. Hic morbus si prægnantẽ inuaserit, occidit. Sin minus, medelam adhibere oportet, & lac asininum bibendum dare ac purgare. Si uero sic non soluatur, uentrem mollibus frigefactorijs perfrigerare, & subdititijs non molestis & leuibus paulatim purgare, Itemq; uomere. Ad hoc commodum est sambuci folia sumere cocta, cum origano, aut thymo, aut ruta. Si uero febris dimiserit, etiam uinũ ac cibos dulces dato. Verũtamen paucæ curãtur. Aqua intercus si in uteris fiat, menses prodeunt arenosi & aquosi, & non ualde cruen

ti. Intumescit & uterus, & uenæ, & propinquissimæ partes. & prægnans fit, deinde suffocatur, & mammæ fluũt, & imus uenter durus est, ac intumescit, & omnis circũcirca locus, & dolet si quis ipsum attingat. Et febris ac stridor dentiũ corripit, & dolor uehemens laterũ mollitudinẽ ac lumbos. & semen in somnis effundit, & peius habet. Hanc calida lauare oportet ac tepefacere. pharmacũ autem bibẽdum dare, & cum debilibus fouere. & cyclamini obolos tres in linteo deliget ac apponat. Et cupressi succũ in aqua madefaciat, ac cantharidas eadem terat, & modico tẽpore apponat, & per multũ temporis interuallũ. Efficax est.

Subdititium. Cuminũ chemæ mensura, uua passa alba. Aliud. Vrticæ semen, ari radix. Horũ quodcunq; uoles leuiter apponito, ubi uero expurgaueris colluatur, ita ut detrahas & cũ infuso pudenda colluas. & simul cũ uiro dormiat. & si fœtum ad partus tempus gestarit, tota expurgatur, & sana fit. Alia aqua intercus uterorũ. Subcruentũ quiddam fluit saniosum, & purgatur, & mordet ualde, & ulcerat pudenda uelut muria, & circũsitas partes. & quocunq; destillarit ulcerat, & color est morbi arcuati. De cætero uero purgatur copia uelut in alijs fluxionibus. Morbus autẽ hic & debilior est, & aliquãdo lethalis fit, si uteri egressi fuerint. Hãc curato uelut eam quæ à fluxu albo uexatur. & lac asininum bibendũ dato, & extenuato, & prædictis pharmacis curato. Eclegma.

Quod delingitur ad aquam intercutẽ. Si aqua ex uteris fluat, sulphur & anseris adipẽ delingat. Si uentus in uteris fuerit, flatus exit, & stridet, & tota intumescit. & febris habet & ardor. & ad hæc ualde exilit præ dolore. & uirũ non admittit, & ualde ægre fert coitũ, & erigi nõ potest, & uelut onus graue ipsi in uteris iacet, & caput dolet, & anxia est, & loqui non potest. Si uero dolor accesserit, clamat, & dolet omnia, & lumbos, & pubem, & sedem. & urina supprimitur, & uẽter suffocatur. & mori cupit. & præcordia distendũtur. & stomachus mordetur. & os amarum est. & uomit acida & pura ac meraca. & frequẽter ructat, & melius habet. Sin minus, intumescit. & si attigeris, renititur & dolet. Proinde uterũ cum aqua mulsa, & aceto mulso ac oleo colluere oportet. Et cuminũ aut anisum tritũ, sumere, & lini folia terere, & uolucrinũ adipem cũ ouis in aqua infundere. Subditit ijs uero ac potionibus utere, quæ ego describam. Desideat autẽ in oleo calido, & aromata in ipsum immittito, iunci odorati florem. Aut in aqua lauri, aut marina desideat. Optimũ autem est mollibus infusis uentrem purgare, aut glandem apponere quemadmodũ puero uẽter soluitur, lanã illotam cũ melle. Si uero antiquior fuerit, cepam in oleũ aut mel tinctã apponito. Aut taurinũ fel, aut nitrũ cum melle. Aut mali punici acidi nucleũ, cum melle & ordeacea farina. Si mola ipsa innascitur à crassa genitura intus retenta, thymbrã tritam in aceto & aqua, liquidam bibendam prẽbeto. Aut hyoscyami semen tritum. & cũ muria ac silphij succo & aceto colluito. Aut si opus fuerit cũ aqua. Optimũ uero est aquam mulsam infundere, cum aqua lentium, aut erui, aut floris uiolæ. Si uero purgata fuerit à talibus quæ sunt uelut igne ambusta, myrtũ coquito ac perluito, & myrrham ac netopũ cum lana apponito. Si uentus in uteris fuerit, ac momorderit, & qua transit colorem facit, & præ ardore intumescit, & dolet, & uirũ auersatur, & coitum ualde ægre fert. & tenditur ac intumescit pecten, & erigi non potest, nec dirigi. Quum sic inueneris, scito quod uentus & genitura in uteris est, & propterea nunc ægrotet. Accipe itaq; mel

mel, ceram, lini folia trita, & adipem uolucrinū, & hæc in uino odorato tepefacta per clyſterem in uteros infunde. Apponat aūt folia lini. Aut ſemen lini terito, & in lanam inuoluito, & ad os uteri apponito. Sin minus, efficaciore utere. Irinum & crocū, & lini folia, & adipem uolucrinū terito, & lacte muliebri diluta, raſura de tenuibus linteolis deraſa excipito ac illigato, & ad uteri oſculū apponito. Et ſi pinguitudo carnoſior enaſcatur, quod cōſumat indito, & mediocriter attenuato. Quæ enim ualde attenuātur, raræ fiunt & abortiūt. Si uero geniturā non ſuſcipit uterus, ſed dimittit, & calorē in ſeipſo nō habet, inſtrumentum parare oportet, cui inſidens uaporem intra uterū recipiat, ita ut ueſtes circūcirca ponātur. Suffire autē oportet caſiā, cinamomū, myrrham, ſingulis pari portione uino ſiræo ſiue ſapa ſubactis, et ſuper prunas cōiectis. Modice uero lauetur, & modice cibū ſumat. Opitulatur & ſubditītiū huiuſmodi. Myrrhā mollem cū melle efformato. Sit aūt oblonga uelut glans. & ſæpe hæc facito uirium reſpectu habito. Proſunt & pelecini in frumento naſcētes, cū myrrha triti. Mel quoq; coquito, & cū tædis agitatū permiſceto, & fabæ Aegyptiæ magnitudinem apponito. fel item taurinū, & rhoem rubrū pari portione. Conyza herba eſt ſimilis apio criſpo, naſcitur aūt prope mare in locis arenoſis, odor uero eius ægre tolerari poteſt. Hanc cū melle & uino apponito. Aut bulbion, cōſpicitur aūt in tritico, maxime Aegyptio, acre ſimile cumino Aethiopico: hoc & allium & nitrū ſimul apponito. Verū antea lauetur. Quum mulier caput dolet, & ſinciput ac collum, & uertigo prę oculis obuerſatur, & timet, & triſtis fuerit, & urinæ nigræ, & ſimilia etiā per uterū prodeunt, & anxietas ac mœror ipſam tenuerit: atra bilis in uteris ineſt. Curetur autē ſic. Cucumeris ſylueſtris anniculi internam partē, fel tauri, florē æris, cū bacchare terito, & ſubditītia formato. & pharmacū bibendum dato, ac lauato. Quū uero mulier uteros mordetur, & dolet, lancinaturq;, & bilem flauam mingit. & uterus hiarit, & oculi fuerint uelut morbo regio affectorū: ſcito quòd bilis in uteris eſt. Quapropter optimum eſt expurgare totū corpus, & ipſos uteros ſubdititījs, quæ bilem educūt. Quū uero perfrigeratur uterus, & onus inſitum eſſe uidetur, & color non eſt clarus, & cōpactus eſt uterus. Quum ſic habuerit, purgare oportet cum eo quod pituitam ducit, & attenuare, ac frequēter uomere. Quum mulieri male oluerit ex ore, & gingiuæ nigræ fuerint ac prauę, caput leporis, & mures tres ſeorſim exure, & ex duobus muribus uentrē exime, hepar autē & rhenes non. & in pila lapidea marmor, aut lapidem album tere ac cribra, deinde ſingulorum pares portiones miſcere, ac dentes confricare oportet & locos in ore. & poſtea lana ſuccidiſsima fricet, & cū aqua colluat. Tingat autē lanam ſuccidam in melle, & confricet dentes ac gingiuas, & internas ac externas partes. Terat item aniſum, & anethi ſemen, & myrrham pondere duorū obolorum, atq; hæc in uini albi meraci hemina dimidia diluat, & cum his os colluat, & multo tempore in ore contineat. Hoc autē frequenter faciat, & ieiuna gargariſſet, & poſt cibum. Optimū uero eſt modico cibo uti, & optima quoq; ingerere oportet. Hoc pharmacum dentes purgat, & bene olentes facit. Vocatur autem Indicum medicamentum.

Quum mulieri mamma aſpera facta fuerit, ſtœbes aut rubi fructum, cum aqua & oleo coquito, & cataplaſmate facto mammas integito, & betæ folia ſuperponito. Deinde ex linteo uelut pileum conſuito, & magnitudine ut mam-

mam capiat,atq; sic mammam indito. Si uero suppuretur,secato, & ex lana succida linamẽtum siue penicillum immittito,& eadem superponito. Postea uero ex lenticula cocta cum polenta permixta,cataplasma adhibeto. Si in pudendo mulieris,aut intestino recto ascarides nascãtur, uiticis semen aut folia, cũ fellis bubuli obolo permiscentur, & oleo cedrino subigũtur, & lana succida mollissima excipiũtur. Indũtur autem tertio quoq; die,per noctẽ ac diem. Postridie uero ubi amouit,calida lauetur. & allium coctum ac crudum edat. & Ascarides exeunt ac moriũtur. Muria uero etiam colluere oportet. Ad faciem ornandam. Hepar tauri terito cum oleo.illinito autẽ cum uino meraco. Fel autẽ fur fures exterit. Sed & ptisanæ succus similiter illustrat,& ouorũ candidum. & farina lupinorum,& erui,cum ficis in cataplasmate adhibita. Et brassicæ radix ac semen. Hæc etiam lentigines tollunt. Itemq; alcyonium. Et si puluis faciem læserit,ceratum liquidum ex rosaceo præparatũ sublinito,& aquam frigidã affundito. Et rugas leuigat hoc. In pila lapidea plumbaginẽ terito, & mẽstrua ex situ aqua affusa pastillos formato, qui ubi resiccati fuerint, oleo dilutos rugosæ faciei illinito. At si capilli defluant,ladanũ cum rosaceo aut anthino unguento terito,& cũ uino illinat. Aut terrã cimoliam cum uino,aut rosaceo,aut omphacino,aut acacia. Si uero calua facta fuerit,cuminum impone,aut stercus columbinum,aut raphanum tritum. Aut cum cepa confricet, aut cum beta, aut urtica.

Cæterum solares appellatas maculas tollit,erui decoctum,betæ succus, ouorum candidum, ptisana, cucumeris syluestris radix sicca, cum uini fece trita, ac illita. Aut fici folia adhibita. Itẽ sesamo trito fricari,aut amygdalis amaris. & urticæ semen,& allij cortex superligatus,& lepidium. Impetigines omnes extrahit. Acetum,manna thuris,pumex,sulphur cum aceto,nasturtium syluestre ustum & in cinerem redactum, uiperæ exuuium, rumicis syluestris radix. Teratur autẽ cum aceto uinoso. Si uero pustulæ emergant,etiam spuma argenti utere. Potio ad fluxum rubrum cõmoda. Cornu cerui ustum,ad duplũ crudæ ordeaceæ farinæ ammisceto,atq; hæc in uinum pramniũ insperſa bibat, & sistitur. Alia. Adianti radicẽ tritam,& cicer torrefactum,& lentium farinam ex melle bibat,aut uelut potum exhibeto. Aut farinæ tritici recentis acetabulum, gummi albi dimidiam, mannæ thuris tertiam partem, & iunci odorati parum. Aut de pinu,uel cupresso aqua dilue,& bibendũ præbe. Bibat autem in die. Aut cornu cerui comburito ac terito,& crudam ordeaceam farinam cum cedri baccis quinq;,& uinum austerum nigrũ cum tædis ammisceto. Aut mali punici dulcis assati succũ, cum uino nigro bibat. Aut cupressi baccas tres aut quatuor. & myrti baccas nigras,& simul,& ipsas per seipsas,ad robur corporis mulieris respectu habito. Cum uino uero potio fiat. Aut castorij obolum in uino nigro austero terat,ac bibat. Potio ad fluxum,& omnes morbos qui ab uteris fiunt. Pæoniæ semen & radices, cuminum Aethiopicum, & melanthium in uino albo exhibeto. Aut ferulæ rasæ acetabulũ,& porri succum,in uino albo diluto. Hoc etiã ex naribus manantẽ sanguinem sistit. Aut malũ punicum in uino nigro coquito,ac decorticato,et interna in uino nigro terito,& cũ polentæ farina exhibeto. Aut linũ, uel erysimũ tostum, & oleæ folia uiridis, & radicem nigrã aspalathi,& peplum plenũ,hæc trita in eodẽ uino diluto bibẽda dato. Aut coagulũ asininũ & mali punici dulcis radicẽ, & gallã, omnia æquis

portionibus,& mali punici dulcis succũ, cũ uino bibat. Aut rumicis semen, cũ gallæ parte externa circũrasa. Hæc simul terito, & postea cyceonẽ facito ac exhibeto. Si sanguis largus ex uteris fluat, uiticis folia cum uino nigro dato. Acerba item omnia fluxũ sistunt, uino nigro ammixto. Ad fluxum & dolorem.

Canchryos radicẽ in uino nigro bibat. Si uero amplior fuerit, terebinthi fructus tritus prodest. Oportet autem uino & aqua diluere ac bibere. Si fluxus fiat, cancros fluuiatiles in uino suffocato, & de tali uino cũ aqua bibendũ dato. Si uero adhuc feratur fluxus, promalon siue myricam torreto, et tritam in uino dato. Aut porri succũ. Si uero multus defertur fluxus, muli stercus cõburito, terito, & cũ uino dato. Si autẽ diuturnus fiat fluxus, spongia combusta auxiliatur. Terẽda est autẽ spongia, & cũ uino odorato exhibenda. Cataplasma ad fluxus. Allium & portulacam, & apiũ, & loti ac cedri ramenta trita simul misceto. & cũ aqua mulsa diluito, & cataplasma facito. Aut rubi, & rhamni, & oleæ folia trita simul misceto, & in aqua mulsa diluito, & cũ polenta in cataplasmate adhibeto. Aut sambuci & myrti folia in cataplasmate adhibeto. Aut loti ramenta, & mori folia, ac rosæ folia, cũ uua passa ad cataplasma redigito. Fomenta ad fluxus. Loliaceam farinã torrefactam in posca meraciore coquito, & linteo illitam pro fomẽto adhibeto. Aut lentes torrefactas ac decorticatas in crassiorẽ instar alicæ farinã redigito, & in aqua coquito, ac similiter adhibeto. Aut eruum eodẽ modo. cõmoda est & saluia. Aut paleas ordei in saluiæ & hyperici decocto coquito, & imponito. Aut loti ramẽta & cupressi, in uuæ passæ cremore cocta, linteo inducito, ac pro fomẽto adhibeto. Aut oleæ folia, aut hederæ, aut myrti, in aqua coquito, & cũ his etiam ordei paleas coquito. Aut furfures triticeos in aromatum aqua coquito. Aut furfures triticeos in uuæ passæ cremore coquito. Aut uiolæ albæ semen, uel radices coquito, & ad aquam decocti furfures triticeos inijcito, ac foueto. Aut cum eo decocto furfures triticeos subigat, & panẽ faciat, eoq; calido lanæ inuoluto foueatur. Aut in serpilli decoctum furfures triticeos inijcito, & eodẽ modo foueto. Sed & fomentũ adhibendum est cũ spongijs calidis, & cũ mollibus lanis, si dolore uexetur. & cum uasis testaceis aqua infusa, & cũ uesicis oleo calido plenis. Collutiones ad fluxus.

Myrti folia, & lauri, & hederæ in aqua coquito, & cum hac tepida colluito.

Sambuci & lentisci folia in aqua coquito, & cum excolata leuiter tepida colluito. Aut œnanthen, & cyperum, & uuas passas in aqua mulsa coquito, ac colluito. Aut cum fœnogræci aqua, aut rubi decocto, aut oleæ uiridis, aut cupressi, aut serpilli, aut mali punicæ, aut radicis uiolæ albę, aut lentisci decocto leuiter tepido colluito. Aut medicamentũ ex butyro, et resina, & adipe anserino infundito. Aut id quod ex medulla & adipe suillo præparatur. Suffitus ad fluxus. Ordeum tostum prunis inspersum suffito. Aut cerui cornu cum oliuis immaturis. Aut rhoem rubrũ, & polentã torrefactam, cum oleo & uino duplo. Aut paleas ordei, & stercus bubulum similiter. Aut loti ramẽta, aut rhoem, aut cupressum siccam, cum uino nigro austero suffito. Aut galbanũ, aut mannam thuris, aut resinam uino subactam. Aut capræ cornu, & gallam. & sistetur fluxus. Alij suffitus. Effodere oportet scrobem, & uinaceorũ uuæ duarũ chœnicum Atticarũ mensuram torrefacere, & de cinere in scrobem mittere, & uinũ odoratũ irrorare. Mulier aũt circũinsidens, ac seipsam cõtegens ac cõuoluens,

ſuffitum admittit. Aut ſordes pilorũ circa ſedem capræ ſiccas tundito, & torre-
to, atq; cũ ordeo fracto, & oleo ſubactas ſuffito prunis inſperſas. Aut ordei pa-
leas ijſdem prunis inijcito. Aut cupreſsi ramenta unguẽto ſubacta ſuffito. Aut
cicutam, aut myrrham, aut thus, unguẽto affuſo ſuffito. Aut bitumen & ordei
paleas ſimiliter. Aut cupreſsi radicẽ roſaceo oleo perfuſam ſuffito. Aut ad cala-
mum, iuncum odoratũ, cyperum, apij ſemen, aniſum, oleo roſaceo affuſo ſuffi-
to. Similiter aũt & reſinã, prunis inijcito. Et cinamomũ, & myrrham, cũ rubi fo
lijs, aut roſarũ folijs, aut menta, addito modico croco & ſtyrace. Hæc omnia ſi-
mul terito ac ſuffito, oboli Attici põdere, in cinere ſarmentorũ uitis, aut in ſter-
core bubulo inſtar acetabuli formato. Sit autẽ ignis ex ſarmentis uitis. Mulierẽ
uero imponito prius, ut ne odorẽ percipiat. Nam ſi odorem ſenſerit, melius eſt
non ſuffire. Subdititia ad rubrũ fluxum. Myrrha & bulbion cũ melle tri
tum, optimum præſtant ſubdititiũ. Aut roſæ in aqua coctæ, quas ſanè cũ roſa-
ceo unguẽto tritas, ac lanæ inuolutas apponito. Aut loti florem in aqua coqui-
to, & deinde cũ roſaceo unguẽto terito, & in lana ad uteri os adhibeto. Aut cy-
perum, & irim, & aniſum, ſingula pari portione, cũ roſaceo unguẽto trita, intro
in uteri oſculũ detrudito. Aut myrti nigræ folia, in uino albo terito, & pini cor-
ticem ammiſceto, & ſimiliter facito. Aut cupreſsi fructũ, & thus, pari portione
ſimul ambo in unguẽto terito, & apponito. Si reſiccare fluxũ opus fuerit, ca
lamintham in uino nigro coquito, et linteo inuolutã apponito. Aut hyoſcyami
folia, & cicutã ſimul coquito: Similiter porrũ, & maluã: & ceram ac anſeris adi-
pem ammiſceto. Deinde tepida ad pudenda ſubdito. Aut uinũ meracum, cum
reſina & malicorio cocto terito, ac ſimiliter apponito. Aut cnicum cũ uino tri-
tum ſubdito. Aut loti ramẽta ſimiliter. Aut lẽtiſci folia. Aut rhoem melle cocto
ammixto apponito. Si uero nõ ceſſet, Suſinum, aut blitum herbã, quæ uelut lin
gua eſt, in lana ad ſubdititiũ efformato. Ad fluxum aquæ ſubdititiũ & infu-
ſile. Si mulieri aqua fluat ex pudendis, reſinã ſiccã, & myricæ folia, & lini ſe-
men, in uino terito, & uolucrinũ adipem ammiſceto, & per clyſterem in puden
da infundito. Aut farinæ puriſsimæ chemam, ſiue cõchæ teſtam cauiorem,
aut amylum in lana ad uteri ſtomachũ apponat. Aliud ſimiliter infuſile.
Quum aqua ex pudendo fluxerit, myricæ folia, & thus, & reſinam, cum anſeri
no adipe terito, & per clyſterẽ in pudenda infundito. Si pecten præ fluxu a-
quoſo doleat, uiticis ſemen cũ melle terito, & in cataplaſmate pectini probe ad-
hibeto. Si fluxus ſanguinolentus, aut albus, aut qualiſcũq; fuerit, Sulphur &
mandragorã in uino meraco terito, & lana excepta apponito. Et ſupina dormi
at, & immota maneat. Aut malicoriũ ſiccũ in uino pramnio terito, ac bibẽdum
dato. Ad fluxũ album potus. Hederæ albæ ſemẽ, & pini corticem, in uino
auſtero exhibeto. Aut cornu cerui uſti partẽ unam, crudæ ordeaceæ farinæ par
tes duas, & cedri baccas quinq;, aqua terat ac bibat. Quum ab uteris ſtran-
gulatur, caſtoriũ & conyzam in uino, & ſeorſim, & ſimul utranq; bibat. Aut bi
tuminis obolos tres. Aut phocæ adipis quantũ duobus digitis apprehẽdi po-
teſt. Aut radicis pæoniæ dimidiã potionem, in uino odorato bibendam dato.

Quũ uero uteri ſuffocarint, & ſimul tuſsierit, ſandaraches obolũ, & ſulphu-
ris uiui tantũdem, & amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor, miſceto
& in uino odorato exhibeto. Si uero adhęſerint uteri, ordeũ terito, & unà cum

paleis

paleis,& cornu cerui,oleo ſubigito,& ſuffito. Quum aũt ſurſum aſcẽderint, & cor ac ſtomachus prematur, & ſubſtiterint, myrrhã aut reſinã, aut netopũ, aut caſtoriũ,aut ſilphij ſuccũ bibendũ dato. Quũ uterus ſtrangularit,ſpiritus autem aceruatim ſurſus cõmotus fuerit, & grauitas incubuerit, & mens perculſa fuerit,& loqui nõ potuerit,& perfrigeratio adeſt, ac ſpiritus offendens,& oculi obſcurãtur: caput ꝗ citiſsime radito,& per faſciã ſupra umbilicũ,ſi opus fuerit,deligatã detrudito. Dato aũt caſtoriũ,& conyzã,& rutæ aquã, cuminũ Aethiopicũ,raphani ſemẽ,ſulphur,myrrhã. Ad nares graueolẽtia,ad uteros bene olentia adhibeto. Si uero ſuſtinuerit, etiã grani cnidij internã partẽ, albã illam, melle ſubactã ac mixtã,naribus illinito. Aut ſchinũ ſcillæ ſpeciẽ quæ mordeat. Quũ aũt dolor habuerit ac ſuffocatur,maluæ radicẽ,aut acetũ mulſum,aut fœniculi corticẽ,aut crethmũ in aqua bibendũ dato. Optimũ uero eſt eructare, & ſedentẽ collocare,& ſternutationẽ facere,aut ueratrũ naribus admouere. Si uero ſub ſepto trãſuerſo ac præcordijs uteri ſedere uideãtur, derepẽte uoce deſtituitur,& præcordia dura fiũt,& ſtrãgulatur,& dentes cõſerit, & uocata non audit. Oportet igitur ſub nares ſuffiri lanã accẽſam, bitumen in ignẽ coniectũ, & caſtoriũ,& ſulphur, & picẽ. Inguina uero & femora unguẽto odoratiſsimo intus inũgere. Aut ſtellas marinas nigras, & braſsicã uino odorato miſceat, ac bibat. Aut myrrhæ obolos tres, coriãdri parũ,reſinam,pæoniæ radicẽ,cuminũ Aethiopicũ,hęc in uino albo & aqua trita,aut cũ aqua mulſa diluta,leuiter tepida bibat. Auxiliatur & peucedanũ,ariſtolochia, cepæ lachryma, panaces in uino aut aqua leuiter tepida datũ. Vteros ad locũ ſuum reducit,crotonis radix pota, aut cuminũ Aethiopicũ, aut apiũ, aut fœniculi & aniſi ſemen, aut piper, aut myrrha,et papaueris ſuccus potus. Si cor ſtrangulatur, ab utero reprimitur,& ſpiritus habet,et anhelatio: Viticis,& pæoniæ ſemẽ in uino bibere oportet. Aut abrotonũ,& panaces, & ammoniacum. Aut rutam, aut ſomnificũ papaueris ſuccũ. Rurſus igitur ſi ſimiliter habet,melanthiũ terito,& melle ſubigito,& uelut glandulam efformato,ac pennæ circũdato,& apponito. Aut philiſtion ſimiliter ſubdito. Aut telephiũ, aut anemones folia trita, in linteũ indito, & modica myrrha ammixta apponito. Si in lumbos uteri incubuerint,ſuffocatio uero caput nõ contigerit,polypos coctos edat, & uinum nigrũ odoratum meracum ꝗ plurimum bibat. Quũ uero uelut ad uiſcera conuerſi ſtrangularint,uinum cedrinũ,& uinum Aethiopicũ bibat.& calida lauetur.& odoratis fomentis utatur. Si uento inflati fuerint uteri,aromata omnia in unguentũ immittũtur,& laurus,& myrtus,& ſaluia,& cedri ac cupreſsi ramenta. Hæc cõtundito,& trita cribrato,& in uinũ odoratum inſpergito,& oleum roſaceum ſuperfundito. Quum uero tranſmoti uteri preſſerint,ordeum unà cũ paleis,& myricam,& cerui cornu,uino ſubigito,ac ſuffito. Quũ aſſiſtẽtes ſtrãgularint,funiculũ lucernariũ accendito,& prę naribus extinguito,quo fuligo & nidor ipſas ingrediantur.& picem,& caſtoriũ,& peucedanũ,& myrrhã, unguento irino diluito, & ſubacta apponat. Bibat autẽ reſinam oleo dilutam.

Si ualde ſtrangularint, Aut teſtudinis iuxta mare natæ obolos tres,in uini albi hemina, uel cyathis tribus tritos, bibendos dato. Aut cedro in lucernam infuſo,lucernam accendito, & ubi extincta fuerit, ad nares adhibeto. Aut cœnum fœtidiſsimum ſimiliter. Aut lanam incenſam ſub nares mulieris ſuffito.

Aut bituminis parũ tritum in uino albo bibat. Aut eryſimi conchæ teſtam, & caſtoriũ in uino albo bibenda dato, & lauato. Si uero etiam tuſsiat, ſandarachæ obolũ, ſulphuris uini obolos duos, amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor, & caſtorij obolum, cum uino odorato miſceto, & bibenda dato. Si uero ſtrangularint uteri, & ſtrangulatio cor contigerit, & os concluſum fuerit, acetum calidum ſorbendum dato, & os paxillo aut radio aperito, & uinũ inodorũ ſimiliter exhibeto, & cum aceto mulſo. Si uero ualde ſtrangularint, & uoce deſtituta fuerit, cepam in uino tepido tritã, in nares inſtillato & excitato. Si uero uſq; ad hepar aſcenderint, & ſuffocatur, uoce deſtituitur, & nihil uidet, & dentes conſerit, & dura fit, & nihil ſentit, & frequẽter reſpirat, & nõ audit. Hãc ſub præcordijs manibus comprehenſam frequẽter inungito. Et dentibus cum paxillo diductis, uinum meracũ tepidum infundito, ſi nihil prohibuerit. Et plerunq; ſtatim melius habet. Si ad inguina incũbant ac innitantur, caprini ſtercoris pilulas, & leporis pilos, phocæ adipe ſubigito ac ſuffito. Aut hederæ fructum, aut folia, aut corticem ſiccato, et quercus folia ac reſinã ammiſceto, oleoq; ſubigito ac ſuffito. Aut coaguli phocæ pellem cõterito, & ſpongiam ac muſcũ, cum phocæ adipe ammiſceto ac ſuffito. Aut ſtercoris caprini pilulas, & phocæ pulmonem, ac cedri ramenta ſuffito. Sed & bubulum ſtercus ſuffito. Aut cornuum bouis ramenta, & bitumen. Aut ſpinæ Aegyptiæ fructũ, & cedri ramenta, & myrti folia ſicca. Hæc molli unguẽto ſubacta ſuffito. Multa uero aromata in unguẽtum inijcito. Aut uinacea tuſa trita, & cedri baccas, & reſinã pineam, ſimul mixta & paſſo cocto ſubacta ſuffito. Fomenta à quibus diſcedunt.

Stercus bubulum cõtuſum, aceti dimidia mẽſura, & decocti erui ex aqua marina aut dulci ſimiliter dimidia adiecta, pro fomẽto adhibeto. foueto aũt leuiter & lenticulæ decoctũ bibendũ dato, ac reuomendũ. Et farinã ſorbendã, & inſuper uinũ. Poſtridie uero granũ cnidiũ dato. Sed & quod urinã ciet. Ciceris partes duas tritas, uuæ paſſæ optimę tertiã partẽ, affuſo aquæ cõgio coquito, deinde excolatã aquam per noctẽ ſub dio exponito, & poſtridie bibendã dato. et de cætero ſaluiã, & lini ſemẽ, & polentã, bis per diẽ in uini diluti heminis quatuor dato. Aut olei heminas dimidias tres, foliorũ ſambuci manus plenæ menſurã, hæc coquito, & cũ calidis foueto. aut teſtis calidis immiſſis fomentũ facito, muliere in ſella collocata, & ueſtimẽtis cooperta. Aut ſambuci folia cum myrto coquito, & in excolata aqua paleas ordei coquito, & fomentũ facito, ſi calorẽ ſufferre poterit. Aut acetum, oleum, mel, aquã. Hæc permixta ac ualde ferueſacta, in ueſicã infundito. Aut pini corticẽ, et rhois folia in aquã inijcito, & fortiter coquito, & in excolatã aquã etiã ordei paleas immittito ac coquito, & affuſo oleo foueto. Aut loti & cupreſsi ramẽta, aqua et oleo affuſo, probe coquito, ac foueto. Aut cũ aromatis unguentũ infundito, & gallã inijcito, & rhamni corticẽ, & polentã triticeã cũ aqua. Si uero uteri extra prominuerint, & dependẽt uelut ſcrotũ: myrti baccas, loti ramẽta, rubi & oleę folia, ſimul coquito, & leuiter tepide foueto. Aut cũ uino unà cũ illis & cũ graueolẽtib. ſimiliter. Externas aũt partes cũ oui candido oblinito. Quũ uero perfrigerãtur, & liuidæ factæ fuerint, cũ aqua calida. Mollitoria uteri. Adipem ouillũ, ouorũ uitellũ, mel, oleũ roſaceũ ſumito, & cũ his farinã ſubigito, & ad lentũ ignẽ tepefacito, & quod deſtillat lana exceptũ emollito ac apponito. Aut adipẽ ouillũ aromatis conditũ, et

nitrum

nitrum rubrũ, anseris adipem, & oleum rosaceum colliquata & lana excepta apponat. Aut anseris adipem, ouillum adipẽ, ceram albam, netopũ, rosaceum oleum. Hæcq; optime permisceto, & tenuibus linteis excipito, & statim ubi lota est, apponat tepida osculo uterorũ. Aut cerui medullam, & anseris adipẽ, in rosaceo oleo liquefaciat, & molli lana excepta subdat. Mollia subdititia, quæ aquam ducũt, & mucos, & pelliculas, & non exulcerant. Myrrham q; optimã, & salis granũ, & picem aromatis imbutã, terito & apponito. Aliud. Grana cnidia decorticata triginta, Indicum quod Persæ piper uocãt, & in hoc inest rotundũ, quod appellant myrtidanũ, cũ lacte muliebri simul terito, & melle diluito. Deinde lana molli ac pura excepta, & pennæ obuoluta subdito, & per diem sinito. Si uero fortius facere uoles, modicũ myrrhæ ammisceto, tertiã uidelicet partem, siue trientẽ. & lanam mollem purã semisuccidam. Ex uteris educũt, & osculũ molliũt, narcissus, cuminũ, myrrha, thus, absinthiũ, cyperis. Hæc ipsa per seipsa, et cũ oleo rosaceo, aut albo, aut Aegyptio. Apponantur autẽ ubi lota est. Aliud quod saniem cruentã educere potest. Cũ tędis misceto myrrhã, salem, fel taurinum, cuminũ, mel, & in lana subdito. Aut cumini folia similiter in uino trita. Aut silphij succum ad ficum ammisceto, et glandulam inde factã subdito. Idem facit & mori radix cũ melle. & postea rosaceo illinito. Efficax est & allij caput integrũ, & nitrũ rubrum, & ficus pinguis, pari portione. misceto autem & gallam paruã, & glandẽ facito, eamq; liquore aliquo tinctam subdito. Et postea lota cerui adipem in lana subditũ habeat. Aliud quod cruenta omnia magis prioribus ducere potest, & mollire. Piper, elaterium, & lac muliebre misceto, & cũ his terito etiam mel, & oleum albũ, & cerui adipẽ, & linteo excepta subdat. Vehemẽter uero ducit omnigena hoc. fici pingue, elaterij potiones duas, nitrum rubrum quantũ elaterij, mellis parum, cũ linteo aut cũ lana glandem facito. Aliud. Netopum, fel tauri, nitrũ, cyclaminũ, gallam, cũ melle terat. Postea uero lota adipem cerui subditũ habeat. Aut pulegiũ & fel tauri tritum pennæ obducat, & in oleum Aegyptium tinctũ subdat. Aut cyclaminũ magnitudine tali cum æris flore. Aut anemones caput cum farina tritũ pennæ obducito, & in oleo albo tingito. Aliud quod omnia ducit. Cucumeris syluestris oblõgi internam partẽ, exempto semine, cũ lacte terito, & myrrhã puram unà cum ipsis, adiectoq; modico melle, & oleo Aegyptio, molli lana excipito. Aut cucumeris syluestris internã partem siccato, & melle affuso terito, ac glandẽ formato. Postq; aũt lota fuerit, adipẽ subdat. Aut elaterij potiones tres cum aqua.

Mollitoria. Oui candidũ, farinã, mel, ceram albam. hæc simul tepefacito, & quod destillat lana exceptũ apponito. Aut adipẽ anseris, ceram albam, resinam, unguentũ rosaceum, cerui medullã liquefacito. Aut ouillũ uel caprinũ adipem, oui candidũ, unguentum rosaceum. Ex his aut glandẽ facito, aut lana excipito.

Fomẽta per quæ uteri purgãtur, si duri fuerint. Vinũ suauissimũ pari aqua tẽperare oportet, triũ semicongiorũ Atticorũ mẽsura & fœniculi radices ac seminis eiusdẽ quadrãtem, & olei rosacei heminã dimidiã, in ollam mittere, cuius operculũ foramẽ habet, & uinũ superfundere, et arũdine indita fomentũ facere, & postea scillã apponere. Si dolores repẽtini irruerint, et animi deliquia affuerint, rosarũ folia, cinamomũ, myrrhã purã, netopũ, papaueris succũ, hæc in pastillos drachmales efformato, & super frusto amphoræ candẽti ponito, & pro

suffi-

ſuffimento utitor. Aut ſtyracis modicũ in oleum mittito, ac utitor uelut priore. Omnia quæ in unguenta iniĳciũtur tundito ac cribrato, & ſuper ſtercus bubulum mittito, itemq; ſtyracẽ, & netopum, roſaceũ oleum q; optimum, & Aegyptium albũ affundito, & poſt purgationes ſuffito. Aut lauri & myrti folia tundito, & cyperi fructũ, cum unguento albo Aegyptio ſubigito, addito etiã netopo, & ſuper ſtercore bubulo ſuffito. Auxiliatur & manna thuris, & cupreſsi ramenta, & cyperi radix tuſa. Sed & iuncũ odoratum aromaticũ, & cardamomũ, & iridem tũdito ac cribrato, atq; hæc omnia miſceto, & roſaceũ oleum ac netopum ipſis affundito, & utitor in craſsiore tritici farina. Aut reſinã in recens formato fictili ſuffito, caſtorio, aut aliquo ex aromatis adiecto. Caput uero oleo roſaceo tingito, in aures autẽ myrteum, aut melinũ oleum infundito. Et cicer album, & uuas paſſas coquito, ac decoctũ bibendum dato. & in aqua calida deſideat. Et oliuas albas priuſquã oleum remittunt lancinato ac ſiccato, & in uino odorato terito, & acetabulum Atticum præbeto. Aut cantharidũ uentres, aut adiantum, & nitrum rubrũ Aegyptium, & ferulæ radicem, & apĳ ſemen tritũ, hæc exhibeto. Si uero urinæ ſtillicidium corripiat, in aqua deſideat, & uinũ dulce bibat. Si maxime ſtrangulatur in uterorũ dolore, uinum ſuauiſsimũ pari aqua temperatũ, trium ſemicongiorũ Atticorũ menſura, & fœniculi radices, & ſeminis eiuſdem trientẽ, & olei roſacei heminam dimidiã. Hæc in nouam ollam mititto, & uino ſuperfuſo foueto. Et ſcillam apponat, donec oſculũ molle & amplũ eſſe dixerit. & ſi exulceratũ fuerit, ac puſtulę ubiq; in ipſis fuerint, præſtat adipe anſerino cũ thure curare. Ad uterorum dolorem. Peucedanũ, ariſtolochiam, panaces, hæc ſimul in uino dulci miſceto, & tepefacta bibẽda dato. Et peplum album ſorbeat, & urticæ ſemen. Aliud fomentũ ſiue ſuffimentum. Si dolor habuerit, malicoriũ punici dulcis, loti ramẽta oleæ folia ſicca tuſa. Hęc cũ oleo ſubigere oportet, & ſuper ignitũ ſtercus bubulum mittere. Aut galbanum, myrrhã, thus, oleum albũ Aegyptiũ, ſuper uitis ſarmẽta. Aliud fomentũ fortius ex bitumine. Bitumen, radicẽ xanthĳ, pilos leporis, rutã, coriandrum ſiccũ, hæc omnia terito, & formatas inde placẽtulas ſiue paſtillos ſuffito. Aut ad picem, & ſandarachã tuſam tritã, cupreſsi ramẽta ammiſceto, & unguento affuſo placentulas formato, & in ignẽ miſſas ſuffito. Aut cornu capræ in ramẽta conſectũ oleo ſubigito, & in ignẽ miſſum ſuffito. Aut effoſſa ſcrobe, uinacea uuæ torreto, & cinerẽ in ſcrobẽ mittito, & uino odorato inſperſo, mulieri circũinſidenti fomentũ facito. Sint autem uinaceorum chœnices duæ, atq; hæc ipſa quàm maxime ſicca. Si uero uterus doleat uſq; ad ueſicam, porri ſemen cum aqua tritum bibat. Aut cyclamini radicem, in uino albo ieiunæ bibendam dato, & calida lauetur, & ſubcalidam ieiuna bibat, & tepefactoria apponat. Aut allĳ caput integrũ, & nitrũ toſtum, & cuminum, trita ac melle ſubacta apponito. & calida lauetur. & ſubcalidam bibat. Ad omnem uterorũ morbum curandũ. Lini ſciſsi unà cũ ſtipula pugillũ tenuiter tuſum, in uino albo q; ſuauiſsimo per noctẽ madefacito, deinde excolatũ in ollula tepefacito, & in eo lanã molliſsimã tinctã apponito, & uiciſsim priore detracta aliam ſubdito. Opitulatur autem & crocus, & myrrha, & ponticæ nuces, alba & pura lana excepta, & cum adipe anſerino ac unguento irino appoſita. Si dolor uexarit ex ſubditiĳs purgatam, myrrhæ acetabulum, thuris tantundem, melanthium,

cyperum

cyperum, seseli, anisum, apij semen, netopũ, mel, resinam, adipem anserinũ, oui candidum, unguentũ Aegyptiũ, singula paribus portionibus in uino albo dulci, duarum heminarũ mensura terito, & tepidis infusis colluito. Si dolor uehemens habuerit, cantharides, cyperus, calamus, iuncus odoratus, & iris prosunt. Hæc in uino nigro coquito, ac utitor. Alia collutio. Si dolor & urinæ stillicidiũ uexarit, porri succum, sambuci fructũ, seseli, anisum, thus, myrrhã, uinum, in succum redigito, misceto, ac infundito. Aut myrrhæ acetabulũ, thuris tantundẽ, melanthij & cyperi tantundẽ, seseli, anisum, apij semen, netopũ, mel, resinam, anseris adipem, oui candidũ, unguentũ Aegyptiũ, singula paribus portionibus in uino albo dulci diluito, ac infundito. Aut mercurialis aquã decoctã cum myrrha, thure, netopo. Aut saluiam, & hypericũ, in aqua coquito ac infundito. Aut apij semen, anisum, melanthiũ, seseli, myrrham, casiæ fructũ, in uino coquito ac colluito. Alia collutio. Si dolor fuerit uehemẽs post purgationem. Sambuci fructum, & lauri baccas, in uino nigro coquito ac colluito. Aut sambucũ in aqua coquito, et aquã excolato, et uino dulci affuso colluito. Si post collutionẽ infusam dolor oboriatur, aromata quæ in unguẽta inijciũtur coquito, & de aqua duas heminas excolato, misceto autem adipem anseris, & oleũ rosaceũ, & tepida infundito. Amplius autẽ infusum nulli, ut semel dicam, cõpetit ꝗ̃ duarum heminarũ. Aut mercurialem in aqua coquito, & ad succũ, myrrham ammisceto, aut thus, & netopũ pari mensura, & tepidum infundito. Si uero uteros doleat cyclamini radicẽ in uino albo ieiunæ bibendam dato. Et calida lauetur. & subcalidam bibat. Si ex feruido & superficiario ulcere pudẽda fuerint exulcerata, myrti baccis in uino coctis colluat. & melilotũ apponat. Et mali punici dulcis putamina in uino coquito, & myrrhã ac resinam simul mixta uino diluito, & intinctũ in his linteũ subdito. Et si urinæ stillicidium corripiat, fomentũ adhibeto, & pectinem illinito. Desideat aũt in decocto rosarũ, aut rubi, aut myrti, aut oleæ, aut pampinorũ uitis, aut iuniperorũ baccarũ, aut saluiæ.

Si uentus in utero obortus fuerit, & dolor uehemens, & flatus nõ exit, cuminum apponat. Et saluiam ac cyperũ tusa madefacito per noctẽ, & mane excolato, & lucidum ac clarum cremorẽ in uas infundito, et crassiorẽ tritici farinã cum uino albo ammisceto, & silphij succũ magnitudine fabæ, cũ farina coquito, & crudius sorbenda dato. Si columella in pudendis nascatur, dolor obtinet. Et doloris quidem medela est apij semen. Columellam uero resecare oportet. Si ulcera in pudendis oboriantur, & pruritus corripiat, oleæ folia, & hederæ, & rubi, & mali punici dulcis trita, & uino ueteri diluta, cum recenti carne apponito, ita ut folia carni oblinas. Et habeat subditã per totam noctem. Mane uero eximens, & myrtum in uino coquens, cum uino pudenda colluat.

Notha ad finem primi libri De morbis muliebribus adiecta.

Ad tussim pueri. Thapsiam in polenta edendam dato. Aliud. Ex ouo assato uitellum acceptum terito, & sesamũ album tostum, et salem, cũ melle delingẽda dato. Ad aluũ pueri soluendam. Lanam illotã melle tinctam indito. Si uero antiquior fuerit puer, ceparũ internas partes tritas cũ melle indito.

Si lac nõ fuerit. Recentis tritici farinã elotam, melle ac oleo ammixto, tepidam sorbendã dato. Ad anhelitũ pueri facit. Thus in uino dulci, & illuuies.

Purga

Purgatorium. Glandulas facito ex mellis hemina, anisi acetabulo, bituminis drachmis duabus, felle bouis, myrrhæ drachmis tribus, elaterij potiõe. Hęc in uase æneo coquito, & anseris adipem ammisceto. & ubi uti uoles, glandulis anserino aut ouillo adipe illinito. lana autem utere molli. Vomitum soluit. Ocymi succus in uino albo. Aliud. Farinæ tritici recentis exsuccatæ aqua. Aut de malis punicis dulcibus & acidis succum exprimito, & deinde mel ammisceto. Corrosiuum sic paratur. Veratrum nigrum, sandaracham, squamam æris, singula paribus portionibus seorsim terito. Quum autem trita fuerint, ad unam partẽ, duplam calcem ammisceto, & cedrine subacta illinito.

Aliud corrosiuũ pharmacũ sic paratur. Florem æris pure cõbustum donec ruber fiat, terito ac utitor. Pharmacũ nigrum. Squamã æris, & florẽ æris, seorsim ambo terito. Vbi uero contriueris, ita misceto. Duas aut tres pharmaci species facito. Vnam fortissimam quæ habet ad squamam, tertiam floris partẽ. Alteram, quæ quartam. Tertiam, quæ quintam. Hoc pharmacũ ad omnia conueniens est. Illitio ad anginam. Roris marini semen, staphis syluestris, absinthium, elaterium, mel. In doloribus podagricis. Abscessus nitro trito aqua diluto, cataplasmatis modo integito, & tribus diebus non lauato. Vbi uero laueris, rursus nitrum rubrum crudũ cum modico melle terito, & hoc semper utitor. Inflammata illine portulaca cum farinæ massa, & lactucæ rubræ drachma, ex aqua dissoluta. Medicamenta occultatoria. Aes ustum, ærugo, fel capræ, myrrha. hæc dissoluũtur, & omnia simul trita uino albo diluuntur, postea in arundinem coniecta, sicca in usum ueniant. Puluillus. Misy præparatum in pila terito, & spumæ argẽti chrysitidis appellatæ cinerẽ lotum ammisceto, Sint autẽ cineris partes tres, misyos una. At misy in maza comburito uitans ne diffluat. Nam dum torretur liquescit, ubi uero probe tostum fuerit, puniceum fit. Alius puluillus. Cerusa eodem modo cum misy tosto misceтur, uelut chrysitidis cinis. Alius puluillus fortior priore. Spodium cyprium ex fuligine lota, & cerusa, & misy torrefactum. Sunt autem duæ partes cerusæ de spodio, una uero misyos. In hæc anemonæ folia cõtusa exprimito, & in æris rubri uase ad solem exponito, & ut nihil illabatur cõtegito. Quum uero crassa facta fuerint, pastillos formato, deinde siccato, & siccatos q̃p maxime fieri potest comburito, & postea perfrigeratos leuiter terito, & de spodio ex fuligine loto parem portionem misceto, deinde netopon instillato, & parum terito, deinde melle diluito, & resiccata in uase æreo asseruato, ac utitor. Puluillus mollis. Spodium cyprium, chalcitis non lota leuiter trita, flos æris. Hæc paribus portionibus misceto ac terito. Alius. Spodium cyprium, chalcitis leuiter trita, & cinis chrysitidis illotus. Hæc inter se terito, Alius. Spodium lotũ, chrysitis, & æris flos, paribus partibus trita. Alius. Vuæ acerbæ succus, & spodium cyprium. Vuam immaturam in uigore constitutã sume, & succum per linteũ, in uas æris rubri exprime, & aceti albi acerrimi tertiam partem ammisce, atq; sic in sole coque, & quinquies in die agita ac cõturba. Et ubi crassus factus fuerit succus, spodium cyprium tritum adijce ac permisce, ita ut ubi sex aut septem dies in sole positus steterit, ad heminam succi Atticam, spodij drachmas octo immittas. Si uero acrius efficere medicamentũ uoles, minus de spodio: sin mollius, plus. Postea uero siccato hæc, donec in pastillos formari

possunt. Deinde domi siccato, sursum in fumum suspensa, atq; hoc tandiu donec testacea fiant, ut inter terendũ non adhæreãt. postea sic utere. Reponito autem in loco humiditatẽ nullam habente. Alius. Spodium, chalcitidem, aceto albo subigito. deinde factos inde pastillos siccato, & ubi oculũ sublinire uoles, ꝗ optime terito, & uino ueteri dulci concalefacito. Ad argemon oculi ulcus. Populi nigræ lachrymam, lac muliebre, misce ac utere. Si oculus lachrymetur, & dolor uexet. Mali punici dulcis succum expressum in æreo uase coquito, ut niger fiat instar picis. Si uero æstas fuerit, ad solem exponito, deinde liquidum sublinito. Si uero dulci lachryma fluat oculus, quum uua fuerit alba, ualde matura, & gracilis in uite, decerptam exprimito ac excolato, dein de in sole siccato, & ubi siccus factus fuerit succus deradito, & æruginis dimidium obolum attici ponderis ammisceto. Deinde hoc sublinito. Puluillus inspersilis. Plumbum & spodium, æquis partibus, myrrhæ decimam partem, succi papaueris parum, uinum uetus, arida tere ac utere. Alius. Accipitur scoria siue recrementũ plumbi, & spodij tertia pars, & cerusæ tertia, & chartæ ustæ tertia, & myrrhæ pars decima. Si pilos ex corpore extirpare uoles, uitis lachrymã cum oleo illinito. Si uero etiam circa oculum tollere uelis, euellito & illinito, & cum tenui cuticula discedet, et locus rubicundus ac boni coloris erit.

Ad intestinorum leuitatem. Lentes ac triticum recens duarũ chœnicum mensura aqua macerato, & ubi mollia facta fuerint, in pila aut mortario fortiter conterito. deinde aquæ heminis sex affundito, ac fortiter cõmoueto, & ubi purgamẽta discesserint, in ollam infundito, & modico melle affuso coquito, & ualde cocta torrefacito, ac edenda præbeto. Si uero sitierit, uinũ uetustissimum bibat, atq; hoc utatur donec sanus fiat. Ad grauedinem. Si quis grauedinem habeat, myrrham tritam ammixto melle, linteo excipiat, & nares cõfricet.

Infusum sedis pituitam ducens. Thapsiæ potionem, & uuas passas quadraginta: aut grani cnidij, aut cnestri potionem sumito, & mellis dimidiam heminam, ac olei tantundem ammisceto, & aqua marina diluito, in qua furfures cocti sunt, aut ptisana, donec pinguis facta fuerit. Aut adipẽ betæ succo ammisceto, & nitri drachmas decem. Aut salis heminam plenam aquæ marinæ ammisceto. Si uero bilem ducere uoles, succi silphij potionẽ, elaterij drachmam unam & dimidiam, colocynthidis drachmã, terito & ijsdem quibus prius diluito. Si autem uehementius ducere uelis, cucumeris syluestris internam partem quarta drachmæ parte in dimidia aquæ hemina macerato, & per sedem infundito, & si in egressu mordeat, ptisanæ succum postea infundito. Aliud. In lacte asinino cocto, aut in betæ succi heminis tribus, internã cucumeris syluestris partem macerato, & salem, mel, ac oleum ammisceto. & postea ptisanæ succum infundito. Aliud. Colocynthidis drachmam terito, & in lacte asinino macerato, eademq; misceto. Aliud. Cucumeris syluestris interioris drachmam, elaterij potionem, salis quantum tribus digitis apprehendi potest, mel, oleum, aqua marina diluito. At si stercus educere uoles, nullum pharmacũ bibito, sed alijs utere. Infusum ad dysenteriam. Punici dulcis malicorium in uino ad dimidias coquito, & olei, quartam heminæ partem ammisceto, & thuris quartam drachmæ partem. Aliud. Vnguenti rosacei dimidia hemina, ptisanæ succus, aqua marina cocta. Aliud. Veratri potiones duas tritas, in aquæ di

midia hemina diluito, & olei tantundem affundito. Potio. Mala cotonea dissecato, & in aqua macerato, & ubi aqua odorem acceperit, bibendam dato. Alia. Ptisanæ farinam in congiũ aquæ missam, coquito donec pinguis fiat. Alia. Mala concisa siccata, & fauũ mellis, in aqua macerato, ac simul terito, & ubi subdulcis facta fuerit excolato, & apij folia inijcito. Alia. Vuam passam albam, & calaminthen, & fauum mellis, in aquam mittito ac terito, donec aqua subdulcis fiat.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE STERILIBVS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

De his quidem quæ accidunt mulieribus in singulis affectionibus, prius dictum est. Nunc autem ostendam ob quas causas mulieres omnino steriles fiunt, & cur non pariũt antequam sanentur. Causam uero hanc esse dico, si os uterorũ omnino auersum fuerit à pudendo, non concipiunt. Non enim suscipiunt uteri genituram, sed statim foras exit. contingit autem hoc etiam si parũ distortum fuerit os uterorũ præter naturã à pudendo. Et si omnino cõclusum fuerit os uterorum, neq; sic suscipiũt. Neq; si recens cõclusum fuerit magis q̃ oportet. Singula uero relata manifesta sunt. Etenim si omnino auersum fuerit, aut cõclusum, mẽses non prodeũt omnino, aut prodeũt uiolenter cũ morbo, si sanguis coegerit uteros pro more conuerti. Et si purgata fuerit mulier, aliquãdo os uterorũ ipsi à pudẽdo auertitur. Si uero parũ distortũ, aut recens conclusum fuerit, prodeunt quidẽ menses, prodeunt autẽ uiolenter, & paulatim per multos dies. Hæc autem omnia manifesta fiunt, si sic habent, contingenti mulieri. & si horũ aliquid fuerit, curata mulier fœcunda fit. Quandoq; uero etiam sua sponte. Hæc autẽ singula cur fiant, dicetur. Dictum autem est & in muliebribus morbis. Si leues fuerint uteri, Cõtingit autem hoc & ex natura quibusdã, & si ulcera innata magnas cicatrices reliquerint: Si leues igitur uteri fuerint, mulier in uentre non cõcipit. Nam genituram suscipiunt quidem uteri, si non alia aliqua causa obstiterit, non autem concipiunt, sed semen foras emittunt. Hoc autem maxime clarum fit contingenti, & si interrogetur an aliquando ulcera in uteros ipsi oborta fuerint. Menses uero sano quidẽ modo prodeunt in hoc morbo. Verũ talis plerunq; incurabilis est. & hæc causa est, ut in uentre ne concipiat. Si ulcus in uteris factum fuerit ab affectione quadam ex relatis, & nõ statim sanatum, sed impurum factum fuerit, permanet ulcus ad multum tempus, quemadmodũ & id quod in aure existit. & male olet mulier. & quandoq; sanies male olens ipsi ex pudendo fluit. & quã diu sanè ulcus habuerit, in uentre non concipit. Non enim concipiunt uteri genituram. Huic autem menses sano modo procedunt. Verum ex cõtactu, & interrogatione, maxime clarum fit de relatis. Curata uero fœcunda fit, exigua tamen spes est. Si quid ex mensibus in uteris remanens scissuram ac segmentum habeat, quod circa osculum aut paulo penitius calescat, et rursus frigescat, neq; sic in uentre concipit. Impedimẽtum enim hoc incumbens, geniturã quò

oportet

lo bibat.& brasſicã coctam,& uinũ album inſuper bibat.& ne cœnet. & bis in die lauetur. A cibis uero hoc tẽpore abſtineat. Poſtea uero ſi proceſſerit ſecundum ſtomachũ,& purgationẽ aliquam foras oſtenderit, de potione aliquid bibat, per unum atque alterum diem,& à ſpecillorum uſu ceſſet. & conetur uteros purgare ſubditiţijs,& medicamentis. Cuicũque uero, ſtomacho recto, & molli & ſano,& probe habente,& in debito loco ſito, menſes omnino nõ apparuerint, aut pauciores, & per amplius tempus, & non ſani: morbum perſcrutatus quem uteri habẽt, et an corpus etiam aliquid conferat, comperies cauſam à qua prægnans non fit.& quũ quidem ſic habet, curationẽ facito adhibens id quod conuenit, ſi admiſerit, curationẽ incipiens à fortibus, prout tempeſtiuũ eſſe uidebitur. deſinens autẽ in molliora, donec uterus probe purgatus eſſe uiſus fuerit, & ſtomachus conſiſtere recte habens in ſufficiente loco ſitus. Si uero à pharmaco & à potione non proceſſerit, neque ubi ipſum bibit moderato tempore, à potione quidem hac ceſſet. Quum uero probe habuerit, per uſum ſpecillorum os ſtomachi mollito,& ut hiet facito, ad uiam ſubditițio præſtandam, tum à medicamentis ſuffumigabilibus, tum à mollitorijs. Poſtquam autem probe mollitum ac ſuffitum eſſe uidebitur, appoſitis pharmacis uteri purgationem facito, donec probe habere uiſum fuerit, incipiens à mollibus ad fortiora, deſinens autem rurſus in mollia odorata. pleraque uero ex fortibus medicamentis ſtomachum exulcerant,& prohibent ne rectus cõſiſtat,& probe habeat ad genituræ ſuſceptionẽ,& uterum ſiccum faciunt. Si uero mulier à pinguedine uteros ſibi læſos eſſe putet ad cõceptionẽ, attenuato ipſam quàm maxime, & ad reliqua gracilem facito. Vernũ autẽ tempus optimũ eſt ad conceptũ. At uir nõ ſit ebrius, neque uinũ albũ bibat, ſed fortius ac meracius, & cibos edat fortiſsimos. & calida ne lauetur.& robuſtus ſit ac ſanus.& à cibis abſtineat qui ad rem non conducunt. Quum aũt mulier purgata uiſa fuerit, & ſtomachus uteri recte habere, lauetur,& caput fricetur,& nihil omnino illinatur. Poſtea linteo inodoro loto capillis circundato, reticulo loto nihil olente deliget, linteo primũ ſuppoſito. Deinde ubi galbanũ ad ignem aut ſolem calefactũ, ac probe mollitũ ſubdidit, quieſcat. Poſtea mane exoluto reticulo ac linteo, caput ſuum alicui olfaciendum exhibeat.& ſi probe fuerit purgata, olet. Sin minus, non olet. Verũ hæc à cibis abſtinens faciat. Si uero nõ fœcundæ appoſueris, nunquam olet, neque purgata, neque aliàs.& ſi prægnãti appoſueris, neque ſic olebit. Quę uero ſępe concipit, & fœcũda eſt ac ſana, ei ſi appoſueris, etiamſi nõ purgaris, olebit ipſius uertex, alibi uero non. Quum uero cognoueris ipſam recte habere, ad uirum accedere iubeto.& mulier quidem à cibis abſtineat. Vir autẽ non ſit ebrius. Verum frigida lotus,& cibis paucis cõducentibus paſtus.& ſi mulier geniturã ſe cõcepiſſe cognouerit, primo tempore non amplius ad uirũ accedat, ſed quieſcat. Cognoſcet autem ſi quidem uir dixerit ſe emiſiſſe, Mulier autẽ præ ſiccitate ignorat. Si uero uterus rurſus reddiderit geniturã eadem die, humidus erit, & ſi humidus factus fuerit, rurſus cũ uiro miſceatur, donec concipiat. Alia curatio. Vbi fomentũ toti corpori adhibueris, medicamentũ bibendum dato ſurſum ac deorſum purgans. Deinde lacte aſinino poſtea in potu exhibito, uteros per fiſtulam duobus diebus foueto, cũ urina muliebri putrida, nitro iniecto. Tertia uero die, cũ urina bubula. Quarta aũt & quinta, fœniculi ſemen tritũ, & ſambuci

an mulier cõcipiet, aniſum in aqua tenuiſsime tritũ bibat, ac dormiat. & ſi qui-
dem pruritus ipſam circa umbilicũ corripuerit, cõcipiet. Sin minus, non. Præ-
gnantem mulierem ſi nõ ex alio cognoſcas, ex hoc cognoſces. Oculi uidentur
diſtracti ac cauiores. & candidũ in oculis, albedinis naturam non habet, ſed liui
dius apparet. Quæ in uẽtre habent, maculã ſolarem in facie habẽt. & poſtq̃
conceperunt, uinũ odio habent, & cibos auerſantur, & oris uẽtris morſu, ac ſa-
liua plenæ fiunt. Mel & aniſum tenuiſsime terito, deinde in aqua diluito, ac
exhibeto, & dormire ſinito. & ſi quidẽ tormen ipſi fiat circa umbilicũ, prægnãs
eſt: Sin minus, non eſt. Poſt hæc autẽ omnia, farinam bibat, & mel, & origanũ,
in uino & oleo. Quæcunq; in utero habentes, maculam ſolarem in facie ha-
bent, fœmellam geſtãt. Quæ uero bene coloratæ permanẽt, maſculum plerũq;
geſtant. Si papillæ ſurſum cõuerſæ fuerint, maſculũ geſtat. Si deorſum, fœ-
mellam. Accipe de lacte, & farinam miſce, & paſtillum forma, & ad lentum
ignem aſſa. Et ſi quidẽ comburatur, marẽ geſtat. Si uero diffundatur, fœmellã.
Aut idem hoc lac ſuper folia emulctum cõtemplare. Et ſi quidem condenſatur,
maſculum geſtat. Si uero diffuſum fuerit, fœmellam. Curationes ad conce-
ptionem experimẽto cognitæ. Si qua liberorũ generationẽ expetat, quæ ſine
liberis ſit, & ſi qua iam antea prægnãs fuerit, nunc aũt non pariat. Quum ſto
machus uteri durus fuerit totus, aut ſumma parte, & cõcluſus ac nõ rectus fue-
rit, ſed ad alteram coxam auerſus, aut ad inteſtinũ rectum inclinatus, aut in ſeip
ſum contractus, aut labium ſtomachi ſibiipſi incubuerit. Vndecũq; igitur aut
aſper fuerit, aut calloſus. fit autẽ durus & à cõcluſione, & à calloſitate. His men
ſes non apparent, aut multo pauciores aut peiores q̃ oportet apparent, & per
longius tempus, Et mẽſes quidem iuxta ſanitatem corporis & uterorũ, exitum
inueniũt. Itemq; iuxta naturalem ac iuſtum modum, & à calore & humiditate
menſium, & ſtomacho non ualde læſo. At genituram rurſus non ſuſcipit, pro-
pter læſionem, quæcũq; tandem impedierit ſuſceptionẽ à ſtomacho non bene
habente. Huic poſt fomentũ toto corpori adhibitũ, pharmacum bibendũ dare
oportet, & corporis purgationem primum facere, ſiue ſurſum & deorſum, ſiue
deorſum ſolum. Et ſi quidẽ ſurſum purgans pharmacũ dederis, ante purgatio-
nem fomentum ne adhibeto, ſed poſtea. At fomẽto prius facto, pharmacũ de-
orſum purgans bibendũ dato. Si uero ſurſum purgante nõ opus habere uidea
tur, præmiſſo fomento, deorſum purgans bibendum dato. Quum autem cor-
pus probe habere uiſum fuerit, poſtea fomentũ adhibeto, ita ut uteros frequen
ter inſidere facias, in fomẽto quod maxime cõferre uiſum fuerit. Iniicito autẽ in
fomẽta, cupreſsi ramenta, & lauri folia cõtuſa. & multa calida ſępe lauato. Quũ
uero recens lota & fota fuerit, uteri oſculũ dilatato, ſimulq; dirigito ſi opus fue-
rit, cũ ſpecillo ſtanneo aut plũbeo, à tenui auſpicatus. Deinde cũ craſsiore ſi ad-
miſerit, donec probe habere uidetur. Tingito autẽ ſpecillum in mollitorio dilu
to, quodcũq; liquidum factũ conferre uidebitur. Specilla uero retro lata facito.
Deinde lignis longis adaptato, ac ſic utitor. At uero hoc tempore, in uino albo
dulci q̃ ſuauiſsimo, tædam pinguiſsimã in tenuia fruſta conciſam coquens bi-
bat, & apii ſemen cõtuſum, & cumini Aethiopici ſemen, & thus q̃ optimum.
De hoc ieiuna bibat moderata copia, per quot dies bene habere uiſa fuerit. et e-
dat catulos pingues percoctos, & polypũ in uino dulciſsimo coctũ, & de iuſcu

lo bibat.& brassicā coctam,& uinū album insuper bibat.& ne cœnet. & bis in die lauetur. A cibis uero hoc tēpore abstineat. Postea uero si processerit secundum stomachū,& purgationē aliquam foras ostenderit, de potione aliquid bibat, per unum atq; alterum diem,& à specillorum usu cesset. & conetur uteros purgare subditiijs,& medicamentis. Cuicūq; uero, stomacho recto, & molli & sano,& probe habente,& in debito loco sito, menses omnino nō apparuerint, aut pauciores, & per amplius tempus, & non sani: morbum perscrutatus quem uteri habēt, et an corpus etiam aliquid conferat, comperies causam à qua prægnans non fit.& quū quidem sic habet, curationē facito adhibens id quod conuenit, si admiserit, curationē incipiens à fortibus, prout tempestiuū esse uidebitur. desinens autē in molliora, donec uterus probe purgatus esse uisus fuerit, & stomachus consistere recte habens in sufficiente loco situs. Si uero à pharmaco & à potione non processerit, neq; ubi ipsum bibit moderato tempore, à potione quidem hac cesset. Quum uero probe habuerit, per usum specillorum os stomachi mollito,& ut hiet facito, ad uiam subdititio præstandam, tum à medicamentis suffumigabilibus, tum à mollitorijs. Postquam autem probe mollitum ac suffitum esse uidebitur, appositis pharmacis uteri purgationem facito, donec probe habere uisum fuerit, incipiens à mollibus ad fortiora, desinens autem rursus in mollia odorata. pleraq; uero ex fortibus medicamentis stomachum exulcerant,& prohibent ne rectus cōsistat,& probe habeat ad geniture susceptionē,& uterum siccum faciunt. Si uero mulier à pinguedine uteros sibi læsos esse putet ad cōceptionē, attenuato ipsam q̄ maxime, & ad reliqua gracilem facito. Vernū autē tempus optimū est ad conceptū. At uir nō sit ebrius, neq; uinū albū bibat, sed fortius ac meracius, & cibos edat fortissimos. & calida ne lauetur.& robustus sit ac sanus.& à cibis abstineat qui ad rem non conducunt. Quum aūt mulier purgata uisa fuerit, & stomachus uteri recte habere, lauetur,& caput fricetur,& nihil omnino illinatur. Postea linteo inodoro loto capillis circundato, reticulo loto nihil olente deliget, linteo primū supposito. Deinde ubi galbanū ad ignem aut solem calefactū, ac probe mollitū subdidit, quiescat. Postea mane exoluto reticulo ac linteo, caput suum alicui olfaciendum exhibeat.& si probe fuerit purgata, olet. Sin minus, non olet. Verū hæc à cibis abstinens faciat. Si uero nō fœcundæ apposueris, nunq̄ olet, neq; purgata, neq; aliàs.& si prægnāti apposueris, neq; sic olebit. Quę uero sępe concipit, & fœcūda est ac sana, ei si apposueris, etiamsi nō purgaris, olebit ipsius uertex, alibi uero non. Quum uero cognoueris ipsam recte habere, ad uirum accedere iubeto.& mulier quidem à cibis abstineat. Vir autē non sit ebrius. Verum frigida lotus,& cibis paucis cōducentibus pastus.& si mulier geniturā se cōcepisse cognouerit, primo tempore non amplius ad uirū accedat, sed quiescat. Cognoscet autem si quidem uir dixerit se emisisse, Mulier autē præ siccitate ignorat. Si uero uterus rursus reddiderit geniturā eadem die, humidus erit, & si humidus factus fuerit, rursus cū uiro misceatur, donec concipiat. Alia curatio. Vbi fomentū toti corpori adhibueris, medicamentū bibendum dato sursum ac deorsum purgans. Deinde lacte asinino postea in potu exhibito, uteros per fistulam duobus diebus foueto, cū urina muliebri putrida, nitro iniecto. Tertia uero die, cū urina bubula. Quarta aūt & quinta, fœniculi semen tritū, & sambuci

folia ac lauri,& cupreſsi ramenta. Hęc coquito aqua affuſa. Oportet aũt poſt fõ
mentũ,multa calida lotã,apponere adipẽ aromatis imbutũ,ſtatim à fomẽto, &
ad noctem. Poſtea uero hoc præparato. Myrrham ſtacten,butyrũ, adipẽ anſeri
num,medullã cerui,reſinã,& netopũ. Horũ ſingulorũ æquales portiones per-
mixtas ac liquefactas apponat in lana Mileſia molli ꝙ optima. Deinde plũbeis
penicillis quinq;,ad octo digitorum longitudinẽ fabricatis,uterũ aperito. Pri-
mus ex his ſit tenuis,alter craſsior, & reliqui alius alio craſsior ſit. Aperiuntur
aũt per dies quinq;,& ſemper lota apponat,& ex lũbis deliget,ut ne excidãt,&
ſemper ulterius intrudat. Poſtremũ uero ꝙ penitiſsime. Poſtq; aũt aperueris,
purgatoriũ appone,cãtharidas tritas quinq;,et colocynthidis lõgę internã ſpõ
gioſam partẽ,& myrrham. Hæc melle cocto ſubacta,& in glandẽ efformata,la-
na inuoluito,excepta ſumma parte. Deinde in oleũ ſuauiſsimũ tingito ac appo
nito. Vtere aũt & hoc purgatorio,felle tauri,et flore ęris aſſato,et nitro,& myr
rha modico melle dilutis,ac linteo tenui deligatis, & linteo ſuperne pharmaco
obducto apponito. Vtere & bupreſti cũ myrrha. & elaterio cũ melle cocto. &
cantharidibus cũ elaterio & myrrha. Poſtq̃ aũt purgata fuerit,poſtridie ubi la-
uit uterũ colluito. Cuminũ Aethiopicũ tritum,& melanthiũ,& reſinã, & oleũ,
& mel,ac uinũ dulce. Hæc mixta & tepefacta infundito. Poſtq; uero infuderis,
erectã obambulare iubeto,quo collutio infuſa cõcutiatur. Subdito aũt crocũ,et
myrrhã,et thus,ſingula paribus portionibus ſicca linteo illigata,ita ut anſerinũ
adipẽ ammiſceas ac linteo oblinas. Atq; hæc apponito per dies ſeptẽ. Octauo
uero ſuffitũ facito,cum myrrha,bitumine,& ordeo, oleo odorato ſubactis: his
lento igni iniectis,ac ſuffito per fiſtulã facto. Poſtq; aũt ſuffitum feceris, poſtri
die caſtoris teſtẽ terito,uino albo affuſo,& ipſum melle oblitũ,& lanæ inuolu-
tũ,apponat in noctẽ. Mane uero eo ſublato ac emollito,ad uirũ accedat, & ubi
condormijt quieſcat. & ſi nõ prima uice cõceperit,eodẽ rurſus appoſito,uirum
adeat. Cęterũ hunc medicationis ductũ incipere oportet ubi mẽſes prodierint.
Deſinẽtibus aũt menſibus,cõceptorio medicamẽto appoſito cõdormire. Prio
re uero tẽpore neq; mulier ad uirũ accedat,neq; uir ad mulierem. Quum aũt
mulier nõ conceperit,prius cõcipere ſolita,uteri uero uiri geniturã in ſeipſos ſu
ſcipiũt: penitus neceſſe eſt mulierẽ,ſeroſam hanc facere. Quãdoq; enim in ute-
ris pus innaſcitur. pus aũt in uteris à tuberculis fit. Et ſanè ob hoc genitura ui-
ri,quãdo cũ uiro coit,uteros nõ contingit,quo uidelicet ipſa uiri genitura com
pingatur. Nam pus ipſam diſsipat,ut ne afferatur. Mortificat enim pus,& pu-
trefacit geniturã. proinde & pus ex uteris expurgare oportet. et tuberculũ in u-
tero ſedare,quo de cætero ne impediat geniturã compingi ac afferri. Feſtinare
itaq; oportet ad expurgandũ,priuſq; pus in uteris in callũ cõcreſcat. & uteros
colluere hoc modo. Lac equinũ coctum exacte colato, ut tenuiſsimũ & puriſsi
mũ euadat,& hoc infundito,clyſteris inſtrumẽto idoneo facto. Et ſumma qui-
dem clyſteris pars leuis ſit,argẽtea uelut ſpecilli,& ſtatim modico intercedente
ſpacio foramẽ perforetur. Sint autem & alia foramina,nõ magna,ſed anguſta.
hinc atq; hinc,ex trãſuerſo clyſteris æquali interſtitio diſtãtia. et clyſteris quidẽ
apex ſolidus ſit. Reliquũ uero totũ cauum ſit,uelut fiſtula. Alligare aũt oporte
ueſicã ſuis fœminæ,atq; hãc probe radere ac cõfricare. poſtq̃ aũt alligaris,lac in
ueſicã infundito,foramina uero tenui linteo obſtruito,ne lac affluat. Vbi uero
obturaueris

obturaueris, uesicã deligato, & ipsi mulieri dato, cui collutionẽ infũdere paras. Illa uero exẽptis obturamentis, in uterũ indat. Ipsa em̃ sciet ubi indere oportet. Postea aũt tu uesicã manu premito, quãdiu pus foras effluxerit. Manifestũ aũt hoc erit, ubi nõ amplius pus simul cũ lacte exierit. palàm em̃ clarũ est, quod nõ amplius inest. Atq; tũc cessare oportet. & post hoc ubi paululũ recreata fuerit, ad modicũ tẽpus, cucurbitę siccę fundũ resecato, itẽq; apicis summã partẽ, quo perforata sit, ita ut similẽ efficias in reliquis, excepto apice, uelut clysterẽ: crassitudine uero paulo tenuior sit q̃ uirile pudendũ. Hãc cucurbitã sic formatã uasi circũponito, uase uino impleto. Sit aũt uinũ odorũ fragrantissimum, & siccissimum ac uetustissimũ. deinde lapidẽ nigrũ pellucidũ in uinũ inijcito. deinde cucurbitã ex ære albo factã circũponito, & mulier circũinsideat, pudendũ circum cucurbitæ glandẽ adhibens qualiter oportet, quo cucurbita uera super æream emineat, duorũ digitorũ intra pudendũ mensura. Quũ mulier geniturã suscipere nõ poterit, necesse est mẽbranam superexcreuisse in osculo uterorũ. Oportet igitur æruginẽ æris, & fel tauri, & serpẽtis adipẽ, simul miscere, deinde pharmaco hoc lanã imbuere, & in byssinũ linteũ inuoluere, linteo melle sublito, & facere subdititiũ magnitudine maximæ oliuæ, & apponere ad pudendũ per totam noctẽ. Supina aũt iaceat. & in die auferat, & calida aqua lauetur q̃ plurima ex myrti decocto. Apponat autẽ & postea singulis noctibus. & deinde cũ uiro coeat. Alia curatio. Marrubij foliorũ manus plenæ mensurã, in uas Atticũ inijcito, & aquæ potabilis heminas Atticas quatuor affundito, & ubi per nouẽ dies præmacerauit, per alios nouẽ dies ieiuna, lota, duos cyathos de hoc bibat, pari mẽsura passi albi ammixta. Quum aũt tertiam diẽ potando trãsegerit, fomentũ adhibeatur, cicutæ folijs in ignẽ missis, per nouẽ dies. & post fomẽtum lauetur. Atq; sic rursus de hoc bibat. Quũ uero per triduũ fomentũ adhibuerit, marrubiũ ipsum tritũ in die apponat per triduũ. & mercurialẽ tritam in melle Attico bis in die. præmaceretur autẽ in uini albi cõgio, hippomarathri & fœniculi radix, et tædæ pinguissimæ ramuli, & rubiæ quarta pars, & fœniculi semẽ, & uerbenacæ radices multæ. præmacerẽturq; diebus non minus q̃ nouem. & postea loto capite, in balneo heminã per diẽ de meri cremore bibat. et postea reclinata seipsam cõcalefaciat. Atq; hinc post potũ, alternis diebus id quod ex felle paratur, per diẽ ad dies sex apponat. Quũ autẽ iam uirũ accedere uult probe purgata, hyoscyami folia ac radices in aqua feruefaciat, & ex his q̃ calidissimis per triduũ ad noctem fomẽtum adhibeat, & lota uirum accedat. post hoc uero fomẽtum, etiã cerui pudendũ siccum sufficit: & de hoc in uinũ album dilutũ deradẽs, per triduũ bibendũ, & quũ partus dolor institerit, bibẽdum dato. Nam hoc partũ accelerat. Alia curatio. Fel tauri feruefacito, & alumẽ melium, & cornu cerui ustum terito, & permixtis ac in glãdulas efformatis utitor. Aliud curatiuũ. Cuminũ in uino nigro coctũ tritũ, in glandẽ efformato, & ad noctẽ apponito. post hæc uero fecem uini albi, tenuissimã uidelicet fecis partẽ, comburito, & cõbustam in penna auferas, linteoq; illigatã, ad noctẽ subdas. & porrũ coctũ edat. post hoc tragiũ terat, & melle dilutũ in noctẽ apparet. & deinde tragij fructũ tritũ, in uino albo dilutũ, tædæ ramẽtis adiectis bibẽdum dato. & postea origanũ alternis suffito. et sic ad uirũ accedat. Alia curatio ad mulierẽ parere nequeuntẽ. Si mulierẽ parere nequeuntẽ, puerperã facere uelis, in mẽsib.

conſiderare oportet, an biliosa ſit, ſiue pituitoſa. cognoſces autem utrū horum
magis ſit, ſi ubi mēſes prodeunt, arenam tenuem & ſiccam in ſole ſubſtraueris,
& de ſanguine infuderis, & ſi quidē biliosa fuerit, ſanguis in arena ſiccatus, lu-
teus ſit. Si uero pituitoſa, uelut mucus. Vtrū igitur horū fuerit, uentrem purga
bis, ſiue ſurſum ſiue deorſum opus habere uidetur. Deinde intermiſsis tribus
diebus, uteros purgato. & ſi humidius uterorū oſculum fuerit, acria apponito,
quo cōmorſum & inflammatū os uterorū durū euadat. Si uero mulier inter-
nis partibus non febriat, neq; præ uteris concipiat, neq; uiro miſceri queat, ſed
dormiat, & cibū auerſetur, uinū melle ammixto pudēdis infundatur. et myrrhā
ſuffito. In ſedē uero glandes indat. & uinum adipe anſerino ammixto, in pudē-
dum infundat. Deinde etiā oleum pari melle mixtū infundat. Si mulieri ute-
ri gracileſcāt, & oſculū ipſorū exaſperetur, & cōcludatur, & mēſes ipſi nō appa
reant, neq; cōcipiat. Sed febris corripit lenta, & dolores incidunt ei in lūbos, &
imū uentrē. Morbus aūt hic maxime fit, quū quid in ipſa fuerit corruptū. fit aūt
& ex partu. Hanc calida lauare oportet, & fouere. Quū aūt lota ac fota fuerit, os
uterorū dilatare cū ſpecillo. & myrrhā tritam cū pari netopo apponat. Aut un-
guentū, aut oleū roſaceū in linteo. & plumbū inſtar glandis formatū apponat,
felle bubulo illitū. Et in quatuor diebus infœcundas cognoſces. & fomentū ad
hibeto, & pharmacū bibendū dato. Si uero præter naturā mulier fuerit craſſe
facta, in uentre nō concipit. Nam omentū craſſum ac multū incumbens, os ute
torū deprimit, & geniturā non ſuſcipiunt. Hanc attenuare oportet, & pharma
cum deorſum purgās bibendū dare. & ad uteros apponere quod purgat, ac fla
tum inducit. Si os uterorū durū fiat, aut ceruix, ex digiti cōtactu cognoſcet.
Itemq; ſi ad coxam auerſi uteri fuerint. Quū ſic habuerit, nihil acre adhibeto. Si
enim os uterorū exulceraueris, quū inflammatū fuerit, omnino periculū eſt ne
ſterilis fiat. Verū apponito quę nō mordent, à quibus pituita purgatur. Quū
menſes mulieri prodierint, & præterierint, primū quidem caput purgare opor
tet. Deinde ueratrū exhibere, ſiue ſemel ſiue bis opus fuerit. Poſtea uero fomen
tum adhibere, fomētatorio ex cucurbita cōſtructo, ſic aūt facto. Aquam mari-
nam in uas infundito, & porro immiſſo, fiſtulam cucurbitis imponito, & cū lu
to q; optimo illinito, ut ne tranſpiret. Deinde per ſellam erectam quadrangula-
rem, tranſmittito ipſam fiſtulam, quo duorū digitorū menſura emineat ultra ſe
ctionē. deinde prunas ſubaccendito. & in deſeſſu caueat, & quū deſidet, & quū
ſurgit, ut ne cōburatur. Sed deſideat dum adhuc frigidum eſt fomētatorium, &
ſurgat dum fiſtula eſt perfrigerata. In hoc uero fomento plurimam diei partem
cōſumat, & in huiuſmodi fomenti uſu ad quinq; dies perſeueret. Per decē uero
dies pro porro, alliū in fomentū immittito. & huius faſciculū cōtuſum in aquā
marinam iniјcito. Poſtea uero reliquis diebus, ipſa ſola aqua marina foueatur,
ut ultra ne procedat per totam curationē. Cæterū poſtremū fomētum quū à cu
ratione deſiſtere uoles ſic facito. Catulū recentiſsimū reſecato, & aromatū om
nis generis odoratiſſimorū ac ſicciſſimorū ſpecies cōtundito, et interaneis catu
li exēptis, aromata indito ac expleto. Subiectis autē lignis, & catulo in uas miſ-
ſo uinū odoratiſsimū affundito, & fomentū per fiſtulā facito. & ſi uires permit
tūt, totā diē cū hoc fomento ipſam foueto, ac interrogato, an odor aromatū per
os olere uideatur, nō enim exiguū hoc ſignū eſt ei quæ curatur, ad cōceptionē.

Subditi-

Subdititijs uero utere, croci quantũ uoles, & myrrhæ magnitudinẽ fabarum duarum, & salem sufficiẽtem permisce illorũ respectu, & fellis taurini fabarum duarum magnitudinẽ. Si uero mitiore uti uoles, minus fellis ammisce: Si fortiore, plus. Hæc trita melle instillato tere, donec id quod teritur fiat tale, ut digito efformare possis. Quãto aũt magis triueris, tãto siccius, & uiscosius, ac melius erit. Vbi aũt efformaris crassius quàm glandẽ, & summã partem acutã, & medium crassius, & deinde cõsequenter quo ad uterũ apponatur, in hoc ipsum surculos origani duos leuigatos infigito. Sint aũt longitudinis sex digitorũ. Deinde lana mollissima surculos inuoluito, & filo tenui superne deligato, & præmineat filum quatuor digitorũ longitudine præ surculis infixis. postquàm aũt perfudit & purã seipsam fecit, ipsum ad uteri os apponat, linteũ sub coxas subijciẽs, & per noctem appositũ sinat. Erit autem ipsi purgatio aquosa. postridie ubi surrexit, lauetur, & ea die super fomentũ ne insideat. Quũ autem fomẽtum adhibuerit, & de fomẽto surrexerit, ceratũ sit quàm optimũ prima illa die factũ, & in ipsum cerui maxime medullam cõmisceto: Sin minus, adipẽ anserinum. & quũ à fomẽto surrexerit, quotidie ubi se perfudit, & purã circa uẽtrem fecit, cerato uterũ inungat. Aut reliqua quidem omnia superioribus ammisceto, excepto felle, origanũ uero leuissime tritũ in glandem permisce, & apponat. Aliud. Reliqua quidem omnia ad eundem modũ facta, uerum pro origano absinthiũ ammisceto, & eodem modo efformata apponat. Aliud. Ex tritico melanthium deligito, & probe terito, melleque ammixto in pilæ formam redactũ apponat. Verum febres inducit, & articulũ tumefacit, & uehemẽter mordax hoc est. Aliud. Mel, & ueratrũ nigrum tenue non multũ, coquito. Vehementer enim mordax euadet. Sed & hoc febrificum est. Eodem modo mel coctũ, & elaterij potionẽ coquito, & factã inde glandẽ subdendam dato. & hoc febrificũ est. Ducit autẽ & sanguinẽ. Quædã uero ex his etiam pelliculas. Si uero uoles, etiã dracontium derade (Est aũt lene) & hoc cũ melle cocto aut crudo, in pilæ figurã uelut magnam gallam efforma. Cæterũ conare ut physicus sis, ad hominis habitũ ac robur respiciẽs. Ex his enim nullus est qui nõ omnia ad amussim faciat. Proinde ex his ipsis coniecturã faciẽs, totius corporis, & capitis purgationibus, medicamẽtis, & uteri fomentis, ac apposititijs uti conare. Hæc autem elemẽta tibi sunt. Verũ medela horũ unicuique particularis est. Et ubi horũ quid nõ feceris, semper in fomẽto perseueret. Hoc enĩ est quod mollit, & ducit serosos ac saniosos humores. Postquàm uero ab hac curatione desiueris, his quæ secundũ naturam fiunt desinẽtibus, sanguinem de manu detrahere oportet. si quidẽ fortis fuerit, de ambobus brachijs. si uero debilior, de altero sufficit. At uero diȩta qua in his curationibus uti oportet, alibi à me indicata est. Si uero suffire uoles, loliũ ex tritico deligito, & molito, factoque igne sarmẽticio lentissimo, in catinũ mittito, & mulierẽ super sellam impositã, mollibus linteis instratã, sedere iubeto, cruribusque maxime diductis. Atque hæc curatio si quidẽ sufficiẽs tibi fiat in quatuor mẽsibus, bene est: Sin minus, ad hæc præcipe etiã ut ad uirũ ne accedat, eo tẽpore quo curatur. Inter curandũ autẽ, tædam in aqua macerato, & ieiunȩ cyathũ bibendũ dato. & penicillũ stanneum assidue subditũ habeat. & cotyledonas siue umbilicos ueneris, unà cũ sale & cumino, in aqua coquito, & tepidã sorbendã exhibeto. Et latæ quidẽ cotyledones fœmellas gignere uidentur: paruȩ uero &

conclusæ, masculos. Conceptoriũ summum. Melanthium mulieri in uino nigro acerbo bibẽdum dato. Mulierem iuuenculam fluxus ruber infestabat, & medicamentis datis, & capite purgato, ac uena secta, nihil melius habebat. Videbatur autem hæc causa ipsi esse, ut ne conciperet. Dabam itaq; ipsi uinum album, in quo aspalathi radices efferbuerant, mane & ante cœnam. & fluxus sedatus est, & nõ longe post cõcepit, & peperit masculum. Erat autẽ corpore coloris candicantis, & probe carnosa. De mola. Molæ porrò cõceptus causa hæc est, Quũ multi menses, modicum & morbosum semen conceperint, neq; fœtus rectus fit, & uenter plenus est uelut prægnantis. Nihil autẽ in uentre mouetur, neq; lac in mammis generatur. Mammæ autẽ turgidæ sunt. Hæc itaq; & ad duos annos, sæpe etiam tres sic habet. Et si quidem una caro fiat, mulier perit. Neq; enim fieri potest ut superstes maneat. Si uero plures, erũpit ipsi per pudẽdum sanguis multus ac carnosus. Et si hoc moderate fiat, seruatur. Sin minus, à fluxu correpta perit. & morbus quidem talis est. Iudicare uero oportet ex plenitudinis mole, & quòd in uentre non mouetur. Nam mas trimestris, fœmina quadrimestris motũ habet. Postquã igitur tempore hoc prętergresso non mouetur, nimirum hic morbus est. Est autem hoc magnum signum, quòd lac in mammis non generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato, aut certe cum prædictione. Et primum quidem totum corpus foueto. Deinde per sedem clysterem adhibeto, quo sanguis multus erũpat. Fortasis enim quod compactum est commoueris, id quod fœtus esse putatur, muliere à pharmaco concalefacta. Sed & uteros colluito, quo sanguinem educas: Sin minus, subdititijs utatur è bupresti. & dictamnum creticum in uino bibat: Sin minus, castoris testem. & retro cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinem affigito, et plurimũ sanguinem detrahito, atq; hoc maxime coniectura uirium ipsius facta. Ad uteri purgationes, quum non fiunt, siue ex partu, siue etiam aliàs. Tædam pinguissimam contusam in uino albo coquito, & trium cyathorũ mensura utatur. Aut pæoniæ grana quatuor, cumini Aethiopici parũ, & seselis paulo plus. Aut cedri baccas. Si uero suffocationes affuerint, castorij parum. Si uero purgatione moderata ex partu facta, uenter maneat, aut etiam flatus conclusus, & dolore uexetur, siue cum febre, siue citra febrem, succi scammoniæ quintam potionis partem, aut seseli, aut aliud quoddam ex odoratis, & rutam in uino albo bibendam dato. Si autem bibere nolit, illitionem ad sedem facito, uelut uerbi causa, ex felle taurino, & melle, ac litro. Si uero ex purgationis corruptione dolore uexetur, & odoratis exhibitis nihil cedat, & febris adsit, lactis caprini heminas duas decoquito, deinde eo perfrigerato pinguedinẽ detrahito, excolatoq;, & aquæ mulsæ tertiam partẽ ammisceto, quo dulcius fiat. Bibat autem hoc ter ieiuna. Si uero dolor non quiescat, neq; uenter subeat, ad uesperam in calidam aquam in solio insideat. Quum autem perfota fuerit, ubi inde surrexit, cum uino nigro austero aqua diluto, olei dimidia parte addita, tepide colluito. & inde dormiat. Subdititium uterorum. Si conclusum fuerit, aut durũ osculum uterorũ. Ficum albam expurgato, & nitrum Aegyptium purissimũ tritum ammisceto, & subditituũ facito magnitudine gallæ non magnę, quod in lana molli in unguentum irinũ tinctum apponat, per tres aut quatuor dies, prout uisum fuerit. Post hoc cõducit fomẽtum odoratum. postea uero molli quodam opus est

eſt ſubditițio, quod ſanioſa maxime ducat. Deinde mercurialẽ, ſi tenera fuerit,
cum unguento roſaceo, in linteo ad diem ac noctẽ ſubdat. Ad idem. Fel tau
rinum & ſalem feruefacito, & ſulphure trito ammixto, in oblongam ſpiram ac
tractum efformato, & ad duos dies ac noctes nudam, ad ipſos uteros apponi-
to. Et deinde rurſus mercurialẽ. Poſt hoc myrrhã puram inſpergito, & roſaceo
ac irino unguẽto ammixto diluito, indeq́ꝫ uteri oſculum q̃ꝫ penitiſsime illinat.
Ad idem. Iridem odoratam contuſam ac cribratã ſeorſim, et cyperi tantun-
dem, & crocomagma magnitudine maſſæ manũ implentis, uino odorato di-
luito, & ad unguẽti formam redigito, & ſpleniis palmi longitudine inducta ac
illita, in paruam pyxidem reconde, ut ne tranſpirent, & apponat. Si uero ul-
cerati fuerint uteri, aut oſculũ exaſperatum fuerit, aut ab aliquo ſubditițio com-
morſi fuerint, adipẽ in lana illinito. & roſaceum ac ceræ parũ inungito. Quũ
prægnans corruperit fœtum menſtruũ, & ad finem perferre non poterit, & te-
nuis præter naturã fiat, huius uteros purgare oportet, & ipſam medicamentis
curare, & craſſefacere. Non enim ad perfectionẽ geſtare poterit, donec ſeipſam
refecerit, & uteri robuſti facti fuerint. Si uero concipiat quidem, corrũpat au
tem fœtus bimeſtres, exacte eodẽ tempore, & neq́ꝫ prius neq́ꝫ poſterius. & hoc
perpeſſa fuerit bis aut ter eodẽ modo. Aut etiam ad amplius tẽpus progreſſum
corrũpat eodem modo. Huius uteri nõ amplius extenduntur, fœtu in ipſis au-
geſcente, & ex bimeſtri aut trimeſtri, ad ampliorẽ modum excedente. Verũ fœ
tus quidem augeſcit. Vteri uero nõ creſcunt, & propterea multæ eodẽ tempo-
re corrumpunt. Huius uterũ colluere oportet, & ſubditițiis q̃ꝫ maxime inflare,
aut hiſce medicamẽtis. Colocynthidis internã partem tuſam cribrato, & ſilphii
parũ, cum paulo ampliore melle cocto ammiſceto. & hæc circũ ſpecillum obdu
cito, ea craſsitudine quantam ſtomachus ad uteri os ſuſcipere poteſt, et ſemper
ultra protrudito, donec ad internã uteri partẽ penetrarit. Quũ autem pharma-
cum colliquuerit, ſpecillum eximito, & rurſus eodẽ modo paratum elaterium,
& colocynthidem ſylueſtrẽ, ſimiliter uelut prius medicamentũ apponito. Edat
aũt hoc tẽpore allium multũ, & ſilphii caulem, & reliqua diæta utatur, quæ fla-
tũ maxime in uentre inducere poteſt. Apponat aũt ſubditițiũ tertio quoq́ꝫ die,
donec bene habere uiſa fuerit. Quandoq́ꝫ uero pluribus diebus interpoſitis. &
in ſumma, prout libẽter admiſerit. Interiectis aũt diebus, utatur mollibus. poſt-
quam uero per emollitoria oſculum uteri præparauerit, & mẽſes apparuerint,
paulum remorata, ubi iam ſicca fuerit, cũ uiro coeat. Quũ autẽ flatum in uterũ
inducere uoles, allii caput integrũ, & ſilphii ſuccum, ad ſubditiția ammiſceto.
Quòd ſi qua prægnans decẽ mẽſes perficere nõ poſsit, ſed corrũpit, & hoc ſæ-
pe patitur, ex huius utero aquam purgato, & ipſam medicamentis curato, quo
aqua purgetur. Si uero genituram continens, non prægnans fiat, id quod
multis contingit, ſtomacho uteri præter naturam hiante: menſes plures quàm
conuenit, & humidiores prodeũt, ut & id quod à fœmina prodit ſemen, ad fœ
tificationem non concipiatur, & uiri genitura inſuper accedens corrumpatur.
Contingunt autem hæc, & corpore, & uteris ægrotantibus. Verum oportet
huic medicamenta deorſum purgantia dare, & interpoſito aliquo tempore, to-
tum corpus fouere, & uteros cum aceto & aqua marina, ſpecillis ac ferramen-
tis ignitis immiſsis. Coniiciantur autem in fomentũ cupreſsi ramenta, & lauri
uiridis

uiridis folia contusa, & polycnemi folia. faciendum est hoc fometum tempore opportuno. post hoc uero lauetur, & fometum adhibeatur ex loti ramentis, & rosis, ac polycnemi folijs aceto incoctis. Ad finem autem suffitus fiat, ex uerbasci folijs contusis ac loti ramentis. Verum ante lotionē suffito myrrhā & thus, utraq; æquis partibus trita, & myrti ac lauri folia. His permixtis & in lentum ignem coniectis, recens adhibito fomento suffito, bis in die, fomentū autem adhibeatur recēs lotæ. Sed & post suffitum lauet, & uteri stomachū ad pristinam naturam reducat. Et si uires sufficiant, ante hæc omnia uenam in manu sinistra secato, atq; ita reliqua facito. Si uero stomachus sic habeat, menses aūt nō prodeant, aut uitiose, aut minus, ad reliqua omnia ampliorē purgationem adhibeto, & sic curato, subditiтijs etiam utens si opus habeat, & ex prioribus lauās, & suffitum faciens, ac siccans. Si mulier inuita abortū faciat, nec ita eijcere uelit, triticum torrefactum & molitū, & uuam passam albam cōtusam, aqua mulsa dulci diluta, modico oleo affuso, ieiunæ bibenda dato. postea raphani semen tritum, & acetum ac adipem anserinum, permixta bibat, et lauri folia trita apponat. Deinde bibat origanum, & pulegium, & polentam ex aqua, ita ut lauri folia tusa ac trita ammixto gummi, aquę inspergat, diluat, ac bibat. Aut adipem ouillum, & anserinum, & mel simul mixta ac trita delingenda præbeto. Aut pastinacæ semen leuissime terito. & lacti superstantem cōcretionem ammisceto, & adipem anserinum eliquatum. Hæc ferue facta sorbenda dato. Aut origani folia uiridia, si haberi possunt, sin minus, sicca leuissime trita, ex aqua bibenda dato. Aut lauri baccas leuissime terito, & suis fœminæ adipē liquatum, & mel ammisceto, & simul omnia trita delingenda præbeto. Aut pastinacæ semē leuissime tritum ex uino diluto bibendum dato. Si uteri genituram non contineant, plumbum, & lapidem qui ferrum ad se rapit, leuiter terito, et linteo illigato, quo in muliebri lacte tincto, subditiтio utatur. Aut æris florem tritum ac melle dilutum subdat. Quum uteri genituram uiri eructant tertia die, necesse est mulieris, quæ hæc patitur, uteros callo repletos esse, & non potest uiri genitura intus in utero manere, sed excluditur, & propterea concipere non potest, quandiu callus in utero fuerit. At calli expulsio sic fit. Pennas sumito minutissimas ac mollissimas, hisq; simul colligatis uteros illinito, quemadmodū oculos illinere solent, ita ut pennas exæques, ipsarūq; summas partes tenuissimo filo deliges, & multo rosaceo illinas. Sic autē facito. Supinā reclinato, et sub medios lumbos puluinar subijcito, & specillum immittito, ita ut cruribus mulieris extentis, & hinc atq; illinc diductis, specillū sursum ac deorsum uertas donec promineat. postquā autem uideris in osculo uteri callum, optimū quidem hoc fuerit, si non adhæreat in coxa, sed ultro sequatur. Si itaq; in osculo uteri inhæret, uolsella tenuissima prehēsum extrahere conare, prouidus ut placide hoc fiat, & non uiolenter. Et postea uiro condormiet. Si prægnanti menses compareant, stercus asininum siccum, & rubricam, & sepiæ testam terito, & linteo illigata apponito. Aut pæoniæ semina nigra, in uino diluto trita bibenda dato.

Si uero à coitu, imum uentrem dolet, & sanguis recens ipsi appareat, lini semen tusum, & muscum mollem, & adipem anserinū, mixta ac molli lana excepta imponito. Si uteri extra naturam progressi fuerint, calor habet maxime pudenda, & sedem: & urina paulatim destillat & pudendū mordet. patitur autem

tem hæc si recẽs ex partu uiro condormierit. Quum sic habuerit, myrti baccas
& loti ramenta in aqua coquito, & aquã per noctem sub dio exponito, atq; sic
frigidissimam pudendis affundito, et trita hæc apponito. Postea aquam lentiũ
bibens, melle & aceto ammixtis, uomat donec uteri fuerint retracti. & lectus à
pedibus altior sit. & graueolentia sub pudenda suffito, odorata uero sub nares.
Cibis utatur q; mollissimis ac frigidis. & uinum aquosum album bibat, & non
lauetur, neq; cũ uiro dormiat. Si uero omnino ex pudendis exciderint, de-
pendent uelut scrotum, & dolor corripit. Hoc autẽ contingit quum ex partu la
borarit, ut uteros cõcusserit, et cũ uiro dormierit in puerperij purgatione. Quũ
sic habuerit, frigefactoria apponat, & quod foris est depurgatũ, ac cum uino ni
gro uinoso, in quo malum punicum coctũ est ablutum, intro detrudat. Deinde
mel & resina, pari mensura eliquata, in pudenda infundantur. & decumbat su-
pina pedes sursum extẽtos habens. postea spõgias apponat, & ad lumbos deli
get. Quandiu uero sic habuerit, à cibis abstinere oportet. Potu uero q; paucissi
mo uti, donec septem dies prætereãt. & si quidem sic redire uoluerint, bene est:
sin minus, summas uteri partes deradito, lauato, & cerato picato illinito. Dein
de pedes ad scalam deligato, scalam'q; iuxta caput pulsato, & cum manu intru-
dito. Postea crura ipsius alternatim colligato, & diem ac noctem sinito in quie-
te, & modicum ptisanæ succum frigidũ dato, aliud aũt nihil. Postera die ipsam
reclinato, & cucurbitam q; maximam ad coxam affigito, & multo tempore tra
here sinito: & quum detraxeris, reclinatã iacere sinito, & nihil aliud præter pti-
sanæ succum exhibeto, donec septẽ præterierint dies. Cibis autẽ tunc mollissi
mis ac paucissimis utatur. Si uero uentrem exonerare uoluerit, decũbens id fa-
ciat, donec quatuordecim dies pręteread. postea surgat, & q; parcissime deam
bulet, & ne lauetur, & cibis modicis utatur, sub pudenda uero suffitus per gra-
ueolentia fiat. Et postquam obambulare inceperit, subligar gestet.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER I. IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

SECTIO PRIMA.

Constitutio temporis prima.

IN Thaso autumni tẽpore, circa æquinoctiũ & sub pleiadas,
aquæ multæ, assiduæ, molles, uelut in austrinis. hyems austri
na. parui uẽti aquilonares, squalores. & omnino hyems qua-
le uer fieri solet. Ver autẽ austrinũ, frigidum, pluuiæ paruæ.
Aestas plerunq; nubila, aquarũ inopia. Etesiæ parum, modi-
ce, sparsim spirarunt. Quum autẽ totus hic aeris status ad au
strina uergeret, ac cum siccitatibus fieret: ante uer quidem ex
priore statu, subcontrario & aquilonio fiente, paucis obortæ sunt febres arden
tes. atq; his omnino boni status. & paucis sanguis erupit, neq; ex his moriebã-
tur. Tubercula uero circa aurem alteram multis erant, plurimis ex utrisq;, citra
febrem erecte obambulantibus. Quibusdam uero etiam parum incalescebant.

Extincta sunt omnibus absq; nocumento, Neq; cuiquã suppurarũt, quẽadmodum ea quæ ex alijs causis sunt oborta. Erat autẽ natura ipsorũ hæc, laxa erãt, magna, diffusa, nõ cum inflammatione, doloris exortia. omnibus obscure euanuerũt. Fiebant autẽ hæc adolescentibus, iuuenibus, in uigore cõstitutis, & ex his plurimis qui circa palæstram & gymnasia exercebantur. Mulieribus uero paucis fiebant. Plurimis uero tusses siccę, qui tussiebant & nihil reiectabant, & uoces non longe postea raucosæ. Quibusdam uero etiam interposito tempore inflammationes cũ dolore, in altero testiculo, quibusdam in utroq;. Et alijs quidem febres, alijs non. Hæc aũt plurimis laboriose fiebãt. De cætero uero, quantum ad ea quæ in officina medica ad chirurgiã pertinentia fiunt, sine morbo degebant. At uero ante æstatis initium, & per æstatem ac hyemẽ, multi ex his qui longo iam tempore subcorrupti erant, tabidi decubuerunt. Nam & multis qui ambigui erant, tunc tabes cõfirmata est. Quibusdã uero primum cœpit. Et his natura ad tabem uergebat. Moriebantur aũt multi, & plurimi ex his. Et de his qui decubuerũt haud scio an quis etiam modico tempore superuixerit. Moriebantur autem citius q̃ tales morbi transigere solent. Nam alios & lõgiores, & cum febribus cõiunctos, facile ferebant, & nõ moriebantur. De quibus paulo post scribetur. Solus enim & maximus ex his qui tum uigebant, tabidus morbus multos occidit. Erant aũt plurimis ipsorum affectiones huiusmodi: febres horridæ, continuæ, acutæ, in totũ non intermittentes. Modus aũt erat semitertianus, una die leuiores, altera amplius exacerbescentes, & in summa acutiores increbescentes. Sudores uero semper, non per totũ. frigiditas extremitatũ multa, & quę uix recalesceret. Alui turbatæ, biliosę, ex paucis, puris, tenuibus, mordacibus. frequenter ad exonerandos se surgebant. Vrinæ tenues, & crudæ, & decolores, & paucæ: Aut crassitudinẽ habentes, & subsidentiam paruam, non probe desidentes, sed cum cruda quadam ac intẽpestiua subsidẽtia. Tussiebãt autem, pauca, condensata, concocta, paulatim uix educentes. Quibus uero uiolentissima accidissent, his neq; modice concoctio aderat, sed cruda spuere perseuerabant. Fauces autem plurimis horum ab initio, & perpetuo dolebãt, ruborem habentes cum inflammatione. fluxiones paruæ, tenues, acres. Breui colliquescebant, & affligebantur, omnes cibos perpetuo fastidientes, sitis exortes, & pleriq; circa mortem deliri. Et circa tabidos quidem hæc. Cæterũ æstate iam & autumno, febres multæ, continuæ, nõ uiolentæ, diu quidem ægrotantibus, non autẽ aliàs ita male habentibus oboriebantur. Plurimis alui turbatæ, ita ut ualde toleranter ferrent, & nihil memorabile lædebãt. Vrinæ item plurimis boni quidem coloris & puræ. Verum tenues, & post tempus circa iudicationem cõcoctæ. Tussiebant autem non ualde, neq; ea quæ per tussim reiectantur difficultatẽ exhibebant, Neq; cibum fastidiebant, sed etiã ualde licebat ipsis offerre. In summa subægrotabant tabidi, nõ tabido modo, febribus horridis parum insudantes, aliàs alij, ut qui erroneo modo exacerbarentur, febribus quidem in totũ non intermittẽtibus, sed quæ iuxta naturæ febris tertianæ morem exacerbarentur. Iudicabantur aũt quibus inter hos breuissimæ essent, circa uigesimũ diem. plurimis circa quadragesimũ. Multis circa octoagesimũ. Quibusdã neq; sic, sed uago modo & circa iudicationẽ deficiebãt. horum autẽ plurimis febres rursus non multum tempus intermittentes reuersæ sunt. Ex recidiuis autem in

ijsdem

ijsdem circuitibus iudicabantur. Multis uero ipsorũ producebãtur, ut sub hyemem ægrotarent. Ex omnibus porrò in hac temporis cõstitutione descriptis, solis tabidis lethalia acciderunt. In alijs autem febribus, non.

SECTIO SECVNDA.

Constitutio temporis secunda.

IN Thaso ante autumnũ tempestates non tempestiue, sed derepente in aquilonijs & austrinis multis, humidæ & præerumpentes. Huiusmodi uero durabant usq; ad pleiada, & sub pleiade. Hyems autem aquilonia. Aquæ multæ, largæ, magnæ. Niues. Plerũq; mixta aeris serenitas. et hæc quidẽ fiebãt omnia. frigora uero nõ admodum intempestiua. Iam uero post brumale solstitium, & quando fauonius spirare incipit, posterior hyems magna erat. aquilonia multa. Niues & aquæ assidue multæ. & cœlũ procellosum ac nubilum. Hæc autẽ durabant & nõ remittebãt usq; ad æquinoctium. Ver autẽ frigidum, aquiloniũ, aquosum, nubilum. Aestas nõ ualde æstuosa fiebat. Etesiæ assidue spirarunt. Mox circa arcturũ in aquilonijs, aquæ ualde multæ. Quũ autẽ annus totus humidus & frigidus et aquilonius esset, per hyemẽ sano modo plerũq; habebant. Ante uer autẽ multi quidã, & plurimi morbide degebãt. Primũ igitur cœperũt lippitudines fluidæ, dolorosæ, humidæ, crudæ. Lemæ paruæ & multis difficulter erumpẽtes, plurimis reuertebãtur. defecerũt sero ad autumnũ. Aestate iam & autumno, lienteriæ, & dysenteriæ, & tenesmi, & alui profluuia ex biliosis, tẽnuibus multis, crudis, & mordacibus: quibusdã uero etiã aquosis. Multis autẽ & urinæ fluxiones cũ dolore biliosæ, aquosæ, ramẽtosæ, purulentę, cum stillicidio, nõ rhenales. sed his alia pro alijs. Vomitus pituitosi, biliosi, & ciborum crudorum reiectiones. Sudores. Omnibus undiquaq; multa humiditas. Fiebãt autem hæc multis erecte obambulantibus, nõ febriẽtibus. Multis itẽ febriẽtibus, de quibus paulo post scribetur. In quibus autẽ omnia hæc præscripta apparebant cum dolore, tabidi fiebãt. Iam uero autũno & sub hyemẽ, febres cõtinuæ, & quibusdã ipsorum paucis ardẽtes, diurnæ, nocturnæ, semitertianæ, tertianæ exactæ, quartanæ, erroneæ. Singulæ uero prædictæ febres multis fiebãt. At ardentes & paucissimis obortæ sunt, & ex ægrotis hi minimum laborauerunt. Neq; enim sanguis erupit, nisi ualde parum, & paucis. Neq; delirabant, aliaq; omnia tolerabilia erãt. Iudicabantur autẽ plurimis ualde bono ordine, cum intermittẽtibus in septẽ ac decem diebus. Neq; mortuum aliquem tunc in febre ardente noui, neq; phrenitim tunc cuiquã factam scio. At uero tertianæ plures quidem q̃ ardẽtes febres erant ac grauiores, uerũ ordinate in his omnibus, à prima accessione quatuor circuitus habebãt, in septem autem perfecte iudicabantur, neq; ulli horum reuersæ sunt. Quartanæ uero multis quidẽ ab initio ex ordine quartanæ cœperunt. Quibusdã autẽ non paucis, ex alijs febribus ac morbis abscessus ad quartanas fiebant, atq; hos diu, quemadmodum solent, & adhuc diutius tenebant. Diurnæ uero quotidianæ, & nocturnæ, & erroneæ multæ, multis & multo tempore permanebãt, & erecte obambulãtibus, & decumbentibus. Plurimos horum sub pleiada, & usq; ad hyemẽ, febres cõsequebantur. Multos cõuulsiones, magis autẽ pueros ab initio, & febriebãt. & in febribus cõuulsiones fiebant. & erant hæc plerisq; diuturna, uerum innocua, nisi ad hæc, etiã ex alijs omnibus pernicieş adesset. At continuæ quidẽ in totum, &

 nihil

nihil intermittẽtes, exacerbeſcẽtes autẽ omnibus ad naturæ tertianæ modum, una die ſubleuantes, & una exacerbeſcẽtes, omniũ quæ tunc fiebant uiolentiſsimæ erãt, & longiſsimæ, ac cũ maximis doloribus, leniter auſpicãtes, & in totũ ſemper augeſcentes, & in iudicatorijs diebus exacerbeſcẽtes, & in peius procedentes, parũ alleuantes, & ſtatim rurſus ex intermiſsione uiolentius exacerbeſcentes, in iudicatorijs pleruncꝫ diebus peiores fientes. Rigores uero omnibus quidẽ inordinate & erroneo modo fiebãt, parciſsime autẽ & minime his. Verũ in alijs febribus maiores. Sudores multi, his minimi, nihil alleuãtes, ſed ſubcontrario modo damna inferentes. Frigiditas extremitatũ his multa, & uix recaleſcens. Necꝫ ſomni in totũ, maxime uero hi etiã rurſus ſoporoſi. Ventres aũt omnibus turbati & mali, his aũt longe peſsimi. Vrinæ uero plurimis horũ aut tenues, & crudæ, & decolores, & poſt tẽpus parum cõcoctę iudicatorio modo. Aut craſsitudinẽ quidem habẽtes, uerum turbatæ, necꝫ cõſiſtentes, necꝫ ſubſidentes necꝫ cõcoctæ. Aut paucæ, & crudæ, ac malæ, & ſubſidẽtes. Peſsimæ autem hæ omnes. Et tuſſes quidẽ ad febres comitabantur. Verum non habeo quod ſcribam, an detrimentũ aut utilitas tunc ex tuſsi cõtigerit. Diuturna igitur & moleſta, & ualde inordinate ac erroneo more, & citra iudicationẽ, plurima horum perſeuerabant, tum his qui pernicioſe habebãt, tum his qui non. Si enim aliquos ipſorum paululũ relinquerent, ſtatim rurſus reuertebantur. Quibuſdã uero paucis ipſorũ iudicabãtur, quibus breuiſsime adeſſent, circa octoageſimam diem. & horũ aliquibus reuerſa ſunt, ut plurimi ipſorũ per hyemẽ adhuc ægrotarint. plurimis autẽ citra iudicationẽ defecerũt. Hæc uero pariter acciderũt, & his qui ſuperſtites manſerunt, & qui non. Quum aũt multa & uaria fieret iudicationis impeditio ex morbis, maximũ etiam ac peſsimũ ſignum perpetuo comitabatur, quod plericꝫ omnes cibos faſtidirent, & ex his maxime hi, quibus etiã alia exitialia erant. Siticuloſi uero nõ adeo intempeſtiue in his febribus erãt. Quũ uero tẽpus produceretur, & dolores eſſent multi, ac colliquatio mala, his abſceſſus ſuccedebant, aut maiores ꝙ ut ferre poſſent, aut minores ꝙ ut quicquã prodeſſent: ſed ſtatim recurrerẽt & ad peius courgerẽt. Erãt autem quæ his fiebãt hæc: dyſenterię, teneſmi, lienteriæ & alui profluuia. Quibuſdam etiã hydropes, partim cũ his, et partim abſcꝫ his. Quicquid aũt ex his uiolenter accedebat, ſtatim uires dejciebat: aut rurſus nihil proderat. Papulæ paruæ, & nõ pro dignitate rationis excretionis morborũ, & ſtatim rurſus euaneſcentes. Aut iuxta aures tumores, qui nõ ſoluebantur, & nullã de ſe ſignificationẽ præbebãt. Quibuſdã in articulos, maxime uero in coxendicem, paucis iudicatorio modo ceſſantes, & ſtatim rurſus ad habitũ ab initio inualeſcentes. Moriebãtur autẽ ex omnibus, & plurimi ex his pueri iam ablactati, & maiores natu, octennes ac decẽnes, & nondũ puberes. Fiebant aũt hæc his, non ſine prius ſcriptis. Priora uero multis, ſine his. Solũ uero bonũ & maximũ inter ea quæ fiebant ſignum, & quod plurimos in maximis periculis conſtitutos liberauit, quibus ad urinæ ſtillicidiũ conuertebãtur, & ad hoc abſceſſus fiebãt. Accidit autẽ pleriſcꝫ urinæ ſtillicidiũ, maxime his ætatibus. Fiebat & alijs multis, tum erecte obambulantibus, tum in morbis. Statim uero etiã magna quædã mutatio omnium, his fiebat. Alui enim etiamſi humectæ eſſent, maligno modo mox ſiſtebãtur, cibosꝗ omnes libẽter ſumebãt. Et febres poſtea mites erãt. Verum urinæ ſtillici

dium

dium his diuturnũ & laboriosum erat. Vrinæ uero his erãt multæ, crassæ, uariæ, rubræ, purulentæ cũ dolore. Atq; hi omnes superstites manserũt, & nullũ ex his mortuũ noui. Quæcunq; uero nõ periculosæ fiunt, concoctiones excremẽtorum omnes undiquaq; tempestiuas aut bonas, & iudicatorios abscessus, cõsiderare oportet. Concoctiones celeritatẽ iudicationis, & securitatẽ sanitatis significant. Cruda uero & incõcocta, & in malos abscessus cõuersa, aut iudicationis sublationẽ, aut dolores, aut diuturnitatẽ, aut mortẽ, aut eorundem recidiuas. Quod uero ex his potissimũ futurum sit, ex alijs considerandum est. Præterita dicito, præsentia cognoscito, futura prædicito. Hæc tractato. Exerceto circa morbos duo, ut iuues, aut non noceas. Ars ex tribus cõstat, morbo, ægroto, & medico artis ministro. Aegrotũ cum medico aduersari morbo oportet. Capitis & colli dolores ac grauitates cũ dolore, cum febribus, & sine febribus, Phreniticis quidem cõuulsiones, Sed & uirosa uomunt, et quidã ex his subito moriũtur. In ardentibus aũt & alijs febribus, quibus colli dolor, & tẽporum grauitas, & caligo uertiginosa circa oculos, aut etiam præcordiorũ distentio, non cũ dolore fit, his sanguis per nares erumpit. Quibus aũt grauitates quidem totius capitis, oris autem uentriculi morsus adsunt, & nauseabundi sunt, hi biliosa & pituitosa uomũt. Plerunq; uero pueris in talibus afflictionibus cõuulsiones fiunt. Mulieribus autem tum eadem, tum ab uteris dolores. Senioribus autẽ & quibus iam calor superatur, paraplegiæ uocatæ, leues siderationes, aut insaniæ, aut oculorum priuationes.

Constitutio temporis tertia.

IN Thaso paulo ante arcturum, & sub arcturo, aquæ multæ, magnæ, in aquilonijs. Circa æquinoctiũ autẽ & usq; ad pleiada, austrinę pluuię paucæ. hyẽs aquilonia. siccitates, frigidi uenti, magnæ niues. Circa æquinoctiũ hyemes maximæ. Ver aquiloniũ, siccitates, pluuiæ paucæ frigidæ. Circa solstitium æstiuũ aquæ paucæ, magna frigora usq; ad canem. Post canem usq; ad arcturum, ęstas calida, æstus magni, non ex accessione augescentes, sed continui ac uiolenti. Aqua non delapsa est. Etesiæ spirarunt. Circa arcturũ pluuiæ austrinæ usq; ad æquinoctium. In hac autẽ constitutione, per hyemem quidem receperunt resolutiones ex sideratione, & multos inuaserunt. & quidã ex ipsis subito moriebantur. Nam hic morbus satis popularis erat. Cætera incolumes degebant. Ante uer autem cœperunt febres ardentes, & usq; ad æquinoctiũ, & ad æstatem durabant. Quicunq; igitur uere & æstate ineunte statim ægrotare cœperunt, plurimi seruabantur. pauci uero quidam moriebantur. In autumno iam & quũ pluuiæ fierent, lethales erant, & plures peribant. Erant autem febrium ardentiũ affectiones. Quibus quidẽ bene ac large sanguis per nares erupit, per hoc maxime seruabantur. & nullum noui qui in hac constitutione mortuus esset, si recte ipsi sanguis profluxisset. In Philisco enim & Epaminone ac Sileno, quarta ac quinta die parum de naribus stillauit, & moriebantur. Pleriq; igitur ægroti circa iudicationẽ rigebant, maxime hi quibus sanguis nõ erupisset. Iidem uero etiam postea insuper riguerunt, & exsudarunt. Quibusdam morbus regius accidit sexta die. Verum his purgatio per uesicã, aut aluus exturbata profuit, aut larga sanguinis eruptio. Velut Heraclides qui decumbebat apud Aristocydem. nam huic & ex naribus sanguis erupit, & aluus turbata est, & per uesicam

purgatus eſt. Vigeſima die iudicatus eſt. nõ uelut Phanagoræ ſeruus, cui nihil
tale factum eſt, & mortuus eſt. Sanguis autẽ plurimis erupit, maxime adole-
ſcẽtibus & in uigore cõſtitutis, & taliũ pleriq; perierũt, quibus ſanguis nõ eru-
pit. Senioribus uero ad morbum regiũ res deuenit. aut alui ipſis turbatæ ſunt,
aut dyſenterici facti ſunt. Velut Bioni apud Silenum decũbenti contigit. Po
pulariter graſſabãtur etiam dyſenteriæ per æſtatem. & quibuſdam qui ægrota
runt, quibusq; etiam ſanguis erupit, ad dyſenteriam tranſitus factus eſt. uelut
Eratonis filio & Mylo, qui multa ſanguinis eruptione facta, in dyſentericũ ſta-
tum delapſi ſuperſtites manſerunt. Multis igitur maxime hic humor redun
dauit. Nam & quibuſdam circa iudicationẽ ſanguis non erupit, ſed tubercula
iuxta aures excitata euanuerunt. Quæ ubi euanuiſſent, iuxta ſiniſtri lateris mol
litudinem, & ad ſummã coxam grauitas fuit. Quum aũt dolores poſt iudicatio
nem fierent, & urinæ tenues prodijſſent, parũ ſanguinis profundere cœperũt.
Verum circa quartã & uigeſimam, abſceſſus ad ſanguinis eruptionem fiebant
Antiphõti Critobuli filio, quæ ſedata eſt, & perfecte iudicatus eſt circa quadra
geſimam. Mulieres porrò multæ quidem ægrotarũt, pauciores autẽ q̃ uiri.
& pauciores etiã mortuæ ſunt. Plurimæ uero grauiter ex partu laborarunt, &
poſt partus inſuper ægrotarunt, & hæ maxime perierunt. Velut Telebuli filia,
quæ ſexta à partu die mortua eſt. Plurimis itaq; in febribus mẽſes apparebant.
Quibuſdam uero ex naribus ſanguis erupit. & uirginibus multis id primũ fa-
ctum eſt. Quibuſdam & ex naribus ſanguis, & mẽſes proruperũt. Velut Dæ-
tharſei filiæ uirgini apparuerũt tunc primũ, & ſanguis largus è naribus fluxit.
Neq; ullam mortuã noui, ex his quibus aliquid horũ probe factum eſſet. Qui
bus aũt prægnantibus cõtigit ægrotare, omnes fœtus perdiderũt, quas ego no
ui. Vrinæ uero plurimis boni quidem coloris, uerum tenues & ſubſidentias
modicas habẽtes, ex recrementis tenuibus ac bilioſis. Multis aũt alijs iudicatis
ad dyſenterias res deuenit. Velut Xenophani & Critiæ. Vrinæ aquoſæ, mul-
tæ, puræ, tenues poſt iudicationẽ, & ſubſidentia bona facta, & alijs probe iudi
catis. Mentionẽ faciam eorũ quibus factæ ſunt, Bioni qui apud Silenum decũ-
bebat. Cratiæ quæ apud Xenophanẽ. Aretonis filię uxori Mneſiſtrati. Poſtea
uero omnes hi dyſenterici facti ſunt. Quod urinas minxerũt aquoſas, cõſiderã
dum eſt. Circa arcturũ autẽ multis undecima die iudicatio facta eſt, & bis recidi
uæ nõ pro ratione fientes reuerſæ ſunt. Erant aũt ſoporoſi circa tẽpus hoc, plu-
res aũt pueri. & hi omniũ minime moriebãtur. At uero circa æquinoctiũ, &
uſq; ad pleiada, & ſub hyemẽ, comitabãtur quidem febres ardẽtes. Sed & phre
nitici plurimi tũc fiebant. & pleriq; horũ moriebãtur. fiebant autẽ & per æſta-
tem pauci. Quũ igitur febres ardentes inciperẽt, ſignificationẽ de ſe præbebãt
quibus pernicies immineret. Statim enim ab initio febris acuta, parum inſuper
rigebant, uigiles erant, ſiticuloſi, anxij, parum exudantes circa frontem & claui
culas, nullus per totũ, multum delirabant, tumores, triſtitiæ, extremitates ſub-
frigidæ, pedes ſummi & maxime manuum ſummæ partes. Exacerbationes in
diebus paribus. Plurimis autẽ quarta die dolores maximi, & ſudores plerunq;
ſubfrigidi, & extremitates non amplius recaleſcentes, ſed liuidæ, ſubfrigidæ. &
neq; ſitiebant. Ad hæc urinæ his nigræ, paucæ, tenues, & alui ſiſtebantur. neq;
ſanguis è naribus erupit ulli ex his quibus hæc accidiſſent, ſed parum ſtillauit.

Neq;

Neqꝫ ad recidiuam ulli horũ res deuenit. Sed ſexta die mortui ſunt cũ ſudore.
Phreniticis autem acciderunt præſcripta non omnia. Iudicabantur autẽ his ple-
runqꝫ die undecima, quibuſdã uigeſima. Quibus non ſtatim ab initio phre-
nitis cœpit circa tertiam aut quartã diem, ſed moderate habebãt primo tempo-
re, his circa ſeptimam morbus ad acumen tranſiit. Magna itaqꝫ erat morbo-
rum multitudo. Ex ægris aũt maxime moriebãtur adoleſcẽtes, iuuenes, in uigo-
re ætatis cõſtituti, leues, ſubalbicante cute, rectos itemqꝫ nigros capillos haben-
tes, & oculos nigros, & qui in quiete & ocio uixerant, & alta uoce, aut gracili,
aut aſpera præditi, balbi, iracundi, & mulieres plurimæ ex hac ſpecie morieban-
tur. At in hac conſtitutione ex quatuor ſignis maxime ſeruabantur. Quibus
uidelicet ſanguis è naribus probe erupiſſet. Aut urinæ multæ, & multam ſubſi-
dentiam habentes per ueſicam prodijſſent. Aut per uentrẽ turbata, biliosa tem-
peſtiue proceſsiſſent. Aut qui dyſenterici facti eſſent. Acciditqꝫ multis ut non
ex uno præſcriptorum ſignorum iudicarentur, ſed per omnia percurrerent. &
grauius quidem habere uidebantur, cõſeruabantur autem omnes quibus hæc
accidiſſent. Mulieribus autẽ & uirginibus accidebant item præſcripta ſigna o-
mnia. Quibus autem uel horũ quippiã bene accideret, aut menſes large appare-
rent, per hæc ſeruabãtur ac iudicabantur, neqꝫ ullam interijſſe noui, cui ex his
aliquid accidiſſet. Philonis enim filiæ ſanguis ex narib. large fluebat. Septima
autem die intẽpeſtiuius cœnauit & mortua eſt. Quibus in febribus acutis, ma-
gis ardentibus, lachrymæ inuitæ defluũt, his ſanguinis à naribus eruptionem
expectare oportet, ſi etiam alia pernicioſe non habeant. Nam his qui male ha-
bent, non ſanguinis eruptionem, ſed mortem ſignificant. Tubercula iu-
xta aures in febrientibus cum dolore oborta, quibuſdam febre iudicatorio mo-
do deficiente, neqꝫ ſedantur, neqꝫ ſuppurantur: hæc bilioſum alui profluuium,
aut dyſenteria, aut craſſarum urinarũ ſubſidentia ſoluit. Velut Hermippo Cla-
zomenio. Iudicationes autẽ ex quibus cognoſcimus, aut ſimiles ſunt, aut
diſsimiles. Velut duo fratres qui ſimul eadem hora ægrotare cœperunt. De-
cumbebant autem iuxta theatrum Epigenis fratres. Horum ſeniori ſexta die
iudicatio facta eſt, iuniori uero ſeptima. Recidiua facta eſt utriſqꝫ ſimul eadem
hora. Intermiſit dies quinqꝫ. Ex recidiua iudicatio facta eſt utriſqꝫ ſimul in to-
tum, die decima ſeptima. Plurimis autem ſexta die iudicatio facta eſt, intermi-
ſit ſex. Ex recidiuis autem iudicatio facta eſt quinta die. Quibuſdam uero ſepti-
ma iudicatus eſt morbus, & ſeptem diebus intermiſit. Ex recidiua uero iudica-
tus eſt tertia. Quibuſdam autem iudicatus eſt quinta, intermiſit ſeptem, redijt
per tres, intermiſit unam, inſuperqꝫ unam rurſus occupauit. Aliquibus uero iu-
dicatus eſt ſexta, intermiſit ſex, redijt per tres, intermiſit unã, & una iudicatus
eſt: Velut Euagonti Daipharſis filio. Quibuſdam autem iudicatus eſt ſexta, in-
termiſit ſeptem: ex recidiua uero iudicatus eſt quarta. Velut filiæ Aglaidæ. ple-
riqꝫ igitur ex his qui ægrotarunt in hac conſtitutione, hoc modo ægrotarunt.
& nullum noui ex his qui ſuperſtites manſerunt, cui nõ redijſſent recidiuæ ſe-
cundum rationẽ fientes, & ſeruati ſunt omnes quos ego noui, quibus hoc ge-
nus recidiuæ factæ ſunt. Neqꝫ ægrotantiũ hoc modo ullum aliquẽ noui, quem
recidiua iterum repetijſſet. Moriebantur autem in morbis his plurimi ſexta
die: uelut Epaminondas, & Silenus, & Philiſcus Antagoræ filius. Quibus

autem tubercula iuxta aures facta essent, his iudicatio facta est uigesima die. Restincta autem ac sedata sunt omnibus, & non suppurata sunt, sed ad uesicā conuersa. Cratistonacti qui apud Heracleum habitabat, & Scymni fullonis ancillæ suppurauerunt, & mortui sunt. Quibus autem iudicatus est septima die, intermisit nouem, reuersus est morbus. Iudicatus est ex recidiua quarta die. Quibus autem iudicatus est septima die, intermisit sex, deinde rediit, & iudicatus est septima uelut Phanocrito, qui decūbebat apud Gnathonem pictorē. Sub hyemem circa solstitium hybernum, & usque ad æquinoctiū, perseuerabant quidem & febres ardentes, & phrenitides, & multi moriebantur. Iudicationes tamen transmutatæ sunt, & iudicatio facta est plurimis ab initio die quinta, intermisit quarta, recidiua facta est, ex recidiua uero iudicatio facta est quinta die. In summa quatuordecim diebus. Sic autem facta est iudicatio pueris plurimis, immo etiam senioribus. Quibusdam uero morbus iudicabatur die undecima. Reuertebatur decimaquarta, iudicabatur perfecte uigesima. Si uero aliqui insuper riguissent circa uigesimā, his iudicabatur quadragesima. Superriguerūt autē plurimi circa iudicationē ab initio. Qui uero circa iudicationē ab initio riguerūt, etiā in recidiuis unà cū iudicatione riguerūt. Riguerūt aūt paucissimi uere, æstate plures, autūno adhuc plures, hyeme longe plurimi. At sanguinis eruptiones cessabant.

SECTIO TERTIA.

Morbos dinoscimus edocti, ex cōmuni omniū natura, & ex uniuscuiusque propria, ex morbo, ex ægroto, ex his quæ offerūtur, ex eo qui offert. Ex his enim & breuiores, & grauiores redduntur: ex tota ac partiali constitutione cœlestiū, & uniuscuiusque regionis, ex uictu, ex uitæ studiis, ex ætate cuiusque, sermonibus, moribus, taciturnitate, cogitationibus, somnis, uigiliis, insomniis quibusdā & quando, uellicationibus, pruritibus, lachrymis, exacerbationibus, secessibus, urinis, sputis, uomitib. & quæ ex quibus, in quos, successiones morborum: & qui abscessus ad perniciem, & ad iudicationem: Sudor, rigor, frigiditas, tussis, sternutationes, singultus, spiritus, ructus, flatus silentes, strepentes, sanguinis eruptiones, hæmorrhoides. ex his aūt, & quæ per hæc fiunt, cōsiderandū. Febres quædam cōtinuæ sunt, quædam interdiu tenent, noctu intermittunt. Aut nocte tenent, die intermittūt. Semitertianæ, tertianæ, quartanæ, quintanæ, septimanæ, nonanæ. Sunt autē acutissimi, & maximi ac grauissimi morbi, & maxime lethales, in cōtinua febre. Securissima uero omniū, et facillima ac lōgissima est quartana. Non enim solū ipsa à seipsa talis est, sed etiā ab aliis magnis morbis liberat. At in semitertiana appellata, contingit quidem & acutos morbos fieri, & est hæc præ cæteris maxime lethalis. Sed & tabidi, & quicunque ex aliis lōgis morbis ægrotāt, ex hac maxime ægrotāt. Nocturna nō admodū lethalis est, uerū lōga. Diurna lōgior. Quibusdā aūt & ad tabem uergit. Septimana lōga est, uerū nō lethalis. Nonana adhuc lōgior, & nō lethalis. Tertiana exacta cito iudicatur, & nō est lethalis. Quintana pessima omniū est. Nam & ante tabem, & iam tabidis superueniens, occidit. Sunt aūt modi, & constitutiones, & exacerbationes singularum harum febrium, æque cōtinuarum ac intermittentium. Velut uerbi causa, Cōtinua quibusdam ab initio floret, & uiget maxime, & ad deterius procedit. Circa iudicationem uero & unà cum iudicatione, imminuitur. Quibusdam uero molliter incipit & submisse, augescit

autem

aũt & exacerbatur quotidie, Circa iudicationẽ uero & unà cũ iudicatione, acer
uatim elucet. Quibuſdã leniter auſpicata augeſcit & exacerbatur. & ubi aliquã-
diu in uigore fuit, rurſus remittit uſq; ad iudicationẽ, & circa iudicationẽ. Atq;
hæc cõtingere ſolent in omni febre, & in omni morbo. Oportet autẽ uictus ra-
tionem ex horũ conſideratione offerre. Multa uero etiam alia ſigna his ſunt co
gnata, de quibus partim ſcriptũ eſt, partim ſcribetur. Ad quę ratiocinari opor-
tet, examinareq; ac cõſiderare, cui horũ acutus ac lethalis ſit morbus, aut à quo
ſuperſtes ſit futurus. & cui offerendũ ſit, aut non, & quãdo, & quantũ. & quid
offerendũ erit. Quæ uero paribus diebus exacerbantur, paribus iudicantur.
Quorum aũt exacerbationes in imparibus fiunt, ea in imparibus iudicãtur. Eſt
autẽ primus iudicatorius, ex circuitibus diebus paribus iudicantibus, quartus
dies. Deinde ſextus, decimus, decimuſquartus, decimuſoctauus, uigeſimus, ui
geſimus quartus, uigeſimus octauus, trigeſimus, trigeſimus quartus, quadrage
ſimus, ſexageſimus, octogeſimus, & cẽteſimus uigeſimus. Ex circuitibus uero
in imparibus diebus iudicãtibus, primus eſt dies tertius. deinde quintus, ſepti-
mus, nonus, undecimus, decimus ſeptimus, uigeſimus primus, uigeſimus ſepti
mus, & trigeſimus primus. At uero noſſe expedit, ſi aliter iudicatio fiat, extra
præſcriptos dies, recidiuas fore ſignificat, & fuerit ſane pernicioſa. Oportet au
tem animaduertere noſſe, in his temporibus iudicationes futuras eſſe, ad ſalu-
tem, aut perniciem: aut inclinationes ad melius, aut deterius. Erroneæ porrò
febres, & quartanæ, & quintanæ, & ſeptimanæ, & nonanæ, in quibus circuiti-
bus iudicentur conſiderandum eſt.

AEGROTI QVATVORDECIM. PRIMVS

PHiliſcus prope muros habitabat, decubuit. Primo die febris acuta, ſudauit,
noctem laborioſam habuit. Secũdo die omnia exacerbata ſunt. Veſperi ab
infuſo per clyſterẽ adhibito bene habuit, noctẽ quietã. Tertio mane & uſq; ad
meridiem, uiſus eſt à febre liber eſſe. Ad ueſperã febris acuta cũ ſudore, ſiticulo
ſus erat, lingua reſiccabatur, nigra minxit, noctẽ moleſtã habuit, nõ dormiuit,
omnino delirauit. Quarto omnia exacerbata ſunt, urinæ nigræ, nox tolerabili-
or, urinæ melioris coloris. Quinto circa meridiẽ parũ de naribus ſtillauit nõ mi
xtum. Vrinæ uariæ, quæ habebãt innatantia quædã rotunda, genituræ ſimilia,
diſperſa, nõ ſubſidebãt. Subdita glande, flatuoſa pauca prodierũt. noctẽ habuit
laborioſam, ſomni parui, ſermones, deliramẽta, extremitates undiq; frigidæ, et
nõ amplius recaleſcẽtes. minxit nigra, dormiuit parũ, ad diẽ uoce deſtitutus eſt,
frigidũ ſudauit. extremitates liuidæ. Circa meridiẽ ſexta die mortuus eſt. Huic
ſpiritus ad finẽ uſq; uelut reuocãti, rarus & magnus. Splen eleuatus eſt orbicu-
lari gibboſitate. Sudores frigidi perpetuo. Exacerbationes diebus paribus.

AEGROTVS II

SIlenus habitabat in Platamone, prope filios Eualcidis. Hũc ex laſsitudinib.
& potationibus, ac exercitijs intẽpeſtiuis febris corripuit. Cœpit aũt ægro
tare ex lũbis, & caput grauitas tenebat. & colli diſtẽtio erat. Ab aluo prima die
billioſa, mera, ſpumoſa, abũde colorata, multa prodierũt. Vrinæ nigræ nigram
ſubſidentiã habentes, ſiticuloſus, lingua reſiccata, nocte nihil dormiuit. Secũda
die febris acuta, ſeceſſus plures, tenuiores, ſpumoſi. Vrinæ nigræ, nox mole-
ſta, parum delirauit. Tertia omnia exacerbata ſunt, præcordij diſtentio utrinq;

oblōga ad umbilicū ſubmollis. Seceſſus tenues, ſubnigri. Vrinæ turbatæ, ſubnigræ. Nocte nihil dormiuit, ſermones multi, riſus, cantus, continere ſe nō potuit. Quarta per eadem. Quinta ſeceſſus meri, bilioſi, leues, pingues. Vrinæ tenues, pellucidæ. parū reſipiſcebat. Sexta circa caput parum ſudauit. extremitates frigidæ, liuidæ. Iactatio multa. ab aluo nihil prodijt. Vrinæ ſuppreſſæ ſunt, febris acuta. Septima die uoce deſtitutus eſt. extremitates non amplius recaleſcebāt. nihil minxit. Octaua ſudauit frigidū per totū ſudorē. papulæ cum ſudore rubræ, rotundæ, paruæ, uelut uari permanebant, nō abſcedebāt. Ab aluo uero cū parua irritatione, ſtercora tenuia uelut incōcocta, multa prodibāt cū dolore. Vrinā reddebat cū dolore mordacē. Extremitates parū recaleſcebāt. Somni tenues, ſoporoſi. Vox intercepta. Vrinæ tenues, pellucidæ. Nona per eadem. Decima potum non ſuſcipiebat. Soporoſus erat, ſomni autem tenues. Ab aluo ſimilia. Minxit aceruatim ſubcraſſum, depoſitum ſubſidens. ſubſidentia craſſæ farinę ſimilis, alba. Extremitates rurſus frigidę. Vndecima mortuus eſt. Ab initio huic & ad finem uſqꝫ ſpiritus magnus rarus. præcordij palpitatio aſsidua. Aetas erat circa annos uiginti.

AEGROTVS III

HErophonti febris acuta. Ab aluo pauca ab initio uelut in teneſmo. Poſtea uero tenuia prodibant bilioſa, frequētiora. Somni nō aderant. Vrinæ nigræ, tenues. Quinta mane ſurditas. Exacerbata ſunt omnia. Splen eleuatus eſt. Præcordij diſtentio. Ab aluo pauca, nigra prodierūt. delirauit. Sexta delirabat. ad noctē ſudor, frigiditas. delirus permanebat. Septima perfrigerabatur, ſiticuloſus, delirabat, noctu reſipiſcebat, obdormiuit. Octaua febricitauit, ſplen minuebatur, intelligebat omnia. doluit iuxta inguen, tumor primū è directo ſplenis. Deinde dolebat utraſqꝫ tibias. nox tolerabilis. Vrinæ coloris melioris paruā ſubſidentiā habebant. Nona ſudauit, iudicatus eſt morbus, intermiſit. Quinta reuerſus eſt. Statim aūt ſplen eleuatus eſt, febris acuta, ſurditas rurſum. Poſt recidiuā tertia die ſplen minuebatur, ſurditas minor erat, crura dolebant, noctu ſudauit. Iudicatus eſt die ſeptimadecima. Neqꝫ delirauit in recidiua.

AEGROTVS IIII

IN Thaſo Philini uxorem, quæ filiam pepererat, quum purgatio ſecundū naturam facta eſſet, & aliàs leuiter degeret, decimaquarta à partu die febris uehemens corripuit cum rigore. Ab initio uero cor dolebat, & circa præcordium dexterū. muliebrium partiū dolores. purgatio ceſſauit. Vbi uero glandē ſubdidiſſet, hæc quidē leuiora facta ſunt. Capitis aūt colli & lumborū dolores permanebant. Somni nō aderant. Extremitates frigidæ. Siticuloſa erat. aluus combuſta. pauca egerebat. Vrinę tenues, ab initio decolores. Sexta die ad noctē multū delirauit, et rurſus reſipiſcebat. Septima ſiticuloſa. ſeceſſus bilioſi, abūde colorati. Octaua ſuperriguit. febris acuta. cōuulſiones multæ cū dolore. multū delirabat. Glāde ſubdita exurgebat, multaqꝫ cū fluxione bilioſa prodibāt. Somni nō aderāt. Nona cōuulſiones. Decima parū reſipiſcebat. Vndecima dormiuit. omniū recordata eſt. Statim aūt rurſus delirauit. Vrinā aūt reddebat cū conuulſionibus, aceruatā, multā. illis aūt parū admonētibus, craſſam albā: qualis eſt ex his quæ ſubſiderūt, ubi multo tēpore ſita, fuerint cōturbata. non ſubſidebat. color & craſsitudo talis, qualis eſt in urinis iumētorū. Talia mingebat, quæ & ego ui

di

di. Circa decimum quartũ diem palpitationes per totũ corpus, sermones multi, parum resipiscebat. Verum statim rursus delirabat. Circa decimum septimũ uoce destituebatur. Vigesima mortua est.

AEGROTVS V

EPicratis uxorem, quæ decumbebat apud Archegetem, partui iam propinquam, rigor fortiter corripuit. non incaluit, uelut dicebant. Et postridie eadem erant. Tertia die peperit filiam, & alia omnia iuxta rationẽ uenerunt. Postridie à partu febris acuta eam inuasit, cordis dolor & muliebrium partiũ. Vbi uero glandem subdidisset, hæc quidem leuiora facta sunt. Capitis aũt & colli ac lumborum dolor. Somni nõ aderant. Ab aluo modica biliosa, tenuia, pura prodibant. Vrinæ tenues, subnigræ. Sexta die à quo febris ipsam corripuit, ad noctem delirauit. Septima omnia exacerbata sunt, uigilans delirauit, siticulosa, secessus omnes biliosi abũde colorati. Octaua superriguit, plus dormiuit. Nona per eadem. Decima crura laboriose dolebat. Cordis dolor rursus. capitis grauitas. non delirauit. magis dormiuit. aluus restitit. Vndecima sudauit. minxit melius colorata, multam subsidentiã habentia. leuius degebat. Decimaquarta superriguit. febris acuta. Decimaquinta uomuit biliosa, flaua, satis multa. Sudauit sine febre. Ad noctẽ febris acuta. Vrinæ crassæ subsidẽtiam albam habẽtes. Decima sexta ad noctem exacerbata est, & cum molestia non dormiuit, delirauit. Decimaoctaua siticulosa, lingua combusta est. non dormiuit. multũ delirauit. crura dolebat. Circa uigesimam mane parũ riguit, soporosa, quiete dormiuit. uomuit biliosa, pauca, nigra. Ad noctem surditas. Circa uigesimã primam lateris sinistri grauitas, per totũ cum dolore. parum insuper tussijt. Vrinæ crassæ, turbatæ, subrubræ, quæ depositæ non subsidebant. cætera leuiora. non sine febre. Statim ab initio fauces dolebat, rubor aderat, columella reuulsa, fluxio acris, mordax, salsa, perpetuo perseuerabat. Circa uigesimã septimã febri libera, in urinis subsidentia. latus dolebat. Circa primam & trigesimã febris corripiebat. aluus ex biliosis turbata est. Quadragesima die uomuit pauca biliosa. Iudicata est perfecte libera à febri die octogesima.

AEGROTVS VI.

CLeanactiden qui supra Heracleum decumbebat, febris corripuit erroneo modo. Dolebat aũt caput ab initio, & latus sinistrũ. & aliarũ partiũ dolores aderant, lassatorũ modo. febres exacerbabãtur aliàs aliter inordinate. Sudores quãdoq;, quãdoq; nõ. Exacerbationes utplurimũ in iudicatorijs diebus magis accedebãt. Circa uigesimã quartam summas manus dolebat. Vomuit biliosa, flaua, satis multa. Paulo post aũt æruginosa. Ab omnibus alleuatus est. Circa trigesimam sanguis ex utrisq; naribus erũpere cœpit, atq; hoc erroneo modo paulatim usq; ad iudicationẽ. Nõ autem fastidiebat cibum, neq; siticulosus erat per totũ tempus, neq; insomnis. Vrinæ tenues, non decolores. Circa quadragesimam minxit subrubra, subsidentiã multam ualde rubram habentia. alleuatus est. post hæc autem urinæ uarie, quandoq; subsidentiam habebãt, quandoq; non. Sexagesima urinis subsidentia multa, & alba, & leuis. Remiserũt omnia. febres intermittebant. Vrinæ tenues quidem, uerũ boni coloris. Septuagesima à febre liber permãsit diebus decem. Octogesima riguit, febris acuta corripuit. multũ sudauit. Vrinis subsidentia rubra, leuis. perfecte iudicatus est.

AEGROTVS VII

MEtonē febris uehemens corripuit, lumborū grauitas doloroſa. Poſtridie ubi aquam bibiſſet ſatis multā, ab aluo probe prodijt. Tertia capitis grauitas. Seceſſus tenues, bilioſi, ſubrubri. Quarta omnia exacerbata ſunt. Fluebat à dextra nare bis ſanguis modicus. Noctē moleſte tulit. Seceſſus ſimiles tertiæ diei. Vrinæ ſubnigræ, habebant quiddam in medio innatans, ſubnigrū, diuulſum. non ſubſidebāt. Quinta effluxit ex ſiniſtra nare ſanguis largus, merus. Sudauit. iudicatus eſt. Poſt iudicationem inſomnis, delirabat. Vrinæ tenues, ſubnigrę. Capitis lotionib. uſus eſt. dormiuit. reſipiſcebat. Huic recidiua facta non eſt. Sed ſanguis erupit ſæpe etiam poſt iudicationem.

AEGROTVS VIII

ERaſinum qui habitabat circa Bootæ torrentem, febris uehemēs corripuit poſt cœnā. nocte turbatus fuit. diem primam quiete, noctē laborioſe trāſegit. Secunda omnia exacerbata ſunt, ad noctē delirauit. Tertia doloroſe, multum delirauit. Quarta moleſtiſsime, ad noctem nihil dormiuit. Inſomnia & ratiocinationes. deinde peiora, & magna, & periculoſa, timor, moleſtia. Quinta mane reſipiſcebat ac intelligebat omnia. Verum ad meridiem multū inſanijt. continere ſe non potuit. Extremitates frigidæ ſubliuidæ. Vrinæ inconcoctæ. Circa ſolis occaſum mortuus eſt. Huic febres perpetuo cum ſudore. præcordia ſublimia. diſtentio cum dolore. Vrinæ nigræ habentes quædam in medio ſuſpenſa innatantia rotunda, non ſubſidebant. Ab aluo ſtercora prodibant. Sitis perpetuo non ualde. Conuulſiones multæ cum ſudore, circa mortem.

AEGROTVS IX

CRitoni in Thaſo erecte obambulanti, pedis dolor fortis à magno digito cœpit. Decubuit eadem die. horridus, anxius, parū ſubcaleſcens. nocte deſipuit. Secunda die tumor laxus per totū pedem, & circa malleolum ſubrubens cum diſtentione. Puſtulæ nigræ. febris acuta. inſanijt. Ab aluo uero mera, bilioſa, ſatis multa prodibant. Mortuus eſt altera ab initio die.

AEGROTVS X

CLazomenium qui ad Phrynichidæ puteum decumbebat, febris uehemēs corripuit. Dolebat autem caput, collum, lumbos ab initio. Statim aūt ſurditas. Somni nō aderant. Febris acuta inuaſit. Præcordium eleuabatur cum tumore. diſtentio non ualde. lingua ſicca. Quarta ad noctem deſipuit. Quinta laborioſe omnia exacerbata ſunt. Circa undecimam parum remiſerunt. Ab aluo uero ab initio & uſq; ad decimāquartam, tenuia multa aquei coloris prodibāt. Toleranter ea quæ ad ſeceſſum pertinent ferebat. Poſtea aluus reſtitit. Vrinæ perpetuo tenues quidem, uerum boni coloris, & multa in medio ſuſpēſa habebant diuulſa, non ſubſidebant. Circa decimāſextam minxit paulo craſsiora, habebant ſubſidentiam paruam, paululum alleuarūt, reſipiſcebat magis. Decimaſeptima rurſus tenuia. Circa utraſq; aures tubercula extiterunt cū dolore. Somni non aderant. delirabat. Circa crura dolebat. Vigeſima à febre liber iudicatus eſt. nō ſudauit. omnia intelligebat. Circa uigeſimā ſeptimam coxæ dextræ dolor fortis, cito quieuit. Tubercula uero iuxta aures neq; ſedata ſunt, neq; ſuppurata, uerum dolebāt. Circa trigeſimā primam profluuiū alui ex multis aquoſis, cum eiuſmodi quæ in dyſenteria prodire ſolent. Vrinas craſſas mingebat.

Tubercula

Tubercula circa aures sedata sunt. Circa quadragesimũ oculum dextrum dolebat, obscurius uidebat. Restitutus est.

AEGROTVS XI

DRomeadæ uxorem quæ filiam pepererat, & alijs omnibus secundũ rationem factis, secunda die rigor corripuit. febris acuta. Cœpit autẽ prima die dolere circa precordia fastidiosa ac nauseabũda, horrida, anxia. & sequentib. nõ dormiuit. Spiritus rarus, magnus, statim reuulsus. Altera à rigore die, stercora ab aluo bene prodibant. Vrinæ crassæ, albæ, turbatæ: qualis fit ex his quæ subsiderunt, ubi multo tempore sita, fuerit conturbata: nõ subsidebant. nocte non dormiuit. Tertia circa meridiem superriguit. Febris acuta. Vrinæ similes. præcordij dolor, fastidiosa ac nauseabunda. nox molesta, nõ dormiuit. Sudauit per totum subfrigida. Statim aũt rursus recalefacta est. Quarta die circa præcordia parum alleuata est. Capitis grauitas cum dolore. in soporem incidit. parũ de naribus stillauit. lingua sicca. siticulosa. Vrinæ tenues, oleosæ. parum dormiuit. Quinta siticulosa. fastidiosa. Vrinæ similes. nihil ab aluo. Circa meridiem multum delirauit, & statim rursus parum resipiscebat. exurgẽs in soporem incidit. frigiditas parua. nocte dormiuit. delirauit. Sexta mane superriguit. Statim autẽ recalefacta est. Sudauit per totum. Extremitates frigidæ. delirauit. Spiritus magnus, rarus. Paulo post conuulsiones à capite cœperunt. Statim mortua est.

AEGROTVS XII

HOmo quidam calefactus cœnauit, & bibit amplius. Vomuit omnia noctu. febris acuta. Præcordij dextri dolor. Inflammatio submollis ex interna parte. noctem moleste tulit. Vrinæ ab initio rubræ, crassæ, depositæ nõ subsidebant. Lingua sicca. non ualde siticulosus. Quarta febris acuta. Dolores omnium. Quinta minxit leue, oleosum, multum. febris acuta. Sexta uesperi multũ delirauit. Nec nocte dormiuit. Septima omnia exacerbata sunt. Vrinæ similes. sermones multi. continere se non potuit. Ab aluo cum irritatione prodierũt liquida turbata, cum lumbricis. Nox laboriosa. Mane riguit. febris acuta. Sudauit calidum. A febre liber esse uisus est. non multũ dormiuit. A somno frigiditas, sputatio. Vesperi multum delirauit. Paulo post uomuit nigra, pauca, biliosa. Nona frigiditas. multũ delirabat. non dormiuit. Decima crura dolebat. Omnia exacerbata sunt. delirauit. Vndecima mortuus est.

AEGROTVS XIII

MVlierem quæ decumbebat in littore, trimestri fœtu grauidam febris uehemens corripuit, statimq; lumbos dolere cœpit. Tertia dolor colli, capitis, iuxta clauiculam, & manũ dexterã. Statim lingua uoce destituta est. dextra manus resoluta est cum conuulsione, uelut his qui aliqua siderantur parte contingere solet. Delirabat penitus. noctem moleste tulit, nõ dormiuit. aluus turbata est, ex biliosis, meris, paucis. Quarta die lingua uoce soluta est. Cõuulsiones eorundem. dolores omnium permanebãt. Iuxta præcordia tumor cum dolore. non dormiebat. penitus delirabat. aluus turbata. Vrinæ tenues, non boni coloris. Quinta febris acuta. præcordij dolor. planè delirabat. secessus biliosi. ad noctem sudauit, à febre libera. Sexta resipiscebat. Ab omnibus alleuata est. Verũ circa sinistram clauiculam dolor permanebat. siticulosa. Vrinæ tenues. nõ dormiuit. Septima tremor. in soporem incidit. parum delirauit. dolores iuxta claui

culam,& ſiniſtrum brachiũ permanſerunt. Reliqua alleuata ſunt. Omnia intelligebat. Tres dies à febre libera mãſit. Vndecima reuerſa eſt, ſuperriguit, febris uehemens corripuit. Circa decimamquartam uomuit bilioſa, flaua, ſatis multa. ſudauit. A febre libera iudicata eſt.

AEGROTVS XIIII

MElidiæ, quæ decũbebat iuxta Iunonis templum, capitis & colli, & pectoris dolor fortis cœpit. Statim autẽ febris acuta corripuit. Mẽſes pauci apparebant. Dolores omniũ horum cõtinui. Sexta die ſoporoſa, anxia, horrida, rubor in maxilla. parũ delirauit. Septima ſudauit. febris dimiſit. Dolores permanebant. Rediĵt. ſomni pauci. Vrinæ perpetuo boni coloris, uerũ tenues. Seceſſus tenues, bilioſi, mordaces, ualde pauci, nigri, graueolentes prodibant. In urinis ſubſidentia alba, leuis. Sudauit. Iudicata eſt perfecte undecima die.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. II. IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

SECTIO PRIMA.

CARBVNCVLI in Cranone æſtiui, pluebat in ardorib. aqua larga. Cõtingebat hoc per totũ, & maxime ab auſtro. & ſubnaſcebantur quidem in cute ſanies. dum autẽ intro concipiebantur, caleſcebant, & pruritũ inducebant. Deinde puſtulæ uelut ab igne inuſtæ excitabantur. & ſub cutem uri ſibi uidebantur, in ardoribus ſiccitatis. Febres plerũq; citra ſudorẽ. In his uero ſi minutæ imbris guttæ deciderint, magis ſudatoriæ fiunt ab initio. At hæc difficiliora iudicatu manent, ꝙ aliter: Attamen minus, ſi non propter hæc fuerint, ſed propter morbi modum. Febres ardẽtes in æſtiuis magis fiunt, & in aliĵs temporibus. Reſiccantur autem magis æſtate. Autumno maxime ferinũ, & oris uentriculi dolor, quanquã & ipſe minus maleficus fuerit, ipſo morbo tali exiſtente. Aſcarides ueſperi ſimiliter huic. & illæ tunc infeſtant in die plerunq;, nõ ſolum ideo quod magis affligũt, ſed etiã ipſæ per ſeipſas. In autumno acutiſsimi morbi & maxime lethales. & omnino ſimilitudinẽ habent, eo quod ueſperi exacerbantur: tãq; annus ipſe habeat circuitũ morborũ. Quale eſt dies morbi, quale eſt ueſpertinũ tempus ad exacerbationẽ: Tale eſt morbi, & uniuſcuiuſq; cõſtitutionis inter ſe, ubi non quid in ſuperiori ſpecie fuerit innouatum. Sin minus, alia ſanè conſtitutione hæc imperiũ obtinuerint. Quare etiã annus ad ſeipſum hoc modo ſe habet. In quietis ac conſtantibus temporibus, & annis tempeſtiue tempeſtiua præbẽtibus, boni ſtatus & iudicatu facillimi morbi fiunt. In incõſtantibus uero, inconſtantes & qui difficulter iudicantur: quum ſanè in Perintho defecerit aut abũdauerit quid, ut aut uenti ſint, aut non uẽti: aut aquæ, aut ſiccitates: aut ardores, aut frigora. Ver autem omnino ſaluberrimum, ac minime lethale. Circa principia morborum conſiderandum, an ſtatim florent. Clarum autem hoc fit ex incremento. Incrementa uero ex circuitibus. & iudicationes quoq; hinc manifeſtæ fiunt, itẽq; ex acerbationibus

bationibus in circuitibus, si citius accedant, aut non: & si diutius durent, aut non: & si magis affligant, aut non. Ex omnibus autem continuis aut intermittentibus, & diuturnis, & uulneribus, & sputis, & doloribus. Itemq; tuberculorum inflammationes, & quæcunq; alia posterius apparẽt, fortaſsis autem & ex alijs communibus rebus, quæ quidem citius fiũt, breuiora sunt: Quæ uero tardius, lõgiora: quum etiam in circuitibus citiorem recursum, ac reliquum augmẽtum, morbus neget. Nam & eorum qui statim pereunt, uelociores sunt iudicationes, quoniam & dolores, & continui ac fortes. Quæ uero ad melius iudicant, non statim apparent. Iudicatoria non iudicantia, partim lethalia sunt, partim difficilis iudicationis. Quæ præiudicata sunt, si crude iudicata fuerint, recidiuæ fiunt: Sin minus, iudicationis impeditiones aut malæ iudicationes. Possunt etiam fieri perniciosa, ea quæ non parua sunt. Quæcunq; iudicatoria signa fiunt, eadem hæc si non fiunt, difficilis sunt iudicationis. Quæ uero contraria significant, malum: non solum si recurrant, sed etiam primariæ naturæ contraria repentia. Quemadmodũ etiam malorum signum, ea quæ ad contraria repunt. Considerare uero sic oportet, in cibis, compreſsionibus uenarum, tumoribus præcordiorum, sursum uergẽtibus, deorsum uergentibus. Sed & multa sunt eiuscemodi, uelut abortientium mammæ graciles fiunt, neq; enim contrarium est. Neq; tusses diuturnæ, quoniam ubi testis intumuit cessant: & testis tumor à tussi cessat & alleuatur: quæ res commonefacit nos communionis pectorum, mammarum, geniture, uocis. Abscessus aut per uenas, aut per ossa, aut neruos, aut cutem, aut alias emotiones. Boni autẽ sunt qui infra morbum fiunt, uelut uarices, lumborum grauitates ex supernis. Optimi uero potiſsimum sunt inferni, & longiſsime infra uentrem, & remotiſsimi à morbo: & qui per effluxionem fiunt, uelut sanguis è naribus, pus ex aure, sputum, urina, quæ per effluxionem fiunt. At abscessus quibus hæc nõ fiunt, sunt uelut dentes, oculi, nasus, sudor. Sed & quæ sub cutem abscedunt foras tubercula, uelut putrescentia, & quæ suppurantur, aut ulcus, aut eiusmodi pustulæ, aut squamæ, aut defluuiũ capillorum, uitiligines, lepræ, aut eiusmodi quæ abscessus sunt aceruatim fluentes, & non semirepẽtes, & quæcũq; alia dicta sunt, & si nõ pro rationis excretionis morbi dignitate fiant, uelut Temeni nepti, ex morbo forti ad digitum decubuit, qui quum non sufficeret ad suscipiendũ morbum, recurrit, Mortua est. Abscessus aut per uenas, aut per aluum, aut per neruos, aut per cutem, aut iuxta ossa, aut secundum spinalem medullam, aut secundum alias effluxiones, os, pudendum, aures, nares, ex utero menses. Iudicationes postridie fiunt, uelut ad lumbos, aut ad femur, & ad testes: Quãdoq; ex tussi, & testis ipse à seipso. Tusſiculosi abscessus, qui supra uentrẽ sunt, non similiter perfecte liberant. Sanguinis eruptiones largæ ex naribus plerunq; liberant, uelut Heragoræ, quod medici non animaduerterunt. Qui uoces asperas natura habent, his etiam linguæ subasperæ sunt, & quæcunq; asperitates à morbis similiter. Quæ igitur duræ sunt linguæ à natura, etiã sine morbo hoc habẽt. Molles uero tardiores sunt, & ad peccatum, & ad bonum, quàm prior natura. Consideranda sunt etiam longa capita, ex uiuendi ratione, & ceruices longæ, ab inclinationibus. & uenarũ amplitudo & craſsitudo, ab eadem, & angustiæ, ac latitudines, & breuitates, ac tenuitates, ex contrarijs.

signum abortus.

de abscessibus.

vox et lingua ...

Quorum uenæ amplæ, & uentres, & ossa ampla, hi sunt qui tenues sunt. Pingues uero his contraria habent. & in his qui fame macerantur, mediocritates. Ab his consideranda ea sunt quæ præpropera incrementa unicuique detrahunt, & quæ diminutiones adaugent. & ea quæ incrementa coadaugent, & quæ corroborant. Et quæ sint communes uenarum dissectiones. Pectinum ruptiones quæ quidem circa pubem fiunt, utplurimum statim sunt innoxiæ. Quæ uero paululum supra umbilicum in dextera parte, hæ dolorosæ sunt & anxiosæ, & stercoris uomitum inducunt, uelut etiam Pittaco accidit. Fiunt autem hæ, aut à plaga, aut uulsura, aut alterius insultu: Quibus id quod medium est inter abdomen & cutē inflatur, & non sedatur. Color est uelut qui multum pallidus est, & qui ex candicante pallet: quoniā omne huiusmodi ab hepate est, & ex hoc sunt hepatici in his morbi. & morbi regij ab hepate, ad subalbidum colorem uergunt. & qui ex aqua inter cutem, & ex pituita alba laborant. Qui uero à splene sunt, tum hydropes, tum morbi regij, nigriores sunt. Sed & ulcera quæ ægre persanantur exalbidorum sunt, qui ferè lentis colorem referunt: & cutis diffringitur ac labia, uelut Antilochus habuit & Aleuas, ab humoribus ex corpore salsuginoso, quod sub cute maxime, & à capite contingit, quum à pulmone fuerit calefactum. Occasiones unde quis ægrotare cœpit, considerare oportet, siue capitis sit dolor, siue auris, siue lateris. Signum autem sunt in quibusdam dentes, & in quibusdam inguinum tumores. Vlcera fientia ac iudicantia febres, & tubercula: Quibus hæc non fiunt, iudicatio sublata est. Quibus intus relinquuntur, certissimæ recidiuæ ac celerrimæ.

Crudos ac liquidos secessus, milium solidum in oleo coctum sistit. Exemplo est nautæ puer, & Myriochaune.

SECTIO SECVNDA.

MVlier cor, hoc est os uentriculi dolebat, & nihil remittebat dolor. Huic polentæ pollen in mali punici succum inspersus, & semel in die acceptus in cibo satis fuit, & non reuomebat, uelut Charioni contigit. Mutationes prosunt, si non ad praua mutentur, uelut his qui à medicamentis uomunt febrium gratia. Fines in meraciora desinentes, putrefactionē significant, uelut Dexippo. Serapis ex liquida aluo intumuit. Pruritus autem haud scio quot diebus, non ultra. Habebat autem & abscessum quendam in lateris mollitudine, qui nigrefactus occidit. Et Stymargi uxor ex uentris per paucos dies turbatione, ubi multum in sistendo laborasset, & post pueri sexus fœminei quadrimestris ex corruptione discessum sana facta esset intumuit. Moscho è calculo laboranti fortiter, in superna palpebra ordeolum obortum est magis ad aurem. Deinde intro exulceratum est. Quinta & sexta die ex internis pus erupit. Infernas affectiones soluit. Glandularum tumor ac inflammatio circa aurem erat, itemque inferne in collo, è directo superni tumoris. Aristæi uxoris frater fatigatus in uia incalescebat. Deinde in tibia tumores fiebant terebinthi fructui similes. Postea febris continua fiebat, & postridie sudor factus est, & alijs paribus diebus semper idem fiebat. Adhuc autem febris tenebat. Erat autem sublienosus. Ex sinistra nare sanguis erumpebat frequenter & paulatim. Iudicatus est. Postridie iuxta sinistram aurem tumor. Sequenti die etiam circa dextram, sed hic minor, & insuper tepescebat. Hi euanuerūt,

&

& non suppurati sunt. Qui ab Alcibiade uenit, ei ex febribus modicis ante iudicationem testis sinister intumuit. Habebat autem splenem magnum. & sanè tunc iudicata est febris uigesima die. Deinde aliàs atque aliàs subincalescebat, & subfloridum spuebat. Cuidam manus dextra, & crus sinistrum, quum ex tussi parum & nihil memorabile eiecisset, siderationis modo resoluta sunt: alia uero nulla re alterata est, neque facie, neque mente: Nec uero adeò fortiter illis partibus. Cœpit ad melius procedere circa uigesimam diem. Factum autem hoc est illi ferè circa mensium eruptionem, & fortassis tunc primum apparebant. Erat enim uirgo. Apœmantus & pater fabri illius qui caput fregit, & Nicostratus non extussiebant quicquam. Erant autem alibi circa rhenes dolores. Interrogationes factæ sunt. dicebant ipsos semper repleri potu aut cibo. Dolores fortissimos quo modo dinouerit quis conspicatus, fuga, tolerantiæ, experientiæ, & timiditates indicant. Aqua quæ cito calescit, & cito frigescit, semper leuior est. Cibi & potus experientia opus habent, an ad æqualitatem maneant. Dicendum quòd ubi sanguis effluxit, excallescunt, & quæcunque alia huiuscemodi. Abortus masculus sexaginta dierum, in partiũ suppressionibus salubris. Hercules intumescebat mali ipsius die octaua. Magis ex dysenteria laborat, quisquis sanè etiam è tenesmo uexatur. Quædam lactans pustulas per corpus ubique habebat. Postquam autem lactare cessauit, sedatæ sunt per æstatem. Coriarij illius qui coriacea præparabat, uxori, quum peperisset & perfectè exoluta esset, uisum est de secunda membranosum quiddam remanere: discessit autem quarta die male. Nam urinæ stillicidio uexabatur. Statim concipiens peperit masculum. Habebat autem iam multos annos, & postremum neq; menses prodibant. Quando autem peperisset, urinæ stillicidium paululum intermittebat.

Quædam priusquam conciperet, coxam dolebat. Postquam autem concepit, non amplius dolebat. Vbi uero peperit, uigesima die rursus doluit. Peperit igitur masculum. Prægnanti in tibia inferne dextera, tertio aut quarto mense pustulæ, ad quas manna thuris utimur, itemq; in manu dextera iuxta magnum digitum: haud scio an peperit, reliqui enim ipsam semestrem, habitabat autem uelut ego puto, in ædibus Archelai ad rupem. Antigenis uxor habitabat iuxta Nicomachum, peperit puerum carnosum quidem, uerum qui haberet maximas partes discretas, magnitudine uero esset quatuor digitorum, & sine ossibus, deinde crassus ac rotundus. Hæc autem anhelosa erat ante partum. Deinde simul cum partu pus reuomuit modicum, uelut ex furunculo uocato tuberculo. Quæ filias peperit gemellas, & difficulter peperit, & non ualde purgata est, tota intumuit. Deinde uenter ipsi magnus fiebat. Reliqua uero reprimebantur. & rubicunda prodibant usque ad sextum mensem. Deinde alba ualde per omne iam tempus. Atque hæ fluxiones ueneri officiebant, & mera rubicunda ipsi profluebant. In diuturnis intestinorum leuitatibus ructus acidus fiens, antea nũquam factus, signum bonum, uelut Demænetæ contigit. Fortassis autem licet etiam arte parare. Nam turbationes eiusmodi alterãt. Fortassis autem & ructus acidi intestinorum leuitatem soluunt. Sanata est ueratri potione Lycia. postremum splen ma-

gnus, & dolores, & febris, & ad humerum dolores. Et uena quæ in splene est, in cubito secabatur. & saliebat quidem sæpe, Aliquando uero etiam non est secta, sed unà cum sudore sanguis penetrauit, aut sua sponte. Ex quo autem prodibat, Splen dextera parte intendebatur, spiritus intus duplicabatur, non tamen magnus. mente mouebatur, contegebatur, flatus inerat, non prodibat inferne quicquam, neq; mingebat. Mortua est ante partum. Quæ circa fauces ad alterutram partem repentia processerunt, exulcerata non sunt, ad sinistra transiuerunt, ad splenem dolor uenit citra iudicationem. Hieroni iudicatio facta est decima quinta die. Coi sorori hepar eleuatum est splenico modo. Mortua est secunda die. Bion simul multum mingebat quod non subsidebat, & sanguis ex sinistra nare manabat. Erat enim & splen sursum in gibbum eleuatus, ac durus, superstes mansit, recidiua. Erant autem anginosorum affectiones hæ. Colli uerticula intro uergebant, quibusdam amplius, quibusdam prope. Et collum forinsecus conspicuam cauitatem intro habebat, & hac parte ad contactum dolebat. Erat autem & cuidam infra os dentis appellatum, quod nō similiter acutum est: quibusdam uero etiam ualde rotundum, maiore circumferentia. Si non cum dente appellato, fauces non inflammatæ, uerum iacentes. Partes sub maxilla tumidæ, non inflammatis similes. Neque glandulæ ulli intumuerunt. Sed magis secundum naturam. linguam non facile uertebāt, ipsisq; & maior esse uidebatur, & prominentior. & sub lingua uenæ conspicuæ. deglutire non poterant, aut ualde difficulter. Immo ad nares fugiebat, si ualde cogerent. & per nares loquebantur. Spiritus autem his nō ualde sublimis. Quibusdam uero uenæ in temporibus, & in capitibus ac ceruice eleuatæ. At recrudescentibus, ex his, parum quiddam tempora calida, etiamsi aliàs non febricitarent. Non suffocabantur plurimi, nisi quum deglutire cupiebant, aut saliuam, aut aliud quiddam. Neque oculi intus desidebant. Quibus igitur tumor erat rectus, nec in alteram partem uergebat, hi neque leuiter sideratorum modo resoluebantur. An uero aliquem periſſe uiderim, in memoriam reuocabo. Quos autem nunc noui, superstites manserunt. Erant autem partim celerrime alleuantia. Plurima uero ad quadraginta dies deueniebant. & in hoc plerique etiam sine febre. Multi uero etiam ad ualde longum tempus, partem aliquam tumoris habebant. Et deglutitio, & uox indicabat. & columellæ liquescentes significationem quandam prauam exhibebant, quamuis nullum grauius malum habere uidebantur. Qui uero tumores ad alteram partem uergentes habebant, hi unde uerticula inclinata fuerunt, isthic resoluebantur. Atque inde ad alteram partem distrahebantur. Erant autem hæc in facie maxime conspicua, & in ore & intersepto iuxta gurgulionem. Sed & maxime inferne pro ratione immutabantur. Cæterum resolutiones leuiter sideratorum modo, non per totum corpus fiebant ueluti ex aliis, sed usque ad manum, ab anginosa affectione. Atque hi & matura expuebant, eaque pauca ac difficulter. Quibus autem in rectum tumor tendebat, itidem expuebant. Quibus uero etiam cum febre, hi multo magis & difficulter spirabant, & aliena loquebantur, & uenæ his magis eleuatæ. Et pedes omnibus quidem

quidem frigidissimi erant, maxime autem his. Et hi ad erecte standum impotentiores erant. Et quidam non statim moriebantur. Quos autem ego noui, omnes mortui sunt.

SECTIO TERTIA.

Constitutio temporis.

IN Perinthum circa solstitium fere æstiuũ uenimus. facta autem est hyems clementi cœlo, austrina. Ver & æstas ualde sine aquis usq; ad pleiadum occasum. Nam si etiam quid aquæ cecidisset, id erat uelut minutæ roris guttæ. Et Etesiæ non ualde spirarunt. Et qui spirarunt, diuulse id fecerunt. Aestate febres ardentes populariter grassatæ sunt multæ. Erant autem sine uomitu. & alui turbatæ ex tenuibus, aquosis, non biliosis, spumosis, multis, quæ aliquando deposita etiam subsidẽtiam habebant, ex quibus sane etiam id quod sub dio noctu exponebatur, simile erat. Aequales specie alui secessus semper, malum. In his multi soporosi erant, & mente moti. hi uero ex somnis tales fiebant. Quum autem suscitati essent, omnia intelligebant. Spiritus sublimes, non tamen ualde. Vrinæ tenues quidem plurimis & paucæ, aliàs autem non decolores. Sanguinis eruptiones è naribus non fiebant, nisi paucis: neq; parotides iuxta aures, de quibus postea scribam: neque splenes attollebantur, neque dextrum præcordium, neq; dolorosum ualde, neque fortiter intentum erat. Erat tamẽ quid quod iudicationem faciebat. Et maxime iudicabantur omnia plerũque circa decimam quartam diem, pauca cum sudore, pauca cum rigore. & ualde paucis recidiuæ fiebant. At uero sub minutas uelut roris guttas quæ in æstate fiebant, apparebat sudor. In febricitantibus etiam quidam sudores statim ab initio fiebant, non tamen maligno modo. & quibusdam sub hoc tempus etiam iudicatio facta est cum sudore. ¶Fiebant autem in febribus æstiuis, circa septimam, octauam & nonam diem, aspretudines in cute miliaceæ, culicum morsibus maxime similes, nõ ualde pruriginosæ. Hæ perseuerabãt usq; ad iudicationem. Nulli equidem masculo tales erupisse uidi. Mulier autem nulla mortua est, cui hæ fiebãt. Et graui auditu præditæ & soporosæ erant. Prius autem non ualde soporosæ erant hæ, quibus illæ affuturæ essent. Non tamen in totum durabant, Verum soporosæ & somnolentæ erant per æstatem, & usque ad pleiadum occasum. Postea uero magis uigiliæ aderant. Sed neque in totum ab hac constitutione moriebantur. ¶Aluum igitur per cibos sistere non dabatur, immo præter rationem putasset quis mederi conducere, etiamsi minus multa quibusdam prodirent, per hoc quod in frigore quis iaceret strato supposito. Nam ulcerat quidem frigidum, calefacit autem eiusmodi species sensim progrediendo adhuc magis, etiamsi nulla afflictio naturæ accedat. & in quibus, & qualia signa, & plura aut pauciora fientia, oscitatio, tussis, sternutatio, distentio cum oscitatione, eructatio, flatus: omnia talia corrumpunt. Quibus in febribus anxiosis, horridis, rubescunt facies, lassitudines, oculorum dolores, capitis grauitates, resolutiones leuiter sideratorum modo, & menses si apparuerint, maxime quibus primum, sed & uirginibus & mulieribus, quibus per tempus: Sed & quibus non in quo solet tempore, aut uelut oportet apparent. Deinde pallidæ

14 · dies iudicium

fiunt. Magnum autem in omnibus, id quod & cōsequenter fit, & in quo tem-pore, & in quibus. Valde biliosis, in febribus maxime, omnino quibusdam ad crura purgatio. Medicamentorum modos scimus, ex quibus qualia, & quæ fiunt. Non enim omnes similiter, sed alij aliter componuntur. Et ali-bi citius, aut serius, in manuum tractationes assumuntur, uelut est aut siccare, aut tundere, aut coquere, & eiusmodi. Omitto plurima, quæ unicuique, & in quibus morbis, & quo tempore morbi, ætatem, speciem, uictum, qualis ho-ra anni, & quæ, & qualiter procedat, & huiuscemodi. Zoilo iuxta murum ex tussi matura, febris acuta, & faciei rubor, & aluus intercepta, præterquam ad necessitatem coactè, lateris sinistri dolor, & auris è directo ualde doloro-sa, & caput non usque adeò. Spuens semper suppuratum ægrotabat. Sed alia iudicata sunt, & iuxta aurem pus multum erupit, circa octauam aut nonam diem. Principia uero noni diei ex dolore auris. Haud scio quomodo sine ri-gore iudicatio facta est. Sudauit caput ualde. Et hic sudor firmus erat, quòd quidem ardor etiam sinistri lateris esset. Superne unà cum aure dolor seda-tus, maxime circa scapulas. Sed & ante sputa multa, ab initio florida reiecta, & circa septimam aut octauam diem. Deinde laboriosa. Aluus restitit usque ad nonam & decimam diem. Dolor extinctus est. Tumor remittebat, & su-dores fiebant parui, non autem iudicabant. Manifesta autem erant hæc tum ex alijs, tum ex secessu. Nam incipiente auris dolore, etiam uenter turba-tus est. Erupit autem ex aure nona die, & iudicatus est morbus decima quarta sine rigore eadem die. Sed & sputum largius ibat, & maturius, postquam auris erupit. Sudores autem, & serpentia ulcuscula ad multum tempus, in capite fiebant. Resiccata sunt tertia die. Quæcunq; sine signo iudicationis iudicatorio disparent, male iudicata sunt, uelut Erysipelas ancillæ Polemar-chi. In glandularum tumoribus febres, malum, exceptis diarijs. Et in fe-bribus glandularum tumores, deteriores, qui in acutis ab initio uigorem remi-serunt. Spiritus, præcordijs eleuatio mollis, & intentio neutra, in ipsis superne rotundum, in dextris uelut circumferentia suppuratoria, aliud lon-gius magis, aliud diffusum, aliud deorsum repens, & hinc atq; hinc distentio usq; ad umbilicum. In omni sursum uersus è directo latione, si reuocetur, & in rotunditatem concludatur, quatenus quidem spiritus fuerit, citra iudicatio-nem calore attenuatur. Si uero hunc effugerit, ad suppurationem procedit.

Spiritus densi, parui: magni, rari, parui, rari: extra magnus, intra par-uus, alius quidem extendens, alius uero urgens, dupla intro reuocatio, uelut superinspirantibus, calidus, frigidus. Medela assiduarum oscitationum spiratio longa. Non potantibus, & uix, spiratio breuis. E directo etiam laterum intentio dolorosa, & præcordiorum intensiones, & splenis eleuatio-nes, è naribus eruptiones. Quæ relinquuntur post iudicationem, recidi-uas facere solent. Primum itaque lienis eleuationes, si non ad articulos fi-nierint, sanguinis è naribus eruptio fit, aut præcordij dextri intentio, si non penetrauerint urinæ. Hæc enim est interceptio utrorunque, & recidiuæ ho-rum merito fiunt. Abscessus igitur horum facere oportet si non fiant, eos uero qui iam fiunt declinare. Eos autem excipere, si prodierint iam, & qualia

opor-

oportet, & qua parte oportet. Qui uero non ualde, eos coadiuuare. Eos uero auertere, si omnino incommodi fuerint, maxime si hi affuturi sunt: sin minus, si iam ueniunt. Quarta die fientes sanguinis è naribus eruptiones ægre iudicant. Febres quæ una die intermittentes, altera superrigent, unà cum iudicatione, ad septimum circuitum durant. Scopo ex mucosis, biliosis, & faucium inflammatione, malo uictu uso aluus suppressa est, & febris acuta facta, & lingua florida, & uigil sine somno. Pectinis intentio fortiter, æqualiter, paulatim ad infernam partem in dextris. Spiritus subdensus, præcordia dolebat, & respirans, & quum uerteretur. Sine tussi uero excreabat subcrassa. Peplus ipsi data, à præcordio quidem depulit, transiuit autem nihil. Postridie glandes duæ appositæ non apparuerunt. Vrina crassa & turbata. Subsidentia leuis & plana. & restitit aluus in turbulentia, uenterque mollior erat. Et splen eleuatus, & deorsum uergens factus est. Potu utebatur aceto mulso dulci, aut fauorum cremore cocto. Decima sanguis ex sinistra nare aquosus paucus uenit: non autem ualde infirmus erat ob hoc ipsum: & urina subsidentiam habens. In subsidentia uero subalbum quiddam adhærens uasi, tenue, neque genituræ simile, neque dissimile. Defluxit hoc breui. Postridie iudicatus est, à febre liber, & subiit subuiscosum undecima die. Hoc uero circa defluxum erat quid biliosum. Vrinæ uero purgatio multa, tum copia, tum subsidentia. & priusquam uinum bibere inciperet, ferè pituitæ similis. Penetrauit autem undecima die, ut quæ non esset multa. Viscosa uero erant stercora & turbata. Huiusmodi autem iudicatorio modo fiebat. Nam & Antigenis in Perintho tale erat. Quæ circa linguas eleuantur collectiones, & humiles calculi, & quæ podagricis fiunt, circa debiles illorum articulos sunt. Nam ossium natura causa est, ut hæc & indurentur, & distendantur. Collectio Hippostrati uxori ex quartana annua ad fastigium eleuata est, quum subfrigida palàm esse uideretur, impetus in totum corpus factus est, & sudor. iudicata est hoc modo. & postea menses plures copia & tempore. Tunc enim suppressi fuerant. Abscessus non consistere uisus est. In pulsantibus sanguinem fundentibus figura ampla, & in totum si ex omnino decliui accliue fiat. Quapropter etiam deligationes in uenarum sectionibus impetum faciunt. fortes uero sanguinem impediunt. Sanguineum & subbiliosum, ructum acidum facit. Fortassis autem ad atræ bilis morbum his desinet. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis à lumbis, per dorsum ad caput. Sed & uiris posteriore corporis parte magis quàm anteriore, uelut cubitis, femoribus. Sed & cutis rara. Indicat autem pilus animantium. Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus uitales fiunt. Apparentia in quibus mensibus fiunt. Labores in circuitibus, Quicquid in septuaginta mouetur, in triplicitatibus perficitur. Post menses, dextera & sinistra hiant. Humiditas per prodeuntia, requirit diætam siccissimam. Quod citius motum est ac discretum, rursus augescit etiam tardius, & ad longius tempus. Labores, circa quinquagesimum tertium diem, & circa centesimum sextum. Labores tertio, quinto, septimo, nono mense, & secundo, ac quarto. Quæ nosse oportet ad septimum mensem, aut à mensium fluxu numerandi sunt nouem menses, aut à conceptione, & ad septuaginta ac ducentos dies, græci menses fiunt. & si

quid

quid amplius ultra hos est, & aut masculis, aut etiam foemellis, hæc fiunt, aut contraria. A cibis & potibus humeri ac mammæ inflantur. & impotentiæ, & inflationes in capite, incrementa faciunt, donec ossa fuerint solida facta.

Menstruarum purgationum circuitus est. Quæ ante has fiunt grauitates, similes sunt laboribus octimestribus. Primipararum lac, alimento quidem transmutationē accipiente, octimestri uero perficiente. Si in uulneribus fortibus, tumor non appareat magnus, malum. Laxi bonum: sursum pascentes, peius. Menstruę purgationes similes octimestribus, in tendentibus ad decimū mensem fientes, malum. Quibus tumores in ulceribus, non ualde cōuelluntur, neq; insaniunt. His autem derepente dissipatis, quibus quidem ad posteriores partes, conuulsiones cum doloribus, quibus autem ad anteriores, aut insaniæ, aut dolores lateris acuti, & dysenteria rubra. Tumores præter rationem alleuantes, prauum: uelut Andronici filio Erysipelas recurrit: si non ad eundem locum rediens, bonum quid significet. Hoc ex natiuitate circa aurem, ad pubem distributū est. Alteri tertia ex natiuitate die factum, suppuratū est nona. Hic septima die sanus euasit. Maligniora sunt quæ derepente disparent.

SECTIO QVARTA.

De uenis.

HEpatitis in lumbis usq; ad magnum uerticulum, inferne etiam uerticulis se ingerit: hinc subleuata per hepar, & per septum transuersum ad cor. & quæ quidem recta est, ad clauiculas: hinc aliæ quidem ad collū, aliæ uero ad scapulas, aliæ deorsum deflectentes, ad uerticula & costas declinant. Et ex sinistris quidem, una prope clauiculas. Ex dextris uero ad quendam ipsarum locū. Alia uero utrinq; deflexa. Alia paulo inferius deflexa, ubi quidem illa deficit, costis se ingerit, donec ad uenam in ipsum cor accesserit, ad sinistras deflexa. Infra autem decuruata ad uertebras descendit donec perueniat, & inde incipit eleuari ingerēs se costis reliquis omnibus, hinc atq; hinc singulis ramulos prębens, quum sit una: à corde quidem ad locum quendam à sinistris magis procedens. Deinde infra arteriā, donec consumpta fuerit, & uenerit eò unde hepatitis subleuata est. Priusquam autem eò uenit, circa extremas duas costas diuisa est, & partim ab hac, partim ab illa uerticulorum parte progressa consumitur. Quæ uero recta à corde ad clauiculam tendit, supra arteriā est: & ab hac, uelut etiam iuxta lumbos infra arteriam, ad hepar insilit, partim in portas & pinnas, partim in reliquum deinceps procedit paulo infra septum trāsuersum. Septum autem transuersum adhæret hepati, neq; facile est ipsum separare. Duplices porrò uenæ à clauiculis, alteræ hinc alteræ isthinc, sub pectus ad pectinem procedunt: quò uero hinc, nondum scio. At Septum transuersum infra iuxta uerticulum quod est infra costas, qua rhenes ex arteria, ea parte consurgunt: Verum arteriæ ex ipso rhene oriūtur, hinc atq; hinc ab arteria neruum habentes. Atque hac parte alicubi in recurrente à corde Hepatitis desinit. Cæterum ab hepatitide per septum transuersum maximæ duæ, altera hinc, altera isthinc, sublimes feruntur, multifidæq; per septum sunt, & circa ipsum cōsistunt in superna parte, atq; hæ magis sunt conspicuæ. Duo uero nerui à cerebro sub os magni uerticuli, ex supernis & ad gulam magis, ab utraq; arteriæ parte descendunt, & uterque in seipsum incidens, uni similis, ubi uerticula & septum sunt,

ibi

ibi desinūt. & quidam ambigui, ex hac societate ad hepar & splenem ipsos tendere putauerūt. Alius neruus ab utraqꝫ uerticulorum parte iuxta clauiculam ad spinam procedit, ex obliquo uerticulorū, & ad costas distribuitur. & quemadmodum uenæ, sic hi per septum, ad mesenterium mihi tēdere uidentur. Vbi autem hæ deficiunt, rursus hinc ubi septum exoritur, ab eo cohærentes ac continui existentes, iuxta medium infra arteriam, deinceps ad uerticula distribuuntur, quemadmodum uenæ, donec ad sacrum os progresi consumuntur. In Aeno ex assiduo leguminum esu, fœminæ & masculi, crurum impotētes facti sunt, ac uitam degerunt. Sed & his qui eruo uescuntur, genua dolent. Diligentia adhibenda est ut excandescentia inducatur, & coloris reparandi, & sanguinis in uasa subter cuticulam colligendi gratia: itemqꝫ lætitia, & timor, & huiusmodi. & si quidem reliquum corpus simul ægrotarit, simul curare: Sin minus, satis est. Stymargi famula Idumæa erat, quæ ubi filiam peperisset, cōuersum est ei uteri osculum, & dolor ad coxam & crus. Iuxta malleolum secta uena liberata est, & quidem quum etiam tremores totum corpus detinerent. Verū ad causam deuenire oportet, & ad causæ principium.

SECTIO QVINTA.

Naturæ indiciorum notio.

QVicunqꝫ fului, naso acuto, oculis paruis, mali. Quicunqꝫ fului, simi, oculis magnis, boni. Hydropici rauos oculos habent, & calui sunt. Vocis gracilitatem soluit uarix, ad sinistrum & dextrū testem, absqꝫ horum altero fieri non potest ut soluatur. Magni, calui, balbi, gracili uoce præditi, boni. Morbos autem habent, balbus, aut caluus, aut gracili uoce præditus, aut hirsutus, fortiter atrabiliarios. Qui lingua offendunt, & labiorum non sunt potentes, eos necesse est dum illa soluuntur, suppuratos fieri. Dolorem in locis infernis fortem, surditas soluit, itemqꝫ sanguis multus ex naribus erumpens. Insania magni morbi ex more fientis solutio. Si puerperis conuulsio fiat, febrem excitato: & cerato multo tepido in uesicam immisso, ac per clysterem infuso colluito.

Si capitis os confractum fuerit, lac, & uinū ammixta aquæ pari mensura, bibenda dato. Si uero ulcus fuerit, internas uenas secato, si non febricitet. Si autem desipiat, caput irrigato, si non præcordia fuerint eleuata. Si caput doluerit, ad pectus descendit, deinde ad præcordia, postea ad coxam, Omnia uero ut doleant fieri non potest. Ventositatem flatuosam uenæ sectione, fluxionem pharmaco illito sistito. Fluxus enim ex uena magna est. Si uero sua sponte multum fluat, ieiunet: aut aquæ partes duas, lactis quatuor bibat. Infœcundas fomentis ac medicamentis curato. Quicunqꝫ derepente uoce destituuntur, si sine febre fuerint, ipsis uenā secato. Pituitæ fluxiones ex mammis trahunt oculi, & eructant per nares ad pulmonem. Quibus tussis sicca est, his non soluitur, nisi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad testem irruat.

Si hydropicum tussis corripiat, siquidē statim animo linquatur, calidis omnibus utatur: Sin minus, inebriato, ac cibis ipsum impleto. Venas autem internas secato, dum morbus magnus in intentione est. Solutio coxarum doloris, oculorum distortiones, cæcitas: testium tumoris, mammarum eleuatio.

Si febre tenente, partes circa faciem graciles fuerint, in die impari, sequenti die soluetur. Hydropicus si tumorem in cruribus habens tussiat, malum.

Si aures

Si auris doleat, lacte utatur. Si non in die impari febris dimittat, recidiuare necesse est. Cui uena in cubito pulsarit, insanus & iracũdus est: cui uero quieuerit, stupidus. Vulnus si sanguinẽ fundat, ulcus ne madefacito, uerum caput calida rigato. Si os uentriculi doleat, panẽ calidum cum uino meraco exhibeto. Vomitus solutio. aquam calidam bibendam dato, & uomat. Quæcunq; corrupta torpescunt, euulsa uena ulcerato, ac sanato. In conuulsione digitorum manus citra febrem, uenam secato, si non caput doleat: Sin minus, aquam calidam affundito. Ad oculos. Spodij partem duodecimam, croci quintam, nuclei oliuæ unam, cerusæ unam, myrrhæ unam. Aquam frigidam super caput fundito. & allia cum maza edenda dato. Varices caluorũ si nõ magni fuerint, furiosi sunt. Ad uitiliginem & lepram. Calcem in aqua adhibeto, ut ne exulceres. Secundarum purgatio si non discedant. Sternutatorium ad nares apponito, ut sternutet. & sternutantis nares ac os apprehendito.

SECTIO SEXTA.

Naturæ indiciorum notio.

CAput magnum, oculi parui, balbi, iracũdi sunt. Qui longæ uitæ sunt, plures dentes habent. Balbi, celeri lingua præditi, atræ bilis humori obnoxij, biliosiq; sunt, oculis non nictantes, iracundi. Magnum caput, oculi nigri & magni, nasum crassum & simũ habentes, boni. Oculi raui, magni, caput magnum, ceruix tenuis, pectora angusta, cõgrue adaptati hominis sunt. Caput paruum habens, neq; balbus esse poterit, neq; caluus, nisi fuerit glaucus. In conuulsionibus si uox in die impari soluitur, à magno morbo liberat. Puerperæ febricitanti & dolenti aquam affundito, & ptisanam crassam ter in die calidam dato. Puer nutritur septimo mẽse, aut nono, aut decimo, & uoce firmatur, & robur sequitur, & manibus ualidus fit: dum uox soluitur, omnia soluuntur. Solutio enim similis est uoci. Soluitur autem in die impari. Si uenæ pulsauerint in manibus, & facies sana ac robusta fuerit, & præcordia non fuerint mollia, diuturnus fit morbus, qui sine conuulsione non soluitur, aut sanguinis multi ex naribus eruptione, aut dolore ad coxas. In gutturis dolore, aquam calidam super caput fundito, si non frigus fuerit: Sin minus, farinam q; calidissimam dato, & uinum meracum. In turbatione uentris, fabas coctas dato, si non supernæ partes abunde fuerint biliosæ. Aut cuminũ cum fabis edendũ dato. At interceptio morbi fieri nõ poterit, nisi in die impari. Neq; principiũ fieri poterit, nisi in die pari, itemq; mense ac anno pari. Nitrum autem Aegyptium, & coriandrum, ac cuminũ cum oleo terito, & uentri illinito. Qui moriuntur eos necesse est die impari, & mense impari, & anno impari mori. Bonũ autẽ fuerit prædicere mortem, aut dolores fortes. Quorũ oculi robusti non sunt, his mors breui imminet. Si uero in impari anno fiat, ab utrisq; impares fieri necesse est. Si aũt in anno pari & die pari, necessariũ est in impari die mori. Ex numero tertia fortissima est. Anginã & lippitudinẽ uenæ sectio. Vulnerato intestino, respiratio prodit inferne incõspicua iuxta uulnus, & euacuãtur pectora. Dato igitur lac & uinũ, pari aquę mẽsura ammixta. Quorum pectora bilem generant, balbi, furiosi, & calui sunt. Quicunq; horum ex natiuitate etiam strabones, hi imprudentes sunt, aut calculosi aut insanientes. Quibus autem non, alterius mali solutio fit. Circa naturam plurimam uim habet mamma dextera, oculus

oculus dexter,& quæ infra sunt hac parte.Nã & masculi dextris inhærẽt. Mulieribus menses ut sistas,cucurbitam maximam ad mammam affigas. Trimestris puer omnia præ se fert,& lac tunc habet. Si multum fluat lac,necesse est fœtum debilem esse. Si solidiores fuerint mammæ, sanior est fœtus.

Vena crassa est in utraq; mamma:quapropter maximam habent prudentię partem. Vrinæ stillicidium soluit uenæ sectio. Si superni loci turgent qui sunt circa caput,ulcerum purgatio,uomitus,hydrops. A uentris turbatione,aut à tussi,si cancer fiat,os amarescit. Dato aũt elaterium bibendum bis aut ter,si non balbus fuerit.Deligare uero oportet florem ęris ustum,donec fuluus euaserit,& spongiam,si non balbus fuerit. In anxietate,horrore,oscitatione,dato uinum pari aquæ mensura ammixta. Ad auris dolorẽ cucurbitam affigito. Quicquid supernarũ partiũ doluerit,dolor ad coxas,aut ad genua,& anhelatio fiens,omnia hæc soluit. In uolulo molli,frigidum uinũ multum meracum pro ratione dato,donec somnus,aut crurũ dolor fiat. Soluit autem & febris,& dysenteria citra dolorem. Si præcordia distenta fuerint,manu comprimito ac lauato. Ad paronychiam unguium abscessum,galla nigra cum melle. Aqua secedente,lactis heminas octo bibendas dato. Si uero uomat,& non bibat,allij aut ceparum intritum dato. Vt mulier in utero concipiat,polypos paruos super flamma calidissima assatos, & ferè semiambustos,edendos dato. Et nitrum Aegyptium tritum, coriandrũq; ac cuminũ, in pastillos efformato,in pudendumq; subdito. Si ex crapula caput doleat, uini meraci heminam bibat.Si uero aliter caput doleat,panem q̃ calidissimum cum uino meraco edat. Si hominem calor corripiat,nõ à bile,neq; à pituita,sed aut à lassitudine,aut aliàs febriat,aquam multam calefacito, deinde ea superinfusa caput rigato,donec pedes sudarint: & farinam crassissimã coquito. Postquam autem pedes sudarint,farinam plurimam & calidissimam edens, ac uinum meracum insuper bibens,uestimẽtis contectus facile quiescat. Aut narcissi duo aut tria capita in cœna edat. Qui insania corripietur,ei hoc signũ præsagit,sanguis colligitur ipsi ad mammas.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. III. IANO CORnario Medico Physico interprete.

SECTIO PRIMA. AEGROTVS I.

PYTHION qui habitabat iuxta telluris templum. Cœpit tremor à manibus prima die, febris acuta,delirium. Secunda omnia exacerbata sunt. Tertia eadem. Quarta ab aluo pauca, mera,biliosa prodierunt. Quinta omnia exacerbata sunt. tremores perseuerabant,somni tenues,aluus restitit. Sexta sputa uaria,subrubra. Septima os distractum est. Octaua omnia exacerbata sunt. Tremores perseuerabant. Vrinæ ab initio quidẽ,& usq; ad octauã tenues,decolores,in medio pendens nubilosum quiddam habebant. Decima sudauit. Sputa aliquantulũ matura,iudicatus est. & uri

næ ſubtenues circa iudicationem. Poſt iudicationē uero, quadraginta diebus poſtea ſuppuratio circa ſedem, & abſceſſus factus eſt cum urinæ ſtillicidio. P. M. V. Q. S. hoc eſt, probabile multitudine urinæ quadrageſima ſanatum.

AEGROTVS II

HErmocraten qui ad nouum murum decumbebat, febris uehemens corripuit. Cœpit autem dolere caput, lumbos. Præcordiꝗ diſtentio molliter. Lingua ab initio adusta eſt. Surditas ſtatim. ſomni non aderant. Siticuloſus non ualde. Vrinæ craſſæ rubræ, depoſitæ non ſubſidebant. Ab aluo uero non pauca combuſta prodibant. Quinta minxit urinas tenues, habebant quid in medio pendens, non ſubſidebant. Ad noctem mente motus eſt. Sexta morbo regio correptus eſt. omnia exacerbata ſunt, non reſipiſcebat. Septima moleſta fuit. Vrinæ tenues ſimiles, ſimiliter etiam ſequentibus diebus. Circa undecimam omnia uiſa ſunt alleuata eſſe. Sopor cœpit. Vrinæ craſſæ ſubrubræ, infra tenues, non ſubſidebant. Placide reſipiſcebat. Decima quarta à febre liber, non ſudauit, dormiuit, intelligebat omnia. Vrinæ conſimiles. Circa decimam ſeptimam rediꝗt, calefactus eſt, ſequentibus diebus febris acuta. Vrinæ tenues. Rurſus autem uigeſima die iudicatus eſt, à febre liber, non ſudauit. Cibum faſtidiebat per totum tempus. reſipiſcebat, loqui non poterat, lingua arida. non ſitiebat. dormiebat ſoporoſus. Circa uigeſimam quartam calefactus eſt. aluus lubrica multis tenuibus fluens. & ſequentibus diebus febris acuta. lingua combuſta eſt. Septima & uigeſima mortuus eſt. Huic ſurditas perpetuo perſeuerabat. Vrinæ craſſæ & rubræ non ſubſidentes. Aut tenues decolores, & in medio quid pendens habentes. guſtare autem non poterat. P. S. S. V. S. M. hoc eſt, probabile ſeceſsibus ſuppreſsis uigeſima ſeptima mortuum.

AEGROTVS III

QVi in Dealcis horto decumbebat, capitis grauitatē, & tempus dextrum doloroſum habebat multo tēpore. Cum occaſione uero febris corripuit, decubuit. Secunda die ex ſiniſtra nare modicus merus ſanguis fluxit. Ab aluo ſtercora probe prodierunt. Vrinæ tenues, uariæ, in medio pendens quiddam habentes minutim diſperſum. uelut farinæ craſsiores, & geniture ſimiles. Tertia febris acuta, Seceſſus nigri, tenues, ſpumoſi, ſubſidentia ſeceſsibus liuida. ſomno grauiore aliquātulum premebatur, moleſte ſurgebat. Vrinis ſubſidentia liuida, ſubuiſcoſa. Quarta uomuit bilioſa, flaua, pauca, paulo poſt ærugi noſa. De ſiniſtra nare modicus merus ſanguis fluxit. Seceſſus ſimiles. Vrinæ ſimiles. ſudauit circa caput & clauiculam. ſplen eleuatus eſt. femoris dolor è directo. Præcordiꝗ dextri diſtentio ſubmollis. nocte non dormiuit. parum mente motus eſt. Quinta ſeceſſus plures, nigri, ſpumoſi, ſubſidentia ſeceſsibus nigra. nocte nō dormiuit. mente motus eſt. Sexta die ſeceſſus nigri, pingues, uiſcoſi, graueolentes. dormiuit, intelligebat magis. Septima lingua ſicca, ſiticuloſus, nō dormiuit, mēte motus eſt. Vrinæ tenues, nō boni coloris. Octaua ſeceſſus nigri, pauci, cōpacti. dormiuit. intelligebat. ſiticuloſus non ualde. Nona riguit. febris acuta. ſudauit. frigiditas. mente motus eſt. dextro oculo diſtortus eſt. lingua arida, ſiticuloſus, inſomnis. Decima circa eadē. Vndecima intelligebat per totum omnia, à febre liber. ſudauit. urinæ tenues circa iudicationem. Duobus

diebus

diebus à febre liber fuit, decimaquarta rediјt. Statim autem nocte nõ dormiuit. penitus mente motus est. Decima quinta urina turbata, qualis ex his quæ subsiderunt fit, quum fuerint agitata. febris acuta. penitus mente motus est. non dormiuit. genua & tibias dolorosa habebat. ab aluo subdita glande, stercora nigra prodierunt. Decimasexta urinæ tenues, habebant quid in medio uehens nubilosum. mente motus est. Decima septima mane extremitates frigidæ, contegebatur, febris acuta. sudauit per totum. alleuatus est. intelligebat magis. non à febre liber, siticulosus. Vomuit biliosa, flaua, pauca. Ab aluo stercora prodierunt paulo post nigra, pauca, tenuia. Vrinæ tenues, non boni coloris. Decima octaua non resipiscebat. soporosus. Decimanona per eadem. Vigesima dormiuit, omnia intelligebat. sudauit. à febre liber. non sitiebat. Vigesima prima parum mente motus est. paululum sitiebat. præcordiј dolor, & circa umbilicũ palpitatio perpetuo. Vigesimaquarta urinis subsidẽtia. intelligebat omnia. Vigesima septima coxæ dextræ dolor. Vrinæ tenues, & subsidentiam habebant. in reliquis commodissime habebat. Circa uigesimam nonam oculi dextri dolor. Vrinæ tenues. Quadragesima egessit pituitosa, alba, aliquanto plura. multum sudauit per totum. perfecte iudicatus est.

SECTIO SECVNDA. AEGROTVS IIII

IN Thaso Philistes caput multo tempore dolebat. & quãdoque etiam aliquanto grauiore somno pressus decubuit. Quum autem ex potationibus febres continuæ obortæ essent, dolor exacerbatus est. nocte excalefactus est primum. Prima die uomuit biliosa, pauca, flaua primũ. postea uero plus æruginosa. Ab aluo autem stercora prodibant. noctem habuit molestam. Secũda die surditas. febris acuta. præcordium dextrum distẽtum est, declinauit ad internas partes. Vrinæ tenues, pellucidæ, habebant quiddam in medio pendens genituræ simile. Parum insaniuit circa meridiem. Tertiam diem molestam habuit. Quarta conuulsiones. exacerbata sunt omnia. Quinta mane mortuus est.

AEGROTVS V

CHærionem qui decũbebat apud Demenetũ, ex potu febris corripuit. Statim aũt capitis grauitas dolorosa. nõ dormiuit. aluus turbata ex tenuibus biliosis. Tertia die febris acuta. capitis tremor, maxime autem labiј inferni. paulo post rigor, conuulsiones, penitus mente motus est. Noctem moleste tulit. Quarta per quietem, parũ dormiuit. parum delirauit. Quinta laboriose omnia exacerbata sunt. deliriũ. noctem moleste tulit. non dormiuit. Sexta per eadem. Septima superriguit. febris acuta. sudauit per totum. iudicatus est. Huic perpetuo ab aluo secessus biliosi, pauci, meri. Vrinæ tenues boni coloris, in medio nubilosum quiddam pendens habentes. Circa octauam minxit urinas melioris coloris, habentes subsidentiam albam, paucam. resipiscebat. febris intermisit. Nona rediјt. Circa decimamquartam febris acuta, sudauit. Decima sexta uomuit biliosa, flaua, satis multa. Decima septima superriguit. febris acuta. sudauit. à febre liber, iudicatus est. Vrinæ post recidiuam & iudicationẽ, melioris coloris, subsidentiam habentes. Neque mente motus est in recidiua. Decima octaua parum calescebat. insuper sitiebat. Vrinæ tenues, quod in medio pendebat nubilosum erat. parum mente motus est. Circa decimã nonam à febre liber, collum dolorosum habebat. Vrinis subsidentia. perfecte iudicatus est uigesi-

ma. P. M. B. V. V. S. hoc eſt, probabile multitudine bilioſarum urinarum uigeſima ſanatum.

AEGROTVS VI

EVryanactis filiam uirginem febris corripuit. Erat autẽ ſine ſiti perpetuo, nihil ad guſtandum admittebat. Ab aluo pauca prodibant. Vrinæ tenues, paucæ, non boni coloris. Incipiente autem febre circa ſedem dolebat. Sexta die à febre libera, non ſudauit. iudicata eſt. Quod uero circa ſedem erat, parum ſuppuratum eſt. erupit unà cum iudicatione. Poſt iudicationem ſeptima die riguit, parum incaluit, ſudauit. poſt iudicationem octaua die, riguit nõ multum. poſtea uero extremitates frigidæ ſemper. Circa decimam poſt factũ ſudorem, mente mota eſt. & rurſus breui reſipiſcebat. Dicebant autem ex guſtato botro ipſam hæc pati. Die uero una intermiſſa, rurſus duodecima multum delirabat. aluus turbata eſt ex bilioſis, paucis, meris, tenuibus, mordacibus. frequẽter ſurgebat. Die ſeptima ab ea qua mẽte mota fuit, mortua eſt. Hæc incipiente morbo fauces dolebat. & perpetuo ruborem habebat. & gurgulio reuulſus. fluxiones multæ, paruæ, tenues, acres. Tuſsiebat, maturum nihil educebat. Omnes cibos per totum tempus faſtidiebat, neq; ullum aliquẽ appetiuit. ſine ſiti erat. neq; quicquam memorabile bibit. Tacens nihil loquebatur. Triſtitia deſperata rurſus corripiebat. Erat autem & innata quædam tabes.

AEGROTVS VII

ANginoſa illa quæ apud Bitonem erat, primum à lingua cœpit. Vox non clara, lingua rubra reſiccata fuit. Prima die horrida, incaluit. Tertia rigor. febris acuta, tumor ſubruber, durus, colli & pectoris ex utraq; parte. extremitates frigidæ, liuidæ. Spiritus ſublimis. potus per nares fundebatur, deglutire nõ poterat. alui ſeceſſus & urinæ ſuppreſſa erant. Quarta omnia exacerbata ſunt. Mortua eſt anginoſa. P. S. S. Q. M. hoc eſt, probabile ſeceſsibus ſuppreſsis quinta mortuam.

AEGROTVS VIII

ADoleſcentem qui decumbebat in mẽdacium foro, febris corripuit, ex laſſitudinibus, & laboribus, ac curſibus inſolitis. Prima die aluus turbata ex bilioſis, tenuibus, multis. Vrinæ tenues ſubnigræ. nõ dormiuit. ſiticuloſus. Secunda omnia exacerbata ſunt. Seceſſus plures, intempeſtiuiores. nõ dormiuit. Mens turbata. parum ſudauit. Tertia moleſte habuit. ſiticuloſus, anxius. multa iactatio. deſperatio. mente motus eſt. Extremitates liuidæ ac frigidæ. præcordij intenſio ſubmollis utrinq;. Quarta non dormiuit. Malum in peius procedebat. Septima mortuus eſt. Aetate circa uigeſimũ annum erat. P. N. S. M. hoc eſt. probabile nouationibus ſeptima mortuum.

AEGROTVS IX

QVæ apud Tiſamenum decumbebat mulier, ei uoluuloſa moleſte procedebant. uomitus multi. potum continere non poterat. Dolores circa præcordia. Et in infernis partibus iuxta uentrem dolores, tormina continua, non ſiticuloſa. incaleſcebat. Extremitates frigidæ perpetuo. anxia. inſomnis. Vrinæ paucæ, tenues. ſeceſſus crudi, tenues, pauci, prodeſſe non amplius quicquam poterat. Mortua eſt.

AEGROTVS X

MVlierem ex his quæ apud Pantimedem degebāt, ex abortu infantis, prima die febris corripuit. Lingua arida. siticulosa. anxia. insomnis. Aluus turbata ex tenuibus, multis, crudis. Secunda die superriguit. febris acuta. ab aluo prodiere multa. non dormiuit. Tertia die dolores maiores. Quarta mēte mota est. Septima mortua est. Aluus semper lubrica, ex secessib. multis, tenuibus, crudis. Vrinæ paucæ, tenues. febris ardens.

AEGROTVS XI

ALteram ex abortu circa quintum mensem, febris corripuit. Ab initio soporosa erat. & rursus insomnis. lumborum dolor. capitis grauitas. Secūda aluus turbata est paucis, tenuibus, meracis primum. Tertia plura, deteriora. nocte non dormiuit. Quarta mente mota est. Timores. Tristitiæ. dexter oculus distortus est. sudauit circa caput sudorem modicum, frigidum. extremitates frigidæ. Quinta omnia exacerbata sunt. multū delirabat. & rursus breui resipiscebat. Sitis. insomnis. Ab aluo multa, intempestiua, perpetuo prodibant. Vrinę paucæ, tenues, subnigræ. Extremitates frigidæ, subliuidæ. Sexta per eadem. Septima mortua est phrenitide.

AEGROTVS XII

MVlierem quæ decumbebat in mendacium foro, primum tūc enixam dolorose masculū, febris corripuit. Statim ab initio siticulosa. anxia. cor dolebat. lingua arida. uenter turbatus est tenuibus, paucis. non dormiuit. Secūda die parū riguit. febris acuta. parum circa caput sudauit frigidū. Tertia laboriose ab aluo cruda, tenuia, multa prodierunt. Quarta riguit. Omnia exacerbata sunt. Insomnis. Quintā laboriose tulit. Sexta per eadē. Ab aluo uero prodierūt liquida, multa. Septima riguit. febris acuta. sitis multa. iactatio. Circa uesperā frigidū sudorem per totū sudauit. frigiditas. extremitates frigidæ, nō amplius recalescebant. & rursus ad noctem riguit. Extremæ partes nō recalescebāt. non dormiuit. parum mente mota est. & rursus breui resipuit. Octaua circa meridiem recalefacta est. Siticulosa. soporosa. fastidiosa ac nauseabunda. Vomuit biliosa, pauca, subflaua. Noctem moleste tulit. non dormiuit. Vrinā minxit multam aceruatam inscia. Nona remiserunt omnia. soporosa. Ad uesperam parum riguit. Vomuit pauca, biliosa. Decima rigor. febris exacerbata est. nihil dormiuit. Mane multam urinam subsidentiā habentem minxit, extremitates recalefactæ sunt. Vndecima uomuit uirosa, biliosa. Nō ita longe postea superriguit. & rursus extremitates frigidæ. Ad uesperā sudor, rigor. Vomuit multū. noctem laboriose transegit. Duodecima uomuit multa, nigra, graueolentia. singultus multus. sitis laboriosa. Decimatertia nigra, graueolentia, multa uomuit. rigor. Circa meridiem uoce destituta. Decimaquarta sanguis per nares. Mortua est. Huic perpetuo aluus lubrica. horrida. Aetas circa annum decimūseptimum.

SECTIO TERTIA.

Constitutio temporis pestilens.

ANnus austrinus, pluuius. Venti perpetuo quiescentes. Quum squallores fuissent superioribus temporibus ad annum, in austrinis circa arcturum aquæ multæ. Autumnus umbrosus, nubilus. aquarum copia. Hyems austrina, humida, mollis. Post solstitium longe postea, prope æquinoctium feræ hye-

mes. Et iam circa æquinoctium aquilonares uenti niuosi non multo tempore. Ver rursus austrinum, sine uentis. Aquæ multæ perpetuo usq; ad canem. Aestas serena, calida. æstus magni. Etesiæ parum dispersum spirarunt. Rursus circa arcturum in aquilonaribus aquæ multæ. Quũ autem esset annus austrinus, humidus, & mollis, per hyemẽ quidem sani degebant, exceptis tabidis, de quibus scribetur. Ante uer autem simul cum fientibus frigoribus, sacri ignes multi, quibusdam cum occasione, quibusdam non, atq; hi maligni multos peremerunt. Multi fauces doluerunt. Voces uitiatæ. febres ardentes. phrenitici. ora ulcere feruido affecta. in pudendis tubercula. Lippitudines. Carbunculi. Alui turbatæ. Ciborũ fastidia. Aliqui siticulosi, aliqui non. Vrinæ turbatæ, multæ, malæ. Diu soporosi, & rursus insomnes. Multæ iudicationes penitus interceptæ. Quædam ægre fientes. Hydropes. tabidi multi. Atq; hi quidẽ erant populares morbi. In singulis aũt relatis speciebus ægroti, & moriebantur multi. Acciderũt autem singulis horum hoc modo. Multis equidem ignis sacer cum occasione, ex uulgaribus & ualde paruis uulnusculis, in toto corpore, maxime sexagenarijs, circa caput si uel parum neglecta essent. Multis uero etiam in ipsa curatione, inflammationes magnæ fiebant. & sacer ignis multus, breui, undiq; depascebatur. Plurimis igitur ipsorum abscessus ad suppurationes contigerunt. carnium & neruorum ac osium elapsus magni. Erat autem & fluxio collecta non puri similis. Sed alia quædam putredo, & fluxio multa ac uaria. Quibus igitur circa caput horum quid fieri contigit, his glabricies totius capitis ac menti fiebat. & osium denudationes ac elapsus. & multę fluxiones, & hæc in febribus, & sine febribus. Erant autem hæc horrenda magis quàm mala. Quibus enim ad suppurationem talium maturatio peruenit, horum pleriq; seruabantur. Quibus uero inflammatio quidem & ignis sacer discessit, talem autem nullum abscessum fecit, horum multi perierunt. Similiter autem & si alicubi in alia corporis parte horum quid oberraret, hæc acciderunt. Multis enim brachium, & totus cubitus defluxit. Quibusdã uero hæc affligebant latera, aut anteriorem aut posteriorem aliquam partem. Quibusdam autem totũ femur, uel tibiæ denudabantur, & totus pes. Erat autem ex talibus omnium grauissimum, ubi circa pubem & pudenda accidisset. & circa ulcera quidem, & cum occasione, huiuscemodi erant. Multis autem in febribus, & ante febrem, & ex febribus ignes sacri inciderunt. & qui quidem horũ abscessum fecissent per suppurationem, aut per aluum turbatio quædam tempestiua, aut urinarum bonarum excretio contigisset, per hæc soluebãtur. Quibus autem nihil horum accidisset, uerum obscure disparuisset, hi lethales erãt. Plerunq; igitur plurimis accidit sacer ignis uere. consequebantur autem & per æstatem, & sub autũnum. Multa uero turbatio quibusdam, & circa fauces tubercula, & linguę inflammationes, & abscessus circa dentes. Vocesq; multis significationem de se præbebant, quòd essent uitiatæ ac impeditæ & inuolutæ, primũ quidem, tabidis incipientibus, immo etiam ardenti febre correptis, & phreniticis. Cœperunt igitur febres ardentes ante uer, itemq; phrenitis, post facta frigora. & plurimi tũc ægrotarunt. Acuta uero & lethalia symptomata his aderant. Erat autem constitutio febrium ardentium hoc modo. Ab initio soporosi, anxij, horridi. febris acuta, non ualde siticulosi, non deliri. De naribus parum stillauit. Exacer-

bationes plerisque diebus paribus. Circa exacerbationes obliuio, exolutio, & uocis priuatio. Extremitates manuum ac pedum semper his frigidiores, praesertim circa exacerbationes. & rursus tarde ac non bene recalescebãt: rursumq; & intelligebant & loquebantur. Detinebat etiam ipsos sopor continuus, non somniculosus. Aut uigiliæ cum doloribus. plurimis horũ alui turbulentæ, secessibus crudis, tenuibus, multis. Vrinæ multæ, tenues, nihil neq; iudicatorij, neq; boni habentes. Nec uero aliud aliquod iudicatorium ita habẽtibus fiebat. Neq; enim sanguis bene erumpebat, neq; alius aliquis abscessus iudicatorius fiebat. Moriebaturq; unusquisq; prout contigit erroneo modo, plerunq; circa iudicationes. Quidam uero diu uoce priuati. Multi sudantes. & his quidẽ qui perniciose habebant, hæc accidebant. Consimilia uero etiam phreniticis. Sine siti autem hi erant. Neq; quisquam phreniticus insaniuit, uelut ex alijs, sed alia quadam mala ac lenta in somnum delatione grauiter peribant. Erant insuper etiam aliæ febres, de quibus scribetur. Ora multis ulcere feruido affecta, ulcerosa. Fluxiones circa pudenda multæ, ulcerationes. Tubercula foris, intus, circa inguina. Lippitudines humidæ, longæ, diuturnæ, cum doloribus. Eruptiones palpebrarum foris, intus, multorum oculos corrumpentes, quas ficus uocant. Erumpebant etiam in alijs ulceribus multa, & in pudendis.

Carbunculi per æstatem multi, & aliæ quæ seps uocãtur, pustulæ magnæ. Herpetes multis magni. At uero circa aluum multis multa & nociua acciderunt. Primum quidem tenesmi multis dolorose. plurimis autem pueris, & omnibus qui erant ante pubertatem, & plurimi horum peribant. Lienterici multi, dysenterici, neq; hi ualde dolorose. Secessus autẽ biliosi, & pingues, & tenues, & aquosi. Et multis quidem ipse morbus ad hoc decubuit, & sine febribus & in febribus. cum doloribus, tormina, & uoluuli maligni, multorum quæ in corpore erant, & suppressa erant exitus. & exeuntia progressa dolores non soluentia, & his quæ offerebantur difficulter cedentia. Nam purgationes plurimos amplius lædebant. Ex his autem qui sic habebant, multi quidem cito peribant. Multi uero longius uitam degebant. & in summa, omnes & qui longis morbis ægrotabant, & qui ex acutis, maxime ex his quæ per aluum secedebant mortui sunt. Omnes enim aluus sustulit. Cibum autem fastidiebant omnes, ob cunctos præscriptos morbos, in quos sanè ego incidi. Multi uero, & maxime hi ipsi, & qui tales erant, sed & alij, perniciose habebant. & siticulosi alij erant, alij non. Ex his qui febribus alijsq; laborabãt, nullus siticulosus intempestiue. Sed licebat circa potum uictus rationem constituere, prout uelles.

Vrinæ autem prodeuntes multæ quidem erant, non pro potus ingesti ratione, sed multum excedentes. Verum multa quædam malitia urinarum eiectarum erat. Neq; enim crassitudinem, neq; concoctiones, neq; purgationes bonas habebant. Nam in multis morbis purgationes per uesicam fientes, bonæ sunt. Significabant autem plurimis colliquationem, & turbationẽ, & dolores, & nullam iudicationem. Soporosi uero maxime phrenitici, & febre ardẽte laborantes erant. Sed & in alijs morbis omnibus maximis, qui cũ febre fiebãt. In totum autem plurimos aut grauis sopor comitabatur, aut paruos ac tenues somnos habebant. Multa præterea alia febrium genera populariter grassata sunt, tertianarum, quartanarum, nocturnarum, continuarum, longarum,

erronearum, anxiarum, inconstantium. Omnes aũt hæ cum multa turbatione fiebant. Nam alui plurimis turbatæ. horrores. sudores non iudicatorij. & urinæ uelut præscriptum est. Atq; hæc plerisq; horum longa erãt. Neq; enim abscessus his fientes iudicabant, uelut in alijs. Et omnia quidem omnibus difficulter iudicabantur, & nullæ iudicationes fiebant, & diuturnæ, maxime uero his. paucis autem horum iudicatio circa octogesimum diem fiebat. Plurimis prout contigit defecerunt. Moriebantur autẽ horum pauci ex hydrope erectè obambulantes. Multos uero etiam in alijs morbis tumores infestabant, maxime uero tabidos. Maxima autẽ & grauissima erat tabes, et plures occidit. Nam multi per hyemem incipientes, partim decumbebant, partim erectè obambulabãt. Ante uer autem pleriq; ex decumbentibus moriebantur. Aliorum uero tusses nihil defecerunt. Verum æstate remiserunt. At sub autumnũ omnes decubuerunt, & multi mortui sunt, plurimi uero horum diu ægrotauerunt. Cœpit igitur plurimis horum derepente ex his afflictio. frequentes horrores erant, sæpe febres continuæ, acutæ. sudores intempestiui, multi, frigidi perpetuo. Multa frigiditas, & uix rursus recalescebant. Alui uarie adstrictæ, & rursus breui humescentes. Et quæ circa pulmonem erant omnia, infra distribuebantur. Multitudo urinarum non bonarum, colliquationes malæ. Tusses autem aderant quidem perpetuo multæ, & multa educentes matura ac liquida, non autẽ ualde cum doloribus. Sed etsi aliquantulũ dolerent, ualde tamẽ leniter omnibus purgatio à pulmone fiebat. fauces non ualde mordaces. neq; salsugines quicquam infestabant. Viscosa tamẽ, & alba, & liquida ac spumosa multa de capite descendebant. Magnum aũt malum & hos, & alios comitabatur ciborum fastidium, uelut præscriptum est. Nam neq; potum cum cibo libenter sumebãt, sed ualde sine siti degebant. Grauitas corporis. Soporosi. Plurimis ipsorum tumor, & ad hydropem deueniebant. Horridi. deliri circa mortem. Forma tabidorũ erat leuis, subalbida, lentis colorem referens, subrubra, raua. Pituita alba referti. Scapulas alarum modo eminentes habentes. & mulieres sic. Atrębilis item forma, & subsanguinea. febres ardentes, & phrenitides, ac dysenteriæ hos tentabant. Tenesmi iuuenibus pituitosis. lõga alui profluuia, acresq; secessus & pingues, biliosis. Erat autem omnibus præscriptis grauissimum quidem uer, & multos occidit. Aestas autem facilima, & paucissimi perierunt. Autumno uero & sub pleiada rursus multi moriebantur quartanarij.

AEGROTI SEDECIM. PRIMVS.

IN Thaso Parium quendam, qui decũbebat supra Artemisii ædes, febris corripuit acuta. ab initio cõtinua, ardens, siticulosa. Principio soporosus, & rursus insomnis. Aluus turbata in principio. Vrinæ albæ. Sexta die minxit urinam oleosam, mente motus est. Septima exacerbata sunt omnia. nihil dormiuit. Sed & urinæ similes, & mens turbata. Ab aluo uero biliosa, pinguia prodierunt. Deinde octaua parum de naribus stillauit. Vomuit uirosa pauca. parum dormiuit. Nona per eadem. Decima omnia remiserunt. Vndecima sudauit, non per totum. Circumfriguit quidem, uerum breui rursus incaluit. Duodecima febris acuta. Secessus biliosi, tenues, multi. In urinis quiddam in medio uehebatur. mente motus est. Decima septima laboriose trãsmissa est. Neq; enim somni, neque febris augescebat. Vigesima sudauit per totum. insomnis.

secessus biliosi. cibum fastidiēs. soporosus. Vigesima quarta recidiua facta est. Trigesimaquarta à febre liber. Aluus non suppressa est. Et rursus incaluit. Quadragesima à febre liber. aluus non multo tempore suppressa fuit. Cibum fastidiens. parum rursus febricitauit, & semper erroneo modo. partim sine febre, partim non. Nam etsi reliquisset & alleuata esset, rursus reuertebatur. Eduliјs quoq; multis & uitiosis utebatur. Somni mali circa recidiuas. mente motus est. Vrinas crassitudinem quidem habentes tūc mingebat, uerum turbatas & prauas. & aluus iam adstricta erat, & rursus soluta. febriculæ cōtinuæ. secessus multi, tenues. Centesima uigesima die mortuus est. Huic aluus assidue à prima die lubrica erat, ex biliosis, liquidis, multis: Aut adstricta ex feruidis ac crudis. Vrinæ uero perpetuo malæ, Sopores plerunq;. cū doloribus insomnis. cibum fastidiens. febris ardens continenter.

AEGROTVS II

IN Thaso decumbentē apud frigidam, à partu ubi filiam peperisset, & purgatio facta non esset, febris acuta, horrida, tertia die corripuit. Multo autē tempore ante partum febriculosa erat, decumbens, cibum fastidiens. Postquam autem riguisset, febres continuæ, acutæ, horridæ. Octaua multū mente mota est, & sequentibus diebus. & breui rursus resipiscebat. Aluus turbata, ex multis tenuibus, aquosis, bile permixtis. sine siti erant. Vndecima resipiscebat. uerum soporosa erat. Vrinæ multæ, tenues, & nigræ. insomnis. Vigesima parū circumfriguit, & breui rursus incaluit. parum delirauit. insomnis. Alui secessus ijdem. Vrinæ aquosæ, multæ. Vigesima septima à febre libera. aluus adstricta est. Nō multo tempore postea coxæ dextrę dolor fortis multo tempore. Febres rursus comitabantur, & urinæ aquosæ. Quadragesima dolores circa coxam alleuati sunt. Tusses autē assiduæ, humidæ, multæ. aluus substitit. Cibum fastidiens. Vrinæ in ijsdem. febres autem in totum quidem non deficientes, erroneo uero modo exacerbescentes, partim ita, partim non ita. Sexagesima tusses quidem obscure defecerunt. Neq; enim aliqua sputorū concoctio fiebat, neq; alius consuetus abscessus. Maxilla uero ex dextris diuulsa est. soporosa. rursus delirabat. & breui resipiscebat. Cæterū à cibis auersum animū habebat. & maxilla quidē ad locū suum redijt. Aluus autē biliosa, pauca egessit. febricitauit acutius. horrida. & sequentibus diebus uoce destituta est, & rursus resipiscebat ac loquebatur. Octogesima mortua est. Vrinæ huic perpetuo erant nigræ, & tenues, & aquosæ. & sopor comitabatur. Cibum auersans. Tristis. Insomnis. iræ. molestiæ. Mens melancholica.

AEGROTVS III

IN Thaso Pythionem qui supra Herculeum templum decumbebat, ex laboribus, & lassitudinibus, & neglecta uictus ratione, rigor magnus, & febris acuta corripuit. lingua arida. siticulosus. biliosus. non dormiuit. Vrinæ subnigræ. quod in medio ipsarum pendebat, sublime erat. Secunda die circa meridiem frigiditas extremarum partium, & magis circa manus & caput. loquela & uoce destitutus. Breuisspirus ad multum tempus, rursus incaluit. Sitis. Nox quieta. Sudauit parum circa caput. Tertia dies quieta. Vesperi uero sub solis occasus parum friguit. Turbatio nocte dolorose. nihil dormiuit. Ab aluo pauca compacta stercora prodierunt. Quarta mane quietus. Circa uesperam omnia

nia exacerbata sunt. frigiditas. loquela & uoce destitutus. in deterius recalefactus est post tempus. Vrinas minxit nigras in medio quid pendens habentes. Nocte quiete dormiuit. Quinta uisus est alleuatus esse. Verũ iuxta aluum grauitas cũ dolore. siticulosus. Noctẽ laboriose tulit. Sexta mane quietus. Vesperi dolores maiores. exacerbatus est. Vesperi clystere adhibito, ab aluo probe egessit. Nocte dormiuit. Septima die anxius. submoleste ferebat. Vrinã minxit oleosam. noctu turbatio multa. delirabat. nihil dormiebat. Octaua mane parũ dormiuit. Mox autẽ frigiditas. Vocis interceptio. Spiritus tenuis imminutus. Vesperi rursus excalefactus est. mente motus est. Iam autem ad diem parũ alleuatus est. Secessus meri, pauci, biliosi. Nona soporosus. anxius, quum excitaretur. non ualde siticulosus. Circa solis occasus moleste ferebat. delirabat. noctem malam habuit. Decima mane uoce destitutus. frigiditas multa. febris acuta. Sudor multus. mortuus est. dolores huic in diebus paribus.

AEGROTVS IIII

PHreniticus prima die decumbens uomuit æruginosa, multa, tenuia. febris horrida. sudor multus, continuus per totum. Capitis & colli grauitas cum dolore. Vrinæ tenues. in medio ipsarum pendentia, parua, diuulsa. non sudauit. Ab aluo stercora aceruatim egessit. multum mente motus est. nihil dormiuit. Secunda mane uoce destitutus. febris acuta. sudauit. non intermisit. Palpitationes per totum corpus. Nocte conuulsiones. Tertia exacerbata sunt omnia. Quarta mortuus est.

AEGROTVS. V

IN Larissa caluus, femur dextrum doluit derepente. ex his quæ offerebantur nihil proderat. Prima die febris acuta, ardens, quiete tenebat. dolores autem consequebantur. Secunda femoris quidem remiserunt dolores. febris autẽ acuta est. submoleste ferebat. non dormiebat. extremitates frigidæ. Vrinarum non bonarum copia prodibat. Tertia femoris dolor quieuit. Mentis emotio, & turbatio, & multa iactatio. Quarta circa meridiem mortuus est celerrime & acutissime.

AEGROTVS VI

IN Abderis Periclem morbus corripuit acutus, continuus, cum dolore. Sitis multa. anxietas. potum continere non poterat. Erat autem sublienosus, & capite grauatus. Primo die sanguis è sinistra nare erupit, multa tamẽ febris augescebat. Vrinam minxit multam, turbatam, albam. deposita non subsidebat. Secunda omnia exacerbata sunt. Vrinæ tamen crassæ quidem erant, uerum magis subsidebãt. & anxietas leuata est. dormiuit. Tertia febris emollita est. Vrinarum copia: quæ concoctæ multam subsidentiã habebant. Nox quieta. Quarta circa meridiem, multum calidum sudorem per totum exclusit. A febre liber. iudicatus est. non rediјt. morbus acutus.

AEGROTVS VII

IN Abderis uirginem quæ decumbebat in sacra uia, febris ardens corripuit. Erat autem siticulosa & insomnis. Menses autem primũ ipsi descendebant. Sexta anxietas multa. rubor. horrida. mœsta. Septima per eadẽ. Vrinæ tenues quidem, uerum boni coloris. Venter non uexabat. Octaua surditas. febris acuta. insomnis. anxia. horrida. intelligebat. Vrinæ similes. Nona per eadẽ, itemq́ sequentibus sic surditas perseuerabat. decimaquarta mens turbata. febris remi-

sit

sit. Decimaseptima sanguis per nares fluxit multus. Surditas parum remisit. & sequētibus anxietas. surditas aderat. & delira erat. Vigesima pedum dolor. surditas, delirium intermisit. sanguis paucus per nares erupit. sudauit. à febre libera. Vigesimaquarta febris rediјt. surditas rursus. pedum dolor permansit. mentis emotio. Vigesima septima sudauit multū à febre libera. Surditas defecit. pedum dolor restabat. De cætero perfecte iudicata est.

AEGROTVS VIII

IN Abderis Anaxionē, qui decumbebat ad Thracias portas, febris acuta corripuit. lateris dextri dolor assiduus. Siccā tussim habebat, neq; expuebat primis diebus. Siticulosus. Insomnis. Vrinæ boni coloris, multę, tenues. Sexta delirus. Ad calefactoria nihil remisit. Septima dolorose agebat. Nam & febris augescebat, & dolores non remittebāt, & tusses uexabant, difficulterq; spirabat. Octaua cubitū secui. effluebat sanguis multus, uelut debebat. Remiserunt quidem dolores, tusses tamen siccæ comitabantur. Vndecima remiserunt febres. parum circa caput sudauit. Tusses adhuc. & quæ à pulmone prodibant, liquidiora erant. Decimaseptima incœpit pauca, matura spuere. alleuatus est. Vigesima sudauit, à febre liber. post iudicationem alleuatus est. Erat autem siticulosus, & à pulmone prodeuntiū purgationes nō bonæ. Vigesima septima febris rediјt. Tussiјt, eduxit matura multa. Vrinis subsidētia multa, alba. Sine siti erat. bene spirans. Trigesima quarta sudauit per totum. à febre liber. penitus iudicatus est.

AEGROTVS IX

IN Abderis Heropythus erecte obambulans caput dolebat. Non multo autem tempore postea decubuit. habitabat prope superiorē uiam. febris ipsum corripuit ardēs, acuta. Vomitus ab initio multorum biliosorū. siticulosus. multa molestia. Vrinę tenues, nigræ, id quod in medio ipsarū pendebat, sublime erat aliquando, quandoq; non. nocte dolorose transegit. Febris aliàs aliter exacerbescebat, plerūq; inordinate. Circa decimā quartam surditas. febres augescebant. Vrinæ per eadē. Vigesima multum mente motus est, itemq; sequētibus. Quadragesima multus sanguis ex naribus erupit. & magis intelligebat. Surditas aderat quidem, sed minor. febres remiserūt. Sequentibus diebus sanguis erumpebat frequenter & paulatim. Circa sexagesimā sanguinis eruptiones cessarunt. Coxæ autem dextræ dolor fortis. & febres augescebāt. Non longo tempore postea dolores omnium infernarum partium. Contigitq; aut febres esse maiores, & surditatem multam: aut hæc quidem remittere & leuiora fieri, infernarum autem partium circa coxas, dolores esse maiores. Iam uero circa octogesimam omnia remiserunt. Nihil tamē defecit. Vrinæ enim boni coloris, & plures subsidentias habētes prodibant, & deliria minora erant. Circa centesimam aluus multis biliosis turbata est, & tempore nō modico multa talia prodibant, & rursus dysenterica cū dolore. Reliquorū uero quies erat. In summa, & febres defecerūt, & surditas cessauit. In cētesima uigesima perfecte iudicatus est. febris ardens.

AEGROTVS X

IN Abderis Nicodemum ex uenere & potu, febris corripuit. Initio autem erat anxius. & cordis dolore uexabatur. siticulosus. lingua combusta fuit. Vrinæ tenues, nigræ. Secunda febris exacerbata est. horridus. anxius. non dormiuit. Vomuit biliosa, flaua. Vrinæ similes. Nox quieta. dormiuit. Tertia die

remise

remiserũt omnia. & quies erat. circa solis occasus rursus moleste ferebat. noctẽ laboriose tulit. Quarta rigor. febris multa. dolores omnium. Vrinæ tenues, & quid in medio ipsarum pẽdens. Sexta mente multũ motus est. Septima quies. Octaua alia remiserunt omnia. Decima & sequentibus diebus aderant quidem dolores, uerum omnes minores. Exacerbationes autẽ & dolores huic ad finem usq; in diebus paribus magis erant. Vigesima minxit urinam albam, quæ crassitudinem habebat, & deposita non subsidebat. Sudauit multum. uisus est sibi à febre liber esse. Vesperi uero rursus incaluit. & dolores ijdem. horror. sitis. parum mente motus est. Vigesima quarta multam urinam albam, multam subsidentiam habentem minxit. Sudorem multum calidum per totum exudauit. à febre liber. iudicatus est.

AEGROTVS XI

IN Thaso mulier morosa, ex mœrore cum occasione, erectè obambulans, insomnis facta est, & cibi fastidiens. & erat siticulosa, & anxia. habitabat autem prope Pyladæ ædes in Leio. Prima die sub initium noctis timores, sermones multi, tristicia, febricula tenuis. Mane cõuulsiones multæ. Quum autem intermisissent conuulsiones illæ multæ, delirabat. turpia loquebatur. Dolores multi, magni, continui. Secunda per eadem. nihil dormiebat. febris acutior. Tertia conuulsiones defecerunt. Sopor autem & in somnũ grauiorem delatio aderat, & rursus uigiliæ. exilijt. continere se non potuit. multũ delirauit. febris acuta. Ad hanc noctem multum sudorem calidum per totum corpus exclusit. à febre libera. dormiuit. Penitus resipuit. iudicata est. Circa tertiam autẽ diem urinæ nigræ, tenues: quod in medio ipsarum pendebat aliquandiu rotundũ, non subsidebat. Circa iudicationem menses multi prodierunt.

AEGROTVS XII

IN Larissa uirginem febris corripuit ardẽs, acuta. insomnis. siticulosa. lingua fuliginosa, arida. Vrinæ boni quidem coloris, sed tenues. Secunda die laboriose degebat. non dormiuit. Tertia ab aluo multa prodierũt aquosa cum uirore pallida. itidemq; sequentibus diebus prodierũt eiusmodi tolerabiliter. Quarta urinam egessit tenuẽ, paucam: habebat in medio pendens illud sublime, non subsidebat. mente mota est ad noctem. Sexta per nares sanguis multus large fluxit. quumq; inhorruisset, sudorem multum calidum per totũ effudit. à febre libera. iudicata est. In febribus aũt, & iam iudicatæ, mẽses tunc primũ prodierũt. Erat enim uirgo. Perpetuo uero anxia erat. horrida. faciei rubor. oculorum dolor. capitis grauitas. Huic non redijt, sed iudicata est. Dolores diebus paribus.

AEGROTVS XIII

APollonius in Abderis erectè titubans obambulabat multo tempore. Erat autem magnis uisceribus præditus. & circa hepar dolor multo tempore familiaris ipsum comitabatur. & sanè tũc etiam morbo regio tenebatur. flatuosus. coloris subalbi. Quum autem edisset ac bibisset intempestiuius carnem bubulam, incaluit parum primũ. decubuit. Lacte uero usus cocto & crudo, multo, caprino ac ouillo, & uictu malo, omniũ læsiones magnæ sequutæ sunt. Nam & febres exacerbatæ sunt, & aluus nihil memorabile de ingestis egessit. Vrinæ tenues & paucæ prodibant. Somni non aderãt. inflatio mala. sitis multa. soporosa. præcordij dextri eleuatio cũ dolore. extremitates undiq; subfrigidæ. parũ

delirabat

delirabat. Obliuio omniũ quæ loquebatur, mente mouebatur. Circa decimam quartam ex qua quum riguisset incaluit, decubuit, & insanijt. clamor. turbatio. sermones multi. & rursus quies. & tunc sopor accessit. postea uero aluus turbata, multis, biliosis, meris, crudis. Vrinæ nigræ, paucæ, tenues. Multa molestia. Secessus uarie habebant. Aut enim nigri, & pauci, ac æruginosi erant: aut pingues, crudi, & mordaces. Per tempora uero uidebatur etiam lactosa egerere. Circa uigesimam quartam lenitas erat. & reliqua quidem in ijsdem perseuerabant, parum autem resipiscebat: ex quo uero decubuit, nullius meminit: Rursus autem breui desipiebat. Omnia in peius procedebant. Circa trigesimam febris acuta. Secessus multi, tenues. delirus. extremitates frigidę. uoce destitutus. Trigesima quarta mortuus est. Huic perpetuo ex quo ego noui, aluus turbata. Vrinæ tenues, nigræ. soporosus. insomnis. extremitates frigidæ. delirus perpetuo. phreniticus.

AEGROTVS XIIII

IN Cyzico mulierem, quæ gemellas filias magna difficultate peperit, & non ualde purgata est, primum inuasit febris horrida, acuta. Capitis & colli grauitas cum dolore. Insomnis ab initio, taciturna ac tetrica, & nõ obsecundans. Vrinæ tenues et decolores. siticulosa. anxia plerunq;. aluus erroneo modo turbata. & rursus adstricta. Sexta ad noctem multũ delirabat. nihil dormiuit. Circa undecimam insanijt. & rursus resipuit. Vrinæ nigræ tenues. Et rursus tẽpore interposito oleosę. Et aluus multis tenuibus turbata. Decima quarta cõuulsiones multæ. extremæ partes frigidæ. nihil amplius intelligebat. Vrinæ suppressæ sunt. decima sexta uoce destituta est. decima septima mortua est. phrenitis.

AEGROTVS XV

IN Thaso Dealcis uxorem, quæ decũbebat in Leio, febris horrida, acuta, ex mœrore corripuit. Ab initio contegebatur, & ad finem perpetuo, semper tacita manibus palpabat, uellebat, scalpebat, pilos legebat. Lachrymæ, & rursum risus. non dormiebat. ab aluo irritationes. nihil prodibat, parum cõmonita bibebat. Vrinæ paucæ, tenues. Febres ad manum tenues. extremarũ partium frigiditas. Nona multum delirabat. Et rursus sedata est. tacita. Decima quarta spiritus rarus, magnus, per tempus. Et rursus breuispira. decima septima ab aluo irritatio turbulenta. postea uero ipsi potus percurrebant, neq; cõsistebant. omnino nihil sentiebat. Cutis aridæ circũtensio. Vigesima sermones multi, & rursus sedata est. uoce destituta. breuispira. Vigesima prima mortua. Huic perpetuo ad finem usq; erat spiritus rarus magnus. Omnino nihil sentiebat. semper contegebatur. Aut sermones multi, aut tacita perpetuo. phrenitis.

AEGROTVS XVI

ADolescens in Meliboea, ex potationibus & uenere multo tẽpore calefactus decubuit. Horridus autem & anxius erat. insomnis. & non siticulosus. Ab aluo prima die stercora multa prodibant, cum multa defluxione. & sequentibus multa aquosa cum uirore pallida prodibant. Vrinæ tenues, paucæ, decolores. Spiritus rarus, magnus, per tempus. Præcordij intentio submollis, oblonga ex utrisq;. Cordis palpitatio perpetuo continua. Vrinam minxit oleosam. decima sensim mente motus est. moderatusq; erat ac quietus. Cutis arida & circũdistenta. Secessus multi & tenues, aut biliosi & pingues. Decimaquar-

ta omnia exacerbata ſunt. mente motus eſt. multũ delirauit. Vigeſima inſanijt. iactatio. nihil mingebat. paucos potus continebat. Vigeſimaquarta mortuus eſt. phrenitis. Videtur porrò mihi æſtas illa quæ tunc fuit, iuxta rationem commoditatem attuliſſe. Nam æſtiuos morbos hyems ſuccedẽs ſoluit. Et hyemales æſtas ſuccedens tranſmutat. Quanq; ipſa in ſeipſa quæ tunc erat æſtas, non ſtabilis erat: ſed derepente calida, & auſtrina, & ſine uentis. Attamen ad aliam tempeſtatem tranſmutata profuit. Magnam uero artis partem eſſe arbitror, etiam de his quæ ſcripta ſunt recte, poſſe conſiderationem facere, ac iudicare. Qui enim hoc nouit, & his utitur, nõ uidetur mihi in arte multum falli poſſe. Oportet autem exacte perdiſcere unãquanq; temporũ conſtitutionem, & ipſum morbum. Et quid boni cõmunis ſit in cõſtitutione, aut in morbo. & quid mali communis ſit in ſtatu, aut morbo. & qui morbus longus ſit, & lethalis. & qui longus, & non pernicioſus ad uitam. & qui acutus, ac lethalis. & qui acutus, & supereſſe ſinens. Ex his enim ordinem dierum iudicatoriorũ conſiderandi, ac prædicendi facultas datur. Et harum rerum gnaros ſcire cõtingit, quibus & quando, & quomodo uictum præſcribere oportet.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. IIII. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

Post æquinoctium & poſt pleiada, qualia ſunt erodentia & mucoſa, quæ caput aperuerunt, ſupra aurem prodierunt. Ei qui apud Leocydis ædes habitabat, in pede. Phanodico digiti in pede, in pectore. Qui tibiam ſectus eſt, hac parte etiã nigrefactus eſt. Erat ulcus magnũ in externa tibiæ parte, & retro prodibat. Quum purum factum eſſet, lateris dolor & pectoris ſiniſtri è directo, & febres. Mortuus eſt à febre. Bilioſum reſtiario abunde coloratũ. Et uſtoria adhibenti circa æquinoctium, ſanguis multus deorſum prodijt. Seni ualde uehementer abſceſsit, non ultra quatuordecim dies. Vulnerato ab Antiphilo, uſto iudicatio facta eſt die ſeptima, bilioſo, ſtupido. Tertia poſt iudicationẽ, ſanguinẽ ſpuit, ſuperſtes manebat. & recidiua facta eſt poſtea. Iudicatus eſt uelut par erat, circa pleiadũ occaſum primum. Poſt pleiadum autem occaſum, bilioſus ad inſaniam uſq;. iudicatio facta eſt, ſuperuixit, circa nonam diem, abſq; ſudore. Circa æquinoctiũ Chalcidonius à portis delatus ad forum, ex ruptione circa mãmam dextrã dolens, ſpuebat aliàs atq; aliàs pallens ſubuiride. Venter egerebat. Sudor auſpicatus ſeptima, tenuit plerunq; uſq; ad octauã. iudicatus eſt decimaquarta. Circa quadrageſimam tubercula exorta ipſi circa utraſq; aures, haud immerito putabatur ſuppuratus fore, non factum eſt. Pectus Ariſtodemo uſtum eſt.

Philidis filio quum abſceſſus factus eſſet ex caſu, & ipſi pectus uſtum eſt. Erat autem dolor quidam etiam antea. poſt æquinoctium autumnale recidiuæ. & aliàs uſq; ad ſolſtitiũ hyemale, & cum ſole æſtiuo. Acheloi uxor ſexta die abortiuit, quum eſſet ſanguinea, & horrida. & ſudores. Iudicatio facta eſt decimaquarta, quot menſiũ fuerit fœtus, haud ſcio. Maſculum autem etiam aliũ ad

dies

dies uiginti ſe abortiuiſſe dixit, an uera dixerit non ſcio. Circa ſolſtitiũ hybernum aquilonares uenti erant. Morbo regio corripiebantur abunde colorati. & partim horridi, partim nõ. Linguæ cõbuſtæ tertia die. Et turbationes circa ſextam & ſeptimã, atq; hæ diu durantes. Decimaquarta uentres reſiſtentes, & in medicationibus nõ obedientes. Pro ratione febriũ etiam nulli ſudores. Splenes quibuſdam parui ad præcordia dextra extenti, & ad manũ ſubmurmurantes. Sanguinis fluxiones. & urinis purgatio ac iudicatio. Multo autẽ magis infra nitebantur. Nam & hoc ſub illud tempus corripiebat. Quibus non ſic erat, ſplenes uero etiam eleuati, his ſanguis ex ſiniſtra nare. Solſtitiũ præterierat, hyberna hyberno modo in Aquilonaribus, paulo uero poſt auſtrina erant, ad quindecim dies. Poſtea uero niues quatuordecim diebus. Circa hanc anni conſtitutionem, morbi regij abunde colorati uigebant. qui non ſincere iudicabantur, recidiuabant. Poſt niues, auſtrina ſuccedebant, & pluuiæ, grauedines eruperunt, & cum febribus, & ſine febribus. Cuidam uero etiam ad dentes, qui antea ex medio doluerat: ad dextra, ſuperciliũ, & oculos. Erant autẽ & raucoſi, & fauces inflãmatæ. & glandulæ iſthic ſpõgiæ appellatæ intumeſcebãt. & tubercula circa aures, & maxillam mollia, & cũ febre ſedabantur. Incipientibus febricitare fiebant ſupernè, & in utraſq; partes pleraq; horum. & Spongiæ quibuſdam ſub autumnũ & hyemem. Sed & porrigines. Et multæ omnibus modis abortiebant, & difficulter pariebant. Sexta die uirgini iudicata, ſexta reuerterunt. iudicata uero ſunt per ſextam. Omnia in his tẽporibus ſexta & octaua iudicabãtur, circa pleiadum occaſus. Meandri cæci uxor ſtatim cũ pallore uiride, & ſtatim purulentũ ſpuit circa ſextã. & hepatis feruor, & deorſum ſeceſſus modicus. carnopurulenta ſurſum pauca, alba, lata expuebat. cibum faſtidiens. Mortua eſt prope uigeſimã diem. Ex uicinis Theſtoris famula, ex uſtorijs: ſeceſſu bilioſo, multo: præcordio intenſo: Sexta die ex ſuppreſsione aluus ipſi tenuia, multa, una uice egeſsit. & ſtatim ſudauit, & iudicata eſt. & aluus ſubſtitit. eadem autem hora quum riguiſſet febricitauit. & rurſus eadẽ hora. Therſandri uxor quum pituita alba prædita non ualde eſſet, lactans acuta febre correpta eſt. Huic lingua cõbuſta eſt, dum alia cõburerentur, ſub hoc tempus: linguaq; exaſperabatur, uelut grãdine multa. Et lumbrici per os. Circa uigeſimam autem non perfecte iudicata eſt. Circa pleiadum occaſus Metrophanti filius, caput percuſſus ab alio puero, per teſtam: quum perueniſſet ad duodecimam diem febricitauit. Occaſio autem erat quod quũ detergeret partes circa ulcus perfricuit, & perfrigeratus eſt. & labia ſtatim ſunt eleuata. Attenuata eſt autem cutis, multis locis ulterius ab ulcere. quum autẽ ſectus eſſet non tarde, neq; pus effluxit, neq; alleuatus eſt. Iuxta aurem uero uidebatur ſuppurari, in maxilla ad dextram. Hac enim parte etiam ulcus erat. Poſtea & hoc nõ ſuppuratum eſt, & humerus dexter ſuppuratus eſt cito. Mortuus eſt circa uigeſimamquartam. Poſt pleiadum occaſum is qui aurẽ doluit, circa uigeſimã diem poſtea uoce deſtitutus eſt, & dextrarũ partium impotens. ſine febre ſudauit. dextra auris, dexter oculus, conſiſtebat non ualde, & attrahebat quid ex inferna parte. A ſiniſtris autẽ diſtortus eſt oculus grauiter dolens. collum durũ factum eſt, tertia hora poſteaquã doluit. Poſt pleiadum occaſum, ſeruus Attici à quartana correptus, ſtupidus ſedatus eſt. Alius eodẽ tempore uera ſtupida inſania, ex

phrenitide ac lethargo mixta, correptus est. Ad coxas et crura uenit dolor, quieuit, quoto die haud scio. Eodem tempore horridi, uomentes, & post iudicationem cibũ auersantes, & biliosi, & splenes magni, duri, dolorosi. & sanguinis eruptiones. Quibusdã uero eodem tempore, post pleiadum occasum, ex naribus sanguis biliosus ob splenes. In Cranone uxorem Nicostrati correptã decimaquarta die, statim occupauit impotentia colli, & aliarum partiũ. & cibus inclusus fuit usq; ad decimã. Spiritus densus paruus. impotẽtia. palpans digitis. delirans. sudores. distracta sunt ad dexterã partẽ, collum, os, oculus, nasus. Vrinarum subsidentia alba, eruũ referens. alia alba. alia ramentosa, cum pallore subuiridis, farinam lentiũ referens. Huic quãdoq; uelut adiposum quiddam superstabat, atq; hoc aceruatũ, non multũ dispersum, uelut quod in medio ipsarũ pendere solet disparatũ. uelut extrinsecus ex ouicula. postea uero etiã non subsidens mingebatur. & alia quidem talis erat, alia subsidens. alia talis modice ad latitudinem dispersa. alia conturbata. alia talis. Quod in medio uehi solet, nubeculæ subnigræ simile, quæ putaretur crassitudinem habere. Laxum autẽ aliud tenue. aliud tenue tale. aliud uelut equi. aliud uelut sunt caliginosa. Qui primus delatus est adolescẽs, huic urina pura tenuis. Omnium secessus tenuis, multus, sine bile. lingua ualde aspera. Febris adurens. insomnis. aluus gibbosa. Hic mente motus est octaua arbitror die, proteruum in modum. exurgebat. pugnabat. turpia fortiter loquebatur, quum talis non esset. Huic quũ urinæ multæ tenues prodijssent ex suppresione, somnus obortus est continuus. & sudor, qui iudicatorius esse putabatur, ex quo talis erat forte circa decimã diem. Verum postea rursus insanijt, et breui mortuus est undecima die. Occasionem fuisse puto quod meracum multum bibisset, priusquam insaniret. Paucos habebat annos, propemodum uiginti. Eumenis uxor autumno uomuit bilem atram. Sed & odores manifesti erãt. & febres horridæ. & cordis siue osculi uentris dolores. biliosa pauca uomebat, & lumbricum. Secessus tenues per omne tempus. Ante pleiadũ occasum desinebant statim sanguinis eruptiones. & breuiores erant febres ac statim reuertentes breuibus recidiuis. & cibũ auersantes, & uelut excocti, & anxij, & cor dolentes, & ferini in iudicationibus, & rigore affecti, & biliosi. Adolescens peregrinus erat, cui tertia die sanguis ex naribus multus fluxit. itemq; quarta ac quinta. Sexta composite consistebat. mente motus est. Septima die aluus substitit. soporosus erat. Recidiua tertia die. aluus eniti cessauit. Vrinam non uidi. Circa iudicationem uelut debebat. At uero circa pleiadum occasum austrina, & pluuiæ erant. & tunc Adolescens mucosa, subbiliosa, uiscosa, multa recrementa egerebat. febris uehemens continua. lingua arida. Sexta iudicatus est. Septima rursus inuasit, dimisit eadem die cum tremore. auris sinistræ fluxio uiscosa, crassa, die sexta. Puero ab ulcere Phagedæna eroso, dentes inferni, & ex supernis ac infernis anteriores, emergebãt, cauitatem habebant. Quibus os ex palato discedit, his medius considet nasus. Quibus uero superni dentes anteriores, his latus est summus nasus. Qui quintus dens ab anterioribus numeratur, quatuor radices habet, singulis paribus ad utrunq; uicinum dentem connexis, extremitatibus omnibus ad internam partem reflexis. Circa tertium dentem suppurationes plures q̃ iuxta alios omnes. Et ex naribus fluxiones crassæ, & à tẽporibus dolores, ex hoc maxime

xime fiunt. Corroditur hic, maxime quintus, ex medio quidem nodum habebat unum, duos autē anterius. Paruus primus intrinsecus iuxta duos corrodebatur. Septimus radicem unam crassam, acutam habebat. Athenadæ puero masculo doluit à sinistra parte infernus dens, à dextra supernus. Huius auris dextra suppurata est, dum non amplius doleret. Post pleiada clemens cœlum, nubilosum, & caligines. iudicationes quintanæ, & sextanæ ac septimanæ. Iam uero etiam diuturniores. febres recidiuantes, & quandoq; erroneæ, & cibum auersantes, & biliosæ. & dysenteriæ cibum fastidiētes, febriculosæ. Circa pleiadum occasum, austrina fortiter erāt. sanguinis eruptiones. & febres tertianæ naturam referentes, & lenes. Qui in sutrina decūbebat, sanguinem abūde biliosum è naribus effudit. Secessus modicus. iudicatus est septima cum rigore. Seruus in extrema caupona, quarta die sanguinem è naribus effudit, multa statim nugabatur. aluus renitebatur. Præcordium dolorosum, durum. Ad subditam glandem sexta die subierunt mala, cum pallore uiridia. Septima mane iactatio. clamor multus. uenarum pulsationes circa umbilicū. In acutissimis febribus pulsus densissimi, & maximi. Quale est ad uesperā exacerbari, tale erat in omni morbo. Cæterum ad principia, cōsiderandæ sunt etiam exacerbationes, & an citius redeant, & continuitas, & anni tēpus. Post pleiadum occasum, austrina. Quę quinta die iudicabātur, intermissa una repetebāt.

At uero laxa, pustulosa erant, uelut Acanthio Lapyto. Circa pleiadū occasum, subscabra, & aspera erant pruriginosa, nullas lachrymas emittentia. & magis quidem hoc tempore. Sed & impetiginosa turgentia. Hæc erant in Pythodori uxore, & Capelio, cum febre, sub cuius initiū ferè Pythodori uxori coxæ impotentes. Post pleiadum occasum horrores. sanguinis è naribus eruptiones. Sutor quidam septima iudicatus est, una intermissa, altera rediјt. Rursus quarta iudicatus est. Alius ex his qui à Leocyde uenerant, septima iudicatus est. Alius quarta. Moschus nona. Largus sanguis ex sinistra, modicus è dextra nare. Ad decimam quartam ad iudicationē, si quatenus debebant ab initio exacerbarentur. Delinquentes circa edulia decimaseptima fiebāt. Circa aurem in dextra parte tuberculum, paruum intus durū, foris paruum laxū, dolorosum, nihil remittens, decima nona noctu factum est. Valde biliosis suppuratis, purgatio sepiæ atramento maxime similis. Qui cucurbitā affixit, quum in coxa esset dolor, huic ad crus deorsum uenit, & melius habuit.

Qui in Ceramico ab equo lapsus est, cui non statim cucurbita affixa est: ustus est intro, & uigesima die recruduit malum. sanguinis eruptiones fœculentæ, & erodentes. Tenedia quarta die abortiuit, masculum triginta dierum. aluus liquida, tenuia, egessit. lingua combusta fuit. iudicatio quarta die. Post pleiadum occasum lienosa, usque ad quintum diem fluebant. iudicata sunt.

Cuidam septima die urina uelut erui lotura, similis ipsa sibiјpsi. postea pura recidiua. Intermisit etiam Megaris filio, uerum sanguis non fluxit. Vrina uelut Antigenis alba, crassa, similis. Circa solstitium hybernum, sydus non paruum, quinta & sexta postea terræ motus. Quæ in Perintho morabatur anhelosa, Antigenis uxor, quæ non sciebat an prægnans esset, menses comparentes rubri. Venter aliàs atq; aliàs paruus, aliàs magnus. Tussiens semper, uelut si celerius iter perfecisset. Mensis erat octauus, sedata est prius febricitans.

Apemāti fratris uxor, septima die abortiuit fœmellā uelut dixit sexaginta dierum. Circa nonam turbata est. post iudicationem, dextras partes dolebat, uelut à recidiua. Hæc & concipiebat cito, & perdebat. Alia quædā in albis mensibus filiam peperit. Alia in rubris, uelut conueniebat. Horridi, anxij, cibum auersantes, recidiuantes, biliosi, sanguine manantes, subsplenici, doloroso modo plurimi ex sinistris affecti. Apemanti uxori hac parte oculus distortus est dexter, ad alteram uero partem lateris mollitudo. Aristophontis filia tertia & quinta febricitauit. sicca plerunque perseuerauit. Venter tamen huic turbatus. ægre iudicatio fiebat. ultra triginta dies cessauit. Pustulæ ex lassitudinibus non ualde fortibus, perueniunt ad septimam liuidæ. Rigor ancillæ retro Heroum obortus est. At uero albæ magnæ, neque ipsæ ualde bonæ, graui sopore pressorum, & somnolentorum, & non confidentium, & bile renitente: & siue lubrica, siue dura fuerit aluus, non confidentes. Zoili fabri pulsus tremuli tardi, Vrina & alui secessus moderate decolor. pectinis distentio utrinque in directum, usque ad umbilicum, cum febre acuta. cibum auersans. siticulosus. Filiæ ædilis apud Tecomæum, quum obscurum esset ipsi quòd uterum gestaret, secundi mensis initio erupit uomitus pituitosus, aliquando uero biliosus. difficulter peperit. perfecte purgata est. Vomitus similiter usque ad trigesimam diem perseuerauit. postea uenter turbatus est, & uomitus cessauit. Lienteria. menses non prodibāt per duos annos hyeme habuit hæmorrhoidas. Duo fratres Cecropis familiares, quibus nigra ab initio prodibant, subfeculenta, edulia ex sanguine confecta colore referentia, ea ex spumosis bile abunde coloratis uiridia erant. Qui asinum ex pacto eleuauit, statim febricitauit. Tertia & quarta, & quinta, & septima, & octaua sanguis erupit. iudicatus est. aluus lubrica.

Vir metallicus. præcordium dextrum intentum, splen magnus. aluus intenta, subdura. spirituosus. decolor. Huic ad genu sinistrū. recidiua. per totum iudicatus est. Temenæ filius habebat quid spiritus, ut uiridantis palloris esset, ad dorsum: ad manus uiridantis palloris. Maritus Lechus puerperæ apud Sitodochum, arquato morbo infestatus, ad quem septima die ingressus sum, octaua moriebatur, neque mingens, neque egerens. Præcordia magna & dura, & spiritus densus. Hic moriens ne frontem quidem sudore humectauit præ dolore. Huius uxor eiecit fœmellam septimestrem, septima die. Apparuit autem quarta die. Hanc à principio quidem pedum dolor tenebat. Desinente uero febre, spiritus non est solutus, sed intus relictus. dolor ad manus & brachium. Recidiua per longissimū tempus corripuit eos quibus urinæ ante iudicationem suppressæ fuerant. Quæ erat apud Temenen ipsius soror, cum rigore iudicata est. Quum autem uiridans pallor cito desineret, manus & humeri doluerunt: horum autem cessante dolore, caput: oculorum palpebræ supernæ eleuatæ sunt, & lachrymæ profluebant. reliqua non noui. Iudicata est primum septima die. Menandri uinitor similiter, uerum aluus ab initio tenuia egerebat. postea suppressa est, itemque urina iudicata est, non riguit, septima die: quoniam aluus antea turbata fuit. Potamonis filio aluus non egerebat septima die. duobus diebus ante iudicationem non riguit, quapropter neque urina supprimebatur. Dens Hegesistratio, cui suppuratio iuxta oculum, suppuratus est iuxta extremum. & rursus sanatus est oculus

lus. & ſecundum nares pus deſcendit craſſum. Iuxta gingiuam carunculæ paruæ rotundæ abſceſſerunt. Huic circa tertiam diem ſuppuratio affutura putabatur. poſtea auertebatur. Derepente uero intumuit maxilla, & oculi. Quibus abſceſſus ad oculos in febribus ardentibus, hi maxillas rubent, & ſanguinem ex naribus fundunt. Sed & quibus ad aures fiunt. Fortaſsis autem & abſceſſus ad articulos magis, non tamen clare noui. Rigores tremulis, præcordij intentio. Menſes apparuerunt decima ſeptima, iudicatio fiebat ita perpetuo. Si tamen non ſic intus permanſiſſent, iudicabantur tertia. quædam quinta. quædam ſeptima. Hegeſiſtratio poſtremi duo dentes parte inter ſe contigua corrodebantur. poſtremus habebat ſupra gingiuam duos nodos, unum iuxta cauernam, alterum ex altera parte. Qua uero parte duo nodi erant, ibi radices latæ ſimiles ſingulis paribus coincidebant, ad alteram partem medietas una rotunda. Mulier cui ſanguis è naribus erupit quarta & ſexta. Septima iudicata eſt, rubicunda erat. Mulieri ex capite fortiter grauatæ, iudicatio facta eſt circa uigeſimam. Vigeſima præcordia æſtuoſa. Septima die nō ualde ſanguis è naribus erupit. Seceſſus tenues. ad oculum dextrum circa octauam. Viro eadem, uerum ſeptima iudicatus eſt. Sublienoſus è ſiniſtra parte. Huic octogeſima die, & diuturniores oculi affectiones: fortaſsis quoniam poſt iudicationē, & quia multæ. Vxor Temenæ ſpirituoſa præcordia, & intenta. Menſes per tempus apparuerūt. An uero etiam prægnans fuerit, haud ſcio. aluus primum ſuppreſſa, & tunc uomebat. poſtea non amplius. aluus enim multa uiſcoſa ac bilioſa egerebat. præcordium non impediebat. Vndecima ad magnum dextræ digitū inflammatio. alui egeſtio etiam penitus procedebat. Quibus contingētibus, melius habebat. Nam & in ſomnū delatio minor erat, & febris: & quodammodo facilius ſpirabat, quoniam ſupra malum uomitum, uomuerat. Decimaſexta ſenſim factus eſt ſpiritus denſus, & febris. mortua eſt. Hęc febricitauit ante abſceſſum. Septima poſt abſceſſum perijt. Erat & hæc rubicunda. Filius mulieris ipſius Apemanti ſororis, præcordia magna & ſplen, ſpiritus, ſeceſſus amaræ bilis, aliquantulo ſtercore ammixto, laſſus ex operibus. Vigeſima die ad pedes, & iudicatio certe laſsis ad articulos, non ad oculū. præcordia uero erant intenta. & ſanè erat etiam tuſſicula quædam modice ſicca. Quæ relinquūtur poſt iudicationem recidiuam faciunt. & in ipſis morbis quæ excernuntur, ſputum præmaturum, alui ſeceſſus, intemperies, & ſimilia. Apemantus cui dolores in ſede, in dextri lateris mollitudine, & iuxta umbilicum paulo inferius, & è dextra parte: ante dolorem urinam cruentam mingebat. deſiit tertia die. Et faber in altera parte, ex eadem in directum, & hic quoq; urinam cruentam eijciebat. Quę ubi ceſſaſſet, ambo ſubſidentias in urinis habebāt, & hoc tertia die. Apemantus aūt plurimū fouebatur. Alter uero non ſentiebat, niſi in dextra parte. Et Nicoſtrato accidit aliquid iuxta ultimas partes à dextris, inferius quàm quibus in ſiniſtris. longe uero ſubter lateris mollitudinem, uſq; ad umbilicum utriſq;. Anicula apud Soſileum alba pituita referta: Tibiæ duris tumoribus, albis, laxis, itēq; pedes, uerum minus. Erant autem et in partibus infra femora, etiamſi pleriſq; difficilis huc exitus patet: immo & in lumbis. & uēter tenuis erat, præcordia ſubmollia, ſpirituoſa non ualdę. Erat autem deſinentibus plurimis, etiam alia cura

ubi glauci facti erant oculi. Atque oculorum quidem cura paulo moderatior erat. Coxæ uero ac cruris affectiones uterinæ erant, quum dolores esse putarentur. Apposito enim ac subdititio medicamẽto odorato, ex farina & unguento, contigit ut breui discuterentur ac desinerent. Tempus autem abscessus ad oculum, annus. Circumcirca durus fuit, cui etiam pustulæ non perfecte contabuerunt. Sunt autem & à disquamatis talia. Seruus in Hippolochi uilla, cui in præcordijs utrinq; quid collectum erat durum, & fulgorem aliquantulũ habens inferne, qualis erat in fabri ferrarij uxore hydropica: Cui tenuia recrementa progressa partem aliquam euacuauerunt. Erat autẽ & hoc ipsum ad dextrũ, planum quiddam, supra ea quæ circumferentiam habẽt eleuatum. Huic umbilicus ex natiuitate denigratus erat, & ulcus profundum fiebat, & umbilicus nõ ualde cicatricem contrahebat. & pudendum summa parte denudatum erat, quum non statim tale fuisset, neq; connatũ, & adhuc magis fiebat. Hic plurimum uomebat. febris. cibi fastidium. sanatus est. Verum circa septimam à decubitu diem (nam & antea ægrotarat) aquam multam bibens, & fortasis aliter contemnens, iactabatur & aliquantulũ conuellebatur. Desinente autẽ conuulsione, circa animaduersionem extinctus est. Ante hoc uero urinam aceruatam minxit, & flatus cum crepitu prodierunt. & supernæ partes minime sunt euacuatæ. Quum autem mortuus esset, statim etiam & illæ fortiter emollitæ sunt, & reliquę rubefactæ sunt, uelut à flagris per totum corpus, excepta ea parte ubi tumor ille maxime eleuatus erat. & multum quoque calidus erat.

Cuidam uero in Abderis deorsum erupit. Cuidam autem anteriore parte intumescebat sine febre. Tumor ad contactum suppurato similis erat.

Famulæ anhelosæ, quum uasa menstruum sanguinem funderent, anhelationes illæ cessabant: febris fiebat. mamma sinistra superne suppurata est. & ab initio etiam auris. Olympiodori famulæ sanguis ex sinistra nare, & iudicata est ad uigesimam, quemadmodum etiam febricitantibus. & secessus quales etiam æstate populariter grassati sunt, & quales Hipponactis. Hyle famula Aristidis, octaua die in pharmacorum purgatione, inferne signa habuit, qualia facile ferunt. & si non præter rationem debilitantur, & neque spumosa, neq; subsanguinolenta, sed qualia sunt oua, uelut Heraclidæ uxor purgata est multum, & facile tulit. Quæ in Bulagoræ uilla depurgata erat, cœpit febricitare ex splene (Qui uero dextrum præcordium habent, non quidem sublime, uerum intentum, hi etiam magis rubicundi fiunt) rubicũda quum esset, aluum in principio turbatam habuit. expectabam ad oculum decubitum. Huic septima die salsuginosa lachryma mordax ex oculis prodijt, & secundum nasum, & fauces, & aurem sinistram. Decimaquinta sudauit cum rigore. non iudicabatur ante rigorem, pallida facta est ualde. & faciei circumtensio ac contractio. Aurem è directo splenis ac lateris dolebat. Pueris uentres turbati, & tusses siccæ: quandoque ad humerum suppuratio fiebat in tussibus, posterioribus diebus. Fullo collum, caput. septima manus torpida. Nona crus torpidum. tussis cessauit. Cui maxilla distracta fuit, in quinto mense in uentre distracta erat ad sinistram partem. In Cranone Lycino Grammatico, ex febre biliosa ex splene, capitis grauitas. stridebat secundum pulmonem. in labijs utrisque ulcera, intus rotunda, parua. postea etiam sanguinis quid ex nare è directo manauit

manauit. Famulæ quam recens emptã uidi, cui duricies in dextris erat magna, nõ ualde dolorosa. & uẽter magnus ac circũtensus. nõ similis hydropicæ, & aliàs pinguis ac mollis. & nõ ualde difficulter spirans, uerum decolor. Menses septem annis non prodierant. facta est dysenteria, & nõ tenesmo tentata. Et sub hæc duricies in dextra dolorosa erat. & febres tenues. & non ultra septem dies etiam aluus turbata est, secessus electrum referens, subuiscosus, multus ad aliquot dies. Sanata est. & menses postea prodierunt. & partes secundum uentrem molles fiebãt. & corpus boni coloris ac crassum ipsi erat. Minois uxor ex sectione, pressa ab eam administrãtibus durius, marcorẽ ac corruptionẽ incidit, malo ad pulmonem deueniẽte, breui significationẽ de se dedit quotquot diebus supererat. erat & aliud quiddam intrinsecus. Quæ induntur in nares si febricitarint, si quidem solutus fuerit dolor, crassa per nares effluunt. Si uero neq; dolor, neq; febris, tenuia: & fortassis feruida: Veluti tenue quidem Hegesippo, quum ad noctem quid indidisset. Crassum uero illi in Corintho eunucho simili, Celeuris filio erat. Maturi in morbis abscessus an iudicent, signum est, si dum feruida sunt mala, non febricitarint: & dum molesta sunt, facile portarint: Velut quæ in sede acciderunt Charoni. Leambio uero quũ intestinum ulcerosum esse putaretur, in dysenteria pharmacis curato, humerus & sedes ulcerata sunt in sinistra parte, citra febrem. Cui à flatibus laterũ mollitudo eleuabatur, & aliquantulum dolebat, huic quũ lac uberius & meracius bibisset, & insuper dormiisset, statim nausea & calor accedebat. Deinde ignẽ incendenti, & pro cibis farinam crassiorem in craticula coctam comedenti, aluus substitit. & purulentũ tamen quiddam egessit. Quum autẽ sedes esset inflãmata, sine febre & sine dolore sufficienter erat. hoc assero. Senex in lapideis uestibulis, lũbos doluit, & ambo crura, & utriq; dolores descẽdebant ad femora, & quandoq; tibias, & aliquando ad genua. & quũ diutissime durarẽt, recursiones multæ fiebãt. tumor in pedibus, lumbis, tibia. breues inguinũ tumores. uenter durus. & totus pecten intensus ac dolorosus. Plerũq; cõpertus est etiam uesicam durã habere ac dolorosam. & papularũ eruptiones, & calores oculis, auribus, naribus, manu. Iudicationes, & alia per quæ cognoscimus de ipso ægro, an sudet, aut tangat, aut aliquid olfecerit, aut gustauerit, itemq; alia cognoscuntur. Pili, color, cutis, uenæ, nerui, musculi, carnes, ossa, medulla, cerebrũ, & à sanguine uiscera, uenter, bilis, alij humores, articuli. & postea an doluerit iuxta aurem, iuxta ipsam collectum tuberculum, glandulam nõ attingens, os nõ suppurans, & hoc disparuit. & tunc statim febricitauit. Pulsus, tremores, conuulsiones, singultus, circumspiratio, secessus, per quæ cognoscimus. Suppuratis oculis, & dum erumpunt, ulcera magna fiunt, & dum secantur, profunda. & utroq; modo oculi ulcerantur. Aristeas ex pago Amphilochi quarta die mente motus est. aluus subuiridia egerebat. & somni salubres. albicantis coloris.

Quibusdã ab initio subtremuli digiti, & labia ubi loquerẽtur, itidemq; aliæ partes: & proterue lingua citiore ac uolubiliore præditi: his rubor in facie maxime erat. Hi ebriosi erãt, aut uomitu cõmode usi intumescebãt. Qui iuxta Medosadę ędes habitabat, cui tenuia, nõ biliosa, aquosa, multa, per secessum prodibãt. præcordiũ cedẽs & gibbosum: soporosus fiebat. Circa decimãquartã ad iudicationẽ maxime progresso, rigor sine tremore. dissolutio. resolutio. cõtractio.

ſeceſſus & egeſtiones.ſoporoſus.mente motus.ex ſomno non inſaniȷt. iudica-
tus eſt circa decimãquartã.nihil è iudicantibus contrarium. Alius ſimiliter
in principiȷs ſeceſſus ſubuiſcoſi, ex quibus quod craſſum eſt iudicatorium eſt.
inſomnis.poſtea ſubuiſcoſi,ſubbilioſi,maturi,bilioſi,non tenues : qui ubi com
pacti fieri cœpiſſent,iudicationes celeres. Præcordiũ intentũ apparuit inflam-
mati,aut uenarũ intentarum modo,circa ſextam. Poſtea dormiuit ſeptima. iu-
dicatus eſt circa nonam.albicantis coloris ambo,non fului. Quũ ſeceſſus aquo
ſi ſub dio expoſiti eſſent,ſuperne leues,tenues,iſatidi ualde ſimiles fuerũt:infer
ne uero ſubſidentiã habebant. Quibus in dextris diſtentio ſubmollis, phre
nitici ſunt: ſi non ſoluatur febre deſinente. Quibus autẽ à mollitudine uen
tris in hac ipſa febre,quiddam collectũ aut durum doloroſum fit, & ualde ma-
lignum diffundi non poteſt, ex talibus fortaſsis ſuppurantur. In dextris
tumores eleuati,ſi quidem ſi quis plurimum ac maxime premat, ſubmurmura
rint, non ualde maligni putandi ſunt. Velut in dextris illi qui ex Amphilochi
pago erat, & ei qui iuxta Medoſadæ ædes habitabat. Hi ſoporoſi erant, & in
ſomnis mente moti. Conſtitutiones quales in quibus temporibus ac re-
gionibus magis & minus fiunt. Vigores morborum, & ad iudicationem, &
quotidie.& an citius fiant aut ſerius,tertia,quarta,circuitu.& in quibus circui-
tibus iudicantia,tumentia,cruenta,& non. Quibus abſceſsibus recidiuæ
fiant,uenæ temporũ,& cõtractiones,& colorũ mutationes ante iudicationes,
ex rubro ad uiridem ac pallidum,ſi non iudicent. & cutis circũtenſiones abſq;
iudicatione & oculorum cõtractio,corporis duricia ſicca. Qui quidem uolen-
tes lachrymantur,non malum eſt. Quibus autẽ inuitis lachrymæ profluũt, ma
lum. Quibus in dentibus circũcirca uiſcoſa fiunt,malum eſt ſubhiare ac fi-
xis oculis intendere. Qui in tibia ulcus habebat,& Attico uſus eſt,huic pu
ſtulæ eleuatæ,rubrę,magnę:atq; hoc pro tuſsi quæ poſtea acceſsit. prius enim
non tuſsiȷt. In Aeno quicunq; capite uulnerati horridi erãt,maligni & ſup
purati ex teneſmo.ex peregrinatione ac itinere dolor pedum,& in turbationi-
bus laſsitudines. Clinia cibum auerſans,colliqueſcens,purulentũ, aliquã-
do parũ cruentũ,purulentũ tumidum eiecit. Hippeæ uxor hydropica,quæ
etiã per tres annos uere incipiẽte tuſsiȷt,amplius aũt ſuppurata eſt,ad hyemem
aquoſa facta eſt,ab illis aũt pharmacis curata melius habuit. Mortua eſt ancil-
la. Ex tuſsientibus qui manibus laborabant,uelut ſeruus ille qui ſarmenta
obtorquebat,& Amyntæ filius,ambo ſola dextra reſoluti ceſſauerunt, quãdo-
quidem perpeſsi ſunt hoc tuſsientes. Qui uero aut equitarũt,aut iter fecerunt,
in lumbis ac femoribus reſoluti ſunt. Plurimæ uero tuſſes ſiccæ erant: Sin
minus,uiolentæ ſanè. Vxor Emmyris modo nõ morboſo,abſq; febre, ſtu
pida eſſe uidebatur.poſtea ad tremorẽ totius corporis res ipſi deuenit,et ad col
liquationẽ.& cibi faſtidium ac ſitim.& frigida erat. Nyctalopes qui plurimã
minxiſſent,poſtea parũ quiddã mingebant. Verũ tuſsientes & inſuper febriẽ-
tes tubercula ad aures habebant,erumpentia circa ſeptimam aut octauã diem.

Emmyris filia febricitabat, & ex aure purulentum fluebat, circa octauam
haud pro comperto habeo. Quibuſdam uero etiam dens corroſus fuit,ter
tius maxime ex ſupernis. Præ omnibus autem hic reperitur corroſus.ad hunc
dolor, & quibuſdam etiam circumſuppuratio. Quibus uero ad aures, hi

magis

magis tuſsiebant ꝗ̃ illi. Quibus autem cũ febribus ad ſuppuratione͂, ſeptima recedit. Cuidã poſtꝗ̃ exacerbatus fuit, præcordium ſolutum nõ eſt. aluo autem emollita, inerant pauca ſubuiſcoſa, compacta, non bona urina crue͂ti coloris. ſpuebat autem ſputum ſpumoſum. Ille ad que͂ Cynicus me induxit, ſeptima exacerbatus eſt. circa decimãquartam iudicatus eſt. Diſparentia, mala ſunt. purus fauces. pauca, lata, matura expuens. ex naribus parũ ſanguinis ſtillauit. capite grauatus erat. Manuum ac pedum diſſolutio. aluus ſoluta profuit. pedes ſemper calidi. ſomni aderant ipſi. & iuxta aurem nõ extuberabat, quoniã matura ſpuiſſet. Demarati uxor, pedes etiam in horroribus calidi: ſiue ad ſuppurationem, ſiue non tendebat, periſt. Senex qui è uita deceſsit, ægrotabat ſimul cũ uxore ſua, furioſum quiddam in ſe habebat. Poſtea uero ubi prodiſſet ab ipſo lumbricus ſubcraſſus, & modicus cibus, ſtatim ſedatus, & dormiuit, & ſanus erat hic ſenex. & corporis cutis circũtenſio. extremæ partes frigidæ. mollis. tremulus ab initio & labijs, & manibus, & uoce. mente motus eſt moderate. hiabat ac fixis oculis intendebat. non ualde difficulter ſpirabat. diebus haud ſcio quot ultra uiginti mortuus eſt. Quibuſdam præcordia & aluus ſubegeſſerunt compreſſa, aceruatim, nõ cum murmuratione, uelut in Abderis uermium ſpeciem præ ſe ferentia. Quicquid contingit priore iudicatorios dies præcedente die, & mala & bona ſigna fiũt in diebus, quibus qui exacerbantur diuturniores fiunt: & quibus deſine͂tes remorantur. Quædã non fideliter alleuabant, & quædam per ſeipſa exacerbabãtur. Sputa peripneumonicis quibuſdam bilioſa, quum deſinere uolunt. Valde flaua breuia fiunt. Si qualia ſunt quæ in principijs adſunt, talia poſtea appareant, hæc nõ ualde concoqui puto: ſed iudicare uelut ei qui apud præceptore͂ erat, & uelut aliàs quoqꝫ uidi. Nicippus in febribus per ſomnũ ſemen effudit: & nihil ad peius proceſsit. & hoc ipſum ſæpe ipſi factum eſt, & nihil læſit. Prædictum eſt ipſi id deſiturum, poſtquam febres iudicatæ forent. & ſic factum eſt. Critias in febribus ab inſomnijs uexabatur quæ nouimus, & ceſſauit etiam ipſe eade͂ ſomniare unà cum iudicatione. Alcippus quum haberet hæmorrhoidas, à curatione prohibebatur. Curatus inſaniſt. febre acuta ſuccedente ceſſauit. In febribus acutis ſiticuloſi, à medicis potu interdicto, aut etiã à ſeipſis abſtine͂tes, multum ſibi bibere poſſe uidentur: his aqua frigida data ut reuomant, prodeſt. Bilioſa enim aderunt. Quod nerui ipſi in ſeipſos trahunt, ſignũ eſt. Si quide͂ enim nerui in ſupernis manus ſauciati fuerint, manus deorſum nutabit, dũ ab infernis neruis trahitur. Si uero contrà, uice uerſa. Tuſsient ſiccam tuſsim, qui teſtes affectos habent. & ex tuſsi uena ſecta, ad teſtem ſolutio fit, & inflammati tuſsiunt. & in febribus ex inguinum tumoribus inſuper tuſsiunt.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. V. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

IN Helide olitoris uxor. febris corripuit ipſam acuta. & medicamenta bibens nihil ſentiebat opis. In uentre infra umbilicum erat quid durum, & altius altero, & dolores exhibebat fortes. Huc enim manibus cum oleo fortiter compreſſum ac emollitum eſt. & poſtea ſanguis frequens ipſi deorſum proceſsit, & ſanata eſt, & uixit. In Helide Timocrates amplius bibit. Inſaniēs aūt ab atra bile, bibit pharmacū. hic purgatus eſt. purgatio multā pituitam ac bilem atrā egerebat per diem. & ad ueſperā purgatio ceſſauit, & dolorem pertulit in purgatione multum. & quum polentā bibiſſet, ſomnus ipſum corripuit, & tenuit per noctem, donec ſol oriretur. In ſomno autem præſentibus nihil reſpirare uidebatur, ſed mortuus eſſe. & neq; quid diceretur, neq; quid fieret, ſentiebat. Extentū aūt fuit corpus et rigidum. Verū uiuebat, & excitatus eſt. Scomphus in Oeniadis pleuritide correptus, mortuus eſt ſeptima delirus. Pharmacum autem bibit infra purgās. priore ante potionem die mentis compos erat, & purgatus eſt non multum. quum autē purgaretur, delirauit. Phœnici in Oeniadis & Andreæ fratribus maxilla altera intumuit, & labium quod eſt ante maxillam & oculum. & neq; intrinſecus quicquam ſpectanti apparebat, neq; forinſecus ſuppurabat. Sed tumens arida putredine putreſcebat. Et alter eadem perpeſſus eſt. Mortuus eſt autē alter ſeptima die, & pharmacum bibit, & nihil profuit. Verū Phœnici circulus putridus exſectus eſt. & ulcus purgatum eſt magna ex parte priuſquam moreretur. Mortuus eſt autem & hic, ubi diutius uixiſſet. Euridamus in Oeniadis, in peripneumonia decima die incœpit delirare. curatus ad mētem rediјt, & ſputa erāt puriora, et morbus ad melius procedebat, & ſomno multo perfuſus eſt. & oculi morbū regium contrahebant. & mortuus eſt ad uiginti dies. In Oeniadis uir quidam morbo tenebatur, quum ſine cibo eſſet, fortiter in uentre ipſius ſugebat, & dolebat. & quum ediſſet ac cibi contriti eſſent, tempusq; poſt cibi eſum acceſsiſſet, non lōge poſtea idem hoc patiebatur. & tabeſcebat corpus ac conſumebatur. & alimentum ipſi non cōtingebat à ciborum eſu. & per aluum ſecedebat cibus prauus & combuſtus. Quum uero recens cibum accepiſſet, eo ipſo tempore minime ſugebat, neq; dolor aderat. Hic omnis generis pharmaca bibens ſurſum ac deorſum purgātia, nihil opis ſentiebat. Vbi uero uena ipſi ſecta eſſet in utraq; manu, donec exanguis redderetur, poſtea utilitatem percepit, & à malo liberatus eſt. Eupolemus in Oeniadis, dolebat coxam dexteram, & inguen, & cōmiſſuram propinquam ad coxam, ab inguine & coxa in anteriore parte. Huic ſanguis detractus eſt à talo, multus ualde, et niger, ac craſſus. & pharmacum bibit aluum deorſum purgans, & multum purgatus eſt. & melius quidem habebat, dolores autē non remittebant. Sed ſuppuratam habebat & coxam, & cōmiſſuram in ipſa ad ſedem, & partem circa inguen, quibus locis etiam amplius dolebat. Pus autem ad os magis fiebat, q̄ ad carnē, in profundo, & per tempus ſic habens negligebat, donec ualde debilis fiebat. poſtea

cruſtæ

crustæ ipsi inustæ sunt, ualde multæ & magnæ, ac inter se propinquæ. & pus effluxit multum ac crassum. & mortuus est postea paucis diebus, tum præ magnitudine ac multitudine ulcerum, tum ex corporis debilitate. Huic si una ampla sectio incisa fuisset, & per sectionem pus emissum esset, & si opus fuisset, etiam altera sectio facta esset: Hæc sanè in tempore si facta fuissent, mihi quidem uidetur quòd sanatus esset. Lycon in Oeniadis, reliqua quidem eadem patiebatur, Verum dolores etiam ad crus non ita ualde progrediebantur, & non factus est suppuratus, sed sanus multo tempore. Bibebat autē pharmaca. & cucurbitas adhibebat. & uenam secabat. Atq; his factis melius habere uidebatur.

Homo quidam Athenis prurigine toto corpore uexabatur, maxime autē testibus ac fronte, uexabatur autē ualde uehementer. & cutis crassa erat per totum corpus, & uelut lepra aspectu, & ex nulla parte cutē apprehendere potuisset, præ crassitudine. Huic nemo opitulari potuit. Transgressus autem ad Melum, ubi sunt calidæ balneæ, à pruritu quidē & cutis crassitudine liberatus est, uerum hydropicus factus mortuus est. Athenis uirum cholera corripuit, uomebatq; & deorsum egerebat, & dolebat. & neq; uomitus, neq; per aluum secessus, sisti poterat. & uox ipsum destituebat. et ex lecto moueri non poterat. & oculi caliginosi ac caui erant. & conuulsiones tenebant ab aluo & intestino, & singultus. Verum secessus multo copiosior erat q̄ uomitus. Hic ueratrum in lentium succo bibit, & alterum lentium succum insuper bibit, quātum potuit, & postea uomuit, & coacta sunt ac adstricta ipsi ambo, frigidus autē factus est. & lauabat inferne usq; ad pudenda, calida ualde multa, donec etiā supernæ partes calefactæ sunt. & uiuebat. postera uero die, polentam bibit ex aqua. In Larissa uxori Gorgiæ menses suppresi erant per annos quatuor, præter ualde modicos. Verum in utero, ad quācunq; partem se inclinasset, pulsum exhibebant ac grauitatem. Hæc mulier concepit, & peperit, & puella uiua nono mense edita est, ulcus habens in coxa. & secundæ cōsequentes, ac sanguinis fluxus ualde multus, successerunt. postridie, & tertia die, ac quarta, etiā grumi sanguinis concreti. & febris tenebat usq; ad decem primos dies. & de cætero prodijt ipsi sanguis ruber, & facies fortiter intumescebat, itemq; tibiæ, ac pedes ambo, & alterum femur. & cibos non admittebat. Sitim autē habebat uehemētem, & frigidissima aqua conferebat. Vinum autem nequaquā. At uenter post primū puerum modice emollitus est, ualde autē non cōsidit, sed durior erat. dolor autem non aderat. Quadragesima uero die à prima superfœtatio excidit, caruncula quædam. & uenter considit omnesq; tumores. & fluxio tenuis, ac sanguis olens prodijt, & sana euasit. Mulier in Pheris caput circūcirca dolebat multo tempore, & nemo poterat illi quicquā opis conferre, neq; dum caput purgaretur. Melius autem habebat, quum menses ipsi facile prodibant. Hæc quū caput doleret, ex subdititijs odoratis ad uterum appositis opem sentiebat, & modice depurgata est. & quum concepisset, dolores caput relinquebant. Mulier in Larissa prægnans erat. Huic decimo mense sanguis prodijt multus per quatuordecim dies. Plurimus autem tribus diebus ante pueri editionem. Decimaquarta excidit ex utero puer mortuus, habens dextrum brachiū lateri adnatum. & tertia die noctu eadem hora qua puer, prodijt secunda, & purgamenta alba. deinde post hæc per tres dies ac noctes multa moderate prodierūt. Postea

febris corripuit, per duos dies totidemq; noctes. & dolebat omnem uentrē, & coxas, maxime uero pectinem. In Larissa Hipposthenes peripneumonia apprehensus esse medicis uidebatur, erat autem nequaquā. Verū principio luctans in duro loco cecidit supinus, aduersario ipsi illapso, & lauatus est frigida, & cœnauit, et grauior factus esse sibi uidebatur. Sequenti autem febricitauit, & tussis apprehendit siccior, & spiritus densus. Quinta die cruentum exscreauit, non multum. & delirare incipiebat. Quando tussiebat, dolebat pectus & dorsum. Sexta autem ubi sternutasset, sanguis fluxit è naribus, quatuor heminarū mensura. Ad uesperam neq; loquebatur, neq; sentiebat, neq; quid fieret, neque quid diceretur. Vndecima mortuus est. Per quinq; uero dies, modo sapiens erat, modo non. Erat & sine febre. Spiritū autem nullum recipiebat, neq; stertorem habebat. Non enim erat sputū. Scamandrus in Larissa, & in coxa marcorem habuit, & in osse diu disparato. Ipse uero sectus est sectione magna, etiā ad os ipsum, & postea ustus est & tunc die duodecima post sectionē cœpit cōuulsio, & ualde obtinuit. cōuellebatur autē crus hoc usq; ad costas, & ad aliam quoq; partem conuulsio progrediebatur. flectebatur autem crus, & extendebatur: & alia membra mouebat. & maxillæ compactę riguerunt. Hic mortuus est conuulsus octaua die post conuulsionis inuasionē. Curabatur autem tepefactorijs utriculis, & fomētis erui, per totū corpus. & infusum per clysterem immissum est, & tunc modicum stercoris prodijt, & pharmacum bilem abunde purgans bibit, ac insuper catapotiū deglutiuit, & secessit quidē, nihil autem à catapotio opis sensit. & somnus modicus uenit. & rursus pharmacū idem forte ad uesperam bibit, ac sole emergente mortuus est. Videbatur autem multo tempore morbum ferre potuisse, nisi ex pharmaci ui perijsset. Equiso Palamedis in Larissa undecim annorū, percussus est in frōtem supra oculum dextrum, ab equo: & uidebatur os non sanum esse, & exiliebat ex ipso modicus sanguis, & sectus est sectione magna usq; ad secundam laminā, & curabatur sic habens ipsum os, quod etiam antea statim os peperit. Vigesima tumor cœpit circa aurē, & febris & rigor. & in die magis intumescebat ac dolebat tumor. & ab initio febricitauit ex rigore. & oculi intumuerunt, & frons, & tota facies. Patiebatur autem hæc in dextra magis capitis parte. Progressus est autem tumor etiam ad sinistram. nihil tamen hic læsit. Demum febris cōtinua corripiebat. Atq; hæc minora erant, usq; ad octauam diem. Vixit autem ustus, & per catapotium purgatus, & cataplasmate tumori imposito. At uero ulcus nullius mali causa erat.

In Larissa Theophorbi filius uesicam scabiosam habebat, & uiscosam urinam mingebat. & dolebat dum & inciperet mingere, & dum desineret. & confricabat pudendum. Hic quum bibisset pharmacum urinam ciens acre, in uesicam quidem nihil processit, uerum multum purulentum & bilem euomuit, & deorsum alia huiuscemodi egerebat. & uentrem dolebat, & intrinsecus ardebat. Reliquum uero corpus frigidum erat, & totus resolutus est. & nihil assumere uolebat. Huic exulceratus est uenter fortiter ualde, à ui medicamenti, & mortuus est tertia post potionem die. Vxor Antimachi in Larissa, prægnans erat diebus circiter quinquaginta, & reliquo tempore præ fastidio à cibo abstinebat, & per septem dies uterum dolebat, & cor. & febris corripiebat. eo tempore nihil per aluum egerebat. huic datum est catapotium deorsum

pur-

purgans fortius q̄ conueniebat,& euomuit bilem combustam,præ cibi abstinentia & febre. Nam neq; ullo potu utebatur. euomuit autem paucā uiolenter, & grumosa. & ubi concitata fuisset, ac ipsam emisisset, debilis esse uidebatur. & non uolebat aquam bibēs euomere. Postea uero dolor fortis tenebat infernum uentrem: exulceratus enim erat à medicamēto, & prodibat ipsi statim post stercus, subcruentū ramentosum. Semper aūt amplior fiebat & debilitas, & cibi fastidium: & purgamēti erant heminæ quinq;. Sistebatur autem aluus, aqua multa super uentrem affusa. aliud autē nihil potuit admittere. Mortua est circa mediam noctem. Videbatur uiuere potuisse, si aquā bibere potuisset, ac statim uomere priusquam deglutiuisset. Famula Onesidemi in Larissa, ulcerata est aluum & intestinum, à bile sponte cōmota. & prodibat sursum ac deorsum bilis & sanguis. & febris tenebat. Huic debili datum est pharmacū deorsum purgās in potu, debile, aquosum, ac modicū. & uomuit ab ipso multum. & infra amplius subijt. & uesperi redijt. Postridie febris erat, sed debilis. Aluus autem ulcerabatur, & adhuc eadem egerebat. Tertia die ad uesperam mortua est, quum febris ualde fortis ipsam corripuisset. Quapropter omnino moritura esse uidebatur. Minime uero ideo quòd aquam frigidam biberat, donec uomitus tenebat. Postquam autē perfrigeratus est supernus uēter, depurgatus per aquam, succo frigido postea poto, sic postea infusum per clysterem immissum est. Eudemus in Larissa, hęmorrhoidas habens fortes, ac diuturnas, quum exanguis esset, bilis commota est, sed leniter in corpore. & aluus turbata deorsum biliosa egerebat, & hæmorrhoides intumescebāt. Pharmaco deorsum purgante poto, probe depurgatus est. & rursus bibit succū, & amplius aluus turbata est. & dolor ad præcordia consistebat. Huic quum uenter non probe haberet, sed adhuc curatione indigeret, manus hæmorrhoidibus admotæ sunt, & uomuit. Postea quum cancer successisset, febris irruit, & non dimisit antequā occideret. Quando q; etiam quum rigor subrepēs dimisisset, febris uenit: & prodijt ipsi bilis & flatus, & partim prodibat, partim intus erat. & dolor in uētre. Hæmorrhoides autem extra intestinum rectum erant, reliquo tempore à purgationibus auspicatæ. & flatus per ipsas prodibat. & ad sternutationem principium fiebat.

In Larissa uir quidā sauciatus est cominus ex manu per hastam latā à tergo, et summum eius penetrauit infra umbilicum per multum spatium, quod liuidum erat & tumidum: postquam autem uulneratus fuit, dolor obtinebat primū fortis, & uenter intumescebat. Huic postridie datum est pharmacū deorsum purgans, & egessit modicum cruentum, & mortuus est. Videbantur intestina huius non esse sana, & uenter sanguine plenus esse. Apellæus Larissæus ætatem habebat annorum circiter triginta, aut parū aberat. Corripiebatur autem morbo, à quo uexabatur noctu magis in somno, q̄ interdiu. Aegrotabat autem ad duos annos ante mortem. Vomebat bilem fuluam aliquando ubi excitatus esset. Vomebat etiam nigrā. Hic purgatione à capite forti ualde ad multum tempus purgabatur. & quum pharmacum bis bibisset, sex menses ipsum penetrauit. Erat ualde uorax multi cibi. & quum corpus haberet biliosum, multum luctatus, ualde riguit. & febris corripuit, ac morbus ad noctem. postridie sanus esse sibi uidebatur, & rursus altera die. Sequenti uero nocte morbus inuasit cœnatum à primo somno, & per noctem ac diem, & usque ad cœnam te-

nebat. Mortuus est priusquam resipisceret. Conuellebatur primum circa dextras partes, faciem'que ac reliquum corpus. postea in sinistris. et quum uideretur quietus esse, soporem habebat ac stertebat. & rursus succedebat morbus.

Eumelus Larissæus rigida habuit crura, & manus, & maxillas. & non poterat neque extendere, neque flectere, si non alius flecteret ac extenderet. Et neque maxillas diducere poterat, si non alius diduceret. Aliud uero nihil neque dolebat, neque edebat, nisi mazam, & aquam mulsam bibebat. Vigesima die sedens cadit supinus, & caput ad lapidem uehementer offendit, & uertigo ipsi caliginosa offusa est. & paulo post surgens, sanus erat. & soluta erant omnia, prçterquam post somnum ubi excitaretur, articuli modice ligati erant. Erat autem duodecim aut tredecim iam annorum. & ægrotauit mensibus tribus aut quatuor. In Larissa uirgo quæ sanguinem uomuit non multum, suppurata facta, febribus corripientibus, nō liberabatur priusquam moreretur. Mortua est tertio mense. Ante mortem uero obsurduerunt ei aures, & non audiebat, nisi quis ualde exclamasset. Verum ante sanguinis uomitum debilis erat. Famula Dyseridis in Larissa, quum iuuēcula esset, ubi uenere uteretur, fortiter circumcirca dolebat. Aliàs autem sine dolore erat. Concœpit autem nūquam. Et quum sexaginta esset annorum dolebat à meridie, uelut ex partu uehemēter laboraret. Hæc quum ante meridiem porrum edisset multum, postquam dolor ipsam corripuit uehementissimus, & priores omnes excedens, exurgens asperum quiddam in ore uteri deprehendit. postea quum ipsa animi deliquium incideret, alia mulier immissa manu, expressit lapidem asperum, magnitudine uerticilli fusi. Et sana tunc statim, & postea erat. Maliensi currus onustus inductus est supra costas, & costas confregit. & per tempus substitit ipsi pus infra costas. Vstus sub splenem penicillis ac linamentis utebatur, & peruenit ad decem menses. Resecta uero cute, cauerna apparuit ad tenue intestinum utrinque procedens, & ad rhenem, & ad ossa procedebat putrida. In hoc non animaduersum est, quod & corporis habitus biliosus erat, & in corpore putredo sicca tenuis intestini multa, & aliarum carnium, quas statim eijcere oportebat, si quis potuisset sicco pharmaco, dum robur aliquod homo habebat. Nam ab humidis nihil remittebant, sed putrescebant. A linamētis uero inditis quū humor sisteretur, rigor corripiebat & febris, & magis putrescebat. affluebat autem isthic putridum quiddam, subnigrum, graueolens. Priusquam uero curationis aggressio fieret, quotidie multum foras penetrabat. Erat autem non probe fluidum. Cognitum est naturā morbi esse magis remotam, quàm subter cutem. Quod si uero etiam omnia recte facta essent, tamen non uidebatur seruari posse, etiamsi uētris profluuium ipsum corripuisset. Autonomus in Omilo, ex capitis uulnere mortuus est die decimasexta, in media æstate lapide ex manu ictus, in suturas in medio sincipite. Quare non animaduerti ipsum secari opus habere. deceperūt enim me suturæ habentes in seipsis iaculi læsionem, postea enim conspicuum id fiebat. Primum quidem ad clauiculam, postea ad latus dolor fortis ualde. & cuulsio ad ambas manus uenit. In medio enim capitis ac sincipitis ulcus habebat. Sectus est autem die decimaquinta, & pus prodijt non multum. Membrana uero cerebri imputrefacta apparebat. Famula in Omilo ex capitis uulnere, duodecim annos nata, moritur in media ęsta

te

te, decimaquarta die. Ianuam quidam ipsi impegerat, & os contuderat ac ruperat. Suturæ uero in ulcere erant. Quare cognitum est recte sectione opus habere. Secta est autem non uelut oportebat, sed quantum relictum est, pus in ipso factum est. Octaua, rigor, febris inuasit. habebat autem non uelut oportebat, sed quantum etiam prioribus diebus quando febris non tenebat. Nona uero die reliquum resectum est. & ualde modicum pus cum sanguine subtus apparuit. & membrana cerebri pura erat. & somnus quidem occupabat. febris autem non dimittebat. Conuulsio uero manum sinistram inuadebat. Nam in dextris magis ulcus habebat. Cyrenius in Omilo suppuratus factus, infernum uentrem ustus est, triginta diebus serius quàm oportebat. & mansuete se habebat. & resiccatum est pus in uentre. Verum in calidissimo tempore edens fructus pomorum, & alios cibos non cōferentes, à febre correptus est, & à uentris profluuio. & mortuus est. Hecason in Omilo, uelut etiam alter serius ustus est, attamen resiccatus est uenter, modico excepto. Dysenteria uero arripiebat ipsum, quā ubi effugisset, omnia edebat donec totus intumuit, & erupit ipsi pus deorsum, & uentris profluuio mortuus est. Hecason in Omilo, ab immundicia non purgata, & à praua purgatione, dolorem acutum in coxa habebat. & hic quidem discessit, successerunt autem ipsi febres. & multo tempore in lecto decumbebat, neq; bibens quicquam, neq; sitiens. & debilis, & horridus. Huic commode quidem ablatus est morbus uelut conueniebat. Opem autem percipiebat ex his quæ offerebantur. Tandem uero erupit morbus deorsum, & totus secessit præ multa bile. & mente motus est, & mortuus. Videbatur autem morbum euasurus esse. Qui in Salamine in anchoram incidit, in uentrem sauciatus est, & circumcirca dolebat. Bibit autē pharmacum, & non egessit deorsum, neq; reuomuit. Mulier quæ iugulauit seipsam, suffocabatur: & datum est ipsi longe postea pharmacum deorsum purgans, & per secessum ipsi exijt. Qui ex Eubœa uenit adolescens, quum multum esset deorsum purgatus, intermissione facta quietus febricitauit. Deinde quum putaret se purgatione sursum uersus opus habere, non ualidam radicem ueratri bibit, & post potionem quarta die mortuus est, nihil expurgatus. Verum somnus ipsum tenebat, & sitis sedari non poterat. Serua illa cui à catapotio sursum quidem pauca prodibant, ac suffocabant: deorsum uero multa, nocte mortua est. Erat autem barbara. Quidam homo Eubœus poto pharmaco deorsum purgante, per tres dies purgabatur, & mortuus est. Habebat autē manum suppuratam usq; ad cubitum. Symmachi filius à bile suffocabatur, noctu quum dormiret, & febris eum teneret. Pharmacum autem ubi bibisset, non continuit, neque purgatus est diebus sex antequam moreretur. Qui iuxta curriculum habitabat, quum noctu sanguinem uomuisset, postridie mortuus est, sanguinem uomens multum, & strangulatus. Ad splenem uero, & deorsum multus sanguis ipsi prodibat. Puer à mulo percussus uentrem & hepar, mortuus est quarta die. Spiritum autem densum habebat, & non intelligebat quicquam. & febris tenebat. Hermophili filius ægrotabat diebus undecim. Febris autem tenebat, & cibi non deorsum prodibant. & primum quidem delirauit, nocte uero cessauit. Sequenti autem die uoce destitutus ia-

cebat stertens, distortos habens oculos, febricitans. Penna uero immissa uomuit bilem atram, & quum infusum per clysterem immissum esset, stercus prodijt multum. Seruæ Aristionis pes sua sponte marcore corruptus obtorpuit, iuxta medium pedis intrinsecus ex obliquo: & ossa putrida facta abscesserunt, & prodibant paulatim fistulosa. & uentris profluuiũ succedebat, & mortua est. Mulier sana, crassa, à catapotio conceptus gratia accepto, dolorem habebat uentris, & tormen in intestino, et intumuit. Spiritus autem sistebatur. & desperatio erat cum dolore. & sanguinem uomuit non multum. & emortua est quinquies, ut uita decesisse putaretur. & neq; uomitu facto ab aqua frigida laxabatur, neque dolor præsens, neque spiratio. Superfusæ uero sunt ipsi aquæ frigidę amphoræ circiter triginta super corpus. & sanè hoc solum prodesse uidebatur. & postea deorsum processit bilis multa. Quum autem dolor obtineret, nihil poterat secedere. & uixit. Antander à catapotio accepto, cætera sanus erat. Verum circa uesicam dolorem habere uidebatur. purgauit ipsam celeriter multo purgamento. & à meridie dolor tenebat fortis ualde. & in posteram diem strangulatio, & desperatio, & iactatio. & uomebat, & nihil per secessum egerebat. & noctu patiebatur. & somnus non accedebat. postridie uero egerebat multum, & postea sanguinem. & mortuus est. Athenadę puero masculo à Phagedæna ulcere corroso, doluit à sinistra parte dens infernus, à dextra supernus. Huius auris dextera suppurata est, dum non amplius doleret.

Sutor in Pityo dum soleas ueteramentarias sueret pupugit seipsum supra genu in femur. & ferme longum digitum immersit. Huic sanguis quidem nullus effluxit. Vulnus autem cito clausum est. femur autem totum in tumorẽ eleuabatur, & procedebat hic tumor usq; ad inguen & lateris mollitudinem. Hic tertia die mortuus est. Quidã iuxta inguen sagitta percussus, quẽ nos uidimus, maxime præter omnem opinionem seruatus est. Neq; enim cuspis exempta est, erat enim ualde in profundo: neq; sanguinis eruptio ulla memorabilis fiebat: neq; inflammatio: neq; claudicauit. Cęterum cuspidem inuenimus nos, ipsamq; exeminus, quũ sex iam essent anni, ex quo sauciatus erat. Suspicio autem erat hæc, inter medios neruos cuspidem occultatã fuisse, nullamq; uenam aut arteriam dissectam esse. Qui percussus est spiculo acuto retrorsum paulo infra collum, uulnus quidem habebat nõ memorabile aspectu, neq; enim in altum ferebatur, uerum non multo tẽpore postea exempto spiculo, distendebatur in posteriorẽ partem tractus, uelut opisthotonici. & maxillæ ligatæ erãt. & si liquorem aliquem in os sumeret, eumq; deglutire conaretur, rursus relidebatur ad nares. Cæteraq; statim peiora fiebant. & secũda die mortuus est. Adolescens per asperam uiam cursu facto, dolebat pernam, maxime inferna parte. Abscessum autem locus accepit nullum, uelut qui colligeret humorẽ. Verum tertia die totus locus nigrescebat, usq; ad talum, astragalum appellatũ, & usq; ad cauitatem quæ est ad pectus pedis. & quod denigratum erat nõ diffringebatur, sed prius moriebatur. Viginti uero dies ex toto à cursu uixit. Qui ad oculum percussus est, percussus quidẽ est in palpebram, descenderat autẽ cuspis alte satis, barbæ uero summum supereminebat. Secta palpebra, sublata sunt omnia. Nihil erat mali. Oculus enim permansit, & compendio sanus factus est.

Sanguis

Sanguis autem effluxit large,& multa copia. Virgo illa pulchra Nerij filia, erat quidem annorum uiginti, uerum à muliercula amica ludente, lata manu percussa est in sinciput.& tunc quidem uertigine capta est, & sine spiritu erat. & quum ad domum uenisset, statim febris uehemens corripiebat,& caput dolebat,& rubor circa faciem erat. Septima die circa aurem dextram pus processit graueolens, subrubrum, amplius cyatho.& uidebatur sibi melius habere,& alleuata est. Rursus augebatur febris,& in soporem deferebatur, & loqui non poterat.& faciei pars dextera trahebatur,& difficulter spirabat.& conuulsio ac tremor aderat.& lingua detinebatur. et oculus stupidus erat. Nona mortua est.

Cleomenis filius hyeme initio facto cibum auersabatur,& eius fastidio citra febrem uexabatur. & uomebat cibos ac pituitam. & per duos menses cibi fastidium durabat. Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio conferebat. Verum uinum nigrum, & panis esus, & balneorum abstinentia, & frictio, & lenis fotus non cum multo fomento, sed placide. Cuidam quæ circa uigesimum ætatis annum, biberat pharmacum ad fœtum perdendum, accidit dolor, uomitus biliosorum, multorum, pallidorum ac prasinorum. Quum bibisset, conuulsio tenebat, linguam cõmandebat. Ad quartam diem ad ipsam ingressus sum.& erat ei lingua magna, nigra. Oculorum autem alba, erant rubra. insomnis. Quarta mortua est ad noctem. Origanum potum, oculis, & dentibus malum est. Puella quæ de rupe cecidit, uoce destituta. iactatio aderat. & uomuit ad noctem sanguinem multũ. quum ad sinistram aurem impegisset, amplius inde fluebat. Aquam mulsam difficulter deglutiebat. stertor. spiritus densus, uelut morientium. Venæ circa faciem distentæ. decubitus supinus. pedes tepidi. febris debilis. uocis interceptio. Septima uocem rupit. calores tenuiores tenebant. superstes mansit. Pythocles ægrotantibus aquam, & lac multa aqua ammixta dabat. Perniones pertundendi,& calefaciendi sunt pedes sic ut maxime excalefacias igne & aqua.

Oculis incommoda sunt, lenticula, fructus pomorũ dulces, & olera. Doloribus circa lumbos,& crura, & coxam, ex laboribus obortis, aquæ marinæ, aceti[q]; calidum fomentum confert, ita ut uel aspergas, uel spongiam his imbutam adhibeas. Deligare uero oportet lanis succidis,& pellibus agninis. Fullonibus inguina extuberabant dura,& sine dolore. & circa pubem,& in collo, similia erant tubercula magna. febris ante decimum diem. Tussi uexabantur à ruptionibus. Tertio mense autem quarto uenter colliquiuit. Calores successerunt. lingua sicca. sitis. egestiones deorsum malignæ. mortui sunt. Qui lapide in caput percussus est à Macedone, & corruit. Tertia die uoce destitutus erat. anxietas. febris tenuis. pulsus non ualde in temporibus. Nihil omnino audiebat, neque sapiebat. nõ quietus, sed quarta mouebatur. humiditas circa frontem, & sub nasum, & usque ad mentum. & mortuus est. Eniates in Delo iaculo ictus retro in latus, in sinistra parte, ulcus quidem sine dolore habuit. Tertia uero uentris dolor uehemens. non egerebat. Infuso uero per clysterem immisso, stercus prodijt ad noctem. afflictio intermittebat. Sedes ad scortum extabat. Quarta & ad pubem, & uentrem, dolor irruebat. quiescere non poterat, biliosa uomuit abunde colorata. Oculi quales animi deli-

quium incidẽtium, Poſt quintum diem mortuus eſt. Calor quidã tenuis inerat.

Ei qui hepar percuſſus eſt iaculo, ſtatim color qualis eſt mortuorum per corpus diffuſus eſt. oculi caui. anxietas, moleſtia. Mortuus eſt priuſquam concio ſolueretur, quum ſub diei exordium percuſſus fuiſſet. Polemarchi uxori hyeme anginoſæ, tumor ſub guttur. febris multa. uena ſecta eſt. ceſſauit ſuffocatio ex faucibus. febris comitabatur. Circa quintam genu dolor ac tumor ſiniſtri. & circa cor uidebatur ipſi aliquid colligi. & reſpirabat uelut hi qui ſubmerſi fuerunt reſpirant. & ex pectore ſubſtrepebat, uelut qui concluſo ore loquuntur, Engaſtrimythi quaſi ex uentre loquentes Græcis appellati. Tale quiddam contingebat. Circa ſeptimam aut nonam ad noctem aluus deorſum prorupit, & multa liquida quæ mala putantur egeſsit. Ipſa uero uoce intercepta mortua eſt. Ventres ſubpurgare oportet in morbis, quũ matura fuerint. infra quidem, ubi conſidiſſe uideris. Signum habes, ſi neque anxij, aut capite grauati fuerint: & quum calores mitiſsimi fuerint, aut quum poſt exacerbationes ceſſarint. Surſum uero, in exacerbationibus. Tunc enim etiam ſua ſponte eleuantur, quum anxij, & capite grauati fuerint, ac ſe iactarint. Ex caſu uulnerato cubito, ob corruptionem cubitus ſuppuratur. Quum autem iam maturus eſt, uiſcoſa ſanies exprimitur. Velut etiam Cleogeniſco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem & ualde ex ijſdem pus nullum. Velut Aeſchyli filio contigit. Suppuratis autem plurimis horror & febris ſuccedebat.

Parmeniſci filio ſurditas accidit. Contulit clyſterem auricularium non adhibere. Verum lana ſolum indita perpurgare. & oleum infundere, aut netopũ. Præcipere uero ut deambularet, mane ſurgeret, & uinum biberet album.

Aſpaſii uxori dolor dentis uehemens, & maxillæ in tumorẽ eleuatæ ſunt. Quum uero caſtorium & piper collueret, opem ſentiebat. Callimedontis puero contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum, & magnum, & crudum ac doloroſum, ſectio uenæ brachij: & lini torrefacti cataplaſma imponere ſubactum uino albo, & oleo imbutum, ita ut deligetur neq; calidum, neq; ualde coctum. Aut cum aqua mulſa coquatur fœni græci, aut ordei, aut tritici farina. Meliſſandro quum gingiua dolore corriperetur, & uehementer intumeſceret, ſectio uenæ brachij: & alumen Aegyptium in principio ſedabat.

Hydropicum laboribus fatigari oportet, ſudare, panem edere calidum, in oleo bibere, non multum lauari, & caput tepide. Vinum autem album & tenue, & ſomnus auxiliatur. Bianti pugili quũ natura uorax eſſet, contigit ut in affectiões cholericas, bilis ſurſum ac deorſum exeũtis, delaberetur, ex carnis eſu. Maxime uero ex porcinis carnib. crudioribus, & ex ebrietate uini odorati, & placentis ac dulciarijs ex melle, & cucumere pepone, & lacte, & polenta recẽti. In æſtate uero affectiones cholericæ, & febres intermittẽtes. Timochari hyeme deſtillatio, maxime in nares. quũ uenere uſus eſſet, reſiccata ſunt omnia. laſsitudo, calor ſucceſsit. caput graue. ſudor à capite multus. defluebat autẽ & per totum corpus. Erat aũt etiam ſanus ſudare adſuetus. Tertia die euaſit ſanus. Poſt canem febres fiebãt ſudoroſæ: & nõ perfrigebantur omnino poſt ſudorẽ, ſed rurſus amplius incaleſcebant: & lõgæ, & leniter ſine iudicatione, & nõ ualde ſiticuloſæ. paucis in ſeptẽ & nouẽ diebus ceſſabãt. Vndecima & de-

cimaquarta, & decimaseptima, & uigesima iudicabantur. Polycratem febris inuadebat,& sudor qualis præscriptus est. Purgatio à pharmaco deorsum facta est. & febris erat lenis. Rursus in temporibus sudores parui, et circa collū, ad uesperam. Deinde in totū. & rursus incaluit. Circa duodecimam & decimā quartam diem febris augescebat,& secessus pauci. post purgationē sorbitionibus usus est. Circa decimāquintam uentris dolor circa splenem,& lateris mollitudinem sinistram. Calidorū adhibitiones minus profuerunt, q̄ frigidorum. Quum autem leni ac molli per clysterē infuso usus esset, dolor cessauit. Magnæ nauis gubernatori anchora digitum indicem,& infernum os dextræ manus confregit. inflammatio successit,& marcor,& febris. Subpurgatus est moderate. Calores lenes,& dolores. de digito quid decidit. Post septimū diem, sanies exibat lenis. postea per linguam dixit se non omnia posse enunciare. Prædictum est opisthotonum aduentare. Ad hoc conferebant maxillæ cōsertæ, & ad collū rigidæ. Tertia uero die totus cōuellebatur in posteriorem partem cum sudore. Sexta à prædictione mortuus est. Harpali filius ex liberta Telephane, luxationem infra in pede magni digiti accepit. inflammatus est, & dolorosus erat. & ubi repositus est, & dolor remisit proficiscebatur ad agrum. rediens lumbos doluit, lauit, maxillæ ad noctem conferebantur, & opisthotonus aderat. Saliua spumosa uix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus est.

Thrinon Damonis filius, habebat circa tibiæ malleolum ulcus, iuxta neruum sanè iam purum. huic à pharmaco corroso contigit, ut opisthotonō moreretur. Profecto in omnibus suppurationibus,& his quæ circa oculū sunt, dolores ad noctem. Tusses hyeme, maxime in austrinis, crassa & multa alba exscreantibus. & febres succedebant leniter,& quinta die cessabant. Tusses autem circa quadraginta, uelut Hegesipoli. Eutychides ex cholericis affectionibus, in cruribus ad neruorum distentionē desiuit. una cum secessu deorsum. Bilem multam abunde coloratam uomuit ad tres dies ac noctes, ualdeq̄ rubram. & impotens erat,& anxius. Nihil autem continere poterat, neq̄ ex potibus, neq̄ ex cibis. & urinæ ac transitus deorsum suppresio multa. per uomitum fex mollis prodijt,& deorsum quoq̄ erupit. Androphani uocis interceptio. ignorantia. delirium. His solutis supererat adhuc diu multis annis, & recidiuę fiebant. Lingua uero per totum tempus permanebat sicca. & si non collutione uteretur, loqui non poterat,& plerunq̄ erat ualde amara. Aliquando etiam dolor ad cor, quē uenæ sectio soluit. Huic aquæ potus, aut aqua mulsa contulit. Veratrum nigrum bibit. neq̄ biliosum prodibat, sed modicum. Tandem hyeme decubuit,& mente motus est. & linguæ affectiones similes. calor tenuis. sine dolore. lingua decolor. Vox peripneumonica. de pectore stragula reijciebat,& se educi iubebat. Nihil autem poterat clare loqui. Ad noctem mortuus est. Nicanoris affectio erat, quū ad conuiuiū progrederetur timor tibicinæ: quū sub initium uocis tibiæ, in conuiuio tibia canere audiuisset, præ timoribus turbationes. Vix se sufferre posse dixit, quum nox esset. Interdiu uero audiens, nihil cōmouebatur. Talia comitabatur ipsum multo tēpore. Damocles qui cū illo erat, cęcutire,& corpore exoluto esse sibi uidebatur: & nō accesisset sanè ad præruptū locū, neq̄ trās pontē, neq̄ minimi scrobis altitudinē trāsgredi poterat, sed per ipsum scrobē. Hæc per tempus aliquod ipsi affuerūt.

Phœnicis

Phœnicis affectio ex oculo dextero talis quædam erat, plerunq; uelut fulgur elucere putabat. Quum autem non diu ipſum continuiſſet, dolor ad tempus dextrum inſtabat, & per totum caput ac collum. Caput intumeſcebat retro ad uerticula. & diſtentio, & duricies circum tendines. & ubi caput commouere, aut dentes diducere conabatur, non poterat, ut qui ualde diſtendebatur. Vomitus ubi facti fuiſſent, prædictos dolores auertebant, & leniores faciebant. Sed & uenæ ſectio proderat, & ueratri potio. eduxit autem uaria & omnigena, maxime uero praſina. Parmeniſco etiam prius incidebant triſtitiæ, & decedendi è uita cupiditas. Quandoq; uero rurſus lætitia. Cononis ſerua ex capitis dolore incipiente, mente mota eſt. clamor. querelæ multæ. raro quies. Circa quadrageſimum diem mortua eſt. Decem autem diebus ante mortem uoce deſtituta, & conuulſa fuit. Adoleſcens quidam multo meraco poto, ſupinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic ſerpens Arges appellatus in os ingreſſus eſt. & ſanè quum ſenſiſſet, & loqui non poſſet, dentibus ſtridit, & ſerpentem deuorauit. & dolore magno tenebatur. & manus prætenſas adhibebat, uelut qui ſtrangularetur. & iactabat ſeipſum. & conuulſus mortuus eſt.

Timocharis ſeruus, ex atrabiliarijs eſſe putatus, à talibus ac tot uiris, ſimiliter mortuus eſt circa eaſdem dies. Nicolai filius circa ſolſtitium hybernum ex potationibus horruit. ad noctem febres. poſtridie uomitus bilioſus, merus, modicus. Tertia die quum concio fori adhuc plena eſſet, ſudor totius corporis. ceſſauit. Diopithis ſorori in ſemitertiana, circa acceſsionē etiam cor grauiter dolens, & concomitabatur etiam is dolor tota die. & huiuſmodi cordis dolor etiam alijs ſimiliter aderat. Verūtamen ſub pleiadis occaſum, uiris talia rariora fiebant. Epicharmi uxori antequam pareret, dyſenteria erat. dolor uehemens. ſeceſſus recrementa, ſubcruenta, mucoſa. Vbi peperiſſet, ſtatim ſanata eſt. Polemarchi uxori in morbo articulari, coxę dolor quidam uehemens. cauſa erat quòd menſes non prodirent. Vox intercipiebatur, per totam noctem uſq; ad meridiem. Audiebat autem & ſapiebat, & per manum ſignificabat, quòd circa coxam eſſet dolor. Epicharmo circa pleiadum occaſum, dolor humeri, & grauitas in brachium. anxietas. uomitus multi. aquæ potus. Euphranoris filio puſtulæ uelut culicum morſus, uerum modico tempore. poſtridie febricitauit. Siccitates multæ poſt Fauonium factæ ſunt, uſq; ad æquinoctium autumnale. Sub canem æſtus magni. calidi uenti. Febres ſudorificæ. Tubercula iuxta aurem multis oborta ſunt. Tychon in obſidione circa Datum, à catapulta percuſſus eſt in pectus. & paulo poſt riſus erat circa ipſum tumultuoſus. Videbatur autem mihi medicus eximens lignum, reliquiſſe aliquid de ſpiculo in ſepto tranſuerſo. Et quum ipſi uideretur, ad ueſperam infuſum per clyſterem adhibuit, & pharmacum deorſum purgās dedit. Noctem primam trāſegit moleſte. Statim uero ubi dies illuxiſſet, & medico, & alijs, melius habere uidebatur. Erat enim quietus. prædictio facta eſt, quòd ubi conuulſio fieret, breui eſſet moriturus. Sequenti itaque nocte moleſte habens, inſomnis, plerunque in uentrem decumbens, tertia exoriente die conuellebatur, & tunc mortuus eſt. Billo percuſſo in dorſum, ſpiritus multus per uulnus cum ſtrepitu proceſsit. ſanguis erumpēbat. Vbi uero medicamentum cruentis uulneribus deſtinatum adhibitum ac deligatum eſſet,

ſanatus eſt. Contigit & infeliciſsimo Philes filio, denudatione in fronte facta, nona die febris. deinde os liuefactum eſt. mortuus eſt. Et Phaniæ & Euergetæ filio, liuefactis oſsibus, & febricitātibus, cutis ab oſſe diſceſsit, & pus non comparuit. Ariſtippus in ſupernum uentrem uiolenter ac grauiter ſagittæ ictu petitus eſt. uentris dolor uehemens, & breui ardebat. deorſum uero non egerebat. anxius erat. bilioſa abunde colorata quum uomuiſſet, melius habere uidebatur. paulo poſt rurſus dolores uehemētes, & uenter uelut in uoluulis. calores. ſitis. & in ſeptem diebus mortuus eſt. Neapolis ſimiliter percuſſus, eadem paſſus eſt: acri infuſo per clyſterem immiſſo, aluus deorſum erupit. color per corpus diffuſus eſt, tenuis, pallidus, niger. oculi ſicci, ſtupore rigidi, intus conuerſi, intuentes in corde. Metrodori filio ex dentis dolore, maxillæ marcor, & gingiuarum carnis ſuperexcreſcentia. Moderate ſuppuratus eſt. exciderunt dentes molares, & ipſa maxilla. Mulieri in Abderis, carcinoma obortum eſt circa pectus. & per mammam fluebat ſanies ſubcruēta. obturata uero fluxione, mortua eſt. Pleriqꝫ ex deſtillatione ſecundum dimidiam capitis partem dolebant. & humore ſecundum nares procedente febricitabant leniter. & in quinqꝫ diebus perfrigerabantur. Et quæ in partu concuſſa fuit, dolor circa pectus & latus factus eſt. exſcreationes purulentæ. Tabes cōſtitit. febres per ſex dies. Rurſus alui profluuium. quies. febris. aluus adſtricta eſt: & circa ſeptimam diem mortua eſt. Anginoſa quædam dextram manum & crus doluit. febris tenebat debilis. ſtrangulatio tertia die remiſit. quarta conuulſa, uoce deſtituta, ſtertor, dentium contritio, maxillarum rubor. Mortua eſt quinta aut ſexta die. Signum circa manū ſubliuidum. Alia quoqꝫ in palato ſtertoroſa. lingua ſicca, peripneumonica. non deſipiens mortua eſt.

Et in Olyntho hydropicus, derepēte uoce deſtitutus, deſipiēs per noctem ac diem, mortuus eſt.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. VI. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

QVIBVSCVNQVE ex abortu circa uterum, et tumoribus, ad capitis grauitatem conuertitur, & iuxta ſinciput maxime dolores, & quicunqꝫ alij ab uteris: his in octo aut decem menſibus ad coxam morbus deſinit. Acutum habētes caput, qui quidem ualidam habēt ceruicem, robuſti ſunt tum aliàs, tum oſsibus. Qui uero caput dolent, & aures fluentes habent: his palatum cauum eſt, & dentes inter ſe non è directo reſpondentes. Quibuſcunque os de palato diſceſsit, his medius conſidet naſus. Quibus uero inde unde dentes prodeunt, his ſummus naſus ſimus fit.

Puerorū eluceſcentiæ ſimul cum pubertate, in quibuſdā mutationes habent etiam alias. In rhenem dolor grauis, quū implentur cibo, uomūt pituitam. Quum uero redūdarint dolores, æruginoſa. & melius quidem habent. Soluuntur aūt, quū cibis euacuati fuerint, arenulæqꝫ fuluæ ſubſident, & cruētum mingūt, torpor femoris è directo, quieſcere non cōducit. Sed exercitia, nō impleri, iuuenes

iuuenes ueratro purgare, poplitem secare, urinã cientibus purgare, attenuare, & mollire. Menses aquosis diu permanent. Quũ uero non breui prodierint, intumescunt. In Cranone antiqui dolores frigidi. recentes autem calidi. ex sanguine uero plurimi. & quæ ex coxa, frigida sunt. Quæ ad rigores fortes progressa sunt, non ualde mitigantur, nisi prope uigorem. Ante rigorem urinarũ suppressiones, si ex bonis fuerint, & aluus egerat, & somni adsint. fortassis autem & febris modus. fortassis etiam quæ ex lassitudinibus.

Abscessus non ualde, quibus rigores. Crurum effœminationes, uelut si aut ante morbum iter fecisset, aut statim ex morbo: eo quod fortassis ex lassitudinibus in articulos abscessit. ex quo crurum effœminationes. Tubercula extra extuberantia, & acuta, & fastigiata, & æqualiter maturescẽtia, & non obdura, & deorsum uergentia, & non bifida, meliora: contraria uero, mala: & quanto plus contraria, pessima. Ferinum autumno, & oris uentriculi dolores, & horrores, & atra bilis. Circa initia exacerbationes considera, & in omni morbo, quale est ad uesperam exacerbari. & annus ad uesperam. & ascarides. Infantibus tussicula cum uentris turbatione, ac febre cõtinua, significat post iudicationem bimestri, in totum uigesima die, etiam tumores ad articulos. Si quidem infra umbilicum constiterint, in infernis articulis superna, bonum: si uero supra, non similiter morbũ soluunt, nisi suppurata fuerint.

Quæ uero in humeris suppurãtur tantillis, mustellæ cubito præditos, paruumq́ ac macilentum brachium habentes faciunt. Soluerit autem & ulcusculorum inferne eruptio, si non rotunda & profunda fuerint. Talia enim perniciosa etiam aliàs sunt pueris. Soluerit itidem sanguis fluens. Magis autẽ in perfectioribus is apparet. Lachrymæ in acutis male habentibus, ultroneæ quidem bonę. Inuoluntarie uero defluentes, malæ. Quibus circũtenditur palpebra malum. Malus est etiam oculus inarescens, uelut spuma. & obscuratio oculorũ mala est. Et squalliditas mala. & qui intrinsecus corrugãtur. & rigẽtes. & qui uix conuertuntur. & qui intus conuersi sunt. & quęcunq; alia omittũtur. Febres aliæ quidem mordaces sunt manui, aliæ lenes. Aliæ uero non quidem mordaces, uerum augescentes. Aliæ autem acutæ quidẽ, sed quæ à manu uincantur. Aliæ statim adurentes, aliæ semper debiles, siccæ. Aliæ salsuginosæ. Aliæ inflatæ, horrendi aspectus. Aliæ ad manum humectæ. Aliæ rubicundæ ualde. Aliæ ualde pallidæ. Aliæ liuidæ. & alia id genus. Distentiones corporis, & articulorum duricię, malum. & ipse dissolutus. & cõfractiones articulorum, malum. Oculi audacia delyrij signum est. & oculorũ deiectiones ac peruersiones, malum.

SECTIO SECVNDA.

Dilatare, constringere, alia quidem, alia uero non. Humores alios quidem expellere, alios uero siccare. alios autem indere. & alia quidem parte, alia uero non. Attenuare, crassefacere, corpus, cutẽ, carnes, & alia. & aliqua quidem, aliqua uero non. Leuigare, exasperare, indurare, mollire, alia quidem, alia non. Excitare, torpefacere, & quæcũq; alia huiuscemodi. Deriuare, subcedentia statim reuellere, renitentibus concedere. Alium humorem nõ prodeuntem ducere. prodeuntem uero simul effundere. operari simile, uelut dolor dolorem sedat. Dissimilia, si uergant sursum eleuata, inferne soluere

uere

uere, & contraria per eadẽ: uelut est capitis purgatio, uenæ sectio, quando non temere detrahitur. Abscessus uelut glandularum tumores, signũ quidem sunt earum partium quæ germina habent, sed & aliarum. Maxime uero circa uiscera. Maligni autem hi sunt. Spiritus parui densi, magni rari, parui rari, magni densi: extra magni, intus parui: intus magni, extra parui: alius extendens, alius urgens: dupla intro reuocatio, uelut superinspirationibus. calidus. frigidus. Medela assiduarum oscitationum, spiratio longa. In non potantibus, & uix, spiratio breuis. E directo & laterum, et præcordiorũ intentiones, & splenis eleuationes, & è naribus eruptiones. & aures è directo. Horũ plurima etiam ad oculos. Vtrum igitur omnia? aut quæ quidem ex infernis sursum, è directo: qualia sunt quæ iuxta maxillas, aut circa oculũ aut aurẽ? quæ uero ex supernis deorsum, non è directo? Atqui & anginosi rubores, & laterũ dolores è directo. Aut etiã quæ infra hepar sunt ex supernis distributa, uelut in testes ac uarices? Consideranda sunt hæc quo, & unde, & propter quid. Venæ temporum nõn considentes, neq; uiriditas splendida, si spiritus intus relinquatur, aut tussis sicca, non ferina: ut in articulos decumbat expectare oportet, è directo distentionum secundum uentrem utplurimum. Habẽt autem horum plurimi, & facies rubicundas, & ex natura sunt modi albidioris, & de naribus sanguis nõ erumpit, aut parum erumpit. & si quidem ex affusis intus relinquatur, paratus est abscessus. Sitis intus relicta, & oris resiccatio, & iniucunditas, & cibi fastidium, eodem modo. Febres autem non acutæ, eiusmodi sunt, uerum reuertentes. Quæ relinquuntur post iudicationem, recidiuas facere solent. Primum itaq; splenis eleuationes, si non ad articulos finierint, aut sanguinis è naribus eruptio fit, aut dextra præcordij intensio: si non penetrauerint urinæ. Hæc enim est interceptio utrorunq;. & recidiuæ horum merito fiunt.

Abscessus igitur horum facere oportet, si non fiant. Eos uero qui iam fiunt declinare. Eos autem excipere, si prodierint iam, & qualia oportet, & qua parte oportet. Qui uero non ualde, eos coadiuuare. Eos uero auertere, si omnino incommodi fuerint, maxime si hi affuturi sunt: sin minus, si iam incipiunt. Quartanæ sanguinis è naribus eruptiones ægre iudicant. Febres quæ una die intermittentes, altera superrigent unà cum iudicatione, ex quinq; ad septem circuitus durant. Quæcunq; tertianæ naturam habent, his nox molesta ante exacerbationem: Quæ uero sequitur, tolerabilior plerunq; est. Tusses siccæ parum irritantes à febre adurente, non pro ratione siticulosæ, neque linguæ torrefactæ, non feritate, sed spiritu. Constat id inde. Quum enim loquũtur, aut hiant, tunc tussiunt: quum uero non, minime. Hoc autem in febribus ex lassitudinibus obortis maxime contingit. Nihil temere affirmandum, nihil contemnendũ. Contraria paulatim facta accessione adhibenda sunt, & interquiescendum. Dolenti capitis partem posteriorem, recta uena in fronte secta profuit. Successiones præcordiorum ex qualibus qualia alterant, & uiscerum inflammationum qualia possunt, siue ex hepate spleni, & uice uersa: & quæcunq; huiusmodi. Reuellere oportet, si non qua opprtet repãt, Si uero qua oportet, his oscula aperire oportet, qualiter singula repũt. Latæ pustulæ nõ ualde pruriginosę sunt: Quales Simon habebat hyeme, qui ubi ad ignẽ inũgeretur, aut calida lauaretur, opem sentiebat. Vomitus non proderant. Arbi-

tror si quis calida fomēta adhibuisset, opem ferre potuisse. Quæcunque concoqui oportet, conclusa esse conuenit. Contraria uero siccare, & aperta esse.

Oculorum fluxiones, si aliàs conducere uidetur, reuellere ad fauces conuenit. Et ubi eructatio conducit, & quæcūque alia huiusmodi. Transitus apertos esse oportet, ueluti nares, & alia quibus opus est, & uelut opus est, & qualia, & qua parte, & quando, & quantū opus est: uelut sudores, et alia sanè omnia. In magnis malis facies si fuerit bona, bonū signum est. In paruis autem, cōtraria significans bonæ significationi, malum. Apud magnū Theatrum ubi mulier retro heroum, morbo regio superueniente, permansit ipsi.

Apud Temenæ neptim ille nigricantis erat coloris. In Perintho geniturae similis urina talis, quæ esset iudicatoria, etiam pectinis affectionum. Nam huiusmodi urinæ talia sanāt: quoniam neque flatu multo, neque stercore multo egresso euacuabantur. Non enim profecto magnū erat præcordium. Brassicam septima die quis comedit, quū adhuc difficulter spiraret, postquam pecten emollitus est, recte spirans factus est. aluus ipsi expulit. De sanguine seroso, quoniam in pauidis talis, aut in his qui uigilarunt: & siue malus, siue bonus.

Quibus splen deorsum uergit, pedes & manus, & genua calida sunt: nasus & aures semper frigida. Num propter hoc quod tenuis sanguis? Num & natura talem hi habent? Suppurationibus umbilicus terminus, quibus suppuraturis uentres turbantur. Splen durus non superne, inferne. rotundus. latus. crassus longus. tenuis longus. Minus capitis grauedine laborantibus.

Circa ægrotantē administratio, & de morbo interrogatio: quæ narrat qualia, quomodo accipiendi sermones: quæ ad ægrotantē, quæ ad præsentes, quæ ad externos. Quòd in calidiore, solidiore, in dextris: & nigri propterea, & uenæ extrinsecus, & multo biliosiores. Concretū est, cōpactum est citius: ubi motū est, desinit, & tardius augescit, & ad amplius tempus. Quòd solidum factū est, & biliosius, & sanguinolētius est: Hic calidior est locus animali.

SECTIO TERTIA.

CVtis raritas, uentris densitas: cutis constrictio, carnium incremētum: uentris torpor, uniuersorum confusio: uasorum immundicia, cerebri consumptio. Quapropter & caluicies, instrumentorum attritio. Detractio cursibus, luctis, quiete, multis celeribus deambulationibus, carne ouilla, maza cocta plerunque, panis modicus. Detractionis signum, eandem horam diei seruare. derepente enim trahitur. Remittito labores, aut defluet. Similiter enim totū concidit. Quum uero iam cōciderint, carnes suillas assatas exhibeto. Quū autem implentur, signū est, quòd corpus rursus floridū fit. In exercitationibus signum, sudor fluens guttatim, qui exit uelut ex canalibus: aut collapsio ex eleuatione. Mulier quam primū curaui in Cranone, splen ipsi magnus natura, febris ardens, rubicunda, spiritus, decima sudor plerūque superne. Sed & inferne, decimaquarta. Minus his qui ex capite grauedine ac raucedine laborant, ubi febre correpti fuerint, recidiuæ uelut puto fiunt. Quicquid suppuratur, non reuertitur. Ipsa enim maturatio, & iudicatio simul, & abscessus.

Quibusdam ubi uenere utuntur, uenter inflatur, uelut Damagoræ. Quibusdam uero in hoc strepitus, Arcesilao uero etiam intumescebat. Flatuositas simul causa est in his qui scapulas alarum modo eminentes habent. Sunt

enim

enim flatuosi. Frigidum ualde, uenas rumpit, & tussim mouet, uelut nix, glacies: & constringit, uelut sunt eminentiæ oblongæ, & rotundæ, Pherea & Gongronæ, à satyrorum circa aures eminentijs, & arborum quarundam tuberculis appellatæ. Simul causa sunt etiam duricies. Post mictionem concretio, pueris magis, num quod calidiores? Figuræ magis alleuantes, uelut qui sarmenta manu nectebat & obtorquebat, præ doloribus decumbens, arrepta paxilli summa parte supra seipsum infixa, inhærebat, & melius habuit. Quem ex montano labore circa pontē ego uidi crura iactantē, altera tibia minime extenuabatur, femoribus autem ualde. Vrinę & genitura nō supprimebantur. Quæcunq; laterum naturæ, scapulas alarum modo eminentes habent, propter causæ debilitatem, in destillationibus malignis, siue excretio fiat, siue non fiat, malum. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis à lumbis, & per dorsum, & tunc ad caput. Sed & uiris posteriore corporis parte magis quàm anteriore. Horremus enim magis exterioribus quàm interioribus corporis partibus, uelut cubitis, femoribus. Sed & cutis rarior, Indicat autem pilus. A quibus autem alijs rigent, fortaßis ulceribus, incipiunt à uasis. Summa, ex natiuitate, & causa, & plurimis rationibus, & paulatim in cognitionem uenientibus colligentem ac addiscentem, an similia sint inter se, & an non similia sint inter se: quo ex dißimilitudinibus similitudo fiat una. Sic sane fuerit uia. Sic etiam eorum quæ recte se habent probatio, et non recte se habentium redargutio. Sanguinis ex naribus eruptio, aut subpallide nigricantibus, aut rubicundè pallentibus, aut subpallidis. Parum dimittentem crassefacere oportet sicco. Alijs uero minus craßificatione opus est. Sicco autem opus est albo, uelut galla, alumen. Postquā uenere uti inceperint, aut hircire, sanguis ipsis è naribus erumpit. In acceßibus alij quidem strepitum edunt, uelut Arcesilaus. Alij uero accessuri, horridi fiunt ac rugosi. Alij postquam accesserint, uentre inflantur, uelut Damnagoras. Mutationes cauendæ. Cibus modicus, non delassari, non sitire. Omnis attenuatio laxat cutem, deinde circumtenditur. Renutritio uice uersa. Cutis considentis corrugatio, renutritæ extēsio. Rugosum, læue, utriusq; signum: itemq; subbiliosum & subrubrum: Sic etiam detractas esse mammas, graciles autem sursum tractas esse & circūtensas, etiamsi quis non propterea putauerit id fieri, sed in carnosis. Clauiculæ conspicuæ, uenæ pellucidæ. Herodicus febricitantes interficiebat circuitibus, luctis, multis fomētis, mala est febriculositas, inimica fami, luctis, circuitibus, cursibus, frictioni: laborem labore. Ipsis uenarum rubor, liuor, pallor, laterum dolores molles. Non sitire faciunt, continere os, tacere, uentum cum potu frigidum inducere. Occasiones unde ægrotare cœperint, considerare oportet, siue capitis fuerit dolor, siue auris, siue lateris. Signum sunt dentes, & in quibusdam inguinum tumores. Vlcera fientia ac tubercula iudicātia febres. Quibus hæc non fiunt, iudicatio sublata est: Quibus intus relinquuntur, certißimæ recidiuæ ac celerrimæ. Sputa rotunda delirium significant, uelut in Pleno. Qui hæmorrhoidas habent, neq; pleuritide, neq; peripneumonia, neq; phagædena, neq; furunculis, neq; tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur, fortaßis autem neq; lepris, fortaßis neq; uitiliginibus. Multi tamen intempestiue curati, talibus non tarde correpti sunt, & sic perniciosæ

fuerunt: & quicunque alij abscessus, uelut fistulæ, aliorum medela sunt. De cubitus humorum ad aliquem locum, in quibus factos affectus liberat, in his prius ipse factus, illos impedit. Alterius loci morbos loca excipientia, aut ob dolorem, aut ob grauitatem, aut propter aliud quiddam liberant, aut quòd alijs sunt communicationes. Propter inclinationem non amplius sanguis prodit, sed iuxta humoris cognationem talia spuunt. Conuenit quibusdam sanguinem detrahere, tempestiue in talibus. In alijs autem uelut in his, non conuenit. Impedimentum in spuentibus cruenta, tempus anni, pleuritis, bilis.

SECTIO QVARTA.

TVbercula circa aurem quibus circa iudicationem exorta, non suppurata fuerint, his disparentibus recidiua fit, pro ratione recidiuarum. Recidiua uero fiente, rursus intumescunt, & permanent, uelut febrium recidiuæ in simili circuitu; his spes est ad articulos abscedere. Vrina crassa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in lassitudinosis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abscessu. Si uero ultra hoc, etiam sanguis è naribus large eruperit, etiam ualde. Cui intestinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est: erat quietior. Postquam autem hic curatus fuit, magis dolebat.

Agasis filia quum esset puella densum spiritum habebat. Mulier autē facta, à partu non diu dolore correpta leuiter, magnum onus sustulit. & statim quidem in pectore aliquid crepuisse uisum fuit. Postera die & anhelationem habebat, & coxam dexteram dolebat. & quum hæc doleret, tunc etiam anhelatio habebat: coxæ uero dolore cessante, etiam anhelatio cessabat. Spuebat spumosa, ab initio uero florida. Vbi uero consedisset sputum, uomitui bilioso tenui simile erat. Dolores maxime erant quum manu laboraret. Hanc ab allio arcere uisum fuit, porroque, ac ouicula, & boue. In rebus autem agendis, à clamore, & excandescentia. Cui in capite tumor depascendo proserpebat, ei primum alumen ustum profuit. Habuit alium abscessum, forte quòd os abscessurum esset. Abscesit sexagesima die supra aurem, sursum ad uerticem uulnus erat.

Intestina crassa habet, qualia sunt canis, uerum maiora. Dependent autem ex medianis membranis, Mesocolis hac parte appellatis. Hæ uero ex neruis, de spina, sub uentrem. Aegrotantibus gratificationes, uelut est pure præparare potus ac cibos, & ea quæ uidet: molliter ea quæ contingit. Aliæ gratificationes, quæ non magnopere lædunt, aut facile reparari possunt, uelut frigida, ubi hac opus est. Aliæ gratificationes sunt, introitus, sermones, habitus, uestitus ægrotanti, tonsura, ungues, odores. Aqua decocta partim ut aerem admittat, partim ut uas non plenum sit, & operculum habeat. Quòd ex sanguinis eruptionibus, aqua inter cutem corripiuntur. Si qualia oportet purgari, purgentur, facile ferunt. In Aeno legumina comedentes assidue, fœminæ, mares, crurum impotentes facti sunt, & permanserunt. Sed & eruum comedentes, genuum dolores habebant. Palàm uigilans calidior externis partibus, frigidior autem internis. Dormiens uice uersa. Calidæ naturæ frigiditas, potus aqua, quiescere, somnus in frigore, contecto, somnus sedentium, erectorum nictatio. Debiles uictus, frigidi: robusti uero calidi. Aquarum arte non præparatarum, quæ quidem ab æthere excreta est, aut cum tonitruo, æstiua: procellosa uero mala. Aqua uorax, uigilia uorax.

Percali

Percalidam naturam calido tempore, in frigore cubile crassefacit: in calido attenuat. Exercitatio sanitatis, est uesci citra saturitatem, non refugere laborem. Inter uigilandum siti leui somnus medela est. Siti uero ex somno, uigilia in quibusdam. Quibus plurimus calor est, maxima uoce prædíti sunt. Nam & plurimus est frigidus aer. Ex duobus autem magnis, magna etiam quæ generantur existunt. Ventriculo calidi, carne frigidi & tenues, hi eminentes uenas habent, & iracundiores sunt. Terra siccitatibus squallida, uolucrium genus abundat. Hircire incipiens, uter testis extra apparuerit, si quidem dexter, masculum: si uero sinister, fœmellam portendit.

Oculi prout ualidi fuerint, ita etiam corpus: Sed & color in peius aut melius uergit. Iustum est autem, prout se habuerit alimentum, ita & quod forinsecus est sequi. Signa lethalia, per cutem, nares, calidus uapor: ubi prius nares frigidum spiritum emiserunt. Signa uero uitalia, contraria sunt.

Labores cibos præcedant.

SECTIO QVINTA.

Morborum naturæ medici. Inuenit natura ipsa sibijpsi aggressiones, non ex præmeditato, partim uelut est nictare, partim uero & ea quæ lingua subministrat, & quæcunque alia huiuscemodi, non edocta natura, & nullo magistro usa, ea quibus opus est facit. Lachrymæ, narium humiditas, sternutationes, auris sordes, oris saliuę eductio, spiritus introitus, exitus, oscitatio, tussis, singultus, non eiusdem omnino modi. Vrinæ secessus, & flatus, & huius alterius, alimenti, & transpirationis, & ea quæ fœminis solis adsunt, & in reliquo corpore sudores, pruritus, corporis distentiones cum oscitatione, & quæcunque huiuscemodi. Hominis anima semper producitur usque ad mortem. Si uero efferbuerit, unà cum morbo etiam anima corpus depascitur.

Morbi connutriti, in senecta, & per concoctionem, & per solutionem, & per rarefactionem desinunt. Sanatio, contra sentientem non consentire affectioni. Frigidum & auxiliatur, & occidit quæcunque ex calido sunt.

Excandescentia retrahit cor & pulmonem in seipsa: & ad caput calida ac humidum. Lætitia uero relaxat cor. Labor articulis & carnibus: cibus, somnus, uisceribus. Animæ deambulatio est cura hominibus. In uulneribus sanguis concurrit, opitulandum igitur ut uacuum expleatur. Si auris doleat, lana digito obuoluta oleum calidum instillato. Deinde lanam intus in uolam manus positam, sub aurem subdito, ut aliquid ipsi exijsse uideatur. postea in ignem immittito, Dolus. Lingua urinam significat. Linguæ uirides cum pallore biliosa, Biliosum autem à pingui: Rubicundæ uero à sanguine. Nigræ ab atra bile. Sicca à fuliginoso ardore, & uterina parte. Albæ uero à pituita. Vrina concolor cibo, & potui, & qualis intus est humidi colliquatio. Lingua concolor attingentibus ipsam humoribus: quapropter per hanc humores cognoscimus. Si salsæ carnes gustanti, redundantiæ signum. Si mammarum papillæ, & rubor pallidus fuerit, morbosum uteri uas est. Hominibus sordes in auribus, dulcis quidem lethalis, amara uero non. Terram mutare commodum est in longis morbis. Debiliores cibi breuem uitam habent. In fluxionibus ad coxam, uenas retro

aures secato. Coitus morbis ex pituita commodus. Calido uentriculo prędito, fortes potus ac cibi perturbant. Atræ bilis uelut similis est hæmorrhois. Augescentes morbos coitus. Frigiditas ea quæ in uentre sunt indurat. Coitus ea quæ in uẽtre sunt indurat. Eum qui ueratrum bibit, si citius purgare uolueris, lauare oportet aut comedere. Sanguis in somno intro magis fugit. Rigor à superiore uentre, febris ab inferiore magis. Attractio, pulmo, siccus ardor: Superuacuatum siccat & somnus multus. Frigidissimus cibus, lentes, milium, cucurbitæ. Vlcera exoriuntur si quis dum impurgatus est laborauerit. Mulier, capra, elaterium aut cucumerem syluestrem comedentes, pueris purgatio. Calido corpori, id quod comedit, intrinsecus frigiditas est. forinsecus autem dolor à sole, igne, ue stitu, in tempore æstiuo. Contrario uero cõtrario modo. Cibi partim celeriter superantur, partim tarde.

SECTIO SEXTA.

CArnes attractrices, & ex uentre, & extrinsecus. Indicio est sensus ipse, quòd expirabile ac inspirabile est totum corpus. Calidissima uenula sanguinis multitudine, id quod fuliginosum est exerit, & statim secernit. Et quibus quidem pingue, bilis flaua: quibus autẽ sanguis, atra. Mentis, memoriæ, olfactus, aliorum etiam famis instrumentorum exercitatio. Labores, cibi, potus, somnus, res uenereæ, omnia mediocria. Frigidior in frigido tempore ac regione calidior erit. In doloribus proximum uentrem purgato, sanguinis autem uentrem secato. Vstio, sectio, calefactio, perfrigeratio, sternutationes, plantarum succi, in quibus uim habent, & cyceonis mixtura. Maleficorum autem lac, allium, uinum feruefactum, acetum, sal. Homo ex lassitudinibus ex itinere, imbecillus, grauatus, expuit. Tussiuit enim ex uertice: febris acuta, ad manum submordens. Secũda die capitis grauitas, lingua combusta fuit, naris unguibus conscalpta sanguinem non effudit. Sinister splen magnus & durus dolebat. A quartana correpti, à magno morbo non corripiuntur, Si uero corripiantur prius, & succedat quartana, liberantur.

Pro qualibus qui morbi. Bilis fit, uelut de uulneribus dixi, quòd sint biliosæ. Caliditas acrimoniæ signum est. Turbationes, transitus. Nam mente motis dolores laterum desinunt: quibusdam & febres, quibusdam non, Sed cum sudoribus. quibusdam autem cum turbatione. quibusdam uero cutis arida & circumtensa ac salsuginosa. Torpefactiones quales ex qualibus, & quales illi cui coxa. Per aures, ex auribus, plerunq; tertio die moriuntur. Quibus cutes circumtenduntur aridæ ac duræ, sine sudore: quibus laxæ sunt ac raræ, cum sudore moriuntur. In recidiuis mutationes prosunt. His transmutare oportet ad ea quæ conueniunt, antea quàm male afficiantur, uelut Cherioni. Quæ irritantur ex qualibus, stridulæ faucium asperitates terminum præscribunt. Quibus quidem id quod sanum est relinquitur, causa deorsum submissa, eos aut purgato, aut deligato, aut eijcito, aut resecato, aut exurito. Quibus uero non, non. Quibus sanguis multus fluit ex naribus, qui quidem decolores mero modo sunt, his parum prodest. Quibus uero colores rubicundi, non similiter. Et quibus capita sunt quæ facile tolerant

lerant, prodest: Quibus secus, non. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior ac copiosior, hi morbosius sani sunt. Plurimis autem quibus ex morbo, uice uersa. Sputa rotunda, mentem emouent, uelut illi in Plinthio. Huic sanguis ex sinistra nare erupit, & solutus est quinto die. Vrina multam subsidentiam habens, à mentis emotione liberat, qualis erat Dexippi. Post pilorum defluuium, quartana febris non ultra annũ. Aurium eruptiones ęstate quinta die fiunt. Quandoq; uero etiam diutius durant. Ita & circa gingiuas, & circa nares suppurationes. Quibus in dentium dolore, de supercilio tenuia descendunt, his à pipere probe affricto postridie crassiora descendunt, si etiam alia non obtinuerint. Nam Hegesippo soporiferum inditum non obtinuit, sed magis & uiolentius insuper prouocauit.

Ossium naturam ex capite colligere oportet, deinde neruorum, & uenarum, & carnium, & aliorum humorum, & supernorum ac infernorum uentriculorum, & mentis, & morum, & eorum quæ per annum fiunt, tempore quodam anni præcociore, uelut pustulæ & huiuscemodi. Simile enim est his quæ quotidie citius aut serius accipiuntur. Similiter & biliosum, & sanguineum corpus atrabiliarium fit, si non habet euacuationes. Lycino postremũ splen magnus dolorosus, in quarta aut quinta.

SECTIO SEPTIMA.

TVsses cœperunt circa solstitia hyberna, decimaquinta aut uigesima die, ex frequenti australium & aquilonarium ac niuosorum transmutatione. Ex his aliæ breuiores, aliæ diuturniores fiebant, & post has multæ peripneumonicæ affectiones. Ante æquinoctium rursus plerisque reuertebantur, quadragesima ut plurimum ab initio die: & aliquibus sanè ualde breues ac iudicatu faciles erant, aliquibus autem fauces inflammatæ sunt, quibusdam Anginæ obortæ. quibusdam leues syderationes, alijs Nyctalopes, atque hi magis pueris. Verum peripneumonicæ affectiones ualde breues erant. Faucium uero inflammationes post tussim, aut omnino parum pro tussi fiebant, atque hæ breues, magis autem Nyctalopes. Anginæ uero & leues syderationes, aut duræ & siccæ, aut paruæ & raro matura educentes: quibusdam uero etiam ualde. Qui igitur aut uocibus amplius se fatigarunt, aut riguerunt, in anginas magis desierunt. Qui uero manibus laborarunt, manibus tantum syderati ac resoluti sunt. Qui uero equitauerunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus perfecerunt, his ad lumbos aut crura impotẽtiæ resolutoriæ obortæ sunt, & ad femora ac tibias lassitudo ac dolor. Durissimæ autem & uiolentissimæ tusses erant quæ ad leuem syderationem ac resolutionem perducebant. Verum omnia hæc in recidiuis fiebant. In principijs uero non ita ualde. Plerisque autem horum tusses in medio remiserunt, sed perfecte non defecerunt, uerum cum recidiua affuerunt.

Quibus uoces frangebantur ad tussim, horum plurimi ne febricitarunt quidem, Quidam uero parum. Sed neq; peripneumonicæ affectiones ulli horum fiebant, neque leues syderationes, neque ullus alius morbus de se significationem præbuit, sed in sola uoce iudicabantur. At uero Nyctalopicæ affectiones firmabantur, ut quæ etiam ex alijs causis fiebant. Fiebant autem

pueris maxime. Oculorum autem nigræ partes aliquantum uariegabantur, quæ pupillas paruas habebant. In summa oculus niger ut plurimum erat. Et magnos magis quàm paruos oculos habebāt, & plurimi rectos capillos ac nigros. Cæterum mulieres non similiter à tussi afflictæ sunt. Verū paucæ febricitarunt, & ex his ualde paucæ ad peripneumonicam affectionem deuenerunt, atque hæ seniores, & omnes superstites euaserunt. Causabar autem hoc fieri, eo quod non similiter uelut uiri prodirent, & quòd nequaquam similiter ut uiri morbis corripiuntur. At Anginæ liberis duabus oboriebantur, atque hæ mansuetissimi moris erant: abundantius autem famulas corripiebant, quibus & uiolentissimæ fiebant, ipsasq; celerrime perimebant. Viris uero multis fiebant, qui partim euaserunt, partim perierunt. In summa, qui solum deglutire non poterāt, his ualde mites ac toleratu faciles erant. Qui uero etiam insuper obscure loquebantur, his molestiores ac diuturniores. Quibus uero etiam uenæ circa tempora & ceruicem attollebantur, his aliquantum malæ erant. Pessimæ uero his quibus & spiritus sublimis coeleuabatur. Hi enim etiam incalescebant. Nam sicut scriptum est, ita cōsortia affectionum habebant. Et quæ quidem primum scripta sunt, etiam sine posterioribus fiebant.

Quæ uero posterius, non sine prioribus. Celerrime autem moriebantur, ubi febrili rigore insuper riguissent. His ita pressis nihil memorabile proderat, non uentris turbatio, non uenæ sectio, neque quæcunq; alia tentaui. Secui etiam uenam sub lingua, quosdam & sursum purgaui. Hæc igitur omnino in æstate fiebant, sicut etiam eruptiones omnino multæ, & potissimum in siccitatibus lippitudines dolorosæ populariter grassabantur. Sanguinis uenarum suppressiones faciunt animi deliquium, figura alterata, interceptio, linamentum intortum, appositio, deligatio. Inguinum glandularumq; tumores plurimi fiebāt, eo quòd hepatitis affecta esset. Erat autem & ab arteria male affecta malum signum, ueluti Posidoniæ. Quibus sanguis erumpebat, morientes fronte non exudarunt, sed uelut contracti præ siccitate erant. Et anhelosi, ac cum sudoribus pereuntes, male habebant. Ventrium abundantiæ turbationem ferunt, uelut Posidoniæ: & quæ animalcula in aluo inducunt. In attenuatione circumtensio ante obitum, & umbilicus oblongus ipsi protractus est: & gingiuarum dentes ambientium exulcerationes.

Multa de unoquoque recte præcipi possunt, quæ partim eadem possunt, partim non: uelut est talia diffundi, exolui, & educi, & indurari, & maturari, & ubi mutatione opus est, de lecto propellere timidos, & torpētes excitare ad ea quæ relinquunt. Hydropicos citius secare oportet, tabescētes statim urere, caput secare, & huiusmodi. Hydropicorum pectinem ne contingito, neque internas partes. Simile est enim multis genibus. Affectiones circa cor siue uētriculi osculum Xenarcho, & calidum aceruatim exspirare, & ulcus per euacuationem ab initio fouere. Vox qualis est irascentibus, si talis fuerit non irato, ex natura fuerit. & oculi tales fuerint ex natura turbulenti, quales sunt ubi irascuntur hi qui tales non sunt. Et alia iuxta morborum rationem, uelut uerbi caussa, Morbus tabidam speciem inducit, si talis ex natura æger fuerit, ex tali morbo superstes euadet: & alia eodem modo. Tusses

ses laboriosæ contingunt locos læsos, & maxime articulos. Sed & in febribus lassitudinem inducentibus, tusses siccæ ad articulos decumbunt cum febre, si intus relinquantur. Spiritus tabescentibus obscuri mali, & non parientibus, & quicunque alij tales ab eadem constitutione. Tabescentibus autumnus malus. Malum item uer, quum fici folia cornicis pedibus similia fuerint.

In Perintho uere plurimi ægrotarunt. Simul causa fuit tussis per hyemem populariter uagata, & alijs quicunque diuturni sunt morbi. Nam & in ambiguis confirmati sunt. Quibusdam uero diuturni non sunt oborti, uelut his qui dolores rhenales habent. Sed & alijs, uelut homo ille ad quem Cyniscus me adduxit. Dolorum in lateribus, & pectore, & alijs partibus, tempora an multum differant considerandum est. Nam quum melius habuerint, rursus deterius habebunt, non delinquentes. In longis dysenterijs cibi fastidia mala, tum aliàs, tum si insuper febrierint. Vlcera circumglabra maligna sunt.

Lumbos dolenti recursus ad latus, & pustulæ quæ seps uocantur. Rhenum affectiones non uidi sanatas supra quinquagesimum annum. Quæ in somnis exacerbantur, & quibus extremæ partes perfrigerantur, & mens turbatur, & alia quæ circa somnum fiunt eiusmodi: & quibus contraria. Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus uitales fiunt.

Apparentia in quibus mensibus fiunt. Labores in circuitibus, quicquid in septuaginta mouetur, in triplicitate perficitur: & quicquid in nonaginta mouetur, in triplicitate perficitur. Post menses, dextera & sinistra hiant.

Humiditas per prodeuntia, diæta sicca opus habet. Quod citius discretum ac motum est, rursus augescit tardius, & ad longius tempus. Labores tertio, quinto, septimo, nono mense: & secundo ac quarto.

Hæc ex parua tabula consideranda sunt.

Victus ratio fit repletione, uacuatione, ciborum, potuũ. Mutationes horũ qualia ex qualibus, prout se habent. Odores delectantes, offendentes, implentes, placantes. Mutationes ex qualibus, prout se habent. Illabentes, ingressos aut egressos spiritus, aut etiam corpora. Sermones qui audiuntur, alij meliores, alij offendentes. Et à lingua ex qualibus qualia alliciuntur.

Spiritus, tanta caliditas, frigiditas, crassicies, tenuitas, siccitas, humiditas, plenus, imminutus et copiosior, à quibus mutationes, quales ex qualibus, prout se habet. Continentia, aut cõtenta, aut intus permeantia corpora. Sermonibus, silentio, dicere quæ uult, sermonibus quibus dicit, an magni aut multi, ueri aut conficti. Prodeuntia & egressa nosse oportet, unde cœperũt: aut ubi desiuerunt, aut quantũ diuulsa sunt, itemque colores, in quibus aut caliditatem, aut salsuginem, aut dulcedinem, aut tenuitatẽ, aut crassiciem, ęqualiter aut inæqualiter, corpus, tempus: Mutationes quales ex qualibus habẽt. Incœpit eructationem, non obtinuit. Lachrymæ uolenti, nolẽti, multæ, paucæ, calidæ, frigidæ, crassicies, sapor. Sputum an per se exscreet, aut tussiendo reijciat, itemque uomitum. Solis calor, frigus, humectatio, siccitas: Mutatio per qualia, ex qualibus, ad qualia se habet. Labores, ocia, somni, uigiliæ.

Quæ in somno fiũt, insomnia, cubilia, & in quibus, & ex quibus. Mentis intelligentia ipsa per seipsam, citra instrumenta ac negotia, tristatur, lætatur

tur, timet, confidit, ſperat, deſperat: uelut Hippothoi domeſtica famula mentis ſuæ per ſeipſam gnara erat, & quæ in morbo acciderant ſciebat. Aetatem ab ætate diſcernere oportet, & an prius aut poſterius quàm cõuenit, quid fiat. ueluti ſi reſolutus eſt hyeme, & ſeni ætate, aut infanti, & æſtate aut prius, aut poſterius quàm conuenit. Dentium emiſsiones, pilorum productiones, genitura magis & minus, pilorum augmentum, craſsitudo, robur, imminutio. quod cognatum eſt, & quod per ſeipſum, quanto magis & minus. Anni tempus, in quo & citius aut ſerius. Tempus in quo factum eſt, pluuioſum aut ſiccum, frigidum aut calidum, ſine uentis aut cum uentis, & qualibus uentis. Temporis in principio, aut medio, aut fine, aut ſemper, præterito aut præſente. Morbi tempus & hora, accidentia, circuitus, & ex circuitibus maiores, & per amplius tempus: incrementa, & totius morbi incrementum, remiſsio, uigor, & magis & minus perficiens, & quando, & qualiter, & in quali hora ac ætate. Populariter graſſantium morborum modi, & ſi quis ex incipientibus incœperit ſine uomitu, ueluti aut ubi biberunt quid continentes, aut parum purgati. Febriculoſi fortaſsis ualde candidi, quorum etiam labia, qualis modus, tempora. Corpus, actio, in conſiderationem ducatur. Viſus, auditus, naſus, tactus, lingua, cogitatio conſideretur. Tumores in ſupernis palpebris relicti, dum alia circumcirca gracileſcunt, recidiuas faciunt: In extremitate uero ſubrubicundi, duri, & ualde uiſcoſi, & inſurgentes ac inhærentes in his ſunt, uelut Pharſalio Polymedi. Erumpentes tumores aut liuores, in lippitudinibus aut ulceribus: Sed & quæ deferũtur ex tuberculis ac ſuppurationibus, quia ſigna ſunt. Circa meſſem tormina circa umbilicum, & dolores, quandoq; à porro: Sed & ab allio his poſtea. Sacri ignes quibuſdam à collo, & circa has partes, in facie iudicabuntur: Nigri etiam quibus à collo, mali erant: & ſi puſtulæ eſſent, malæ erant: & quibus aluus turbata eſſet.

Adamantus atrabiliarius à peplijs pluribus uomuit aliquãdo nigra, quandoq; à cepis. Febres in quibus ulcerantur labia, fortaſsis intermittentes: & tertianis perfrigerationes. At amburentes ſtatim ad manum ſoluuntur ſemper. Quale ineſt in articulis conſiderãdum, an non ſuppurantur. Conſuetudo autem, ex qualibus ſani degimus, uictus modis, tegumentis, laboribus, ſomnis, rebus uenereis, mentis affectionibus. Quomodo morbos ferant, à quibus quæ figuræ, ad quos locos conuerſi ſunt, quando cœperunt, affuerunt, deſiuerunt. In quibus intemperans horrendus. Contrariæ in morbo uictus rationes, qui facile, qui ægre toleratur. Victus rationes quantum fieri poteſt cognoſcendæ. Nam non noſſe, multarum calamitatum res eſt. Bonis autem medicis ſimilitudines pariunt errores ac difficultates. Verum contraria facit cauſa & occaſio. Scio quòd difficile eſt ratiocinari ac cognoſcere uias, ueluti ſi ſit acuto capite, ſimus, ſubaridus, bilioſus, ægre uomens, facile uomens, niger, iuuenis qui temere uitam degit: Hæc ſimul inter ſe conſentire difficile eſt. Cui fiſtula refringebatur, tuſsiculæ permanere impediebant. Cui apex hepatis complicatus erat, eum concuſsi, derepente dolor ſedatus eſt. Satyrus in Thaſo cognomento Grypalopex uocabatur, hic quum annorum uiginti quinque eſſet, ſæpe per ſomnum ſemen effudit: & interdiu quoque frequenter ipſi prodibat. Quum autem ad annum

trigesimũ peruenisset, tabidus fiebat, & mortuus est. In Abderis palæstræ custos, qui Stheneus dicebatur, multum luctatus aduersus fortiorem, & in caput lapsus, digressus multam bibit frigidam aquam. Postea illa nocte uigiliæ obortæ sunt, angustiæ, & extremarum partium frigiditates. Postridie ingressus ad domum, & glandula aluo subdita, non subijt, uerum parũ minxit, prius aũt nihil minxerat: ad noctẽ lauit, nihilo minus uigilię et angustię aderãt. delirauit. Tertia die frigiditas extremarũ partiũ, excalefactus sudauit. pota aũt aqua mulsa tertia die mortuus est. Atrabiliarij, etiam comitiali morbo corripi plerunq; solent, & uicissim comitiales fieri solent atrabiliarij. Vterq; uero morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinarit. Si quidem enim ad corpus inclinarit, comitiales fiunt. Si uero ad animum, atrabiliarij melancholici dicti.

In Abderis Phaethusa Pytheæ uxor, priore quidem tempore fœcunda erat: quum autem maritus ipsius in exilium abijsset, menses multo tempore suppresi sunt. postea dolores & rubores ad articulos oborti sunt. Hæc autem ubi contigissent, & corpus uirile factum est, & hirsuta penitus euasit. & barbã produxit, & uox aspera facta est. Et quum nos omnia tentassemus, quæ ad menses detrahendos conferre uisa essent, non prodierunt, sed mortua est, quũ non ita multo tempore postea uixisset. Idem hoc contigit etiam Namysiæ Gorgippi uxori in Thaso. Visum est autem omnibus medicis, in quos sanè ego incidi, unam spem esse, si menses secundũ naturam prodirent. Verũ & huic prolici non potuerunt omnia nobis molientibus, sed paulo postea mortua est.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. VII. IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

POST canem febres fiebant sudorificæ, & non perfrigerabantur penitus post sudorem, sed rursus incalescebant: & leniter longæ, & iudicatu difficiles, & non ualde siticulosæ. paucis in septimo & nono desinebãt, alijs undecimo, & decimoquarto, & decimoseptimo. Polyerati febris, & sudor, qualis descriptus est. à medicamento purgatio deorsum uehementer. & febris adeo lenis facta est, ut obscura cõsisteret, præterquam in temporibus. & sudores ad uesperam, circa caput, collum, pectus. Deinde rursus etiam per totum uentrem, & rursus incalescebat. At circa duodecimum & decimumquartum febris aucta est, & modicæ alui subegestiones. post purgationem usus est sorbitionibus. Circa decimumquintum dolores uentris iuxta splenem, & sinistram lateris mollitudinem. Calidorum appositio minus profuit quàm frigidorum. Quum infuso per clysterem molli usus esset, cessauit dolor. Idem quoq; Cleocydi profuit, ad dolorem similiter habentem, itemq; febrem. Circa decimãsextam calores leniores esse uidebantur, & egestiones bilis meracæ, & animus audacior. spiritus aũt moderatus. Quandoque uero aceruatim attractum, rursus aceruatim expirabant, uelut præ animi deliquio, aut uelut in umbra desidens respirare solet, is qui per æstum iter fecit. Decimaseptima itaq; die desidẽs in sellam, animi deliquiũ incidit, & multo

tempo-

tempore ſine uoce ac ſenſu iacebat, & uix aquam mulſam ſuſcipiebat, fibras in collo diſtendens, utpote faucibus reſiccatis, ac omni uirium exolutione præſente. Vix itaque intra ſeipſum erat. & calores leniores fiebant. Poſtea uero deſiit morbus uigeſima ſecunda die. Pythodoro eodem tempore febris cõtinua. octaua die ſudor obortus eſt. & rurſus incaleſcebat. Decima rurſus ſudor. duodecima ſorbuit ſuccum, & uſq; ad decimamquartam obſcura erat, in temporibus autem comparebat. & ſine ſiti erat. & ipſe ſibiipſi ſanus eſſe uidebatur. Sudores fiebant omni die. Decimaquinta iuſculum pulli ſorbẽs uomuit bilem, & aluus infra exturbata eſt. & febris exacerbata eſt. rurſus deſiit. & ſudores fiebãt multi. & corpus totum perfrigeratũ erat, exceptis temporibus. Pulſus non defecit. Videbatur quieuiſſe modico tempore ut incaleſcere ſe putaret. Vigeſima quarta quum iam guſtaret cibos multis diebus, & pranſus eſſet, multa erat febris, & ad ueſperam deliriũ, accedente ſimul etiam ſomno. Detinebat itaq; iam continua & uehemens, & quandoq; unam, quãdoq; duas noctes uigilabat. reliquo uero tempore ſomnus abunde contingebat, ut operoſum eſſet excitare. & delirium in ſomno. & ſi quando ex ſomno excitatus eſſet, uix ipſe ſuiipſius erat. Sitis exors. Spiritus moderatus, talis aliquando, qualis Polycrati. Lingua non decolor. Poſt ſeptimam recidiuæ ſucci exhibebantur. poſt decimãquartam cibus. Circa primos ſeptem eructabat, ac reuomebat: quandoq; cum potu ſubbilioſum, citra anxietatẽ, donec aluus deorſum ſoluta eſt. Sudores poſt recidiuam defecerunt, niſi quis circa frontem eſſet tantillus ut uix ſignificationẽ de ſe præberet. lingua ex ſomno ſi nõ collueretur, ſubbalba præ ſiccitate. & ruptiones ulcerum circa ipſam, & in labio inferno, & circa dentes. alui egeſtiones paucæ. Circa decimamquintam ut recidiua facta eſt, frequentiores & uiſcoſæ. Decoctum malicorii ſedauit ipſas. Vrinæ quales ſunt diuturnæ. Sub ultimũ tempus dolor pectoris deglutienti potum. & manus in pectore. Cuminũ & ouum abſorbenti ſedatus eſt. linguę raritas profuit. Quinquageſima à prima circa arcturum, ſudores breues iuxta lumbos & pectus. & corpus perfrigerabatur, exceptis temporibus, ualde modico tẽpore. Prima & quinquageſima remiſit. nec iterum apprehendit. Eratolai filius circa æquinoctium autumnale dyſentericus fiebat, & febris tenebat. Egeſtiones alui erãt bilioſæ, tenues, multæ, & moderate ſubcruentæ. Dolor autem uentris uehemens. Vbi ſerum & lac bibiſſet, ſilice candefacta immiſſa, dolores & ſubcruentæ egeſtiones moderatiores fiebant, ſed bilioſæ comitabantur. & ſæpe ad exonerandam aluum ſurgebat, ſed minore dolore. Febricula uero et ægroto, & multis, omnino non adeſſe uidebatur per omne tempus, poſt primos ſex dies, adeò obſcura erat. Verũ iuxta tempora pulſus erat. & lingua præ ſiccitate ſubbalba. & moderate ſiticuloſus, & ſine ſomno. Sorbitionibus autem iam utebatur & uinis. Quum iam ad decimũ quartum diem perueniſſet, tubercula circa aurem oborta ſunt, tum alterã, tum utranq;, dura ac cruda: omnia diſparuerunt, moderate autem doloroſa erant. Quum autem nõ deſinerent egeſtiones, & ſemper bilioſæ eſſent, abſorbẽti herbam in farina, bilioſæ egeſtiones & dolores ad tempus aliquod mitiores facti ſunt. liquidas uero multas ſæpe egerebat, & cibos ualde auerſabatur, & omni neceſsitate coactus admittebat. Calor autẽ, & lingua, & ſitis tales ſequebantur quales dicti ſunt. & ſudores nulli. Obliuio uero huiuſmodi quædam. Vbi in-

terrogasset de eo quod paulo antea audiuisset, modico interposito tempore rursus interrogabat: & rursus repetebat, uelut qui non dixisset. & se desidere obliuiscebatur, nisi quis ipsum commonefecisset. & ipse sibijpsi conscius erat huius affectionis, neq; ignorabat. Spiritus qualis sano. Vltra trigesimū uero usq; ad quadragesimum diem, & dolor uentris multum augescebat, & supinus decumbebat, & se conuertere ne tantillum quidē poterat. & quia dolor uehemēs erat, alijs qui cibum exhiberent opus habebat. Alui egestio erat multa, & discreta, tenuis, & calores uinosi, quęcunq; tandem ingessisset, & quādoq; subcruenti. & corporis dolor, colliquatio extrema, & impotentia. & ne alio quidem subleuante surgere amplius poterat. In medio uero umbilici ac ossis pectoris, circa hanc sedem adhibita manu, talis palpitatio erat, qualis neq; à cursu, neq; à timore circa cor generari possit. Bibenti lac asininum coctum, nouem heminarum Atticarum mensura ad duos dies, biliosa purgatio uehemens oborta est, & cessauerunt dolores, & ciborum appetentia accessit. Postea uero bubuli lactis crudi quatuor heminas Atticas bibit, pro uice una cyathos duos, in diem, primum sextam aquæ partem ammiscens, & uini nigri austeri parum. Semel autem in die cibum capiebat ad uesperam. Panis erat ad mensuram dimidiæ chœnicis subcineritius, & pisciculus petrosus simplex, aut carūcula capræ aut ouiculæ. Potus lactis post primos decem dies, ad quadraginta usq; sine aqua, cum uini nigri modica parte. Post septuagesimum iam à primo diem, à balneo ad noctem, sudor exiguus obortus est. Vtebatur autem modico potu, & post cibum potu austeriore. Cresicrati lac in farina magis q̃ serum caprinū contulit, quum dolor esset circa totum uentrem, & dolores cum multa ad egerendum surrectione, ac subcruēta egestione, & tumor circa pedes, ferè iam ad dies uigintiquinq; esset. Et Adriano eadem contulerunt. Verum Cæneæ filio lac asininum coctum. Cydis filio circa solstitium hybernū rigor & febris, & auris dextræ dolor, & capitis dolor. Talis autem auris dolor statim à paruo puero ipsum comitabatur, fluidus, fistulosus, & grauis odoris. Quum autem ita se haberet, plerunq; doloris exors erat. Tunc autem dolor erat uehemens, & capitis dolor. secūda aut tertia die bilis uomitus. desidenti exonerādi uentris gratia, prodijt excremētum subbiliosum uiscosum, uelut ex ouo subpallidum. Quarta & quinta ad noctem aliquantum delyrabat. & dolor capitis ac auris uehemens, & febris. Sexta alui egestio à mercuriali. & calor, & dolor cessasse uidebatur. Septima uelut sanus. In temporibus autem dolor non defecit. sudor nullus obortus est. Octaua succum sorbuit. ad uesperam autem betæ succum. & in noctē somnus: & ualde doloris exors. & nona lætabatur ad solis occasum. Verum ad noctem capitis & auris uehemens dolor. Contigit quoq; aurem purē manare circa hoc tempus quum maxime doleret statim à principio. Totam uero noctem nonam, & sequentem diem, ac noctis magnā partem, neminem noscebat. Verum suspirās perseuerabat, in die uero intra seipsum erat. & dolores cessabāt, & calor moderatior erat. Quū aūt sorbuisset mercurialem, undecima egessit per aluū pituitosa, mucosa, maleolentia. duodecima & decima tertia moderate habebat. Decima quarta initio mane facto, usq; ad meridiem per totum corpus sudabat, cum somno & sopore multo, ut operosum esset ipsum excitare. ad uesperam experrectus est, & corpus quidem moderate perfrigeratū est,

in temporibus autē pulsus perseuerabat. decimaquinta & decimasexta succis usus est. Decimaseptima uenit rursus dolor eorūdem ad noctem, & delyrium. & pus fluebat. Decimaoctaua & decimanona ac uigesima, insani modo degebat. Vociferabatur autem attollere seipsum nitens, sed capiti dominari non potens, manibus protentis semper aliquid frustra uenabatur. Prima & uigesima sudor exiguus circa latus dexterum, & pectus, & caput. Vigesimasecunda sudor circa faciem plurimus erat. Voce autem hoc tempore, si quidem ualde conaretur, quæ uolebat perfecte loquebatur. Si uero ex tempore citra conatum, semiperfecta. & os exolutum. & maxillæ & labia semper in motu, uelut qui loqui uellet. & oculorum frequens motus ac intuitus. & color in dextro oculo uelut dictum est, subcruentus. & palpebra superna intumuit. & iuxta maxillam rubor in fine. & uenæ omnes in facie manifestæ, adeoq; contractæ. & oculis nō amplius nictabat, sed intente intuebatur, & palpebras diducebat ad supernam partem, uelut fieri solet ubi quid in oculum incidit. & quum biberet, descēdentis potus in pectora & uentrem strepitus audiebatur, qualis & Chartadi. Spiritus leniter semper moderatus. lingua qualis est peripneumonicis cum pallore albicans. ab initio & semper capitis dolor. Collum semper immobile ut unà cum capite circumageretur opus habebat. & pars secundū spinam ex collo recta ac inflexibilis. decubitus quales dicti sunt, & non semper supinus decumbebat. At pus iam serosum album, multum negocij ad detergēdum cum spongijs exhibebat. odor eius ualde excellens. circa postremū tempus pedum contactum non ualde percipiebat. Harpalidæ sorori prægnanti circa quartum aut quintum mensem, tumores circa pedes aquosi fiebant. & oculorum cauæ partes intumescebant. & totum corpus in tumorem eleuatum erat, uelut in pituita alba affectis. tussis sicca. rectæ ceruicis spiratio, & eiusmodi anhelatio. & quandoq; strangulationes à spiritu, ut sedens in lecto perseueraret. decumbere autem non poterat, sed etiam si qua somni expectatio esset, desidebat. Sine febre erat leniter. & fœtus ad plurimū tempus immobilis erat, ueluti corruptus, & translabebatur. Comitabatur autē anhelatio ferè ad duos menses. At quum fabis melle ammixto, & eclegmate mellis usa esset, & Aethiopicum cuminum in uino bibisset, melius habuit. Postea tussiendo eduxit multa, matura, pituitosa, alba, & spiratio illa cessauit. peperit autem fœmellam. Polycratis uxori æstate circa caniculæ sydus febris. Spiritus matutinus minor, à meridie magis & paulo densior spiritus. Tussis & exscreatio statim ab initio, similis purulentis. Intus circa arteriam & fauces subsibilabat stridula asperitate. facies boni coloris. in maxillis rubor, non abunde coloratus, sed leniter floridus. Progressu uero temporis & uox raucosa, & corporis colliquatio. & circa lumbos eruptiones. & aluus circa postremum tempus liquidior. Septuagesima die febris extrinsecus ualde friguit. in temporibus autem quies. Spiritus uero frequentior fiebat. Verum post hanc quietem spiritus densior, adeò ut sedens perseueraret, donec mortua est. In arteria strepitus multus inerat. & sudores praui. & intuitus ualde modesti, usq; ad extremum tempus. Dies accesserunt ipsi perfrigeratæ plures quàm quinq;. Post primos autem purulentum exscreare perseuerabat. Mulieri supra portas habitanti iam seniori febricula oborta est: quæ quum iam desineret, colli dolor usq; ad spinam & lumbos, & harum partium non

non ualde potens erat. Maxillæ erant cõpactæ, & dentes in ſeipſos, plus quàm ut ſpecillum admitterent. & uox balbutiens, eo quòd reſolutum, & immobile ac debile eſſet corpus. prudens tamen erat. Calefactorijs & aqua mulſa tepida, tertia ferè die hæc laxauit, & poſtea ſuccis & iuſculis ſana euaſit, id quod ad finem autumnalis temporis contigit. Apud Harpalidem unctor, crurum ac manuum impotentior circa autumnum factus, bibit temere medicamẽtum ſurſum ac deorſum purgans. ex purgatione febris. & ad arteriam defluebat fluor, qui loquentem impediret, & faceret ut inter loquendum anhelaret, ſimiliter ut anginoſus raucoſus. Strangulatio deglutienti, & alia quæ in angina. Verum tumor non erat. Febris autem & tuſsis augeſcebat, & exſcreatio liquidæ ac multæ pituitæ. Progreſſu temporis & dolor circa pectus ac mammam ſiniſtram. Quum autem exurgeret, aut commoueretur, anhelatio multa, & ſudor à fronte & capite. & faucium affectio mollior erat, dolore ad pectus deſcendente. Ab initio igitur fabis melle ammixto utebatur. Poſtquam autem febres detinebant, magis aceto mulſo calido, & mellis delinctu multo. Vbi præterijſſent dies quatuordecim omnia deſiuerunt. & manuum ac crurum non longè poſtea potens factus eſt. Chartadi febris ardens, uomitus bilis multus, & infra alui egeſtio. uigiliæ. & iuxta ſplenem tumor rotundus. Tertia die mane ſurrexit, ſtrepitu circa uẽtrem citra dolorẽ percepto. Vbi uero aluum exoneraret, ſanguinis recentis plus quàm congij menſura ſubijt. & ubi iterum atq; iterum cohibuiſſet, grumi concreti. anxietas circa cor & os uẽtriculi & ſudor per totum ferè corpus. & febricula frigeſcere uidebatur. & primum prudens erat, progrediente uero die, & inquietudo maior, & anxietas, & ſpiritus paulo denſior. & confidentius ac benignius quàm pro tempore homines compellabat, ac excipiebat. & quædam animi deliquia accedere uidebantur. Quum autẽ exhiberent aliqui ſuccos, & aquam de farina craſſa in ipſa macerata, nõ ceſſauit: ſed ſpiritus, ad ueſperam ualde multus erat, & iactatio multa, et ad dextera, et ad ſiniſtra tranſmouens ſeipſum nullo tempore quieſcere poterat. pedes frigidi. In temporibus et capite calor magis propinqua iam morte. & ſudores multi. & bibenti ſtrepitus audiebatur, circa pectus & uẽtrem, deſcendentis potus. Quod uero peſsimum erat, ubi dixiſſet ſibi aliquid infra ſubire uelle, & oculis intentè intuitus eſſet, non diu ſe cohibens mortuus eſt. Hermoptolemi uxori hyemis tempore febris. & capitis dolores. & quum bibiſſet, ut quæ difficulter deglutiret, ſurrexit, & cor ſe ſanaſſe dixit. lingua liuida ab initio. Occaſio uidebatur ex horrore poſt balneum facta eſſe. Vigilabat & nocte & die. Poſt primos dies interrogata, non adhuc ſolum caput, ſed & totum corpus ſe dolere dixit. Sitis quandoq; uehemens, quãdoq; moderata. Quinta & ſexta & uſq; ad nonam fermè delyrium. & rurſus ad ſeipſam loquebatur ſemiperfecta cum ſopore. & aliquando manum ad dealbatum parietem protendebat, & puluinũ quendam frigidum ad caput ſitum, etiam pectoribus adhibebat. & ſtragula quandoq; reijciebat. & in oculo dextro ſubcruentum quid erat. & lachrymabatur. Vrina autem erat quæ in pueris ſemper peſsima eſt. Ex aluo egerebat ab initio quidem ſubfulua. poſtea uero aquoſa ualde, & huiuſmodi coloris. Vndecima moderatius calida eſſe uidebatur. & quãdoq; ſitis exors fiebat, adeò ut niſi quis dediſſet, non peteret. Somni poſt primum tempus cõtingebant mode-

rate interdiu. ad noctem uigil erat. & ad noctem magis dolebat. Nona uenter exturbatus est aquosis excremẽtis. Similiter etiam undecima. Sequentibus uero moderate multum ad egerendum surgebat, & talis egestio erat. Erant autem in prioribus diebus indignationes & eiulationes, uelut pueri, & uociferatio, & timores, & circumspectiones, ubi sopore excitata esset. Verum decimaquarta operosum erat ipsam continere exilientem ac clamantem derepente & pertinaciter, uelut ex plaga, & uehementi dolore ac timore, uelut si quis ipsam apprehensam modico tempore detineret. Deinde rursus quietem habebat, & sopore pressa dormiens perseuerabat omnino non uidens, quandoq; neq; audiens. & totam hãc diem ad utrunq;, modo ad tumultũ, modo ad quietem transmutabat. Sequenti nocte per aluum subijt quid cruenti, uelut mucosum: & rursus uelut limosum: postea prasina ualde ac nigra. Decimaquinta repentinæ iactationes, & timores, & uociferatio lenis fiebat. Sequebatur autem efferatio, & indignatio, & eiulatio, nisi ipsi cito quod uellet porrectum esset. & cognoscebat quidem omnes & omnia statim iam post primos dies, & oculi subcruẽtum illud sedatum est. Verum insania iuxta temporis occasionem, & uociferatio, & mutatio prædicta sequebatur ad soporem. audiebat inæqualiter, aliqua ualde, & si submisse quis loqueretur: aliqua uero clarius eloqui oportebat. Pedes semper æqualiter cum reliquo corpore calidi, usque ad extremos dies. Verùm decimasexta minus. Decimaseptima moderatius quàm alijs diebus habens, ad noctem horrore ipsi oborto, se contrahens magis febricitabat. & sitis multa erat. reliqua similia sequebantur. Tremores autem circa manus fiebant. & aliquantum concutiebat caput. & oculorum intuitus praui. & sitis uehemens, ubi bibisset rursus postulabat, & rapiebat ac large bibebat. neque auellere ipsi poterant. lingua sicca, ualde rubicunda. & os totum ac labia ulcerata erant ac sicca. & ambas manus ad os admouens manducabat quum tremula esset. & si quis aliquid ad manducandum aut sorbendum obtulisset, large ac furiose deglutiebat ac sorbebat. & signa circa oculos mala. Diebus autem tribus aut quatuor ante obitum, horrores quandoq; incidebant ipsi, adeò ut contraheret corpus, & contegeretur, & anhelaret. crura distendebantur, & pedes frigidi erant. Sitis similis. & mentis affectiones similes. & surrectiones ad egerendum aut inanes, aut paucis & tenuibus prodeuntibus, cum modica quadam tensione. Postrema tertia & uigesima, oculus magnus mane erat, & circũspectio breuis. & quietem agebat, quandoq; etiam absq; cõtectione ac sopore. Ad uesperam uero dextri oculi motus, qualis uidentis, aut aliquid uolentis, ab externo angulo, ad nasum. cognoscebatq; & interroganti respõdebat. Vox post multa subblæsa, & præ uociferatione fracta ac raucosa. Amphiphradis filio æstate lateris sinistri dolor, & tussis. & alui egestiones multæ, aquosę, & subbiliosæ. & febris cessasse uidebatur circa septimam. Tussis aderat. Color subalbidus ac subpallidus. Circa duodecimam cum uirore subpallidum spuebat. Spiritus progressu morbi semper densior, & anhelatio, & stridula asperitas circa pectus & arteriam. Sorbitionibus utebatur. prudens per omne tempus. circa uigesimam octauam mortuus est. Sudores quandoq; fiebant foras. Caupo peripneumonicus. aluus statim subibat. Circa quartam sudor multus. febricula cessasse uidebatur. tussicula nulla, ut ita dicam. Quinta, sexta & septima detinebat febris

bris. sudor octaua. Nona exscreauit pallidum. decima subibat aluus aceruatim non sæpe. circa undecimam mitius habebat. Decimaquarta sanus. Hermoptolemo post pleiadis occasum febris accessit. Tussis non ualde. lingua peripneumonica. nona exudauit. totus frigefactus est, uelut uidebatur. obtulerunt ipsi succum. circa meridiem calescebat. Vndecima sudor. & aluus erupit biliosis egestionibus. Tussicula accessit. Decimaquarta pallidum exscreauit. & stertebat. Decimaquinta quum per totum tempus prudens mansisset, mortuus est. Alius quidam in palato stertens. lingua sicca, peripneumonica, prudens mortuus est. Et Posidonius adhuc æstate instante, iuxta pectus, & præcordia, & latus, multo tempore dolebat, citra febres. Multis autem annis antea suppuratus fuerat. hyeme uero quum inhorruisset, dolor augescebat. & febricula tenuis. & exscreatio purulenta. tussis cum stridula asperitate circa fauces. & stertens, quum prudens esset mortuus est. Balis filius quum ex monte penitus aberrasset, sexta lingua praua, subrubra. & uocem læserat inter aberrandum. oculi colorati, natantes uelut dormitantium. color reliqui corporis non ualde uelut in morbo regio, sed subpallidum, liuidum. uox praua. lingua obscura, peripneumonica. non prudens. Spiritus ad manum malus, non densus, neque magnus. frigidi pedes lapidosi. Circa nonam mortuus est.

Quædam apud Metronem anginosa, dexterā manum ac crus doluit. Febricula tenebat debilis. suffocatio die tertia remisit. Septima conuulsa. uox intercepta. Stertor. dentiū collisio ac consertio, maxillarum rubor. Hæc non longe uitam protraxit, quinta aut sexta mortua est. Signum circa manum subliuidum. Bion ex hydropico diuturno cibū auersabatur ad multos dies. & urinæ stillicidio uexabatur. In sinistro genu abscessus fiebat. suppuratus est. mortuus est. Ctesiphon hydropicus ex febre ardente multa. & prius hydropicus ac splenicus, ualde repletus est & scortum, & crura, & peritonæū membranam aluū ac intestina ambiētem. Ad finē tussis & suffocationes fiebant ad noctem, magis à pulmone, uelut pulmonicis ac tabescentibus. Tribus aut quatuor diebus ante diem obitus, rigor, febris. circa femur dextrum intus ad uenam mediam ab inguine collectio uelut ignis feri, subliuidum habens ruborem. ad noctem cordis ac oris uentriculi dolor. & non longe postea uocis interceptio. strangulatio cum stertore. & mortuus est. Et in Olyntho hydropicus, derepente uoce priuatus, noctem & diem desipiens, mortuus est. Prodromi filius, æstate subblæsus, æstuosus. lingua ipsi subarida, obscura. egestio alui deorsum multa. Superstes euasit. Leophorbidæ febris acuta post solstitium hybernum. præcordiorum & uētris dolor. alui egestiones liquidæ, biliosæ, multæ. & interdiu soporosus. lingua peripneumonica. tussis non inerat. Duodecima nigra pauca & prasina egessit. Decimaquarta febricula cessasse uidebatur. Postea uero sorbitionibus utebatur. Decimasexta os ualde salsuginosum siccum fiebat. ad summam uesperam horror, febris. Vigesima prima circa meridiem rigor, & sudor. febris desiit. uerum calor adhuc suberat tenuis. ad noctem rursus sudor. & uigesima secunda ad noctem sudor. & calor remisit. At prioribus diebus omnibus sine sudore erat. Aluus autem humecta fuit etiam in putata postea recidiua. Quæ superne habitabat Theoclis cogna-

ta, sub pleiadas febris acuta. sexta uidebatur cessasse. lauit uelut febre sedata. septima mane maxilla ualde rubicunda, utra non memini. In uespera febris uenit multa. & animi deliquium, & uocis interceptio erat. non longe uero postea sudor, & quies cessante morbo septima die. Theodori uxori in febre uehementi sanguinis eruptio facta est, hyeme. ubi febris desiisset circa nonam, non longe postea, lateris dextri uelut ab utero grauitas. Sed & primum, & sequẽtibus diebus, obortus est dolor uehemens iuxta pectus. & fomento ad latus dexterum adhibito, remiserũt dolores quarta die. spiritus densior. arteria uix respirans subsibilabat. & supina difficulter se uertere poterat. ad noctem febris acutior. & delyrium breue fiebat. Quinta mane mitior esse uidebatur. sudor de facie diffundebatur primum modicus. deinde multo tempore per totum corpus ac pedes. Postea uero uidebatur ipsi febris remisisse. Erat autem ad manum frigidius corpus arteriarũ. Quæ uero in temporibus sunt etiam magis saliebant. & spiritus dẽsior. & aliàs atq; aliàs delyrabat. & omnia ad deterius. lingua perpetuo alba ualde. & tussis non inerat, nisi tertia ac quinta die ad breue tempus. Sitis non erat. Sputatio erat. Præcordium dexterũ ualde eleuabatur circa quintam. uerum postea mollius. egestio tertia die à balneo stercoris modici. Quinta rursus liquidi modici. Venter autem mollis. Vrinæ acerbæ, cineris speciem referẽtes. oculi uelut delassatæ, difficulter suspiciebat ac circumferebat oculos. Quinta ad noctem ægre affecta fuit. & delyrium sequebatur. Sexta rursus eadem hora, qua plenum solet esse forum, multus sudor diffundebatur, incipiebat à fronte ad totum corpus. ad multum tempus prudenter res suas disponebat. ad meridiem uero ualde delyrabat. & perfrigeratio similis erat. omnia uero circa corpus grauiora. Ad uesperam tibia ipsius ex cubili decidit, & puero præter rationem minabatur, & rursus silebat, & ad quietem conuertebatur. Circa primum somnum sitis multa, & insania, & erecta sedebat, & præsentibus conuiciabatur. & rursus cõticuit, ac in quiete erat. & uidebatur reliquum noctis sopore pressa esse. Verum oculos non clausit. Ad diem indicabat pleraq; nutibus, corpore quiescens, & moderate intelligens. Sudor rursus eadem hora. similiter oculi demissi, ad infernam palpebram magis incumbẽtes, rigide ac stupide intuentes. albæ oculorum partes pallidæ & mortiferæ. & totũ corpus pallidum ac nigrum. manum plerunq; ad parietem, aut ad stragula habebat. strepitus autem bibenti magni fiebant, respuebat, & sursum ad nasum absorbebat. & floccos legebat. & faciem obuelabat. Post sudorẽ manus uelut in glaciem congelatæ. sudor sequebatur frigidus. corpus ad manum frigidum. exsiliebat, uociferabatur. insaniebat. spiritus multus. manus tremulæ fiebant, sub mortem progressæ iam etiam conuulsæ. septima die mortua est. Sexta die in nocte stratum modice perminxit, quod minxerat de festucis detrahebatur, uiscosum, geniturae simile. Vigilabat per omnes dies. post sextam urina subcruenta.

Antiphanis filio hyeme, lateris dexteri dolor, tussis. febris. edebat, deambulabat etiam febriens. Videbatur ruptio facta esse. nona remisit. febris non reliquit. tussis multa. & crassa ac spumosa spuebat. latus dolebat. Circa decimam quartam & rursus uigesimam febres desinere uidebãtur, & rursus corripiebãt. erat autem calor tenuis, & parũ quid relinquebat. Tussis quandoq; deficiebat,

quandoq;

quandoꝙ abundabat,cũ multa ſuffocatione, Tunc uero remittebat.& exſcreatio poſt hos dies multa,cum ſtrangulatoria tuſsi. & purulenta ſupra uas efferuentia ac ſpumantia prodibant. & in faucibus pleruncꝙ ſtridula aſperitas ſubſibilabat.anhelatio ſemper detinebat,& ſpiritus denſior.raro bene ſpirabat. Vltra quadrageſimũ diem,prope ſexageſimum opinor,oculus ſiniſter excæcatus eſt,cũ tumore,ſine dolore:nec lõge poſtea etiam dexter. & pupillæ ualde albæ ac ſiccæ fiebant.& mortuus eſt poſt excæcationẽ,non progreſſus ultra ſeptem dies, cum ſtercore ac multa delyratione. Similia & ex ſimilibus eodem tempore contigerunt etiam Theſſalioni. feruentia, & ſpumantia, & purulenta. & tuſſes,& ſtridulæ aſperitates. Polemarchi uxori hyeme anginoſæ tumor ſub gutture. febris multa. uena ſecta eſt. ceſſauit ſtrangulatio ex faucibus. febris comitabatur. Circa quintam genu dolor & tumor ſiniſtri, & circa cor dixit ſibi uideri aliquid colligi.& reſpirabat uelut reſpirãt,hi qui ſub aquam merſi fuerunt.& ex pectore ſubſtrepebat, uelut qui concluſo ore loquuntur, engaſtrimythi, quaſi ex uentre loquentes appellati. Tale quid contingebat. Circa octauam aut nonam ad noctẽ aluus prorupit, ac liquida multa, aceruata & graueolentia egeſsit. uox intercipiebatur. Mortua eſt. Ariſtippus in ſupernum uentrem uiolenter ac grauiter ſagittæ ictu petitus eſt. uentris dolor uehemens. & breui ardebat. deorſum uero nihil egerebat.anxius erat.illioſa abunde colorata quum uomuiſſet, melius habere uidebatur. Paulo poſt dolores rurſus uehementes. & uenter ſimiliter ardebat, uelut in uoluulis. calores & ſitis. in ſeptem diebus mortuus eſt. Neapolis percuſſus ſimiliter,eadem paſſus eſt. acri infuſo per clyſterem immiſſo, aluus deorſum erupit. color per corpus diffuſus eſt tenuis, pallidus, niger. oculi ſquallidi,ſtupore rigidi,intus conuerſi, intente intuentes. Ei qui in hepar percuſſus eſt iaculo,ſtatim color qualis eſt mortuorum per corpus diffuſus eſt.oculi caui. anxietas. moleſtia. Mortuus eſt prius ꝙ concio ſolueretur,in qua die percuſſus eſt. Qui caput percuſſus eſt lapide à Macedone,ſupra tempus dextrum, ita ut fiſſura ſaltem facta diſſectio contigiſſet,uertigine affectus eſt & cecidit. Tertia die uoce deſtitutus erat.anxietas.febris non ualde uehemens. pulſus in tẽporibus uelut tenuis caloris.nihil audiebat.necꝙ ſapiebat.necꝙ quieſcebat.humiditas circa frontem,& ſub naſum, uſcꝙ ad mentum. Quinta mortuus eſt. Eniates in Delo iaculo percuſſus eſt retrorſum in latus,iuxta ſiniſtram partem. ulcus quidem ſine dolore. Verum tertia die uentris dolor paruus.non egerebat.infuſo per clyſterem immiſſo, ſtercus prodibat.& dolor deficiebat.ſedes extra ad ſcortum extabat. quarta die etiam ad pubem,& totum uentrem,dolor uehemẽter irruebat.quieſcere non poterat.bilioſa uomuit abunde colorata.oculi cum uirore pallidi,quales in animi deliquijs.Poſt quintam mortuus eſt. Erat autem calor quidam tenuis in ipſo. Billo percuſſo in dorſum,ſpiritus multus per uulnus cum ſtrepitu prodibat, & ſanguinem fundebat. Verum deligatus emplaſtro cruentis uulneribus commodo,ſanus euaſit. Contigit & infelicisſimo Philes filio, denudatione in fronte facta,nona die febris. Deinde liuefactum eſt os. mortuus eſt. Et Phaniæ & Euergetæ filio, liuefactis oſsibus, & febricitantibus, cutis ab oſſe diſceſsit. & pus ſubtus depaſcebatur. His dum perforarentur,ex

ipso osse egressa est sanies tenuis, serosa, subpallida, graueolens, lethalis. Contingit autem talibus etiam uomitus accedere, & ad finem conuulsiones: & ut clangorosam uocem edant, ac impotẽtes fiant, & si in dextris fuerit uulnus, in sinistra parte: si uero in sinistris, in dextra. Theodori filio nona die in sole uersato, febris accessit decima die, ex denudatione iuxta os nullius momenti. In febre uero denudatum est. discessit cutis. multum clangorosus erat. Vigesima secunda uenter eleuatus est maxime circa præcordia. Vigesima tertia mortuus est. Quibus ossa fracta fuerint, his septima die febres. Si uero calidius fuerit tempus, etiam citius. At si magis fracta fuerint, etiam euestigio.

Et Exarmodi famulus similiter dolorẽ habebat ad femur, non è directo uulneris. & factus est clangorosus. & colli erat dolor. Et Posidocreon tertia conuulsio. calor non relinquebat. mortuus est die decimooctauo. Isagoræ filius percussus est retro in caput, contuso osse ac nigrefacto quinta die superstes euasit. os autem non discessit. Magnæ nauis gubernatori anchora digitum medium, & os dextræ manus confregit. inflammatio successit. & marcor. & febris. subpurgatus est. quinta calores moderate remiserũt, itemq; dolores. de digito quid decidit. Post septimum diem sanies exibat leniter. Postea per linguam dixit se non omnia posse enunciare. Prædictio facta est opisthotonum aduentare. Ad hoc conferebant maxillæ consertæ, & ad collum rigidæ. Tertia die totus conuellebatur in posteriorem partem, cum sudore. Sed à prædictione mortuus est. Harpali filius ex liberta Telephane, luxationem infra in pede magni digiti accepit. inflammatus est. & ualde dolorosus erat. & ubi repositus est, & dolor remisit, proficiscebatur ad agrum, rediens lumbos doluit. lauit. maxillæ ad noctem conferebantur. & opisthotonus aderat. saliua spumosa uix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus est. Thrinon Damonis filius, habebat circa tibiam aut malleolum ulcus, iuxta neruum iam purum. Huic à pharmaco corroso contigit, ut opisthotono moreretur.

Menoni sub arcturum & prius, ex febre æstiua, & alui profluuio ægre affecto, & ex itinere delassato, dolor lateris sinistri. & tussis, quæ ex destillatione quidem etiam prius aderat, uerum tunc ualde intenta erat. & uigilabat. & febrem statim ab initio ægre ferebat. & erectus sedens tertia die spuebat pallidum. arteria ex stertore subsibilabat. Circa quintam spiritus moderate densus. pedes, tibiæ, extremæ partes plerunque frigidæ, & extra stragula. alui egestio ab initio fiebat biliosa, neque ualde modica, neque multa. septima, octaua, & nona, leuius ferre uidebatur, & somni aliqui contingebant. & quæ exscreabat crudiora erant. decima, & usque ad decimamtertiam, alba & pura. & præcordium mollius fiebat. sinistrum tamen distentum. & melius spirabat. Subdita glande moderate aluus subijt. Decimatertia rursus pallidum spuebat. Decimaquarta magis. Decimaquinta prasinum. Aluus autem maleolentia, biliosa, liquida, multa demisit. Sinistrum præcordium eleuabatur. Decimasexta autem etiam ualde intumuit. & spiritus iam stertorosus. sudor circa frontem & ceruicem, raro ad pectus. extremæ partes, & frons, leniter permanebant frigidæ. Saltatio uero uenarum circa tempora detinebat. Somni soporosi noctem ac diem postremo tempore. Vrina ab initio cruda, cineris speciem referens. Circa

decimam, & usque ad decimamtertiam tenues, & non decolores. Verum à decimatertia quales ab initio. Cleocho lateris dolor & febris. remisit febris. sudauit per totum corpus. In urina multa erant quæ ferebantur ac innatabant. postea turbata est. Circa Pleiadum occasum Olympiadæ uxorem, fœtum octimestrem gestantem, ex casu febris acuta corripuit. lingua æstuosa, sicca, aspera, pallida. oculi pallidi. & corpus mortiferum. fœtum corrupit quinta die. facile liberata est. & somnus ut uidebatur soporosus. uesperi excitantes non sensit. sternutatoriū adhibitum percepit. potionem suscepit & succum. deglutiens potionem aliquātum tussiuit. uox non soluebatur, neq; ipsa quicquā alleuabatur ex morbo. oculi tristes ac submissi. spiritus sublimis per nasum trahebatur. color prauus. sudor circa pedes, & crura, ubi iam morti propinqua esset. mortua est. Nicolai cōcubinæ ex febre ardenti, abscessus iuxta aurem fiebant ab utraq; parte, paulo posterius alter, quum iam febris remittere uideretur, uelut tumor laxus. Circa decimum quartum magni citra signa sedati sunt. recidiua facta est. Color qualis mortuorum. lingua aspera, ualde densa, subalbida. Siticulosa. alui egestio deorsum multa, liquida, male olēs per omne tempus. Ante finem corruptum est corpus, præ multitudine egestionis. Mortua est circa uigesimum diem. Andrean ante pleiadem horror, febris, uomitus. Ab initio semitertiana apparebat. Verum tertiana erat. Quum rursus in foro uersaretur, inhorruit. febris acuta. uomitus bilis meracæ. delyrium ad noctem. quarta rursus melius habebat. Quinta difficulter. Sexta à mercuriali probe egessit aluus. Septima difficilius. & sequentibus iam diebus febris magis continenter affligebat. & sine sudore ab initio, & siticulosus. Maxime uero os resiccabatur, & potionem nullam libenter admittebat, quum multa iniucūditas circa os esset. lingua sicca, inarticulata, asperitas efflorescebat, cum pallore albicans. Vigil. anxius. exolutus. fractus. lingua præ siccitate quādoq; subblæsa, donec madefecisset. succū maxime admittebat. Nona aut decima circa aurē sinistrā, atq; etiam alterā, tumores parui citra signa apparuerūt. Vrinæ semper non decolores, uerū sine subsidentia. Decimaquarta sudor circa supernas partes non multus, sed moderatior. Calor circa decimamseptimam euanuit. Aluus post decimam sicca, citra glandem subditam non egerens. Circa uigesimamquintam pustulæ per totum corpus pruriginosæ calidæ, uelut igne ambusta. Dolor autem erat circa locos sub alis, & latera: transiuit ad crura citra signa, & desiuit. Balneum proderat & unguenti illitio cum aceto. Mense uero secundo aut tertio fortassis, ad rhenes dolor, qui etiam antea quandoq; fuerat, sedatus est. Aristocrati circa solstitium hybernum lassitudo, & horror, & calor. Postea tertia die incepit lateris dolor itemq; lumborum. & tumor sub alis initium sumens, per totum dextrum latus durus, rubicundus, liuidus, uelut ab igne calefactus & inustus. anxius. omnia moleste ferens. ualde siticulosus. lingua subalbida. Vrinæ non procedebant. crura subfrigida. alui egestio à mercuriali modica, liquida, subalbida spumosa, ad noctem spiritus eleuabatur. sudor circa frontem. partes infernæ frigidæ. collum inflabatur. tussis non inerat. mortuus est prudens. Onesianacti circa autumnū lippitudo. postea uero febris quartana. Incipiente quartana cibos ualde auersabatur, in progressu uero libenter accipiebat. Sed & Polychari in quartana, similia circa cibum accidebant.

Mnesia-

Mnesianacti alui egestio ante febrē, et postea, ad multū tempus sequebatur, multis albis mucosis prodeuntibus: & quandoq; pauco sanguine, citra dolorem. Strepitus autem in uentre. Post febrem abscessit circa sedem tuberculum durum, quod multo tempore incōcoctum comitabatur. erupit ad intestinum, & foris fistulosum fiebat. Deambulante uero ipso in foro, splendores præ oculis obuersabantur, & solem non ualde uidebat. Quum autem parum discessisset, extra seipsum erat. & collum conuulsum est. Postquam autem domum deportatus est, uix suspexit, & ipse uix suijpsius erat. Primum autem collustrabat circumstantes. & corpus perfrigeratum est. uix uero recalfactus est utriculis & fomentis adhibitis. Postquam autem ipse intra seipsum esset, & exurgeret, non uolebat exire, sed timere dixit. Si uero quis de grauibus morbis dissereret, subducebat se præ timore. Quandoque etiam caliditatem sibi ad præcordia allabi dixit, & oculorū splendores comitari. & alui egestio multa, & sæpe, & similis hyeme contigit. facta est uenæ sectio, datum est ueratrū. bibit lac bubulum, prius autem asininum. cōtulit, & alui egestiones sedauit. Aquæ potus ab initio. deambulationes quoq; & capitis purgationes. Anecheti filio hæc contigerunt. hyeme in balneo dum ungeretur ad ignem, calefactus est. & statim in comitiales cōuulsiones incidit. Postquam uero multæ factæ essent conuulsiones, circūspexit, non apud sese erat. quum autem intra seipsum esset, rursus postridie mane correptus est ac conuulsus. spuma non ualde. Tertia lingua inarticulata. Quarta per linguam significabat. Quinta loqui nō poterat, sed in principijs nominum hærebat lingua ualde. & cōuulsio fiebat. & extra sese erat. Quum uero hæc remitterent, lingua uix in suū statum restituebatur. Sexta abstinebat ab omnibus, & sorbitione, & potu. & à nulla amplius affectione corripiebatur. Cleocho ex lassitudinibus ac exercitijs melle per dies aliquot utenti, tumor ad genu dextrum obortus est. Immo potius ad infernam partem circa tendines sub genu. circumibat subclaudicans. & sura intumescebat, ac dura erat, & ad pedem, & ad malleolum dexterum. & tubercula ad gingiuas circa dentes magna, uelut uuæ acini, liuida, nigrefacta, doloris exortia, ubi cibum non caperet. Sed & crura doloris exortia erant, si nō exurgeret. Venit enim & ad sinistrum tumor, uerum minus liuescebat. In tumoribus circa genua ac pedes uelut suppurationes erant. Tandem uero fieri nō poterat, ut staret, aut calcaneis insisteret, sed in lecto decumbebat. Calores manifesti. quandoq; cibum auersabatur. nō ualde siticulosus. neq; ad sedem surgebat. anxius. & quandoq; etiam pusillanimitas tenebat. ueratrum exhibitum est, & capitis purgationes. Ad os pharmacum ex manna thuris, cum alijs ammixtis profuit. Ad ulcera in ore, sorbitio lenticulæ commoda erat. Circa sexagesimam sedati sunt tumores à secundo ueratro. dolores tantum ad genua decumbēti uenerunt. Humor autem & bilis abscessit ad genua, etiam pluribus diebus ante ueratrum. Pisistrato humeri dolor, & grauitas diuturna deambulanti & aliàs sano. hyeme uero incidit multus lateris dolor, & calor, & tussis. & exscreatio sanguinis spumosi, & in faucibus stertebat. Verum facile ferebat, & apud seipsum erat. & calor remisit, simulq; & excreatio, & stridula asperitas. & circa quartam aut quintam diem sanus. Simonis uxori in partu concussæ dolor circa pectus & latus, tussis, febres, exscreationes purulentæ, tabes, ad sex menses febres. & alui

profluuia

profluuia semper. Ad finem febres cessauerunt. post cessationē substitit aluus. & post septem dies mortua est. Euxeni uxorem ex fomentis ut uidebatur, calores nullo tempore relinquebant. magis tamen ad uesperam augescebant. sudores fiebant per totum corpus. Febre ad augmētum tendente frigiditas pedum, quandoq; etiam tibiarū & genuum fiebat. tussicula sicca ad modicū tempus, febre exacerbari incipiente. deinde cessabat. per multum aūt tempus etiam totius corporis rigor fiebat. Sitis exors semper. Vbi medicamētum bibisset, & serum, magis læsa est. Ab initio omnino sine dolore erat, & bene spirabat. Medio uero tempore lateris dextri dolor fiebat. & tussis commota est, & anhelatio. & exscreationes paruæ albæ ac subtenues. & horror non amplius ex pedibus, sed de collo & dorso. & aluus liquidior. remisit febris cum multo sudore, & perfrigerata est. Anhelatio uero erat uaria. mortua est post remissionem septima die quum esset mente prudens. Polemarchi uxor æstate incepit febrire. dimisit autem ipsam febris sexta die. titubans obambulabat. ad noctem calores. Rursus interposito tempore corripuit febris, & non dimisit tribus ferè mensibus. tussis multa. exscreatio pituitæ. Postquam uero uiginti durasset diebus, spiritus semper densus. in pectore strepitus. plerunq; sudor. mane febris mitior. & horrores quandoq; corripiebant. somni fiebāt, & aluus aliquando humectabatur, & rursus restitabat. moderate cibū gustabat. At medio tempore ad genua & tibias dolor. & ad flectendum ac extendendū alio opus habebat. Perseuerabāt crurū affectiones usq; ad finem iam propinquū. & intumuerunt pedes usq; ad tibias, & ad contactum dolebat. & sudores ac rigores desierunt. Febris autem semper intendebatur. Ante obitum aluus erupit. prudens permanebat. Tribus ante obitum diebus, in faucibus stertebat, & spiritus reuertebatur. Mortua est. Hegesipolis filiolus quatuor ferè mensibus dolorem circa umbilicum corrodentem habebat. Progressu temporis augebatur dolor. Percutiebat uentrem. uellicabat. calores corripiebant. contabescebat. ossa reliqua erant. pedes tumebant. Testes, uenter, partes circa umbilicum inflata. Num & quibus futurum est ut aluus exturbetur? cibum auersabatur. lac solum admittebat recens. & aluus liquida erat, & subcruenta sanies subibat, male olens: aluus ardebat. mortuus est ubi uomuisset modicū pituitosum, adeò ut quis genituram putasset. Plateæ filio ubi mortuus esset sutura capitis ualde cauata est. Quum autem ægrotaret, semper manu sinciput contingebat, maxime morti propinquus. Non dolebat autem caput. & in femore sinistro sub inguen partes inferiores liuidæ. Testes autem graciles erant. Similia etiam Hegetoridæ filio. mortuus est. Præterquam quòd uomitus plures sub obitum contigerunt. Hippiæ soror hyeme Phrenitica. mente aberrans. manibus negotium exhibens. lancinans seipsam. Quinta & sexta ad noctem uoce destituta, soporosa. inflans in maxillas & labia, uelut dormientes. septima mortua est. Osander ubi inhorruit, lateris dolor, & ad genua dolor, itemq; ad femur. ubi comedisset delyrabat. breui mortuus est. Cleotimo sutori aluo liquefacta multo tempore, & calore oborto, iuxta hepar tumor tuberculosus ad imum uentrem descendit, & aluus liquida fiebat. & aliud ipsi tuberculum iuxta hepar sursum ad præcordium. mortuus est. Quibusdam capitis dolor uehemens cum calore: quibusdam quidem ad dimidiam capitis partem,

&

& secũdum nares humor quidam decedit tenuis, aut maturus: aut ad aures: aut ad fauces ex capite securius. Quibusdam uero hæc sicca. At marcor uehemens periculosus est. Si uero affuerit anxiosus, aut biliosus uomitus, aut stupor oculorũ, aut uocis interceptio, et raro quid loquitur, aut delyrium, lethalia hęc sunt & conuulsoria. Quicunq; uero ex destillatione dimidiam capitis partẽ dolent, & humore secundum nares decedente insuper febrierint leniter, in quinta aut sexta perfrigerantur. Echecrati cæco capitis dolor uehemens magis ad posteriorem partem, & colli quo loco connexio est, & ad uerticẽ procedebat. Progrediente tempore & ad aurem sinistrã. & dimidia capitis pars dolorosa erat. mucosa semper procedebant leniter combusta. & calor comitabatur tenuis. & cibum auersabatur. in die melius habebat. ad noctem uero dolebat. Postquam autem pus per aurem erupit, cessauerunt omnia. erupit autem circa hyemem. Num & omnibus suppurationibus, & affectionibus circa oculum, dolores ad noctem? Quibus tusses hyeme maxime austro spirante crassa & multa exscreantibus, febres accedunt. leniter autem quinta die sedantur. Tusses uero circa quadragesimam, uelut Hegesipoli. Quibus calores multi quandoq; sedantur, hi non per totum corpus, sed aut circa ceruicem, aut sub alis, aut capite sudantes liberantur. Chariti hyeme ex tussicula populariter grassante febris aduentans, acuta corripuit. stragula reijciebat. sopor cum dolore. Vrinæ erant rubræ uelut erui lotura. subsidentia statim ab initio multa, alba. postea etiam subrubra. Septima à glande subdita pauca prodierũt. sopor detinuit sine dolore. humiditas in fronte. somnus ad noctem, et calor mitior. octaua succum admisit. soporosus permansit usq; ad undecimã. Hac autem die etiam calor maxime cessauit. Postquam uero tussis erat, excreatio perseuerabat semper multa, facilis. primum uiscosa, alba, crassa. postquã autem concocta esset, similis purulentis. Vrinæ ab undecima die puriores. subsidentia aspera. decimatertia dolor ad dextera, usq; ad lateris mollitudinem, ad imum uentrẽ. Vrina supprimebatur. Potus callyphylli contulit. Decimaquinta rursus dolor. decimasexta ad noctem magis dolor præcordij incipiebat ad uẽtrem. Mercurialis aqua subduxit. Calor intra uigesimũ euanuit. & exscreationes sequutæ sunt crassæ. Melius habuit ad quadragesimum. Subpurgãdi sunt uentres in morbis, ubi purganda matura fuerint: Inferni quidem, ubi considisse uideris. signum habes si non anxij fuerint, neq; capite grauati: & quum calores mitissimi, & quum post exacerbationes cessarint. Superni uero, in ipsis exacerbationibus. Tunc enim & hi eleuantur, quũ anxij, & grauati supernis partibus fuerint. propterea uero in principijs purgandũ nõ est, quoniam sua sponte in his temporibus expurgantur. In cubiti processũ ex casu sauciato, cubitus marcore corruptus suppuratur. maturatione uero fiente, uiscosa sanies: ac glutinosa exprimitur, & breui supprimitur: uelut & Cleogenisco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem et ualde ex ijsdem pus nullũ: uelut Aeschyli filio contigit. At ubi suppuratur plurimis horrores & febres accedunt. Alcmani ex rhenum affectionibus se recolligenti, & sanguine deorsum detracto, sursum ad hepar conuersus est morbus, & ad cor dolor uehemens. & spiritus præ dolore detinebatur. & aluus difficulter egerebat parua caprini stercoris pilulis similia. anxietas non inerat. Verum rigor quãdoq; & febris corripiebat. & sudor. & uomitus, & in

dolore

dolore non conferebat aqua marina per clysterẽ infusa. Verum furfurum decoctum infusum contulit. A cibo abstinuit ad dies septem. aquam mulsam meraciorem bibit. postea lentis succum, quandoq; uero ex lenticula fresa decoctum. Inde bibit aquam. postea catulum coctum: & mazæ parum, quæ potissimũ diu antea confecta esset. progressu uero temporis, aut ceruices bubulas, aut extremas partes suillas coctas, unà cum priore aquæ potu. quies. tegmẽ. ad rhenum affectionem infusum per clysterem ex cucumere syluestri. Parmenisci filio surditas. contulit clysterem auricularium non adhibere. Verum lana expurgare, & solum oleum, aut netopum infundere. deambulare. mane surgere. uinum album bibere. oleribus abstinere. pane & piscibus petrosis nutriri. Aspasii uxori dentis & maxillæ dolor uehemens. Castorium & piper colluens, ac in ore tenens, remisit. Et stillicidij urinæ affectionem ipsi sedauit farina cum rosaceo. Capitis dolores ex utero sedat castorium. Plurimas uteri affectiones flatus faciunt, Signum sunt ructus, & strepitus circa uẽtrem, & lumborum tumores, & dolores circa rhenes ac coxas. Ad hos autem confert, aromatũ tertiam partẽ, farinę duas, in uino odorato albo coquere, & linteolo illita cataplasmatis modo imponere, qua parte uentris dolores ab utero affligunt. Callimedontis filio contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durũ, & magnũ, & crudũ ac dolorosum, uenæ brachij sectio: & seminis lini torrefacti cataplasma, uino albo ac oleo subactum ac imbutũ, ita ut neq; calidum, neq; ualde coctum deligatur, Aut cum aqua mulsa coquatur fœni græci, aut ordei, aut tritici farina. Melissandro quum gingiua dolore corriperetur, & uehementer intumesceret, sectio uenæ brachij, & alumen Aegyptium in principio sedabat.

Eutychidi ex cholericis affectionibus, ad neruorum in cruribus distentionem desiuit, unà cum secessu deorsum. Bilem multã abunde coloratam uomuit ad tres dies ac noctes ualde subrubram. sub uomitũ bibit. & impotens erat, & anxius. Nihil autem continere poterat, neq; ex potibus, neq; ex cibis. & urinæ ac transitus deorsum suppresio. per uomitus fex mollis prodijt, & deorsum quoq; erupit. Regio morbo correpto prodest laborare, sudare, panem edere, bibere non multũ, lauare caput calida multa, sed potius tepida, uinum albũ, somno non multo uti. Calligeni circa uigesimumquintũ ætatis annum destillatio, tussis multa, quod defluebat per uim educebat. nihil infra persistebat. annos quatuor perseuerabat. Ab initio calores tenues fiebant. Veratrum non profuit, sed modicus cibus, & comprimi corpus, edere panem, bibere uinũ nigrum, obsoniorum quorũcunq; esus, abstinentia ab acribus, salsis, pinguibus, succo silphij, oleribus crudis, multa deambulatio. Lactis potus non cõtulit, sed sesamum purum, crudum, acetabuli mensura bibere, cũ uino molli. Timochari hyeme destillatio, maxime in nares. Quũ Venere usus esset, resiccata sunt omnia. lassitudo, calor succesit. caput graue. sudor à capite multus. defluebat autem & per totum corpus. Erat autem etiam sanus sudare adsuetus. tertia die sanatus est. Cleomenis filius hyeme initio facto cibum auersabatur, & eius fastidio citra febrem uexabatur. & uomebat cibos ac pituitam. Duobus autem mensibus cibi fastidiũ durabat. Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio contulit, Verum uinum nigrum, & panis esus, & balneorum abstinentia, & unctio, & frictio ab unctione, & fouere non

ualde, neq; multo fomento, sed leni. Quibus fluxiones in oculis tenues ac diuturnæ, si maturæ in nares processerint, prosunt. Quibus prægnātibus ex casu, aut cōuulsione, aut plaga, dolores leniter fiunt, his in tribus diebus manifestum fit, an fœtum corrumpet. Cuidam quæ circa uigesimum ętatis annum biberat ultro pharmacū ad fœtum perdendum, accidit dolor, uomitus biliosorum, multorum, pallidorū, prasinorum, nigrorū. Quum bibisset, tertia die cōuulsio corripiebat, linguam cōmandebat. Ad quartā diem ad ipsam ingressus sum. lingua nigra, magna. oculorū albæ partes, erant rubræ. uigilabat. quarta mortua est ad noctem. Pythocles ægrotātibus aquam, & lac multa aqua ammixta dabat, & renutriebat. Perniones pertundere oportet, & calefacere, ita ut q̄ maxime excalefacias igne & aqua. Oculis incōmoda sunt lenticula, fructus pomorum dulces, & olera. Doloribus circa lūbos, aut coxam, aut crura, ex laboribus obortis, aquæ marinæ aceti'q; calidum fomentum confert, ita ut uel aspergas, uel spongiam his imbutam adhibeas. Deligare uero lanis oportet. Origanum potum, oculis & dentibus malum est. Puella quæ de rupe cecidit, uoce destituta. iactatio ipsam tenebat. uomuit ad noctē sanguinem. Quum ad sinistram aurem impegisset, amplius inde fluebat. & aquam mulsam difficulter deglutiebat. stertor habebat. Spiritus densus uelut morientium. Venæ circa frontem intētæ. decubitus supinus. pedes tepidi. febris multa, aliquando acuta. maxime expauescebat. septima uocē rupit. calores tenuiores erant. superstes euasit. Nisantides humeri dolorem habebat, in æstate obortum ex abscessu. profuit ipsi corpus & humerum in aqua marina madefacere, ad multum tempus: & per tres dies uinū album aquosum bibere, simul ut in aqua marina decumberet, ita ut & in ipsa urinam eijceret. Fullo in Syro phreniticus. quū moueretur cruribus tremulis. corpus uelut à culicibus compunctum. oculus magnus. motus breuis. uox fracta, sed clara tamen. urina pura subsidentiam non habens. Num propter alui ex thapsia egestionem, decima octaua die morbus remisit, euanescens citra sudorem? Nicoxenus in Olyntho similiter septima die uidebatur à morbo liber esse cum sudore. Sorbitiones assumebat, uinum, botrū ex sole. Decimaseptima die ingressus sum ad ipsum. lingua ardebat, calor forinsecus non ualde fortis. exolutio corporis uehemens. uox fracta, ut operosum esset exaudire, clara tamen. tempora collapsa. oculi caui. pedes molles ac tepidi. iuxta splenem distentio. Infusum per clysterē non ualde suscipiebat, sed resiliebat. prodijt stercus compactū modicum, & aliquid sanguinis, arbitror ab infuso. Vrina clara, pura. decubitus supinus. crura diducta ac disparata, ob exolutionem. penitus uigil. Intra uiginti dies calor euanuit. Potus erat aqua de farina crassa in ipsa macerata, Sed & de pomis simul'q; mali punici succus. & lentis torrefactæ, & farinæ lotura cocta, frigida, tenuis sorbitio. Superstes euasit. Fullonum inguina extuberant dura & sine dolore. & circa pubem ac collum similia erant tubercula magna. febris ante diem decimum. Tussi uexabantur à ruptionibus. Tertio mense aut quarto uenter colliquiuit. Calores successerunt. lingua sicca. sitis. egestiones deorsum malignæ. mortui sunt. Cholericæ bilis sursum ac deorsum eruptiones, ex carnis esu, maxime suillæ crudioris, & ex cicere, & ebrietate uini odorati ueteris, & insolatione, & ex sepijs, & locustis, & gammaris: & ex olerum esu, maxime porri & ceparum:

Insuper

Inſuper & à lactucis coctis, et braſsica, & rumicibus crudioribus: & à placentis ac dulciarijs & mellitis libis, & à fructibus pomorum, & cucumere pepone, & uino lactei teporis, & eruo, & polenta recẽti. Cholericæ affectiones magis in æſtate fiunt, & febres intermittentes, & quibus horrores accedũt. Hæ quandoq; malignæ fiunt, & ad morbos acutos perueniunt. Verum cauere oportet. Iudicat autem tales morbos maxime quinta & ſeptima & nona dies. Melius tamen eſt cauere uſq; ad decimãquartam. Pherecydæ poſt ſolſtitium hybernum, noctu lateris dextri dolor etiam prius fieri ſolitus ceſſauit. pranſus eſt. & egreſſus horruit. febris ad noctem. doloris exors. tuſsicula quædam ſicca. Vrina non multa. ſubſidentia multa. Ab initio ramẽtoſa, glabra, diuulſa: poſt dies quatuor turbulenta, ſubſidebant. & urina non decolor, ſubſidentiã habens, & collectio nõ apparebat in matula, ubi perfriguiſſet. Tertia die aluus ſua ſponte egeſsit. Quarta ſubdita glande, ſtercoracea & bilioſa prodierunt. fluxus erat liquidus. Somnus ad noctem non ualde. Verum interdiu aliquantũ dormiebat. Sitis nõ uehemens. Quarta ad noctem maxime cutis circa frontem, & reliquũ corpus mollis, ſemper ſuperexcedens. febris uincebatur ad manũ, & ſub ea humeſcebat. pulſus in fronte ualde obſcurus. uenarum grauitas in cõuerſionibus, & in omnibus egeſtionibus ad modicum tempus. ſemper doloris exors. ab initio anxius, & paulatim uomebat. Septima à glande ſubdita, egeſsit ter bilioſum ac ſtercoraceum, liquidum ualde ac pallidum. & iam aliquantũ delyrabat. & humiditas modice quandoq; circa frontẽ. ſtragula in faciem ducebat. oculos fruſtra uelut ſi quis uideret contrahebat, & rurſus nictabat. & ſtragula reijciebat. Nona die ſudor mane obortus ad pectus, perſeuerabat donec moreretur. & febris, & delyratio augeſcebat. Circa frontem ſudor plurimus graueolens. color ualde albus. cutis ſub pilis interpuncta. præcordium dextrũ eleuatum. demiſit à ſeipſo bilioſa. Octaua apparebãt uelut culicum morſus. ante mortem tuſsiendo reiecit uelut ex muco fungos, cõpacta quædam, alba pituita circũdata. Exſcrearat autem et antea parua, alba, lactea. poſt cœnam in ſomno horruit. mane ſurrexit, capite grauatus horruit. uomuit. capite grauabatur. ad noctem remiſit. uſq; ad meridiem leniter horruit. rurſus noctem grauiter tulit. Sequenti die febris acuta. capitis torpor. uomitus multæ bilis, quæ plurima praſina erat. ceſſauerunt omnia. ſomnus ad noctẽ. mane perfrigerabatur. ſudor & humiditas per plurimam corporis partẽ. iuxta ſplenem manu indicabat ad modicum tempus collectionem doloris exortem, ſtatim euanuit. ad noctẽ uigil. circa fori tempus exacerbabatur febris. anxietas. uertigo. tormẽ. capitis dolor. uomitus praſinus, leuis, uiſcoſus uelut pituita. circa ſolis occaſum ceſſauerunt omnia. ſudor capitis, colli. poſt uomitũ egeſsit per aluum ſtercoracea, liquida, bilioſa, neq; nigra, neq; inconuenientia. Noctem moderate habebat, itemq; ſequentẽ diem. ad noctem rurſus uigil. Vomitus mane ſimiliter & ſequẽti die, citra anxietatẽ. dolores capitis poſt ſudorem ceſſarũt. ad ueſperam omnia remiſerũt. Nona nõ amplius uomuit. magis calefactus eſt. Reliquis nõ uidebatur febrire. Venæ in temporibus ſaliebant. doloris omnino exors. ſitis ſemper erat. Nona quum ad ſellam ſurrexiſſet ualde animo linquebatur. à glande ſubdita egeſsit ramẽta nigra & bilioſa colore, quantũ ſtercoracei deſtillabat. uox fracta. in cõuerſionib. grauis. oculi caui. cutis frontis circumtenſa. alioqui bene ſpirabat. moderatus erat.

ad parietem plerūq; conuerſus. flexibilis in decubitu, incuruatus quieſcens. lin-
gua alba, leuis. Circa decimam & poſtea, urinæ rubræ in circuitu, in medio exi-
guum quid albū. Duodecima ad glandem ſubditā, ſimilia deſtillabāt biliosa &
ramentoſa. poſt glandem animi deliquiū. poſtea os reſiccabatur. Colluebat ſem-
per. & ſi nō ualde frigida eſſet aqua, calidā eſſe dicebat. niuem leniter guſtabat.
ſitis non inerat. ſtragula ſemper de pectore repellebat. Clamydem calefieri non
ſinebat. ignis procul, isq; paruus, utriuſq; maxillæ rubor. poſtea lingua inarti-
culata. recaleſcebat unum aut duos dies. ceſſauit. Androphani uocis inter-
ceptio. ignorantia. delyrium. His ſedatis ſupererat multis annis, & recidiuæ fię-
bant. lingua permanebat per totum tempus ſicca, & ſi collutione non uteretur,
loqui non poterat: & plerūq; erat ualde amara. Aliquando etiam dolor ad cor.
Venæ ſectio ſoluit hæc. aquę potus, aqua mulſa. Veratrū quoq; bibit nigrum,
bilioſum nō prodibat, ſed modicū. Tandē hyeme decubuit, & extra ſe poſitus
mēte motus eſt. & linguę affectiones ſimiles. calor tenuis. lingua decolor. Vox
peripneumonica. de pectore ſtragula reijciebat, & ſe educi iubebat, uelut mictu-
rum, quum nihil clare loqui poſſet, neq; apud ſeipſum eſſet. educebāt ipſum. ad
noctē mortuus eſt. duobus aut tribus diebus decubuit. Nicanoris affectio
erat, quū ad conuiuiū progrederetur timor tibicinæ: quū ſub initium uocis ti-
biæ, in cōuiuio tibia canere audiuiſſet. præ timoribus turbationes, uix ſe ſuffer-
re poſſe dixit, quū nox eſſet. Interdiu uero audiens nihil cōmouebatur. & hæc
multo tempore ipſum comitabantur. Damocles qui cū illo erat, cæcutire,
& corpore exoluto eſſe ſibi uidebatur: & ſanè præruptū locum non acceſsiſſet,
neq; trans pontē, aut minimæ altitudinis ſcrobem, auſus fuiſſet tranſgredi, præ
timore ne caderet, ſed per ipſum ſcrobem ibat. hoc ad tempus quoddā ipſi ade-
rat. Phœnicis affectio erat. ex oculo dextro plerunq; uelut fulgur elucere
putabat. Vbi uero nō diu ipſum clauſiſſet, dolor ad tempus dextrū uehemens
oriebatur. poſtea etiam ad totum caput, & collum. caput intumeſcebat retro ad
uerticula. & diſtentio ac duricia erat circum tendines. Si itaq; conaretur cōmo-
uere caput, aut aperire dentes, non poterat, utpote ualde diſtentus. Vomitus ſi
quando oborti eſſent, relatos dolores auertebant, ac mitiores faciebant. & ue-
næ ſectio profuit. & ueratrum duxit omnigena, & nō minime praſina. Par-
meniſco etiam prius incidebant triſtitiæ, & deſiderium excedendi è uita. quan-
doq; uero rurſus lætus erat. At in Olyntho aliquando autumni tempore, uoce
priuatus decumbebat, quietem agens, ita ut parū ſaltem loqui conaretur, ac in-
ciperet. Immo etiā ſi quid loquutus eſſet, rurſus uoce deſtituebatur. ſomni ade-
rant. quandoq; uero uigiliæ: & iactatio cū ſilentio, & anxietas. & manus ad pre-
cordia uelut dolenti. Aliquando auerſus iacebat quietē agens. febris perpetuo.
& facile ſpirabat. Poſtea dixit ſe cognoſcere ingreſſos. Bibere quādoq; tota die
ac nocte, etiam ſi potus exhiberetur, nō uolebat: quandoq; uero urna derepēte
correpta, omnem aquā ebibebat. Vrina craſſa uelut iumēti. Circa decimāquar-
tam remiſit. Cononis ſerua ex dolore capitis incipiente, extra ſe mēte mo-
ta erat. & clamor. & querelæ multæ. raro autē quies. Circa quadrageſimū diem
mortua eſt. Decem uero diebus ante mortem, uoce deſtituta & conuulſa fuit.

Timocharis ſeruus ex atrabiliarijs eſſe quum putaretur à tot ac talibus ui-
ris, mortuus eſt ſimiliter circa eoſdem dies. Nicolai filius circa ſolſtitiū hy-

bernum

bernum ex potationibus horruit. ad noctē febres. postridie uomitus biliosus, merus, modicus. Tertia die quū concio adhuc fori plena esset, sudor totius corporis cessauit. & statim rursus calefactus est. uomitus similis. Quarta ab aqua mercurialis egessit stercoracea & liquida. Vrina cineris specie, qualis est aqua mercurialis, non dissimilis, subsidentia non erat, neqꝫ urina multa, pauca quædam in medio uehebātur innatantia. dolores præcordij sinistri & lumborū. Putabat se ex uomitu insuper respirare, & insuper respirabat, quādoqꝫ dupla respiratione. lingua alba, habens ex dextra parte concretionem adnatam instar lupini. Parum siticulosus erat. uigil. prudens. Sexta dexter oculus maior dum uideret. Septima mortuus est. Verum aluus ante mortē eleuata fuit. & mortuo posteriores partes rubefactæ sunt.

Metoni circa pleiadum occasum febris. lateris sinistri dolor usqꝫ ad clauiculā, atqꝫ is adeò uehemens ut quiescere nō posset. & inflammatio tenebat. alui egestio multa, biliosa. In tribus ferè diebus cessauit dolor. Calor autē circa septimū aut nonum. Tussis inerat. exscreationes neqꝫ biliosæ, neqꝫ multæ fiebant, uerū pituitosæ. tusses comitabātur. cibos gustabat. quādoqꝫ uelut sanus exibat. Corripiebant aūt aliquando calores tenues modico tēpore. sudores fiebant ad noctē. Spiritus in calore densior. maxillarū rubor. circa latus grauitas, & sub alas, & ad humerum, tusses tenebant. medicamentū per superna eduxit biliosa. Tertia à medicamēto erupit pus, uerū ab initio morbi quadragesima. repurgabatur circa triginta quinqꝫ alios dies, et sanus euasit.

Vxori Theotimi in semitertiana anxietas, & uomitus, & simul horror incipiente febre. & sitis. progrediente tempore incipiēte febre calor ingens. Vbi aquam mulsam bibisset, & uomuisset, et horror, & anxietas sedata sunt. & mali punici succū postea accepit.

Diopithis sorori in semitertiana, cordis dolor grauis circa accessionē, & comitabatur is totam diem. & huiusmodi cordis siue oris uētriculi dolor etiā alijs similiter aderat. Verūtamen sub pleiadis occasum uiris talia rariora fiebant.

Vxori Apomoti in semitertiana circa arcturū, uehemēs cordis dolor circa accessionē. & uomitus. & strangulationes ab utero simul instabant, & ad dorsum dolores iuxta spinā. Quum aūt huc ipsi peruenirent, cordis dolores cessabāt.

Terpidæ matri à Dorisco, quum abortus factus esset mense quinto gemellorū, ex casu, ab altero quidem statim, uelut in tunica quadā liberata est. ab altero uero prius aut posterius quadraginta diebus. Postea autē concepit in uentre. At anno nono dolores uehementes circa uentrem ad multū tempus, quandoqꝫ incipiebāt ex collo ac spina, cōsidebant autē ad imum uentrem & inguina: quandoqꝫ ex genu dextro, cōsidebant autem ad eundem locū. Et quum quidem iuxta uētrem dolores essent, aluus eleuabatur. quū uero sedarētur, cordis dolor coincidebat. Verū strangulationes non aderant. Sed frigiditas corporis, uelut in aqua iacētis. Tempore quo dolor fiebat, per totum corpus dolores spargebātur, mitiores his qui ab initio erant. allium, silphiū, acria omnia nō cōferebant, neqꝫ dulcia, neqꝫ acida: neqꝫ uina alba. Verum nigra, & balnea rara. Ab initio quoqꝫ uomitus uehemētes fiebant, & ciborum exclusiones. & circa dolores menses non apparebant.

Cleomenis uxori circa fauonij flatus, ex nausea & lassitudine, lateris sinistri dolor, ex collo ac humero auspicatus. febris & horror, & sudor. Incœpit autē febris, & nō desiit, sed augescebat. & dolor uehemens. tussis. exscreatio subcruēta, pallida, multa.

lingua alba. alui egestiones moderatæ, liquidæ. urinæ biliosæ. Quarta ad noctē menses prodierunt multi. cessauit & tussis, & exscreatio, & dolor. calor autem tenuis. Epicharmi uxori ante partū dysenteria. dolor. alui egestiones subcruētæ, mucosæ. Vbi peperisset, statim sana erat. Polemarchi uxori in morbo articulari coxæ dolor derepente, mensibus non prodeūtibus. Vbi betæ succum bibisset, uox supprimebatur per noctem, & usq; ad meridiem. attamen audiebat, & sapiebat, & manu significabat, dolorem esse circa coxam. Cliniæ sorori seniori uomitus, quicquid accepisset per quatuordecim dies, citra febrē. cruentorū uomitionum reiectiones. & cōtracta strāgulatio ad cor procedebat. Castoriū, feseli, mali punici succus, sedauerūt omnia. abscessit aūt dolor moderatus ad lateris mollitudinē. bulbi succus. & uinū lactei teporis, austerū. & panes q; paucissimi cū oleo. Pausaniæ filiam ex fungi crudi esu, anxietas tenebat. strangulatio. dolor uentris. Aquā mulsam calidā bibere ac uomere profuit. & balneum. In balneo fungum euomuit. & ubi illa cessatura essent, exsudauit. Epicharmo circa pleiadum occasum, humeri dolor, & grauitas uehemens ad brachiū. anxietas. uomitus multi. aquæ potus. Euphranoris filio pustulæ uelut à culicum morsu. Post fauoniū siccitates fiebant, usq; ad æquinoctium autumnale. Sub canem, æstus uehemētes, & uenti calidi, & febres sudorificæ. & statim aliquantū recalescebant. Tubercula uero iuxta aurem multis fiebant. Aniculæ à tussi uexatę circa nonā diem. Adolescēti splenico ancillæ filio, aluo liquefacta, circa idem tempus. Ctesiphonti sub arcturū, ferè circa septimam. Adolescenti solū suppurata sunt. Eratylli filio euanuerūt. Circa utraq; tempora, nullæ exudationes. lingua præ siccitate blæsi. Recti uenti spirauerūt multi ac frigidi. & niues ex clementi cœlo quādoq; fiebāt, & post æquinoctiū, austrina aquilonaribus permixta. aquæ multę. populariter grassatæ sunt tusses multæ, magis aūt in pueros. Circa aures multis talia, qualia Satyri habēt. Quādoq; uero ante hoc tempus hyems ualde hyberna erat, cū niue & pluuijs aquilonaribus. Timonactis filio fermè bimestri pustulæ in cruribus, & in coxis, & lumbis ac imo uentre. & tumores ualde rubicundi. His autē sedatis, conuulsiones & comitiales fiebant, sine febribus, multis diebus. & mortuus est. Polemarchi filio contigit quidē ut priore tempore suppuratus esset, & exscrearet. postea uero calores ipsi erant. & hydropicus erat, & splenicus, & anhelosus. ad locum accliuem si quando accederet, impotens. & siticulosus. quandoq; etiam cibum leniter auersabatur. & siccæ tussiculæ ad multū tempus ita fiebant. titubans obambulabat. & si nō facile solubilis esset aluus deorsum, plena reddebatur. & anhelatio ac strangulatio magis fiebant. Tandem autem defluxus & exscreatio superuenit, ac tussis. Exscreatio crassa, pallida, purulenta. & febris uehemens cessasse uidebatur. & tussis mitior. & exscreatio pura. Redijt rursus febris acuta. spiritus densus. mortuus est. Verū antea riguerunt pedes, & postea perfrigeratus est. Spiritus magis interclusus est. Vrina substitit. extremæ partes perfrigeratæ sunt. prudens mortuus est, tertia die à recidiua. Thyni filio in febre ardente inedia macerato, alui egestio multa. Verum cum bile, & animi deliquio, & sudore multo fiebat. perfrigeratus est ualde. & uoce destitutus erat totam diem ac noctem. Instillatum ptisanæ succum continuit. sapiebat. bene spirabat. Epicharmi filio accidit ex uia & potu cruditas. Postridie mane anxie-

anxietate oborta, ubi aquã, acetũ, salem bibisset, euomuit pituitã. Postea rigor apprehendit. lauit febricitans. Pectus dolebat. Tertia mane statim sopor modico tempore tenebat, & delirabat. & febris acuta. grauiter morbũ tulit. Quarta uigil. mortuus est. Aristoni ulcerato pedis digito, cum febre loquelæ obscuritas. Carcinoma ascendit usq; ad genu. perijt. Erat autem nigrum, subaridum, graueolens. Cui carcinoma in faucibus ustum est, sanus euasit à nobis. Polyphantus in Abderis caput dolebat in febre uehementi. Vrinæ tenues, multæ. Subsidentiæ densæ & conturbatæ. Quum autem nõ cessaret dolor capitis, sternutatoria decima die adhibita sunt. Postea ad collum dolor uehemens. Vrina prodijt rubicunda cõturbata uelut iumẽti. mente motus est phrenitico modo. Mortuus est in uehementibus conuulsionibus. Consimiliter etiam Eualcidæ famula, quũ multo tempore densæ urinæ prodijssent, & capitis dolores adessent, phrenitica facta mortua est, eodem modo ex uehemẽtibus doloribus. Nam urinæ densæ ac cõturbatæ, certum signũ sunt doloris capitis, & cõuulsionis, ac mortis. Halicarnassensis qui in domo Xanthippi diuersabatur, aurem hyeme dolebat, & caput nõ mediocriter. Erat autẽ annorum circiter quinquaginta. Vena secta est iuxta Mnesimachum. læsum est caput euacuatum, ac perfrigeratũ. Non enim facta est suppuratio. Phreniticus factus est, & mortuus. Vrinæ erant & huic densæ. In Cardia Metrodori filio ex dentium dolore corruptio maxillæ, & gingiuarum uehemens carnis excrescentia. mediocriter suppuratio facta est. exciderũt dentes molares, & maxilla. Anaxenor in Abderis, erat quidem splenicus, & uiciati coloris. Contigit autem ipsi ut tumor circa femur sinistrum obortus, derepente euanesceret. Non multis uero postea diebus oborta est ipsi circa splenem uelut pustula nocturna ab initio, insuperq; tumor ac rubor durus. Post diem quartum febris ardens oborta est, & liuefacta sunt omnia circumcirca, & putrida uidebantur. mortuus est. Verum prius subpurgatus est, & intelligentiam habebat. Clonigus in Abderis, erat quidem nephriticus, mingebat autem sanguinẽ paulatim plerũq; difficulter. Vexabat etiam aluus dysenterica. Huic mane quidem dabatur lac caprinum, & aquæ quinta pars, ita ut ex ambobus cõpositum totum essent heminæ tres. Ad uesperã autem, panis ualde assatus. obsonia, beta aut cucumis, Vinum nigrum tenue. Dabatur etiam cucumis pepo. Hac uero uictus ratione quũ uteretur, & aluus substitit, & urinæ puræ prodibant. Bibit autem lac donec urinæ restitutæ sunt. Mulieri in Abderis carcinoma factum est circa pectus. erat autem tale. per papillam sanies subcruenta fluebat. intercepta autem fluxione, mortua est. Dinij filio in Abderis umbilicum mediocriter sauciato, fistula parua relicta est. & quãdoq; etiam lumbricus per seipsum satis crassus penetrauit. & quum febriret, uomebat biliosa. quandoq; uero & hæc ipsa per fistulam prodibant. Allapsum est & intestinum ipsi ad fistulam, & uelut fistula corrodebatur, & rursus refringebatur. & tusses permanere prohibebant. Pythonis filio in Pella febris statim incœpit multa. & in somnum collapsio. & cum uocis interceptione somni fiebant. & aluus dura per omne tempus. At glande ex felle subdita, multa egerebat, & statim remittebat. Verum breui aluus rursus eleuabatur. & febris exacerbabatur. & collapsio in somnum per eadem. Quum autem idem ductus esset, datum est medicamentum quoddam ex his

quæ cnico,& cucumere syluestri,& peplo constant. & biliosa egestio erupit.& statim sopor sedatus est.& febris mitigabatur.& omnia leuiora facta sunt.& iudicatus est die decimaquarta. Eudemus splenem uehementer dolebat. imperarunt ipsi medici ut multũ ederet,& uinum biberet modicũ, tenue, & multum deambularet.nõ mutatũ est quicquã. Vena secta est. cibos ac potus parce sumpsit.deambulationes fecit sensim augmẽto facto. Vinũ bibit nigrũ,tenue. sanatus est. Philistidi Heraclidę uxori cœpit febris acuta.rubor faciei,ex nulla manifesta causa.paulo post in die rigorem habuit.quum nõ recalesceret, conuulsio facta est in digitis manuum ac pedum.paulo post recalefacta est. minxit urinas compactis quibusdam innatãtibus,nubeculosas,diuulsas.noctem dormiuit.Secunda die rursus riguit. paulo magis calefacta est. & rubor minor. & conuulsiones fiebant moderatiores. Vrinæ consimiles. noctem dormiuit. parum uigilauit,quum nulla molestia premeretur.Tertia die minxit coloratiora, modicam subsidentiam habentia.eadem hora rigor apprehendit.Febris acuta. sudor ad noctem per totum corpus. Verum uesperi color ad morbi regij modum permutatus est.noctu dormiuit ac per totum corpus sudauit. Quarta sanguis ex sinistra nare probe fluxit.& menses pauci comparuerũt ordinate.Rursus autem eadem hora febris exacerbata est. Vrinæ compactis quibusdam innatantibus paucæ. Aluus natura quidem dura, uerum multo magis substitit, neq; quicquam prodibat,si non glandem subdidisset.noctem dormiuit. Quinta febris mitior.& ad uesperam per totum corpus sudabat.& mẽses prodierũt. & noctem dormiuit.Sexta minxit aceruatam multam urinam, compactis quibusdam innatantibus,modicam subsidentiam habẽtem,cõcolorem. Circa meridiem uero parũ rigore tenebatur.aliquantum incaluit. sudauit per totum.noctem dormiuit.Supina parum calefacta est.facile tulit.sudauit per totum.urinę boni coloris.Iudicata sunt omnia. Tychon in obsidione circa Datum,ictus est catapulta in pectus.& paulo post risus erat circa ipsum tumultuosus. Videbatur autem mihi medicus eximens lignum,reliquisse ferrum in septo trãsuerso.& quum ipsi ita uideretur,ad uesperã infusum per clysterẽ adhibuit,& pharmacum deorsum purgans dedit.Noctem primã transegit. Statim uero ubi dies illuxisset,& medico,& alijs,melius habere uidebatur.erat enim quietus.Prędictio facta est quòd ubi conuulsio fieret,non tarde moriturus esset. Sequẽtem noctem moleste ferens.insomnis.plerunq; in uentrẽ decumbens.Tertia mane conuellebatur.Circa meridiem mortuus est. Eunuchus ex uenatione & discursu hydropicus factus est. Quidam circa Elealcis fontem, ad sex annos habuit ex equitatione,inguinum tumorem,uarices,& coxendicum dolores.

Qui lateris mollitudine tabuit, septima die mortuus est. Præpotent crudi salsa cum melle. Scortatio turpis,dysenteriæ medela est. Leonidæ filiæ natura concitata,auersa est:auersa,in iram excanduit:ubi ira excanduit,reconciliata est.Medicus nõ intellexit.puella mortua est. Philotimi filius puber uenit ad me in Iechina, caluariæ os habens medicina destitutum:in quo uidebam occultas ratiocinationes non esse constantes.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VICTVS RATIONE IN MORBIS acutis, Iano Cornario Medico Physico interprete.

QVI Cnidias appellatas sententias conscripserunt, recte quidem scripserunt ea quæ patiūtur ægroti in singulis morbis, & quomodo quædam ipsorum euenerunt: & hactenus quidem etiā qui medicus non sit, recte conscribere posit, si probe ex singulis ægrotis quæ patiuntur didicisset. Quæ uero medicū ante discere oportet, ægroto non referente, horum pleraq; omissa sunt, alia in alijs, & quædam ualde commoda ad coniecturam. Quum autem ad coniecturam dicatur, quo modo singula curare oporteat: in his multa aliter sentio, quàm uelut illi prodiderūt. Et non solum ob hoc nō laudo. Verum quòd etiam paucis numero usi sunt medicamentis. Nam exceptis morbis acutis, plurima ab ipsis relata sunt pharmaca aluum deorsum purgantia exhibenda, & serum ac lac pro tempore. Si quidem igitur hæc bona essent, & morbis cōuenientia, in quibus exhibenda esse monuerunt: longe magis laudanda essent, eo quòd quum pauca sint sufficiunt. Nunc uero res non ita habet. Qui tamen postea eam tractationem repetiuerunt, magis sanè medico modo, de his quæ singulis exhibenda sunt transegerunt.

At neque ueteres quicquā memorabile de uictus ratione conscripserunt, & quanquam magna hæc res sit, eam omiserunt: attamen multos in singulis morbis modos, multiplicemq; ipsorum diuisionem non ignorarunt aliqui.

Cæterum numeros singulorum morborum clare pronunciare uolentes, non recte scripserunt. Non enim facile sit enumerare, si ex eo quis ægrotantium morbum æstimet, quod alter ab altero aliqua re differt: & ideo non putet eundem morbum esse, si non idem nomen habeat. Mihi uero placet, ut in uniuersa arte mentem adhibeamus. Nam quæcunque opera bene ac recte tractat, ea singula bene ac recte facere oportet: & quæ cito, cito: & quæ pure, pure: & quæ citra dolorem tractare oportet, ita facere ut quàm minimus dolor sentiatur: & alia omnia eiusmodi insigniter præ alijs ad meliorē modum transigere oportet. Maxime uero laudauerim medicum qui in acutis morbis, qui plurimos homines occidunt, præ alijs insigniter ad meliorem partem excellat. Sunt autem hi acuti, quos ueteres nominauerunt pleuritidem, peripneumoniam, phrenitidem, & febrem ardentem, & alij morbi qui ex his hærent, quorum febres omnino continuæ sunt, & occidunt. Quum enim non pestilentis morbi modus quis communis grassatus fuerit, sed sparsi fuerint morbi, & non similes, ab his morbis plures moriuntur, quàm ab alijs omnibus. Idiotæ igitur non ualde cognoscunt eos qui in his, alijs præstant: aliarúmque curationum magis aut laudatores, aut uituperatores existunt. Et profecto magnum signum hoc est, quòd populares minime de his morbis intelligentiam habeant, ueluti quos studio consequi oportet. Nam qui medici non sunt, medici esse uidentur, maxime propter hos morbos. Facile est enim nomi-

na ediſcere, quæ proferri ſolent apud ægros his morbis affectos. Si enim quis ptiſanæ ſuccum nominarit, & uinum tale, aut tale, aut etiam aquam mulſam, omnia hæc eadem plebeis hominibus, & meliores, & deteriores medici dicere uidentur. At res hæc non ita ſe habet, ſed in his ſanè uel maxime alij ab alijs differunt. Videntur autem mihi digna eſſe quæ ſcribātur maxime hæc, quæ ignorantur à medicis, maxime ſcitu cōmoda, & quæ magnas utilitates, aut magna detrimenta afferunt. Quę itaq; ignorātur hæc ſunt. Cur nam in acutis morbis, aliqui medici omne æuum terunt, ptiſanas non colatas exhibentes, & rectè ſe medicari putant. Aliqui uero plurimi faciūt, ut nullum ordeum æger deuoret. Magnum enim detrimentum afferre arbitrantur. Verum per linteum excolantes ſuccum exhibent. Quidam uero ipſorum neq; ptiſanam craſſam dederint, neq; ſuccum: atq; hi partim donec ad ſeptimū diem æger perueniat, partim uero perpetuo, donec iudicatus fuerit morbus. Sanè huiuſmodi quæſtiones ne proponere quidem medici conſueuerunt. fortaſsis autem neq; ſi proponātur, comperiantur. Proinde calumniam incurrit tota ars apud uulgus adeò magnā, ut neq; omnino medicinam eſſe putent. Nam in acutis morbis intantum inter ſe differunt artifices, ut quæ alter exhibet optima eſſe putans, ea alter iam mala eſſe exiſtimet: & ferè ob id artem uaticinationi ſimilem eſſe dixerint. Quia uates eandem auem, ſi ſiniſtra appareat, bonam eſſe ducunt: ſi dextera, malam. Et in aruſpicina talia ſunt, alia in alijs. Verum aliqui uates cōtraria his dicunt. Aſſero autem hanc ſpeculationem pulcherrimam eſſe, & cognatā plurimis ac maxime commodis in arte. Nam ægrotantibus omnibus plurimum ad ſanitatem confert, & ſanis ad ſecuritatem, & his qui ſe exercēt, ad bonum habitum, & ad quod quiſq; uoluerit. Ptiſana igitur rectè omnibus frumentaceis edulijs prælata eſſe uidetur, in morbis acutis, & laudo ſanè eos qui ipſam prætulerūt. Nam uiſcoſitas ipſius leuis eſt, & continua, & iucunda, & lubrica, & moderate humida, & ſitim eximit, & facile eluitur. ſi forte & hoc opus ſit: & neq; adſtrictionem habet, neq; malam turbationem, neq; in uentre intumeſcit. Intumuit enim in coctura quàm maxime tumefieri ſolet. Quicunq; igitur ptiſana in hiſce morbis utuntur, nulla die uaſa uacua fieri permittant, ut ita dicam, ſed utantur, & non intermittant, ſi non aut ob medicamenti, aut infuſi per clyſterem uſum, intermittere oporteat. Et qui quidem bis in die cibum capere ſoliti ſunt, eis bis danda eſt; qui uero ſemel edere conſueuerunt, his ſemel primo die danda eſt. Verum ſenſim progreſſu facto, ſi fieri poterit, etiam his bis detur, ſi ſanè opus habere uiſum fuerit. At uero copia ſufficit ab initio dare nō multa, neq; minus craſſam: ſed ut conſuetudinis gratia quid ingeratur, & ut ne multa uaſorum uacuatio fiat. Cæterum quod ad augmentū copiæ ſorbitionis attinet, ſi quidē ſiccior fuerit morbus, quàm quis putarit, nō ita magna copia dare oportet, ſed ante ſorbitionem, aut aquam mulſam, aut uinum præbibendum exhibere, utrum ex his conuenientius fuerit. Vtrum uero conueniat, in ſingulis modis referetur. Si uero os humectetur, & à pulmone prodeūtia qualia oportet fuerint, ſorbitionis copiam, ut in ſumma dicam, augere oportet. Quæ enim citius & magis humectantur, celeritatem iudicationis ſignificant. Quæ uero tardius & minus, tardiorem iudicationem ſignificant. Et hæc quidem per ſe talia omnino exiſtunt. Verum multa quoque alia commoda omittuntur, ex quibus conjecturas

iecturas facere oportet, quæ poſtea referētur. & quanto copioſior purgatio fuerit, tanto plus dare oportet, uſq; ad iudicationem, maxime duobus à iudicatione diebus, quibus ſanè quinta, aut ſeptima, aut nona iudicare uidetur. ita ut etiam parium ac imparium dierum rationem habeas. Poſtea uero ſorbitione quidem mane utendum eſt. Veſpere uero ad cibos tranſeundum. Conueniunt autem talia utplurimum his qui ſtatim tota ptiſana utuntur. Nam & dolores in pleuriticis ſtatim ſua ſponte ceſſant, ubi memorabile quid ſpuere ac expurgari cœperint: & purgationes longe perfectiores ſunt, & minus ſuppurati fiunt, q; ſi quis aliter uictum ſuppeditet: & iudicationes ſimpliciores, & melius iudicantes, & minus reuertentes. Ptiſanam porrò ex optimo hordeo factam eſſe oportet, & quàm optime coctam, & præſertim ſi non ſolo ſucco uti uelis. Nam unà cum reliqua ptiſanæ uirtute, lubricitas facit ut ordeum dum deglutitur nō lædat. Nuſquam enim adhæret. neq; ſecundum thoracis rectitudinē moram trahit. Lubricisſima autē eſt, & maxime ſitim eximit, & facillime concoquitur, & debilisſima eſt, quæ optime cocta eſt, quibus omnibus opus eſt. Si quidem igitur non opem tulerit quis quantum opus eſt, ut ſufficiens ſit eiuſmodi ptiſanæ ſorbitionis modus, multis modis lædetur. Etenim uerbi cauſa, quibus cibus intus concluſus eſt, ſi quis non facta deorſum euacuatione, ſorbitionem dederit, dolorem ſi adeſt amplius exacerbauerit: & ſi non adeſt, ſtatim induxerit. & ſpiritus denſior fiet. Hoc uero malum eſt. Pulmonem enim reſiccat, & præcordium, & pectinem, ac ſeptū tranſuerſum dolore affligit. Quinetiam ſi lateris dolor aſsiduus eſt, & ad calefactoria non remittit, & ſputum non prodit, ſed citra putrefactionem ac concoctionem ualde uiſcoſum fit, ſi non ſoluerit quis dolorem, aut uētre mollito, aut uena ſecta, utrum tandem horū conducet: ptiſanam autem ita habētibus dederit, cita mors talium cōtinget. Propter has igitur cauſas, & alias huiuſmodi adhuc magis, qui tota ptiſana utuntur, ſeptima die & citius moriuntur, partim mente læſi, partim ab erectæ ceruicis ſpiratione, & ſtertore ſuffocati. Tales uero ueteres ſydere ictos eſſe putauerunt, ob hoc quidem maxime, non minus autem quòd et mortuis ipſis latus liuidum reperitur, ut ſimile quid plagæ appareat. Cauſa uero huius eſt, quòd prius quàm dolor ſoluatur moriuntur. Cito enim anheloſi fiunt. Præ multo autē ac denſo ſpiritu, uelut iam dictum eſt, ualde uiſcoſum circa concoctionem fit ſputum, & egreſſum fieri prohibet. Immo ſtertorem inducit, chartilaginoſis pulmonis arteriarum partibus bronchijs appellatis impactum. & ubi ad hoc deuenerit, lethale iam plerunq; exiſtit. Nam & ipſum ſputum impactum, prohibet quidem ſpiritum intro ferri, cogit autem cito extra ferri. Atq; ſic mutuam opem ad malum inter ſe conferunt, dum & ſputum impactum, denſum ſpiritū facit: & hic quum denſus ſit, ſputum inſuper uiſcoſum facit, & lubricum fieri, ac elabi impedit. Occupant autem hæc, non ſolum ſi ptiſana intempeſtiue utantur: uerum multo magis, ſi quid aliud ederint, aut biberint, quod minus quàm ptiſana idoneum ſit. proinde plerunq; conſimilia ſunt auxilia, & his qui tota ptiſana utuntur, & his qui ſucco ipſius: his uero qui neutro horum, ſed ſolo potu, quandoq; etiam diuerſimode auxiliari oportet. At uero hoc modo omnino facere oportet. Si cui à cibo recens accepto, & aluo nondum ſubeuacuata, febris incœpit, ſiue cum dolore, ſiue ſine dolore, inhibenda eſt ſorbitionis exhibitio, donec putarit

cibum ad infernam intestini partem secessisse. Vtendum autem est potu aceti mulsi, si dolor affuerit, hyeme quidem calidi, æstate uero frigidi. Si uero multa fuerit sitis, etiã aqua mulsa, & aqua. Postea uero si dolor aliquis affuerit, aut periculosi aliquid apparuerit, danda est sorbitio neq; multa, neq; crassa, atq; hæc post septimũ, aut nonum diem, si ualidus æger fuerit. Si uero nõ subijt uetustior cibus ei qui recens cibum accepit, si quidem ualidus sit, & ætate uigeat, infusum per clysterem adhibendũ est. Si uero debilior fuerit, glande utendum est, si non sua sponte probe prodierit. Tempus porrò exhibẽdæ sorbitionis hoc maxime obseruare ab initio, & per omnem morbũ oportet. Quum quidem pedes frigidi fuerint, inhibere oportet sorbitionis exhibitionẽ. Maxime uero & à potu abstinendum est. Vbi uero calor descenderit ad pedes, tunc exhibere conuenit, & putare in omnibus morbis, & nõ minime in acutis, & maxime in his qui magis febriles ac periculosissimi sunt, tempus hoc magnam uim habere. Vtendum est autem primũ quidem maxime succo. Deinde uero ptisana, iuxta prædictas coniecturas diligenti facta consideratione. Cæterũ pleuritis, hoc est dolor lateris siue ab initio fiat, siue postea, calefactorijs quidem primũ non alienũ est tentare dissoluere. Ex calefactorijs uero optima est aqua calida in utre, aut in uesica, aut in uase æneo, aut testaceo admota. Verum molle quid antea ad latus supponere oportet, lenitatis ergô. Commode etiam spongia mollis, magna, ex aqua calida expressa apponitur. Cõtegere uero stragulis ipsum fomentũ oportet. Nam & ampliore tempore sic sufficiet & durabit, & simul ut ne uapor ad ęgrotantis spiritum afferatur: nisi fortassis & hoc ad aliquid cõmodum esse uisum fuerit. Aliquando enim ad aliquid cõmodat. Insuper autem & ordeum, & eruum, in aceto diluto, ita ut paulo acidius sit q̃ ut quis bibere possit, dissoluta ac feruefacta, & in marsupia coniecta, apponere oportet: & furfur eodẽ modo. Siccum autem fomẽtum præbent sal & milium torrefactum, in laneis sacculis conuenientissimũ. Nam & leue, & lene est miliũ. Soluit autem huiusmodi mollitorium fomentũ, etiam dolores ad clauiculam pertingentes. Sectio autem uenæ non similiter soluit dolorem, si non ad clauiculam pertingat dolor. Quòd si ad calefactoria dolor non soluatur, nõ multo tempore calefacere oportet. Resiccat enim hoc pulmonem, & suppurationẽ facit. At si quidem dolor ad clauiculam de se significationẽ præbeat, aut grauitas ad brachium, aut circa mammam aut supra septum transuersum: uenam secare prodest in cubiti flexura internã, & non cunctari copiosum sanguinẽ detrahere, donec multo rubicundior fluxerit, aut pro puro & rubicundo liuidus. Vtrũq; enim cõtingit. Si uero sub septo transuerso fuerit dolor, ad clauiculam autẽ de se significationẽ non præbeat, aluum mollire oportet, aut ueratro nigro, aut peplio, ita ut ueratro quidem daucum, aut seseli, aut cuminũ, aut anisum, aut aliud quid ex odoratis ammisceas, peplio uero silphij succum. Sed hæc inter se si misceantur, consimilis modi existunt. Ducit autem nigrum ueratrum melius, & ad iudicationẽ commodius q̃ peplium. Peplium uero flatus magis erumpere facit. Ambo autẽ hæc dolorem sedant. Sedant item alia multa aluum subducẽtia medicamẽta. Verum hæc inter ea quæ ego noui optima sunt. Alioqui & ea quæ in sorbitionibus exhibentur aluum subducentia medicamẽta opitulantur, quæcũq; non ualde iniucũda sunt, aut ob amaritudinẽ, at propter aliam quandam iniucunditatẽ, aut ob copiam

piam, aut colorem, aut aliquam suspicionem. Ptisanã tamen statim insuper sorbendam dare oportet, postq; medicamentum bibit, nõ memorabili copia pauciorem, ꝙ quanta sumere adsuetus est. Nam & rationi cõsentaneum est, in media purgatione sorbendã non dare. Quum aũt cessauerit purgatio, tunc minus sorbeat de ea, ꝙ adsuetus est. Postea uero reducat semper ad maiorẽ copiam, si & dolor sedatus fuerit, & nihil aliud aduersetur. Idem mihi sermo est, si etiã ptisanæ succo uti opus fuerit. Melius enim esse assero, statim omnino incipere sorbere, ꝙ præeuacuatis iam uasis sorbere auspicari, aut tertia, aut quarta, aut quinta, aut sexta, aut septima die, si sanè nõ iudicatus fuerit morbus ante hoc tẽpus. Præparationes autẽ & his consimiles faciendæ sunt, quales dictæ sunt. De sorbitionis igitur exhibitione ita sentio. Sed & de potũ, qualemcunq; tandẽ quis ex describẽdis sumpturus est, eadem mihi penitus sermonis ratio est. Noui autem etiã medicos maxime cõtraria facere his quæ fieri oportebat. Omnes enim uolunt, ubi sub morborũ initia homines fame præmacerarunt, duobus aut tribus, aut etiã pluribus diebus, sic sorbitiones exhibere, itemq; potus: & fortassis etiam par ipsis esse uidetur, ut magna corpori mutatione fiente, etiã magnũ quid ualde contra obijciatur. Verum mutare quidem non parum, bene habet. Recte tamen mutatio transferenda est, & ex mutatione adhuc magis exhibitio eorum quæ per os sumuntur. Maxime igitur lædi poterint, si non recte mutationem fecerint, hi qui tota ptisana utuntur. Poterint etiã lædi qui solo succo utuntur. lædi quoq; possunt qui solo potu utũtur. Minime uero hi. Oportet autem & in sanorum adhuc hominũ uictu addiscere quæ cõferunt. Si enim sanis tales aut tales uictus multũ differre uidẽtur, tum in alijs quibusdam, tum in mutationibus: quomodo nõ etiam in morbis multũ differãt, & maxime in acutis? Atqui facile est hoc addiscere, quòd simplex uictus cibi ac potus, ipse sibijpsi semper similis, securior omnino est ad sanitatem, ꝙ si quis derepente ad alium meliorẽ, magnam mutationẽ faciat. Nam & his qui bis in die cibum sumunt, & his qui semel, repẽtinæ mutationes noxas ac ægritudines inducũt. & eos sanè qui prãdere nõ adsueti sunt, si pransi fuerint, statim infirmos facit hoc, & toto corpore graues, & debiles, & pigros. Si uero etiam insuper cœnauerint, acidum ructantes. Quibusdam uero etiam alui liquida egestio oboritur, quũ præter cõsuetudinem uentriculus grauetur, solitus reficcari, & nõ bis intumescere, neq; bis cibos coquere. Auxiliatur igitur his, mutationẽ rursus adæquare. dormire enim oportet uelut nocte, reducta post cœnam, hyeme quidẽ, absq; frigore, æstate uero, absq; calore. Si uero dormire non queat, ubi multam lentam deambulationem non stando oberrauit, nihil cœnet, aut pauca, eaq; innoxia. Insuperq; minus bibat, & potũ non aquosum. Talis autẽ adhuc magis affligetur, si ter in die ad satietatem cibum acceperit, & adhuc magis si sæpius. Quanquam sanè multi sint, qui facile ferunt, si ter in die cibum copiose accipiant, qui ita sunt adsueti. Quin & hi qui bis in die cibum capere soliti sunt, si pransi non fuerint, debiles & infirmi sunt, & ad omne opus timidi, & uentriculi osculum dolent. Viscera enim pendere ipsis uidẽtur: & calidam ac cum uirore pallidam urinam mingunt, & alui egestio cõburitur. Quibusdã etiam os amarescit, & oculi caui fiunt, & tempora palpitant, & extremæ partes perfrigerantur. Et pleriq; ex his qui pransi nõ sunt, cœnam edere nõ possunt. Si uero cœnã sumpserint, uentri-

culum grauāt, & multo magis ægre in lecto degunt, ꝙ si etiam pransi fuissent. Quum igitur talia hæc sanis fiant, ob uictus dimidiæ diei mutationem præter consuetudinem: apparet neq; apponere, neq; detrahere cōmodum esse. Si igitur hic qui præter consuetudinem semel in die cibum accepit, ubi tota die uasa uacua fecit, quantū consueuit cœnauerit, uerisimile est ipsum, si tunc quum impransus esset doluit ac ægrotauit, & ubi cœnauit grauis fuit: multo magis grauari. Si uero etiam longiore tempore euacuatis uasis, postea derepente cœnauerit, adhuc magis grauabitur. Qui igitur præter cōsuetudinem uasa uacua fecit, ei hanc diem rursus adæquare sic conducit absq; frigore, & calore atq; labore. Hæc enim omnia grauiter tulerit. & cœna multo minor exhibenda est, ꝙ consueuit, eaq; non sicca, sed modi humectioris. & postea bibat potum non aquosum, neq; pauciorem ꝙ pro cibi ratione. Sed & postera die pauca prādeat, quo sensim progressu fiente ad consuetudinē reuertatur. Qui tamen supernas partes amara bile infestantur, talia molestius ferunt. Pituitosi autem supernis partibus, cibi pręter morem abstinentiā omnino facilius ferunt. Quare etiam semel in die cibum præter morem capere, facilius utiq; ijdem tulerint. Sufficiens igitur & hoc signū est, quòd maximæ mutationes eorū quæ circa naturas nostras ac habitus contingunt, maxime morbos faciunt. Nō igitur licet intempestiue, neq; uehemētissimas uasorū uacuationes facere, neq; uigentibus morbis, & in inflammatione cōsistentibus, cibos exhibere, neq; licet derepēte in tota re quicquam, aut huc aut illuc mutare. Multa uero his cognata, ex his qui uentri contingūt, itemq; alia referre quis possit, quòd facile quidem ferunt cibos, quibus adsueti sunt, etiāsi natura nō sint boni, Similiter etiam potus: ægre autē ferunt cibos, quibus adsueti nō sunt, etiamsi nō sint mali, similiter etiam potus. & quæ quidem multus carnis esus præter cōsuetudinem assumptus facit, aut alliū, aut silphium, aut succus ipsius, aut caulis, aut alia huiusmodi, magnas quasdam peculiares uires habentia, minus admiretur quis ubi talia dolores uentriculis magis ꝙ alia inducunt. At iusta fuerit admiratio, si didiceris quantā maza turbationem, & molem, & flatum, & tormen uētriculo inducat, si præter morem ingesta fuerit, ab eo qui mazā edere nō est solitus: aut qualem sitim panis ipse calidus ingestus inducat, et repentinā repletionem, ob siccandi uim, & quòd tarde transit: & ꝙ diuersas inter se affectiones faciant, & panes ualde puri, & qui ex toto sunt collati, præter cōsuetudinem in cibo accepti, itemq; maza sicca pręter morem, aut liquida, aut uiscosa: & quale quid faciant polentæ recētes nō adsuetis. & aliæ his qui recentibus uti adsueti sunt, itemq; uini & aquæ potus, pręter morem derepente uicissim permutatus, & aquosum uinum, & meracū, præter cōsuetudinem derepente potatū. Illud enim humiditatē in superno uētre inducit, & flatum in inferno. Hoc uero uenarū palpitationem, & capitis grauitatem ac sitim. Quin & album uinū, & nigrū, si quis præter cōsuetudinem permutet, etiamsi ambo uinosa fuerint, tamen multa in corpore alterarint, ut minus mirū esse quis dixerit, dulce & uinosum uinū non idem posse, si derepente permutata fuerint. Porrò huiusmodi aliquā partem sermoni cōtrario patrocinari oportet: quòd mutatio uictus his facta est, corpore non mutato, neq; ad robur, ut cibos apponere opus sit, neq; ad debilitatē, ut detrahere oporteat. Insuper aūt & robur coniectandum est, & morbi uniuscuiusq; modus, & hominis natura, & consuetu-

consuetudo uictus ægri, non ciborum solum, sed etiam potuum. Multo autem minus ad additionem procedendũ est. Nam detractionẽ omnino tollere sæpe conducit: ubi suffecturus est æger, donec morbi uigor maturescat. In quibus autem hoc faciendum sit, scribetur. Multa uero etiam alia relatis cognata scribere quis posit. Hoc tamẽ melius testimoniũ est. Non enim cognatum est rei illi de qua plurimus à me sermo habitus est, sed ipsa res oportunissimũ est documentum. Nam ab acutorũ morborũ initio, aliqui quãdoq; eadem die qua morbus incœpit, cibos comederunt: aliqui postridie: quidã etiam sorbuerunt quicquid oblatum esset, quidam etiam cyceonẽ. Omnia autẽ hæc deteriora quidem sunt, q̃ si quis alio modo uictũ instituisset, multo tamen minus detrimentũ afferunt in hoc tempore peccata, q̃ si quis primis duobus aut tribus diebus, penitus uasa uacua fecisset, et quarta aut quinta die, tali uictu usus esset. Deterius tamẽ est, si omnibus his diebus uasis euacuatis, in posterioribus diebus hoc modo uictũ instituat, prius q̃ cõcoctus ac maturus sit morbus. Etenim hoc modo mortem plurimis manifeste affert, si nõ omnino facilis fuerit morbus. Quæ uero ab initio cõmittuntur peccata, non similiter, ut illa medelam omnẽ respuunt, sed multo facilius correctionẽ admittunt. Hoc igitur maximũ documentum esse arbitror, quòd primi dies sorbitione tali, uel tali, non sint priuandi, in his qui paulo postea talibus, aut talibus sorbitionibus usuri sunt. Funditus igitur ignorant, tum hi qui granosa ptisana utũtur, quòd ab ipsa læduntur, quum sorbere inceperint, si duobus, aut tribus, aut pluribus diebus antea uasa euacuauerint: tum hi qui succo utũtur, quòd sorbentes læduntur, ubi nõ recte sorbitionẽ inceperint. Tunc tamen cauent, & magnam noxam afferre cognoscũt, si priusq̃ maturus factus fuerit morbus, granosam ptisanã sorbuerit æger, succo uti adsuetus. Omnia igitur hæc magna testimonia sunt, quòd medici ægros nõ recte ad uictum perducunt. Sed in quibus morbis uasa uacua facere nõ oportet, his qui sorbitionibus uti debent uasa uacua faciũt. In quibus uero ex uasorũ uacuatione, ad sorbitiones mutationẽ facere nõ oportet, in his mutationẽ faciunt, & hoc plerũq; absolute. Aliquãdo uero in his tẽporibus mutationem ad sorbitiones faciũt ex uasorũ uacuatione, in quibus sæpe ex sorbitionibus ad uasorũ uacuationẽ accedere expediebat, si ita morbũ exacerbari cõtingat. Aliquando aũt & cruda attrahuntur de capite, & à thoracis regione, biliosa, & uigiliæ ipsis coincidũt, ob quas nõ coquitur morbus: & tristes ac amarulenti fiunt, & delyrãt, & splendores ipsis ob oculos obuersantur, & aures sonitu plenæ sunt, et extremæ partes perfrigeratæ, & urinæ incoctę, & sputa tenuia, & salsa, & meraco colore tincta, ac pauca, & sudores circa collũ, & anxietudines, & spiritus in latione sursum uersus offendens, densus, aut etiam ualde magnus, supercilia distenta ac grauata, deliquia animi praua, & stragulorũ de pectore reiectiones, & manus tremulæ. Quãdoq; uero labiũ infernum concutitur. Hæc aũt in principijs comparẽtia, uehementis delyrij significationẽ præbent, & plerũq; ægri moriũtur. Qui uero effugiunt, aut cũ abscessu, aut cum sanguinis è naribus fluxione, aut ex crassi puris sputo effugiunt: aliàs uero minime. Neq; enim taliũ rerũ peritos medicos esse uideo, quomodo debilitates in morbis dinoscere oporteat, & quæ ex uasorũ uacuatione efficiũtur, & quæ propter aliam aliquam irritationem, & quæ propter dolorẽ, & prę acumine morbi: itemq; quot affectiones, &

omnigenas species, natura nostra & habitus singulis pariat: & quidem quũ talium cognitio, aut ignorantia, salutem aut mortẽ afferant. Maius enim malum est, si ob dolorem & morbi acumen debilitato, exhibet quis potũ, aut sorbitionem copiosiorẽ, aut cibum, ob uasorũ uacuationem debilem esse existimans. Indecorum etiam est ob uasorũ uacuationẽ debilitatum non cognoscere, & uictu premere. Affert equidem periculum aliquod & hoc peccatũ, uerum multo minus ꝙ alterum. Multo autẽ magis risu dignũ hoc peccatum est ꝙ illud alterũ. Si enim alius medicus, aut etiam idiota, ingressus cognouerit ea quæ contigerunt, & edenda ac bibenda dederit ea quæ alter prohibuit, palàm auxiliũ tulisse putabitur. Talia uero faciunt, ut artifices maxime ab hominibus uituperentur. Videtur enim ipsis ille qui ingressus est medicus aut idiota, uelut mortuũ suscitasse. Scribentur autẽ de his quoꝗ signa, ex quibus singula dinoscere oportet.

Consimilia tamen illis quæ circa uentrẽ contingunt, & hæc sunt. Nam si totum corpus præter cõsuetudinem multũ quiescat, nõ statim magis robustum fit. Si uero etiam ubi multo tempore quieuit, derepente ad labores prodierit, uitiosum quiddam palàm operabitur. Ad eundem modũ etiam singulæ corporis partes. Nam & pedes tale quiddam operabuntur, & alij articuli laborare non adsueti, si interposito tempore derepente ad laborandũ prodeãt. Eadem etiam oculi & dentes perpetientur, & quæcunꝗ tandem pars. Nam & lectus præter morem mollis dolorem inducit, itemꝗ præter consuetudinem durus. Sed & si sub dio lectus præter morem sternatur, corpus indurat. Quin & talium omnium exempla scribere satius fuerit. Si quis enim accepto ulcere in tibia, neꝗ ualde periculoso, neꝗ adeò contemnendo, ita ut neque ipsi ita difficulter, aut adeò facile ulcera sanescant: statim prima ab initio die decũbens curetur, & nequaquam crus eleuet, hic sanè hoc modo citra inflammationem fuerit, & sanus multo citius sic fiet, quàm si obambulans curetur. Attamen si quinta aut sexta die, aut etiã prius surrexerit, & progredi uoluerit, magis utiꝗ affligetur ac dolebit, quàm si statim ab initio obambulans curatus esset. Si uero etiam multum derepente se fatigauerit, multo magis dolebit, quàm si illo modo curatus, in illis diebus ita se fatigasset. Perpetuo igitur hæc omnia inter se testimonium præbent, quòd omnia quæ derepente multum supra modum huc & illuc mutantur, lædunt. Multiplex igitur in uentre læsio est, si ex multa uasorum uacuatione, plus moderato derepente ingeratur. Quin & in reliquo corpore, si ex multa quiete, ad ampliorem laborem derepẽte deueniat, multo magis lædetur, ꝙ si ex multo cibo ad uasorum uacuationẽ transmutetur, & si ex multo labore derepẽte ad ocium ac segniciem exciderit. Oportet tamen & his corpus quiescere. Oportet item illis uentrẽ à ciborũ copia quiescere. Sin minus, & dolorem in corpore inducet, & totius corporis grauitatẽ. Plurimus itaꝗ sermo de mutatione huc atꝗ illuc à me habitus est, eo quòd hæc nosse ad omnia cõmodum sit, & ad hoc præsertim de quo nobis sermo erat, quòd in acutis morbis ad sorbitiones mutationẽ faciunt ex uasorũ uacuatione. Facienda enim est mutatio uelut ego iam iubeo. deinde nõ est utendum sorbitionibus priusquam morbus maturus factus fuerit, aut aliud quoddam signũ apparuerit, uel uacuatoriũ, uel irritatorium, circa intestinũ, aut circa præcordia qualia scribẽtur signa. Vigilia fortis, potus & cibos crudos & inconcoctiores facit. Et rursus in cõtrariam partẽ mutatio

tatio, dissoluit corpus, & excoctionem ac capitis grauitatem inducit. Vinum porrò dulce, & uinosum, & album, ac nigrũ, & aquã mulsam, & aquam, & acetum mulsum, his notis distinguere oportet in morbis acutis. Vinum dulce minus caput grauat, q̃ uinosum, & minus mentẽ ferit, & magis q̃ alterum per aluum & intestinũ subit. Viscera uero magna facit, splenẽ & hepar. Quare neq; his qui amara bile abũdant cõmodum est. Nam & siticulosum in talibus est, & flatuosum in superno intestino: nõ tamen inferno intestino inimicũ pro flatus ratione, & quidem quũ non ualde penetret flatus à uino dulci, sed circa præcordia moretur. Certè per urinam hoc minus exit omnino q̃ uinosum albũ. Sputum uero magis educit dulce q̃ alterũ. & quibus quidẽ siticulosum est dum bibitur, his minus q̃ alterum uinũ educit. Quibus uero siticulosum nõ est, his magis q̃ alterum educit. At uero album uinosum uinũ, plurima ac maxima ex parte iam & laudatum & uituperatũ est, in dulcis uini enarratione. Ad uesicam autem magis penetrat q̃ alterum: & quum urinam cieat, ac semper perrũpat, multum in his morbis profuerit. Nam & si ad alia incommodius sit altero, attamen quæ in uesica fit ab ipso purgatio, liberat, si quale oportet propellatur. Bonæ uero hæ notę sunt de uini utilitate ac detrimento, quas seniores me non nouerũt. Fuluo uero uino, & nigro austero, in his morbis ad hæc uti poteris, si capitis grauitas nõ affuerit, neq; mentis perculsio, neq; sputũ ab ascensu prohibeatur, neq; urina suppressa sit: alui autẽ egestiones humectiores ac ramẽtosiores fuerint. In talibus sanè, uel maxime cõuenerit ex albo transmutationẽ facere, & si qua his similia existũt. Hoc uero insuper intelligere oportet, quòd si aquosum fuerit uinũ, supernas partes omnes, & eas quæ circa uesicã sunt minus lædet. Verum partibus circa intestinum magis proderit, si meracius fuerit. Aqua uero mulsa si bibatur per totũ morbum in acutis morbis, in totũ quidem his qui amara bile abũdant, ac magna uiscera habẽt, minus cõmoda est q̃ his qui tales nõ sunt. Siticulosa tamen minus est dulci uino. Pulmonẽ enim mollit, & sputũ moderate educit, & tussim lenit. Habet enim uim quandam extersoriã, quæ magis moderato sputũ uiscosum facit. Vrinas etiã sufficiẽter ciet aqua mulsa, si nõ aliqua ex uisceribus affectio prohibeat. Sed & biliosa per aluũ magis egerit, quandoq; bona, quandoq; magis q̃ conuenit colore saturata, ac spumosiora: atq; hoc biliosis & magna uiscera habẽtibus magis cõtingit. Sputi igitur eductionẽ, & pulmonis mollitionẽ, aquosior aqua mulsa magis facit. At spumosas alui egestiones, & biliosa magis q̃ conuenit colorata, ac magis calida, meraca aqua mulsa magis ducit q̃ aquosa. Talis autẽ egestio habet quidẽ & alia magna nocumẽta: Neq; enim ex præcordijs ardorẽ extinguit, sed concitat, & anxiam molestiam, ac membrorũ iactationẽ facit: Verum & intestina & sedem exulcerat. Horum autẽ auxilia scribentur. Qui igitur aqua mulsa utitur, absq; sorbitionibus, pro alio potu, in his morbis, hic multũ successum percipiet, & nõ in multis successũ destituetur. Quibus aũt danda sit, & quibus non, & ob quas causas non danda, maxima ex parte dictũ est. Damnata uero est aqua mulsa ab hominibus, ueluti quæ bibẽtes ipsam extreme debilitet: & propterea mortẽ accelerare putata est. Verũ hoc propter eos qui seipsos fame cõficere cõstituerunt dictũ est. Aliqui enim aqua mulsa sola in potu utũtur. nimirum uelut talis existat. At hoc non omnino hoc modo se habet. Sed si sola bibatur, multo quidẽ fortior est, q̃ aqua, si non aluum exturbet. Sed & uino albo ac tenui, &

parum aquæ ferente,& inodoro, aliquatenus fortior est, aliquatenus debilior. Multũ tamen differt & uini et mellis meracitas,ad utriusq; uires.Nam etiãsi du plam mensurã uini meraci quis bibat,respectu mellis quod delingat,multo tamen fortior fuerit ex melle solo, si aluũ nõ turbarit. Nã & multo plus stercoris ipsi prodibit.Si tamẽ ptisanę sorbitione utatur,insuper aũt aquã mulsam bibat ualde ipsum replebit ac flatus excitabit, & uisceribus circa præcordia incõmoda erit.At si ante sorbitionẽ aqua mulsa bibatur,nõ ita lædit uelut si insuper bibatur,sed etiã aliquo modo proderit. Cæterũ cocta aqua mulsa, aspectu quidẽ multo melior est q̃ cruda.Splendida enim & tenuis,albaq; ac pellucida fit: Sed quã ipsi uirtutẽ attribuam,qua crudã præcellat,nõ habeo. Neq; enim iucũdior est q̃ cruda,si mel bonũ esse cõtigerit,debilior tamẽ,& minus stercoris ducẽs, quorũ neutro ut castigetur aqua mulsa opus habet. Proxime uero utẽdum tali cocta,si mel prauũ fuerit,& impurũ,& nigrũ,& nõ boni odoris.Coctura enim maiorẽ partem turpitudinis prauitatis ipsius detrahere poterit. At uero acetũ mulsum appellatũ si bibatur,sępe quidẽ commodũ esse in his morbis cõperies. Nam & sputũ educit,& facilem spirationẽ facit. Tempora uero huiusmodi habet.Etenĩ quod ualde acre est,nihil moderati fecerit, ad sputa quæ nõ facile prodeũt.Si enim educeret ea quæ stridulam asperitatẽ faciunt,et lubricitatẽ induceret,& guttur uelut dilataret,pulmonẽ utiq; leniret.Ipsum enim mollit. & si quidem hæc cõtingerent,magnã sanè utilitatẽ afferret.Aliquãdo uero id quod ualde acre est,eductionem sputi nõ obtinet, sed insuper uiscosum id facit,& lædit. Maxime aũt hoc perpetiũtur hi qui etiã aliàs perniciose habẽt, et qui neq; tussire,neq; exscreare inhęrẽtia possunt.Ad hoc igitur uires ægroti insuper cõiectare oportet,& si spem de ipso habeas,exhibere. Exhibere aũt oportet si dederis, summe tepidũ:atq; tale paulatim,& non large. Quod uero parũ acre est,humectat quidẽ os & fauces,sputũ item educit,& sitim sedat,& præcordio & uisceribus quę sunt hac parte lene est,et detrimẽta ex melle hac parte prohibet. Quod enim biliosum est in melle castigat.Flatus etiã erũpere facit,& ad mictionẽ prouocat.Intestini tamen infernã partem humectiorẽ facit,& ramẽta inducit. Quãdoq; uero etiã malũ hoc fit in acutis morbis, maxime quidẽ,q; flatum penetrare imò recurrere facit.Insuper aũt et aliàs debilitat,& extremas partes frigefacit. Atq; hanc solã læsionẽ ex aceto mulso cõtingere noui,quę sanè digna sit ut scribatur.Parũ aũt de huiusmodi potu,nocte & ieiuno ante sorbitionẽ præbibendũ dare cõmodum est.Sed & ubi multũ tẽporis post sorbitionẽ intercessit,bibere nihil prohibet.His uero qui solo potu degũt absq; sorbitionibus,propterea nõ est cõmodum semper et perpetuo hoc uti,maxime propter rasurã aut exasperationẽ intestini.Quũ enim stercore uacuũ fit, magis utiq; hæc induxerit: & quũ uasorũ uacuatio adsit,postea etiã aqua mulsa uires detraxerit.Si tamẽ opitulari apparuerit ad totum morbũ multus huius potus usus,parũ aceti affundere oportet,ut saltem cognosci possit.Ita enim & ea quæ lædere solet,minime læserit:et his quæ auxilio opus habẽt,opẽ tulerit.Cæterũ ut in summa dicatur, acredines siue aciditates ex aceto,amara bile abũdantibus magis cõferunt,q̃ atrabiliarijs. Amara enim dissoluũtur,& in pituitã transeũt,dũ ab ipso attolluntur.Nigra uero fermentantur,& attollũtur ac multiplicãtur. Acetũ enim nigra sursum ducit.Mulieribus aũt omnino magis aduersatur acetum,q̃ uiris.Dolores enim uteri inducit. Aquæ porrò potui in acutis morbis,nullũ aliud opus habeo quod attribuã.Neq; enim lenit tussim in peripneumonicis, neq; sputũ

educit

educit,ſed minus ꝗ alia,ſi quis ſemper aquæ potu utatur. Si tamē inter acetum
mulſum & aquã mulſam,parũ aquæ abſorbeatur,ſputũ educit,propter qualita
tis potuũ tranſmutationē.Inundationē enim quandã inducit. aliàs aũt neq; ſi=
tim ſedat,ſed exacerbat.Eſt enim naturę biliosæ biliosa,et præcordio mala,imò
peſsima fit ac biliosiſsima,& uires maxime proſternit,ubi in uacuitatē ingreſſa
fuerit.Sed & ſplenē auget & hepar,ubi inflãmatũ fuerit,& fluctuat ac ſuperin=
natat.Nã & tardi trãſitus eſt,eo ꝙ frigida eſt & cruda ac incoctilis, & neq; per
aluũ ſecedit,neq; per urinas trãſit.Inſuper aũt & propterea læſionē inducit,ꝙ à
natura ſtercus nõ ſubducit.Si uero etiã dum adhuc frigidi ſunt pedes aliquãdo
bibita fuerit,hæc omnia multo plus lædit,ad quodcũq; tãdem ipſorũ peruene=
rit. Vbi tamē in his morbis ſuſpicatus fueris,aut capitis grauitatē uehemētem,
aut mētis perculſionē,penitus à uino abſtinendũ eſt,& aqua in tali utendũ:aut
uinũ aquoſum & albũ penitus dandũ, & penitus inodorũ, & poſt ipſius potũ
aqua modica inſuper bibēda.Ita enim robur uini caput & mentē minus percel=
let.In quibus aũt potu ipſius maxime utendũ ſit,& quãdo ualde multa, & quã=
do moderata,& quãdo frigida, & quãdo calida, partim prius dictũ eſt, partim
pro tēporis occaſiõe dicetur.Cæterũ de reliquis potibus,qualis eſt ordeaceus,
& qui ex herbis fiũt,& qui ex uua paſſa,& uuarũ expreſſarũ retrimētis,et ex tri
tico:& cnico,& myrti baccis,& malo punico, & de alijs, ubi alicuius ipſorũ u=
ſus cõtigerit,ſcribetur circa ipſum morbũ:quemadmodũ etiã de alijs cõpoſitis
medicamētis. Balneũ uero in multis morbis opem tulerit eo utētibus,ad ali=
quos quidē aſsidue,ad aliquos nõ itē.Quãdoq; uero minus eo utendũ eſt, pro
pterea ꝙ homines ad hoc ſint imparati.In paucis enim domib. præparata ſunt
neceſſaria inſtrumēta,& nec miniſtri uelut opus eſt parati habētur. Si uero nõ
omnino bene quis lauetur,nõ modicã læſionē incurret.Nam & tugurio fumũ
nõ habēte opus eſt,& aqua larga,& balneo multo,& nõ ualde large affuſo,ſi ſa
nè nõ ita opus fuerit.Et defrictione quidē potius utendũ non eſt.Si uero defri
cetur,calido utendũ eſt ipſo defrictorio medicamēto, eoq; multiplici magis ꝗ
aliàs receptũ eſt,et inſuper nõ pauca aqua perfundendũ, & cito perfundēdum.
Breui quoq; uia ad ſoliũ opus eſt,et ut facilis ſit inſcenſus, et facilis itē exitus.o=
portet aũt eũ qui lauatur eſſe moderatũ ac taciturnũ,& nihil ipſum operari,ſed
alios & perfundere,& defricare. Debet etiã poſtea multa aquæ mixtura parata
eſſe,& celeres perfuſiones fieri,et ſpõgijs utendũ eſt pro ſtrigili,et nõ ualde ſic=
cum inungendũ eſt corpus.Caput tamē reſiccatũ eſſe oportet,quantũ eius fieri
poteſt maxime, ita ut ſpongia extergeatur. & neq; perfrigerari caput oportet,
neq; extremas partes,neq; reliquũ corpus. & neq; eũ qui recens ſorbitionē ac=
cepit,neq; eũ qui recēs potũ ſumpſit,lauare oportet.& neq; ſorbere,neq; bibe=
re cito poſt balneũ.Magnã tamen partē ægro tribuere conuenit,ſi ſanus balnei
ualde amãs fuit,& lauari adſuetus. Tales enim magis appetunt,& loti utilitatē
ſentiunt,& nõ loti lædũtur. Cõuenit autē in totum magis peripneumonijs,ꝗ
febribus ardentibus.Nam dolorem lateris & pectoris ac dorſi balneum lenit,
& ſputum maturũ facit,ac educit:& facilem ſpirationē reddit,& laſsitudinē exi
mit.articulos enim & cutis ſuperficiē mollit.Sed & urinam ciet,& capitis gra=
uitatem ſoluit,& nares humectat.tot igitur bona balneo adſunt,quibus omni=
bus opus eſt.Si uero apparatus penuria aliqua fuerit,in una re uel pluribus, pe=
riculum eſt ne magis lædat balneũ ꝗ proſit.Singula enim ex ipſis magnũ detri
mentũ afferunt,ſi nõ à miniſtris uelut cõuenit præparata fuerint.Minime uero

tempestiuũ est eos lauare, quibus aluus in morbis liquidior iusto est. itẽq; eos quibus plus iusto adstricta est,& nõ prius subijt. Sed neq; debilitatos lauare oportet,neq; ex ciborũ fastidio nauseantes,aut uomentes,neq; eos qui biliosum eructant,neq; eos quibus sanguis ex naribus erũpit,nisi minus q̃ pro occasione cõuenit,fluat. Occasiones aũt nosti. Si uero minus q̃ pro occasione fluat,lauare expedit,siue totũ corpus ad reliqua inde opẽ sentiat,siue caput solũ. Si igitur præparationes cõmodæ fuerint,& æger bene suscepturus est balneum, quotidie lauare cõuenit. Eos uero qui balneo delectãtur,etiãsi bis in die laueris, nihil peccaueris. Cæterũ balneis uti,multo magis licet his qui tota ptisana utũtur, q̃ his qui solo utũtur succo. Licet aũt & his aliquãdo. Minime uero his qui potu solo utũtur. Sunt tamẽ ex his quoq; quibus licet. Coniectare uero ex præscriptis oportet,et quibus balneũ in singulis uictus modis profuturũ est,& quibus nõ. Quibus enim aliquid horũ deest cõmodorum,quæ balneũ facit,et quę balneo cõmodant,lauare nõ oportet. Quibus uero nihil horũ deest, & adsunt ipsis signa in quibus lauari cõducit,lauare oportet. Febris aũt ardens fit quũ resiccatę uenulę,hora æstiua acres ac biliosos serosos humores,in seipsas attraxerint:& febris multa detinet,& corpus uelut ex ossiũ lassitudine detentũ,delassatur ac dolet. Fit aũt plerũq; & ex lõgo itinere,& longa siti, quũ resiccatæ uenulæ acres ac calidas fluxiones in seipsas attraxerint. Fit autẽ lingua aspera ac sicca,& ualde nigra,& dum circa uentrẽ mordetur,dolet:& alui egestiones ualde liquidæ ac pallidæ fiũt:& sitis uehemẽs inest, itẽq; uigiliæ. Aliquãdo etiam mẽtis emotiones. Huic & aquã,& aquã mulsam aquosam coctam,quãtum uoluerit,bibendã dato. & si amarũ fuerit os,uomere cõducit,& uentrẽ per clysterem subluere. Si uero ad hæc non soluatur,lacte asinino cocto purgato. Salsum aũt nihil,neq; acre exhibeto. Nõ enim sufferet. Sorbitionẽ uero donec extra iudicationes fuerit,ne dato. Et si sanguis ex narib. fluxerit, soluitur affectio,itẽq; si sudores accedãt iudicatorij,genuini,cũ urinis albis & crassis,ac subsidẽtijs leuibus:& si abscessus aliquis fiat. Si uero absq; his soluta fuerit, recidiua rursus ægritudinis cõtinget. Aut coxæ,aut crurũ dolor emerget. & crassa expuet, si sanus futurus est. Febris ardentis genus aliud. Aluus subit,siti plena est,lingua,aspera,sicca,salsuginosa. Vrinę interceptio. uigilia. extremitates frigefactę. Tali si nõ sanguis ex naribus fluxerit,aut abscessus circa collũ fiat,aut crurũ dolor,& sputa crassa spuerit (hæc aũt suppressa aluo fiũt) aut coxæ dolor,aut pudendi liuor,nõ iudicatur. & testis intensus iudicatoriũ signum est. Sorbitiones attractorias dato. Verum in acutis morbis uenam secabis,si uehemẽs appareat morbus,& qui ipsum habeãt in uigoris ætate fuerint,& robur ipsis affuerit. Si quidẽ igitur angina fuerit,siue aliquis alius ex pleuriticis morbus, eclegmatis delinctu repurgato. Si uero debiliores appareãt,si plus de sanguine detraxeris, infuso alui per clysterẽ tertio quoq; die utere, donec in tuto fuerit æger,aut etiã fame opus habeat. Præcordia inflammata nõ ex flatuũ interceptione:septi transuersi intensiones, aut spirituum protẽsiones: in rectæ ceruicis spiratione sicca,quibus pus non subest. Verum ex flatuũ interceptione,affectiones hæ accedunt. Maxime aũt & hepatis dolores,& splenis grauitates,et aliæ inflammationes, & supra septum transuersum dolores, ac morborum collectiones, solui non possunt, si quis prius medicamentis purgare aggrediatur. Nam uenæ sectio in talibus principalis est. Deinde infusa per clysteres, si non magnus &

uehemens

uehemens fuerit morbus. Sin minus, etiam poſtea medicamẽto purgante opus eſt. Sed & poſt uenæ ſectionẽ, purgans medicamentũ ſecuritate ac moderatione opus habet. Quicũꝗ uero ea quæ inflammata ſunt, ſtatim in principio morborum medicamẽto ſoluere aggrediũtur, hi de intento quidem ac inflammato nihil auferunt: non enim remittit affectio quæ adhuc cruda eſt: quæ uero morbo reſiſtunt ac ſana ſunt, colliquefaciũt. Debili uero fiente corpore, morbus inualeſcit. Quũ autem morbus corpori præualuerit, tale iam incurabiliter affectũ eſt.

Vt aliquis derepente uoce priuatus fiat, uenarũ interceptiones faciunt, ſi ſano hoc cõtingat abſꝗ manifeſta, aut alia forti cauſa. Venam igitur ſecare oportet, in brachio dextro internã, & ſanguinem detrahere, iuxta habitũ ac ætatem rationem ineundo, an plus aut minus oporteat. Coincidũt autem plurimis ipſorũ hæc: rubores faciei, oculorum ſtabilitates, digitorũ in manibus diſtẽtiones, dentiũ ſtridores, pulſationes, maxillarũ contractiones, extremitatũ perfrigeratio, ſpirituũ per uenas interceptiones. Quum dolores acceſſerint, atrębilis & atrium fluxionũ affluxus fiunt. Dolent aũt partes internæ dum mordentur. Cõuerſæ uero, & ualde ſiccæ fientes uenæ intendũtur, & inflãmatæ affluentia attrahũt. Vnde corrupto ſanguine, & ſpiritibus nõ potentibus naturales in ipſo uias permeare, perfrigerationes fiũt ex ſtatione, & uertigines, et uocis interceptio, & capitis grauitas, & cõuulſiones, ſi iam ad cor, aut hepar, aut ad uenam deuenerint. Hinc morbi comitiales fiunt, aut ſemiſyderati, ſi in ambiẽtes locos fluxiones inciderint, & à ſpiritibus pertranſire non potẽtibus reſiccatę fuerint. Quare talibus, fomẽtis prius adhibitis, uenã ſecare oportet ſtatim ab initio, dũ adhuc eleuati ſunt omnes affligentes ſpiritus, ac fluxiones. Facilius enim auxilium admittũt. & refectis uiribus, & cõſideratis iudicationibus, medicamẽtum exhibere ſurſum purgãs, ſi non alleuetur: ad infernã uero aluum, ſi non ſubeat, infuſum per clyſterẽ adhibere. Poſtea uero lac aſininũ coctum dato, & non minus ꝗ duodecim heminas bibat. Si uero uirium robur adſit, plures ꝗ ſedecim.

Angina fit quũ fluxio ex capite multa ac glutinoſa, tẽpore hyberno aut uerno, ad uenas iugulares influxerit, et hæ fluxionẽ ampliorem, propter amplitudinem, attraxerint. Quũ aũt frigida & glutinoſa ſit, ſpiritus trãſitus obturabit, & ſanguinis tranſitus obturãs, propinquas ſanguinis partes cõgelat, ipſumꝗ immobilem ac ſtabilem facit: quũ natura frigida ſit, & obturãdi uim habeat. & propterea ſuffocantur, lingua liueſcente, & rotũda fiente ac reflexa, propter uenas quæ ſunt ſub lingua. Præciſa enim uua, quã aliqui columellam uocant, uena craſſa ab utraꝗ parte eſt. Quũ igitur hæ plenæ ſint, & in linguã innitantur, quæ rara eſt ac ſpongioſa, propter ſiccitatẽ: contingit ut ipſa præ uiolentia humorẽ ex uenis ſuſcipiens, ex lata fiat rotunda: ex bene colorata, liuida: ex molli, dura: ex facile flexibili, inflexibilis: adeò ut æger cito ſuffocetur, ſi non quis cito auxiliũ ferat, uenæ ſectionem à brachijs faciens, & uenas ſub lingua ſecans, & eclegmatũ delinctu curans, & calidos gargariſmos exhibens, & caput radens. Debet autem & ceratũ collo ac capiti circũponere, & lanas obuoluere, & ſpongijs mollibus ex aqua calida expreſsis fouere. Bibat aũt æger aquam, & aquam mulſam, non frigida. Succum uero ptiſanæ tunc ſumet, quum iam ex iudicatione in tuto fuerit.

Quum uero æſtiuo uel autumnali tempore, fluxio calida ac nitroſa, de capite defluxerit, utpote ex tẽpore acris ac calida facta: talis ubi eſt

mordet

mordet,& ulcerat,& ſpiritu implet, & ceruicis ſpiratio accedit, & ſiccitas mul-
ta,& quæ uidentur gracilia apparẽt:& tendines poſteriores in collo diſtendun-
tur,& uelut in tetano diſtenti eſſe uidentur. & uox abrupta eſt, & ſpiritus par-
uus eſt,& retractio ſpiritus denſa ac uiolenta accedit. Talibus arteria ulceratur,
& pulmo ardet,quum non poſsint extrinſecum ſpiritũ inducere. Et ſi his affe-
ctio nõ ultronea ad externas colli partes deferatur, grauior ac ineuitabilior eſt,
& propter tempus,& quòd à calidis & acribus ſit humoribus. Si febris cor
ripiat,ueteri ſtercore non ſubeunte, aut à cibo recens accepto, ſiue cum dolore
lateris,ſiue abſqꝫ eo,quietem agere oportet,donec cibi deſcẽderint prius ad in-
fernam aluum:potu uero uti aceto mulſo. Quũ autem ad lumbos grauitas de-
uenerit,infuſo per clyſterem eluere,aut medicamento purgare oportet. Vbi ue
ro purgatus fuerit, uictum præſcribere ex ſorbitione primum, & aquæ mulſæ
potu. Deinde ex cibis ac piſcibus coctis,& uino aquoſo,modico, ad noctẽ. In-
terdiu autem,ex aqua mulſa aquoſa. Quũ uero flatus graueolentes prodierint,
glandula ſubdititia,aut infuſo per clyſterẽ utendũ erit. Sin minus,in aceti mul-
ſi potu cohibere oportet,donec ad infernam aluum deſcẽderint cibi,deinde ſic
per infuſum clyſteris ſubducere. At ſi mollem ac uacuum uentrem habenti
febris ardens accedat,ſi tibi cõmodum eſſe uiſum fuerit medicamentis purga-
re,intra tres dies id ne feceris,ſed quarto. Poſtquam uero medicamentum exhi
bueris,ſorbitionibus utere,obſeruans febriũ exacerbationes,ut nũquam exhi-
beas quum ſunt,aut futuræ expectãtur, ſed ubi deſinunt,aut quieuerunt, & ꝗ
longiſsime à principio. Quum uero frigidi ſunt pedes,neqꝫ potum,neqꝫ ſorbi-
tionem,neqꝫ aliud quicquam eiuſmodi dato : uerum maximũ hoc eſſe ducito,
ut expectes donec ualde fuerint calfacti . Deinde ſic id quod conducit exhibe.
Pleruncqꝫ enim futuræ exacerbationis febris ſignum eſt pedum frigiditas. Si ue
ro in tali tempore exhibueris, maxime per omnia peccaueris . Morbum enim
non parum augebis . Quum autem febris deſinit, uice uerſa pedes reliquo cor-
pore calidiores fiunt. Augetur enim frigefaciens pedes,accẽſa ex thorace,ad ca
put flammam remittens. Vniuerſo autem calore aceruatim ſurſum concurren-
te, & ad caput exhalante, merito pedes frigidi fiunt, ut qui excarnes & neruo-
ſi natura exiſtant . Inſuper autem etiam quum longe à calidiſsimis locis abſint,
perfrigerantur,calore ad thoracem coaceruato. Et rurſus iuxta proportionem,
quũ febris ſoluitur,& in tenues partes dirimitur,ad pedes calor deſcendit. Hoc
igitur tempore & caput, & thorax ipſorum perfrigeratur, qua de cauſa ſorbi-
tio exhibenda eſt. Nam ubi pedes frigidi fuerint neceſſe eſt uentriculũ calidum
eſſe, & multo faſtidio plenum, & præcordium intentum, & corporis iactatio-
nem, propter internam turbationem:& mentis abalienationem,& dolores,&
æger diſtrahitur, ac uomere cupit,& ſi praua uomuerit, dolet. Poſtquam uero
calor ad pedes deſcendit, & urina progreſſa eſt,etiamſi non ſudarit,omnia deſi
nunt. Hoc igitur tempore ſorbitionem dare oportet : alioqui pernicioſa eſt.

Quibus uero perpetuo aluus in febribus liquida eſt,his præcipue pedes ca
lefaciens, & ceratis integens, & faſcijs obuoluens, animum aduerte ut ne ſint
reliquo corpore frigidiores . Si uero calidi ſunt, calefactorium nullum adhibe,
ſed conſerua ut ne perfrigerentur. potu autem utendum eſt quàm pauciſsimo,
aqua frigida, aut aqua mulſa. Quibus autem in febribus aluus liquida eſt,

& mens perturbata, & multi ex talibus floccos auferunt, & nares ſcalpunt, & paulatim quidem reſpondent ſi interrogentur, ipſi uero à ſeipſis nihil aptum dicunt: talia atrabiliaria eſſe mihi uidentur. Talibus igitur ita ſe habẽtibus, ſi aluus liquida fuerit, ac colliquuerit, uidetur mihi ſorbitiones frigidiores ac craſſiores exhibere oportere, & potiones aluũ ſiſtentes, & uinoſiores magis quàm adſtringentes. At quibus in febribus uertigines ab initio, & capitis pulſus fiũt, & urinę tenues, in his expectare oportet, ut ad iudicationes febris exacerbetur. Nec uero admirarer, ſi delirarent. Quibus in principio urinæ nebuloſæ, aut etiam craſſę ſunt, tales depurgare oportet, ſi etiam alia cõtulerint. Quibus uero in principio urinæ tenues, tales ne purgato, ſed ſi uiſum fuerit, infuſum per clyſterem adhibeto. Hos ſic curare cõducit. Aeger corpore quietem agat, ungaturq́ꝫ ac æqualiter cõtegatur. Potu utatur aqua mulſa aquoſa: & ſorbitione ſucci ptiſanæ ad ueſperam. Aluum uero ab initio per clyſteris infuſum ſubducito. Medicamenta autem his ne exhibeto. Si enim quid circa uentrem cõmoueris, urina non cõcoquitur, ſed abſqꝫ ſudore ac iudicatione, febris ad multum tempus durabit. Sorbitiones autem ubi prope iudicationẽ fuerit, ne dato, ſi turbetur: uerum quum remiſerit turbatio, & ad melius procedet. Obſeruare uero etiam omnium febrium iudicationes oportet, & in hoc tempore ſorbitiones detrahere. Solent autem longæ fieri hæ febres, & impetuoſos humorũ de loco ad locũ illapſus habere, ſi quidem infernæ partes frigidæ fuerint, circa aures & collum. Si uero non fuerint frigidæ, alias mutationes habẽt. Fluit autem ſanguis ex naribus, & alui his exturbantur. Quibuſcunqꝫ uero febres anxioſæ ſunt, & quæ præcordia intendunt: & decumbentes in eodẽ loco decubitum non ſuſtinent, & extremæ partes perfrigerantur, hi plurima omnino diligentia ac cuſtodia opus habent. Degant autem hi ut nihil ipſis exhibeas aliud, quàm acetum mulſum aquoſum. Sorbitionem uero ne exhibe, donec febris deſierit, & urina concocta fuerit. Decumbere autem debet æger in domo obſcura, et in ſtratis quàm molliſsimis reclinatus eſſe, ita ut multo tempore decubitũ in eodem loco toleret, & quàm minimum ſe iactet. Hoc enim talibus maxime prodeſt. Super præcordium uero, lini ſemen linteo illitum imponito, obſeruando ut ne horreſcat æger dum apponitur. Sit autem ſumme tepidum, aqua & oleo coctum. Coniectare uero ex urinis oportet id quod futurũ eſt. Si enim craſsiores ac pallidiores fuerint, meliores ſunt. Si uero tenuiores ac nigriores, deteriores. Si autẽ mutationes habent, temporis diuturnitatem ſignificãt: & neceſſe eſt ut morbus & ad deterius, & ad melius, inæqualitatem permutet. Cæterũ inconſtantes febres ſinere oportet, donec conſtiterint. Quum uero conſtiterint, & uictu, & curatione conuenienti occurrere, ſpeculatione ſecundum naturam facta. Sunt aũt aſpectus ægrotorum multi. Quare animaduertendũ eſt medico, ut ne aliqua manifeſta cauſa ipſum lateat, neqꝫ ex his quæ ratiocinatione cognoſcuntur, neqꝫ ex his quæ ad numerũ parem aut imparem apparere oportet. Maxime igitur numerũ imparem uereri oportet. Nam hi dies in alterutram partem ægrotos inclinare faciunt. Primũ itaqꝫ diem obſeruare oportet, quo æger debilis eſſe cœpit, cognito principio ex quo, & quãdo. Præcipuũ enim hoc eſt ut ſciatur. Quũ uero ægrum interrogaueris, etiam hæc omnia conſiderabis. Primũ quidẽ quomodo caput habet, an doloris exors ſit, nec grauitatẽ in ſeipſo habeat. Deinde præ-

cordia & latera an doloris exortia sint. Si enim præcordium dolorosum fuerit, aut eleuatū, aut obliquitatē aliquam habuerit, aut satietatē: aut lateris dolor affuerit, & unà cum dolore, tussicula, aut tormen, aut uentris dolor: Quū horum quid affuerit in præcordio, aluum maxime infusis per clysterem soluere oportet. Bibet autem aquam mulsam calidam coctā. Considerandū uero est an dum exurgit, animi deliquiū incidat, an bona spiritus tolerātia ipsum habeat: & inspicienda alui egestio, num uehemēter nigro colore prodierit, aut pura, quales sani hominis sunt egestiones: & an febris ad tertiū diem exacerbetur. Vbi uero ualde probe tales consideraueris in his morbis tertia die, ad hæc iam etiam alia contemplare, & si quarta simile quid tertiæ habuerit ex ijsdem illis, æger in periculo uersatur. Ex signis autē, nigra alui egestio, mortē significat. Quæ uero sani hominis egestioni similis est, si per omnes dies apparuerit, salutare signum est. At si glande subdita nō obedierit, & spiritus bona tolerātia affuerit, si ubi ad sedem exurrexit, aut isthic in lecto, animi deliquium inciderit: Hæc ubi ægroto, aut ægrotæ, ab initio affuerint, delyriū futurum expecta. Intentus aūt sis quoq; ad manus. Si enim tremulæ fuerint, tali sanguinis de naribus destillationē futurā expecta. Inspicere uero ipsas nares oportet, an spiritus æqualiter per utrasq; feratur. & si multus feratur è naribus, cōuulsio fieri solet. Si uero conuulsio fiat, tali mors expectanda est: & bene habet si quis hoc prædicat.

Si uero in febre hyberna, lingua aspera fiat, & animi deliquia adsint, tali remissio febris contingere solet: attamē fame talem macerare oportet, & aquæ, & aquæ mulsæ potu, ac ptisanæ succo conseruare, ita ut fidem ne habeas febriū remissioni. Nam qui talia signa habent, de uita periclitantur. Vbi uero hæc cognoueris, ac probe cōtemplatus fueris, ita fore prædicere potes, si placuerit.

Quum uero in febribus horrendū quid acciderit quinta die, aut aluus derepente liquida deiecerit, & animi deliquiū incidat: aut uocis priuatio contingat, aut conuulsio, aut singultus fiat: ex his anxiosus fieri æger solet, & sudores sub naso, & circa frontem ac ceruicem à posteriore capitis parte oboriri. Qui uero hæc patiūtur, spirituosi facti nō longe postea morientur.

Quibus autē in febribus crura fiunt tuberculosa, atq; hæc tubercula moram trahentia nō maturantur, febribus perseuerantibus, & strangulatio acciderit in faucibus, ita ut partes circa fauces graciles existant, & tubercula nō matura facta, sed extincta fuerint: talibus sanguis è naribus fluere solet. Et si quidem multus fluxerit, solutionē morbi significat. Sin minus, morbū longum. Quanto autē minus fluxerit, tanto deterius est, & longitudo maior. Si uero reliqua facilima fiant, tali dolores ad pedes expectare oportet. Si autē contigerint pedem, & dolorosus esse perseueret æger, & calore affligatur, ac nō soluatur: paulatim & ad ceruicem dolores peruenient, & ad claiculam, & humerū, & pectus, & articulum. Nam & hunc tuberculosum fieri oportebit. His autē extinctis, si manus cōtrahantur, aut tremulæ fiant, conuulsio talem corripit, & delyriū. Sed & pustulæ in supercilio oriūtur, & rubores habet, & palpebra altera ad alterā progerminat, & inflammatio dura detinet, & oculus uehemēter intumescit, & delyriū ualde augescit. Noctes autē plus ꝙ dies delyrij significationē præbent. Multa uero signa ad imparem numerum magis fiunt, ꝙ ad parem. Vtro aūt horum numerorū fiant, lethalia existunt. Tales uero si quidē ab initio medicamētis purgare uolueris, ante quintū diem id facito,

si uenter

ſi uẽter murmurarit. Sin minus, impurgatos ſinito. Si uero murmurarit, & alui
egeſtiones bilioſæ fuerint, ſcammonio dato moderate purgato. In reliquo uero
uictu potus ac ſorbitiones parciſsime exhibeto, quo melius æger habeat, ſi nõ
remiſsione facta decimũquartum diem tranſgreſſus fuerit. Quum febrici-
tanti decimaquarta die uocis interceptio acceſſerit, nõ cita ſolutio cõtingere ſo
let, necꝗ liberatio à morbo fieri, ſed temporis diuturnitatẽ tali ſignificat. Quum
itacꝗ apparuerit in hac die, longius protrahetur morbus. Quum febrienti
quarta die lingua cõturbata loquitur, & aluus bilioſa liquida egerit, talis delyra
re ſolet. Sed obſeruare ac aſſequi euentus oportet. Aeſtiuo ac autũnali tem
pore in morbis acutis, ſanguinis deſtillatio repentina, firmitatẽ ac multam in-
flammationẽ circa uenas ſignificat, & in poſterũ diem tenuium urinarũ appa-
ritiones. & ſi ætate uiguerit, & corpus in exercitio, aut bene carnoſum habue-
rit, aut atrabiliarius fuerit, aut ex potu manus tremulas habuerit, bene habet ut
delyrium, aut cõuulſionem prædicas. Et ſi quidem in diebus paribus accedat,
melius eſt. In iudicatione uero pernicioſum, ſi non multus aceruatim concita-
tus ſanguis, redundantiæ exitus faciat per nares aut per ſedem: aut abſceſſus,
aut præcordiorũ dolores, aut ad teſtes, aut ad crura dolores inducat. His autem
cõcoctis, exitus fiunt ſputorũ, craſſarum urinarũ, leuium, albarũ. Febri ſin-
gultuoſæ ſilphij ſuccũ, acetũ mulſum, daucũ tritum, bibẽda dato. & galbanum
in melle. & cuminũ in eclegmate delingendũ. & ptiſanæ ſuccum poſt hæc ſor-
bendũ. Talis autẽ effugere nõ poteſt, ſi nõ ſudores iudicatorij, & ſomni æqua-
les acceſſerint: & urinæ craſſæ & acres decurrerint, aut ad abſceſſum morbus
decubuerit. Nux pinea, & myrrha, in eclegmate dentur. Bibendum autem tali-
bus acetũ mulſum ꝗ minimum dato. Si uero ualde ſiticuloſi fuerint, aquam or-
deaceam. Peripneumonicas ac pleuriticas affectiones ſic cõſiderare opor-
tet, an acuta ſit febris, & dolores lateris alterius, aut utriuſcꝗ: et dum ſpiritus ſur
ſum fertur an doleat: & an tuſſes adſint, & ſputa prodeant fulua, aut liuida, aut
etiã tenuia, & ſpumoſa, & florida: & ſi quid aliud diuerſum habeat, ab his quæ
illis fieri ſolent. Hunc ſic degere oportet. Si quidẽ dolor ſurſum tendat ad claui-
culam, aut circa mammã, & brachiũ, uenam in brachio ſecare oportet internã,
utra tandem fuerit parte, in ea ipſa: detrahere uero ſanguinẽ, iuxta corporis ha-
bitum, & tempus, & ætatem, & colorẽ, plus & cõfidenter. & ſi acutus fuerit do
lor, ducere uſcꝗ ad animi deliquium. Poſtea uero infuſum per clyſterem adhibe
re. Si uero ſub thorace fuerit dolor, & ualde diſtendat, pleuritico medicamento
aluum ſubpurgato, & interim dum purgatur nihil dato. Poſt purgationẽ uero
acetum mulſum. Medicamentũ aũt purgãs exhibeto quarta die. Verũ per tres
ab initio, infuſum per clyſterẽ adhibeto: & ſi hinc nõ alleuetur, ſic ſubpurgato.
Cuſtodia aũt fiat uſcꝗ ad febris quietem ac ſeptimũ diem. Deinde ſi in tuto eſſe
uideatur, ſuccũ modicũ ac tenuem primũ melle ammixto exhibeto. Si uero fa-
cile educat ſputũ, & bene ſpiret, ac doloris exors ſit circa latera, etiã paulo craſ-
ſiorem ac ampliorẽ, & bis in die dabis. Si uero nõ facile liberetur, potionẽ pau-
ciorem, & modicam ſorbitionẽ, ſuccum tenuem, eũcꝗ ſemel, & in quo tempore
melius degit, exhibeto. Cognoſces autem hoc ex urinis. Sorbitionẽ enim exhi
bere in his morbis nõ prius oportet, ꝗ urinas concoctas, aut ſputa matura fa-
cta eſſe uideris. Si uero is qui medicamentũ accepit, frequenter & multum pur

gatus fuerit, necesse est dare, uerũ pauciorem ac tenuiorẽ. Nõ enim poterit dormire, prę uasorũ uacuatione: neq; similiter coquere: neq; iudicationes sustinere ac expectare. At ubi crudorũ colliquationes factæ fuerint, & ea quæ renituntur abiecerit, nihil obstabit. Matura uero sunt sputa quidem, quũ similia fuerint puri. Vrinæ autẽ subsidentias habentes subrubras, uelut est eruũ. Nihil aũt prohibet & ad alios laterũ dolores tepefactoria apponere & cerata. Inũgere autem crura ac lũbos oleo calido, & pinguedinẽ illinere. præcordia uero ex lini semine integere usq; ad mammas. At ubi in uigore est peripneumonia, auxiliũ non admittit, si non expurgetur: & malũ est si æger difficulter spirauerit: & urinæ tenues & acres, & sudores circa collum ac caput fiant. Tales enim sudores praui sunt, præ suffocatione, & impetu ac uiolentia, superãtibus morbis, si nõ urinæ multæ ac crassæ prodierint, & sputa matura exierint. Vtrum aũt horũ sua sponte uenerit, morbũ soluit. Ad peripneumoniã medicamentũ quod delingitur. Nux pinea & galbanũ, in melle Attico. Abrotonũ in aceto mulso. Piper, ueratrum nigrũ feruefacito, & pleuritico in principijs dum dolor uexat, bibẽda dato. Bonum est & panacem in aceto mulso feruefacere, & excolare, ac bibẽdum dare, tum hepaticis, tum in doloribus septi transuersi. Et quæcũq; ad uentrem, aut ad mictionẽ impellere oportet, hæc in uino & melle dabis, illa ad uentrem, cũ aqua mulsa aquosa copiosiore bibẽda dato. Dysenteria sedata abscessum, aut tumorem aliquẽ faciet, si non ad febres, aut sudores, & urinas crassas, & albas, ac ualde perspicuas, aut ad tertianas, aut ad uaricẽ, aut ad testem, aut ad crura, aut ad coxam dolor decubuerit. In febre biliosa ante septimũ diem, cum rigore morbus regius accedens, soluit febrem. Verũ sine rigore si accedat, extra temporis occasiones, perniciosus est. Tetanus lumborũ in anteriorem ac posteriorẽ partem distentio: & in atrabiliarijs, ubi spirituum per uenas interceptiones fuerint: uenæ sectione soluuntur. Quum autem à tendinibus uehementer in anteriorẽ partem reuelluntur, & circa collũ ac faciem sudores fiũt, dum præ dolore mordentur ac reficcãtur tendines usq; ad sacri ossis finem exporrecti, qui crassiores spinam cõtinent, qua parte maxima ligamenta exorta, deorsum ad pedes usq; desinũt: Tali si nõ febris & somnus accesserit, et sequentes urinæ cõcoctionem habentes prodierint, & sudores iudicatorij, uinum creticum uinosum bibẽdum dato, & farinam coctam edendã. Et cerato ungito ac illinito, & integito crura usq; ad pedes, ubi calida aqua prius in scapha perfudisti: brachia quoq; ad digitos usq; integito: & lumbos ac spinã à collo usq; ad coxas, pinguedine incerata molli pelli illita circũdato, ita ut etiã anteriores partes cõplectantur: & interposito tẽpore, per utriculos calida aqua infusa foueto, & circũtento linteo ipsum reclinato. Aluũ uero ne ualde soluas, nisi glandula subdititia, si multũ tempus fuerit, quo absq; egestione permansit. & si quidẽ in melius res tibi processerit, satis est. Sin minus, mei radicẽ in uino odorato tritam, & daucum bibenda dato, mane ubi ieiunus est ante calidæ perfusionẽ. & post hæc breui farinam coctam, tepidã, plurimã edat. & uinũ ubi uoluerit, bene temperatũ insuper bibat. & si quidẽ in melius res tibi processerit, satis est. Sin minus, prædicere oportet. Morbi porrò omnes soluũtur, aut per os, aut per aluũ, aut per uesicã, aut alium aliquẽ eiusmodi articulũ. Verũ sudoris species omnibus cõmunis est. Veratrũ dare his oportet, quibus à capite fluxio fer-

tur

tur. Quicũq; uero ex abſceſsibus, aut uenæ ruptura, aut propter intẽperantiã,
aut ob aliam quandã fortem cauſam, ſuppurati fiunt, talibus ueratrum ne dato.
Nihil enim profuerit, & ſi quid perpetietur æger, ueratrum in cauſa eſſe uidebi
tur. Si uero corpus diſſoluatur, aut dolor in capite ſit, aut aures obturatæ ſint,
aut nares, aut ſputatio: aut genuum grauitas ſit, aut corporis tumida moles prę
ter conſuetudinem, dato quicquid tandem horum contigerit, ſi nõ ex potibus,
neq; ex rebus uenereis, neq; ex triſtitia, neq; ex curis, neq; uigilijs hæc fiant. &
ſi quidem horũ quid in cauſa fuerit, ad hoc ipſum curationẽ inſtituito. Do
lores ex itinere, laterũ, dorſi, lumborum, coxarũ, & quicũq; reſpirantes dolent,
cauſam manifeſtam habẽtes. Sæpe enim ex crapulis & cibis flatuoſis, dolores
procedere ſolent, & ad lumbos, & ad coxam. Quibus uero ipſorũ talia fuerint,
urinæ difficultas ipſis accedit. Horum autẽ cauſa iter eſt, & grauedinũ ac rauce
dinum. Quæcũq; ex uictus ratione cõtingunt, Pleraq; unuſquiſq; prout
prętet conſuetudinẽ uictu uſus fuerit, maxime annotat. Nam qui nõ ſoliti ſunt
prandere, ſi pranſi fuerint, multus uentris tumor ipſis accedit, & dormitatio, ac
repletio. Si uero inſuper cœnauerint, aluus exturbatur. His ubi balneo uſi ſunt,
dormire cõducit. Vbi uero dormiuerunt, deambulare lenta ac multa circuitio-
ne. & ſi quidẽ aluus euacuata fuerit, cœnare, & bibere uinũ paucum, meracius.
Si uero euacuata nõ fuerit, corpus oleo calido illinere. et ſi ſitierit, uinum aquo-
ſum album aut dulce bibere ac quieſcere. Si uero nõ obdormierit, amplius quie
ſcere. Reliquus uictus ſimiliter ut his qui crapula grauãtur conſtituatur. Quod
uero ad potus attinet, qui quidẽ aquoſi ſunt, tardioris trãſitus ſunt, & intus ob
uoluũtur, & circa præcordia redũdant, & ad mictionẽ non decurrũt. Tali uero
potu repletus, nullũ opus celeriter perficere poterit, ex his quæ intẽto corpore
per uiolentiã aut celeritatẽ perfici ſolent. Quieſcat aũt q̃ maxime, donec unà cũ
cibis cõcoctus fuerit. Quicũq; uero potus meraciores ſunt, aut auſteriores, pal
pitationẽ in corpore, & pulſationẽ in capite inducũt. His cõmodum eſt ut inſu
per dormiant, & calidũ quid ſorbeant, ad quod maxime iucũde affecti ſunt. At
uero ieiuniũ ad capitis dolorem ac crapulam malũ eſt. Cæterum qui ſemel
in die cibũ capiunt, hi & impotẽtes ſunt, & calidam urinã mingunt, præter cõ-
ſuetudinem uaſa uacua habẽtes. fit autẽ & os ſalſum ac amarũ, & in omni ope-
re tremunt, & tẽpora ipſis diſtendũtur, & cœnã concoquere nõ poſſunt, uelut
ſi prãſi eſſent. Hos aũt minus bibere oportet q̃ ſoliti fuerũt, & mazam liquidio
rem pro pane ſumere: et ex oleribus, rumicem, aut maluã, aut ptiſanã, aut betas.
Bibere uero uinũ inter cibũ, moderatũ & aquoſius: & à cœna modice deambu-
lare, donec urina deſcẽderit, ac minxerint. Vtãtur aũt & piſcibus coctis. Edu
lia porrò maxime de ſe ſignificationẽ præbent. Allium flatũ, & colorem cir
ca thoracẽ facit, & capitis grauitatẽ, & anxietatẽ. & ſi quis alius dolor antea fie-
ri cõſueuit, eum exacerbauerit. Vrinam aũt ciet, & hoc bonũ habet. Optimum
uero eſt ut quis ipſum edat, ſi aut ebrius eſt, aut ad potationẽ ire uolet. Ca-
ſeus flatũ, & adſtrictionẽ, & ciborũ accenſionẽ facit, quũ crudũ & incoctile ſit
eduliũ. peſsimũ aũt eſt repletos ipſum inter potũ edere. Legumina omnia fla
tuoſa ſunt, & cruda, & cocta, & fricta, & macerata, & uiridia. His aũt utendum
nõ eſt niſi cũ cibis. Vnũquodq; uero ex ipſis ſua peculiaria uitia habet. Cicer
flatũ, tum crudũ, tum frictũ, & dolorẽ inducit. Lens adſtringit, & turbatio-

nem inducit, si cũ cortice sumatur. Lupinus minime inter hæc mala habet.
Silphij caulis & succus, quibusdã quidem maxime, inexpertis aũt non trãsit per uentrẽ. Verũ uocatur hoc malũ cholera sicca. Fit autẽ maxime ubi cũ multo caseo mixtus fuerit, aut cũ carnis bubulæ esu. Nam & atrabiliariæ affectiones à bubularũ carniũ esu exacerbãtur. Est enim insuperabilis ipsarũ natura, & nõ cuiusuis uẽtriculi est ipsas cõcoquere. Optime tamen ipsas cõcoxerint, ac summo uerint, qui percoctis & q̃ uetustissimis utantur. At caprinæ carnes quæcũq; in bubulis insunt mala, omnia habent, itẽq; à cõcoctione alienitatẽ: et flatuosiores sunt ac ructus ampliores faciũt, & cholerã generãt. Sunt aũt odoratissimæ, solidæ ac iucũdissimæ, optimę & percoctæ, & frigidæ. Verũ iniucũdissimæ et graueolẽtes ac duræ, pessimæ: imò etiã recẽtes. Optimæ uero sunt æstatis tẽpore: pessimæ autũno. Porcinæ uero carnes prauæ sunt, quũ fuerint crudiores aut ambustæ. Magis aũt cholerã generãt, & turbationẽ faciunt. Suillæ aũt optimæ sunt omniũ carnium. Sed præstant etiã ex his quę nõ uehementer pingues sunt, neq; tenues, neq; ueteris uictimæ ætatẽ habent. Edere uero ipsas oportet absq; pelle, & subfrigidas. In cholera sicca uẽter inflatus est, et strepitus insunt, et dolor laterũ ac lumborũ. Secedit aũt nihil deorsum, sed aluus adstricta est. Talem adseruato ut ne uomat, sed aluus subeat. Infusum itaq; calidũ ac pinguissimũ q̃ citissime per clysterẽ immittito: et oleo illitũ in aquã plurimã calidã demittito, in soliũ reclinans, & calidã paulatim affundẽs. Et si calescẽti ipsi aluus subierit, morbus solutus est. Dormire quoq; tali cõducit, & bibere uinũ tenue, & uetus ac meracius. & oleum dato, ut & quiescat, & aluus subeat, & soluatur morbus. A cibis uero & alijs abstineat. Si uero nõ remiserit dolor, asininũ lac bibendum dato, donec purgatus fuerit. At si liquida fuerit aluus, et bilis subeat, et tormina sint, & uomitus, ac suffocationes: his optimũ fuerit quiescere. Bibere uero aquã mulsam, & nõ uomere. Hydropũ duæ naturæ sunt: quorũ alter sub carne si fieri aggreditur, ineuitabilis est. Qui uero cũ inflationibus fit, multa bona fortuna opus habet, maxime aũt ærumnis, & fomẽtis, ac temperantia. Edat aũt sicca & acria. Sic enim uel maxime urinã eiecerit, & plurimũ uiribus polluerit. Si uero difficulter spirauerit, & tẽpus uernum fuerit, & simul ætas uiguerit, & uirium robur adsit, de brachio sanguinẽ detrahere oportet. Deinde panes calidos ex uino nigro & oleo tinctos edat: & q̃ minimum bibens, q̃ plurimum laboret. & carnes suillas carnosas edat cũ aceto coctas, ut aduersus accliues deambulationes reniti possit. Quicunq; infernũ uentrẽ calidum habent, & alui egestiones acres & inæquales ipsis prodeũt præ colliquatione: his si quidẽ potẽtes fuerint, ueratro albo reuellere oportet. Sin minus, succus tritici horni crassus, frigidus dandus est, & lenticulæ fresæ decoctũ, & panes subcineritij, & pisces febrienti quidẽ cocti, nõ uero febrienti, assati: & uinũ nigrum nõ febrienti: sin minus, aquã à mespilis, aut myrti baccis, aut malis, aut sorbis, aut palmulis, aut uitiũ œnãthe. Si uero febris nõ habeat, & tormina adsint, lac asininũ calidum modicũ primum, deinde sensim fiente progressu amplius, & lini semẽ, & triticeam polentã, & fabas Aegyptias, exẽpto eo quod in ipsis amarũ est, molita ac trita hæc inspergẽs bibat: aut oua semiconcreta assata edat, & similaginẽ, & miliũ, & alicam coctã in lacte: hæc cocta frigida edat, & quæ his similia existunt, tum pocula, tum edulia in cibo assumat. Maximi momẽti circa uictus ra-
tionem

tionem, est obseruare ac cauere, tũ in acutis, tum in lõgis morbis, & intẽsiones febriũ, & remißiones, quo temporũ occasiones scias, quãdo cibos exhibere nõ oportet, & quando tuto exhiberi poßunt. Insuperq; quando plurimũ ab intentione absunt. Nosse porrò oportet eos quibus caput dolet ab exercitationibus, aut cursibus, aut profectionibus, aut uenationibus, aut ex alio quopiã intempestiuo labore, aut ex re uenerea: decolores item, raucosos, splenicos, exãgues, spirituosos, & siccã tußim habẽtes, ac siticulosos, & flatuosos, & uenarum interceptiones: & eos qui intenta habẽt præcordia, & latera, & dorsum, & torpefactos, & obscure uidentes, & quibus auriũ sonitus incidũt, et qui urinariã fistulam urinã non continentẽ habent, & morbo regio laborãtes, & quorũ alui cruda eijciunt, & quibus ex naribus, aut per sedem sanguis uehemẽter erumpit, & qui tubercula habẽt, & quibus uehemẽs dolor incurrit, & non superauerint: ex talibus nullũ medicamento purgandũ esse. Periculũ enim habebis, et nihil opis afferes, & spõtaneas liberationes ac iudicationes tolles. At si sanguinẽ alicui detrahere cõducit, solidam aluũ facere oportet, atq; sic detrahere, & fame macerare, ac uinũ auferre. Postea uictu cõueniente, & fomẽtis humidis, reliquam curationẽ perage. Si uero aluus densa ac adstricta esse uideatur, molle infusum per clysterem immitte. Si uero medicamentũ dare uisum fuerit, per ueratrũ tuto sursum purga. Deorsum uero nullum taliũ. Optimũ autem est ad mictionem, & ad sudores, & ad deambulationes perducere, & leni frictione uti, ut ne habitũ densum efficias. Si uero in lecto decũbat, alij ipsum fricent. Et si quidem in thorace supra septum trãsuersum, affectio ipsum infestarit, plurimũ resideat, & minime ipsum reclinent, quãdiu uires tolerant: & sedentem multo tempore multo oleo calido defricent. Si uero in inferna aluo sub septo trãsuerso dolores habeat, decumbere cõducit, & nullo motu moueri tali corpori cõfert, extra defrictionẽ. Qui uero ex inferna aluo soluuntur dolores, per urinas & sudores, si moderate delabuntur, sua spõte soluuntur, qui parui sunt. uehemẽtes aũt praui sunt. Tales enim aut pereunt, aut absq; alijs morbis sani non fiunt. Verum qui huiusmodi sunt incumbũt ac firmantur. Potio hydropico. Cantharidas tres, detracto capite uniuscuiusq;, & pedibus, & alis, corpora uidelicet ipsarũ in tribus aquæ cyathis terito. Quum autẽ is qui bibit doluerit, calida aqua perfundatur. Bibat aũt prius illitus, ieiunus: & edat panes calidos ex oleo. Medicamentũ sanguinem sistens. Fici succum lana exceptũ intus ad uenam appone. Aut coagulo intorto nares obturato. Aut chalcitidem digito prius efformatam apprime, & cartilagines extrinsecus utrinq; cõprime: & aluum lacte asinino cocto solue, & caput rade, & perfrigerãtia adhibe, si calidum tempus fuerit. Sesamoides sursum purgat. potio eius est drachma dimidia in aceto mulso trita. Commiscetur etiam ueratris tertia potionis pars, & minus suffocat.

Ad trichiasin, id est pilos pungentes in palpebris enascentes. Immissum in acum foramen habentem filum, in summa supernæ palpebræ margine deorsum uersus perpũctione facta trãsmitte, & aliud itidem sub hoc inferne traijce: & extenta fila cõsue ac deliga, donec decidãt. & si quidẽ satis habuerit, bene est. Sin minus, & quid defecerit, rursus eadem facito. Sed & hæmorrhoidas eodem modo transmittes, filo lanæ succidæ craßißimo ac maximo in acũ immisso, ac deligato. Securior enim fit curatio. Deinde cõpreßione facta medicamen

to erodēte utere,& ne prolue donec deciderint:& semper unā relinque. Postea uero refectis uiribus ueratrū dato. deinde exerceatur & exudet,& ante exercitationē mane frictio multa fiat. Verū à cursu abstineat,& ebrietate,& ab acribus, origano excepto. Vomat aūt per interpositos dies septē,aut ter in mense. Sic enim ꝙ optime habuerit corpus. Vinū uero fuluū,austerū,aquosum ac modicū bibat. At uero ad suppuratos,scillæ frusta rotūda secta in aqua coquito,& ubi ualde bene efferbuerit,diffundito,& alia affusa coquito,donec ad contactū percocta ac mollia apparuerint. Deinde leuiter tritis cuminū frictū ammisce,& sesama alba,& amygdalas recētes tritas,& hæc melle excepta delingenda præbe,& postea uinū dulce bibendū. Sorbitiones uero sumat,peplū,appellatum meconiū album,tritū acetabuli parui mēsura,in aqua loturæ farinæ recētis dilutum ac coctū,melle affuso tepidū absorbens. Atq; sic degat per diē. Deinde supputans ea quæ eueniūt cœnam dato. Fabarū item depuratarū quadrantē,& rubiæ sarmēta duodecim;terito,misceto,coquito,et pingui addito delingenda præbeto. Ad oculos. Spodiū lotum probe uelut farinæ massam subactū, non liquidū,uuæ immaturæ acerbæ succo humectatū leuiter terito,in sole resiccato,& ut ad illitionem cōmodum sit humectato:quū uero siccum factū fuerit, leuiter trito sicco oculos sublinito,& angulos cōspergito. Ad eosdem. Ebeni drachmā,æris usti obolos noue,croci obolos tres. Hæc trita in coticula terito,& uini dulcis heminā Atticā affundito. deinde ad solē obuelata exponito,& ubi cocta exaruerint,ipsis utere. Ad dolores oculorū. Chalcitidis drachmā, uuæ expressæ ut duæ partes sint reliquę,myrrhā et crocū terito,& mustū admisceto,& ad solē coquito,ac illinito. Sint aūt in uase æneo. Earū quæ ab utero strāgulantur cognitio. Digitis duobus cōprimito,et si senserit,uteri strāgulatio est. Si nō,cōuulsio. Ad hydropicos. Pepli meconij appellati,acetabulū paruū Atticū rotūdū,potio una,squamę ęris specilla lota tria. Hęc leuiter trita,et cū farina recēti agglutinata,ac in catapotia efformata,deglutiēda dato. Purgāt aquā deorsum. Aliud,qđ stercora per aluū expellit. In caricas succū tithymalli instilla,in singulas septies. deinde in nouū uas cōpositas recōde,ac exhibe ante cibū. Aliud. Peplū,quod & meconiū appellatur,aqua affusa trito ac excolato,et farinā placētarū torrefactarū ammiscēs,& mel coctū affundēs,hydropicis edendū dato:et uinū dulce aquosum,aut aquā mulsam aquosam insuper bibendā. At meconiū,quod primū excrementū à pueris prodit,collectū recōdito,ac curato,

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE IVDICATIONIBVS, IANO CORnario Medico Physico interprete.

DE iudicationibus quæ cito ad melius tendunt, plerunq; eadē signa sunt,quæ etiam sanitatis. Sudores enim optimi sunt,& celerrime febrē sedant, qui in iudicatorijs diebus fiunt, & febrem perfecte summouēt. Boni quoq; sunt qui per totū corpus fientes,morbū facilius ferre faciunt. Qui uero nihil horū faciunt,incōmodi sunt. Densari uero oportet alui egestionem,morbo ad iudicationē tendente. Sit aūt subfulua,& nō

ualde

ualde graueolens. Cõmodum est & lumbricos exire ad iudicationẽ. Vrina aũt optima est, quæ habet albiſsimã ſubſidentiã, & leuem ac æqualẽ, per totũ tempus donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim ſecurum ac breuẽ fore morbum. Si ſudore oborto morbus deficiat, & urina fulua albã ſubſidentiã habẽs cõſpiciatur: his eadẽ die recidiua febris fiet, atq; hęc quinta die citra periculũ iudicatur. His qui in breuiſsimo tẽpore ſani euadẽt, omnia maxima ſigna fiũt. Nam magis ſine dolore degũt, & extra periculũ, & noctu dormiũt, & alia ſigna ſecura præ ſe ferũt. Quibus in febre nõ lethali capitis dolor, et alia ſigna circũſtant, in his bilis dominatur. Quibus inceperit dolor primis diebus, & quarta ac quinta magis premũtur, hi ſeptima à febre liberãtur. Febres iudicãtur in ijſdem numero diebus, ex quibus & ſuperſtites euadũt homines, & ex quibus pereũt. Etenim placidiſsimæ febres, & ſignis ſecuriſsimis fientes, quarto die deſinũt, aut prius. Lethaliſsimæ uero & ſignis horrẽdiſsimis fiẽtes, quarto die aut prius occidũt. Primus igitur ipſarũ inſultus ſic deſinit. Alter ad ſeptimũ deducit. Tertius ad undecimũ. Quartus ad decimũquartũ. Quintus ad decimũſeptimũ. Sextus ad uigeſimũ. Atq; hæ in acutiſsimis morbis, per quatuor ad uiginti, appoſitiones fiũt. Nõ poteſt aũt quicq; horũ integris diebus exacte numerari. Neq; enim anni ac mẽſes totis diebus cõſtant. In febribus ardẽtibus bona ſigna apparẽtia, qualia in ſanis ſcripta ſunt, ſi quidẽ minora fuerint, ad tertiã diẽ remiſsionẽ indicãt. craſsiora uero, in craſtinũ. craſſa aũt, eadẽ die. In febribus ardẽtibus ſi poſterius ſeptimo die morbus regius accedat, iudiciũ eſt ſudoris. Nã morbus nõ ſolet exudare, neq; uſq̃ alibi abſceſſum facere, ſed ſanus fit. Neceſſe autẽ eſt ubi calor febris diſceſsit, & humorẽ in ſeipſum attraxit, febri cõtingere iudicationẽ, per urinas prodeũtes, aut etiã alui egeſtiones, aut ſanguinis ex naribus fluxũ, aut mictionẽ multã, aut per multã humiditatẽ, ſudorẽ, aut uomitũ. Mulieri uero etiã per menſiũ uiam. Maxime igitur hæc iudicationem faciũt, & quicquid his propinquũ contingit. Facit aũt & alias iudicationes, ſed minus q̃ has. Si uero ſeptimo die morbus regius accedat, aut poſterius, in febre ardẽte, & difficilis multi ſputi ſeceſſus, tum in ardẽtibus, tum in alijs febribus: ſi nullo taliũ ſignorũ fiẽte dimiſerit febris, neceſſe eſt tales iudicatiões pro illis fieri, aut magnorũ tuberculorũ abſceſſum, aut dolores ex abſceſſu uehemẽtes, aut colliquationes humorũ ex calore. Iudicationes & remiſsiões eorũ quæ febrẽ ardẽtem ſignificant, longiorẽ morbũ faciunt. Si uero fortia fuerint, mors plerũq; ſequitur. Reliquæ uero ardẽtes ſecurę deſinũt ſeptimo aut decimoquarto die. Solet aũt & ad lipyriã deuenire, & detinet maxime xl. dies, & in Epialum trãſit. & lipyria eadẽ quoq; die corripit ac dimittit. Fit aũt & capitis dolor. Si uero lipyria nõ dimiſerit in xl. diebus, ſed producta fuerit, & dolor habuerit caput, et delyret æger, ipſum purgato. Deſinente uero febre ardente ſi accedat morbus regius, nõ ſolet amplius exudare, neq; uſquã alibi abſceſſum facere, ſed ſanus fit. Tertiana in ſeptẽ circuitibus plerũq; iudicatur. Quibuſcũq; in febribus intolerabilibus ſeptima, aut nona, aut decimaquarta morbus regius accedit, bonum: ſi non dextrum præcordiũ durũ fiat. Sin minus, ambiguum. Acuti morbi in quatuordecim diebus plerunq; iudicãtur. Sudores febricitãti ſi fiant tertia die, & v. & vij. & ix. & xi. & xiiij. & xxi. & xxxi. hi ſudores morbos iudicant. Qui uero non ſic fiunt, dolores ſignificant. Concoctiones urinarum paulatim

urina optima

lipyria

exquisita

tim maturescētes, si in iudicatorijs diebus concoctæ fuerint, morbum soluunt. Exemplū urinarū ulcera facere oportet. Nam ulcera si repurgantur pure albo, celerem curationē indicāt. Si uero in saniosos humores trāsmutentur, maligna fiunt. Eodem modo & urinæ significāt. Si ex dolore tenues fiant, ex occasione ratiocinari oportet, ex qua morbus accesit, & hāc inspicere ubi sedatur. Nam hac deficiente, alijs signis qualia cōueniunt accedentibus, non putandū est morbo liberationē contingere. Si doluerit caput, & ex hoc febris accedat, et hinc nō sedetur: dolore non cessante febris nō iudicatur: & plurima talia iudicationis longæ sunt ad melius, etiam in his quæ ad sanitatē tendūt. In præcordijs tumores molles, & doloris exortes, & ad cōtactum cedentes, diuturniores quidem iudicationes faciūt, minus autem horrendas tuberculis his cōtrarijs. Eodem modo habet & de tuberculis in reliquo uētre. Ex urinis si quidē id quod mictū est purum fuerit: subsidentiā uero albā ac leuem habuerit, diuturnior fit morbus, & minus ꝙ optima secura est hæc urina. Si uero & urina subrubra fuerit, & subsidentia subrubra ac leuis: diuturniorē quidem hæc morbum ꝙ prior significat, sed ualde salutarem. Quicūqꝫ podagrici morbi fiunt, hi in quadraginta diebus ab inflāmatione liberi sedantur. Sed in his pleraqꝫ longæ iudicationis ad melius sunt. Quæ ad mortē tendunt, in die ac nocte iudicātur, quæ uidelicet debilitationis signa sunt, uelut e poti medicamenti, exturbationis alui & sursum, & deorsum, anxietatis, & aliorū huiusmodi. Si igitur horū signa in die ac nocte submoueātur, bene est. Sin minus, lethalia esse putāda sunt. Sudores pessimi sunt frigidi, & circa ceruicē fientes. Hi enim mortes, & morborū longitudinē præsignant. Alui egestiones uariȩ, diuturniores quidē sunt nigris & alijs lethalibus egestionibus, nihilo uero minus perniciosæ. Sunt aūt tales, ramentosæ, biliosæ, cruētæ, prasinæ, nigræ: & aliquādo simul omnes prodeūt, aliquādo singulæ particulatim. Vrina si quandoqꝫ pura micta fuerit, quandoqꝫ subsidentiā albam ac leuem habens, diuturnæ tales sunt, & minus securæ ꝙ optima urina. Si uero fulua ac tenuis fuerit urina multo tēpore, periculū est ne sufficere homo possit, donec cōcocta fuerit urina. & si aliàs superstitis futuri signa fuerint, his abscessum affore expecta ad locos infra septū transuersum. In febribus si mutationes habeat urina, diuturnitatē temporis significat, & necesse est ægrotū mutari & ad deteriora, & ad alterā partē. Si urinȩ ab initio nō similes fuerint, sed ex tenuibus crassæ fiāt, & penitus tenues, tales ægre iudicant ac incōstantes sunt. Frigidi sudores cū acuta quidē febre, lethales sunt: cū mitiore uero, longitudinē morbi significāt. Et ubi in corpore caliditas aut frigiditas, hic morbus est. & ubi in toto corpore mutatiōes repētinæ fiūt, & si corpus perfrigeretur, aut rursus calefiat, aut color alius ex alio trāsmutetur, morbi lōgitudinē significat. Si febricitāti sudor accedat, febre nō deficiēte, malū. prolōgatur enim morbus, & humiditatē significat. Febricitāti frigidi sudores accedētes, longā febrem significāt. Sudor multus intēperate fiens sano, morbū significat, ęstate minorē, hyeme maiorē. Alui egestiones si in idē cōcedere ac cōsistere permiseris, uelut ramēta subsidēt: si pauca, modicus est morbus: si multa, multus: his infusum per clysterē adhibere cōducit. Quibus uero in egestione inferne bilis atra subsidet, si copiosior, maior est morbus. Si paucior, minor. Si uenæ pulsarint, & facies sana fuerit, et prȩcordia nō mollia, sed in tumorē eleuata, diutur

diuturnus est morbus, & absq; cõuulsione nõ soluitur, aut multa sanguinis ex naribus fluxione, aut uehemẽti dolore. Et palpitationes in manibus, diuturnæ febris signum sunt, aut breuis iudicationis in deterius: & in his pleraq; quæ ad mortem tendunt. His qui breuissimo tempore perituri sunt, maxima signa ab initio fiunt. Nam & difficulter spirant, & noctu nõ dormiunt, & signa periculosa præ se ferunt. In febre cõtinua si quis quarta die & septima affligatur, & undecima non iudicatus fuerit, plerũq; perit. Quicũq; à distentione antrorsum ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereũt. Si uero hos effugerint, sani fiunt. In febribus ardentibus si accedat morbus regius, & singultus quinto die, lethale est. Recidiuæ fiunt in his, quibus desinẽtibus uigiliæ fortes accedunt, aut somni turbulenti, aut corporis robur, aut dolores uniuscuiusq; membri: & quibus febres sedantur, neq; signis solutorijs fientibus, neq; in iudicatorijs diebus: & si deficiẽte febre, & sudore accedente, urinã fuluã minxerint, albam subsidentiam habentẽ, his febris recidiuã eadem die expecta. Hæ uero recidiuæ quinto die iudicantur extra periculum, & si ex iudicatione facta urinã rubicundã, rubram subsidentiã habentem minxerint, etiã his recidiua febris fit eadem die: & pauci ex hac seruantur. Quum recidit febris ardens, plerũq; etiam exudat. Et si reuertens tot diebus detineat quot prius, etiã tertio recidiuat, si non impari die dimiserit reuersa. Plerũq; si crudæ sint urinæ, & alia signa nõ secundum ratione͂ eueniant, morbus in die iudicatoria recidiuat. Quãdoq; uero etiã reuertitur in die iudicatoria, his talibus relictis. Abscessus circa aure͂ quibus circa iudicatione͂ fientes non suppurantur, his submotis recidiua fit, iuxta recidiuarũ rationem, similis circuitui: in his spes est ad articulos abscessum fieri: aut urina crassa, qualis est alba in quartanis delassatorijs, liberat ab abscessu. Quibusdã uero horũ etiam sanguinis è naribus eruptiones fiunt. Hæc autẽ sanguinis eruptio quartanas nõ soluit, neq; morbos qui per alui egestiones sanari solent. Atrabiliarijs cum phrenitide occupatis, si hæmorrhoides oboriãtur, bonum est. Quicũq; insaniunt sua sponte liberati ex morbis, his insaniã soluit dolor ad pedes progressus, aut ad pectus: aut tussis uehemens oborta. Si uero horũ nihil fiat, insania soluta oculi priuatio cõtingit. Qui lingua offendunt, & labiorũ non sunt potentes, si hæc sedata fuerint, suppurati fiunt. Dolorem in locis infernis fortem soluit aut surditas, aut sanguis multus è naribus erũpens. Insania magni morbi ex more fientis solutio. Quibus in febribus ardentibus coxarum dolor, oculorũ distortio, aut cæcitas, aut testium tumores, aut mammarũ eleuatio, febrem ardentem soluit, aut etiam sanguinis ex naribus fluxus. In febre ardenti si insuper corripiat rigor, exudare solet. A febre ardente occupato, rigore accedente, solutio fit. Quibus in febribus ardẽtibus tremores oboriuntur, mẽtis emotio soluit. Quibus in febribus aures obsurduerũt, his nõ soluta febre, insanire necesse est. Soluit autẽ sanguis ex naribus erũpens, aut aluus biliosa egerẽs, aut dysenteria accedens, aut coxarũ, aut genuũ dolor. Quibus febribus rigor accedit, febris soluitur. Quibus dolores fiunt derepẽte, præcordiũ eleuatũ est superne, & si circa spuriã costã graues dolores fiunt, his solutio fit uenæ sectio, & purgatio deorsum. Non enim corripit febris uehemẽs locis impotentib. In his qui ab hydrope detinẽtur, si aquositas per uentrẽ ad uesicã aut uentrẽ fluat,

solutio

solutio fit. Si à pituita alba occupato, alui profluuium uehemens accedat, solutio fit. Qui ab alui profluuio multo tempore detinentur unà cum tussi, non liberantur, si non dolores uehementes in pedibus inciderint. Si uero uult cōmutatio ac correctio naturæ fieri, postquam nō amplius aluus profluit, aut inanem omnem egestionē habuerit, flatus foras prodeūtes accidunt. Nullū itaq; humorē manifestum habent. Quare ei qui ita habet secure exhibere scies ea quæ cōueniunt, & si uoluulus accedat, uinū frigidum multum meracū paulatim bibendū dato, donec somnus, aut crurū dolor fiat. Soluit autē & febris, aut dysenteria. Caput circūcirca dolenti ac ægrotanti, si pus per aures, aut per nares fluxerit, soluit morbū. Quibuscunq; sanis derepēte dolores oboriūtur in capitibus, & statim uoce priuantur, ac stertūt, hi in septem diebus pereūt, si nō febris corripuerit. Caput circūcirca dolenti, quicunq; ex supernis locus doluerit, cucurbitam affige. Soluit dolor ad coxas, & genua, & anhelatio, quicquid horum factū fuerit. Lippienti ab alui profluuio corripi, bonum est.

A conuulsione aut distentione neruorum uexato, febris accedens soluit morbum. Si à febre detentum conuulsio corripuit, sedatur febris eadem die, aut postridie, aut tertia die.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE DIEBVS IVDICATORIIS, IANO Cornario Medico Physico interprete.

MAGNAM artis partem esse arbitror, de his quæ recte scripta sunt posse cōsiderationem facere ac iudicare. Qui enim hoc nouit, & his utitur, non uidetur mihi in arte multū falli posse. Oportet autem exacte perdiscere unāquamq; temporum constitutionem. & quenq; morbū. & qui morbus sit bonus, & qui periculosus, aut in constitutione, aut in morbo. & qui morbus longus sit & lethalis: & qui longus, & nō perniciosus ad uitam. & qui acutus ac lethalis: & qui acutus, & superesse sinens. Ex his enim ordinem dierum iudicatoriorum cōsiderandi ac prædicendi facultas datur. & ex his cognoscere datur, quibus, & quādo, & quomodo uictum præscribere oportet. Maximum itaq; signum in ægrotis qui uicturi sunt, si non præter naturam fuerit febris ardens, & alij morbi eodē modo. Nihil enim horrendum, neq; lethale fit in his quæ secundum naturam sunt. Secundum est, si non etiam ipsum tempus simul cum morbo impugnet. Plerunq; enim hominis natura, uniuersi potestatem non superat. Postea uero si partes circa faciem gracilescant: & uenæ in manibus, & in oculorum angulis, & superciliјs quietem habeant, quum prius non quieuissent. Huic si uox fuerit debilior, & fit leuior: & spiritus rarior ac tenuior, sequenti die remissio morbi contingit. Hæc igitur considerare oportet ad iudicationes: & an bifida linguæ pars uelut saliua alba obducitur, et an in summa lingua hoc idem factum sit, uerum minus. Si quidem igitur parua hæc fuerint, ad tertium diem remissio fit morbi. Si uero aliquanto crassior sit saliua, in crastinum. Si uero adhuc crassior, eadem die. Quin & albas oculorum partes in principio morbi denigrari

necesse

necesse est, si inualuerit morbus. Hæ igitur si puræ fiant, perfectam sanitatẽ indicant: leniter quidem, tardius: uehementer autem, citius. Cæterum acuti morbi fiunt à bile, ubi in hepar influxerit, & ad caput constiterit. Hæc igitur patitur hepar. Intumescit & expanditur ad septũ transuersum præ tumore. & statim ad caput dolor irruit, maxime uero ad tempora: & æger auribus non acute audit. Sæpe etiam oculis non uidet. & horror, & febris corripit. Atq; hæc quidem ab initio morbi ipsi fiunt ex interuallo, quãdoq; uehementer, quãdoq; minus. Quanto autẽ morbi tempus magis progressum fecerit, tanto maior fit dolor in corpore: & pupillæ oculorũ sparguntur, & obtuse uident: & si digitũ admoueris ad oculos, non sentit, eo quòd non uidet. Quòd autẽ non uideat, inde cognoueris. Non enim nictat dum digitus admouetur: et floccos aufert de stragulis, si quidem uiderit, pediculos esse putãs. Et quum hepar magis expassum fuerit ad septum transuersum, delirat: et ob oculos sibi obuersari putat reptilia, & alia omnigena animantia fera, & milites armatos pugnantes, & ipse aduersus ipsos pugnare sibi uidetur: & talia dicit uelut qui uideat, et egreditur, et minatur si quis ipsum egredi non permittat. Et ubi surrexerit, crura eleuare nõ potest, sed cadit. Pedes autem semper fiunt frigidi. Et quum dormierit, exilit à somno, & insomnia horrẽda uidet. Hoc autem cognoscimus, quòd ab insomnijs exilit ac perterretur, postquã ad sanam mentem redijt. Exponit enim insomnia hæc, qualiaq; & corpore fecit, & lingua loquutus est. Atq; hæc quidem sic patitur. Quandoq; uero etiam uoce priuatur, per totam diem ac noctem multum aceruatum spiritum respirans. Postquã uero delyrare cessauit, statim ad sanam mentem redit. Et si quis ipsum interroget, recte respondet, & intelligit omnia quæ dicũtur. Deinde rursus paulo post in ijsdem afflictionibus iacet. Hic morbus accidit maxime in peregrinatione, & si alicubi desertam uiam iuerit, & timor ipsum ex spectro corripuerit. Corripit etiam alijs modis. Tetani tres. Siquidem ex uulnere tetanus, siue distentio neruorum antrorsum ac retrorsum fiat, æger hæc patitur. Maxillæ cõgelantur ac rigent, uelut ligna: & os aperire non potest, & oculi frequenter lachrymantur ac distrahũtur, & dorsum riget, & crura flectere non potest, neq; manus, neq; spinam. Quum uero lethalis fuerit, potus & cibi quos prius accepit, per nares quandoq; redeunt. At opisthotonos, retrorsum fiens distentio, reliqua quidem eadem ægro inducit ut plurimum, fit autem quum in ceruice tendines retrorsum ægrotarit. Aegrotat autem, ab angina, aut ab uua, aut locis circa tonsillas suppuratis. Aliquando etiam à capite febribus accedentibus conuulsio succedit. Iam uero etiam à uulneribus. Hic trahitur in posteriorem partem, & præ dolore dorsum ac pectora rigent, & eiulat. Hic conuellitur uehementer, ut uix detineatur à præsentibus, ne è lecto excidat. Alius tetanus est minus lethalis prioribus. fit autem ab ijsdem, & totum corpus similiter conuellitur. Febris ardens prædictis non similiter fit. Vrit enim semel ut necesse sit febricitare. Sitis igitur multa hominem tenet, & febris uehemens. lingua uero rumpitur exasperata, & sicca fit: & color ipsius primum quidem pallidus est, uelut solet. progressu uero temporis nigrescit. Et si quidem in principijs nigrescat, citiores iudicationes fiunt. Si uero posterius, diuturniores. Coxendicum morbus ex his maxime causis fit in plerisq;: si quis diutius in sole uersetur, & coxendices fuerint calfacti,

&

& humor qui est in articulis, à calore fuerit resiccatus. Quòd autem id quòd resiccatur condensatur ac cõpingitur, hoc magnũ signum est. Aeger enim articulos uertere ac mouere nõ potest, præ dolore articulorum, & eo quod uerticula sunt cõpacta. Dolet autem magis lumbos & uerticula ea quæ sunt ex obliquo coxarũ, & genua. Consistit autẽ dolor plurimo tempore in inguinibus simulq; coxendicibus, acutus ac æstuosus. & si quis ipsum erigat aut transmoueat, eiulat præ dolore q̃ maxime potest. Quandoq; uero etiam cõuulsio accedit, & rigor ac febris. Fit aũt à bile & pituita. fit etiã à sanguine: & dolores cõsimiles ab omnibus morbis: & rigor & febris aliquando corripit debilis. Morbus regius acutus est, & celeriter occidẽs. Color totus malicorij speciẽ refert, & est uehementer cum uirore pallidus, quemadmodũ lacerti cũ uirore pallidiores. consimilis autem est cutis. Et in urina subsidet uelut eruum fuluum: & febris & horror debilis habet. Quandoq; etiã stragula habere non sustinet, sed mordetur ac raditur matutino tẽpore, ubi nondũ cibum accepit, internis partibus. Deinde uiscera plerunq; fugiunt. Et si quis erigat ipsum aut alloquatur, nõ sustinet. Hic utplurimũ moritur intra quatuordecim dies. Has autem ubi effugerit, sanus fit.

Peripneumonia talia facit. Febris uehemens tenet: & spiritum densum ac calidum respirat: & anxietas adest, & impotẽtia, & iactatio, & dolores circa scapulas, & clauiculas, & mammam: & grauitas in pectoribus, & delyriũ. Quandoq; uero doloris exors æger est, donec tussire inceperit. Verum hic morbus diuturnior ac difficilior illo est. Saliuam autẽ albam & spumosam primũ spuit. Lingua flaua est, uerum progressu temporis nigrescit. Si quidem igitur in principio nigrescat, citius morbus finitur. Si uero posterius, tardius. Tandem uero etiam rumpitur lingua, & si digitum apponas inhæret. At liberationẽ à morbo significat lingua, similiter uelut in pleuritide. Hæc autem patitur æger minimũ diebus quatuordecim. ad summũ una & uiginti: & tussit hoc tempore uehemẽter: & unà cũ tussi purgatur, primũ quidem saliua multa ac spumosa. Septima uero & octaua die, ubi febris in uigore fuerit, & humida sit peripneumonia, crassior: sin minus, non. Nona uero & decima, cũ uirore pallida ac subcruenta. Duodecima autem usq; ad decimamquartam, multa & purulenta. Atq; hoc in his cõtingit, quorum naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, & morbus fortis est. Quorum uero & natura, & morbi constitutio sicca est, in his minus.

Cæterum de iudicatorijs diebus, etiam iam ante à me dictum est. Iudicantur autem febres quarta die, septima, undecima, decimaquarta, decimaseptima, uigesimaprima. Ex his autẽ acutis quædam etiam trigesima. Deinde quadragesima. postea sexagesima. Quum uero hos numeros excesserint, diuturna iam febrium constitutio fit.

HIPPOCRATIS COI LIBER APHORISMORVM, IANO CORNArio Medico Physico interprete.

SECTIO PRIMA.

1 VITA breuis, ars longa, tempus præceps, experimentũ periculosum, iudicium difficile. Oportet autẽ non solum seipsum exhibere quæ decent facientem, sed etiam ægrotum, & præsentes, & quæ externa sunt. II. In perturbationibus alui, & uomitibus sponte fientibus, si quidẽ qualia purgari oportet purgẽtur, confert, & leuiter ferũt: Sin minus, uice uersa. Sic & uasorum uacuatio, si quidẽ talis fuit, qualis fieri debet, confert, et bene ferunt: Sin minus, uice uersa. Inspicere itaq; oportet regionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus conuenit, aut non.

III. In exercitatibus boni habitus ad summũ progressi periculosi sunt, si in extremo fuerint. Non enim manere possunt in eodem, neq; quiescere. Quũ uero non quiescant, nõ amplius in melius augescere possunt. reliquũ est igitur ut in deterius. Ob has igitur causas bonam habitudinem non tarde soluere confert, quo corpus rursum renutritionis principiũ sumat. Neq; uero collapsiones ad extremum ducere oportet. periculosum enim est. Sed qualis natura est eius qui perferre debet, ad hoc ducere cõuenit. Similiter aũt & euacuatiões ad extremum ducentes, periculosæ sunt. & rursus renutritiones in extremo existentes, periculosæ sunt. IIII. Tenues & exacti uictus, & in lõgis semper affectionibus, & in acutis, ubi non expedit, periculosi sunt. & rursus uictus ad extremã tenuitatem progressi, difficiles sunt. Et repletiones ad extremũ progressæ, difficiles sunt. V. In tenui uictu delinquẽtes ægrotantes, magis læduntur. Omne enim delictũ quod committi poterit, magis magnũ committitur in tenui q̃ in paulo pleniore uictu. Quapropter etiã in sanis periculosus est ualde tenuis, & constitutus, ac exactus uictus, quoniam delicta grauius ferũt. Ob hoc igitur tenuis & exactus uictus periculosus est magis quàm paulo plenior.

VI. Ad extremos morbos, exacte extremæ curationes, optimę sunt.

VII. Vbi igitur peracutus est morbus, statim etiam extremos labores habet, & extreme tenuissimo uictu uti necesse est. Vbi non, sed pleniore uictu uti licet, intantum subdescendendũ est, inquantũ morbus extremis mollior fuerit.

VIII. Quũ in uigore fuerit morbus, tũc tenuissimo uictu uti necesse est.

IX. Simul aũt coniectare oportet, an æger ex uictu durare possit ad morbi uigorẽ: & utrum ille prius deficiet, & ex uictu durare nõ possit: aut morbus prius deficiet ac obtũdetur. X. Quibus igitur statim uigor est, his statim tenuis uictus exhibendus est. Quibus uero uigor posterius, his ad illud, & paulo ante illud tempus, subtrahendus est. Antea uero mitius æger uictu tractandus est, quo durare possit. XI. In exacerbationibus subtrahere uictum oportet. Nam apponere noxa est. Ex quibus per circuitus exacerbationes fiunt, in exacerbationibus subtrahere oportet. XII. Exacerbationes & constitutiones indicabunt morbi, & tẽpora anni, & circuituum inter se collata incre-

mēta, siue quotidie, siue alternis diebus, siue per amplius temporis interuallum fiant. Sed & ex apparentibus indicia fiunt, uelut in pleuriticis, si sputum statim appareat incipiente morbo, ipsum abbreuiat. Si uero posterius appareat, producit. & urinæ, & alui egestiones, & sudores apparentes indicant & ægre & facile iudicandos, & breues & longos morbos. XIII. Senes facillime ieiunium ferunt. Deinde ætate consistentes. Minime adolescentes. omnium uero minime pueri, & inter hos ipsos qui ipsi seipsis alacriores fuerint.

XIIII. Qui crescunt, plurimum habent innatum calorem. plurimo igitur opus habent alimento. Sin minus, corpus consumitur. Senibus autem modicus est calor: quapropter paucis fomitibus opus habent, à multis enim extinguuntur. Ob hanc etiam causam febres senibus non similiter acutæ fiunt. Frigidum est enim ipsorum corpus. XV. Ventres hyeme & uere natura calidissimi sunt, & somni longissimi: Quapropter in his temporibus alimenta plura exhibenda sunt. Nam innatum calorem ampliorem tunc habent, alimento igitur ampliore opus habent. Signum sunt ætates, & athletæ.

XVI. Victus humidi omnibus febricitantibus cōferunt. Maxime uero pueris, & alijs ita ali adsuetis. XVII. Et quibus semel aut bis, & plus aut minus, & ex parte exhibere oportet, considerandum est. Dandum uero etiam aliquid est tempori, & regioni, & ætati, & consuetudini. XVIII. Aestate & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, deinde uere.

XIX. His qui in circuitibus exacerbantur, nihil dare oportet, neq; cogere: sed auferre de appositionibus ante iudicationes. XX. Quæ iudicantur, & iudicata sunt integre, neq; mouere oportet, neq; nouare, neq; medicamentis, neq; alijs irritamentis, sed sinere. XXI. Quæ ducere oportet, quò maxime repunt, eò ducere oportet, per conuenientes locos.

XXII. Concocta medicamentis aggredi oportet, & mouere non cruda, neq; in principijs, si non turgeant. Plurima uero non turgent.

XXIII. Quæ prodeunt nō multitudine æstimare oportet, sed quandiu prodeant qualia oportet, & facile æger ferat. Et ubi opus est, usq; ad animi deliquium ducere oportet: & hoc facere, si sufficiat æger. XXIIII. In acutis affectionibus raro etiam in principijs medicamentis uti oportet: atq; hoc facere diligēti prius æstimatione facta. XXV. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert & facile ferunt. Contraria uero difficulter.

SECTIO SECVNDA.

I IN quo morbo somnus laborem facit, mortale: Si uero somnus prosit, non lethale. II. Vbi somnus delyrium sedat, bonum est. III. Somnus, uigilia, utraq; modum excedentia, malum. IIII. Non satietas, non fames, neq; aliud quicquam bonum est, quod naturæ modum excedat.

V. Lassitudines spontaneæ denunciant morbos. VI. Quicunq; aliqua corporis parte dolentes, plerūq; dolores nō sentiunt, his mens ægrotat.

VII. Quæ multo tempore attenuantur corpora, lente reficere oportet. Quæ uero breui, breui. VIII. Si ex morbo cibum capiens quis non fiat ualidus, significat quòd corpus uberiore alimēto utitur, Si uero cibum non accipiente hoc contingat, nosse oportet quòd euacuatione opus habet.

IX. Corpora quocunq; quis purgare uoluerit, fluida facere oportet.

x. Non pura corpora quãto plus nutries, tanto magis lædes. xi. Facilius est repleri potu, ꝗ cibo. xii. Quæ relinquuntur in morbis post iudicationem, recidiuã faciunt. xiii. Quibuscunq; iudicatio fit, his nox grauis ante exacerbationem. Quæ uero sequitur plerunq; tolerabilior est.
xiiii. In alui fluxionibus, mutationes egestionum prosunt, si non ad prauas mutentur. xv. Vbi fauces ægrotãt, aut tubercula in corpore nascuntur, excretiones cõsiderare oportet. Si enim biliosæ fuerint, corpus simul ægrotat. Si uero similes sanis fiant, tutũ est corpus nutrire. xvi. Vbi fames, non oportet laborare. xvii. Vbi cibus præter naturam copiosior [illegible]gressus fuerit, morbum facit. Ostendit autem sanatio. xviii. Eorũ [illegible] aceruatim & uelociter nutriũt, ueloces etiam egestiones fiũt. xix. [illegible]torum morborum non omnino tutæ sunt prædictiones, neq; mortis, neq; [illegible]nitatis. xx. Quibus dum iuuenes sunt, uẽtres humidi sunt, his senescen[illegible]tibus resiccantur. Quibus uero dum iuuenes sunt, uentres sicci sunt, his senescentibus humectãtur. xxi. Famẽ uini potus soluit. xxii. Quicunq; morbi ex repletione fiunt, euacuatio sanat. Et quicunq; ex euacuatione, repletio. Et aliorum contrarietas. xxiii. Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur. xxiiii. Septimæ quarta index est. Alterius hebdomadæ octaua principiũ est. Consideranda uero est undecima. Hæc enim quarta est secundæ hebdomadæ. Considerãda rursus decimaseptima. Ipsa enim est quarta quidẽ à decimaquarta, septima uero ab undecima. xxv. Aestiuæ quartanæ plerunq; sunt breues. Autumnales uero longæ, & maxime quæ ad hyemem pertingunt. xxvi. Febrem in conuulsione fieri melius est, ꝗ conuulsionem in febre. xxvii. His quæ non secundum rationẽ leuant, non oportet credere, neq; ualde timere ea quæ praua fiunt præter rationẽ. Pleraq; enim ex talibus inconstantia sunt, & non ualde permanere, neq; morari solent. xxviii. Febricitantium non omnino leuiter, permanere, & nihil minui corpus, aut etiam magis ꝗ pro ratione colliquari, malum est. Illud enim morbi longitudinẽ, hoc uero debilitatẽ significat. xxix. Incipientibus morbis si quid mouendum uidetur, moue: uigentibus uero, quietem agere melius est. xxx. Circa principia & fines, omnia debiliora sunt. Circa uigores uero, fortiora. xxxi. Ex ægritudine bene cibum accipienti, nihil augescere corpus, malum est. xxxii. Plerũq; omnes male habentes, ab initio cibum bene capientes, & nihil augescentes, ad finem rursus cibos fastidiũt. At ab initio quidem ualde cibum auersantes, postea uero bene cibum capientes, melius liberantur. xxxiii. In omni morbo ualere mente, & bene se habere ad ea quæ exhibentur, bonum. contrarium uero, malum.
xxxiiii. In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori morbus magis affinis fuerit, ꝗ hi quibus nõ affinis in aliquo horum existit. xxxv. In omni morbo partes circa umbilicum & pectinem, crassitudinem habere melius est. At uehemẽs tenuitas & eliquatio, praua est. Periculosa uero talis est etiã ad infernas purgationes. xxxvi. Sana habentes corpora, dum medicamẽtis purgãtur, cito exoluũtur. Itemq; qui prauo cibo utuntur. xxxvii. Qui bene habent corpore, eos operosum est medicamentis purgare. xxxviii. Paulo deterior & potus & cibus, ue-

rum iucundior, melioribus quidem, sed iniucundioribus præferendus est.

XXXIX. Senes iuuenibus plerunq; minus ægrotant. Quicunq; uero ipsis fiunt morbi diuturni, ut plurimum commoriuntur. XL. Raucedines & grauedines, in ualde senibus non concoquuntur. XLI. Qui exoluuntur sæpe & fortiter, absq; manifesta causa, derepente moriuntur. XLII. Sydeationem fortem quidem soluere, impossibile est. debilem uero, non facile.

XLIII. Ex his qui strangulantur, & submerguntur, nondum autem mortui sunt, non reconualescunt quibus spuma circa os fuerit. XLIIII. Crassi admodum secundum naturam, magis cito moriuntur, quam graciles. XLV.

Iuuenibus comitialibus liberationē faciunt mutationes, maxime ætatis, & regionum, & uictuum. XLVI. Duobus doloribus simul fientibus, non secundum eundem locum, uehementior obscurat alterum. XLVII. Circa generationem puris, dolores & febres magis contingunt, quam facto iam ipso.

XLVIII. In corporis motu, quum incœperit dolere, quiescere statim lassitudinem eximit. XLIX. Adsueti consuetos labores ferre, etiamsi fuerint debiles, aut senes, non adsuetis fortibus ac iuuenibus facilius ferūt. L. Ex multo tempore consueta, etiamsi deteriora fuerint, inconsuetis minus molestare solent. Oportet igitur etiam ad inconsueta transmutationem facere. LI.

Multum & repēte euacuare, aut replere, aut calefacere, aut frigefacere, aut omnino quomodocunq; corpus mouere, periculosum est. Et omnis multitudo naturæ contraria est. Quod uero paulatim fit, tutum est, tum aliàs, tum si ex altero ad alterum transitus fit. LII. Omnia secundum rationem facienti, si non secundum rationem fiant, non transire oportet ad aliud, manente eo quod uisum est ab initio. LIII. Quicūq; uētres humidos habēt, dum quidem iuuenes sunt, melius degunt quam hi qui siccos habent. Verum ad senectutem deterius degunt. Resiccantur enim plerunq; senescentibus. LIIII. In corporis magnitudine iuuentutem quidem degere, liberale est & non indecorum. Senectutem uero degere, inutile, & deterius paruitate.

SECTIO TERTIA.

I MVtationes temporum maxime pariunt morbos, & in temporibus magnæ mutationes frigoris, aut caloris, & reliqua iuxta rationem hoc modo. II. Naturarum aliæ quidem ad æstatem, aliæ uero ad hyemem, bene aut male se habent. III. Morborum alij ad alia tempora, bene aut male se habent: & ætates quædam ad tēpora, & regiones, & uictus. IIII. In temporibus quum eadē die, modo calor, modo frigus fit, autūnales morbos expectare oportet. V. Austri auditū grauantes, caliginosi, caput grauātes, torpidi, dissoluentes. Quum hic præualuerit, talia in morbis patiuntur. Si uero Aquilo fuerit, tusses, fauces, alui duræ, urinæ difficultates, horrores, dolores costarum, pectoris. Quum hic dominatur, talia in morbis expectare oportet.

VI. Quū æstas fit ueri similis, sudores in febribus multos expectare oportet. VII. In siccitatibus febres acutæ fiunt, & si quidem annus amplius talis fuerit, qualem constitutionem fecerit, plerunq; tales etiam morbos expectare oportet. VIII. In constantibus temporibus, si tempestiue tempestiua reddantur, morbi constantes & iudicatu facilimi fiunt. In inconstantibus autem, incōstantes, & qui difficulter iudicātur. IX. In autumno morbi acutissimi

tiſsimi, & omnino mortiferi, Ver autem ſaluberrimum & minime lethale.

x. Autumnus tabidis malus. xi. De temporibus ſi quidem hyems ſicca & aquilonaris fuerit, Ver autem pluuioſum & auſtrale, neceſſe eſt æſtate febres acutas, & lippitudines, & dyſenterias fieri, maxime mulieribus, & uiris natura humidioribus. xii. Si uero hyems auſtralis, & pluuioſa, ac clemens fiat, Ver autem ſiccum & aquilonare, mulieres quidem quibus partus ad uer inſtat, ex omni occaſione abortiunt. Quæ uero pariūt, impotentes ac morboſos pueros pariunt, ita ut aut ſtatim pereant, aut tenues ac morboſi uiuant. Alijs autem dyſenteriæ, & lippitudines ſiccæ fiunt. Senioribus uero defluxiones breui perimentes. xiii. Si uero æſtas ſicca fiat & aquilonaris: autumnus autem pluuioſus & auſtralis, capitis dolores ad hyemem fiunt, & tuſſes, & raucedines ac grauedines: quibuſdam etiam tabes. xiiii.

Si uero aquilonaris & aquarum exors autumnus fuerit, his quidem qui humidas naturas habent, & mulieribus commodus erit. Reliquis uero fient lippitudines ſiccæ, & febres acutæ, & grauedines. Quibuſdam uero etiam atræ biles. xv. Ex anni uero conſtitutionibus, in ſumma ſiccitates pluuioſis ſalubriores ſunt, & minus lethales. xvi. Morbi in pluuioſis quidem plerunque fiunt, febres longæ, & alui fluxiones, & putredines, & comitiales, & ſyderationes, & anginæ. In ſiccitatibus uero, tabes, lippitudines, arthritides, urinæ ſtillicidia, & dyſenteriæ. xvii. Quotidianæ uero conſtitutiones, aquilonares quidem corpora compingunt, & robuſta, & ad motum idonea, & bene colorata, & melius audientia faciunt, & uentres reſiccant, & oculos mordent, & ſi circa thoracem aliquis dolor prius eſt, magis affligunt. Auſtrales autem corpora diſſoluunt, & humectant, & grauem auditum, ac capitis grauitatem, & uertigines faciunt. In oculis autem & corporibus ægrum motum, & uentres humectant. xviii. Secundum tempora uere quidem & prima æſtate, pueri, & qui his ætate cohærent, optime degunt, & maxime ſani ſunt. Aeſtate uero & autumno aliquandiu, ſenes. Reliquo autumno & hyeme, mediam ætatem habentes. xix. Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt. Quidam tamen magis in quibuſdam ipſorum & fiunt, & exacerbantur. xx. Vere inſaniæ, & atræ biles, & comitiales, & ſanguinis fluxiones, & anginæ, & grauedines, & raucedines, & tuſſes, & lepræ, & impetigines, & uitiligines, & puſtulæ ulceroſæ plurimæ, & tubercula, & morbus articularis. xxi. Aeſtate uero & quidam ex his, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, & uomitus, & alui profluuia, & lippitudines, & aurium dolores, & oris exulcerationes, & pudendorum putredines, & papulæ ſudoroſæ. xxii. Autumno autem & ex æſtiuis multi, & febres quartanæ, & erroneæ, & ſplenes, & hydropes, & tabes, & urinæ ſtillicidia, & inteſtinorum leuitates, & dyſenteriæ, & coxendices, & anginæ, & anhelationes, & uoluuli, & comitiales, & inſaniæ, & atræ biles. xxiii. Hyeme uero pleuritides, peripneumoniæ, grauedines, raucedines, tuſſes, dolores pectorum, laterum ac lumborum, capitis dolores, uertigines, ſyderationes.

xxiiii. In ætatibus autem talia contingunt, paruis ac recens natis pueris feruida oris ulcera, uomitus, tuſſes, uigiliæ, timores, umbilici inflammatio-

nes, aurium humiditates. XXV. Ad dentitionem uero accedentibus, gingiuarum pruritus, febres, conuulsiones, alui profluuia, & maxime ubi dentes caninos producunt, tum crassissimis pueris, tum his qui duros uentres habent. XXVI. Senioribus autem fientibus, tonsillæ, uerticuli in occipitio intro luxationes, anhelationes, calculorũ generationes, lumbrici rotundi, ascarides, uerrucæ, tumores glandularum circa aures oblongi satyriasmi appellati, strumæ, & alia tubercula, maxime uero prædicta. XXVII. Adhuc uero senioribus, & ad pubertatem accedentibus, pleraq; ex his, & febres diuturnæ magis, & ex naribus sanguinis fluxiones. XXVIII. Plurimæ uero affectiones pueris iudicãtur, partim in quadraginta diebus, partim in septem mensibus, partim in septem annis, partim ad pubertatem accedentibus. Quæ uero permanserint pueris affectiones, & non exolutæ fuerint circa pubertatem, aut fœmellis circa mensium eruptiones, diuturnæ fieri solent. XXIX. Iuuenibus autem sanguinis spuitiones, tabes, febres acutæ, comitiales, & alij morbi, maxime uero prędicti. XXX. His uero qui hanc ætatem excesserunt, anhelationes, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitides, febres ardentes, alui profluuia diuturna, bilis sursum ac deorsum effusiones, dysenteriæ, intestinorum leuitates, hæmorrhoides. XXXI. Senibus autem spirandi difficultates, & defluxiones cum tussi, urinæ stillicidia, urinæ difficultates, articulorum dolores, nephritides, uertigines, syderationes, mali habitus, pruritus totius corporis, uigiliæ, alui, oculorum, & narium humiditates, uisus hebetudines, glaucedines, auditus grauitates.

SECTIO QVARTA.

I. PRægnantes medicamẽtis purgare oportet, si turget humor, quarto mense, & usq; ad septimum. Minus uero has, Iuniores autem & seniores fœtus uereri oportet. II. In medicamẽtorum usu, talia ex corpore ducere oportet, qualia etiam sponte prodeũtia commoda sunt. Contrario autem modo prodeuntia, sedare. III. Si qualia oportet purgari, purgẽtur, cõfert & facile ferunt. Contraria uero difficulter. IIII. Medicamentis purgare oportet æstate quidẽ, superiores magis: hyeme uero inferiores. V. Sub canẽ, & ante canem, operosæ sunt medicamentorũ purgationes. VI. Graciles, & facile uomẽtes, sursum purgare oportet, uitantes hyemem. VII. Difficulter uomentes, & moderate carnosos, deorsum, uitantes æstatem. VIII.

Tabescentes autẽ, uitantes superiores. IX. Atrabiliarios uero plenius inferiores. Eadem ratione cõtraria apponens. X. Purgare oportet in ualde acutis, si humor turget, eadem die. Morari enim in talibus malum est. XI.

Quibus tormina, & circa umbilicũ dolores, & lumborum dolor, qui neq; à medicamento, neq; aliàs soluitur, in hydropem siccũ firmatur. XII. Quibus alui intestinorum leuitate affecti, eos hyeme sursum purgare malum est.

XIII. Ad ueratrum, his qui nõ facile sursum purgãtur, ante potionem corpora humectare oportet, ampliore cibo ac quiete. XIIII. Vbi biberit quis ueratrum, ad motus quidem corporũ magis ducere oportet, ad somnos autem & quietẽ minus. Declarat aũt nauigatio, quòd motus corpora turbat. XV. Vbi uolueris magis ducere ueratrũ, corpus moueto. Vbi uero sistere, somnum

facito,& ne moueto. XVI. Veratrũ periculosum est sanas carnes habentibus. Conuulsionem enim inducit. XVII. Sine febre existenti cibi fastidium,& oris uentriculi morsus,et uertigo,& os amarescens,medicamento sursum purgante opus habere significat. XVIII. Dolores supra septũ transuersum,qui purgatione opus habent,sursum uersus purgatione indigere significant: qui uero infra,deorsum. XIX. Qui in medicamentorum potionibus,dum purgantur non sitiunt,non cessant prius q̃ sitierint. XX. Non febrientibus si fiat tormen,& genuum grauitas,& lumborum dolor,deorsum medicamento purgante opus habere significat. XXI. Egestiones alui nigræ,uelut sanguis niger,sua spõte prodeuntes,& cum febre,& sine febre,pessimæ sunt.& quanto plures fuerint peiores colores,tanto magis malũ est. Cum medicamento uero melius,& quanto plures fuerint colores,non malum est. XXII. Quibuscunq; morbis incipiẽtibus,si atra bilis,aut sursum aut deorsum prodierit,lethale est. XXIII. Quibuscunq; ex morbis acutis,aut ex diuturnis, aut ex uulneribus,aut aliàs attenuatis, atra bilis, siue qualis sanguis niger subierit,postridie moriũtur. XXIIII. Dysenteria si àb atra bile inceperit,lethalis est. XXV. Sanguis sursum quidem qualiscũq; fuerit, malus est.deorsum uero bona sunt nigra subeũtia. XXVI. Si à dysenteria occupato, ueluti carnes subierint, lethale est. XXVII. Quibus in febribus sanguinis multitudo erumpit undecunq;, his in refectionibus alui humectantur. XXVIII. Quibus biliosę sunt egestiones,surditate fiente cessant.Et quibus surditas, biliosis egestionibus fientibus cessat. XXIX. Quibus in febribus sexta die rigores fiũt,difficulter iudicant. XXX. Quibus exacerbationes fiunt,quacũq; tandem hora febris dimiserit, si postridie eadẽ qua antea hora corripuerit,difficulter iudicant. XXXI. Delassatis in febribus,ad articulos,& circa maxillas maxime,abscessus fiunt. XXXII. Quibuscunq; resurgẽtibus ex morbis,si quid doluerit, isthic abscessus fiũt. XXXIII. Sed & si ante morbũ quid doluerit,isthic morbus incumbit. XXXIIII. Si à febre occupato,tumore nõ existẽte in faucibus,suffocatio derepente cõtingat,lethale est. XXXV. Si à febre occupato collũ repente obuersum fuerit,& uix deglutire poterit,tumore nõ existente,lethale est. XXXVI. Sudores febricitanti si inceperint,boni sunt tertia die, & quinta,& septima,& nona,& undecima,& decimaquarta, & decimaseptima, & uigesima prima, & uigesimaseptima, & trigesima prima, & trigesima quarta. Hi enim sudores morbos iudicãt.Qui uero non sic fiunt,dolorẽ significant,& longitudinẽ morbi,& recidiuas. XXXVII. Frigidi sudores cũ acuta quidẽ febre fiẽtes,mortẽ significãt: cũ mitiore uero,morbi longitudinẽ. XXXVIII. Et ubi in corpore sudor est,illic morbũ esse declarat. XXXIX. Et ubi in corpore frigiditas aut caliditas, isthic morbus est. XL. Et ubi in toto corpore mutationes,& si corpus perfrigeretur,aut rursus calefiat,aut color alius ex alio fiat,longitudinem morbi significat. XLI. Sudor multus ex somno, citra manifestã causam fiens,corpus multo alimẽto uti significat. Si uero cibum nõ capiẽti hoc fiat,significat quòd euacuatione opus habet. XLII. Sudor multus,frigidus aut calidus,semper fluens: frigidus maiorẽ,calidus mino-

rem morbum significat. XLIII. Febres quæcunq; non intermittentes per tertiam fortiores fiunt, magis periculosæ sunt. Quocunque uero modo intermiserint, quòd sine periculo sint significant. XLIIII. Quibus febres longæ, his tubercula ad articulos, aut dolores fiunt. XLV. Quibus tubercula ad articulos, aut dolores, ex febribus longis fiunt, hi pluribus cibis utuntur. XLVI. Si rigor incidat febre non intermittente, ægroto iam debili, lethale est. XLVII. Exscreationes in febribus non intermittentibus, liuidæ, & cruentæ, & graueolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probe secedentes, bonæ, & per alui egestiones, & per urinas. Si uero nō aliquid ex conducentibus excernatur per hos locos, malum est. XLVIII. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ uero ardeant, ac sitim habeant, lethale est. XLIX. In febre nō intermittente, si labium, aut palpebra, aut superciliū, aut oculus, aut nasus distorqueatur: aut non uideat, aut nō audiat, æger iam debilis existens, quicquid horum fiat, propinqua mors est. L. Vbi in febre non intermittente, difficultas spirandi, & delyrium fit lethale est. LI. In febribus abscessus, qui non soluuntur ad primas iudicationes, longitudinem morbi significant.

LII. Quicunq; in febribus, aut alijs ægritudinibus, ex uoluntate lachrymantur, nihil absurdi est. Qui uero non ex uoluntate, absurdum. LIII.

Quibus circa dentes in febribus uiscosa adhærent, his fortiores febres fiūt.

LIIII. Quibus plerunq; tusses siccæ, parum irritantes, in febribus ardentibus, hi non ita ualde siticulosi sunt. LV. Ex glandularum tumoribus febres omnes malæ sunt, exceptis diarijs. LVI. Febricitanti sudor oboriens febre non remittente, malum. Moram enim trahit morbus, & multam humiditatem significat. LVII. A conuulsione, aut distentione neruorum uexato, febris accedens morbum soluit. LVIII. A febre ardente occupato, rigore accedente, solutio fit. LIX. Tertiana exacta in septem circuitibus ad summum iudicatur. LX. Quibus in febribus aures obsurduerunt, his sanguis è naribus effusus, aut aluus exturbata, morbum soluit.

LXI. Febrientem si non in diebus imparibus febris dimiserit, recidiuare solet. LXII. Quibus in febribus morbus regius fit ante septimum diem, malum. LXIII. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluuntur. LXIIII. Quibus in febribus morbus regius septima, aut nona, aut decimaquarta accedit, bonum, si non præcordium dextrum durum fiat: sin minus, non bonum. LXV. In febribus circa uentrem æstus uehemens, & cordis siue oris uentriculi morsus, malum. LXVI. In febribus acutis conuulsiones, & circa uiscera dolores fortes, malū. LXVII. In febribus, ex somnis, timores aut conuulsiones, malum. LXVIII. In febribus spiritus offendens, malum. Conuulsionem enim significat. LXIX.

Quibus urinæ crassæ, grumosæ, paucæ, non sine febribus, ubi copia ex his successit, tenuis prodest. Tales autem maxime prodeunt his quibus ab initio, aut breui subsidentiam habent. LXX. Quibus in febribus urinæ conturbatæ, uelut iumenti, his capitis dolores, aut adsunt, aut aderunt. LXXI.

Quibus septima die morbi iudicatur, his nubeculam habet urina, quarta die rubram

rubram, & alia secundum rationem. LXXII. Quibus urinæ pellucidæ, albæ, malæ. Maxime autem in phreniticis comparet. LXXIII. Quibus præcordia eleuata, permurmurantia, lumborum dolore accedente, his alui humectantur, si non flatus erumpant, aut urinæ copia prodeat. In febribus autem hæc. LXXIIII. Quibus spes est abscessum fore ad articulos, eos liberat ab abscessu urina multa, & crassa, & alba prodiens, qualis in febribus laboriosis quarta die quibusdam fieri incipit. Si uero etiam ex naribus sanguis eruperit, breui admodum soluitur. LXXV. Si quis sanguinem aut pus mingat, rhenum aut uesicæ ulceratione͂ significat. LXXVI. Quibus in urina crassa existente, carunculæ paruæ, aut ueluti pili simul exeunt, his de rhenibus excernuntur. LXXVII. Quibus in urina crassa existente, furfuracea quædam simul minguntur, his uesica scabie affecta est. LXXVIII. Qui sua sponte sanguinem mingunt, his in rhenibus uenæ ruptionem significat.

LXXIX. Quibus in urina, arenosa subsidunt, his uesica calculo laborat.

LXXX. Si quis sanguinem mingat, & grumos, & urinæ stillicidium habeat, & dolor incidat in imum uentrem, & ani ac scorti intercapedinem, partes circa uesicam affectæ sunt. LXXXI. Si quis sanguine͂ & pus mingat, & squamas, & odor grauis sit: uesicæ exulcerationem significat. LXXXII.

Quibus in urinaria fistula tuberculum nascitur, his suppuratione facta & eruptione, solutio fit. LXXXIII. Mictio noctu multa fiens, medicam alui egestionem significat.

SECTIO QVINTA.

I CONuulsio ex ueratro lethalis est. II. Ex uulnere co͂uulsio lethalis est. III. Sanguine multo effuso co͂uulsio aut singultus accede͂s, malu͂. IIII. Ex superflua purgatione, conuulsio aut singultus accedens, malum.

V. Si quis ebrius derepente uoce priuetur, conuulsus moritur, si no͂ febris corripuerit, aut ubi ad horam qua crapulæ soluuntur peruenit, loquatur.

VI. Quicunq; à distentione antrorsum ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si uero has effugerint, sani fiunt. VII. Quibuscunq; morbi comitiales ante pubertatem fiunt, tra͂smutationem habent. Quibuscu͂q; uero uiginti quinq; annos natis fiunt, his plerunq; co͂moriuntur. VIII.

Quicunq; pleuritici fientes, in quatuordecim diebus non repurgantur, his ad suppurationem transitio fit. IX. Tabes maxime fit ætatibus, ab anno decimo octauo, usq; ad trigesimumquintum. X. Quicunq; anginam effugiunt, his ad pulmone͂ uertitur, & in septem diebus moriuntur. Si uero has effugerint, suppurati fiunt. XI. Qui tabe infesta͂tur, si sputum quodcu͂q; tussiendo reiecerint, graue olet, dum prunis inijcitur, & capilli de capite defluunt, lethale est. XII. Quibuscu͂q; tabe laborantibus capilli de capite defluxerint, hi alui profluuio accedente moriuntur. XIII. Quicunq; sanguine͂ spumosum spuunt, his ex pulmone eductio fit. XIIII. A tabe occupato, alui profluuium accedens, lethale est. XV. Quicunque ex pleuritide suppurati fiunt, si in quadraginta diebus repurgati fuerint, ab ea die qua ruptio facta fuerit, liberantur. Si uero non, ad tabem transeunt. XVI. Calida frequenter ea utentibus, has noxas inducit, carnium effœminationem, neruorum impotentiam, mentis torporem, sanguinis eruptiones, animi deliquia.

Hæc

Hæc quibus mors. XVII. Frigida uero conuulsiones, antrorsum ac retrorsum distentiones, nigrores, rigores febriles. XVIII. Frigida inimica ossibus, dentibus, neruis, cerebro, spinali medullæ. Calida uero grata.

XIX. Quæcunque perfrigerata sunt, excalefacere oportet, præterquam à quibus sanguis erumpit, aut erupturus est. XX. Vlceribus frigida mordax, cutem obdurat, dolorem non suppurantem facit, nigrefacit, rigores febriles inducit, conuulsiones, distentiones. XXI. Quandoque uero in distentione sine ulcere, iuueni carnoso, æstate media, frigidæ multæ affusio, caloris reuocationem facit. Calor autẽ hæc soluit. XXII. Calida suppuratoria est, non in omni ulcere, maximum signum ad securitatem, cutem mollit, attenuat, dolores eximit, rigores, conuulsiones, distentiones mitigat, capitis grauitatem soluit. Plurimum autem cõfert ad ossium fracturas, maxime denudatas. Ex his autem maxime his qui in capite ulcera habent, & his quæ à frigiditate moriuntur, aut ulcerantur, & herpetibus exedẽtibus, sedi, pudendo, utero, uesicæ. His calida grata est & iudicans. Frigida uero inimica & occidens. XXIII.

In his frigida uti oportet unde sanguis erumpit, aut erupturus est: non super ipsas partes, sed circa ipsas unde fluit. Et quæcunque inflammationes, aut flammei ardores, ad ruborem & subcruentum colorem ex nouo sanguine tendunt, ad eas ipsas. nam ueteres nigrefacit. & ad sacrum ignem non exulceratum. nam exulceratum lædit. XXIIII. Frigida uelut nix, glacies, pectori inimica sunt, tusses mouẽt, & sanguinis eruptiones, ac defluxiones inducunt. XXV. Tumores in articulis, & dolores absque ulcere, & podagricas affectiones, & conuulsiones: Horum plurima frigida multa affusa leuat, & attenuat, & dolorem soluit. Torpor enim dolorem soluit. XXVI. Aqua quæ cito calescit, & cito perfrigeratur, leuissima est. XXVII. Quibus bibendi appetentiæ noctu ualde sitientibus, si obdormierint bonum est.

XXVIII. *Menses ducit aromatum suffitus.* Multis autem modis etiam ad alia commodus esset, si non capitis grauitatem induceret. XXIX.

Prægnantes medicamentis purgare oportet, si turget humor, quarto mense, & usque ad septimum. Minus uero has. Iuniores uero & seniores fœtus uereri oportet. XXX. Mulierem uterum gerentem ab aliquo acuto morbo corripi, lethale est. XXXI. Mulier uterum gerens secta uena abortit, & magis si maior fuerit fœtus. XXXII. Mulieri sanguinem uomenti, mensibus erumpentibus solutio fit. XXXIII. Mulieri mensibus deficientibus, sanguinem ex naribus fluere, bonum est. XXXIIII. Mulieri uterum gestanti si aluus multum fluxerit, periculum est ut abortiat.

XXXV. Mulieri quæ ab uteri strangulationibus uexatur, aut difficulter parit, sternutatio accedens, bonum. XXXVI. Mulieri mẽses decolores, & non eodem tempore semper fientes, purgatione opus esse significant.

XXXVII. Mulieri uterum gestanti, si mammæ repente graciles fiant, abortit. XXXVIII. Mulieri uterum gestanti, si altera mamma gracilis fiat, gemellos gestans alterum abortit. Et si quidem dextera gracilis fiat, masculum: si uero sinistra, fœmellam. XXXIX. Si mulier quæ neque prægnans est, neque peperit, lac habet: menses ipsius defecerunt. XL. Mulieribus quibuscunque ad mammas sanguis colligitur, insaniam significat.

XLI. Mulierem si uelis cognoscere, an prægnans sit, ubi dormire uolet, aquam mulsam bibendam dato. Et si quidem tormen habuerit circa uentrē, prægnans est. Si uero nō, prægnans non est. XLII. Mulier prægnans si quidem masculum gestat, bene colorata est. Si uero fœmellam, male colorata. XLIII. Si mulieri prægnanti ignis sacer in utero fiat, lethale est. XLIIII. Quæcunque præter naturam tenues existentes, uterum gestant, abortiunt priusquam crassescant. XLV. Quæcunque uero moderate corpus habentes, abortiunt bimestres & trimestres, sine causa manifesta, his uteri acetabula muco plena sunt, & non possunt fœtum continere præ grauitate sed abrumpitur. XLVI. Quæcunque præter naturam crassæ existentes non concipiūt in utero, his omentum osculum uteri comprimit, & priusquam attenuentur, non concipiunt. XLVII. Si uterus in coxam incubens, suppuratus fuerit, necesse est curationem ex medicamentis, per linamenta ipsi adhibere. XLVIII. Fœtus masculi quidem in dextris, fœminæ uero in sinistris magis. XLIX. Vt secundæ excidant, sternutatorio indito, nares & os apprehendito. L. Mulieri menses si cohibere uoles, cucurbitam quam maximam ad mammas appone. LI. Quæcunque uterum gestant, his osculum uterorum clausum est. LII. Mulieri uterum gestanti si multum lac ex mammis fluat, debilem fœtum significat. Si uero solidæ fuerint mammæ, saniorem fœtum significant. LIII. Quæ corrupturæ sunt fœtus, his mammæ graciles fiunt. Si uero rursus duræ fiant, dolor erit aut in mammis, aut in coxis, aut in oculis, aut in genibus, & non corrumpunt. LIIII. Quibus os uterorum durū est, his necesse est osculū uterorum clausum esse. LV. Quæcunque in utero habentes, à febribus corripiuntur, & fortiter attenuantur sine manifesta occasione, difficulter pariunt & periculose: aut abortum facientes periclitantur. LVI. In fluxu muliebri, conuulsio & animi deliquium si accedat, malum est. LVII. Mensibus pluribus prodeuntibus morbi fiunt, & non prodeuntibus, ab utero morbi contingunt. LVIII. Ex intestino recto, & utero inflammato, urinæ stillicidium accedit, & ex rhenibus suppuratis urinæ stillicidium accedit. Verum ex hepate inflammato, singultus accedit.

LIX. Si mulier in uentre non concipit, uelis autem scire an conceptura sit, uestimentis circumtectam ex infernis suffito. Et si quidem odor per corpus tibi procedere uideatur ad nares & ad os, scito quòd ipsa non propter seipsam infœcunda est. LX. Si mulieri uterum gestanti purgationes prodeunt, impossibile est fœtum sanum esse. LXI. Si mulieri purgationes non prodeunt, neque horrore, neque febre accedente: uerum cibi fastidia ipsi accidunt, hanc in uentre habere existimato. LXII. Quæcunque frigidos ac densos uteros habent, non concipiunt: & quæcunque humidos habent uteros, nō concipiunt. Extinguitur enim in ipsis genitura. Et quæcunque siccos magis & adustos. Præ inopia enim alimēti corrūpitur semen. Quæcūque uero ex utrisque temperamentum habent moderatū, tales fœcundæ fiunt. LXIII. Similiter autem in masculis. Aut enim propter corporis raritatem, spiritus extra fertur, ut semen non deducat: aut propter densitatem, humor non procedit foras: aut propter frigiditatem non cōcalescit, ut ad hunc locum cōgregetur: aut propter caliditatē, hoc idē cōtingit. LXIIII. Lac dare caput dolētibus, malū. Malū

etiam febricitantibus,& quibus præcordia eleuata permurmurantia, & siticulosis. Malum & quibus biliosæ alui egestiones in febribus acutis sunt, & quibus sanguinis multi egestio facta est. Conuenit autem exhibere tabescentibus, non ualde multũ febrientibus,& in febribus longis,debilibus,nullo ex prædictis signis præsente,sed præter rationem consumptis. LXV. Quibus tumores in ulceribus apparent, non ualde cõuelluntur, neq; insaniunt. His autẽ derepente dissipatis,retrorsum quidem cõuulsiones & distentiones fiunt: antrorsum uero,insaniæ,lateris dolores acuti,aut suppuratio,aut dysenteria, si rubicundi magis fuerint tumores. LXVI. Si in uulneribus fortibus ac prauis,tumor non appareat,magnum malum. LXVII. Tumores laxi boni, crudi mali. LXVIII. Dolenti posteriorem capitis partem, uena recta in fronte secta prodest. LXIX. Rigores incipiunt, mulieribus quidem ex lumbis magis,& per dorsum ad caput. Verũ & uiris magis posteriore corporis parte q̃ anteriore,uelut ex cubitis ac femoribus. Sed et cutis rara est. Indicat autem pilus. LXX. Qui à quartanis corripiuntur,non ita ualde à conuulsionibus corripiuntur. Si uero prius corripiantur,& quartana insuper accedat, cessant. LXXI. Quibus cutis circũtenditur arida ac dura, hi sine sudore moriuntur. Quibus uero laxa ac rara,cum sudore moriuntur.

LXXII. Morbo regio laborantes,non ita ualde flatuosi sunt.

SECTIO SEXTA.

I IN diuturnis intestinorum leuitatibus,ructus acidus accedẽs,qui prius nõ erat,signum bonum. II. Quibus nares natura humidiores,& genitura humidior,morbosius sani sunt: quibus uero uice uersa,salubrius.

III. In longis intestinorũ leuitatibus, cibi fastidium malum, & cum febre peius. IIII. Vlcera circũglabra maligna sunt. V. Dolores in lateribus, & in pectoribus,& in alijs partibus,an multũ differunt,considerandũ est.

VI. Rhenum affectiones,& quæ circa uesicam consistunt,operose sanãtur in senibus. VII. Dolores circa uentrẽ fientes, sublimes quidẽ leues sunt, non autem sublimes,fortiores. VIII. Hydropicis fientia ulcera in corpore,non facile sanantur. IX. Latæ pustulæ non ualde pruriginosæ sunt.

X. Caput dolenti & circũdolenti,pus,aut aqua,aut sanguis fluens per nares,aut os,aut aures,soluit morbum. XI. Atrabiliarijs,& Phreniticis,hæmorrhoides accedentes,bonum. XII. Hemorrhoidas sananti diuturnas, si non una seruata fuerit,periculum est hydropem aut tabem accedere.

XIII. A singultu detento,sternutationes accedentes soluunt singultum.

XIIII. Ab hydrope detento,ubi aqua in uenis ad uentrem cõfluxit, solutio fit. XV. A profluuio alui longo correpto, uomitus sponte accedens, soluit alui profluuium. XVI. A pleuritide aut peripneumonia occupato,alui profluuium accedens,malum. XVII. Lippientem alui profluuio corripi,bonum. XVIII. Vesicam dissectam habẽti,aut cerebrũ, aut cor, aut septum transuersum,aut tenue aliquod intestinum,aut uentriculum,aut hepar,lethale est. XIX. Vbi dissectum fuerit os,aut cartilago, aut neruus, aut genæ pars tenuis,aut præputium,neq; augescit,neq; coalescit.

XX. Si in uentrem sanguis effusus fuerit præter naturam,necesse est suppurari. XXI. In insanientibus,uaricibus aut hæmorrhoidibus accedentibus

bus, insaniæ solutio fit. XXII. Quicunque dolores ex dorso ad cubitos descendunt, uenæ sectio soluit. XXIII. Si timor & tristitia multo tẽpore perseuëret, atrabiliariũ hoc signum est. XXIIII. Si ex intestinis tenuibus aliquod dissectum fuerit, non coalescit. XXV. Ignem sacrum ab externis intro cõuerti, non bonũ: ab internis uero extra, bonũ. XXVI. Quibus in febribus ardẽtibus tremores facti fuerint, mentis emotio soluit.

XXVII. Quicũque suppurati aut hydropici, secantur aut uruntur, hi pure aut aqua aceruata effluente, omnino moriuntur. XXVIII. Eunuchi nõ laborant podagra, neque calui fiunt. XXIX. Mulier non laborat podagra, si non menses ipsi defecerint. XXX. Puer non laborat podagra, ante ueneris usum. XXXI. Oculorũ dolores meri potus, aut balneũ, aut fomentum, aut uenæ sectio, aut medicamenti potio soluit. XXXII. Balbi ab alui profluuio longo maxime corripiuntur. XXXIII. Acidum ructũ habentes, non ita ualde pleuritici fiunt. XXXIIII. Quicũque calui sunt, his uarices magnæ non fiunt. Quibuscũque uero caluis uarices accedunt, hi rursus hirsuti sunt. XXXV. Hydropicis tussis accedens, malum.

XXXVI. Vrinæ difficultatem soluit uenæ sectio. Secare uero oportet internas. XXXVII. Ab angina detento tumorem fieri foris in collo, bonum est. XXXVIII. Quibuscũque occulti cancri fiunt, eos nõ curare melius est. Si enim curantur, citius moriũtur. Si uero non curentur, multũ tempus perdurant. XXXIX. Conuulsio fit aut à repletione, aut euacuatione. Sic autem & singultus. XL. Quibuscũque citra præcordiũ dolores fiũt, absque inflammatione, his febris accedens dolorem soluit. XLI. Quibuscunque suppuratum quid in corpore existens, significationem de se nõ præbet, his propter puris aut loci crassitudinẽ, sui significationẽ nõ exhibet. XLII. Morbo regio laborantibus hepar durũ fieri malum est. XLIII. Quicũque splenici à dysenteria corripiũtur, his longa accedente dysenteria, aut hydrops accedit, aut intestinorum leuitas, & pereunt. XLIIII. Quibuscunque ex urinæ stillicidio uoluulus accedit, hi in septem diebus pereunt, si non febre accedente urina satis fluxerit. XLV. Vlcera quæcunque annua fiũt, aut diutiore tempore durant, necesse est os abscedere, & cicatrices cauas fieri. XLVI. Quicunque gibbosi ex anhelatione, aut tussi fiunt, ante pubertatem pereunt.

XLVII. Quibuscũque uenæ sectio, aut medicamentũ conducit, his uere uenam secare, aut medicamentũ purgans exhibere conuenit. XLVIII. Splenicis dysenteria accedens, bonum. XLIX. Quicunque podagrici morbi fiunt, hi sedata inflãmatione, in quadraginta diebus restituũtur. L. Quibus cerebrum dissectum fuerit, his necesse est febrem, & bilis uomitũ accedere.

LI. Quibuscunque sanis derepente dolores fiũt in capite, & statim uoce intercepta iacent, ac stertunt, in septẽ diebus pereunt, si non febris apprehendat.

LII. Considerare uero oportet etiam sub oculis apparitiones in somnis. Si enim albæ partis quid subapparuerit, non commissis palpebris, si id nõ ex alui profluuio, aut medicamenti potione fuerit, malum signum & ualde lethale est.

LIII. Desipientiæ cum risu quidem fientes, securiores sunt: cum studio uero serio, periculosiores. LIIII. In acutis affectionibus, quæ cũ febre fiũt, luctuosæ respirationes, malũ. LV. Podagricæ affectiones uere & autũno

ut plurimum mouentur. LVI. Atrabiliarijs morbis periculosi humorum à loco ad locum decubitus, aut syderationē corporis, aut cōuulsionem, aut insaniam, aut cæcitatem significant. LVII. Syderationes uero maxime fiunt, ætate à quadragesimo anno usq; ad sexagesimum. LVIII. Si omentū exciderit, necesse est putrefieri. LIX. Quibuscunq; à coxendicum morbo uexatis, coxa excidit, & rursus incidit, his muci accedunt. LX. Quibuscūq; à coxendicum morbo diuturno uexatis, coxa excidit, his crus tabescit, & claudicant, si non usti fuerint.

SECTIO SEPTIMA.

I In acutis morbis frigiditas extremarum partium, malum. II. Ex osse ægrotante, caro liuida, malum. III. Ex uomitu singultus, & oculi rubicundi, malum. IIII. Ex sudore horror, non bonum. V. Ex insania, dysenteria, aut hydrops, aut mentis emotio, bonum. VI. In morbo diuturno cibi fastidium, & meracæ alui egestiones, malum. VII. Ex multo potu rigor, & delyrium, malum. VIII. Ex tuberculi intus ruptione, exolutio, uomitus, & animi deliquium fit. IX. Ex sanguinis fluxu delyrium, aut etiam conuulsio, malum. X. Ex uoluulo uomitus, aut singultus, aut conuulsio, aut delyrium, malum. XI. Ex pleuritide peripneumonia, malum. XII. Ex peripneumonia phrenitis, malum. XIII. Ex ardoribus uehementibus conuulsio, aut distentio, malum. XIIII. Ex plaga in caput, stupor, aut delyrium, malum. XV. Ex sanguinis sputo, puris sputum, malum. XVI. Ex puris sputo, tabes, & fluxus, malum. Postquam uero sputum supprimitur, moriuntur. XVII. Ex hepatis inflammatione singultus, malum. XVIII. Ex uigilia conuulsio, aut delyrium, malum.

XIX. Ex ossis denudatione, ignis sacer. XX. Ex igne sacro, putrefactio, aut suppuratio. XXI. Ex forti pulsu in ulceribus, sanguinis eruptio. XXII. Ex dolore diuturno partium circa uentrem, suppuratio. XXIII. Ex meraca alui egestione, dysenteria. XXIIII. Ex ossis dissectione delyrium, si ad uacuum usq; processerit. XXV. Ex medicamenti potione conuulsio, lethale. XXVI. Ex dolore forti partium circa uentrem, frigiditas extremarum partium, malum. XXVII. Mulieri uterum gerenti, tenesmus accedens abortire facit. XXVIII. Quodcunq; os præsectum fuerit, aut neruus in corpore, neq; augescit, neq; coalescit.

XXIX. Si à pituita alba detento, uehemens alui profluuium accedat, soluit morbum. XXX. Quibuscunq; spumosæ alui egestiones sunt in alui profluuijs, his de capite pituita defluit. XXXI. Quibuscūq; febricitantibus, in urinis subsidētiæ crassiores polentæ partes referentes fiunt, longū morbum significant. XXXII. Quibus uero biliosæ subsidentiæ, ab initio tenues, acutum morbū significant. XXXIII. Quibuscunq; disparatæ urinæ sunt, his uehemens turbatio in corpore est. XXXIIII. Quibus in urinis bullæ superstant, rhenum affectiones significant, & morbum fore longum.

XXXV. Quibus pingue est id quod superstat, & aceruatum, his rhenum affectiones, easq; acutas significat. XXXVI. Quibus uero iam nephriticis ex rhenibus affectis prædicta signa accidunt, doloresq; circa musculos spinales fiūt, si quidem circa externos locos fiant, etiam abscessus extrinsecus futuros

ros expecta. Si uero dolores magis circa internos locos fiant, etiam abscessus magis intus fore expecta. XXXVII. Quicunq; sanguinẽ uomunt, sine febre quidem, salutare est: uerum cum febre, malum. Perfrigerantibus autem & adstringentibus curare oportet. XXXVIII. Defluxiones in uentrẽ supernum, in uiginti diebus suppurantur. XXXIX. Si quis sanguinẽ mingat, & grumos, & urinæ stillicidium habeat, & dolor incidat in ani ac scorti intercapedinem, & imum uentrem ac pectinem, partes circa uesicam ægrotare significat. XL. Si lingua derepente impotens fiat, aut aliqua corporis pars syderata, atrabiliariũ tale existit. XLI. Si senioribus nimiũ purgatis singultus accedat, non bonũ est. XLII. Si febris non à bile habeat, aqua multa calida in caput affusa, febris solutio fit. XLIII. Mulier ambidextra nõ est. XLIIII. Quicunq; suppurati urũtur, si quidem pus purũ fluat & album, euadunt. Si uero subcruentũ, & carnosum, ac graueolens, pereunt.

XLV. Quicunq; hepar suppuratũ uruntur, si quidem pus purum fluat, & album, superstites euadunt. In tunica enim pus his inest. Si uero uelut amurca fluat, pereunt. XLVI. In doloribus oculorum, ubi merum bibendum dedisti, & multa calida lauisti, uenam secato. XLVII. Hydropicum si tussis uexet, desperatus est. XLVIII. Vrinæ stillicidium, & urinæ difficultatẽ, uini potus & uenæ sectio soluit. Secare uero oportet internas.

XLIX. Ab angina detento, tumor & rubor in pectore accedens, bonum. Foras enim uertitur morbus. L. Quibuscunq; corruptũ fuerit cerebrum, in tribus diebus pereunt. Si uero has effugerint, sani fiunt. LI. Sternutatio fit ex capite, percalescẽte cerebro, aut uacuo quod est in capite perhumescente. Aer enim qui intus est, foras erumpit. Strepitum uero edit, quia trãsitus est ipsi per angustum. LII. Quibuscũq; hepar circũcirca dolet, his febris accedens soluit dolorem. LIII. Quibuscunq; sanguinem de uenis auferre conducit, his uere uenam secare conuenit. LIIII. Quibus inter uentrem & septum transuersum pituita conclusa est, & dolorem exhibet, nõ habens exitum ad neutrum uentrem, his per uenas ad uesicam conuersa pituita, morbi solutio fit. LV. Quibus hepar aqua repletum, ad omẽtum eruperit, his uenter aqua impletur, & moriuntur. LVI. Anxietatem, oscitationem, horrorem, uinum æquali mẽsura aquæ ammixta potum soluit. LVII. Quibus in urinaria fistula tubercula fiunt, his suppuratione facta & eruptione, soluitur dolor. LVIII. Quibus cerebrum cõcussum fuerit ex aliqua causa, eos statim uoce priuari necesse est. LIX. Corporibus humidas carnes habentibus, famẽ inducere oportet. fames enim corpora siccat. LX. Vbi in toto corpore mutationes, & corpus perfrigeratur, & rursus calescit, aut color alius ex alio mutatur, longitudinem morbi significat. LXI. Sudor multus, calidus aut frigidus, semper fluens, humorem abducere oportere significat, forti quidem superne, debili uero, inferne. LXII. Febres non intermittentes, si per tertiam fortiores fiant, periculosę sunt. Quocũq; uero modo intermiserint, sine periculo esse significat. LXIII. Quibus febres longæ sunt, his aut tubercula, aut ad articulos dolores fiunt. LXIIII. Quibus tubercula diutina, aut ad articulos dolores, ex febribus fiunt, hi cibis pluribus utuntur.

LXV. Si quis febricitanti cibum det, quem sano exhibet, sano quidem ro-

bur,ægroto uero morbus est. LXVI. Quæ per uesicam prodeunt inspicere oportet,an qualia sanis prodeunt. Quæ igitur minime similia his sunt, ea morbosiora sunt. Quę uero similia sanis, ea minime morbosa. LXVII. Et quibus alui egestiones,si stare permiseris,& non moueris, subsistunt ueluti ramenta: si paucæ fuerint,modicus morbus est: si multæ,multus. His cōfert subpurgare aluum. Si uero non purgata aluo,sorbitiones dederis,lædes. & quanto plures dederis, magis lædes. LXVIII. Quibuscunque cruda deorsum secedunt,ex atra bile sunt: si plura, copiosiore: si pauciora pauciore.

LXIX. Exscreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, & cruentæ,& graueolentes,& biliosæ,omnes malæ sunt. At probe secedētes, bonæ, & per aluum,& per uesicam. & ubi sanè quid secedens constiterit non purgatum, malum. LXX. Corpora quocunque quis purgare uoluerit,fluida facere oportet. Et si quidem sursum,sistere aluum. Si uero deorsum,humectare.

LXXI. Somnus,uigilia,utraque modum excedentia,morbus.

LXXII. In non intermittentibus febribus,si externæ quidem partes frigidæ fuerint,internæ uero ardeant,& febris habeat,lethale est. LXXIII. In febre non intermittente,si labium,aut nasus,aut oculus, aut supercilium distorqueatur: aut non uideat,aut non audiat,æger iam debilis existens: quicquid horum fiat,propinqua mors est. LXXIIII. Ex pituita alba, hydrops accedit. LXXV. Ab alui profluuio,dysenteria. LXXVI. A dysenteria, intestinorum leuitas accedit. LXXVII. Ex corruptione,abscessus ossis.

LXXVIII. Ex sanguinis uomitu,tabes, & puris purgatio sursum. Ex tabe,fluxus ex capite. Ex fluxu,alui profluuiū. ex alui profluuio,suppresio purgationis sursum uersus. ex suppresione, mors. LXXIX. Qualia etiam sint in uesicæ ac alui egestionibus,inspicere oportet,et in his quæ per carnes excernuntur,& sicubi alibi à natura recedat corpus,si parum,paruus est morbus: si multum,multus: Si uero ualde multus sit recessus,lethale hoc est.

LXXX. Quicunque supra quadraginta annos phrenitici fiunt, non ita ualde sani fiunt. Minus enim periclitantur,quorum naturæ,& ætati,morbus affinis fuerit. LXXXI. Quibuscunque in ægritudinibus oculi ex uoluntate lachrymantur,bonum. Quibus uero citra uoluntatem,malum.

LXXXII. Quibus in febribus quartanis sanguis ex naribus fluxerit, malum est. LXXXIII. Sudores in diebus iudicatorijs fientes, uehementes & ueloces periculosi sunt,qui expellūtur ex fronte uelut guttæ, & aquæ salientes,& frigidi ualde ac multi. Necesse est enim talem sudorem prodire cū uiolentia, & doloris excessu, ac expresione diuturna. LXXXIIII. Ex morbo diuturno,etiam alui defluxus,malum. LXXXV. Quæcunque non sanant medicamenta,ea ferrum sanat. Quæ ferrum non sanat,ea ignis sanat. Quæ ignis non sanat, ea incurabilia putare oportet.

HIPPOCRATIS COI LIBER PRAENOTIONVM, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

MEDICVM prænotionem adhibere, optimum esse mihi uidetur. Prænoscens enim & prædicēs apud ægrotos, & præsentia, & præterita, & futura, & quæ ipsi ægroti relinquunt exponens, fidem utiq; fecerit, quod ægrotorum res magis cognoscat, quare audebunt homines seipsos medico committere. At uero curationem optime fecerit, ubi prænouerit futuras affectiones. Sanos equidem facere omnes ægrotos impossibile est, hoc enim præstātius esset, quàm prænoscere in posterum euentura. Quandoquidem uero homines moriūtur, alij priusquā medicum uocent, præ uiolentia morbi: alij uero accito etiā medico, derepente uita decedunt, quidam ubi unam uixerunt diem, quidam tempore paulo diutiore, anteaquā medicus per artem aduersus singulos morbos repugnet: itaq; nosse oportet talium affectionum naturas, quantum corporum uires excedūt. Simul uero & si quid diuini in morbis inest, etiam huius prænotionem ediscere. Ita enim merito admirationi fuerit, & medicus bonus extiterit. Nā quos superstites manere possibile est, eos adhuc magis recte conseruare poterit, ex multo tempore antea consilium adhibens ad singula. & tum morituros, tum seruandos, prænoscens ac prædicens, à culpa exors fuerit. Considerare porrò hoc modo conuenit in morbis acutis, primū quidem faciem ægroti, an similis sit his quæ in sanis sunt, maxime uero an ipsa sibiipsi. Ita enim optima fuerit. Si uero maxime contraria simili fuerit, horrendissima est. Talis autem fuerit, nasus acutus, oculi caui, tempora collapsa, aures frigidæ ac contractæ, & extremitates aurium auersæ, & cutis circa frontem dura & circumtenta ac arida, & color totius faciei pallidus, aut etiam niger, & liuidus, aut plumbeus. Siquidem igitur in principio morbi facies talis fuerit, & nondum ex alijs coniecturam facere licuerit, interrogare oportet, num uigilauerit homo, aut alui excrementa ualde liquida sint, aut fames aliqua ipsum teneat. Et si quidem horum aliquid confiteatur, minus graue esse putandum est. Iudicantur autem & cognoscūtur talia in die ac nocte, si ob has causas facies talis fuerit. Si uero nihil horū esse dicat, neq; in prædicto tempore considat, nosse conuenit morti proximum esse. At si uetustiore existente morbo, aut triduano, aut quatriduano, talis fuerit facies, de his interrogare oportet, de quibus etiam prius iussi: itemq; alia signa considerare, & in uniuersa facie, & in corpore, & in oculis. Si enim lucem fugiant, aut inuoluntarie lachrymētur, aut distorqueātur, aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeāt, aut uenulas liuidas aut nigras in ipsis habeāt, aut lemæ ac sordes circa oculos appareant, aut etiam instabiles, aut eminentes, aut caui uehementer facti, aut squallentes & obscuri fuerint: aut color totius faciei alteratus fuerit. Hæc omnia mala & perniciosa esse putandum est. Considerare uero conuenit etiam oculorū subapparitiones in somnis. Si enim albæ quid partis subapparuerit, palpebris non commissis, si id non ex alui profluuio, aut medica-

menti potione fuerit, aut ęgrotus non ita dormire consueuerit, malum signum & ualde lethale est. Si uero retorta, aut contracta fiat, aut liuida, aut pallida palpebra, aut labium, aut nasus, cum aliquo ex alijs signis, morti proximũ esse sciendum est. Lethale est etiam habere labia resoluta, & pendentia, & frigida, & albicantia facta. Decumbentem ægrotum à medico deprehendi conuenit in latus dextrum aut sinistrum, & manus, & collum, & crura modice inflexa habentem, & totum corpus flexibile situm. Ita enim plurimi ex sanis decumbunt. Optimi autem sunt decubitus qui sanorum decubitibus similes existũt. At uero supinũ iacere, & manus, & collum, & crura extenta habere, minus bonum est. Si uero etiam pronus fiat, & de lecto ad pedes delabatur, magis horrendum est. Si uero nudos quoq; pedes habere comperiatur, nec admodum calidos: et manus, & collum, ac crura inæqualiter disiecta, ac nuda, malum est. Anxietatem enim significat. Lethale est & hiantem semper dormire: & crura supini iacentis ualde incuruata esse ac complicata. At in uentrem decumbere, si quis non sit adsuetus dum sanus fuit ita dormire, delyrium significat, aut dolorem locorum circa uentrem. Ceterũ erectum sedere uelle ægrum in morbi uigore, in omnibus morbis acutis malum est, pessimũ aũt in peripneumonicis pulmone inflammato. Dentibus stridere in febribus, quibus nõ familiare id est à pueris, furiosum ac lethale est. Verum prædicere oportet ab utrisq; periculum futurũ. Si uero etiam delyrus hoc faciat, perniciosum ualde iam existit. Vlcus autem siue prius factum fuerit, siue in morbo accesserit, considerare oportet. Si enim periturus est homo, ante mortem liuidum ac siccum erit, aut etiam pallidum & siccum. At de manuũ latione ita sentio. Quæ in febribus acutis, aut peripneumonijs, aut in phrenitide, aut capitis dolore, ante faciem feruntur, et frustra uenantur, & festucas legunt, & floccos de uestibus euellunt, & de pariete paleas detrahunt, eas omnes malas & lethales esse. Spiritus densus dolorem significat, aut inflammationem, in locis supra septũ transuersum. Qui uero magnus exspiratur, & per multum temporis interuallum, delyrium indicat. Si uero frigidus e naso & ore exspiretur, ualde iam perniciosus est. Bonam autem spirationem ualde magnam uim habere ad salutẽ, in omnibus acutis morbis putare cõuenit, qui cum febribus sunt, & in quadraginta diebus iudicantur. Sudores optimi sunt in omnibus acutis morbis, qui in diebus iudicatorijs fiunt, & febrem perfecte submouent. Boni uero sunt, qui per totum corpus fientes, hominem facilius morbum ferre faciũt. Qui uero tale quid non effecerint, incommodi sunt. Pessimi autem sunt frigidi, & tantum circa caput & faciem fientes, & circa ceruicem. Hi enim cum acuta quidem febre, mortem præsignificant: cum mitiore uero, longitudinem morbi. Et qui per totum corpus fiunt, similiter significant his qui circa caput. At uero milioformes, & solum circa collum fientes, mali sunt. Qui uero cum guttis fiunt, & euaporant, boni sunt. Considerare porrò conuenit sudores in summa. fiunt enim aliqui propter corporum exolutionem, aliqui propter inflammationis uigorem. Præcordium optimũ est doloris exors, & molle, & æquale, tum in dextra, tum in sinistra parte. At inflammatum, aut dolorem exhibens, aut dextræ partes inæqualiter affectæ ad sinistras: hæc omnia obseruare oportet. Si uero etiam pulsus inerit in præcordio, turbationem significat aut delyrium. Verum

oculos

oculos talium insuper intueri oportet. Si enim oculi frequenter moueantur, furiosos hos fore timor est. Tumor in præcordio durus existens & dolorosus, pessimus quidem est si per totum fuerit præcordium. Si uero fuerit in altera parte, minus periculosus est in sinistra. Significāt autem eiusmodi tumores, in principio quidem, mortem breui affuturam. Si uero uiginti dies transgrediatur, tum febris detinens, tum tumor non considens, ad suppuratione͂ conuertitur. Cōtingit autē his in primo circuitu, etiā sanguinis eruptio è naribus, & ualde prodest. Verū interrogare cōuenit, an caput doleant, aut hebetem uisum habeant. Si enim horū quid fuerit, ad eum locū repit. Magis tamen in iunioribus quinq; ac triginta annis, sanguinis eruptionē expectare conuenit. At uero molles tumores, & doloris exortes, et qui digito cedunt, diuturniores iudicationes faciunt, & minus illis sunt horrendi. Si uero trāsgrediatur sexaginta dies febris detinens, & tumor non considat, suppuratū fore significat & hunc, & eum qui in reliquo uentre est eodem modo. Quicunq; igitur tumores dolorosi sunt, & duri, & magni, periculum mortis breui affore significant. Qui uero molles, & doloris exortes sunt, & digito compressi cedunt, diuturniores illis sunt. Cæterum tumores in uentre minus faciunt abscessus, quàm hi qui sunt in præcordijs. Minime uero hi qui sub umbilico consistunt, ad suppuratione͂ conuertuntur. Sanguinis uero eruptionem, ex supernis locis maxime expectare oportet. Omniū autem tumorū diuturnorum circa hos locos, suppurationes cōsiderare cōuenit. Sunt aūt suppurationes hinc fientes hoc modo cōsiderandæ. Quęcūq; extra uertūtur, optimæ sunt, quæ paruæ sunt, & q̄ maxime foras eminentes, & in acutū fastigiatæ. Quæ uero magnæ sunt, & latę, & minime in acutum fastigiatæ, pessimæ sunt. Quæcūq; uero intro rūpuntur, optimæ sunt quæ nihil cum externo loco cōmunicant, sed sunt cōtractæ, & doloris exortes, & totus externus locus cōcolor apparet. At uero pus optimum est, si est album & æquale, & leue, & q̄ minime graueolens. Quod uero huic contrariū est, pessimum est. Aquæ porrò inter cutem, ex acutis morbis obortæ, omnes malæ sunt. Neq; enim à febre liberant, & ualde dolorosæ sunt, ac lethales. Incipiūt autē pleræq; à laterū mollitudine, & à lumbis: aliquæ uero etiā ab hepate. Quibus igitur à laterū mollitudine & lūbis, principia fiūt, his & pedes intumescūt, & alui profluuia diuturna ipsos tenent, quę neq; dolores ex laterū mollitudine ac lumbis soluūt, neq; uentrē molliunt. Quibuscūq; uero ab hepate aquę inter cutē oriuntur, his tusses tussiēdiq; prōptitudo accedit, & nihil memorabile expuūt, & pedes tumēt, & uenter nō egerit nisi dura, & coactus, & circa aluum fiūt tumores, aliqui in dextra, aliqui in sinistra parte, tum cōsistentes, tum considentes. Caput aūt & manus, & pedes, si frigida sunt, malum est, ubi & uenter, & latera calida sunt. Optimū uero est & totū corpus calidum esse, ac molle. Cōuerti aūt cōuenit facile ægrotū, & in attollēdo se leuē esse. Si uero grauis esse appareat, & reliquo corpore, & manibus, & pedibus, magis periculosum est. Si uero supra grauitatē, ungues & digiti liuidi fiāt, mors euestigio expectanda est. At si digiti ac pedes penitus nigrescūt, minus perniciosi sunt q̄ liuidi. Verū et alia signa cōsiderare oportet. Si enim facile ferre uideatur malū, et aliud quoddā ex salutarib. ad hęc signa subindicet, morbū ad abscessum uerti spes est, ita ut ęger quidē superstes mãsurus sit, corporis uero partes nigrefactæ casurę.

Testes & pudenda reuulsa, dolores fortes significant, & periculum lethale. Quod uero ad somnos attinet, quemadmodum secundum naturam cõsuetum nobis est, interdiu uigilare oportet, noctu dormire. Si uero hoc fuerit transmutatum, peius est. Minime uero lædi æger poterit, si dormiat mane ad tertiam partem diei. Qui uero ab hoc tempore fiunt somni, deteriores sunt. Pessimum autem est non dormire, neq; noctu, neq; interdiu. Aut enim præ dolore ac afflictionibus uigiliæ adsunt: aut delyrium aderit ab hoc signo. Egestio alui optima est, mollis & cohærens, & secundum horam, in qua etiam à sano egerebatur. Iuxta copiam uero, pro ratione ciborum ingestorum. Tali enim contingente exitu, uenter infernus sanus fuerit. Si uero liquida fuerit egestio, conducit neq; stridere, neq; frequẽtem esse, & paulatim secedere. Delassatur enim homo ex frequenti desessu, & uigilias utique contraxerit. Si uero sæpe aceruatim egerit, periculum est ne in animi deliquium incidat. Quin & iuxta copiam ingestorum egerere oportet, bis aut ter in die, & noctu semel. Plura uero mane, quemadmodum in consuetudine est homini. Inspissari autem oportet egestionem, morbo ad iudicationem tendente. Sit autem subfulua, & non ualde graueolens. Commodum est & lumbricos rotundos cum egestione prodire, morbo ad iudicationem tendente. Oportet autem in omni morbo mollem esse uentrem, & iusta mole præditum. At uero aquosum ualde, aut album, aut pallidum, aut uiride, aut uehementer rufum, aut spumosum stercus egerere: Hæc omnia mala sunt. Malum insuper est & quod exiguum est, & uiscosum ac album: & quod subpallidum aut subuiride ac leue. His uero magis lethalia fuerint stercora nigra, aut pinguia, aut liuida, aut æruginosa, & male olentia. Quæ uero uaria sunt, diuturniora quidem his sunt, nihilo minus autem perniciosa. Sunt autem talia, ramentosa, & biliosa, & cruenta, & prasina, & nigra, aliquando simul inter se exeuntia, aliquando particulatim. Flatum porrò sine strepitu ac crepitu prodire, optimum est. Melius autem est & cum strepitu exire, quàm isthic reuolui. & qui sic progressus est flatus, aut dolere quid hominem significat, aut delirare: nisi sua sponte homo ita flatum emittat. Cæterum præcordiorum dolores ac tumores, si fuerint recentes, & non cum inflammatione, soluit murmur in præcordio obortum, & maxime quidem si pertransierit cum stercore, & urina ac flatu. Sin minus, etiã ipsum per se si transierit prodest. Prodest item si subdescenderit ad infernos locos. Optima uero est urina, quum fuerit alba subsidentia, & leuis & æqualis, per totum tempus, donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim & securitatem, & morbum fore breuem. Si intermiserit, & aliquando quidem pura mingatur, aliquando uero subsidet album ac leue, diuturnior fit morbus, & minus securus. Si uero fuerit & urina subrubra, & subsidentia ipsius similis, & leuis, diuturniorem quidem hæc morbum quàm prior significat, sed ualde salutarem. At subsidentiæ in urinis crassiores polentæ partes referentes, prauæ sunt. His autem peiores sunt, laminosæ. Albæ uero & tenues ualde malæ sunt. Verum his deteriores sunt furfuraceæ. Nubeculæ quæ feruntur in urinis, albæ quidem bonæ sunt: nigræ uero malæ. Quandiu uero fulua fuerit urina & tenuis, morbum inconcoctum esse significat. Si uero & diuturna fuerit talis existens, periculum est ne sufficere homo possit, donec urina fuerit concocta. Le-

thalio-

thaliores autem sunt urinæ, & fœtidæ, & aquosæ, & nigræ, & crassæ. At tum in uiris, tum in mulieribus, nigræ urinæ pessimæ sunt. In pueris autem aquosæ. Quicunque urinas tenues & crudas mingunt multo tempore, si alia ueluti superstitibus futuris signa fuerint, his abscessum expectare oportet ad locos infra septum transuersum. Sed & pinguetudines superne instantes, araneorum telis similes, damnare oportet. Sũt enim colliquationis signa. Considerare uero cõuenit in urinis in quibus nubeculæ sunt, an superne aut inferne sint: & quales habeant colores. Et quæ quidem deorsum ferũtur, cũ coloribus relatis, eas bonas esse putare, ac laudare. Quæ uero sursum ferũtur, cum coloribus relatis, malas esse, & tales damnare. Nec uero decipiat te, si uesica morbũ aliquẽ habens, eiusmodi urinas reddiderit. Non enim totius corporis signũ est, sed ipsius per se uesicæ. Vomitus cõmodissimus est, ex pituita ac bile quàm maxime permixtus, & nõ crassus ualde, neque multus. Nam meraciores, deteriores sunt. Si uero id quod uomitu reiectũ est prasini fuerit coloris, aut liuidum, aut nigrũ: quicunque horum fuerit colorũ, malum esse putandũ est. Si uero omnes colores idem homo uomit, ualde perniciosum hoc est. Celerrimam autẽ mortem significat liuidus uomitus, si graueolens fuerit. Omnes uero subputridi ac fœtidi odores, in omnibus uomitibus mali sunt. Sputũ uero in omnibus doloribus, qui circa pulmonem & costas fiunt, cito ac facile expui cõuenit, & flauum sputo ualde permixtum apparere. Si enim longe postea, post principium doloris, expuerit quod flauũ est, aut fuluum, aut quod multam tussim inducit, & non ualde permixtum est, deterius est. Nam & flauum meracum, periculosum est: & album ac uiscosum & rotundum, inutile est. Malum est & quod uiride est ualde, itemque pallidum, & quod spumosum. Si uero ita fuerit meracũ, ut etiam nigrũ appareat, hoc ipsum deterius est quàm illa. Malum etiam est si nihil repurgetur, neque emittat pulmo, sed plenus ferueat in gutture. Grauedines & sternutationes in omnibus circa pulmonẽ morbis, & antecessisse, & succedere, malũ est. At in alijs morbis lethalissimis sternutatiões prosunt. Sputum aũt flauũ, sanguine permixtum nõ multo, si in pulmonis inflãmatione, in principio morbi reijciatur, salutare est, et ualde prodest. Si uero septimo die, aut posterius, minus securũ est. Omnia sputa mala sunt, quę dolorẽ nõ sedant. Pessima uero sunt nigra, uelut descriptũ est. Quæ uero dolorẽ sedant, omniũ optima existũt. Quicũque dolores ex his locis nõ sedantur, neque ad sputorũ purgationes, neque ad stercorũ alui subductionẽ, neque ad uenæ sectiones, & uictus rationẽ ac medicamẽta, eos ad suppurationẽ uerti sciendũ est. Ex suppurationib. quæcũque dum sputũ adhuc biliosum est suppurãtur, perniciosæ ualde sunt, siue biliosum illud in parte, siue simul cũ pure expuatur: & hoc potissimũ si morbo ad septimum diem progresso, suppuratio ab hoc sputo procedere incipiat. Timor aũt est eum qui talia expuit moriturũ esse decimaquarta die, si nõ aliquod bonum signũ ipsi acciderit. Sunt aũt bona hæc: facile ferre morbum, bene spirare, à dolore liberatũ esse, sputũ facile tussiẽdo reijcere, corpus ęqualiter calidum ac molle apparere, sitim nõ habere, urinas & alui egestiones, & somnos, & sudores, uelut descriptum est: hæc singula nosse conuenit accidere ut quæ bona sint. Nam omnibus his sic contingentibus, homo nõ morietur. Si uero aliqua ex his accesserint, aliqua non, non ampliore tẽpore uita producta, decimaquarta

ta die homo peribit. Porrò mala signa his contraria sunt: ægre ferre morbum, spiritum magnum & densum esse, dolorem non sedari, sputū uix tussiendo reijcere, ualde sitire, corpus inæqualiter à febri teneri, uentrem quidem ac costas fortiter calidas esse, frontem uero & manus ac pedes frigidos. Vrinas autem & alui egestiones, & somnos, & sudores, uelut descriptum est: hæc singula nosse oportet mala esse. Si enim ita accesserit horum aliquid ad sputum, peribit utiq; homo priusquam ad decimūquartum diem peruenerit, aut nono die, aut undecimo. Sic igitur coniecturam facere oportet, quòd hoc sputum lethale sit ualde, & non perducat ad decimūquartum diem. Proinde & mala & bona signa expendentem ex his prædictiones facere oportet. Ita enim potissimum ueritatem consequi quis poterit. At uero aliæ suppurationes rumpūtur, plurimæ quidem uigesimo die, aliæ uero trigesimo, aliæ quadragesimo, aliquæ uero ad sexaginta dies perueniunt. Considerare uero futuræ suppurationis principium oportet, supputatione facta ab ea die qua primum homo febricitauit, aut si forte ipsum primū rigor apprehendit: & si pro dolore grauitatem sibi factam esse dixerit, in eo loco in quo dolebat. Hæc enim in principijs suppurationum fiunt. Ex his igitur temporibus eruptionem suppurationum fore expectare oportet ad prædicta tempora. Si uero suppuratio fuerit in altero latere solum, uertere & considerare oportet in his, num aliquē habeat dolorem in altero latere, & an alterum altero sit calidius: & reclinato ægro in latus sanum, interrogare ipsum, an uideatur ipsi graue quid ex superno latere incumbere. Si enim hoc fuerit, in altero est suppuratio, in quo grauitas affuerit. Cæterum omnes suppuratos ex his signis cognoscere oportet. Primum quidem si febris nō dimittit, sed per diem quidē tenuis est, noctu uero amplior: et sudores multi oboriuntur, tussesq; ac tussiendi promptitudo ipsis adest, & nihil memorabile expuunt: & oculi caui fiunt, et maxillæ ruborem contrahūt, & ungues quidem manuum curuantur, digiti uero calescunt, & potissimum summi: & in pedibus tumores fiunt, & cibos non appetunt, & pustulæ per corpus enascuntur.

Quæcunq; igitur suppurationes diuturnæ sunt, hæc signa habent, & fidem ipsis ualde habere oportet. Quæ uero breues sunt, ex his signis cognoscere oportet, si quid apparuerit ex his, qualia in principijs fiūt. Simul aūt & si aliquanto difficilius spirauerit homo. At uero quæ ex ipsis citius & tardius rūpuntur, his signis cognoscere oportet. Si quidem enim dolor in principijs fiat, & spirandi difficultas, & tussis, & sputatio perseuerans, ad uigesimū diem pertingat, eruptionem tunc expectare oportet, aut etiam prius. Si uero quietior fuerit dolor, & alia omnia pro huius ratione, eruptio posterius expectanda est. Necesse uero est accedere & dolorem, & spirandi difficultatem, et sputationē, ante puris eruptionē. Ex his aūt maxime superstites manēt hi quos febris eodem post eruptionē die dimiserit: & qui cibos cito appetiuerint, & à siti liberati fuerint: & si uenter parua & cōpacta egesserit, & pus album & leue & eiusdem coloris fuerit, & à pituita liberum, & citra dolorem ac tussim fortem repurgetur. Ac optime quidē sic ac celerrime liberantur. Sin minus, hi quibus proxima his contigerint. At uero intereunt hi quos febris non dimiserit, aut ubi ipsos dimisisse putata fuit, rursus recalescens apparuerit: & qui sitim quidem habuerint, cibos autem non appetiuerint, & si uenter liquidus fuerit, & pus pallidum siue

siue uiride, & liuidum expuerint, aut pituitosum & spumosum. Si hæc omnia cõtigerint, pereunt. Quibus uero ex his quædam accesserint, quædam nõ, horum aliqui intereunt, aliqui in multo tempore superstites euadunt. Verũ ex omnibus signis quę adsunt, tum in his, tum in aliis omnibus, cõiecturam facere oportet. Quibuscunq; ex inflãmati pulmonis morbis, abscessus circa aures fiunt, & suppurantur, aut ad infernas partes, ac fistulantur, hi superstites euadũt. Verum huiusmodi sic cõsiderare oportet. Si & febris detinuerit, & dolor non sedatus fuerit, & sputũ pro ratione non prodierit, neq; biliosæ, neq; solutu faciles, & meracæ alui egestiones fuerint, neq; urina ualde multa, & multam subsidentiam habens: indicatur autem superstes futurus ab omnibus reliquis salutaribus signis: tunc abscessus huiusmodi fore sperandũ est. Fiunt autẽ partim ad infernas partes, quibus uidelicet inflãmatio aliqua circa præcordia affuerit: partim in supernis, quibus præcordiũ molle & doloris exors permãserit, et ubi spirandi difficultas, quę per tẽpus aliquod affuit, desierit citra aliam manifestã causam. Cæterũ abscessus ad crura, in pulmonis inflãmationibus fortibus ac periculosis, omnes quidẽ utiles sunt, optimi uero sunt, qui dum sputũ iam in mutatione est fiunt. Si enim tumor & dolor fiat, sputo pro flauo purulento fiente, & foras procedente: ita securissime homo superstes euaserit, & abscessus absq; dolore celerrime sedabitur. Si uero sputum nõ bene processerit, neq; urina subsidentiam bonã habens apparuerit, periculum est claudum fore articulum, aut multum molestiarũ exhibiturũ. At si euanescant & recurrant abscessus, sputo non prodeunte, febreq; permanente, horrendũ est. Periculũ enim est ne deliret homo & moriatur. Ex suppuratis à pulmonis inflãmatione, seniores magis intereunt. Ex aliis autẽ suppurationibus, iuniores magis moriuntur. Dolores cum febre fientes, circa lũbos et infernas partes, si septum trãsuersum attigerint, infernas partes relinquentes, perniciosi ualde sunt. Proinde aliis quoq; signis animũ aduertere oportet. Nam si quod etiã ex aliis signis malum apparuerit, desperatus est homo. Si uero assiliente ad septum trãsuersum morbo, alia signa non mala accesserint, hunc suppuratum fore multa spes est. Quicunq; uero suppurati uruntur, quibus quidem purũ pus fuerit, & album, & non fœtidum, hi seruantur: quibus autem subcruentũ, & cœnosum, hi pereunt. Porrò uesicæ duræ & dolentes, penitus quidẽ horrendæ ac perniciosæ sunt, perniciosissimæ uero quæ cũ febre continua fiunt. Etenim dolores ab ipsis uesicis ad occidendum sufficiunt, & alui non egerunt hoc tempore, nisi durum quiddam, & hoc coactæ. Soluit aũt urina purulenta micta, quæ albam ac leuẽ subsidentiã habet. Si uero neq; ab urina quicquam remiserit dolor, neq; uesica molliatur, & febris continua fuerit, in primis circuitibus morbi ægrum moriturum esse timor est. Atq; hic modus potissimũ pueros corripit septennes, donec ad quintũdecimũ annum peruenerint. Febres iudicantur in iisdem numero diebus, ex quibus & superstites euadunt homines, & ex quibus pereunt. Etenim placidissimæ febres, & signis securissimis nitentes, quarto die desinunt, aut prius. Malignissimæ uero, & signis horrendissimis fientes, quarto die aut prius occidũt. Primus igitur ipsarum insultus sic desinit. Secundus autẽ, ad septimũ producitur. Tertius ad undecimũ. Quartus ad decimũquartũ. Quintus ad decimũseptimũ. Sextus ad uigesimũ. Hi igitur impetus ex acutissimis morbis, per quatuor

Liber tertius.

ad uiginti, ex additione desinunt. Nõ potest autem quicquam horum integris diebus exacte numerari. Neq; enim annus, & menses, integris diebus numerari possunt. Postea uero eodem modo, iuxta eandem additionem, primus circuitus quatuor & triginta dierum est, secundus quadraginta dierum, tertius sexaginta dierum. At in horũ principijs difficilimũ est cognoscere eos qui in plurimo tempore iudicabuntur. Similima enim sunt ipsorũ principia. Verum à primo die animaduersionẽ facere oportet, & prout singuli quaternarij adduntur considerare, & nõ latebit te quo uertetur morbus. Fit autẽ & quartanarũ febrium constitutio ex huiusmodi ordine. Qui porrò morbi in breuissimo tempore iudicabũtur, faciliores cognitu sunt. Maximę enim differentiæ ab initio ipsis sunt, Qui enim superstites ab ipsis euasuri sunt, facile spirãtes, & doloris exortes sunt, & noctu dormiunt, aliaq; signa securissima habent. Qui uero morituri, ægre spirantes fiunt, delirantes, uigilantes, aliaq; signa pessima habentes. Vt igitur his ita contingentibus, coniectare oportet, & iuxta hoc tempus, & iuxta unamquãq; additionem, tendentibus ad iudicationẽ morbis. Iuxta eandem rationem mulieribus quoq; iudicationes fiunt ex partu. Capitis dolores fortes & cõtinui cum febre, si quidem lethaliũ signorum quid accesserit, perniciosi ualde sunt. Si uero absq; talibus signis, dolor uiginti dies transmiserit, & febris tenuerit, sanguinis à naribus eruptionem, aut abscessum quendam ad infernas partes expectare oportet. Sed & q; diu dolor recens fuerit, similiter sanguinis è naribus eruptionẽ, aut puris eruptionem sperare cõuenit, cum aliàs, tum si dolor circa tempora & frontem fuerit. Verum sanguinis eruptio magis expectanda est iunioribus triginta quinq; annis, senioribus uero puris eruptio. Auris dolor acutus cum febre cõtinua ac forti, horrendus est. Periculum est enim deliraturum esse hominẽ, ac periturũ. Proinde quum hic modus minime tutus sit, cito mentẽ aduertere oportet etiam alijs signis, à primo statim die. Pereũt autem iuniores homines septimo die, & adhuc citius, ex hoc morbo. Senes uero longe tardius. Nam & febres & deliria minus ipsis accidunt, & hac de causa aures antea suppurantur. Verum his quidem ætatibus recidiuæ morbi cõtingentes, plurimos occidũt. At uero iuniores priusq; suppuretur auris, pereũt. Nam si pus album effluxerit ex aure, spes est iuuenem superstitem euasurum esse, si sanè & aliud quoddam bonum signũ ipsi accedat. Fauces exulceratæ cum febre, horrendæ sunt. Verum si quod aliud item signum accedat, ex his quæ antea mala esse iudicata sunt, in periculo hominẽ uersari prædicendũ est. Anginæ horrẽdissimæ sunt, & citissime accidũt, quæ neq; in faucibus quicquam conspicuum faciũt, neq; in ceruice: uerum plurimũ dolorẽ exhibent, & erecta ceruice spirationẽ inducunt. Hæ enim eodem die suffocant, secũdo item ac tertio & quarto. Quæ uero alioqui similiter dolorẽ exhibent, attollũtur autem, & in faucibus rubores faciunt, perniciosæ quidem ualde sunt, uerũ prioribus magis diuturnę, si rubor fuerit magnus. Quibuscũq; uero fauces et ceruix simul rubuerint, hæ anginæ diuturniores sunt, & ex ipsis maxime euadũt, si & ceruix, & pectus suborẽ habuerit. & erysipelas ignis sacri non intro recurrerit. Si uero neq; in diebus iudicatorijs dissipetur erysipelas, neq; tuberculũ ad externã partem cõuertatur, neq; pus tussiendo reijciat, facileq; ac sine dolore degere uideatur, mortem significat, aut ruboris recidiuam. Securius est aũt tumorem & ruborem

borem q̃ maxime foras uerti. Si uero ad pulmonem uertatur, & delirium induc it, & quidam ex ipsis suppurati plerũq; fiunt. Gurguliones periculosi sunt ut & resecentur, & scarificentur, q̃ diu rubicũdi fuerint & magni. Nam inflammationes ad hos succedunt, & sanguinis eruptiones. Quare tales alijs machinamentis attenuare conari oportet hoc tempore. Quũ uero totum iam fuerit secretum, quod sanè uuam appellant, & fiat extrema gurgulionis pars maior & rotunda, superior autem tenuior, in hoc tempore tutum est rem aggredi. Præstat tamen & aluo subducta, chirurgia hac uti, si & tempus permittat, & homo non stranguletur. Quibus febres cessant, neq; signis solutorijs apparentibus, neq; in diebus iudicatorijs, his reuersuras esse expectandũ est. Quæcũq; febris longiorẽ moram traxerit, homine alioqui ad salutẽ disposito, ita ut neq; dolor teneat ob inflammationẽ, aut ob aliquã aliam manifestam causam: huic abscessum expectare oportet cum tumore ac dolore ad aliquem articulũ, uel maxime infernum. Fiunt autem huiusmodi abscessus magis, & in breuiori tempore, his qui iuniores sunt triginta annis. Expectare uero statim oportet abscessum, si febris detinens uiginti dies transmiserit. Senioribus autem minus fiunt, diuturniore etiam existente febre. At uero huiusmodi abscessum expectare oportet febre cõtinua existente. Verum ad quartanã deducetur, si intermiserit, & erroneo modo apprehenderit, & si hæc faciens ad autumnũ appropinquarit. Quemadmodũ autem iunioribus triginta annis abscessus fiunt: Ita quartanæ magis his qui triginta sunt annorum, et senioribus. Cæterũ hæc nosse expedit, abscessus magis hyeme fieri, tardiusq; cessare, & minus recurrere. Quicũq; uero in febre nõ lethali, dixerit sibi caput dolere, aut etiam præ oculis obscurum quiddam apparere, si et osculi uentris morsus huic accesserit, ei biliosus uomitus aderit. Si uero etiam rigor accesserit, & partes infra præcordium frigidas habuerit, citius adhuc uomitus aderit. At si quid biberit aut ederit sub hoc tempus, ualde cito uomet. Porrò quibus horum dolor fieri incœperit primo die, hi quarto magis q̃ quinto premuntur: septimo uero liberãtur. Pleriq; tamen ipsorũ tertio die dolere incipiunt, uexantur autẽ maxime quinto, liberãtur nono, aut undecimo. Qui uero incœperint quinto die dolere, aliaq; iuxta rationem priorũ ipsis fiant, his ad decimũquartum morbus iudicatur. Fiunt aũt hæc & uiris, & mulieribus, maxime in tertianis. Iunioribus uero fiunt quidem & in his, uerũ magis in cõtinuis febribus, & in sinceris tertianis. Quibuscunq; uero in huiusmodi febre caput dolẽtibus, pro eo quod obscurum quiddam præ oculis appareat, uisus hebetudo contingit, aut splendores ob oculos obuersantur: & pro osculi uentris morsu, in præcordiorum dextra aut sinistra parte aliquid tenditur, neq; cum dolore, neq; cum inflammatione: sanguinẽ de naribus his, pro uomitu fluxurum esse expectandum est. Magis tamẽ & hic in iuuenibus sanguinis eruptionẽ expectare oportet, his autem qui triginta sunt annorum, & seniores adhuc, minus: uerum uomitus in his expectari debent.

At uero pueris conuulsiones fiunt, si febris fuerit acuta, & uẽter non egesserit, & uigilarint, & terreantur, & eiularint, & colorẽ mutarint, & uiridem siue pallidum, aut liuidũ, aut rubrum contraxerint. Fiunt aũt hæc prõptissime quidem pueris nuperrime editis, usq; ad septimũ annum. Seniores autem pueri, & uiri, non amplius in febribus corripiũtur conuulsionibus, si non quid ex signis

fortiſsimis ac peſsimis acceſſerit, qualia ſanè in phrenitide fieri ſolet. Perituros porrò & ſuperſtites futuros, tum pueros, tum alios, ex omnibus ſignis cōiecta re oportet, pro ut ſingula de ſingulis perſcripta ſunt. Atq; hæc & de acutis mor bis, & de his qui ex ipſis fiunt, dico. Qui uero recte prænoſcere uolet, & ſu perſtites futuros, & morituros: & quibus per plures dies, & quibus ad paucio res morbus duraturus eſt: eū ſigna omnia ediſcere, & iudicare poſſe conuenit, ita ut uires ipſorum inter ſe cōferendo expendat, quemadmodū perſcriptū eſt, & de alijs, & de urinis, & de ſputis, ubi ſimul & pus & bilem ægrotus tuſsien do reiecerit. Quin & impetus morborum ſemper populariter graſſantiū cito a nimaduertere oportet, & temporis conſtitutionem nō ignorare. Probe tamen id noſſe expedit de coniecturis certis, & alijs ſignis, & nō ignorare, quòd in o mni anno, & omni tempore, mala malum, bona bonum ſignificant. Nam & in Libya, & Delo, ac Scythia, præſcripta ſigna uera comperiuntur. Proinde ſcien dum eſt, minime difficile eſſe, in ijſdem regionibus poſſe aliquē pleraq; ex ipſis aſſequi, ſi memoria tenens ipſa, iudicare ac recte expendere ſciat. Cæterum nullius morbi nomen deſiderare oportet, quod hic nō eſt adſcriptum. Omnes enim qui in prædictis temporibus iudicantur, ex ijſdem ſignis cognoſces.

HIPPOCRATIS COI PRAE-DICTIONVM LIB. I. IANO COR-nario Medico Phyſico interprete.

SOPOROSI in principijs fientes, cum capitis, lumborum, pręcordij, colli dolore, uigilātes, num phrenitici ſunt? Naſus in his deſtillans pernicioſus, tum aliàs, tum quarto ab initio die. Alui proluuium ualde rubicūdum, malū quidem eſt in omnibus morbis, nō minime uero in prędictis. Linguæ aſperę & reſiccatæ, phreniticæ. In turbatis uigilantibus, urinæ decolores, nigræ, innatantes, in ſudoribus, phreniti cæ. Inſomnia etiam in phreniticis manifeſta ſunt. Screatio frequens, ſi ſanè & aliud quoddam ſignum affuerit, phrenitica ſunt. Qui relinquun tur in præcordio ardores, febre perfrigerata, mali ſunt, tum aliàs, tum in ſudori bus. Prædebilitatorum deſipientiæ peſſimæ, uelut etiam Thraſynonti.

Phreniticæ uehementer affectiones, tremulæ deſinunt. Vomitus in ca pitis doloribus æruginoſi, cum ſurditate & uigilijs, cito inſaniam affore denū ciant. Loci circa fauces in acutis morbis doloroſi, graciles, parui, ſuffocatorij, quando hiarit æger ut os claudere & aperire non facile poſsit, mentis emotio nem portendunt. Ex talibus phrenitici fiunt, & pernicioſe affecti. In phre niticis in principio manſuetudo. Verum frequēter transmutari, malum id eſt, & ſputatio mala eſt. In phreniticis alba alui egeſtio, malum: quemadmo dum & Archecrati. Num & in his torpor fit? Rigor in his peſsimus. Qui bus melancholico modo mente motis, tremores accedunt, malignum hoc eſt.

Mente moti acute, ubi inſuper febrierint, cum ſudore phrenitici fiunt.

Phrenitici paucibili, ſtrepitum ualde percipientes, tremuli. Ex uomi tu nauſeabundo oborta, clangoroſa uox, oculi puluillum incumbentem haben

tes

tes,insaniam portendunt: quemadmodum etiam Hermozygæ uxor, insania acute correpta, uoce destituta mortua est. In febre ardenti sonitibus aurium accedentibus, cum uisus hebetudine, & grauitate in naribus accedente, melancholico modo mente mouentur. Mentis perculsiones cum uoce clangorosa, linguæ conuulsiones tremulæ: & uoces tremulæ fientes, mortem alienant. duricies in his perniciosa est. Linguæ tremulæ signum sunt mentis non firmæ. In biliosis meracis alui egestionibus, spumosa florulentia mala, tum aliàs, tum si cui lumbi antea doluerint, & mente motus fuerit. Rari circa latus in his dolores, desipientiam significant. Vocis interceptiones cum singultu pessimę. Vocis interceptiones cum exolutione pessimæ. In uocis interceptione, spiritus ueluti his qui strangulantur præ manibus expositus, malus est. Num & talis mentem emouet? Modice feroces mentis emotiones, ferinæ sunt. Moleste ferre morbũ cum perfrigeratione, si nõ sine febre exsudent partes supernæ, phrenitim portendit: quemadmodum etiam Aristagoræ. Sed & perniciosum hoc est. Frequentes in phreniticis permutationes, conuulsoriæ. Vrinæ quæ minguntur à non recordantibus, nec cõmonefactis, perniciosæ. Num his minguntur uelut si subsidentiam conturbasses?

Palpitantes per totum, num uoce destituti moriuntur? Sputationes in phreniticis cũ perfrigeratione, nigræ reuomuntur. Surditas, & urinæ non considentes, ualde rubicundæ, innatantes, mentis emotionem portẽdunt. His morbo regio corripi malum est. Mala est & ex morbo regio fatuitas. Hos uoce quidem destitui, uerum sentientes esse contingit. Arbitror autem & aluos his perrumpere, uelut contigit Hermippo, & mortuus est. Surditas in morbis acutis & turbulentis cõsequens, mala. Mentis emotiones tremulæ, obscuræ, palpatoriæ, ualde phreniticæ sunt. Velut & Didymarcho in Co. Torpores ex rigore, non ualde apud seipsos sunt. Dolores circum umbilicum palpitantes, habent quidem aliquid quod mentem emouet. Verum circa iudicationem his spiritus aceruatus cum prompta tensione penetrat. Et dolores circa suram, in his mentis emotionem faciunt. Si innatarit quid in urina, dolore circa femur dissipato, mentis emotionẽ portendit. & qualia circa auriũ sonitus contingunt, talia existunt. In aluo liquida, lassato, caput dolenti, siticuloso, uigilanti, obscure loquẽti, impotenti, quibus talia sunt, his timor est ut mente moueantur. Exudantes & maxime circa caput, in morbis acutis sub moleste ferentes, malum, tum aliàs, tum in urinis nigris. & turbidus spiritus in his malus. Impotentiæ præter uacuatorum uasorum rationem contingentes, nõ existente uasorum uacuatione, malum. Alui interceptæ, sed paruæ, nigra, uelut caprarum stercora ad necessitatẽ coacte emittentes, nasus in his erumpens, malum. Quibus lumborum dolor diutinus, cum ardore fastidioso ac nauseabundo, hi si exudent malũ est. Num his tremores fiunt? Sed & uox uelut in rigore conspicua? Extremitates si in utranque partem cito transmutentur, malum est. Et sitis huiusmodi, mala est. Ex moderato ferox respõsio, malum. Vox acuta, his præcordia intro trahũtur. Oculus hebes, malus: & fixus ac caliginosus, malus. Vox acuta clangorosa, mala. Dentium stridor perniciosus est, quibus non & sanis familiaris est. Suffocatio in his ualde mala. Faciei bonus color, & uehemens toruitas, malum. Egestiones

libro secundo. seu secunda parte

nes alui desinentes in spumosas meracas, exacerbatoriæ sunt. Vrinarum in morbis acutis ex perfrigeratione interceptiones, pessimæ. Perniciosa si citra signa, leuia facta fuerint, mortem significant. In morbis acutis biliosis ualde albæ, spumosæ, circūbiliosæ egestiones, malæ. Malæ item & urinæ eiusmodi. Num his hepar dolorosum est? Vocis interceptiones in febribus cōuulsorio modo fientes, ad mentis emotionem cum silentio deueniunt, perniciosum. Vocis ex dolore interceptiones, dolorosam mortē inducunt. Febres ex præcordiorū doloribus malignæ. Sitis pręter rationem soluta in acutis morbis, mala est. Sudor multus cū febribus acutis fiens, malus est. Et urinæ dolorosæ, malæ sunt. Et rubicundæ ex his florulentiæ detentæ, itēq; æruginosæ, malæ sunt: & paruas apparere ueluti stillas. Et uomitus cū uarietate, mali sunt, tum aliàs, tum si propius inter se prodeant. Quæcunq; in diebus iudicatorijs, cum anxietudine, absq; sudore perfrigerantur, malum est: Et quæ ex his insuper riguerint, mala sunt. Vomitus meraci, anxiosi, mali. Sopor num ubiq; malus est? Ignorantia cū rigore, malum. Malum item obliuio. Perfrigerationes ex rigore nō recalescētes, malæ sunt. Sudantes ex perfrigeratione recalescētes, malum. In his ardor dolorosus in lateribus, & insuper rigere, malū est. Aestuosi rigores aliquatenus perniciosi: & flammea facies cum sudore in his mala est: In his posteriorū partium frigiditas, conuulsionem accersit. Exudantes uigiles recalescētes, malum. Ex lumborum recursu, oculi distortio malū. Dolor in pectus firmatus cum torpore, malus. Hi si insuper febriāt, acute ardentes, moriūtur. Qui nigra reuomūt, cibos auersantur, deliri sunt, iuxta pubem parum dolorosi, oculum ferocem aut clausum habent, eos medicamentis purgare nō oportet. Perniciosum enim est: Neq; intumescentes, uertiginosos, in leuiter uagando deficientes, cibos auersantes, decolores: Neq; in febre fractos, si soporosi fuerint. Perniciosum enim est. Oris uentriculi dolor, cū præcordio distento, & capitis dolor, malignū, & quidpiam anhelosum. Num hi repente moriuntur? uelut in Dysode. Huic etiam urinæ uehementer fermentatæ, erant ualde rubicūdæ. Colli dolor malum quidem in omni febre, pessimum autem his quibus timor est ut insaniant.

Febres soporosæ, lassatoriæ, caliginosæ, uigilias inducentes, exudantes, malignæ. Horrores frequentes ex dorso, celeriter translabentes, molesti, urinæ interceptionem dolorosam significant. Qui anxie se iactantes, citra uomitum exacerbantur, male habent. Perfrigeratio cum duricia signum malum. A uentre tenuia nō sentienti prodire, ei qui est apud seipsum, perniciosum: uelut Hepatico. Vomitiones exiguæ biliosæ malæ, tū aliàs, tum si insuper uigilauerint ægri. Nasus in his destillans, perniciosum est. Quibus ex partu alba detinentur cum febre, surditasq; adest, & in latere dolor acutus, hæ perniciose mēte mouētur. In febribus ardentibus subperfrigerātibus, egestionibusq; alui biliosis aquosis frequētibus, oculorū distortio signum malū est, tum aliàs, tum si stupore prehensi detineantur. Siderationes repentinæ ei qui exolute ac diutine insuper febrijt, perniciosæ sunt: quale quiddam passus est Numenij filius. Ex lumborum dolore ad os uentriculi recursiones, febriculosæ, horridæ, reuomentes aquosa tenuia multa, mente motæ, uoce destitutæ, nigrorum uomitu facto moriuntur. Oculi cōfractio in morbo acuto, mala. Num

anxie

anxie se iactantibus citra uomitum, lumbos dolentibus, si ferociter mente moti fuerint, spes est ut nigra per aluum prodeant? Fauces dolorosæ, graciles, cum ægre tolerabili molestia, strãgulatoriæ, perniciosæ acutè. Quibus spiritus retrahitur, uox autem strangulatoria est, & uertebra intro considet, his in fine uelut contrahente quodam spiritus fit. Caput dolentes, & stupore detenti delirãtes, aluo intercepta, oculum ferocem præ se ferentes, florescentes, opisthotono posteriorum partium conuulsoria distentione corripiuntur. In oculorum distortione, febriculoso, lassato, rigor perniciosus. Et soporosi in his, malum. In febribus ad præcordium dolores, sine uoce, si sudore non soluantur, maligni sunt. His dolores ad coxas, unà cum febre ardente, & si aluus aceruatim eruperit, perniciosum. Quibus uoces cum febribus deficientes post iudicationem, hi trementes ac soporosi moriuntur. Quibus affectiones ardentes, fatuitatem inducentes, stuporis detentionem inferentes, præcordia uariãtia, & uentris tumor, cibis interceptis, in sudoribus: Num his turbidus spiritus, & genituræ simile quid superueniens, singultum indicat? Sed & aluus spumosa, biliosa, insuper egerit? Splendidum in his mictum prodest. Venter autem his insuper turbatur. / Quibus sopor fit spumosis prodeuntibus, his febris exacerbatur acuta. Ex capitis dolore uocis interceptiones si sint, cum sudoribus febriculosi laxantur in seipsos, fiuntque morbi reuertentes diutius durantes, His insuper rigere, non malum est. Manus tremulæ, caput dolentes, collum dolentes, subsurdi, mingentes nigra densata: quibus hæc sunt, his nigra uentura esse expectare oportet, perniciosum. Vocis interceptiones cum exolutione, stupore detinente, perniciosæ. Lateris dolor, ex sputis biliosis, citra rationem si euanuerit, mente mouentur. Ex colli dolore, soporoso, sudanti, aluus inflata, si sanè ad necessitatem liquida demiserit, infuso immisso subluta: ex his ea quæ biliosa non sunt supprimuntur. Talia uero si seruentur retenta, longius ægrotat. Num itaque proluuia quæ biliosa non sunt, meliora sunt? & flatuoso tumori profuerint? Alui circumtensio, ad necessitatem liquida demittens, cito intumescens, habet quid conuulsorium, uelut etiam Aspasij filio. Superrigere his perniciosum. Ex his conuulsus factus ac inflatus, ubi diutius ægrotasset, ori putrefactio uiridis superuenit. Quibus circa lumbos tenues diuturni dolores, ad præcordium se reuoluentes, & ciborum fastidium inducẽtes unà cum febre: his ad caput dolor intentus progressus, repente conuulsorio modo occidit. Affectiones insuper rigentes, & quæ ad noctem aliquanto magis exacerbantur, cum uigilijs, & delirio in somnis, aliquando urinas inuoluntarie emittentes, in conuulsiones soporosas desinunt. A principio exudantes urinis concoctis, ardentes qui citra iudicationem perfrigerantur, breui circum circa ardentes: Torpidi item, soporosi, cõuulsi, perniciose affecti sunt. Vterum gerentibus capitis dolores, soporosi, cum grauitate fientes, mali sunt. Fortasis autem his etiam conuulsorium quid pati contingit. In faucibus gracilibus dolores strangulatorij, habent quid conuulsorium, tum aliàs, tum à capite oborti, Velut etiam Thrasynontis consobrinæ. Tremores conuulsorij fientes in su-

doribus, reuerti solent. Iudicatio his fit ubi superriguerint. Superrigent hi ardore circa uentrem prouocati. Lumborum dolor, & capitis dolor, & oris uentriculi dolor, cum exscreatione uiolenta, conuulsorium quid habet. A uentre subliuida, turbulenta: & lotia tenuia ac aquosa, suspecta.

Fauces exasperatæ parum, & uēter murmurans inanibus ad egerendum surrectionibus, & frontis dolores, & palpantes, delassati, in stragulis ac uestimentis dolorosi. Quæ ex his augentur, difficilia sunt. Somnus multus in his conuulsorius, & dolores in frontem graues, & mictio difficilis.

Vrinæ suppresio quibus rigores, & in conuulsorijs affectionibus: uelut & ipsa ubi inhorruit, sudauit. Meracæ desinentes purgationes, omnibus quidem exacerbatoriæ sunt, His uero etiã ualde. Ex talibus etiam circa aurem abscessus exurgunt. Turbulentæ ferocissimæ è somno excitationes, conuulsoriæ sunt tum aliàs, tum cum sudore. Et colli, & dorsi perfrigerationes apparentes, sed & per totum corpus: In his etiam spumosæ mictiones, unà cum animi deliquio, & oculorum obscuratio, conuulsionem prope adesse significant. Cubiti ac colli dolores conuulsorij. A facie autem hi. In faucibus sonitus frequentes, cum saliuæ sputatione. In his in somnis sudores, boni. Num & sudore leuari, plurimis non malum est?

Dolores ad infernas partes, his toleratu faciles. In febribus exudantes caput dolentes, aluo intercepta, conuulsi fiunt. Subfriabiles liquidæ alui egestiones, perfrigerantes non sine febre, malæ sunt. Rigores ex his uesicam & uentrem occupantes, dolorosi. Proinde soporem his habere aliquid conuulsorij, non sanè mirum apud me fuerit. Quæ in acutis uomitorio modo trahuntur, mala sunt. Et albæ alui egestiones, difficiles. Non uiscosa ex his progressa, cum multo ardore ad mentis emotionem perueniunt. Num ex his soporosi torpidi fiunt? Morbi ex talibus diutius durant. Num circa iudicationem hi arescentes difficulter spirantes?

Quæ ex lumbis ad collum ac caput progressa sunt, & leuis syderationis modo resoluerunt, conuulsoria fiunt & mentem emouentia. Num & soluuntur talia conuulsione? Ex talibus uarie ægrotant, & per eadem progresi.

Conuulsiones in his quæ ab utero strangulantur sine febre, faciles sunt, uelut etiam Dorcadi. Vesica intercepta tum aliàs, tum cum capitis dolore, habet quid conuulsorium. Quæ in his cum torpore exoluuntur, difficilia sunt, non tamen perniciosa. Num id quod tale est, etiam mentem emouet?

Num & ossium circa tempora dissectiones, conuulsionem accersunt? aut si quis ebrius uerberetur, aut sanguis multus effluat in principijs, num hoc facit conuulsionem? In sudore sputa defluentia febricitanti, leuia sunt. Num ad dies aliquot alui humectantur? arbitror. Num his ad articulos abscessus fiet? Quæ modice ferociter mentē emouent, atrabiliaria sunt. Si uero à muliebrium purgationum retentione fuerint, ferina. Hæc uero sæpius

pius accidunt. Num & cõuulsæ fiunt hæ? Num & uocis interceptiones cum sopore, conuulsoriæ sunt? uelut coriarij filiæ, quæ muliebribus purgationibus præsentibus affici cœpit. Quibus conuulsis oculi intente relucent, neque apud seipsos sunt, & diutius ægrotant. Sanguinis eruptiones ex contrario, malæ sunt: uelut in splene magno si ex dextra nare fluat. Et circa præcordia eodem modo res se habet. Verum cum sudore hoc peius est. Ex naribus erumpente sanguine, cum exiguis sudoribus, perfrigescentia maligna ac praua. Post sanguinis eruptionem, nigrorum per aluum transitus, malus. Praua sunt etiam ualde rubra. Num uero quarto die hæc sanguinis eruptio contingit? Soporosi ex his conuulsione moriuntur. Num nigris præegressis, & uentre tumefacto? Vulnera sanguinem fundentia, exudantia, maligna. Sic affecti loquentes latenter moriuntur. Post modicam sanguinis eruptionem, & nigrorum egestionem, in acutis surditas malum. Sanguinis egestio in his perniciosa. Verum surditatem soluit. Lumbis dolentibus oris uentriculi dolores accedentes, signa hæmorrhoidum fluxionis futuræ sunt. Arbitror autem & hos prægressæ hæmorrhoidum eruptionis signum esse. Sanguinis eruptiones statis temporibus fientes, siticulosæ, difficiles ac exoluentes, si sanguinem non effuderint, in comitialem morbum finiunt.

Morbi qui statim turbulenti sunt, insomnes, sanguinem de naribus stillantes, sexta die alleuati, noctu afflixerunt, postridie exudarunt, in somnúmque delati mentem emouerunt, hi large sanguinem fundent. Num & aquosa urina tale quid significat? Quibus sanguinis eruptiones plures, his temporis progressu alui male afficiuntur, si non urinæ concoctæ fuerint.

In iudicatorijs perfrigerationibus, sanguinis eruptiones fortes pessimæ sunt. Capite grauati, iuxta sinciput dolentes, insomnes, sanguinem profundunt, tum aliàs, tum si quid ad collum contendat. Vigilijs infestati, derepente cum inquieta iactatione, sanguinem fundunt, tum aliàs, tum si quid antea perfluxerit. Num ubi inhorruerunt? Colli dolores, oculi ualde rubicundi, sanguinis eruptionem significant. Quibus aluo suppressa sanguinis eruptio fit, & insuper rigent, Num aluus intestinorum leuitate corripitur, & obdura fit, aut ascarides insunt, aut utrunque?

Quibus ex lumbis recursus fit ad caput, & manus, hi stupidi, os uentriculi dolentes, saniosis ac serosis humoribus pleni, large sanguinem profundunt. Sed & aluus his turbulentis erumpit. Quibus ex sanguinis eruptione larga ac frequenti, nigrorum multorum fit egestio, hi suppressa aluo dolorosi sanguinem profundunt. Cum quadam uero fluxione, facile ferunt. Num hi multos frigidos sudores excludunt? Conturbata in his urina non mala, neque id quod geniturae simile in ipsa residet. Verum frequenter hi aquosa mingũt. Quibus in surditate & torpore parua est à naribus destil

latio, ea habet quid difficultatis. Vomitus his confert, & alui perturbatio.

Quibus ex rigore febres cum lassitudine, his mēses muliebres decurrunt. At collum in his dolorosum, sanguinis eruptionis è naribus signum est.

Et per nares sanguinē effundere spes est, ea quæ caput concutiunt: Et quæ aurium sonitum faciunt, sanguinem profundunt, aut menses deducunt, tum aliàs, tum si iuxta spinam ardor consequetur. Fortassis autem & dysenteriam facient. Et circa uentrem palpitationes cum præcordij intensione sublonga ac tumente, sanguinis eruptionem significant. Inhorrescunt autem hi. Quæ larga, uiolenta, multa ex naribus fluxerint, aliquando ad conuulsiones adducunt. Venæ sectio soluit. Frequentes & paulatim fientes ad egerendum surrectiones, sufflauæ, uiscosæ, modica stercoracea habentes, cum præcordij ac lateris dolore, morbo regio participant. Num autem his suppressis hi exoluuntur? arbitror sanè: & sanguinem profundunt? His tensio lumborum, & dolores in his, sanguinis eruptionem significant.

Præcordij tensio, cum capitis grauitate ac surditate, & quæ ad hæc cōsequenter diuexant, sanguinis eruptionem indicant. Vndecimo die sanguinis stillicidia difficilia, tum aliàs, tum si superstillauerint. Qui in horroribus simul iudicatorie exudarunt, postridie uero postquam inhorruerunt præter rationem uigilant, eos sanguinem effusuros esse arbitror. Quibus ab initio largæ sanguinis eruptiones, rigor fluxionem sistit. Ex sanguinis eruptione, rigores longi. Quibus capitis dolores, ac colli dolores, & totius corporis impotentia quædam, sanguinis eruptiones soluunt. Sed è tempore sic soluuntur. Vrinæ quæ in his qui iuxta aures abscessus habent, cito & modice concoquūtur, malæ sunt. Et perfrigerari hoc modo malum est. Subsoporati, morbo regio affecti, non ualde sentientes, quibus singultus, his aluus erumpit, fortassis & suppressa est. Hi exoluuntur. Num his etiam abscessus iuxta aures fiūt? Suppressæ cum rigore urinæ malæ, tum aliàs, tum si antea sopor apprehēderit. Num iuxta aures abscessus parotides dictos, in his fore spes est? Ex torminoso subsidentia limosa subliuida, mala est. Num ex præcordijs dolet puto dexterum? & exoluitur? Num abscessus iuxta aures talibus parum dolorosi? Aluus erumpens his in omnibus perniciosa est. In anxiosis quibusdam uigilijs abscessus circa aures maxime. Ex uoluulis graueolentibus, in febre acuta, præcordijs sublimibus diutius permanētibus, abscessus circa aures oborti occidunt. Ex surditate leniter abscessus circa aures fiunt, tum aliàs, tum si anxiosum quippiam succedat, & soporosis inter hos adhuc magis. Abscessus iuxta aures leuiter syderatis mali sunt. Quæ conuulsorio modo exacerbantur, cum stuporis detentione, abscessus iuxta aures producunt. Conuulsio, tremor, anxietas, cum stuporis detentione, paruos circa aures abscessus exacerbant. Num quibus abscessus sunt iuxta aures, capitis dolore affecti sunt? Num & supernis partibus exudant, num insuper rigēt quoq; aliquo modo? Deinde & aluus erumpit, & soporosum quippiam habent? Num & aquosæ urinæ alba innatantia habentes, & quæ uarie exalbidæ sunt, ac fœtidæ, abscessus iuxta aures faciunt? Num quibus tales urinæ, frequentes sanguinis è

naribus

naribus stillæ profluunt? num & lingua his leuis est? Quibus magnum, & frequentem spiritum habentibus, morbus regius, & febres acutæ cum præcordijs duris perfrigeratæ sunt, num his abscessus magni ad aures consistunt?

Soporosa, anxiosa, præcordia dolentia, uomitoria parua symptomata. In his abscessus iuxta aures oboriuntur. Antea uero & ea quæ circa faciem fiunt.

Aluo nigra stercoracea egerente, sopor insuper apparens, abscessum iuxta aures producit. Tussiculæ quæ sunt cum sputatione, abscessum circa aurem submouent. In capitis dolore sopor & surditas, circa aurem abscessum aliquem eructat. Præcordij distentio cum sopore anxioso, ac capitis dolore, abscessus circa aurem attollit. Dolorosi aurium abscessus, citra iudicationem dissipati, mali sunt.

HIPPOCRATIS COI PRAEDICTIONVM LIB. II. IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

MEDICORVM prædictiones narrãtur multæ, & uarię, & admirandæ, quales ego quidem neq; ipse prædixi, neq; alium aliquem prædicere audiui. Sunt autem aliquę ex ipsis huiuscemodi. Hominem perniciose affectũ esse, & medico ipsum curanti, & alijs uideri. Verum medicum alterum superuenisse ac dixisse, Non peribit hic homo, uerum cæcus euadet. Item ad aliũ qui omnino male habere uidebatur, ingressum prædixisse, hominem quidem euasurum esse, uerum manum claudam habiturum. & ad alium quendam qui similiter superstes fore nõ putabatur, dixisse, ipsum quidem sanum fore, uerum pedum digitos nigrefactos putrefactione corrumpendos esse. Et aliæ huiuscemodi prædictiones in tali prædictionis specie dicuntur. Alius autem prædictionis modus est, ementibus ac negociationes tractantibus prædicere, alijs mortem, alijs insaniam, alijs alios morbos: & ad hæc omnia, etiam ea quæ prioribus temporibus facta sunt prædicere, ac omnia uera narrare. Alia porrò adhuc forma prædictionum est, athletas & eos qui morborum causa exercentur ac se fatigãt cognoscere, si quid aut circa cibum deliquerint, aut alteratum quippiam ederint, aut potu uberiore usi fuerint, aut deambulationem intermiserint, aut res uenereas quasdam exercuerint. Horum omnium nihil illos latet, adeò ut etiam minima quæq;, in quibus non paruerit homo, exacte cognoscãt. Hi omnes prædictionum modi esse feruntur. Ego uero talia quidem non uaticinabor, Verum signa scribam, ex quibus & sanos futuros homines, & morituros coniectare oportet: & tum breui tempore, tum longiore, sanos futuros, aut perituros. Scriptum est autem à me & de abscessibus, quomodo singulos considerare conueniat. Arbitror autem & eos qui de claudicationibus prædixerunt, alijs'que eiusmodi, confirmato iam morbo prædixisse, & quum iam manifestum esset, quòd abscessus non esset recursurus, si modo intelligentiam habuerunt: multo sanè magis quàm priusquam abscessus fieri inciperet. Spero item & alia prædixisse, magis humano more quàm refertur, quæ uidelicet ementibus & negociationes tra-

ctantibus prædixisse dicuntur, mortes, & morbos, & insanias. Atque hæc mihi uidentur talia facta esse, & nulla mihi uidetur esse difficultas prædicēdi, si quis circa talia studium ac curam adhibere uelit. Primum etenim aqua inter cutem laborantes, & tabidos, quis non cognouerit? Deinde deliraturi non diu latere possunt, si quis nouerit quibus his morbus cognatus est, aut prius aliquādo insaniuerunt. Si enim hi homines ebriosi fuerint, aut carnes uorauerint, aut uigilauerint, aut in frigore aut calore inconsiderate uersati fuerint, multus timor est ex tali uictus ratione, ipsos deliraturos esse. Et eos qui hæmorrhoidas habent, si quis hyeme multo potu uti uiderit, & bono colore præditos, de his prædicere licet, quòd ad uer multa spes sit sanguinis eruptionis, ut & decolores & aquatici sub æstatem fiant. Verū omnia hæc addiscere ac prædicere oportet, si quis in talibus studijs palmā ferre expetat. Licet enim ex scriptis prædicere, & mortem, & insaniam, & bonam habitudinem. Possem autem referre & alia multa huiusmodi, sed quæ facilima cognitu sunt uisum est mihi scribere. Consulo autem ut quàm prudentissime agant, tum in reliqua arte, tum in huiusmodi prædictionibus, illius probe memores, quòd si cui successerit prædictio, is apud ægrotum intelligētia præditum in admiratione fuerit. Si uero quis aberrarit, supra hoc quod odio habetur, fortasse etiā insanire uidebitur. Quapropter iubeo, ut tum alias omnes, tum has prædictiones prudenter faciant: quāquam sanè & audiam, & uideam, neque iudicare recte homines ea quæ dicūtur ac fiunt in arte, neque narrare. Cæterū de his qui exercētur ac laboribus se fatigāt, eas asseuerationes quas afferūt hi qui ipsas asserūt, neque esse puto, neque si quis putat prohibeo. A nullo enim signo, neque bono, neque malo, lædūtur suspiciones, cui signo fide habita quis sciat, an recte pronunciatum sit, aut secus: alioqui per me licet ut si quis uelit credat. Nō enim ego impedimēto sum. Arbitror aūt si quid ueri ab ipsis dicitur, aut his qui de his qui exercētur asseuerāt, aut illis qui prius scripti sunt: primū quidem hunc qui cognouit, ex signis coniectasse. Deinde uero ambigue & humano more prædixisse. & simul eos qui id narrant monstrosius quàm factum fuit recensere. Nam neque in morbis facile est peccata cognoscere, etiamsi decumbant homines, & uictu parū nutriente utantur, ut nō adeò multa intueri opus sit eum qui hæc considerandi curam suscepit. Alij enim bibunt solum. Alij ad hoc quod bibūt, aut sorbitionem, aut cibū paucissimum assumūt. Necesse igitur est eos qui uberiore potu usi sunt, magis difficulter spirare, & plus urinæ eijcere. Eos uero qui sorbitionem aut cibum auxerunt, magis & sitire, & febrire. Si uero quis utrisque, & potu & cibo, immodice usus fuerit, ad hoc quod febrit, & difficulter spirat, etiam uentrem circumtentum & maiorem habebit. Licet porrò & hæc, & alia omnia experimentis optime explorare, quæ & habemus, & omnibus recte utimur. Primum equidem & intelligentia, & oculis cognoscere facile est, hominem in eodem loco decumbentem, & exacta uictus ratione utentem, si non paruerit, aut obambulando, aut multa edendo. Deinde qui manibus contrectauit uentrem ac uenas, minus falli potest, quàm qui non contrectauit. Et nares in febrientibus quidem, & multa & bene significant. Odores enim multum inter se differunt. At uero in sanis & recto uictu utentibus, haud scio qua re uel in hoc experimento faciendo uti possim. Postea audiendo, uocem & spiritum auribus cognoscere datur, quæ in sanis non

non similiter sunt manifesta, sed qualiter etiam antea. Quòd si etiam mores morborum ac ægrotorum didicerit medicus, non tamen quicquam prædicere oportet. Non enim difficilius spirabit homo, morbo adhuc errante, & febrie: acutiore febre, & uenter intentus fuerit. Quare propter hæc nõ tutum est prædicere priusquam statum accipiat morbus. Verum post hoc tempus, quicquid præter rationẽ acciderit, dicere oportet. Manifesta uero sunt mala, quæ propter ægri inobedientiam fiunt. Nam & spirandi difficultates, & alia huiusmodi postridie sedabuntur, si ob peccatum fiant. Si igitur quis hanc iudicationem considerans dixerit, non delinquet. Atq; ego quidem hunc considerandi modum nunc consulo, tum de his qui domi manent, tum de his qui exercentur, itemq; de aliis omnibus, qualia peccata committant. At exactam illam narrantes rationem & audio, & derideo. Quum enim parum inobedientes fuerint homines, haud scio quomodo id deprehendere possim. Si uero maiora fuerint peccata, quem in modum considerare oporteat scribam. Oportet autem primum hominem, in quo quis per inobedientiam admissa cognoscere uolet, per totum diem intueri, & in eodem loco, & eadem hora, sole præsertim recens orto. hoc enim tempore subeuacuatus fuerit, & adhuc ieiunus est, & nullo labore fatigatus est, præterquam matutinis deambulationibus, in quibus minime inobediens est, si sanè ubi de somno surrexit homo, ad deambulandum prodierit. Quare necesse est eum qui iusta uictus ratione utitur, hac hora maxime æqualiter habere, & coloris, & totius corporis constitutionem. Quapropter & is qui huius considerationis curam gerit, acutissimus fuerit & mente, & oculis, eo tempore. Contemplari præterea oportet hominis mentem, & mores, & corporis uires. Alij enim alia facilius aut difficilius imperata faciunt. Primum igitur is cui inedia imperata est, si plura comederit & biberit, per hæc manifestus fiet. et tumidius corpus ipsius apparebit, et plenius ac coloratius erit, si non excrementa alui male ipsi processerint. Erit item animosior ad ferendum laborem. Considerandum etiam an ructum edat, aut à flatibus urgeatur. Hæc enim fieri solent his qui ita affecti sunt, propter hoc peccatum. Si uero dum edere multa cogitur, & fortiter laborare, aut cibum imperatum non ederit, aut ebrius factus fuerit, aut à cœna larga non obambulauerit, hoc modo explorare oportet. Si quidem cœnam non ederit, solito autem more deambulauerit, iucundiorem aspectũ præ se feret, & uegetior ac operosior in exercitijs erit. Verum alui egestio modica et cõpacta maxime in hoc fuerit. Si uero cœna sumpta non deambulauerit, ructum utiq; edet, & flatuosus fuerit, & plenitudo nõ minor apparebit, & inter laborandum magis q̃ antea sudabit, & difficulter spirabit, ac grauis erit. & transitus alui maiores, ac minus uiscosi his fuerint. Quod si neq; cibum consumpserit, neque deambulauerit, pigrior utiq; fuerit ac tumidior. Si uero ebrius factus fuerit, sudabit magis q̃ antea, & difficulter spirabit, & ipse seipso grauior erit ac humidior. Sed & lætior erit, si nõ caput ipsi affligatur. Quod si uxore semel usus fuerit, uegetior utiq; erit, & magis solutus. Si uero sæpius rem peregerit, durior euadet, & squallorẽ quendã habebit, & decoloratior ac magis lassatus erit. Porrò egestiones alui procedere oportet his qui laboribus exercẽtur, quãdiu parũ ederint, ac parum potauerint, modicas & duras, atq; hoc quotidie. Si uero tertio quoq; die, aut quarto, aut ex longiore interuallo

Lyra [illegible]

uallo prodierint, periculum est aut febri, aut alui profluuio corripiendos esse. Quæcunq; uero egestiones liquidiores sunt, q̃ ut in transitu cõformentur, hæ sanè omnes peiores sunt. At uero his qui multum edunt, & multum laborant, egestionis tránsitum mollem, oportet esse siccum, & copiam ciborum ingestorum pro ratione laboris. Procedunt autem ab æquali ciborum copia, his quidem qui minimum laborant, plurimæ egestiones. his uero qui plurimũ laborant, modicæ, si sani fuerint, & iusta uictus ratione utantur. Nam ad hæc cõiecturam facere oportet. Liquidiores autem egestiones, & sine febribus fientes, & quæ septima die, aut citius iudicãtur, cõmodæ sunt si semel una uice omnes fiant, & nõ reuertantur. Si uero insuper febrierint homines, aut alui profluuia redierint, si longa fuerint, penitus mala sunt, siue biliosa fuerint, siue pituitosa, siue cruda: & uictus ratione propria, singula opus habẽt, itemq; medicamentis alia alijs. Cæterum urinam iuxta potionis copiam mingere oportet, & semper æqualem, & q̃ maxime aceruatim, et momento paulo crasſiorem, q̃ id quod in potu acceptum fuit. Si uero fuerit aquosa, & copiosior q̃ pro eo quod bibi imperatũ est, significat hominem nõ obedire, sed copiosiore potu uti: Aut nõ posse renutriri, q̃ diu talia urinam faciunt. Si uero paulatim stridat urina, aut medicamentis hominẽ opus habere significat, aut morbum aliquẽ circa uesicam habere. At sanguinem mingere, raro quidem & sine febre ac dolore, nihil mali significat, sed lasſitudinũ solutio fit. Si uero sæpius mingat, & aliquid ex his accesserit, malum est. Verum prædicere oportet, siue cũ dolore mingatur, siue cũ febre, fore ut insuper pus mingat, atq; ita dolores ac afflictiones quiescant. Crassa uero urina albam subsidentiã habens, aut circa articulos dolorem aliquem, aut tumorẽ significat. Aliæ uero omnes subsidentiæ in urinis eorum qui exercentur, à morbis circa uesicam fiunt, id quod ipsi manifestum facient. Cum doloribus enim erũt, & tales ut difficulter quis ab ipsis liberari possit. Atque hæc quidem de his scribo, & huiusmodi alia dico. Cæterum ex his qui exactam ac certam prædictionum rationem prædicant, cum aliquibus ipse conuersatus sum, cum aliquorum uero filijs ac discipulis rem contuli, quorundam uero scripta accepi. Quare quũ probe sciam qualiter quisq; ipsorum sentiat, & exactas certitudines nusquam cõpererim, hæc scribere aggressus sum. At uero de aqua inter cutem, & tabidis, & podagris, & his qui à morbo sacro appellato corripiũtur hæc dico, ex aliqua quidem parte de omnibus idem. Nam qui hos morbos congenitos habet, is ægre ab ipsis liberari potest. Reliqua uero singulatim scribam de singulis. Eum qui ab hydrope, siue aqua inter cutem correptus est, & superstes esse uolet, bonis uisceribus præditũ esse oportet, ita ut natura se exerat, simulq; facile concoquat, & bene spiret, sitq; sine dolore, & totum corpus æqualiter tepidum habeat, & non circa extremas partes colliquatum. Melius est autẽ ut tumores potius habeat in extremis partibus. Optimum uero est neutrum horum habere. Nam molles ac graciles esse conuenit extremas partes, itemq; uentrẽ ad contactum mollem. Tusſim uero adesse nõ oportet, neq; sitim, neq; linguam resiccari, tum reliquo tempore, tum post somnos, quãdo hæc ualde fieri solent. At cibos libenter accipere oportet, & ubi multum satis comedit, non affligi. Aluum uero ad medicamẽta quidem celerem habere, reliquo autẽ tempore egerere recremẽtum molle efformatum.

Vrinam

Vrinam autem apparere cōuenit,pro studiorū ratione,& uinorum mutatione transeuntē. Laborem uero ferre oportet facile,& lassitudinis exortem esse. Ac optimum quidem est hominē ita per omnia dispositū esse,& sic securissime sanus fieri poterit. Sin minus, plurima ex his habeat. Nam spes erit ut superstes euadat. Qui uero nihil horum habuerit,sed contraria,eum desperatū esse scito. Qui autem pauca horū habuerit, quæ bona esse dixi, si hydrope laboranti adsint,huic exiguæ spes restant. Cui uero multum sanguinis sursum ac deorsum eruperit,& febris insuper accesserit,eum multa aqua repletum iri timor est,atq; hic hydrops breuissimi temporis est,& ex quo paucissimi euadunt. Verum de hoc alteri prius significare oportet. At quibus magni tumores facti emarcescūt ac rursus attolluntur,hi magis cōualescunt q̄ illi qui ex sanguinis eruptione implentur. Verum fallunt hi hydropes ipsos ægrotos, faciuntq; ut ipsi à medicis discedant ac pereant. De tabescentibus quod ad sputum ac tussim attinet, eadem dico quæ de pectore suppuratis scripsi. Oportet enim eum qui probe liberari uolet,facile sputū per tussim reijcere,& id esse album, & æquale, & eiusdem coloris,& ab inflammatione alienū. Quod uero à capite defluit, ad nares conuerti. febrem aūt non inuadere,ut ne à cœnis prohibeatur,neq; sitiat. Venter autem egerat quotidie, & id quod egerit sit durum, copia pro ratione ciborum ingestorū. Hominem uero q̄ minime tenuem esse oportet. Pectus autem laudare conuenit quadrangulum & hirsutum.& os ipsius paruum sit, & robuste carnosum. Quicūq; enim hæc omnia habuerit,maxime superstes erit. Qui uero nihil horū habet,interitui proximus. Quicūq; uero pectore suppurati facti fuerint,dum iuuenes sunt,ex humorū illapsu,aut fistula,aut alio quopiā huiuscemodi,aut ex abscessus recursu,hi nō euadunt, nisi ualde multa bona signa ipsis accesserint. Pereunt aūt homines hi ad autumnū. Sed & ex alijs morbis lōgis pleriq; ad hoc tempus maxime moriūtur. Cæterum ex alijs minime superstites manent & uirgines,& mulieres,quibus ex suppressis mēsibus tabes oborta est. Si uero aliqua uirgo,aut mulier euasura est,& aliorū signorum bonorū multa accedere oportet,& mēses splendide ac pure apparere,aut nulla spes est. Qui uero ex sanguinis eruptione,pectore suppurati fiunt, & uiri, & mulieres, & uirgines,non minus euadunt. Verum signis omnibus tum suppuratorum, tum tabescētium collectis,& superstitem futurum,& periturū prædicere oportet. Maxime uero euadunt ex sanguinis eruptione,hi quibus dolores sunt atra biliarij,& in dorso,& in pectore:& qui post eruptionem minus dolent. Nam & tusses non ualde insuper accedunt,& febres pleræq; perseuerant, sitim facile ferentes. At reuersiones eruptionis sanguinis maxime fiūt his,si non abscessus succedant. Optimi uero sunt abscessus sanguinolentissimi. Quibus autē in pectoribus dolores insunt,& per tempus attenuātur,& tussiunt, ac difficulter spirant,neq; febribus insuper corripientibus, neq; suppurationibus succedentibus,eos interrogare oportet,quū tussiant & difficulter spirent,an & compactum quiddam & modicū odorem habens tussiendo reijciant. De podagricis hæc dico. Quicunq; aut senes sunt,aut circa articulos callos tofaceos cōcretos habent,aut ærumnose uiuūt,ac siccam aluum habent:hi omnes sani fieri non possunt humana arte, quātum ego noui. Sanant quidē hos optime, dysenteriæ si successerint. Sed & aliæ eliquationes ualde prosunt,quæ ad infernos

locos repunt. Qui uero iuuenis est, & circa articulos nondum tofaceos callos concretos habet, & accurate uiuit, & laboris amans est, & aluum bonã habet ad obediendũ pro studiorũ ratione, hic sanè medicum intelligentiã habentem nactus, sanus fieri poterit. Ex his porrò qui à sacro morbo corripiũtur, difficillime quidem liberãtur hi quibus à puero contigit morbus, & simul ad uirilem ætatem peruenit. Deinde hi quibus corpore in uigore ætatis cõstituto factus est, & fuerit à uigintiquinq; annis, usq; ad annum quadragesimũ quintũ.

Post hos autẽ, quibus factus fuerit morbus, nullam significationẽ præbẽs ex qua corporis parte initiũ sumat. At quibus ex capite initiũ capere uidetur, aut à latere, aut à manu, aut pede, facilius curatur. Verũ differunt etiã hæc morbi genera. Qui enim à capite initiũ sumunt, ex his grauissimi sunt. Deinde qui à latere. Qui uero à manibus ac pedibus, maxime sanari possunt. Cæterũ horũ curam aggredi oportet medicũ, qui medendi modum nouit, si homines fuerint iuuenes, & laboris amãtes, nisi mens mali aliquid habuerit, aut quis stupore attonito sideratus fuerit. Nam hæ atrabiliariæ mẽtis emotiones, nõ sunt conducibiles. Alij uero qui ad infernas partes cõuertuntur abscessus, boni sunt. Longe uero optimi & hic sunt, qui sunt sanguinolẽtissimi. Quicunq; uero senes apprehẽdi incipiũt, maxime moriũtur. Et si nõ pereant, statim celerrimeq; per se liberãtur, à medicis aũt minime opem ferunt. At quibus pueris oculi repẽte distorti fuerũt, aut maius quoddam malũ perpessi sunt, aut tubercula sub ceruicẽ oborta sunt, aut uocem graciliorẽ adepti sunt, aut tusses siccæ diuturnæ adhærent, aut maioribus factis dolor procedit ad uentrem, & non exturbatur, aut in lateribus distortiones habẽt, aut uenas crassas circa uentrẽ uaricosas, aut omentum descendit, aut testis magnus factus est, aut manus tenuis & impotens, aut pes aut tibia tota clauda facta est, citra aliam causam: his omnibus morbũ antea factum fuisse, scire oportet, præ his uniuersis. Et plurimi qui pueros educãt, si interrogẽtur confitebuntur: quosdã uero etiam res latet, negãtq; se scire quicquam tale factum esse. Qui porrò de ulceribus cognoscere uolet, quomodo singula finient, eum primum hominum species perscrutari oportet, tum eas quæ meliores sunt ad ulcera, tum quæ deteriores. Deinde ætates nosse, in quibus singula ulcera curatu difficilia existunt. Locos item in corporibus perspectos habere, quantũ alij ab alijs differũt. Sed & alia qualia in singulis accedunt tum bona, tũ mala, nosse oportet. Si quis enim omnia hæc nouerit, is sanè sciet etiam quomodo singulorũ euentus continget. Qui uero non nouerit hæc, nõ nosse poterit quales fines ulcerum erũt. Species equidẽ bonæ sunt hæ. Leues, & cõmoderatæ, & bonis uisceribus præditę, & neq; ualde carnosæ, neq; durę. Iuxta colorem uero sit species alba, aut nigra, aut rubẽs. Hæ enim omnes bonæ sunt, si purę sunt. Si uero pallidus color ammixtus fuerit, aut color ipse pallidus aut liuidus fuerit, peius est. Species uero quę præscriptis cõtrariæ sunt, eas deteriores esse scito. At uero quod ad ætates attinet, tubercula quidẽ suppurata fiunt, & strumosa hæc plurimos pueros occupãt, & facillime ex ipsis liberãtur. Senioribus uero pueris & adolescẽtibus, minus quidem oriũtur, uerum difficilius ab ipsis liberãtur. Viris autẽ talia quidem tubercula nõ ualde fiunt, uerũ cæria græcis dicta, ad modum faui concreta, horrenda: & cancri occulti submersi, & ex pustulis nocturnis herpetes, donec sexaginta annos transmiserint. Senibus

bus aūt nihil talium tuberculorū accedit, uerū cancri & occulti, & summas partes occupantes, & cōmoriuntur. Cæterū ex locis subalares difficiliores curatu sunt, & laterū mollitudines, ac femora. Nam & moræ in ipsis fiunt, & recidiuæ. Ex articulis periculo maxime obnoxij sunt magni digiti, & præsertim pedum. Quibus aūt in obliqua linguæ parte ulcus fit diuturnū, in his dentes cōsiderare oportet, an quis iuxta illam ulceris partē acutior sit. Vulnera magis lethalia sunt, quæ in uenas crassas in collo ac inguinib. infligūtur. Deinde quæ in cerebrū, & in hepar. Postea quæ in intestinū & uesicam. Sunt aūt hæc omnia perniciosa ualde, nō tamē ita ut nemo ex his euadat, uelut putatur. Nam & loci qui hæc nomina habēt, multum inter se differūt, & ijdem modi. Multum etiam differt corporis ipsius hominis structura. Aliquādo enim neq; febricitat, neq; inflāmatur sauciatus. Aliquando etiā citra causam febricitat, et aliqua corporis pars omnino inflāmatur. At quando is qui ulcus habet delirat, & facile fert uulnus, tūc uulnus aggredi oportet, uelut iuxta medicinę & accedentiū rationem, euentum habiturum. Moriūtur enim homines ab omnis generis uulneribus. Multæ enim uenæ sunt & tenues, & crassæ, quæ sanguinē fundentes occidūt, si gliscere ac eo ferri ipsas contigerit, quas alia tēporis occasione si quis pertundat, corporibus prodesse sentiat. Multa uero uulnera in locis uilibus ac nō malis esse, & nulla re grauia uidentur, & tamē sic dolore affligit plaga, ut respirare non possit. Alij uero præ uulneris dolore, quod sanè graue nulla re erat, spiritū quidem duxerūt, uerum delirarunt, & febrientes mortui sunt. Quicunq; enim aut corpus febricitans habēt, aut mentē turbatam, talia patiūtur. Sed neq; hæc admirari oportet, neq; formidare, illud expēdendo, quòd & animæ & corpora hominum plurimū differunt, & uim maximam habēt. Quæcūq; igitur uulnera tempus nanciscuntur, aut corpus & mentē huiusmodi, aut ita gliscentē sanguinem, aut magnitudine tanta fuerint, ut homo ad curationem adduci ab eius cōtemptu non possit, ab his quidem discedere oportet, qualiacūq; tandem fuerint, diarijs animi deliquijs exceptis: alia uero omnia aggredi, quæ recēs sunt incussa, quo & febres effugiāt homines, & sanguinis eruptiones, & nomas ulcerum proserpētes, hi qui euadēt. Exactissime uero et ad plurimū tempus, eorū quæ grauissima sunt custodiā facere oportet. Nam ita facere iustū est. At uero nomæ lethalissimæ sunt, quarū putredines profundissimæ & nigerrimæ ac siccissimæ existūt. Prauæ etiā sunt ac periculosæ, quæ nigrā saniem remittūt. Albæ uero ac mucosæ putredines, minus quidē occidunt, magis autē reuertūtur, & diuturniores sunt. Herpetes aūt minime omniū ulcerū quæ depascēdo proserpunt, periculosi sunt, uerū maxime difficulter submoueri possūnt, quemadmodum cancri occulti. In omnibus aūt talibus febrem superuenire una die cōfert, & pus q; albissimū ac crassissimū. Commodat & corruptio nerui, aut etiā ossis, aut etiā amborū, tum in profundis, tum in nigris putredinibus. Nam in corruptionibus pus multū fluit, & putredines soluit. Porrò ex capitis uulneribus lethalissima sunt quæ ad cerebrū pertingunt, uelut etiā antea scriptum est. Grauia sunt et huiusmodi omnia. os nudū magnum, os infarctum, os diffractum. Si uero etiā osculū ulceris paruū fuerit, fissura uero ossis aliquādiu permāserit, periculosius est. Hæc autē omnia grauiora fiūt, si & iuxta suturā sunt, & ex locis semper periculosiores summi in capite existūt. Cæterum in omnibus me-

morabilibus uulneribus interrogare oportet, si adhuc recentes fuerint plagæ, aut etiam iactus fuerint, an cōciderit homo, aut an in soporem altiorē collapsus sit. Si enim horū quippiam factū fuerit, ampliore custodia opus habet, nimirū quum cerebrum uulnus tunc perceperit. Si uero non recens sauciatus fuerit, ad alia signa respicere oportet, ac cōsilium capere. Optimū quidem igitur est, neq; febrire eum qui ulcus in capite habet, neq; sanguinē insuper ipsi erupisse, neq; inflammationē, neq; simul ullum aliquem dolorem accessisse. Si uero quid horum apparuerit, securissimum est ut in principio fiat, & modico tempore permaneat. Conducit autem in doloribus, etiam inflammationes ex ulceribus accedere. In sanguinis autem eruptionibus, pus in uenis apparere. Quæ uero in acutis morbis conferre febribus scripsi, ea etiam in his fieri conducit, & eadem hic quoq; bona esse assero, contraria uero mala. At incipere febrem in capitis uulnere quarta die aut septima, aut undecima, ualde lethale est. Iudicatur autem plerisq;, si quidem quarta uulneris die febris inceperit, ad undecimam. Si uero septima die febris inchoarit, ad decimamquartam, aut decimamseptimam. Si uero undecimo febrire inceperit, ad uigesimam: quemadmodum in febribus descriptum est, quæ absq; manifestis causis fiunt. Cæterum in principijs febriū, siue delirium accesserit, siue alicuius membri sideratio, periturū hominem sciendum est, si non omnino aut ex optimis signis aliquod accedat, aut corporis uires adsint, Verum cōsiderabis modum. Nam homini adhuc spes salutis, sed claudū fieri articulum in quē incubuit necesse est, etiamsi superstes maneat homo. Porrò uulnera in articulis, quæ quidem magna sunt, & neruos cōiungentes penitus præsecant, clarū est quod claudos efficient. Si uero ambiguum fuerit de neruis, quomodo se habeāt, si quidem fuerit acutū telum quod rectū uulnus fecit, melius est obliquo. Si uero graue & obtusum fuerit id quod uulnerauit, nihil refert. Sed plagæ profunditatem & alia signa considerare licebit. Sunt autē hæc. Pus si insuper accedat ad articulū, duriorem fieri necesse est. Si uero etiam tumores simul permāserint, hunc locū ad multū tempus durum esse necesse est, & quū sanum iam est ulcus, tumorem permanere necessariū est, simulq; flecti ac extendi, quæcunq; dum articulus incuruus est, curantur. Quibus uero etiā neruus elapsurus esse uidetur, securius de claudicatione prædicere licet, tum aliàs, tum si inferiorum neruorū aliquis fuerit exolutus. Ex his autem cognosces neruum qui excidet. Pus album & crassum, multo tempore defluit, doloresq; ac inflammationes circa articulū in principijs fiunt. Eadē fiunt etiam si os elabetur. At uero dissectiones in cubiti gibbis, præsertim quæ sunt cū inflammatione, ad suppurationē perueniunt, sectionesq; ac ustiones.

Medulla uero spinæ si ægrotarit, siue ex lapsu, siue ex alia aliqua causa, siue sua sponte, homo & cruribus impotens fit, ut neq; si tangatur percipiat, & uentre ac uesica, ut circa prima tempora, neq; stercus, neq; urinam egerat, nisi ad necessitatem. Quum autē uetustior factus fuerit morbus, nō urgente homine, & stercus prodit, & urina. Moritur autem postea, nō multo interposito tempore.

Quòd si uero cuipiam fauces implentur sanguine sæpe singulis diebus ac noctibus, cui neq; caput antea doluit, & qui neq; tussim habuit, neq; uomuit, neq; febre correptus fuit, neq; dolorē habuit, nec pectoris, nec dorsi, huius considerandæ sunt nares, & fauces, an ulcus aliquod habere compareat in hoc lo-

co, aut hirudinem. Oculi porrò lippientes optime permutantur, si & lachryma, & sordes, et tumor, simul fieri inceperint. Si uero lachryma sordi fuerit permixta, & non ualde calida: Sordes autem alba fuerit & mollis, & tumor leuis solutus: Si ita hęc se habuerint, oculus cõglutinabitur ad noctes, ut doloris exors sit, atq; hoc modo res minime periculosa fuerit, ac minime diuturna. Si uero lachryma procedit multa & calida, cum paucissima sorde, ac paruo tumore, atq; hoc ex altero oculo tantum, tunc diuturnũ ualde fit malum, uerũ non periculosum, et doloris exors est hic modus. Et iudicationẽ in his maxime expectare oportet, primam quidem ad uigesimam diem. Si uero hoc tempus trãsmittat, ad quadragesimam expectãda est. Si uero neq; in his diebus sedetur, in sexaginta iudicatur. Per totum autem tempus hoc, sordem considerare oportet, an in digito misceatur, & alba ac mollis fiat, maxime sub iudicationis tempus. Si enim desinet, hæc faciet. At si utriq; oculi hæc perpetiantur, in maiori periculo sunt, ne ulcerentur. Verum iudicatio breuioris temporis erit. Sordes autem siccę ualde dolorosæ sunt, sed cito iudicantur, si non uulnus acceperit oculus. Si uero tumor magnus fuerit, dolorisq; exors & siccus, periculo uacat. Si uero cũ dolore fuerit, malus est si siccus sit, & periculum est ne ulceretur oculus ac concrescat. Sed et grauis est tumor, si lachrymã coniunctam habeat, itemq; dolorẽ. Si enim lachryma procedit calida ac salsa, periculũ est & pupillam exulcerari, & palpebras. Si uero tumor consederit, sed lachryma multa multo tempore effundatur, & sordes fuerint, uiris quidem palpebrarũ euersionem prædicere oportet: mulieribus autem & pueris exulcerationem ac euersionem palpebrarum. At si sordes pallidæ aut liuidæ fuerint, & lachryma multa ac calida, & in capite ardor fuerit, & de tempore dolores in oculum decubuerint, & uigilię his accesserint, necesse est ulcus in oculo factum esse, & timor est quoq; ut talis rumpatur. Prodest autem febris accedens, aut dolor ad lumbos innixus. Prædicere uero his futura oportet, ita ut respectus & ad tempus habeatur, & ad ea quæ ex oculo fluunt, & ad dolores itemq; uigilias. Postquam uero & oculum contueri datum fuerit, si quidem compertus fuerit ruptus, & per fissuram prominuerit oculus, malum est & difficile ut sedetur. Si uero & putredo tali suberit, penitus inutilis oculus redditur. At uero alios ulcerũ modos prædicere oportet, locos considerando, & putredines, & profunditates. Necessariũ enim est iuxta ulcerum uehementiam cicatrices fieri. Quibus igitur rũpuntur oculi, & postea prominent, ut extra locũ oculus sit, his & tempore, & arte, opẽ ferre nõ datur, ad hoc ut uideant. Paruæ uero oculorum transmotiones sedari possunt, si nihil mali accesserit, et homo iuuenis fuerit. At ulcerum cicatrices, quibus nihil aliud mali affuerit, omnes & à temporibus, & ab arte, opem ferre posse putandũ est, maxime recẽtissimas, & in iuuenũ corporibus. Cæterum ex locis maxime oculi lædũtur, si exulcerantur. deinde pars quæ est supra supercilia, postea quicquid uicinissimum his locis fuerit. Pupillæ uero flauescentes, aut argenti speciem referentes, aut ceruleæ, nõ bonæ sunt. His autem paulo meliores sunt, quæ aut minores apparent, aut ampliores, aut angulos habentes, siue ex causis tales factæ fuerint, siue sua spõtæ. Caligines & nubeculæ, & cicatrices subalbicantes, leuigãtur ac delentur, si nõ uulnus aliquod in eo loco accesserit, aut prius cicatricem habuerit in hoc loco, aut unguem pterygion dictũ. Si uero

splendicās cicatrix in nigra oculorū parte fiat, partem aliquam nigredinis dealbat, adeò ut si multo tempore permaneat, & aspera & crassa, etiam memoriam sui relinquat. Porrò iudicationes quemadmodū in febribus scripsi, ita & hic se habent. Verum signa edoctū, iuxta differētias lippitudinū prędictionem facere oportet, quū pessima signa accesserint, diuturnarū lippitudinū, uelut de singulis perscriptū est: quū uero apparuerint optima signa, breuiū. Tunc enim septima die desituras esse prædicendū est, aut prope hoc tēpus, & alioqui securas esse putandum est. Recidiuas autē expectare oportet his, quibus melius habere contingit, necꝫ in diebus iudicatorijs, necꝫ signis bonis cōspectis. Omniū uero maxime urinæ statū in oculorū affectionibus cōsiderare oportet. Nā temporū occasiones repentinæ sunt. Dysenteriæ si quidē cum febre inuaserint, aut uarijs alui egestionibus, aut cum hepatis inflammatione, aut præcordij, aut uētris: aut quæ dolorosæ fuerint, aut cibos intercipiūt, sitimcꝫ inducūt: hæ omnes malæ sunt. Et qui sanè plurima horū malorū habuerit, citissime peribit. Cui uero paucissima taliū affuerint, huic plurimę spes sunt. Moriūtur autem ex hoc morbo maxime pueri quinquennes, & seniores adhuc, decēnes. Reliquæ uero ætates minus. At quæ dysenteriæ cōmodæ sunt, hæ mala hæc non inducūt. Verū sanguine & ramētis egestis, desiuerūt septima die, aut decimaquarta, aut uigesima, aut quadragesima, aut intra hęc tēpora. Huiusmodi enim egestiones, etiā eos qui prius sunt in corporibus, morbos sanāt, antiquiores quidē diutiore tēpore, recentiores aūt in paucis diebus submouere possunt. Nam & quæ uterum gestant, etiā ipsæ euadunt superstites magis ad partū, & ex partu, & foetus cōseruant, sanguine & ramētis egestis, etiā per multos mēses: nisi dolor ipsis affuerit, aut aliud quoddā malum signū ex his quę in dysenterijs fieri scripsi, accesserit. Si uero aliquod illorū apparuerit, & foetui perniciē significat, & prægnanti periculū, si nō post foetus effugiū, & secūdæ exolutionē, ipsa dysenteria eadem die, aut post modicū tempus desinat. Leuitates porrò intestinorum, lienteriæ græcis appellatæ, quæ quidē sunt cōtinuæ & diuturnæ, & per omnē horam, & cū strepitibus, & sine strepitibus exturbātur, & similiter noctu ac interdiu incumbentes, & egestione subeunte aut ualde cruda, aut nigra & leui ac graueolente: hæ omnes malæ sunt. Nam & sitim inducunt, & potum nō ad uesicam promouēt, ut per urinam eijciatur, & os exulcerāt, & ruborem eleuatum in facie efficiūt, & maculas solares uarios colores habētes. Simul aūt & uentres emollitos, & sordidos ac rugosos reddunt. Ex talibus aūt homines impotētes fiunt, ad cibū capiendum, ad deambulandū, ad faciendū alia quæ facere debēt. Estcꝫ morbus hic grauissimus senioribus. Vehemens est etiam uiris. Reliquis aūt ætatibus multo minor. Quisquis aūt necꝫ in ætatibus his est, quas male tractari ab hoc morbo dixi, & paucissima ex signis habet, quę mala esse scripsi, hic securissime dispositus est. Indiget autem curatione hic morbus, donec & urina pro ratione eius quod in potu acceptū est, procedat, & corpus ab ingestis cibis augmentū capiat, & à malis coloribus liberatū fuerit. At uero alia profluuia alui, quæ sine febre sunt, & breui tēpore durant, & mitia existunt. Aut enim eluta sedabūtur, aut sua spōte. Prædicere aūt oportet excretionē subtus erumpentē desiturā esse, quum tangēti uentrem manu nullus motus occurrerit, & in fine egestionis flatus penetrarit. Sedes autē euertuntur ac procidunt,

uiris quidē,quos ubi hęmorrhoidas habent,alui profluuiū corripit:pueris autē calculo laborantibus,& in dysenterijs longis ac meracis: Senibus uero quibus muci agglutinati insunt. Porrò ex mulieribus,quæ magis aut minus in utero cōcipere solent,ita considerationē facere cōuenit. primū quidem specierū, Paruæ enim ad cōceptionem præstantiores sunt maioribus, tenues crassis, albæ rubicūdis,nigræ liuidis. Quæ item uenas conspicuas habent,meliores sunt quā quibus nō apparent. Carnē autem uberiorē habere,aniculæ malū est, mammas aūt tumidas ac magnas,bonū. Atq; hæc quidē ad uisum exposita sunt. Verum interrogare oportet etiam de menstruis purgationibus,an omnibus mēsibus cōpareant,& an copia satis magna,& an boni coloris sint,& ęquales in singulis temporibus,& in ijsdem mensiū diebus. Sic enim has fieri optimū est. Locum uero in quo cōceptio fit,quem sanè uterū nominamus, sanū esse oportet, & siccū,ac mollem. Sit item neq; retractus,neq; pronuus,neq; os ipsius sit auersum,neq; cōclusum,neq; euersum. Fieri enim nō potest ut cōceptio fiat,quodcūq; tandem taliū impedimentorū affuerit. Quæcūq; igitur mulieres in utero cōcipere nō possunt,uerū pallidæ apparēt,neq; febre, neq; uisceribus in causa existētibus,hæ capite se dolere dicēt,& mēses sibi male ac meracos prodire. Siue aūt breui,siue longo tēpore,ipsis sic affectis mēses non cōparuerint, uteri in his purgatione opus habēt. Quæcūq; uero bene coloratæ sunt,& carnē multā ac pinguē habent,& uenulas occultatas,& dolore carēt, & mēses his aut omnino nō apparent,aut modici & meraci prodeunt: Hic modus difficilimus est ad cogendū ut concipiant. Si uero mensibus cōparentibus inculpate,& mulier sic corpore disposita fuerit,& non cōceperit,locus in quo est uterus in causa est,ut fœcūda fœtu fieri nō possit. Aut enim reuulsus est,aut euersus. Nā & alia quæ isthic fiūt,cū doloribus decolorationeq; ac colliquatione fiūt. Quibus porrò ulcus factū fuerit in utero,siue ex partu,siue ex tuberculo,siue ex alia quadam causa,his febres & inguinū tumores succedere necesse est,et dolores in his locis. Si uero & puerperij purgamēta simul fuerint intercepta, hæc mala si fuerint, omnino meraciora sunt & diuturniora. Et ad hæc præcordiorū ac capitis dolores. Vlcere autem facto & sanato,locum hunc leuiorē ac duriorem fieri necesse est, & minus concipere posse. Si uero solum in sinistra parte fiat ulcus,& mulier in utero concipiat,siue dum adhuc habet ulcus,siue ubi iam sana est,masculū magis enixurā esse spes est. Si uero in dextra parte ulcus fiat,& mulier cōcipiat,fœmineū magis fore fœtum expectandū est. At si febres corripiant cōcipere non potentē,& attenuata sit muliercula,interrogare oportet,an uteri ulcus aliquod habeant,aut aliud quippiā ex malis de quibus scripsi. Si enim in hoc loco nihil mali subesse apparuerit,quod causa sit attenuationis,& quòd cōcipere nō possit,sanguinē uomiturā esse mulierē expectandū est,mēses autem tali necessario euanuerunt. Si uero febris soluta fuerit à sanguinis eruptione, & mēses comparuerint,in utero cōcipiet. Si uero priusquā sanguis erūpat,alui excremēta liquida facta fuerint prauo modo,periculū est periturā esse mulierē antea quā sanguinem uomat. Quæcūq; in utero se cōcepisse putāt,& non cōceperunt,& per multos mēses falluntur,mēstruis purgationibus nō apparētibus, & uētres augeri ac moueri uident: hæ & caput dolēt,& collū, & præcordia,& in māmis lac ipsis nō est,nisi modicū quiddā,atq; id aquosum. Postq; uero uētris tumiditas

exoluta fuerit, ac molles factæ fuerint, in utero cōcipient, si nō aliud quoddam impedimentum ipsis fiat. Nam hæc affectio bona est ad mutationem in utero faciendam, ut post hoc tempus in utero concipiant. At his quæ cōceperunt, dolores hi non fiunt, nisi familiares his fuerint capitis dolores, & lac in mãmis gignitur. At uero eas quæ à diuturnis fluxionibus uexãtur, interrogare oportet an caput doleant, & lumbos, & infernã uentris partem. Interrogandæ sunt etiam de dentium stupore, & uisus hebetudine, & aurium sonitu. Quæcũque autem dum ieiunæ sunt, subbiliosa uomunt per multos dies, quũ neque uterum gestent, neque febricitent, eas interrogare oportet an lumbricos rotundos simul uomãt. Si enim hoc nõ confitẽtur, prædicendũ est ipsis futurũ esse. Fit aũt hic morbus maxime quidẽ mulieribus. deinde uero etiã uirginib. alijs autẽ hominibus minus. Quibuscũque uero sine febribus dolores fiũt, mortẽ quidẽ non inducũt, uerum plerique diuturni sunt, & multas mutationes ac recidiuas habent. Modi aũt hi sunt. Primum quidem ex capitis doloribus aliqui sunt leues, aliqui multo grauiores. Vtrosque uero hoc modo cõsiderare oportet. Quicũque hebetem uisum habent, & rubor quidam ipsis fit in oculis, & pruritus frontem uexat, his sanguis sua sponte manans opitulatur. Atque hic modus necessario simplex est.

Quibus uero dolores circa caput & frontem, ex magnis uentis fiunt, & ex frigoribus quum uehementer calfacti fuerint, eos grauedines quidem maxime perfecte liberant. prosunt aũt & sternutationes, & muci in naribus fientes, magis quidem sua sponte, sin minus, coacte. Grauedines autẽ fiunt perfecte, adeò ut & tusses succedant. & sternutationes succedentes si dolores non sedauerint, necesse est tubercula & decolorationes his succedere. Quibus aũt dolores sine manifestis causis fiũt, & diuturni, & in toto capite, suntque ipsi & graciles, & debiles, his prædicendũ est morbũ longe grauiorẽ priore esse. Si uero etiã ad collum, & ad dorsum dolor descendat, caput relinquens, & rursus ad caput recurrat, adhuc grauior fit. Verũ omnium horũ grauissimus est, si ex capite ad collũ ac dorsum tendat. Vtilitates autem his ex abscessibus fore expectandũ est. aut ubi pus per tussim rejecerint, aut hæmorrhoidas habent, aut pustulas in corporibus enatas, Confert etiã caput furfures habens. Torpores & puncturæ pruriginosæ uelut ab urtica, quibus per caput discurrunt, aliquãdo per totum, aliquando per aliquam partẽ: Sæpe uero & frigiditas aliqua ab ipsis sentiri putatur, uelut per caput discurrere, hos interrogare oportet, an etiam ad summam linguã punctura illa procedat. Si enim hoc fecerit, perfectus morbus fit, & qui difficilius submoueri possit. Verum absque hoc facilis est. Modi uero utilitatũ consequendarũ ex abscessibus cõtingent, ueluti antea scriptũ est. Sed tamẽ abscessus minus in his succedũt, quàm in illis. Quoscunque uero unà cum doloribus uertigines corripiunt, malum egre exolubile ac furiosum existit. Senibus autem maxime hic modus fit. At alij morbi circa caput, & uiris, & mulieribus, cum securitate uehemẽtissimi sunt, & diuturniores. fiunt autem & adolescentibus, & uirginibus in ea pubertatis ætate, & maxime circa mensium progressum. Mulieribus uero in capitis doloribus, alia quidem omnia fiunt, quæ & uiris. Verum puncturæ illæ pruriginosæ & affectiones atrabiliariæ, his minus quàm uiris, si non menses penitus aboliti fuerint. Quibus colores dum iuuenes sunt, praui sunt ad multum tempus, & continenter, non tamen morbi

regij modo: hi siue uiri sint, siue fœminæ, caput dolent, & lapides ac terram comedunt, & hæmorrhoidas habent. Pallidi uero cum uirore colores qui diuturni sunt, & morbus regius uehemens non est, alia quidẽ eadem facere solent, uerum pro lapidum ac terræ esu, præcordia hos magis affligunt quàm alteros.

Quicunq; uero multo tẽpore pallidi apparent, & facies in tumorẽ eleuatas habent, eos caput dolere sciendum est, aut circa uiscera dolorem habere, aut in sede malum aliquod in seipsis. Ex his autẽ apparentibus, plerisq; non unum aliquod horum malorum apparet, sed plerunq; multa, aut etiam omnia. Qui nocte uident, quos sanè nyctalopas uocamus, hi morbo corripiuntur iuuenes, aut pueri, aut etiam adolescẽtes, & liberantur sua sponte, aliqui in quadraginta diebus, aliqui septimo mense, quibusdam uero & per totũ annum permansit. Quapropter de tẽpore coniectare oportet, ita ut & ad morbi robur, & ad ægri ætatem respicias. Abscessus autẽ his prosunt insuper apparẽtes, & ad infernas partes fluentes. Verũ non ualde accedunt, propter iuuentutẽ. At mulieres nõ corripiuntur ab hoc morbo, neq; uirgines quibus mẽses comparent. Quibus autem lachrymarũ fluxiones diuturnæ fuerint, & hi nyctalopes fiũt, eos interrogare oportet an caput doluerint antea q; hæc reuelarunt. Quicũq; dum neq; febricitant, neq; decolores sunt, sæpe & uerticem & tẽpora dolent, si non alium manifestum habuerint abscessum in facie, aut grauiter loquãtur, aut dentes doleant, his sanguinem per nares erupturũ esse expectandũ est. Quibus uero ex naribus sanguis fluit, hi alioqui sani esse uidentur, hos autem uel splenem in tumorẽ eleuatum habere cõperies, uel caput dolere, & splendicans quiddam ipsis ob oculos obuersatur. Plerisq; uero horũ simul & caput & splen, hoc modo se habere apparent. Gingiuæ uitiatæ, & ora graueolentia his sunt quibus splenes magni. Quicunq; uero habent splenes magnos, & neq; sanguinis eruptiones ipsis cõtingunt, neq; oris graueolentia, horũ tibiæ ulcera praua habent, & cicatrices nigras. Quibus partes sub oculis uehementer attolluntur, eos magnos habere lienes comperies. Si uero etiam in pedibus tumores accesserint, aquã etiam habere uidebũtur. Verũ & uentrem, & lumbos inspicere oportet. At uero distortiones in facie, si nulli alij corporis parti cõmunicent, cito sedantur, aut sua spõte, aut ad necessitatẽ coactæ: reliqui uero syderati fiũt.

Quibus unà cum hoc quod mouere nõ possunt, morbosa corporis pars attenuatur, hi in sanitatem restitui nõ possunt. Quibus aũt colliquationes nõ accesserint, hi sani euadẽt. Cæterũ de tempore quando sani erunt prædicendum est, respectu habito ad uim morbi, & ad tempus, & ad ætatem hominis, & ad anni tempus, ita ut eius rei memor sis, quòd uetustissimi morbi, & pessimi, & qui reuoluuntur, grauissime obediunt: itemq; hi qui sunt in uetustissimis corporibus. Sed & autumnus & hyems, ad tales morbos submouẽdos minorem commoditatem exhibẽt quàm uer & æstas. Dolores porrò in humeris fixentes, qui quidem ad manus descendunt, torporesq; ac dolores inducunt, his abscessus non succedunt, uerum nigram bilem uomentes sanantur. Qui uero isthic in humeris manent, aut etiam ad dorsum progrediũtur, eos puris, aut atræ bilis uomitu effugiunt. Verum de his ita considerationem facere oportet. Si quidem enim facile spirauerint, ac graciles fuerint, atram bilem ipsos uomituros esse spes est. Si uero difficilius spirauerint, & in faciem ipsis color incurrit

rit, qui prius non erat, siue rubicundus siue niger, eos magis pus sputuros esse sperandum est. Ad hæc uero considerandum est etiam, an in pedibus tumores sint. Nam & hoc signũ in his cõsentit. Atq; hic morbus uiris uehemẽtissimus esse solet, à quadragesimo anno usq; ad sexagesimum. Qua ætate etiam coxendicum morbus maxime affligit. Porrò de coxendicũ morbo sic consideratione facere oportet. Quibuscũq; senioribus & torpores uehemẽtissimi sunt, & perfrigerationes tum lumborũ, tum crurum: & qui pudendũ arrigere nõ possunt: & quibus aluus nõ egerit, nisi ad necessitatẽ coacta, & prodit ipsis multus stercoraceus mucus: his maxime diuturnus morbus erit, prædicendũq; est annum ut minimũ duraturum esse morbũ, ab eo tempore quo incepit, & opem ad uer & æstatem expectãdam esse. At uero iuuenibus nõ quidem minus doloris inducit coxendicũ morbus, uerũ breuior est. Nam quadragesimo die liberantur. Sed neq; torpores uehementes accedunt, neq; perfrigerationes crurũ ac lumborum. Quibus autem hic morbus est quidẽ in lumbis ac cruribus, non autem affligit adeò ut decumbant, cõsiderare oportet an alicubi sint collectiones in coxa, & interrogare an ad inguen dolor progrediatur. Si enim ambo hæc habet, diuturnus fit morbus. Interrogandũ insuper est, an in femore torpores insint, & ad poplitem progrediantur, & si hoc cõfiteatur, rursus interrogandum, an & per tibiam ad summũ pedem procedant. Quicũq; enim pleraq; horũ confessi fuerint, his dicendũ est, quòd crura ipsis aliquãdo calida, aliquando frigida fiant. Quod si morbus hic lumbos relinquens, aliquibus ad infernas partes uertatur, eos cõfidentes esse iube. Quibuscũq; uero coxas & lũbos non relinquẽs, ad supernas partes cõuertitur, malum id esse prædicẽdum est. At quibus circa articulos dolores fiunt, & tumores, & sedantur, nõ podagrico modo: in his cõperies uiscera magna, & in urina subsidentiã albam. Et talis si tempora eleuarit, dicet se sæpe dolere, dicet etiam sudores sibi nocturnos oboriri. Si uero neq; in urina subsidet talis subsidentia, neq; sudores fiunt, periculũ est ne aut claudi fiant articuli, aut affectio abscessus humore melli similis, quem melicerida uocãt, sub ipsis nascatur. Fit autem hic morbus his quibus in puericia & iuuentute sanguis ex naribus fluere solitus desiit. Proinde interrogandũ est de sanguinis eruptione, an in iuuentute facta fuerit: & an pruriginosæ uelut ab urtica pũcturæ, & in pectore, et in dorso insint: et quibus alui dolores fortes inducant, citra exturbationes: & quibus hæmorrhoides fiant. Hoc enim horum morborum principium est. Si uero etiam malo colore præditi sint hi homines, interrogandum est an caput doleant, Hoc enim fatebuntur. Quibus uero ex his alui dolores in dextris fuerint, dolores his uehemẽtiores fiunt, & præsertim quũ ad præcordium iuxta hepar, reliquiæ doloris fuerint. His autẽ doloribus prodest strepitus statim in aluo obortus. Postquam autẽ dolor quieuerit, urinã crassam ac cum uirore pallidam mingũt. Atq; hic modus nequaquã lethalis est, uerũ ualde diuturnus. Quũ autem iam uetustus fuerit morbus, homines ab ipso cæcutiunt. At de sanguine interrogare oportet, an in iuuentute fluxerit, & de uisus hebetudine, & de urinę euacuationis pallore, itemq; de strepitibus an insint, & succedentes prosint. Hæc enim omnia fatebuntur. Impetigines & lepræ, & uitiligines albæ, leucæ appellatæ, quibus quidem iuuenibus aut pueris aliquid horum factum est, aut paulatim conspectum in multo tempore augescit: his

his non putare oportet abſceſſum eſſe, eam papularum eruptionẽ, ſed morbũ. Quibus uero horũ aliquid factũ eſt multum & derepẽte, hoc ſanè fuerit abſceſſus. Fiunt autem leucæ quidem ex lethaliſsimis morbis, qualis eſt & morbus tabidus appellatus. Lepræ uero & impetigines, ex morbis ab atra bile factis. Ex his aũt facilius ſanantur ea quæ in maxime iuuenibus fiunt, & quæ recẽtiſsima ſunt, & in molliſsimis ac carnoſiſsimis corporis partibus producuntur.

HIPPOCRATIS COI COACAE PRAENOTIONES, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

QVI ex rigore perfrigerantur, caput ac collum dolentes, uoce deſtituti, inſuper exudantes, poſtquam ſe recollegerint moriuntur. Moleſte ferre morbum cũ perfrigeratione, peſsimum eſt. Perfrigeratio cũ duricia pernicioſa eſt. Ex perfrigeratione, timor, & triſtitia præter rationẽ, in conuulſionem finit. Ex perfrigeratione urinas intercipi peſsimum eſt. Ignorantia cũ rigore, malum. Malũ item obliuio. Soporoſi rigores aliqua tenus pernicioſi, & flammeus in facie color, cũ ſudore, in his malignus eſt. In his frigiditas poſteriorũ partium conuulſionem accerſit. Et in ſumma, poſteriorũ partium frigiditas, cõuulſoria eſt. Ex dorſo horrores frequentes, & cito tranſeũtes, ægre tolerari poſſunt. Vrinæ enim interceptionẽ doloroſam ſignificant. Inſuper exudare, his peſsimum eſt. Rigor cõtinenter uexans, corpore iam debili exiſtente, lethalis eſt. Qui frequẽter exudant, ac inſuper rigent, pernicioſum hoc eſt. & in fine ſuppurationẽ habere comperiuntur, uentresq́; perturbatos. Rigores ex dorſo moleſtiores ſunt. Qui uero decimaſeptima die rigorẽ habuit, & quarta ac uiceſima inſuper riguerit, malignum hoc eſt. Horrore affecti, caput dolentes, exudantes, malignũ id eſt. Horrore affecti, multũ inſuper exudantes, difficili malo implicãtur. Rigores multi torpidi, maligni ſunt. Quibus ſexta die rigores fiunt, hi ægre iudicãtur. Quibus ſanis horrores frequẽtes ſunt, hi ex ſanguinis fluxione ſuppurantur. Horror & ſpirandi difficultas in doloribus, ſigna tabis ſunt. Ex pulmonis ſuppuratione, & circa uentrẽ aliquando ac claiculam dolores, & anxie ſtertere, ſputi copiam in pulmone ſignificat. Horrore affecti, anxij, delaſſati, lumbos dolentes, aluos humectas habent. Affectiones inſuper rigentes, & quæ ad noctem aliquanto magis exacerbantur, cum uigilijs ac delirio in ſomnis, aliquãdo urinas inuoluntarie emittentes, in conuulſionem deſinunt. Continui rigores in acutis, praui ſunt. Ex rigore, cum capitis dolore exolutiones, pernicioſæ. Cruentæ in his urinæ prauæ. Rigor cũ diſtentione neruorũ in poſteriora occidit. Qui inhorruerũt & exudarũt iudicatorio modo, & poſtridie præter rationem horruerunt, ſi quis nõ uigilijs infeſtetur, neq́; concoxerit, ei ſanguinẽ erupturũ eſſe puto. Vrinæ cũ rigore ſuppreſſæ, malę et cõuulſorię, tũ aliàs, tũ ſiquis antea graui ſopore preſſus fuit. Spes aũt in his eſt abſceſſus retro aures fore. Rigores uelut in febre tertiana, ſi in media inordinata febre exacerbẽtur, ualde maligni ſunt. Si uero contrario conuel-

conuellentibus modo exacerbentur, cum rigore & febre, perniciosum est. Vocis interceptiones ex rigore, soluuntur tremore. Et insuper rigentes tremores succedentes iudicant. Qui ex rigore cum capitis dolore exoluuntur, in periculo uersantur. Cruenta urina his mala est. Quibus rigor, his urinæ suppressio. Conuulsio in febre, manuum ac pedum dolores, maligni sunt. Malignus est & doloris ex femore progressus. Neque genuum dolor bonus est. Sed & surarum dolores maligni sunt, mentemque emouent, tum aliàs, tum si urinæ subsidentia in medio innatet. Febres ex præcordiorũ dolore malignę sunt, sopor in his pessimus est. Qui frequenter exudare cũ præcordij intensione non cessant, plerunque maligne habent. & dolores in summũ humerum ac claviculam incumbentes, in his praui sunt. Febres tertianæ naturam referentes, cum anxietudine, malignæ sunt. Vocis interceptiones in febre malæ sunt. Lassati, caligantes, uigilãtes, soporosi, exudãtes, recalescentes, male habent. Lassati cum horrore si exudarunt iudicatorio modo, recalfacti in morbo acuto, male habent, tum aliàs, tum si circa hæc sanguis de naribus stillarit. E regio morbo abunde colorati, moriuntur, alba uero alui egestio in his præcedit. Febres tertianæ naturam referentes erroneæ, in pares dies translapsæ, difficiles sunt. Anxietudines in diebus iudicatorijs, si in his sine sudore perfrigerentur, & omnes qui sine sudore perfrigerantur citra iudicationẽ, male habent. Et qui insuper riguerunt ex his, ubi uomuerunt meraca, anxij, tremuli in febre, malum. Qui ex rigoribus, paruis sudoribus perfrigerantur, malum. Exudantes, uigilantes, recalescentes, malum. Qui insuper exudant in febre, maligne habent. Quibus biliosa est alui egestio, his circa pectus morsus & amaritudo, malum est. In febribus inflata aluo, flatus non erumpere malum. Lassati, singultientes, stupore detenti, mali.

Præter consuetudinẽ quid facere, uelut est, proponere sibi aliquid, & expectare aliquid, prius non consuetum, aut contrarium, malum est, & mentis emotioni proximum. Qui morbi in malis signis leuantur, & qui in bonis non remittunt, difficiles sunt. Qui exudant, & maxime capite, in morbis acutis submoleste ferentes, malum, tum aliàs, tum si urinæ sunt nigræ & turbidus spiritus in his malus. Extremæ partes si in utranque partem citro transmutentur, malum est. Sed & sitis huiusmodi mala est. Ex moderato ferox responsio, malum. Vox acuta, malum. Præcordia his intro trahũtur. Qui ex perfrigeratione sudorosa cito recalescunt, malũ. Qui in acutis exudãt submoleste ferentes, malũ. Qui præter rationẽ nulla existẽte uasorum euacuatione, impotentes fiunt, malum. In febre tractus uelut à uomitu, in screationem desinens, malum. Torpor in utranque partem cito translabens, malũ.

Sanguinis stillæ pusillæ, malæ. In acuto morbo sitis præter rationẽ soluta, malum. Qui ad manum exiliunt, male habent. Quibus cũ febre ardente, tumores somnolenti, torpidi fiunt, his dolor in latus superueniens leuis siderationis ac resolutionis modo occidit. Suffocatio in acutis, ægris attenuatis, perniciosa. In perniciosis iam parui tremores, & uomitus ærugi nosus. Qui in potibus substrepunt, & submurmurant in siccis; & qui difficulter deglutiunt spiritu tussiente, perniciose habent in acutis perfrigeratis.

Rubores in manibus ac pedibus, perniciosi. Efflãtes & refracti, in somnis

leuiter

leuiter suspicientes, morbo regio abunde colorati moriuntur, alba alui egestio in his præcedit. In febribus mētis emotiones taciturnæ, in eo qui uoce priuatus non est, perniciosę sunt. Liuores fientes in febre, breui mortem afferre significant. Quibus in febre dolore lateris fiente, aluus multa aquosa ac biliosa egerit, hi alleuantur. Quibus uero inediæ cōsequenter accedūt, ac sudores, cum bono faciei colore, & aluo liquida, ita ut adsit etiam aliquis cordis, seu potius oris uentris dolor, hi ubi longius ægrotarunt, peripneumonicorū modo moriuntur. Febrienti si atra bilis in principio, sursum aut deorsum prodierit, lethale est. Qui cum perfrigerationibus, nō sine febre, superne exudant, moleste ferentes & phrenitici, in acuto morbo perniciose habēt. Dolores modice acuti, ad clauiculam ac sursum transeuntes, perniciosi. In longis perniciosis morbis, sedis dolor lethalis est. Si debiliter iam affecti, nō uideant, aut non audiant, aut labium, aut oculus, aut nasus ipsis distorqueatur, lethale est. In febribus inguinis dolor, morbū diuturnū significat. In febribus iudicationes impeditæ ac sublatæ, temporis quidem diuturnitatē inducunt, non autē perniciosæ sunt. Febres ex doloribus uehemētibus diuturnæ. Mētis emotiones tremulæ, palpatoriæ, phreniticæ sunt. & dolores circa suram, in his mentem emouent. Quicūꝗ in febre cōtinua, uoce destituti iacentes, oculis cōniuentes nictant, hi si postquā sanguis ipsis ex naribus fluxit, & ubi uomuerūt loquantur, & ad seipsos redeant, seruātur. Si uero hæc nō fiant, difficulter spirantes facti breui moriuntur. Qui melius habuerunt, si postridie exacerbentur, malum est. Si tertia die cohibiti, quarta exacerbentur, malū est. Num & tales exacerbationes phreniticæ sunt? Quibuscūꝗ desinunt febres, nō in diebus iudicatorijs, his recidiuæ fiunt. Qui in principio tenues, cum capitis pulsu, & urina tenui, ad iudicationē acerbantur, his nihil miri est si & mentis emotio insuperꝗ uigiliæ accedant. In morbis acutis, motus, iactatio, somnus turbulentus, quibusdam cōuulsionem significat.

Turbulentæ cum ferocia excitationes mentē emouentes, malæ sunt, itemꝗ conuulsoriæ, tum aliàs, tum cū sudoribus. Conuulsoriæ etiam uidentur colli ac dorsi perfrigerationes, immo etiā totius corporis. In his mictiones sunt pelliculosæ. Deliria cum sopore, cōuulsoria. Mentis emotiones modice feroces, ferinæ sunt, sed & cōuulsiones significāt. In morbis lōgis, uentris præter rationem tumores, cōuulsorij. Affectiones statim turbulentæ, uigilias inducentes, sanguinē de naribus stillantes, sexta die alleuantes per noctem, uerum postridie rursus affligentes, exudantes in somnū delatæ, mentē emouentes, large sanguinē fundunt, & morbos soluunt. Aquosa urina talia significat.

Qui cū relatis, ab atra bile mēte moti, tremuli fiunt, maligne habent. Delirium in spiritu & sudore, lethale est. Lethale est & in spiritu ac singultu.

Insomnia in phrenitide euidentia bona sunt. In phrenitide egestiones alui albæ, & torpor, malum. Rigor his pessimus est. In phreniticis in principijs affectiones mansuetæ, ac frequenter trāsmutationem habentes, malę sunt.

Quibus ab atra bile mēte motis, tremores fiunt, malum est. Qui ab atra bile mente moti, tremuli fiunt, ac saliuam fundunt, num sanè phrenitici sunt?

Mente moti, acute insuper febrientes, phrenitici fiunt. Phrenitici parū bibentes, strepitū ualde percipiētes, tremuli, aut cōuulsi. In uehemēter phre-

niticis, tremores lethales sunt. Deliria circa necessaria, pessima. Quæ ex his exacerbantur lethalia sunt. Mentis perculsiones, uoce clangorosæ, linguæ conuulsiones tremulæ, & uoces tremulæ fientes, mentē alienāt. Duricies in his perniciosa est. Prædebilitatorū deliria pessima. Affectiones in phreniticis frequenter transmutationē habentes, cōuulsoriæ, prauæ. Phrenitici cum perfrigeratione saliuam fundentes, uomitum nigrū indicant. Qui uarie ægrotant, & frequenter soporosi mente mouentur, his nigrū uomitum expectandum esse dicito. Quæ conuulsorio modo exacerbantur, stupefactoria sunt. Tumores iuxta aurē, in morbis lōgis parui sunt: Sanguinis fluxiones ac uertigines insuper apparētes, perniciosæ. Febres uertiginosæ, & cū uoluulis, & sine uoluulis, perniciosæ. Anhelosis febris postea acuta. Cū præcordio intēto perfrigeratis, magnus circa aurem tumor. Quibus in febre dolores circa lumbos & infernas partes fientes, septū transuersum contingunt, infernas partes relinquētes, perniciosi sunt, tum aliàs, tum si aliud quoddam signum prauum accedat. Si uero alia signa nō fuerint praua, suppuratum fore timor est. Pueris febris acuta, & aluus suppressa, cum uigilĳs, & calcitrare, et colorem mutare, & ruborem habere, cōuulsorium est. Affectiones statim turbulentæ, uigilias inducentes, & nigra compacta egerētes, partim sanguinem fundunt. Affectiones cum uigilĳs & anxietudine repentina, sanguinem fundunt, tum aliàs, tum si quid etiā antea profluxerit. Num & qui modice perfrigerati postea horruerunt? At qui circa exacerbationes tussiūt, & parum exudant, maligne habent. Ad latus dolore ac suffocatione accedente, hi suppurantur. Quibus in febribus continuis pustulæ per totum corpus erumpunt, lethale, si non purulentus abscessus fiat, maxime autem circa aurem his fieri solet. In morbo acuto externas partes perfrigerari, internas aūt ardere, & sitire, malum est. Febres cōtinuæ per tertiam diem augescētes, periculosæ. Quibus febris aliquando intermittit, periculo uacat. In febribus longis, aut tubercula, aut dolores, in articulis fiunt: & si facti fuerint, non sunt inutiles. Capitis dolor in morbo acuto, præcordiū reuulsum, non profluente ex naribus sanguine, ad phrenitidem deuenit. Febres lypiricæ, bilis sursum ac deorsum effusione non accedente, non soluuntur. Morbus regius ante septimum diem accedens, malum. Septimo uero ac nono, & undecimo ac decimoquarto, iudicatorius est, si non præcordia induret: sin minus, ambigua res est. Frequētes per eadem recidiuæ, circa iudicationē sanguinolentæ, nigrorum uomitum faciunt, fiunt autē & tremulæ. Dolores qui in tertianis febribus exacerbantur, tertianarū generis morbum faciunt, & grumosum sanguinem egerunt. In febribus secundū uenam quæ est in collo, pulsus ac dolor, in dysenteriam desinit. Color qui sæpe in calore trāsmutatur, utilis est.

In biliosis spiritus magnus, & febris acuta, cū præcordĳ intensione, iuxta aurem abscessum facit. Qui ex morbis lōgis se refocillātes bene cibū accipiūt, & nihil proficiūt, hi maligne recidiuā incidūt. Quibus in febribus uenæ in tēporibus pulsant, et facies sana est, et præcordiū nō molle, diuturnū morbum significat, & nō desinentē citra multi sanguinis ex naribus fluxū, aut singultum, aut cōuulsionē, aut coxendicū dolorem. In febre ardente si aluus eruperit, mortale est. Ex alui dolore laborioso, febris ardens, perniciosa. In

febribus

febribus ardentibus, si auriū sonitus accedant, cū uisus hebetudine, & grauitate secundum nares, melancholico modo ab atra bile mente mouentur, sanguine ipsis nō erumpente. Tremores in febribus ardētibus, mentis perculsio soluit. In febre ardente fluxio sanguinis ex naribus, quarta die, mala est, si non aliud quid boni coinciderit. Verum quinta minus periculosa est. Qui ex febribus ardentibus aliquantulū perfrigerātibus, cū egestionibus alui aquosis ac biliosis laborāt, oculis malum est, tum aliàs, tum si stupidi fiant. Febris ardens rigore superaccedente soluitur. Febres ardentes recidiuare solent, & ubi per dies quatuor significationē de se præbuerūt, postea exudant. Sin minus, septima die. Febres ardētes quatuordecim dies dijudicant, aut alleuantes, aut perimentes. Ex febre ardente, abscessu purulento circa aurem non fiente, nō ualde seruantur. Lethargici, tremuli ex manibus, somnolēti, discolores, tumidi, pulsibus tardi sunt, & partes sub oculis eleuatas habēt, et sudores insuper accedūt, & aluos biliosas, & intēperatas subtumidas habēt. Si uero obaridas habuerint, urinæ & egestiones alui latenter ipsis progrediūtur, urina uelut iumentorū est, potum nō expetunt, neq; aliud quicq;. Postquā uero resipuerint, collum dolorosum se habere dicunt, & sonitus per aures transire. Qui uero ex lethargicis seruātur, plerunq; pectore suppurati fiunt. Quibuscūq; in febribus tremores circa iudicationē cessant, his tēporis progressu abscessus dolorosus suppuratus in articulos fit, & uesica dolorosa. Febrientibus quibus rubores sunt in facie, & dolor capitis fortis, et uenarū pulsus, his sanguinis fluxio plerūq; cōtingit. Quibus aūt cibi fastidia sunt, & oris uētriculi morsus, & multū saliuæ, his uomitus fit. Quibus uero ructus adsunt, & flatus, strepitus ac eleuationes uētris, his fit alui exturbatio. Qui diutius secure ex febre cōtinua laborāt, citra dolorē aut inflammationē, aut aliā causam, his abscessus expectādus est cū dolore ac tumore, & magis in infernis partibus. Expectare aūt oportet abscessus, his magis qui trigesimū annū egressi sunt. & tunc expectare abscessus oportet, ubi uiginti dies febris trāsmiserit. Senioribus aūt minus fiunt, & ubi multo tēpore febres durāt. At intermittētes & erroneo modo inuadētes, autūno maxime in quartanā leniter transeunt, & hoc magis his qui triginta annos excesserint. Abscessus autem hyeme magis fiunt, & tardius desinunt, & minus recurrūt. Quibus uero sæpe recidiua cōtigit, his si semestre tempus transmiserint, tabes coxendicū leniter accedit. Quæcunq; signa febri se opponunt, & nō abscessus significationē habent, maligna sunt. Febres quæ neq; in diebus iudicatorijs, neq; post solutoriū signū decesserūt, recidiuāt.

Acuti morbi in diebus quatuordecim iudicātur. Tertiana exquisita in quinq; aut septem circuitibus, aut ad summum in nouē iudicatur. Quibus febrire incipientibus, sanguis de naribus sternutatione fiente destillat, & urina subsidētiam albam in quarta die habet, his in septima die solutionem significat.

Morbi acuti iudicātur, sanguine de naribus fluēte, in die iudicatorio: & sudore multo fiente, & urina purulenta ac uitri formā referente, prodeunte, & bonam subsidentiā habēte, & aceruatim exeunte: Abscessu itē memorabili fiente, & aluo mucosa & cruēta derepente egerēte: & uomitibus nō prauis fientibus circa iudicationē. Somni profundi, nō turbulēti, firmam iudicationē significant. Turbulenti uero cū dolore corporis, incōstantes sunt. Septima die,

aut nona, aut decimaquarta, fluxiones ſanguinis à naribus fientes, plerunq; febres ſoluunt: Similiter & alui fluxio bilioſa, & qualis in dyſenteria fieri ſolet: & genuum ac coxendicũ dolor: & urina concocta ad iudicationẽ. In muliere uero etiam menſtruæ purgationis fluxus. Quibus in febribus ſanguis abunde undecunq; profluxit, his in refectionibus à morbo alui humectantur. Qui in febribus exudant, caput dolentes, aluo ſuppreſſa, cõuulſi fiunt. Mentis emotiones modice feroces, & ferinum, & cõuulſionem ſignificant. Cõuulſio in febre fiens, & eadem die deſinens, bona eſt. Conuulſio in febre fiens, ſedat febrem eadẽ die, aut poſtera, aut tertia. Si uero tẽpus in quo incepit tranſgrediatur, & nõ deſinat, malum eſt. Febres intermittẽtes, uerũ inæqualiter caleſcẽtes, aluo inflata, pauca egerente, in his poſt iudicationẽ lumborum dolore ſequuto, alui erũpunt. At amburẽtes ad manũ, torpidæ, ſiticuloſæ, anxioſæ, in his aluo ſuppreſſa grauati exoluuntur. Quãdoq; uero & rubicundæ in pedibus ambuſtiones, eadem ſignificant. Hybernæ febres quartanæ, leniter in acutos morbos tranſeunt. Capitis dolor pertinax cũ febre acuta, & alio ſigno maligno, lethale eſt. Cæterum ſine ſigno malo, tranſgrediens uigeſimũ diem, ſanguinis aut puris fluxum è naribus, aut abſceſſus ad infernas partes ſignificat: fluxiones quidẽ iunioribus trigintaquinq; annis, ſenioribus uero, abſceſſus. Si uero circa frontem ac tempora fuerit dolor ille pertinax, fluxiones.

Quibus capitis ſunt dolores, & ſonitus auriũ, citra febrem, & uertigo, & uocis tarditas, & manuũ torpor, eos aut ſyderatos, aut comitiales, aut obliuioſos fore expecta. Qui caput dolent, ſtupore correpti, delyrantes, aluo ſuppreſſa, oculo ferociẽte, florulenti, hi in poſteriorẽ partem cõuelluntur. Capitis ſuccuſsiones, oculi rubicũdi, mente manifeſte emouẽtes, pernicioſæ ſunt. Non cõmoriuntur hæc, ſed circa aurem tumorẽ faciunt. Capitis dolor, cũ ſedis & pudendorũ dolore, & torporem, & impotentiã inducit, & uocem reſoluit.

Hæc horrenda nõ ſunt, uerũ ſomnolenti ac ſingultientes fiunt nono menſe. ex quibus ſoluta uoce, in idem reſtituuntur. Qui in capitis dolore aſcaridas habent, his ſurditas & ſopor cõſequens, abſceſſus circa aurem exſuſcitat.

Qui caput dolent, ſtupore detenti, doloroſi, oculum rubicundũ habentes, ſanguinẽ effundunt. Capitis cõcuſsiones, & auriũ ſonitus, ſanguinem effundunt: aut mulieri menſes deducunt, tum aliàs, tum ſi iuxta ſpinam ardor cõſequatur: fortaſsis autem dyſentericis fluxiones. Capite grauati, iuxta ſinciput dolẽtes, uigilijs infeſtati, ſanguinẽ effundũt, tum aliàs, tum ſi quid ad collum ſe extendat. Vomitus in capitis doloribus æruginoſi, cum ſurditate, uigilantibus, cito inſaniã excitant. Quibus capitis ac colli dolor eſt, ſed & totius corporis tremula quædam impotẽtia, ſanguinis eruptio ſoluit. Quin & tempore hæc ſoluuntur. Verum ueſicæ in hoc ſupprimũtur. In acutis capitis doloribus, & in torpidis cũ grauitate, conuulſiones fieri ſolent. Capitis dolorẽ ſoluit pus per nares, aut ſputa craſſa, & nõ olentia. Soluit item ulcerum eruptio. Quandoq; & ſomnus, & alui fluxus. Capitis dolor moderatus, cũ ſiti cibũ capiente, aut cũ ſudore nõ ſoluente febrẽ, abſceſſus in gingiuis, aut circa aurem ſignificat, aluo nõ exturbata. Capitis dolor ſoporoſus cũ grauitate, conuulſoriũ quid facit. Caput dolentes, ſiticuloſi, aliquatenus uigilantes, obſcuri cognitu, impotẽtes, ex aluo liquida delaſſati, num mente mouẽtur?

Caput

Caput dolentes, surdastri, manibus tremuli, collũ dolentes, mingẽtes nigra condensata, uomẽtes nigra, perniciose habent. Caput dolentes, exudãtes, aluum suppressam habentes, cõuulsioni obnoxij sunt. Sopor ubiq; malus est. Soporosi in principijs fientes, cũ capitis, lumborũ, colli præcordij dolore, uigilantes, num phrenitici sunt? Nasus in his destillans perniciosus, tum alias, tum quarto ab initio die. Malum est etiã alui proluuiũ ualde rubicundum. Soporosi ab initio exudantes, urinis cõcoctis ardentes, uerũ citra iudicationem perfrigescẽtes, & breui rursus ardentes, torpidi, soporosi, conuulsi, perniciose habent. Somni soporosi, & perfrigerationes, perniciosi sunt.

Soporosis delassatis, surdis factis, aluo erumpente si rubicunda egesta fuerint circa iudicationẽ prosunt. Soporosi, anxiosi, præcordiũ dolentes, parũ uomentes, abscessus iuxta aurẽ habent. Antea uero circa faciem tumores cũ sopore. Morbi derepente mentẽ percellentes cũ anxietudine, sanguinẽ profundunt. Soporosa, anxiosa, dolorosa præcordia, frequẽter parum spuentia, Tumores circa aurẽ habent. Soporosi, num aliquid cõuulsorij habẽt?

Affectiones soporosæ, fatuitatẽ inducentes, stuporis detentionẽ inferẽtes, pręcordia uariantia, & uentrẽ tumidum habentes, cibum fastidientes, aluo suppressa exudantes, num his turbidus spiritus, & geniturae simile quid pertransiens, singultũ significat? Num & aluus biliosa insuper egerit? Splendidũ in his mictum prodest. Ventres quoq; his insuper turbãtur. Cerebro corrupto alij in tribus diebus, alij in septem moriuntur. Has uero si effugerint seruantur. Quibus autẽ ex his resectis, os disparatũ repertũ fuerit, hi pereunt. Caput dolentibus ex posteriore parte ossa rupta habẽtibus, fluxio è nare larga crassa, mala est: Hi ubi oculũ antea doluerint, rigent. Num & iuxta tẽpora osium diruptiones conuulsoriæ sunt? Auris dolor pertinax, cum febre acuta, & alio quodam signo aliquantũ maligno, iuuenes quidẽ septima die occidit, & citius delirio correptos, si non multum pus effluxerit ex aure, aut sanguis è naribus, neq; aliud quoddã bonum signũ compareat: Seniores aũt tardius, & minus tollit. Nam & aures suppuratione præueniunt, & minus delirant. Verum multi ex his recidiuant, atq; sic pereunt. Surditas in acutis ac turbulentis consequens, malum. Malũ etiam in longis. In his autẽ dolores etiam ad coxas deducit. In febribus surditas, aluũ sistit. Aures frigidæ, & pellucidæ, & contractæ, perniciosæ. Tinnitus in acutis, & sonitus in auribus, lethale. Sonitus auriũ, cum uisus hebetudine, & narium grauedine, mentẽ emouet, & sanguinẽ profundit. Quibus surditas cũ capitis grauitate, & præcordij intensione, & ad splendorẽ turbatio, sanguinẽ profundit. In febre acuta aures obsurdescere, furiosum est. Valde surdi, in accipiẽdo tremuli, linguam resoluti, torpidi, malum. Accedente ægritudine surditas, & urina subrubicũda subsidentiã nõ habens, sed id quod in medio innatat, mentẽ emouet. Morbo regio corripi, in his malũ est. Mala est & ex morbo regio fatuitas. Hos uoce priuari, sentiẽtes tamen esse cõtingit. Fortasis aũt et aluus male his afficitur. Quæ circa aurẽ dolorose excitãtur, perniciosa sunt. Rubores circa aurẽ ex prægresso dolore, in febribus fientes, signũ quidem sunt erysipelatis in facie futuri. Sed & cõuulsiones ex talibus fiunt, cũ uocis interceptione ac exolutione. Tumores circa aurẽ ex plurimis graueolentibus cum febre acuta, et præcordio in-

tento, tardius excitati, occidunt. Tumores circa aurẽ leuiter syderatis, mali. Tumores circa aurẽ in longis morbis nõ suppurantes, lethales. Alui uero his deorsum feruntur. Num quibus abscessus sunt iuxta aures, caput dolent? Num & supernis partibus exudant? Num & insuper rigent? Num & alui erumpunt, & quid soporosum habẽt? Num & aquosa est urina, alba innatãtia habens, & aliquantũ uaria, exalbida, graueolẽtia? Abscessus iuxta aurẽ submouent tussiculæ cũ sputationibus fientes. Vrinæ in abscessibus retro aures cito & modice maturescẽtes, malæ sunt. & sic perfrigerari, malũ est. Abscessus circa aurẽ in morbis diuturnis suppurati, nõ ualde albo & inodoro pure, occidũt, & maxime mulieres. Abscessus iuxta aurẽ, ex acutis morbis maxime in febribus ardẽtibus fiunt. & si nõ iudicationem fecerint, & maturescãt, aut ex naribus sanguis fluxerit, aut urinæ subsidentiã crassam habuerint, ægri pereunt. Pleriq; uero taliũ tumorum antea propulsantur. Verũ considerare oportet insuper etiã ipsas febres, siue augescant, siue remittant, atq; sic pronũciare. Ex surditate ac torpore, de naribus aliquid destillare, difficultatis aliquid habet. Vomitus his cõueniet, & alui turbatio. Ex surditate leniter abscessus iuxta aures fiunt, tum aliàs, tum si quid nauseę accedat. Sed & soporosis ex his, etiã magis abscessus ad aurẽ fiunt. Surditatẽ ex febribus, sanguinis è naribus fluxio soluit: itemq; alui turbatio. Facies quæ ex tumida humiliatur, & uox leuior ac debilior fiens, & spiritus rarior ac leuior, remissionẽ in sequẽtem diem significat. Faciei corruptio, lethalis. Verum minus, si propter uigilias, aut famẽ, aut alui exturbationẽ fiat: Et si id quod propter hæc corruptũ est, sedetur per diem ac noctẽ. Talis autẽ fuerit, oculi caui, nasus acutus, tempora collapsa, aures frigidæ ac cõtractæ, cutis dura, color pallidus aut niger. Liuescẽs uero ex his palpebra, aut labiũ, aut nasus, breui lethale est. Faciei bonus color, & toruitas, in morbo acuto, malũ est. Frõtis ex his cõtractio, phrenitidis signũ est. Circa faciẽ color bonus, & sudores nõ febriẽtibus, stercora uetusta subesse significat, aut uictus rationẽ inordinatã. Rubores circa nasum, alui humescentis signa sunt. Dolores circa præcordia aut pulmonẽ si suppurẽtur, malũ est. Oculorũ puritas, et albas ipsorũ partes, ex nigris aut liuidis puras fieri, iudicatoriũ est. Si igitur cito purgentur, celerẽ iudicationẽ significat, Si tarde, tardiorẽ. Caligo oculorũ, aut si alba ipsorũ pars rubescat, aut liuescat, aut uenulis nigris impleatur, bonũ non est. Malũ est etiam lucis splendorẽ fugere, aut lachrymari, aut distorqueri. Et alterũ minorẽ fieri, malũ est. & oculos frequẽter agitare, ac iactare, aut paruas lemas ac sordes circa ipsos, aut concretionẽ tenuem albicantẽ habere: aut albã partem maiorẽ fieri, nigrã uero minorẽ: aut nigram sub palpebrã supernã occultari. Mala est etiã oculorũ cauitas, & expressio ualde foras, & splẽdoris extritio, ut pupilla extẽdi nõ posit. Et extremitatũ palpebrarũ curuitas, & oculi fixi, & asidue nictare, et colores permutare, et palpebras inter dormiendũ non committere, perniciosum est. Malus est et oculus peruersus. Oculorũ rubor in febre fiens, alui diuturnã malignã affectionẽ significat. Circa oculos pustularũ eruptiones in uiriũ refectionibus, aluũ prorũpere faciũt. In oculorũ distortione, febriẽti, lassato, rigor perniciosus. et soporosi in his, male habẽt. Viro lippiẽti, febre superueniẽte, solutio. Sin minus, periculũ est ne cæcus fiat, aut pereat, aut utrũq;. Quibus lippiẽtibus capitis

pitis dolor accedit,& ad multū tempus cōcomitatur,periculū est ne cæci fiant.
Lippienti alui profluuiū sua spōte prodiens,utile est. Oculorū obscuratio,& oculus fixus caliginosus,malū. Oculorū obscuratio,cū animi deliquio, breui cōuulsionem inducit. Oculorū rectitudo in morbo acuto, & motus uelox,& somnus turbulentus,& uigiliæ,& quādoq; sanguinis è naribus stillationes,nihil boni. Qui febres ad tactū non adurentes habēt,phrenitici fiūt: & magis si sanguis fluxerit. Lingua quæ in principio quidē inhorruit,in colore uero permanet:progressu aūt tēporis exasperatur,& liuescit,& rūpitur,lethalis est. Si uero ualde nigrescat, in quartadecima die iudicationē fore significat. Periculosissima aūt est nigra,& cū uirore pallida. Linguā circa bifidam sui partē,uelut saliua alba obduci,febris remissionis signū est, si quidē id quod superinductū est crassum fuerit,eadē die. Si uero tenuius,postridie. Si uero adhuc tenuius,tertia die. Eadē significāt etiam huiusmodi, si circa summā linguā fiant,uerū minus. Lingua tremula cū rubore iuxta nasum,& aluo liquida, si reliqua sine signis sint circa pulmonē,malū est,& celeres purgationes,perniciosas significat. Lingua citra rationē tenera fiens,& cū cibi fastidio nauseabūda, cū frigido sudore,ex aluo liquida,nigrorū uomituum signū est:lassitudo in his mala est. Linguæ tremulæ quibusdā etiā aluum liquidā quādoq; faciūt. Denigratæ uero in his,celerē mortem significāt. Num lingua tremula mentē nō firmā significat? Linguæ asperę & resiccatę,phreniticæ sunt. Dentes collidere aut stridere,quibus nō familiare id est à pueris,furiosum ac lethale est: Iam uero delyrās si hoc faciat,penitus lethale est. Perniciosum aūt est et resiccari dentes. Dētis corruptio,abscessum circa gingiuā factū soluit. Ex dentis corruptione,uehemēs febris superaccedēs,et delyriū,lethale est. Si uero seruētur,ulcera suppurabūt,& ossa discedēt. Quibus circa palatū humoris collectio fit,plerūq; suppuratur. Dolores uehemētes circa maxillas,periculū est ne ad ossis eductionē deueniāt. Labiū contractū,alui biliosæ eruptionē significat. Sāguis de gingiuis,ex aluo liquida,perniciosus. Sputi exscreationes in febre,liuidæ,nigræ,biliosæ,si quidē supprimātur malę sunt,secedētes uero pro ratiōe, utiles. Quibus salsuginosa sputa,ac tussis supprimūtur,his corpus uelut à pustulis rubescit. Verū ante obitū exasperatur. Screatio frequēs,si sanè & aliud quoddā signū affuerit,phrenitidē indicat. Vocis interceptiones cū exolutione,pessimæ. Modice feroces mētis emotiōes,malæ & ferinę sunt. Quibus uox cū febre deficit,et cū iudicatione intercepta, tremuli moriūtur. Vocis interceptiones in febre cōuulsorio modo fiētes,ad mētis emotionē cū silentio deueniūt,perniciosum. Vocis ex dolore interceptiones,dolorosam mortē inducūt. Vocis interceptiōes cū exolutione stupefactorio modo,perniciosæ sunt.
Voces cōfractę post medicamēti sumptionē,nū prauę sunt? Plerīq; horū exudant,& uētres humectos habēt. In uocis interceptione spiritus,uelut his qui strāgulantur,præ manib. expositus,malus est. Num & mentē emouet? Ex capitis dolore uocis interceptiōes si sint,febricitātes cū sudore laxātur in seipsos, fiūtq; morbi reuertētes diutius durātes. his insuper rigere,malū nō est. Mētis emotiones cū uocis interceptione,perniciosę. Vocis interceptiones insuper rigētibus,lethales. Tales aūt leniter caput dolēt. Vocis interceptiones cū exolutione,in febre acuta,sine sudore,sunt quidē lethales,minus uero q̃ cū sudore.

Verum diuturnitatē temporis significant. fortaſsis autē & qui ex recidiua tale quid patiũtur, tutiſsimi ſunt. Perniciosiſsime autē ex talibus habēt quibus ſanguis ex naribus fluit, & quibus alui humectantur. Vox acuta, planctũ referens, & oculorũ obſcuratio, cõuulſorium eſt. Dolores his ad infernas partes, toleratu faciles ſunt. Cum uoce tremula, ſolutio alui præter rationem, in his moram trahẽtibus diuturnis, pernicies eſt. Frequentes ſubſoporatæ uocis interceptiones cõſiſtentes, tabem præſignãt. Spiritus qui denſus quidem & paruus eſt, inflammationē & dolorem in locis principalibus ſignificat. Magnus autem & per multum tempus, deliriũ aut conuulſionem. Et frigidus quidem lethalis eſt, lethalis autē eſt & febriculoſus & fuliginoſus. Verũ minus quàm frigidus. & qui magnus foras exſpiratur, paruus uero intro: & paruus foras, magnus uero intro, peſsimus ſanè eſt, et morti propinquus. Itemq́ꝫ extendens, & urgens, & obſcurus, & dupla intro reuocatio, ueluti ſuperinſpirantibus. Bona autē ſpiratio, in omnibus morbis qui cũ febre acuta ſunt, & in quadraginta diebus iudicãtur, magnum momentũ ad ſalutem habet. Collum durum & doloroſum, & maxillarũ colligatio, & uenarũ iugulariũ palpitatio fortis, & tendinum diſtentio, pernicioſum. Dolores in faucibus gracilibus ſtrangulatorij, à capitis dolore originē trahentes, cõuulſorij ſunt. Frigiditates colli ac dorſi apparētes, Sed & totius corporis cõuulſoria, in his mictiones fiunt craſsiorem farinã referentes. Quibus circa fauces irritamenta ſunt, his tumores circa aurem leniter erũpunt. Fauces doloroſæ, graciles, cũ ægre tolerabili moleſtia, pernicioſæ acute ſunt. Quibus ſpiritus retrahitur, & uox ſtrangulatoria eſt, & uertebra intro cõſidet, his in fine uelut contrahente quodã ſpiritus fit. Fauces modice exaſperatæ, & aluus uanis conatibus nitens, frontis dolores, ægri palpando contrectantes, doloroſi: quæ ex his augeſcũt, difficilia ſunt. Dolores fortes circa fauces, tumores circa aurem, & conuulſiones efficiunt. Colli item ac dorſi dolores. Cum febre acuta cõuulſiones pernicioſæ. Colli & cubitorũ dolores, cõuulſorij. A facie autem hi, & ſecũdum fauces. Pallidi, graciles, ſaliuã ſputãtes, In his in ſomnis ſudores boni ſunt. Num & ſudore leuari, plurimis nõ malum eſt? Dolores ad infernas partes his toleratu faciles ſunt. In dorſi ac pectoris dolore, mictio cruenta ſuppreſſa, pernicioſa eſt doloroſe. Colli dolor malum quidē in omni febre, peſsimũ autē his quibus timor eſt ut etiam inſaniant. In pectoris dolore febriculoſo, aluus turbata, torpida, nigrarum egeſtionũ ſigna ſunt. Dolores parui in acutis iuxta fauces graciles, in gracili ubi hiarit, nõ facile os cõtrahente, mentem emouent. Ex his phrenitici pernicioſe habent. Fauces exulceratæ in febre, cum alio ſigno ex his quæ difficilia ſunt, periculoſæ ſunt. In febribus derepente ſuffocari, & deglutire non poſſe, citra tumorē, malum eſt. Collũ conuertere nõ poſſe, neq́ꝫ deglutire, utplurimũ lethale eſt. Præcordiũ molle eſſe cõuenit, & doloris exors, & æquale. At inflammatũ, aut inæqualiter ſe habēs, aut dolens, ſignũ eſt ægritudinis nõ leuis. Tumor uero in præcordijs durus et doloroſus, peſsimus quidē eſt ſi iuxta omnes partes fuerit. Ex his aũt qui ab una parte ſunt, minus periculoſus eſt qui à ſiniſtris eſt. Significãt aũt in principio quidē tales, mortē citã. Si uero uiginti dies tranſmittant, febre manēte, ſuppurationē. Cõtingit aũt his in primo circuitu, etiã ſanguinis eruptio è narib. et ualde

prodeſt

prodest. Plerumq; enim hi caput dolent, & uisus obscuratur. & magis in his sanguinis eruptionẽ affore expecta. In ætatibus aũt annorũ trigintaquinq;. Senioribus uero minus. At uero molles & doloris exortes tumores, diuturniores iudicationes faciũt, & minus periculosi sunt. Sed & hi sexaginta dies trãsgredientes, febre manẽte, suppurantur. Cõsimilia uero significãt & tumores circa uentrem, his qui sunt in præcordijs. Verũ minus suppurãtur hi q̃ illi. Minime uero qui sub umbilico cõsistunt. & fiunt etiam hi quidẽ in tunica, illi uero sursum diffusi. Lethales aũt sunt ex ipsis, quicunq; intro rupti fuerint. ex reliquis autem suppurationibus, quæ quidẽ foras rumpũtur, optimũ est ut in breuissimam & acutissimam molem colligãtur: quæ uero intro, ut neq; mole, neq; dolore, neq; colore, foris se manifestas faciãt. Contrariũ autẽ pessimũ est. Quædam uero ex his propter puris crassitudinẽ, nullam de se significationem præbent. Porrò recentes in præcordijs tumores, si nõ cum inflammatione fuerint, & dolores ab ipsis, soluit murmur in præcordio obortũ, & maxime quidẽ si pertransierit per urinas, & alui egestiones. Sin minus, si etiã ipsum pertrãsierit. Prodest aũt & si subdescẽderit ad infernos locos. Pulsus in præcordio cũ tumultu, mentis emotorius est, & magis si oculi frequẽter moueantur. Oris uentriculi dolor, & pulsus præcordiorũ, febre perfrigerata, malũ, tum aliàs, tũ si insuper exudarint. Dolores ad præcordiũ irruentes, tum aliàs mali sunt, tum si aluos humectent. Peiores aũt sunt, si breui fiant. & tumores circa aurẽ ex his emergẽtes, maligni sunt, & aliæ suppurationes. Oris uentriculi dolores cũ tormine, uẽtris animalcula erũpere faciunt. Oris uẽtriculi dolor seniorẽ frequenter impetens, mortẽ repentinã significat. Quibus præcordia eleuãtur, aluo suppressa, malũ est, maxime aũt in morbis tabidis lõgis. & quibus alui humectantur, in præcordio inflãmatio suppuratoria est, quibus ante mortẽ nigra per aluum subeunt. Præcordiorũ distentio cũ sopore anxioso, in caput dolente, abscessus circa aurẽ attollit. Post præcordiorũ tumorẽ, biliosis spiritus magnus & febris acuta, abscessus circa aurẽ attollit. In dolore præcordiorum submurmurãti, lumborũ dolor superaccedẽs in febribus, uẽtres utplurimũ humectat, si nõ flatus eruperit, aut urinæ copia prodierit. Ex præcordio diutine afflicto, & aluo graueolenti, abscessus circa aurẽ, occidit. Quibus à præcordiorũ doloribus, aluus paulatim subuiscosa egerẽs, pauca stercoracea effundit, num etiam sanguinẽ effundit? Quibus derepente dum sine febre sunt, præcordij & oris uentriculi dolor, & circa crura, ac infernas partes, & aluus in tumorẽ eleuata est: soluit uenæ sectio, & alui fluxio. His febrire nociuũ est. Longæ enim & uehemẽtes febres fiunt, & tusses, & spiritus & singultus fiunt. His autẽ ad solutionẽ tendẽtibus, dolor fortis coxarũ, aut crurũ, aut puris sputum, aut oculorũ priuatio succedit. Quibus dolores præcordiorũ, oris uẽtriculi, hepatis, partiũ circa umbilicũ, hi sanguine per aluũ egesto, seruãtur: non autẽ egesto, moriũtur. Quibus præcordia nõ mollia, facies sana, nõ liberantur citra multi sanguinis ex naribus fluxũ, aut conuulsionẽ, aut coxendicũ dolorẽ.

Dolores ad præcordia in febre, uoce intercepta, sine sudore soluti, malum est. His ad coxendices dolores fiunt. Iuxta uentrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt. Sanguinis autẽ fluxio horrorẽ efficit. Dolores in febre ad præcordia exilientes, sine sudore soluti, maligni sunt. His ad coxendi-

xendices dolores fiunt, et ipsis unà cum febre ardente, aluus deorsum erūpens, perniciosum est. Dolores circa umbilicū palpitatorij, habent quidē & aliquid mētis emotorium, uerum circa iudicationē pituita his aceruatim copiosa cum dolore penetrat. Post aluum suppressam, præcordia subleuata in tumorem, mala sunt, maxime tabescētibus iam diu, & quibus alui humectantur.

Anxietatem in præcordio sentientibus, tumores circa aurem oborti, ipsos occidunt. Duricies circa uentrem cū dolore, in febrientibus cum horrore, cibum auersantibus, si aluo insuper parū humectata, purgationem non faciant, ad suppurationē peruenient. Dolor supra umbilicum, & lumborū dolor, si medicamentis nō soluantur, in hydropem siccū desinunt. Dolores ex lumbis diuturniores, qui febre tertianæ generis modo exacerbātur, grumosum sanguinem egerere faciunt. Dolores in lumbis, sanguinis fluxionē inducunt.

Ex lumborū dolore sanguinis fluxiones largæ fiunt. Quibus ex lumborum dolore, recursus ad caput, & manus torpidæ, & oris uentriculi dolores, & aurium sonitus, his sanguis large profluet. Sed & alui his deorsum erūpunt, & mens turbata est utplurimū. Ex dorsi dolore ægritudinis principia difficilia sunt. In lumborū dolore pertinaci, & ampliore alui subductione, à ueratro uomere spumosa multa prodest. Spinæ distortionē ac spirandi difficultatem, sanguinis fluxio soluit. In lumbis dolētibus oris uentriculi dolores insuper accedentes, signa sanguinis fluxionis sunt, etiā prægressæ. Affectiones ex lumbis ad collū & caput transeūtes, leuis siderationis modo resoluentes, conuulsoriæ, mētis emotoriæ sunt. Num tales etiā soluūtur cōuulsionibus? Aut talium alui ægrotant per eadem prodeuntia? Ex lumborū doloris recursu, oculorum distortio, malum. Dolor in pectus firmatus torpore, malus in febre est. Hi repente pereunt. Ex lumborū dolore recursiones ad os uentriculi febriculosæ, horrorē inducentes: Sic affecti reuomentes tenuia aquosa, mente moti, uoce destituti, nigrorū uomitu facto moriuntur. Diuturni circa lumbos, & tenue intestinū dolores, & ad præcordia dolores, si ægri cibos auersentur unà cum febre, his dolor intentus ad caput progressus, repente ipsos occidit conuulsorio modo. Quibus lumborum dolor est, hi male habent. Num his tremores fiunt, & circuli rubicundi in tibijs in rigore? Num lumbos dolentibus, cibos fastidientibus, nō uomētibus, modice ferociter mente motis, spes est nigra prodiṫura esse? Lumborū dolor in uentriculi os dolente, cum excreatione uiolenta, habet quid conuulsorium. Rigor unà cum iudicatione aliquatenus horrendus est. Lumborū dolor sine causa manifesta sępe impetens, maligni morbi signum est. Lumborū dolor cum sopore anxioso, malus est. Lumborū distentio ex muliebriū mensium multitudine, ad suppurationē tendit. & uarie prodeuntes uiscosi, graueolentes, strangulatorij menses ex prædictis, ad suppurationem tendunt. Arbitror aūt tales etiam aliquantū delirare. Quibus lumborū dolor, et lateris, sine causa manifesta, hi regiū morbum incurrūt. Perfrigerationes ex sanguinis eruptionibus in diebus iudicatorijs uehemētes, pessimæ sunt. Vice uersa sanguinē erumpere, malū est. uelut in splene magno ex dextris. & circa præcordia eodē modo se res habet. Vulnera sanguinē fundentia, insuper rigētia, maligna. Sic affecti loquētes latenter moriuntur. Affectiones quæ quinta die sanguinē large

fundunt

fundunt; sexta insuper riguerunt, septima perfrigeratæ fuerunt, & repente recalefactæ, in his alui male afficiuntur. Post sanguinis eruptionem, nigrorum per aluum egestio, mala. Mala autẽ sunt & rubicũda ualde & æruginosa. Quarta die tales fiunt sanguinis eruptiones. Soporosi ex talibus cõuulsi moriuntur, nigris prægressis, & uẽtre tumefacto. Post sanguinis eruptiones, & nigrorum egestiones, in acuto surditas, malũ. Sanguinis egestio his perniciosa. Surditas autem soluit. Quibus sanguinis eruptiones plures, his temporis progressu alui male afficiuntur, si non urina concocta prodierit. Num & aquosa urina tale quid significat? Quibus ex sanguinis eruptione larga frequẽti, multa fit alui cum nigris egestio, ea autẽ suppressa, sanguinis fluxiones: hi aluũ dolent. unà uero cum quibusdam flatibus, facile tolerãt. Num tales multis frigidis sudoribus exudant? Conturbata in his urina, mala non est: neq; id quod genituræ simile in ipsa residet, uerum plerũq; hi aquosa mingũt. Quibus de naribus in surditate ac torpore pauca destillant, habent quid difficultatis. Vomitus his cõducit, et alui perturbatio. Magnę in principijs sanguinis eruptiones, circa refectionẽ aluos humectant. Fluxiones ex naribus largæ per uim suppressæ, quandoq; conuulsionẽ prouocant. Venæ sectio soluit. Vndecima die fientes sanguinis stillationes, difficiles sunt, tum aliàs, tum si bis super stillauerint, & rursus stillauerint. In sanguinis fluxiõe multa, aut singultus, aut cõuulsio, mala est. In his qui decolores usq; ad septẽ annos uires recolligunt, & spiritus in uijs aceruatus, & terræ cõcupiscentia, sanguinis corruptionem ac exolutionem significat. In morbis longis paruæ comparentes sanguinis fluxiones, perniciosæ sunt. Vertigines ab initio sanguinis narium fluxio soluit. Ex naribus erumpente sanguine, cum exiguis sudoribus perfrigescẽtia, maligna sunt. Sanguinis detractio in perfrigeratione torpida, mala est. Qui aluo suppressa sanguinẽ effundunt, & unà cum sanguinis effusione insuper rigent, his aluum uelut ex intestinorum leuore lubricam hæc faciunt, itemq; durãt, & ascaridas, aut ambo. Sanguinis fluxiones statis temporibus fientes, siticulosæ, si sanguinem non effuderint, comitialis morbi mortem inducunt. Ex hæmorrhoide parum apparente, uertigines obortæ, paruam ac modicam siderationẽ significãt, soluit uenæ sectio. & quicquid hoc modo apparuerit, mali aliquid significat. Palpitantes per totũ, num etiam uoce intercepta moriũtur? Tremores cõuulsorij fientes in sudoribus, reuerti solent. Iudicatio his fit, ubi superriguerint. Superrigent autem hi ardore circa uentrem prouocati. Somnus multus in his cõuulsorius, & ad frontem grauitates, & mictio difficilis. Conuulsiones antea non cognitæ in strangulatis ab utero, faciles sunt. Conuulsoria sine sudore sputa defluẽtia in febriente, lenia sunt, His insuper alui aliquantũ humectãtur. fortassis aũt & ad articulos aliquid abscedet. Quibus cõuulsis oculi intẽte relucẽt, neq; apud seipsos sunt, & diutius ægrotãt. Quæ cõuulsorio modo exacerbãtur, cũ stuporis detẽtione, abscessus iuxta aurem excitant. Tremulis, anxiosis, parui iuxta aurem tumores conuulsionem significant, aluo male affecta. Conuulsiones & tetanicas distentiones febris accedens soluit. Conuulsio ex uulnere lethalis est. Conuulsio in febre fiens, perniciosa est. Minime uero pueris.

Seniores septem annis in febre non corripiuntur cõuulsione. Sin minus, perniciosa.

niciosum est. Conuulsionē soluit febris superueniēs acuta, quæ prius non fuit. Si uero fuit prius, iam exacerbata. Prodest & urinæ transitus uitri speciē referēs, copiosus, & alui fluxus, & somni. At repētinas cōuulsiones soluit febris, alui fluxus. In cōuulsionibus uocis interceptio diu durans, mala est: parua autem, aut linguæ siderationem, aut brachij, aut dextrarumq́ partium significat. Soluitur autem urinis multis aceruatis derepente prodeuntibus. Sudores autē paulatim fientes prosunt, Aceruati uero, itemq́ sanguinis detractiones aceruatæ lædunt. In distentionibus & ante & retro fientibus, & in tergū solū contingentibus, si maxillæ soluantur lethale est. Lethale est etiam sudare in distentione in dorsum fiente, & corpus dissolui, & in eadem affectione reuomere per nares, aut clamare, aut nugari, si ab initio uox intercepta fuit. In posteram enim diem mortem significat. Febriles in dorsum distentiones, urinæ genituræ similes soluunt. Anginæ quæ neq; in collo, neq; in faucibus, quicquā conspicuum faciunt, uerum suffocationē uehementem ac spirādi difficultatem inducunt, eadem die & tertia occidūt. Quæ uero tumores & ruborem in collo accipiunt, in cæteris quidem consimiles sunt, uerū diuturniores. Quibuscunq; uero & fauces, & ceruix, & pectus, simul rubuerint, diuturniores sunt, & ex ipsis maxime seruantur, si non recurrerint rubores. Si uero dissipentur, neq; tuberculo foras conuerso ac collecto, neq; pure leniter ac sine dolore exscreato, neq; in diebus iudicatorijs, perniciosæ sunt. Num etiam suppurati fiunt? Securissimum autē est ruborem & abscessus q́ maxime foras uerti. Erysipelas uero foris quidem accedere, cōmodum est, intro autem conuerti, lethale, Cōuertitur autem intro, quū disparente rubore pectus grauatur, & difficilem spirationem habet. Quibus uero anginæ ad pulmonē uertuntur, partim in septē diebus pereūt, partim euadentes suppurati fiunt, si nō eductio pituitosa sursum ipsis fiat.

Quibus per pulsationis uenarum uehementiā, stercus derepente per aluū secedit, lethale est. In anginis sputa gracilium subarida, malum. Anginosi in linguis tumores, citra signa disparentes, perniciosi: & dolores disparentes citra manifestam causam, perniciosi sunt. In anginis qui nō breui cōcocta exspuunt, perniciose habent. In angina dolores ad caput, citra notas, cū febre, perniciosi. In angina dolores ad crura, citra notas, cum febre, perniciosi. Ex anginis citra iudicationē præcordij dolor, cum impotentia ac torpore fiens, occidit occulte, etiamsi ualde mansuete se habere putent. Ex anginosis citra notas attenuatis, dolor ad pectus & ad aluum progressus concitatus, pus egerere facit. aliàs autē eius qui exoluitur tale est. In anginis omnia perniciosa sunt, quæ non manifestū dolorē faciunt. Sed & ad crura dolores diuturni procedunt, & difficulter suppurātur. Ex angina sputa uiscosa, crassa, ualde alba, quæ uiolenter educuntur, mala sunt. Et omnis eiusmodi maturatio, mala. Purgatio multa deorsum, tales leuis siderationis modo perimit. Ex angina, subarida frequentia sputa, cū tussi, lateris dolorem inducētia, perniciosa: itemq́ ea quæ inter potandum per tussim subemergūt: & deglutitio uiolenta, mala. Pleuritici quibus in principio sputationes penitus purulentæ sunt, tertia die moriuntur, aut quinta. Si uero has effugerint, nō multo melius habētes, septima, aut nona, aut undecima suppurari incipiunt. Quibus supra aurem rubor, & similiter ueluti pleuritici calescunt, & aluus biliosis ac graueolentibus

tibus exturbatur, hi uigesima ac quadragesima die periclitantur. Vbi uero has effugerint, seruantur. Pleuritides siccæ ac sine sputo difficilimæ sunt. Horrendæ quoq; hæ in quibus dolores superne sunt. Pleuritides sine cõuulsionibus, grauiores sunt his quæ cũ conuulsionibus fiunt. Quibus pleuriticis in principio lingua biliosa fit, hi septima die iudicãtur. Quibus autem tertia aut quarta die, circa nonã. Bulla subliuida fiente in lingua, in principio, qualis est ferri tincti in oleum, difficilior solutio cõtingit: & iudicatio quidem ad decimumquartũ diem peruenit, sanguinem autẽ plerunq; spuunt. Sputum in pleuriticis tertia die maturari ac exspui incipiens, citiores solutiones facit. uerũ posterius, tardiores. In doloribus pleuriticorũ commodum est aluum molliri, sputa colorari, strepitus in pectore non fieri, urinam bene procedere. His autem contraria, difficilia sunt: itemq; sputum dulce fieri. Biliosæ simul & sanguineæ pleuritides, plerũq; nona aut undecima die iudicãtur, & maxime sanantur. Quibus autem pleuriticis in principio quidem dolores molles sunt, quinta uero aut sexta die exacerbãtur, hi magis ad duodecimam perueniunt, & non ualde seruãtur. periclitantur autem maxime septima die ac duodecima. Vbi uero bis septem dies effugerint, seruantur. Quibus pleuriticis strepitus sputi multus in pectore est, & facies tristis, & oculus morbi regij colore infectus, ac caliginosus, hi pereunt. Qui ex pleuritide suppurati fiunt, in quadraginta à ruptione diebus expuunt. Sputum in omnibus pleuriticis ac peripneumonicis facile ac cito expui conuenit, & flauum sputo ammixtũ esse. Quod uero longe post dolorem educitur flauum, aut non mixtũ, & multam tussim inducens, malum est. Prauum autem penitus est flauum meracum, & uiscosum, & album, & rotundum, & cum uirore pallidũ ualde, & spumosum, & liuidum, & æruginosum. Peius autem aliquanto est id quod ita meracũ est, ut nigrũ appareat. At sanguine non multo permixtũ flauum, in principio quidem salutare est, septima uero die, aut posterius, minus tutũ. Sanguineũ uero ualde, aut liuidum, statim in principio periculosum est. Praua sunt etiã sputa spumosa, & flaua, & nigra, & æruginosa ac uiscosa, & quæcunq; cito colorãtur. At mucosa ac fuliginosa, & cito colorãtur, & securiora sunt. Quæ uero intra quintum diem ad coctionẽ colorantur, meliora sunt. Omne porrò sputum non soluens dolorem, malum est: soluens autem, bonũ. Quicunq; uero cum bilioso purulentum educunt, aut seorsim, aut permixtum, plerunq; decimaquarta die moriuntur, si non mali aut boni quippiã ex præscriptis superueniat. Sin minus, pro ratione, maxime autẽ his quibus eiusmodi pus septima die incipit. Bonũ uero est & in his & in omnibus circa pulmonẽ morbis, facile ferre morbũ, à dolore liberatũ esse, sputum facile educere, bene spirare, & sine siti esse, & totum corpus æqualiter calescere, ac molle esse. Et ad hæc somnos, sudores, urinas, alui egestiones, bonas esse. Mala aũt sunt his cõtraria. Si quidem igitur omnia bona ad hoc sputum accesserint, seruari homo poterit. Si uero partim affuerint, partim nõ, non ultra decimũquartum uita producta peribit. Quod si contraria signa accedant, citius etiam. Quicũq; uero dolores in his locis non sedantur, neq; ad exspuitiones, neq; ad uenarũ sectiones, ac uictus rationes, suppurantur. Quibuscũq; autem ex peripneumonia abscessus circa aurem, aut ad infernas partes fiũt, & suppurantur ac fistulantur, hi superstites euadũt. Fiunt aũt his quibus & febris, &

dolor affuerit, et sputum pro ratione nō prodierit, neq; biliosæ alui egestiones, solutuq; faciles ac meracæ fiunt, neq; urina crassa ualde, & multam subsidentiā habens: & alia salutaria habuerint. Fiunt aūt ad infernas quidē partes, his quibus circa præcordia inflāmatio fit: ad supernas uero, quibus præcordiū molle & doloris exors fuerit, & ubi per tēpus aliquod difficulter spirauerint, ac citra manifestam causam cessauerint. At abscessus ad crura in periculosis inflammationibus pulmonis, omnes quidem commodi sunt, optimi autem, sputo purulento pro flauo fiente. Non procedente uero sputo secundū rationem, neq; urina bonā subsidentiā habente, periculum est claudum fore hominē, aut multum molestiarū exhibitura res est. Si uero recurrerint abscessus, febre consequente, & sputo nō procedente, periculum est ne moriatur ac deliret. Quicūq; uero peripneumonici nō purgati sunt iudicatorijs diebus, sed mente moti quatuordecim dies effugerūt, eos periculū est suppuratos fieri. Peripneumoniæ ex pleuritide trāsmutatæ, securiores sunt his quæ ab initio fiūt. Corpora exercitata ac densa citius à pleuriticis ac peripneumonicis morbis pereūt q̄ inexercitata. Grauedines & sternutationes in morbis circa pulmonē, & antecessisse, & succedere, malū est. Reliquis autē sternutatio non incommoda est. Peripneumonicis quibus lingua tota alba ac aspera fit, ambæ pulmonis partes inflammatæ sunt. Quibus uero dimidiū, una iuxta quā apparet. Et quibus ad unam clauiculā dolor fit, his superna pulmonis ala una ægrotat. Quibus autē ad ambas clauiculas dolor fit, ambæ supernæ pulmonis alæ ægrotāt. Quibus iuxta mediā costam, media. Quibus ad discriminationē, inferna. At totam unam partem dolentibus, omnia iuxta hanc partē dolent. Siquidem igitur aortæ appellatæ, utrinq; appēdentes pulmonis partes, ualde inflāmatæ sunt, ut ad latus asideant, hac corporis parte resoluūtur, et liuores foris circa costam habēt. Hos aūt ueteres ictos, siue syderatos uocabāt. Si uero nō ualde inflāmatæ sunt, ut nō asideant: dolor quidē fit, per totum, non tamen resoluūtur, neq; liuores habent. Quibus uero totus pulmo inflāmatus fuerit, unà cum corde, ut ad latus allabatur, hi toti resoluuntur, & iacet æger frigidus, sensus exors. Moriturq; secūda aut tertia die. Si uero etiam sine corde cōtigerit, minus diu uiuunt. Quidam autē etiam seruantur. Qui suppurati fiūt, maxime ex pleuritide ac peripneumonia, eos calores comitantur, interdiu tenues, noctu uehemētiores, & nihil memoratu dignū spuunt, & circa collū ac clauiculam sudant, et oculi caui fiūt, maxillæ uero rubēt, digiti summi deterius calescūt ac asperātur. Vngues curuātur, ac perfrigerātur, & circa pedes tumores habēt, & circa corpus pustulas, & abstinent à cibis. Diuturnæ igitur suppurationes, signa hæc habēt. Quæ uero breui rūpuntur, ex notis ad eas cōsequentibus cognoscere oportet, & ex doloribus in principio. Simul aūt & si aliquāto difficilius spirauerit homo. Rūpuntur autē plurimæ suppurationes, partim uigesima die, partim quadragesima, partim sexagesima. Quibus igitur dolor in principio incumbit intētus, & spirādi difficultas, & tussis cū sputatione, ad uigesimū diem aut citius, eruptionem expecta. Quibus autem leuiora hæc sunt, iuxta rationē. Supputare autem oportet tempus, à quo primū doluit, aut grauatus fuit, aut febrijt, aut si quando rigor corripuit. Necesse est aūt præcedere & dolorē, & spirandi difficultatē, & sputationē, ante ruptionē. Quibus igitur & febris statim post ruptionem decę

dit

dit,& cibũ appetunt,& pus facile educitur album,inodorũ,leue,eiusdem colo=ris,& à pituita liberum,& aluus parua compacta egerit,plerunq; breui seruan=tur. Quos uero & febres sequũtur,& sitis,& cibi fastidium,& pus liuidum,aut cũ uirore pallidum,aut pituitosum,aut spumosum,& aluus insuper liquida fit, moriũtur. At quibus aliqua ex prædictis accesserint, aliqua non,horum aliqui pereunt,aliqui multo tẽpore seruantur. Qui suppurati futuri sunt,primum salsuginosum spuunt,deinde dulcius. Quibus in pulmone tubercula fiũt, pus educunt ad dies quadraginta post ruptionẽ. Has uero transgredientes ple=runq; tabidi fiunt. In lateris dolore,stillatio sanguinis de naribus,mala est.

Quos suppuratos mitius habentes,sputorũ graueolentiæ sequuntur, eos re cidiua occidit. Qui ex pleuriticis exspuũt purulenta, subbiliosa,rotũda: aut purulenta subcruẽta progresso tẽpore, perniciose habent. Perniciose itẽ qui ni=gra fuliginosa spuunt: aut quibus uelut à uino nigro sputa fiunt. Quicunq; sanguinẽ spumosum spuunt, dextrũ præcordium dolentes, de hepate spuunt, & multi pereunt. Quibus dum cõcutiuntur pus cœnosum & graueolens prodit, plerunq; pereunt. Quibus à pure specillũ coloratur, uelut ab igne, plerunq; pereunt. Cum lateris dolore, non tamen pleuritico, & turbulen=tis tenuibus lenibus, hi phrenitici euadunt. In morbis pulmonis ualde ru=bicundæ sanguinis stillæ, malæ sunt. Cum raucedine, sputa uiscosa, salsugi nosa, mala. Si uero etiam quid attollatur iuxta pectus, in his malum est. Dolo=res ad collum his attenuatis perniciosi. Raucedo cũ tussi,& aluo liquida, pus educit. Quibus in peripneumonia urinæ crassæ in principio, deinde ante quartũ diem attenuãtur, lethale est. Qui in peripneumonijs siccis pau ca concocta educũt, horrẽda res est. Rubores in pectoribus sublati, talibus perniciosi sunt. Lateris dolor in sputo bilioso, præter rationẽ euanescens, mentem emouet. Febres intermittentes ob suppurationẽ, pleræq; sudorifi cæ sunt. Suppuratis surditas oborta, cruentã egestionem significat. His ad finem nigra prodeunt. Lateris dolor cũ febre diuturna, puris eductionẽ fo re significat. Horrore affecti frequenter ad suppurationẽ deueniunt. Sed & febris tales ad suppurationẽ perducit. Quos ex lateris dolore cibi fastidia sequuntur, oris uentriculi dolore ac sudore aliquantulũ uexantur. Facie flo res habente,& aluo liquidiore, suppurationes circa pulmonẽ habent. Ere ctæ ceruicis spirationes facit hydrops siccus. Cõuulsiones omnes quidem molestæ sunt,& dolores in principio intẽtos inducũt. & postea quoq; aliquos cõmonefaciunt. Verum difficilimæ sunt circa thoracẽ, & maxime periculosæ.

Quibus est uomitus sanguinis, febris multa,& dolor circa mammã, thora=cem,& dorsum: quibus hæc omnia fiunt, breui moriuntur. Quibus autem non omnia, neq; ualde, tardius. Inflammati autẽ sunt diebus quatuordecim ad sum=mum. Sanguinem spuentibus confert, ut sint sine febre,& tussiant, ac do=leant leuiter,& ut sputum tenue fiat ad dies bis septẽ. Febrire uero & tussire, ac dolere pertinaciter,& sanguinẽ recentẽ semper spuere, incõmodum est. Qui=bus latus subleuatũ in tumorẽ ac calidius est,& inclinatis in alterũ, grauitas ali=qua impẽdere uidetur, his pus ex una parte est. Suppuratis pulmonem per aluũ pus secedere, lethale est. Quicũq; uulnerati in thoracem, externa uul=neris parte sanati sunt, interna nõ, periclitantur ne suppurati fiant. Quibus aũt

 debilis

debilis inducta est intus cicatrix, facile refringitur. Ex peripneumonicis suppurationibus seniores magis pereunt, ex reliquis iuniores. Quibus suppuratis dum concutiũtur, multus strepitus de humeris fit, minus puris habent hi, quàm quibus paucis, si difficilius spirẽt & meliorẽ colorẽ habeant. Quibus autem strepitus quidẽ nullus fit, uerũ difficultas spirãdi fortis, & ungues liuidi, hi pleni sunt pure, & perniciose habẽt. Qui spumosum sanguinẽ uomunt, dolore infra septũ transuersum nõ existente, de pulmone uomũt. Et quibus quidem magna in ipso uena rũpitur, multum uomũt, & in periculo uersantur. Quibus uero minor, minus educũt, & securiores sunt. Quibus tabidis sputũ in igne grauem nidorem olet, & capilli de capite fluunt, pereunt. Quibus tabidis in mare expuentibus, pus ad fundũ sidit, breui pereunt. Sit autem mare in æneo uase. Quibus tabidis capilli ex capite defluunt, à profluuio alui moriũtur. Et quibus tabidis alui profluuia accedũt, moriuntur. In tabescẽtibus sputa suppressa, mentẽ ad nugas garriendas emouẽt. His spes est hæmorrhoidem apparere posse. Tabes periculosissimæ sunt, à ruptione uenarũ crassarum, & à defluxu de capite. Aetates periculosissimæ sunt ad tabem, ab anno decimo octauo, usque ad trigesimũquintum. Pruriginosa corpora post aluum suppressam, in tabidis mala sunt. In habitibus tabescẽtibus cum febre, fluxiones ad gingiuas & dentes cõparentes, malæ sunt. In omnibus in tumorem eleuata præcordia, mala sunt, in tabidis aũt pessima. Ex his qui diutina tabe perniciose cõsumpti sunt, aliqui ante finẽ rigore apprehẽduntur. Pustularum eruptiones uelut ferro lancinatæ, habitus tabem significant. Difficulter spirantes ex putredine, multa cruda educentes in tabe, perniciose habent.

Quibus hepaticis multũ est sputum cruentũ, siue subputridum, siue biliosum meracum, statim perniciosum est. In hepatico colliquatio cũ raucedine, malum, tum aliàs, tum si aliquantũ tussiat, Hepar dolentes, os uentriculi dolentes, soporosi, rigorẽ habentes, & aluũ turbatã, tenues, cibũ auersantes, multum exsudantes, purulenta per aluũ egerunt. Hepar derepente circũcirca dolentibus, febris accedens dolorem soluit. Qui sanguinem spumosum spuunt, præcordiũ dextrũ dolentes, de hepate spuunt, & moriũtur. Quibus hepar ustis, uelut amurca prodit, lethale est. Hydropes ex morbis acutis dolorosi fiunt, ac perniciosi. Incipiunt autẽ plerique à laterũ mollitudine, aliqui etiã ab hepate. His igitur quibus à laterũ mollitudine initiũ sumunt, pedes tument, & alui profluuia diuturna sequuntur, aluũ non mollientia, neque dolores ex lumbis & laterũ mollitudine soluẽtia. Quibus uero ab hepate, tussis adhuc promptè oboritur, & pedes tumẽt, & aluus dura egerit, eaque ad necessitatẽ coacta, & tumores circa ipsam fiunt, partim in dextera, partim in sinistra, & rursus sedantur. In hydropicis siccis, urinæ stillicidia mala. Malæ etiã urinæ paruas subsidentias habentes. Hydropicis comitialis morbi affectiones accedẽtes, perniciosæ sunt, & inter se signa praua sunt, & aluos humectant. In biliosis alũus turbata, egerẽs parua genituræ similia, mucosa, & dolorẽ circa pubem inducentia, & urinæ nõ facile solubiles prodeũtes, ex talibus in hydropẽ desinunt. Hydropico febrienti, urina parua, & turbata, perniciosa est. In aqua inter cutẽ incipiente, alui profluuiũ aquosum fiens, citra cruditatẽ, morbũ soluit.

In hydrope sicco sui significationẽ præmittente, tormina circa intestinũ tenue

nue incidẽtia, mala ſunt. Ex hydropicis comitiales pernicioſi. Hydrops qui ad curationẽ remiſit recurrens, deſperatus eſt. Hydropicis circa uenas aqua, in aluũ prolapſa, ſolutio fit. Dyſenteria intẽpeſtiue ſuppreſſa, abſceſſum in coſtis, aut uiſceribus, aut in articulis facit. Num igitur bilioſus abſceſſus in articulis, ſanguineus in coſtis aut uiſceribus fit? Dyſentericis uomitus bilioſus in principio, malus eſt. Quibus ex dyſenteria acuta, humor ad purulentiã deuenit, his id quod ſuperſtat, ualde albũ ac multũ erit. Dyſentericæ, ſubrubræ, limoſæ, largæ egeſtiones alui, in flãmeis ualde rubicundis coloribus ſolutę, inſaniæ timorẽ inducunt. Dyſenteria nõ longa ſplenicis cõmoda eſt, longa uero mala. deſinente enim ſi hydropes, aut inteſtinorũ leuitates fiunt, lethale eſt. In inteſtinorũ leuitatibus, cũ animalculis, dolores tormine ſoluti, partes circa articulos tumefaciũt, ex talibus ſquamulæ rubicũdę puſtuloſæ: hi ubi exudarũt uelut flagris cæſi rubefiũt. Qui in longis inteſtinorũ leuitatibus, unà cũ animalculis, tormina patiũtur, & doloribus afficiuntur, his ſolutis intumeſcũt. Inſuper rigere his malũ eſt. Inteſtinorũ leuitates cũ ſpirãdi difficultate, & lateris pũctura, in tabẽ deſinunt. Voluuloſis uomitus, & ſurditas, malũ. Veſicæ duræ & dolẽtes, omnino quidẽ malæ ſunt, peſsimæ uero cũ febre cõtinua. Nã dolores ab ipſis ueſicis, ad occidendũ ſufficiunt, et alui his nõ ualde egerũt. Soluit aũt hos urina purulenta prodiẽs, albam ac leuem ſubſidentiam habens. His uero non ſolutis, neq; ueſica molleſcẽte, in primis circuitibus, ægrũ moriturum eſſe timor eſt. Fit autẽ hoc maxime à ſeptẽ annis, uſq; ad decimũquintum. Calculoſi ita figurati, ut lapis ad urinariũ meatũ non illabatur, facile mingũt. Quibus tuberculũ eſt circa ueſicã, quod mingẽdi difficultatẽ inducit, ad omnis generis figuras uexãtur. huius aũt ſolutio fit, pure erũpente. Quibus urina clandeſtine allabitur ad pudendũ, exoluũtur deſperati. In urinæ ſtillicidio uoluulus accedẽs, ſeptima die perimit, ſi nõ febre accedente urina aceruatim prodeat. Torpores, & ſenſus ſtupiditates, pręter morẽ fientes, futuræ ſyderationis ſignũ ſunt. Qui ex uulnere impotẽtes fiũt corpore, febre quidẽ accedente citra rigorẽ ſanantur: nõ autẽ accedente, ſyderati fiunt dextra aut ſiniſtra parte. Syderatis ſi hæmorrhoides accedant, utile eſt: Si uero frigiditates & torpores, malũ. In ſyderatis ex ſpiritus ægra latione, ſudor accedens, lethale. Rurſus aũt in his ipſis ſi febris accedat, ſolutio fit.

Syderationes derepẽte exolutorio modo fientes, febre inſuper tẽporis progreſſu accedẽte, pernicioſæ ſunt. Quibus ex aliqua ægritudine, ad aquam inter cutẽ res deuenit, his alui ſiccæ excrementa caprini ſtercoris pilulis ſimilia egerunt, cũ eliquatione mucoſa, & urina nõ bona, & diſtentiones circa præcordia, & dolores ac tumores circa uentrẽ, & dolores circa laterũ mollitudinẽ, et iuxta ſpinæ muſculos accidũt: febres itẽ, & ſitis, & tuſſes ſiccæ ſequuntur, & circa motus ſpirãdi difficultas, & crurũ grauitas, & à cibis abſtinent, & paucis ingeſtis explentur. Hydropas leucophlegmatias appellatos, alui profluuiũ ſedat. At triſtitiæ cum ſilentio, & hominũ auerſationes, leniter eo modo affectos occidũt. Qui ex timore cũ perfrigeratione mente mouentur, febres cũ ſudoribus, & ſomni uocem aliquantũ intercipientes, hæc ſoluũt. Ex inſania, ad raucedinem cũ tuſsi, fit diſceſſus. In furioſis cõuulſio accedens, diſsipationem facit. Mentis emotiones taciturnæ, nõ quieſcentes, oculis circũſpici-

entes, spiritũ extra efferentes, perniciosæ sunt. Faciũt aũt & leues syderationes diuturnas. Sed & ita affecti ad insaniam deueniũt. Qui uero in uentris turbatione ita exacerbantur, his nigra circa iudicationem prodeunt. Quibus sanis hyeme circa lumbos frigiditas, & grauitas ex leui causa, & aluus suppressa, superno uentriculo probe officiũ suum præstante, his coxēdicum morbus, aut rhenum dolor, aut urinæ stillicidiũ fortasis contigerit. Quibus infernæ partes affliguntur, pruritibus antea fortibus obortis, his arenosa urina fit, & supprimitur. Qui uero ex his perniciose habent, his mens obtorpescit. Qui circa articulos rubicundas in superficie pustulas habent, insuperq; rigorem, hi circa uentrē & inguina rubefiũt, uelut ex plagis dolorosis, & moriũtur. Morbo regio affecti, nō ita subtili sensu præditi, quibus singultus sunt, his alui erũpunt. Fortasis autē & suppresio fit, hi uiridanti pallore inficiuntur. Dolores iuxta latus, in febribus tenuiter cōsistentes, citra notas, uenæ sectio læserit, siue cibum auersetur æger, siue præcordiũ sublime habuerit: & in perfrigeratione, nō sine febre torpidos, sanguinis detractio lædit: & putantes se melius habere, hi moriuntur. Caput & pedes, & manus, perfrigerari, aluo & lateribus calidis, malum est. Optimũ autem est, totum corpus similiter calidũ ac molle esse. Cōuerti autem conuenit facile ægrotũ, & in attollendo se leuem esse. At grauitas totius corporis, & manuũ ac pedum, mala est. Si uero etiam ad grauitatem liuidi fiant digiti ac ungues, mors propinqua est. Si uero penitus nigrescant, minus perniciosi sunt liuidis. Verũ etiam alia cōsiderare oportet. Si enim facile fert morbum, & aliud quoddã ex bonis signis subindicat, morbus ad abscessum uertitur, & partes corporis nigrefactæ decidũt. Testes & pudenda reuulsa, malũ significant. Flatum sine strepitu ac crepitu prodire, optimum est. Melius autē est & cum strepitu exire, q̃ isthic reuolui, etiamsi tali modo progressus, dolorē & desipientiã significet: si non uolens homo ultro flatum ita emittat. Vlcus liuidũ & siccum, aut cum uirore pallidũ, lethale est. Decubitus optimus est, uelut quis sanus solitus fuit. At supinũ iacere, cruribus extentis, bonũ non est. Si uero etiam delabatur pronus ad pedes, deterius est. Lethale aũt est & hiare, & dormire semper, & crura supine iacentis ualde incuruata esse ac cōplicata. In uentrē autem decumbere, si quis non sit adsuetus, delyrium significat, & dolores circa uentrē. At pedes nudos habere & manus, si quis nō uehementer calidus sit, et crura disiecta, malũ est. Anxietatē enim significat. Cæterũ erectum sedere uelle, malũ est in acutis, pesimũ autem peripneumonicis ac pleuriticis. Dormire uero oportet noctu, interdiu uigilare, Contrariũ autem malum est. Minime uero lędi æger poterit, si dormiat mane ad tertiam diei partem, Verũ postea somni mali sunt. Pesimũ autem est nō dormire, neq; die, neq; nocte: aut enim præ dolore & afflictione uigilarit, aut ab hoc signo delyrabit. Quibus tēpora secantur, cōuulsio ex cōtrarijs sectioni partibus oboritur. Quibus cerebrũ concussum fuerit & doluerit, percusis, aut aliàs lapsis, hi statim uoce priuantur, & neq; uident, neq; audiunt, & plerũq; moriuntur.

Quibus cerebrũ uulneratur, febris plerũq; ac bilis uomitus accedit, & corporis syderatio, atq; tales perniciose habēt. Ex ruptis capitis osibus, difficilima cognitu sunt ea, quæ circa suturas rũpuntur. Rumpũtur autem maxime à grauibus ac rotũdis telis, & ex his quæ ex subcōtrario afferũtur, & nō ex pla-

no

no loco. At uero de quibus ambiguū est, rupta ne sint an nō, iudicare oportet, exhibito ad manducandū in utranq; maxillam asphodeli caule, aut ferula, ita ut animaduertere iubeas, an os aliquod ipsi strepere uideatur. Nam fracta strepere uidentur. Progressu uero tēporis, fracta partim septima, partim decimaquarta, partim etiā aliter significationē de se præbent. Nam & carnis ab osse discessus fit, & os liuidū, & dolores sanie effluente. Hæc autē ægre iam auxiliū admittunt. Quibus omentū excidit, necesse est putrefieri. Si intestinū quoddam ex gracilibus dissectū fuerit, nō coalescit. Neruus dissectus, aut genæ tenuis pars, aut præputiū, non coalescit. Quodcūq; os in corpore resectū fuerit, aut cartilago, nō augescit. Ex uulnere conuulsio accedens, mala est.

Ex uulnere bilis uomitus accedens malū, & maximè in capitis uulneribus.

Nerui crassi si uulnerantur, plerunq; claudi fiunt, & si obliqui uulnerantur præsertim, & si musculorū capita, maxime in femoribus. Moriuntur maxime ex uulneribus, si quis cerebrū sauciatus fuerit, aut spinalē medullam, aut hepar, aut septū transuersum, aut cor, aut uesicam, aut uenā crassam. Moritur autē etiam, si in arteriam & pulmonē ualde magnæ plagæ fiant, ita ut pulmone percusso, paucior spiritus per os procedat, q̄ is est qui ex uulnere elabitur. Moriūtur autē qui in intestina uulnerati sunt, siue ex tenuibus aliquod, siue ex crassis uulneratū fuerit, si per transuersum fiat plaga, & magna. Si uero parua & recta, quidam euadūt. Minime uero moriūtur uulnerati in partibus corporis ubi hęc nō sunt, aut ab his q̄ lōgissime absunt. At uero uisus obscuratur in uulneribus fientibus in supercilium, & paulo altius. Prout aūt uulnus recētius est, maxime uident. cicatrice uero diutius tardante ac senescēte, magis obscurari contingit.

Fistulæ difficilimæ sunt, quæ in cartilaginosis & excarnibus locis sunt, & cauæ sunt, & procedunt ac sanie manant semper, & carūcula in osculo ipsis inest. Curatu aūt faciliores sunt, quæ in mollibus & carnosis et nō neruosis existunt.

Morbi hi ante pubertatē non fiunt, peripneumonia, pleuritis, podagra, nephritis, uarix circa tibiā, fluxus sanguineus, cancer nō cōgenitus, uitiligo leuce dicta nō à natura insita, defluxus medullæ spinalis, hęmorrhois, uoluulus chordapsus appellatus non cognatus. Horū morborū nullū ante pubertatē fore expectandū est. Verū ab anno decimoquarto, usq; ad quadragesimū secūdum, natura corporis morborū omnis generis ferax fit. Rursus ab hac ætate, usq; ad annos sexagintatres, nō fiūt strumæ, neq; lapis in uesica, nisi prius existat, neq; defluxus medullæ spinalis, neq; nephritis, nisi ex alia ætate comitentur, neq; hæmorrhoides, neq; fluxus sanguineus, nisi prius fuerit. Hi usq; ad senectutē absunt morbi. In mensibus muliebribus qui aquosi ante partus prodeūt, mali sunt. Ora feruido aphthæ ulcere affecta, uterum gestantibus, non sunt bona. Num & alui humectantur? Dolores ex laterum mollitudine, ad intestinum tenue transeuntes, in morbis longis, ex corruptione fœtus non ualde purgata, perniciosi sunt. Quæ ex partu ac fœtus corruptione multa repente concitata, supprimūtur, difficilia sunt. Rigor his infestus est, & alui turbatio, tum aliàs, tum si præcordium doleant. Vterum gestantibus dolores capitis soporosi, cum grauitate fientes ac conuulsione, plerunq; mali sunt.

Quibus dolores pertinaces ex mēsibus, circa supernam partē, & intestinū tenue, aluos humectant, aliquantū cibos auersantur. His circa iudicationē, dela

tiones in somnũ fiunt,& impotẽtes ex capitis dolore exsudant,ac perfrigerantur. Tales recidiuæ plerisq; fientes post remissionẽ,cito occidunt. Spiritus qui cũ suspirijs extra feruntur,& colliquatio præter rationẽ,in uterum gestantibus abortũ facit. Dolor uentris post partũ,in his purulẽta purgat. Torpidæ,& præsertim in motibus,cũ impotentia fractæ,circa iudicationẽ uexatæ, anxiosæ,multũ exsudant. Alui his humectæ,malũ. Menses nõ supprimi cõmodum est,ex talibus comitiales morbi fiũt,ut arbitror,quibusdã uero uentris subductiones diuturnæ,quibusdã hęmorrhoides. Prægnãtibus præcordij dolor,malũ. & alui his subeũtes,malũ. et insuper rigere his malũ. Dolor uẽtris in talibus,minus malũ,si limosa purgẽtur. Quæ ex talibus facile pariũt,post partũ uehemẽter molestantur. Prægnãtibus tabescentibus quibus rubor in facie fit,stillationes de naribus fiẽtes hũc auertunt. Quibus ex partu prodeũt alba,his uero suppressis cũ febre surditas,& dolor acutus ad latus fit, mente mouentur,& perniciose habent. In gestantibus uterũ salsuginosa, significant post partũ molestias ex albis mordacibus. Tales purgationes indurãt. singultus in his,malũ. Ad pedes & ad lũbos distẽtiones ex mẽsibus,suppurationẽ inducũt,itẽq; ea quæ de aluo uiscosa graueolẽtia cũ dolore prodeũt. Strãgulationes quoq; ex præscriptis suppurationẽ faciũt. Vterinæ in uentriculis duricies dolorosæ acute,perniciosum. Vterũ iam gestãtibus ex feruido ulcere fluxiones dolorosæ,malũ. Hæmorrhois his pessimũ. Quibus aluo tumefacta,ad pudendũ rubor deuenit,mẽsib. albis humidis derepẽte progressis,in longis febribus moriũtur. Cõuulsionis,si mẽses in principio apparuerint,febre nõ accedente,solutio fit. Vrinæ tenues cũ aliquãtula nubecula in medio cõsistente,rigorẽ significant. Si à quarta die sanguinis fluxus fiat,diuturnitatẽ significat,& aluus erũpit,& crurũ tumores. Vterũ gerentibus capitis dolores,soporosi,cum grauitate fientes,mali sunt. fortassis aũt his etiã conuulsoriũ quid pati contingit. Quæ ante partũ, iuxta modũ bilis sursum ac deorsum erũpentis,doluerunt,facile quidẽ pariunt,uerũ si febricitent, maligne habẽt: tum aliàs,tum si circa fauces quid uexet, aut aliquod signũ in febre malignum appareat. Aquosa ante partus erũpentia,mala. Vterũ gestãtibus salsuginosæ iuxta fauces fluxiones,malũ. Ante partũ rigorẽ habere,& partus circa dolorẽ,periculosi. Vterũ gerẽtibus ex feruido ulcere fluxiones,malum: cõuulsæ,exolutæ,& postea perfrigeratæ excalescũt acute. Sed & difficiles fiũt prægnãtibus tumores circa tenue intestinũ,quales circa eminentias osculi uteri fiũt,erectæ ceruicis spirationẽ inducentes. Num tales tumores gemellorũ partum significant? Num & cõuulsionem tales tumores faciũt? Quæ suspiriosum efferunt spiritũ in febribus, abortiunt. Horrorẽ habentibus, lassitudine affectis, capite grauatis, menses erũpunt. Ad manum torpidæ, obaridæ, sitis exortes, mẽses multos emittentes, suppuratæ fiunt. Alba derepente ex abortu decurrentia, si aliquantum riguerit, & ad femur impetus, in his tremor difficilis est. Ora feruido, aphtha appellato, ulcere affecta, uterũ gestantibus aluos humectant. Prægnãtes præægrotãtes ante partus insuper rigẽt.

Torpefactorię exolutiones difficiles quidẽ ex partubus contingũt,& mentẽ emouẽtes,nõ tamen perniciosæ. Sed & mensiũ copiã præsignificant. Quæ in partu os uentriculi prædoluere, paulo post ejciunt. Horrores, lassitudines

dines,capitis grauitates,colli dolores, mẽſes extrudunt. Circa iudicationẽ tale fiens cum tuſsicula rigorẽ inſuper inducit. Quibus puellis erectæ ceruicis ſpiratio cõtingit uterum geſtantibus,his mammę ſuppurãtur,& menſes apparere in principio, malũ eſt. Inſaniæ febres acutas turbulentas nõ biliosõ os uẽtriculi dolenti ſoluunt. In ſterilibus,& nõ pariẽtibus ſanguinis uomitus ad cõceptionẽ prodeſt. Caligines menſibus multis comparẽtibus ſoluũtur.

Quibus mulieribus ex febribus dolor mammarũ fit,ſputatio cruenta non feculenta oborta,ſoluit dolores. Cõuulſiones ex utero affecto ſine febre faciles ſunt,uelut etiã Dorcadi. Quibus ex rigore febris laſſatoria,mẽſes decurrunt. collum in his doloroſum ſanguinis eruptionẽ inducit. Vomitus minime moleſtus eſt ex pituita ac bile permixtus,uerũ ne ualde multus uomatur. At meraciores uomitiones deteriores ſunt.Praſinus aũt uomitus,et niger, & liuidus,malus eſt.Si uero etiã omnes colores idẽ uomuerit,pernicioſum eſt. Celerrimã autem mortẽ ſignificat liuidus, & male olens. Eſt etiã lethalis ruber uomitus,& maxime ſi cũ neceſsitate doloroſa uomatur. Qui anxie ſe iactantes,citra uomitũ exacerbantur,male habẽt,itemq́ qui lancinantur citra uomitum. Parui uomitus bilioſi ſunt,tum aliàs,tum ſi uigilauerint. In nigris uomitibus ſurditas non nocet. Pauci fientes, celeres,bilioſi, meraci uomitus,mali ſunt in alui ſubductione uberiore,& pertinaci lumborũ dolore. Ex uomitibus anxietates,clangores,oculi concretionẽ lanuginoſam habentes,furioſa.Acute inſania correpti,uoce intercepta,ita affecti moriũtur. In uomitu ſi quis ſiticuloſus fit,& ſitis exors fiat,malũ eſt anxioſis uigilantibus. Abſceſſus iuxta aurẽ maxime fiunt anxioſis. Aluo turbata ſuppreſſa,breui uelut culicum puncturæ erũpunt,& ad oculos lachrymoſus abſceſſus deuenit.

In meracis uomitibus ſingultus,malus,mala etiã cõuulſio.Similiter etiam in nimijs purgationibus ex medicamẽtis. Qui uomituri ſunt,antea ſputationes faciunt. Ex ueratro cõuulſio,pernicioſa. In omni purgatione redundante,frigiditas cũ ſudore,pernicioſa eſt:& qui inſuper uomũt ſiticuloſi in his, malum. Anxioſi, lumbos dolentes, aluo humectantur. Purgationes ualde rubicũdorum,nigrorũ,à ueratro,malæ ſunt:& cũ talibus exolutio,mala.

A ueratro uomere rubicũda,ſpumoſa,pauca prodeſt.facit tamen duricias, & ſuppurationes magnas abducit.Sunt aũt hi qui talia uomunt aliàs & pectus doloroſi,& in rigoribus exudantes,& teſtes intumeſcunt,quod ſi cõtigerit inſuper rigent & gracileſcunt. Frequentes per eadem recidiuæ uomitoriæ, circa iudicationem nigrorum uomitum faciunt.fiũt item tremulæ. Sudor optimus quidẽ eſt,qui febrẽ in die iudicatorio ſoluit. cõmodus aũt eſt & qui leuat.frigidus uero,& circa caput ſolum ac collũ fiens,malus eſt.Nam & tẽporis diuturnitatẽ,& periculũ ſignificat.At frigidus in febre quidẽ acuta,lethalis eſt. In mitiore uero,diuturnitatẽ ſignificat. Sudor unà cum febre fiens in acuto morbo malus eſt. Vrina in febre albam habens & leuẽ ſubſidentiã firmatã, celerẽ dimiſsionẽ ſignificat.Celerẽ etiam ea quę ex indiſcreta, pinguedinẽ quãdam habens,exaqueſcit. At ſubrubra,& ſubſidentiã ſubrubrã habẽs & leuẽ, ſi quidẽ ante ſeptimũ diem prodeat,ſeptima die liberat. Poſt ſeptimũ uero,tardius,aut omnino poſt tẽpus aliquod diuturnius.& quę in quarto die nubeculã ſubrubrã habet,ſeptimo liberat,ſi reliqua iuxta rationẽ habeãt. Cęterũ tenuis et

biliosa

biliosa,& uix tenuem ac exiguã subsidentiam habens,& quæ ad melius,ac deterius mutatur,diuturna est.Hæc aũt diutius cõsequens,aut temporis diuturnitate circa iudicationẽ fiẽte,periculo nõ uacat.Aquosa uero & alba perpetuo, in diuturnis morbis difficulter iudicat,& secura non est. Nubeculæ in urinis albæ quidem & inferne,cõmodæ sunt:rubicũdæ uero,& nigræ, ac liuidæ, difficiles sunt. Periculosa urina est biliosa,non subrubra, in acutis:& quæ crassiores farinæ partes refert,albas habens subsidentias:& quæ uaria est colore ac subsidentia,& maxime in fluxionibus de capite. Periculosa est & quæ ex nigra in tenuem biliosam trãsmutatur:& quæ ex subsidentia diuellitur:& quæ ex cõpactis quibusdã innatãtibus,subsidentiã habet subliuidã,limosam. Num ex talibus præcordiũ dolent?dextrũ arbitror,aut etiã cum uirore pallidi fiunt? & abscessus circa aurẽ dolentes?His paululũ erumpens aluus,perniciosa est.

Vrinæ quæ derepente citra rationẽ paulatim cõcoquuntur, malæ sunt:& in summa,quæ citra rationẽ matura est,in morbo acuto,mala est. Mala est etiã ualde rubicunda ex his,florulentiam æruginosam cõtinens. Alba uero & diffusa pellucida urina,mala est,maxime si in phreniticis comparet. Mala est quoq; quæ post potũ cito mingitur,& præsertim pleuriticis ac peripneumonicis. Mala est & quæ ante rigorẽ oleosa mingitur. Malæ sunt & in acutis uiridãtis palloris,nõ existentes in colore. Perniciosa est urina nigrã subsidentiã habens, & nigra. In pueris uero tenuis,magis q̃ crassa. Verũ in tenuibus uice uersa q̃ in crassis. Et grandinosa genituræ similis diffusa, eadẽq; dolorosa. Perniciosa etiam est omnis quæ latẽter mingitur. At peripneumonicis perniciosa est quæ in principio quidẽ cocta est,post quartũ uero diẽ attenuatur. Pleuriticis urina cruẽta,caliginosa,cũ subsidẽtia uaria,indiscreta,lethalis est plerũq; in quatuordecim dieb. Lethalis est itẽ in pleuriticis breui prasina, nigrã subsidentiã habens,aut furfuraceã. Verũ in febre ardẽti stupefactorio modo detẽtis, pessima est urina ualde alba. Vrina cruda multo tẽpore manẽs,alijs signis salutaribus, abscessum & dolorẽ significat,& magis in partibus sub septo trãsuerso. Si uero dolores in lumbis oberrarint,ad coxã,& in febre,& sine febre. At quæ emittitur urina pinguedinẽ habens in subsidẽtia,febrẽ significat. Cruẽta uero in principio micta,diuturnã,turbata,cũ sudore,recidiuã. Alba uelut iumentorũ,capitis dolorẽ,pelliculosa,conuulsionẽ. Quæ sputo similes subsidẽtias,aut limosas habet,rigorẽ indicat: Quæ aranei telis similes,colliquationẽ. At in febribus erroneis nigræ nubeculæ,quartanã indicãt. Decolores autem, nigra innatãtia in medio habentes,cũ uigilijs & turbatione,phrenitidẽ,puluerulentę cũ spirandi difficultate,aquã inter cutẽ. Vrina aquosa aut turbata friabili asperitate,aluũ liquidam fore significat. Verũ tenuis ualde urina si densa fiat,num sudorem futurum indicat?iam uero factum, spumosa in seipsam considens. In tertianis cũ horrore uelut nubeculæ nigræ,horroris inconstantis indicia sunt. Et pelliculosa urinæ,& cum horrore subsidentes,cõuulsoriæ sunt. Vrina bonam habens subsidentiam,derepẽte non habens,dolorẽ & mutationem significat. At subsidentiam habens turbata desinens, rigorem circa iudicationẽ. Fortassis autẽ & in tertianã aut quartanã transitionẽ. In pleuriticis urina subrubrã habens leuem subsidentiam,securam iudicationem significat. Cum leui uirore ac pallore florulenta,albam subsidentiã habens,etiam celerem. At rubicunda

cunda ualde & florulenta,ſubſidentiam cũ uirore pallidam,leuem,ſinceram ha
bens,diuturnũ ualde turbulentũ morbum qui in alium trãſmutatur, nõ tamen
pernicioſum. Alba uero aquoſa,ſubſidentiã craſſas polentæ partes referẽtem,
fuluam habens,dolorẽ & periculum ſignificat:& quæ cũ uirore pallida eſt, ful-
uam,craſſas polentæ partes referentẽ ſubſidentiã habẽs, tempus & periculum
ſignificat. Vrinæ quæ in his qui iuxta aures abſceſſus habent, cito & mo-
dice cõcoquuntur,malæ ſunt.& perfrigerari hoc modo,malum eſt. Veſica
intercepta tum aliàs,tum cũ capitis dolore,habet quid cõuulſoriũ. Quæ in his
cũ torpore exoluuntur,difficilia ſunt,nõ tamen pernicioſa. Num & aliquantũ
mente mouentur? Rhenum dolor repentinus,cũ urinæ ſuppreſsione, cal-
culorum aut urinarũ craſſarum mictionẽ ſignificat. Tremores ſenioribus
in febre fiunt,atq; ſic cõparentes, fortaſsis calculos per urinam ægris eijciunt.

Vrinæ ſuppreſsio,& grauitas in imo uentre,plerũq; ſtillicidium urinæ ſi-
gnificat futurũ. Sin minus, aliũ morbum ex quo ægrotare ſolet. In bilioſis
urinæ interceptio,breui occidit. Vrina in febre denſitatẽ habens diuulſam,
recidiuam aut ſudorẽ ſignificat. In febribus longis,tenuibus, erroneis,uri-
narum tenuium mictiones,ſplenicæ ſunt. In febre aliàs aliarũ urinarũ mi-
ctiones,morbum producunt. Vrinæ quæ mingũtur à non recordantibus
nec cõmonefactis pernicioſæ ſunt. Num his minguntur uelut ſi ſubſidentiam
cõturbaſſes? Quibus urinæ paucæ,grumoſæ, non ſine febre, copia ex his
progreſſa tenuis prodeſt.Prodit autẽ talibus ab initio,aut breui ſubſidentiã ha
bet. Quibus urinæ cito ſubſidentiã habent,hi cito iudicantur. Comitiali
morbo laborãtibus urinæ tenues et crudæ,præter morem,ſine repletione,mor
bi inuaſionẽ ſignificant,tum aliàs,tum ſi quis dolor,aut cõuulſio,in ſummũ hu
merum,aut collum,aut dorſum incidat,aut torpor corporis fiat, aut turbulen-
tum inſomniũ uiderit. Parua cõparere,ueluti ſanguinis ſtillas, & urinã, &
uomitũ,& alui egeſtiones,penitus quidem malum eſt.Peſsimũ uero ſi propin-
que inter ſe prodeant. Alui egeſtio optima eſt mollis,cohærens ac compa-
cta,ſubfulua,nõ ualde graueolens,prodiens hora cõſueta,copia pro ratione ci
borum ingeſtorũ.Spiſſum aũt fiat ad iudicationẽ.Cõmodum eſt & lumbricos
rotundos exire ſimul ubi ad iudicationẽ tendit. In acutis ſpumoſa, circũbi
lioſa alui egeſtio,mala eſt.Mala item ualde alba. Adhuc uero peior eſt quæ fari
næ ac ſterquilinij ſpeciem refert.Sopor in his malus eſt,& cruẽta egeſtio, & ua
ſorum uacuatio præter rationẽ. Alui interceptio,parua nigra,uelut capra-
rum ſtercora,ad neceſsitatẽ coacta emittens,naſus his erumpens,malũ. Vi
ſcoſa meraca, aut alba alui egeſtio,mala eſt.Mala eſt & abũde multũ fermenta-
ta,ſubpituitoſa.Praua item ex cõpactis quibuſdã innatãtibus,ſubſidẽtia ſubli-
uida,purulenta,cũ bilioſa. Sanguinẽ ſplendidum egerere,malũ eſt,tũ aliàs,
tum ſi quis dolor affuerit. Spumoſa,circũbilioſa alui egeſtio,mala eſt.Sed &
morbũ regiũ ex talibus incurrũt. In bilioſis alui egeſtionibus ſpumoſa flo
rulentia,mala eſt, maxime ei cui lũbi doluerint,& mẽte motus fuerit. Num aũt
his dolores? Tenuis ſpumoſa alui egeſtio,aquoſam cũ uirore pallidã habens
ſubſidentiã,mala eſt. Mala etiã purulẽta.& nigra cruẽta mala,cũ febre,& aliàs.
et uaria,abũde bile colorata egeſtio,mala eſt,tãtoq; deterior quantũ colore ma-
gis horrẽda eſt,præterq; in medicamentorũ uſu. In hoc enim periculo uacat,ſi

non

non copia excedat. & tenuis, mollis egestio, in febre mala est. Mala quoque sicca, friabilis, decolor, tum aliàs, tum si aluum humectet. Nigris uero antea egressis occidit. Liquida alui egestio, & aceruatim, & paulatim fiens, mala est. altera enim uigilias, altera exolutionem facere poterit. Liquida subtenuis alui egestio perfrigescens, non sine febre, mala est. Rigores in his uesicã & uentrem corripiunt. Aquosa uero ualde nõ desinens in acutis, mala: & magis si etiam sitim non habuerit. Valde rubicunda egestio in alui profluuio, mala est. Mala quoque ualde cũ uirore pallida, aut alba, aut spumosa, aut aquosa. & parua, & uiscosa, & leuis, & cũ uirore subpallida, mala est. Et soporosis torpefactis liquida egestio, pessima est. Lethale autem & aluũ sanguine manare, multa grumosa egestione, itemque alba ac liquida, cum uentre in tumorẽ eleuato. Egestio alui nigra uelut sanguis, & cũ febre, & sine febre, mala est. Malæ item omnes uariæ abunde ex bile coloratę. Egestiones desinentes in spumosas meracas, omnes quidem exacerbant, conuulsos aũt etiam ualde. Ex talibus abscessus iuxta aurem emergũt. At quæ ualde liquidæ fiunt, & rursus compactæ, meracæ, stercoraceæ egestiones, longitudinem morbi significãt. Valde rubicunda in febre delyriũ. Alba stercoracea morbo regio difficilis est, itemque liquida quæ seposita ruborem capit. In sanguinis eruptionibus uiscosa egestio nigris uariegata, maligna est, maxime aũt ualde albidis. Valde alba egestio in febre, non bene iudicat. Aluus turbulenta paruis frequentibus ad egerendũ progressibus, maxillas intendit. Soluit etiam rubores in facie fientes. Stercoracea cum cõtentione egestio, alui afflictionẽ significat. Pituitosa uero acute cum oris uentriculi dolore, dysenteriam: fortassis autem & lumborum dolorẽ. Talibus alui circumtensio ad necessitatem liquida demittens, citius restitans, habet quid conuulsorium, Insuper rigere his perniciosum est. Quibus nigra per aluum prodeunt, frigidũ sudorem excludunt. Quibus aluus ab initio turbatur, urinæ uero paucæ sunt, & progressu temporis aluus quidem siccatur, urina uero tenuis redũdat, his abscessus ad articulos fiunt. Progressus ad egerendum paulatim fientes, horrorem ac rigorẽ inducunt. & quibus larga fit egestio difficilimum est quartanis incipientibus. Frequentes ad egerendũ progressus paulatim fientes, pauca stercoracea subuiscosa habẽtes, cum præcordij & lateris dolore, morbum regium denotant. Num his suppressis hi cum uirore pallidi fiũt? Arbitror autem & hoc sanguinem effundere. At dolores in lumbis, in his sanguinem fundentibus, sanguinẽ egerunt splendidum. Cum sopore, & capitis dolore, calescere insuper, perniciosum est. Viscosæ, biliosæ, magis abscessus iuxta aurem faciunt. Quicunque tumores aluo humecta eleuantur, cum doloribus, malum. Aluo uero suppressa, & nulla alia re nouata, cito rumpũtur, & malignus est. Vomitiones in his malæ & ferinæ. Quibus & flammeis & ualde rubicũdis solutis, graueolens, larga, subrubra fit, hi ne insaniant timor est. Corpus squallidum aluum male affectam significat, In his ualde rubicundæ, instar purulentæ carunculæ, egestiones maxime prodeunt.

Ad aluum biliosam mollem stercoracea egerentẽ, ardores comparentes, tumorem iuxta aurem faciunt. Biliosas egestiones surditas sedat, & surditatem sedat biliosa alui egestio. Pustulæ serpiginosæ supra inguina, ad laterum mollitudinem ac pubem fientes, aluum male affectam significant. Exolutio

lutio dolorem soluens, aluū maxime humectat. Iuxta sedem dolorosæ suppurationes aluum turbant. Lethales egestiones sunt, pinguis, nigra, liuida cum graueolentia, & biliosa habens in se simile quiddam ciceri aut fabis fresis, aut ueluti floridos sanguinis grumos, & quæ odore similis est egestioni infantium, & uaria eademq́ue diuturna, Talis autē fuerit cruenta, ramētosa, biliosa, nigra, prasina, & simul, & permutatis uicibus. Lethalis quoq; omnis est quæ sensum ægri fugiens exit. Qui potum difficulter deglutiunt spiritu tussiente, eructatio subtracta intro reuoluta dolorem uentris significat. Malæ sunt etiam egestiones ualde rubræ æruginosę in quartanis. Et tales sanguinis fluxiones soporosæ sunt. ex his cōuulsione moriuntur, nigris antea egressis. Exolutiones alui repentinæ præter rationē, in diuturnitate temporis consumptis, unà cum uocis tremula interceptione, perniciose habent. Tenues nigrorū egestiones horrificæ, meliores talibus sunt. Tales prosunt maxime in ætate ante uigorem. Pruriginosæ affectiones omnibus nigrorū egestionem significant, & uomitū grumosum. Et tremulæ affectiones cum morsu ac capitis dolore, nigras egestiones significant. Ante tales, uomitus prodit, & ubi uomuerunt, multæ tales insuper detrahuntur. Quibus in alui turbatione exacerbatur morbus, circa iudicationem nigra inferne prodeunt. Ex aluo diutine affecta, uomentibus, biliosis, cibum fastidientibus, sudor multus cum impotentia repentina, occidit. In medicamentorū usu, in defluxione, tenuis abunde sanguis eliquescens, malum est. Duricies circa uentrem cū dolore, in febribus cum horrore cibos auersantibus, aluo parum ad purgationem humectata, non suppurantur. Vnà cum febre aluus turbata salsuginoso modo, soporosos, torpidos, non ualde comitatur. Ex aluo liquida lassatos, caput dolentes, siticulosos, uigilantes, ualde rubicūda egestione solutos, timor est ad insaniam deuenturos esse, si difficulter spirauerint. Ad hoc ubi quis cum uirore pallescit, bene spirare noxium non est aluo insuper probe egerēte. Adustæ egestiones cōtentionem habentes, aluum male affectam significant. Biliosis aluus turbata, parua, frequenter egerens, distendentia cum paucis mucosis, dolorem circa tenue intestinum hæc faciunt, & urinam non facile prodeuntem, ex talibus ad hydropem desinunt. Linguæ tremulæ quibusdam alui eruptionis futuræ signum sunt. Quibus ardor fit, & ad egressas egestiones alui, insuper exsudant, his febris exacerbatur. Ex aluis liquidis perfrigeratio cum sudore, mala. Ex aluis liquidis, sanguis de gingiuis defluens, lethalis est. Alui egestio pura superueniens, soluit febrem acutam cum sudore.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CAPITIS VVLNERIBVS, IANO CORnario Medico Physico interprete.

NVLLVM capitis uulnus leuiter contemni debet. Sæpe enim cutis sola cõtusa ferro, aut alia aliqua re, si nõ diligenter, & cũ quadam cautione curetur: ueluti si sanguis cõcretus non expurgetur, aut aliud quiddã negligatur: ulcus incrudescẽs nõ parum molestiæ exhibet, & aliquãdo etiam febrẽ inducit: & medico quidẽ negotia, ægroto uero periculum nõ minus affert. Verum hoc multo magis cõtingit, si caluaria, & cerebri mẽbranæ rũpuntur. Quare si non singula hæc diligenter medicus curauerit, sæpe mortis causa existit. Et de his quidẽ omnibus etiã alibi diximus, sed & nunc dicendũ est. Primũ igitur capite uulnerato interrogare oportet: per quid uulneratũ sit. Deinde quid homo fecerit, quũ uulneratus fuit. Postea qua parte uulnus inflictum sit. Nam hominum capita nihil inter se similiter habent, neq; suturæ capitis in omnibus eodẽ loco consistunt. Verũ quisquis ex priore capitis parte prominentiã habet: est aũt prominẽtia, rotũda ossis pars eminẽs prę alia: huius suturæ cõsistunt in capite, uelut litera græca tau T pingitur. Breuiorem enim lineã ad prominentiã transuersam cõstitutam habet. alterã uero lineã per mediũ caput, sed secundũ longitudinẽ ad collũ semper habet. Qui uero ex posteriore capitis parte prominentiam habet, huius suturæ etiã cõtrario priori modo cõsistunt. Breuior enim linea ad prominentiã transuersa cõsistit. longior aũt per mediũ caput, secundũ longitudinẽ ad frontẽ semper cõstituta est. Quisquis aũt ex utraq; capitis parte, & anteriore, & posteriore, prominentiã habet: huic suturæ sunt similiter cõstitutæ, uelut litera græca H scribitur. Consistunt aũt longæ quidem lineæ ad utraq; prominentiã transuersę. Breuis aũt per mediũ caput, secundũ longitudinẽ ad utrãq; longã lineam desinẽs. At qui neutra parte ullam prominentiam habet, hic suturas habet uelut litera græca χ pingitur. Consistũt autẽ hæ lineæ, altera quidẽ transuersa ad tẽpora pertingens, altera uero secundũ longitudinẽ, per mediũ caput. Duplex aũt est os iuxta mediũ caput. durissima uero ac densissima suprema ipsius pars existit, & infima quæ est ad mẽbranam. Cõsimilis est color ossis sub carne. cõsimilis est color ossis inferne. Secedit autẽ à supremo ac infimo osse, à durissimis ac densissimis, ad mollius, ac minus densum, & cõmunius, ad duplicatã laminam. Est aũt duplicata lamina cauissima, ac mollissima, & maxime antrosa. Est aũt & totum os capitis, excepta ualde modica suprema ac infima parte, spõgiæ simile. & habet os in seipso carũculas similes multas humidas, & si quis ipsas digitis cõterat, sanguis utiq; ex ipsis prodierit. Sunt etiã in osse uenulæ tenuiores ac cauiores, sanguine plenę. Quod igitur ad duriciã, & molliciem, & cauitatẽ attinet, sic habet. Quod uero ad crassitudinẽ ac tenuitatem, hoc modo. Vniuersi capitis os tenuissimũ est ac debilissimũ, quod est circa sinciput: & carnem paucissimã ac tenuissimã hac parte os in seipso habet: et cerebrũ hac capitis parte plurimũ subest. Et quia hæc ita se habent, ut & uulnera, & tela æqualia sint magnitudine, & minora: & similiter uulneratus quis sit, & minus; os hac capitis parte & magis contundi-

tur

tur, & rumpitur, & magis intro contuſum cedit. & lethaliora, ac ad curandum, & effugiendã mortem, difficiliora ſunt uulnera hac parte, q̃ alibi in capite. & ut ſint æqualia uulnera, & ſimiliter uulneratus quis ſit, & minus: homo ubi etiã aliàs ex uulnere moriturus eſt, breuiore tempore moritur, qui hac parte capitis uulnus habet, ꝙ qui alia. Cerebrum enim & citiſsime & maxime iuxta ſinciput ſentit mala, quæ & in carne, & in oſſe fiunt. Sub tenuiſsimo enim oſſe, ac modica carne, cerebrum eſt hac parte: & plurimũ cerebrum ſub ſincipite iacet.

Cæterum ex reliquis oſsibus id quod circa tempora eſt debiliſsimũ eſt. Cõmiſſura enim eſt infernæ maxillæ ad caluariã, & motus in tẽporibus ſurſum ac deorſum, uelut articuli: & auditus prope ipſum eſt: & uena per tempora extenta eſt, caua ac fortis. Omni uero capitis oſſe robuſtius eſt os uerticis: et quod eſt retro aures, robuſtius eſt ꝙ totum quod in anteriore parte eſt: & carnẽ ampliorẽ ac profundiorẽ in ſeipſo hoc os habet. Et ſanè his ita ſe habẽtibus, ſi quis & uulneribus, & telis, omnibus æqualibus ac ſimilibus, & maioribus ac minoribus, ſimiliter ſit uulneratus, & magis: hac capitis parte os minus rumpitur, & cõtunditur. & ſi homo aliàs moriturus eſt ex uulnere, ſi in poſteriore capitis parte uulnus habet, diutiore durans tẽpore morietur. In lõgiore enim tempore os ſuppuratur, & deorſum ad cerebrũ tranſpuratur, propter oſsis craſsitudinẽ: & paucius etiam cerebrũ hac parte ſubeſt: & plures mortẽ effugiunt plerunq; ex his qui poſteriore capitis parte uulnerati ſunt, ꝙ qui anteriore. Sed & in hyeme diutiore tẽpore uiuit homo ꝙ in æſtate, quiſquis etiã aliàs moriturus eſt ex uulnere, quacũq; capitis parte uulnus habeat. At uero ſedes telorum acutorum ac leuiorũ, ipſæ in ſeipſis fientes in oſſe, & cũ fiſſura, & cõtuſione, ac intrò ceſsione: fiunt aũt hæ ſimiliter, & in anteriore & in poſteriore capitis parte: ex his mors nõ contingit ſecundũ iuſtitiã, etiamſi contingat. Sutura uero in ulcere ſi cõpareat, oſſe denudato, quacũq; capitis parte ulcere fiente, debiliſsimus æger eſt ad reſiſtendũ uulneri ac telo, ſi in ipſam ſuturã telum incubuerit: & maxime omniũ ſi telum in ſincipite, iuxta debiliſsimã capitis partem incuſſum fuerit, & ſuturæ circa ulcus, ſi ita cõtingat, fuerint, & telum ipſas ſuturas cõtigerit. Vulneratur porrò os in capite tot modis. Singulorũ aũt modorum plures ſpecies fracturæ in uulnere fiunt. Os uulneratũ rumpitur, & oſsi fiſſurã continenti ac ambienti neceſſe eſt contuſionẽ accedere, ſi ruptũ fuerit. Nam telum quod os rumpit, idem hoc etiã os, aut magis, aut minus contundit, id ipſum uidelicet os, in quo fiſſurã rumpit. Atq; hic unus modus eſt. Species aũt fiſſurarum omnigenæ fiunt. Nam & tenuiores, & ualde tenues conſpicuæ fiunt. Quædã uero neq; ſtatim poſt uulnerationẽ, neq; in diebus, in quibus dolorum utilitas mors homini contingere poteſt. Rurſus aũt aliquæ fiſſuræ craſsiores ac ampliores fiunt. quædam uero etiã ualde amplæ. Et aliæ quidẽ in longiorẽ modum rũpuntur, aliæ uero in breuiorẽ. & aliæ rectiores ſunt, aliæ etiã ualde rectæ. aliæ uero curuiores & curuæ ac profundiores. aliæ aũt ad infernã partem, & per totũ os. Poterit aũt & os in ſua ipſius natura cõtundi, ita ut nulla fiſſura ad contuſionẽ oſsi accedat. Atq; hic ſecũdus modus eſt. Species aũt contuſionis plures ſunt. contuſionis ſpecies. Nam & magis, & minus cõtunditur, & altius ac per totũ os, & minus in altum ac per totũ os, & in ampliorẽ & minorẽ, tũ longitudinẽ, tum latitudinẽ. Verũ harũ ſpecierũ nullam oculis intuẽti cognoſcere datur, qualis nam ſpecie exiſtat, & quãta magnitudine. Neq; enim etiamſi ſint contuſa, & malum factum ſit, an

contusa sint, oculis uidere conspicuũ fit, statim post uulneratione͂: quemadmodum neq; aliquæ fissuræ uideri possunt, quæ rupto osse procul absunt. Intrò etiam cedit os ex natura sua, unà cum fissuris: aliàs enim non intrò cesserit. Nam quod intrò cedit, abrũpiturq; ac frãgitur, intrò cedit ab alio osse, quod in sua ipsius natura manet. & sic sanè fissura adest intrò cessioni. Atq; hic tertius modus est. Intrò aũt cedit os per multas species. Nam & maior ossis pars, & minor intrò cedit: & magis ac profundius deorsum, & minus ac magis in superficie. Quin & sede teli in osse contingente, fissura utiq; ad sedem accesserit, & ad fissuram etiam cõtusionem magis aut minus accedere, necesse est, si quide͂ & fissura accedat ea parte qua & sedes facta est: & fissura fit in osse continente & sedem, & cõtusionem. Atq; hic quartus modus est, in quo sedes teli fit in osse. Sedes aũt uocatur, quũ mane͂te osse in sua ipsius natura, telũ quod in os incubuit, manifestũ fecerit ubi incubuit. Verũ in singulis modis plures species fiunt. Et de cõtusione quide͂ ac fissura, si ambo hæc ad sedem accedant, & si contusio sola fiat, iam dictũ est, quòd multæ species & contusionis, & fissuræ fiunt.

Hæc aũt sedes ipsa in seipsa, longior ac breuior fit, & curuior ac rectior, & orbiculatior: & multæ aliæ species talis modi sunt, prout etiã figura teli fuerit. & eædem etiam profundiores deorsum, & magis & minus, & angustiores, & ampliores. & ualde amplæ, si dissectione intercisa fuerit. Quanta aũt dissectio in lõgitudinem ac latitudine͂ fiat, in osse sedes est, si alia ossa dissectionem ambientia in sua ipsorũ natura manserint, & nõ unà cum dissectione intrò cesserint ex sua natura. Nam si ita contingat, intrò cessio fuerit, & nõ amplius ossis sedes. Si uero alia capitis parte uulneratur, & ulcus habet homo, et os carne denudatum est, quintus hic modus est: & hanc calamitate͂ ubi facta est, nulla re iuuare queas. Nam si passus est hoc malũ, nõ est quod ex ipso exquirere possis, an passus sit hoc malum, neq; qua capitis parte: & ex his fracturæ modis ad perforatione͂ deuenit, tum si contusio ad uisum incõspicua est, tum si aliquo modo manifesta fuerit: & fissura si inconspicua uisui fuerit, & ad uisum manifesta. Sed & si sede teli in osse fiente, fissura ac contusio ad sedem accedat: & si cõtusio sola accedat ad sedem, absq; fissura: hęc quoq; ad perforatione͂ deuenit. At uero os quod ex sua natura intrò cessit, parũ perforatione opus habet: et quę maxime intrò cesserunt, & maxime fracta sunt, & perforatione minime opus habe͂t. Neq; sedes ipsa in seipsa fiens, absq; fissura ac cõtusione, perforatione indiget. Neq; dissectio ipsa, si magna ac ampla fuerit. Dissectio enim & sedes idem sunt. Cæterũ primũ spectare oportet in uulnerato, qua capitis parte, et num in debilioribus, uulnus habeat: et capillos cõsiderare circa ulcus, an dissecti sint à telo, & an intus sint in uulnere: quod si est, periculum est os carne nudũ esse. Itaq; dicere oportet, os aliquã læsionem à telo habere. Atq; hæc longe prius cõsiderasse ac dixisse oportet, anteaquam hominem contingas. Vbi uero iam contigeris, clare nosse conari, an nudum carne os sit, aut non. & si quidem oculis cõspicuum fuerit os nudum, bene habet: Sin minus, specillo cõsiderato. & si quidem inueneris os carne nudum esse, & non sanum à uulnere, eius quod in osse est dinotionem primum facere oportet, inspicie͂do & quantũ sit malum, & quo opere opus habeat. Oportet etiam uulneratũ interrogare ut passus sit, & quo modo. Si uero nõ conspicuũ fuerit os, multo adhuc magis interrogatione͂ facere oportet, an habeat quid mali, aut nõ habeat; & si nudũ est os, ut factum sit, & iuxta

quem

quẽ modum. Nam cõtuſiones & fiſſuras in oſſe nõ apparentes, & tamen præ-
ſentes, ex uulnerati reſponſione cognoſcere primũ conari oportet, an tale quid
paſſum ſit os, aut nõ paſſum. deinde ratione et opere exquirere, citra ſpecilli ad
motionem. Specilli enim admotio nõ indicat, an tale quid mali os paſſum ſit, &
an habeat quid in ſeipſo, aut non paſſum ſit. Sed ſedem teli indicat ſpecillum, &
an intro ceſſerit os ex natura ſua, & an uehementer fractum ſit os: quæ etiã ocu
lis conſpicua uidenti cognoſcere datur. Rũpitur autẽ os & obſcuris fiſſuris, &
manifeſtis: et cõtunditur obſcuris cõtuſionibus: et intro ex ſua natura maxime
cedit, quũ alter ab altero ſauciatur, de induſtria ſauciare uolens: aut quum ex al-
tiore loco fit iactus, aut plagæ ictus, uter tandẽ fuerit, magis quàm ex plano loco: &
ſi contineat manu telum, ſiue iaciat, ſiue percutiat: & ſi fortior debiliorem uulne
rat. Ex his uero qui cadentes uulnerantur ad os, aut in ipſum os, is qui ex altiſsi
mo loco cadit, & in duriſsimũ ac obtuſiſsimũ: huic periculum eſt ut os & rum-
patur, & contundatur, & intro cedat ex ſua natura. Ei uero qui ex plano magis
loco cadit, & in molliorẽ, os minus hæc patitur, aut etiam nõ patitur. Quæ-
cunque uero illabentia in caput tela, ad os uulnerant, ex his id quod ex altiſsimo
loco illapſum eſt, & minime ex plano, & quod duriſsimum ac obtuſiſsimũ, &
grauiſsimum ac minime leue eſt, & quod minime acutum ac molle: hoc & ru-
perit os, et cõtuderit. & maxime ſanè periculum eſt ut os hæc patiatur, quum &
hæc fiant, & è directo aduerſus telum, os ſauciari cõtingat, ſiue ex manu percu-
tiatur, ſiue iactũ ſuſcipiat, ſiue quid ipſi incidat, ſiue ipſe collapſus ſaucietur, ita
ut quomodocunque ſauciatus, oſſe aduerſus telũ occurrat. Quæ uero tela ex obli-
quo os ſauciant, minus & os rũpunt, & intro ad caput contundunt, etiamſi car
ne fuerit os denudatũ. Nam quædam uulnera ita inflicta, neque denudant os car
ne. Profecto ex telis maxime os rũpunt, & manifeſtis, & obſcuris fiſſuris, & cõ
tundunt, et ex natura ſua os intro cedere faciũt, quæ ſunt rotũda, & orbiculata,
& undiquaque plana, & obtuſa, & grauia, & dura: & carnem hæc contundũt, &
maturã faciunt, ac cõcidunt: & ulcera fiũt à talibus telis in obliquũ, Sed & in cir
culũ, ſubcaua, & ſuppurata magis fiunt, ac humida ſunt, & diutiore tẽpore pur
gãtur. Neceſſe eſt enim carnes cõtuſas ac cõciſas: pus fieri ac cõſumi. At tela
oblõga, multũ tenuia, & acuta, & leuia, carnẽ magis diſſecant quàm contundunt, &
os eodẽ modo. Et ſedem quidẽ inducit id ipſum quod etiã diſſecauit. Diſſectio
enim & ſedes idem ſunt. Verũ nõ ualde os cõtundunt talia tela, neque rumpũt,
neque ex natura ſua intro cedere faciũt. Cæterũ oportet ſupra cõſpectum tu
um, quicquid tandẽ apparuerit in oſſe, etiã de omnibus his interrogationẽ face
re. Nam magis & minus ſauciati ſigna hæc ſunt, ſi uulneratus ſoporẽ altiorem
inciderit, & caligo offuſa fuerit, & uertigo, & ſi ceciderit. Quũ autem os carne
denudatũ à telo fuerit, & circa ipſas ſuturas ulcus fieri cõtigerit, difficile eſt ſedẽ
teli deprehendere, quæ in alio oſſe manifeſta eſt, an inſit in oſſe, aut nõ inſit, &
an ſedes facta ſit in ipſis ſuturis. Occultat enim ipſa ſutura, aſperior exiſtens re-
liquo oſſe, & nõ ſatis clarũ eſt ubi in ipſo ſutura eſt, & ubi oſsis ſedes, ſi nõ ual-
de magna ſedes fiat. Accedit etiã ruptio ad ſedẽ, plerunque & ipſa in ſuturis fiens,
& fit etiã hæc ruptio rupto oſſe deprehenſu difficilior, eo quod circa ipſam ſu-
turam ruptio fit, ſi rumpitur, utplurimũ. Procliue enim eſt hac parte os rũpi ac
diſſolui, propter oſsis hac parte debilitatẽ ac raritatẽ, & propterea quod parata

ſit ſutura ut rūpatur ac diſſoluatur. Nam reliqua oſſa ſuturā ambiētia ruptionis exortia manere poſſunt, eo quòd robuſtiora ſunt quàm ſutura. Verum ruptio circa ſuturā fiens, etiā diſſolutio ſuturæ eſt, & nō facile eſt deprehēdere, neq; ſi à teli ſede fiat in ſutura, ubi rupta fuerit ac diſſoluta. Verū difficilius eſt deprehēdere fiſſuram ex cōtuſione. Fallunt enim & mentē, & uiſum medici hę ſuturæ, fiſſuræ ſpeciē referentes, & reliquo oſſe aſperiores exiſtētes, niſi uehemēter diſſectæ fuerint ac diſſolutæ. Diſſectio aūt & ſedes idē ſunt. Proinde ſi circa ſuturas uulnus factū fuerit, & ad os telū incubuerit, animaduerſionē habere oportet, ac inuenire quod os paſſum ſit. Nam ab æqualibus magnitudine telis, & ſimilib. ac multo minoribus, & ſimiliter & multo minus uulneratus, longe magis malū accipit, qui in oſſe in ſuturas telū recepit, quàm qui nō in ſuturas id recepit. Et pleraq; horū perforare oportet. Verū ipſas ſuturas perforare nō oportet, ſed ſecedendo in propinquo oſſe perforationē facere, ſi perfores. Porrò de curatione uulnerū in capite, & quo modo deprehēdere oportet affectiones in capite fientes nō manifeſtas, ita mihi uidetur. Vlcus in capite nullo humore humectare cōuenit, ac ne uino quidē: neq; cataplaſmate integere, neq; linamēto curationem facere. Neq; uero cōprimere oportet ulcus in capite, ſi nō in fronte fuerit, aut in loco pilis nudato, aut circa ſupercilium & oculū. Hic enim fientia ulcera, cataplaſmatis ac deligatione magis opus habēt, quàm in aliјs capitis partibus. Cōtinet ac ambit reliquū caput totam frontē. partes autem ulcus ambiētes, in quacūq; tādem parte ulcera fuerint, inflāmantur ac intumeſcūt, propter ſanguinis influxionē. Oportet aūt neq; ea quæ in fronte ſunt ulcera, per omne tempus cataplaſmatis integere ac deligare, ſed poſtq; inflāmatio ſedata eſt, & tumor ſedatus, à cataplaſmatis ac deligatione ceſſare. At in reliquo capite ulcus, neq; linamentis, neq; cataplaſmatis, neq; deligatione curare oportet, ſi nō & ſectione opus habeat. Secare aūt oportet ulceribus in capite ac frōte fientibus, qua parte os carne nudū fuerit, & læſionē aliquā ex telo habere uiſum fuerit. Vlcera uero quæ nō habent ſufficientē magnitudinē longitudinis ac latitudinis, ad oſsis inſpectionē, an quid mali paſſum ſit à telo, & quale id paſſum ſit, & quantū caro cōtuſa eſt, & quantā os læſionē habet: & rurſus an illæſum ſit os à telo, & nihil mali paſſum ſit: & ad curationē, qualí nam opus habet ulcus, & caro, et oſsis affectio: talia ſanè ulcera ſectione opus habēt. Si uero etiā os quidē carne fuerit denudatū, ſubcaua uero fuerint ulcera in obliquū, cauitatē quàm plurimū reſecare oportet, ubi nō facile eſt medicamēto quocūq; peruenire. Sed & orbiculatiora ulcera, ac plurimū ſubcaua, etiā ipſa reſecare oportet, circulo diuiſim inciſo ſecundum longitudinē pro hominis natura, ut lōgius fiat ulcus. At uero in capitis ſectione, reliquæ quidē capitis partes ſecuritatē habent dū ſecantur. Verum tēpora, & adhuc ſupra tēpora uenā, quæ per tempora fertur, ſecare nō oportet. Cōuulſio enim corripit ſectū. Et ſiquidē ſiniſtra tēpora ſecta fuerint, dextera cōuulſio corripit. Si uero dextra ſecta fuerint, ſiniſtra cōuulſio apprehēdit. Quū igitur ulcus in capite ſecas, oſsium gratia carne denudatorū, ſcire cupiēs an habeat os quid mali à telo, aut nō habeat, ſecare oportet uulnus tanta magnitudine, quāta ſurſum opus habere uiſum fuerit. Secantē uero carnē ab oſſe diducere oportet, quæ ad mēbranam, & ad os exiſtit. Deinde linamētum per totū ulcus adhibere oportet, quod ulcus quàm ampliſsimū in poſterū diem faciat, cū mini

mo

mo dolore. ubi uero linamentũ adhibuiſti, cataplaſmate utere, quãto tempore etiam linamẽto, ita ut mazam ex tenui polenta in aceto ſubigas, aut coquas, & ꝗ maxime uiſcoſam facias. Poſtridie uero ubi linamentum exemeris, inſpecto oſſe quod paſſum eſt, ſi non conſpicua tibi ſit uulneratio, qualis nam ſit in oſſe: neq; cognoſcas an os aliquid mali in ſe habeat, aut nõ habeat: telum autẽ ad os perueniſſe ac læſiſſe uideatur: radere oportet ſpecillo raſorio, ſecundũ longitudinem ac profunditatẽ pro hominis natura. & rurſus ſi etiã tranſuerſum ſit os, ruptionũ gratia ad uiſum inconſpicuarũ, & cõtuſionis obſcuræ gratia, quæ nõ intro ceſsit ex natura alterius oſsis capitis. Indicat enim ipſa raſio magis, ſi non etiã aliàs cõſpicuæ fuerint hæ affectiones, ex telo in oſſe exiſtẽtes. Et ſi ſedẽ teli in oſſe uideris, tum ipſam teli ſedem radere oportet, tum ambientia ipſam oſſa, ne ſæpe ad ſedẽ ruptio accedat, & cõtuſio, aut ſola cõtuſio, & deinde lateãt, quũ non cõſpicua exiſtant. Poſtꝗ aũt os ſcalpro raſeris, ſi quidẽ ad perforationem tendere oſsis ſauciatio uideatur, perforare oportet, & citra perforationẽ triduũ non excedere, ſed in hoc perforare, tũ aliàs, tum tẽpore calido, ſi ab initio curationẽ ſuſceperis. Si uero ſuſpiceris os ruptũ, aut cõtuſum eſſe, aut ambo hæc: coniectura facta ꝙ uehemẽter ſauciatus ſit, ex uulnerati uerbis: & quòd à fortiid cõtigit qui ſauciauit, ſi alius ab alio uulneratus fuerit: & quòd telum quo uulneratus eſt, ex maleficorũ telorum ordine fuit: deinde quòd uertigo & caligo ipſum corripuerit, & quòd in ſoporem profundiorẽ inciderit, & ꝙ ceciderit: His ita fientibus, ſi nõ cognoſcas an os ruptũ ſit, aut contuſum, aut ambo hæc, neq; aliàs uideas: ſuper os aliquid maxime nigri coloris, nigro medicamẽto liquato ſubactũ, imponere oportet: & ſubextẽto linteo oleo imbuto ſuper ulcus, & deinde mazæ cataplaſmate appoſito deligare: poſtridie uero exoluto ac expurgato ulcere deradere. Et ſi ſanũ nõ fuerit, ſed ruptũ ac contuſum, reliquũ quidẽ os raſum albũ erit, fiſſura uero & cõtuſio, quæ nigrũ medicamentũ eliquatũ in ſeipſam ſuſcepit, in reliquo oſſe albo nigra erit. Cæterũ hanc fiſſurã conſpectã rurſus ſecundũ profunditatẽ radere oportet. Et ſi quidẽ radens fiſſurã hanc cõſpectã nigrã exemeris, & deleueris è cõſpectu ſublatã, contuſio quidẽ oſsis, aut magis aut minus facta fuit, quæ ſanè etiã fiſſuram à ſcalpro raſorio deletã rupit. Verũ minus horrẽda hęc eſt, et minus negotij exhibuerit, fiſſura deleta. Si uero in profundo ſit, & dũ raditur deleri nolit, ad perforationẽ deuenit hæc calamitas. Sed perforare oportet, ac de cætero ulcus curare. Cauere aũt cõuenit ut ne aliquid mali os cõtrahat ex carne, ſi male curetur. Nã & perforato oſsi, et aliàs denudato, ſed ſano: & ſi læſionẽ aliquã ex telo habeat, & tamen ſanũ eſſe putetur, periculũ magis imminet ut ſuppuratũ fiat, etiãſi aliàs futurũ non eſſet, ſi & caro os ambiẽs male curetur, & inflãmetur ac cõſtringatur. Igneſcit enim, & multa flãma impletur. Et ſanè os ex ambiẽtib. carnibus in ſeipſum calorẽ & flãmam, & quæcũq; mala in ſeipſa habet caro, trahit, & ex his ita ſuppuratũ fit. Malum eſt etiã humidam eſſe carnẽ in ulcere, & putreſcentẽ, et ad multũ tempus purgari. Quare ſuppuratũ quidem ꝗ celerrime ulcus facere oportet. Sic enim ambiẽtes ulcus partes ꝗ minimũ inflammabũtur, & ulcus citiſsime purũ erit. Neceſſe eſt enim carnes cõciſas ac cõtuſas à telo ſuppuratas fieri ac cõſumi. Poſtꝗ autem purgatũ fuerit, ſiccius fieri ulcus oportet. Sic enim citiſsime ſanũ fiet, ſicca carne germinãte, & non humida. Et ſic quoq; ulceri caro nõ ſuperincreſcet. Eadem ratio mẽbranæ circum cerebrũ eſt. Statim enim oſſe perforato & exſe-

cto, ac de mẽbrana detracto, ipsam denudatã membranam purã ꝗ citissime ac siccam facere oportet, ut ne ubi ad multũ tempus humida sit, cõputrescat ac in tumorẽ attollatur. His enim ita fientibus, periculũ est ipsam putrefieri. At uero os quod discedere à quouis alio osse oportet, ulcere in capite fiẽte, & sede teli in osse existente, aut aliàs osse plurimũ denudato: discedit ubi plurimũ exangue factũ est. Resiccatur enim sanguis ex osse, & à tẽpore, & à plurimis medicamẽtis. Citissime enim discesserit, si quis ulcus ꝗ citissime purgarit, & de cætero & ulcus, & os, tum maius, tũ minus resiccauerit. Quod enim citissime resicatũ ac testaceũ factũ fuerit, ex hoc facto maxime dimittitur ab alio osse, quod sanguinolentũ ac uiuũ existit, & quũ exangue ac siccum fiat, à sanguinolento ac uiuo ualde discedit. Quæcũq; uero ossa intro cõtusa cedunt ex sua ipsorũ natura, rupta aut etiã dissecta, ualde ampla, talia minus periculosa sunt, ubi mẽbrana sana fuerit. & quæ pluribus fissuris & amplioribus intro rupta sunt, adhuc minus periculosa sunt, & ad detractionẽ faciliora fiũt. & nullũ ex talibus perforare oportet, neq; periclitari ossa auferre conando, priusꝗ spõte sua emergant, priore forma exoluta. Emergũt aũt carne subnascẽte. Subnascitur aũt ex duplicata osis lamina, & ex sano osse, si superna osis pars sola fuerit corrupta. Sic uero quàm citissime & caro subnasci ac germinare poterit, & ossa emerserint, si quis ulcus ꝗ citissime suppuratũ redditũ, purum faciat. Et si per totũ os ambæ partes intro cõtusæ cesserint ad mẽbranam, & superna osis pars, & inferna, si quis similiter medeatur, ulcus celerrime sanũ erit, & ossa quæ intro cesserũt celerrime emergũt ac reuertũtur. At uero puerorũ ossa, & tenuiora & molliora sunt, ea de causa, ꝗ sanguinolentiora sunt, & caua, & neq; antrosa, neq; densa, neq; solida: & à telis æqualibus ac debilioribus, si similiter ac minus fuerint uulnerati, iunioris pueri uulnus, & magis & citius suppuratur, & in breuiori tẽpore ꝗ senioris: & si aliàs ex uulnere moriturus est, iunior seniore citius perit.

Cæterũ si os denudatũ carne fuerit, animaduersione habita cognoscere conari oportet, si oculis uidere ac noscere nõ datur, an ruptũ sit os, et an cõtusum, aut solũ contusum: & an sede teli facta, adsit cõtusio, aut fissura, aut ambo hæc. Et si quid horũ os passum fuerit, detracto sanguine, paruo terebello modice & cũ cautione, os terebrare oportet. Tenuius est enim os, & minus profundũ iuuenibus, ꝗ senioribus. Quicunq; uero ex uulneribus in capite moriturus est, & fieri non potest ut sanus fiat ac seruetur, ex his signis dinotionẽ morituri facere oportet, & quod futurũ est prædicere. Patitur enim hæc. Quũ quis os fractũ, aut ruptũ, aut cõtusum, aut quocũq; modo fractũ intelligens, per errorem deliquerit, & neq; raserit, neq; perforauerit, ueluti os nõ opus habeat, & uelut os sanũ existat: ante decimũquartum diem febris corripiet ut plurimum in hyeme. In æstate uero post septimũ diem febris corripit. & postquam hoc factum fuerit, ulcus colorem omittit, & ex ipso sanies pauca fluit, & quod inflammatum est ex ipso emoritur, & uiscosum fit, & apparet uelut salsamentũ, colore fuluum, subliuidum. & os tunc corrumpi incipit, & fit ualde nigrum postremum pallidum aut ualde album euadens. Quum uero iam suppuratum fuerit, in lingua pustulæ oboriuntur, & desipiens æger moritur, & conuulsio plerosq; corripit in altera corporis parte: si quidẽ in sinistra parte capitis ulcus habeat, in dextra corporis parte cõuulsio corripit. Si uero in dextra capitis parte

ulcus

ulcus habeat, in sinistra corporis parte cõuulsio corripit. Sunt aũt & qui syderati fiunt, atq; sic pereũt ante septimum diem in æstate, aut decimumquartũ in hyeme. Similiter autẽ significant hæc signa, & in iuniore, si uulnus existat. Quapropter ubi intellexeris febrẽ inuadere hominẽ, & ex alijs signis aliquod ipsi accedere, nõ cunctari oportet, sed os usq; ad membranã perforare, aut scalpro rasorio deradere. Est enim & ad perforationẽ, & ad rasionẽ, facile ac expeditũ. Deinde reliqua sic curare, prout cõducere uisum fuerit, respectu ad id quod fit habito. Quum uero in uulnere in capite, homine terebello perforato, aut nõ perforato, osse autẽ denudato, tumor rubicũdus, ignis sacri speciẽ referens, accesserit in facie, & in oculis utrisq;, aut altero: & si quis tumorẽ contingat, doleat: & febris corripiat ac rigor: & ulcus ipsum tum quod ad carnẽ attinet, tum quod ad os, bene habeat ad aspectum: & ambiẽtes ulcus partes bene habeant, excepto tumore qui in facie existit: & aliud peccatũ nullũ tumor habeat, quod ad reliquã uictus rationẽ attinet: Huius infernã aluum deorsum purgare oportet medicamẽto, quod bilem ducit. & ubi sic purgatus fuerit, & febris dimittit, & tumor sedatur, & sanus euadit. Medicamentũ uero dare oportet, ad uires hominis respiciẽdo, prout robore ualidus fuerit. Cæterũ de perforationis ac terebrationis usu, ubi ea necessitas ingruat, ut necesse sit hominẽ perforare, sic statuendum est. Si ab initio assumptam curationẽ administras, non oportet statim os ad membranã perforare ac excindere. Nõ enim cõducit membranã osse denudatã esse, ad multũ tempus male afflictam: sed postremũ ubi madore corrumpi ac putrescere ipsam periculũ est. Est & aliud periculum, si statim osse ad membranã perforato, ipsum auferas, ne in ipso opere membranã per terebellũ uulneres. Verum terebrantẽ oportet, ubi iam ualde parũ abest ut os sit perforatum, & os iam mouetur, à terebratione desistere, & sinere ut os sua sponte discedat. Nam in osse perforato, & à perforatione relicto, nihil mali accedere poterit. Tenue enim iam id quod restat fit. Reliqua uero curare oportet, prout ulceri cõducere uisum fuerit. Terebrantẽ autem frequẽter eximere terebellum oportet, caliditatis ossis gratia, & in frigidam aquã immergere. Calescẽs enim ex circumductione terebellum, etiam os excalfaciens ac resiccans adurit, & maius os perforationẽ ambiens discedere facit, q̃ aliàs discessurum fuisset. Si uero etiam statim uolueris usq; ad membranã perforare, & postea os auferre, eodem modo frequẽter eximere terebellum oportet, & in frigidam aquam demergere. At si nõ ab initio curationem assumpseris, sed ex alio traditam susceperis, ita ut posterior tarde ad curationem deuenias: terebello exsculpto statim os ad membranã perforare ac excindere oportet, & exempto sępe terebello speculari: tum aliàs, tũ per admotũ specillum, circũcirca ipsius terebelli uiã. Nam multo citius perforatur os, si suppuratũ iam ac transpuratũ perforaueris. & sæpe cõtingit ut nõ profundũ os sit, tum aliàs, tũ si ea capitis parte fuerit uulnus, qua tenuius magis q̃ crassum os ipsum existit. Quare cauere oportet, ut in terebelli admotione ne fallaris, uerum qua parte crassissimũ os esse uisum fuerit, in eam semper terebellum admotũ adigito, ita ut frequenter cõsideres, ac cõmoueas os, et eijcere coneris. Postq; aũt abstuleris, reliqua uelut ulceri conferre uisum fuerit curato.

HIPPOCRATIS COI CHI-RVRGIAE OFFICINA, IANO COR-nario Medico Physico interprete.

AVT similia, aut dissimilia, à principio, à maximis, à facilimis,
ab his quæ undiquaq; penitus cognoscũtur: quæ & uidere,
& tãgere, & audire licet: quæ & uisu, et tactu, & auditu, et na
ribus, & lingua, & intelligẽtia sentire licet: quæ & quibus co
gnoscuntur, omnibus cognoscere licet. Quæ uero ad chirur
giæ officinã. Aegrotãs. agẽs. ministri. instrumẽta. lumẽ. ubi.
quomodo. quot, quomodo. quãdo. corpus. uasa commoda.
Tempus. modus. locus. Agẽs aut sedens, aut stans, moderate ad seipsum, ad id
quod tractatur, ad splendorẽ lucis. Lucis igitur species duæ sunt, altera cõmu-
nis, altera artificialis. Cõmunis, in nobis nõ est. Artificialis, etiã in nobis est. V-
triusq; uero duplices usus sunt, aut ad lucẽ, aut sub lucẽ. Sub lucẽ, & modicus
usus est, & moderatio manifesta. Ad lucẽ uero, ex præsentibus, ex cõferentibus
luminibus, ad splendorẽ cõuertere oportet id quod tractatur, exceptis his quæ
aut latere oportet, aut uidere turpe est: ita ut id quod tractatur ex aduerso sit lu-
ci, qui uero tractat ex aduerso eius quod tractatur, uerũtamen ut ne tenebras in
ducat. Sic enim & qui agit uidere poterit, & quod tractatur nõ uidetur. Ad sei-
psum uero, si quidẽ sedeat, pedes secũdũ rectitudinẽ sursum uersus è directo ad
genua sint, distãtia aũt parua in cõsistendo intercedat. Genua aũt superiora sint
inguinib. modice distãtia, pro cõmoda cubiti positione ac appositione. Vesti
tus expedite, distincte, æqualiter, similiter, cubitis, humeris. Ad id uero quod
tractatur, ultra & prope, & sursum ac deorsum, et hac aut illac, aut in medio. Vl
tra quidẽ & prope termini sunt cubitorũ gibbi, ita ut in anteriorẽ partẽ nõ ex-
cedãt genua, in posteriorẽ costas. Sursum uero, ut nõ supra mammas, summas
manus habeat. Deorsum, ut nõ inferius q̃ ut ubi pectus ad genua habet, sum-
mas manus angulares ad brachia figuret. et in medio quidẽ hoc modo se habet.
Hac uero aut illac, ut nõ extra sedẽ: sed pro ratiõe cõuersionis & corpus, & ope
rantẽ corporis partẽ producat. Si uero stet, utrisq; pedibus ex ęquo insistere sa
tis est. Agere utro oportet ita ut altero pede inscẽdat, nõ eo qui est ad manũ agẽ
tem, genu ad inguẽ sublato, uelut in sede, sed & alij termini ijdẽ sunt. At qui tra
ctatur, reliqua corporis parte tractãti inseruiat, aut stãs, aut sedẽs, aut decubẽs,
quo q̃ facilime ita uelut figurã habẽs perseueret, seruãs subfluxionẽ, subsidẽtiã,
euersionẽ, decliuitatẽ. Sic quæ debet seruatur & figura, & forma eius qui tracta
tur, in exhibitione, in tractatione, in habitu postea sequẽte. Vngues neq; præ
minere oportet, neq; deficere. Digitorũ uertices ad usum exercere, digitis qui-
dem summis pleraq;, indice ad magnũ admoto. Tota uero manu prona. amba
bus aũt aduersis. Digitũ extẽdere cogit magnũ quiddã in medio digitorũ posi
tũ, & oppositũ facere magnũ digitũ indici. Morbum aũt esse manifestũ est, per
quẽ etiam lædũtur hi quibus ex natiuitate, & educatione, asueuit magnus digi
tus ab alijs cõtineri. Opera oĩa exercere oportet utrisq; seorsim agẽdo, & am
babus simul. Similes enim sunt: ambabus cõiectando bene, pulchre, cito, non
laboriose, concinne, expedite. Instrumẽta quidem, & quãdo, & qualiter dice
tur. Vbi oportet, ut ne quid impediat opus, neq; impedimẽto sit inter accipien
dũ circa operantẽ corporis partẽ. Si uero alius det, paulo prius paratus sit, & fa

ciat ubi iusseris. Qui uero circa ægrotantẽ sunt, id quod tractatur exhibeant prout uisum fuerit. Reliquũ autem corpus detineant, ut totum quiescat, tacentes, & præfecto obedientes. Deligationis species duæ sunt, quæ facta est, & quæ adhuc fit. Quæ adhuc fit, cito, nõ laboriose, expedite, cõcinna. Cito quidem, perficiendo opera. Non laboriose, facile agẽdo. Expeditio uero ad omnia parata est. Concinnitas aũt iucunda aspectu est. Ex quibus uero exercitationibus hæc contingant, dictum est. Quæ facta est, bene, pulchre. Pulchre quidem, simpliciter, distincte: aut similia ac æqualia, æqualiter ac similiter: aut inæqualia ac dissimilia, inæqualiter ac dissimiliter. Species uero hæ sunt, simplex, rotunda in orbẽ, ascia, sima, oculus, rhombus, & semisecta: ita ut species cõgrua sit speciei & affectioni eius quod deligatur. Eius uero quod bene deligatur, duæ sunt species, roboris quidem, aut compressione, aut copia linteolorum. & partim quidem ipsa deligatio sanat, partim curantibus inseruit. Ad hæc igitur lex hæc est. In his autẽ maxima deligationis uis est. Compressio quidem, ut incũbentia non abscedant, neq; penitus innitantur: sed sint quidẽ firmata, non autẽ coacta: & minus quidẽ extrema, minime uero media. Nexus & filum procedant non deorsum, sed sursum, in exhibitione, & præparatione, & deligatione, & habitu postea sequente. Initia non super ulcus inijcere oportet, sed hinc aut illinc facere nexum. Nexum uero neq; in semita, neq; in opere, neq; illic ubi inane est, ut ne in uanum iaceat. Nexum aũt & filum, mollia nõ magna. Hoc tamen probe nosse cõuenit, ꝙ omnis deligatio ad decliuia et acuminata fugit, uelut in capite, ad partẽ supernam: in tibia, ad infernã. Deligare oportet dextras partes, in sinistras: & sinistras, in dextras: excepto capite. Hoc uero secundũ rectitudinẽ. Verũ cõtraria ex duobus initijs. Si uero ex uno, ad id quod simile est, ad subtilitatẽ: uelut est media pars capitis, & si quid aliud huiusmodi. Quæ uero mouẽtur, uelut articuli, qua quidẽ parte inflectuntur, ꝙ minimis ac expeditissimis linteis obuoluere oportet, uelut poplitẽ: qua uero circũtenduntur, expassis ac latis, uelut est patella. Circũdare quoq; insuper oportet, comprehẽsionis quidẽ gratia eorũ quæ circa hęc sunt, appẽsionis uero uniuersi deligamẽti, in quiescẽtibus & depressiorib. corporis partibus, qualis est et supra, et infra genu. Cõuenit aũt in humero quidẽ, circũductio circũ alteram alam: In inguine uero, circũ alterã lateris mollitudinẽ: in tibia, supra suram. & quibuscũq; sursum cõtingit fuga, his inferne appẽsio cõuenit: quibus aũt deorsum, uice uersa. Quibus uero nõ est, uelut in capite, his in ęqualissima parte cõprehensiones facere oportet, & minime obliquo deligamẽto uti. Nam stabilissimũ postremũ circumdatũ, uel maxime uagabũda continet. Quibuscũq; autem neq; comprehensio, neq; appẽsio linteorum, cõmode se habet: his per fila appẽsiones facere cõuenit, ex iniectione, aut cõsutione. Deligamẽta sint pura, leuia, mollia, tenuia. Obuoluere uero oportet ambabus simul, aut utrisq; seorsim exercere. Conueniente autem deligatione uti, cõiectura ad latitudinẽ ac crassitudinem partium facta. Obuolutionis capita dura, æqualia, distincta sint. In quibus autem futurum est ut decidant, ea peiora sunt, ꝙ si cito decidant. Quædam uero sunt eiusmodi, ut neq; cõprimere, neq; decidere oporteat. Quæ uero spectat deligatio, aut subligatio, aut ambo, hæc sunt. Subligatio quidem in causa est, ut aut disparata attrahantur, aut expassa contrahantur, aut contracta di-

ducan

ducantur, aut distorta dirigantur, aut uice uersa. Præparare autem oportet lintea leuia, tenuia, mollia, pura, lata, non consuta, neq; extuberãtias habentia, & sana, ut extensionem ferant, & paulo præstantiora, non sicca, sed succo imbuta singulis affectionibus familiari: ad ea quidẽ quę disparata abscesserunt, ita ut sublimia sedem quidem contingant, non tamen cõprimant. Initiũ autem sumere oportet ex sana parte, & ad ulcus desinere, quo id quidẽ quod subest excoletur, aliud autem non amplius colligatur. Deligare aũt oportet recta quidem, in rectum: obliqua uero, oblique: in figura doloris exorte, in qua neq; cõstrictio, neq; discesio contingat: ex qua ubi translatio fit ad appensionẽ, aut positionẽ, nõ transmutent, sed similia habeant hæc, musculos, uenas, neruos, ossa, & bene posita, & bene detẽta. Appẽsa uero aut posita esse cõuenit, in figura doloris exorte, quæ est secũdum naturã. In quibus uero discesserint, uice uersa. At quibus expassa sunt, cõtrahere oportet, quod ad alia quidẽ attinet eodẽ modo: ex multo uero tẽporis spatio interposito cõtractionem facere oportet, & sensim progressu facto cõpresionem, primũ minime, deinde magis, ita ut terminus quòd maxime facta sit, mutuus cõtactus fiat. Quibus uero contracta sunt, diducere: cũ inflammatione quidem uice uersa: sine hac aũt, præparatione quidẽ eiusmodi, deligatione uero cõtraria. Distorta uero dirigere oportet, quod ad alia quidem attinet, eodem modo, Verum quæ quidem abierunt, ea reducere oportet, subligatione, agglutinatione, appensione. Contraria uero contrario modo.

Spleniorum longitudines, latitudines, crassitudines, multitudines. Longitudo, quanta est deligatio. Latitudo, quatuor aut trium digitorum, crassitudo, ut triplices aut quadruplices sint. Multitudo, ut dum circundantur non excedant, neq; deficiant. Quibus uero ad directionem, in longitudinẽ circumdando, latitudinem ac crassitudinẽ defectu coniectare oportet, ita ut nõ aceruatim expleamus. At uero linteorum subligationes duæ sunt, prima ex loco læso ad supernas partes desinit: altera ex loco læso, ad infernas. Iuxta locum affectum maxime cõprimere oportet: Minime extremas partes: Reliqua uero pro ratione. Deligatio aũt multam sani loci partem occupet. Deligamẽtorum multitudo, longitudo, latitudo. Multitudo quidem, ut ne superetur à loco læso, neq; per ferulas illisio fiat, neq; põdus, neq; circũcirca inclinatio, neq; effœminatio deligamenti cõtingat. Longitudo uero & latitudo, triũ aut quatuor, aut quinq; aut sex, cubitorum quidẽ longitudo, digitorũ autem latitudo. Et affulcimẽti circumductiones tot sint, ut ne comprimant. Mollia uero & non crassa sint hæc omnia, pro longitudine, et latitudine, ac crassitudine partis affectæ. Ferulæ porrò sint leues, æquales, iuxta extremitates simæ, hinc atq; illinc paulo minores deligatione, crassissimæ autẽ ea parte qua extat fractura. Quæcunq; uero partes incuruæ sunt & excarnes, in his quæ præminẽt cauendæ sunt, uelut circa digitos & malleolos, aut positione, aut breuitate. Affulcimentis autem fulcire ac firmare oportet, nõ comprimere primum. Ceratum molle, & leue, & purum sit. In aqua spectatur caliditas, multitudo. Caliditas, ut supra suam ipsius manũ medicus affundat. Multitudo, ad laxandũ quidem & attenuandum, plurima optima est. Verum ad incarnandum ac molliendum, moderata. Moderatio autẽ in perfusione ea est, quòd dum adhuc attollitur pars, priusquã concidat desistere oportet. Primum enim attollitur. Postea

uero

uero attenuatur. Positio sit mollis, æqualis, sursum uergens, in eminẽtibus corporis partibus, uelut calcaneo, & coxa, ut neq; refrangatur, neq; euertatur. Canalem toti potius cruri q̃ dimidio adhibere oportet. Ad affectionem tamen respicere oportet: & reliqua quæ lædere solẽt manifesta sunt. Exhibitio uero, & distentio, & restitutio, & reliqua secundũ naturã fiant. Natura in operibus est. operis actione quid illa uelit coniectandũ est. Ad hæc aũt ex quiescente, ex cõmuni, ex cõsuetudine. Ex quiescẽte quidem ac remisso, rectitudines cõsiderare oportet, uelut in manus figura. Ex cõmuni uero, extẽsionẽ & inflexionẽ, ueluti figura cubiti ad brachiũ, quæ prope ad angularẽ accedit. Ex cõsuetudine, quod non alias figuras magis ferre possunt, uelut crura extensionẽ. In hac enim figura plurimum tẽpus facilime durarint, nulla facta immutatione. In immutatione uero ex distẽtione, similia hæc habẽt, ad habitũ aut positionẽ, musculos, uenas, neruos, ossa, & bene posita, & bene detenta. Distentio fit maxime circa maxima, & crassissima, ac æqualia, & ubi ambo ossa læsa sunt. Secũdo loco ubi subiectũ, minime ubi supernũ. Si uero magis moderato fiat, detrimentũ affert: pueris exceptis. Oportet aũt ipsa paululũ accliuia habere. Directionis exemplum, æquiuocũ, coniugatum, simile, sanum. Defrictio potest soluere, ligare, incarnare, minuere. Dura, ligare. Mollis, soluere. Multa, minuere. Moderata, crassefacere. Deligare uero oportet, primũ ut is qui deligatur dicat, maxime se cõpressum esse circa læsam partẽ, minime circa extremas: & firmatum se esse, non cõpressum, copia linteorũ, non robore: & hac die ac nocte paulo magis, postridie minus, tertia laxe. Reperiatur autẽ postridie in extremis partibus tumor mollis. Tertia uero die deligatũ solutũ gracilius sit, atq; hoc per omnes deligationes. Secunda uero deligatione an iuste deligatũ apparuerit discere oportet. Hinc autẽ magis & pluribus cõprimatur. Tertia adhuc magis, itemq; pluribus. Septima uero à prima deligatione soluta, inueniantur gracilia ossa ac depressa. At uero in ferulas deligata, si gracilia & pruritus exortia, & sine ulcere fuerint, sinere oportet usq; ad dies uiginti à læsione. Si uero quid suspectum sit, soluere in medio tẽpore, & ferulas tertio quoq; die firmare. Appensio, positio, deligatio, ut in eodẽ statu sint custodire oportet. Figurarũ summa hæc est, cõsuetudines, naturæ singulorũ membrorum, species ex currendo, ambulando, stando, decũbendo, ex opere, ex remittẽdo. Nam usus corroborat, ociũ autem colliquat. Aut cõpresione, aut copia linteorũ. Quæcũq; uero effuso sanguine sugillationes, aut cõtusiones, aut uulsiones, aut tumores inflammationis exortes, ex uulnere oboriũtur, ad supernam partẽ plurimũ, ad infernam etiam parum deligare oportet, ita ut manũ aut crus nõ habeat in decliue, & initiũ supra uulnus ponat, ac maxime firmet, minime extremas partes, medio modo medias, ultimã partem ad supernas corporis partes distribuendo, deligatione, compresione. Sed & hæc, copia magis q̃ robore. Maxime aũt his lintea tenuia, leuia, mollia, pura, lata, sana debẽtur, utpote sine ferulis: & uberiore perfusione uti oportet. At uero elapsiones aut luxationes, aut tortiones, aut distantiæ disparatæ, aut auulsiones, aut abruptiones, aut distortiones, ueluti mutilationes ad alterã partẽ uergentes, unde quidẽ excesserunt, remittendo deligare oportet: quò uero excesserũt, intẽdendo deligamentũ, ut ad cõtraria uergant deligata, etiã priusquã fuerint deligata, paulo magis q̃ ut ex æquo sint, & deli-

gamẽtis,& splenijs,& appẽsionibus,& figuris,extẽsione, defrictione, directione:& hic etiã uberiore perfusione. Cæterũ imminutiones multã sanã partẽ occupando deligare oportet,ut ex influxione,qua colliquata plus ꝙ sua spõte imminuta sunt,alia deligatione permutata,ad augmentũ declinẽt,& carniũ effor mationẽ faciãt. Melius aũt est ut & superna pars simul deligetur, uelut tibiæ & femorũ, & alterũ crus cum sano crure, quo similius sit, & similiter quiescat, & similiter alimentũ excludant,& suscipiant. Linteorũ uero copia,non compressione utendũ est,remittendo primũ id quod maxime opus habet, & utendo defrictione incarnante,& perfusione absq; ferulis. Fulcimenta porrò ac stabilimenta adhibere oportet,ueluti pectori,costis,capiti,& alijs quæ eiusmodi sunt:partim pulsuum gratia,ut ne cõcutiantur:partim etiã distantiarũ disparatarũ gratia,circa iuncturas in ossibus capitis,quo firmẽtur. Et in tussibus,aut sternutationibus,aut alio motu,qualia fiũt circa thoracẽ & caput stabilimenta. Horũ omnium eædem sunt deligationis cõmoderationes. Qua enim parte læsiones sunt,maxime cõprimendum est. Supponere igitur oportet lanam mollem,affectioni cõuenientem:deligare uero nõ amplius cõprimendo,ut ne pulsus cõcutiantur:neq; amplius ꝙ ut distãtium iuncturarũ extremitates mutuo se cõtingant. Neq; ut tusses & sternutationes fiant,sed ut prohibeantur,stabilimentum adhibeatur,quo neq; cogatur quid,neq; concutiatur.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE FRACTVRIS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

OPORTET medicum & luxationũ, & fracturarũ extẽsiones ꝙ directißimas facere. Hæc enim iustißima natura est. Si uero quid uel hac, uel illac inclinarit, ad pronã partem uergere cõuenit. Minus enim hoc peccatũ est ꝙ ad supinã. Qui igitur nihil præmeditati sunt,plerunq; nihil peccant. Ipse enim qui deligatur manum porrigit,ut qui ita à iusta natura cogatur. Qui uero sapientes sibi uidẽtur medici,hi sunt nimirum qui peccãt. Studij igitur nõ multi est manũ fractam tractare,& quilibet ut ita dicam,medicus hoc potest. Verũ cogor plura de hoc scribere, ꝙ sciam medicos esse,qui sibi sapiẽtes esse uidẽtur ex figuris manus in deligatione,ex quibus ipsos indoctos esse putare oportebat. Sed enim multa in hac arte hoc modo iudicantur. Quod enim peregrinũ est,quũ nondũ intellexerint an bonũ sit, magis laudant ꝙ familiare,quod iam bonũ esse sciũt:& alienũ magis laudant ꝙ probe notũ. Dicendũ igitur, quæ nam medicorũ peccata de natura manus, tũ dedocere,tum docere uelim. Nam & aliorũ corporis osiũ doctrinã hic sermo affert. Manũ itaq;,de qua nobis sermo est,quidã pronam deligandã dedit,ille uero cogebat sic tenere uelut sagittãtes,quũ humerum inijciunt,atq; ita habẽtem deligabat:hoc ipsum illi secundũ naturã esse existimãs. & in testimoniũ adducebat,tũ omnia cubiti ossa,quòd directionẽ inter se haberẽt:tum coloris concordiam,quòd ipsa per seipsam rectitudinẽ haberet,idq; hoc modo & externa & interna parte. Hoc modo etiã dicebat & carnes,& neruos,à natura productos esse

esse,& artē sagittandi in testimoniū citabat. & hæc dicēs ac faciens, sapiens esse sibi uidebatur. Verū aliarum artiū oblitus erat, & eorū quæ robore, et eorū quę artificijs operātur ac efficiunt: nō animaduertens aliam in alio figurā secūdum naturā esse, & in eodē opere alias dextræ manus figuras secundū naturam esse, alias sinistræ, si ita cōtingat. Alia enim figura in iaculatione secundū naturā est, alia in fundæ iactu, alia in lapidis iactu, alia in pugilatu, alia in quiescēdo. Quot uero artes inuenire quis posit, in quibus non eadē figura manuū naturalis est? & in unaquaq; arte, aliter ad instrumentū quod quisq; habet, & ad opus quod perficere uult, manus figurātur. Ei uero qui sagittādi artem exercet, hanc figurā alterius manus optimā esse, cōsentaneū est. Cardinoformis enim brachij pars, in cubiti sede in hac figura innitēs, ossibus cubiti & brachij rectitudinē facit, ueluti totū unū esset. & refractio articuli fracta est in hac figura. Verisimile est igitur hoc modo minime flexibilem & rigidissimū esse hunc locū, & nō superari, neq; remittere, dum à dextra manu neruus trahitur. & sic neruū quidem q̄ plurimū trahet, à firmissimo uero ac cōfertissimo emittet. Ex talibus enim sagittarū emissionibus, celeres & uehemētiæ, et lōginquitates fiunt. Deligationi uero cū arte sagittādi nihil cōmune est. Nam & ubi deligauit, si manū ita habiturus esset, multos utiq; dolores maiores uulnere adderet: & si flectere iuberet, neq; ossa, neq; nerui, neq; carnes in eodē permanerent, sed superata deligatione aliò transferrētur. Et quæ tandē est figurę sagittarij utilitas? Et in hac parte fortasse nō peccaret is qui sibi sapiēs esse uidetur, si ipsum uulneratū sibi manū exhibere permitteret. Alius porrò medicus supinā manum præbēs ita extendere iubebat, atq; hoc modo habentē deligabat, hanc figurā naturalem esse putans, cōiectura ex colore facta: & ossa hoc modo secūdum naturā esse existimans, eo q̄ os eminens circa manus iuncturā, ubi paruus digitus est, è directo esse apparet eius ossis, ex quo ulnā homines metiūtur. & hæc testimonia adducebat, quòd secūdum naturā hoc modo figura se haberet. & rectè dicere putabatur. At uero si quidē manus supina extēdatur, uehemēter utiq; doluerit. Cognoscere aūt poterit hoc quisq; sua manu ita extēta, q̄ dolorosa est hæc figura. Nam & debilior uir, fortiorē ita manibus suis comprehensum, ut cubiti flexura supina frāgitur, quocūq; uoluerit duxerit. Neq; enim si gladiū in hac manu habeat, eo uti poterit, adeò uiolēta hæc figura est. Deinde si ubi deligāuit quis, in hac figura sinat, maior quidē dolor ubi obambularit, magnus aūt etiā ubi decubuerit, sentietur. Quin & flectere manū si opus fuerit, omnino necesse est & musculos & ossa aliam figurā habere. Sed & citra reliquā perniciem, in hac figura hæc ignorabat. Os enim circa iuncturā manus eminēs, iuxta paruū digitū, hoc quidem cubiti est. Quod uero in flexura est, à quo ulnā homines metiūtur, id brachij caput est. Ille uero idē os esse, & hoc & illud putabat: itēq; multi alij. Est aūt idem cū illo, is qui cubitus siue cubiti gibbus uocatur, in quē innitimur. Si quis igitur ita supinam manum habeat, tūc & os distortū apparet, & nerui à manus iūctura tendentes, ex interna parte & de digitis, distorti fiunt. Tendūt enim hi nerui ad os brachij, unde ulna mēsuratur. Tanta sanè ac talia sunt peccata, & ignorātiæ naturæ manus. Si uero uelut ego iubeo, manū fractam quis extendat, os quidem quod est circa paruū digitum, ad cubiti flexurā tendens, in directum cōuertet, rectitudinem uero habebūt nerui à manus iunctura ad brachij summas partes

tendentes: & manus dum appensa excipitur, in cõsimili figura erit, in quali etiã erat dum deligaretur, ita ut neq; ambulanti, neq; decũbenti, ullus dolor aut fatigatio accedat. Desidere uero hominẽ ita oportet, ut ossis pars ad clarissimã pręsentẽ lucem cõstituatur, ne is qui extensionẽ tractat, circa sufficientẽ directionẽ fallatur. Nam periti artificis manũ admotam, ne os quidẽ eminens in contactu latere poterit. Porrò ex cubiti ossibus ubi nõ ambo fracta sunt, facilior curatio est, si supernũ os sauciatũ est, etiamsi crassius id existat: partim quòd sanũ subtentũ fundamenti loco ipsi est, partim quòd facilius occultari potest, nisi iuxta manus iuncturã sauciari cõtigerit. Crassa enim est caro quę superne innascitur. Infernũ uero os excarne est, & nõ facile occultari potest, & uehemẽtiore extẽsione opus habet. Si uero hoc contritũ nõ fuerit, sed alterũ illud, uilior extẽsio sufficit. At si ambo fracta fuerint, fortissima extẽsione opus habẽt. In puero etenim uidi extẽta magis q̃ oportebat, Verũ pleriq; minus q̃ oportet extẽduntur. Cõuenit aũt facta extẽsione, uolis admotis dirigere: deinde cerato illito nõ ita multo, ut ne deligamẽta circũfluitent, ita deligare, ut summã manum nõ inferius cubiti flexura habeat, sed etiã paulo superius, ne ad summã partẽ sanguis influat, sed intercipiatur. Postea linteo deligare, initio eius supra fracturã iniecto, ita ut firmet quidem, nõ tamen admodũ premat. Postq; aũt circũdedit eodẽ loco bis aut ter, ad supernã partem deligans distribuat, quo sanguinis influxiones intercipiãtur, & illic desinat. Cõuenit aũt prima lintea nõ esse longa. Secundorũ uero linteorũ initium supra fracturã inijcere, ita ut semel circũdet eodem loco, deinde deorsum distribuat, & minus premens, & magis traducẽs, quo linteũ ipsi sufficiens sit, ad recurrendũ eo ubi alterũ desiuit. Hic igitur lintea ad sinistram, aut dextrã deligẽtur, aut ad utram partẽ contulerit ad fracturæ figurã, et in utrã declinare expedierit. Postea uero splenia extẽdere oportet modico cerato illita. Nam sic & mitius & stabilius se habent. Deinde sic linteis deligare alternatim, modo in dextrã, modo in sinistrã: & plerunq; inferne initio facto, sursum ducere: aliquãdo etiã superne deorsum. Extremitates aũt subaridas, & in acutũ abeũtes, splenijs obuolutis curare oportet, ita ut copia opertoriorũ non totũ aceruatim, sed particulatim corrigat. Insuper aũt circa manus iuncturã siue articulũ laxe circũdare splenia oportet aliàs atq; aliàs. Copia uero linteorum sufficiens primum, duæ partes sunt. Signa autẽ bene curati, & terminus recte deligati, hæc sunt: si interrogaueris ipsum an cõpressus sit, & si cõpressum quidẽ se esse dixerit, sed leniter, & maxime circa ipsam fracturã. Huiusmodi ita facta esse perpetuo dicere oportet eũ qui recte deligatur. Signa uero mediocritatis hęc sunt. Ea die ac nocte qua deligatus est, ipse sibijpsi uideatur non minus, sed magis compressus esse. Postridie uero tumorẽ paruum, mollẽ, ad summã manum obortũ esse. Mediocritatis enim factæ à te cõpressionis signũ hoc est. Desinẽte aũt die minus cõpressus esse sibi uideatur. Tertia uero die deligamẽta laxa esse ipsi uideantur. Et si quid horũ iam relatorũ defecerit, noscere oportet deligationẽ moderata laxiorẽ esse. Si uero quid ex relatis abũdauerit, nosse oportet ultra modũ cõpressum esse. Et ex his cõiectura facta, postea deligãs aut laxabis, aut comprimes magis. Resoluere aũt oportet tertia die, ubi extẽderis. Et si primũ moderate deligasti, hanc deligationẽ paulo magis q̃ illam cõprimere oportet, & initia supra fracturã inijcere, quemadmodũ etiam antea. Si quidem enim hanc prius

deliga

deligaueris, fanies ex hac ad extremitates hinc atq; illinc exhauritur. Si uero aliquã aliam partem prius cõpresseris, in illam ex cõpressa exhauritur. Intelligẽtia aũt ad multa utilis existit. Sic igitur semper incipere oportet & deligationẽ, & cõpresionem ex hoc loco. Reliqua uero iuxta rationẽ, ita ut quãto lõgius à fractura digressus fueris, minus cõprimas, nunquã quidem laxa omnino circũdando, sed adhærentia. Postea uero pluribus linteis deligare oportet in singulis deligationibus. Et si interrogetur, dicat se paulo magis cõpressum esse q̃ prius, & præsertim circa fracturã. Sed & alia, & circa tumorem, & circa dolorẽ, et circa alleuationẽ, pro prioris deligationis ratione fiant. Postq̃ uero tertius iam aderit dies, laxiora esse ipsi uideãtur deligamenta. Deinde resoluere oportet, & rursus paulo magis cõprimendo deligare, & hoc cũ omnibus linteis quibus deligandus erat. Et postea omnia ea ipsum apprehendant, quæ etiam in primis deligationũ circuitibus contigerant. Vbi uero tertius aderit dies, & septimus à prima deligatione, si quidẽ recte deligatus fuerit, tumor in summa manu, atq; hic non ualde magnus erit: locus aũt qui deligatur, in omnibus deligationibus tenuior ac gracilior cõperietur: Verum in septimo etiam ualde tenuis, & ossa fracta magis mouentur, & facilius ad correctionẽ ducũtur. Et si hæc huiusmodi fuerint, facta coaptatione uelut ad ferulas adhibẽdas deligare oportet, paulo magis cõprimendo q̃ antea, si non dolor aliquis maior fuerit ex tumore qui est in summa manu. Postquã autem linteis deligaueris, ferulas circumponere oportet, & uinculis q̃ laxissimis circũdare, quietis saltem gratia, ut ferularũ appositio ad cõpresionem manus nihil faciat. Postea uero & dolor, & alleuatio, eodem modo fiant, uelut in primis deligationũ circuitibus. At uero ubi tertio die laxas esse dixerit, tunc postea ferulas firmare oportet, maxime quidem circa fracturam, sed & alia iuxta rationem, si quidem et deligatio magis laxa fuerit, q̃ cõprimat. Crassissimam autem ferulam esse oportet, qua parte extat fractura, non tamen multũ. Et ad hoc studium uel maxime adhibẽdum est, ut ferula è directo magni digiti non ponatur, sed hàc uel illàc: immo neq; à directo parui digiti, qua parte os supereminet in manus articulo, sed hàc uel illàc. Quod si ad fracturam conferat, hac parte aliquas ferulas poni, breuiores ipsas alijs esse oportet, ut ne perueniant ad ossa præminentia, iuxta manus articulũ. Periculum est enim ulcerationis, & denudationis neruorũ. Oportet aũt tertio quoq; die ferulis ualde leniter firmare, hoc cogitãtes, q̃ ferulæ deligationis cõseruandæ gratia apponũtur, nõ autem cõpresionis gratia alligantur. Si quidẽ igitur probe noueris, quòd in prioribus deligationibus ossa sufficiẽter sunt directa, & neq; pruritus infestet, neq; ulla aliqua ulceratio suspecta sit: ita cũ ferulis deligatum sinere oportet, donec uiginti dies trãsgressus fuerit. In triginta enim diebus uniuersis maxime ex toto cubiti ossa corroborãtur. Certum tamẽ nihil est. Nam & natura à natura, & ætas ab ætate ualde differt. Postquam autẽ solueris, aquam calidã affundere oportet, & postea deligare, paulo minus cõprimendo q̃ antea, & paucioribus linteis q̃ prius. Et postea tertio quoq; die soluere, ac rursus deligare, ita ut minus cõprimas, & paucioribus linteis utaris. At uero si ubi ferulis deligatus est, ossa nõ recte posita esse suspiceris, aut aliud quid uulneratum uexet, in dimidio tẽporis spatio, aut paulo prius soluere, & rursus deligare oportet. Victus porro his quibus ab initio ulcera non facta fuerint, neq; ossa extra eminent, sufficit

aliquãto simplicior. Verũ parciore uictu utendũ est ipsis, usq; ad diẽ decimũ; ut qui iam etiã quiescant: & obsonijs tenellis utendũ, quæ trãsitui mediocritatem exhibent. A uino uero & carnis esu abstinendũ. Postea tamẽ sensim progressu facto reficiẽdi sunt. Hic sermo uelut lex iusta posita est de fracturarũ curatione, & quomodo tractare oporteat, & quomodo euẽtus sequi, ex iusta tractatione. Quicquid uero nõ ita euentũ habuerit, scire oportet, q in tractatione quid defectuose, aut redũdanter factum est. Quin & hæc insuper in hoc simplici modo cõsiderare oportet, quæ nõ ita ualde curare solent medici, et quidẽ quũ omnem curationẽ, & totam deligationẽ corrũpere possint, si nõ recte fiant. Si enim ambo ossa fracta fuerint, aut infernũ solũ: is uero qui deligatus est, in fascia quadã manũ exceptã ac appensam habeat, & plurima fasciæ pars circa fracturã existit, ita ut manus hinc atq; hinc pendeat: hũc necesse est reperiri os ad supernã partem distortũ habentẽ. Si uero sic fractis ossibus, & summã manum in fascia habet, & partẽ iuxta cubiti flexuram: reliqua uero cubiti pars nõ sit eleuata: hic ad infernã partẽ os distortũ habere cõperietur. Proinde in fascia molli latitudinẽ habente maximã cubiti partẽ, & manus articulũ, æqualiter suspẽdere ac eleuata gestare oportet. At uero si brachiũ fractũ fuerit, si quidẽ quis extẽtam manũ in hac figura extẽdat, musculus brachij extentus deligabitur. Postq; aũt deligatus cubiti flexurã inflexerit, musculus brachij aliã figuram habebit. Iustissima igitur brachij extensio hæc est. Lignũ cubitale aut paulo breuius, qualia sunt ligna quæ in foramina ligonũ immittuntur, suspẽdere oportet, hinc atq; illinc catena deligatũ. Hominem uero in alta quapiam sede collocatũ, ita manu superincũbere oportet, ut lignũ id sub ala sit moderate habẽs, ut homo uix sedere possit, & ferè subleuatus sit, supposito postea alio quopiã fulcimẽto, et coriaceo puluino uno aut pluribus subiectis, quo moderatã altitudinẽ habeat cubitus, ad rectũ angulũ obliquatus. optimũ quidẽ est coriũ latũ ac molle, aut fasciã latã circũdare, & magnũ aliquod põdus appendere, quod moderate intẽdere possit. Sin minus, uir aliquis robustus in hac figura cubiti, circa cubiti flexurã deorsum cõgat. At uero medicus erectus stans, & alterũ pedem in altiore quopiã habẽs, aggressionẽ faciat, ita ut uolis os dirigat ac cõponat: facile aũt dirigetur. Nã hæc extensio bona est, si quis ipsam recte præparet. Deinde deliget fasciarũ principijs supra fracturã iniectis: & reliqua omnia, quemadmodũ prius monuimus, tractet: & easdẽ interrogationes faciat: & ijsdem signis utatur, an moderate habeat, aut secus. Et per tertiũ diem deliget, & magis cõprimat. Et septima aut nona die cũ ferulis deliget. Et si suspicionẽ habeat, os nõ bene positũ esse, intermedio tẽpore soluat, & ubi probe collocauit, rursus deliget. Corroboratur aũt maxime os brachij in xl. diebus. Postq; uero hos excesserit, soluere oportet, & minus cõprimere, & paucioribus quoq; linteis deligare. Cęterũ uictũ quendã exquisitiorẽ q; prius cõstituere oportet, & ad lõgius tẽpus. Eius uero cõiecturam facere oportet, ad tumoris qui in summa manu est robur respiciẽdo. Insuper aũt & ad hæc animũ aduertere oportet: q brachiũ à natura ad externã partẽ incuruatũ est, & distorqueri solet, si nõ bene curetur. Sed & alia omnia ossa, quæ à natura ad hanc partẽ distorta sunt, etiã dum curãtur ubi fracta sunt, distorqueri solent. Vbi igitur tale quippiã in suspicionẽ uenerit, lata insuper fascia brachiũ circũcirca cõplecti oportet, & circũ pectus deligare; et ubi quiescere uolet, inter cũ
biti

biti flexurā et costas, spleniū quoddā multiplex cōuolutū ac cōplicatum suppo
nere: aut aliud quid quod huic simile existat. Hoc enim modo incuruatio ossis
recta euadet. Cauere tamē oportet, ut ne minus ad internā partē uergat. Pes ue
ro hominis ex multis ac paruis ossib. cōpositus est, quemadmodū etiā summa
manus. Frāgūtur quidē nō ita ualde hæc ossa, si nō unà cū corpore, ab acuto ali
quo aut graui uulnerato. Vulnerata igitur quomodo curare oporteat, in ulcera
tionū parte refertur. Si uero quid è loco suo motū fuerit, aut digitorū articulis,
aut aliud quoddā ex ossibus summi pedis, unūquodq; in suū locū cogere opor
tet, quēadmodū & ea quę in manu sunt. Curare uero oportet cerato, et splenijs
& linteis uelut etiā fracturas, exceptis ferulis, eodē modo cōprimēdo, & per ter
tiū diē deligando. Interrogetur itē is qui deligatur similiter, uelut in fracturis, et
de cōpressione facta, & an laxa sit deligatio. At uero sana fiūt in xx. diebus per=
fecte omnia, exceptis his quę cū tibiæ ossibus cōmunionem habēt, & cū ipsa è
directo. Cōducit aūt hoc tēpore decūbere. At nō tolerant contēnentes morbū,
Verū priusq; sani fiāt obambulant: & propterea plurimi nō perfecte sanantur,
sed dolor ipsos sæpe merito cōmonefacit. Totū enim corporis pōduspedes ue
hunt. Quū igitur nondū sani iter faciūt, articuli moti male curātur, ideoq; aliàs
atq; aliàs hi qui ad tibiā sunt dolent. Quæ uero cū tibiæ ossibus cōmunionē ha
bēt, & maiora alijs sunt, et ubi hæc mota sunt, diuturniorē medelā requirūt. Cu
ratio tamen eadē est. Verū linteis & splenijs pluribus uti oportet: Et in totum
hinc atq; illinc deligare, cōprimere itē uelut alia omnia, ea maxime parte qua e=
mota sunt, & primas quoq; linteorū obuolutiones eodē modo facere. In una=
quaq; uero resolutione, multa calida aqua uti oportet. In omnibus enim circa ar
ticulos læsionibus, multa aqua calida affundēda est. Cæterū cōpressiones & la
xationes in ijsdem tēporibus eadē signa ostendūt, quæ in superioribus: & reli=
gationes eodē fiant. Sani uero perfecte hi fiūt in xl. maxime diebus, si decūbere
sustinuerint. Sin minus, eadem patiūtur quæ prius relata sunt, & adhuc ampli=
us. Porrò quicūq; saltu de alto quopiā loco facto, in calcaneum uehemēter se
fulciuerūt, his ossa quidem disparātur, uenulæ uero sanguinē effundunt, carne
circa os cōtusa, tumor aūt accedit, & dolor multus. Os enim hoc paruū nō est,
& supereminet quidē sub tibiæ rectitudinē, cōmunionē uero habet cū uenis ac
neruis principalib. Tēdo aūt posterior huic ossi annectitur. Hos curare opor
tet cerato, & splenijs, & linteis, & aqua plurima calida, & linteis pluribus. Et ab
his opus est etiā alijs ꝙ optimis ac lenissimis. et si quidē mollis fuerit à natura cu
tis circū calcaneū, sic sinere oportet. Si uero crassa et dura ueluti quidā habēt, in=
cidere oportet, æqualiter, & attenuare, ita tamē ut ne uulneretur. At uero talia
bene deligare nō cuiusuis est. Si eñ deliget quis, quomodo alia circa malleolos
deligātur, ita ut aliquādo circū pedē, aliquādo circū tendinē, fascię circūdentur:
hæ cōstrictiones calcaneū separāt: qua parte cōtusio facta est. Atq; ita periculū
est, ne calcanei os corrūpatur: & sanè si corruptū fuerit per omne æuū morbus
durare potest. Nā & alia quæ nō ex tali modo sunt, ipsum corrūpunt, sed in de
cubitu denigrato calcaneo, ex figuræ neglectu: aut in tibia uulnere fiēte pericu=
loso, ac diuturno, & cōmunionem cū calcaneo habēte: aut in femore: aut ubi ex
alio morbo diuturnus decubitus cōtingit. Attamē & talibus diuturnæ ac mole
stæ affectiones fiūt, & quæ sæpe refringātur, si nō bona diligētia, & multa quie

te curentur. Quare etiam ea quæ ex tali modo corrũpuntur, supra aliquã læsionem, magna corpori pericula inducunt. Febres enim peracutæ oboriũtur, continuæ, tremulæ, singultuosæ, mẽtem contingentes, paucis diebus durantes ac occidentes. Fieri etiam possunt uenarũ sanguifluarũ liuores, uenarũ nauseæ, & cancerationes ex cõpressione. Fieri autem possunt hæc absq; alia corruptione. Atq; hæc quidem relata sunt, ubi uehementissimæ contusiones fiunt. Plurima tamen leniter circũcirca contunduntur, neq; ullum magnũ curationis studium exigunt, sed recte tamẽ tractare oportet. Quũ uero uehemens in fulciendo illisio facta esse uisa fuerit, tunc sanè relata facere cõuenit, & deligationẽ plurimam facere circũ calcaneum obuolutam, ita ut aliquãdo ad summas pedis partes, aliquando ad medias, aliquando ad tibiæ partes, ex opposito lintea obuoluantur. Deligare insuper oportet & uicina omnia, hinc atq; illinc, uelut etiam prius dictum est, & uehementẽ compressionẽ non facere, sed cũ multis linteis. Præstat autẽ & ueratrum bibendũ dare eadem die, aut postridie: & tertia die resoluere ac rursum deligare. Signa porrò an recrudescant, aut non, hæc sunt. Quum sanguis è uenis effusus, & denigrationes, & his uicina, fiunt subrubra & subdura, periculum est ne recrudescãt. At si quidẽ febre careat, sursum purgans medicamentũ dandum est, uelut dictũ est: itemq; si nõ continua febre laboret. Si uero cõtinua fuerit febris, medicamentũ dandum nõ est. Verum & à cibis, & à sorbitionibus abstinendũ. Potu uero utendũ aqua, non uino, sed fauorum cremore decocto, aut aceto mulso dulci. Si uero nõ recrudescẽt, sanguis è uenis effusus, & denigrationes, & uicinæ partes, cũ uirore subpallidæ fient, & nõ duræ. & bonum est hoc testimoniũ in omnibus sugillatis, sanguine è uenis subter cutẽ effuso, quòd nõ recrudescent. Quæcũq; uero cum duricia liuescũt, ea ut denigrescant periculum est. Cæterũ hoc studio habere oportet, ut pes plerũq; paulo altius reliquo corpore habeatur. Sanus autẽ fieri poterit in sexaginta diebus, si quieuerit. At uero tibia duo ossa sunt, quorum alterum altero hac parte multo tenuius est, illa uero parte nõ multo tenuius. Cohærent aũt inter se iuxta pedem, & appendicem cõmunem habent. Verũ in rectitudine tibiæ non cohærent. Iuxta femur autẽ cohærent, & appendicẽ habent, & appendix discriminationem. Lõgius uero paulo alterũ os est, quod secundũ paruum digitum est. Et talis quidẽ est natura ossiũ in tibia. Luxantur autẽ aliquando iuxta pedẽ ambo ossa, quandoq; cũ appendice, quãdoq; uero appendix tantũ emouetur, quandoq; alterũ tantum os. Hæc autẽ minus molesta sunt, q; ea quæ in articulo manus existunt, si quiescere homines sustineant. Curatio uero consimilis est uelut illorũ. Nã et repositionẽ ex extẽsione, uelut in illis facere oportet. Verũ uehemẽtiore extẽsione opus habet, quãto fortius est ea parte corpus. Plerũq; tamẽ sufficiũt uiri duo, alter hinc alter illinc extẽdentes. Si uero nõ satis robusti fuerint, facile est uehementiorẽ extensionẽ facere. Aut ẽm rotę modiolũ, aut aliud quid huic simile defodere oportet, & molle quiddã pedi circũdare, et postea latis bubulis loris pede deligato, principia lororũ aut ad pistillũ, aut ad aliud lignũ alligare, atq; ita ligno in summũ modiolũ indito refringere, ita ut alij cõtra extẽdãt humeris et poplite apprehẽsis. potest etiã superna corporis pars necessitate hac extensionis urgeri, partim quidẽ si ita uoles, ligno rotũdo leuigato alte defosso, partem quandã ipsius supereminẽtem intra crura iuxta ani & scorti intercapedinem

dinem applicato, quo corpus sequi prohibeat ad eos qui à pedibus extendunt. Deinde ad crus quod extēditur declinare nō oportet, sed aliquē à latere asside- re, qui nates retrudat, ne corpus circūtrahatur: partim uero si etiā circa alas hinc atq; illinc ligna affigantur, manus aūt extentæ seruentur, apprehendat aūt quis circa genu, atq; ita contrà extendat: partim itē si quis uelit, alijs loris circa genu aut circa femur deligatis, & alio rotæ modiolo supra caput defosso, & loris ex ligno quopiā alligatis, & ligno ita in rotæ modiolū defixo, ad cōtrariam partem his qui à pedibus extēdunt, adtrahere potest. Quin & si uoles, pro rotarum modiolis trabem mediocrē sub lectum extēdes, deinde ad trabis hinc atq; illinc caput ligna fulciens ac refringens, lora ipsis alligata intēdes. Si uero & hoc uelis, asellis hinc atq; illinc cōstitutis, in ipsis extensionē facies. Sunt aūt & alij multi extensionū modi. Optimū autē fuerit, si quis in magna ciuitate medicū agit, ut lignū habeat præparatum, in quo omnes necessitates insint, tum ad omnes fracturas, tum ad omnes articulorū repositiones, ex extētione, ac uectium usu. Satis aūt est si lignū fuerit & longitudine, & latitudine, & crassitudine tale, quales colūnæ querneæ quadrāgulæ fiunt. Postq; aūt sufficienter extēderis, facile iam est articulū reponere. Eleuatur enim in directū supra pristinam sedem. Dirigere itaq; manuū uolis oportet, ita ut his partim in id quod eluxatum eminet innitaris, partim ab altera parte infra malleolū renitaris. Vbi uero reposueris, si quidē fieri poterit, extentū ita deligabis. Si uero præ loris impediaris, his exolutis distentionē facias, donec deligaueris. Deligare aūt eodē modo oportet, & fasciarum initijs similiter in id quod luxatū eminet iniectis, & primis obuolutiōibus plurimis supra id factis, imò etiā splenijs plurimis supra id impositis, et cōpressione maxime isthic fiente. Sed & hinc atq; illinc multū insuper deligare oportet. Magis aūt hic articulus cōpressione opus habet, in prima deligatione, q; is qui in manu est. Postq; aūt deligaueris, sublimius reliquo corpore deligatā partem habeat. Positum aūt ipsius ita facere oportet, quo q; minime pes depēdeat. At uero attenuationē corporis ita facere oportet, prout talem uel talem uim ipsa luxatio habet. Aliqua enim parū, aliqua multū luxantur. In totū uero magis & lōgiore tempore, in uulneribus circa crura, q; his quæ circa manus fiunt, attenuare oportet. Nam & maiora & crassiora hæc quàm illa sunt: & sanè etiam necessarium est quiescere corpus ac decūbere. Verū postea deligare articulum tertia die, neq; prohibet quicquam, neq; urget. & alia omnia similiter uelut superius relata curare oportet. Et si quidē quiete decumbet, sufficient quadraginta dies, si solum in suum locum ossa rursus desederint. Si uero quiescere nolet, non facile quidem crure uti poterit, & deligatione ad multum tempus uti cogetur. Quæcunq; uero ossa nō perfecte desident in suum locū, sed aliquid deficit, progressu temporis attenuatur coxa, & femur, & tibia. Et si quidem intro luxata fuerint, externa pars attenuatur. Si uero extra, interna. Plurima autem ad internam partem luxantur. Postquam uero ambo tibiæ ossa fracta fuerint, citra exulcerationem, extensione uehementiore opus habent. Extendere autem oportet quibusdam modis ex prædictis, si magnæ emotiones fuerint. Sufficiunt etiam à uiris fientes extensiones. Plerunq; enim suffecerint duo uiri robusti, alter hinc, alter illinc distēdentes. Intendere autē oportet in directum, secundum naturam, & secundū rectitudinem tibiæ ac femoris, siue tibiæ fractæ, siue

siue femoris ossa extẽderis. Sed & deligare sic oportet utrisq; extentis, utrũ tan dem horũ deligaueris. Nõ enim eadem cruri & manui cõferunt. Nam ubi cubiti & brachij ossa fracta fuerint deligata, manus appẽsa excipitur. At si extẽta deligaueris, figuræ carniũ alterantur inter flectendũ in cubiti flexura. Fieri enim nõ potest, ut cubiti flexura ad multũ tempus maneat extẽta. Non enim sæpe in hac figura, sed in flexione esse cõsueuit. Quin & quũ homines obãbulare possint, ubi circa manum sauciati fuerint, opus habẽt flexione in cubiti flexura. At crus quũ & in ambulãdo, & in stando cõsueuerit, aliquãdo quidẽ extentũ esse, aliquãdo uero ferè extentũ esse, ad infernã partem secũdum naturã: & sanè etiã ad hoc ut reliquũ corpus uehat: propterea facile est ipsi extentum esse, ubi eius necessitatẽ habuerit. Quin & in cubilibus sæpe in hac figura est, ut uidelicet sit extentũ. Postquam aũt uulneratũ fuerit, necessitas animi propositũ in seruitutem adigit. Impotẽtes enim fiũt ad se attollendũ, adeò ut ne meminerint quidẽ, ut inflectant ac exurgãt: sed quiescũt in hac figura decũbentes. Propter has igitur causas, neq; extẽsionis, neq; deligationis figura eadem, manui & cruri cõducit. Si quidẽ igitur suffecerit extẽsio quæ per uiros fit, nihil aliud laboris frustra insumere oportet. Imperitiã enim arguit, machinas adhibere ubi ipsis nõ est opus. Si uero nõ sufficiens fuerit extẽsio per uiros, etiã ex alijs necessarijs quædã adhibere oportet, si quæ cõmoda fuerint. Quũ aũt satis iam extẽta fuerint, facile est dirigere ossa, & ad naturã reducere, manuum uolis ac palmis corrigẽdo ac coaptãdo. Vbi uero direxeris, linteis deligare extenta, siue ad dextrã partẽ, siue ad sinistrã, circũducere prima lintea conducat. Initia aũt ipsorũ supra fracturam injciãtur, & circũ hanc primæ quoq; obuolutiones circũducantur, deinde deligando sursum ad tibiam distribuãtur, uelut in fracturis dictũ est. Cæterũ lintea latiora esse oportet, & lõgiora, eaq; multo plura circa crus q̃ in manu. Vbi uero deligaueris, super planũ quoddam & molle deponere cõuenit, ut neq; hàc, neq; illàc distorqueatur: neq; repandum, neq; gibbum fiat. Maxime aũt cõfert puluinar, aut lineũ, aut laneum, nõ durum, laxũ, per medium secundũ longitudinem subiectũ, aut aliud quid quod huic simile existit. Nam de canalibus qui sub crura fracta subjciuntur, quid cõsulam ambigo, an supponere ipsos cõ ueniat, aut nõ. prosunt enim, nõ tamen quantũ putant hi qui ipsos supponũt. Nõ enim quiescere cogũt canales, uelut illi putãt. Nam neq; dum reliquũ corpus aut hàc, aut illàc uertitur, cogit canalis ut crus ne sequatur, si nõ ipse homo huius rei curam habeat: Neq; rursus absq; corpore crus moueri canalis prohibet, uel in hanc, uel in illam partem. Quin & crudelius est lignum subjcere, si non simul molle quiddam in ipsum indatur. At utilissimũ est in strato permutando, & in progressibus ad aluum exonerãdam. Licet igitur & cum canali, & sine canali, & bene, & male rem moliri. Verũ uulgo persuasum est, etiam medicũ minus delinquere, si canalis subjciatur, etiãsi minus hoc artẽ referat. Oportet enim super plano quopiã ac molli cubare crus ipsum, penitus in directum: alioqui necesse est deligationem superari à distortione, quæ in positu cõtingit, quocunq; & quantuncũq; tandem inclinarit. Respondeat autem deligatus eadem quæ etiam prius dicta sunt. Nam & deligationem talem esse oportet, & tumorem ita attolli ad extremas partes, & laxationes ita, & religationes per tertium diem: & quod deligatur gracilius inueniri, & deligationes magis facere, & pluri-

pluribus linteis,& circũdare pedem laxe,si non uulnus ualde propinquũ genu fuerit. Extẽdere autẽ moderate,& dirigere ossa,in unaquaq; deligatione oportet. Si enim recte curetur,& tumor secundũ rationem procedat: tum locus qui deligatur tenuior ac gracilior erit,tũ ossa adductu faciliora, & extẽsioni magis obedientia. Postq̃ aũt septimus aut undecimus aderit dies,ferulas apponere oportet,quemadmodũ & in alijs fracturis dictũ est. Cæterũ ferularum locationes uitare oportet,& secundũ malleorũ rectitudinẽ,et supra tendinẽ,qui est in tibia pedis. At tibiæ ossa corroborantur in quadraginta diebus,si recte curẽtur. Si uero suspicionẽ habeas,os aliquod directione opus habere: aut de ulceratione aliqua timeas,intermedio tẽpore soluere,& probe coaptata religare oportet. Porrò si alterũ tibię os fractum fuerit,extẽsione quidem debiliore opus habet,nõ tamen deficere,neq; segniter agere,in extẽdendo cõuenit. & maxime quidẽ omnes fracturas in prima deligatione,quantũ eius fieri debet,extendere oportet: Sin minus,q̃ citissime. Quodcũq; enim os nõ recto modo coaptatũ deligans quis cõpresserit,locus maiori dolore uexabitur. Reliqua uero curatio eadẽ est. At uero ex ossibus his internũ,tibia & prima tibia appellatũ,molestiã maiorẽ in curãdo exhibet,& extẽsione magis opus habet: & si nõ recte coaptata ossa fuerint,occultari nõ possunt. Est enim totũ conspicuũ et carnis exors,& hoc fracto,lõge tardius progredi eo crure poterint. Si uero externũ os fractum fuerit,& multo facilius ferũt,& multo melius occultare possunt, etiãsi nõ bene fuerit coaptatũ. Est enim carnosum,& cito in pedes cõsistunt. Plurimum enim oneris internũ tibiæ os uehit. Nam simul & unà cũ ipso crure, & oneris secundum crus rectitudine,maiorẽ laboris partẽ internũ os suffert. Femoris enim caput supernã corporis partẽ sustinet. Hoc aũt intra crus est,& nõ extra,sed secũdum tibiæ rectitudinẽ: & simul reliqua dimidia corporis pars huic rectitudini magis appropinquat, & nõ externæ: & simul crassius est internũ q̃ externũ, queadmodũ etiã id quod in cubito est,secũdũ parui digiti rectitudinẽ, tenuius est & lõgius. In articulo tamẽ inferno nõ similis est ossis lõgioris cõstitutio. Inęqualiter enim cubiti gibbus siue flexura,& poples flectũtur. Propter has igitur causas,externo quidẽ osse fracto,celeres progressus fiũt,interno uero fracto,tardi. At uero si femoris os fractũ fuerit,extensionẽ præ omnibus facere oportet,ita ut ne defectuosius fiat. Amplior enim facta nihil læserit. Neq; eñ si quis distãtia ex uehemẽtia extẽsionis ossa deligauerit,fieri poterit ut deligatio ipsa teneat, ut ita distent: sed coeũt inter se ossa q̃ citissime,ubi intẽdentes ipsa remiserũt. Crassissimæ enim ac fortissimæ quũ sint hac parte carnes deligationẽ superabunt,nõ ab ipsa superabũtur. Magnũ enim dedecus est ac detrimentũ,femur breuius efficere. Nam si quidẽ manus breuior fiat,& occultari poterit,& nõ magnus est error. At crus si breuius fiat,claudũ hominẽ efficiet. Sanum enim crus lõgius est,& id redarguit. Quare utilius fuerit,ut si quis male curãdus sit,ambo potius crura fracta habeat,q̃ alterũ tantũ. ęquilibris enim ipse sibijpsi fuerit hoc modo. Postquã uero sufficiẽter extẽderis, directione ac coaptatiõe per manuũ uolas facta,eodẽ modo deligare oportet,uelut etiã prius scriptũ est,iniectis etiã fasciarũ initijs uelut dictũ est,et deligatiõis distributione sursum uersus fiẽte. & deligatus eadẽ respõdeat,uelut etiã prius; & doleat eodẽ modo,& melius habeat,& similiter rursus deligetur. & ferularũ appositio eadẽ sit. Corroboratur aũt

femur

femur in quinquaginta diebus. Insuper uero & hoc cōsiderare oportet, ꝙ femur gibbosum magis est ad externā partem, ꝙ ad internam, & magis ad anteriorem, ꝙ posteriorē. In has itaq; partes etiā distorquetur, si non probe curetur. & sanè ijsdem partibus etiā ipse seipso magis excarnis est, ut neq; occultari posſit in distortione. Si igitur huiusmodi quippiā suspectum habueris, machinari ea oportet, quæ in brachio distorto cōsuluimus. Pauca insuper lintea circa coxam, & locū inter coxas & lumbos, circūdare oportet, quo & inguina, & articulus circa intermediā crurum ac inguinum partem plechada appellatam, insuper deligetur. Nam & aliàs confert, & ut ne extremæ ferularum partes lædant, si ad nō deligata adhibeantur. Deficere aūt oportet semper ferulās, à nuda parte, & hinc atq; illinc multū: & positionē ferularum semper ita prouidere cōuenit, ut neq; super os aliquod circa articulos natura prominens, neq; super neruum circa articulū fiat. Tumores uero iuxta poplitem, aut circa pedem, aut iuxta aliā quampiā partem, ex cōpresſione eleuatos, multis lanis succidis probe carminatis, uino ac oleo resperſis, cerato sublito, deligare oportet, & ubi presserint ferulę, citius laxare. Graciles aūt fieri poterint, si supra ferulas gracilibus linteis tumores deligaris, ab infima parte initio facto, ad supernā procedendo. Sic enim ꝙ citisſime tumor gracilis fieri poterit, & transcēderit supra priores deligationes. Verum hoc deligationis modo uti nō oportet, si nō periculum fuerit in tumore, pustularū, aut denigrationis. Tale uero nihil fit, si nō quis ualde premat fracturā, aut suspensam habeat, aut manu scalpat, aut aliud quid quod irritet corpori allabatur. At uero canalē si quis sub ipsum femur supponat, qui poplitē non excedat, læserit magis ꝙ profuerit. Neq; enim prohibuerit, quo minus & corpus, et tibia, sine femore moueatur. Noxius enim erit ad poplitē pertingens, & quod minime oportet, id facere impulerit. Minime uero oportet genu flectere. Omnē enim turbationē deligationibus inducit, & femore, & tibia deligata, quisquis genu flexerit. Necesse enim erit propter hoc, musculos aliàs atq; aliàs aliam figurā haberet. Necesse est iēt ossa fracta moueri. Præ omnibus itaq; faciendū, ut poples sit extentus. Videtur igitur canalis similiter prodesse, qui à coxa ad pedē usq; subiectus cōtineat. & aliàs circa poplitē, fasciam cum canali laxe circūdare oportet: quemadmodū infantes in cunis fascijs obuoluūtur. Deinde si femur ad supernā partem distorqueatur, aut ad latus, melius ita contineri poterit unà cū canali. Cæterū calcanei summi ualde magnā curam habere cōuenit, ut & in tibiæ, & in femoris fracturis, apte se habeat. Si enim depēdeat pes, reliqua tibia firmata, necesse est iuxta anteriorē tibiæ partē, ossa incurua esse. Si uero calcaneum quidē moderato altius fuerit firmatū, reliqua uero tibia aliquantulū eleuata, necesse est huic osſi, ut circa anteriorē tibiæ partē, moderato cauius appareat: atq; hoc adhuc magis, si calcaneum hominis natura fuerit magnum. Sed & omnia ossa tardius corroborātur, si non secundum naturā posita fuerint, itemq; ea quæ nō in eadem figura quiescūt: & calli quoq; debiliores ipsis obducūtur. Atq; hæc quidem de his quibus ossa quidē fracta sunt, nō autem extra eminēt, neq; aliàs ulcus factū est. Quibus uero ossa fracta sunt simplici modo, & nō multifido, ita ut eadē die reposita sint, aut postridie in sedem suā recepta, & nullus timor sit fissorū osſiū discesſionis: aut etiā quibus ulcus quidem factū est, ossa uero fracta nō extra eminent, neq; modus fracturæ talis est,

ut

ut sint segmēta à fissis ossibus separata: tales spes est simplici modo curari posse. Et quidem sanè neq; magni quippiam boni, neq; mali facientes, ulcera quidem curant aliquo purgatorio, aut picatū ceratū, ut emplastrū cruentis uulneribus idoneū, aut aliud quid ex his quę facere solēt, imponētes: Ego uero eos laudo qui splenia uino imbuta, aut lanas succidas, aut aliud quid huiusmodi deligant: Vbi uero ulcera pura facta fuerint, & iam coalescūt, tunc multis linteis deligare, & ferulis dirigere conātur. Hæc quidem curatio boni aliquid facit, nihil autē magni mali: Ossa tamē non similiter in suam sedē firmari possunt. Verum corpora aliquāto tumidiora ea parte fiunt, q̃ sit oportunū. fiunt aūt et breuiora his quibus utraq; ossa, aut cubiti, aut tibię fracta sunt. Alij uero rursus sunt, qui talia statim linteis curant, & hinc atq; illinc linteis deligāt, ulcus uero ipsum relinquunt, & perfrigerari sinunt. Deinde super ulcus purgatoriū aliquod imponunt, & splenijs uino imbutis, & lanis succidis curant. Hæc curatio mala est, & uerisimile est eos qui ita curāt, tum in alijs fracturis, tum in huiusmodi maxime imprudēter se gerere. Maximū enim est cognoscere quomodo initiū lintei inijcere oportet, & qua parte maxime cōprimere: & quæ utilitas contingat, si quis initiū lintei recte inijciat, & qua maxime oportet parte premat: & quæ detrimēta inducātur, si quis nō recte inijciat, neq; quà maxime oportet premat, sed hinc atq; illinc id faciat. & dictū quidem est etiā in superioribus, quæ ex utrisq; eueniāt. Testatur aūt & ipsa hæc medicina. Necesse est enim ei qui ita deligatur, tumorē ad ipsum ulcus eleuari. Etenim si sanum corpus hinc atq; illinc fuerit deligatū, in medio uero relictū, iuxta relictū utiq; spatiū maxime intumuerit ac decoloratū reddetur, quo modo ulcus hęc nō perpetietur? Necesse igitur est, ut ulcus quidē decoloratū sit, et labijs euersum ac protuberās, uerū lachrymosum & nō suppurans: ossa uero etiā quæ discessura nō erant, discedant: sed & pulsans, & febriēs ulcus fuerit. Coguntur aūt propter tumorē cataplasmata insuper imponere, quod & ipsum incōmodū est his qui hinc atq; illinc deligātur. Pondus enim inutile ad reliquū pulsum accedit. Postremū uero deligamenta resoluunt, ubi iam malum ipsis recrudescit, & de cætero citra deligationē curant. Neq; uero minus, etiā si aliud quoddam eiusmodi uulnus acceperint, eodē modo curāt. Non enim deligationē hinc atq; illinc factā, & ulceris perfrigerationē, in causa esse putant, sed aliud quoddā infortunium. Attamen de hoc tam multa nō scripsissem, si non certo scirem incommodam esse hanc deligationē, & multos esse qui ita curent, & magni momēti esse hanc rem dediscere, & testimonio hæc esse, quòd recte scripta sint ea quæ prius scripta sunt, siue maxime premēdæ sint, siue minime ipsæ fracturæ. Oportet autē ut in summa dicam, his quibus nō est futuri discessus osis expectatio, eandem curationē adhibere, ueluti his quibus os fractū fuerit, ulcus autē non habent. Nam & extētiones, & directiones ac coaptationes osiū eodem modo facere oportet, & cōsimilem deligationē. Super ipsum enim ulcus spleniū tenue duplex, picato cerato illitū deligandū est, & circumsitæ partes cerato albo illinēdæ. Verum lintea, & reliqua latiora, aliquantū fissa sint magis, q̃ si nō ulcus haberēt: & id quo primū deligamus, multo latius sit ipso ulcere. Quæ enim angustiora sunt q̃ ulcus, cinctū ulcus tenēt, id quod fieri nō cōuenit, sed prima circūductio totum ulcus cōprehendat, et linteū hinc atq; illinc præmineat. Itaq; secundū ulceris rectitudinē, linteū inijcere oportet,

& premere paulo minus, quàm si ulcus nō haberent. Distribuenda uero est deligatio, uelut etiā prius dictū est. Lintea autē semper quidē mollis modi sint, magis tamen in talibus, quàm si ulcus nō esset. Copia uero linteorū nō minor sit prius relatis, sed etiā aliquāto amplior. Si uero deligatus fuerit, uideatur is sibi lintea firmata quidē esse, nō autē compressa: dicatq; super ulcus maxime firmata esse. Eadem aūt tēpora esse oportet, ad hoc ut magis firmata esse uideātur, & ad hoc ut magis laxa uideantur, quemadmodū etiam in superioribus dictū est. Deligatio etiā postea facienda per tertiū diem, ita ut omnia postea faciamus cōsimili modo, uelut prius dictū est, præterq̄ quòd in totū, minus aliquāto hæc q̄ illa cōprimenda sunt. Quòd si secūdum rationē, quæ fieri par est, facta fuerint, gracilior quidē semper cōperietur ulceris pars, graciliores autē & reliquæ omnes, quæ à deligatione cōtinentur: & suppurationes citiores erunt, q̄ in ulceribus aliter curatis: & quæcūq; carūculæ in uulnere denigratæ sunt & mortificatæ, citius abrumpūtur ac excidūt in hac curatione, quàm in alijs: & ad cicatricē citius peruenit ulcus, si hoc modo q̄ si alio curetur. At omniū horū causa est, quòd et locus circa ulcus gracilis fit, & quæ circūsita sunt gracilia omnia fiunt. In reliquis igitur omnibus cōsimiliter curare oportet, uelut ossa sine ulcerationibus fracta, Verū ferulas apponere non oportet. Et propterea lintea his plura esse debēt quàm alijs, & quòd minus cōprimantur, & quòd ferulæ tardius apponantur. Si tamē ferulas apposueris, non secundū rectitudinē ulceris appones, sed ita ut laxæ adhibeantur, prouidendo ut nulla magna ab ipsis cōstrictio fiat. Dictū aūt hoc quoq; est in his quæ prius scripta sunt. Victus aūt rationē exquisitiorē, & longiori tēpore cōstituere oportet, his quibus ab initio ulcera fiūt, & quibus ossa extra eminēt. & ut in summa dicatur, in uehemētissimis uulnerib. exquisitiore, eoq; diuturniore, uictu uti cōuenit. Eadē etiā curatio ulcerū est in his quibus ossa quidē fracta sunt, sed ulcus ab initio nō fuit, Verū inter medendū factū est, aut ulcere linteis magis cōpresso, aut à ferularū insessu, aut ab alia quapiam causa. Cognoscūtur aūt tales fracturæ, an ulcus subsit, & dolore, & pulsibus. & tumor qui in extremis partibus est, talibus durus efficitur, & si digitū admoueris, attollitur: sed & cito rursus subterfugit. Si igitur tale quid suspicatus fueris, soluere oportet: & si quidē pruritus circa subligationes fuerit, aut alia quapiā parte deligata, cerato picato pro altero uti. Si uero horū nihil fuerit, uerū ipsum ulcus irritatū, reperitur nigrū ualde aut impurū: & futurū est ut & carnes suppurētur, et nerui insuper excidant, hos omnino perfrigerare nō oportet, neq; quicq; has suppurationes uereri, sed curare in reliquisomnibus cōsimili modo, uelut eos quibus ab initio ulcus factū est. Linteis uero deligare incipere oportet ualde laxis, à tumore qui in extremis partibus consistit, atq; ita deligationē distribuere semper sursum uersus, nusquā quidē cōprimendo, sed maxime super ulcus firmādo, super alia uero minus. & prima quidē lintea hæc mūda sint, & nō angusta. Copia uero linteorū tanta sit, quāta est si cū ferulis deligatio fiat, aut paulo minor. Super ipsum aūt ulcus sufficiēs est spleniū cerato albo illitū. Siue em̄ caro, siue neruus denigratus fuerit, excidet. Talia enim acribus curare nō oportet, sed mollibus, uelut ambusta. Deligare uero postea per tertiū diem conuenit, ferulas aūt nō apponere. Quiescere uero magis quàm prius, & modico cibo uti. Scire uero expedit, siue caro, siue neruus sit, id quod excidet, quòd hoc modo multo minus ultra

depasci-

depascitur,& multo citius excidet,& multo graciliores circũsitæ partes erũt,q̃ si quis exolutis linteis,aliquid medicamẽtorũ purgatoriorũ super ulcus imponat. Quin et si exciderit id quod suppurasset,et citius carne repletur,et citius ad cicatricẽ peruenit,q̃ si illo aut alio modo curetur. Omnia sane in hoc sita sunt,ut quis hæc recte & moderate deligare sciat. Cõferũt insuper & figuræ quales esse oportet,& reliqua uictus ratio, & linteorũ aptitudo. Si uero in recẽs uulneratis decipiaris,ossiũ discessum nõ fore putans,quũ tamen expectatio sit illa emersura esse,modũ curationis timere nõ oportet. Nihil enim magni mali contigerit, si modo bonas ac innoxias deligationes manu facere noueris. Signum aũt hoc est,si ossiũ discessus in hoc curationis modo futurus est. Pus enim multũ fluit ex ulcere,& gliscere ac turgere affecta pars uidetur. Frequentius igitur deligare oportet,ob nimiã humiditatẽ,et quòd aliàs etiã febres fiũt. Et si quidẽ ualde premantur à deligatione,& ulcus,& circũsitæ partes graciles fiunt. Quicũq; itaq; ualde tenuiũ ossium discessus fiunt,hi nulla magna mutatione opus habẽt,nisi ut laxius deligatio fiat,ut ne pus intercipiatur, sed facile effluere possit. Sed & frequẽtius deligare oportet,donec os discesserit, & ferulas nõ apponere. Quibus uero maioris ossis discessus expectatur,siue hoc à principio prenoueris,siue etiã postea cognoueris,nõ amplius eadẽ curatione opus habet. Sed extẽtiones & directiones ita facere oportet,uelut dictũ est: splenia uero duplicata, latitudine quidẽ dimidio palmo nõ minora: quale tamen fuerit uulnus, iuxta hoc cõiectura facienda est: lõgitudine uero paulo quidẽ breuiora,q̃ ut bis circũ sauciatũ corpus circũduci possint, multo uero lõgiora q̃ ut semel. Copia uero tot sint,quot facere cõducit. Hæc in uino nigro austero madefacta,ex medio initio facto circũuoluere oportet,quemadmodũ fascia ex duobus initijs deligatur: & deinde asciatim alternatione ipsorũ facta, initia dimittere. Hæc & super ipsum ulcus adhibẽda sunt,& ab utraq; ulceris parte,& ne cõprimantur,sed saltẽ fulciendi ulceris gratia incumbant. Supra ipsum uero ulcus,ceratũ picatum imponere oportet,aut aliquod ex emplastris cruẽtis uulneribus destinatis, aut aliud quoddã medicamentũ,quod familiare ac idoneũ sit humectationi adhibendæ. & si quidẽ æstatis tẽpus fuerit,uino madefacere splenia frequẽter oportet. Si uero hyems,lanas succidas multas uino & oleo imbutas adhibeto. Oportet autẽ capræ pellẽ substernere,& defluxiones obseruare,ut facile effluere possint, ita ut meminerimus q̃ hi loci in ijsdẽ figuris multo tẽpore permanẽtes, intertrigines curatu difficiles faciũt. Qui uero deligatione sanari per aliquẽ ex relatis,aut referẽdis modis nõ possunt,eos magnã huc curã adhibere cõuenit, ut fractam corporis partẽ commode positã habeant secundũ rectitudinem, animaduersione ad hoc habita,ut sursum magis q̃ deorsum uergat. Si uero quis bene ac facile opus perficere uelit,operæpreciũ est etiã machinamẽta facere,quo iustam & nõ uiolentã extensionẽ,pars corporis fracta habeat. Maxime uero in tibia machinamẽta adhibere expedit. Sunt igitur aliqui qui in omnibus tibiæ fracturis, & quæ deligãtur,& quæ nõ deligantur,pedẽ summum ad lectũ alligant,aut ad aliud quoddã lignũ iuxta lectũ defossum. Hi itaq; omnia mala faciunt,nihil autem boni. Neq; enim ullã opem affert extensioni,hæc pedis alligatio. Nihilo enim minus ad pedẽ concedet reliquum corpus,atq; sic nõ amplius extenditur: neq; rursus ad rectitudinẽ quicquã prodest, sed etiã obest. Dum enim uertitur

reliquũ corpus aut hac, aut illac, nihil prohibebit uinculum illud, quo minus & pes, & ossa pedi annexa, reliquũ corpus sequãtur. Imò si pes alligatus non fuisset, minus distorqueretur. Si uero quis pilas duas ex corio Aegyptio cõsuat, tales quales gestant hi qui multo tẽpore in magnis cõpedibus uincti sunt: habeãt autẽ pilæ hinc atq; illinc tunicas, ad uulneris quidẽ partes, profundiores: ad articulorũ uero partes, breuiores: Sint item tumidæ ac molles, & congruentes ad hoc, ut altera supra malleolos, altera infra genu coaptetur. Habeat insuper utraq; duas utrinq; appẽdices à latere, aut ex simplici, aut ex duplici loro, breuiores uelut ansas, ita ut alteræ sint ab utraq; malleoli, alteræ ab utraq; genu parte: & superna pila alteras tales habeat secundũ eandem rectitudinẽ. Postea uirgis corneis acceptis, æqualẽ inter se magnitudinẽ habẽtibus, crassitudine quidem digitali, longitudine uero ut flexæ appẽdicibus cõgruant, huc diligentiã adhibeas, ut extremæ uirgarũ partes nõ ad corpus, sed ad summas pilarũ eminẽtias innitãtur. Oportet aũt tria esse uirgarũ paria, aut etiã plura, & alias alijs aliquanto longiores, & aliquãto breuiores ac minores, ut si uelis magis distendere possis. Locẽtur aũt uirgæ utræq; hinc atq; illinc à malleorũ utraq; parte. Hæc itaq; si bene machinatus fueris, & extensionẽ iustam exhibuerint, & secundũ rectitudinẽ æqualem, & uulneri nullus dolor accesserit. Nam quæ expressa fuerint, si quid tamen exprimetur, partim ad pedẽ abducẽtur, partim ad femur: & uirgæ hinc atq; illinc à malleolis accõmodatiores erũt, ut tibię positio nõ impediatur; & uulnus probe impingat ac sustẽtetur. Neq; enim impedimẽto est, si quis uelit duas uirgas superiores, ipsas inter se cõiũgere, & si quis leuiter quid superimponere uelit, ut id quod superimponitur à uulnere eleuatũ sit. Si quidẽ igitur & pilæ lenes, & molles, & bonę, & recẽter cõsutæ fuerint: & uirgarũ intentio probe intẽta fuerit, uelut iam dictũ est, cõmodum erit machinamentũ. Si uero quid horũ non recte habuerit, læserit magis q̃ profuerit. Cõuenit aũt & alias machinas, aut bene machinari, aũt non machinari. Turpe enim est et minime artificiosum, in machinis struẽdis à machinis aberrare. Pleriq; porrò medici fracturas, & cũ ulceribus, & sine ulceribus, primis diebus lanis succidis curãt, & nihil ab arte alienũ ipsis hoc esse uidetur. & qui quidem à recens uulneratis cogũtur, ex linteorum inopia lanis uti, his plurimus ueniæ locus patet. Nõ enim habuerit quis in linteorũ penuria, aliud quid multo melius ad tales deligãdas q̃ est lana. Verũ omnino multæ lanæ esse debent, & ualde bene carminatæ, & nõ asperæ. Nam paucarũ & malarũ uires etiã modicæ sunt. Qui uero ad unũ aut duos dies, lanis deligare iustũ esse cẽsent, tertia uero ac quarta linteis deligãtes premũt, ac extendũt tunc uel maxime, hi in re multi adeò ac magni in medicina momẽti, se imprudẽter gerunt. Minime enim tertia ac quarta die omnia uulnera mouere oportet, & ut in summa dicam, etiã omnes specillorum admotiones uitare cõuenit in his diebus, & alia quoq; quibus uulnera irritãtur. In totũ enim tertia ac quarta dies in plerisq; uulneribus recrudescẽtias pariũt, & quæ ad inflammationẽ ac immunditiã procedũt, & quæ ad febres deueniũt. Et hæc res multi momẽti est ut discatur, ut si qua alia. Cũ qua enim ex utilissimis in medicina rebus, nõ solum circa uulnera, uerum etiam circa alios multos morbos, cõmunionem nõ habet: nisi quis etiã alios morbos ulcera esse dixerit. Habet enim & hic sermo aliquã uerisimilitudinẽ. Multis enim modis alij alijs cognati sunt. Quicunq;

cunq; tamen iuſtū eſſe putant lanis uti, donec ſeptem præterierint dies, deinde
uero extēdere ac dirigere & linteis deligare, hi non ſimiliter imprudētes uideri
poterint. Nam & maximū inflāmationis periculū præterijt, et oſſa laxa ac apta
poſt hos dies ſunt. Longe tamē & hæc curatio ſuperatur, ab ea deligatione quę
ab initio linteis fit. Ille enim modus pręparat ac efficit ut ſeptima die ferulis per
fecte deligari poſsint. Hic autē modus multo tardior eſt. Sed & alia quædā de-
trimenta habet. Verū longum eſſet omnia ſcribere. Quibus uero oſſa fracta &
extra eminētia in ſuam ſedē collocari non poſſunt, his hæc reſtitutio debetur.
Ferramēta facere oportet ad eum modū quē uectes habent illi quibus lapicidæ
utūtur, alia latiora, alia anguſtiora. Eſſe uero conuenit tria, aut plura etiam, quo
quis maxime cōgruis utatur. Poſtea cū his unà cū extenſione motionē aggredi
oportet, ita ut ad inferiorē oſsis partē ſubijcias, ad ſuperiorē uero partē oſſis, ſu
periorē ferramenti partem innitēdo firmes, In ſumma, quemadmodū ſi quis la-
pidem aut lignū uehementer uecte cōmoueat. Sint aūt ualida ferramenta quan
tum eius fieri poteſt, ut ne flectantur. Hoc magnū auxiliū eſt, ſi & ferramēta ido
nea fuerint, & ſi quis uelut conuenit cōmotionem faciat. Nam ex omnibus in-
ſtrumentis quæ homines machinati ſunt, fortiſsima hæc tria exiſtunt, aſelli cir-
cumductio, per uectes cōmotio, & cuneorū uſus. At ſine horū uno aliquo, aut
ſine omnibus, nullum uehementiſsimū opus homines perficiūt. Nō igitur ſper
nēda eſt hæc per ferreos illos uectes cōmotio. aut enim hoc modo, aut nullo a-
lio, in ſedem ſuā collabentur. Si uero ſuperna oſsis pars immutata fuerit ac con
fracta, ut uecti adhibendo locus nō ſit cōmodus, ſed acutū quid prominet, tūc
oſſe ſcalpendo deraſo, ſecuram uecti ſedem facere oportet. Hanc aūt per uectes
cōmotionem et extenſionē, eadem die aut ſecūda facere oportet. Nō aūt tertia.
Minime uero quarta aut quinta. Nam etiāſi nō reponas, ſed aliàs moleſtiā exhi
beas in his diebus, inflammationē induxeris: quāto magis ſi reponas. Conuul-
ſionē tamē multo magis induxeris ſi reponas, q̃ ſi reponere omittas. Atq; hæc
probe noſſe cōuenit. Si enim reponēti cōuulſio acceſſerit, nō multa ſalutis ſpes
eſt. Cōmodum aūt eſt rurſus eijcere os à ſua ſede, ſi hoc fieri citra moleſtiā poſ-
ſit. Non in laxioribus q̃ oportunū eſt, cōuulſiones ac diſtentiones accedūt, ſed
in his quæ magis extēta ſunt. Cæterū de qua re nunc nobis ſermo eſt, in prædi-
ctis illis diebus moleſtiā exhibere non oportet, & curā adhibere ut ulcus mini-
me inflāmetur, & maxime ſuppuretur. Poſtquā uero ſeptē præterierint dies,
aut paulo plures, ſi ſine febre fuerit, & ulcus nō inflammatū ſit, tūc minus uetat
ut reponere tentes, ſi ſperes obtenturum te eſſe: Sin minus, nō oportet fruſtra
moleſtiā ſuſcipere & inferre. Si igitur oſſa repoſueris in ſuam ſedem, iam ſcripti
ſunt modi quomodo curare oportet, ſiue oſſa diſceſſura eſſe, ſiue non, expecta-
tio ſit. & ſi quidem oſsiū diſceſſus expectatio ſit, eo quē dixi modo cū linteis, in
omnibus talibus deligationē facere oportet, ex medio linteo initio facto ut plu-
rimū, uelut ex duobus initijs faſcia deligatur. Coniecturā aūt facere oportet iu-
xta ulceris formā, quo ſit q̃ minimum hians ac labijs protuberās & expaſſum.
Alijs enim ad dextrā deligare cōmodum eſt, alijs ad ſiniſtrā, alijs ex duobus ini
tijs. Quæcūq; uero oſſa repoſitionē effugerūt, ea diſceſſura eſſe noſſe oportet:
itemq; ea quæ carnibus penitus nudata ſunt. Nudatur aūt quorundā ſuperna
pars, quorūdam uero carnes circūcirca mortificantur. Et quibuſdā quidem ex
ueteri uulnere aliqua oſſa emarcuerūt: quibuſdā uero non. & aliquibus magis,

aliquibus minus,et partim parua,partim magna.Propter hęc igitur relata,uno
uerbo dici nõ poteſt,quãdo oſſa ſint diſceſſura. Aliqua em̃ ob paruitatẽ,aliqua
ex eo quod in ſumma parte exiſtũt,citius diſcedũt:aliqua eo quod nõ diſcedũt,
reſiccata & marcida fientia deſquamãtur. Præterea differt curatio à curatione.
In totũ igitur oſſa citiſsime his diſcedũt, quibus citiſsimæ fiũt ſuppurationes,
& citiſsimæ ac optimæ carnis productiões.Subnaſcẽtes enim iuxta læſam par
tem carnes,plerũq; oſſa ipſa eleuãt. Totus tamẽ oſsis circulus,ſi in quadragin-
ta diebus diſceſſerit,bene diſcedet. Quædã enim ad ſexaginta dies perueniũt.
Nã & rariora oſſa citius diſcedũt,ſolidiora uero tardius. Alia aũt minora:mul-
to minore tẽporis ſpacio,alia aliter. Cæterũ os extra eminẽs his de cauſis præſe
care oportet,ſi reponi non poſsit,& parũ abſit ut reponi poſſe uideatur,& fieri
poterit ut auferatur,& ſi noxiũ fuerit,& de carnibus quid rũpat,& ſenſus mole
ſtiam exhibeat.Sed & ſi nudũ fuerit,tale auferre oportet.Reliqua ſiue pręſeces,
ſiue nõ præſeces,nõ multũ refert.Hoc enim certo ſcire expedit,q̃ oſſa quæ car-
nibus perfecte priuãtur,ac exareſcũt,omnia penitus diſcedent. A quibus uero
ſquamæ diſceſſuræ ſunt,ea pręſecare nõ oportet.Coniecturã uero eorũ quæ di
ſcedẽt,ex cõſtitutis ſignis facere oportet.Curare aũt tales ſplenijs & uinoſa cu-
ratione,uelut etiã prius de diſceſſuris oſsib. ſcriptũ eſt.Sed cauere decet ne pri-
mo tẽpore frigidis madefiant.Rigorũ enim febriliũ periculũ eſt. Periculũ item
cõuulſionũ.Frigida enim ſemper conuulſionẽ prouocant.quãdoq; uero etiã ul
cera. Noſſe quoq; id cõuenit,neceſſe eſſe ibi corpora breuiora fieri, ubi oſſa
fracta ac immutata curãtur,& quibus totus oſsis circulus diſceſsit. At uero
quibus femoris aut brachij os extra eminet,hi nõ ualde ſuperſtites euadũt.Nã
& oſſa magna ſunt,& multum medullæ habẽt:& quæ ſimul uulnerãtur,multa
ſunt & magni momẽti,& nerui,& muſculi & uenæ.Et ſi quidẽ repoſueris, con
uulſiones accedere ſolẽt.Si uero nõ repoſita fuerint,febres acutæ,& bilioſæ, &
ſingultuoſæ oboriũtur.et denigrãtur.Nõ minus aũt ſuperſtites euadũt hi,qui-
bus repoſita nõ ſunt,neq; tentatũ eſt ut reponerentur.Adhuc uero magis eua-
dũt,quibus inferna oſsis pars eminet extra,q̃ quibus ſuperna.Euadũt etiã qui
bus repoſita fuerint,attamẽ raro.Nã & curationes à curationibus multũ diffe-
rũt,& naturæ corporũ à naturis,ad facile tolerandũ. Multũ etiam differt an in
interna brachij ac femoris parte oſſa extra promineant. Multæ enim & pericu
loſæ uenarũ extẽſiones in interna parte ſunt,quarũ aliquæ ſi uulnerẽtur, letha-
les ſunt.Sũt aũt & in externa parte,uerũ minus.In talibus igitur uulnerib.qua-
lia pericula immineãt,ignorare nõ oportet,& ad temporũ occaſiones prædice-
re.Si uero reponere hæc oſſa cogaris,& reponẽdi aliqua tibi ſpes ſit, & nõ mul
ta oſsis immutatio fuerit,& muſculi non cõcurrerint:ſolẽt enim cõcurrere:ue-
ctis molitio etiã his cũ extenſione,opẽ bene ferre poterit. Vbi uero reponis,ue
ratrũ molle bibendũ dare oportet eadem die,ſi eadẽ die repoſita fuerint.Sin mi
nus,ne aggredi quidẽ oportet. Verũ ulcus curare oportet uelut in capitis oſsi-
bus fractis,& frigidi nihil adhibere,& cibos penitus auferre. & ſi quidẽ amara
bile pręditus natura fuerit,fauorũ cremorẽ odoratum coctũ,aut acetũ mulſum
dulce,in aquã inſtillato;eoq; pro uictu utatur.Si uero amara bile præditus non
ſit,aquæ potione utatur.Et ſi quidẽ continua febre laborarit,ad quatuordecim
dies ut minimũ hoc uictu degat.Si uero ſine febre ſit,ſeptẽ dieb. Poſtea ſenſim
progreſſu fiẽte ſecundũ rationẽ ad uulgarẽ uictũ adducatur.Et quibus oſſa nõ
repoſita fuerint,eandẽ itidẽ medicamẽti purgationẽ facere oportet,et ulcerũ cu
rationem

rationē,eundē itē exhibere uictū:& dependentē de corpore partē nō extēdere,
ſed magis adducere,quo laxior ſit pars circa ulcus. At oſsium diſceſſus diutur-
nus eſt,uelut etiā prius dictū eſt.maxime uero talia fugere oportet,ſi modo quis
honeſtā fugā habeat. Nā & ſpes paucæ ſunt,& pericula multa.& ſi quis nō re-
ponat,artis expers eſſe uideri poterit:& ſi reponat,propinquius ad mortē ꝗ ad
ſalutē perduxerit. Cæterū luxationes & emotiones oſsiū circa genua,multo
mitiores ſunt emotionib.ac luxationibus circa cubiti flexurā. Nā femoris arti-
culus pro magnitudine expeditior eſt ꝙ brachij,et iuſtā naturā ſolū habet,eāqꝫ
rotundā. Brachij uero articulus & magnus eſt, & ſinus plures habet. Ad hæc
uero,tibiæ oſſa lōgitudine inter ſe ſimilia ſunt,& externū os paululū,ne memo
rabili quidē modo excedit,nullū magnū impedimentū afferēs, à quo externus
tēdo circa poplitē enaſcitur. At cubiti oſſa inæqualia ſunt,& quod breuius eſt,
multo craſsius eſt:quod uero tenuius eſt,multū ſuperat & excedit articulū. De
pēdet tamē & hoc ex neruis,iuxta cōmunē oſsiū cōnexionē. Maiorē aūt partē
cōnexionis neruorū in brachio os tenue habet,ꝙ craſſum. Horū itaqꝫ articulo
rū & oſsiū flexuræ cubiti natura huiuſmodi eſt. & propter naturæ modū, oſſa
circa genu ſępe quidē luxātur,facile aūt rurſusincidūt ac reponūtur.Inflāmatio
uero nō magna accedit,neqꝫ uinculū articuli. Luxātur aūt plerūqꝫ in internam
partē,aliquādo etiā ad extremā,quādoqꝫ etiā ad poplitē.Horū omniū repoſitio
nes nō ſunt difficiles. Verū ſi quidē foras aut intro luxētur, hominē in humili
aliquo ſedili ſedere oportet,ita ut crus altius,nō tamē multo habeat.Extēſio aūt
plerūqꝫ moderata ſufficit,ita ut ab altera parte tibia,ab altera femur in diuerſum
extēdatur. At oſſa circa cubiti flexurā moleſtiora ſunt,ꝗ quę circa genu ſunt,et
difficiliusreponi poſſunt,etiā ob inflāmationē,ſi quis nō ſtatim reponat.Luxā
tur quidē minus ꝗ illa,uerū difficilius reponūtur ac coaptātur.inſuperqꝫ inflā-
mantur,ac collū acquirūt. Sūt aūt & horū plerūqꝫ paruæ inclinatiōes,aliquādo
ad partē ad coſtas,aliquādo ad externā,nō ut totus articulus ſit emotus,ſed ma
net quid iuxta oſsis brachij cauitatē,qua parte cubiti os excedēs habet. Talia i-
gitur ſiue hàc,ſiue illàc luxētur,facile eſt reponere:& ſufficit extēſio in directū ſi
ens,ſecundū brachij rectitudinē,ita ut alter iuxta manus iuncturā extēdat,alter
locū ſub alis amplectatur: Medicus uero altera manu ad emotū articulū admo-
ta,uolis impellat.altera prope ad articulū iniecta retrudat. Obediūt aūt tales lu
xatiōes,et nō tarde reponūtur,ſi quis antea ꝗ inflāmētur reponat.Luxātur aūt
plerūqꝫ magis ad internā partē.luxātur etiā ad externā. Innoteſcit id ex figura:
& talia ſæpe etiā abſqꝫ uehemēti tēſione rurſus incidūt.Oportet aūt in his quæ
intro luxātur,articulū quidē ad naturā ſuā repellere,cubitū uero magis in pro-
nam partē uergentē circūducere. Et plerūqꝫ ſanè cubiti luxationes huiuſmodi
ſunt.Si uero trāſgreſſus fuerit articulus,aut hàc,aut illàc,ſupra cubiti os, quod
ad brachij cauitatē excedit:fit quidē raro hoc,ſi uero fiat, non amplius ſimiliter
extēſio in directū fiēs,talibus luxationibus idonea eſt.In tali *enim* extēſione,os
à cubito excedēs,brachij tranſgreſsionē prohibet. Oportet itaqꝫ ſic emotis ex-
tenſionem tali facere,qualis prius deſcripta eſt,ubi quis oſſa brachij fracta deli-
gat,ut ab alia quidē in ſupernā partē tēſio fiat,ab ipſa uero cubiti flexura,ad in-
fernam cogatur. Sic enim brachiū ſupra ſuū ſinū maxime eleuabitur. Si uero ele
uatū fuerit,facilis eſt reſtitutio cum uolis manuū, ita ut emotam quidē brachij
partem apprehēdentes impellamus, os uero cubiti iuxta articulū retrudamus,
utraqꝫ eodē modo,minus tamē. Atqꝫ talis extēſio huiuſmodi luxatiōis iuſtiſsi-

 ma

ma est. Poterit etiã reponi per extensionẽ in directũ, uerũ minus ꝙ hoc modo. At si in anteriorẽ partem brachiũ luxetur: rarissime aũt hoc cõtingit. Sed quid repẽtina eluctatio non eiecerit? Multa enim etiã præter naturã suam excidunt, etiãsi magnũ quid sit quod prohibeat. Huic aũt eluctationi magnũ quoddã obstaculũ est, & os crassius quod superexcedit, & multa neruorũ extensio: attamẽ quidam sanè eluctantur. Signũ aũt his qui ita eluctati sunt. Nihil enim de cubito flectere possunt. Manifestus est etiã articulus ad contactũ. Si quidẽ igitur nõ statim repositus fuerit, uehemẽtes ac uiolentæ inflammationes, itemꝗ febriles fiunt. Si uero statim quis occurrat, facile reponi potest. Oportet aũt linteũ durũ conuolutũ (suffecerit nõ magnũ) imponere obliquũ in cubiti flexuram, & derepente cubitũ inflectere, & manũ ꝙ maxime ad humerũ adducere. Sufficiẽs igitur fuerit hæc repositio his qui ita eluctati sunt. Sed & extẽsio in directũ, hunc repositionis modũ coaptare potest: uolis tamẽ manus in eminentẽ brachij partem iniectis, iuxta flexurã retro impellere oportet, ita ut aliquis inferne ijsdem in cubiti gibbũ iniectis, ad cubiti rectitudinẽ retrudat. Efficax est etiã in hoc luxationis modo illa extẽsio quæ prius scripta est, quomodo ossa brachij fracta extẽdere oportet, ubi sunt deligãda. Postꝗ uero extẽta fuerint, sic cũ manuũ uolis iniectis coaptationes facere, uelut etiã prius scriptũ est. Cæterũ si in posteriorem partem brachiũ exciderit, raro autẽ hoc cõtingit, hæc luxatio omniũ maxime dolorosa existit, & febres cõtinuas meracæ bilis paucorũ dierũ ac maxime lethales inducit. & tales extendere brachium nõ possunt. Si igitur statim affueris, extẽto cubiti gibbo cogere oportet, & spõte incidit. Si uero febris præuenerit, nõ amplius reponere oportet. dolor enim in cogendo augescet. Vt aũt in summa dicã, neꝗ aliũ articulum febriẽti reponere oportet, minime uero cubiti gibbũ. Sunt aũt & aliæ læsiones ac molestiæ circa cubiti gibbũ. Hoc enim os crassius, si quando ab altero emotum est, neꝗ flecti, neꝗ extẽdi similiter potest. Manifestũ aũt fit ex cõtactu, iuxta cubiti flexurã, circa uenæ discissionẽ supra musculũ tendentẽ. Quibus aũt tale accidit, his non amplius facile est ad suã naturã reducere. Neꝗ enim aliã ullam cõmunem duorũ ossiũ cõnexionẽ emotam, ad pristinã naturã collocare facile est: sed necesse est tumorẽ habere ipsam disparationẽ. Quomodo uero deligare oportet in articulo, dictum est in deligatione circa malleolũ. Quibusdã aũt os cubiti brachio subiectũ frangitur, quandoꝗ quidẽ chartilaginosa ipsius pars, ex qua tendo retro brachiũ enascitur, & ubi hæc emota fuerit, febrile est ac malignũ. Articulus tamen manet in suo loco. ęqualiter enim basis ipsius hac parte excedit. Quũ autem abductus fuerit ea parte qua caput brachij excidit, uagabũdus magis fit articulus, ꝙ si penitus sit abruptus. Nã ut in summa dicam, omnia ossa quæ fragũtur, minus noxia sunt, ꝙ si ossa quidẽ non frãgantur, uenæ aũt & nerui alicuius momenti in his locis cõtundantur. Vicinius enim ad mortẽ accedũt hæc ꝙ illa, si febris cõtinua accesserit. Paucæ tamen tales fracturæ fiunt: quandoꝗ uero hoc brachij caput iuxta appendicem frangitur, atꝗ hoc quum uideatur multo magis noxium esse, longe mitius noxis circa cubiti gibbum cõtingentibus existit. Quomodo igitur singulas luxationes reponere, & præsertim curare oportet, scriptum est: & quòd statim reponere articulũ maxime confert, propter celeritatem inflammationis neruorũ. Nam etiamsi elapsa statim reposita fuerint, similiter tamen nerui distentionẽ facere solent, & ad tempus aliquod tum extensionem, quam facere

facere solent, tum influxionẽ impedire. Cõfert aũt omnia hæc similiter curare, & quæ frangũtur, & quæ disparãtur, & quæ luxantur. Omnia enim multis linteis, & splenijs, & cerato curare oportet, uelut etiã alias fracturas. At figurã cubiti gibbi in his etiã omnino talem facere oportet, qualẽ in his quibus brachiũ fractum, & cubitus deligabatur. Cõmunissima enim omnibus luxationibus, & emotionibus, & fracturis, hęc figura est. Cõmunissima itẽ ad distentionẽ postea faciendã, & ad singula extendenda, ac inflectẽda. Hinc enim uię sunt ad utrasq; partes cõsimiles. Cõmodissima est etiã hæc figura ipsi ægroto, ut ipsum & gestet, & appẽsum excipiat. His adde si à callo apprehẽsus fuerit, si quidẽ extenta manus apprehẽdatur, melius fuerit si non adsit. multis enim impedimẽto erit, paucis adiumẽto. Si uero inflexa, magis quidẽ cõmoda fuerit. Verũ longe cõmodior, si mediam figurã obtinens callo apprehẽdatur. & hæc quidẽ de figura. Deligare uero oportet, primũ lintei initio super ipsam læsam partẽ iniecto, siue fracta fuerit, siue emota, siue disparata. primas etiã obuolutiones super ipsam facere, ita ut maxime hac parte innitãtur, minus uero hinc atq; illinc. Deligationem autem cõmunem facere oportet, & cubiti, & brachij, utriusq; multo plus q̃ plerisq; faciunt, quo q̃ remotissime à læsa parte tumor hinc atq; illinc exprimatur. Circũdetur insuper etiã acuta cubiti pars, siue læsio in hac fuerit, siue nõ, ut ne tumor ibi circa ipsam colligatur. Fugiendũ uero est in deligatione, quantum eius fieri potest, ut ne circa flexurã multa lintea coaceruata sint. Cõpressio autẽ q̃ maxime circa læsam partẽ facienda est. Sed & reliqua cõpressio ac laxatio eadem adhibeatur, & ijsdem temporibus singula, quemadmodũ in ossium fractorũ curatione antea scriptũ est. Et religationes postea per diem tertiũ fiant. Videatur aũt laxa esse deligatio tertia die uelut etiã tunc. Et ferulæ cõueniente tempore adhibeantur. Neq; enim alienũ hoc est, & in his quibus ossa fracta, & quibus nõ fracta sunt, si non febriant. Sint autẽ q̃ laxissimæ partim à brachio extentæ, partim ad cubitũ positæ: & non sint crassæ. Necesse est etiã inæquales ipsas esse inter se, ut uicissim permutẽtur qua parte cõducit, cõiectura iuxta inflexionẽ fiẽte. Quin & spleniorũ appositionẽ eiusmodi facere oportet, uelut de ferulis dictũ est, ita tamẽ ut paulo tumidiora super læsam partẽ apponãtur. Tẽpora uero ab inflãmatione, & ab his quę prius scripta sunt cõiectare oportet.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE ARTICVLIS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

HVMERI uero articulũ uno modo luxari noui, ad locũ sub alis. Sursum aũt nunq;, neq; ad externã partẽ. Non tamẽ affirmauerim an luxetur, aut nõ, etiãsi habeã quod dicã de ipso. Sed neq; in anteriorẽ partẽ unquã uidi, neq; uidetur mihi unquã excidisse. Medicis tamẽ uidetur ualde in anteriorẽ partẽ luxari, et maxime decipiũtur in his, quorũ carnes tabes circa articulũ & brachiũ occupauit. Apparet eñ in talib. caput brachij omnino in anteriorẽ partẽ eminẽs. Atq; ego tale aliquãdo nõ excidisse asserẽs, ob hãc rẽ apud medicos et uulgus male audiui. Solus eñ ipsis ignorare uidebar,

alij uero omnes cognoscere. Nec potui ipsis persuadere, nisi admodum difficulter, rē ita se habere. Si quis in brachio supernā humeri partē carnibus denudarit, denudarit aūt qua parte musculus sursum tendit. Nudarit item tendinē, qui sub alis, & iuxta clauiculam ad pectus est: apparuerit utiq; caput brachij in anteriorē partem uehemēter eminens, etiāsi non sit elapsum. A natura enim pronum est brachij caput in anteriorē partem, reliquum aūt brachij os, ad externā partē incuruū. Conuersatur aūt brachium cū scapulæ cauitate obliquū, quum iuxta costas fuerit porrectū. Quum uero ad anteriorē partem extēta fuerit tota manus, tunc brachij caput è directo est in scapulæ cauitate, & nō amplius in anteriorē partem eminere conspicitur. Verū de quo nunc est sermo, nunquā uidi in anteriorē partem elapsum: nō tamen affirmarim ne de hoc quidē, an ita excidat, nec ne. Quū igitur exciderit brachiū ad locū sub alis, multi reponere nouerunt, utpote ꝙ multis elabatur. Eruditi aūt est omnes modos nosse, quibus medici id reponunt, & quo modo quis his modis ꝗ optime utatur. Optimo uero horū modorum uti oportet, si fortissimā necessitatem uideris. Optimus aūt est qui postremus describetur. Quibuscūq; igitur frequenter humerus excidit, hi plerūq; ipsi sibijpsis ad reponendū sufficientes sunt. Immissis enim alterius manus digitis ac nodis in locū subalarem, articulū sursum cogunt, cubiti uero gibbum ad pectus adducūt. Eodem etiā modo medicus reponet, si ipse quidē sub alam, articulo magis intro elapso, subtentis digitis à costis diducat, ita ut capite suo in summū humerū iniecto, renitēdi gratia, genibus uero iuxta cubiti gibbū ad brachiū admotis, ad costas retrudat. Cōducit aūt eum qui reponit fortes manus habere: aut ipse quidem manibus et capite ita faciat, alius uero quidā cubiti gibbū ad pectus adducat. Est autē & humeri repositio, ut cubitus retrorsum ad spinā subducatur, deinde altera manu in summā gibbi cubiti partem iniecta retortio fiat, altera uero iuxta articulum retro innitatur. Hæc repositio, & ea quæ prius dicta est, quū non sint secundū naturam, tamen articulū circumagitantes incidere cogūt. Qui uero calcaneo reponere conātur, propinquū quid ei quod est secundum naturam cogūt. Oportet autem hominē humi supinū reclinare, eum uero qui reponit humi sedere qua parte articulus excidit. Deinde apprehensam manū læsam, cū suis manibus extēdere, calcaneo uero in subalarem locū iniecto, dextro in dextrū, sinistro in sinistrū, retrudere. Oportet aūt in cauitatem sub ala rotundū quid cōgruens indere. cōmodissimæ uero fuerint pilæ ualde paruæ ac duræ, quales multę ex corijs cōsuuntur. Si enim nō eiusmodi quid inditū fuerit, calcaneū ad brachij caput peruenire nō potest. Dum enim manus extēditur, locus sub ala cauatur. Tendines enim qui hinc atq; illinc locū sub ala cōstringunt, cōtrarij sunt. Oportet aūt aliquē ab altera parte eius qui extēditur considentē, sanum humerū continere, ut ne corpus circūtrahatur, dum læsa manus in alterā partem extēditur. Postea ubi pila sub alā subdita fuerit, molle lorū sufficiēti latitudine præditū, circū pilam circūdare oportet, ita ut quidē eo loro ex utrisq; initijs apprehēso sursum retrahat, à capite eius qui extenditur considēs, & pede ad summi humeri os innitēs. Pila uero ꝗ penitissime & maxime intus ad costas sita sit, et nō ad brachij caput. Est et alia repositio, quū humerū alter subdit. Maiorē tamē esse oportet eū qui humerū supponit, ita ut apprehēsa manu, humerū suū acuminatū sub illius luxati alā supponat, & deinde aliquantum

tum uerset, ut uelut sedi insideat, ea coniectura facta, ut homo ille circa humerũ suum ex ala pendeat, ipse uero seipsum in hunc humerũ altiorẽ faciat ꝙ in alterum, brachiũ aũt pendentis ad pectus suũ ꝙ citissime cogendo adducat. In hac uero figura insuper cõcutiat ubi hominẽ sustulerit, quo reliquũ corpus in aduersam partẽ brachio quod continetur uergat. Si uero ualde leuis fuerit homo, puer aliquis leuis insuper ex ipso retrorsum dependeat. Atq; hæ omnes repositiones in palestra usitatę sunt, eo quod nõ opus habẽt aliorũ instrumentorũ importatione. Poterit tamen quis etiã alibi his uti. Sed & qui circũ pistillum cogunt, propemodũ secundũ naturam reponunt. Oportet aũt pistillum molli quadã fascia esse inuolutũ: minus enim ita labarit: & inter costas ac brachij caput subter intrusum. & si quidẽ breue fuerit pistillum, collocare hominẽ in sedili aliquo oportet, quo uix brachiũ circũ pistillũ circũdare possit. Sit aũt potius longũ pistillum, quo homo stans fermè circũ pistillum depẽdeat. Postea brachium quidẽ et cubitus circa pistillũ porrigãtur. ab altera uero corporis parte, quis manibus circa ceruicẽ ad clauiculã circumiectis deorsum cogat. Hæc repositio moderate secundũ naturam est, & repositionẽ facere potest, si probe ipsam tractent. Quin & per scalam alia quædã huiusmodi repositio fieri potest, & adhuc melior, eo quòd corpus hinc atq; illinc eleuatũ, securius librãdo adæquari potest. Nam circũ pistillum etiamsi humerus fixus maneat, periculũ tamen est ne corpus hac aut illac circũagatur. Oportet tamen & super scalam superne rotundum quid deligatũ esse, quod ad loci sub ala cauitatẽ congruum sit, & quod brachij caput ad naturã redire insuper cogat. Optima uero ex omnibus repositionibus talis est. Lignũ esse oportet latitudine quidẽ quinq; aut quatuor in totũ digitorũ, crassitudine uero duorũ digitorum, aut etiam tenuius, lõgitudine aũt bicubitali, aut paulo breuius. Sit autẽ altera parte summa rotundũ, & angustissimũ ac tenuissimũ hac parte, habeatq; crepidinẽ paululum supereminẽtem, in extrema rotunditatis parte, sed nõ ea quæ ad costas, uerũ ea quæ ad brachij caput existit, quo sub alam cõgrua sit, iuxta costas sub brachij caput subdita. Linteo aũt uel fascia molli, lignũ summa parte obuoluatur, quo leuius reddatur. Deinde subdito ligni capite ꝙ penitissime sub alã, inter costas ac brachij caput, totam manũ ad lignum porrectã alligare oportet, iuxta brachiũ, iuxta cubitũ, & iuxta manus iuncturã, quo ꝙ maximę sit quieta. præ omnibus autẽ curandum est, ut summa ligni pars, ꝙ penitissime intra subalarẽ locum recipiatur, brachij caput transgressa. Postea inter duas columnas trabem trãsuersam probe alligare oportet, & deinde manũ cum ligno supra trabem trãsmittere, quo manus ab altera parte sit, corpus ab altera, trabs uero sub ala. & postea ad alteram partem manum deorsum cogere unà cum ligno, circum trabem: ad alteram uero reliquum corpus. Trabs autẽ ea altitudine alligetur, ut reliquum corpus eleuatum summis pedum digitis innitatur. Hic modus repositionis humeri longe optimus est. Iustissime enim commotionem facit, si solum penitius intus ad brachij caput lignum fuerit. Iustissimæ item sunt in utranq; partem adæquationem facientes librationes, & ad hæc ossi brachij securæ. Recentes itaq; luxationes citius incidunt, ꝙ quis putare possit, & priusquã extentæ esse uideantur. Sed & ueteres sola hæc repositio reponere potest, si non iam ob uetustatem, caro quidem in acetabulũ deuenit, caput aũt brachij in loco ad quẽ declinauit, semitam

sibijpsi

sibiipsi iam fecit. Verũtamen etiam ita inueteratũ brachij elapsum, mihi posse reponere uidetur. Quid enim iusta molitio non nouerit? manere tamen in loco posse, nõ ita mihi uidetur, sed prout cõsueuit rursus luxabitur. Idẽ facit etiam si circũ scalam, eodẽ modo uelut dixi præparatã, coactio trãsmissi brachij fiat. Abunde itẽ sufficit circũ magnam sedem Thessalicã coactionẽ facere, si recẽs fuerit luxatio. Præparatũ aũt esse oportet lignum, uelut dictũ est. hominẽ uero locare oportet in sede obliquũ, deinde brachiũ unà cũ ligno supra sedis reclinatorium transmittere, & ad alterã partem corpus deorsum cogere, ad alterã brachium cum ligno. Idem quoq; facit coactio supra biforem ianuam. His autem quæ forte præsentia fuerint utendũ est. Nosse igitur expedit, quòd naturæ à naturis multũ differũt, ad hoc ut elabẽtia facile rursus incidãt: differt etiã acetabulum ab acetabulo, quũ aliud facile transcẽdi possit, aliud minus. Plurimum item differt neruorũ ligamentũ, quum in quibusdã remissum sit, in quibusdam intentũ. Nam humiditas hominibus fit ex articulis, propter neruorũ cõnexionem, si laxa fuerit, & intẽsiones facile ferat. Multos enim uideas qui adeò humidi sunt, ut quãdo uelint, articuli ipsis citra dolorẽ excidant, & absq; dolore restituantur. Differt etiã habitus quidã corporis. Nã his quibus bene se habet mẽbrum, & carnosis, & minus excidit, & difficilius incidit. Vbi uero ipsi seipsis tenuiores & magis excarnes fuerunt, tunc & magis excidit, & facilius incidit. Argumentũ autẽ quòd hæc ita se habeant, hoc est. Bobus enim tunc magis femora excidũt ex acetabulo, quũ tenuissimi existunt. Fiunt aũt tenuissimi boues ad finem hyemis. Tunc igitur etiã maxime luxantur: si tamen & huiusmodi quiddam in medicina scribere conuenit. Verũ conuenit utiq;. Bene enim Homerus didicit, q; ex omnibus pecudibus boues q̃ maxime laborẽt hoc tempore. & ex bobus potissimũ aratores, eo quòd hyeme operẽtur. His itaq; maxime excidũt articuli. Hi enim maxime attenuãtur. Nam reliqua quidẽ pecora breuẽ herbam depasci possunt, Bos autẽ non ita ualde priusquã alta fiat. Reliquis enim tenuis est labri prominẽtia, tenuis item superna maxilla. Boui uero crassa est labij prominentia, crassa item & obtusa superna maxilla. Quapropter in breues herbas subijcere nõ potest. Rursus solipeda animalia utpote utrinq; dentata, & dentes inter se cõmittere possunt, & sub breuẽ herbam dentes subijcere queunt, delectanturq; tali herba magis q̃ alta. Breuis enim herba in totũ melior ac solidior est q̃ alta, adde quòd alta etiam prius fructum effert. Ob hoc igitur ita cecinit,

Haud secus ac bobus nigris gratissima ueris
Tempora proueniunt.

quia gratissima apparet ipsis alta herba. Sed & aliàs bos laxum habet hũc articulum, magis q̃ alia animalia. & ob id etiam magis q̃ alia pedẽ trahit, & maxime quum macilentus est, et iam senex. Propter omnia hæc etiam maxime boui excidit. Plura aũt de ipso à me scripta sunt, eo quòd omniũ antea relatorũ testimonia hæc sunt. Verũ de quo nunc sermo est, excarnibus magis excidit, sicut etiã citius incidit, q̃ probe carnosis: & humidis ac excarnibus minus inflãmatur, q̃ siccis ac carnosis: & in posterũ tempus quoq; minus uincitur: sed & mucus amplior moderato subest, si non adsit inflammatio, & sic sanè lubricus fuerit. Mucosiores enim omnino sunt articuli excarnibus q̃ carnosis. Nã & ipsæ carnes eorũ qui non rectè ex arte fame macerati sunt, in macilentis mucosiores

sunt

sunt, quàm in crassis. Quibus tamen cum inflammatione mucus subest, his inflammatio uinculo facto articulum continet: & ob id hi qui submucosi sunt articuli non ualde excidunt, & exciderent utique si nõ plus aut minus inflãmationis accessisset. Quibus igitur quum articulus excidit, circumsitæ partes non inflãmantur, & statim citra dolorẽ humero uti possunt, hi putãt quidem nihil opus esse ut suijpsorum curã gerant, medici tamẽ est ut contra tales uaticinetur: talibus excidit rursus magis quàm his quibus nerui sunt inflammati. Atque hæc res in omnibus in homine ita habet, & maxime circa humerũ & genu. Maxime igitur etiã hęc excidunt. Quibus autẽ nerui inflãmati sunt, hi humero uti nõ possunt. Prohibet enim dolor & inflãmationis distẽtio. Tales igitur curare oportet cerato, & splenijs, & linteis multis deligando. Sub alam uero lanã mollem purã conuolutam subijcere oportet, ad cauitatẽ explendam, quo fulcimentũ quidem sit deligationi, articulũ uero sustentet. At brachiũ plerunque sursum uergẽs tenere oportet. Sic enim procul fuerit humeri caput à loco, in quẽ excidit. Oportet autẽ postquàm humerum deligaueris, brachiũ ad costas adalligare, fascia quadam in orbẽ circum corpus obducta. Fricare quoque humerũ oportet placide & accurate. Multarum autẽ rerum peritum medicũ esse expedit, & nõ minus frictionis. Ex eodẽ enim nomine, nõ idẽ euẽtus subsequitur. Nam et uincire potest frictio articulũ iusto laxiorẽ, & soluere articulũ iusto duriorẽ. Verũ de frictione in alio opere à nobis tractabitur. Talẽ igitur humerũ mollibus manibus fricare cõuenit, cõfert enim, & aliàs leniter. Articulum autẽ cõmouere non uiolenter, sed intantũ ut citra dolorẽ commoueatur. Restituũtur uero omnes articuli partim lõgiore, partim breuiore tẽpore. An autẽ brachium exciderit, his signis cognoscere oportet. Nam ubi iustũ corpus habent homines, manus item ac crura, sano in exemplũ uti oportet, ad nõ sanum: & nõ sano ad sanũ, nõ alienos articulos inspiciẽdo, (alij enim alijs magis extãtibus sunt articulis) sed ipsos eius qui affectus est, an dissimilis sit sanus ægroto. & hoc recte quidẽ dictum est, multam tamẽ erroneam intelligentiã talia habẽt: & non satis est solũ sermonis doctrina artẽ hanc nosse, sed conuersatione etiã uersare oportet. Multa enim præ dolore, aut ex alia causa, quũ non exciderint ipsis articuli, tamen nõ possunt in similes figuras restitui, in quales sanũ corpus figuratur. Proinde & talem figurã insuper intelligere ac cõsiderare oportet. Sed & in loco sub ala, caput brachij multo magis incumbere uidetur, in luxato quàm in sano. Quin & superne iuxta supernã humeri partem, cauus apparet locus: & summi humeri os extãs conspicitur, utpote articulo ad infernũ locũ digresso, & est etiã aliqua erronea in hoc intelligẽtia, sed postea de ipso scribetur. Est enim dignũ de quo scribatur. Pręterea in luxato cubiti gibbus magis à costis distare uidetur, quàm in altero. Si tamen quis uim afferens cogat, adducitur quidẽ, sed cũ dolore. Sed & sursum ad aurẽ manũ attollere cubiti gibbo extẽto, non ualde potest, uelut sanam: neque hàc & illàc similiter diducere. Hæc igitur signa sunt humeri luxati, repositiones itẽ præscriptæ et curationes hæ sunt. Operæpreciũ uero est discere, quomodo frequẽter excidẽtes humeros curare oporteat. Multi enim à certaminibus iam prohibiti sunt, ob hanc calamitatẽ, quũ aliàs penitus fuerint inculpabiles. Multi etiã ad res bellicas inutiles fuerũt, & ob hanc calamitatẽ perierunt. Sed & propterea res digna est quæ discatur, quòd nullũ nouerim qui recte medeatur, sed alios ne aggredi qui-

dem sciam, alios contra ꝙ conducit & sentire, & facere. Multi enim medici humeros luxatos usserũt, & iuxta supernã humeri partẽ, & iuxta anteriorem, qua parte caput brachij extuberat, & iuxta posteriorẽ paululum retro supernã partem. Hę igitur ustiones, si quidem sursum brachiũ excidisset, aut in anteriorem aut posteriorẽ partem, recte inustæ essent. Nunc uero quũ deorsum excidit, eijciunt magis hæ ustiones ꝙ impediunt. A superna enim spacij amplitudine caput brachij excludunt. Verũ hæc ita urere oportet. Cutem sub ala digitis apprehensam attrahere oportet, secundũ ipsam maxime rectitudinẽ, secũdum quam brachij caput excidit. Deinde ita attractam cutem in ulteriorem partem perurere. Ferramentis autẽ talia urere oportet nõ crassis, neq; ualde caluis, sed oblongis. Citius enim penetrãt, & manu firmata transigi possunt, pellucidis item his urere oportet, quo ꝙ celerrime pro uiribus penetrẽt. Nã crassa tarde penetrantia, latiores crustarũ elapsiones faciunt, & periculũ est ne cicatrices rumpantur, & nihilo quidem deterius hoc esset, uerũ turpius & ab arte alienius. Postquam aũt in ulteriorem partẽ perusseris, in plurimis satis est ut infernæ parti soli has crustas inuras. Quòd si periculũ esse nõ uideatur ne cicatrices rumpantur, sed multum spacij interpositũ sit, tenue quoddã specillum per inusta foramina traijcere oportet, cute adhuc attracta. Neq; enim aliàs traijcere posſis. Vbi uero traieceris, cutẽ dimittere. Postea inter crustas aliam crustam tenui ferramẽto infligere ac inurere, donec specillũ contingas. Quantũ uero de cute sub ala apprehẽdere oportet, hinc cõiectare licet. Glandulæ sub ala sunt, sicut etiã in alijs corporis partibus. Verũ in alio libro de tota glandularum natura scribetur, quòd sint, & qualia in qualibus significãt ac possunt: glandulas igitur simul apprehendere nõ oportet, neq; ea quæ glandulis sunt interiora. Magnũ enim afferunt periculum. Sũt enim neruis maximi momẽti uicina. Quantũ uero extra glandulas est, eius ꝙ plurimam partẽ apprehẽdere oportet. Nihil enim periculi est. Nosse tamen hoc expedit, ꝙ si fortiter brachiũ extenderis, nihil cutis sub ala apprehẽdere poteris, quod sanè attractu memorabile sit. Distrahitur enim in extẽsione. Nec uero neruos ulla machina uulnerare oportet. Hi enim prõpti expositi sunt ac extẽti in hac figura. Si uero parũ brachiũ eleuaris, multũ quidem cutis apprehendes: Nerui uero quorũ curam gerere oportet, intus ultra apprehensionẽ cõsistent. Nónne igitur in omni arte præ omnibus curandũ est, ut in singulis figuræ iustæ inueniantur. Atq; hæc quidẽ de loco sub ala. & sufficiũt hæ apprehensiones, si crustæ recte fuerint inustæ. Extra uero alã duo solũ loci sunt, ubi quis crustas inurere queat huic affectioni auxiliantes. Vnã in anteriore parte, inter brachij caput, & tendinẽ iuxta alam. Et hac quidem parte cutem penitus perurere oportet, sed nõ altius. Vena enim crassa propinqua est, et nerui, quorũ neutra igne calfacienda sunt. Retrorsum aũt alteram crustam inurere licet, multum supra tendinẽ, qui est iuxta alam, et paululũ infra brachij caput. Et cutẽ quidem penitus perurere oportet, Verũ neq; hic ualde altam crustam facere. Inimicus enim est ignis neruis. Curare igitur ulcera per omnem curationẽ oportet, ita ut brachiũ nunquã uehementer extendas, sed moderate, ulcerũ saltem curandorũ gratia. Minus enim ita perfrigerantur. Conducit enim omnes ustiones tegere, ut etiam leniter curẽtur, & minus disparentur, minusq; sanguinis erũpat, & minus conuulsio accedat. Vbi uero pura facta fuerint ulcera, & ad cicatrices deuenerint

nerint, tũc sanè penitus brachium semper die ac nocte costis alligatũ esse oportet. Sed & quũ sana facta fuerint ulcera, similiter ad multum tempus, brachium ad costas alligandũ est. Sic enim maxime cicatrix induci poterit, & spatij amplitudo intercipietur, in quã maxime luxatur brachiũ. Quibuscunq; uero humerus repositione fuerit destitutus, si quidem homines adhuc crescant, os brachij non similiter ut sanum coaugescit, sed augescit quidem, uerũ altero breuius aliquanto efficitur. Et qui mustellæ cubito prędití sunt, paruum'q; ac macilentum brachiũ ex natiuitate habent, galeancones uocati, ob duplices has calamitates fiũt tales, tum si talis aliqua luxatio ipsos dum in utero sunt corripuerit, tum ob aliam calamitatẽ, de qua postea aliquãdo scribetur. Quin & hi quibus dum adhuc infantes sunt, profundæ ac submersæ suppurationes circa brachij caput fiunt, omnes galeancones efficiuntur. & siue secti fuerint, siue usti, siue sua sponte ipsis eruperint, hæc ita se habere nosse oportet. Qui tamen ex natiuitate galeancones sunt, etiamsi manu potentissime uti possint, tamen neq; ipsi extento cubiti gibbo, brachiũ ad aurem extendere ac eleuare possunt. Sed multo minus hanc q̃ sanam manum. Quibus uero iam uiris exciderit humerus, & repositus non fuerit, his superna humeri pars magis excarnis efficitur, et habitus hac parte tenuis fit. Quũ tamẽ dolor cessauerit, nõ omnia ea similiter operari possunt, quæ eleuato cubiti gibbo à costis in obliquũ operari oportet. Quæ uero transmoto brachio iuxta costas, aut in anteriorem, aut in posteriorẽ partem operari oportet, ea operari possunt. Nam & scobinam, & serram trahere poterint, securi item findere, & fodere, si non ualde sursum cubiti gibbũ attollant, sed & alia iuxta tales figuras operantur. At uero quibus summus humerus fuerit auulsus, his os auulsum extra eminens apparet. Est autẽ hoc uelut uinculũ clauiculæ & scapulæ. Alia enim est hominis natura hac parte q̃ aliorũ animalium. Medici igitur in hoc uulnere maxime falluntur. Nam quũ os auulsum emineat, superna humeri pars humilis & caua apparet, ut etiam uelut humeri elapsi curam adhibeant. Multos igitur noui medicos, aliàs nõ malos, qui grauiter afflixerũt, tales humeros reponere conãtes, ita excidisse rati, & nõ prius desistunt ipsi existimare se humerũ reponere, q̃ uel desperarint, uel frustrati fuerint. His curatio quidẽ eadem quæ etiã alijs huiusmodi, ceratũ, splenia, & lintea, & deligatio eiusmodi. deorsum tamen cogere os supereminẽs oportet, & splenia super hoc ponere plurima, & hac parte maxime premere: & brachium ad costas adalligatum ad supernã partem tenere. Sic enim os auulsum maxime appropinquarit. Hæc tamen probe nosse expedit, & uelut certa prædicere, si alioqui uoles, quòd nullum detrimentũ, neq; paruũ, neq; magnũ, humero contingit ex hoc uulnere. Sed locus turpior euadit. Neq; enim hoc os in pristinã sedem similiter firmari poterit, uelut natura exigit, sed necesse est plus aut minus tumidum esse ad supernam partem. Neq; enim aliud ullum os in eundẽ locũ restituitur, quod cum alio osse cõmunionem habet, & adhærẽs à ueteri naturali sede auulsum fuerit. Paucis aũt diebus summus humerus doloris exors fit, si probe deligetur. Clauicula porrò fracta, si quidẽ penitus caulatim hoc contigerit, curatu facilior est. Si uero oblonge, difficilius sanatur: & contraria in his contingũt, aliter q̃ quis putauerit. Nam quæ penitus caulatim fracta est, cogi magis poterit ut ad naturam redeat. Et si diligens cura adhibeatur, partem quæ superior est, inferiorem

fecerit figuris idoneis,& deligatione conueniente. Si uero perfecte non firmata fuerit, attamen superemineens osis pars non ualde acuta fit. At quorum os in longitudinem fractum fuerit,his similis osibus auulsis calamitas contingit,de quibus antea scriptum est. Neq; enim ipsum ad seipsum ualde firmari solet, & summa osis eminētis, ualde acuta fit. In uniuersum igitur nosse expedit,quòd nullum detrimentū neq; humero,neq; reliquo corpori,ob clauiculæ fracturam accedit,si non insuper corruptio aliqua cōtingat. Raro autem hoc fit. Deformitas tamen circa clauiculæ fracturam accedit, primū turpisima, deinde uero minor fit. Coalescit autem clauicula cito, itemq; alia ossa laxa. Celerem enim calli obductionem talia faciunt. Quum igitur recens fracta fuerit, uulnerati ad curationem festinant, maius malum esse putantes q̃ est, & medici quoq; prompti sunt ad recte curādum. Progressu uero temporis & uulnerati, utpote qui neq; dolent,neq; iter facere,neq; cibum capere prohibentur, negligunt: & medici, utpote qui suis sedibus restituere nō possunt,aufugiunt, neq; uulneratorū negligentiā ægre ferunt. In hoc autē calli obductio acceleratur. Deligationis uero modus plerisq; cōsimilis est,ut cerato & splenijs,& mollibus linteis curatio fiat. Insuper autem & hæc curatio, & hæc animaduersio habenda est, & præsertim in hac aggresione:quòd plurima splenia iuxta eminentem partem imponere oportet,& plurimis deligationibus maxime circa hanc partem premere. Sunt aūt aliqui quibus cōplacuit plumbum graue insuper adalligare, ut supereminentē partem deorsum cogat. Fortasis aūt neq; intelligunt qui simpliciter deligant. Sed neq; hic modus ad clauiculā fractam pertinet. Neq; enim fieri potest ut id quod eminet memorabili modo deprimatur. Alij uero quidam sunt, qui quū cognouerint q hæ deligationes erroneæ sunt,& nō secundū naturam supereminētia deorsum cogunt:deligant quidē ipsos splenijs & linteis utētes, uelut etiam alij. Verum cincto homine fascia quadam qua parte maxime cingi solet, postq; splenia supra eminētes fracturas imposuerunt,ita ut isthic magna mole extuberēt,tunc initiū lintei ad cincturam ex anteriore parte alligant, atq; ita deligant in directū clauiculæ extendentes ac retrorsum ducētes,& isthic cincturæ circumdatum in anteriorem partem reducunt, & rursus in posteriorem. Aliqui uero nō cincturæ linteū circumdant,sed circum interfœmineū iuxta sedem,& per spinam linteū circumdantes,hoc modo fracturā comprimūt. Hæc itaq; si quis inexpertus audit,prope secundū naturam esse uidētur, uerū si quis utatur inutilia existunt. Neq; enim stabilia sunt, etiāsi decūbat quis, quāuis ita uel maxime stabilitas cōtingat:attamē si decūbens aut crus inflexerit, aut ipse se inclinet,omnia deligamenta mouebūtur. & alioqui noxia est hæc deligatio. Nam & sedes intercluditur,& lintea in hac angustia aceruata fiunt. & quæ rursus cingulo circūdantur,nō ita ualida facta cinctura circūdari possunt, ut non cingulū sursum ascendere cogant,neq; ita necesse est omnia deligamenta laxari. Quàm proxime uero quis rem cōficere uideri posit,etiamsi nō magna faciat,si quibusdā linteis cingulū circūdet,plurimis aūt linteis priorē deligationem perficiat. Sic enim maxime stabiles fuerint deligationes, & mutuam inter se opem tulerint. Plurima igitur ex his quæ cōtingunt his quibus clauicula fracta est relata sunt. Insuper aūt & hoc adintelligere oportet,q clauicula plerūq; frangitur ita ut os quod à pectore est,ad supernā partem emineat:quod uero à summo

mo humero est, in infernam partẽ subsidat. Causæ uero horũ hę sunt, ꝙ pectus neq; multo inferius neq; superius procedere potest. Nã articuli in pectore motus paruus est. Ipsum enim sibiipsi, & spinę, ex cõtinuitate cõmissum est. Proxime quidẽ clauicula ad humeri articulũ fluctuat. Cogitur enim frequentẽ motũ habere, propter summi humeri connexionẽ. & alioqui ubi uulnerata est, ad supernã partem defugit ea pars quæ pectori adhæret, & nõ ualde ad infernã partem cogi potest. Nam & à natura leuis est, & loci amplitudo ipsi superne maior est quàm inferne. At humerus & brachiũ, & quæ his annexa sunt, à costis ac pectore facile exolui possunt: & propterea multo superius ac inferius abduci queũt. Quum igitur fracta fuerit clauicula, os quod ad humerũ est magis deorsum repit. Huc enim ipsum unà cũ humero & brachio defluere procliuius est quàm sursum ferri. Quum igitur hæc ita se habeant, imprudenter se gerunt qui superemi nentẽ ossis partẽ deorsum cogere oportere putãt. Nam infernã ad supernã adducendã esse manifestũ est. Hæc enim motũ habet. Hæc est quę à natura discessit. Clarũ itaq; est aliter nullo modo ipsam cogi posse. deligationes enim nihilo magis appellunt quàm repellũt. Si uero quis brachiũ quàm maxime ad costas admotũ sursum cogat, ut quàm acutissimus esse humerus uideatur, perspicuũ est ꝙ sic adaptari poterit ad os quod à pectore est, unde est diuulsa. Si quis igitur legitima deligatione utatur, celeris curationis gratia: & reliqua omnia frustra fieri putet, præter figurã relatam, is & recte intellexerit, & celerrime ac optime curauerit. Decũbere tamen hominẽ multũ refert, & sufficiũt dies xiiij. si quieuerit, aut ad summũ uiginti. Si tamen cõtrario modo clauicula fracta fuerit, quod nõ ualde cõtingit, ut os quod à pectore est subsidat, quod uero à uero à summo humero est superemineat, alteriq; superstet: nulla magna curatiõe in his opus fuerit. Ipse enim humerus & brachiũ si demittatur, ossa inter se committere ac firmare potest. & uilis quæpiã deligatio suffecerit, & pauci dies satis erũt ad callum obducendũ. Quòd si hoc modo fracta nõ fuerit, sed in obliquum hàc uel illàc luxata, ad naturã reducere oportebit, humero cũ brachio sursum adducto, uelut etiã ante dictũ est. Quũ aũt ad pristinam naturã resederit, reliqua curatio uelox erit. Plerasq; igitur immutationes ac luxationes, brachiũ si sursum cogatur corrigit. Quæcũq; uero luxationes ex supernis oblique ad latus fiũt, aut deorsum, his correctio præparatur, si homo supinus decubuerit, iuxta medias aũt scapulas aliquid altius suppositũ fuerit, quo pectus maxime in utranq; partẽ inflexũ sit: & brachiũ adducat quis ad costas porrectũ. Medicus aũt altera manus uola in brachij caput iniecta retrudat, altera ossa fracta cõponat. Sic enim quàm maxime ad naturã reduxerit. Verũ quod iam dictũ est, supernũ os facile ad partẽ subsidere solet. Plerisq; igitur ubi deligati fuerint, figura ipsa opitulatur, ita ut ad ipsas costas cubiti gibbũ habentes, hoc modo humerũ ad supernã partem cogãt. Quibusdã uero humerũ quidem sursum uelut dictũ est, cogere oportet: cubiti aũt gibbũ ad pectus adducere: summã uero manũ ad summũ sanũ humerũ adhibere. Siquidẽ igitur decũbere sustinet, fulcimentũ aliquod quod obfirmet apponere oportet, quo humerus quàm maxime superne maneat. Si uero obambulare uolet, fundã ex fascia factã, & acutæ gibbi cubiti parti circũdatã, de collo appensam gestare oportet. Cubiti porrò gibbi articulus ubi emotus aut luxatus est, ad costas, aut foras, acuta ipsius parte in brachij cauitate manẽte, extensione

in directū facta,id quod eminet retrorsum & in obliquū repellere oportet. Vbi uero perfecte excidit,aut hàc,aut illàc,extensio in qua brachiū fractum deligatur requiritur.Ita enim incurua gibbi pars nō impediet. Excidit aūt maxime ad partē uersus costas.Correctiones uero facere oportet ꝙ plurimū abducendo, & ut ne brachij caput cornicem contingat,sublimē circūducere ac inflectere,& nō in directū cogere,simul aūt cōtraria in utraꝗ; partē detrudere,& in sedē cōpellere.Cōtulerit etiam in his gibbi cubiti inuersio,modo in supinam,modo in pronam partē.Curatio uero ex figura est,ut summā manum paulo altiorē cubiti gibbo habeāt,brachium uero ad costas.Sic etiā appensi exceptio, & positio, & gestādi facilitas, & natura,& usus, in cōmuni sunt, si modo non male callus obducatur.Obducitur autē cito.Curatio fit linteis iuxta legē articularem,ita ut acuta eius pars insuper deligetur.Recrudescit aūt maxime cubiti gibbus febribus,doloribus,nausea & uomitu meracæ bilis, præsertim si retrorsum luxatus fuerit,ob torporē:deinde,si in anteriorē partem. Verū curatio eadē est. Repositio uero retrorsum luxati,ut extētum distēdamus:Signū aūt est,ꝙ extēdere ipsum nō possunt,sicut in anteriorē partē luxati, ꝙ inflectere nequeūt. Verū tūc durū quiddā inuolutū indere oportet,& circū hoc ab extēsione derepente inflectere. Disparationis aūt ossiū signū est manifestū ex cōtactu,iuxta uenā quæ in brachio finditur. At uero callus cito his obducitur. Ex natiuitate aūt breuiora sunt ossa infra noxā,plurimū quæ proxima sunt, cubiti.deinde manus. postea digitorū.Verū brachiū & humerus robustiora fiūt,propter inuersionē.At altera manus propter opera adhuc fortior est.Imminutio uero carniū fit,si foras excidit,intrinsecus:Sin minus,in contrariū prout excidit. Cubiti uero gibbus si intrò,aut extra exciderit,extēsio fit in cōmuni figura cubiti ad brachiū.fascia eñ sub alam data, ipsam exceptā suspendere oportet:ad summū uero cubiti gibbū iuxta articulū pōdus appēdere,aut manibus deorsum cogere. Vbi uero articulus ultra eleuatus est,coaptationes manuū uolis fiūt,uelut etiā in manib.Deligatio quoꝗ; in hac figura,& exceptio appēsi,& positio.At si in posteriorē excidit partē,statim extentū palmis dirigere ac coaptare oportet.Simul aūt in directione etiā alijs opus est.Si in anteriorē,circū linteū conuolutū iustę molis inflectēdo simul directionē facere oportet.Si uero in alterā partē inclinarit,in directiōe simul utraꝗ; facere oportet. Verū curatiōi cōmunis est figura & deligatio. Possunt aūt et ex distētione omnia in cōmuni cōtingere.At uero repositiones aliæ ex supereleuatione reponūtur,aliæ ex extēsione,aliæ ex circūuolutione.Hæ uero ex figurarū excessibus,aut hàc aut illàc celeriter fiūt. Manus articulus aut intrò,aut extra luxatur,plerūꝗ; uero intrò.Signa aūt facilia cognitu sunt.Si eñ intrò luxatus est, digitos inflectere nō possunt.Si extra,extēdere nequeūt.Repositio fit,digitis supra mēsam positis, ut ab alijs atꝗ; alijs in diuersum extēsio fiat,et id quod eminet aut uola,aut calcaneo retrudatur,et in anteriorē partē deorsum protrudatur. Inferne uero iuxta alterū os moles aliqua cōuoluta mollis supponatur,si supra eminet,manu prona locata: si infra, supina. Curatio uero linteis fit.Tota porrò manus,aut intrò,aut extra,aut hàc aut illàc luxatur. Maxime uero intrò.Quādoꝗ; aūt & appēdix emota est.Quādoꝗ; uero alterum os disparatū distat.His extēsio fortis faciēda est,et quod quidē eminet retrudatur, alterū uero contrà trudatur,duabus speciebus simul cōtingentibus, & retrorsum

sum,& in obliquū,aut manibus supra mēsam,aut calcaneo.Quæ uero recrude scunt ac deformia sunt,tēpore ad usum corroborātur. Curatio fit linteis cū manu & cubito.& ferulæ usq; ad digitos ponūtur.At ferulis hæc deligata frequētius ꝙ fracturas soluere oportet,& perfusionē ampliorē adhibere.Ex natiuitate aūt manus breuior fit,& carnes imminuūtur maxime in contraria parte ei in qua luxatio facta est.At adulto iam ossa manent. Digiti uero articulus luxatus facilis cognitu est.Repositio fit extendens in directū,ita ut quod eminet os protrudatur,contrariū uero cōtra trudatur.Curatio fit fascijs ac linteis. Si uero nō reponantur, forinsecus callo obducitur. At si ex natiuitate, aut dum adhuc crescit homo, luxata fuerint ossa, breuiora fiunt infra luxationē, & carnes imminuuntur cōtraria maxime parte ei in qua luxatio facta est.In adulto uero ossa manent. Maxilla uero paucis iam perfecte luxata est.Os enim quod à superiore maxilla prodit,cum eo osse subiugatū est, quod sub aurem annexū est, quod'q; capita infernæ maxillæ cōcludit, ac dirimit,quū altero capite superius sit,altero inferius:& extremæ infernæ genæ partes ita se habēt,ut altera ob longitudinē non facile accessum admittat:altera uero cornix est,& supra iugale os excedit:Simul aūt & ambarū harum extremitatū neruosi tendines existunt, ex quibus musculi dependent,qui temporales ac manducatorij appellantur. Propterea autē appellantur,& propterea mouētur,eo quod hinc dependent.Nam in edendo,& in loquēdo:& in reliquo oris usu,superna quidē maxilla quiescit. Est enim capiti cōnexa,& non coarticulata.Inferna aūt maxilla mouetur.Coarticulata enim est à superna maxilla,& à capite.Cur igitur in cōuulsionibus ac distentionibus hic articulus distentus primus de se significationē præbeat:& cur plagæ tēporales periculosæ sint,ac soporē inducant,alio libro referetur. Quòd uero nō ualde luxetur,causæ hæ sunt.Sed & hæc quoq; causa est,quòd nō ualde tales ciborū necessitates hominē apprehēdunt,ut magis ꝙ potest hiet. Exciderit aūt à nulla alia figura,ꝙ si quis ualde hians maxillā in alterā partem diducat.Cōfert tamē ad hoc ut excidat,hoc ipsum. Quicūq; enim nerui,& quicūq; musculi circa articulos sunt,aut ab articulis,ex quibus colligantur,horum quicunq; in usu sæpe mouentur,hi etiā maxime ad extēsiones remittunt, quemadmodum etiam pelles mollissimæ multum remittunt. De quo igitur sermo est, luxatur quidē & excedit maxilla raro:laxatur tamē sæpe in hiatibus, uelut etiam aliæ musculorum ac neruorū immutationes hoc faciunt. Manifestum uero ex his maxime fit,ubi excidit. Prominet enim inferna maxilla in anteriorē partem,& in cōtrariam luxationi partem abducitur:& ossis cornix circa supernā maxillam tumidior fit:& infernas maxillas difficulter cōmittunt.Quæ uero repositio his cōueniat, manifestū est. Oportet enim aliquē uulnerati caput detinere, & alterū infernā maxillam intrinsecus ac extrinsecus ad mentū digitis apprehēdere,et primū maxillam aliquādiu hàc atq; illàc manu abducere,et ipsum hominē iubere,ut maxillam laxā habeat,& simul adducat,ac ꝙ maxime remittat.Deinde repēte tribus figuris simul laxare oportet,diligenti in hoc animaduersione habita.Nam & ex distortione ad naturā deducere oportet, & infernā maxillā retrorsum protrudere,ita ut ęger hęc sequatur,& maxillas cōmittat,ac non hiet.Atq; hæc quidē repositio est,& neq; alijs figuris fieri poterit.Curatio uero breuis sufficit.Spleniū em̄ inceratū apponitur,ac laxo deligamēto deligatur

tur. Securius aũt hęc aggresſio perficitur, homine supino reclinato, et coriaceo puluinari plenisſime farcto capiti supposito, ut in ipsum innitens ꝙ minimum cedat. Insuper autẽ & caput uulnerati aliquis detinere debet. Si uero ambæ maxillæ luxatæ fuerint, curatio quidẽ eadem est, uerũ hi os minus cõmittere posſunt. Nam his genæ prominentiores sunt, sed indistortæ. Quòd uero distortæ nõ sint, maxime cognoueris ex dentiũ tum supernorũ, tum infernorũ terminis è directo inter se correspõdentibus. His cõfert ut ꝙ citisſime reponãtur. Repositionis aũt modus prius dictus est. Si uero nõ reponãtur, animæ periculũ imminet, præ febribus cõtinuis, et torpido sopore. Soporiferi eñ hi musculi sunt, & dum alterãtur, & dum intendũtur præter naturã. Solet etiam aluus his biliosa, meraca, pauca egerere. Et si uomuerint, meraca uomũt. Hi igitur etiã moriũtur decima maxime die. At si fracta fuerit inferna maxilla, si quidẽ non omnino caulatim hoc cõtigerit, sed cohæret adhuc os, confractum tamẽ fuerit, dirigere quidẽ os oportet digitis circa linguã obliquam subiectis, forinsecus uero cõtra niti, prout cõtulerit. Et si distorti fuerint dẽtes iuxta uulnus cõmoti, postꝙ os directũ fuerit, dẽtes inter se cõiugare oportet, nõ duos solũ, sed etiã plures, atq; hoc maxime auro, sin minus, lineo filo, donec os corroboretur. Postea cerato, et splenijs paucis, & linteis modicis deligare, nõ nimiũ firmis, sed laxis. Nam hoc probe nosse expedit, ꝙ deligatio per lintea, maxillæ fractæ parũ quidẽ contulerit, si recte fiat: magnopere uero lęserit, si praue deligetur. Frequẽter aũt circa linguã explorare oportet, & multo tẽpore reniti ac digitis dirigere os cõfractum, optimũq; esset si hoc semper fieri posset, sed fieri nequit. Si uero os penitus caulatim diffractũ fuerit, raro aũt hoc cõtingit: dirigere quidẽ os oportet uelut dictũ est. Vbi uero direxeris, dentes cõiugare, quemadmodũ antea dictũ est. Magnopere enim cõtulerit ad quietẽ, & adhuc magis si quis recte coniungat, & uelut oportet suturas cõsuat. At enim nõ facile est omnẽ chirurgiã scripto exquisite prodere, sed ex his quæ scripta sunt, formã & imaginem concipere oportet. Postea corio opus est Carthaginẽsi, et si quidẽ iunior fuerit uulneratus, satis est squama inde detracta uti. Si uero adultior, ipso corio: ita ut desecta inde particula trium digitorũ latitudine, aut prout cõgrua fuerit, sublita prius è gũmi maxilla, ita enim mitius fuerit, glutine agglutinetur summa sui parte, ad diffractã maxillæ partẽ, digiti aut paulo ampliore distãtia à uulnere. Et hæc quidẽ particula ad infernã partẽ agglutinãda est, & habeat fissuram è directo mẽti, quo acutam eius partẽ circũcirca cõplectatur. Alterum autẽ eiusmodi lorũ, aut paulo latius, ad supernã maxillæ partẽ agglutinare oportet, tãta à uulnere distãtia, quãta illa altera lori particula abfuit. Sit autẽ & hoc fissum, ut circũcirca aurẽ ambiat. Sint aũt hæc lora acuta, qua parte cõmittuntur, & ubi ipsorũ extremitates cõnectere ac colligare oportet. In agglutinatione uero, caro corij ad cutẽ uergat, Sic eñ magis agglutinatũ adhærescit. Postea extẽto hoc loro, magis aũt eo quod circa mentũ est ꝙ maxime, ne maxilla exacuatur, lora ipsa circa uerticẽ cõnectere oportet, & deinde linteo frontẽ deligare. & superiniectũ quid esse oportet, uelut moris est, quo uincula quieta sint ac firma. Decubitũ aũt faciat in sanã maxillã, nõ maxillæ, sed capiti innitens. Attenuandũ uero est corpus usq; ad dies decẽ, deinde renutriẽdum nõ tarde. Si eñ primis diebus inflãmatio nõ accesserit, in uiginti diebus maxilla corroboratur. perfecte enim callo obducitur, quemadmodum

modum etiam alia ossa rara, si nõ corruptio infestarit. Verũ de corruptionibus omniũ ossium alia longa tractatio restat. Hæc extẽsio per agglutinamẽta fiens, mitis est, & prõpta ad moderationẽ faciendam, & ad multas ac multis locis faciendas directiones accõmodata. At medici nõ intelligentia æque ac manibus prompti, tum in alijs uulneribus, tum in maxillarũ fracturis tales existunt. Varijs enim modis, & bene & male, maxillam fractã deligant. Omnis enim deligatio maxillæ sic fractæ, ossa ad fracturã magis uergẽtia inclinat, q̃ ad naturã ducit. Si uero inferna maxilla circa cõnexionem ad mentũ diuulsa fuerit. Sola autẽ hæc cõnexio in inferna maxilla est, Verũ in superna multæ. Sed nõ uolo sermone longius aberrare. In alijs enim morborũ speciebus de his dicendũ est. Si igitur cõnexio ad mentũ disparata fuerit, ipsam coaptare cuiuslibet uiri est. Os enim quod eminet, ad internã partẽ digitis admotis detrudere oportet. Quod uero intrò uergit, ad externã partem digitis immissis reducere. Hæc tamen extensione distenden do facere oportet. Facilius enim sic ad naturam redibũt, q̃ si quis ossa inter se cõplicans cogere conetur. Vbi uero coaptata fuerint, cõiugare oportet dẽtes inter se hinc atq; illinc, uelut prius dictũ est. Curare uero cerato, & splenijs paucis ac linteis. Deligationẽ aũt breuem potius q̃ uariam hic locus maxime admittit. Nã ut æquilibris nõ est, prope tamen ad æquilibriũ accedit. At lintei obuolutionẽ facere oportet, si quidẽ dextra maxilla eminet, in dexteram. In dexterã enim fieri putatur, si dextra manus deligationi præit. Si uero altera maxilla eminuerit, aliter deligationẽ ducere oportet. et si quidẽ recte quis coaptationẽ adeptus fuerit, & uelut cõuenit quieuerit, cita curatio cõtinget, & dentes illæsi manẽt. Sin minus, diuturnior fiet curatio, & distortionẽ habebit. dentes aũt læsi & inutiles fiunt. Porrò si nasus fractus fuerit, fracturę modus nõ unus est. Verũ qui pulchris deligationibus gaudent citra intelligentiã, tum in alijs multis damnũ incurrũt, tum in fracturis circa nasum uel maxime. Ex deligationibus enim hæc maxime uaria est, & quæ plurimas ascias habeat, & interruptiones ac interceptiones cutis maxime uarias rhõbiformes. Sicut igitur dictũ est, qui nulla intelligẽtia præditi aggressionis studio tenẽtur, ultro se offẽrũt ad nasum fractũ deligandũ. Vna itaq; alteraq; die lætatur medicus, gaudet quoq; is qui deligatur. Deinde cito quidẽ is qui deligatur satiatur. Noxia enim & molesta est gestatio: satis aũt est medico ostẽtasse, q nasum uarie deligare nouit. facit aũt talis deligatio omnia cõtra q̃ cõuenit. Partim enim qui propter fracturã simi fiunt, si superne quis magis premat, simiores nimirũ fient. partim uero quibus nasus hàc aut illàc distorquetur, aut circa cartilaginẽ, aut superius, palàm est q neq; ipsis superne deligatio proderit, sed etiã magis lædet. Non enim ita cõgruit splenijs altera nasi pars, quanquã neq; hoc faciãt deligantes. Proxime uero deligatio resistere mihi uidetur, si iuxta mediũ nasum circa acutam partem, contusa caro ad os fuerit, aut etiã os parũ, & nõ multum contusum sit. Talibus enim nasus callo obducitur, & aliquanto asperior euadit. Sed tamen neq; his deligatio multo negotio opus habet, si modo etiam deligare oportet. Sufficit autem super contusionem splenium inceratum extendere. Postea uelut ex duobus initijs deligatio fit, ita semel linteum circumdandum est. Optima tamen curatio est, per farinam triticeam hornam, lotam, uiscosam, subactam, modicam, ita ut talia ex illa uelut cataplasmate integantur. Si igitur triticea farina

bona

bona fuerit,& tractu facilis, ea ad omnia huiusmodi uti oportet. Si uero non facilis tractu sit, modicam mannam leuissime tritam,& aqua dilutam, cum farina subigere oportet, aut gummi parum, similiter ammiscere. Quibuscunq; igitur nasus fractus est, ut deorsum & in sinũ uergat, si quidem ex anteriore parte iuxta cartilaginem subsidat, fieri potest ut aliquid quod ipsum dirigat in nares in datur. Sin minus, omnia talia digitis in nares iniectis dirigere oportet, si id fieri datur. Sin minus, crassum specillum nõ in anteriorem narium partẽ digitis indere oportet, sed qua parte nasus subsidit: extrinsecus autẽ ab utraq; parte nasum apprehendere, simulq; cogere ac sursum ducere. Et si quidẽ ualde in anteriore parte fuerit fractura, fieri poterit ut aliquid intra nares indatur, uelut iam dictum est, nimirũ lintei rasura, aut aliud quid huiusmodi, linteo inuolutũ, aut potius in corio Carthaginensi consutum, ea figura quæ cõgruat loco cui incũbet. Si uero ulterius facta fuerit fractura, fieri nõ potest ut aliquid indatur. Si enim in anteriore parte molesta est gestatio, quomodo nõ sit in interiore? Primũ igitur & intrinsecus cõformando,& forinsecus nõ parcendo, ad pristinã naturam reducere ac dirigere oportet. Valde enim cõformatur nasus fractus, maxime quidem eadẽ die: sin minus, paulo postea. Verũ segniter agũt medici, & leuius q̃ cõuenit primũ contingũt. Inijcere enim manus hinc atq; illinc iuxta naturã nasi q̃ infime oportet, ex infernis sursum cogẽdo, et sic q̃ maxime erigere, unà cũ interna directione etiã extrinsecus dirigendo. Postea ad hęc nullus talis medicus est, si studiũ adhibere ac tolerare uult, uelut ipsius digiti indices. Hi em maxime secũdum naturã sunt. Vtrũq; enim digitũ inijcere, eoq; totũ nasum firmare oportet, atq; ita in quiete habere, si quidẽ fieri posset, semper donec corroboretur: sin minus, plurimo tẽpore uelut dictum est. Quod si fieri nequeat, aut puer aut aliqua mulier hoc faciãt, Molles enim manus esse oportet. Sic enim q̃ optime nasus curari poterit, ubi nõ in obliquũ, sed ad infernã partem æqualiter subsidat. Ego igitur nullũ unq̃ nasum uidi, qui sic fractus dirigi nõ potuisset, si statim ita cogeretur priusq̃ callus obduceretur, si modo quis recte curare uelit. Verũ homines ut ne deformes fiant, multo quidẽ precio coemerint, studiũ aũt adhibere nõ sciunt, simulq; nõ tolerãt, si non dolore uexẽtur, aut mortẽ timeãt: quanq̃ breui tẽpore nasus callo obducatur. decẽ enim diebus corroboratur, si nõ corruptio insuper accedat. Quibuscũq; uero os in obliquũ frãgitur, curatio quidẽ eadẽ est. Verũ directionẽ non ęqualẽ utrinq; facere oportet, sed quod inclinatũ est, extrinsecus cogẽdo ad naturã cõpellere,& in nares facta cõtrectatione, ea quæ intrò repũt impigre dirigere, donec correcta fuerint: ita ut eius probe memineris, q̃ si nõ statim corrigãtur, fieri nõ possit ut nasus nõ distortus fiat. Postq̃ aũt ad naturã reduxeris, digitos plures aut unũ digitũ ad locũ admouere oportet, qua parte eminebat, atq; ita aut ipsum, aut aliũ quendã sustẽtare, donec uulnus corroboratũ fuerit. Sed & in narẽ paruũ digitũ immittere oportet, & aliàs atq; aliàs impellãdo ea quę inclinata sunt dirigere. At si quid inflãmationis his accedat, farina subacta uti oportet: & tamẽ incũbente etiã farina digitos similiter admouere opus est. Si uero iuxta cartilaginẽ in obliquũ fractus sit, necesse est summũ nasum distorqueri. Talibus igitur in summã narẽ aliquid quod dirigat ex relatis, aut quod his simile sit, indere oportet. Poterit aũt quis multa idonea inuenire, quę neq; odorẽ habeãt, neq; aliàs lenia sint. Ego uero quãdoq;
pulmo

pulmonis ouilli frustum defectū indidi. Hoc enim forte obtingebat. Nam spō giæ inditæ humiditates suscipiūt. Postea Carthaginēsis corij squamam magni digiti latitudine, aut prout contulerit resectam, extrinsecus ad nasum inclinatū agglutinare oportet, & deinde hoc corij lorū prout contulerit extēdere. Paulo tamen amplius extendere conuenit, quo erectus & absolute directus sit nasus. Lōgum aūt sit hoc lorū, ut postea infra aurē abductū circum caput obducatur, & licet quidem lori extremitatē ad frontem agglutinare, licet etiā longius duce re, & deinde capiti obductum deligare. Hic modus simul iustam directionē habet, & simul ad moderationē faciendam promptus est, ut si quis magis aut minus nasi inclinationē ad contrariū facere uelit. Nam quibus in obliquum nasus frangitur, eos in reliquis uelut relatū est curare oportet. Plurimis tamē insuper opus est, ut inclinationis in contrariū gratia, lorum ad summū nasum agglutinetur. Quibuscūq; uero cū fractura etiam ulcera adsunt, eos ea propter turbari nō oportet. Verum super ulcera ceratū picatum imponere, aut ex emplastris aliquod cruentis uulneribus idoneū. Facilia enim curatu talia sunt. Similiter etiam, si ossa discessura sunt. Primā directionē impigre facere oportet nihil omittendo, & directionē per digitos etiā postero tempore, ita ut laxius quidē admoueas, admoueas tamē. Ex omnibus enim corporis partibus nasus facilime conformari potest. Cæterū lororū agglutinatione ac in cōtrarium inclinatione uti omnino nihil prohibet, siue ulcera affuerint, siue inflāmatio. Nullam enim molestiam exhibent. At uero si auris fracta fuerit, deligationes omnes inimicę sunt. Necq; ēm ita laxā quis circūdare poterit. Si uero magis premat, maius malum operabitur. Nam & sana auris deligatione pressa, dolore, & pulsatione, & febre afficitur. Sed & cataplasmata pessima quidem omnino sunt quæ grauissima sunt. Verū & alia pleraq; omnia mala sunt, & abscessus inducūt, & mucum ampliorē suggerunt, & deinde suppurationes noxias. His aūt fracta auris minime opus habet. Proximū tamen locū habet, si quid imponi debet, farina uiscosa, quā neq; ipsam grauem esse oportet. Cōtingere uero q̄ minime cōducit. Bonum enim aliquādo medicamentū est, etiā nullū adhibere medicamētum, & ad aures, et ad multa alia. Vellicationē insuper ac scalpturā uitare oportet. Corpus aūt attenuare, et magis in quo periculū est ne auris suppuretur. melius est quoq; aluū mollire. Si uero quis facile uomat, ex moderata aliqua purgatiōe uomitū faciat. At si ad suppurationē deueniat, cito quidē aperire nō oportet. multa ēm ex his quę suppurari uidētur, quādoq; resorbētur, etiāsi nondū quis ullū cataplasma imposuit. Si uero quis aperire cogatur, celerrime quidē sana fit, si in ulteriorē partem perurat. Illud tamē certo scire expedit, q; mutila fiet auris, & minor altera, si perusta fuerit. Si uero nō in ulteriorē partē peruratur, tumidā partē nō ualde parua sectione incidere oportet. Sub crassiore ēm cute pus reperitur q̄ quis putauerit. Verū ut in summa dicā, alia quoq; omnia mucosa, & mucos faciētia, utpote quæ sunt uiscosa, ad contactū sub digitis hàc atq; illàc cito dilabūtur: & propterea sub crassiore cute medici talia inueniūt, q̄ putarint. Nā et aliquas neruorū cōtortiones, ganglia appellatas, quæ sanè laxę ac fluidæ sunt, mucosamq; carnē habēt, multi aperiūt, humorē in talib. se inuēturos esse putātes. Medicus quidē igitur sentētia sua fallitur, uerū rei huiusmodi nullū ex apertione accedit detrimentū. Qui uero aquosi loci sint, aut muco pleni: et in qualib. locis singula

si ape

si aperiantur mortē afferant, aut etiā alia detrimenta inducāt, de his in alio opere scribetur. Quum igitur inciderit quis aurem, ab omnibus quidē cataplasmatis, et ab omni linamentorū usu abstinere oportet. Curare aūt uel emplastro aliquo cruentis uulneribus idoneo, uel aliquo alio, quod neq; grauitatem, neq; dolorē inducat. Si enim cartilago denudari inceperit, & subsidentia purulenta aut mucosa habuerit, molestum est. Fit aūt & hoc propter illas curationes. Cæterum omniū eorū quæ recruduerūt, perustio in ulteriorē partem sufficientissima medela est. Verticula uero spinæ quibuscūq; in gibbū trahuntur ex morbis, pleraq; ut soluantur fieri nō potest. Insuperq; & quæ supra septi transuersi iuncturam ac connexionē gibba fiunt. Quæ uero infra, eorū aliqua soluunt uarices in cruribus fientes. Magis aūt hæ uarices quæ in uena iuxta poplitē fiunt, quibuscūq; gibbositas cōtigerit, eam soluunt. Fiunt autē & in uena circa inguina. Iam uero quibusdam etiā dysenteria diuturna soluit. Et quibus quidē gibba fit spina dum pueri sunt, priusquam corpus ad augmentū plenum perfectū fuerit, his corpus iuxta spinā coaugeri nō solet. Sed crura quidē ac manus perficiuntur, illæ uero partes defectuosiores fiunt. & quibus supra septū transuersum gibbositas est, his & costæ in amplitudinē augeri non solent, sed in anteriorem partē: & pectus acutū fit, sed nō latum: ipsiq; & difficulter spirant, & stridulam fauciū asperitatē habent. Nam uentriculi qui spiritū suscipiūt ac emittūt, minorem amplitudinē habent. Sed & iuxta magnū uerticulū ceruicem repādam habere cogūtur, ut ne caput ipsis pronuū sit. Multā igitur angustiam faucibus exhibet etiā hoc os intro uergens. Nā & his qui natura recti sunt, spirādi difficultatem hoc os inducit, si intro uergat, donec repressum fuerit. Ob talem igitur figurā eiusmodi homines eminētis gutturis, magis q̄ sani apparēt: & tuberculis circa pulmonem duris ac crudis plerūq; tales affecti sunt. Nam & gibbositatis occasio, & distentio plerisq; propter tales collectiones fit, cū quibus uicini nerui cōmunionem habent. Quibus uero infra septū transuersum gibbositas est, horū quibusdam morbi rhenū ac uesicæ accedunt. Sed & abscessus ad suppurationem, & circa laterum mollitudines, & inguina diuturni ac ægre curabiles, & neutri horū gibbositates soluūt. Coxæ uero his magis excarnes fiūt, q̄ his quibus superne gibbositas cōtigit. Vniuersa tamē spina his longior est q̄ superne gibbosis. Pubes uero & barba tardior ac imperfectior. Sed & infecundiores hi sunt q̄ superne gibbosi. At uero quibus iam aucto corpore gibbositas facta fuerit, his palàm præsentis tūc morbi iudicationē gibbositas facit. per tēpus tamē, aliquid ex ijsdem significationē de se plus aut minus pr̨ebet, quemadmodū etiā in pueris. Minus aūt maligne in totū talia se habēt. & multi sanè iam facile ac sano modo gibbositatē sustinuerūt, usq; ad senectutē: et maxime hi quibus ad carnositatē ac pinguitudinē promotū fuerit corpus. pauci tamē talium sexaginta annos trāsgressi sunt. pleriq; uero breuioris uitæ sunt. Quibusdā etiā in latus, aut hàc aut illàc, uerticula obliqua fiunt. Et omnia aut pleraq; talia, propter collectiones intra spinā fiunt. Quibusdam unà cū morbo etiam figuræ insuper cōferunt, ad quas reclinari cōsueuerunt. Verū de his in diuturnis pulmonis morbis dicitur. Illic enim de his quæ futura sunt, pulcherrimæ prænotiones habentur. Porrò quibus ex casu spina gibba fit, horū sanè pauca superātur, ita ut dirigi possint. Nam quæ in scala fiunt extensiones, nihil direxerunt quod ego

sciam

ſciam. Vtūtur enim ipſa maxime hi medici, qui multitudinis famam aucupan-tur. Apud tales enim hæc in admiratione ſunt, ſi aut pendentem, aut proijci aliquem aut quæ his ſimilia ſunt uideant, & hæc celebrāt ſemper, neq; ipſis curæ eſt quale quid eueniat ex hac aggreſsione, ſiue bonū id ſit, ſiue malū. Medici tamen qui talia ſtudio habent, quos ſanè ego noui, imperiti ſunt. Inuentū equidē uetus eſt, & laudo ſanè uehementer eum qui primus excogitauit & hoc machinamentū, & quoduis aliud ſecundum naturam inuentū. Nihil enim deſpero, ſi quis recte cōſtructum concutiat, fieri poſſe ut quædā dirigantur. Ipſe tamē omnia huiuſmodi hoc modo curare erubui, propterea quòd impoſtorum magis tales ſunt modi. Quibus igitur prope ceruicē gibboſitas fuerit, his uerisſimile eſt has in caput extēſiones minus prodeſſe. paruum enim pondus habet caput, & ſummi humeri deorſum uergētes. Verū tales uerisſimile eſt magis dirigi poſſe, ſi in pedes cōcutiantur. Ita enim maior propenſio ad huiuſmodi fieret. Quibus autē magis inferius gibboſitas eſt, hos par eſt ut magis in caput concutiantur. Si quis igitur concutere uolet, recte ſanè hoc modo præparare poterit. Scalam coriaceis aut laneis puluinaribus inſternere oportet probe alligatis, paulo amplius & in longitudinē, & in utranq; partem, q̄ quantū corpus hominis occuparit. Deinde hominē ſupinum ſupra ſcalam reclinare, et poſtea pedes quidem alligare iuxta malleolos ad ſcalam nō diſparatos, uinculo quidē ſatis ualido, uerum molli, alligare uero etiā oportet infra & ſupra utrūq; genu, itemq; circa coxas. Circa laterum autē mollitudinē, & circa pectus, laxas faſcias circūdare, ita ut ne impediant cōcuſsionem. Manus uero ad coſtas extētas, ad corpus applicare, & non ad ſcalam. Vbi uero hæc præparaueris, ſcalam ita ad turrim aliquā altam, aut ad domus lacunar attrahere oportet. Locus aūt in quo concuſsionē facis, renitens ſit. Eos uero qui extendūt probe doctos eſſe cōuenit, quo æqualiter, & probe, & ex æquilibrio, ac derepēte demittant, ut neq; ſcala in alterā partem repens ad terram deueniat, neq; ipſi pronui ſint. Quòd ſi tamen à turri, aut malo defixo carcheſiū habēte, quis demittat, adhuc melius præparabit, ita ut ex trochlea aut aſello laxatis inſtrumentis ac funibus demiſsio fiat. Verū iniucundum eſt de his longius uerba facere: attamen ex his ſtructuris maxime quis cōcuti poterit. Si uero ualde ſuperne fuerit gibboſitas, & cōcutere ſit opus, omnino in pedes id faciendū eſt, uelut dictum eſt. Ita enim maior propēſio ad hæc cōtingit. Et firmare quidē oportet iuxta pectus ad ſcalam fortiter deligādo, iuxta ceruicem uero faſcia q̄ laxiſsima, directionis ſaltē gratia. Sed & ipſum caput iuxta frontē ad ſcalam alligare oportet, manus autē porrectas ad corpus alligare, nō ad ſcalam. Reliquū uero corpus indeligatū eſſe oportet, niſi quantū ſatis eſt directionis gratia, alia atq; alia laxa faſcia circūdatum eſſe. Verū conſiderādum eſt ne concuſsionē impediant hæc uincula. Crura uero ad ſcalam quidem ne deligentur, ſed inter ſe, ita ut ſecundū ſpinam in directū uergant. Atq; hæc quidē hoc modo facienda ſunt, ſi omnino opus fuerit in ſcala concuſsionē fieri. Turpe tamen eſt & in omni arte, & nō minime in medicina, multā turbam, & multam oſtentationem, & multū rumorem cōcitare, & deinde nullam utilitatē afferre. Oportet aūt primum ſpinæ naturam qualis eſt cognoſcere. ad multos enim morbos ea opus fuerit. Nam qua parte ad uentrem uergit, uerticula intus inter ſe paria ſunt, & inter ſe ligata uinculo mucoſo ac neruoſo de cartilaginib.

exorto usq; ad medullã. Alij uero nerui neruosi perpetui annexi, hinc atq; illinc iuxta ipsa porriguntur. Verũ uenarum & arteriarũ cõmunitates, in alio sermone declarabũtur, quot & quales sint, & unde proficiscãtur, & in qualibus qualia possint. Itemq; quibus inuolucris ipsa medulla intecta sit, & unde profectis, & ubi desinẽtibus, & quibus cũ communionẽ habentibus, & qualia potentib. At in ulteriore parte in articulis uerticula inter se cardinis in modum cõserta sunt. Nerui uero cõmunes iuxta omnia, & in externis, & in internis partibus porrigũtur. Et processus ossis ad externã partem, ab omnibus uerticulis unus de unoquoq;, tum à maioribus, tũ à minoribus. In his aũt processibus cartilaginum appẽdices, et ex illis neruorũ progerminatio, cognata ac cõsimilis extremis neruis. Costæ uero annexæ sunt, ad internã partem magis q̃ ad externã capitibus uergentes: ad unũquodq; aũt uerticulũ adarticulatæ sunt. Curuissimę aũt sunt hominis costæ obtorto modo. Intermediã uero partẽ costarum & ossiũ de uerticulis procedentiũ, explent utrinq; musculi, à ceruice initio sumpto, usq; ad septi trãsuersi annexionẽ. Ipsa aũt spina secundũ longitudinem rectobliqua est, à sacro quidẽ osse usq; ad magnũ uerticulũ, iuxta quod crurũ annexio depẽdet, gibbosa est. Nam & uesica, & genituræ, & intestini recti laxa pars, in hac parte cõstituta sunt. Inde uero usq; ad septi annexionẽ, in directũ repanda est, & musculos ad nates habet solus hic locus, ex internis partibus, quos lũbarios uocãt. Ab hac aũt parte usq; ad magnũ uerticulũ, quod supra supernas humeri partes est, è directo gibbosa est, imò magis esse uidetur q̃ est. Nam spina media sui parte, altissimas ossium propagines habet, hinc autem atq; illinc, minores. Ipse uero ceruicis articulus repãdus est. Quibuscũq; igitur gibbositates iuxta uerticula fiunt, his expulsio magna à cõnexione abrupta, unius aut pluriũ uerticulorũ, non ita multis, sed paucis cõtingit. Neq; enim talia uulnera fieri facile est, neq; ad externam partem expelli facile est, si nõ ex anteriore parte, forti aliqua re per uentrẽ quis uulneratus fuerit: Sic aũt utiq; perierit: aut nisi quis ex alto loco delapsus, coxis aut humeris impegerit. Sed & hic utiq; morietur, etiãsi statim nõ intereat. At ex posteriore parte ad internam, huiusmodi expulsionẽ fieri nõ est procliue, si nõ in immẽsum graue aliquod onus irruat. Nam ex ossibus quæ foras enata sunt, unũquodq; eiusmodi est, ut prius ipsum frangatur, q̃ magnam intro inclinationẽ faciat, ita ut & ligamẽta, & articulos inter se alternatos ac articulatos uiolet. Præterea & spinalis medulla affligeretur, si ex modico loco inflexionẽ haberet, ubi uerticulũ tali expulsiõe exiluisset: & uerticulũ quod exiluisset, spinalem medullã utiq; premeret, si non etiam abrũperet: At ea pressa ac intercepta, multarũ & magnarũ & nobiliũ partiũ torporẽ induceret. Quare neq; curæ foret medico, quomodo uerticulũ dirigat ac coaptet, quũ multa & uiolenta alia mala adsint. Itaq; si tale cõtingat, palàm est q; neq; concutiendo, neq; alio quodã modo, reponi possit, nisi quis dissecto homine, & manu in uentrẽ iniecta inquisitionẽ faciat, & ex interna parte ad externã manu retrudat. atq; hęc in mortuo quidẽ fieri possent, in uiuo aũt nõ ita. Cur igitur hęc scribo? Quia sunt quidã qui putãt se curasse homines, quibus intro exciderint uerticula articulos penitus trãsgressa: & sanè facilimã hãc distortionẽ esse, ut quis inde cõualescat, aliqui cẽsent, eãq; nulla repositione opus habere, sed sua sponte talia sanescere. Ignari aũt multi sunt, & lucro hoc habẽt quod ignorãt. Persuadent enim alios.

Verum

Verum falluntur hi hac de causa. Spinã quæ in spina ipsa eminet, uerticula ipsa esse putant, quia unũquodq; ex his ossibus ad contactũ rotundũ apparet, ignorãtes q hæc ossa sunt ea quæ à uerticulis enata sunt, de quibus paulo ante dixi. At uerticula lõge magis in anteriorẽ partẽ absunt. Angustissimũ enim uẽtrem ex omnibus animalibus homo habet, quantũ ad magnitudinẽ attinet, à posteriore ad anteriorẽ partẽ, insuperq; etiã iuxta pectus. Quũ igitur horũ superemi nentiũ ossium aliquod uehemẽter fractũ fuerit, siue unũ, siue plura, ea parte humilior locus redditur, q hinc atq; illinc: et propterea decipiũtur putantes uerticula intro abijsse. Decipiunt aũt insuper ipsos etiã figuræ uulneratorũ. Si enim inclinare se conãtur, dolent: quũ ea parte qua uulnerati sunt, cutis fit circũtenta: & simul ossa fracta ita magis corpus affligũt. Si uero in repandũ recuruantur, melius habent. Nã & cutis iuxta uulnus laxior fit, et ossa minus affligũt. Sed & si quis ipsos contingat, ea parte repãdi cedũt, & locus uacuus ac mollis hac parte ad cõtactum apparet. Hæc omnia relata insuper medicos decipiũt. Verum tales cito sani & illæsi sua sponte fiunt. Cito enim omnia eiusmodi ossa quæ laxa sunt, callo obducũtur. Obliquatur igitur spina etiam sanis iuxta multos modos. Nam & in natura, & in usu ita se habet. Sed & præ senectute, ac dolorib. Nam hæc colligãdi uim habẽt. At gibbositates ex casibus cõtingentes plerũq; fiũt, si aut in costas innitatur ac impingat, aut in humeros cadat. Necesse est em̃ foris apparere in gibbositate unũ aliquod altissimũ uerticulum, minus uero ea quæ sunt hinc atq; illinc. Non igitur prosilit multũ ab alijs, sed parũ, quũ singula aceruatim cõcedant. Propter hoc igitur etiã spinalis medulla eiusmodi distortiones facile fert, eo q circularis ipsi distortio cõtingit, nõ angularis. Oportet autem fabricã instrumẽti coactorij huiusmodi cõstruere. Licet equidẽ lignũ robustũ & latum, incisurã oblõgam habẽs, defodere. Licet etiã pro ligno, in pariete incisuram oblõgam facere, quæ aut cubiti altitudine, aut prout cõgruum fuerit, à pauimento extet. Postea colũnam querneã, quadrangularẽ, obliquã ad parietẽ adijcere oportet, tãto spacio in medio relicto, ut aliquis pertransire possit, si forte opus sit. Et super colũnam quidem, aut tunicas, aut aliud quid molle, quod tamẽ non multũ cedat, insternere oportet, homini uero fomẽtum adhibere, Si uero admittat, ipsum etiã lauare. Deinde pronũ extentum reclinare. & manus ipsius secũdum naturã extentas ad corpus alligare. Postea uero loro molli satis lato ac longo, ex duobus perpetuis inter se aduersarijs loris constante, ex media ipsius parte, iuxta mediũ pectus q proxime sub alas, bis circũdare oportet: & quod superest de loris utrisq; iuxta alã circũ humeros obuoluatur, & initia ipsorũ ad lignum quoddã pistilloforme alligẽtur, ita ut cõgruant secundum lõgitudinẽ subiectæ colũnæ, ad quã lignũ illud pistilloforme apponere, & renitẽdo extensionẽ facere oportet. Tali uero quodã alio uinculo & supra genua, & supra calcanea alligato, initia itẽ ad eiusmodi lignũ alligare oportet. Postea aũt alio loro lato ac molli & robusto fasciæ formã habente, longitudineq; ac latitudinem sufficientẽ, partem inter coxas & lũbos, q proxime ad coxas, circũcirca fortiter deligare, atq; ita tum huius lori, tum aliorũ duorũ capita, ad lignũ à pedibus extãs alligare. & postea in hac figura hinc atq; illinc, æqua simul inclinatione, simulq; in directũ extensionẽ facere. Nullũ enim magnũ malum talis extensio induxerit, si cõmode præparata fuerit, nisi quis de industria se extenden-

dum exhibeat. At medicus, siue alius quisquã fortis & nõ imperitus, imposita manus uola supra gibbũ, & altera manu insuper alteri superimposita, deorsum cogat, animaduersione habita an in directum deorsum cogere oporteat, siue ad caput, siue ad coxas. Atq; hæc coactio maxime innoxia est. Sed & si quis inside at super gibbũ, & attollendo se dum ille distenditur incutiat, innoxiũ est. Neq; quicquã prohibet pede inscendere ac gestari supra gibbũ, atq; ita sensim incutere. Ad hoc aũt moderate faciendũ idoneus quis fuerit ex his qui in palestra adsueti sunt. Efficacissima tamẽ coactio est, si aut paries incisurã habeat, aut lignũ defossum infra spinæ altitudinẽ incisum sit, quantũ moderate habere uideatur, ita ut tabula tiliacea, aut cuiusdam alterius ligni, nõ tenuis, incisuræ indatur, & postea linteũ quoddã multiplex, aut paruũ quoddam coriaceũ puluinar, super gibbũ imponatur. Quàm paucissima tamẽ imposita esse cõducit, cauendi saltẽ gratia, ut ne tabula præ duricie dolorẽ aliquem importune inducat. Sit aũt gibbositas è directo maxime incisuræ in pariete, quo qua parte maxime extat, ea q̃ maxime tabula imposita premat. Vbi uero imposita fuerit, aliquis extremã tabulæ partẽ deprimat, aut duo hoc faciant, si unus nõ suffecerit. alij uero corpus secundũ longitudinẽ uelut dictum est extẽdant, partim hinc, partim illinc cõstituti. Potest etiam asellis extensio fieri, aut iuxta lignũ defossis, aut in ipso ligno asellorũ postibus cõstructis, siue erectos uelis utrinq; paululũ supereminentes, siue hinc atq; illinc iuxta ligni uerticẽ. Hæ coactiones moderationẽ admittunt, ut & uehemẽtissime, & moderate fieri possint. Talem aũt uim habẽt, ut si quis etiam ad perniciem tales necessitates adhibere uelit, & nõ ad curationem, tunc quoq; multũ possint. Nam si quis secundũ longitudinẽ hinc atq; illinc saltẽ sic extendat, & nullã aliam necessitatẽ addat, tamen sic etiã extensionem facere poterit. Sed & si nõ extendat, & tabula solum ita quis utatur, etiam sic sufficienter deorsum cogere poterit. Bonæ aũt sunt huiusmodi uiolentiæ, quibus & uehemẽtioribus & debilioribus uti licet, usu ipsorũ prout quisq; uult moderato. Et sanè etiam secundũ naturam coactionẽ faciunt. Nam ea quæ extant, ad locum suũ redire cogit depressio. Quæ uero præter naturã coiuerunt, ea extendũt extensiones secũdum naturã. Proinde neq; meliores his necessitates ego habeo, neq; iustiores. Rectitudo enim extẽsionis iuxta ipsam spinam, inferne & iuxta os sacrũ appellatum, nullã ansam habet: superne uero iuxta ceruicẽ & caput, habet quidẽ ansam, sed in speciẽ indecora est: & si hac parte extẽsio fiat redũdans, etiã alias læsiones inducere poterit. Experimentũ autẽ aliquando feci, ut homine supino extẽto, utrem nõ inflatum sub gibbũ subderem, & postea folle ex officina fabri in subiectũ utrem immisso inflarem. Verũ res mihi nõ successit. Quũ enim bene extẽderem hominẽ, uincebatur uter, & non poterat flatus aliquã coactionẽ facere. Sed & aliàs hęc res prõpta erat ad dilapsionẽ, nimirũ quũ in idem & hominis gibbositas, & utris pleni incurua turgiditas cogãtur. Quũ aũt rursus nõ ualde extẽderem hominẽ, uter quidem præ flatu incuruus turgebat, homo uero omnino magis q̃ conducebat repandus fiebat. Scripsi aũt hoc de industria. Pulchrũ enim est etiã ea discere quæ in experimentũ assumpta successu caruerũt, & cur successum nõ habuerũt. Quibuscunq; porrò uerticula intro obliquãtur, aut ex casu, aut graui aliqua re illapsa, his nullũ quidem uerticulũ extat plerũq; ita multũ ab alijs. Si uero extiterit multũ, aut unũ aut plura,

mortem

mortẽ inducũt, uelut etiã antea dictũ eſt. Circularis etiã hæc, & nõ angularis emotio exiſtit. Vrinæ igitur talibus magis ſupprimũtur, itẽq; alui egeſtio, ꝗ his qui extra gibboſi fiũt: & pedes ac tota crura magis perfrigerãtur, et lethalia ſunt hæc magis ꝗ illa quæ dixi. Sed & ſi ſuperſtites euadũt hi, magis profluam urinam habent, & cruribus impotẽtiores ac torpidiores fiunt. Si uero etiam in ſuperna parte magis repandi fiant, totius corporis impotentia ac torpor accedit. Atq; ego ſanè nullam machinã habeo, per quam talia in idem reſtitui poſsint, ſi nõ alicui concuſsio per ſcalam opẽ tulerit, aut etiã alia quædam eiuſmodi curatio aut extẽſio, qualis eſt ea quæ paulo antea relata eſt. At coactionem unà cum extẽſione nullã habeo, quæ ſanè fieri ita poſſet, uelut in gibbo tabula coactionẽ faciebat. Quomodo enim quis ab anteriore parte per uẽtrem coactionẽ facere poſſit? Neq; enim fieri hoc poteſt. Sed neq; tuſſes, neq; ſternutationes ullã uim habent, ut extẽſioni auxiliari poſsint. Nec uero flatus immiſsio in uentrẽ quicquã efficere poterit. Quin & ſi magnæ cucurbitę affigãtur, attractionis nimirũ gratia uerticulorũ intro repentiũ, magno hoc mẽtis errore cõtingit. Propellũt enim magis ꝗ attrahũt, & neq; hoc animaduertũt hi qui ipſas affigũt. Quanto enim magis ipſas quis adigit, tãto magis repandi fiũt hi quibus affigũtur, cute ſimul ſurſum coacta. Poſſem aũt & alios cõcuſsionum modos, ꝗ hi ſunt quos antea retuli, exponere, quos ſanè affectioni magis cõuenire quis putare poſsit, uerũ non ualde ipſis fidem habeo, & propterea non ſcribo. In ſumma igitur de his quæ relata ſunt, ita aceruatim cõſtituere oportet, ꝙ ea quidem quæ in repandum emota ſunt, lethalia ſunt ac noxia: quæ uero in gibbũ, innoxia in totum, quantũ ad mortẽ, & urinæ ſuppreſsionẽ ac torporẽ attinet. Nõ enim riuos qui ſunt in uẽtre gibboſitas ad externã partem intẽdit, neq; fluidos eſſe prohibet. Repanditas uero ambo hæc facit, et ad alia multa hæc accedũt. Nam multo plures & cruribus & manibus impotẽtes fiunt, & corpore torpeſcũt, & urinæ his ſupprimũtur, quibus gibboſitas quidẽ neq; extra neq; intrò extiterit, uerũ in rectitudinem ſpinæ uehemẽter cõcuſsi fuerint. Quibus uero gibboſitas extat, hi minus talia perpetiũtur. Multa uero etiã alia in medicina quis uidere poterit, ex quibus ea quidẽ quæ fortia ſunt, innoxia ſunt per ſe totã morbi iudicationẽ inducẽtia: quæ uero dębiliora, noxia, ita ut & diuturnos morbos progenerẽt, & cum reliquo corpore ampliorem cõmunionem habeant. Nam et coſtarũ fractura eiuſmodi quid perpetitur. Quibus em̃ fracta fuerit coſta una, aut plures, uelut plurimis frãgitur, ita ut oſſa ad internã partem non uergant, neq; denudata ſint, ex his pauci iam febricitarũt. Sed neq; ſanguinẽ multi iam expuerũt, neq; ſuppurati multi fiunt, neq; curatione medicamentorũ ex illitis linamẽtis opus habent, neq; oſsiũ corruptiones accedũt, & uictus uulgaris ſufficit. Si enim febris cõtinua ipſos nõ corripuerit, etiam uaſa per inediã his uacua fieri deterius eſt, ꝗ ſi nõ uacua fiant. Maiorẽ item dolorẽ ac febrem & tuſsim inducit. Moderata enim uentris repletio, coſtarũ fit directio. Verũ uacuatio pendentes coſtas facit, & hæc dependentia dolorẽ inducit. Extrinſecus aũt uulgaris deligatio talibus ſufficit, ita ut cerato, et ſplenijs, et linteis, plana deligatio placide firmetur, aut etiam laneũ quiddã inſuper imponatur. Corroboratur aũt coſta diebus uiginti. Celeriter enim his oſsibus calli obducũtur. At cõtuſa circa coſtas carne, aut ex plaga, aut ex caſu, aut reniſu, aut alio quopiã eiuſmodi, multi iam multũ

sanguinem spuerunt. Riui enim in molli ad unamquãq; costam extenta parte, & nerui, à principalissimis in corpore partibus progressus habent. Multi itaq; iam tussiculosi, & tuberculosi, ac suppurati facti sunt, & linamẽtis opus habuerunt, & costa ipsis corruptionem sensit. Sed & quibus nihil tale accessit, carne circa costas contusa: tardius tamẽ dolor in ipsis sedatur, quàm in his quibus costa fracta fuerit: & in talibus uulneribus locus dolorum recidiuas magis habet. Proinde aliqui tales noxas magis contemnunt, si costa ipsis fracta fuerit. Quin & curatione exactiore tales indigent, si modo sapiant. Victum enim contractum esse cõducit, & corpore quàm maxime quiescere, et à uenere abstinere, e dulijsq; pinguibus, & fauces exasperãtibus, ac fortibus omnibus: Venamq; in cubiti flexura secare, & quàm maxime silere. Deligare uero locum contusum conducit splenijs nõ multiplicibus, sed multis & multo latioribus tota contusione, & cerato sublinere, & linteis latis cum fascijs latis ac mollibus deligare, & moderate firmare, ut deligatus nõ ualde se compressum esse dicat, neq; rursus laxum. Initium autem sumere debet qui deligat in ipsa contusione, atque isthic maxime firmare. faciẽda uero est deligatio uelut à duobus initijs, deligandumq; ut ne circumflua sit cutis circa costas, sed æquilibris. Deligãdum autem aut singulis aut alternis diebus. Pręstat autem & aluum mollire leui aliquo medicamento, cibi saltem euacuandi gratia: & ad decem quidem dies attenuare. Postea uero corpus renutrire ac tenerum facere. Quandiu uero attenuas, deligatione magis firmata utendũ est. Quum autem ad teneritudinem deducis, laxiore. Et si quidem sanguinem ab initio expuerit, quadraginta dierum curationem ac deligationẽ facere oportet. Si uero sanguinem non spuat, sufficit uiginti diebus utplurimum curatio. Verum ex robore uulneris tempora coniectare oportet. Qui porrò tales contusiones neglexerint, etiamsi aliud nihil maioris mali ipsis contingat, tamen locus contusus mucosiorem carnem habet, quàm antea habebat. Vbi uero tale quippiam relinquitur, & curatione non probe exprimitur, deterius quidem est si iuxta ipsum os mucositas relicta fuerit. Neq; enim caro amplius similiter os contingit, & os ipsum morbosius redditur, & corruptiones ossis diuturnæ, multis iam ex huiusmodi occasiõibus factæ sunt. Sed & si iuxta os non fuerit, uerum ipsa caro mucosa sit: attamen etiam sic recidiuæ, ac dolores, aliàs atq; aliàs fiunt, si quis forte corpore ægrotauerit. Quapropter deligatione uti oportet bona, simulq; multum conueniente, quo ad ea humoris effusio, quæ in cõtusione facta est, resiccetur ac resorbeatur, locus autem carne sana augeatur, & ossis quoq; caro augescat. At quibus ex neglectu uetustatem contraxerit, ita ut locus sit dolorosus, & caro submucosa, his ustio medela optima est. Et si quidem ipsa caro mucosa fuerit, usq; ad os urere oportet, non tamẽ ut os percalescat. Si uero inter costas mucositas fuerit, ne sic quidem in superficie urere oportet, cauere tamen ne in ulteriorem partem peruras. Si uero ad os ipsum contusio esse uideatur, & sit adhuc recens, & nondum os corruptionem sentiat: si quidem parua admodũ fuerit, sic urere oportet ueluti dictum est. Si uero oblonga fuerit iuxta os contusionis eleuatio, plures crustas incutere oportet. Cæterum de corruptione costæ, unà cum eorum qui linamentis opus habent curatione, dicetur. Si uero femoris articulus ex coxa exciderit. Excidit autem iuxta quatuor modos, intrò quidem sæpe, foras

ras autem præ alijs sæpe. Verum in posteriorem ac anteriorem partem excidit quidem, sed raro. Quibus igitur intrò excesserit, his longius apparet crus, si ad alterum comparetur, atque hoc merito, propter duas causas. Nam os quod à coxa procedit, & sursum ad pectinem fertur, fundamentũ fit capitis femoris, & articuli ceruix in acetabulo uehitur: & nates forinsecus cauæ apparent, utpote quum intrò cesserit femoris caput. Et rursum summa femoris pars iuxta genu, extra repere cogitur, Tibia item, & pes, eodem modo. Quum igitur foras repat pes, medici ob imperitiam, sanum pedem ad hunc adhibent, & non hunc ad sanum: & propterea multo longius læsum crus apparet quàm sanum. Multis autem etiam alijs locis talia sinistram intelligentiam habent. Nec uero flectere iuxta inguen similiter ut sanum possunt. Sed & si femoris caput in interfœmineo contingatur, palàm extuberare cõperitur. Signa igitur hæc sunt, in his quibus femur intrò excidit. Quibus igitur articulus elapsus non fuerit repositus, sed aut frustra tẽtatus est, aut neglectus, his & ambulatio per cruris circum uolutionem, uelut in bobus fit, & plurima uexatio ipsis in sano crure contingit: & coguntur iuxta lateris mollitudinem, aut iuxta elapsum articulum, mutili ac obliqui esse. Iuxta sanum uero crus, nates ad externam partem rotundæ esse coguntur. Si quis enim sani cruris pede extra ambularet, protruderet utique reliquum corpus, ut ad læsum crus ueheretur. Læsum autem uehere hoc non poterit. quomodo enim posset? Cogitur igitur sic sani cruris pede intro ambulare, & non extra. Ita enim maxime uehit sanum crus, & suam ipsius, & læsi cruris, partem corporis utrisque incumbentem. Quum autem iuxta lateris mollitudinem, ac iuxta articulum cauentur, parui apparent, & baculo inniti coguntur à latere iuxta sanum crus. Hac enim parte fulcimento opus habent. Ad hanc enim & nates repunt, & in hac corporis pondus uehitur. Coguntur item se inclinare. Manum enim quæ est à parte cruris læsi, ad obliquum femur firmare coguntur. Non enim potest læsum crus uehere corpus, in crurum permutatione, si non detineatur dum ad terram premitur. In his igitur figuris esse coguntur hi quibus intrò elapsus, non fuerit repositus articulus, homine non præmeditante ut quàm facilime sit figuratus. Sed ipsa hæc calamitas ex præsentibus ea quæ facilima sunt eligere docet. Nam & qui ulcus habent in pede aut tibia, non omnes crure ualde ingredi possunt. & infantes sic iter faciunt, extra enim ingrediuntur læso crure. Et duplex lucrum consequuntur. Duplici enim opus habent. Nam & corpus non similiter uehitur in eo crure quod extra ingreditur, sicut in eo quod intrò. Non enim secundum rectitudinem ipsi incumbit pondus, sed multo magis ei quòd subingreditur. Ipsi enim è directo incumbit pondus, tum in ipsa ambulatione, tum in crurum permutatione. In hac enim figura sanum crus celerrime supponere poterit, si eo quod læsum est, exterius: sano interius ingrediatur. Verum de quo nunc sermo est, Bonum est ut corpus ipsum sibijpsi facilimas figuras inueniat. Quibus igitur nõdum perfectis ad augmentũ, elapsus articulus non fuerit repositus, his femur decurtatur, & tibia, & pes. Neque enim ossa similiter in longitudinem augescunt, sed breuiora fiunt. Maxime autem femoris. Excarne item & emusculatum, ac effœminatum & tenuius totum fit crus, simul quidem propter priuationem loci articuli, simul autem quòd eo uti non possunt, eo quòd secundum

naturã situs nõ est. Vsus enim aliquis liberat ab effœminatione, liberat etiã aliquantũ ab intercepto in longitudinẽ augmento. Maxime igitur lædũtur hi quibus dũ in uẽtre sunt, hic articulus fuerit luxatus. Secundo loco hi quibus ualde infantibus idem cõtigit. Minime uero hi qui perfecti sunt. Qualis igitur ambulatio perfectis cõtingat, dictum est. Quibus uero dum infantes sunt calamitas hæc incidit, pleriq; ad corporis directionẽ tardi sunt, immo male ad sanũ crus deuoluũtur, manu quæ est ad sanũ crus, ad terrã se fulciẽtes. Sed & ex perfectæ ætatis hominibus quidã, quibus hæc calamitas cõtigit, ad ambulationẽ rectam cũctantur. Quicũq; uero infantes hac calamitate presi, recte educati fuerint, sano quidẽ crure in rectũ utuntur, uerũ sub alam secundũ sanum crus scipionem ferũt, aliqui etiã sub utrãq; alam. Crus aũt læsum eleuatũ habent, & tanto melius habent, quanto breuius ipsius læsum crus fuerit. Sanum autẽ crus nihilo minus ipsis robustum est, q̃ si ambo sana essent. Effœminantur tamẽ omnibus talibus carnes cruris, & plerũq; hoc magis perpetiũtur hæ quæ sunt ab externa parte, quàm quæ ab interna. Cæterũ quidã fabulantur Amazonides masculam suã sobolem statim dum infantes sunt luxare, alias circa genua, alias circa coxas, quo nimirũ claudi fiãt, & masculũ genus fœmineo insidias nõ struat. Vtuntur itaq; his pro opificibus, ad coriaria, aut fabrilia, aut alia sedẽtaria opera. An equidẽ uera hæc sint, ego nõ noui: quòd aũt tales fiant, scio, si quis ipsos statim dum infantes sunt luxet. Iuxta coxas igitur magna differentia est, an extra, aut intro fiat luxatio. Iuxta genua uero, differẽtia quidem aliqua est, sed minor. Modus aũt utriusq; claudicationis proprius est. Decurtantur enim magis hi quibus extra luxatio facta est. Recti aũt minus stant, quibus intro luxatio cõtigit. Eodem modo etiã si iuxta malleolũ luxatio fiat, si quidem ad externã partem id cõtingat, mutili quidẽ fiunt, uerum stare possunt. Si uero ad internã, ualgi quidem fiunt, minus aũt stare possunt. At uero coauctio ossium talis fit. Quibus quidẽ circa malleolum tibiæ os excessit, his pedis quidẽ ossa minime coaugescũt. hæc enim proxime ad uulnus sunt. Verũ tibiæ ossa augentur quidem non multo defectuosius, carnes tamen minuũtur. Quibus uero iuxta malleolum mãserit articulus secundũ naturam, iuxta genu autẽ excesserit, his tibiæ os similiter coaugescere nõ solet, sed breuius fit. Hoc enim proxime ad uulnus est. Pedis aũt ossa minuuntur quidem, sed nõ similiter, uelut paulo ante dictum est, quia articulus circa pedẽ saluus est. Si uero ipso etiã uti possent, uelut mutilo, minus adhuc pedis ossa his minuerentur. At quibus circa coxã luxatio contingit, his femoris os nõ similiter coaugescere solet: Hoc enim proxime ad uulnus est: sed breuius sano fit. Tibiæ tamẽ ossa nõ similiter his augmẽto destituũtur, neq; ossa pedis. atq; hoc ea de causa, q femoris articulus qui ad tibiã est, & tibiæ articulus qui ad pedẽ est, in sua natura manet. Carnes tamẽ minuũtur his totius cruris. Si uero uti crure possent, adhuc magis ossa augerẽtur, uelut etiam prius dictũ est, excepto femore, & minus excarnes essent. Multo tamen minus carnosi q̃ hi qui sunt essent. Argumẽto aũt q talia ita se habẽt, hoc est. Quicũq; enim brachio elapso, mustellæ cubito præditi sunt, paruũq; ac macilentũ brachiũ habent, aut ex natiuitate, aut etiã dũ augescũt, priusq̃ perfecti euadãt, galeancones appellati, hi os quidem brachij breue habent, cubitũ aũt & summam manũ paulo defectuosiorẽ q̃ sani, propter relatas causas, eo quòd brachiũ uulnerato

nerato articulo proximũ est,ut ideo breuius factũ sit. Rursus aũt cubitus propterea nõ similiter calamitatẽ percipit,quia brachij articulus qui est ad cubitũ, in ueteri natura manet.Et rursus manus adhuc longius abest à calamitate ꝙ cubitus.Propter has igitur causas cõtingit,ut & ossa quæ nõ coaugẽtur,nõ coaugescãt,& quæ coaugentur,coaugescãt.Cæterũ ad carnositatẽ & manui & brachio multũ profuerit,si quis manu laborãdo se fatiget. Quæcũq; enim manuũ opera sunt,plurima ex ipsis Galeancones hac manu operari conãtur, uelut altera possunt,& nihilo defectuosius ꝙ cũ illæsa efficiunt. Nõ enim supra manus, uelut supra pedes,corpus uehi necesse est. Verũ leuia sunt ipsis opera. Propter usum aũt non minuũtur carnes galeanconibus,neq; circa manũ,neq; circa cubitum. Sed & brachiũ propterea aliquã opem sentit ad carnositatẽ. Quũ autem coxa eluxata fuerit ad internã partẽ à natiuitate,aut adhuc infanti, carnes ideo magis minuũtur ꝙ in manu,ꝙ crure uti nõ posint. Quòd aũt hæc hoc modo se habeant,testimoniũ unum quoddã in paulo posterius referendis habebitur. At quibus in exteriorẽ partem femoris caput excesserit,his crus breuius appa ret,si ad alterũ extendatur,atq; id merito.Nõ enim super os fundamentũ fit capitis femoris,sicut quum intro excidebat,sed iuxta os quod inclinatã naturam habet,in carne humida ac cedente firmatur.& propterea quidem breuius apparet.Intrinsecus aũt iuxta plechada,intermediã crurũ ac inguinũ partem, femur magis mutilũ & excarne fit.Nates aũt extrinsecus incuruiores, utpote quũ extra femoris caput elapsum sit.Sed & superius apparẽt nates,utpote quum caro quæ isthic est,femoris capiti cesserit.Sũma uero femoris pars circa genu, intro repere uidetur, Tibia itẽ & pes.Sed neq; inflectere uelut sanũ crus possunt. Et signa quidẽ femoris extra elapsi hæc sunt. Quibus igitur perfectis iam elapsus articulus nõ fuerit repositus,his totũ crus breuius apparet.In ambulatione aũt calcaneo terrã pertingere nõ possunt. Verũ pectore pedis in terra cõsistunt ac progrediuntur,parũ aũt ad internam partem summis digitis uergunt. At crus læsum in his multo magis corpus uehere potest,ꝙ quibus ad internã partẽ excidit,partim quòd caput femoris,& ceruix articuli, quũ natura obliqua sit,sub multam coxæ partẽ subsistit:partim ꝙ summus pes nõ ad externã partem inclinatus esse cogitur,sed prope est ad rectitudinẽ corporis,& tendit etiã interius. Quũ igitur semitam ac callem acceperit articulus,in carne ad quã elapsus est,& caro uiscositatẽ contraxerit,doloris exors progressu tẽporis fit. Quũ aũt doloris exors factus fuerit,possunt quidẽ absq; baculo iter facere, si aliàs uoluerint. possunt aũt & uehere corpus supra crus læsum.Itaq; propter usum,carnes talibus minus effœminãtur,ꝙ illis de quibus paulo ante dictũ est. Effœminantur aũt aut plus,aut minus.Magísq; adhuc effœminãtur plerũq; iuxta internã partem ꝗ iuxta externã.Pleriq; tamẽ ex his calceamentũ sibi inducere nõ possunt, propter cruris inflexibilitatẽ.Quidã uero etiã hoc possunt.At quibus dum adhuc in uẽtre sunt,hic articulus fuerit luxatus,aut dũ adhuc augescũt,ui elapsus, nõ fuerit repositus,aut etiã prę morbo hic articulus excesserit ac luxatus fuerit: multa enim huiusmodi fiũt:taliũ quibusdã si corruptionẽ senserit femur,suppurationes diuturnæ & linamẽtis indigẽtes fiunt,& aliquibus osiũ denudationes. Similiter aũt & quibus corruptionẽ femoris os sentit,& quibus nõ sentit, multo breuius fit, & uelut sanũ coaugescere nõ solet. Tibiæ tamẽ ossa breuiora

quidem

quidē fiūt q̃ alterius tibiæ,sed paululū,ob causas antea relatas. Ambulare uero tales possunt,& quidā ex ipsis eo modo quo perfecti,quibus elapsus articulus repositus non est.aliqui uero etiā toto pede cōsistentes progrediūtur, declināt tamen inter ambulandū propter cruris breuitatē coacti. Hæc aūt hoc modo fiunt,si diligēter educati fuerint in figuris, & recte in quibus oportet, priusq̃ ad iter faciendū corroborati fuerint.diligēter item & recte,postq̃ corroborati fuerint. Plurima aūt diligētia opus habēt hi,quibus dū maxime infantes sunt,hæc calamitas cōtigerit. Si enim neglecti fuerint dū infantes sunt,inutile penitus,& omni augmento priuatū,totū crus euadit,& carnes totius cruris magis minuūtur q̃ sani. Multo tamē minus his minuūtur q̃ illis quibus intro excidit,propter usum & laborē,ita ut statim crure uti posint,uelut etiā paulo ante in galeanconibus dictū est. Sunt autē aliqui,quibus partim statim à natiuitate,partim præ morbo,amborū crurum articuli exciderūt ad externam partem. His igitur ossa quidē easdem affectiones habēt ac perpetiūtur. Carnes tamē minime effœminantur. Sed & satis carnosa crura fiūt,præterq̃ si quid sanè circa internā partem paululū deficiat. Propterea uero satis carnosa sunt,quia utrisq̃ cruribus similiter utūtur. Similiter enim fluctuant hàc atq̃ illàc inter ambulandū:& uehementer eminentibus natibus hi uidentur,propter articulorū excessum. Si uero ossa ipsis corruptionē non senserint,neq̃ gibbosi supra coxas fiant:nonnullos enim etiā talia corripiūt:Si igitur tale quid nō contigerit,satis sani de cętero durant. Totū tamen corpus hi minus augescēs habent,capite excepto. At uero quibus in posteriorē partem femoris caput exciderit:paucis aūt excidit:hi crus extēdere non possunt,neq̃ iuxta articulū elapsum,neq̃ ita ualde circa poplitē, & multo minus q̃ hi quibus iamdudū id cōtigit. Hi em̃ magis & circa inguen, & circa poplitē,articulum extēdunt. Illud tamē insuper intelligere oportet: Est enim cōmodum,& magni faciendū,& plerisq̃ ignotū: Quòd neq̃ sani articulum circa poplitē extendere possunt, si nō simul extēdant etiā articulū circa inguen,præterq̃ si pedē ualde sursum attollant. Sic enim poterint. Hi itaq̃ neq̃ inflectere articulū circa poplitē similiter possunt,sed multo difficilius, si nō etiā articulum circa inguen inflexerint. Multa uero etiā alia circa corpus, huiusmodi fraternitates ac cognationes habēt,& circa neruorū distētiones,et circa musculorū figuras,plurima,& pluris faciēda ut cognoscātur,q̃ quispiam putauerit. Item circa intestini naturā,& totius uētris.& circa uterorū errores ac distentiones. Verū de his alibi nobis sermo erit cognatus his quę nūc dicūtur. Sed de quo nūc sermo est,neq̃ extēdere possunt,uelut iā dictū est,et breuius crus apparet,atq̃ hoc ob duas causas,et quòd nō extēditur, & q̧ ad natiū carnē elapsum est. Natura enim osis coxæ ea parte est, qua & caput & ceruix femoris existit. Vbi uero luxatū fuerit,pronū ad externā partē natiū defertur. Inflectere tamē possunt,si dolor nō prohibeat,& tibia & pes moderate recta apparent, & neq̃ hàc, neq̃ illàc multū inclinata. Iuxta inguen uero caro insuper aliquāto mollior esse uidetur,præsertim ad cōtactū, utpote articulo ad alterā partem elapso. Ad ipsas aūt nates si attrectetur femoris caput,aliquāto etiā magis extuberare uidetur.atq̃ hęc quidē signa sunt,si cui in posteriorē partē femur excidit. Cui igitur iā perfecto elapsum,nō fuerit repositū,hic ambulare quidē potest,ubi tēpus intercesserit,& dolor sedatus fuerit,& articulus in carnē uersari adsueuerit. Cogitur

tur tamē uehemēter se inflectere circa inguina, dum iter facit, atq; hoc ob duas causas: tum quod multo breuius crus fit, ob ea quæ antea dicta sunt: tum quod multū ualde abest ab eo ut calcaneo terrā contingat. Si enim conaretur uel paululū pede illo uehi, ita ut nihil aliud habeat quo se firmet, retro sane corruerit. Magna enim fuerit momenti inclinatio, & coxis multū in posteriorē partem superemi nētibus super pedis gressum, & spina insuper ad coxas uergēte. Vix aūt pectore pedis terrā attingit, et ne sic quidē, nisi ipse seipsum circa inguina inflectat, & altero crure circa poplitē insuper se inflectat. Ob hæc aūt cogitur, ut manū quę est secūdum læsum crus, ad supernā femoris partē in singulis gressibus firmet. Cogit igitur aliquantū hoc ipsum, ut circa inguina inflectatur. Nam in permutatione crurū in ambulando, corpus supra lęsum crus uehi nō potest, si non insuper firmetur crus per manum ad terram, nimirū quum nō sub corpore articulus subsistat, sed ad posteriorē partē iuxta coxā extet. Absq; tamen baculo tales iter facere possunt, si aliàs adsueuerint, eo quod gressus pedis in uteri rectitudine manet, & nō ad extremam partē inclinatus est. Quapropter nihil opus habent baculi fulcimēto. Quicunq; tamen pro femoris per manū apprehensione, supposito sub alam, quæ ad sinistrū crus est, scipione inniti uolunt, hi siquidē longiorem scipionē supposuerint, erectiores quidē iter facient, pede autē ad terrā non innitūtur. Si uero pede inniti uolent, breuior ipsis baculus faciendus est, & ad inguina ut se inflectant necesse fuerit. Cæterū carnium imminutiones etiam his secundū rationem fiūt, uelut antea dictū est. Qui enim eleuatū habent crus, & nihil laborāt, his etiam maxime minuūtur. Si uero plurimo utūtur ingressu, his minime minuūtur. Sanum tamen crus nihil inde utilitatis consequitur, sed etiam deformius fit, si læso crure ad terrā innitentes utātur. Illi enim simul inseruiens, & extra prominēte coxa esse cogitur, & circa poplitē se inflectere. Si uero quis læso crure non ad terrā utatur, sed eleuatū habeat, & scipioni innitatur, sic sanū crus robustū fiet. Nam & in naturali statu degit, & exercitatiões ipsum corroborāt. Possit aliquis dicere, extra medicinā talia esse. Quid enim opus est de his quæ incurabilia iam facta sunt, amplius tractare? At hoc facere multū refert. Eiusdem enim professionis est & hæc cognoscere. Nō enim fieri potest, ut inter se dirimātur. Oportet enim curabilia ita tractare, ut ne incurabilia fiant, ea intelligentia ut quàm maxime prohibeamus, ne ad hoc deueniant ut incurabilia reddantur. Oportet autē & incurabilia cognoscere, ut ne maxime lædant. Prædictiones autē splendidæ sunt ac gloriosæ ex cognitione, quò, & qualiter, & quando, singula desinent, siue eò uertantur ut incurabilia fiant, siue curationis spem exhibeant. Quibuscunq; uero ex natiuitate, aut dum adhuc aliàs augescūt, ita elapsus fuerit articulus, & non repositus, siue ex uiolentia elapsus sit, siue præ morbo: Multæ enim huiusmodi luxationes fiunt in morbis: Qui uero sint hi morbi, in quibus articuli elabuntur, postea scribetur: Si itaq; elapsus non fuerit repositus, femoris quidem os breue fit, affligitur autem totum crus, & augmēto destituitur, & multo magis excarne fit, eo quòd ipso non utantur. Nam & articulus circa poplitem his affligitur. Nerui enim ob ea quæ antea dicta sunt intenduntur. Quare articulū circa poplitem extendere nō possunt hi quibus hoc modo coxa excidit. Vt enim in summa dicam, Omnia quæ in corpore ad usum facta sunt, si quis moderate ipsis utatur, & in his laboribus exer-

ceat, ad quos singula sunt adsueta, sic quidē sana sunt, & augescūt, & probe cō senescunt. Si uero quis non utatur, sed quiescat, morbosiora fiunt, & nō augescunt, & cito cōsenescunt. Inter hæc aūt non minime perpetiūtur hoc & articuli, & nerui, si quis non ipsis utatur. Propter has igitur causas, magis in hoc luxationis modo q̄ in alijs affliguntur. Totū enim crus & in ossium, & in carnium natura, augmento destituitur. Tales igitur ubi iam in uiros euaserūt, eleuatum ac inclinatum crus hoc habent, altero uero uehūtur baculo innitentes, aliqui uno, aliqui duobus. Quibus porrò in anteriorem partem femoris caput elapsum fuerit: paucis autem hoc contingit: hi extēdere quidē crus perfecte possunt, inflectere aūt se minime hi possunt circa inguen. Affligūtur autem etiam, si circa poplitē se inflectere cogūtur. Longitudo uero cruris cōsimilis apparet, & circa calcaneū quidem ualde. Verū summus pes aliquanto minus in anteriorem partem prominere solet. Totū autem crus rectitudinē habet secundū naturam, & neq; hàc, neq; illàc uergit. Cæterū hi statim dolore corripiūtur maxime, & urina imprimis supprimitur, aliquāto magis q̄ in alijs luxationibus. Caput enim femoris proxime his incumbit ad præcipuos neruos, & circa inguen quidem extuberantes uidentur, & locus extentus apparet, Verū circa nates rugosior, & maxime excarnis. Atq; hæc quidem quæ relata sunt, signa sunt eorū quibus ita femur excidit. Quibuscunq; igitur uiris iam factis, hic articulus elapsus, nō fuerit repositus, hi ubi dolor ipsis sedatus fuerit, & articulus in eo loco in quem excidit, uersari adsueuerit, statim ferè recti ambulare possunt, absq; baculo, & ualde quidem recti, utpote quū ad læsum crus, neq; circa inguen, neq; circa poplitem, facile se flectere possint. Propter inguinis itaq; inflexibilitatē, rectiore toto crure in ambulando utuntur, q̄ quum sani essent. Sed & aliquando ad terrā pedem trahunt, utpote quū supernos articulos nō facile inflectant, & toto pede ingrediantur. Nihilo enim minus hi calcaneo ingrediūtur, q̄ anteriore pedis parte. Si uero magnis gressibus progredi possent, etiam ualde calcaneo insistentes progrederētur. Nam & sani quanto minoribus gressibus iter faciunt, tanto magis calcaneo ingrèdiūtur, alterum pedem deponentes, contrarium eleuantes. Quibuscūq; itaq; hoc modo excidit, adhuc etiā magis calcaneo terram cōtingunt, q̄ anteriore pedis parte. Anterior enim pedis pars, ubi reliquum crus extentū fuerit, non similiter in anteriorē partem inflecti potest, sicut ubi crus fuerit inflexum: Neq; rursus sinuari pes potest crure inflexo, sicut ubi crus fuerit extentū. Sana igitur natura hoc modo est, ueluti dictū est. Quum uero elapsus articulus repositus non fuerit, sic iter faciūt, uelut dictum est, ob prædictas has causas. Magis tamē excarne crus fit q̄ alterū, & iuxta nates, & circa suram, et iuxta posteriorem rectitudinem. At uero quibus dum adhuc infantes sunt, articulus sic elapsus, nō fuerit repositus, aut etiā à natiuitate ita habuerint, & his femoris os aliquāto magis minuitur, q̄ tibiæ aut pedis ossa. Et minimum quidem in hoc luxationis modo femur minuitur. Carnes tamē undiq; minuūtur, maxime circa posteriorē rectitudinem, quemadmodū etiam prius dictum est. Quicūq; igitur recte educati fuerint, hi ubi augescunt, crure uti possunt, breuiore aliquantū existente q̄ altero, ita tamen ut baculo innitantur ea parte qua læsum crus est. Nō enim absq; calcaneo, pedis pectore admodū uti possunt, ut in id innitantur, quemadmodū in alijs claudicationibus aliqui possunt. Causa uero

uero cur non poſsint, ea eſt quæ paulo ante relata eſt. Ob id igitur baculo inſu-
per opus habent. Qui uero neglecti fuerint, & crure ad terrã nõ utũtur, ſed ele-
uatum id habent, his minuuntur quidẽ oſſa, ubi augeſcunt, magis ꝙ his qui eo
utuntur. Minuũtur autem & carnes magis multo ꝙ his qui utuntur. Verũ cir
ca articulos in directũ mutilatur his crus aliquãto magis, ꝙ quibus alio modo
luxatio facta eſt. Quo igitur in ſumma dicatur, Articuli excidẽtes ac qui luxan-
tur, inæqualiter inter ſeipſos excidunt ac luxãtur, aliquãdo multo plus, aliquan
do multo minus. Et quibus quidẽ multo plus luxati aut elapſi fuerint, his omni
no difficilius reponũtur. Et ſi repoſiti nõ fuerint, maiores & manifeſtiores mu-
tilationes ac afflictiones tales habent, & oſsium, & carniũ, & figurarũ. Vbi ue-
ro minus exciderint & luxati fuerint, tales facilius ꝙ alij reponi poſſunt. Si ue-
ro fruſtra tẽtati, aut neglecti fuerint, minores ac minus noxiæ mutilationes his
fiunt, ꝙ illis de quibus paulo ante dictũ eſt. Reliqui igitur articuli etiã ualde
multũ differunt ad hoc ut aliquãdo minor, aliquãdo maior luxatio fiat. Verum
femoris & brachij capita, ꝙ ſimilime inter ſe utraq; excidũt. Nam capita prout
rotũda ſunt, ſimplicem & caluã rotunditatem habẽt. Orbiculatiores aũt ſinus
ſunt, qui capita excipiũt, capitibus tamen ipſis congruentes. Quapropter fieri
nõ poteſt ut dimidiũ articuli ex ipſis elabatur. Nam ob rotunditatis circũferen
tiam, aut ad externã, aut ad internã partem luxari poterit. Sed de quo nunc ſer-
mo eſt, perfecte excidũt, nam alioqui nõ excidunt. Attamẽ & hi aliquãdo plus,
aliquãdo minus, à naturali ſtatu proſiliunt, & femur aliquãto magis quàm bra-
chiũ patitur. Nam aliquæ etiam ex his luxationibus quæ à natiuitate fiũt, ſi pa-
rum elapſæ fuerint, ad naturalẽ ſtatum reduci poſſunt, & maxime articuli circa
pedem. Quicũq; à natiuitate mutili fiunt, pleriq; ex his curabiles ſunt, ſi nõ ual
de magna emotio facta fuerit, aut etiam præauctis iam pueris contigerit. Opti-
mum igitur eſt ut talia quàm celerrime curentur, priuſquã ualde magnus oſsiũ
defectus fiat, & priuſquam admodũ magnus carniũ defectus circa tibiã contin
gat. Modus itaq; mutilationis non unus eſt, ſed plures. Plurima quidẽ eluxata
nõ ſunt penitus, ſed per figuræ cõſuetudinẽ, in quadã pedis interceptione mu
tilata. Animaduertendum aũt in horũ curatione eſt, ut tibiæ circa malleolũ os,
quod extrinſecus eſt, ad internã partem detrudatur ac dirigatur, & calcanei os
quod è directo illi ſubiacet, ad externã partem retrudatur, quo oſſa quę eminẽt
ſibijpſis occurrant iuxta mediũ ac obliquũ pedem. Digiti uero aceruati unà cũ
magno digito ad internã partem inclinẽtur, atq; ita circũcirca cogantur. Probe
aũt deligare oportet cerato reſinato, & ſplenijs, & linteis mollibus non paucis,
neq; nimis cõpreſsis, atq; ita deligationis circũductiones facere, uelut etiã ma-
nibus directio pedis fiebat, quo pes paulo magis ad ualgũ uergere uideatur. So
leam etiã quandã facere oportet, aut ex pelle nõ nimis dura, aut è plũbo, eamq;
inſuper alligare nõ ad corpus poſitã, ſed ubi iam poſtremis linteis deligare uo-
les. Quum uero iam deligatus fuerit, unius alicuius lintei ex his quibus deliga-
tur, initiũ, ad deligamẽta quæ infra pedẽ ſunt aſſuere oportet, è directo parui di
giti, & poſtea ſurſum extẽdere, ita ut moderate habere uideatur, atq; ſic ſupra
ſuram circũdare, quo ſic extentũ ac collocatum ſtabile maneat. In ſumma, quaſi
quis ceram fingat, ad naturã iuſtam adducere oportet, ita ut & inclinata, & di-
ſtenta præter naturã, & manibus ſic dirigamus, & ſimiliter deligatione adduca

camus aūt non uiolenter, sed leniter. Assuere uero ita oportet lintea, ut cōducat ad reparationes ac appēsiones faciendas. Aliæ enim claudicationes alia repara tione ac appensione opus habēt. Calceum insuper plumbeū facere oportet, extra deligationē adalligatum, qualem modulū crepidæ chiæ habebūt. Verum nihil ipso opus est, si quis & manibus recte direxerit, & linteis recte deligauerit, & appensiones ac reparationes per assuta lintea recte fecerit. Atq; hæc quidem est curatio, & neq; sectione, neq; ustione, neq; alia uarietate quicq; opus habet. Citius enim talia medicinę obtēperant, q̃ quis putarit. Deuincere tamē tempore oportet, donec in iustis figuris corpus auctū fuerit. Vbi uero calcei ratio habenda est, Arbylæ lutigradæ, calceamēti ita appellati species, accommodatissimæ existūt. Hoc enim calceamentū minime à pede superatur, sed potius ipsum superat. Idoneus est etiā creticus calceamentorū modus. At uero quibus tibię ossibus luxatis, ac ulcere inducto, articuli circa pedē penitus eminēt, siue intrò uergant, siue extra, tales reponere nō oportet, sed permittere ut quicunq; uelit medicus reponat. Illud enim clare scire oportet quòd homo morietur, si repositi permāserint. Sed & uita paucorū dierū his cōtinget. Pauci enim ex ipsis septimum diē transgrediūtur. Cōuulsio enim est quæ ipsos occidit. Sed & cancerari cōtingit tibiam ac pedē. Hæc ita futura esse certo scire oportet. Et neq; ueratrū mihi uidetur profuturū esse, & eadem die datū, & rursus epotū. proxime autē si quicquā huiusmodi facit, non tamē mihi hoc uidetur. Si uero repositi non fuerint, & ne tentati quidē ab initio, pleriq; ipsorū superstites euadunt. Sic autē & tibiam & pedē coaptari oportet, prout ipse uolet, modo non sint dependentia, aut commota. Curatio uero facienda est cerato picato, & splenijs uino imbutis paucis non ualde frigidis. Frigiditas enim in talibus cōuulsionem accersit. Idonea etiā sunt folia betarū, aut tussilaginis, bechij appellatæ, aut alicuius alterius huiusmodi, in uino nigro austero semicocta ac imposita. Et facienda est curatio super ulcus, et super partes adiacētes. Et cerato tepido ipsum ulcus illinendū. Si uero hyemis tēpus fuerit, etiā lanæ succidæ uino ac oleo tepidis imbutæ superne ipsum madefaciāt. Deligatio uero nulla, neq; ullū cataplasma adhibēdū est. Probe enim nosse cōuenit, q̄ cōpressio ac omnis oneris gestatio, talibus omne malū affert. Accōmodata aūt sunt ad talia, & ex emplastris aliqua quæ cruentis uulneribus destinata sunt, quibus uidelicet ex ipsis cōfert, ut lanæ superimpositæ uino madefiāt, & multo tēpore sinātur. Quæ uero ex illis cruētis emplastris, paucissimis diebus incūbere debēt, & quę resina cōprehendūtur forinsecus adiecta, nō similiter ut illa idonea sunt. diuturna enim fit horum ulcerū purgatio, quum multo tēpore madore abundent. Quosdam tamen ex his deligare, bonū est. Verū illud clare nosse oportet, q̄ necesse est hominē turpiter claudum fieri. Nam pes in talibus in supernā partem retractus est: et ossa luxata, extra eminētia apparent. Neq; enim ullum ex talibus ossibus plerūq; denudatur, nisi leuiter aliquantū: neq; abscedit, sed tenuibus ac debilibus cicatricibus circumducitur: atq; hoc si multo tēpore quieuerint: Sin minus, periculū est ne ulcusculum immedicabile relinquatur. Verū de quo sermo est, qui sic curātur, seruantur. Si uero repositus fuerit articulus ac permāserit, moriuntur. Eadē ratio est, si etiam cubiti ossa circa manus articulum ulcere facto emineant, siue ad internā manus partē, siue ad externā. Clare enim nosse id oportet, q̄ is morietur intra paucos dies

dies tali morte, qualis antea dicta est, cui reposita ossa permanserint. Quibus ue
ro reposita nõ fuerint, necq; repositio tentata est, hi multo plures superstites ma
nent. Curatio aũt eiusmodi etiam talibus commoda est, qualis iam dicta est. Fi-
guram uero claudicationis turpem esse necesse est, & digitos manus debiles ac
inutiles. Si enim ad internam partẽ ossa luxata fuerint, digitos inflectere nõ po
test. Si uero ad externã, extendere nequit. Quibus uero tibię os facto ulcere,
circa genu eminuerit foras, siue ad externã partem siue ad internã, his si quis re-
ponat, adhuc promptior mors adest q̃ alijs, etiamsi etiam illis prompta aderat.
Si uero omissa repositione medearis, spes quidẽ salutis hoc solo modo existit.
Verũ periculosiora hæc ossa sunt, quãto superiora ac robustiora sunt, & à for-
tioribus elapsa. At si os femoris quod ad genu est, ulcere facto elapsum fuerit
& repositũ permãserit, mortẽ adhuc uiolentiorem citius induxerit q̃ prius rela
ta. Si uero repositũ nõ fuerit, longe magis periculosum est q̃ priora. Sola tamẽ
hæc salutis spes est. Eadem uero ratio est, & de articulis circa gibbũ cubiti, & de
cubito ac brachio. Quæcunq; enim ex his luxata, ulcere facto eminuerint, ea om
nia si reposita fuerint mortẽ inducunt: nõ reposita, spem salutis: claudicationẽ
uero superstitibus. Lethaliores aũt sunt superiores articuli, si reponãtur. Sed &
si nõ reponantur, periculosiores ijdem sunt. Si uero alicui superiores articuli lu
xati, facto ulcere emineant, hi & si reponãtur celerrimam mortẽ inducunt: & si
nõ reponantur, periculosiores sunt. Curatio uero iam relata est, quæ mihi accõ-
modatissima esse uidetur. At uero quibus articuli digitorum aut pedis, aut ma
nus luxati, facto ulcere eminuerint, osse nõ fracto, sed circa ipsam cõnexionem
auulso, his si repositi permãserint, adest quidẽ periculum cõuulsionis, si nõ be-
ne curati fuerint: attamẽ operæpreciũ est ut repositio fiat, cũ prædictione quòd
multa custodia ac cura opus habet. Reponere uero facilimũ est, efficacissimũq;
ac artificiosissimũ per uecticulũ, uelut etiã antea dictum est in fractis ac eminen
tibus ossibus. Postea quiescere q̃ maxime cõuenit, & decũbere, ac pauco cibo
uti. Melius est & pharmaco sursum purgãte leui aliquo uti. Vlcus uero curare
oportet, aut cruentis emplastris quæ madefiunt, aut polyophthalmi siue buph
thalmi folijs impositis, aut quibus ossa in capite fracta curãtur. Nihil aũt ualde
frigidum adhibere. Minime igitur primi articuli periculosi sunt. Superiores aũt
periculosiores. Reponere uero oportet eadem die aut postridie: Tertio ac quar
to minime. Quarto enim die maxime recrudescere solent. Quibus aũt non sta-
tim repositi fuerint, in his dictos dies transgredi oportet. Quicquid enim intra
decẽ dies repositũ fuerit, omne id cõtinetur. Si uero reposito osse cõuulsio acce
dat, articulũ statim eijcere oportet, & calida q̃ sæpissime humectare, & totũ cor
pus, et præsertim circa articulos, calide & leniter ac molliter tractare. Verũ incli
natũ magis q̃ extentũ totum corpus esse oportet. Expectandũ tamen est articu
los circa digitos qui reponũtur abscessuros esse. Plerũq; enim ita cõtingit, si uel
quæuis inflãmatio subsit. Quare si nõ propter uulgi imperitiam, medico ueren
da esset accusatio, nullũ penitus reponere oportebat. Atq; ad hunc modũ peri-
culosa sunt ossa, circa articulos eminẽtia foras, si reponantur, quemadmodũ di
ctum est. Quæcunq; uero circa articulos digitorũ penitus resecantur, ea plerũq;
innoxia sunt, si nõ quis in ipsa uulneratione ex animi deliquio lædatur. Et cura
tio uulgaris talibus ulceribus sufficit. Sed & quæ non circa articulos, sed iuxta

aliam quandam ossium rectitudinem resecantur,& hęc innoxia sunt,& adhuc alijs curatu faciliora,Et quæ iuxta digitos ossa fracta extra eminent,non ad articulum,& hęc si reponantur innoxia sunt. At resectiones ossium perfectæ circa articulos,& in pede,& in manu,& in tibia ad malleolos,& in cubito ad iuncturam manus,plerisque quibus resecantur innoxiæ sunt,si nõ statim animi deliquium euertat,aut quarta die febris cõtinua accedat. Corruptiones tamẽ carnium cõtingunt,& in uulneribus sanguifluis fientibus,& uehemẽtibus cõstrictionibus,& in ossiũ fracturis magis quam oportet compressis:& alijs uinculis uiolentis intercepta plerisque decidũt. Et plerique ex talibus superstites euadunt,& quibus femoris pars aliqua & carniũ & ossis decidit, & quibus brachij pars (Minus autẽ si cubiti aut tibiæ pars deciderit)& amplius facile ferentes superstites euadũt. Quibus igitur fractis ossibus corruptiones statim fiunt,& denigrationes,his abruptiones corporis celeres circũcirca fiunt,& decidẽtia cito decidũt, ut quum ossa iam antea remiserint emollita. Quibus uero dum ossa sana sunt, denigrationes fiunt,carnes quidẽ etiam his cito moriuntur,ossa uero tarde abscedunt,qua parte termini sunt denigrationis,& ossis nudatio extat. Oportet autem partes corporis quæcunque infra terminos denigrationis sunt, quum iam penitus mortuæ fuerint & doloris exortes,iuxta articulũ auferre, prouidendo ut ne uulneres. Si enim is cui resectio fit dolore affectus fuerit,et corpus nondũ mortuum fuerit ea parte qua resecatur,magnũ periculum est ne præ dolore animi deliquium incidat. Talia uero animi deliquia multos iam euestigio peremerunt. Femoris itaque os tali modo denudatũ octogesimo die abscedere uidi. Tibia tamẽ huic homini circa genu uigesima die ablata fuerat,aut ut mihi uidebatur etiam citius. Non enim simul,sed ad maiorẽ prouidentiam facere quid mihi uisum fuit. At tibiæ ossa ex eiusmodi denigratione circa mediam tibiã, sexagesimo die mihi deciderũt,quæcunque ex ipsis fuerunt denudata. Differt equidẽ & curatio à curatione,ad hoc ut ossa denudata citius aut tardius decidant. Differt etiã compressio à cõpressione, prout uehemẽtior aut debilior fit, ad hoc ut citius aut tardius nerui denigrati emoriantur, carnes item & arteriæ ac uenæ. Nam quæcunque nõ uehementer intercepta moriuntur, ex talibus quædã ad ossium denudationes non perueniunt, sed magis in superficie decidunt. Propter has igitur causas,nõ unum numeri nomen tempori poni potest,in quanto singula ex his iudicantur. Assumere uero ualde oportet tales curationes. Sũt enim magis horrendi aspectus quam curationis,& curatio lenis omnibus talibus sufficit. Ipsa enim seipsa solũ iudicant:& circa uictum diligentiam adhibere oportet ut pro uiribus febris exors sit:& in iustis figuris corpus collocare. Iustæ aũt hæ sunt,ut neque sublimius eleuatũ sit,neque deorsum repat. Sed magis præterea sursum uergat,donec perfecte fuerit circũcirca abruptũ. Nam in hoc tempore sanguinis eruptionũ periculum imminet. Ob id igitur uulnera deorsum repentia facere nõ oportet,sed uice uersa. Alioqui ubi tempus amplius accesserit, & ulcera pura facta fuerint,nõ amplius hę figuræ cõmodæ sunt,sed positio recta,& aliquando deorsum repentes. Tẽporis enim progressu quibusdã horum ossis discessiones fiunt,& subligaminibus opus habent. Expectare tamẽ oportet,ut tales per tẽpus à dysenteria corripiantur. Nam in plerisque denigrescentibus dysenteria accedit,& in sanguinis eruptionibus ex ulceribus. Accedit autem

tem iudicatis iam denigrationibus ac ſanguinis eruptione. & procedit quidem large ac uehemēti impetu, ſed non ad multos dies durat, neqꝫ lethalis eſt. Neqꝫ enim ualde cibū auerſantur tales, neqꝫ aliàs uaſa uacua facere conducit. Femoris porrò luxationē circa coxā hoc modo reponere oportet, ſi ad internā partem elapſum fuerit. Bona quidē ac iuſta & ſecundū naturā hæc repoſitio eſt, & ſanè etiā aliquid oſtētationis habēs, ſi quis taliū rerū iactatione ſuperbire uelit. Ex pedibus hominē ad trāſuerſam mediæ domus trabem ſuſpendere oportet, uinculo forti, ſed molli ac lato, ita ut pedes quatuor digitorū ſpatio, aut minus, inter ſe diſtantes habeat. Sed & ſupra genua latū ac molle lorū circūdatum eſſe oportet, quod itē ad trabem illam extēdat. Crus aūt læſum duobus digitis amplius ꝙ alterū extentū eſſe oportet. A terra uero abſit caput ad duorū cubitorū ſpatium, aut paulo plus, aut minus. Manus aūt iuxta latera extētæ, aliquo molli ſint alligatæ. Omnia uero hæc ſupino iacēti ipſi præparentur, ut ꝙ breuiſsimo tēpore pendeat. Poſtꝙ uero ſuſpēſus fuerit, uirū peritū & nō debilem immiſſo inter femora cubito ita agere oportet, ut cubitū inter caput femoris elapſum, & interfœmineū locūqꝫ inter anū ac pudendū ponat, & poſtea altera manu ad illam interpoſitā cōiuncta, rectus aſtans ad ſuſpēſi corpus, derepēte ſe appēdens ſublimis ꝙ æquabiliſsime depēdeat. Hęc repoſitio omnia quibus ſecundū naturā opus eſt exhibet, Nam & ipſum corpus ſuſpēſum ſua ipſius grauitate extenſionē facit: & is qui appēdet, unà cum extenſione, femoris caput ſuper acetabulū eleuari cogit, ſimulqꝫ cū cubiti oſſe, uelut cum uecte molitur ac cogit, ut ad priſtinā naturam relabatur. Oportet aūt uincula omnino bene conſtructa eſſe, & curare ut fortiſsimus ſit is qui ſe appēdit. Quemadmodū igitur etiā antea dictum eſt, Magna eſt differentia naturarū in hominibus, ad hoc ut uel facile, uel difficulter repoſitio fiat. Et cur magna ſit differētia dictū eſt antea, ubi de humero egimus. Quibuſdam enim femur rurſus incidit nullo adhibito apparatu, ſed ex modica extēſione, quantū manibus directio fieri poteſt, & ex leui cōmotione. Multis aūt qui crus iuxta articulū inflexerūt, iam facta circūagitatione rurſus incidit. At multo plura uulgari cuilibet apparatui nō obtemperāt. Quapropter ſcire quidē oportet de ſingulis optima in omni arte, uti uero his quæ ſingulis uicibus idonea uiſa fuerint. Relati igitur ſunt extenſionū modi etiā in ſuperioribus, ut quis uti poſsit ex his qui forte affuerint. Oportet enim in cōtrarias partes fieri extenſionē uehementer, in alterā, cruris: in alterā, corporis. Si enim probe extenſio facta fuerit, femoris caput ſupra priſtinā ſedem eleuabitur. Et ſi quidē ita ſupereleuatū fuerit, ne prohibere quidē facile ſit, quo minus ipſum in ſuā ſedem inſideat. Quare omnis iam uectis molitio ac directio ſufficit. Sed enim in extenſione deficiūt, & ob id maiorē turbationē exhibet repoſitio. Oportet igitur nō ſolū iuxta pedē uincula alligata eſſe, ſed etiā ſupra genu, quo nō magis circa articulū ſit deligatio in extenſione, ꝙ circa coxæ articulū. Sic igitur extenſionē ad pedis partē præparatā facere oportet. Sed et in alterā partē extenſionē, non ſolū ex deligatione circa pectus & alas, in cōtrariū extēdere oportet, ſed etiā loro longo, duplicato, robuſto, leni, circa interfœmineū inſerto, & à poſteriore parte ad ſpinā porrecto, ab anteriore uero ad clauiculā tendēte, ibiqꝫ ad alterū initium alligato, ita coactionē facere oportet, ut alij hinc, alij illinc extenſionē faciant, ita tamen ut lorū circa interfœmineū, nō ſuper femoris caput

porrectũ sit, sed inter caput & interfœmineũ. Verum inter extendendũ pugno ad femoris caput quis innixus, id ad exteriorẽ partem propellat. Si uero is qui trahitur eleuetur, iniecta manu, et cum altera manu cõiuncta, simul deorsum trahat, simulq; ad externam partem cogat. Alius uero quispiam partẽ femoris ad genu, placide ad internam partem dirigat. Dictũ autem est etiam antea, operæprecium esse ut si quis in urbe populosa medicinam exerceat, lignum possideat quadrangulare sex cubitorũ, aut paulo minus: latitudine bicubitali: crassitudo aũt sufficit dodrãtalis. Id secundũ longitudinẽ hinc atq; illinc sectionẽ incisam habere oportet, ut ne altior q̃ oportet machinatio fiat. deinde postes aselli breues, robustos, utrinq; inaptatos habere. Postea sufficit quidem in dimidia ligni parte, nihil tamẽ uetat etiã per totũ, uelut fossas lõgas quinq; uel sex, quatuor digitorũ spacio inter se distantes, incisas esse: & satis est ut sint hæ & latitudine & profunditate triũ digitorũ. Habere etiã in medio hoc lignũ debet excauationẽ profundiorẽ quadrangulam triũ digitorum, quo in hãc excauationẽ, ubi opus esse uisum fuerit, lignũ cauitati congruũ infigatur, quod superne sit rotundũ. Infigendũ aũt hoc est, si quãdo cõducere uisum fuerit, inter caput femoris & locũ inter anum ac pudendũ. Hoc lignũ erectum stans prohibet ne cõcedat corpus, dum à pedibus extẽditur. Quãdoq; enim hoc ipsum lignũ sufficit pro extensione in contrarium superne facienda. Aliquãdo etiã dum hinc atq; illinc crus extẽditur, hoc ipsum lignũ hãc uel illãc laxum incũbens, cõmodum ad hoc fuerit, ut instar uectis, caput femoris ad externam partẽ extrudat. Ob hoc enim etiam fossæ incisæ sunt, quo in quibuscũq; ex ipsis congruũ id facere fuerit, uectes ligneus immissus molitionẽ faciat, aut circa articulorũ capita, aut ad ipsa penitus capita infixus, unà cũ extẽsione, siue ad externã partẽ, siue ad internã, molitionẽ facere expedierit: siue etiã rotundũ uectem esse cõducat, siue latũ. alius enim alij articulo conducit. Cõmoda aũt est in omniũ articulorũ cruris repositione, hæc per uectes molitio unà cũ cõcussione. Verũ de quo nũc sermo est, teretẽ ac rotũdum uectẽ esse cõuenit. Ex his machinis ac coactionibus, nõ uidetur mihi fieri posse ut ullius articuli repositio frustra tentetur. Inuenire tamẽ quis possit etiã alios modos repositionis huius articuli. Si enim lignum hoc magnũ, habeat in medio à lateribus duos postes pedales, eius altitudinis, quæ cõferre uidetur, alterum hinc, alterum illinc. Deinde lignũ transuersum, uelut scalæ gradus, postibus impositũ sit: atq; ita sano crure inter postes trãsmisso, læsum crus supra gradum adaptatũ habeat. Verũ ad altitudinem, & ad articulũ qua parte excidit facile quiddã adaptare oportet. Gradũ enim moderato altiorẽ facere oportet, & stragulũ multiplex prout cõgruum fuerit, sub corpus subextendere. Deinde lignum moderatã latitudinẽ ac longitudinẽ habens, sub crus ad malleolum usq; extentũ esse oportet, quod ultra femoris caput, quantũ eius fieri potest porrigatur, & ad crus alligetur quotiescũq; opus fuerit, ut moderate habeat. Postea dũ extẽditur crus, siue ligno pistilloformi, siue aliqua alia ex his extẽsionibus, crus simul circũ gradũ unà cũ alligato ligno, deorsum cogere oportet, ita ut aliquis supra articulũ iuxta coxam hominẽ detineat. Hoc em̃ modo simul & extẽsio femoris caput super acetabulũ attollet, simulq; molitio femoris caput in pristinã naturã detrudet. Hæ omnes relatæ necessitates ac coactiones fortes sunt, & omnes calamitate superiores, si quis recte ac bene præparet. Quemadmodũ autẽ

etiam

etiam antea dictũ est, à lõge debilioribus extẽsionibus, & uiliore apparatu plerisq; rursus incidit. At uero si ad externã partem femoris caput luxatũ fuerit, extẽsiones quidẽ hinc atq; illinc facere oportet, eodẽ modo uelut dictũ est. Verum molitionẽ cum uecte lato, unà cũ extẽsione facere cõuenit, ab externa parte ad internã cogendo, ita ut ad ipsas nates, & paulo superius uectem adhibeas. Ad sanã uero coxã iuxta nates aliquis manibus renitatur, ut ne cedat corpus: aut alio quopiã huiusmodi uecte submisso, & ex fossa cõueniente fulcito cõtra obnitatur. Partẽ aũt femoris luxati quæ ad genu est, ab interna parte foras placide abducat. Cæterũ suspensio in hoc modo luxationis articuli non conuenit. Cubitus enim eius qui se appẽdit, caput femoris ab acetabulo propellit. Molitionẽ tamen cũ ligno subiecto, ita quis adaptare posſit, ut huic luxatiõis modo cõueniat, si forinsecus adhibeat. Sed quid opus est plura dicere? Si em̃ recte extensio fiat, & recte per uectes molitio cõtingat, qui articulus hoc modo elapsus nõ reponi posſit? At si in posteriorẽ partẽ femur exciderit, extẽsiones & diuersum tẽsiones ita facere oportet, uelut dictũ est, ita tamẽ ut super lignũ multiplex stragulũ insternatur, quo mollisſimũ fit, et homo pronus reclinetur ac sic extendatur. Verũ unà cũ extensione, etiã tabula deorsum cogere oportet eodẽ modo ueluti gibbositates, è directo natiũ tabula collocata, aut magis ad infernam q̃ ad supernã coxarum partẽ, & incisura in pariete ad tabulã excipiendã nõ recta sit, sed paululũ decliuis ad pedũ partem. Hęc repositio maxime secundũ naturã est huic luxationis modo, et simul fortisſima. Suffecerit aũt fortasſis pro tabula, ut aliquis insideat, aut manibus innitatur, aut inscẽdat derepẽte, simulq; cũ extensione incũbat. Nulla uero alia ex relatis repositionibus secundũ naturã est huic luxationis modo. Si uero in anteriorẽ partem elapsum fuerit, idem quidem modus extensionũ faciẽdus est. Verũ uirũ & manibus ualidisſimũ, et aliàs peritisſimũ, uola manus alterius circa inguina firmata, & altera manu insuper iniecta, simul luxationẽ deorsum propellere, simulq; femoris partẽ quæ ad genu est ad anteriorẽ partem cõpellere oportet. Hic em̃ modus repositionis, huic luxationi maxime secũdũ naturã est. Sed & suspẽsio finitimũ quid secundũ naturã habet. Oportet tamẽ eum qui se appẽdit peritũ esse, ut ne cubito articulũ excutiat, sed circa mediũ inter anũ ac pudẽdum locũ, & iuxta os sacrũ se appẽdat. Laudatur etiã is qui per utrẽ hunc articulũ reponere conatus est. Et iam sanè aliquos uidi, qui præ imperitia, etiã extra & retro luxatos, per utrẽ reponere conabãtur, nõ animaduertẽtes q; magis ipsum eijcerẽt q̃ reponerẽt articulũ. Nã qui primus excogitauit, haud dubie ad intrò elapsos articulos, per utrẽ repositionẽ tentauit. Nosse igitur oportet q; alia multa utre sunt potiora. Oportet aũt utrẽ nõ inflatũ intra femora ponere, quantũ fieri potest supreme ad locũ inter anũ ac pudendũ adductũ: et facto à patellis genu initio, femora per fasciã usq; ad mediã femorũ partẽ deligare. deinde in partẽ utris solutã folle ex officina fabri immisso inflare, & utrẽ cogere ut distẽdatur. Hominẽ uero in latus decũbere oportet, & læsum crus superne habere. Atq; hic quidẽ est apparatus: sed pleriq; peius præparant q̃ ego nũc dixi. Nõ enim deligãt femora ad multã partẽ sed solũ genua, & nõ insuper extẽdũt. est aũt insuper extẽsio quoq; faciẽda. Attamẽ aliqui iã reposuerãt, facile rẽ assequuti. Nõ aũt ita facile est coactionẽ hoc modo perficere. Nã & uter dũ inflatur, tumidisſimas partes suas ad articuli caput nõ habet, qđ

maxime emoliri oportet: sed inferius ipso, medius ipse locatus est circa media femora, aut adhuc inferius: & rursus femora ipsa natura sunt curua. Superne enim carnosa sunt, & inter se sociata. Inferne uero sicca, ut etiã natura femorũ utrem ab opportunissimo loco repellat. Si uero quis paruũ utrem imponat, fieri nõ potest ut paruũ robur articulum cogat. Si itaq; utre uti uelis, femora inter se ad multã partem colliganda sunt: & unà cũ corporis extensione uter instandus est. Crura uero ambo deliganda sunt usq; ad finẽ in hoc repositionis modo. At uero in uniuersa arte hoc plurimi facere præ omnibus oportet, ut id quod ęgrotat sanũ facias. Si uero multis modis fieri possit sanatio, ut eũ qui minime molestus est eligas. Nam & uirũ bonum, & artis peritũ, hoc declarat, qui populo imponere non studeat. Verũ de quo nunc sermo est. Tales quædã sunt familiares extẽsiões corporis, ut ex his quæ adsunt expedita ac facilis reperiri possit. Nã si uincula ex loris mollia ac lenia nõ affuerint, sed aut ferrea, aut funes nautici aut domestici, fascijs aut pãniculis laneis ea maxime parte amplius obuoluere oportet, qua uincula detentionẽ factura sunt, atq; ita uinculis deligare. Deinde in lecto robustissimo & ex præsentibus maximo, hominẽ bene extendere oportet, hoc modo. Lecti pedes qui ad caput sunt, aut à pedibus, ad limen ianuæ, intus aut foris prout cõmodum fuerit firmẽtur. Ad alteros aũt lecti pedes lignũ quadrangulare trãsuersum obijciatur, ita ut à pede ad pedẽ pertingat. Et si quidẽ tenue fuerit lignũ, ad pedes lecti deligetur. Si uero crassum, nõ est opus. Deinde initia uinculorũ, & eorũ quæ à capite sunt, & eorum quæ à pedibus, utraq; alligẽtur ad pistillũ, aut ad aliud huiusmodi lignũ: ita ut è directo corporis sint, aut paulo superius. Moderate uero extendãtur ad pistilla erecta cõsistentia, quorũ alterũ ad limen, alterũ ad lignũ obiectũ firmetur, atq; sic refractis pistillis extensio fiat. Sufficit aũt scala quæ robustos gradus habet, sub lectũ extenta, pro limine ac ligno obiecto, quo pistillis ad conuenientes gradus hinc atq; illinc firmatis, ita uinculorũ extensio fiat. Porrò reponitur femoris articulus etiam hoc modo, si ad internã, & ad anteriorẽ partem luxatus fuerit. Supra scalam in terrã defixam hominẽ collocare oportet. deinde sanũ crus placide extentũ deligare, ubi cõmodum fuerit: ex sinistro uero uas testaceũ aqua plenũ, aut sportulam lapidibus refertã appẽdere. Alius repositionis modus, si ad internã partem luxatus fuerit. Inter duas colũnas trabẽ moderata altitudine deligare oportet. Præmineat aũt una pars trabis pro magnitudine natiũ. & ubi stragula circũ pectus hominis deligaueris, ipsum hominẽ supra præminentẽ trabis partẽ collocato, & deinde pectus ad columnã lato aliquo uinculo alligato. Postea sanũ quidem crus detineat aliquis, ut ne circũagatur. Ex læso uero appẽdatur pondus quantum cõgruit, uelut etiã prius dictũ est. Primũ igitur scire expedit, quòd omniũ ossium cõmissuræ plerunq; sunt caput & acetabulum. In quibusdam uero & locus acetabuli formam refert, & oblõgus est. Quidam uero loci leuiter sinuosi sunt. Semper aũt reponere oportet omnes articulos elapsos, maxime quidẽ statim dum adhuc calidi sunt. Sin minus, q̃ celerrime. Nã & ei qui reponit, facilius ac citius reponere cõtingit, & ægroto multo minus doloris affert repositio priusq; intumuerit. Omnes etiã articulos ubi reponere uoles, pręmollire ac cõmouere oportet. Sic eñ facilius reponi solẽt. Circa omnes aũt articulorũ repositiones hominẽ attenuare oportet, maxime circa maximos articulos et repositu difficilimos

ficilimos: minimũ circa minimos & faciles. At uero ſi digitorũ articulus, ſiue
primus, ſiue ſecundus, ſiue tertius in manu exciderit, idem ac æqualis repoſitio
nis modus eſt. difficilius tamen ſemper maximi articuli reponũtur. Excidũt au
tem quatuor modis, aut ſurſum, aut deorſum, aut in obliquũ utrinq; : maxime
quidem ſuperne, minime autẽ in obliquũ, in uehemẽti motu. Vtrinq; aũt in ea
parte in quã exciderunt, uelut crepido eſt. Si quidẽ igitur ad ſupernam aut infer
nam partem exciderit articulus, eo quod leuior eſt hic locus ꝙ à lateribus, & ſi-
mul parua facta eſt tranſgreſsio, facile eſt reponere. Modus aũt repoſitionis ſic
habet. Digitũ ſummum aut deligamẽto aliquo, aut alia quapiam huiuſmodi re
obuoluito, ut ne ubi ſummũ digitum apprehẽſum extendis elabatur. Quũ au-
tem obuolueris, alter quiſpiam manũ ſupra iuncturã apprehẽdat, alter digitum
obuolutũ, atq; ita uterq; ad ſeipſum probe extẽdat, ſimulq; elapſum articulũ ad
ſedem ſuam detrudat. Si uero in obliquũ excidit, extẽſionis quidẽ idem modus
eſt. Vbi uero iam uiſus fuerit tibi articulus lineam trãſgreſſus eſſe, ſimul cũ ex-
tenſione ſtatim ad locũ ſuũ detrudere oportet, ita ut alius quidam ex altera digi
ti parte obſeruet ac repellat, ut ne rurſus illic elabatur. Moderate quoq; repoſi-
tionem faciunt uimineæ texturæ, ſauræ id eſt lacertæ appellatæ, ex palmis con-
textæ: ita ut dum digitum hinc atq; illinc diſtendis, altera manu lacertam, altera
manus iuncturam apprehendas. Poſtquam aũt repoſueris, deligare oportet lin
teis quàm citiſsime tenuiſſimis inceratis, cera neq; ualde molli, neq; ualde dura.
Dura enim de digito abſcedit. Mollis aũt & liqueſcens eliquatur, & digito cale
fiente deperit. Soluendus autem eſt digiti articulus tertia aut quarta die. In ſum
ma, ſi inflãmatus fuerit, frequẽtius ſoluẽdus eſt: ſin minus, rarius. De omnibus
articulis hæc dico. Reſtituitur digiti articulus decima quarta die. Idem uero eſt
curationis modus digitorũ manus ac pedis. Circa omnes aũt articulorũ repoſi
tiones attenuare oportet ac fame macerare uſq; ad ſeptimũ diem: & ſi inflãma-
ti ſint, frequẽtius ſoluere: ſin minus, rarius. Quietẽ uero ſemper habere oportet
afflictum articulũ, & ꝙ optime figuratum poſitũ eſſe. Genu porrò propter
expeditã ac facilem naturam, mitius eſt ꝙ cubiti gibbus. Quare etiã facile exci-
dit. Excidit autem ſæpe intrò. Sed & extra, & in poſteriorẽ partem. Repoſitio-
nes aũt fiunt ex repentina cõflexione aut excalcitratione: aut conuolutã faſciæ
molem in poplitem ponito, & circũ illam corpus ita ad flectendũ genua in ter-
ram dimittito. Poteſt etiam ubi in poſteriorẽ partem excidit, moderata extẽſio-
ne reponi, ueluti cubiti gibbus. Si uero hàc aut illàc exceſsit, ex conflexione aut
excalcitratione reponitur. Cæterum directio ex moderata extẽſione omnibus
cõmunis eſt. Si uero nõ inciderit, hi quibus in poſteriorẽ partem excidit, flecte
re nõ poſſunt: Sed neq; alij ita ualde: minuitur autem femoris & tibiæ anterior
pars. Si uero intrò, ualgiores fiũt. Minuũtur autẽ externæ partes. Si uero extra,
magis uari ac detorti, minus claudi fiunt. craſsiore aũt oſſe uehũtur, & internæ
partes minuuntur. At ſi ex natiuitate, aut in augmẽto hæc fiant, iuxta priorẽ ra
tionem res ſe habet. Cæterũ articuli circa malleolos luxati extẽſione uehementi
opus habẽt, aut manibus, aut alijs huiuſmodi: & ſimul directione utrunq; præ
ſtante. Commune autẽ hoc eſt omnibus. At uero luxationes articulorum in
pede, uelut eas quæ in manu fiunt ſanabis. Qui uero cũ tibia cõmunionem ha-
bent, & ex natiuitate elapſi ſunt, aut etiã in augmento luxati, eandẽ cum manu
repoſi-

repositionē expetunt. Quicūq; uero facto saltu ex supernis, calcaneo innitentes se firmarunt, sic ut ossa disparata sint, & uenæ humores effuderint, & nerui cōtusi sint: si grauiter hæc acciderint, periculū est ne corruptione accedente per omnē uitam affligātur. obtorta enim fiūt ossa, nerui aūt inter se cōmunionē habent. Quin & quibus fractis, aut ex uulnere, uel in tibia, uel in femore: aut neruis exolutis qui his cōmunicant: aut ex negligenti decubitu, calcaneū fuerit denigratū, etiā his maximæ recrudescētiæ ex talibus fiūt. Quādoq; etiā ad corruptionē accedūt febres acutæ, singultuosæ, mentē percellētes, citā mortē inducentes, & insuper uenarū sanguifluarū liuores. Signa recrudescētiū sunt, si effuso sanguine sugillata, & denigrata, & uicina his, subdura ac subrubra fuerint. Si enim cū duricia liuescāt, periculū est ne denigrescāt. Si uero subliuida sint, aut etiam liuida mollia et diffusa: aut cū uirore subpallida ac mollia: hæc in omnibus talibus bona sunt. Curatio si febris absit, ueratro in potu dato fit: sin minus, nō. sed potu si opus sit, fauorū cremor decoctus, aut acetū mulsum dulce detur. Deligatio cōuenit qualis in articulis. Ad cōtusiones aūt magis ꝙ ad omnia, linteis pluribus ac mollioribus utendū est, & minus cōprimendū, & plurima insuper calcaneo obuoluēda. Figura sit uelut deligatio postulat, ut ne ad calcaneū exprimatur. Ferulis utendū non est. Quibus uero aut ipse pes solus excesserit, aut cū appēdice, excidit quidē magis ad internā partē: his si nō rursus incidat, attenuatur progressu tēporis & coxa, & femur, & tibiæ pars luxatiōi opposita. Repositio est uelut iūcturæ ad manū. Extēsio aūt uehemens. Curatio pro lege articulorum. Recrudescit, sed minus ꝙ manus articulus siue iūctura, si quieuerint. Victus parcior quiescentibus expedit. Quæ uero ex natiuitate, aut in augmento fiunt, iuxta priorem rationem.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE VLCERIBVS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

VLCERA uniuersa, nisi uino, humectare nō oportet, si non in articulo fuerit ulcus. Nam siccū sano propius est, & humidū non sano. Est enim ulcus, humidū: quod uero sanū est, siccū. Præstat aūt absq; deligatione sinere, præterꝗ ꝙ cataplasma imponitur: quanꝙ aliqua ulcera neq; cataplasma ferre possint, magis aūt recētia ꝙ uetustiora, & quæ sunt in articulis. Modicus cibus, & aqua, ꝙ maxime omnibus ulceribus conducunt, & magis recētioribus ꝗ uetustioribus, & si quod aliud ulcus inflammatum est, aut inflammationē minatur, & si periculū est corruptiōis: & ulceribus ac inflāmationibus in articulis: & ubi conuulsionē fieri periculū est: & uulneribus in uētre. Maxime uero omniū, fracturis in capite ac femore, & si cui aliꝗ parti fractura cōtigerit. Stare aūt ulceri minime cōducit, præsertim si quis in crure ulcus habeat: imò neq; sedere, neq; ambulare. Verū ociū & quies maxime cōferunt. At uero recentia ulcera omnia, tum ipsa, tum circūsitæ partes, minime inflammationem incurrent, si quis ꝙ citissime suppuret, & pus ab osculo ulceris nō interceptum supprimatur: aut si quis auertat, ut omnino non suppurentur,

præterꝙ

præterquam neceſſario,eoqꝫ paucisſimo pure,& ſicca ſint ꝙ maxime ex medi-
camento nõ moleſto.Igneũ enim feruorẽ hoc inducit,ubi horror & pulſatio ac-
ceſſerit.Inflãmantur enim ulcera tunc quũ ad ſuppurationẽ tendũt. Suppuran
tur aũt alterato ſanguine ac calefacto,donec putrefactus taliũ ulcerum pus fiat.
Quum uero cataplaſmate opus eſſe uiſum fuerit,nõ ipſum ulcus cataplaſmate
integere oportet,ſed circumſitas partes,quo pus decedat,& quæ indurata ſunt
molleſcant. Cæterũ ex ulceribus ſi quod acuto ſpecillo inciſum aut diſſectũ
fuerit,cruentis uulneribus aptũ medicamentũ ſuſcipit,& reſiccatoriũ quoddã,
quod prohibet ſuppurationẽ. Si qua caro ex telo cõtuſa & diſſecta eſt,eam
curare oportet,quo ꝙ celerrime ſuppuretur.Nam & minus inflãmatur, & ne-
ceſſe eſt carnes cõtuſas ac diſſectas,putreſcere ac pus fieri,& eliquari ac conſu-
mi:& poſtea nouas carnes naſci. Omni recenti ulceri,præterquã in uentre,con
ducit frequenter ſanguinẽ defluere facere, prout oportunũ eſſe uiſum fuerit,&
ab ipſis partibus ulcus cõplectentibus,tum aliàs,tum ſi in tibia ulcus fuerit,aut
in digito pedis aut manus,magis ꝙ ſi alicubi in alia corporis parte.Sãguine e-
nim defluente gracileſcẽtia,ſicciora fiunt ac minora. Prohibet enim hoc maxi-
me talia ulcera humectari.Deinde uero in omnibus,putredo ſanguinis ex ſan-
guinis tranſmutatione fit.Cõfert aũt poſt ſanguinis defluxionẽ in talibus ulce
ribus,etiam ſpongiã deligare denſam,mollem,cõciſam,ſicciorem ꝙ humidio-
rem:aut ſuper ſpõgiam ſuperne folia multa ponere.At oleũ,& quæcunqꝫ mol-
lia,aut oleoſa ſunt medicamẽta,talibus ulceribus nõ conducũt,ſi nõ ualde iam
ad ſanitatẽ tendant.Neqꝫ ulceribus ex recẽti uulnere oleum cõducit,neqꝫ mol-
lientia,neqꝫ adipoſa medicamenta,tum aliàs,tum quòd ulcus ampliore purga-
tione opus habet. Vt aũt in ſumma dicam,oleo illitio facienda eſt, & in æſtate,
& hyeme,in his ad quæ talibus medicamẽtis opus habemus. Depurgatio uen
tris deorſum plurimis ulceribus cõfert,& in uulneribus quæ ſunt in capite, &
in uentre,& in articulis,& in quibus corruptionis periculũ eſt,et in his quæ cõ
ſuta ſunt,& in exedẽtibus ac ſerpẽtibus,& aliàs inueteratis ulceribus. At ubi
deligare uoles,pharmaca nõ prius imponere oportet,ꝙ ubi ualde ſiccũ feceris
ulcus. Tunc uero apponere oportet,ulcus aũt ſæpe ſpõgia detergere:& rurſus
linteũ ſiccum ac purum ſæpe adhibere,atqꝫ ſic impoſito medicamẽto quod con
ferre uidetur,deligare,aũt nõ deligare. Pleriſqꝫ ulceribus tẽpus calidius cõ
modius eſt hyeme,exceptis his quæ in capite ſunt ac uẽtre:magis uero æquino
ctij tempus. Vlcera quæcũqꝫ probe & prout oportet purgata ſunt,ſemper
ad ſicciorẽ modũ germinationẽ faciunt.Hæc aũt plerũqꝫ carne nõ ſuperexcre-
ſcũt.Si undecunqꝫ tandẽ os diſceſſerit,aut uſtum,aut ſectũ,aut alio modo,horũ
ulcerũ cicatrices cauiores fiunt. Vlcera nõ purgata,nõ committi ſolent etiãſi
adducantur, neqꝫ ſua ſponte coeunt. Vbi circumſitæ ulceris partes inflam
matæ ſunt, quandiu durat inflammatio, ulcera coire non ſolent.Sed & ubi cir-
cumſitæ partes denigratæ fuerint, & ſanguinis putredine,aut etiam uarice,in-
fluxionem ſanguinis exhibente, neqꝫ hæc coire ſolent,ſi non circumſitas ulce-
ris partes ſanas feceris. Ex ulceribus rotunda ſi ſubcaua fuerint,excidere opor
tet undiquaqꝫ in orbẽ ea quæ diſceſſerunt,aut omnia,aut ex dimidio circuli,ſe-
cundum longitudinem naturæ hominis. In omni ulcere igne ſacro acce-
dente, corpus purgationem facere oportet, in utram partem ulceri contulerit,

ſiue

siue sursum, siue deorsum. Cui tumor obortus fuerit circa ulcus, ulcere non inflammato, huic postea temporis progressu tumor puris subsidentiam habet.

Quodcunque ulcus ex inflammatione tumidũ non sedatur, dum alia quæ simul inflammari ac tumescere cœperunt sedantur, etiã hoc non coalescere periculum est. Quæcunque uero ex casu, aut alio quopiã modo dissecantur, & contunduntur, & intumescunt, ita ut uicinæ circũcirca partes suppuratę, pus de tumoribus per ulcus egerãt: in talibus quicquid cataplasmate opus habere uisum fuerit, nõ super ipsum ulcus cataplasma ponere oportet, sed super circũsitas partes, quo pus decedat, & indurata molliantur. Postquã aũt mollita fuerint, & inflammatio sedata, spõgijs super ea quæ abscesserunt deligatis compescito, initio à sana parte facto, atque ita procedẽdo. Superne uero super spõgiam folia sint multa. Quum uero cõpesci nõ poterit caro, quæ humida existit, in causa est ut hanc eijcias. Si sub profunda carne ulcus fuerit, ex utrisque, & ex deligatione, & ex eo quod insuper cõpressit, hoc sanè incuruum subattollitur, & si quis id secet specillo, si fieri poterit, ad fluxionem accommodatũ ab ore ulcus resecare oportet, ubi cõmodum tẽpus esse uisum fuerit, atque ita curationẽ adhibere, qualicunque tandẽ indigere uidebitur. Plerũque uero in omni ulcere quod uentrẽ habet, in directum ad uisum cõspicua sunt omnia, tumore nõ præsente. Et si quidem in ipso fuerit putredo, aut caro suberit humida ac putrida, hoc ulcus & cõplectentes ulcus partes, aspectu nigra subliuida erunt. Et in excedentibus ulceribus, qua parte phagedæna affuerit, uehemẽtissimeque depascitur ac edit, ea parte circũsita ulceris pars colorẽ habebit nigrũ, subliuidum. Cataplasmata tumorum & inflammationis in circũsitis partibus sunt, uerbascum coctũ, & trifolij folia cruda, & ligustri folia cocta, & poliũ. Si uero etiã purgari opus habuerit ulcus, omnia quidẽ etiam hæc purgant: Sed & fici & oleæ folia, & marrubium. Coquere aũt oportet hæc omnia, & maxime uiticem, & fici ac oleæ folia. & mali punicæ folia similiter coquere oportet. Crudis uero his utendum est. Maluæ folia terito cũ uino, & rutæ folia, & origani uiridis. Omnibus his lini semen torrefactum ac tusum quam leuissime, ammiscere oportet. Vbi uero periculum est ignem sacrum in ulceribus oboriturũ esse, isatidis folia trita cruda cũ lini semine imponito. aut lini semen solani aut isatidis succo subactũ imponito. Quũ autem ulcus purum quidem fuerit, uerũ inflammatũ est & ulcus, & circũsitæ itidem inflãmatæ partes, lentem uino coctam, ac leuiter tritam, oleo modico subactam imponito, ac deligato. & rubi canini folia in aqua cocta, leuiter trita imponito, linteo tenui subextento, puro, uinoque ac oleo madefacto. Et ubi cõmittere ac coalescere ulcus uoles, rubi canini folia uelut lentẽ præparato. Nasturtiũ item sauridion à lacerti similitudine appellatũ, uinum, & lini semen tenuiter tritum cõmiscentur. Et hæc, lini semen, & uitex crudus, & alumen meliũ: hæc aceto subacta. Vuam albam immaturã per colum in uas æris rubri expressam, per dies ad solem exponito, noctu autẽ tollito, ut ne irroretur. Per dies uero indesinenter terito, ut æqualiter siccetur, & de æneo uase quam plurimum assumat. Tanto autem tempore ad solem exponere oportet, donec ad mellis crassitudinẽ deuenerit. Postea & hunc succũ, & mel quam optimum, & uinum dulce, in æneam ollam infundito, ita tamen ut prius resinam terebinthinã in uino coquas, donec dura fiat instar mellis cocti, & postea resinam eximas, & uinũ affundas. Sit aũt

plurimus

plurimus uuæ immaturæ ſuccus. Secũdo loco uinũ. Tertio mel. Myrrhã etiam
ſtacten ꝙ optimam leuiter tritam, eodẽ uino paulatim affuſo diluito, & poſtea
ipſam per ſeipſam cũ uino ſæpe agitando coquito, & ubi ad bonã craſsitudinẽ
deueniſſe uidebitur, ad uuæ immaturæ ſuccũ affundito. & nitrũ optimum tor-
refactum ſenſim ad pharmacum ammiſceto, & floris æris minus ꝙ nitri. Hæc
poſtquã miſcueris, coquito nõ minus tribus diebus, lignis ficulneis nõ multis
ſuccenſis, aut prunis, ut ne torreatur, & ubi hoc pharmacũ illinitur, omnia quæ
imponũtur ſicca ſint, & ulcera non humectentur. Vtendũ aũt eſt hoc pharma-
co ad ulcerata inueterata ac recẽtia. & ad pudendi, & capitis ac aurium ulcera.

Aliud ad eadem ulcera. Fel bubulum ſiccũ, mel ꝙ optimũ, uinum albũ in
quo cocta ſint loti ramẽta, thus, myrrha æqualis, crocus æqualis, flos æris ſimi
liter. Ex liquidis aũt uinũ ſit plurimũ, deinde mel, paucisſimũ uero fel. Aliud.

Vinũ, mel, oleum cedrinũ: Sicca uero ſint, flos æris, myrrha, malicoriũ ſiccũ.
Aliud. Flos æris toſtus dimidia parte, myrrhæ duæ partes dimidię, croci par
tes tres, mel modicũ, cum uino hæc torrentur. Aliud. Thuris pars, gallæ
pars, croci tres. Hæc ſingula ſicca ꝙ leuisſime terito. deinde mixta ad ſolem cali
disſimum, affuſo uuæ immaturæ ſucco, donec uiſcoſa fiant, per tres dies terito.
poſtea uino, auſtero, nigro odorato, paulatim affuſo diluito. Aliud. In uino
dulci albo ilicis radices coquito, & ubi probe habere uiſum fuerit, de uino defu
ſo duas partes ſumito, & amurcæ olei ꝙ ſiccisſimæ partẽ unam. Poſtea agitan
do coquito, ut ne torrefiant, lento igne donec ad bonã craſsitudinem deueniãt.

Aliud. Reliqua quidẽ eadem ſint. Verũ pro uino, acetum ſit album acerri
mum, in quo tinctæ ſint ſuccidæ lanæ. Poſtea ammixta amurca coquito, & ſuc-
cum caprifici affundito, & alumen meliũ, & nitrum ac æris florem, utraq; toſta
ammiſceto. Hoc magis priore ulcera purgat. Verum prius non minus reſiccat.

Aliud. Lanas ſuccidas paucisſima aqua tingito, deinde uini tertiã partem
ad aquã miſceto, ac coquito donec bona prouenerit craſsitudo. Ex his recentia
uulnera ꝗ citisſime ſuppurari poſſunt. Aliud. Aron ſiccum inſpergito ac
adaptato. Aliud. Fici dum ſucculenta eſt corticem uiridẽ, in uino tritũ im
mittito: & ſine uino, ipſum etiam cum melle. Aliud. Ad acetũ in quo cocta
ſunt loti ramenta: ſit aũt acetum album: amurcam oliuarũ, & picis ſerũ crudum
ammiſceto, & illinito, & inſtillato, & deligato ſicca. Hoc recẽtia uulnera auertit
ne ſuppurẽtur: aut aceto abluito, & uino imbuta ſpõgia extergito. Aliud.
Plumbũ tritum cũ ſpodio cyprio leuigatũ inſpergito. Et loti ramenta inſpergi-
to. & ſquamã æris, & chalcitidem cũ ære, & ſolam per ſe, & cum loti ramentis.
Et aliàs ubi ſiccis opus fuerit, talibus utendũ eſt, & ſpodio Illyrico trito cum ra-
mentis, & ipſis ſolis ramẽtis, & flore argẽti ſolo quàm leuisſime trito. & ariſto-
lochiam raſam ac tritã leuiter, inſpergito. Aliud ad cruenta uulnera. Myr
rha, thus, galla, ærugo, flos æris toſtus, alumẽ Aegyptiũ toſtum, œnanthe, la-
narum ſordes, plũbago, Horũ ſingulorũ æquale pondus diluitur cũ uino uelut
ſuperius, & reliqua præparatio fit eodẽ modo. Aliud. Acetũ ꝗ acerrimum
album, mel, alumẽ Aegyptium, nitrum optimũ leuiter toſtũ, fellis parum, ſimul
coquito. Hoc carnem ſuperexcreſcentem conſumit, & cauat, & non mordet.

Aliud. Herba eſt paruis folijs prædita, cui nomẽ eſt Parthenium micro-
phyllum. Hæc uerrucas de pudendo aufert: & chalcitis ex inſula Melo cruda,

& elaterium tenue siccũ adstringit. & malicoriũ tenue siccũ eodem modo. Maxime aũt replet caua, pura, herba Lagopyrus nomine: est aũt tritico similis ubi arescit, folio paruo uelut olea, sed longiore: & marrubij folium cum oleæ folijs.

Aliud. Caricæ siccissimæ internã partem pinguem, mellis speciẽ referentẽ duabus portionibus, cũ seminis lini tosti nõ admodũ, ac triti quàm tenuissime parte una. Aliud. Caricę partem internã, & florẽ æris tenuem modicum, & fici succum. Aliud. Caricæ partẽ internam, chamæleonẽ nigrũ, bubulũ fel siccũ.

Aliud. Reliqua quidẽ eadem sint. Verũ sicca, nasturtiũ tenue crudũ, irio, utrũque pari põdere: caricæ uero partes duæ sint, & seminis lini partes duæ, cum fici succo. Quũ aũt aliquo horũ pharmacorũ uteris, splenia aceto imbuta superne imponito, & spongia super splenia imposita deligato, & paulo magis apprimito. Si uero circũsitæ partes inflãmatæ fuerint, quicquid cõferre uisum fuerit circũponito: Si liquido uti uoles, etiã caricum pharmacũ illinito, & uelut supra scriptum est deligato eodẽ modo. Est aũt ex his pharmacũ factum, ueratro nigro, sandaracha, squama æris, plumbo usto, cũ multo sulphure, auripigmento, cantharide. Ex his prout uisum fuerit cõponito, ac utitor. Diluuntur oleo cedrino. Postquã uero satis fuerit illitũ, pharmacũ eijcito, & aron coctum, tritũ imponito: aut siccũ, tritũ, oleo subactum. Et si sicco Carico uti uoles, liquida remouere oportet, & pharmacũ inspergere. Facit aũt siccum ex ueratro solo cõstans ac sandaracha. Aliud liquidũ. Herba est cuius foliũ simile est aro natura, uerũ album, lanuginosum, ad hederæ folij magnitudinẽ. Hæc herba cũ uino imponitur. Aut ilicis partem eam quæ est circum truncum, cũ uino tritam imponito.

Aliud. Vuæ immaturæ succus, acetum acerrimũ, flos æris, nitrũ, succus caprifici. Ad uuæ immaturæ succũ alumen inijcito tenuissime tritũ, & in uas æris rubri immissum ad solem exponito ac agitato, & ubi ad bonam spissitudinem deuenerit tollito. Sicca ad cruenta uulnera hæc faciunt. Veratrũ nigrũ tenuissime tritũ inspergitur, quãdiu aliquid humoris inerit ac depascẽtis. Deligatio uero eadẽ est quæ in emplastris. Aliud. Salis grana siccissima in æneam ollam, aut fictilem nouã immittito, magnitudine maxime æqualia, non magna: & mel optimũ dupla salis mensura, pro cõiectura facta, ad salem affundito. deinde ollam prunis imponito, & dum totũ combustũ fuerit sinito. Postea extersso ac expurgato per spõgiam ulcere inspergito, & uelut prius deligato, & paulo magis cõprimito. Postridie uero qua parte nõ adhæserit pharmacũ inspergito, cõprimito ac deligato. Vbi uero pharmacũ discedere uoles, acetũ calidũ affundito, donec discedat, & rursus eadẽ facito, si opus fuerit extersione per spongiam facta. Aliud siccũ mordax. Misy quàm leuissime tritũ inspergito in ea quę humida sunt ac putrida: & florẽ æris tenuem nõ penitus leuiter tritũ. Aliud siccũ similiter mordax. Vbi spõgia extersisti, lanas quàm maxime succidas in testa exurito, face admota donec totas cõbusseris. hoc pharmacũ leuiter tritũ inspergito, & eandem deligationẽ adhibeto. Aliud siccũ ad eadẽ ulcera. Chamæleo niger, alumẽ fici succo subactũ, subigito autẽ tostum, & anchusam misceto.

Aliud. Anagallis & alumẽ Aegyptium tostũ. Aliud. Puluillũ inspersilem Orchomeniũ inspergito. Cæterũ ad nomas proserpẽdo depascẽtes, alumẽ Aegyptiũ tostum, itẽque Meliũ facit. Verũ nitro tosto insperso prius præparare ac spõgia extergere oportet. Facit & chalcitis tosta. Torrere aũt oportet, donec flammæ

flammæ speciem induat. Ad uetera ulcera in tibijs fientia. fiunt aũt sanguinolenta et nigra, meliloti florem tritum, melle subactũ, cataplasmatis modo utere. At uero supra neruos dissectos, myrti syluestris radices contusas ac cribratas, & oleo subactas deligato. Et herbam quinquefoliũ: est aũt alba & lanuginosa, & altior à terra, quàm nigrũ quinquefolium: in oleo tritũ deligato, & tertia die exoluito. His autem medicamẽtis in hyeme potius quàm æstate utendum est.

Medicamenta mollientia, quæ etiam cicatrices pulchras faciunt. Scillæ internã partem mucosam terito, & resinam de picea, cum recenti adipe suillo, & oleo modico, resinaq́ue ac cerusa modica. Et adipem anserinũ, ac suillum recentem purum, & oleũ modicum, & scillam, & ceram albissimã. Aut scillam, oleum album, resinæ parũ, ceram, adipem suillum ueterem ac recentem. Facit & oleũ, & ærugo, & scilla, & resina. Sint aũt duæ partes ueteris adipis ad recentem. De reliquis autẽ quantũ oportunum esse uisum fuerit. Adipem recentem liquefactũ in aliam ollam defundito, & plũbaginem leuissime tritam ac cribratam cõmisceto ac coquito, & primũ agitato. Coquito autẽ donec destillatũ in terram cõgeletur. deinde tollito, ac reliquũ diffundito, præter lapidem subsidentem: & resinam injcito ac agitato, & modicũ oleum cedrinũ, & quod prius diffusum ac ablatũ fuit ammisceto. Porrò in omnibus mollibus in quibus resinam ammisces, ubi pharmacũ ab igne abstuleris, in calidum adhuc resinam immittito ac agitato. Aliud. Adeps suillus uetus & nouus, & cera, & oleum: Sicca uero, loti ramenta, thus, plumbago: thuris uidelicet pars una, plumbaginis una, & ramentorũ loti una. Sint autẽ adipis ueteris partes duæ, ceræ una, & noui adipis una. Aut adipẽ solum ueterem suillũ, & cum ipso adipem caprinum recentẽ, quàm minime cum mẽbrana, sed purgatũ, parum terito aut cõtundito, & oleum affundito, & plumbũ cum spodio inspergito, & ramentorũ loti dimidium. Aliud. Adeps caprinus, spodium, chalcitis cærulea, oleum.

De Ambustis. Ilicis radices coquere oportet teneras. Quarum si cortex crassissimus est ac uiridissimus, cõsectum in tenues partes, uino albo affuso, lento igne coquito, donec ad bonam crassitudinẽ deueniat, ut illini possit. Potest & in aqua coqui eodẽ modo. Aliud non mordax. Suillum adipem solum ueterẽ liquefactum illinito. Superne uero scillæ radicem dissectam imponito ac deligato. Postridie uero foueto ac perfundito, & adipem suillum ueterẽ liquato, & ceram ac oleum ammisceto, thus item, & loti ramenta, ac miniũ. hoc ubi illeueris, ari folia in uino ac oleo cocta apponito ac deligato. Aliud. Postquã suillo adipe illeueris uetusto, hastulæ regiæ radices in uino coctas ac tritas superillinito. Aliud. Adipem suillum ueterẽ liquato, & resinã ac bitumen ammisceto, & hæc linteo illita, ad ignẽ calefacta, imponito ac deligato. Quum in dorso ex plagis, aut aliàs ulcus factum fuerit, scilla cocta, trita, ac linteo illita deligato. Postea uero adipẽ caprinum, & recẽtem suillum, & spodiũ, & oleum, & thus illinito. Tumores in pedibus fientes, & sponte, & non sua sponte, in quibus neq́ue tumores, neq́ue inflãmatio, à cataplasmatis sedatur: & si quis spõgias deliget, aut lanas, aut aliud quid super sanam partem, postea intumescunt sua sponte, ac inflammãtur: influxio sanguinis per uenas in causa est, si cui non cõtusio causa est. Et si alicubi alia in corporis parte tale quid fiat eadem ratio est. Verum sanguinẽ detrahere oportet, de uenis præsertim influentibus, si cõspi-

cuæ fuerint. Sin minus, pertūdere tumores oportet, profundioribus ac frequētioribus uulnusculis impactis: Sed & in alijs omnibus quæ pertūdis, sic facere oportet, atq; hoc acutissimis ac tenuissimis ferramētis. Quū uero sanguinē detrahis, specillo ne ualde premas, ut ne contusio accedat. Aceto autē perluito, & grumū sanguinis in hiatibus ne relinquito: & illito cruētis uulneribus destinato medicamēto, lanas succidas, carminatas, molles deligato, uino & oleo respersas. Et pertusam partē æger ita habeat, ut refluxus sit sanguinis, nō defluxus: & omnino nō humectet: et parū cibi capiat, & aquā bibat. Si uero ubi solueris, fissuras repereris inflāmatas, cataplasma ex uitice ac lini semine imponito. Si uero ulceratæ fuerint fissuræ ac eruperint, ad rem respiciēs, & quod opus fuerit adhibens, de cætero curato. At ubi uarix inest in tibia, aut conspicuus, aut in carne, & tibia est nigra, & uidetur opus habere sanguine ab ipsa defluēte: talia nequaquā pertundere oportet. Plerūq; enim magna ulcera ex fissuris fiūt, propter uaricis influxū. Verū uaricē ipsum aliàs atq; aliàs cōpungere oportet, ubi oportunum esse uisum fuerit. Cæterū quum uenā secueris, postq̃ sanguinem dimiseris, & fasciam solueris, & nō sistatur, in contrariū, partem habeat, quò refluxus sanguinis fiat, siue manus fuerit, siue crus, utpote sanguine retro fluēte, atq; ita tēpus longius aut breuius decūbens expectet. Postea ipsum sic habentē deligato, nullo grumo existēte in fissura. Deinde spleniū duplum uino imbutū apponito, & super ipsum lanā puram oleo imbutā. Nam etiamsi influxus sanguinis fuerit uiolentus, suppressio fit influentis. Et si grumo in fissura manente sic inflāmetur, suppuratur. Pransum aūt & potū plus aut minus uenā secare sinere oportet, & aliquantū calefactū: & die calidiore q̃ frigidiore. Si uero influat sanguis cucurbitā affigere oportet, & si ablata cucurbita, multū sanguinis, aut serosus sanguis fluat, cito priusquā repleatur rursus affigere, & quod restat extrahere. Sin minus, grumi in fissuris inhærēt, & deinde ex ipsis inflāmata ulcera fiūt. Aceto aūt omnia talia perluere oportet, et postea nō humectare, neq; in fissuras decūbere. Verum aliquo medicamēto cruētis uulneribus destinato fissuras illinere. Et quū infra genu, aut ad genu affigere cucurbitas oportuerit, stanti erecto, si stare potuerit, affigantur.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE FISTVLIS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

FISTVLAE fiunt quidem ex cōtusionibus et tuberculis, fiunt autē & ex remigatione ac equitatione, quū in natibus cōgregatus fuerit sanguis prope sedem. Putrescens enim distribuitur ad molles partes, nimirū quum & intestinū rectum sit humidum, & caro mollis, in quā distribuitur, donec tuberculū eruperit, & deorsum ad rectum intestinū cōputruerit. Postq̃ autem hoc factū fuerit, in fistulam abit, ac sanie manat, & stercus per ipsam fluit, & flatus, & abominatio multa. Ex cōtusionibus itaq; fit fistula, ubi aliquis circa rectū intestinum locus cōtusus fuerit ex plaga, aut ex casu, aut uulnere, aut equitatione, aut remigatione, aut quæcūq; talia sunt. Cōgregatur

gatur enim sanguis. Putrescens aũt suppuratur. à suppurato uero ea quæ de tuberculis dicta sunt patitur. Primũ igitur quũ tale quoddam tuberculum nascẽs senserit, crudũ q̃ citissime secare oportet, priusquã suppuretur ad rectũ intestinum. Si uero iam ægrotantẽ ex fistula assumpseris, allij caulem recẽtem accipe, & homine supino reclinato, diductis cruribus altero huc, altero illuc, caulẽ immitte donec offendas ac impingas, & fistulæ profunditatẽ per caulem metire. & seselis radicẽ tenuissime tritam, aqua affusa ad dies quatuor macerato, eamq́ aquam trium cyathorũ mensura, melle ammixto æger bibat ieiunus. Cum hac etiã ascaridas purgato. Quicũq uero relicti fuerint nõ curati, moriũtur. Postea linteum byssinũ tithymalli magni succo imbutũ, flore æris tosto trito insperso, in penicilli figurã intorque longitudine fistulæ æqualem, filo per summũ penicillum trãsmisso, & rursus per summũ caulem: & homine supino reclinato, adhibito catoptere instrumẽto sedem expandente, corrosam recti intestini partẽ inspicito, & sic caulem immittito: & ubi in intestinũ inciderit, apprehẽsum retrahito, donec penicillus fuerit intrusus, & superiori ac inferiori parti adæquatus. Postquã uero fuerit intrusus, glandem corneã in intestinũ indito, & podice ex terra cimolia oblito sinito. Vbi uero uentrẽ exonerat, eximito, ac rursus indito, donec ad quintũ peruenerit diem. Sexta aũt eximito, extrahens penicillum ex carne, & alumen terito, eoq́ glandem expleto, & in intestinũ indito ac sinito, donec alumen liquidũ fiat. Podicem uero myrrha illinito, donec coaluisse uisus fuerit. Alia curatio. Crudum linum tenuissimum accipito, & ad palmi longitudinẽ quincuplicato, & pilum equinũ circumdato. Deinde facto specillo stãneo in summa parte perforato, & initio lini cõplicati in specillum immisso, specillum in fistulam demittito, & simul sinistræ manus digitũ indicem in sedem indito: ubi uero specillum cõtigerit digitũ, inflexa summa specilli parte, initium lini quod est in specillo per digitũ adducito: & specillum quidem rursus extrahito, lini uero initia bis aut ter cõnectito, & reliquam lini partem intortam ad nexum deligato. Postea uero dimissum negocia sua obire iubeto. Cæterum quantum putrescente fistula de lino laxatur, tantũ augere oportet, ac intorquere semper singulis diebus. Si uero linũ crudum cõputrescat, priusquã fistula corrodatur, aliud linum ad pilum innecte, immitte ac cõnecte. Pilus enim ea de causa ad crudum linum additur, q̃ non putrescit. Postquã uero fistula cõputruerit, spongiam mollem in tenuissima frusta cõcisam apponere oportet. dein de in fistulam quidẽ, florem æris tostum multũ per specillũ immittere. Spongiam uero melle illinere, & subiecto digito indice sinistræ manus, ultra protrudere: & appositã alteram spõgiam deligare, eodem modo uelut in hæmorrhoidibus. Postridie uero exoluere, & aqua calida abluere, & cũ spongia per sinistræ manus digitũ fistulã purgare conari: & rursus æris florẽ immittere, ac spõgiam deligare. Atq hæc facere oportet per dies septenos. In his enim maxime tunica fistulæ cõputrescit. de cætero uero donec sanata fuerit spõgiam deligare. Nam dum per hunc modum fistula à spongia cogitur ac explicatur, neq rursus concidere poterit, neq alia ipsius pars sanabitur, alia uero rursus complebitur, sed in seipsa tota sana erit. Verũ in hac curatione multa aqua calida proluere oportet, & fame macerare. Si uero non corrosa fuerit fistula, specillo immisso secato

donec diduxeris, & æris florem inspergito, & ad dies quinque sinito. Deinde aquam calidam affundito, et polentam aqua subactã superimponito, et betarum folia deligato. Vbi uero exciderit æris flos, & fistulæ ulcus purum fuerit, uelut priorem curato. Si uero in loco sit ubi fieri id nõ possit, & profunda etiã sit fistula, flore æris, & myrrha, & nitro in urina dilutis colluito: & in fistulæ osculum plumbeam glandem indito, ut ne coalescat. Collutio uero faciẽda est, pennæ fistula ad uesicam alligata, & fistula intrò immissa, atque sic collutione infusa. Verum sanus non fit, si non secetur. Si intestinũ rectum inflammatũ fuerit, & dolor habeat & febris, & frequẽter ad exonerandũ aluum desideat, & nihil egerat, & præ inflammatione sedes exijsse uideatur, & aliquãdo urinæ stillicidium corripiat: hic morbus fit, quum pituita ex corpore ad intestinum rectum decubuerit. Cõferunt autem calida. Quum enim hæc adhibẽtur, pituitam attenuare ac consumere possunt, & simul acrimonia sua salsam pituitam aquosam reddere, ut nõ sit ardor, neque morsus aliquis in intestino. Curare itaque oportet hoc modo. Aegrum in calidam aquã collocato, & trita grani cnidij grana sexaginta, in uini hemina, & olei hemina dimidia diluito, tepefacito, & infundito. Hæc & pituitam educunt & stercus. Si uero in aqua non sedet, oua cocta in uino nigro odorato, ad sedem apponito, calido quopiam inferne substrato, aut uesica aqua calida plena. Aut lini semen tostum, molitum, tritũ, pari farina, in uino nigro odorato, & oleo ammixta, cataplasmatis modo calidissime imponito. Aut ordeum & alumen Aegyptium tritum misceto, & glandem oblõgam efformato, & ad ignem tepefaciens digitis effingito, deinde summe tepidam effectam in sedem indito. Forinsecus autem cerato oblinito, & allium in uino nigro diluto coctum pro cataplasmate imponito. Postquam uero exemeris, in aquam calidam collocato: & solani succum, & anserinũ ac suillum adipem, & chrysocollam, & resinam, & ceram albam cõmisceto, simulque liquefacito, & cum his illinito. & quãdiu inflammatio durauerit, allium coctum cataplasma adhibeto. Et si quidem ad hæc à dolore liberetur, satis fit. Sin minus, bibat peplum, meconium album appellatum, aut aliud quoddam quod pituitam purgat. Et quam diu durat inflammatio, edulijs leuibus nutriatur. Vrinæ stillicidium ex his incidit. Vesica ex intestino recto calescens, caliditate pituitam adducit: à pituita uero urinæ stillicidium fit. Si quidem igitur unà cũ morbo sedetur, solet enim plerunque ita fieri, satis est. Sin minus, medicamenta ad urinæ stillicidium destinata exhibeto. Si uero sedes elabatur, fomento per mollem spõgiam adhibito, & cochleæ muco illito, è manibus deligatũ suspẽdito ad modicũ tempus, & redibit. Si uero amplius excidat, & non maneat intus, laterum mollitudines præcingito, & retrorsum fasciam ex cingulo submittito, & ubi sedem intrò protrusisti, spongiam mollem aqua calida, in qua loti ramenta cocta sunt, imbutam imponito. Sed & de aqua ipsa ad sedem affundito, spongiam uero exprimito. deinde fasciam per media crura subextentam, circa umbilicum deligato. Vbi uero aluum exonerare uolet, inter tabulas angustissimas insidens id faciat. Si uero puer fuerit, intra mulieris pedes ad genua acclinatus. Dum autem uentrẽ exonerat, crura extendat. Sic enim minime sedes exciderit. At si intestinum rectum humidũ fiat, & sanies defluat, fece uini usta & aqua ex myrti decocto abluito

luito, et adiantũ ſiccũ, tuſum, cribratũ inſpergito. Si uero ſanguis profluat, ablutione ex ijſdẽ facta chalcitidẽ, & cupreſsi, aut cedri, aut pini, aut terebinti ramẽta, inſpergito, pari mẽſura de his ad chalcitidẽ ammixta. Forinſecus autem ceratum craſſum oblinito. Quũ ſedes ſiue rectum inteſtinũ exciderit, & in loco ſuo manere noluerit, ſilphium optimum ac denſiſsimũ deraſum tenue inſpergito: & ſternutatoriũ medicamentũ ad nares apponito, & hominem ad iram exacerbato. Aut ubi aqua calida abluiſti, malicorium, & alumẽ, in uino albo trita, ad ſedem affundito. deinde panniculos apponito, & femora per dies tres colligato, & ieiunet. Vinũ aũt bibat dulce. Si uero neq; ſic retro cedat, miniũ mixtũ cum melle illinat. Inteſtinũ rectum ſi procidat, & ſanguis profluat, de ari radice detractum corticem in aqua coquito, deinde tritũ farina ammixta calidum imponito. Aliud. Vitis ſyluestris, quã aliqui pſilothrion uocant, radices tenerrimas deraſas in uino nigro meraco auſtero coquito, deinde tritas tepide imponito. Sed & farinã ammiſceto, & in uino albo ac oleo ſubigito, & tepide imponito. Aliud. Cicutæ ſemẽ uino albo odorato inſtillato terito, deinde tepide imponito. Si uero inflammatũ fuerit, hederæ radicẽ in aqua coctã, leuiter tritã, ammixta farina optima, in uino albo ſubactã imponito, & oleũ ad hęc ammiſceto. Aliud. Mandragoræ radicẽ maxime uiridẽ, ſin minus, ſiccã: uiridem itaq; lotã ac cõciſam, in uino diluto coquito, ac imponito: ſiccã uero tritã ſimiliter imponito. Aliud. Cucumeris peponis internam partem leuiter tritam imponito. Si uero dolor fiat, & inflammatũ nõ ſit, nitrum rubrum aſſato, ac leuiter terito, & alumẽ ac ſalem torreto ac leuiter terito, et pari mẽſura ſingula miſceto. deinde ad picem optimam ammiſceto, & linteo illita apponito ac deligato. Aliud. Capparis folia uiridia trita, in marſupiũ cõiecta adalligato: & ubi urere uideberis auferto, ac rurſus apponito. Si uero folia non affuerint, corticẽ radicis capparis cõtuſum, uino nigro ſubactũ, eodẽ modo alligato. Hoc etiam ad ſplenis dolorẽ bonum eſt. Ex his cataplaſmatis quæ quidẽ frigefaciũt, fluere prohibent: quæ uero molliunt ac calefaciũt, diffundunt: quæ in ſeſe trahunt, ſiccant & attenuant. Porrò hic morbus fit, quũ bilis & pituita ad hos locos decubuerit. At recto inteſtino inflãmato medicamẽto in quod reſina, & oleũ, & cera, & plũbago, & adeps calidiſsimus cõmiſcentur, illinere oportet.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE HAEMORRHOIDIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

HAEMORRHOIDVM morbus hoc modo fit. Quũ bilis aut pituita ad uenas recti inteſtini decubuerit, ſanguinẽ qui in uenis eſt calefacit. Caleſcẽtes aũt uenę ex uicinis uenulis ſanguinẽ attrahunt: et ubi replẽtur, interna ſedis pars intumeſcit, & capita uenarũ ſupereminẽt: & partim dũ à ſtercore exeũte cõprimũtur, partim dũ à coaceruato ſanguine cogũtur, ſanguinẽ eiaculãtur: atq; hoc maxime quidẽ unà cũ ſtercore, aliquãdo uero etiam ſine ſtercore. Curare aũt oportet hoc modo. Primũ equidẽ noſſe

oportet in quo loco sint hæmorrhoides. Rectum enim intestinum & secans, & resecans, & consuens, & urens, & putrefaciens, etiamsi grauissima hæc esse uideantur, nihil læseris. Iubeo autē præparari ferramenta septē aut octo, magnitudine palmi, crassitudine specilli crassi, ex summa parte reflexa ac lata, uelut in obolo paruo. Et ubi priore die purgatorio medicamēto purgasti, ea qua rem aggrederis urito, & homine supino reclinato, & puluinari sub lumbos subiecto, sedem q̃ maxime per digitos foras extrahito: ferramentaq́ candentia facito, ac urito, donec resiccaueris, & hoc ita ut ne contingas. Vrere enim oportet, & nullam hæmorrhoidem sine ustione sinere, sed omnes exurere. Cognosces aūt hæmorrhoidas nō difficulter. Supereminent enim in internā recti intestini partē, uelut uuæ acini, liuidæ, & simul ut sedes extrahitur, sanguinē eiaculantur. Detineant autē aliqui ipsius caput & manus, dum uritur, ut ne moueatur: & dum uritur uociferetur, sedes enim magis inde eminet. Postquam uero usseris, lentes ac eruum coquito, & ex aqua trita imponito, ad quinq; aut sex dies. Septima uero die spongiam mollem in tenuissima frusta cōcidito. Sit autem latitudo spongiæ undiquaq; sex digitorū. deinde super spōgiam linteū tenue, ac leue, spōgiæ æquale, melle illitū imponito, & postea subiecto digito indice sinistræ manus, mediā spongiam in sedem q̃ penitissime protrudito. deinde supra spongiā lanam apponito, quo in sede quieta permaneat. Et laterū mollitudines præcingito, & retrorsum fasciā ex cingulo submittito, quā per media crura receptam, ad cingulum circa umbilicū deligato. At pharmacū de quo dixi, ad densam ac robustam carnē faciendam ac producendā deligatur, & nō minus q̃ uiginti diebus hæc deligare oportet. Sorbenda aūt est semel in die farina, aut miliū, aut furfurum decoctū: & aqua bibēda. Si uero ad aluū exonerandā desideat, aqua calida proluito. & tertio quoq; die lauet. Alia curatio. Extractā q̃ maxime sedem, aqua calida perfundito. deinde summas hæmorrhoidū partes præsecato. Pharmacū autem ad sectionē præparatum sit hoc. In ęreū uas mingito, & in urinā, æris florē tostum, tritū, leuem inspergito, deinde diluito, ac uas agitato, & in sole siccato. Vbi uero siccatū fuerit, eradito, terito, & leuigatū ad anū apponito, & splenia oleo imbuta addito, ac spōgiam supra deligato. Alius modus.

Adnascitur ad uenā sanguifluam extuberantē, uelut mori fructus. & si quidem ualde extra fuerit extuberātia, carnis tectoriū circum ipsam nascitur. Hominem igitur flexis genibus in duo mortaria siue excisos lapides locato, ac uideto. Cōperies enim inflatas partes inter nates circa sedem, sanguinē uero intrinsecus procedere. Si itaq; mollis sit, & sub tectorio cedat extuberantia, digito ipsam auferre oportet. Nihilo enim plus difficultatis hæc res habet, quàm si quis dū ouicula excoriatur, digitū inter cutem ac carnem adigat. Atq; hæc interim dum loqueris, ægro non animaduertēte facito. Postquā autem extuberantiam abstuleris, necesse est sanguinis cursus ex tota detractione promanare. Itaq; uino austero in quo gallæ maceratæ sunt, cito abluere oportet: & uena sanguiflua unà cum extuberantia peribit, & tectorium sedabitur, & quanto uetustior affectio fuerit, tanto facilior sanatio erit. Si uero penitius intus delituerit extuberantia, per catopterem inspicito, & ne à catoptere decipiaris uideto. Dum enim aperitur, extuberātiam explanat: dum uero rursus cōtrahitur, recte ostendit

oſtendit. Auferre autē oportet, ueratro nigro in anum ſublito. deinde tertia die auferre, ac uino auſtero infuſo colluere. Cæterum quòd ſanguis non fluit, quum abſtuleris extuberantiā, mirari nō oportet. Neq; enim ſi in articulis diſſeces manus aut crura, ſanguis profluet. Si uero ſupra aut infra articulos ſecueris, cauas ac ſanguifluas uenas comperies: & difficile fuerit ut expedite ſiſtas. Sic etiam hæmorrhoidem in ſede, ſi ſupra aut infra extuberantiæ detractionem ſeces, ſanguis profluet. Si uero ipſam extuberantiam in connexu abſtuleris, nō profluet. Si quidem igitur ita ſedatur, bene habet: Sin minus, urito, cauendo ut ne contingas ferro, ſed prope admotis ferramentis reſiccato, & florem æris ex urina apponito. Alius modus curationis hæmorrhoidum. Clyſterem facere oportet, uelut arundinem ſepiariā, phragmiten appellatam, & in ipſum ferramētum probe congruū adaptare. Deinde indita in ſedem clyſteris fiſtula, ferramentum candens immittere, ac frequenter eximere, quo magis calefieri ſuſtineat, & neq; ulcus ex calore habeat, & uenæ reſiccatæ ſanæ fiant. At uero ſi neq; urere, neq; reſecare uoles, ubi multa calida aqua proluiſti, & ſedē euerſam extraxiſti, myrrham tritam, leuigatam, & gallam, & alumē Aegyptium uſtum, una & dimidia ad reliqua parte, & melanteriæ tantundem accipe, atq; ſiccis his utere. Hæmorrhois enim ab his medicamentis decedet, uelut corium combuſtum. Hæc facito donec omnes exſtirpaueris. Et dimidia chalcitidis uſtæ pars idem efficit. Si uero glandulis ſanare uoles, ſepiæ teſtam, plumbaginis tertiā partem, bitumen, alumen, florē ęris modicum, gallam, æruginē modicam, commiſceto & mel coctū affundito, & formatam ex his glandē oblongiorem apponito, donec exſtirpaueris. Muliebrē hæmorrhoidē hoc modo curato. Multa calida aqua proluito. In aqua uero odorata, uelut eſt myrica trita coquito. Deinde ſpumam argenti toſtam, & gallam miſceto, & uinum album, & oleū, & anſeris adipem affundito, omniaq; ſimul trita, poſt factam prolutionem illinenda dato. Proluere uero oportet ſede quàm maxime extracta.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE VISV, IANO CORNARIO MEdico Phyſico interprete.

OCVLI corrupti ſponte quidem cærulei fientes, derepente tales fiunt. & ubi facta fuerint, nō eſt talium ſanatio. Qui uero maris ſpeciem referunt, paulatim per multum tempus procedendo corrūpuntur. & ſæpe alter oculus in multo tempore poſtea corruptus eſt. Huius caput purgare oportet, & uenas urere. Et ſi quis ab initio curatus fuerit hoc modo, malū ſedatur, & in deterius nō procedit. At qui colorē inter cæruleum ac marinum mediū referunt, ſi quidē puero tales fiant, ubi ſenior fit, ſedantur. Si uero ſeniori ſeptimum annum egreſſo fiant, melius uidet magna ualde & ſplendida: & uidet quidem procul, ſed nō clare: & ſi quid ualde ad oculū admouerit, etiam hoc uidet, aliud autem nihil. Confert autem huic capitis purgatio, & capitis uſtio. Sanguinem uero his detrahere nō conducit, neq; cæruleo, neq; maris ſpeciē referēti. Et uiſum oculorū, oculo ſano exiſtente, in iunioribus

hominibus

hominibus, tum fœmellis, tum masculis, quicquã faciendo nihil iuueris, quandiu adhuc augescit corpus. Quũ autẽ non amplius augescit, ipsius oculi palpebras intuitus radendo attenuato, & si opus esse uisum fuerit, etiam ferramentis nõ admodum candentibus intrinsecus inurito. Quũ uero palpebras oculi raseris, lana milesia, crispa, pura, circũ fusum obuoluta, radito, ipsam oculi coronam uitando, ut ne ad chartilaginẽ usq; peruras. Signum aũt sufficientis rasuræ est, si non amplius splendidus sanguis exit, sed sanies cruenta aut aquosa. Tunc uero liquido aliquo medicamẽto, in quo flos æris est, defricare oportet. Postea autem ubi & rasionis, & ustionis crustæ exciderint, & ulcera purgata fuerint ac germinauerint, fissuram per sinciput secare oportet, & quũ sanguis defluxerit, medicamẽto cruentis uulneribus idoneo illinere. Deinde uero & huius, & omnium caput purgare operæpreciũ est. Palpebræ si crassiores q̃ pro natura fuerint, ex inferna parte carne quantũ potes q̃ expeditissime resecta, postea palpebram inurito, non candentibus ferramentis, uitando naturam pilorum: aut flore æris tosto tenui adstringito. Quum aũt crusta exciderit, uelut reliqua curato. Quum palpebræ scabie laborant, & pruritus habet, floris æris glebulam ad cotem terito, & ex ipso palpebrã defricato. Et tunc squamam æris q̃ tenuissime terito, deinde uuæ immaturæ succũ excolatum affundito, ac leuiter simul terito. & postea reliquũ succum in uase æris rubri affundens, paulatim terito, donec crassitudo fiat uelut allij intritum. & ubi resiccatũ fuerit medicamentum, leuiter trito utere. Nyctalops medicamentũ bibat deorsum purgans, & caput purgetur, & ceruicem eius q̃ maxime scarificato, & fame ad multum tempus premito. Vbi uero remiserit, unũ aut duo frusta, prout maxima deuorare potest, de hepate bubulo crudo in melle tincto exhibeto. Si cui oculi dum sani sunt uisum corrũpant, huic sectione & insuper excoriatione, in sinciput facta, os exscindere, & aquam auferre oportet, sicq; curare: & ita sani fiunt. Ad lippitudinẽ annuam ac popularem conducit purgatio capitis, & uentris inferni. Et si corpus habeat, sanguinis detractio ad quosdam eiusmodi dolores confert. Cõferunt & cucurbitæ circa uenas affixæ. Cibus modicus panis, & aquæ potus. Decumbat aũt æger in tenebris, procul à fumo, & igne, & alijs splendidis, atq; hoc in obliquũ, modo in dextrã, modo in sinistram partem. Caput uero ne humectet, neq; enim conducit. Cataplasma si dolor nõ adest, uerum uelut ad fluxionem cohibendam, non confert, quum tumores sint doloris exortes. Verum post acria medicamenta, quæ ad dolorem illinũtur, postq; dolor sedatus fuerit ac separatus, post medicamenti illitionem, tũc cataplasmata imponere conducit, si quod cõmodum fore uisum fuerit. Nec uero ad multum tempus contente intueri confert. Lachryma enim prouocatur, quum nõ possit oculus ad splendida officio suo fungi. Sed neq; ad multũ tempus claudere oculos conducit, maxime si fluxionem calidam habeat. Lachryma enim suppressa, calefacit. Si uero fluxio non sit, cũ puluillo sicco sublitionem facere conducit.

HIPPOCRATIS COI EPISTOLAE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Rex regum magnus Artaxerxes, Paeto gaudium.

MORBUS pestilens appellatus, inuasit exercitus nostros: & quum nos saepe multa fecerimus, nihil adhuc remisit. Quare magnopere, & per omnia tibi à me data dona, te rogo, ut aut aliquid ex natura tua excogitatum, aut aliquam ex arte actionem, aut aliquod alterius uiri mederi potentis consiliū, celerrime ad nos mittas. Propulsa oro hoc malū. Multa enim anxietas populum corripuit, quae spiritū magnum ac densum habet. Non belligerantes debellamur: quū hostem habeamus bestiã illam ouilia deuastantem. Sauciauit multos: aegre curabiles fecit: amara spicula immittit. Consilij inops sum. Nõ amplius habeo quod cū uiris natura prudentibus consultem. Solue haec omnia, neq; nos bono tuo consilio destituas. Vale.

Paetus, Regi regum magno Artaxerxae gaudium.

NAturalia auxilia pestilentis morbi popularem grassationem nõ soluunt. Qui enim ex natura fiunt morbi: eos ipsa natura iudicãs sanat. Qui uero ex populari grassatione: eos ars curat, artificiose iudicans corporū mutationẽ. Hippocrates autem medicus curat hoc malum. Et genere quidem est Doriensis: ex ciuitate uero Co, patre Heraclida, qui filius fuit Hippocratis, qui Gnosidici, qui Nebri, qui Sostrati, qui Theodori, qui Cleomittadae, qui Chrisamidis. Hic diuina natura praeditus est, & ex paruis ac uulgaribus, ad magna ac artificiosa, medicinã euexit. Est igitur diuinus Hippocrates nonus quidem à Crisamide rege: decimus aūt et octauus ab Aesculapio: uigesimus uero à Ioue: ex matre uero Praxithea Phaenaretes filia, ex familia Heraclidarum. Quare ex utroq; semine à dijs ortū habet diuinus Hippocrates: ut qui à patre quidem Asclepiades est, à matre uero Heraclides. Didicit aūt artem, tum à patre Heraclida, tum ab auo Hippocrate. Verū ab his quidem primum, uelut uerisimile est, in re medica initiatus est, quantū sanè credibile est hos nouisse. Vniuersam uero artem ipse seipsum docuit, diuina natura usus, & in tantū animi industria progenitores trãsgressus, quantū etiam artis praestantia eosdẽ superauit. Tollit autẽ non bestiarum genus, sed ferorum ac agrestiū morborum, per magnã terrę ac maris partem Aesculapij auxilia, quemadmodū Triptolemus Cereris semina dispergens. Proinde iustissime in multis terrae locis diuinos honores etiã ipse consequutus est, & ijsdẽ donarijs cū Hercule & Aesculapio ab Atheniẽsibus dignus factus est. Hūc ipsum accerse, & auri atq; argẽti quantū uoluerit, ipsi dare iube. Hic enim non unū modū curationis huius morbi nouit. Hic est sanitatis pater: hic seruator: hic dolorū curator. In summa, hic diuinę sciẽtię princeps est. Vale.

in vita hipp. sextus ab aescu... hippocrate decimus nonus.

hoc de hr phi. li. 7. c. 37.

Rex regum magnus Artaxerxes, Hystanidi Hellesponti praefecto.

HIppocratis medici Coi ab Aesculapio originem ducẽtis, gloria artis etiam ad me peruenit. Dato igitur ipsi auri quantum uoluerit, & reliqua abūde,

quibus

quibus opus habet, & ipsum ad nos mittito. Nam optimatibus Persarum aequalis erit. Et si quis alius bonus uir est in Europa, eum domus regiae amicum facito, nihil diuitijs parcens. Viros enim inuenire, qui consilio praestent, non est facile. Vale.

Hystanis Hellesponti praefectus, Hippocrati ex Asclepiadis prognato gaudium.

MAgnus rex Artaxerxes te opus habet, & misit ad nos praefectos, iubens tibi argentum & aurum, & reliqua quibus opus habes, & quaecunque uoles, dare, & breui ad se mittere. Fore enim te optimatibus Persarum aequalem. Tu itaque cito adsis. Vale.

Hippocrates medicus, Hystanidi Hellesponti praefecto gaudium.

AD epistolam quam misisti, à Rege uenisse adserens, remitte Regi quae dico, quàm celerrime scribens: Quòd & uictu, & uestitu, & domo, & omni ad uitam sufficienti opulentia fruimur. Persarum aũt diuitijs uti, fas mihi non est: neque barbaros homines à morbis liberare, qui hostes sunt Graecorũ. Vale.

Hippocrates Demetrio sanitatem.

PErsarum rex nos accersiuit, ignarus quòd apud me maior est sapientiae ratio, quàm auri. Vale.

Regi regum meo magno domino Artaxerxae, Hystanis Hellesponti praefectus gaudium.

QVam misisti epistolam, iubens demittere ad Hippocratẽ Coum ab Aesculapio originem ducentem, demisi. Sed & ab ipso responsum tuli, quod scriptum tradidit, & ad domũ tuam transmittere iussit. Itaque eius latorem ac nuncium Gymnasben Dieutychen ad te misi. Vale.

Rex regum magnus Artaxerxes Cois haec dicit.

DAte meis nuncijs Hippocratem Medicum malignis moribus praeditum, & in me, & in Persas petulanter se gerẽtem. Sin minus, cognoscetis, etiam primi peccati poenam uos daturos esse. Vrbẽ enim uestram deuastatam, & insulam distractam, in pelagus conuertam, ut in posterum tempus nemo sciat, an in hoc loco fuerit insula, aut urbs Cos.

Coorum responsum.

VIsum est populo, respondere nuncijs ab Artaxerxe missis. Coi nihil indignum facient, neque Merope, neque Hercule, neque Aesculapio. Quapropter omnes ciues non dabunt Hippocratem, etiam si pessima morte sint interituri. Nam quum Darius & Xerxes epistolas scripserint, & terram ac aquam à patribus nostris petiuerint, populus non dedit: quum eos ipsos se impetentes, similiter uelut alios homines, mortales esse uideret. Et nunc idem responsum dat. A Cois discedite: quoniam Hippocratem in manus uestras non dant. Renunciate igitur ipsi uos nuncij, quòd neque Dei ipsi, nostri negligentes erunt.

Senatus populusq; Abderitarum Hippocrati gaudium.

NVnc maxime urbi nostræ in periculo uersatur uir noster, ò Hippocrates, qui & pręsenti tẽpore & futuro semper gloria urbi sperabatur. Neq; nũc, ò uos Dei omnes, nobis inuideatur. hic præ multa quæ detinet ipsum sapientia ægrotat, ut timor nõ uulgaris sit, si Democritus mẽte motus fuerit, reuera urbẽ nostram Abderitarũ pessum ituram esse. Etenim oblitus omnium, & primum suijpsius, uigilans & noctu & interdiu, & singula parua ac magna deridens, & totam uitam nihil esse putans, uitã transigit. Ducit aliquis uxorem, alius mercaturam exercet, alius cõcionatur, alius imperat, alius legatum agit, eligitur, abrogatur, ægrotat, uulneratur, moritur. At hic ridet omnia, dũ alios mœstos ac tristes, alios gaudẽtes uidet. Quin et de his, quæ apud inferos sunt, hic uir perscrutatur, & hæc scribit. Et idolis aerem plenũ esse dicit. Et uolucrũ uoces intentis auribus explorat. Et sæpe noctu exsurgẽs, solus cantilenas sensim canenti similis est. Et se aliquando in rerũ immensitatẽ proficisci dicit, & Democritos esse similes sibijpsi innumerabiles. Et corpus unà cũ mente corrũpens uiuit. hæc timemus ò Hippocrates, ob hæc perturbati sumus. Quapropter nos serua, & patriæ nostræ cõsulturus cito adsis: neq; nos cõtempseris. Nam neq; ita uiles sumus: & in nobis testimoniũ situm est. Ob ipsum enim conseruatũ, & gloriam, & pecunias, & doctrinæ famã consequeris: quanquã doctrinæ ratio multo potior apud te est, q̃ fortunę. Attamen & huius bona multa ac luculenta tibi à nobis obuenient. Etenim animæ Democriti gratia, etiam si urbs aurum esset, non nostræ uolũtati respõderet, aut quacũq; tandem re illi carendũ esset. Leges nostras putamus ægrotare ò Hippocrates, leges præuaricari. Adsis optime uir, curaturus uirũ insignem. Nõ medicus, sed cõditor, sacratiorẽ tota Ionia murũ nobis circũdabis. Ciuitatem, nõ uirum curabis: & Senatum ægrotantem, & ne claudatur periclitantẽ, aperies. Ipse legislator, ipse iudex, ipse princeps, ipse seruator, & horum artifex aduenies. Ob hæc te exspectamus ò Hippocrates, atq; hæc etiã fiẽt ubi ueneris. Vna ciuitas nõ ignobilis, imò tota Gręcia rogat te, serua corpus sapiẽtiæ. Quin potius ipsam apud te legationẽ agere puta doctrinã, ab hac pręuaricatione liberari supplicantẽ. Cognata equidẽ res est omnibus, uelut apparet, sapiẽtia. Verũ his qui propius ipsam cõplexi sunt, uelut nobis, etiã lõge amplius. Et, sicut probe nosti, gratificaberis etiã futuro sæculo, si nõ destitueris Democritũ propter ueritatẽ, cuius primas se laturũ esse sperat. Tu em̃ & genere, & arte cõiunctus es Aesculapio. Hic uero Herculis est ex fratre nepos. A quo est & Abderus, quẽadmodũ omnino audiuisti, cuius cognomẽ urbs nostra refert. Quare etiã illi grata fuerit Democriti sanatio. Quum igitur uideas ò Hippocrates, & populũ, & uirum insignem, ad stupiditatẽ diffluẽtem: festina, rogamus, ad nos. Heu ut etiã bona redundantia morbi exsistunt. Quantũ enim Democritus ad summam sapientiã generose peruenit, tantũ nunc pariter periclitatur, ne mentis stupore & stoliditate affligatur. At reliquum uulgus Abderitarum, quod mansit absq; eruditione, communem sanè sensum habet. Immo nunc prudentiores sunt ad sapientis morbum iudicandũ, qui prius desipuerũt. Adsis igitur cum Aesculapio patre. Adsis cũ Herculis filia Epione. Adsis cum Aesculapij filijs, qui ad Ilium militarunt. Adsis nunc Pæonias adferens morbi

medelas. Nũc terra radicibus, & herbis, & auxiliaribus floribus, insaniæq; medicamentis fœcunda est. Ferme igitur nunquã fertilius producent, neq; terra, neq; montium cacumina, quàm nunc proferunt ea, quæ pertinent ad Democriti sanitatem. Vale.

Hippocrates Senatui populoq; Abderitarum gaudium.

Ciuis uester Amelessagoras uenit in Co, & erat tunc in illa die Virgæ assumptio, & annua festiuitas, ac publicus, uelut nostis, conuentus, & pompa sumptuosa fiebat, quam mos est eos, qui deo dicati sunt, ad Cyparissum deducere. Quandoquidem autem & ex uerbis, & ex aspectu, Amelessagoras festinare uidebatur, credẽs, uelut erat, rem ipsam urgere: epistolam uestram legi, & admiratus sum quòd ob unum hominem, uelut si unus homo esset ipsa ciuitas, turbati estis. Et beati profecto sunt populi, qui sciunt bonos uiros sua esse munimenta, & non turres, neq; muros, sed sapientium uirorum sapientia consilia. Ego uero, qui credo artes quidem esse Deorum dona, homines autem naturæ opera: (& ne ægre feratis uiri Abderitæ) non uos puto, sed ipsam naturam me uocare, ad cõseruandum ipsius opus, quod periclitatur, ne præ morbo collabatur. Quare præ uobis ego nunc, naturæ ac Dijs obediens, festino ægrotantem Democritum sanare: si quidem sanè & hoc morbus est, & non potius error uobis tenebras offundit: id quod opto, atq; utinã sit hoc uberius uestræ beneuolentiæ signum, quòd etiam ad suspicionem turbamini. Argentũ autem mihi uenienti, neq; natura, neq; Deus promittere poterit. Quare neq; uos uiri Abderitæ cogatis: sed liberæ artis etiam opera libera esse sinatis. Qui uero mercedem capiunt, hi scientias seruire cogũt, uelut captiuas facientes ipsas ex priore libertate. Deinde, uelut uerisimile est, mẽtiri etiam poterint, uelut de magno morbo: & negarint, uelut de paruo: & polliciti nõ uenerint, & rursus uenerint non uocati. Misera est profecto humana uita: quoniam per totam ipsam intolerabilis auaricia, uelut hybernus uentus, distributa est ac penetrauit. Ad quã utinam potius omnes medici conuenissent, quò grauiorem insania morbum curarent: quoniam quum morbus sit, & affligat, etiam laudatur. Ego uero arbitror etiam animæ morbos omnes uehementes esse insanias, quæ opiniones quasdam ac imaginationes rationi inducũt. A quibus qui per uirtutem depurgatus est, sanus euadit. Quòd si ego omnino ditescere uoluissem, uiri Abderitæ, non utiq; decem talentorũ gratia ad uos proficiscerer: sed ad Magnum accessissem Persarum regem, ubi totæ ciuitates humanis opibus refertæ mihi obtigissent. sanassem autem illic ipsorũ pestem. Verum denegaui, inimicam Græciæ regionem à malo morbo me uelle liberare. Et ego, quantum in me fuisset, Barbaros expugnassem. Habuissem autem ignominiam ipsas à rege diuitias, & opulentiam patriæ inimicam. Hæc uero mihi adfuissent, uelut ei qui urbium Græciæ deuastator esset. Non sunt diuitiæ, undiquaq; lucrari. Magna enim sunt sacra uirtutis, quæ à iusticia non occultantur, sed manifesta exsistunt. Aut non æquale peccatũ esse putatis, hostes seruare, & amicos mercede sanare? At nõ hoc modo se res nostræ habent, ò Abderitæ. Non capio fructum ex morbis, neq; libenter audiui Democritum mente motũ esse. Qui siue sanus est, amicus est: siue ægrotat, curatus magis amicus erit. Audio autem ipsum grauibus ac solidis moribus præditum esse, & urbis uestræ ornamentum. Valete.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

LEgati, qui urbis epistolam mihi reddiderunt, etiam tuã tradiderunt. Et ualde gauisus sum, & hospitiũ, & reliquum uictum te promittẽre. Veniemus autẽ bona fortuna, & meliore spe, uelut arbitramur, accedemus, prout in literis est declaratũ: quum non insaniam, sed quandã excellentem mentis sanitatẽ uir ille declaret, dum neq; liberorum, neq; uxoris, neq; cognatorũ, neq; rei familiaris, neq; omnino alicuius curã gerit: sed & diu & noctu apud seipsum consistit, & priuatim uitam degit, plerũq; in antris & solitudinibus, aut sub arborũ umbris, aut in mollibus herbis, aut apud frequentia aquarũ fluenta. Cõtingunt igitur talia plerunq; atra bile percitis. Taciturni enim aliquãdo sunt, & solitarij, ac deserti amantes, & rerũ familiarium cõspectum auersantur, alienum putantes. Nec uero dissimile uero est, etiam his qui circa disciplinas uersantur, ab una erga sapientiã adfectione, alias curas exclusas esse. Quemadmodũ enim famuli ac ancillæ in domibus tumultuantes, & seditionẽ agentes, ubi derepẽte ipsis hera comparuit, consternati cõquiescunt: sic etiam reliquæ in anima cupiditates malorum sunt hominibus ministræ. Postquã autem sapientiæ cõspectus seipsum ingesserit: reliquæ affectiones uelut famulæ discedũt. Non autem omnino insani antra & quietem expetunt: sed etiã hi qui humana negocia contemnunt, ob tranquillitatis cupiditatẽ. Cum enim mens ab externis curis uexata, corpus reficere uoluerit, tunc cito ipsum quieti tradit. Deinde recta exsurgens, circũcirca ueritatis regionẽ collustrat, in qua nõ est pater, non mater, nõ uxor, non liberi, non frater, non cognati, non famuli, non fortuna, non omnino quicquã ex his, quæ tumultũ inducunt. Omnia autẽ perturbantia, exclusa stãt præ timore: & neq; appropinquare audent præ reuerentia eorum, quæ isthic habitant. Habitant autem illam regionẽ, & artes, & uirtutes omnis generis, & Dei, & dæmones, & senatus, & consilia. Et magnus polus in illa regione, stellis multũ mobilibus coronatus est: in quam fortassis etiam Democritus præ sapientia trãsmigrauit. Deinde quũ nõ uideat amplius eos, qui sunt in urbe, utpote procul profectus: insaniæ morbo laborare putatur, propter solitudinis amorẽ. Student autem Abderitæ argenti amorẽ & studium detegere, & in se manifestũ facere, eo quòd Democritum non intelligunt. At tu hospitium nobis ò amice Philopœmen præpara. Non enim uolo perturbatæ urbi molestiam exhibere, quum ueterem te proprium hospitem, uelut nosti, habeam. Vale.

Hippocrates Dionysio gaudium.

AVt in Halicarnasso me expecta, aut ipse ad me uenire ò amice festina. Per summam enim necessitatem abeũdum est mihi in Abderam, Democriti caussa, ad quem ægrotantẽ urbs me accersiuit. Cæterum admiranda est hominum, ò Dionysi, per consensum adfectio: uelut una anima cũ ciue coægrotant. Quare mihi uidentur etiã ipsi curatione opus habere. Ego uero neq; morbũ ipsum esse puto, sed immodicam doctrinã: quæ reuera nõ est immodica, sed ab idiotis putatur. Nam nunquã nociua est uirtus immodica. Excellẽtia uero, morbi opinionẽ de se præbet, propter iudicantiũ imperitiam. Vnusquisq; enim ex his, quæ ipse nõ habet, iudicat id, quod in alio abundat, superfluũ esse. Sic sanè

etiam timidus fortitudinē immodestiā putat, & auarus magnanimitatē. Et omnis defectus, uirtutis moderationē excedere putatur. Illū igitur ubi uiderimus, cū prænotione hinc cōtingente, & ubi sermones eius audiuerimus: melius cognoscemus. Tu uero, ò Dionysi, studio habe ut ipse accedas. Volo enim te in patria mea cōmorari donec rediero: quo & rerū nostrarum, & imprimis urbis nostræ curam geras. Nam haud scio quomodo ex casu cōtigit, ut saluber sit annus, & pristinam naturā habeat. Quare neq; multi infestabunt morbi: attamen uenito. Inhabitabis aūt meam domum nimis q̃ opportunam, nimirū quum & uxor apud parentes maneat propter meam profectionē. Attamen & illius res inspecta, quo pudice degat, & nō ob uiri absentiā, alios uiros approbet. Honesta equidem ab initio fuit, & parentes bonos habuit. Patrem aūt mirifice uirilē, & malos ualde odio habentē, egregie senem. Attamen semper opus habet mulier moderatore. Habet enim à natura in se lasciuiā: quæ, nisi quotidie resecetur, uelut arbores in materiæ multæ effusionem, exuberat. Ego uero amicum parentibus diligentiorem puto ad uxorē custodiendam. Non enim, uelut illis, etiam huic cohabitat beneuolētiæ adfectio, per quā sæpe umbra admonitioni obtenditur. In omnibus autem rebus prudentior est alienitas ab adfectione, ut quæ minime à beneuolentia infringatur. Vale.

Hippocrates Damageto gaudium.

CVm apud te Rhodi essem Damagete, uidi nauē illam, cui Solis inscriptio erat, penitus pulchrā, et in puppi probe instructam, et sufficientē carinam habentē. Habebat & transtra multa. Et tu laudabas etiā in ipsa nauigandi præstantiam, quòd uelox esset, & tuta, & ad inseruiendū artificiosa. Et insuper prędicabas probū in ipsa nauigationis cursum. Hāc mitte nobis: uerum, si fieri potest, nō remis, sed alis ad remigium instructam. Vrget enim res ipsa, ò amice, ut ualde cito in Abderam nauigem. Volo enim ægrotantē curare urbem, propter unū ægrotantē Democritū, si unquā uiri fama ad aures tuas peruenit. De hoc patria dicit, q̃ insania adflictus sit. Ego aūt cupio, immo magis opto, nō reuera ipsum insanire, sed illos ita putare. Ridet, inquiunt, semper, & ridere non cessat in omnib. negocijs. Et hoc ipsis insaniæ signū esse uidetur. Quare tuis in Rhodo amicis dicito, ut semper moderate se gerant, & nō multū rideant, neq; multum tristes sint: sed inter ambo hæc modū teneant: ut alijs comis esse uidearis, alijs sollicitus, de uirtute cogitans. Est profecto mali quiddam, dum ad singula ille ridet. Si enim immodestia malū est: ea sanè perpetua longe peior est. Et dicā sanè ad ipsum: Democrite, & si quis ægrotat, & occiditur, & mortuus est, & obsidetur, & quoduis malū ingruit: singula quæ fiūt, materiam risus tibi præbent. Non aūt repugnas deo, si, quū duo sint in mūdo, Gaudiū & Tristicia, tu alterū ipsorū eiecisti? Beatus profecto fueris, (uerū impossibile est) si neq; mater tibi ægrotat, neq; pater, neq; postea liberi, aut uxor, aut amicus: sed propter tuū risum cōseruantur, penitus felix es. At si, dum ægrotāt, rides: dum moriūtur, gaudes: & si quid mali audieris, exhilararis: pessimus es ò Democrite, & procul sanè à sapientia. Si uero putas hæc ipsa neq; mala esse, certe atra bile percitus es Democrite, periclitans ne & ipse Abderita sis: prudentior autem sit ipsa ciuitas. Cæterum de his exactius illic dicemus Damagete. At uero nauis etiam hoc tempus, quo hæc tibi scribo, remoratur. Vale.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

COgitās ac sollicitus de Democrito, illa ipsa nocte dormiens, sub ipsius aurorae initium, somniū mihi oblatū habui, ex quo puto nihil ualde periculosi fore. Mirabiliter enim expergefactus sum. Videbar mihi uidere Aesculapium ipsum coram, & iam ad ipsas Abderitarū portas aderamus. Aesculapius aūt non ut imagines eū aliàs ostendunt, mitis ac blandus apparebat: sed habitu concitato, & aspectu horrendo. Sequebantur autē ipsum dracones reptiliū generis immanes, longum tractum ducentes, & horribile quiddam uelut in desertis ac saltibus subsibilantes. Sequebātur & socij, pyxides medicamētarias probe obsignatas gestantes. Deinde porrexit mihi manū deus: quā ubi libētissime apprehēdissem, rogabam ut simul mecū pergeret, & ne me in medēdo destitueret. Verum is: Nihil, inquit, in præsens me opus habes: sed hæc immortaliū ac mortalium cōmunis dea te peregrinum deducet. Et ego cōuersus uideo mulierem pulchram ac magnā, simpliciter ornatā, splendidam, cuius oculorū circuli puro lumine micabant, ut stellarū fulgorem putares. Et deus quidem disparuit. Mulier uero illa apprehēsum me manu, lento gradu benigniter per urbē ducebat. Et ubi prope domū essemus, in qua hospitiū mihi paratū esse putabam, uelut spectrū disparuit, hoc saltē dicens: Cras te apud Democritū deprehendam. Cum uero iam se illa cōuerteret: Rogo, inquā, optima fœmina, quæ nam es, & quo nomine uocari debes? Veritas, inquit illa. Cæterū quam accedentē uides (& derepēte altera quædam mihi apparuit) neq; ipsa mala uidetur, audacior autem aspectu & cōcitatior: Opinio, inquit, appellatur, & habitat apud Abderitas. Ego igitur ubi de somno surrexissem, mihi ipsi somniū interpretatus sum, q non indigeret medico Democritus, quādo sanè ipse medendi deus discessisset, uelut qui medendi occasionē & materiam non haberet. Sed ipsa quidē ueritas, q Democritus sanus sit, apud Democritū manet. Opinio uero, q Democritus ægrotet, reuera apud Abderitas habitat. Atq; hęc uera esse, mi Philopœmen, credo, & sunt sanè. Et nō contemno somnia, maxime ubi etiam ordinem cōseruant. Medicina aūt & uaticinatio ualde cognatæ sunt: quandoquidem & pater ambarum artium unus est Apollo progenitor noster, & præsentes & futuros morbos prædicens, & ægrotos & ægrotaturos sanans. Vale.

Hipporates Crateuæ gaudium.

SCio te, ò amice, optimū radicisecam esse, & propter tuam ipsius exercitationem, & propter progenitorū gloriā, adeò ut in hac facultate, Crateuæ proauo minime cedas. Proinde nunc, si unquā aliàs, herbas collige, quot & quales poteris: urget enim necessitas: atq; has mihi transmitte, ad uirum toti ciuitati cōparandum, Abderitam quidem, uerum Democritū. Aegrotare enim ipsum dicunt, & purgatione ualde opus habere, ut qui insania sit correptus. Non utemur fortassis medicamentis, quemadmodū etiam credo. Attamen undiquaq; instructum esse oportet. At uero rem herbariam apud te sæpe admiratus sum, quemadmodū etiam uniuersorū naturam ac constitutionem, & sacerrimū terræ fundamentū, ex qua animalia, & plantæ, & alimenta, & medicamēta, & fortuna, & ipsæ diuitiæ exoriuntur. Neq; em̄ aliàs haberet ubi cōsisteret Auaricia,

neq; sanè Abderitæ nunc decem talentis inescassent me, pro medico mercenarium declarantes. Si uero posſis Crateua amaram auariciç radicem exſcindere, ut nullæ ipſius reliquiæ reſtent: probe ſcito, q hominũ unà cum corporibus etiam animas ægrotantes purgaſſemus. At hæc quidẽ uota ſunt. Tu uero, quod fieri poteſt, nobis montanas maxime & in altis collibus naſcẽtes herbas radicitus reſeca. Sunt enim aquoſioribus ſolidiores & acriores, propter terræ denſitatem, & aeris tenuitatẽ. Nam quod attrahũt, frigidius eſt. Conare tamẽ ut etiam de his quæ circa ſtagna naſcũtur, & de paluſtribus, & fluuiatilibus, aut fõtanis, flores colligas: quas ſanè debiles, & exſolutas, ac dulcis ſucci eſſe ſcio. Omnia aũt medicamẽta, quç ſucci et liquores fluidi ſunt, in uitreis uaſis ferãtur: quæ uero folia, aut flores, aut radices ſunt, in fictilibus nouis probe obturatis: ut ne uẽtis perflata, medicamẽti uigorẽ, uelut in animi deliquiũ collapſa, amittãt. Cæterum ſtatim nobis hæc mittito. Nam & tempus anni cõgruum eſt, & neceſsitas dictæ inſaniæ urget. Ab omni equidẽ arte aliena res eſt dilatio, uerũ maxime à Medicina, in qua dilatio eſt animæ periculũ. Curationũ uero animæ ſunt tẽporum opportunitates, quarũ obſeruatio finis eſt. Spero quidem ſanũ eſſe Democritum, etiã citra medelam. Si uero aliquis error naturæ, aut tẽporis, aut alterius alicuius cauſæ cõtingat: multa enim nos, qui mortales ſumus, latẽt, utpote non omnino per ueritatẽ corroboratos: ad id quod obſcurũ eſt, omnem uim cõgregatam eſſe oportet. Non enim cõtentus eſt is, qui in periculo uerſatur, his quæ poſſumus: ſed cõcupiſcit etiã ea, quæ nõ poſſumus. Et fermè ſemper ad duos fines militamus, alterũ hominis, alterũ artis. Quorũ alter obſcurus eſt, alter ſciẽtiæ determinatus. Opus eſt aũt in utriſq; his etiam fortuna. Incerta enim eſt cõiectura eorũ, qui in purgationibus caute procedũt. Nam & ſtomachi adflictionem ueremur, & medicationis cõgruentiam, ad naturã ignotam coniectamus. Non enim una & eadẽ eſt omniũ natura, & aliud ſemper ſibijpſi decernẽs adſimilat ac familiare facit. Aliquãdo uero totũ perdit. Sed & herbis multa reptilia uenenũ immittunt, & hiatu ſuo internæ ipſarũ teneritudini adflictionẽ pro auxilio inſpirant. Et huius rei ignorãtia erit, niſi ſanè nota aliqua, aut macula, aut odor ferus et grauis, rei factæ indicationem fecerit. Deinde ipſa ars, propter fortunæ caſum, à recte faciendi propoſito aberrat. Stabiliores autem ſemper ſunt purgationes per ueratrum, quibus etiam Melampus in Prœti filiabus, & Anticyreus in Hercule uſi eſſe narratur. Minime uero utemur nos ullo aliquo ex his in Democrito: ſed contigerit opto illi ſapientia, efficaciſsimorum ac medicatiſſimorum pharmacorum finis. Vale.

Hippocrates Damageto gaudium.

HOc erat illud Damagete, quod cõiectabamus: nõ inſanit Democritus, ſed ſuper omnia ſapit, & nos ſapientiores effecit, et per nos omnes homines. Remiſi aũt tibi amice reuera Aeſculapeam nauẽ: cui cũ ſolis ſigno etiã ſanitatis inſigne apponito. Nã reuera ſecũdo numine uela fecit: & illa die in Abderã nauigauit, qua ſcripſerã ipſis, me peruenturũ eſſe. Omnes igitur ante portas congregatos inuenimus, nos, uelut ueriſimile eſt, exſpectantes, nõ uiros ſolũ, ſed etiam mulieres: inſuperq; ſenes et pueros, per deos, triſtes, iteq; infantes. Atq; hi quidẽ ſic habebãt, uelut ob Democritũ inſanientẽ. Ille uero ſyncere tunc in philoſophando

losophãdo excellebat. Postq̃ aũt me uidissent, uisi sunt mihi paululũ ad seipsos rediisse, & bonas spes ostentabant. At Philopœmen me ad hospitiũ ducere gestiebat, & hoc ab illis cõprobabatur. Ego uero: O uiri Abderitæ, inquã, nullum mihi maius operæpreciũ est, q̃ Democritũ uidere. Illi uero hoc audito, collaudarũt, & gauisi sunt, & cõpendio duxerunt me per forũ, partim sequentes, partim præcurrẽtes, alii ab utraq; parte: Serua, clamantes, auxiliare, medicare. Et ego adhortabar ipsos ut cõfiderent, tanquã fortassis nihil esset mali: aut, si quid esset, modicũ id esset, & correctu facile, cõfisus horis anni Etesiis. Et simul hæc dicens ibam. Neq; enim procul erant ædes: immo neq; tota ciuitas. Aderamus igitur: propinquæ enim muro erãt, & me placide eò deducunt. At retro turrim collis erat altus, lõgis ac densis populis nigris umbrosus, unde Democriti habitacula cõspiciebãtur. Et ipse Democritus sub ampla ac humilima platano sedebat, in ueste crassa citra humeros desinente, solus, discalceatus, super lapidea sede, ualde pallidus ac macilentus, promissa barba. Iuxta ipsum uero à dextra, tenuis aqua per decliuẽ collem decurrẽs leniter resonabat. Erat aũt delubrũ quoddam super illũ collem, quantũ equidẽ coniectura assequor, Nymphis dicatum, sponte enatis uitibus circũdatum. Ipse uero cũ multo ornatu super genibus librum habebat. Sed & alii quidã ex utraq; parte adiacebãt. Accumulata erant etiam animalia multa per totũ resecta. Et ipse aliquando cõcitatè incumbens scribebat, aliquãdo quiescebat, diu multũq; se continens, & in seipso meditãs. Deinde nõ longe post, his peractis, exsurgens deambulabat, & uiscera animalium inspiciebat, & depositis ipsis digressus, rursus desidebat. At Abderitæ circumstãtes me tristes, & nõ procul à lachrymãtibus oculos habẽtes: Vides, inquiũt, Hippocrates, Democriti uitam, q̃ insanit, & neq; quod uult nouit, neq; quod facit. Et quidã ex ipsis adhuc amplius ostendere uolens ipsius insaniã, alta uoce plorauit instar mulieris ob filii mortẽ lamentãtis. Deinde rursus cũ gemitu eiulauit, personã agens uiatoris, qui aliquid ex his, quæ portabat, amisit. Verũ Democritus cũ hæc audisset, partim ridebat, partim cachinnis explodebat, & nihil amplius scribebat. Caput aũt frequenter cõcutiebat. Ego uero: Vos, inquã, ò Abderitæ, hic manete: ipse uero ubi & uerbis, & corpori uiri propior factus fuero, uideroq; ac audiero, cognoscam adfectionis ueritatẽ. Et hæc loquutus, placide descẽdebam. Erat aũt locus ille asper ac decliuis. Itaq; uix me suffulciens penetraui. Cum aũt appropinquassem, incidi in ipsum nescio quid, quasi ex numinis adflatu & cũ concitatione scribentẽ. Stabam igitur isthic expectans tempus quietis ipsius. Ipse uero paulo post, intermisso scribẽdi impetu, & stilo scriptorio deposito, respexit ad me accedentẽ, &: Salue, inquit, hospes. Et ego: Plurimũ & tu, inquam, Democrite uir sapientissime. At ille, uerecũdans arbitror, q̃ nõ nomine me cõpellasset: Te aũt, inquit, quo nomine uocabimus? Ignorantia enim tui nominis, causa erat cur te hospitẽ appellarem. Hippocrates, inquã, Medicus est mihi nomen. Is uero: Asclepiadarũ, inquit, nobilitas, & magna sapientiæ tuæ in re medica gloria multum celebris, etiam ad nos peruenit. Quid autem negocii, ò amice, te huc perduxit? Imò potius præ omnibus conside. Vides autẽ quòd hæc sedes foliis instrata non est iniucunda, uiridis adhuc ac mollis, & ad insidendum lenior inuidiosis fortunæ sellis. Cum aũt consedissem, rursus inquit. Priuatum'ne, aut publicũ negociũ agẽs huc peruenisti? Dic aperte,

nam nos,quantū poterimus,adiuuabimus. Et ego: Quæ uera causa est, inquā, tui gratia huc uenio,ut sapientē uirum conueniam. Habet aūt causam patria,cu ius legatum ago. Ille uero: Hospitio itaq;,inquit,primū utere nostro. Ego uero per omnia uirū pertentans,etiāsi iam mihi manifestū esset,ipsum non insanire: Philopœmenem,inquā,nosti ciuem uestrū? Etiam,inquit,ualde: Damonis filium dicis,qui habitat apud Hermaidem fontē? Hunc ipsum,inquam,cuius ego sum ex patribus peculiaris amicus. At tu Democrite potiore me hospitio excipe,& primū sanè quid sit hoc,quod hic scribis,dicito. Ille uero ubi paululum se cōtinuisset: De insania,inquit. Et ego: O rex Iupiter,inq;,opportune profecto scribis cōtra ciuitatē. At ille: Qualē,inquit,ciuitatē Hippocrates? Ego uero: Nihil,inquā,ò Democrite,sed haud scio quomodo hoc uerbū mihi excidit. Verū quid de insania scribis? Quid eñ,inquit,aliud q̃ quid sit,& quomodo in hominibus generetur,& quomodo alleuetur. Nā animalia hęc,quę uides,inquit,huius gratia reseco,nō q̃ odio habeam opera dei,sed bilis naturā ac sedē quærēs. Nosti enim q̃ hæc furoris hominū causa est, ubi nimiū redundarit. In omnib. equidem à natura inest: sed in quibusdā minus,in quibusdam amplius. At immodestia ipsius morbi sunt,ipsa uelut materia,aliquādo bona, aliquando mala subiacente. Et ego,Per Iouem,inquā,ò Democrite,uere hæc & sapienter dicis. Quare beatū te iudico,qui tāta quiete frueris. Nobis autē huius participes esse nō permissum est. Interrogāte uero illo: Cur,ò Hippocrates,permissum nō est? Quoniā,inquā,aut agri,aut res domesticæ,aut liberi,aut usuræ,aut morbi, aut mortes,aut famuli,aut nuptiæ,aut eiusmodi quædā,opportunitatē nobis commodam eripiunt. Hic sanè uir ille ad solitā adfectionē delatus est,& ualde effuse risit,ac cachinnatus est. Et de cætero quiescebat. Et ego: Quid uero,inquā, Democrite rides? utrū bona quæ dixi,aut mala? Ille uero adhuc magis ridebat. Et Abderitæ de colle id uidētes,partim capita sua cædebāt,partim frontē. Alij uero capillos euellebāt. Nam,uelut postea dixerūt,ampliorē,q̃ aliàs solitus esset, risum effuderat. At uero,inquā,sapientū optime Democrite,cupio causam huius tuæ adfectionis cognoscere: quo risu ego tibi dignus uisus sum, aut ea quæ dixi: quo hoc cognito,à causa desistam,aut tu reprehēsus,intēpestiuos risus coerceas. Ille uero: O Hercules,inquit,si me reprehēdere potes,curationē perficies,qualem nullam unquā,ò Hippocrates. Et quomodo nō reprehēdaris,ò optime? Aut nō absurdum te esse putas,dum rides hominis mortē,aut morbū, aut mētis emotionē,aut insaniam,aut atram bilem,aut cædē,aut aliud quid peius? Aut uice uersa nuptias,aut festiuitates,aut liberorū procreationē,aut mysteria, aut magistratus,aut honores,aut aliud quid omino boni? Nā quorū misereri oportet, ea tu derides,& ob quæ lætari cōueniebat,ea itidē derides,adeò ut neq; bonū,neq; malū apud te sit discretū. At ille: Hęc quidē,inquit,recte dicis ò Hippocrates: sed nō nouisti risus nostri causam. Vbi uero cognoueris: satis scio q̃ meum risum,meliorē legatione medelā ac curationē, tuæ patriæ & tibijpsi auferes,& alios prudētes facere poteris. Et pro hoc fortasis me uicissim medicinā docebis,ubi cognoueris quāto studio circa res nullo studio dignas uersantes,et ea quæ nullius precij sunt facere conātes,omnes homines uitā cōsumūt,risu digna tractātes. Ego uero,Dic,inq̃,per deos,nūquid uniuersus mūdus ægrotare se nō animaduertit? & nō habet quo legationē demittat ad sui curationē? Quid enim

enim extra ipſum eſſe poterit? Ille uero excipiens: Multæ, inquit, ſunt mundo-
rum infinitates, & nequaquã, ò amice, diuitẽ naturã maligne extenues. At hæc
quidem, inquam, Democrite ſuo tempore docebis. Vereor enim ne fortè dum
infinitatẽ recenſes, ridere incipias. Scias aũt nũc, de tuo riſu, rationẽ uitæ te red
dere debere. Ille aũt torue me intuitus: Duas, inquit, riſus mei cauſas eſſe putas,
bona & mala. Ego autem unum hominẽ rideo, dementia quidem plenũ, rectis
autem actionibus uacuũ, in omnibus conſilijs pueriliter ac ſtulte ſe gerẽtem, &
nullius utilitatis gratia labores nunquam abſoluendos tolerantẽ, fines terræ &
infinitos receſſus ex immodicis cupiditatibus penetrantẽ, argentum & aurum
quærentẽ, & nunquam ab his adquirendis interquieſcentem: ſed ſemper circa
plura adipiſcẽda tumultuantem, quo ipſe inferior nõ ſit, et neq; pudefiat, ſi non
felix appelletur. Rideo item ipſum eo q hiatum terræ effodit, manibus eorum
perquirens, qui partim à laxa irruente terra oppreſsi ſunt, partim diutiſsime in
hac neceſsitate detenti, in ſupplicio uelut in patria permanent, argentũ & aurũ
inquirentes, ueſtigia pulueris ac ramenta perſcrutãtes, arenam aliam aliunde e-
ruentes, & terræ uenas exſcindẽtes, ad opulentiã ſemper glebas conflantes, ex
matre terra hoſtilem terrã, quum tamẽ eadem ſit, faciẽtes, & hanc admirãtes pe
dibus calcãt. Quãto uero riſu dignũ eſt, q ærũnoſam & occultã terram amant,
manifeſtã contumelia afficiẽtes? Alij uero canes emũt, alij equos: alij multã re-
gionẽ circũſcribentes, propriam ſibi inſcribũt: et multis imperare uolẽtes, neq;
ſibijpſis imperare poſſunt. Vxores ducũt, quas paulo poſt eijciũt. Amant, de-
inde odio habẽt. Cum magna cupiditate liberos generãt: deinde adultos eijci-
unt. Quæ eſt illa uana ac abſurda diligẽtia, nihil ab inſania differẽs? Bellum in-
teſtinũ gerunt, quietem nõ amplectentes. Reges alios deponũt, alios ſurrogãt:
occidũt homines: terrã fodientes, argentũ quærunt. Argẽto reperto, terrã eme
re uolũt. Empta terra, fructus uẽdunt: fructibus diuẽditis, rurſus argẽtum acci-
piunt. In quot mutationibus uerſantur? in quãta malicia? dum opes nõ habẽt,
opes expetũt: dum habẽt, occultant, diſsipant. Rideo, dum improbe agẽtes ui-
deo. Intendo riſum, dum infeliciter agẽtes cerno. Veritatis enim Leges trãſgre
diuntur: cõtentionis ſtudio hoſtilem inter ſe litem habent, & cum fratribus, &
parẽtibus, & ciuibus: atq; ad hæc, pro eiuſmodi opibus, quarũ nemo, ubi mor-
tuus eſt, dominus eſt, ſe mutuo occidũt. Illicitam uitã degentes, amicorũ ac pa-
triæ penuriam cõtemnunt. Res indignas & inanimatas diuitiarũ loco habent:
pro uniuerſa opulentia ſtatuas emũt, quoniã effigies ita expreſſa eſt, ut loqui ui
deatur. Eos uero qui uere loquũtur, odio habent. Res inſuper non faciles expe-
tunt. Nam cõtinentem habitãtes, mare cupiũt. Et rurſus, cũ in inſulis ſunt, con
tinentẽ deſiderant, & omnia peruertũt ad propriam cupiditatẽ. Et in bello qui-
dem fortitudinẽ laudare uidentur. Vincũtur aũt quotidie à petulantia, ab auari
cia. Ex omnibus adfectionibus ægrotant. Therſitæ uero uitæ omnes ſunt. Cur
uero meũ riſum reprehẽdiſti ò Hippocrates? Nõ enim quiſpiã ſuam ipſius de-
mentiã, ſed alius alterius deridet: hi quidẽ ebrios, cũ ipſi ſibi ſobrij eſſe uidẽtur:
alij uero amãtes, quũ ipſi grauiore morbo laborẽt: alij nauigãtes: alij eos, qui cir
ca agriculturã occupati ſunt. Nõ enim cõcordant neq; artibus, neq; operibus.
Ego uero: Hæc quidẽ, inquã, uera ſunt Democrite: neq; alius aliquis cõuenien
tior ſermo eſſe poterit, ad mortaliũ miſeriam declarandam: uerum ipſæ res ſan-

ciunt

ciunt necessitatē,& domesticæ dispensationis,& nauium fabricationis gratia, reliquæ item uitæ,in qua necesse est hominem esse.Non enim ad ocium natura ipsum genuit.Ex his aūt rursus ambitio effusa, multorū recte sentiētem animā decepit,qui omnia quidē recte ac serio agere student,uelut re certa ac stabili futura.Non autē ita ualidi sunt,ut obscuritatē præuidere posint.Si enim quis ò Democrite uxorē ducens,separationē aut mortem timeret:aut quispiā liberos educans,ipsorū interitum:imò neq; in agricultura,& nauigatione,& regno,& magistratu,et omnibus quæ sunt in uita,ullus unquā de errore præsumpsit,sed unusquisq; horū bona spe alitur,deteriorū uero ne meminit quidē:nūquid igitur risus tuus his minime cōuenit? At Democritus: Valde,inquit, tardo ingenio præditus es,& longe à sententia mea abes ò Hippocrates,qui tranquillitatis & perturbationis modū non cōsideras,præ ignorātia.Si enim hæc ipsa prudenti mēte disponerēt:& ipsi facile liberarentur, & meū risum leuarent. Nunc aūt,uelut rebus in uita firmis,demētes illi superbiunt,ob ratiocinationis expertem mentē,inordinatū impetū suum ægre discētes.Sufficiens enim admonitio ipsis esset, OMNIVM RERVM uicissitudo,quæ subitis mutationibus irruit, & derepente omnigenam circūrotationem inducit. At ipsi,uelut hæc firma sit ac stabilis,obliti adfectionū assidue incidentium, aliter aliàs ea, quæ tristiciam inferūt,cupientes,& quæ non cōferunt,quærētes, multis calamitatibus inuoluuntur. Si uero quis iuxta propriā facultatē omnia facere cogitaret:stabilē sanè uitā custodiret,seipsum cognoscēs,et suijpsius cōparationem clare cōsiderans, & nō cupiditatis studiū in infinitum extēdens:sed opulentā naturam, & omnium nutricē,per sufficientiā intuens.Quemadmodū aūt in optimo corporis habitu,adfectionū periculum manifestū est:ita successuū fortunę magnitudo periculosa est.Insignes aūt palam in infelicitatibus conspiciuntur.Alij uero uelut proximorum facta nō uidentes,à proprijs malefactis pereūt,tam manifesta,q̄ obscura nō præuidentes,quū longam uitam exemplū habeant eorū,quę fiunt, & quæ nō sunt,ex quibus etiam futurum cōsiderare oportebat.Hæc sunt quæ mihi risus materiā præbent,ò demētes homines,prauitatis pœnas pendentes, auariciæ,insatiabilitatis,inimicitiæ,insidiarū,doli,inuidentiæ(difficile est enumerare multiplices malorū uersutias:sunt enim infinitæ)& in his dolosis uersutijs uicissim cōuersantes,& maligne sentientes. At uirtutis apud ipsos modus est,id quod deterius est.Mēdacij enim studiū exercēt, uoluptatē consectantur, legibus nō obedientes.Quidā uero ex ipsis præuidentiā in hominibus esse negat,ut qui neq; uisus,neq; auditus participes sunt.Solus aūt sensus hominis recta intelligētia lucidus,& præsens & futurū præuidet.In omnibus displicentiā habēt,& rursus ad eadē accedūt.abnegata nauigatione,nauigāt.reiecta agricultura,rursus agrum colūt.eiecta uxore,aliam inducūt. genitos sibi liberos sepeliūt:& his sepultis,alios generāt,ac rursus educant.Senectam optant:ad ipsam aūt peruenientes,gemunt,in nullo rerū statu cōstantem mentē habentes.Principes ac Reges priuatum prædicāt:priuatus autē regnum appetit. Qui reipub. magistratum gerit,artificem laudat,uelut extra periculum constitutum:artifex autem illum,uelut per omnia potentem.Rectam enim uirtutis uiam,puram & leuem ac inoffensam,nō uident,quam nemo ingredi audet.Ferūtur aūt in contrariam,difficilem & tortuosam,per aspera incedentes, lapsantes ac offendentes

tes: pleriq; uero excidẽtes, anhelantes uelut si qui persequatur, litigantes, modo posteriores existentes, modo præcedẽtes. Et quidam ipsorũ petulanti alieni cubilis corrũpendi amore ardẽt, per impudentiã inducti. alios auariciæ morbus infinitus cõsumit, alij mutuo insidias struũt. alij ab ambitionis studio in aerem sublati, per maliciæ grauitatẽ in profundũ perniciei præcipites deferũtur. Quidam destruũt, deinde rursus ædificãt: largiũtur, deinde pœnitẽtia ducti, amicitiæ iura tollũt, malefici per inimicitiã cognationis iura bello impetẽtes. Et horũ omniũ causa est Auaricia. Qua in re hi à pueris ludẽtibus differũt? apud quos consiliũ quidem iudicio caret: quod uero se forte fortuna obtulit, id iucundum est. At uero in desiderijs quid brutis animãtibus reliqui faciunt, ꝗ ꝙ intra sufficientiam feræ ipsæ se cõtinent? Quis enim leo aurũ in terram occuluit? Quis taurus uberioris alimẽti gratia depugnauit? Quã pardalim unquã insatiabilitas cœpit? Sitit quidẽ aper, sed usq; ad aquæ appetentiã. Lupus autẽ, deuorato necessario alimẽto oblato, quiescit. Si dies ac noctes cõiungat homo, nõ sentit cõuiuandi satietatẽ. Et annuorum quidem tẽporum ordo, terminus est brutis ad coitũ: at homo perpetuo insano libidinis œstro stimulatur. Quæso te Hippocrates, nõ ridere debeo plorantẽ propter amorẽ, eo, ꝙ commodo suo exclusus est? maxime uero si quis periculorũ contemptor sit, & per præcipitia, aut pelagi profunditates feratur, risum nõ extendam? Non ridebo aũt eum, qui nauẽ multis mercibus onustam demersit, deinde mari indignatur, ꝙ ipsam plenam submersit? Ego quidẽ nequaquã mihi ridere uideor. Vellem aũt potius aliquid molesti cõtra ipsos excogitare. At neq; medicinam pro his esse oportebat, neq; aliquẽ pæonia pharmaca præparantẽ: atq; huius rei documẽtũ præbeat tibi tuus ille progenitor Aesculapius, qui dum seruaret homines, fulminis ictus gratiam accepit. Non uides quòd & ego maliciei pars sum, dum insaniæ causam inquirens, animalia macto ac reseco? Oportebat aũt ex hominibus causam perscrutari. Non uides quòd etiã ipse mũdus odio in homines plenus est? Infinitas enim cõtra ipsum adflictiones accumulauit. Totus homo ex natiuitate morbus est. Dum educatur, inutilis est, & alienũ auxiliũ implorat. Dum crescit, proteruus, insipiens, pædagogo opus habens. Dum in uigore est, audax est. Dum decrescit, miserabilis, ubi labores suos imprudẽter recolit ac iactat. Ex maternis enim uteri inquinamẽtis talis prodijt. Et propterea alij indignatiõe ac immodica ira pleni, in calamitatibus ac pugnis uersantur: alij semper in adulterijs & corrumpendis puellis: alij in ebrietatibus: alij in rerum alienarum cupiditatibus: alij in suis prodigendis. Vtinam facultas esset nobis, uniuersorum habitationes reuelare, & nullum rerũ in ipsis uelamentum dimittere, atq; ita ea, quæ intus aguntur, uidere: uideremus utiq; alios edentes, alios uomentes, alios supplicijs torquentes, alios pharmaca miscentes, alios insidias cõstruentes, alios supputantes, alios gaudentes, alios plorãtes, alios amicos accusantes, alios propter ambitionem amentes. Quanquam sint quædam actiones profundiores, quæ in animo occultantur. Et ex his quidam sunt iuuenes, quidam senes: petentes, negantes: pauperes, opulenti: fame presi, luxu grauati: sordidi, uincti, alij delicijs diffluentes, famulitium magnum alentes: alij trucidantes, alij sepelientes: alij ea quæ habent contemnentes, & speratis possessionibus inhiantes: alij impudentes: alij parci: alij inexplebiles: alij occidentes: alij uapulantes: alij super-

bientes

bientes: alij uana gloria elati. Et ex his aliqui apud equos spectatores consistũt: aliqui apud uiros, aut canes, aut lapides, aut ligna, aut æs, aut picturas. Et aliqui legationibus, aliqui militiæ, aliqui sacerdotijs prȩsunt. Et alij coronas gestãt, aliqui armati sunt, aliqui occidũtur. Singuli uero ex his ferũtur, partim ad pugnã naualem, partim ad militiam, partim ad rusticationẽ: alij ad onerarias naues, alij ad forũ, alij ad concionem, alij ad theatrum, alij ad fugam, alij alió. Et rursus, quidam ad uoluptatem deliciasq́, ac intemperantiã: quidam ad ocium ac socordiam. Quum igitur tot indignas ac infelices animas uideamus: quomodo nõ uitam ipsarum eiusmodi intemperãtia præditam risu exsibilarimus? Quin & ualde timeo, neq; medicinã tuam ipsis placere. Nam præ intẽperantia omnia ipsis displicent, & insaniam sapientiam putant. profecto suspicor pleraq; in scientia tua palàm cõtumelia adfici, aut propter inuidiam, aut propter ingratitudinem. Aegrotãtes enim simul ut seruantur, causam dijs aut fortunæ attribuunt. Pleriq; uero suæ naturæ hoc adscribentes, benefactorẽ odio habẽt, & parum abest ut indigne ferant, si debitores esse putentur. Sed & pleriq; artis ignorantiam in seipsis habentes, & imperiti existentes, id quod melius est, purgant. Inter stupidos enim fiunt suffragia, & neq; ægroti attestari uolũt, neq; eiusdem artis artifices testimoniũ præbere. Inuidia enim obstat. Non aũt inexpertus es tu talium nugarum: imò probe scio, ob hæc te sæpe in memorabilibus adflictionibus accersitum fuisse, & neq; causam, aut inuidiam libenter derisisse. Veritatis enim neq; cognitio ulla est, neq; ullum testimoniũ. Hæc autem cum diceret, subridebat, & mihi, ò Damagete, diuina specie apparebat, & uelut qui priorẽ suam formam exuisset. Et ego: O magnifice Democrite, inquã, magna xenia & hospitalitatis tuæ munera, in Co mecũ auferam. Multa enim me sapientiæ admiratione impleuisti, Discedo enim ueritatis tuæ præco, qui humanã naturam inuestigasti ac cõsiderasti. Quum aũt mentis meæ medelam à te acceperim, abeo nunc tẽpore hoc expetente, iteq́; corporis curatione. Cras uero, & deinceps, hoc loco rursus cõueniemus. Atq; hȩc loquutus, surrexi. Et ille paratus erat me sequi. Cũ uero quidã accederet, haud scio unde, tradebat ipsi libros. Et ego cõcitatius festinaui, & ad Abderitas in specula me exspectãtes: Viri, inquã, pro legatione uestra ad me, magna sit uobis gratia. Vidi eñ Democritũ uirum sapientissimũ qui solus potentissimus est homines prudentes facere. Hæc habui Damagete, quæ de Democrito ualde magna animi lætitia tibi recensere uolui. Vale.

Democritus Hippocrati felicitatem.

ACcessisti ad nos uelut insanos, ò Hippocrates, ueratrum nobis daturus, persuasus à uiris stolidis, apud quos labor uirtutis insania iudicatur. Tũc autem de mũdi dispositione, & de polis ac astris cœlestibus scribebamus. Cum uero horum naturam cognouisses, quòd omnia ualde cõmode essent creata, & ꝙ procul ab insania ac desipiẽtia abessent: meam quidẽ naturam laudasti: desipientes autẽ & crudeles ac furiosos illos iudicasti. Nam quæ simulachris per aerem uagantia nos decipiunt, quæ sanè mundus esse cõprehenduntur, & uicissitudinẽ habentia creata sunt: ea mens mea, naturã perscrutata, uere in lucẽ produxit. Cuius rei testes sunt libri à me conscripti. Oportebat igitur te, ò Hippocrates, cũ uiris eiusmodi moribus præditis minime cõgredi ac cõuersari, quorũ

mens

mens superficiaria & inconstans est. Si enim ab illis persuasus, mihi, uelut insano, ueratrum bibendũ dedisses, prudentia insania facta fuisset: & artem tuã reprehendissent, uelut quæ insaniæ fuisset causa. Veratrũ enim sanis datũ, menti tenebras offundit. Insanis aũt ualde prodesse cõsueuit. Arbitror equidẽ, si non deprehẽdisses me scribentẽ, uerum recũbentem, aut fortè deambulantẽ, & mecum colloquentẽ, & nunc quidem indignantẽ, nunc uero ridentem, ob ea, quæ mente reuoluam, & familiaribus me alloquentibus non attendentẽ, sed cogitatione instantẽ, & mirum in modũ speculantẽ: putasses sanè Democritũ, iuxta oculorũ iudicium, ex his, quæ uidisses, insaniæ imaginem præ se ferre. Oportet igitur Medicũ non solum uisu adfectiones iudicare, sed etiã re ipsa: & rythmos ac cõsonantias ut plurimũ indagare: & utrũ incipiat morbus, aut mediũ teneat aut desinat, perscrutari: & differẽtia, ac anni tẽpore & ætate obseruata, adfectionem curare: itẽq; totius corporis naturã cõsiderare. Ex his enim omnibus facile morbũ inuenies. Porrò remisi ad te de insania tractationẽ à te conscriptã. Vale.

Hippocratis Coi, de insania scriptum.

QVemadmodũ in libello de morbo sacro dixi, Insanienti necesse est præ humiditate cerebrum, in quo animæ sunt opera, moueri: ubi uidelicet humidius q̃ pro natura fuerit. Eo uero cõmoto, neq; uisum, neq; auditũ quiescere: sed aliàs alia & uidere, & audire: & linguã talia loqui, qualia singulis uicibus uiderit ac audierit. Quandiu uero cerebrum quieuerit, tamdiu etiam homo sapit. Fit autem corruptio cerebri à pituita & bile. Vtriusq; uero cognitio sic contingit. Etenim qui à pituita insaniunt, quieti sunt, & nõ uociferantur, neq; tumultuantur. Qui uero à bile, percussores sunt, & malefici, ac nõ quieti. Et si quidem assidue insaniant, hæ causæ sunt. Si uero terrores & timores fuerint, à transmutatione fiũt, cerebro à bile calescẽte, quæ ad ipsum per uenas sanguinarias procedit. Cũ aũt bilis discesserit rursus in uenas, etiã corpus quiescit. Tristatur aũt & angitur homo, & præter tẽporis rationẽ obliuiosus fit, dum cerebrũ à pituita perfrigeratur, & præter solitũ morem cõpingitur. Postquã uero cerebrũ derepẽte à bile calefactũ fuerit, sanguine in prædictis uenis efferuescẽte: insomnia uident horrẽda, & facies uelut in uigilante flãmescit, & oculi rubescũt, & mens aliquid mali operari cogitat. Atq; hoc in somno homo patitur. Cũ aũt sanguis rursus ad uenas dispersus fuerit, quiescit. Porrò in quinto populariũ moborũ libro quendã recensui, cui fiebat uocis interceptio, ignorantia, freqũetes delirationes, & reuersiones. Lingua aũt dura, &, nisi collutione usus esset, loqui non poterat, & plerũq; etiam ualde amara. Venæ sectio exsoluit, aquæ potus, aqua mulsa, ueratrorũ potiones. Hic ubi modicũ tẽpus superuixisset, mortuus est. Erat et alius quidã, quẽ, ubi noctu ad cõuiuiũ progrederetur, timor tibicinę corripiebat, ubi audiret ipsam tibia canentẽ. Interdiu uero audiẽs, nihil patiebatur.

Hippocrates Democrito felicitatem.

ARtis Medicæ recta facta, ò Democrite, pleriq; è uulgo hominum nõ omnino laudant, uerũ Dijs sæpe attribuũt. Si uero natura reluctata perdiderit eum, qui curatur: medicos reprehẽdunt, numen prætereũtes. Et ego sanè mihi uideor, maiorẽ reprehẽsionem q̃ honorẽ artis me assequutũ esse. Ego enim

ad finē Medicinę nō perueni, etiāsi iam senex sim. Neq; enim ipsius inuētor Aesculapius, sed & ipse in multis à seipso dissensit, quemadmodū nobis scriptorū libri tradiderūt. Proinde epistola à te ad nos missa, ueratri medicinā reprehēdebat. Inductus equidē sum, ò Democrite, uelut insanienti ueratrū daturus, non perscrutatus qualisquis tandē esses. Vbi uero tecum congressus, cognoui non per Iouē desipiētiæ opus, sed fermè omni laude ac cōmendatione dignum, ualde laudaui naturā tuam, optimumq; naturæ ac mundi interpretem te iudicaui. Eos uero qui me induxerūt ad te, uelut insaniētes reprehendi. Nam ipsi medicamento opus habebant. Quandoquidem igitur casus nos in idem coniunxit, recte feceris si ad nos frequentius literas dederis, & libros à te conscriptos impertiueris. Misi autem etiam ipse tibi de ueratri usu libellum. Vale.

Hippocratis De ueratri usu libellus.

HIs qui non facile sursum purgantur, ante potionē corpora præhumectare oportet uberiore alimento & quiete. Vbi uero quis bibit ueratrū, ad motus corporū magis ducere, ꝗ ad somnos. Declarat aūt nauigatio, ꝙ motus corpora turbat. Cum ueratrū magis ducere uoles, corpora moueto. Veratrū periculosum est sanas carnes habētibus. Quicunq; in pharmacorū potionibus nō sitiunt, dum purgātur, non cessant purgari prius ꝗ sitierint. Cōuulsio ex ueratro, lethale. In nimia purgatione, cōuulsio aut singultus succedēs, malum. In turbationibus uentris, & uomitibus spōtaneis, si quidem qualia purgari oportet, purgētur, cōducit, & leuiter ferūt. Sin minus, uice uersa. Quemadmodū aūt in prænotionibus dixi, purgatio sursum uersus cōmodat ei, in quo sine febre est cibi fastidiū, aut stomachi pūctura, aut uertigo, aut os amarū, & in summa doloribus supra septū trāsuersum: at deorsum uersus, ubi sine febre est tormen, lūborū dolor, genuū grauitas, mēses ægre prodeūtes, dolores in partibus sub septo trāsuerso. Vitare uero oportet in pharmacorū potionibus eos, qui bona habēt corpora, maxime aūt nigros, et humida carne præditos, sed et subsiccos, et balbos, ac blęsos. Quicūq; uero inflammata in principio morbi, uelut in libello de ptisana dixi, statim medicamēto soluere aggrediūtur, hi de eo quidē quod distētū est ac inflammatū, nihil auferūt. neq; em̄ remittit qui crudus est adfectus. Ea uero quæ morbo resistunt, & sana sunt, cōsumunt. Corpore uero debili fiente, morbus superat, & immedicabile malū habent. Cæterū ueratrū his dare oportet, quibus de capite fluxus fertur. Non autem dandum est pectore suppuratis. Neq; medicamēta danda sunt decoloratis, raucosis, lienosis, exsanguibus, spirituosis & siccū tussientibus, siticulosis, flatuosis, & his qui præcordia, & latera, ac dorsum distenta habent, & torpētibus, & obscure uidētibus, & quibus aurium sonitus sunt, & urinæ meatus impotētibus: neq; itē morbo regio laborantibus, aut uentre debilibus, aut his qui sanguinis eruptiones aut tubercula habent. Si uero medicandum esse uidebitur, ueratro securus sursum purga, deorsum uero nō. Optimū aūt his est uictus rationē constituere. Quemadmodū aūt in prædictionibus dixi, nō sunt medicamēta danda his qui nigra euomūt, neq; cibū auersantibus, neq; delyris & parū dormiētibus, neq; dolore uexatis, neq; uisum temerariū inclinatū habentibus, neq; tumefactis, neq; uertiginosis, neq; decoloratis, neq; his qui in febre æstuosi sunt ac cōfracti. Sicut aūt de ptisana dixi, Sesamoides sursum purgat. potio eius est drachma dimidia in aceto mulso

trita

trita. Commiscetur etiā ueratris tertia potionis pars, & minus suffocat. Purgat item quartanas diuturnas, & diuturna febri lipyria uexatos: & eos, in quibus non est sitis, neq; excretio. Hos uero non ante tres hebdomadas. Aliquādo etiam pleuriticos ac uoluulosos. Et sicut in muliebribus morbis dixi, purgandum est etiam si uteri purgatione opus habuerint.

Hippocrates ad Thessalum filium.

AD cognoscendam Geometriam & numerorū scientiam, mi fili multū studij adhibeto. Nō enim solū uitam tuam illustrem, & ad multa cōmodam, in humanarum rerū statu efficient: sed etiam animā acutiorem & clariorem red dent, ad omniū, quorum usus in medicina expetitur, utilitatem cōsequendam. Etenim Geometriæ cognitio, quæ multiformis ac uaria est, & omnia cū demōstratione transigit, utilis erit & ad osſiū situs, & ad exarticulationes, & reliquū membrorū ordinem. Nam ad multiplicē horum adfectionē, & articulorum luxatorū repositione, & ossium cōtritorum refectione, & perforatione, & cōpositione, & exēptione, ac reliqua curatione, maiore industria utetur quisquis nouerit qualis est locus, & quale est os, quod ex eo eluxatū est. At uero numerorū ratio, & ad circuitus, & ad trāsmutationes febrium præter rationē fientes, & ad iudicia ægrotantiū, ac securitatis in morbis, sufficiēs erit. Præclara enim res est, tale ministeriū in medicina habere, quod tibi partes intensionis ac remissionis, cum ex parte inæquales fuerint, facile cognobiles exhibet, citra errorem. Quapropter ad huiusmodi experientiæ facultatē peruenire sedulo stude. Vale.

Democritus Hippocrati, De natura humana.

OMnes homines artē medicam nosse oportet, ô Hippocrates. Est enim res honesta simul ac utilis ad uitam: & ex his maxime eos, qui eruditionis ac eloquētiæ cognitionem habēt. Nam sapientiæ cognitionē medicinæ sororem ac cōtubernalem esse puto. Sapientia enim animā ab adfectibus liberat: Medicina uero morbos à corporibus aufert. Augescit aūt intelligentia, præsente sanitate: cuius prouidentiā habere, honestum est, eos qui recte sentiūt. At ubi corporis habitus ægrotat: neq; mens ipsa alacritatem habet ad uirtutis meditationem. Morbus enim præsens animam uehemēter obscurat, intelligentiā ad adfectionem per cōsensum ducēs. Cæterū naturæ humanæ descriptio, eiusmodi speculationem habet. Cerebrū quidem supremam corporis partem custodit, & securitatis tutelam sibi cōmissam habet, intra mēbranas neruosas cohabitās. Super quod duplicatorū ossium naturæ necessariæ firmatę, dominum mentis custodem, ipsum cerebrū regunt. Pilorū decor est, cutem ornare. Oculorū uero uis uisiua in multiplici tunica latitans, ob humoris instantias, sub frontē in medelam collocata est, & est uidendi causa. Pupilla uero syncera, palpebræ marginem opportunitatis custodem sustinet. Duplices aūt nares olfactū dinoscētes, oculorum uicinitatē dirimunt. Mollis uero labiorū contactus os circūplicans, uerborū sensum, exactamq; articulationē gubernans exhibet. Mentum aūt in extremitatē desinens, ac lyræ simile, dentiū clauis coaptatum est. At sermonum receptacula aures, opifex aperuit: in quibus dum est sermo, non certus temeritatis minister exsistit. Loquelæ mater lingua, animæ nuncius, gustū custodiēs,

munitis dentium ſeptis cuſtodita eſt. Guttur aũt & Gula inter ſe coniuncta, ui cina ſunt. Illud enim in uiam ſpiritus: hæc in profundũ uentris, alimentũ demit tit, large id propellens. Regiũ uero cor, cono ac pineæ nuci ſimile, iram nutriẽs, aduerſus omnes inſidias thoracẽ induit. Frequenter aũt flatuum cauernæ, aere per ipſas erumpente, uocis cauſam flatum pariunt. Quod uero ſanguinem ſup peditat, & in alimẽtum tranſmutat, cum apicibus ſæpe uena caua circũfluum, hepar eſt, concupiſcentiæ cauſa. Viridis autẽ bilis iuxta hepar manens, ubi ſu perebulliịt, humani corporis corruptio eſt, & nociuus ac inutilis corporis hu mani inquilinus. Veruntamen uice uerſa dormit, nullum negocium exhibens. Inter hæc autẽ medius omnia ſuſcipiens uẽter chorum ducit, & accumbit, con coctionem gubernans. Obnoxia uero uentris cõpoſitioni, per opificium cõuo luta, circum uentrem euoluũtur inteſtina, adſumptionis & excretionis cauſæ. Gemini autẽ rhenes in coxis firmati, & pinguedine intecti, ab urinarum excre tione non ſunt alieni. At dominus totius uentris, qui Omentũ uocatur, totum uentrem complectitur, ſolo ſplene excepto. Cõſequenter, neruoſa ueſica in co xa oſculum firmatũ habens, uenis complicatis, urinarum excretionis cauſa eſt. Huic autẽ uicina mater puerorum, uehemens illud malum, infinitarũ ærumna rum in muliere cauſa, uterus ipſe latitat. Pylorus autẽ ſiue Ianitor, ex coxarum receſſu emergens caro, neruis adſtringitur. Verum de plenitudine naturæ uen tris effundit, ex opificiị prouidentia. Porrò extra corpus penſiles domum inco lunt, ad generationẽ deſtinati, cõditores teſticuli, multis tunicis præditi. Iucun dum ex uenis ac neruis plicamentũ eſt pubes, quæ urinarum effuſionẽ facit, & ad coitus miniſteriũ à natura creata eſt, & pubertatis appetentiam tegit. Crura uero & brachia, & extremæ partes his annexæ, totum miniſteriị principiũ co aceruatum habentes, tutum neruorũ miniſterium perficiunt. At uero incorpo rea in receſsibus natura, omnifaria uiſcerum genera fabricauit. Quæ ſanè mors inſtans, celeriter à miniſterio quieta reddit.

Hippocrates Cous, Demetrio regi gaudium.

NOs equidem etiam prius, ò rex, ſtudio habẽtes naturæ humanæ partes in ſumma cõſiderare, has cõſcriptas quemadmodũ uoluiſti demiſimus. Nũc aũt ea, quorũ maxime ſtudioſos eſſe oportet prudẽtes, partim à prioribus trãſ ſumpta, partim nũc per nos ipſos cõperta, tibi cõſcripſimus. Quæ ſi tu priorũ morborũ ſignis fientibus ſequutus, & ịſdem ſæpe uſus fueris: per omne uitæ tempus morborũ exſors eſſe poteris. Duo ſunt morborũ uniuerſorum anima lium genera: alterũ ſecundum genus, alterum ſecundũ adfectionẽ, inter ſe diſsi milia. At uero concupiſcentias iuxta alimentũ, ex ſubcõtrarịs cognoſces, dum ea quæ euacuãtur, indicant ea quæ plena ſunt: & quæ implent, cõiecturam præ bent eorum quæ uacua ſunt. Morbos aũt omnes ex ſubcontrarịs conſtitutos cognoſces, & morbos à morbis fieri. In conuulſionibus febris ſuccedens, ſiſtit morbũ: capitis aũt dolores, ſanguis ex auribus erumpens, aut ex naribus. Con uulſiones omnibus morbis atræ bilis ſuccedentes, atrã bilem ſedant. Et in ſum ma, radix humanorũ morborum eſt caput, & maximi morbi ex hoc accedunt. Quum enim ori uelut cucurbita medica incumbat: cõtingit, ut ipſum omnium eorũ, quæ ingerũtur, ſuperfluitates attrahat, & tenues humores. Oportet autẽ

sanguis defluens ex auribus ... capitis dolorem.

animum

animum aduertere, & peculiariter uiuere, ubi teipsum praeparaueris in has partes, quo morbi accidentes nullũ augmentũ capiant, per curam diligentẽ & per bonum ordinẽ apud te fientem: ita ut neq; rei ueneree intemperantia, neq; diuersorũ eduliorum incõtinentia, neq; somnis immodicis, inexercitato corpore utaris: sed signa in corpore contingentia sequaris, & uniuscuiusq; corporis occasionem conserues: quo morbum irruere parantem uites, et medelis, quas ego perscribo, utens, à morbis exsors perseueres. Vale.

Decretum Atheniensium.

VIsum est ac decretũ Senatui et populo Atheniensium. Quandoquidẽ Hippocrates Cous Medicus, & ab Aesculapio originem ducens, magnã beneuolentiam unà cum salute Grecis ostendit, quando etiam peste à Barbaris in Graeciam proficiscẽte, discipulis suis ad locos dimissis, indicauit quibus medelis uti oporteat, & accedentẽ pestem secure effugere, quo medicina Graecis data, ipsorũ aegrotos tuto seruaret. Sed & scripta sua de arte medica exacta edidit, multos esse uolens Medicos qui seruare possent. Et Persarũ regeipsum accersente, & honores optimatibus Persarũ aequales promittente, & dona quaecunque tandem ipse Hippocrates uellet offerente, Barbari promissiones contempsit, eo quòd hostis & cõmunis inimicus Graecis esset. Quo igitur appareat, populum Atheniẽsium semper ea quae utilia sunt Graecis cõsultare: & ut gratiam cõdignam Hippocrati pro benefactis referat: uisum est populo, ipsum publice magnis mysterijs initiare, quemadmodum Herculem filium Iouis: & coronare ipsum corona aurea mille aureorũ: & ipsam coronã Quinquatrijs magnis Mineruae festis, in certamine gymnico per praeconem proclamare. Et licere omnibus Coorum liberis, ut Athenis pubescant, quemadmodũ liberi Atheniensiũ: quandoquidẽ patria ipsorũ huiusmodi uirum genuit. Esse uero Hippocrati, & uitam, & uictum prouisum in Pritaneo per omnem uitam.

Oratio Hippocratis ad aram consistentis.

O Vos multi & multarũ urbium habitatores, in magna dignitate constituti, cõmuni nomine Thessali, omnibus hominibus amara necessitas incũbit, ut quae à fatis statuta sunt ferant. Quapropter ego nunc cedens cum mea sobole, oleae ramulis coronatus, ad Mineruae arã supplex cõsisto. Quis sim, ignorantibus dicere oportet. Hippocrates, ò uiri, medicus Cous, nõ per piam & honestam causam, meipsum & liberos meos uobis commendo. Cognoscitis me ò plebs. Nam profecto uos estis uiri mihi familiares, inter quos, ut uerũ dicam, inter plerosq; uestrũ & in multis urbibus uestris cognitus sum, ut in summa dicam. At uero nomen meum longe ulterius, q̃ formae meae aspectus, processit. Atq; haec causa ex arte mea sanitatis ac uitae ortũ habuisse uidetur, q̃ nõ solum hominibus uestram regiõne habitantibus, sed etiã multis Grecis uobis uicinis cognitus sum. Iam uero qua de caussa tantũ negocium opere peragendum adsumpsi, referam. Athenienses male habebũt, ò uiri Thessali, qui Metropolim ac patriã nostram Co deuastantes, in seruitutẽ redigunt ea, quae libera sunt ex progenitorũ adquisitiõe, priuatim sibi parta faciẽtes: neq; cognationẽ reueriti, quę ipsis est ab Apolline & Hercule, quae sanè ad Aeniũ & Sunium filios illorũ per

uenit,necꝗ Herculis malorum domitoris beneficia mente recolunt,quæ ille cõmunis & uobis & nobis bene faciens deus,in illos cõtulit. At uos per Iouẽ supplicationibus colendum,& per cognatos deos,egredimini,uindicate,liberate, propriæ uirtutis memores,& nihil ad gloriam ueſtrã ſpectans intermittentes.

Oratio Legati Theſſali filij Hippocratis,ad Athenienſes.

CONuenire arbitror uiri Athenienſes,conſtitutum apud uos,qui nõ omni multitudini cognitus eſt,primũ indicare quis ſit,& unde ſit: poſtea uero reliquã orationẽ perſequi. Mihi equidẽ pater eſt Hippocrates: qui quantam in medicina facultatẽ habeat,uos nouiſtis. Nomẽ aũt eſt Theſſalus. Cognitus uero & ego ſum nõ in poſtremis,necꝗ paucis ueſtrum. Patria uero mihi eſt Cos: quę quomodo uobis cognata ſit ab antiquo,alij dicũt,qui in recẽſenda hiſtoria ſunt præſtãtiores. Veni aũt miſſus à patre,quatuor beneficia à nobis in uos collata prolaturus. Primũ quidẽ uetus quoddã,tẽpore progenitorũ noſtrorũ, cõmune in omnes Amphictyonas,quorũ uos nõ minima pars eſtis. Alterũ uero illo adhuc maius,& ad plurimos Græcorũ progreſſum. Atꝗ hæc quidẽ urbis & progenitorũ meorũ eſſe apparebũt. Tertium aũt patris propriũ eſt,et tantũ, quantũ nemo unus uir,& uobis & multis Græcis cõtulit. Poſtremum uero ex quatuor cõmune eſt patris & meũ,& quod nõ ad plures, ſed ad uos ipſos peruenit. Quod quidẽ priorũ beneficiorum cõparatione exiguũ uideri poterit: uerum ad aliorũ beneficia collatũ,magnum eſt. Et ſanè huiuſmodi beneficia ſic ſe habẽt,quemadmodũ eſſe dixi,ut ſummatim dicã. Oportet aũt non ſolũ dicere, ſed etiã demonſtrare ꝙ uera ſunt. Principiũ igitur ſermonis,ipſum miniſteriorum noſtrorũ principiũ faciam. Vetuſtiſsima uero primũ referã: in quibus fortaſsis longiora ac altius repetita me dicere deprehẽderitis. At quiſꝗ uetus dici expetit. Erat enim tẽpus quãdo Criſæa gẽs erat, & habitabat quidẽ circa pythicũ templũ: terram uero habebat,quæ ſanè nũc Apollini cõſecrata eſt. Appellatur aũt Criſæus quidẽ campus,iuxta quẽ Locri habitãt,& cui Melæna adſunt: Cirrhæus uero mons,cui Phocẽſes adiacent. Hi porrò Criſæi cũ eſſent aliquando populoſi,& fortes,& opulẽti,his bonis ad malũ uſi ſunt. Per inſolentiã eñ multa horrẽda ac iniqua facta perpetrarũt,in deum impietatem exercẽtes,Delphos in ſeruitutẽ redigentes,uicinos deprædãtes, agricolas ſpoliantes,uxores ac liberos abducẽtes,& corpora ipſorũ conſtuprantes. Qua de cauſa Amphictyones ira cõmoti,& exercitu in terrã ipſorũ inducto,& ipſis pugna deuictis, regionẽ deuaſtarũt,& urbes expugnarũt. Vbi ſanè illi, qui multa & impia perpetrarũt,miſere accepti ſunt,nõ minores pœnas perſoluẽtes,ꝙ ipſi alijs intulerãt. Feliciſsimi uero ex ipſis fuerũt,qui intra manus hoſtiũ perierũt. Secũdo loco,qui manu capti ſunt,& qui ad aliã regionẽ ac urbes tranſiuerũt. Sua eñ mala ob oculos non habuerũt. Qui uero ex captiuis iſthic manſerunt,infeliciſsimi fuerũt,quicũꝗ in ſua ipſorũ regione torquebãtur. Nam cũ uxoribus & liberis, agros & urbes igni tradi uidebant. His uero adhuc peius degebant hi,qui intra mœnia perſeuerabant,quãdo relata mala partim uidebãt,partim percũctabantur,plura ueris audiẽtes. Sic enim fieri ſolet. Et ſanè malã ſalutis ſpem habebãt. Erat aũt ipſis urbs prope hunc locũ maxima,ubi nũc certamen equeſtre peragitur: cuius muros exſtruxerãt,& eos qui ex alijs urbibus transfugerant,exceperant

rant. Inutilia uero eiecerãt, & necessaria importauerãt. Et cogitabant obsidionẽ sustinere, bona spe præditi, neq; manuũ pugna, neq; lõgi tẽporis obsidione, ur bem capi posse. At uero Amphictyones, tũ alia deuastarũt, tum ad hanc urbem præsidio cõstructo, & ad expugnationẽ præparato, reliquũ exercitũ per urbes dimiserũt. Temporis aũt progressu, cũ pestis in exercitũ illapsa esset, & milites ægrotarẽt: quidam uero etiã morerentur: alij uero, propter morbũ, præsidium reliquissent: Amphictyones turbabãtur. Et alij alia cõsultabant. Solet aũt in rebus cõmunibus sic ferè fieri. Tandẽ uero adflictionẽ moleste ferentes, & de bello desperãtes, deo rem commiserunt: & quid facere oporteret, interrogarũt. Ille uero bellũ gerere iussit, & uictores fore promittebat, si ad Co profecti, cerui filiũ in auxiliũ adducerẽt, cũ auro: atq; hoc festinabũdi, ut ne Crisęi prius in adyto tripodem depredarentur. Sin minus, urbẽ capi non posse. Ipsi uero, his auditis, & ad Co profecti, oraculũ proposuerunt. Cum autẽ Coi dubitarent, & oraculum nõ intelligerent: surrexit uir genere quidẽ Asclepiades, progenitor autẽ noster, Medicus uero Græcorũ eius temporis omnium confessione optimus: nomen aũt ipsi erat Nebrus: qui oraculũ dicere inquit, ut ad seipsum uenirent. Nam deus, inquit, admonuit uos, ut profecti ad Co, cerui filiũ in auxilium adducatis. Cos equidẽ hæc est. Ceruorum aũt filij Nebri appellantur, hoc est hinnuli. Nebrus aũt est mihi nomẽ. Quod uero aliud auxiliũ potius cõtigerit exercitui ægrotanti, q̃ medicus? Et profecto nõ uidetur mihi id cõsequens esse, q̃ in tantum diuitijs Græcos omnes superantes, deus ad Co proficisci iusserit, & aureũ numisma petere. Verum hoc oraculũ in meam domũ progreditur. Chrysos enim, hoc est aurũ, uocatur masculus meus filius natu minimus. Est aũt omnino & corporis specie, & animi uirtute, quantũ patri dicere licet, inter omnes ciues præcellens. Ego quidẽ igitur, nisi uobis aliud uideatur, & ipse proficiscar, & filium mecũ adducam, naue quæ quinquaginta remis agatur instructa meis sumptibus & ministerijs medicis ac bellicis referta, quo in utraq; partẽ auxiliũ feramus. Et hic quidem dixit: illi uero approbauerũt, qui missi fuerunt. At Nebrus hic etiã uirum Calydoniũ apud se educatũ, in nauẽ adsumpsit: de quo statim, ubi res tulerit, dicemus. Cũ igitur peruenissent hi uiri ad castra, deus gaudebat. Nam & mortes militũ cessabãt, & cũ diuina fortuna equus Eurylochi (qui belli dux erat, Thessalus genere, & ex Heraclidis ortũ ducẽs) canalẽ, per quem aqua in urbẽ ducebatur, ungula percussisset, ubi in puluere uolutari uoluisset: Nebrus aquã medicamẽtis infecit, unde uẽtres Crisæorũ corrupti sunt: & sanè multũ contulit ad hoc ut ciuitas caperetur. Atq; hinc iam animi obsidentiũ elati sunt, uelut deo iã manifeste auxiliũ ferẽte. Cũ aũt impetus facerẽt, & præmia proponerẽt his qui primi muros cõscendissent: certamẽ erat fortissimũ, et urbs capiebatur. Primus eñ muros cõscendit Chrysus, & turrim occupauit. Sequebatur aũt ipsum euestigio uir ille Calydonius, sub cõmuni scuto auxiliũ ferens, de quo antea dixi. Et Chrysus quidẽ hasta percussus cecidit ex summa turri: percussus est aũt à Mermode Lyci fratre, qui lapidib. obrutus mortuus est, cũ in adytũ irrupisset tripodẽ deprędaturus. Hi igitur ciuitatẽ sic cœperunt: & Nebri auxiliũ cũ Chryso, & secundũ medicã, & secũdum bellicã facultatẽ recte successit: et deus uera dixit, & quæ promiserat fecit. Qua de causa Amphictyones Apollini quidẽ templũ cõsecrarũt, quod nũc est in Delphis: & certamẽ gymnicũ

ac equestre prius nō peragētes,nūc peragūt: & Chrisæorū regionē uniuersam dicarunt deo cōtributori,reddentes ea quæ dedit in eo ꝙ oraculū dedit. Et Nebri filiū Chrysum in circo equestri sepelierūt: & Delphis publice ipsi parentare præceperūt. Asclepiadis uero in Co attributa est prudētia uaticinādi, quemadmodū his qui mittūtur ex urbibus ad sacrū Amphictyonū concilium: atq; hoc Nebri gratia. Calydonijs autē ab illo uiro,& illo ministerio,etiā nūc in Delphis primæ uaticinandi partes,& alimēta dantur. Verū redeo ad nostra. Nam quod uera dico,hinc clarū est. Cū em̄ pater & ego accessissemus, Amphictyones hęc renouarūt,& attribuerunt,& in colūna descripta in Delphis dedicauerūt. Atq; huius quidē sermonis finis clare ostendit,nostros progenitores esse uestros benefactores. Cæterū hoc relicto,aliū de ijsdem,nō eundem sermonē, adsumam. Cū enim magnus ille rex cū Persis & alijs Barbaris bellū gereret contra Græcos,qui aquam & terram nō dedissent: patria nostra maluit in totū pessundari, ut ne contra uos,& eos qui uobiscum sentirent,hostilia arma sumeret,& in nauibus militarē expeditionem mitteret. Sed abnuit,honestū quid & dignum patribus meditata,qui Gigantes & Heraclidę esse dicūtur. Visum igitur est ipsis, cū quatuor essent muri in insula,omnes relinquere, & ad mōtes cōfugere,& salutē tutari. Vnde sanè quid nō mali obuenit? dū regio fuit deuastata, & corpora libera mācipata,& hostili lege occisa,& urbs & alia munimēta,ac templa, ad fauillā exusta. Insuper aūt & filiæ Lygdamis Artemisiæ,circa patrū uictoriā datum est,omnia quæ reliqua essent expiscari ac exportare. Atenim, uelut apparet,à dijs nō sumus neglecti: uerū tēpestatibus ingētibus exortis,& naues Artemisiæ omnes in periculo fuerūt,& multæ perierūt: et in exercitū ipsius multa fulmina inciderūt,quū insula nostra paucis fulminib. impeteretur. Dicitur etiā spectra Heroum mulieri cōspecta esse. Quorum sanè omniū timore perterrefacta,ab immedicabilibus cœptis destitit,amara confessione facta, quæ & relatu amara est. Quare omittatur. Attribuam aūt & hic progenitorib. meis proprijssime minime falsa,ꝙ neq; cōtra uos,neq; cōtra Lacedæmonios,aliosq; Græcorum socios,Coi uolūtaria arma sumpserint: & quidē quum multi tum insulas, tum Asiam habitātes,cum Barbaris in bello cōiuncti fuerint,nulla uiolentia coacti. Equidē præfecti urbis tūc fuerūt Cadmus & Hippolochus. Verū aūt est, & Cadmum & Hippolochū meos progenitores esse. Nam Cadmus,qui & Senatum regebat,matris meæ progenitor est: Hippolochus uero ex Asclepiadis, quartus à Nebro,cuius auxilio Crisæi sunt deuastati. Nos autē ex uirili genere Asclepiadæ sumus. Quare & hoc bonū à progenitoribus nostris profectū amplectimini. Redeo ad Cadmū. Hic sanè uir adeò cōmodi Græcorum studiosus fuit,ut cū regio ab Artemisiæ obsidione liberata esset,isthic relicta uxore ac sobole,abiuerit cū his qui eadē sentirent in Siciliā,quo Gelonē & fratres eius prohiberet,ne amicitiā cū Barbaris cōtraherent cōtra Græcos. Perpetrauit & alia multa egregia facta,quæ lōgius producere nō est tempestiuū. Atq; hæc quidē & huiusmodi multa sunt publica progenitorū nostrorū in uos & alios Gręcos beneficia. Nam deficit me dicēdi facultas. Venio aūt iam ad hoc,ut beneficium Hippocratis patris mei apud eos,qui id sciunt,producam: quod hoc modo recensens,uera dicere cognoscar. Cū pestis ex Barbaria adflueret,quæ supra Illyrios ac Pæonas sita est,& cū malū in hanc regionē uenisset: harū gentiū Reges

ad famã medicã, quæ uera erat, & undiquaq; proceſſerat, & ad patrẽ meũ, nun-
cios miſerunt in Theſſaliam (illic enim pater meus & prius, & nunc domũ ha-
bet) uocantes ipſum ad auxilium ferendũ. Et non ſolum argẽtum, & aurum, &
alias opes ſe miſſuros eſſe receperũt: ſed etiã reportaturũ eſſe quæcũq; ipſe uel-
let, ſi auxiliũ tuliſſet. Ipſe uero cũ interrogaſſet quales motus partiales fierẽt, &
æſtus, ac uẽtos, et caligines perſcrutatus, itẽq; alia quæ habitus ex præſenti ſta-
tu cõmouere ſolent: cũ ſanè omnia didiciſſet, illos quidẽ retro diſcedere iuſsit,
& nullã ſibi facultatẽ eſſe ad illorum regionẽ proficiſcendi, pronunciauit. Verũ
ipſe ꝗ citiſsime Theſſalis denũciare ſtuduit, quibus modis malũ accedens ca-
uerent: & medelam conſcriptã per urbes proponebat. Me uero in Macedoniã
demiſit. Cũ regibus enim Heraclidarũ, qui iſthic imperiũ obtinẽt, paterna no-
bis intercedit amicitia. Et ego quidẽ ibam à Theſſalia eo, quo me pater iuſsit, au
xiliũ his qui iſthic eſſent laturus. Iniunxit aũt mihi ut etiã urbi ueſtræ opem fer
rem. At fratrẽ meum Draconẽ ex Pagaſis profectum, in Helleſpontũ nauigare
iuſsit, cõſimili cõſilio inſtructũ, quali etiam ipſe utebatur. Nõ enim omnes loci
eadem auxilia ferũt, eo ꝙ non omnis ambiens nos aer ſimilis eſt. Polybium ue-
ro, qui filiam ipſius, meam autẽ ſororẽ habet, & alios diſcipulos, ad alios aliorũ
cõuentus & uias profecturos emiſit, quo ꝗ plurimis opitularetur. Poſtquã aũt
ipſe res in Theſſalia perfecit, ad uicinas gẽtes auxiliũ laturus proficiſcebatur, et
ad pylas profectus, Dorienſibus, & alijs, ſimulq; Phocenſibus auxiliũ tulit. Et
cum ſanè ad Delphos perueniſſet, ſupplicationẽ deo pro Græcis fecit: & ſacrifi
cio facto, iter ad Boetos arripuit. Et cũ ipſis opem tuliſſet, ſimiliter ad uos pro-
greſſus eſt, & ſufficientia uobis ad ſalutẽ, quæ ſanè nũc ego produco, ex animo
penitus dixit. Arbitror autem multos ueſtrũ noſſe, ꝙ uera dico. Non enim ita
diu eſt, ſed nonus hic eſt annus, quando abiui, & in Peloponeſum miſſus ſum,
iſthic habitãtibus opem laturus, At uero undiquaq; nobis, & uerbis, & re ipſa,
dignus honor cõtigit, ut minime pœniteat nos, ꝙ nõ hunc cũ quæſtu ex Illyri
cis ac Pæonibus oblato permutauimus. Verũ præ reliquis ciuitatibus magna
ſunt quæ à uobis data ſunt. Nã & reſpub. ueſtra alias excedit. Athenæ enim al-
tius quiddã ſunt alijs urbibus, quãtum ad gloriã attinet. Et corona illa antea in
ueſtro theatro patri impoſita, ad ſummã æmulationem ac felicitatẽ ipſum eue-
xit. Sed & hoc beneficiũ ſuperaſtis, dum & patrẽ, & me publice Cereris & Pro
ſerpinæ myſterijs ac ſacris initiaſtis. Atq; hæc quidẽ tria ſunt beneficia, quantũ
ego uerbis cõſequi potui, et fracta uoce proferre, urbis, et progenitorũ, et patris
mei, in uos ſimulq; multos gręcos. Quartũ nũc dicere aggrediar, quod, uelut an
tea dixi, in uos ego et pater meus collocauimus. Cũ em̃ Alcibiadẽ emitteretis in
Siciliã, multa quidẽ potẽtia, nõ aũt ita multa, uelut admirãda: & ſermo in cõcio
ne incidiſſet de Medico, quẽ exercitũ ſequi oporteret: pater meus progreſſus,
me ad curãda corpora ueſtra ſe daturũ eſſe promiſit, proprijs ſumptibus inſtru
ctũ, & citra mercedis exactionẽ, ꝗ diu claſsis abeſſet, paruipẽdens ſuã utilitatẽ,
ut qui ſibi perſuaſiſſet, hoc in ueſtrũ cõmodũ ceſſurũ eſſe. Ego em̃ non ſolũ res
meas inſumebã, id quod faciebã uobis inſeruiẽs: ſed etiã ad alia magna opera de
ſtinatus fui. Et hoc minimũ eſt ex his, quæ ſum dicturus. Decreuit em̃ pater ob
me filiũ fortunæ fluctibus agitari, & in terra aliena, & in mari, & in periculis bel
licis, & in ægritudinibus, quæ his qui erroneã uitã degũt, magis accedere ſolẽt,
quàm

ꝙ his qui ordinatæ uitæ rationẽ habent. Nouit enim beneficiũ beneficio metiri: & nõ, uelut qui aliquid emisset, cõtractu ex manu in manũ facto semel, discedere. Et hic quidẽ talia præstitit. Ego uero, ut qui filius illius sim, nihil studij & artis prætermisi, auxilium ferens, & periclitatus uobiscum, si quãdo occasio tulisset. Et ad hęc ambo præstanda, neq; morbus, neq; adflictio, neq; timor in mari, & intra hostium manus, me prohibuit. Testes autem huius rei non alios aliquos, sed uos ipsos habeo. Quare si quis cõtradicere uolet, is nihil cũctatus exsurgat. Verũ non puto me mentiri. Cum autẽ hæc præstitissem ad annos tres, & aurea corona coronatus, & adhuc pulchrius laudatus: domũ redij ad nuptias, quo & artis, & generis nostri successores producerẽ. Et quæ quidẽ à ciuitate, à progenitoribus, à patre, & à me, uobis obtigerũt, hęc sunt. Dictũ est aũt & quæ nos à uobis oblata tulimus. Arbitror aũt multos è uobis admirari, qua de caussa hæc à me ex tam lõginquo principio repetita sunt. Quo igitur & uos cognoscatis, & mihi ea quæ cupio cõtingant: tempestiuũ est ut hoc dicam. Pater meus, ò uiri Athenienses, & ego petimus uos (sic enim liberos & amicos loqui decet, quo id quod petunt ab amicis liberis cõsequantur) cõtra patriam nostrã hostilia arma ne sumatis. Si uero oportet, quemadmodũ fortassis oportet eos, qui sua ipsorũ caussa progressi sunt, etiam rogamus, ut ne nos, qui eiusmodi & tam magna beneficia in uos priores contulimus, seruorũ loco habeatis. Insuper aũt (nam & sic dicere cõueniet) supplicamus, ut ne nostra faciatis uobis ipsis in bello captiua, si cõtigerit ut multo inferiores superetis. Verũ & hoc cõsiderate, ꝙ fortuna aliàs alia cito uersat: et aliquãdo magni paruis opus habuerũt: & fortes per debiles salutẽ adepti sunt. Puto aũt clarũ esse, ut ne clarissimũ dicã, ꝙ ob unũ uirũ nõ ciuitas, sed multę gẽtes iam quãdoq; utilitatẽ in rebus bellicis cõsequutæ sunt. Et ubi ars in precio est, neq; nos contẽnere poteritis. Nã neq; ita uiles ac cõtemnendi sumus, quemadmodũ in uobis testimoniũ situ est. Verũ ab initio quidẽ dei, unde genus nostrũ esse gloriamur, Aesculapius et Hercules in hominũ utilitatẽ prognati sunt. Et hos propter uirtutẽ, quã hic exercuerunt, omnes deorũ loco habent. Vrbs aũt mea, & ego qui ad uos uerba facio, ad tales originẽ nostram referimus, quemadmodũ sanè hominũ traditiones habẽt. Vnde profecto etiã pro Græcis ambo hac parte, & in omni bono, ad ipsos tutãdos stetisse apparebimus. Nõ enim fabula sunt res ad Troiã gestæ, sed facta, in quibus Cos cũ insulis suis non minima, sed maxima ad ferendũ auxiliũ exsistit. Sic uero etiã Aesculapij filij, nõ arte solũ, sed etiam armis, Græcis auxiliũ tulerunt. Machaon equidem animam in Troade deposuit, quando, uelut scriptores de his prodentes dicunt, ex equo in Priami urbẽ uenit. Proinde neq; eo quòd contribules, neq; eo ꝙ ex auxiliariorũ numero, auxiliares etiam ipsi Gręcis sumus, nos iniuria adfeceritis. Nõ in longũ extendam sermonem, res Crisæorum, aut Persicas iterũ repetendo, quando et ipsas audiuistis, & in manibus magis sunt, ꝙ ea quæ pauloante relata sunt. Quin & sic cogitate, minime pium esse benefactores iniuria adficere. Nos autem benefactores esse, facta ipsa clamãt. Ex quibus patribus prognati esse uidebimini (quemadmodum fabulatores dixerũt) si iniuria adficere, quàm benigni esse malueritis? Neq; enim amarulentius quicquam dicere uolo. Illi enim, ò uiri Athenienses, Heraclidis quidem gratias rependerunt. Alijs autẽ multis, beneficio adfecti, uicissim auxiliati sunt. Deficiat profe-

profecto me dies longius narrantem, si recensere uelim quot hominibus quãta bona obuenerint, qui nihil de uobis bene meriti fuerunt. Circumspicite uos ipsos, & me nullo dicente, considerate qualia perpetretis. Mala res est potestas, ô uiri Athenienses. Non enim quæ sua sunt, mensura disponere nouit. Sed & urbes quasdam & gentes iam perdidit. Si uero ad alios uelut in speculũ respexeritis, uideritis ipsi quæ facitis, & ego uera dico. Quin & lex noua est: Quicunq; felici rerum successu confisus, non etiam ad rerum difficultates respicit: Non est hoc uestrum uiri Athenienses. Multũ enim etiam sic Deũ tentaretis. Nullam uobis iniuriam intulimus. Si uero etiã intulimus: nõ armis, sed uerbis iudicemur. Deprecamur aũt uos etiam hoc, ut ne faciatis nos alijs gratiã debere, qui nobis auxiliũ ferẽt. auxilium enim nobis ferent, si recte fecerint, et qui intra Thessaliã, Argos, Lacedæmona, Macedoniã, sunt reges, & sicubi alij Heraclidæ, aut Heraclidarum cognati habitant. Præstat citra uiolentiã, q̃ ui coactos facere quę iusta sunt. Non dico de insolenti aduersum uos rebellatione: uerũ hoc uobis manifestum facio, quòd multi nostri curam gerunt, aut certe curam habebunt, nisi undiquaq; de terra perijt, benignos adhuc esse homines. Ego quidẽ igitur, exiguæ enim mihi sunt ad dicendum uires, utpote qui aliarum rerũ studio sim addictus, hic desinam. Rogo autẽ uos per hospites nostros, & per eos qui nobis consiliarij esse cõsueuerunt, & per Deos, & Heroas, ac gratias, quæ hominibus ab hominibus contingunt, ut inimicitias quidem uestras aduersum nos deponatis: ad amicitiam uero uos conuertatis. Si enim non in uestra ciuitate hæc cõsequemur: haud scio quo progreßi, eorum, quæ cupimus compotes fiemus.

HIPPOCRATIS COI OPERVM QVAE AD nos extant omnium finis, Iano Cornario Medico Physico interprete.

INDEX IN OMNIA Hippocratis scripta ordine alphabeti

A

Calidum

D

Digitorum

I

absq;

N

FINIS

ERRATVM

Pagina 384. uer. 20. pro occultatoria, lege ocularia,

SERIES CHARTARVM.

*a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo. Omnes terniones præter Nn, qui est duernio.

BASILEAE PER HIERONYMVM FROB. ET NIC. EPISCOPIVM MENSE MARTIO M. D. XLVI